Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum

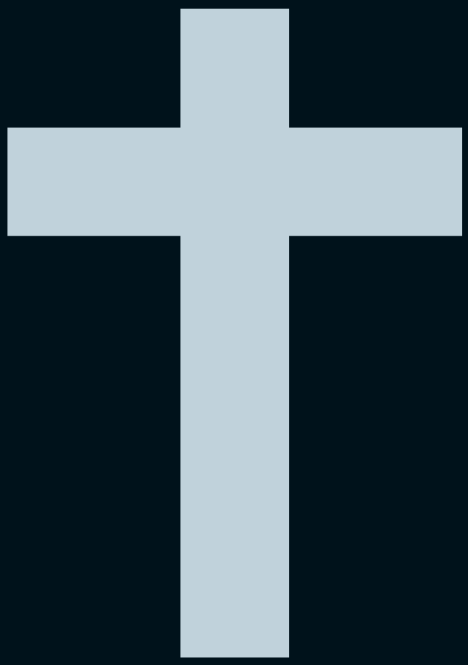

The New Testament in the Nii Language of Papua New Guinea

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.
For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818

Contents

FRT 1
MASYU 2
MAK 55
LUK 88
JON 143
APOSEL 184
ROM 229
1 KORIN 257
2 KORIN 286
GALEISIYA 303
EPESES 312
PILIPAI 321
KOLOSII 327
1 TESILONAIKA 333
2 TESILONAIKA 338
1 TIMOSII 341
2 TIMOSII 348
TAISIS 353
PAILIIMON 356
EIPRU 358
JEIMS 380
1 PIISA 388
2 PIISA 396
1 JON 401
2 JON 409
3 JON 410
JUS 411
REPELEISIN 414
Bible reading 446

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Nii long Niugini

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii language of Papua New Guinea
[nii]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version
© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
http://www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

http://www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-No Derivative Works). https:// creativecommons.org/ licenses/ by-nd/4.0/

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Na tu, **yu no ken senisim Tok.**
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Jiisas Nge Ek Ka Masyu Pułum

Jiisas Nge Kupam Noł Embe (Luk 3:23-38)

1 Ei Jiisas Krais nge kupam noł tiłap ei,
Deipis nge tiłap. Nga Deipis eim Eiparam
nge tiłap ende.
2 Eiparam eim kingam Aisik, Aisik eim
kingam Jeikop, Jeikop eim kingam Jura ni
angim noł pei.
3 Jura eim kingam Peres kin Sara, eł ełip
menjngił ei Tamar. Peres eim kingam
Esran, Esran eim kingam Ram, Ram eim
kingam Aminarap.
4 Aminarap eim kingam Neison, Neison
eim kingam Salmon.
5 Salmon eim kingam Bowas, eim mam
Reiyap. Bowas eim kingam Opes, eim
mam embe Rus. Opes eim kingam Jesii.
6 Jesii kingam King Deipis, Deipis eim
kingam Solomon. Mam ei ok Yuraiya nge
ambim.
7 Solomon eim kingam Riyapom, Riyapom
eim kingam Apaisa, Apaisa eim kingam
Asa.
8 Asa eim kingam Jiyasopas, Jiyasopas
eim kingam Joram, Joram eim kingam
Yusaiya.
9 Yusaiya eim kingam Josam, Josam eim
kingam Eiyas, Eiyas eim kingam Esekaiya.
10 Esekaiya eim kingam Manasa, Manasa
eim kingam Amon, Amon eim kingam
Josaiya.
11 Josaiya eim kingam Jekonaiya kin eim
angim noł, kunum ełe Esrel wumb Bapi-
lon konu ełe kan ngii mił punjung kongun
dinga enjing ku.
12 Kan ngii mił punjung kongun dinga
erik kunum ei Jeikonaiya eim kingam
Siyalsiyel, Siyalsiyel eim kingam Serapa-
pel.
13 Serapapel eim kingam Apiiyur. Api-
iyur eim kingam Eliyakim, Eliyakim eim
kingam Asor.
14 Asor eim kingam Sarok, Sarok eim
kingam Akim, Akim eim kingam Eliyur.
15 Eliyur eim kingam Eliyeisa, Eliyeisa eim
kingam Masan, Masan eim kingam Jeikop.
16 Jeikop eim kingam Josep, Josep eim am-
bim Maria, pe Maria eim Jiisas mengim,
wumb eim Krais nił*m*in.
17 Yi mił Eiparam nge tiłap ełe opu
Deipis tonu onum. Pe wumb tiłap ei nge
engki nga kapił kapłi mulnjung. Deipis
nge tiłap ei pei Bapilon konu kan ngii
mił punjung. Ei wumb tiłap engki nga
kapił kapłi mulnjung. Pe Bapilon konu
kan ngii eł mułangin Krais tonu om kunum
ei, wumb tiłap engki kapił kapłi tonu ok
mulk, yi mił mulnjung.

Maria Jiisas Krais Mengim (Luk 2:1-7)

18 Jiisas Krais nge ek poł yi to tu wun-
jung, mam Maria, Josep simba nik kuimi
to mundnjung ninjing. Ba wumb tał tep
to ende endnerangił, ba amb Maria Gos
Gui Ka tuk wang kin amb Maria, kangił
mundum. 19 Wam simba ninjing wu Josep
eim wu kun ka mołpu endim. Wu ei eim
kenim ni ambił kangił peng kanpi, ambił
singambił simba nipi si kindmbii ni yi
piim.
20 Josep eim yi piipi pupu or pim konu,
Gos nge Enjel kindang opu eim kin ek yi
mił nim, “Josep nim Deipis nge kingam,
nim amb Maria simbii ni singambił kulerii
mon! Piini! Eim kangił mołum ei Gos Gui
Ka kangił eim kin mołum. Or kumb yi mił
kenim.
21 Pe eim kangi endi mengmba, kangi ei
embe Jiisas ninjii. Nimbił erang, kangi
ei wumb pei ołkis ei kil ngopu, nga sipi
orung simba ku.”
22 Epi ombu pei tonu om kin, ok ek ni
tor kindiłmin wumb Gos ołekii se ermba
ei piipi niłim wu ei Gos gupu ełe ek keimi
ei pei tor omba. Gos nge ok ek ni tor
kindiłmin wumb ek ei ok nirim mił, tonu
om.
23 “Piini! Ambił ei kangi endi mengpi
nim kin kangił ei embe Emanuwel,
ningii,” pa yi nim. (Ei pułe yi mił,
‘Gos sinim kin ouni mołum.’)
24 Josep or kumb er kenim mił, angpi
pupu owundu nge enjel nim ek mił piipi,
pupu eim ambim sim. 25 Ba eim kin tep to

endnenjingił, eim kangi mengim kunum ei, eim kangi ei embe Jiisas nim.

2

Wumb Orundung Konu Eipi Wu Kombur Ok Kangi Kenjing

1 Maria Jiisas mengim konu kembis embe Beslem ei Juriya konu owundu mei konu ełe Eros King mułum kunum ei Jiisas mengim. Ekii se wu kombur ał mani eni tonu onum konu orung tonu ełe wu noman pim wu ombu ok Jerusalem konu ok yi ninjing. 2 “Kangił konj endi mam mengim ei Jura wumb King mułmba nge tonu om; ei jiłi pałim? Sin kenjpin ni eim tonu om konu ełe kanjip konj ei tonu o peng kanpin eim embe ambił tonu kindpin ngumun ei nge onmun,” yi ninjing. 3 King Eros eim ek ei piipi, tungu enim. Nga wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei Eros kin tungu enjing ku. 4 Pe King Eros eim kułmał kałmin wumb owundu ni Esrel wumb num noman pim wumb ei pei neng kułou tunjung. Tangin, eim wu ombu kii sim. “Gos kindim wu Krais konu jiłi mił tonu omba?” 5 Wumb ei ek yi ninjing, “Beslem konu kembis ni Juriya mei owundu ok wumb oł ekii se tonu omba piipi niłim wu mon yi mił pułum ei pałim,” ninjing

6 ‘Nim Beslem konu kembis, Jura konu owundu wii mon. Nim konu owundu mił mulnjii. Nimbił erang, nim kin wu owundu endi omba wu na nge tiłap ełe Esrel wumb eim ekii singii tep ermba.’ ”

7 King Eros eim popuł sim, ba eim nge wu ombu ał konu orundung noman pim wu ombu wii tang wangin kin, wu ombu kii sim. “Enim eni tonu ołum konu orundung wu, enim kanjip ei kunum nenj tonu wang kenjing?” 8 Pe King Eros ek yi nim, “Enim Beslem konu puk kin kongun dinga er andik, kangił ei kan singii. Kan sik, nga orung ok na nengin kin, na yi ku pup men top ermbii,” pa nim. 9 King Eros ek nim mił piik punjung. Pe nga en enim eni tonu ołum konu molk, kanjip kanik kanjip ei, en enim pungii konu kumb se pang kanik ekii se punjung. Pe kanjip ei pupu, kangi pim ngii eł tonu kun pim. 10 Wu ombu en enim kanjip ei nga kanik kin wu ombu ka ka piinjing. 11 Pe ngii ełe nirik punjung. Puk kenjing ni kangi ei mam Maria kin mulnjunguł. Pe wu ombu en enim mong gopsing pii polk molk, men tok erik, en enim kon apsik, ond muł tuk ełe muru ka tołum epi ni, dup kiłangin muru ka tołum ei ni, gol ni kangi Jiisas ngunjung.

12 En enim epin or pinjing konu, or kumb kenjing ni Gos yi nim, “Enim King Eros kin orung punerngii mon! Andłam eipi endi puk kin en enim konu pungii,” nim. Yi neng kin, wu ombu en enim andłam eipi ełe puk, en enim konu ełe orung punjung.

13 Pe wu ombu orung punjung. Pangin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Owundu nge enjel opu yi nim, “Nim angkin, kangi ei mam teł sikin Eisip konu sipnjii. Enim orung ongii kunum ei, na ek nimbii. Pe King Eros eim kangi ei to kundmbii ninim,” pa nim. 14 Pe Josep eim kangi ei kin mam teł epin tuk mii memb si mengpi Eisip konu sipim. 15 Pe Josep eim ni Eisip konu owundu mułangin kin King Eros eim kapłi kułmba.

Oł ekii se tonu omba ei piipi niłim wu ei kin Gos Owundu eim neng, ek ei keimi pałim. Eim ek yi nirim, “Na kangi ei Eisip konu mołum ei na wii tamb tor omba.”

“Kangi Pei To Kundei!” Nipi, King Eros Yi Nim

16 Pe king Eros ei piim ni, eni tonu ołum noman pim wumb ei, na ek ei ekii sinenjing mon, yi peng kin, eim popuł kis sim. Sipi, eim wu kombur kindang puk Beslem konu ni konu orung mandi sim konu ełe puk, kangił kembis kung ngii tał o pum kangił ombu to kundngii nipi kindim. Eim yi piim wu noman pim wu ombu ok ninjing kunum ei kangi endi king mułmba nge tonu om ei, na en enim kii sinj kunum ei piik ninjing.

17 Kumb ok ek ni tor kindiłmin wu Jermaiya gupu ełe Gos ek nipi tor kindrim, ek ei keimi tonu om.

18 “Rama konu Beslem konu owundu endi sałim wumb ek tanginmin dinga piinjing. Amb ke owundu nik, ek kaimb er ninim ni piinjing. Resel eim kingam noł piipi ke nim. Wumb

eim noman er ka erngii pinerim
mon. Nimbił erang, eim nge kingam
noł pei mulenjing, wumb to konduk
poru ninjing.”

19 Ekii se, King Eros kułang kin, Josep or
pepi or kumb kenim ni, Gos Owundu enjel
kindang opu eim kin ek yi nim. 20 “Nim
kangi ei mam teł sikin, Esrel mei ełe si
kind orung pui!” nim. “Wumb kangi
to kundngii enjing wumb ei kolk poru
ninjing,” pa yi nim. 21 Pe Josep eim kangi
ei kin mam teł si mengpi, Esrel wumb mei
konu ełe sipim.

22 Ba eim piim ni, wu Arkelos eim arim
Eros mułum konu eim King mołum ninjing.
Yi nengin kin, Josep eim konu ełe ba gał
erim. Pe nga kunum endi eim or kumb
er kenim ni, Gos eim kin ek nim. Pe eim
Galilii konu orung pum. 23 Eim pupu konu
endi ‘Nasres’ niłmin konu ełe pupu mułum.
Oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb
ninjing ek ei keimi tonu om ei yi mił, “Eim
Nasres konu ełe wu.”

3

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu, Ei Ek Ni Tor Kindim
(Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

1 Kunum ełe Jon wumb noł pendiłim wu
ei opu, eim Juriya wumb konu mei wii sim
konu ełe mołpu ek ni tor kindim. 2 Eim ek
dinga nipi yi nim, “Enim noman ak tungii!
Nimbił erang Gos sinim tep er mołum ei
enim kin mandi onum.” 3 Jon omba nge,
Gos eim ek ni tor kindiłim wu Aisaiya gupu
ełe ni tor kindrim, ek yi mił nirim,

“Mei wumb mulenjing konu ełe wu
endi ek dinga nipi wii top mołum.
‘Owundu nge andłam er kun erei!
Owundu omba nge piik, enim
noman tuk er kun erik mułngii.’ ”

4 Jon eim konduk kindiłim kon, ei kung
kamil ngenj ełmin kon ei kindpi, kan eim
kend ełe tuk si tałpi ei ka ngenj ełim. Eim
kuni nołum kuni ei guimbi gulnjambi ni ka
piimi muł ombu nopu yi ełim. 5 Kunum
ełe Jerusalem wumb ni Juriya konu orung
orung wumb pei noł Joran konu orung
wumb pei ok Jon mułum konu onjung.
6 Nga en enim oł kis ombu ni tor kindik
erangin ni, noman ak tok erik kin Jon en
enim noł Joran ełe noł pendpi ngum.

7 Jon eim kenim ni, wumb kolk nga konj
onerngii piik ełmin ni Lo ek piik ekii siłmin
wumb ombu ok noł pimin nik onjung. Ei
eim kanpi ek nipi yi nim, “Enim ka wembii
nge kingam mił noł noman kis piik enjing,
wumb nii enim neng oł ekii se tonu omba
ei Gos nge popuł owundu ei tungu pungii
nge onmun? 8 Enim noman ak tungii
nge, oł kun erik, noman ak tok ełmin oł
ei mił kun erangin wumb keningii,” pa
nim. 9 “Enim noman tuk ełe yi piinerngii,
‘Eiparam ei sin nge kupenjpin,’ sin noman
ak tunermin ei kapłi yi ni piinerngii. Gos
eim kapłi ya kom ku ombu erang, Eiparam
nge kingam noł mułngii. Mułangin, Gos
enim topu tor kindmba. 10 Pe nga tui
mer ond puł eł pałim. Ond pei mong
ka tunałmin, ond ombu kołmung tok dup
kełngii. 11 Na Jon enim noł mendpił ełe
noł pendind ei, enim noman ak tangin
pendind. Ba Gos kindang wu endi ekii
se omba wu, ei eim dinga ei dinga wii,
na dinga ei kapłi enanim. Na wu kun ka
mołał pim kin, eim simb su ei si kindmbii
ei kapłi enand mon. Nga eim enim wumb
kopur Gos Gui Ka ei ngang singii ba wumb
kopur Gos kin pii gii ninanmin wumb
ei Gos nge popuł kis ei dup ningił ełe
mułngii. 12 Pe Gos kindim wu Krais, eim
angił ełe ambiłpi kuni mong wiis kapor ei
sik sik tang, wiis tindkan si kindpi wiis
kułou tołmun ngii ełe nirik kindmba mił
yi ełim. Nga wiis rais tindkan ei sipi dup
ełe kindmba, dup kumbułpu nga nopu yi
ełim dup endi mon. Kunum kunum nopu
pałiłim dup.”

Jon Jiisas Noł Pendim
(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)

13 Kunum ełe Jiisas eim Galilii konu si
kindpi, noł Joran konu orundung Jon kin
pum. Jiisas Jon angił ełe noł pimba nge
pum. 14 Ba Jon eim erang kin Jiisas eim
noman ak topu pimba nipi erim, “Na nim
kin noł pimbii, ba nim nimbił erang na kin
on?” a nipi Jon eim Jiisas kin ek yi nipi
orung kindim. 15 Ba Jiisas ek nipi orung
kindim, “Mon, pe Gos nge noman ełe oł

kun pałim mił yi na kin enjii ei kapłi," nim. Yi mił neng, Jon eim ek ekii sim.

16 Jiisas eim noł pepi poru nipi, noł si kindpi sikir tonu om ni ei epin wuł ał pang, Gos nge Gui Ka ei mani om. Sinim kei Kurmuł ninmin ei mił opu Jiisas kin mułum. 17 Pe ek endi epin konu ełe tor om ek ei yi nim, "Kangi ei, na kangił mendpił, na eim noman ngond. Na noman ka eim kin pałim," pa nim.

4

Seisen Ek Nemb Jiisas Oł Ermba Mił Kenmbii Ni Piim
(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)

1 Kunum ełe Gos Gui Ka ei Jiisas sipipi wumb mulenjing konu ełe mułang kin, Seisen eim Jiisas ermba oł ei kenmbii nipi ek nimba pum. 2 Jiisas eim kuni nunarpi mułum, kunum ei kunum 40 epin, tinga pei mułum. Moł pang, eim kuni owundu tang piipi mułum. 3 Pe Seisen Jiisas kin ek neng ermba oł ei kenmbii ni piim Seisen yi piipi kin, ei Jiisas mandi tor opu ek nim. "Nim Gos kingam mendpił pim kin, kapłi nim ya kom ku mołum ei ek nen kin bres pengłi!" 4 Ba Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, Gos ek ka ok nirim mił yi ninim, 'Bres mendpił ei wumb noman ełe konj ngunermba mon. Ba Gos nirim ek ni tor onum ek ei, wumb noman konj ngonum.' "

5 Jiisas eim ek yi neng kin, Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem men ngii owundu ełe ei tonu mendpił sipim. Sipipi, engndang engim. 6 Engang, ek nipi yi nim, "Nim Gos nge kingam pim kin, ełe nim puku sikin mani pan, Gos ek ninim mił,

'Enjel kindang neng ok, nim enim angił embiłangin, nim simb ełe ku ni epi endi nim tunermba,' " pa nim.

7 Nga Jiisas ek yi nim, "Gos nge ek ka nga ninim, 'Ninim nge Gos Owundu ermba oł ei kenmbii ni enerii mon!' ninim," pa nim.

8 Nga Seisen eim Jiisas nga sipipi, komung owundu endi pim konu ełe sipim. Sipipi, konu owundu orung orung pei andan topu, konu ka wii owundu pei wu king tep er mołmun konu ei kenjngił. 9 Nga Siesen Jiisas kanpi yi nim, "Pe nim na kin simb ełe ming gopsing pii polkun, na kin men tokun enjii, kapłi na nim konu ka wii ni epi ombu pei ngumbii," nim. 10 Pe Jiisas ek yi nim, "Nim Seisen po! Gos ek ka ok nirim mił yi ninim, 'Nim Gos Owundu nge embe ambił tonu kindkin men tokun enjii. Erkin, eim kongun ei mendpił enjii,' Gos nge ek ka yi ninim," pa nim.

11 Yi neng kin, Seisen Jiisas si kindpi pum. Pang kin, enjel ok Jiisas paki tunjung.

Galilii Konu Jiisas Kongun Pułngun Mondpu Erim
(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

12 Jiisas piim ni Jon kan ngii kindinmin ninjing. Nengin piipi, Galilii konu ełe pum. 13 Pupu, Naseres konu si kindpi, Kapaniyam konu ełe pum. Kapaniyam ei noł gopu owundu ełe orundung sim. Nga konu orung Sepulan ni Napsalii konu tał ełe orung sim. 14 Yi mił erang kin, pe ok ek ni tor kindiłmin wu Aisaiya gupu ełe Gos ek nirim ei yi mił nirim,

15 "Sepulan mei konu ni Napsalii mei
konu ełe andłam pupu noł gopu
owundu ełe pupu orung noł Joran
tor punum. Galilii konu ei torung
wumb eipi wumb konu. 16 Konu
ełe wumb noman tuk ełe emii mił
peng molk oł kis erik mulnjung
wumb ei tiłang owundu ei kaninmin! Nga wumb noman tuk ei
emii tuk molk kulk poru ninjing
konu mił mołmun, ba tiłang ei Jiisas enim wumb kin om, ei tiłang
erang nimba. Emii konu kułngii
nge mołmun, tiłang ei ok orum poru
nim!"

17 Kunum ełe Jiisas kongun pułngun mondpu ek ni tor kindpi wumb ngum. Ngopu, yi nim, "Gos epin konu sinim tep enim ei, enim kin mandi poru ninim, kapłi enim oł kis si kindik noman tuk ełe ak tok erngii," pa nim.

Jiisas Wu Kapił Kapłi Eim Kin Ekii Singii Nge Wii Tum.
(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

18 Jiisas eim Galilii noł gopu owundu wer ełe pupu endim. Pupu kenim ni, wu angim angim tał, endi Saimon nge embe

nga endi Piisa. Nim eim angim Endru teł noł gopu ełe omu kon poł simbił ni er mulnjunguł. Wu tał eł ełip omu tołmbuł kongun ei erkił kin ku siłmbił. 19 Pe Jiisas eim wu tał kanpi kin ek yi nim, “Ełip na kin ekii singił nge weł! Wangił, na ełip wumb eipi nengił na kin ekii singii nge nip ngumbii,” pa nim. 20 Kunum ei mendpił omu kon ni epi si kindpił, sikir pukuł, Jiisas pum konu ekii se punjnguł.

21 Nga Jiisas noł wer ełe pupu kenim ni angim tał, endi Jeimis, Sependii kingam, angim Jon teł erinjngił kin omu kon er ka er mulnjung. Mułangin, ei tonu noł kanu eł molk erinjngił Sependii kin er mulnjung. Nga Jiisas eim wu tał wii tum. 22 Pe sikir wu tał erinjngił Sependii si kindił, Jiisas pum konu ekii se punjnguł.

Jiisas Wu Amb Pei Er Ka Erim (Luk 6:17-19)

23 Jiisas eim Galilii konu orung pei endim. Andpi, en enim men ngii konu ełe pei ek ka ni tor kindpi wumb ngopu ek ei Gos sinim tep enim mił nipi ngum. Ngopu kin, eim wumb ngenj ełe ening kanim kanim ening, ei er ka erim. 24 Eim erim oł ei, wumb ek poł to pangin Siriya konu orung orung wumb piik, pe wumb ening kanim kanim pim wumb ni, ngenj kumbii erpi, kinj num wumb, ni keku tum wumb ni, simb angił mapi erim wumb ni gui kis tuk mułang ni ening kanim kanim pim wumb ei pei tu wunjung. Wumb ei pei Jiisas eim er ka erim. 25 Pe wumb tiłap owundu punjung wumb ei, Galilii konu ni Dekapolis konu ni, Jerusalem konu ni Juriya konu ni noł Joran orung wumb pei ok Jiisas pum konu ekii se punjung.

5

Jiisas Eim Tonu Komung Ełe Ek Yi Nim

1 Jiisas kenim ni wumb tiłap owundu pei ok, eim kin ongii nge onjung. Ok kin, pe eim komung ełe tonu pupu mułum. Nga eim nge ekii siłmin wumb eim mułum konu kułou tunjung. 2 Pe Jiisas eim ek man ek nipi, eim nge ekii siłmin wu ombu ngum.

3 “Wumb Gos Gui Ka nge simin nik wii mulnjung wumb, ei ka piyangin. Gos konu ełe tep er mołum epi ei eim nge.

4 “Wumb eipi oł kis erangin kin wumb ei ke nik mułngii wumb ei ka piingii. Gos wumb ombu kin noman er ka ermba.

5 “Wumb en enim embe ambił tonu kindnanmin wumb, ei ka piingii. Ei en enim Ernjing Gos epi ka pei ngumba nirim mił, ei pei singii.

6 “Wumb kombur en enim noman ełe kunum kunum ei oł kun ka er mułngii wumb ei, en enim ka piingii. Gos en enim epi pei ngang kapłi ermba.

7 “Wumb kombur en enim wumb eipi kin kaimb singii ei ka piingii. Gos en enim kin kaimb simba ku.

8 “Wumb noman tuk kun ka simba wumb ei, en enim ka piingii. En enim Gos kapłi keningii.

9 “Wumb kombur en enim wumb eipi kin noman ende pimba nik kongun dinga enmin wumb, ei ka piingii. Gos wumb ei kin yi nimba. ‘Enim nanim kingam noł,’ pa nimba.

10 “Pe wumb en enim Gos nge oł kun erangin, wumb eipi ok en enim kin oł embin tui erngii, ei en enim ka piingii. Gos sinim tep ełim konu ei en enim nge konu simba.

11 “Pe enim na ek ekii sik erik endangin, wumb eipi enim kin ek ngok, ek kis kanim kanim kend nik ngok, enim kin kis yi enjing kin kapłi enim ka piingii. 12 Pe enim noman ka seng ka piingii. Enim nge kumep ka singii epi ka wii ei tonu epin sałim. Yi mił, wumb Gos nge oł ekii se ermba piik ni tor kindiłmin wu, ombu ok kin yi enjing ku,” pa nim.

Enim Wumb Dup Alam Mił Ni Ep Kusa Mił Mułngii (Mak 9:50, Luk 14:34-35)

13 “Pe sinim mei wumb ei ep kusa mił mułmun. Ei pułe yi mił wumb oł kis ełmin wumb ei tonu mani kindik oł kis enerngii mon niłmin. Ba ep kusa singin ei poru nim kin wumb pii gii ei ep kusa singin mił poru ni si kindim. Sinim nimbił oł eramin nga opu singin ermba? Ep kusa ei singin enermba ei wumb si kindiłmin. Si

kindangin, wumb kanik, simb eł kambik ełmin.
14 “Enim mei wumb eł dup tiłang mił
erang mułngii. Nga konu owundu endi
tonu komung ełe simba, ei koi enermba
mon ku. 15 Pe wumb dup alam kałiłmin, ei
sipik peł mandring ni eł kindnałmin mon.
Dup ei tonu peni ełe mundangin, tiłang
erang wumb ngii nirik mułngii wumb ei
tiłang erang keningii. 16 Yi mił ku, enim oł
kun ka ełmin ei tiłang mił wumb pei andan
tangin kanik, enim Ernjing ei epin mołum,
ei eim embe ambił tonu kindngii.”

Gos Nge Lo Ek Ei Pałim

17 “Na op lo ek ni Gos oł ekii se ermba
ombu piik nik ełmin wumb ei to tor
kindmba om nik enim yi piinerngii mon.
Na op lo ek ni Gos oł ekii se ermba oł
wumb pei ek nik enjing ek, ei na pułe nip
ka ermbii nge ond. 18 Na ek keimi nip enim
ngond, tonu epin konu nga ya mani mei
konu ei poru nimba kunum ei, mon min ek
kembis endi tuk lo ek mon eł aninga endi
pimba. Ek ei am punermba mon. Lo ek yi
pepi mułang, epi tor opu poru nimba,” pa
nim. 19 Pe wu endi eim lo ek eł aninga endi
sipipi, ek nipi wumb ngumba wu, ei eim
embe tonu Gos epin konu sinim tep enim
konu eł kembis wii pimba. Ba wu endi lo
ek ekii sipi, nipi wumb ngopu ermba wu,
ei eim embe Gos epin konu sinim tep er
mołum konu eł Gos eim embe ambił tonu
kindmba. 20 Na enim nind, enim lo ek kin
oł kun erik erngii ei, wumb lo ek połmun
wumb ni lo ek piik ekii siłmin wumb ni
ełmin oł ka ei kapłi to mani kindnenjing
kin kapłi enim Gos epin konu tep er mołum
konu eł tuk punerngii mon.”
21 “Ok sinim kupenjpin noł sinjing ek ei
piik poru ninjing. Enim wumb to kund-
nerngii mon! Nga wu endi pupu wu endi
to kundum kin, wu ei kos ełe ba. 22 Ba
na enim kanip nga nind, wu endi eim
angim kin ek mił enjngił kin, eim kos ełe
ba. Nga wu endi eim angim kin ek kis
nimba, ‘Nim wu kis noman pinałim wu!’
ei eim kaunsul owundu mołum konu ba.
Nga wu endi mołpu wu endi nim wu wulu
mendpił nimba, wu ei dup konu mendpił
ba. 23-24 Pe ninim Gos kin kułmał kelnjii
nge okun, kułmał kałiłmin konu mandi
angkin piinjii ni ninim angnim kin ek endi
pałim. Ei piikin kułmał kelnjii epi eł mond
si kindkin, pukun angnim kin ek ni kun
erkin poru nikin, nga orung okun, Gos kin
kułmał kał ngunjii.
25 “Pe wu endi nim kin kos ermba neng,
ełip andłam eł punguł konu eł nim ekii
sikin eim kin noman ende sekin ek ka ni
enjii. Yi ninen kin, wu ei nim sipipi ek pii
kun ełim wu ngang, nga ek pii kun ełim
wu ei ngang, wu ei sipipi opu ond wumb
ngang, opu ond wumb eim sipik, kan ngii
eł kindngii. 26 Na nim kanip nind, pe nim
ku epi ngo pendin, ei kopur pei ngunen
kin nim kan ngii sikir tor onenjii mon!”

Wu Amb Kiłip Tonmun Oł Ei Nge (Masyu 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)

27 “Enim kin ek ei ok tor om enim piik
poru ninjing, ‘Nim wu amb eipi nge ningił
enenjii mon.’ 28 Ba na enim kanip yi nind,
wu endi eim amb eipi endi kanpi noman
to piimba wu, ei eim oł kis noman ełe
erpi poru nim. Wu ei lo ek ei piinerim
mon. 29 Nga ninim ningił tundung epi
endi kanpi oł kis ermba, erim kin ningił
tundung kopis si kindnjii. Ei mił nim oł
kis ei si kindnjii. Ninim nge ngenj orung
kopur kopis kindnjii ei kapłi. Mon pim
kin, nim ngenj ei kopis kindnen kin, nim
ngenj pei mer dup konu kis ełe ba.” 30 Nga
ninim angił tundung oł kis endi erim kin,
angił orung kiłip to kindnjii. Nimbił erang
nim angił tundung kiłip to kindan, ei epi
kis ba ninim ngenj orung pei dup konu
ba ei epi kis mendpił. Oł yi eran kin nim
ngenj pei mer dup konu ełe punermba.”
31 “Kumb ok lo ek endi tor orum ek ei
yi nirim, ‘Wu endi eim ambim si kindmba
wu, ei eim ok pupu kos pipe sipi amb
ei ngumba,’ niłmin. 32 Ba na enim kanip
nind, wu endi eim ambim si kindmba, ei
eim ambim wu eipi kin ningił enermba
wu ei lo ek to kindim. Nga wu endi ok
ambim si kindim amb ei, nga wu endi
simba wu, ei lo ek to kindmba.”
33 “Ek endi sinim kupenjpin noł sinjing
ek ei enim piinjing. Ei yi mił, enim
ek keimi endi nik tonu kindik ek dinga
nik enjing, ei to kindnerngii mon. Ba

ek keimi endi ninjing kin, enim ek kun nik Owundu kumb eł ninjing ek ei yi mił erngii. 34 Ba na enim kanip nind, ek keimi endi nik tonu kindik dinga enerngii mon! Enim tonu epin Gos konu sik ek endi nik dinga enerngii. Epin ei Gos eim mołum konu. 35 Nga mani mei eł nik ek endi nik dinga enerngii ei mon. Nimbił erang mei ei mei kembis Gos simb sałim konu. Nga Jerusalem konu nik ek endi ni dinga enerngii ei mon! Jerusalem konu ei King Owundu konu sałim. 36 Na ek dinga endi kun keimi pinerang kin, eim na peng eł tui topu kołmung erpi si kindmba, pa ninjii mon. Enim peng enjin ei endi kuru erpi wu tukui mił pinermba; nga peng enjin endi ping erpi wu gał mił yi enermba mon ku. 37 Ba enim wu nik mon ni owa ningii ei mendpił. Enim nga ningii, ei Seisen mendpił enim kin nei neng ninmin."

Oł Endi Erngii Er Orung Kindnenjii Mon (Luk 6:29-30)

38 "Lo ek ei ok tonu om, ek ei kapłi enim oł yi mił erngii, 'Nim wumb ningił ei si kindkin nin kin wumb nim ningił ei si kindngii ku. Nga nim wumb gupu mong ei si kindkin nin kin, wumb nim gupu mong si kindngii ku!' 39 Ba na enim kanip nind, wumb endi enim tumbii ni ermba wumb, ei enim eim to orung kindnerngii mon. Pe wu endi nim kon taki tum kin, nga ak tan orundung tumba ku. 40 Pe wu endi nim kin kos erpi nim kumep sinerim kin, eim nim konduk simbii nim kin, nim torung muł ełim kon ei ouni ngunjii ku. 41 Pe wumb endi eim nim kin konu mandi eł pambił nim kin, nga nim eim nga konu turii sipnjii. 42 Nga wu endi nim epi endi ngui nim kin, nim eim ngunjii. Wu endi nim epi endi ngan, nga ekii se nim ngumbii nim kin, nim wu ei kin buł ngunenjii," pa nim.

43 "Enim lo ek ei ok tor om piinjing ek, ei yi mił, 'Wumb nii endi nim kin mandi mułmba wumb ei noman ngunjii. Nga nim nge opu orung wumb ei nim eim kin kis piikin noman ngunenjii mon!' 44 Ba na enim kanip nind, enim opu orung wumb noman ngok, nga opu orung wumb enim tumbii ni ermba wumb ei paki tok Gos kin prei erik, opu orung wumb paki tungii. 45 Yi mił enjing kin, enim Gos epin konu ełe mołum ei enim Ernjing mił mułang kin, enim eim kingam noł mił wumb eipi kin andan tangin keningii ei enim. Gos eim eni erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu ełe eni pei topu tiłang enim. Nga Gos eim konu kumb erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu, ełe eim konu kumb kindang onum ku. 46 Enim wumb noman ngołmun wumb ei kin noman ngunjing kin enim epi sinerngii mon. Pe wumb ku takis siłmin wumb ei oł yi ełmin ku. Ba enim nga oł kun ka wii pei erngii. 47 Nga enim nge engnjing noł kin ek ka nik enim nipe epi ka wii enjing? Pe wumb torung ngenj eipi wumb ei oł yi ełmin ku. 48 Yi pałim ei piik en enim oł kun ka wii erik mułngii mił, enim Ernjing Gos tonu epin konu kun ka wii mendpił mołum mił yi mułngii."

6

Wumb Paki Tungii Oł Ei

1 "Enim pii kun erngii enim oł ka endi, eramin wumb eipi ei sin keningii nik yi enerngii mon. Pe enim oł yi enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin mołum ei, enim kumep epi ka endi ngunermba.

2 "Ninim wumb epi sinerang wii mołmun wumb, ei paki topu epi ngumbii ni piinjii, ei nim wumb eipi kanik wii top ngumbii ni yi enjii ei mon. Ei yi mił, ek kend wumb men ngii nirik ni andłam owundu orung ełe angk prei erik wumb kanik kin, 'Sin embe ambił tonu kindngii,' nik ełmin mił yi enerngii. Yi ełmin ei Gos kin epi ka endi sinerngii mon! Na enim kanip nind, wumb ei en enim epi sinjing poru nim, Gos nga epi endi ngunermba mon. 3 Pe ninim wumb epi sinermba wumb ei epi ngumbii ni piinjii, ei yi mił. Nim angił taring orung nimbił oł enjii ei, nim angił tundung orung piinermba mon. Ei pułe yi mił. Nim wumb epi sinermba wumb ei koi erkin epi ngunjii ei wumb kinerngii. 4 Yi mił, ninim kongun kaimb sikin enjii mił yi koi er pimba. Nga nim Arnim tonu epin mołum ei nim nge epi koi er pimba, ei eim kanpi nim kin ngopu orung kindmba."

Prei Ełmin Oł Ei (Luk 11:2-4)

5 “Enim kunum endi prei erngii, ei
wumb ek kend tok ełmin mił yi enerngii
mon. Ek kend tok ełmin ei andłam eł ni
men ngii kumb eł angk prei kinan erik
pengin kin wumb en enim keningii ni piik
ełmin oł ei nge enerngii. Na ek keimi
ni enim ngond, wumb ombu nge kumep
endi ei sinjing poru ninim. 6 Pe kunum
ełe ninim prei enjii pimba, ei nim pukun
ngii nirik pukun, ondu ngokun, koi er
prei enjii. Ei ninim Arnim Gos epin konu
epi koi ełe mołum ei kaninim. Nga eim
epi pei koi er sałiłim ei kaniłim, eim nim
ngumba,” pa nim. 7 “Enim prei erngii, ei
torung ngenj wumb ek wii pei nik kinan
kind pałmin mił enerngii. Ngenj wumb yi
piinmin, ‘Nimbił erang sin ek pei nemin,
Gos piimba,’ nim piik yi ełmin. 8 Enim
wumb enmin oł ei ekii sinerngii. Ernjing
Gos enim epi simin ni piimin ei Gos eim
piinim. Enim eim kin kii sinerngii kunum
ba eim ok piiłim. 9 Enim prei yi mił erngii:

‘Sin Erinjpin Gos. Nim tonu epin mołun.
Nim embe ambił tonu mendpił
kindmin ei ka wii. Gos ninim nge
sin tep er mołun dinga sin kin omba.
10 Ninim nge noman ełe tonu epin ekii
sinmin mił yi ku sin ya mei eł ekii
sinmin.
11 Pe sin kuni kunum kunum ełe kapłi
ngon.
12 Nim sin oł kis enjpin ei kil ngokun si
kindnjii. Ei mił sin yi ku wumb sin
kin oł kis enjing, ei sin kil ngo si
kindmin ku.
13 Nim sin kin epi oł embin tui endi tonu
omba kunum, nim sin kin wakin to
si kindnenjii mon. Ba wu er kis ełim
wu, ei sin kin omba nim sin paki
tokun, tep ka er mułii.’

14 “Piimin. Enim wumb endi enim kin
oł kis ermba ei nik kun enjing kin, enim
Ernjing Gos tonu epin mołum, ei nim oł kis
kil ngopu si kindmba ku. 15 Ba enim wumb
eipi oł kis ei nik kun enenjing kin, enim
oł kis erngii Gos enim oł kis kil ngopu si
kindnermba ku.”

Kuni Mowii Niłmin Oł Ei

16 “Pe enim kuni nunarik mowii piingii.
Nimbił erang Gos eim enim kin noman ka
piimba. Wumb ek kend wumb, en enim
kumb dinga puk enmin. Nimbił erang
wumb enim keningii ei oł yi enjing kin,
wumb yi piingii wu ombu kuni mowii pek
onjung ni kengii. Na ek keimi nip enim
ngond, wumb epi ekii se singii kumep epi
ei pe si poru ninmin. 17 Ba nim kuni mowii
piin kin, noł was, kumb ningił eł erkin,
kopung peng eł kalkin, yi erkin endnjii.
18 Yi mił en onjii ei, wumb nim kuni mowii
pekin on ni yi kinerngii. Ba Gos eim epin
konu mołum ei endeim mendpił eim epi
koi er sałim, epi ei piiłim nga kaniłim ku ei
kanpi kin nim kumep epi nga ngopu orung
kindmba.”

Epi Ka Sik Kułou Tołmun Oł Ei (Luk 12:33-34)

19 “Enim epi ka wii kan apirik ya mei ełe
kułou tunerngii. Mei ełe tumb jingamb ok
epi ombu er kis erngii, nga waning wu opu
waning simba ku. 20 Ba enim oł kun ka
wii ełmin oł, ei nge Gos eim enim kin ka
piimba ei tumb jingamb ni waning erngii
wumb ni ei epin konu eł tuk puk er kis
monduk enerngii mon! Nga waning wu
pupu waning sipi ermba andłam sinałim
mon ku. 21 Yi mił erang, en enim noman eł
epi ka wii simba konu eł enim nge noman
ei ełe simba ku.”

Sinim Ngenj Eł Tiłang (Luk 11:34-36)

22 “Ningił ei sinim ngenj ełe nge dup
alam mił. Pe nim ningił ei ka pim kin,
nim noman tuk kun ka sim kin, oł kun
ka enjii ku. 23 Ba ninim ningił kis mułum
kin, ninim noman tuk ei pei emii owundu
pimba. Nimbił erang oł kis ełmin oł ei nim
kin pei sepi kin, nim noman tuk ei emii er
pałim,” pa Jiisas yi nim.

Wu Endi Kundii Tał Kin Kongun Enermba (Luk 16:13)

24 “Wu endi eim kongun wu owundu tał
kin enermba mon! Nga wu ei owundu tał
kin kongun erim kin, eim owundu endi
kin ka piipi kin nga endi kin kis piipi
ermba. Nga owundu endi kin noman
ngopu endi kin noman ngunarpi ermba ei

mon. Yi mił sinim noman tał sepin Gos kongun erpin nga ku kongun erpin kunum ende enermin mon!

Epi Pei Noman Peng, Noman Nendii Piinmin
(Luk 12:22-31)

25 “Yi piik na enim kanip nind. Enim konj molk, noman embin to yi piinerei! Nga kuni nipe numun eł yi piinerngii mon. Sinim nge ngenj ełe epi nipe tełmin? Sinim konj mołmun ei epi owundu ba kuni ei epi owundu mon. Yi ku sin nge ngenj ei epi owundu ba alap ei epi owundu mon. 26 Enim kei kaninmin ei tonu bur ni andinmin: ei kuni emb tilanmin, nga kuni tu wuk, ngii konu sinałmin. Ba enim Ernjing Gos tonu epin ei kuni ngołum. Enim kei ombu to mani kindik enim wumb mołmun. Gos enim kuni ni alap ngumba ku. 27 Enim mołmun konu tuk eł, wu nii endi eim epi endi noman erang piim kin, eim kunum kinan konj mułmbii ni piimba, ei kapłi enanim.

28 “Pe nimbił erang enim ngenj ełe konduk ni ei noman to piinmin? Enim andaring plawa kuk nin ond kuk tonu onum, ei er onum mił nenj ei keningii. Plawa kuk ei kongun dinga enałim, nga konduk ni epi endi enałmin ku. 29 Ba na enim kanip nind, ok king Solomon eim konduk ka wii kindrim, ei ya ond kuk ka wii mił ei kindnerim mon. 30 Keimi, pe kui engimb nin epi ei en enim Gos konduk mił ei ka wii akip ngang kindim. Topuł mer dup kałiłmin konu eł kindang dup numba. Pe nga enim konduk ni epi ei kindnermba ni piinmin min? Nimbił erang Gos epi ei enim kui pei ngunermba nik pii gii ninanmin? 31 Ei piik enim noman embin yi piinerngii. ‘Sinim kuni nipe kuni endi numun da, sinim noł nik piinerngii mon. Nipe noł endi numun da ni piinerngii mon. Ei sinim konduk nipe konduk endi kindmin da ni piinerngii mon.’ 32 Mon, oł ombu wumb torung ngenj wumb ei, kongun yi enmin. Ba enim nge Ernjing Gos tonu epin mołum ei piiłim. Enim epi ombu nge pei ngang singii ku. 33 Ba enim oł kun ka pałim mił ka erik, Gos sinim tep er mołum ni piik ekii sik er mułangin kin kapłi Gos enim epi eipi ombu ngumba ku. 34 Yi pałim ei piik, topuł ermin epi ni noman embin yi piinerngii mon. Topuł wumb endi ei eim ermbii ni piinim epi ei enim. Nga oł embin tui endi topuł tonu omba ei, enim noman to piinerngii mon.”

7

Wumb Eipi Ełmin Oł Ei Mok Tok Yi Enenjii Mon!
(Luk 6:37-38,41-42)

1 “Enim wumb kanik ek ngok erik kos piik ełmin mił yi ninerngii. Enenjing kin, Gos enim kin kos piinenmba ku. 2 Pe enim wumb kin erngii oł ei, Gos enim kin ermba. Nga epi wumb ngołmun mił yi ku Gos enim ngumba. 3 Nimbił erang nim angnim epi moł aninga ningił eł pałim ei kankin nin, ba ninim ningił eł ond owundu mił pałim? Ei ok si kindkin, ekii se eim nge ningił eł epi moł pimba ei si kindnjii. 4 Ond owundu mił ninim ningił pałim, ba ninim angnim kankin yi nin? “Engnan, nim ningił eł epi moł pałim, ei si kindmbii nin?” Ei pułe yi mił, sinim oł kis enmin oł ei epi moł mił, sinim nge noman tuk eł pałim ei si kindinmin. 5 Nim ek kend nge wu. Ninim ok ningił eł ond owundu mił si tor kindkin, ningił ka seng, kan kun erkin, nga angnim epi moł ningił eł pałim, ei si kindnjii,” pa nim. 6 “Enim Gos ek ka epi ka wii mił, ei nge wumb kis owu mił kapłi ngunerngii mon! Nga biis ni epi ka wii ei sipik, wumb Gos kin ek buł ngok ełmin wumb, ei kung mił ngunerngii mon ku. Mon peng, wumb kung mił, biis ka wii ei en enim simb eł kamb mani kindik, nga wumb owu mił ok enim kin erik kis erngii ku,” pa nim.

Wu Endi Prei Kongun Dinga Erim
(Luk 11:9-13)

7 Enim Gos kin prei er ngungii, “Enim Gos kii sik enmin ei epi enim ngumba. Enim epi kuruk endngii, ni keningii. Enim Gos ngii ondu eł to teki teki nengin, aki tumba,” pa nim. 8 “Wumb pei Gos kin prei ełmin, ei epi siłmin. Epi sipmin nik kurułmun, ei kaniłmin. Nga Gos ngii ondu eł to teki teki nimba wu, ei Gos eim ngii aki tołum ku. 9 Pe wu endi kingam aka numbii nimba, eim arim kom ku endi sipi

ngumba min? Ei mon. 10 Nga kingam omu
numbii nimba, eim arim ka wembii sipi
kingam ngumba min? Ei mon ku. 11 Yi
mił, enim wumb kis ei kingenjing noł epi
ka noman ka pend kingenjing ngołmun.
Pe sinim piimin, Erinjpin Gos tonu epin
mołum ei sinim prei erpin kii sipin ninjpin
kin kapłi epi ka ei ngumba ku.
12 "Wumb enim kin oł yi mił erngii nik
piinmin oł ei, en enim wumb eipi kin oł
yi erngii ku. Ek ei lo ek, nga Gos nge oł
ekii se ermba piik nił min wumb ek ei ende
pałim."

Konj Mułngii Konu Ondu Kembis Wii Sałim
(Luk 13:24)

13 "Enim epin konu andłam kembis ełe
pungii. Nimbił erang andłam puk konu
kis dup konu eł pungii andłam ei owundu
sałim. Andłam ełe wu amb ombu pei
andłam ełe andik mołmun. 14 Ba kunum
kunum konj ka mułngii konu, ei andłam
kembis wii. Nga andłam puk konu ka eł
pungii, ei kongun dinga erngii. Erik kin,
wu amb endeim endeim ni andłam ei kan
singii," pa nim.

Ek Ni Tor Kindiłmin Ek Kend Wumb Ongii, Ei Kan Kun Er Mułngii

15 "Ek ni tor kindiłmin ek kend wumb
ongii, ei kan kun er mułngii. Ek kend
wumb siipsiip ngenj mił ei torung kun ka
wii mił kindik ongii. Ba noman tukrung ei
owu simbii mił enim kin onmun. Ok enim
pii gii ei to kis erngii nge ongii. 16 Nga enim
molk ek ni tor kindiłmin kend kongun er
ongii, ei enim wumb ei nge oł kongun erik
keningii. Nimbił erang wumb noł wain
mong ond angił ełe gał mołułum ei siłmin;
min wumb ond pik mong sik, engimb min
epi gał mołułum ei sik yi ełmin min? Mon,
ei sin kapłi enałmin. 17 Yi mił ku, ond
ka mong ka tołum ku. Nga ond kis ei
mong kis tołum ku. 18 Ond ka ei mong
kis tunałiłmin mon ku. 19 Pe nga ond endi
mong ka tunałim, ei kołmung tok, sik dup
kałiłmin. 20 Ek ei yi mił, enim ek ni tor
kindiłmin kend kongun ełmin wumb ei,
enim keningii. Kanik, ek ei pułe piingii pa
nipi ngum."

21 "Wumb kombur aninga na kin
'Owundu, Owundu,' nik, ek dinga nik
erngii wumb, Gos sinim tep er mołum
konu eł tuk pungii ba wu endi nam Ernan
tonu epin mołum ni piipi, eim noman
eł ekii sipi endmba wu, ei eim Gos kin
Owundu Owundu nimba wu, ei eim Gos
kin epin konu tep er mołum konu eł kapłi
tuk ba. 22 Pe kunum owundu tonu omba
kunum, ei wu amb pei yi ningii, 'Owundu,
Owundu! Na nim nge embe eł oł ekii
se ermba mił piik nił min mił ninj ningii.
Nim embe eł sin gui kis to si kindinjpin.
Nim nge embe eł sin jep oł kanim kanim
enjpin,' pa ningii. 23 Kunum ełe, na ek
nip orung kindip yi mił nimbii, 'Enim na
kinał. Enim oł kis wumb mendpił, na kin
tuk onerei!' nimbii," pa nim.

Ngii Takiłmin Oł Tał Ei
(Luk 6:47-49)

24 "Pe wu endi na nind ek ei piipi, ekii
simba wu, ei wu endi yi mił eim noman
ka peng, eim ngii tonu kom ku peł takiłim.
25 Pe konu kumb topu mani orum, konu
pop owundu topu onum, noł owundu topu
ełim ei ngii mani punałim. Nimbił erang,
wu eim ngii ei kom ku peł ełe tonu takiłim
ei dinga pupu ngii eim engim. 26 Wu endi
na ek ei piipi, ekii sinerim wu, ei eim yi
mił wu ende noman pinałim wu mołum ei
mił. Pinerang, eim ngii tonu noł ku kilta
takiłim. 27 Konu kumb owundu topu, mani
orum, konu pop owundu topu orum, noł
owundu to orum kunum ei ngii ei eskił
tołum. Ei keimi, ngii mani pupu er kis
ełim."
28 Jiisas ek ei nipi poru neng, wumb tiłap
owundu ok mulnjung ni, eim ek ei wumb
piik mund mong enjing. 29 Nimbił erang,
Jiisas eim ek nim ek ei wumb noman peng
nił min lo ek ei nge ninerim. Jiisas eim wu
endi noman dinga, pii gii nik nił min ek mił
yi neng, wumb mund mong enjing.

8

Jiisas Wu Endi Kinj Bombułum Tum Ei Er Ka Erim
(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)

1 Jiisas eim komung eł si kindpi mani
wang, wumb pei eim pum konu ekii sik

punjung. 2 Pangin, ngenj kinj bombułum
tum wu endi opu, Jiisas simb eł ming
gopsing pii połpu, kan mani kanpi yi nim,
“Owundu, nim na er ka ermbii ni piin kin,
kapłi enjii.” 3 Jiisas eim angił wu ei ambiłpi
ek yi nim, “Na yi mił ermbii, nim ngenj ka
simba.” Neng, wu ei kinj bombułum tum
ni poru neng, wii ka mułum. 4 Pe Jiisas
ek yi nim, “Oł ei, nim pukun wumb endi
kankin ninenjii mon. Nim ngenj ei sipkin,
Gos kin kułmał kałiłim wu mołum konu ełe
andan tan, ok Moses nirim oł ei erkił, Gos
kin kułmał kiłan, wumb nim keningii ni,
nim ening pim ei poru nim ni keningii,”
pa nim.

Jiisas Opu Ełmin Tep Ełim Wu Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim
(Luk 7:1-10)

5 Jiisas pupu Kapaniyam konu tor pang,
Rom wu endi opu wumb 100 pei tep ełim
wu, ei opu, kii dinga sipi Jiisas ngum.
6 “Owundu, na nge kongun wu ei ening
topu, ngenj dinga pinerang, peł ełe ngii
konu pałim, eim ngenj kumbii owundu
ei piipi pałim,” pa nim. 7 Neng, Jiisas yi
nim, “Na pup, eim er ka ermbii,” pa nim.
8 Ba opu ełmin tep ełim wu, ei eim yi nim,
“Owundu, na wu ka mon. Nim na ngii
konu ełe onenjii mon! Nim ek wii nen,
nam nge kongun wu ka mułmba. 9 Nam
yi ku, wu num na tep ełim wu ei na tep
erang, na nam nge opu wu ombu tep erip,
endi ‘Pui!’ nemb, pułum. Nga endi, ‘Ya
wei!’ nemb, ołmun. Nga nam kongun
wu kongun ei ‘Erii!’ nemb, kongun ełim,”
pa nim. 10 Jiisas wu ei ek piipi puku
sipi erim. Erang, ek nipi, wumb eim kin
ekii se onjung wumb ei ngum, “Na Esrel
wumb konu ełe wu endi pii gii wu, yi nge
endi kan sinenj mon! 11 Na enim kanip
nind, wumb konu eipi wumb orung eni
tonu ołum konu, ni eni mani punum konu,
wumb ei ok, Eiparam ni Aisik ni Jeikop
ni kuni peł endi nok mułangin, Gos sinim
tep er mołum konu ełe no mułngii,” pa
nim. 12 Ba wumb Gos mołpu tep erang
tuk mołmun Jura wumb, ei topu tor kindpi,
emii konu epi endi eł kindmba. Ei en
enim ke nik, gupu mong kongk, kaimb
er mułngii,” pa nim. 13 Pe Jiisas ek nipi
opu ełmin tep ełim wu ei ngopu yi nim,
“Ninim pii gii peng eramb ni pui mił yi
ermba?” pa nim. Pe konu eni ełe Jiisas opu
ełmin tep ełim wu kin ek tengim, kunum
eł mendpił, eim nge kongun wu ei ening
poru neng, ka mułum.

Jiisas Piisa Ambim Nge Mam Er Ka Erim

14 Jiisas pupu, Piisa ngii konu eł nirik
pupu kenim ni Piisa ambim nge mam ei
ening tang, peł ełe or pim. 15 Pe Jiisas
eim angił embłang, ening ni si kindpi pum.
Pang, amb ei eim Jiisas kin wumb ngungii
kuni nge er kun erpi onguł erpi ngurum.

16 Pe konu pou neng, wumb gui kis
mułum wumb pei tu wunjung. Jiisas ek
nipi gui kis to kindpi, wumb ening pim
wumb, pei er ka erim. 17 Yi mił erang kin,
Gos ok ek ni tor kindiłim wu Aisaiya gupu
ełe ni tor kindrim ek ei keimi pim. Ek ei yi
mił nirim,

“Eim sinim nge ening pim pei si kindpi,
sinim ening kanim kanim ei eim kin
sim.”

Wu Nii Endi Jiisas Kin Ekii Simbii Ni Piinim
(Luk 9:57-62)

18 Jiisas kenim ni wumb tiłap owundu
eim mułum konu orung orung mułangin
kanpi mułum. Eim ek yi nim, “Sinim noł
gopu orundung pamin!” nim. 19 Pe lo
ek kengpi tołum wu endi opu yi nim, “Ek
emb tołum wu, nim konu orung orung
min konu endi punjii konu, ei na nim
kin ekii sip bii,” pa nim. 20 Jiisas ek
yi nipi orung kindim, “Owu simbii mei
tukpu ełe pałiłmin. Nga kei andinmin ngii
angłim. Ba Gos wu kingam ya mani mei
ełe kindang, wu ngenj sipi mołum eim nge
peng sipi sałim konu endi sinałim. Yi mił,
wu endi na kin ekii simba wu, ei kongun
dinga pałim,” pa nim. 21 Nga eim nge ekii
siłmin wu endi ek nipi kii sim, “Owundu,
na nim kin ekii simbii ba kumb se kapłi
na kindan pup, ernan tukpu tumbii min?”
22 Ba Jiisas ek nipi yi nim, “Mon, wumb
Gos ek piinanim wumb, kułii mił wumb,
ei wumb kułii er kun erngii ba nim na ond
konu ekii se oi!” pa nim.

Jiisas Konu Pop Owundu Tum, Ei Ek Neng, Pop Owundu Ei Poru Nim
(Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)

23 Jiisas noł kanu ełe tonu pang, eim nge
ekii se andiłmin wumb ekii sengin ouni
punjung. 24 Konu pop owundu topu, noł
gopu tuk pinin nipi noł kanu tuk opu, noł
kanu to ak tumba erim, ba Jiisas eim or
pim. 25 Eim nge ekii se andiłmin wumb
eim to konj kindnjing. Kindik, ek yi nin-
jing, “Owundu, nim sin paki to! Sin to
kundmba enim,” pa ninjing. 26 Jiisas eim
ek dinga nipi eim nge ekii se andiłmin wu
ombu ngum, “Nimbił erang enim tungu
enmin? Enim pii gii kembis ninmin.” Pe
eim angpi, eim konu pop kin noł ei ek
neng, nga ka wii mendpił sim. 27 Jiisas eim
nge ekii se andiłmin wumb, mund mong
erik yi ninjing, “Ei wu kanim eipi endi
mołum. Eim ek neng kin, konu pop topu,
noł pinin ni erim, ei nga eim ek ekii sik
enmin,” ni yi ninjing.

Wu Tał Gui Kis Mułum Ei Jiisas To Kindim
(Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)

28 Jiisas noł gopu orundung tor pupu,
Gararіin wumb konu ełe pum. Pe gui kis
tuk mułum wu tał, eim kin tor onjnguł, ei
wumb guimeng eł molkuł onjnguł. Wu tał
wu simbii mił. Wumb konu ełe andłam
endnałmin mon. 29 Pe wu tał wii dinga
tokuł yi ninjngił, “Gos kingam, nim sił kin
nimbił oł enjii on? Kunum ei epi poru
nimba ei poru ninerang okun sił ngenj
kumbii ngunjii nge on min?” 30 Pe kung
konu ełe pei orundung ei nok mulnjung.
31 Gui kis ombu ek dinga nik yi ninjing,
“Nim sin tor kindnjii pim kin, sin kindan
kung mołmun konu ełe tuk bin,” pa nin-
jing. 32 Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim
pei!” Pe gui kis wu tał si kindik puk,
kung pei mulnjung konu tuk pangin, kung
ombu pei sikir puk, konu tumbułam noł
gopu mołum ełe mani puk, noł nok kolk
poru ninjing.

33 Kung es to mulnjung wumb, oł ei
kanik tungu puk, konu owundu wumb
mulnjung konu kanik, wumb ei ek yi nin-
jing. Wu tał gui kis er kindim oł, ei pei nik
wumb ngunjung. 34 Wumb konu owundu
ełe ek ei piik ok Jiisas kanik yi ninjing, “Sin
mei ełe mulenjii; konu eipi pui!” nik ek
dinga yi ninjing.

9

Wu Endi Simb Angił Kis Mułum Ei Jiisas Er Ka Erim
(Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

1 Jiisas eim noł kanu eł nga tonu pupu,
noł gopu ełe nga orung pupu eim konu
kun tor pum. 2 Wumb wu endi ening
pim wu ei, tu wunjung. Wu ei eim ngenj
kołpu poru neng, embił dinga pinerang,
eim peł ełe or pim. Pe Jiisas kenim ni
wumb ei kin pii gii ninjing. Kanpi, ening
pim wu kin ek yi nim, “Na nim oł kis ei
si kindind,” pa nim. 3 Pe lo ek piiłmin wu
kombur, en enim noman ełe yi piinjing,
‘Wu ei Gos kin ek ambiltim,’ ni piinjing.
4 Jiisas wu kei en enim noman yi piyangin,
kanpi yi nim, “Nimbił erang enim noman
tuk oł kis yi piinmin? 5 Nipe ek ei oi
mił to peng nimbii? Pe na nim oł kis ei
kil ngond nimbii ei kapłi min? Nga nim
peł ei si mengkin pui yi nimbii ei kapłi
min? Ek endi na nim oł kis kil ngond ei
nimbii. 6 Ba na end ei enim kanik piingii
nip end. Na tonu epin si kindip, mei mani
op, wu kingam tels ei na noman dinga
peng, wumb oł kis ei kil ngop ek nip ya
wu embił dinga pinernang ei kanip nind.
‘Nim angkin, ninim peł ond sikin, ninim
ngii konu pui!’ nind,” pa nim. 7 Jiisas ek
yi neng kin, wu ei eim peł sipi, eim ngii
konu sipim. 8 Nga wu amb ni wumb pei
oł ei kanik, mund mong erik, yi piinjing,
Gos wu yi nge noman dinga, ni noman ka,
wu ei kin ngonum nik, yi erang Gos embe
ambił tonu kindnjing.

Jiisas Wu Masyu Wii Tum
(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

9 Jiisas andpi pupu kenim ni wu endi
mułum ei ku takis siłim ngii ełe mułum.
Wu ei embe Masyu. Jiisas wu ei kanpi ek
yi nim, “Na ond konu oi!” Nipi yi neng, wu
ni angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

10 Jiisas Masyu eim ngii konu ełe mołpu
kuni num. Wumb pei ku takis siłmin
wumb ni oł kis ełmin ei kin mołpu kuni
ende num. Eim nge ekii siłmin wu ombu

ouni nunjung. 11 Lo ek piiłmin wumb,
ei Jiisas wumb kis kin kuni nang kanik,
eim nge ekii sik ełmin wu ombu kanik
yi ninjing, “Nimbił erang enim nge ek
emb top ngołum wu ei wumb kis ni ku
takis siłmin wumb kis ni ombu kin kuni
nonum?” 12 Jiisas eim ek ei piipi yi nim,
“Wumb ening tunałim wumb ei, ening ngii
ełe punałmin mon. Ening pałiłim wumb ei
mendpił pułmun. 13 Enim puk Gos nge ek
ka ełe kanik piingii, ‘Ka kułmał kałiłmin epi
ei na noman pinałim. Na noman kaimb
siłmin ei na noman pałim.’ Na wumb ka
mulnjung ei kin, paki tumbii onenj. Ba
wumb kis mulnjung ni oł kis enjing wumb
ei, paki tamb, noman ak tungii nip onj,” pa
nim.

Kuni Mowii Pałmin Oł Ei
(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Jon wumb noł pendłim wu, ei eim nge
ekii sik andiłmin wumb Jiisas kin ok, ek yi
kii sik ninjing. “Nimbił erang sin kin lo
ek ekii siłmin wumb kin kuni mowii ełmin,
ba nim nge wu ombu kuni mowii enałmin,
ei nimbił erang ełmin?” 15 Jiisas ek ekin
nipi orung kindpi yi nim, “Pe wu endi eim
simba ermba kunum ełe, eim nge wumb
puł, eim paki tołmun wumb kunum ełe
kapłi amb simba wu ei eim wumb kin kuni
no mułmba kunum ei eim nge wumb kis
piik mułngii min? Ei mon. Ba ekii se amb
simba wu ei wumb kis eim konu eipi si
pangin, eim nge wumb ei kapłi kuni mowii
piingii,” pa nim.

16 Wu endi eim konduk endi piltan top
kis ermba, konduk ełe alap konj endi sipi,
mui tumba mił mon? Pe wu endi yi erim
kin, alap konj ei pepi, konduk topu, kis
owundu nga ermba. 17 Jura wumb kung
meme ngenj kulk, noł wain tuk kindiłmin.
Ei kung meme ngenj konj ełe noł wain
konj kindiłmin, epi tał ka mułangił. Nga
noł wain ok nge ei kung meme ngenj ok
nge ełe kindiłmin. Nga noł wain konj
ei sipik, kung meme ngenj ok nge ełe
kindiłmin ei noł tok nipi noł wain tor pang,
kung ngenj kis mołułum ku. Yi mił na
ek konj ei Jura lo ek ok nge ei kin ende
punermba.”

Wu Num Endi Ambłam Er Konj Sipi Kindang Nga Amb Ambłim. Eim Konduk Ambłim Amb Ei Er Ka Erim Ku
(Mak 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Jiisas eim ek ei nipi mułang, Jura
wu num endi opu, eim simb ełe ming
gopsing pii połpu ek yi nim, “Na ambłam
pe mendpił koltum, nim okun, eim ngenj
ełe embłan, nga konj mułmba,” pa nim.
19 Pe Jiisas wu ei kin pum. Pang, eim nge
ekii sik andiłmin wu ombu ni punjung.

20 Puk, amb endi mułum amb, ei eim
kunum kunum eim miiyem ei o pupu minj
mułang, kung ngii engki nga tał o purum.
Amb ei eim opu, Jiisas buł morung ełe eim
opu Jiisas konduk embiłim. 21 Eim nge
noman ełe yi piipi om. “Na pup, Jiisas
konduk minjin tamb, na ening ei kapłi wii
simba, ka mułmbii,” ni piim. 22 Ba Jiisas
eim piipi ak topu kanpi yi nim, “Ambił,
nim na kin pii gii nin, ełe nim ei ka
seng, wii mulnjii,” pa nim. Pe kunum ełe
mendpił, amb ei ka mułum.

23 Jiisas opu, Jura wu num ngii ełe opu
kenim ni mingał pop tok golang nik wumb
ke dinga wii nik mulnjung. 24 Jiisas opu ek
dinga nipi yi nim, “Enim kunerei! Ambił
ei kulerim ba or pałim,” pa nim. Neng,
wumb eim kanik tokuł enjing. 25 Pe wumb
to anda kind poru nik, Jiisas eim nirik
pupu, ambił ei angił ambiłpi, er konj sim.
26 Jiisas yi erim, ek ei wumb konu orung
orung pei nik pangin, wumb pei piinjing.

Jiisas Wu Tał Ningił Tumbun Mułum, Er Ka Erpi, Endi Ek Tinerim Ei Er Ka Erim Ku.

27 Jiisas konu ełe si kindpi, andłam ełe
andpi pang, ningił tumbun mułum wu tał
okuł wii dinga tokuł yi ninjngił, “Nim
Deipis kingam, nim sił kin kaimb sinjii.”
28 Pe Jiisas eim ngii ełe nirik pang, wu tał
eim ekii sikił onjnguł. Wangił, Jiisas ek
yi nim, “Ełip pii gii na kin piinjngił na oł
ei ermbii.” Wu tał yi ninjngił, “Owundu,
keimi sił pii gii ninmbił.” 29 Pe Jiisas eim
wu tał ningił ełe ambiłpi yi nim, “Ełip pii
gii pim mił, kapłi oł yi ku ermba,” pa nim.
30 Wu tał ningił ka mułang, Jiisas ek dinga
nipi wu tał ngum. Ngopu yi nim, “Na ełip
kin oł ei, wumb endi kangił ek ninereł
mon!” pa nim. 31 Ba wu tał eł ełip anda

pukuł, wumb konu orung orung pei Jiisas kongun erim oł ei kankił nikił punjnguł.
32 Andłam ełe bił ni erangił, nga wumb
wu endi gui kis tuk mułang, eim ek
tingnerim wu ei Jiisas kin tu wunjung.
33 Pe Jiisas eim gui kis ei to kindpi yi
erang, gupu ek tingnerim wu ni ek tangpi
erim. Yi erang, wumb pei mund mong
enjing yi ninjing. “Ok Esrel konu oł yi
endi tonu onerim, sin kinerpin,” pa yi
ninjing. 34 Ba lo ek ekii sił‌min wumb yi
ninjing, “Gui kis nge wu num eim kin
mołpu, eim kin noman dinga ngopu, eim
gui tor kindnim,” nik yi ninjing. (Ei ek
keimi mon, Jiisas ek keimi ninim.)

Jiisas Wu Amb Kaimb Sim

35 Jiisas konu owundu ni konu orung
orung pei andpi, wumb men ngii ełe nirik
pupu, Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos
sinim tep er mułum mił nipi ngopu, wumb
ngenj ełe ening kanim kanim pim, ei er
ka erpi yi erim. 36 Jiisas eim wumb tił‌ap
owundu ei kanpi kaimb sim. Nimbił
erang wumb noman embin piik kin, wu
endi paki tumba nge kuruk endnjing yi er
mulnjung. Ei kung siipsiip tep ełim wu
mulałim mił, yi er mulnjung. 37 Jiisas oł
ei kanpi, ek nipi eim nge ekii sik andił‌min
wu ombu ngum. “Kuni wiis poł topu
pei mołum, ba tengingii kongun wumb
mon pałim. Ei yi mił, wumb Gos ek ka
piingii wumb ei pei mołmun ba ek ni tor
kindik wumb ei ngungii wumb mon pałim.
38 Yi piik kin enim kongun ei nge arim
kin prei erangin, eim kongun wu kombur
kindmba,” pa nim.

10

Jiisas Nge Ek Se Andił‌min Wu Ombu Engki Nga Tał

(Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)

1 Jiisas eim nge ekii sik andił‌min wu
engki nga tał, wii tang wangin, noman
dinga nipi wu ombu ngum. Noman ei ni
ngopu gui kis to kindik, ening ni ngenj ełe
oł kanim kanim ermba ei to kindngii nge
nipi ngum. 2 Eim nge ek ka endngii nge en-
gki nga tał, wu ombu embe yi mił: kumna
Saimon embe endi Piisa, eim angim En-
dru, nga Jeims ei eim Sependii kingam
ni eim angim Jon. 3 Pilip ni Barsolomyu
ni Tomas ni Masyu ku takis ok sił‌im wu,
ni Jeims arim Sariyas. 4 Saimon Selos ni
Juras wu ei Eskerios, eim Jiisas opu orung
wumb onjung konu Jiisas mołum ei nipi
andan tum wu.

Jiisas Ek Nipi Eim Ek Se Endngii Wu Ombu Ngum

(Mak 6:7-13, Luk 9:1-6)

5 Jiisas eim nge wu engki nga tał,
ek dinga nipi kindang punjung. Ji-
isas ek yi nim, “Enim wumb konu eipi
punerngii, nga Sameriya konu owundu
ełe tuk punerngii mon! 6 Enim puk Esrel
wumb, kung siipsiip mił am punjung ełe
pungii,” pa nim. 7 Enim puk, wumb kanik,
ek yi ningii: ‘Gos sinim tep er mołum
kunum ei pei mandi omba enim,’ ningii.
8 Enim puk, wumb ening pimba ei er ka
erik, wumb kułngii, ei er konj sik, wumb
gui kis mułmba ei tor kindik, wumb ngenj
kinj bumbułum tonum wumb, ei erangin
ka mułngii. Pe enim epi ei sinjing, ei epi
endi ngok enjing. Yi mił nga wumb kin
oł yi erngii, epi endi sinerngii mon,” pa
nim. 9 Enim ku gol ni, ku silpa ni, ku kapa
ni ombu endi pendik epi ombu sipnerngii
mon,” nim. 10 Kon andłam pungii kon ni,
konduk ni nim su ni dolu ni epi ei endi
sipnerngii mon. Wu kongun ełim wu, ei
kuni ngangin nołum, mił yi enim nungii.
11 Enim puk konu kembis min owundu
endi tor pungii, ei wumb kan kun erngii.
Konu endi tor pangin wumb konu, ełe oł
kun er mułngii. Ei enim wumb ei kin
molk, puk, nga enim konu ei si kindik
pungii. 12 Pe enim wumb ngii endi ełe
nirik punjung kin, wumb ngii puł wumb
ei ek yi ningii, ‘Enim noman emin pengłi!’.
13 Wumb ngii ełe tuk pangin, ek ka nik
enjing kin, “Enim nge noman emin ei
wumb ombu kin ba. Ba wumb en enim
ngii konu ełe, ‘Enim nirik wei!’ a ninarik
enjing kin, enim noman emin ei wumb
ei kin noman emin ei ngunerngii. 14 Nga
wumb nii endi enim nge ek piinarik min
enim tuk sinarik kin kapłi enim ngii konu
ełe si kindik kunum ełe konu eipi pungii
kunum ei enim simb ełe kułman si kind-
ngii. 15 Na ek keimi nip enim ngond.

Ekii se Gos kunum owundu kos owundu piimba kunum, ełe wumb mok tumba kunum ei Gos Sorom konu ni Gomora konu ełe eim kaimb simba. Ba nga konu eipi ełe wumb ei enim kin, ‘Weiyo,’ nik enenjing kin, Gos konu ełe wumb kaimb sinermba mon,” Jiisas yi nim.

Oł Embin Tui Kanim Kanim Tonu Omba (Mak 13:9-13, Luk 21:12-17)

16 “Piingii! Na enim kung siipsiip mił tuk owu simbii wumb mił mulnjung konu kindind. Ei piik enim ka wembii noman ka peng oł ei nge ekii singii. Nga kei Pułmu noman emin seng ełmin oł ei nge ekii singii. 17 Pe enim kan kun er mułngii! Wumb enim ambił gii nik, kos ngii sipik, en enim men ngii ełe enim kepii tok yi erngii. 18 Erik, na nge ek ni na to mani kindngii nge, enim sipik king ni kumb ełe sipik gapman nik erngii. Ei nimbił erang enim ek nik en enim kin wumb tiłap eipi ngok yi enjing konu ełe. 19 Nga wumb enim kos ełe tonu tu wangin, enim yi piingii. ‘Sinim nimbił ermin? Sinim nipe ek nimin?’ ni piik mułngii. Kunum ełe mendpił, Gos enim ningii ek ei nipi enim ngumbii,” pa nim. 20 Enim nge ek ninerngii, ba enim Ernjing Gos nge Gui Ka ei enim kin mołum ei ek nipi tor kindmba.

21 “Nga wu endi eim angim kos ełe tonu si pang to kundngii. Yi ku arim eim kingam kos ełe tonu si pang to kundngii. Nga kangił en enim, ernjing, menjing noł kin opu orung erik to kundngii ku. 22 Wumb pei enim kin noman kis piingii. Ei nimbił erang na nge embe ei enim kin pimba, ba wu endi eim ambił gii nipi na kin pii gii dinga pupu mułum kin, ekii se kunum poru nimba kunum, wu ei Gos eim sipi orung simba, ei wu eim nge. 23 Pe nga wumb enim kin oł embin tui kis enjing kin, enim konu ei si kindik, tungu puk, konu owundu endi eipi pungii. Na enim kanip nind, enim kongun endi Esrel wumb konu owundu ełe kapłi poru nininang, kapłi na wu kingam tonu epin konu ełe si kindip, mani mei ei sikir tor ombii,” Jiisas yi nim.

24 “Pe nga men kangił ei ek emb topu eim ngonum wu, ei to mani kindmba mił mon? Nga kongun kunum kunum wii minj ełim wu, ei eim nge wu owundu to mani kindmba mił mon? 25 Pe men kangił ei mołpu, ek emb topu ngumba wu ei mił kapłi, nga kongun wu ei eim wu owundu mił mułmba ei kapłi. Ngii ei arim embe Biyelsipul ei ek kend wu pim kin, wumb en enim ngii ende wumb embe kis mendpił singii. Ei yi mił, wumb na Biyelsipul nik embe singii.”

Gos Owundu Kin Mund Mong Kułmun (Luk 12:2-7)

26 “Pe wumb enim tungii ei mund mong enerngii. Epi pei koi er sałim, ei Gos nga peni ełe tor kindmba. Epi pei kum top pałim ei ekii se wumb keningii. 27 Ek na enim ya emii peng nind ek, ei enim tinga eni kin nik wumb ngungii. Nga en enim kom ełe ek piinjing ek, ei ngii ełe tonu puk, ek nik wumb ngungii. 28 Wumb nii endi enim ngenj ełe to kundngii, ei gał piinerngii. Ba ei enim noman tuk ei to kundnerngii mon. Ba enim Gos eim kin gał kulk mułngii. Nimbił erang Gos eim kapłi ngenj kin noman tuk kin ouni topu kondpu, dup konu ełe kindmba. 29 Wumb kei Winu kembis tał ku kundii ei nge endeim nga siłmin. Ba enim Ernjing Gos kei endeim endi boi nipi, mani mei ełe ba, ei eim piinim. 30-31 Yi piik kin, enim noman embin to piinerngii mon! Enim kei Winu kembis ku ngok sinmin ei to mani kindinmin. Yi peng kin, Gos sin tep ka er mułmba. Enim peng enjin Gos eim gerpi, kanpi si kindpi mołum.”

Jiisas Embe Ni Tor Kindngii Oł Ei (Luk 12:8-9)

32 “Wu endi na embe ełe nipi wumb pei ningił ełe nimba wu, ei eim embe na Ernan Gos ningił ełe nimbii. 33 Ba wu endi na embe ei, wumb ningił ełe koi erpi ni tor kindnerim kin, wu ei eim na Ernan Gos ningił ełe eim embe tonu epin konu ełe ni tor kindnermbii mon ku.”

Jiisas Eim Om, Ei Opu Erngii Si Tonu Kindim (Luk 12:51-53, 14:26-27)

34 “Enim piik, na op mei ełe opu enmin ei to mani kindip noman emin ngumbii nge onj, ni piinerngii mon! Ba na wumb

mok top noman kanim eipi eipi ngumbii
nge onj. 35 Na onj ei opu erngii nge onj,
wu endi eim arim kin opu orung erang,
eim ambłam ei eim mam kin opu erang,
nga amb ei eim wam nge mam opu orung
erngii nge onj. Ei yi mił wumb kombur na
kin pii gii ninerngii. Nga wumb kombur
na kin pii gii ninmin. 36 Wu endi eim
na kin pii gii nimba wu, ei kin ngii ende
wumb ei en enim eim kin opu, orung erik
mułngii ku.
37 "Wumb en enim ernjing, menjing noł
noman ngok, enmin ołei, ba na kin noman
ngunanmin. Wumb ei na nge wumb puł
mon. Nga wumb en enim kingenjing, em-
bilenjing noman ngonmun, ołei ba na kin
noman ngonanmin. Wumb ei na wumb
puł mił mulerngii mon! 38 Wu endi eim
ond peri ei ko wupu na kin ekii sinerim
kin, wu ei na wu puł mił kapłi pinermba
mon. 39 Wu endi eim nam noman konj kan
simbii ni piipi endmba wu, ei eim noman
konj ei am ba. Wu endi na kin piipi, eim
nge noman konj si kindmba wu, ei eim
noman konj nga orung simba," pa nim.

Wu Endi Kumep Ka Simba (Mak 9:41)

40 "Wu nii endi enim eim ngii ełe nirik
sim kin, eim na eim ngii ełe nirik sim ku.
Wu nii endi na eim ngii ełe nirik sim kin
wu endi ei Gos na kindang onj, ei eim ngii
ełe nirik simba ku. 41 Wu nii endi ołekii se
ermba piipi niłim wu, ei paki topu eim ngii
konu sipipi erim kin, eim ołekii se ermba
piipi niłim wu nge kumep ka simba mił
yi ku simba. Pe wu nii endi eim kinang,
wu kun ka endi wang, eim sipipi, kuni
ngopu ełim wu, ei eim wu kun ka, ei eim
kumep ka eim ngumba. 42 Pe wu nii endi
eim wumb ei kanpi, eim noł jii ni kułpu
tu wupu, nam nge ekii sik andiłmin wu
ombu ngopu ermba, wu ei na ek keimi nip
enim ngond. Wu ei kumep simba, epi ei
am punermba mon," pa nim.

11

Jon Eim Nge "Kongun Wu Kombur Jiisas Mułum Konu Kindim (Luk 7:18-35)

1 Jiisas eim nge ekii sik andiłmin wu
engki nga tał wu, ombu ek nipi kongun
ełe kindpi, eim konu ełe si kindpi, konu
eipi pupu, wumb ek emb topu, ek ka ni tor
kindpi erim.

2 Jon wumb noł pendiłim wu, ei eim
kan ngii pepi mołpu piim ni, Gos kindang
wu Krais kongun yi erpi, ołyi erpi enim
nengin piipi, eim nge ekii sik andiłmin
wu kindang, Jiisas mołum konu punjung.
3 Puk, Jiisas kin kii sik yi ninjing, "Nim Gos
kindim wu Krais ei nim on, min sin wu
endi eipi kui er mołmun?" 4 Jiisas ek nipi
wu ombu ngum, "Enim Jon mołum konu
puk, enim epi kanik piik enmin mił, ei
nik Jon ningii," pa nim. 5 "Ningił tumbun
mołum ei nga ka seng kaninmin. Simb
kis mułum ei nga kun kamb andinmin.
Ngenj kinj bumbułum tum wumb ei, nga
ngenj ka sałim. Kom ngum wumb ei nga
ek piinmin. Wumb kolk, ei nga tonu konj
onjung. Nga wumb epi sinerim kaimb
mulnjung wumb, ei ok Gos ek ka piinmin.
6 Pe wu nii endi eim pii gii ei na kin dinga
pim kin, wu ei eim ka piyangłi!" pa nim.

7 Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei
nge ekii se andiłmin wu si kindik orung
pangin, Jiisas eim Jon nge ek ei nipi wumb
ngum. "Kumb ok enim wumb mulen-
jing konu punjung, ei epi nipe keningii
punjung? Enim puk, wu endi gumei mił
mołpu kin konu pop tang ek eipi eipi nipi
enim wu, ei enim keningii nge punenjing
mon. 8 Enim epi nipe keningii punjung?
Enim puk, wu endi eim konduk mon
kanim kanim kindpi mułum, ei keningii
nge punenjing mon. Wumb konduk mon
ka kanim kanim kindiłmin, ei king ngii ełe
mołułmun wumb," pa nim. 9 Ba enim nim-
bił erang punjung? Ołekii se tonu omba
piik niłmin wu, ei keningii nge punjung.
Ba ołekii se tonu omba piik niłmin wu
kombur tonu ok wu ombu, eim to mani
kindpi poru nim, eim wu owundu mołum.
10 Wu ei mendpił Gos nge ek ka ełe ek yi
nim,

> 'Piini! Na ek se andiłim wu endi kindamb
> pupu, na ek ni tor kindmba Wu ei
> eim kumb se ba. Pupu, Jiisas nim
> nge andłam er ka ermba.'

11 Jiisas yi nim, “Na ek keimi nip enim
ngond. Jon wumb noł pendpi ngołum wu,
ei oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb
tonu onjung wumb, ei pei kamb mani
kindim. Ba Jon eim wu endi Gos sinim
tep er mołum konu ełe wu num mił mon.
Ba wu wii endi Gos ek ka ni tor kindmba
wu ei, Jon to mani kindmba. Nimbił erang
Jon eim Gos ek ka aninga kopur piim, ba
pe sinim Jiisas kin pii gii ninmin wumb, ei
Gos ek ka ei pei piik sinmin. 12 Jon wumb
noł pendiłim wu tonu orum kunum ei,
wang wang pe kunum ełe sinim mołmun.
Pe wumb kis Gos sinim tep er mołum ek
ei kin ek buł ambilk ninjing. Pe wumb
num ni wumb dinga wii ei wumb eipi kin
Gos sin tep er mołum ei, sinerngii mon nik,
mani kindik si kindngii enmin. 13 Gos nge
oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb ok
nik, Moses lo ek om nin, pe Jon tonu om
kunum ei ek ombu pei Gos sinim tep er
mołum ek ei kin ninjing. 14 Pe enim ek ei
pii gii ninjing kin piingii. Jon eim Elainja
mił oł ekii se tonu omba piipi niłim wu ei
omba nge om. 15 Wu nii endi kom simba
wu, ei kom se piyangłi!

16 “Pe wumb kunum ełe mołmun wumb
ei, na epi nipe mił su simbii? Wumb
ei yi mił, kangił tuk konu endi molk, ek
dinga nik kangił kombur ngok yi ninjing.
17 ‘Sin gising topun enmin, ba enim golang
ninanmin. Sin golang kaimb er ninmin,
ba enim ek ninanmin mon! 18 Jon om
kunum ei eim noł ni kuni nunerim. Yi
erang kin, wumb yi ninjing, ‘Gui kis eim
kin mołum,’ pa ninjing. 19 Pe na Gos
kingam tonu epin si kindpi, mani mei ełe
opu wumb ngenj kułpu ei, enim wumb yi
ninmin. ‘Wu ei kuni pei nopu, noł wain
pei nopu ełim wu,’ nik yi ninmin. ‘Eim
wumb puł ei ku takis sik, nga oł kis kanim
kanim ełmin wumb ei nge wu puł mołum,’
pa niłmin. Sił epi pei enjpił ei enim pei ka
piinenjing mon. Ba Gos nge noman ka ei
pep onum. Pe ei sinim kanpin, Gos noman
ei keimi ni piimin.”

Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tok Pii Gii Ninanmin (Luk 10:13-15)

20 Konu owundu kombur Jiisas eim jep
oł pei ok erim konu, ełe wumb noman
ak tunenjing. Yi erangin kin, kunum ełe
Jiisas wumb ek ngum. 21 Ngopu ek yi
nim, “Enim Korasin konu wumb ni Be-
saira konu wumb, kaimb piind,” pa nim.
“Pe wu endi Sairon konu ni Taiya konu,
wu endi jep oł yi na end mił ermba ei
enim ok enim Sairon ni Taiya ni wumb ei
kon alap kis mił sik, dup sik ełe kunum
kunum molk, noman ak tunjung. 22 Ba na
enim kanip nind, Sairon kin Taiya konu oł
embin tui tonu om mił enim kin onermba.
Enim kin oł embin tui kis wii owundu
tonu opu pimba,” pa nim. 23 “Pe enim
Kapaniyam konu wumb, enim si tonu epin
konu simba ni piinmin? Ei mon. Enim
dup konu mendpił pungii. Pe wu endi
Sorom konu jep oł na enim kin end oł
ei, Sorom konu ełe wumb oł yi ełangin
kin wumb ei en enim piram mułułangin
ku. 24 Ba na enim kanip nind, “Sorom
konu wumb Gos to kondpu kis erim mił
yi enim konu wumb onermba. Ba enim
konu ełe mołmun wumb ei kin, Gos kunum
Owundu tonu omba memb ei oł embin tui
owundu kis ei tonu omba,” pa nim.

Enim Na Kin Ok Kor Ka Mułngii (Luk 10:21-22)

25 Kunum ełe Jiisas eim ek yi mił nim,
“Arnan, nim tonu epin konu kin mani mei
konu ei kin, nim wu num owundu mołun.
Na nim kin noman ka piind. Nimbił
erang ninim nge epi ombu ek keimi wumb
noman ka piik ełmin wumb, ei kin koi
erpin pendin. Nga ninim nge epi ombu
ek keimi, ei mendpił kangił kembis andan
ton. 26 Keimi, Arnan nim nge noman ei yi
mił pałim ei en.

27 “Na Arnan eim epi pei na angił ełe
kindpi ngum. Wumb endi eim kingam ei
pii poł tunanmin mon. Arim eim mendpił
kingam piinim. Wumb endi Arim ei pii poł
tunanmin mon, kingam eim mendpił arim
piinim. Wumb pei kingam noman ełe ei
arim mołum nipi andan topu wumb ngum
kin, wumb eim arim ei pii poł tungii,” pa
yi nim.

28 “Wu nii endi epi embin ko wumba kis
erim kin, na kin wang eim kor ngamb, kor
mułmba. 29 Pe oł embin tui na pindang
ełe pałim ei, enim sik enim pindang ełe
ko wungii. Ko wuk, na ek ekii sik piingii.

Nimbił erang na wumb kin oł ka ełe erip, nam embe to mani kindił. Pe enim nge noman tuk ełe kan sik kor ka mułngii," pa nim. 30 Oł embin tui ei enim pindang ełe pendind, ei ka wii. Epi na enim ngopu, singii pa nimbii, ei embin owundu enałim mon."

12

Ek Ei Kor Kunum Kongun Enerngii Mon (Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

1 Ekii se kor kunum endi, Jiisas kuni wiis pin tuk ełe endim. Eim nge ekii sik andiłmin wu ombu kuni tum. Pe tuk andik, kuni wiis mong ei tangk nunjung. 2 Wumb lo ek piiłmin wumb, ek nik Jiisas ngunjung, "Nim nge ekii sik andiłmin wumb ombu oł ei kor kunum enmin ei mon ninjing." 3 Jiisas ek nipi yi nim, "Enim Deipis ek poł ei ger piinjing min? Na nind, ei eim kin eim wu ombu ei kuni tum kunum, ei nimbił oł enjing? 4 Molk kin, Gos men ngii owundu ełe nirik punjung. Puk, bres Gos ngii ełe sałiłim ei wumb eipi mon niłmin. Gos kin kułmał kałiłmin wumb ei minj nungii niłmin. 5 Enim ek ei lo mon ełe pim, ei ger kinenjing min? Pe kułmał kałiłmin wumb ei Gos men ngii owundu ełe kongun ełmin. Kor kunum mon nik ełmin oł ei ełmin, ba ek endi ninałmin. 6 Pe na enim kanip nind, noman dinga ei ya sałim ei men ngii sałim epi ei to mani kindim. 7 Ba enim na nind ek ei piingii, 'Na kułmał kałiłmin oł ei na noman pinałim. Na noman kun ka sałim wumb ei noman enim.' Enim wumb oł endi enjing wumb ei oł embin tui enerngii mon. 8 Na Gos kingam tonu epin si kindip mani mei ełe op, mei kingam mił tałip moł ei, na kor kunum puł wu Owundu moł. Wumb nipe oł endi kor kunum erngii, ei na dinga ełe wumb oł yi mił erngii," pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Wu Endi Angił Kis Mułum Ei Er Ka Erim (Mak 3:1-6, Luk 6:6-11)

9 Jiisas konu ełe si kindpi, men ngii ełe tuk pum. 10 Wu endi mułum wu, ei eim angił ełe epi endi sinałiłim. Angił kułii erim. Pe wu kombur Jiisas kos er ngonmun nik, Jiisas kii dinga sinjing. "Pe sinim kor kunum ening pałim wumb ei er ka ermin min?" 11 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim mołmun konu, wu endi kung siipsiip es tołum ei kor kunum kung siipsiip endi konu tukpu endi mani pupu pimba ei, kor kunum si tonu sinermba min? 12 Nga wumb endi eim kung siipsiip ei to mani kindiłim yi mił pe sinim lo ek ełe kapłi nipin kin sin kor kunum ełe wumb kapłi paki tumun. 13 Pe eim ek nipi wu ei ngopu yi nim, "Nim angił tun kindii!" Neng, tun kindim. Yi erang, wu ei eim angił ei ka mułum. Wu eipi endi ka mułum mił yi mułum. 14 Jiisas kor kunum oł ei erang kanik puk kin, wumb en enim ek nik piik Jiisas to kundngii nge ek ninjing.

Jiisas Eim Gos Nge Kongun Wu Mendpił

15 Ba Jiisas eim ninjing ek ei piipi, konu ełe si kindpi pang, wumb tiłap pei eim kin ekii se pangin, eim wumb ening ombu er ka erim. 16 Jiisas ek dinga nipi wumb ngopu yi nim, "Enim ek nik tor kindnerii mon!" pa nim. 17 Gos ok oł ekii se ermba oł piipi niłim wu Aisaiya ek ni tor kindpi yi nirim. Ekii se oł yi tonu omba nirim, ek ei pe keimi pałim. Ek ei yi mił,

18 "Wu ei na eim kongun ermba nip to
mundunj wu. Na eim ka piip, nam
noman eim kin sałim. Nam nge Gui
Ka ei eim ngamb, eim na kos dinga
ek kun nipi, torung wumb tiłap eipi
ngumba. 19 Pe eim wumb ek ngopu
ek dinga nipi enermba. Wumb
eim andłam ełe angpi wii topu yi
erang, eim ek piinerngii. 20 Gumei
endi ek nimba er pimba, ei eim to
engin tunermba. Dup alam kan
endi, dup kembis nopu pimba, ei
eim to kumundpu poru ninermba.
Ei yi mił wumb nii endi en enim pii
gii dinga pinermba wumb ei, eim
to tor kindnermba. Eim kongun
ermba ei Gos eim kunum owundu
tonu omba kunum ełe, na ek ka
ei erang kin oł kun minj erpi pang
poru nimba. 21 Pe wumb torung
tiłap eipi wumb eim kin pii gii nik,
eim kui er mułngii."

(Gumei kin dup kan ninmin ei yi mił; wumb Gos ek ka ei piipin oł ermin mił nenj ni piik mułngii wumb ei, Jiisas eim

mani opu kongun erang wumb oł ka wii mendpił erik mułngii nip piipi, oł ekii se ermba nipi piiłim wu Aisaiya ek yi pułum.)

Wumb Ek Yi Ninjing, Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Enim Ninjing (Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Kunum ełe, wumb wu endi tunjung wu ei gui kis tuk mułum. Wu ei ningił tumbun mułang, gupu ełe ek tengnerim ku. Jiisas eim wu ei er ka erim. Erang, gupu ek nipi kin, ningił kanpi erim. 23 Wumb tiłap pei molk kanik puku sik yi ninjing, “Wu ei Gos kindim wu Krais min mon?” Wumb en enim noman ełe yi piinjing. 24 Ba lo ek piiłmin wumb ek ei piik yi ninjing, “Dinga ełe enim ei gui kis nge tep ełim owundu Biyelsipul nge dinga ełe enim,” pa ninjing. 25 Ba Jiisas eim wumb noman ełe piipi, ek nipi yi nim, “Pe king tep erim konu endeim ełe wumb, en enim opu erngii ei, en enim konu ka dinga sinermba. Pe wumb konu ende wumb, min ngii ende wumb orung orung puk, opu erngii ei, en enim ngii konu ni konu ka sinermba. 26 Pe Seisen nge wumb en enim eipi eipi bin ni, erngii dinga ermba min? 27 Biyelsipul na paki tang na gui kis tor kindinj, ba wumb nii enim ekii sik andiłmin wumb paki tang, gui kis to kindinmin? Pe en enim kos piiłmin wu mił molk kapłi enim ek kanim kanim ei nik kun erang, 28 ba Gos nge dinga ełe na gui kis top kindinj kin, enim piingii. Gos sinim tep er mołum ei, sinim kin mandi onum ni piingii,” pa nim.

29 “Nimbił erang, na pup, wu num Seisen nge wumb waning ermbii ni piind, ba ok na pup, wu num Seisen eim simb angił kan ngo pendip, ekii se na eim nge wumb ei waning simbii.

30 “Wu endi na wu puł mon, ei na kin opu ermba wu. Pe wu endi na kin kung siipsiip es tunermba wu, ei eim kung siipsiip topu eipi eipi kindiłim. 31 Yi mił pałim ei piip na enim nip ngond. Gos eim wumb ek kis nik enmin ei, kapłi oł kis kil ngumba, ba wumb endi Gui Ka kin ek buł ngok erngii, ei Gos wumb oł kis ei kil ngunermba mon. 32 Na Gos kingam tonu epin si kindip mani op, mei kangił mił muls ei wu endi ek kis nipi, na ngumba, ei Gos kapłi kil ngumba. Ba wu endi Gui Ka kin ek kis nimba wu ei, Gos eim kapłi kil ngunermba mon.”

Ond Kis Ei Mong Kis Tołum Ek Ekin Endi (Luk 6:43-45)

33 “Pe ond ka pimba ei, ond mong ka tumba. Nga ond kis pimba ei, mong kis tumba ku. Wumb ond ei kanik kin, ond mong ka min kis ei kan poł tołmun. 34 Enim lo ek ekii siłmin wumb wembii kis Seisen nge kingam noł, enim ek ka er ningii mił nenj? Enim wumb kis enim noman tuk ełe noman kanim kanim pałim mił, ek yi gupu ełe ni tor kindinmin. 35 Wumb kun ka endi eim noman tuk ełe oł kun ka kanim kanim pei pałiłim mił ei oł kun ka ei pei ni tor kindiłim. Nga wu kis endi eim noman tuk ełe oł kis kanim kanim pei pałiłim mił ei oł kis ei pei ni tor kindiłim.

36 “Ba na enim kanip nind, wumb en enim ek wii mił nik ełmin oł kanim kanim ombu, ekii se Gos wu amb mok tumba kunum, ei wumb pei nipi ek ninjing ek ei, Gos kin ek orung kindngii. 37 Wumb ninim ka ninjii ełe Gos nim, wu ka nimba. Pe nga ek kis nin kin, en kin Gos nim, wu kis nimba. Ei ninim oł erkin ek nikin enjii mił ku, Gos nim kanpi nimba,” pa nim.

Wumb Kombur Jep Oł Eran Kenmin Yi Ninjing (Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)

38 Pe kunum ełe, wu num lo piiłmin ni lo ek ekii siłmin wu, kombur kin ok, ek yi ninjing. “Ek emb to ngołun wu, sin nim jep oł endi eran kenmin ni onmun,” pa ninjing. 39 Ba eim ek dinga nipi yi nim, “Wu amb kunum ełe oł kis er andiłmin wumb, ei na jep ei erang kenmin niłmin ei, ek ni tor kindiłim wu Jona oł ei andan top ngoł. 40 Kumb ok Gos ek ni tor kindiłim wu Jona eim omu owundu kirim ełe tuk pupu pim. Ei eim kunum tekliki epin, tinga ouni pep mułum. Yi mił ku, na Gos nge kingam tonu epin konu si kindpi mani mei ełe wu kingam mił tełim, ei eim mei ełe kunum tekliki epin, tinga ouni yi pimba,” pa nim. 41 Ekii se Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb Ninipa konu owundu wumb tonu ok wumb pe mołmun wumb angk ei enim oł kis kanim ei ni

tor kindngii. Ei nimbił erang, wumb ei wu Jona Gos ek nipi ngum, ei noman ak tunjung. Pe ya epi endi mołum ei wu Jona to mani kindpi, owundu mendpił mołum," pa nim. Ei Jiisas eim piipi nim, wumb endi mon, eim mendpił, ba enim wumb eim pii gii ninanmin. 42 Gos wumb mok tumba kunum ei, kuin owundu konu orundung eipi mołum ei, opu wumb ya ełe mołmun wumb ei oł kanim kanim enjing ei nipi tor kindpi ngumba. Nimbił erang kuin owundu embe Siipa konu mei orundung mołpu omba. Ei opu King Solomon nge noman ka peng ek ka nipi tor kindim, ei piimba nge om. Ba epi endi ya ełe mołum ei eim King Solomon noman ei to mani kindpi, eim wu num owundu mendpił mołum." (Ei Jiisas eim ermba oł ei piipi nim.)

Gui Kis Mułum Ei Nga Orung Om (Luk 11:24-26)

43 "Pe gui kis ei wu endi si kindpi pułum ei pupu konu kep endi mułmbii ni pułum. Pepi mułmbii ni pułum ba konu endi sinałim. 44 Eim yi piiłim, 'Na ok muls ngii ełe nga orung bii,' nipi opu kaniłim ni ngii was erik, brum er ka er sinjing. 45 Seng, kanpi pupu gui kis angił orung nga tał pei kanpi neng onjung, ba gui ombu oł kis wii enjing. Pe ok ngii ełe nirik puk ngii ełe mulnjung ok, wu oł kis aninga er mułum, ba pe am er kis mendpił pup mułum. Oł ei nge, wu amb kis pe mołmun kunum, yi ku tonu omba."

Jiisas Mam Ni Jiisas Nge Angim Noł (Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

46 Jiisas ek nipi wumb ngopu mułang, Jiisas eim mam ni angim noł ok ngii andaring engnjing. Eim kin ek nimin nik ok mulnjung. 47 Pe wu endi kanpi opu ek nipi yi nim, "Nim manim ni angnim noł ok nim kin ek nimin nik ok mołmun," pa nim. 48 Ba Jiisas wu ei kin ek nipi orung kindpi yi nim, "Na minan ei nii? Nga na nge engnan noł ombu nii?" 49 Pe eim nge ekii sik ełmin wu amb ombu kin angił tuł ngopu ek yi nim, "Enim kinei! Wu amb ombu na nge engnan noł ni minan noł mił mołmun," pa nim.

50 "Wu endi na Ernan Gos noman pałim mił ekii singii wumb, ei na minan ni, na engnan nga, na ainan noł mułngii," pa nipi wumb ngum.

13

Wu Endi Kuni Er Sipi Kuni Mong Wiis Emb Kindim (Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)

1 Pe akip kunum ełe Jiisas ngii ełe si kindpi, pupu noł gopu wer ełe mułpu, ek nipi wumb ngum. 2 Wumb pei Jiisas eim mułum konu ełe ok mulnjung. Mułangin, pe Jiisas eim noł kanu endi ełe tonu pupu mułum. Wumb noł wer ełe mułangin kin eim wumb kin ek nipi ngum. 3 Jiisas eim ek nim ek ei pei ek ekin topu nipi wumb ngum. Ngopu yi nim, "Enim piinmin! Wu endi kuni mong wiis emb kindim. (Ei yi mił wu endi kongun er sepi kinapi mong emb kindinmin oł ei mił yi kindim.) 4 Pe kuni wiis emb kindpi pang, kombur pu andłam ełe mani pang, kei ok sik nunjung. 5 Kuni wiis mong kombur pupu, mei aninga pim, ku pei mandring mułum konu ełe mani pum. Kuni ei sikir tonu om. Ei nimbił erang, mei aninga tonu peł ełe pim. Mei pei sepi mani punerim mon. 6 Ba konu eni dinga tang, kuni wiis mong ei dumbuł mani punenim. Tonu ku peł ełe pim, ei kułii erpi pei kułum. 7 Pe kuni mong wiis emb kombur pupu mei sim konu pum. Ei tonu omba erim ba eri ei tonu opu kuni mong wiis to mani kindim. 8 Kuni mong wiis kopur pupu, mei ka sim ełe mani pum. Ei tonu opu ka erpi, mong pei tum. Kombur mong 100 to mułum, kombur mong 60 to mułum, kombur mong 30 to mułum." 9 Jiisas ek ei nipi poru nipi yi nim, "Wumb endi kom pimba wumb ei, ek ei piyangłi!"

Jiisas Ek Ekin Tołum Oł Ei (Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)

10 Jiisas eim nge ek se andiłmin wumb ombu ok yi ninjing, "Nimbił erang nim ek ekin to nikin wumb ngon?" 11 Eim ek nipi orung kindim, "Gos enim epin konu tep er mołum konu, ei ek koi er pim, ei nipi enim ngum, ba wumb ombu mon," pa nim. 12 Pe wu endi eim epi sepi mułum kin,

Gos eim kin epi nga ngumba. Wu endi eim
epi sinerang mułum kin, nga eim nge epi
kembis endi simba, epi ei am ba. 13 Na ek
ekin nind ek ei pułe yi pałim, ‘Ningił ełe
epi kaninmin ba epi kinanmin. En enim
kom ełe ek piinmin, ba mendpił piik kun
enanmin mon.’ 14 Wumb oł yi enmin ei, ok
ek ni tor kindiłim wu Aisaiya ninim ek ei
keimi pałim. Ei wumb ekii se oł yi erngii
ni piipi nirim mił keimi pałim. Nirim ek yi
nirim.
‘Enim piinmin ba pułe piinanmin. Enim
keningii ba epi endi kinerngii.
15 Enim noman ełe pirek neng, ek
piinanmin. Enim kom ełe ek piingii,
kis enim. Nimbił erang en enim
ningił kumbuł gii ninmin. Yi erik
epi kinanmin. Kom ełe er piik tuk
sinanmin. En enim noman ełe ek
pułe pii poł tunanmin. Tunarik, na
kin onan Gos yi ninim. Wangin kin,
na en enim er ka ermbii.’
16 “Ba enim ka piingii ei enim ningił epi
kanik, kom ełe ek piik yi enmin. 17 Enim
piingii! Na ek keimi nip enim ngond,
kumb ok Gos nge oł ekii se tonu omba, ei
piik niłmin wu ni, kombur wu oł kun ka
ełmin ombu en enim noman ka ka piik,
enim pe kanik enmin ei kenmin ni mulk
ba kinenjing mon. Nga enim piinmin ek
ei piimin ni, ka piik mulk ba piinenjing.”

Kuni Emb Ek Ekin Tum Ek Ei Pułe Jiisas Nipi Tor Kindim

(Mak 4:13-20, Luk 8:11-15)

18 “Wu endi kuni emb pani pin kindim,
ei ek ekin ei nge pułe yi pałim ei enim
piingii,” pa nim. 19 Wumb pei Gos tonu
epin mołpu sinim tep enim ełe ek ei kuni
mił, tał pendnim ei pir sinanmin. Ei yi
mił kuni mong wiis emb ei mani andłam
ełe pang, kei sik nunjung. 20 Nga kuni
mong wiis emb pupu, mei ku mułum ełe
mani pum ei yi mił, wumb Gos ek piik,
ka piik sikir sinmin. 21 Pe kuni wiis ei
dumbuł mani punanim. Ei yi mił, wumb
kombur Gos ek to mani kindik wu ei kin
oł kis erangin, wu ei eim pii gii sikir kis
mołum ei, nge pułe yi pałim. 22 Kuni mong
wiis emb kombur pupu, ond kan dumbuł
mułum ełe mani pum. Ei pułe yi mił,
wumb endi Gos ek ei piim ba mei ełe oł
embin tui eim kin tonu opu, Gos ek ka ei
to mani kindim. (Ei yi mił eim Gos nge
kongun enerim.) 23 Ba kuni mong wiis
emb ei pupu, mei ka ełe mani pum ei yi
mił, wumb Gos piik, ekii sik, kongun yi
erangin kin kuni mong 100 min, 60 min, 30
yi top mułum.” (Ei yi mił wumb Gos piik,
nga kongun erangin, wumb konj nga tuk
ok Gos piinmin mił, ek yi nim.)

Ek Ekin Ei Aka Pin Engimb Kis Endi Tonu Om

24 Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu yi
nim, “Gos sinim tep er kanpi mołum mił yi,
wu endi eim kuni emb sipi kindim. 25 Ba
epin konu emii peng opu, orung wu endi
opu, kuni mong wiis pim konu engimb
kis mong pim, ei kindpi pum. 26 Ekii se
kuni mong wiis ei tonu opu, mong tumbii
ni erang, engimb kis endi tonu opu pim.
27 Pe kongun wumb puk en enim nge wu
Owundu mułum konu kanik, yi ninjing,
‘Wu Owundu, sin piipin nim kuni mong
wiis ka wii ei aka pin kindin ni, piinjpin
ni, engimb kis endi tonu opu mołum,’ pa
ninjing. ‘Ei nimbił erang enim?’ a ninjing.
28 Eim ek yi nim, ‘Opu orung wumb endi
opu erim.’ Neng, kongun wumb eim kanik
yi ninjing. ‘Sin pupun, engimb kis ei pir-
pin, tor kindmin min?’ 29 Ba wu owundu
ei ek nipi yi nim, ‘Enim engimb kis ei er
tor kindmin ni erngii ei, enim kuni mong
wiis ei ouni er tor kindngii mon!’ pa nim.
30 ‘Pe enim epi tał ouni kan wiik tangin
tonu onkuł, pengił, ekii se kuni poł tumba
kunum, ei engimb kis ei eipi or tok, kuni
mong wiis ei sipik, nanim kuni ngii ełe
kindngii, ba engimb kis ei or tok dup ełe
kindngii,’ pa nim.

Ek Ekin Ei Maser Mong Kin Yiis Teł Ek Poł

(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)

31 Jiisas eim ek ekin endi eipi nipi ngum.
Ei yi mił nipi, “Gos tonu epin konu sinim
tep enim mił yi eim kuni mong endi embe
maser mong,” pa niłmin. 32 Kuni ei wu
endi eim sipipi, eim aka pin ełe telim.
Maser niłmin kuni ei mong kembis wii,
kuni wii emb ombu kuni mong wiis mił
kapłi mon. Ba ekii se, kuni ei tonu opu,

ond mił mendpił peng kei ok ond ełe ambilk molk, ngii takik ełmin.”

Kuni Yiis Ek Ekin Endi Nipi Ngum (Luk 13:20-21)

33 Nga eim ek endi ekin topu nipi ngopu yi nim, “Epin konu tep er mołum, ei yi mił kuni yiis ei amb endi sipi kin, ming endi sipi, noł kin erang, plawa owupu tonu ołum. Ei yi mił, wumb Gos ek ka ei piik wumb, pei ok Jiisas kin ekii sinmin.”

Jiisas Ek Ekin Kunum Kunum Top Nirim (Mak 4:33-34)

34 Jiisas eim ek ekin ombu ni tor kindpi wumb pei ngum. Ek ombu pei eim nipi tor kindim ei, Jiisas eim er endeim ni tor kindnerim mon; ek pei ek ekin ni tor kindim. 35 Na ek ni tor kindinj ei yi, ok oł ekii se tonu omba, epi ei piipi nirim ek ei keimi, tonu om wu eim ek yi nirim.

“Na ek ekin top nip wumb en enim ngumbii. Nga nam ek koi er pirim ek ei nip tor kindip ngumbii ei kumb ok Gos mei eririm ek ei nip ngumbii,” pa nim.

Engimb Kis Ek Ekin Ei Pułe Nipi Tor Kindim

36 Pe eim wumb si kindpi ngii konu pum. Nga ekii se eim nge ekii sik ełmin wu ok, eim kin kii sinjing, “Nim engimb kis endi ek ekin, ei pułe ni peni ełe kindii!” pa ninjing. 37 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi kuni mong wiis ka emb kindim wu, ei wu kingam. 38 Aka pin ei pułe, mei orung orung pei. Nga kuni emb ei, Gos sinim tep enim konu ełe pei mołmun. Nga engimb kis ei yi pałim; Seisen nge wumb, ei engimb kis mił mołmun. 39 Sinim nge opu orung wu ei, Seisen eim mołpu, eim engimb kis emb mił ei kindim. Ekii se kunum poru nimba ei, kuni ngungii kunum ei yi mił ku, muł, mei poru nimba kunum ei, Gos enjel kuni ei kułou tungii. 40 Engimb kis ei kułou tok, dup kelnjing ei, yi mił ku ekii se ya mei ełe poru nimba kunum ei yi pimba. 41 Gos kindim wu kingam pupu, enjel kindang ok, wumb endi oł kis erik oł kanim kanim yi erangin kin, wumb pii gii to kis ełim ei sik, epi kanim kanim endi pii gii to kis ełmin ei, Gos tep ełim wumb ei kin tep to mulerngii mon. 42 Pe wumb ombu, pei olkup to dup ełe kindngii. Dup ełe en enim ke nik, anmbił kongk, er mułngii. 43 Kunum ełe, wu amb kun ka mułngii wumb ei, ngenj ełe eni mił tiłang erang, en enim nge ernjing tep ermba konu tukrung mułngii. Wumb endi eim kom pim kin ek ei piyengłi!”

Ek Ekin Ei Wu Endi Ku Kum Mei Ełe Kan Sim

44 “Gos sinim tep er mołum ei mił; wu endi ku kum mei ełe peng kan sim. Ku kum ei kan sipi nga aka pin ełe nga koi erim. Nga wu ei eim ka ka piipi pupu, eim epi wumb kanim kanim pei wumb ngopu ku minj sim. Eim nge ku ei sipi mei ełe nga top erpi sirim.”

45 “Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; wu endi epi top erpi, nga wumb ngopu ku sipi, eim biis ni epi mon ka wii pałim ei nge kurnum. 46 Pe eim kenim ni biis ka wii endi kanpi eim epi sipipi wumb eipi kin ku sipipi biis ka wii ei top erpi sim.”

47 Pe nga endi yi ku, Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; omu kon ei oł tok noł gopu, ełe mani kindik, omu kanim kanim sik tor siłmin. 48 Pe omu kon ei piki tang sik, noł wer ełe tor tu wułmun. Tu wuk, omu ka mił ombu apir sik, ming endi ełe kindik, kis mił ombu kułou tok sipik si kindiłmin. 49 Ekii se muł mei poru nimba kunum, ei yi mił ermba. Enjel ok wumb kis tuk wumb ka mułngii konu tuk mułngii, to sipi tor kindngii,” pa nim. 50 Pe wumb ombu pei sipi, dup konu ełe kindangin, ke nik, en enim gupu anmbił ni gupu mong ei kongk, kunum kunum dup peł ełe minj mułngii.”

Wu Endi Epi Ka Wii Nge Konj Simba

51 “Jiisas eim ek nipi kii sipi yi nim, “Enim ek ombu pei piik poru ninmin?” Pe eim ek nipi ngopu yi ni dinga nim. Wumb eim kanik, yi ninjing. 52 “Gos sinim tep ełim ek ei piik poru nik ełmin wumb kin, ngii ełe ngii arim mił molk. Pe eim top ngii endi ełe epi pei konj min oknge ei pei sipi top simba. Ei yi mił, Gos ek oknge nim nga ek konj ei pei Jiisas ni tor kindim.”

Nasares Konu Wumb Jiisas Nim Ek Pi-inenjing
(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)

53 Pe Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi,
eim konu ełe si kindpi pum. 54 Nga eim
si kindpi pupu, eim nge mei ełe pum.
Pupu, eim Gos ek nipi wumb ngopu, erang
wumb Gos ngii ełe molk, piik puku sik yi
ninjing. “Wu ei noman dinga ni, jep oł
enim, ei eim konu jiłi orung pupu sim?
55 Wu ei eim wu kamnda nge kingam.
Mam Maria ei eim nge mam. Eim nge
angim Jeims ni Josep ni Saimon ni Juras
wu ombu eim angim noł mołmun. 56 Pe
nga eim nge aim noł pei sinim kin mołmun
ba wu ei ek jiłi orung pu sim?” 57 Wumb
ek yi nik kin en enim noman kis piinjing.
Ba Jiisas eim ek nipi yi nim, “Ek ni tor
kindiłim wu eim konu orung orung eipi
wumb eim kaimb sik, noman kulk ełmin,
ba eim ngii konu ni eim nge konu ełe
wumb, oł yi enałmin mon,” pa nim. 58 Pe
nga eim jep oł pei konu ełe enerim mon.
Nimbił erang wumb eim kin pii gii ninen-
jing.

14

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Ei Kułum
(Mak 6:14-29, Luk 9:7-9)

1 Kunum ełe, King Eros wu owundu, eim
Galilii konu tep mołum wu, ei eim Jiisas ek
ei piim. 2 Eim ek nipi eim nge kongun wu
ombu ngopu yi nim, “Wu ei Jon wumb noł
pendpi ngołum wu ei, tukpu ełe angpi tonu
om ełe dinga ei eim kin kongun er mołum.”
3 Ei yi mił, King Eros ni wu ei Jon ambił
gii nipi sipi kan ngum. Erosiyas Pilip nge
ambim, ei eim kamim ba eim King Eros
bii nipi kin King Eros kin pum. Pang, Jon,
“Mon!” pa nim, ełe nge King Eros Jon kan
ngii ełe kindim. 4 Kumb ok, Jon eim King
Eros kanpi yi nim, “Nim amb ei sin, ei
kapłi enanim,” pa nim. 5 Nga King Eros
eim Jon to kundmbii nim; ba eim wumb
pei kin mund mong kułum. Ei nimbił
erang, wumb pei Jon ek ni tor kindiłim wu
mołum ni yi piinjing.
6 Kunum ełe wu kombur King Eros kin
kułou tunjung. Tok, mam eim mengim
kunum ei piik er mulnjung. Kunum ełe
Erosiyas eim nge ambłam ei tuk golang
nipi, non er endim. Endim ei, King Eros
eim kan ka kenim. 7 Kanpi, eim ek dinga
nipi ambił ei ngopu yi nim, “Nim epi endi
simbii ninjii ei, na nim kapłi ngumbii,” pa
nim. 8 Ambił ei nge eim mam ei nim ek
mił piipi yi nim, “Nim wu Jon wumb noł
pendiłim wu, ei peng ming endi kindkin
tu, nam ngui!” pa nim. 9 Ambił ei ek yi
neng kin, King Eros eim noman embin to
piim, ba ok eim ek dinga nipi ngum ei
piim. Pe nga eim wu kombur eim kin kuni
ende nok mulnjung, ei piinjing ku. Yi peng
piipi kin, “Yi na epi ei ngei!” pa nim. 10 Eim
wu kombur kindang puk, Jon kan ngii pim
konu, pang, “Kołmung er tu wei!” pa nim.
11 Wumb puk, Jon peng embił ei ming ełe
tu wuk kindik, ambił ei ngangin kin ambił
ei sipipi eim mam ngum. 12 Ba Jon nge ekii
siłmin wumb ei ok, Jon ngenj sipik, tukpu
tok pendik. Ekii se puk, Jiisas kanik, yi
ninjing.

Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)

13 Jiisas eim Jon ek ei piipi, konu ełe
si kindpi noł kanu sipi, konu eipi wumb
mulenjing konu eipi ełe pum. Eim endeim
mendpił pum. Ba wumb konu owundu
orung orung pei piik, eim pum konu ekii
se punjung. 14 Ekii se Jiisas eim tor pupu
kenim ni wumb tiłap owundu pei ok mul-
njung. Eim wumb ombu noman ka ngopu,
ening pim wumb ei er ka erpi yi erim.
15 Konu pou neng, Jiisas nge ekii siłmin
wumb ok eim kanik yi ninjing, “Sinim ya
konu ełe wumb endi mandi mulałmin; nim
wumb ei kindan orung puk, kuni kan sik,
nok erngii,” pa ninjing. 16 Ba Jiisas ek nipi
orung kindpi yi nim, “Nimbił erang wumb
pei orung pungii? En enim wumb ei kuni
ngungii,” pa yi nim. 17 Jiisas eim nge ekii
siłmin wumb eim kanik yi ninjing, “Sin
kuni endi pei sinałim. Bres angił orung
kin, omu tał mendpił sałim,” pa ninjing.
18 Jiisas eim ek nipi, “Kuni ombu ya na moł
konu tu wei!” nim. 19 Eim ek nipi, “Wumb
pei mani ełe mułei!” pa neng, mulnjung.
Mułangin, eim bres angił orung sipi, omu
tał sipi, tonu kanpi, Gos kin ek ka nipi, bres
engin topu, eim nge ekii siłmin wu ngang,

sipik wu amb ombu ngunjung. 20 Wumb
kuni ei nok pangin orung pei mułum ei,
kon engki nga tał to piki tunjung. 21 Wu
kuni nunjung ei 5,000, ba amb kangił ei pei
gerik kun enenjing mon.

Jiisas Tonu Noł Peł Ełe Pum
(Mak 6:45-52, Jon 6:15-21)

22 Pe Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ei
kanpi yi nim, “Kumb se enim noł kanu
ełe tonu puk, noł orundung pei! Nam
wumb ei ‘Pei!’ nip kindip, ombii,” pa
nim. 23 Jiisas eim wumb ei pei nipi kindpi,
eim mendpił tonu komung ełe tonu pupu,
prei erim. Konu pou neng, eim mendpił
tonu komung ełe mułum. 24 Noł kanu ei
pupu, tuk noł miim ełe mandi pang, konu
pop owundu topu yi erim. Ei noł kanu
kumb ełe om. Opu, noł kanu to ak tumba
erim. 25 Konu tengmba mandi erim, ba
aninga kopur emii mił pim konu kenjing
ni eim noł gopu peł ełe tonu opu, eim
ekii siłmin wu mulnjung konu mandi om.
26 Wu ombu molk kenjing ni wu endi noł
peł ełe wang mił, wu ombu mund mong
kulk, mon gui endi onum, ninjing. Nik,
mund mong erik, wii dinga wii tunjung.
27 Pe Jiisas sikir tor opu yi nim, “Enim
mund mong enerei! Ei na, na mendpił
ond. Enim puku sinerei, mon!” pa nim.
28 Piisas ek nipi orung kindpi yi nim,
“Owundu, ei nim mendpił on kin, na nen
noł peł ełe op, nim mołun konu ombii,”
pa nim. 29 “Oi!” a nipi Jiisas ek yi nim.
Pe Piisa eim noł kanu ei si kindpi, noł peł
ełe pupu, Jiisas mułum konu bii ni pum.
30 Ba eim konu pop owundu tang, eim
mund mong erim. Erpi, noł ełe si mani
simbii ni erim. Erpi, eim wii dinga topu
yi nim, “Owundu, nim na paki to!” nim.
31 Jiisas eim sikir opu, angił mani kindpi,
Piisa ambił tonu sim. Sipi yi nim, “Nim
pii gii dinga pinałim. Nim nimbił erang
nim na kin pii gii ninan?” pa nim. 32 Pe
wu tał noł kanu ełe tonu pangił, konu pop
owundu tum ni poru nim. 33 Noł kanu
ełe mulnjung wu ombu, en enim Jiisas
kin men tok erik Gos embe ambił tonu
kindik, “Nim Gos kingam keimi mołun,”
pa ninjing.

Genesares Konu Jiisas Ening Pim Wumb Pei Er Ka Erim
(Mak 6:53-56)

34 Galilii noł gopu ei orundung puk si
kindik, Genesares konu orung tor pun-
jung. 35 Wumb konu ełe wumb, Jiisas piik
poł tok yi ełmin. Erik, “Wumb ening pim
wumb tu wei!” pa nik kindnjing. 36 Wumb
en enim ek dinga nik yi ninjing, “Wumb
ening pim wumb ei, ok nim konduk em-
biłngii,” pa yi nengin, ening pim wumb
ei ok Jiisas kon ełe embiłangin, ening pim
wumb pei ka mulnjung.

15

Gos Nge Lo Ek Ei Sinim Kupenjing Ek, Ei To Mani Kindnim
(Mak 7:1-13)

1 Kunum ełe, lo ek piiłmin wumb kom-
bur ni lo ek emb tołmun wumb kombur
ni Jerusalem konu si kindik, Jiisas mułum
konu tor onjung. Ok yi ninjing. 2 “Nimbił
erang nim nge ekii siłmin wumb ei sinim
ok kupenjpin noł, ‘Erei!’, nik oł ei enarik,
kuni nungii kunum ei, angił was enan-
min,” pa ninjing. 3 Jiisas ek nipi orung
kindpi yi nim, “Nimbił erang en enim nge
ełmin oł ei ekii sinmin. Sik, Gos nge lo ek
ei si kindinmin min? 4 Gos ek yi nim, ‘Nim
arnim manim ningii ek ekii sik erngii,’ pa
nim. ‘Pe wu endi arim mam kin ek kis
nipi ngopu erim kin, eim to kundngii,’ pa
nim. 5 Ba en enim yi niłmin, ‘Wu endi eim
epi pei sałiłim wu, ei eim arim mam paki
tumba,’ ba ei eim ek yi nimba, ‘Na epi ei
Gos ngumbii nipi poru ninj,’ pa yi niłmin.
6 Ernjing, menjing ei er ka erngii mił mon
nik, en enim ełmin oł ei erik, Gos nge ek
to mani kindik, en enim ełmin oł ei ambił
tonu kindiłmin. 7 Enim ek kend nge wu
ombu, Aisaiya Gos ek ni tor kindiłim wu
enim kin ek keimi kun yi nirim. 8 Eim ek
yi nim,

‘Wumb tiłap ombu en enim gupu ełe na
embe ambił tonu siłmin. Nga en
enim nge noman ei na kin am turii
sałiłim. 9 En enim wumb lo pendik
ełmin ek ei ni tor kindik yi niłmin,
Gos nge ek ni tor kindinmin,’ pa yi
niłmin. ‘Yi nik kin na kin men tok
wii nił nik yi ełmin,’ ” pa nipi ngum.

Epi Erpi Wumb To Penj Tołum (Mak 7:14-23)

10 Jiisas eim wu amb pei wii topu, “Wei!” a nim. Nipi yi nim, “Enim piik kun erngii. 11 Wumb epi nangin mani punum ei kis mon. Mer gupu ełe ek nengin tor onum ek, ei erang, wu noman tuk ei penj kun ka pinałim mon.”

12 Kunum ełe eim nge ekii sik ełmin wu ombu ok, eim kanik yi ninjing, “Lo ek piik ełmin wumb, nim nin ek ei piik, kis piinmin ninjing ek, ei nim piin min mon?” 13 Eim yi nim, “Emb epi kanim kanim endi nanim Arnan tonu epin mołum ei erip tał pendnenim, epi endi kapłi dumbuł pei puł erngii. 14 Enim kan wiik tei! Wumb ei ningił tumbun mułum wumb, ei puk, ningił tumbun mołum wumb kombur andłam andan tungii enmin. Pe ningił tumbun mułum wumb endi pupu, endi andłam andan tumbii ni ermba, ei wumb tał ouni bok tunguł,” pa nim. 15 Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim ek ekin ei pułe ni peni ełe kindan, sin piimin,” pa nim. 16 Jiisas ek yi nim, “Enim yi ku noman kun ka pinałim, wumb eipi mił mołmun. 17 Enim piinanmin, wumb kuni gupu kindiłmin, epi nok mani kindinmin ei, mer kirim ełe punum. Pupu, nga sipi tor kind si kindinmin. 18 Ba epi noman tuk pałim, nik tor kindinmin ei, noman ełe tor onum. Epi ei mendpił wumb erpi kis mondnum. 19 Nga wumb noman tuk ełe tor onum ei yi mił, ek kis nik, epi waning erik, wumb to konduk, amb eipi ngunduk, ołkis eipi erik, epi waning sik, ek kend tok erik, wumb kin ek buł ambił erik yi ełmin. 20 Ołeipi ołombu erpi wumb er kis mondułum, ba wumb endi angił was enarpi kuni nołum, ei wumb er kis penj mundnałim mon,” pa yi nim.

Keinan Amb Ei Jiisas Kin Pii Gii Nim (Mak 7:24-30)

21 Jiisas konu ełe si kindpi, pupu Taiya kin Sairon konu ełe mandi tor pum. 22 Keinan konu ełe wumb tiłap eipi, amb endi opu konu ełe mułum. Amb ei opu, ek dinga nipi yi nim, “Owundu, nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb se. Na nge ambił ei gui kis ei er kis mundang mołum,” pa nim. 23 Ba Jiisas ek endi nipi ngunerim mon. Eim nge ekii sik ełmin wu ombu ok, ek dinga ninjing, “Amb ei eim wii dinga topu sinim onjpun konu onum ei, nim eim orung kindan orung pangłi!” ninjing. 24 Jiisas ek orung kindpi yi nim, “Gos na kindang op Esrel wumb kung siipsiip mił am punjung ei, mendpił sip orung simbii nge onj.” 25 Amb ni opu, eim simb ełe mani ming gopsing pii połpu ek yi nim, “Owundu, nim na paki to!” 26 Jiisas ek nipi yi nim, “Sinim kangił kuni sipin, owu ngunermin ei, ołkun pinałim mon.” 27 Amb ei yi nim, “Owundu, nim ek keimi nin, ba wumb en enim kuni nołmun kuni ełim mani pułum ei owu nołmun,” pa nim. 28 Amb ni ek yi neng kin Jiisas ek nipi yi nim, “Amb, ninim pii gii na kin ei owundu tonu om, epi ninim piin mił yi tonu omba.” Yi neng kin, kunum ełe mendpił amb ei ambłam ka wii mułum.

Jiisas Ening Wumb Pei Er Ka Erim

29 Jiisas konu ełe si kindpi, pupu noł gopu Galilii nilmin konu ełe tor pum. Pupu, komung endi ełe tonu pupu, mei ełe mułum. 30 Wumb tiłap owundu endi ok, eim mułum konu onjung. Ok, wumb ningił tumbun mułum, ni kom ngang ek piinenjing wumb, ni simb angił kis mułum wumb pei sik, eim mułum konu tu wunjung. Tu wuk, Jiisas mułum konu simb ełe mandi tuk mundangin, Jiisas eim wumb pei er ka erim. 31 Yi mił erang kin, wu amb pei noman nendii tok piinjing. Nimbił erang wumb ek tingnenjing wumb ei, nga ek tengnjing; nga simb kis mułum wumb ei nga simb ka mułum; ningił tumbun mułum wumb ei, nga ningił ka mułang kenjing. Gos ołei yi mił erang kin, wumb en enim Esrel nge Gos embe ambił tonu kindnjing.

Jiisas Wumb 4,000 Pei Kuni Ngum (Mak 8:1-10)

32 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu, wii tang wangin kin ek yi nim, “Wu, amb ombu na kaimb kis piind,” pa nim. “Wumb kunum tekliki pe na kin mulnjung, pe wumb kuni tang piinmin ei, na nga orung pei nimbii kaimb enim. Nimbił erang wumb ei dinga sinerang, ngii

konu bin ni puk, kumb kuni tang mełiłim tumba.” 33 Jiisas nge ekii sik ełmin wumb ok ek yi nik, “Ya konu ełe orung orung ei wumb mulałmin, sinim kuni jiłi orung sipin wumb ombu kuni ngumun?” 34 Jiisas eim ek nipi kii sim, “Enim bres nimberii sałim?” Wu ombu yi ninjing, “Sin bres, angił orung nga tał ni omu endeim endeim ni sałim,” pa ninjing. 35 Pe Jiisas ek nipi wumb ngang, wumb pei mei ełe mani puk mulnjung. 36 Pe eim bres pei sipi, omu ombu sipi, eim Arim Gos kin prei erpi ngopu, kuni ombu sipi eim nge ekii sik ełmin wu ombu ngang, wu ombu sik mok tok wumb mulnjung wumb, ei ngunjung. 37 Wumb pei kuni nok pangin, pinang pang kin, kuni orung mułum ei kon angił orung nga tał, takik piki tunjung. 38 Kuni nunjung wu ei 4,000 pei mendpił nunjung. Nga amb, kang ambił angił pendik tuk kindnenjing mon.

39 Jiisas wumb ei pei nipi kindpi, eim noł kanu endi sipi, pupu konu orung Makaran ni konu ełe orung pum.

16

Jep Oł Kenmin Nik Wii Tunjung
(Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

1 Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik ełmin ni wumb kolk nga konj angk tonu onerngii ni piik wumb ok, Jiisas kanik, eim nimba ek piimin nik eim ermba mił kenmin nik yi ninjing. Nik, “Eim epin konu ełe jep oł andan topu oł, endi erangłi!” ninjing. 2 Ba Jiisas eim ek orung kindpi yi nim, “Konu pou nipi, eni mani pang, enim molk kunum ka simba nił min. Ei nimbił erang kupu muł kundii erang kanik nił min. 3 Konu kupiiring okrii ni molk, konu kupu ping erpi ełim ei, enim molk konu pop topu, kumb owundu tumba, nik ełmin. Ba akip kunum ei, na jep oł kanim kanim end oł ei, enim kapłi pii poł tunanmin mon. 4 Enim wumb kis molk kin oł kis ełmin. Enim molk jep oł andan topu oł kenmin ninmin, ei na kapłi enermbii. Jep oł andan top ermbii oł ei, Gos ek ni tor kindiłim wu Jona kin ełim jep oł andan tum oł, ei mendpił. Wumb Jona ołup tok, noł ełe mani kindnjing kin, ba nga Gos eim sipi, tonu orung sipi konj mundum.” Eim yi ni pendpi poru nipi, wu ombu si kindpi pum.

Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Nin Wumb Kolk Nga Konj Angk Piinarik Ekii Siłmin Wumb Ombu En Enim Oł Kend Tok Ełmin Ei Nge Ek Ekin Pałim
(Mak 8:14-21)

5 Jiisas eim nge ekii se ełmin wu ombu, noł gopu ełe tumb tok puk, ba en enim kuni bres ni epi endi sik nungii ei, piinarik pendik puk. 6 Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim kan kun er mułngii! Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik ełmin wumb ni wumb kolk nga konj tonu puk piinałmin wumb ei kin ek kend tok ek ak mak erik ei yiis bres ełe tok kindangin opu tonu ołum ei mił yi erngii. Ei enim piik kun erik mułngii. 7 Jiisas nge ekii sik ełmin wu ombu ek enim kin ek nik yi ninjing, “Eim yi mił neng kin, ‘Sin bres tu wunenjpin,’ ” pa ninjing. 8 Ba Jiisas eim bres ni kuni epi sinałim ni piipi kin eim ekii siłmin wumb kin ek yi nim, “Enim wu pii gii dinga pinałim mił wu, nimbił erang enim en enim kin ek nik orung orung kindik enmin?” 9 Enim ek ei piinanmin min? Na bres angił orung ei wumb 5,000 pei ngamb nunjung. Nangin, enim kuni orung mułum ei, kon nimberii kon tunjung ei piinmin min? 10 Pe nga bres angił orung nga tał ei wumb 4,000 pei ngamb nunjung. Nga kuni orung sik kon nimberii tunjung? 11 Nimbił erang enim piinanmin na enim bres nga ek kun ninand mon? Na nind ei, enim Jura wumb wu num ombu wumb ei ok ek kis ka pei pei nik, kend tok erngii ek ei, piip nind,” pa nim. 12 Yi mił neng kin, wumb ei nim ek ei piinjing bres ełe kuni yiis mon ek eipi endi ninmin, ni piingii, Jura wumb wu num ombu ei lo ek emb tołmun ek pei nga emb tunjung. Wumb ombu en enim oł yi mił ełmin ba noman tuk ka wumb eipi kin ngonałmin mon.

Piisa, “Jiisas Eim Krais,” Pa Nipi, “Gos Kindim Wu Mei Mani Om.”
(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

13 Jiisas pupu Sisariya Pilipai konu ełe pum. Kunum ełe eim nge ekii sik ełmin wumb kii sipi ek yi nim, “Wumb pei na

embe nii nilmin?” 14 Eim nge ekii sik elmin
wu ombu yi ninjing, “Wu kingam wumb
kombur, ‘Nim Jon wumb nol pendilim wu,’
ninmin; nga wumb kombur, ‘Nim Elainja,’
pa ninmin. Nga wumb kombur, ‘Nim
Jeremaiya ek ni tor kindilim wu endi,’ pa
ninmin. Wumb kombur molk, ‘Nim Gos
ol ekii se ermba ol ei piikin nilim wu,’ ”
pa ninmin. 15 Pe Jiisas eim ek nipi yi nim,
“Enim na nii ninmin?” 16 Saimon Piisa ek
yi nim, “Nim Krais, nim Gos nge kingam
molkun, wumb noman konj ngan, wumb
konj mulngii,” pa nim. 17 Jiisas ek nipi
ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon kingam
ka piinjii. Ya mei ele wu endi nim ek ei
ni neng, nim ninan mon. Na Ernan tonu
epin molum ei, nim ek ei nipi nim ngonum.
18 Piisa, na nim kanip nind. Pe na Gos
nge ngii tekmbii ei, ya ku pel ele tekmbii.
Ku pel ele tekmbii, nim embe ei pule Piisa
ei ku mil. Pe wumb kulngii konu kis ele
nge dinga ei, to mani kindnermba mon.
19 Na Gos sinim tep er molum konu ei kii
wal sip, nim ngumbii. Epi nim mei konu
ambil gii nin epi ei, tonu epin Gos ambil gii
nimba ku. Nim mei ele epi endi si kindin
kin, tonu epin Gos epi ei si kindmba ku.”
20 Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu
kanpi kin ok yi nim, “Enim wumb endi
kanik na Krais Gos kindim wu mei mani
om, ninerei mon!” nim.

Jiisas Eim Kolpu, Nga Konj Ba (Mak 8:31–9:1, Luk 9:22-27)

21 Kunum ele Jiisas eim Jerusalem konu
ba nge pule andan tum. “Wumb no-
man peng pim wumb ni, Gos kin kulmal
kalilmin wumb, ni lo ek emb tolmun wumb
pei ok, eim ngenj kumbii ngungii. Ngok,
to kundngii, tukpu konu mani pupu, epi
nga kunum tekliki ele tonu opu konj ba,
ek ei ni tor kindim.” 22 Piisa eim sipipi tor
sipi eim ek kis ngum. Ngopu ek yi nim,
“Owundu, nim ek keimi ninan, nim nin
ek ei tonu onermba mon.” 23 Jiisas kan
ak topu, ek nipi Piisa ngum, “Seisen, nim
na bul morung pui! Nim na kin ek eipi
ninjii en? Nim Gos nge ermba ol ei piinan
mon. Nim wumb noman ele erngii epi ei
mendpil piin!” pa nim.

24 Kunum ei Jiisas eim ek nipi eim nge
ekii sik elmin wu ombu ngum, “Wumb
endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei
eim noman to piinarpi kin, eim ond peri
ei kou sipi, na bii konu ekii simba. 25 Wu
endi eim nge noman konj peng ka mol
ni piimba wu, ei eim noman konj am ba.
Wu endi na nge piipi erang, eim noman
konj am ba; ei eim noman konj ei nga
sipi orung simba ku. 26 Wu endi eim mei
ele epi piipi si kulou topu er mulang, eim
noman konj kulmba ei, mei ele epi er sipi
orung simba mil nenj? Nga eim epi nipe
endi eim noman konj ei nga top er sipi
orung simba ei epi sinalim. 27 Na tonu epin
si kindip, mani op wu kingam talip onj.
Kunum ei Arnan Gos nge tilang owundu
ei kin enjel ni ouni ongii. Kunum ele, na
ek keimi ni pendind mil keimi tor omba ei,
en enim ol erngii mil yi ku, Gos eim enim
kumep orung kindmba.” pa nim. 28 “Na
ek keimi nip enim ngond, wumb kombur
ya ele angilmin wumb ei, konj mulngii.
Mulangin, na wu kingam ei king molup
ombii,” pa nipi ngum.

17

Jiisas Ngenj Ei Kanim Eipi Kulum (Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

1 Pe kunum angil orung nga endeim
poru neng, Jiisas eim Piisa sipi, Jeims
angim Jon kin nipi, seng puk tonu komung
owundu endi ele tonu punjung. Komung
ei am ei tonu sim konu, en enim mendpil
mulnjung. 2 Jiisas nge ngenj ei nga ngenj
endi eipi mil peng kenjing. Eim kumb
ningil ei eni topu tilang enim mil, yi tilang
owundu erim. Nga eim alap ele kuru
mil tilang erim. 3 Moses kin Elainja tal
ouni tor okul, Jiisas eim kin ek tangk
kenjing. 4 Piisa ei kanpi kin eim ek yi nim,
“Owundu, sinim ya molmun ei ka wii. Nim
kapli nin kin, ya ele na ngii tika tekliki
tekmbii. Endi nim nge; nga endi Moses
nge; nga endi Elainja nge,” pa nim. 5 Ek
nipi mulang, kupu kuru tilang owundu
erpi opu, wu kei enjing konu om. Kupu
ei opu wu kei kin peli erim. Erang, kupu
tuk ele Gos ek endi tor om ei yi nim, “Ei
na nge kingam, na eim kin noman ka wii
ngond. Na eim ka wii piind; nga enim eim
ek piingii.” 6 Jiisas nge ekii sik elmin wu ek

ei piik, mund mong erik, mani mei ełe puk pinjing. 7 Jiisas eim mandi opu, wu ombu embłim. Ambiłpi, ek nipi ngopu yi nim, “Enim mund mong enerei mon!” nim. 8 Pe wu kei tonu angk kenjing ni, wumb endi mulenjing; ba Jiisas eim mendpił mułum kenjing.

9 Jiisas ni wu kei kin komung ei si kindik mani puk, Jiisas eim kin ek nipi ngum, “Enim pe kanik onmun, ei wumb eipi kanik ninerngii mon. Pepi, pang pang tonu epin si kindpi mani mei ełe opu, wu kingam mił mołpu kołpu, nga opu konj pum kin, ek ei tor pangłi,” pa nim. 10 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu kei eim kin kii sinjing, “Nimbił erang lo ek emb tok mołmun wumb ei, Elainja kumb se omba ninjing?” 11 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei keimi! Elainja eim kumb se omba. Opu, oł kanim kanim ei er kun ermba nge omba. 12 Ba enim kanip nind, Elainja ok om ba wumb eim om mił pii kun enenjing. Enarik, en enim noman ełe eim kin oł kanim kanim erik enjing. Yi mił ku, akip tonu epin si kindpi, mani mei ełe om, wu kingam ei ngenj kumbii simba ku.” 13 Jiisas ek yi neng kin eim nge tekliki ekii sik ełmin wu ombu piinjing ei, Jon wumb noł wii pendiłim wu ei, kin ninim ni piinjing.

Jiisas Kangi Endi Gui Kis Pim, Er Ka Erim

(Mak 9:14-29, Luk 9:37-43)

14 Pe puk, wumb tiłap owundu endi tor onjung konu ełe, wu endi Jiisas kin tor opu, ming gopsing pii połpu, eim simb ełe mani opu mołpu mei ełe pim. 15 Pepi, ek yi nim, “Owundu, nim na kin kaimb piin kin, nanim kangi ei noman wulu mił pang, pupu dup peł ełe pułum; nga noł tuk pupu, eim ka mulałim mon. 16 Na sip tu wup, nim nge ekii sik ełmin wumb mulnjung konu ninj ei, wu ombu kapłi ka enenjing mon!” pa nim. 17 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb tiłap pei pii gii pinerim; nga enim noman tuk kun ka pinerim wumb. Kunum nimberii na enim kin kongun er mołamb kin, enim Gos nge noman dinga ei pii poł tungii? Enim kangi ei na kin tu wei!” nim. 18 Jiisas kangi ni tu wangin, gui kis ni ek ngopu tor kindim. Kindang, kangi ei pe mendpił ka wii mułum. 19 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu mendpił ok, Jiisas kanik ek nik kii sinjing. “Nimbił erang sin gui kis ei to tor kindnenjpin?” 20 Eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim pii gii aninga mendpił pim. Peng kin, enim ermin ni enjing kapłi enerim. Na enim kin ek keimi nip enim ngond, enim pii gii ei kuni maser mong kembis wii ei sem simbii mong mił yi pim kin, enim mei komung ya pałim ei mon, pukun orung ełe pui,” nengin kin ba. Pe enim epi endi ermin, ni pii gii, epi ei kapłi erngii. 21 Ba andłam eipi endi seng, gui kis ei mił to kindmin mił mon. Ba prei erpin ngopun, kuni mowii pepin ermin ei, mendpił pałim. Epi endi eipi kapłi enermba mon.”

Jiisas Eim Kołpu Nga Konj Ba Ek Nga Nim

(Mak 9:30-32, Luk 9:43-45)

22 En enim puk Galilii konu o ende puk molk, Jiisas ek nipi eim ekii sik ełmin wumb ngum. “Na tonu epin mani mei ełe op wu kingam moł. Mołamb, wumb na sik, opu orung wumb ok angił ełe ngungii ei, piip nind.” 23 Nipi yi nim, “Pe na to kundangin kułmbii; tukpu konu pep kunum tekliki opu pang, nga angip tonu op konj bii,” pa nim. Jiisas eim ek yi neng, eim nge ekii sik ełmin wu ombu noman embin tang piik mulnjung.

24 Ekii se puk, Kapaniyam konu ełe tor punjung ni men ngii owundu ełe andik men ngii ku takis siłmin wumb ei ok Piisa kii sik yi ninjing, “Enim nge ek emb topu ngołum wu, men ngii owundu ełe ku takis tołum min mon?” a nik. 25 Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Owa, eim enim.” Nga Piisa eim pupu ngii ełe nirik pum, ba Jiisas Piisa kin opu kii sipi ek yi nim, “Saimon, nim noman nipe noman piin? Ya mani mei ełe wu num ei eim kingam amb seng kuimi ngum, ba nga wumb eipi ei wu num eim paki yi ku tum. Tum ełe wumb, nii endi epi ei nga ngopu orung wu eim kin kindngii?” pa nim. 26 Piisa ek nipi yi nim, “Wumb tiłap eipi kin ngołmun,” pa nim. Jiisas ek nipi ngum. “Yi erpi kin,

eim nge kingam ku ni epi ngopu orung kindnermba. Yi mił, na Ernan ngii konu ku takis kindnermbii ku," pa nim. 27 "Pe sinim yi eramin kin, wumb ei sin kin kis piingii ei mon. Nim pukun, noł gopu ełe omu wuk kindan, omu endi ok tonu opu pim kin, sikin, gupu ełe ambił aki tokun kenjii ni, ku monii endi pimba ku ei, tu wukun wumb ei ngunjii. Ngunjii ku ei, wumb ei nge tiłap ouni ngunjii; ei kapłi ermba," pa nim.

18

Gos Sinim Tep Mołum Konu Ei Ni Epin Tep Mołum (Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

1 Kunum ełe Jiisas nge ekii sik ełmin wu ok kin ek yi ninjing, "Wu nii endi Gos sinim tep er mołum konu ei wu owundu mendpił mołum?" 2 Jiisas eim kangi kembis endi tu wupu, tuk mulnjung konu ełe engndim. 3 Eim ek nipi yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Enim ok kangił kembis mił ek keimi ni piik mulnjung kin, enim Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk punerngii. 4 Wu endi eim ngenj ei mani kind si kindpi, eim noman to piinarpi mułmba wu ei Gos sinim tep er mołum konu wumb tuk mułngii ei, to mani kindpi mołum kumb ełe ba. 5 Nga wu endi na nge embe ełe piipi kangił ei mił 'Oi!' a nipi, eim ngii ełe nirik simba wu ei, na yi ku, 'Oi!' a nipi, eim ngii ełe nirik simba," Jiisas eim ek yi nipi wumb ngum.

6 "Wu endi opu, na kangił mołmun ei na kin pii gii peng mołmun ei to kis ermbii ni ermba wu ei, eim kumep owundu kis mendpił ei eim simba. Ba wu ei kom ku owundu endi sik num goltum ełe kan kulk sipik, ep noł mii ełe to mani kindngii wu ei, kumep kembis simba," pa nim. 7 "Mei wumb kaimb kis piind. Wumb eipi ei ok kin wumb, na kin pii gii ninjing wumb ei si tor singii. Keimi, oł ei mił tonu ołum. Ba wumb nii endi wumb ei oł yi mił erngii nipi si tor sim wumb ei, eim kin oł embin tui kis endi ei eim kin tonu omba.

8 "Pe nim simb min angił ei endi Gos buł ngopu ermbii ni erim kin, endi kiłpi to si kindnjii. Yi erang kin, ninim simb endeim min angił endeim ei peng konu ka ełe punjii ei ka. Simb angił orung orung ouni pimba ei, dup konu tukpu ełe mani kindngii ei, kulałmin kunum kunum dup no mułmba. 9 Pe ninim ningił ei erang kin Gos buł ngokun si kindkin en kin kapłi ninim nge ningił kopiskin tor sikin, olkup tokun si kindnjii ei, ninim konj mulnjii. Nim ningił endeim peng konj mulnjii ei kapłi, ba nim ningił tał pim kin, nim oł kis kanim kanim eran kin, nim olkup tok dup konu kindngii ei kis."

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin (Luk 15:3-7)

10 "Enim kan kun er mułngii; tuk kangił kembis mołmun ei epi wii mon. Na enim kanip nind, tonu epin en enim enjel tep ełmin ei, na Ernan tonu epin mołum ei mandi mołmun piiłmin. 11 (Nimbił erang na tonu epin si kindip, ya mani mei ełe op tełim moł. Mołamb, wumb am punjung ei, sip orung simbii nge onj.) 12 Enim er piinmim mił nenj? Wu endi eim kung siipsiip 100 pei mulnjung ei, endeim am pum. Ei eim kurnermba min? Ei mon. Eim kung siipsiip 99 pei tonu komung ełe mond si kindpi, eim pupu, kung siipsiip endeim am pum ei kurpu ba. 13 Na ek keimi nip enim ngond, wu ei pupu, eim kung siipsiip ei kan sim kin, eim ka wii piimba. Nga eim kung siipsiip 99 am punenjing ei kin ka wii piinałim mon. 14 Yi mił ku, sinim Erinjpin ei tonu epin konu mołum, ei eim tuk kangił kembis mołmun ei am punerngii ni piinim."

Engnjing Oł Kis Ełim Ei, Nik Ka Ełmin Oł Ei

15 "Pe ninim angnim ei oł kis nim kin erim ei, pe nim pukun eim kin molkun, eim oł erim ei andan tunjii ba eł ełip mendpił konu koi erkił ek ningił. Ek yi nen ninim, angnim nim ninjii ek ei piim kin, ninim angnim si orung sinjii. 16 Ba wu ei nim ek piinerim kin, nim pukun nga wu tał nga sinjii. Sen, enim tep to pungii. Puk, wu tekliki ni tał ni ek ni tor kindngii ei, Gos nge ek ninim mił yi erngii. 17 Ba eim wu ombu ek piinermbii nim kin, nga pukun Gos nge tiłap men ngii endi wumb mołmun ełe sipnjii. Nga eim Gos nge tiłap wumb ei

ningii ek piinermbii nim kin, enim yi mił piingii wu ei torung pii gii ninanim wu, ni ku takis sipi ełmin wu ei mił mołum.”

18 “Na ek keimi nip enim ngond. Pe nga enim kin ya mei ełe oł endi wumb erngii ei, enim buł ngok noman to piinenjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum buł ngopu noman to piinermba. Pe nga ya mei ełe enim kin oł endi wumb erngii oł, enim noman to piinjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum yi mił ermba. 19 Na ek nga nip enim ngond. Enim tuk mei ełe mołmun ei wu tał eł ełip noman ende sekił prei erkił, epi endi simbił ningił. Ei na Ernan epin mołum ei, kapłi paki tumba. Topu singił, epi ei ngumba. 20 Keimi, wu tał min tekliki mił molk, na nge embe piik tuk kułou tungii ei, na op tuk ełe op mułmbii,” pa nim.

Kongun Wu Epi Sipi Nopu Pendiłim, Ei Nge Ek Ekin

21 Kunum ełe Piisa opu ek kii sipi Jiisas ngum, “Owundu, kunum nimberii na engnan opu oł kis endi na kin erang, na eim si kindip ngumbii. Kunum angił orung nga tał min?” 22 Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim kunum angił orung nga tał nin ba na nim kanip nind, kunum kunum pei eim nim kin oł kis ermba, ei kil ngunjii,” pa nim. 23 “Yi mił eran, Gos sinim tep er mołum oł, ei yi mił king owundu endi mołpu, eim kongun wumb eim epi se no pendngii, ei eim mołum ei er kun ka erpi, akip tor sipi yi ełim. 24 Pe wu king ei eim wumb ei epi se nok pendiłmin ei, akip orung simbii nipi kongun pułngun mondup erang, wumb wu endi eim kin tu wunjung. Wu ei ku owundu kis dinga er sipi no pendim. 25 Ba wu ei ku kapłi ngo orung kindmba mił pinerim mon. Yi peng kin, eim nge wu owundu king ei mołpu yi nim. “Wu ei eim ambim ni eim kingam ambiłim noł nin eim epi kanim kanim pei wumb ngok, ku singii. Sengin, ku ei nanim kin orung omba,” pa nim. 26 Yi mił neng kin, wu ni opu, king enim konu simb ełe mani mei ełe pepi, ek dinga nipi yi nim. ‘Wu owundu, nim na kin kaimb sin kin, na kindan andip kapłi ku epi kanim kanim na sip no pendinj, ei kapłi ngo orung kindmbii,’ pa nim. 27 Pe wu owundu ni eim kongun wu ek nim mił, ei piipi, kaimb sipi, ku no pendim ku ei kapłi ngo orung kindmba pinerim ku, ei nim, ‘Epi endi ngunerii mon ku!’ nim. Nipi, nga eim noman ełe to piinerim mon.

28 “Kongun wu ni eim si kindpi pupu, nga eim angim kongun wu endi eim ku sipi no pendim wu ni om konu ambił gii nip, yi nim, ‘Na ku sikin no pendin ku, kapłi pe mendpił ngo orung kindnjii!’ pa nim. 29 Yi mił neng kin, angim kongun wu endi ni mani mei ełe ming gopsing pii połpu ek dinga nipi yi nim, ‘Nim na kaimb piin kin, kapłi kui er mułan, na andip kapłi, nim ku ngo ninim kin orung kindmbii.’ 30 Ba eim mon nipi, sipipi kan ngii ełe pindamb, ‘Kapłi, eim nanim ku sen mił ngo orung kindpi poru nipi, kan ngii tor omba,’ nipi yi nim. 31 En enim kongun wu endi oł ei kanik, noman embin to kis piinjing. Piik, puk, wu owundu mułum konu kanik erim oł mił pei nik, wu owundu ngunjung. 32 Yi mił nengin kin, wu owundu ni kongun wu ei wii to nirik sipi yi nim, ‘Nim kongun wu kis, nim ok na kin ke nen, na nim ku owundu kis no pendin ei ngo orung kindnerii mon nip, nim kaimb sip mon minj. 33 Na nim kin kaimb sip ngunj, ei mił ku nim kongun wu endi ombu kin, yi mił ku kaimb sinjii, ba nimbił erang yi mił enen?’ 34 Yi nipi, wu owundu wu ei sipi kindang, wumb eim sipi kan ngii kindnjing ełe pepi mołum. “Eim wu owundu kin ku sim mił ngopu poru nipi, eim kapłi kan ngii ełe si kindpi tor omba,” pa nim. 35 Jiisas eim ek nipi poru nipi yi nim, “Pe en enim nge noman ełe enjing oł kis ei si kindnenjing kin, na Ernan tonu epin mołum, ei enim kin yi ku ermba,” pa nim.

19

Jiisas Ek Nipi, “Amb Sik Nga Si Kindnerngii,” Ek Ei Nim

(Mak 10:1-12)

1 Jiisas ek ei nipi poru nipi pendpi, Galilii konu si kindpi, pupu Juriya konu owundu ei si kindpi, pupu noł tungun orundung Joran ni konu ełe pum. 2 Wumb pei eim pum

konu ekii se punjung; ening pim wumb pei
tu wunjung, ei er ka erpi yi erim. 3 Lo
ek emb tołmun wumb ei, ok Jiisas nimba
ek piimin nik, kii sik yi ninjing, “Wu endi
kapłi eim amb kiłpi to si kindmba ei, sinim
lo ek ełe kapłi yi ermba ninim min mon?”
4 Pe eim ek nipi orung kindpi yi nim,
“Enim Gos nge ek ei ger kinenjing min?
Gos epi am pei kumb ok eririm, Gos eim
ei kumb ok wu kin amb tał eririm.” 5 Ek
yi nim, “Peng kin, wu ei eim mam arim
si kind opu, eim ambim kin o dambiltpi
ende punjnguł. Pukuł, wumb tał nga
o endeim molkuł poru ningił. 6 Yi mił
wu amb wumb tał mon, wumb endeim.
Gos epi erpi ende kindpi pendnim ei, pep
poru ninim ei, nga wumb endi to eipi
eipi kindnermba mon.” 7 Wu ombu ek
dinga nik yi ninjing, “Nimbił erang Moses
lo ek yi niłim, wu endi amb kiłpi tumba ei,
pipe mon endi eim ambim ngopu, kapłi si
kindmba nirim? 8 Jiisas eim ek nipi orung
kindpi yi nim, “Moses enim embnjing to
tor kindngii nirim ei, nimbił erang Moses
nirim ek ei enim piinarik, buł ngok yi
erangin kin, Moses yi nirim, ba kumb ok
Gos epi kanim kanim pei eririm kunum
ełe oł yi endi tonu wang enałmin mon.
9 Pe wu endi eim ambim eim kin mandi
mularpi, wu eipi kin ningił erang wu ei
eim ambim tor kindpi, nga pupu amb konj
simba ei, Gos nge lo ek ei wu to kis enim,
oł kun pałim mił enanim,” pa yi nim.

10 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu,
ek nik ngok yi ninjing, “Oł yi pimba ei,
wam ambim tał, eł ełip kongun nikił kun
erngił, yi pimba ei wu pupu, nga amb konj
sinermba; nga amb yi ku pupu wu konj
punermba mon ku.” 11 Jiisas eim ek yi
nim, “Ek ei na nip ngond, ‘Ei wumb pei
pei kapłi erngii oł mił mon. Ba wumb
Gos kapłi paki tang ermba wumb ei, kapłi
nanim nind ek ei kapłi piyangłi,” pa nim.
12 “Pe mani mei ełe wu kanim kanim amb
sinałmin wu mołmun ei, puł kanim kanim
pałim. Nimbił erang, kombur menjing yi
mengpi pendrim mił; nga kombur wumb
erangin mołmun mił; nga kombur en enim
amb sinałmin ei nimbił erang, en enim Gos
sinim tep enim kongun eii ekii sik puk
mułngii. Wumb ombu ek emb tołum ek,
ei piik ekii sik erngii.”

Jiisas Kangił Kembis Kengip Ek Ka Nipi Ngum
(Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)

13 Kunum ełe, wumb kangił kembis
kembis kombur tu wuk ei, Jiisas eim
kangił peng ełe ambiłpi, Gos kin prei erpi
ngumba, ni tu wuk ba Jiisas nge ekii sik
ełmin wu molk. “Kangił tu wuk ei mon,”
pa nik. 14 Jiisas yi nim, “Enim kangił ei kun
erangin nam kin wangin, enim mon nik yi
enerngii mon. Nimbił erang Gos sinim tep
enim oł, ei kangił yi mił mułngii wumb ei
tuk pungii,” pa nim. 15 Pe Jiisas eim angił
peng ełe ambiłpi, Gos kin prei er nipi, yi er
poru nipi pendpi, konu ełe si kindpi pum.

Kangi Wu Epi Pei Sim Wu
(Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)

16 Pe wu endi Jiisas pum konu tor opu yi
nim, “Ek emb tołum wu, na oł ka nimbił
oł endi erip, kapłi noman konj kunum
kunum ei sip kin, konj kunum kunum
mołup simbii?” pa nim. 17 Jiisas yi nim,
“Nim na nimbił erang na kin epi ka ei kii
sikin? Epi ka endi ermbii ek ei noman
to piikin nin, wumb endeim mendpił ka
mołum. Pe nim lo ek pałim mił piikin, ekii
sikin kapłi noman konj kunum kunum
mołum ei sinjii.” 18 Wu ni kii sipi yi nim,
“Lo nipe lo?” Jiisas ek yi nim, “Lo ek yi
pałim; nim wumb endi to kundnenjii mon!
Nga wu amb eipi nge ngundpu sinermba
mon! Nga wumb eipi nge epi waning
enenjii, mon! Nga wumb endi kin kankin
ek kend to ngunenjii, mon! 19 Ninim
arnim manim ek piikin, ekii sinjii. Pe nga
ninim noman kultun mił yi wumb eipi
mułngii ei, yi ku noman kulkun ngunjii,”
Jiisas yi nim. 20 Wu kangi wu ni yi nim,
“Na kumb ok kangił kembis kin moł lo ek
ombu ekii sip poru nił; nga na nipe epi
endi nga ermbii?” 21 Jiisas eim ek yi nipi
ngum, “Pe ninim am wu kun ka mendpił
mułmbii ni piin kin pukun, ninim epi pei
wumb ngo, ku sikin ku, ei tu wukun wumb
ku sinerang mułngii wumb, ei ngunjii. Yi
mił en kin, nim epi ka wii pei nga tonu
epin simba sinjii; nim kapłi nanim ond
konu ekii sinjii,” pa nim. 22 Pe wu ei
eim ek ei piipi eim noman embin to piim.

Nimbił erang wu ei eim epi kanim kanim pei sałiłim.

23 Jiisas eim ek nipi, eim nge ekii sik ełmin wumb ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi epi kanim kanim pei simba wu ei, Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk ba, ba ei kongun dinga wii ermba. Nimbił erang eim epi kanim kanim ei erpi, eim sipi konu ka ełe kindnermba mon. 24 Na ek nga endi nip enim ngond. Kung kap endi mułmba kung, ei eim kung gui ondu ełe tuk ombii ni ermba, ei kapłi enermba mon! Nimbił erang ei kung gui ondu ei dinga owii sałim. Ei yi mił ku, wu endi epi kanim kanim pei sałiłim wu ei, Gos sinim tep er mołum konu tuk ba, ei kongun dinga owii mendpił pałim,” pa nim. 25 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu ek ei piik, puku sik yi ninjing, “Wumb nii endi kapłi noman konj kunum kunum mułmba ei simba?” 26 Jiisas wu kei kun kanpi yi nipi ngum, “Wumb kin epi ołyi ei kapłi enerngii ba Gos eim kapłi epi kanim kanim pei ermba.”

27 Eim ek yi neng kin, Piisa ek nipi orung kindim, “Nim kenjii, sin epi pei ngii konu si kindpin, nim kin ekii sipin onjpun. Ei sin nipe epi endi simin?” 28 Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se kunum tonu omba kunum ei, na tonu epin si kindip, mani mei ełe wu kingam moł. Mołamb, na opu tiłang owundu sipi king mołułum peł ełe mułmbii. Kunum ei, enim na kin ekii sinmin wu ombu ok, peł engki nga tał simba konu ełe mułngii ku. Enim wu num molk, Gos nge wumb ei tep erik kan kun er mułngii,” pa nim. 29 “Nga wumb nii endi eim ngii konu si kindpi omba, angim aim noł nin arim mam noł nin nga eim kangi ambił nin eim mei konu si kindpi opu, nanim kin ekii sipi na kongun ermba, ei kapłi eim si kindpi omba epi mił sipi, nga mering pei mendpił pendpi sipi, nga noman konj kunum kunum mułmba ei simba ku. 30 Ba wumb nii endi pe opu kumb ełe bii ni piimba wumb ei, ok ekii simba. Nga ekii se ni piimba wumb endi ei ok kumb ełe ba.”

20

Ond Wain Tałmin Konu Kongun Wu Kombur Kongun Enjing

1 “Keimi Gos sinim tep enim ołei yi mił, wu endi eim noł wain ond pin seng eim pupu kongun wu simbii nip kupiiring ok purum. Ei ok, noł wain kongun erngii nge nip purum. 2 Eim kongun wu kombur kin ek tang piipi, noman ende sipi, kunum endeim ni wu endeim endeim kumep ngumbii nim. Pe wu ombu puk, wain tałiłim konu ełe puk kongun erngii nge nipi kindim. 3 Pe konu kupiiring eni 9 erang, eim nga pupu kenim ni epi top ełmin konu ełe wu kombur wii angk kongun endi enenjing. 4 Pe wu ombu kanpi ek dinga yi nim, ‘Enim yi ku puk noł wain konu ełe kongun erngii,’ pa nim. ‘Erik mułangin kin na enim kongun erngii mił ku ngumbii.’ 5 Wumb pangin, eim nga beli kunum 12 erang, nga pou neng kunum 3 erang, yi ku erpi epi top ełmin konu wumb kurpu sipi kongun ngumba nge pum. 6 Nga pou pou nipi emii pimba erang kin, eim nga epi top ełmin konu ełe pupu kenim ni wu kombur nga ełe piram angik mulnjung. Mułangin kin eim pupu yi nipi kii sim, ‘Nimbił erang enim ya ełe angik mułangin kunum wii mił poru ninim?’ 7 Wu ombu ek yi nik eim ngunjung, ‘Sin kongun ngumba wu mulałim.’ Pe eim ek nipi yi nim, ‘Enim yi ku puk, noł wain konu ełe kongun yi ku erngii,’ nipi kindang punjung.

8 “Konu eni mani pupu poru nipi emii ermba. Erang, ond wain arim opu, kongun wumb tep ełim wu kanpi yi nim, ‘Nim kongun wumb wii tokun, tuk sikin, embe sikin, ku ngunjii. Ba wumb ok kongun enjing wumb ei, ku ekii se ngunjii, nga pe ekii se tuk ok kongun enjing wumb ei, ku kumb se ngunjii,’ pa nim. 9 Pe tep wu ni yi nim, ‘Konu pou pou nipi emii pimba erang ok, kongun enjing wumb ei wangin!’ Neng, ok pangin, kunum endeim pei ni ku kumep ngum. 10 Pe nga wumb kongun ok kumb se enjing wumb ei, en enim yi piinjing, ‘Sin kongun ok enjpin, ku kopur pei simin,’ ni yi piinjing ni ekii se onjung wumb ku engki ngum mił yi ku en

enim ngum. 11 Ngang sik pendik, ond wain
kin kongun wumb kun tep ełim wu ei kin
ek kanim kanim nik ek kis nik ngunjung.
12 Ngok yi ninjing, ‘Wu ekii se kongun
enjing ei konu eni endi pei enenjing mon,
ba sin kumb se konu eni kopur pei kongun
erpin, nga tinga konu eni dinga tum konu
kongun owundu enjpin,’ nik yi ninjing.
‘Ba nim wumb ekii se onjung wumb ku
ngun mił sin yi ku ngun,’ pa ninjing. 13 Wu
ombu ek yi nengin, ond wain arim wu ei
opu, eim ek yi nipi orung kindpi kongun
wu endi mołum konu ngum. ‘Wu puł, na
nim kin oł kis endi enand mon. Ba enim
na kunum endeim ni ku ngumbii ninj, ei
enim na kin kapłi ninjing,’ pa nim. 14 ‘Nim
ku se mengkin ninim ngii konu pui!’ a
nim. ‘Ekii sik ok kongun enjing wumb
ei, enim ku ngunj mił, yi ku ngumbii
end,’ pa nim. 15 ‘Pe na nam ku kumep ei
kapłi wumb ngop, nga sip kongun epi end
ermbii. Ei na kapłi ermbii min? Enim na
ku ełe kanik, pei simin na wu ka mołum ni
piinmin min?’ ” Ond wain arim ek yi nipi
ngum. 16 Jiisas eim ek ei nipi poru nipi
yi nim, “Pe nga wumb kombur en enim
kumb simin ni piik mołmun wumb ei, nga
ok ekii singii. Nga ekii sik ongii ni piinmin
wumb ei, ok kumb singii,” pa nim.

Jiisas Ek Kunum Tekliki Nim Ei Kołpu Konj Ba Nge Nim
(Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)

17 Jiisas eim Jerusalem konu tonu bii ni
pupu, eim ekii sik ełmin wu engki nga tał
sipi sipim. Andłam ełe puk, Jiisas eim ek
nipi eim nge wu ombu mendpił ngum.
18 “Piiyei!” a nim. “Pe sinim Jerusalem
konu tonu bin onmun. Pamin! Na
tonu epin si kindip mani mei wu kingam
moł. Mołamb, na sik sipik, kułmał kałiłmin
wumb nga lo ek piiłmin wumb ei kin
ngungii. Ngangin kin, wumb ei kos piik,
nga na to kundngii nge nik piik erngii,” pa
nim. 19 “Nga na wumb ei sik, sipik, wumb
tiłap eipi endi ngungii. Ngangin, wumb ei
sik, na kepii tok, na kin ek kanim kanim
nik, ek korum tok sipik, ond peri ełe to
kundngii. Nga kunum tekliki tukpu ełe
pep, nga angip op konj bii,” pa nim.

Jeims Kin Jon Teł Menjngił Epi Dinga Endi Kii Sim
(Mak 10:35-45)

20 Kunum ełe, Sependii ambim eim nge
kingam tał sipi opu, Jiisas mułum konu
tu wupu, eim mei ełe ming gopsing pii
połpu kan, mani kan pepi prei erpi Jiisas
kin epi endi kii sim. 21 Pe Jiisas yi nim,
“Nim epi nipe sinjii nin?” Eim ek yi nipi
Jiisas kin orung kindim, “Ekii se ninim
king mulnjii kunum ei, na kangi tał okuł,
endi nim angił tundung mułang kin, endi
opu nim angił taring mułang. Molkuł, ełip
Gos nge wumb tep er mułnguł.” 22 Eim
ek yi neng, Jiisas ek nipi orung kindpi yi
nim, “Enim kii sinmin epi ei, enim pii poł
tunanmin, mon! Pe enim kapłi na epi
embin tui owundu pe ko wumbii er moł
mił, enim yi kapłi ko wungii ku? Nga pup
ond peri ełe kułmbii mił, enim yi ku kapłi
erngii min?” En enim kapłi ninjing, “Sin
kapłi yi ermin.” 23 Jiisas ek nipi ngopu yi
nim, “Keimi, ełip kapłi na epi embin tui ko
wumbii mił nga ełip yi ku pukuł epi embin
tui ko wunguł. Ko wukuł yi erngił ei kapłi.
Ba okuł endi angił tundung mułang kin,
nga endi angił taring mułang yi erngił, ei
na kongun mon! Ełip ngumbii mił pinałim.
Wumb nii endi nanim Arnan ok konu ełe
mułngii pa nimba wumb ei kapłi ok konu
ełe mułngii,” pa nim.

24 Jiisas eim ekii sik ełmin wu engki
kei, wu angim angim tał ek ei piik kin,
wu angim angim tał kin kis piik, noman
embin peng yi erik mulnjung. 25 Ba Jiisas
eim wu ombu wii tang, wangin eim ek
yi nim, “Enim piinmin ya mani mei konu
ełe wu king wu ei, wumb tiłap eipi ei
to mani kindiłmin, en enim wu owundu
ombu molk wu amb ek nik ngok yi ełmin
piingii,” pa nim. 26 “Ba oł ei nge, ya
sinim mołmun konu ełe yi tonu onermba
mon. Wu endi tuk wu owundu mułmbii
ni pimba ei, wumb pei paki topu, eim
kongun wu mendpił mołpu, eim embe
ambił mani kindmba. 27 Wu endi eim
mołpu o kumb ełe bii ni piimba, wu endi
enim mołmun konu ełe tuk mułmba, ei eim
kapłi kongun wu mił enim eim no kulkuł
se mułangin kin eim enim kanpi kun erpi
se mułmba. 28 Yi mił, tonu epin si kindip

mani mei ełe, na wu kingam mołup yi mił ermbii oł. Na nam op, ei opu wumb na kin kongun erik, na paki tungii nip onenj mon! Na op, wumb paki tumbii nge onj. Op, na ond peri ełe kułamb, na miyem ełe wu amb pei sip, orung simbii nge onj," pa nim. (Ek ei eim ermba nge ei piipi nipi ngum.)

29 Pe Jeriko konu si kindik pangin, wumb tiłap pei Jiisas pum konu ekii se punjung. 30 Ningił tumbun mułum wu tał, andłam wer ełe molkuł piinjngił ni Jiisas andłam ełe ek tengpi o pang, piikił wii dinga tunjnguł. Tokuł ek dinga nikił yi ninjngił, "Gos kindim wu Krais nim sin orung sinjii wu, nim Deipis nge tiłap wu sił kin kaimb sinjii." 31 Wumb pei onjung wumb ei ok kin wu tał wii tokuł yi ninjngił, "Wu ei kin ek tingneneł mon!" pa ninjing. Ba wu tał wii dinga tokuł nga yi ninjngił, "Owundu, nim Deipis nge tiłap wu nim sił kin kaimb sinjii," pa ninjngił. 32 Jiisas angpi ek dinga nipi yi nim, "Na ełip kin nimbił oł ermbii ninmbił?" 33 Wu tał ek yi ninjngił, "Owundu, nim sił ningił ei er ka enjii nipił ninmbił ninjngił." 34 Jiisas eim wu tał kin kaimb sipi, eim wu tał ningił eł embiłang, pe sikir wu tał ningił ka wii seng kankił, Jiisas pum konu ełe ekii sikił punjnguł.

21

Jiisas Jerusalem Konu Wu King Mił Pum (Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

1 Andłam andik puk Jerusalem konu mandi puk, Bespeis ni konu ełe komung Olip ełe tor puk, Jiisas eim ekii sik ełmin wu tał nipi kindang ok punjnguł. 2 Jiisas eim wu tał kin ek yi nipi ngopu kindang punjkuł. "Ełip punmbuł konu ełe alting mandi konu kembis endi sałim konu ełe, kung dongkii endi wał kin, kan kulk kindnjing pałim ei, pe ełip kan poskił se mengkił, na kin tu weł!" a nipi, kindang punjnguł. 3 "Ełip pangił, wu endi ełip kii sim kin yi ningił, 'Owundu eim kongun peng simbił onmbuł pa ningił.' Nengił, ngumba," pa nipi yi nim. 4 "Epi ei tonu onum ei, Gos oł ekii se ermba piik niłmin wu ek yi nik pendik mił pe keimi tonu onum pa nipi ek dinga nim," yi nim.

5 "Enim Jerusalem mołmun wumb ei ningii. Pe enim nge king ei enim kin onum. Eim noman emin seng kung dongkii endi kin giiyeng giiyeng ni opu, kung dongkii wał ełe mendpił mołpu onum."

6 Jiisas nge wu tał kumb se pukuł, Jiisas yi ereł nim mił, pukuł enjngił. 7 Wu tał kung dongkii mam, wał tał tu wukuł, eł ełip tor konduk gulk tonu kung dongkii ełe kin sengił, Jiisas eim tonu pupu peł ełe mułum. 8 Pe wumb kopur pei en enim konduk tor gulk sipik, andłam ełe kumbuk sinjing. Wumb kombur ond onguł tok sipik, andłam ełe sinjing. 9 Wumb pei kumb se pangin, nga kombur ekii se Jiisas pum konu ełe puk, wii dinga tok yi ninjing, "Deipis nge kingam eim embe ambił tonu kindamin tonu pangłi. Gos eim wu ei kin noman ka ngumba, wu ei Owundu nge embe ełe onum. Gos embe am ei tondrung pangłi!" pa nik yi ninjing.

10 Jiisas Jerusalem konu owundu ełe tuk pang, wumb kanik, puku sik noman kanim endi eipi mił piik. "Wu ei nii?" yi ninjing. 11 Wumb punjung wumb ei yi ninjing, "Wu Gos oł ekii se tonu omba ei piipi niłim, wu Jiisas eim Nasares konu Galilii mei konu owundu ełe wu," pa ninjing.

Jiisas Gos Men Ngii Owundu Engim Konu Ełe Pum (Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

12 Jiisas pupu, Gos men ngii owundu engim konu nirik pupu kenim ni wumb puk, epi top erik enjing ei, en enim kung ni kei ni epi ei sik Gos kin kułmał kełngii enjing. Wumb en enim ku sik erik mulnjung ei, kanpi to makrip anda kindim. Kindpi, ku tonu peł ełe ku mong erik kin, nga epi top erik, mulnjung wumb ei to pułpeł topu, nga peł ambiłpi sipi ak topu yi erim. Nga kei ni peł ełe ku sek enjing wu ei mulnjung konu peł ełe, ambiłpi sipi ak topu, yi erpi to kindang, si kindik anda punjung. 13 Eim wumb kin ek dinga nipi yi nim, "Gos nge ek yi mił ninim, 'Gos nanim men ngii ei prei ełmin ngii ningii,' pa nim. Ba enim

ngii ei erangin kin epi waning wumb mił ngii sałim," pa nim.

14 Jiisas eim Gos men ngii owundu ełe mołpu yi nipi mułang, wumb ningił tumbun mułum wumb, ni simb ak tum wumb tu wangin, Jiisas er ka erim. 15 Ba kułmał kałiłmin wumb ei ni lo ek piiłmin wumb ni molk piinjing ni, eim jep oł erpi erang, kangił nirik Gos men ngii owundu ełe molk wii dinga tok 'Osana,' ninjing ei, nik kin 'Deipis nge tiłap ende kingam,' yi ninjing, ei wu ombu en enim molk piik kin kis piinjing. 16 Piik, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, "Nim ek ninmin ei nim piin min mon?" Nga Jiisas ek nipi orung kindim, "Na piind, enim Gos ek ei gerik piinenjing min? Ek ei yi ninim,

'Kangił kembis menjing am nok mołmun, ni kangił dinga mił mołmun ei, Gos eim erpi gupu ełe nanim embe ambił tonu kindngii nipi yi ninim,' pa nim."

17 Pe eim Jerusalem konu owundu ełe mulnjung ei si kindpi, tor pupu Besanii konu kembis ełe emii peng pupu mułum.

Jiisas Ek Neng Ond Pik Kułum (Mak 11:12-14,20-24)

18 Mołpu, kupiiring ok, eim Besanii konu kembis si kindpi tor pum, ni eim kuni tum. 19 Tang, kenim ni ond pik mong nołmun ond endi engim, ei pupu kenmbii nipi andłam ełe pum. Pupu kenim ni ond ei mong endi to mulerim mon! Onguł mendpił erpi engim. Jiisas ek dinga nipi ond ei ngum, "Nim nga ond mong nga tunerii mon!" Yi neng kin, ond ni sikir kułum. 20 Jiisas eim nge ekii sinjing wumb oł ei kanik puku sik endnjing. Andik ek yi ninjing, "Nimbił erang ond ei sikir kułii enim?" 21 Jiisas ek nipi eim nge ekii siłmin wumb ngopu yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Pe enim pii gii mendpił peng, enim noman tał sinerang mulnjung kin, na ond pik ełe enj oł ei mił enim yi erngii. Ba enim oł yi mendpił enerngii mon! Pe nga enim pii gii mendpił molk kin komung owundu pałim ek dinga nik, 'Komung pukun ep noł ełe mani pui ningii, ei kapłi ba,' " pa nim. 22 "Pe enim pii gii nik prei enjing kin, enim epi nipe simin nik erngii ei, kapłi singii."

Wumb Jiisas Kii Sinjing, "Nii Endi Nim Kin Noman Dinga Ngum?" (Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Jiisas Gos men ngii owundu ełe orung opu, ek emb topu wumb ngopu mułum. Mułang kin, Jura wumb nge kułmał kałiłmin wu owundu ni Esrel wu num kombur ok eim kanik yi ninjing. "Nim nipe noman dinga sikin kongun ei en? Wumb nii nim noman dinga ei ngum?" 24 Jiisas ek nipi yi nim, "Na ku yi enim kin ek endi nip kii simbii. Ei enim na ek ei nik ngunjung kin, na nam nipe noman dinga peng kongun end, ei nip enim ngumbii," pa yi nim. 25 "Jon wumb noł pendiłim wu ei noman dinga ei jiłi mił orung tonu om? Pe oł ei Gos epin konu mani om min mei mani wumb ngenj ełe om?" Pe Jura wu num ombu ei en enim ek nik piik piik erik yi ninjing, "Pe sinim oł ei Gos epin nge epi epin konu ełe mani om, ei ninjpin kin, eim sinim kin ek yi mił nimba; 'Kapłi, nimbił erang en enim Jon nge ek ei pii gii ninenjing? 26 Ba pe sinim nimin oł ei mei mani wumb kin om ninjpin kin, sinim wumb tungii ni mund mong kułmun. Kułpun ek ni tor kindnermin yi nik piinjing. Nimbił erang, wumb ei yi ni piinjing, Jon Gos oł ekii se ermba ei piipi niłim wu," ei yi ni piinjing. 27 Wu ombu ei piik, Jiisas kin ek ni orung kindnjing, "Sin piinanmin," pa ninjing. Jiisas ek yi nipi wu ombu ngum, "Na yi ku, na noman dinga nipe dinga peng kongun end ei, nip enim ngunermbii."

Wu Endi Kingam Tał Mulnjung Ei Nge Ek Ekin

28 "Ba enim er piinmin mił nenj? Wu endi kangi wu tał meng seng mulnjunguł. Arim pupu, kingam kumna mułum konu kanpi ek nipi yi nim, 'Nim pukun pani aka pin kongun erii!' nipi kindim. 29 Kingam yi nim, 'Na punermbii,' nim, ba nga ekii se pum. 30 Arim nge pupu kingam ekii kanpi yi ku nim. Ba kingam, 'Owa bii,' nipi, nga ekii se punerim. 31 Pe kangi wu tał kangi wu nii eim arim nim ek ei ekii sim?" Wumb yi ninjing, "Kingam kumna

arim nim ek ei ekii sim," pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Ku takis siłmin wumb ni amb wu eipi eipi ningił erik endnjing amb, ni wumb ombu ołkis mendpił er endnjing wumb ei, nga ok Gos sinim tep er mołum konu tuk pungii. Nimbił erang en enim noman ak tok, Gos nge ek ekii sinjing ełe pungii. 32 Nimbił erang, Jon opu ołkun erpi enim andan tum, ba enim pii gii ninenjing mon. Ba wu ku takis siłmin wu, ni amb wu eipi eipi ningił erik erik endnjing amb, ni wumb ok pii gii eim kin piinjing. Enim ołei kanik poru ninjing, ba enim nge noman ak tok pii gii ninenjing mon," Jiisas ek yi nim.

Ek Ekin Ei Wumb Kis Kombur Kuni Wain Pin Tep Er Mulnjung
(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

33 "Enim wu num wumb tep ełmin wu ek ekin endi nga nimbii end piiyei!" Jiisas ek yi nim, "Wu endi eim ond mong wain pin nge konu owundu endi erpi tełim, konu ełe teł mei konu orung orung pei kung gui erim. Nga tukrung ełe, noł wain ming owundu endi erim er sepi ond mong wain tep mułngii ngii endi tekim, yi er sim. Sepi kin, wu kombur ełe kongun top siłmin wu er noł wain mułei nipi pendpi, eim konu turii endi ełe pum. 34 Ekii se ond mong wain nungii kunum mandi erang, noł wain arim eim kongun wu kombur kindang puk, wumb wain pin tep er mołmun ełe pangin eim kuni wain kombur ngungii nipi kindang punjung. 35 Pe kongun ełe wain pin tep er mulnjung wumb ei molk, wu onjung wu ombu ambił gii nik, wu endeim to konduk, wu endi kepii tok, wu endi ku tok kindnjing. 36 Pe nga ekii se kuni wain arim ei kongun wu kombur nga kindim. Ei ok kindim mił mon, kongun wu kombur pei kindim. Pe kuni wain kongun tep er mulnjung wumb kembin ei ok ołei ku nga enjing. 37 Pe ekii se mendpił, eim nge kingam ek piingii ni piipi kindim. 38 Ba kongun tep er mulnjung wumb ei molk kenjing ni, eim kingam mendpił wang kanik kin, ek nik piik piik enjing. Erik yi ninjing, 'Kang wu onum, ei eim arim epi ombu pei simba, sinim eim to kundamin! Yi erpin kin, eim kuni wain nin pan aka pin pei ei sinim simin,' pa ninjing. 39 Nik, kangi wu om ni tor sipik, kuni wain pin torung ełe to kundnjung.

40 "Pe enim er piinmin mił nenj? Ekii se kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er mołmun wu ombu kin nimbił ołermba ei piinmin min?" Jiisas yi nim. 41 Wumb ek yi ninjing, "Kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er mulnjung wumb kis ombu ei to kundmba mendpił. Nga kuni wain pin arim wu ei pani wain pin ei sepi, wu kombur eipi kongun top siłmin er noł wain konu ełe mułei nipi pendmba. Wumb ełe ouni wain arim nge kuni wain ngungii," pa ninjing. 42 Jiisas ek yi nim, "En enim Gos nge ek ka mon ei gerik piinjing min mon? Ei yi nim,

'Kom ku ngii endi takinmin wumb ei endi
si tor kind si kindnjing ku ei, pe
ngii ekin mił orung opu tonu opu ku
dinga wii pałim. Ku ninim ei Jiisas
eim ninim, Gos owundu eim ołei
erang tonu onum ei, sinim kan ka
wii kaninmin.'

43 "Yi mił peng kin, na enim kanip nind," Jiisas yi nim. "Gos sinim tep er mołum konu ei, enim kin sipi orung simba. Sipi, wumb tiłap eipi endi Gos sinim tep er mołum konu ei wumb ngumba wumb ei, Gos ołkun ka erngii. 44 (Wumb nii endi eim bok topu pupu, ku peł ełe pim kin, eim topu pułpeł to eipi eipi kindmba, ba nga kom ku ei opu wumb endi ngenj ełe pim kin, wumb ei topu kiłpi topu pułpeł topu, dup sik mił eipi eipi kindmba," Jiisas yi nim.)

45 Pe kułmał kałiłmin wumb owundu ni lo ek piiłmin wumb Jiisas eim ek ekin ei piinjing ei eim wu kei kin ninim ni piinjing. 46 Piik, eim ambił gii nimin ni piinjing, ba wumb pei mołułmun nik mund mong enjing. Wu amb en enim yi piinjing, "Jiisas eim Gos ołekii se ermba ołei piipi niłim wu, ni piinjing.

22

Ek Ekin Wu Endi Amb Simba, Kuni Owundu Eririm
(Luk 14:15-24)

1 Jiisas nga ek ekin topu ek yi nim.
2 “Gos sinim tep er mołum oł ei nge oł konj
mił, king endi oł yi erim. Eim kingam
amb simba erang, eim kuni owundu erim.
3 Kumb ok, wu king eim nge kongun
wumb kindpi, wumb kanik yi ningii, ‘Na
kangi amb simba kunum kuni owundu er
simbii, ok nungii,’ nirim. Pe kuni owundu
nungii kunum ei mandi erang, king ei
eim nge kongun wu ombu kindang, wumb
andik nengin, wangin neng, puk, wumb
kanik nik, ba wumb kan nirim wumb
ei, ‘Onermin mon!’ ninjing. 4 King ni
nga eim kongun wu kombur kindpi yi
nirim, ‘Enim puk yi ningii, “Na kung kou
top nui, epi owundu pei sipi, kangi amb
simba kuni pei kun er sepi mołum, enim
ok, kuni nungii. Wei!” Nim nik puk yi
nei!’ nipi kindim. 5 King ei nge kongun
wumb puk, wumb kanik nik ni wumb ek
ei piinermin nik wumb, en enim si kindik,
eipi eipi puk. Kombur en enim ku singii
kongun erngii nge puk; nga kombur en
enim aka pin kongun erngii nge eipi eipi
puk. 6 Ba wumb kombur king nge kongun
wu ombu ambił gii nik, kepii tok, kombur
to konduk erik. 7 Erangin kin, king eim
popuł sipi, eim nge opu wu ombu kindang
puk, wumb ombu ambił gii nik, ei eim
kongun wumb to kundnjung wumb sik
to kundngii, nga konu orung orung pei
dup kindangin, ‘Nangłi,’ nirim. 8 King ni
eim ek nipi eim kongun wumb ngopu yi
nim, ‘Na kuni owundu wumb nungii ninj
wumb ei, kuni er kun er sinj ba wumb wii
tunj ei, en enim enmin oł ei kapłi enanim.
9 Yi pałim ei piik enim puk, andłam ełe
molk wumb eipi ongii ei, nik tu wangin
ok. Ok amb simba kuni owundu er sinj, ei
nungii,’ pa nipi, kindang punjung. 10 King
eim yi nipi eim kongun wumb ngang, puk
konu orung orung pei puk, wumb kanik
ninjing ei, wumb kis, ka ouni ninjing.
Nengin, wumb ok eim kingam amb simba
erim konu ngii nirik molk piki tunjung.

11 “Wumb wu amb ok mułangin kin,
king nirik pupu wumb ok mulnjung ei
kenmba nge nirik pum. Pupu kenim
ni, wu endeim eim wu endi amb simba
erang konduk kindiłmin kon ei, kindnerim
mon. 12 Pe king ek nipi wu ei ngum, ‘Wu
puł, nimbił erang nim kuni owundu wu
endi amb simba erang konu nirik on, ba
konduk kindiłmin kon ei kindnan?’ Ba
wu ei eim ek nimba ek pinerim mon.
13 King ni kongun wumb kanpi kin ek yi
mił nim, ‘Enim wu ei simb angił ełe kan
tok, olkup to anda emii enim konu ełe
pindangin pengłi!’ pa nim. ‘Emii kunum
ełe wu ei eim ke dinga nipi, eim nge gupu
mong kongpu nopu mułmba,’ ” pa nipi yi
nim. 14 Jiisas nga ek yi nim, “Keimi, Gos
eim wumb pei ngii nirik wii tum ba wu
kopur endeim endeim ni eim ngii ełe nirik
wangin,” a nim.

15 Lo ek piiłmin wumb en enim ek nik
piik yi ninjing, “Sinim Jiisas ambił gii
nimin, ei nipe ek nipin ambił gii nimin?”
16 Pe enim lo ek piiłmin wumb ei nge
kongun wu kombur kin King Eros nge
kongun wu kombur kin ouni ok, Jiisas
mułum konu kanik yi ninjing, “Ek mon
wu, nim sin piinmin nim ek keimi niłin
wu, ninim ek keimi minj nikin, Gos oł kun
ka ełim mił yi nikin wumb ngołun. Pe
nim wumb endeim kin noman ngunałin,
wumb pei noman ende minj ngołun. 17 Pe
nim er piin mił nenj ei ni sin ngo? Sinim
Rom wu King Siisa kin ku takis ngumun
min mon?” 18 Ba Jiisas eim wu ombu
noman tuk piik ninjing ek, ei piipi ek dinga
nipi orung kindpi yi nim. “Enim ek kend
nge wumb, enim ni ek endi nimbii min, yi
piik ninmin ei, nimbił erang ninmin?

19 Enim ku takis tunjung ku endi tu wuk,
na ngangin kenmbii,” nim. Neng, takis ku
endi tu wunjung. 20 Tu wangin, wu ombu
kii sim, “Ku min men ni embe ei nii nge
mołum?” 21 Wu ombu yi ninjing, “Wu King
Siisa nge,” ninjing. Pe eim ek nipi ngopu
yi nim, “Siisa nge epi ei Siisa ngungii; Gos
nge epi ei Gos eim ngungii,” pa nim. 22 Wu
onjung wu kei Jiisas nge ek piik, mund
mong erik kin, si kindik punjung.

Wumb Kolk Nge Konj Pungii Ei, Er Pungii Mił Nenj?

(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

23-24 Akip kunum ei mendpił, wumb
koltmun wumb ei nge nga konj onerngii
yi niłmin wumb ok, Jiisas kin ek nik kii

sinjing. Sik yi ninjing, “Ek mon wu, Moses nge lo ek yi ninim, ‘Pe wu endi eim kangił mulerang kułum kin, eim angim eim amb sipi, eim kingam mił endi meng simba,” pa nim. 25 “Kumb ok wu angim angim angił orung nga tał mulnjung, ba wu kumna amb ei sipi mułum ei, kułum. Ba kangi endi mulerim. Yi erang kin, eim nge angim ei amb ei sim. 26 Nga angim tuk ei yi ku erim, nga enginjngił ekii ei yi ku erim, yi minj er puk. Puk wu angił orung nga tał pei yi mił erik kolk poru ninjing. 27-28 Wu ombu pei kolk poru nengin, amb ei eim mendpił ekii se kułum. Pe nim ne! Ekii se wumb kulnjung wumb ei angk, nga konj tonu ongii kunum ei, wu nii endi amb ei wam mułmba? Nim piin, wu pei amb endeim minj sinjing.”

29 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos nge ek ei piinenjing min? Enim yi ku Gos nge noman dinga ei piinanmin min? Yi mił enim ek ninmin ei kapłi enanim. 30 Yi mił ekii se kułii wumb ok nga konj pungii kunum ei, wu amb sinenjing; ni amb wu punenjing; wumb ombu Gos enjel mołmun mił yi mułngii. 31-32 Nga enim wumb kulnjung wumb angk, nga konj mułngii ninmin ei, na enim kii simbii end. Enim Gos nge ek ei ger kenjing min mon? Eim ek ei yi mił ninim, ‘Na Eiparam nge Gos, Jeikop nge Gos, Aisak nge Gos.’ Ek pułe yi mił, wu ombu kulnjung, ba nga puk konj mołmun. Wumb ombu Gos ei konj kunum kunum mołum Gos ei nge,” pa nim. 33 Wu amb, wumb pei ek ei piik, mund mong erik, ek ni Jiisas eim ngum.

Gos Nge Lo Ek Kumna
(Mak 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kunum ełe Jiisas eim ek neng wumb kolk nge konj tonu puk piinałmin wumb ei, gupu ełe ek tingninenjing ek ei lo ek piiłmin wumb piinjing. Piik, eim mułum konu ełe mandi ok mulnjung. 35-36 Wumb mulnjung konu tuk ełe, wu endi lo ek piiłim wu mołpu, Jiisas nimba ek piimbii ni piinim, ek ei Jiisas kin kii sim. “Ek mon wu, ek nipe ek endi lo pei to mani kindpi ek ei minj owundu enim?” 37 Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, “Nim nge Owundu nge embe ambił tonu kindkin, ninim kaimb ni, noman tuk ni, noman poru, nga noman ka pei Gos Owundu ngunjii. 38 Lo ek ei endeim owundu mendpił ei, ek lo ka wii mendpił. 39 Nga lo ek endi ei yi mił pałim ku. Ei yi mił, ‘Nim ninim noman ełe kuł ngonum yi ku wumb erpi ei kin, ninim noman ka ngunjii.’ 40 Pe ek lo ek tał ei, ek pułe endeim pałim. Ek ei, Gos ołekii se ermba ei piik niłmin wumb kin, Moses lo ek pei ei yi ku pałim,” pa nim.

Jiisas Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Kii Sim, ‘Krais Ei Nipe?’
(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

41-42 Lo ek piik ełmin wumb mułangin kin, Jiisas ek kii sipi nipi ngum. “Enim Gos kindim wu Krais ei er piinmin mił nenj? Eim nii kingam?” Wumb ei kanik yi ninjing, “Eim Deipis nge kupam,” pa ninjing. 43 Eim ek nipi wumb ngum, “Pe nimbił erang Gos Gui Ka ei Deipis kin neng, Deipis mołpu wu ei, ‘Nam Owundu,’ nim? Eim yi nim,

44 ‘Owundu ek nipi nam nge Owundu ngopu yi nim: Nim na nge angił tundung orung mulnjii. Ekii se ninim nge opu orung wumb ongii ei sipi, ninim simb mandring ełe kindmbii,’ pa nim.

45 Deipis eim nge ek ełe nipi eim, ‘Na nge Owundu,’ ” pa nim. “Nimbił erang wu ei eim nge kupam?” a ninim. 46 Wu endi Jiisas nim ek ei nik orung kindngii mił wu endi mulenjing mon. Nga kunum ełe pułngun monduk wumb eim kin kał kulk nga ek kii sinenjing mon.

23

Lo Ek Emb Tołmun Wumb Nin Lo Ek Połmun Wumb Oł Ełmin
(Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46)

1 Pe Jiisas ek nipi wumb pei ngopu, nga eim nge ekii sinjing wumb kin ouni ngum. 2 Eim ek yi mił nim, “Lo ek piiłmin wumb kin, lo ek połmun wumb kin puk, Moses nge lo ek dinga nik ngok mulnjung. 3 Pe enim wumb ombu ei, lo ek nik ngonmun ei piik, ekii singii. Ba en enim ełmin oł ei, enim ekii sik enerngii mon. Wumb ombu en enim, ek ni tor kindiłmin; ba en enim ek ei ekii sinałmin mon. 4 Wumb en enim

epi oł embin tui tu wuk, wumb pindang ełmin; ba en enim angił mong ełe endeim, wumb paki tok yi enałmin mon. 5 En enim epi pei ełmin oł ei, wumb keningii ni piik, yi ełmin. Nga en enim ka owundu peng ełe talk, prei ełmin. Yi mił erik, en enim konduk ełe olt, moke kanim kanim ełmin. Yi mił ermin ni piik, epi ei wumb keningii. 6 En enim noman yi piiłmin kuni owundu nungii ei, 'Sin sinim o pun, peł kumb ełe mułmun,' ni piiłmin. Nga men ngii konu ei pupun, kumb ełe mułmun nik, yi piik andiłmin. 7 En enim yi piiłmin, 'Sin tuk wumb konu ełe endamin wumb molk, sin ek mon wu, yi ningii,' ni piiłmin. Ei mon! Enim wu endeim mendpił ek mon wu, enim angim angim mułngii. 8 Ba wumb molk, enim 'Ek mon wu,' ninerngii mon! Wu endeim enim nge ek mon wu, nga enim angim angim yi mułngii. 9 Ya mani mei ełe enim, 'Sin erinjpin endi mołum,' yi ninerngii mon. Enim nge Ernjing endeim mendpił, ei tonu epin konu ełe mołum. 10 Enim wumb molk, 'Enim wu num peng pim wu,' yi mił ninerngii mon. Enim wu num endi mołum ei, Krais mendpił mołum. 11 Ba enim nge wu owundu ei, enim kin kongun wu mił yi mułmba. 12 Wu endi eim embe ambił tonu kindim kin, eim nge embe ei mani ba. Wu endi eim embe ambił mani kindim kin, ei eim tonu ba," pa nim.

Jiisas 'Ek Mon Wu Oł Kis Enjing,' Ei Nipi Ngum.

(Mak 12:40, Luk 11:39-42,44,52, 20:47)

13 "Enim lo ek piik ełmin wumb ni, połułmun nik ełmin wumb, enim kan kun er mułngii. Enim noman tał sek enjing wumb. Nimbił erang enim Gos sinim tep er mołum ei andłam ondu ngok erangin kin, wumb tuk ełe pungii kapłi enanim mon! Nga en enim konu ełe punarik, nga wumb tuk bin ni enmin ei, pei nik yi enanmin ku.

14 ("Enim lo ek piiłmin wumb ni, andłam ełe prei olt er mułamin kin, wumb keningii nik ełmin wumb ni enim kan kun er mułngii! Enim kend tok nik ełmin wumb, enim amb wenjing kulnjung amb ngii konu ełe epi waning erik, yi ełmin. En enim prei kinan erik, ei enim oł ełmin, ei nge enim kumep kis endi singii," pa nim.)

15 "Enim lo ek piiłmin wumb ni, andłam ełe angk prei olt ermin; wumb keningii nik ełmin wumb ni, enim piik kun er mułngii! Enim nge noman tał er pałim. Enim ep noł ni, konu mei orung orung andik, wu endi semin Jura nge wu mułmba nik endnjing. Andik kin, wu endi tuk sinjing wu ei, am dup konu peł ełe kun tuk ba wu mołum. Ei en enim yi mił ku; ba enim eim kin nengin erpi, eim am oł kis wii erpi, enim to mani kindnim," pa nim.

16 "Enim lo ek nga pei nik enmin, ei kun punałim mił enim; ek eipi eipi nik lo ek ei ekii sik niłmin; ba Gos lo ek ekii sinałmin. Enim ningił tumbun kis mułum; ba nga wumb andłam andan to ngungii enmin. Kapłi enim kan kun er mułngii! En enim ek yi niłmin, 'Wumb endi men ngii kin, ei nipi, ek keimi mendpił nind. Nipi, angił tonu kindmba wu ei, ek wii mił nimba. Pe wumb en enim lo ek eipi eipi en enim noman ełe nik ełe, en enim ekii sik, andłam kun sałim mił punarik kin, Gos nge lo ek ei ekii sinałmin mon. En enim nge lo ek ni pendnjing ek lo kembis kembis, ei nge ekii siłmin. 17 Enim ningił tumbun kis mułang, noman wulu pang mołmun wumb! Epi nipe ei owundu? Min gol ei epi owundu min? Men ngii ei erang, gol opu kun ka mendpił mułmba min? 18 Pe nga enim wumb molk yi niłmin, 'Wu endi kułmał kałiłmin konu ełe angpi, ek tonu dinga nipi, ek keimi nind niłim ek ei, enim ek wii niłmin. Nga wu endi kułmał kałiłmin epi sipi, tonu kumo ełe sepi, ek keimi nimba ei keimi, eim yi ku erpi mułangłi!' niłmin. 19 Enim ningił tumbun kis mułang, ek ninmin min, epi nipe owundu? Kułmał kałiłmin epi tonu kumo ełe sepi, epi owundu min? Kułmał kałiłim kumo ei erang, kułmał epi ei kun ka mendpił min? 20 Pe wu endi eim kułmał kałiłmin konu kumo ełe kin, ek endi tonu nipi, dinga ermbii nipi ermba ei, tonu kumo ełe epi pei mułmba epi ei kin, ouni ek dinga nimba. 21 Wu endi men ngii owundu ek tonu nipi, ek ni dinga ermba ei, eim men ngii owundu ełe ni, Gos men ngii nirik mołpu, ku ouni ek dinga nimba.

22 Wu endi tonu epin ek tonu nipi, ek endi
ni dinga ermba ei, Gos peł mołum owundu
ei kin, ouni ek nipi dinga ermba," pa nim.
23 "Enim lo ek piik ełmin wumb ni,
wumb enim lo ek andan tołmun wumb;
enim kan kun er mułngii! Enim noman tał
pim wumb. En enim aka pin me min, kuni
singin erang, epi engki tu wuk, endeim
aninga tonu ei Gos ngok yi ełmin. Ba enim
lo ek pei enim si kindiłmin ek ei, nga ekii
sinermin mon. Ei ek yi ek, wumb nok
tumba kun ka ek ni, oł kun erngii ek ni,
noman ka wumb ngungii ek ni, lo ek Gos
kin epi engki nga sipi, Gos ngok erngii oł
ei, enim si kindnanmin mon! Ba epi lo
ek owundu ei oł keimi erngii," pa nim.
24 "Enim ningił tumbun kis mułum wumb
molk kin, wumb andłam kun andan tungii
enmin min? Ei kapłi enanim mon! Enim
epi kembis kembis noman peng kongun er
molk kin, ba Gos nge epi owundu ei, enim
ambił gii ninarik mołmun," pa nim.
25 "Enim lo ek andan tołmun wumb ni,
lo ek piiłmin wumb; enim kan kun erik
mułngii! Enim noman tał er pałim wumb.
Enim ngenj torung ełe noł was er ka erik
mołmun; ba enim noman tuk ei tukrung
oł kis pei seng, ei penj mendpił mołmun.
26 Enim ningił tumbun lo ek andan tołmun
wumb! Enim ming kap tukrung ok was
er ka erik, nga torung ei eim ka wii konj
simba ku," pa nim.
27 "Enim lo ek andan tolmun wumb ni,
enim lo ek piik nik ełmin wumb; enim
kan kun er mułngii! Enim noman tał seng
kin, ek tał er nik nik enmin. Ei enim
wumb yi mił mołmun ei guimeng tukpu
ełe, torung kopung kuru ka kand sengin
ka sałim; ba tukrung ełe wumb kułii embił
piki topu, epi kis er sałim mił enim noman
ełe yi sałim. 28 En enim yi mił ku mołmun.
Wumb enim ngenj ełe kanik kin, enim
wumb ka mołmun ni piinmin; ba noman
tukrung orung epi waning ni, lo ek to
kindik, oł kis ei tuk ełe piki to mołmun."

Jiisas Ek Nipi, Ek Emb Tołmun Kumep Kis Singii
(Luk 11:47-51)

29 "Enim lo ek piik ełmin wumb ni,
enim lo ek andan tołmun wumb, enim kan
kun er mułngii! Enim noman tał peng
ek tang mulnjung wumb, enim ek ni tor
kindiłmin wumb nge tukpu ełe, kung gui
pok ni, kom ku ka wii ełmin. Nga wumb
oł kun ka ełmin wumb ei nge, tukpu ka
wii ełmin ku. 30 Molk ek yi niłmin, 'Pe
sin ok kupenjpin noł mulk kunum ei, sin
mołpun kin, kapłi sinim ek ni tor kindiłmin
wumb paki tamin, to kundnałmin mon!'
31 En enim ek ei niłmin ei, enim ek ni tor
kindiłmin wumb to kondułmun ek ei piik
niłmin. Enim ek ni tor kindiłmin wumb to
kundnjung wumb ei nge tiłap ende molk
kin, ninmin," pa nim. 32 "Kapłi, en enim
kupenjing noł ok ełmin oł ei, erik poru
ningii. 33 Enim wembii, enim wembii kis
nge kingenjing noł; Gos enim kos owundu
piimba kunum ei, enim dup konu mendpił
pungii. Nimbił erang enim kos ełe tungu
erngii. Tungu ermin ni erngii, ei kapłi
enermba mon. 34 Yi pałim ei piik, pe na
ek ni tor kindiłmin wu kombur sip, noman
ka piim wu kombur kin, mon ek tołum
wu kombur kin, Gos ek ka piik tor niłmin
wu kombur kindamb, enim kin ongii ei,
enim kombur to konduk, nga kombur sik,
ond peri ełe to kundngii ku. Nga kombur
enim men ngii ełe tungii. Nga wu kombur
konu owundu endi ełe bułun to sipik, konu
owundu endi ełe tor sipik, yi erngii," pa
nim. 35 "Wu kombur mei konu wu oł kun
ka mulk wu ei, enim to kundnjung ei, enim
nge kumep enim kin pei owundu pimba.
Gos nge tiłap wumb kumna kin, Eipel wu
oł kun ei Jura wumb to kundnjung. Kułang
kin, pepi, opu opu ni, ekii se mendpił
Sekaraiya kingam Berekaiya, eim enim
tuk men ngii ka ełe kumo kind sik ełe to
kunduk, kumep ei pepi, opu enim ngenj
ełe pałim. Ei enim pe ya mei mołmun
wumb ei, enim puł ełe enim pe epi kis
enim mei ełe molmun wumb ei, pe kumep
kis singii," pa nim. 36 "Na ek keimi nip
enim ngond. Kumep pe kis enim wumb
tiłap pe mołmun wumb ei singii. Nimbił
erang, enim wumb oł kun ka enjing wumb
ei to kundnjung."

Jiisas Jerusalem Konu Ełe Wumb Kanpi Ke Nim
(Luk 13:34-35)

37 “Jerusalem konu wumb, Jerusalem
konu wumb! Enim Gos oł ekii se ermba oł
ei piik niłmin wumb, enim to kundułmun.
Nga Gos nge ek se andiłmin wumb kom-
bur kindang ku, to kundmun nik tołmun.
Kunum kunum na enim nge kingenjing
noł sip, kułou tumbii nip ełe, ei yi mił
kei kultu mam ei kei wał ombu sipi eim
kong mandring kindiłim mił, na yi ermbii
nip enj, ba en enim mon ni piiłmin,”
pa nim. 38 “Enim piinmin! Akip enim
ngii konu ełe wii simba, wumb mulerngii
mon! Na enim si kindmbii. Si kindamb,
kangił menjing mulerang mołmun, ei mił
mułngii. 39 Keimi na ek yi mił nip enim
ngond, enim na nga kinerngii mon, molk
puk puk ekii se enim ek yi ningii, ‘Gos wu
ei kin epi ka wii ngangłi, eim wu owundu
embe ełe onum, pa ningii,’ ” Jiisas pa nim.

24

Jiisas Ek Nipi, “Gos Men Ngii Owundu Ei To Kis Mundmba,” Nim.
(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)

1 Jiisas eim Gos men ngii owundu ei, si
kindpi anda pupu pum. Pang, eim nge
kongun wu eim pum konu ekii se punjung.
Puk, eim kin ek nik Gos men ngii angiłim
mił nik, andan tungii nge punjung. 2 Ba
Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim
epi pei ei kan poru ninmin min? Na
ek keimi nip enim ngond, ya ku ei endi
wii sinermba, pei tangin ku endi pupu,
ku endi tang pei ombult mani opu poru
nimba.”

Oł Embin Tui Pei Tonu Omba
(Mak 13:3-13, Luk 21:7-19)

3 Jiisas eim tonu komung Olip ełe mułum
ni, eim nge ekii siłmin wu mendpił eim
kin onjung. Ok ek kii sik yi ninjing, “Nim
sin kankin ne! Kunum nenj kin oł ei tonu
omba? Nga oł endi ok tonu wang kenmin
ei, epi nipe tonu omba? Nim orung wan,
ya mei ei kunum nenj kin poru nimba?”
nik kii sinjing.

4 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim,
“Enim kan kun er mułngii. Mon peng
kin, wu endi opu enim kin, ek kend topu
ngumba,” pa nim. 5 “Nimbił erang, wumb
pei ok na nge embe ełe ongii. Ok ek yi
ningii, ‘Na nam Gos kindim wu Krais,’ pa
ningii. Nik, wumb pei ek kend tok ngungii.
6 Pe enim molk piingii ni wumb opu enmin
ni piingii; nga wumb ek nik tu wangin
wumb opu erngii ei piingii ku; ba ei kan
kun er mułngii. Enim puku sinerngii
mon. Epi ei tonu omba ba kunum poru
nimba kunum ei sikir tonu onermba mon.
7 Konu mei owundu wumb tiłap endi kin
nga konu tongndung mei owundu endi
wumb tiłap endi kin opu erngii. Nga king
endi nge tiłap ei puk nga king endi nge
tiłap kin opu erngii. Nga konu kombur
wumb kumb kuni owundu seng mułngii;
nga konu kopu owundu pei tumba,” pa
nim. 8 “Oł ombu pei tonu omba ei mił
amb endi kangił mengmba kunum ei, eim
ngenj kumbii piinim mił yi piingii,” pa
nim.
9 “Kunum ełe, wumb enim sik ngenj
kumbii ni oł embin tui enim kin tonu
omba. Wang kin, enim to kundngii ku.
Nga mei wumb pei enim kin noman kis
mendpił piingii. Nimbił erang, na nge
embe ełe ei wumb oł kis yi mił enim kin
tonu wang erngii. 10 Kunum ełe, wumb
pei en enim pii gii si kindngii. Si kindik,
en enim engnjing noł sik, opu erii wumb
ongii ei ngok; nga en enim engnjing kin
opu orung erik, popuł sik erngii. 11 Yi
erangin kin, pei ek kend wumb oł ekii se
tonu omba pa nik yi erngii ei, enim wumb
kanik, ek kend tungii. 12 Oł kis ei opu
owundu ermba, yi erang kin, wumb en
enim noman ngok enmin oł ei, si kind-
ngii,” pa nim. 13 “Ba wu nii endi eim
dinga mołpu, Gos kunum owundu ekii
se mendpił tonu omba kunum ei mułum
kin, Gos eim sipi eim kin orung simba.
14 Pe Gos sinim kin tep er mołum oł konj
oł ei nge ek ka ei, wumb konu orung
orung mołmun wumb ei kin, ek ni tor
kind ngangin piik poru nengin kin, ekii se
Gos kunum owundu kunum poru nimba
kunum ei tor omba.”

Epi Kis Mendpił Tonu Omba
(Mak 13:14-23, Luk 21:20-24)

15 “Pe enim keningii ei epi oł kis mendpił
ei opu konu to kis erpi yi ermba. Epi ei Gos
oł ekii se ermba ei piipi niłim wu Danyel
ek nirim mił, epi opu Gos nge konu kun

ka wii ełe engmba. 16 Kunum ełe, Juriya
wu amb pei Juriya konu ei si kindik, tonu
komung ei tonu sikirik pungii. 17 Pe wu
nii endi eim tonu ngii ełe mułmba wu ei,
nga mani pupu eim epi sinermba mon,
eim sikir ba. 18 Pe nga kunum ełe wu
nii endi eim aka pin mułmba wu, ei nge
orung pupu, eim ngii konu konduk simbii
ni piimba ei sinermba mon. 19 Nga amb
kangił kembis am ngok mołmun ni, amb
kangił mundii mołum amb ombu kaimb er
mołmun. 20 En enim prei er mulnjung kin,
jii nimba kunum min, kor owundu kunum
ei enim tungu sikir punerngii. 21 Kunum
ei oł embin tui owundu tonu omba, mei
konj sirim kunum ei pepi opu, pe yi ku,
oł embin tui ei mił ok tonu oneririm mon.
Nga ekii se mendpił, oł embin tui owundu
ei nge tonu onermba mon ku. 22 Gos eim
kunum ei sikir mandi onerim kin, wumb
ei pei am pungii. Ba Gos eim wumb simbii
nipi mundum wumb ei piipi kin, kunum
ei mandi omba.

23 “Kunum ei wumb molk yi ningii,
‘Kinei! Gos kindim wu Krais ya mani mei
ełe onum!’ min ‘Orung onum,’ ya nik
erngii ei, enim keimi ni piik pii gii nin-
erngii mon. 24 Kunum ełe wumb kombur
ok yi ningii, ‘Na wu Krais,’ nga wu endi oł
ekii se tonu omba epi ei piipi nił im wu; ei
ek kend tok erik. Jep oł kanim kanim pei
erik erngii ei, Gos eim tuk sipi mundum
wumb noman ei to wulu kindngii piim
kin, kapłi kindngii. 25 Enim piinmin ei, na
enim kanip ok ninj.

26 “Wumb ei ok ek kend tok yi ningii,
‘Eim orung wumb mulałmin konu ełe
mołum,’ yi ningii ei, enim punerngii; min
wumb yi ningii, ‘Kinei, eim ya konu ełe koi
er mołum,’ ei enim pii gii ninerngii mon.
27 Enim piinmin, kupu endi tiłang erim
kupu ei o pupu, wuł tiłang erpi pupu, wuł
mani purum mił yi, Gos mei mani kindang
wu kingam ei, eim orung omba kunum ei,
yi mił ku ermba.

28 “Wumb ni epi kolk pengin konu ełe
kei Sikapi ok kułou tołmun.”

Ekii Se Gos Kindang Wu Teł im Ei Omba (Mak 13:24-27, Luk 21:25-28)

29 “Kunum ei oł embin tui ei opu poru
neng, ekii se eni opu emii ermba; nga oi
opu tiłang enermba; yi erang kanjip tonu
muł ełe boi boi nik mani ongii. Wangin,
tonu muł ełe epi kanim kanim pei owundu
ei ołup ołup ermba. 30 Kunum ełe, Gos
kindang mani mei ełe wu kingam teł im
wu ei omba. Erang, tonu muł ełe jep
ol endi erang keningii. Erang, mani mei
ełe wumb pei keningii. Ei molk keningii
ni, Gos kindang wu kingam teł im wu ei
tonu muł peł ełe mołpu omba. Ei eim nge
noman dinga owundu ni, tiłang owundu
wii peng omba. 31 Ei eim nge beli owundu
tumba ei, ek owundu tengmba. Tengang
kin, Gos eim enjel pei kindang, Gos eim
wumb nge, simbii ni mundum wumb ei,
si kułou tok wumb pei konu orung orung
mei ekin tongndung pupu, endi mei ełe
molk sik orung singii.”

Ond Pik Ek Ekin Endi (Mak 13:28-31, Luk 21:29-33)

32 “Enim ond pik ei ond oi mił onguł okuł
nipi, nga mun erpi enim mił piingii. Ond
kirang ei noł mołpu, onguł konj tołum, ei
enim piinmin. Ond pik yi nił min, ‘Akip
konu eni mandi ba,’ pa nił min. 33 Yi mił
ku, ekii se enim epi ombu pei keningii.
Kanik, yi ni piingii kunum poru neng
omba, kunum mandi enim ni piingii,” pa
nim. 34 “Na enim kanip ek keimi nip enim
ngond, wu amb enim akip mołmun wumb
ei kularik kin, kopur konj mułangin kin,
Jerusalem konu owundu ei to kis ermba,
ei wumb kombur keningii,” nim. 35 “Tonu
muł, mani mei ei, pei poru nimba ba Gos
ek ka ei poru ninermba mon.”

Wumb Endi Kunum Ełe Min Eni Ełe Yi Ni Piinanmin

36 “Ba ya mei ełe wu endi Jiisas nga
orung omba kunum ei, wu endi pii poł
tunanim mon. Nga Gos nge enjel ombu
piinałmin ku. Nga Gos eim kingam ei pii
poł tunanim ku. Arim Gos eim endeim
mendpił kunum ei eim piipi mołum. 37 Ok
wu endi Nowa multum kunum ei, wumb
oł kis erik mulnjung. Mulk, oł ei nge
ekii se wu kingam orung omba kunum ei,
wumb oł yi mił ku er mułngii. 38 Kumb
ok noł owundu topu enerim kunum ei,

wumb en enim noł kuni ka nok, amb sik, oł yi er pangin opu erik poru neng, Nowa nge eim wumb sip owundu ełe tuk puk. 39 Noł owundu tonu om ei, wumb piinarik mułangin kin konu topu noł opu pim mił, yi Gos kindang mani mei wu kingam tełim wu ei, omba kunum ei yi omba, wumb piinerngii ku. 40 Kunum ei wu tał aka pin kongun er mułnguł ei, Gos wu endi sipi, endi sinermba. 41 Nga amb tał kongun er talkił mułnguł ni, Gos opu amb endi sipi, endi mundang mułum. 42 Ei piik kin enim kan kun er mułngii; nimbił erang, kunum nenj en enim nge wu owundu ei omba kunum, enim piinanmin mon. 43 Enim epi ei piingii; pe wu endi eim ngii konu piiłim ei waning wu endi omba ni piipi, eim ngii ełe tep erpi kanpi mołum. Ei waning wu opu tuk punałim mon. 44 Yi mił peng kin, en enim er kun er mułngii. Nimbił erang Gos kindang opu mani mei ełe opu wu kingam tełim wu ei, omba kunum ei enim pii kun erik mulerngii kunum, eim omba.”

Kongun Wu Kis Ełim Ei Kin Kongun Ka Ełim Ei Nge Ek Ekin
(Luk 12:41-48)

45 “Pe kongun wu ka nii endi eim noman ka peng mołum? Wu eim kongun ei tep ka er mołum ei wu owundu nga wu ei eim nge kongun wumb pei, ‘Tep er mułii!’ nim. Nipi, ‘Kuni singii kunum ei, kuni ngokun yi er mułii!’ nim. 46 Ekii se eim nge wu owundu ei eim orung opu kenim ni, eim ok ek nirim mił yi er mułum. Mołang, pe kongun wu ei eim ka piyengłi. 47 Na ek keimi nip enim ngond, kongun wu ei wu owundu eim epi ombu pei tep er mułii neng, tep er mułmba. 48 Ba kongun wu kis ei eim nge noman ełe piim. ‘Na nge wu owundu ei sikir onermba,’ ni piipi yi er mułum. Ba wu owundu orung omba kunum ei eim piinerim mon. 49 Pe eim kongun endi enjing wumb ei kepii topu, eim pupu kuni ni noł nok, wulu pang enjing, konu ełe tuk pupu er mułum. 50 Pe eim nge wu owundu ei orung omba erim kunum ei piinarpi, eim wu owundu omba ei kui er mulerim mon. 51 Pe kongun wu mułang, eim nge wu owundu ei opu, eim kongun wu ei kepii kis tum. Topu, sip-ipi wumb ek keimi ninmin ba ełe enmin keimi pinałim ełmin wumb mulnjung konu ełe tok kis enjing. Konu ełe, wumb ei ke dinga nik, en enim gupu mong ni anmbił kongk kiłip tok mułngii.”

25

Ambił Wenip Engki Nge Ek Ekin

1 “Kunum ełe, Gos sinim tep er mołum konu ei mił ambił wenip engki mulnjung. Ambił ombu en enim wu endi eim amb simba nge omba nik, en enim dup alam si mengk punjung. Sik puk, wu ei andłam ełe wang, kan sipin omun nik punjung. 2 Ba ambił angił orung en enim noman dinga pim. Nga ambił angił orung en enim noman pinerim. 3 Pe ambił angił orung noman pinerim ombu, en enim dup alam mendpił si mengk tu wunjung; ba nga dup alam noł kopur tu wunenjing mon. 4 Ba ambił angił orung noman pim ambił ombu, en enim dup alam sik, ming ełe dup noł kulk sik ouni sipnjing. 5 Ba amb simba erim wu ei, sikir onerim mon. Yi erang kin, ambił ombu or wang, or pingii pim.

6 “Pe or pek mułangin, epin tuk mii memb, wumb wii tok onjung ni yi ninjing, ‘Amb simba wu ei onum. Puk, andłam ełe puk, kan sik ongii,’ pa ninjing. 7 Pe ambił ombu en enim angik, dup kalk er kun erik punjung. 8 Ambił noman pinerim ambił ombu, ek nik ambił noman pim ambił ombu ngunjung. ‘Sin dup alam noł poru ninim, enim dup noł kopur sin ngei!’ a ninjing. 9 Ba ambił noman pim ambił ombu, ek nik orung kindik yi ninjing, ‘Dup noł ei sin kindamin, nga enim kindngii ei kapłi ermba min mon da. Enim kapłi puk top ngii ełe konj top erngii,’ ninjing. 10 Yi nengin kin, noman pinerim ambił ombu dup alam noł top ermin ni pangin, amb simba erim wu ei mandi tor om. Wang, wu omba nik kui er mulnjung ei ni ambił en enim er kun er mulnjung ei ok, wu amb simba erim ełe tuk punjung. Puk, kuni owundu er sim, ei ouni molk kuni nunjung. Nga ngii ondu pim.

11 “Ekii se, ambił eipi noman pinerim kombur onjung. Ok yi ninjing, ‘Owundu,

wu owundu! Nim ngii ondu aki to!' ninjing. 12 Ba wu owundu ek nipi orung kindpi yi nim, 'Enim na kin puł mendpił keimi pinałim mon!' pa nim. 13 Oł yi mił tonu omba ei piik kin, enim kui er mułngii! Kunum endi eim omba ei, tinga omba min, emii peng omba ei, enim pii poł tunanmin mon."

Kongun Wu Tekliki Ek Ekin (Luk 19:11-27)

14 "Nga ek endi yi ku, Gos wumb tep er mołum konu yi mił. Wu owundu endi eim konu eipi endi ba ni piipi, eim nge kongun wu wei neng, wangin, eim ku nin epi mok topu eim nge kongun wu ombu ngang, kongun erngii nipi ngum. 15 Eim nge kongun wu ombu oł erik, kongun dinga erik ełmin mił piipi nim kin, eim nge ku ei mok topu erim. Kongun wu endi ku 5,000 ngum, nga kongun wu endi ku 2,000 ngum, nga kongun wu endi ku 1,000 ngopu yi erim. Er pendpi, eim konu eipi endi pum. 16 Pang, kongun wu endi eim ku 5,000 ngum kongun wu ni, eim sikir kongun top ełim endi erpi pupu, ku 5,000 ngum ku, ei sipi nga ku 5,000 orung tuk sipi kindpi se mułum. 17 Pe nga kongun wu endi eim ku 2,000 sim wu, ei eim kongun top ełim er pupu, ku 2,000 nga endi sipi tuk kind sepi mułum ku. 18 Ba kongun wu endi ku 1,000 sirim wu, ei eim sipipi ku ni, tukpu sipi mei ełe mandring kind pendpi, wu owundu ngum mił ei mendpił pengłi nipi pendim.

19 "Wu owundu ei eim kumb ok purum, nga andpi orung om. Kunum ei opu, eim nge kongun wu ombu wii topu tuk sipi, eim ku ngum ek ei nipi piipi ermbii nipi wii tum. 20 Tang, wu endi eim ku 5,000 ngurum wu ni om. Opu yi nim, 'Wu owundu, nim na kin ku 5,000 ngun ni, na top erip ku 5,000 orung sip, tuk kind pendip moł,' pa nim. 21 Wu owundu eim ek ei piipi yi nim, 'Nim kongun wu ka wii! Ninim kongun tep ka er mołun ei, epi kembis tep ka mułun ei, akip nim kindamb, na epi owundu tep er mulnjii. Pe nim okun, na noman ka ei siłip mok to sipił er mułmbuł,' pa nim. 22 Nga wu kongun endi eim ku 2,000 ngurum wu, ei opu yi nim, 'Wu owundu, nim na ku 2,000 ngun ni, na kongun top erip er pup ku 2,000 endi se tuk kindip sinj sałim,' pa nim. 23 Eim nge wu owundu ni ek nipi eim ngum, 'Nim kongun wu ka! Nim wu ka, nim oł ka wii en. Erkin, ninim kongun tep ka en,' pa nim. Nipi yi nim, 'Nim kongun kembis ei tep ka molkun ei, akip na nim epi pei tep enjii. Nim okun, na noman ka ei siłip mok to sipił er mułmbuł,' pa nim. 24 Pe nga wu endi ku 1,000 sim wu ni, opu yi nim, 'Wu owundu, nim ełin oł ei na piił. Nim ek dinga nikin ełin ei na piip, nga nim wumb kuni epi tał pendkin pukun si nołun, nga konu epi endi kuni emb kindiłmin ei pukun, kuni wiis ei si nołun ełin na kanił. 25 Kanip yi mił piinj. Piip, mund mong erip ni ku 1,000 ngun ei, koi er pendinj pałim ei, epi nim nge ninim si!' a nim. 26 Ba eim nge wu owundu ei ek dinga nipi wu ei kin ek ngum. Ngopu yi nim, 'Nim kongun wu kis, nim kongun enjii kis erang kor mołułun wu. Nim keimi na kaniłin, na pup, wu kuni epi ei sip, nga pup, wu kuni wiis emb eipi kindiłmin ei sip tangip ełe sił? 27 Nim nga na ku ei sipkin, ku beng ngii ełe kindnjii. Nimbił erang en? Yi mił er eran kin, nam orung ombii kunum ełe, nam nge ku ei sip, nga ku kopur pendip simbii.' 28 Pe wu owundu ni ek yi nim, 'Enim wu ei ku 1,000 ei sik, wu endi ku 10,000 se mołum wu ei, ku 1,000 ei sik ngei!' nim. 29 Nimbił erang wumb en enim epi pei sek mołmun wumb ei, na epi pei ni noman ka wii nga sip ngumbii. Ba nga wumb endi epi pei ni noman ka ei sepi mulermba wumb ei, eim epi ni noman aninga kopur simba epi ei, nga na sip orung simbii; eim wii mułmba,' pa nim. 30 Pe enim molk, kongun wu kis ei sip, olkup tok torung emii enim ełe kindei! Kindangin, konu ełe molk ngenj kumbii sik, en enim gupu mong kongk, ke nik, kunum kunum kaimb er mułngii,' " pa nim.

Gos Epin Kindang Opu Wu Kingam Eim Wumb Pei Mok Tumba

31 "Ekii se, Gos kindang mani wu telim ei, omba kunum ei eim embe owundu seng kin, enjel kin ouni ongii. Kunum

ei, Gos eim nge king peł tiłang ka wii ermba konu ełe mułmba. 32 Kunum ei, wu amb pei ok, eim mułmba konu ełe kułou tungii. Mułangin kin, eim wumb mok topu, wumb sipi, tiłap tał ermba. Ei yi mił, wu endi eim kung siipsiip sipi eipi kindpi, nga kung meme sipi eipi kindpi, ełim mił Gos kindim wu Krais yi ermba. 33 Ei eim kung siipsiip sipi, eim angił tundung mondpu, nga kung meme sipi angił taring mondłum, ei mił yi ku ermba. 34 Nga king owundu eim mołpu yi nimba, 'Enim na angił tundung mołmun wumb ei, Gos enim kin noman ka ngopu erim wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ei enim nge Gos konu am kumb ok eririm konu ełe, nirik wei!' a nimba. 35 'Nimbił erang ok na kuni tum kunum ei, enim na kuni ngołmun, nga na noł numbii nił ei, enim na noł ngołmun. Nga na konu eipi wu ei, enim na enim ngii konu sipiłmin. 36 Na alap pei sineririm kunum ei, enim na alap ngołmun. Na ening pałiłim kunum ei, enim na paki tok, kan kun er si mołułmun, nga kan ngii peł kunum ei, enim ok na kanik ełmin,' a nimba. 37 Nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei ek nik orung kindik yi ningii, 'Owundu, sin nim kunum nenj nim kuni mułun, sin nim kuni ngunjpun? Pe nga kunum nenj nim noł numbii nen, sin noł tu wupun nim ngunjpun? 38 Kunum nenj nim wumb eipi konu mułun, sin nim sipin sin ngii konu sipinjpin? Nga kunum nenj nim alap pei sinerang, sin alap nim ngunjpun? 39 Kunum nenj nim ening tang pen sin nim er ka er paki tupun, nga kan ngii pen sin opun kanpin enjpin ei, kunum nenj enjpin?' 40 Pe king owundu ek nipi orung kindpi yi nimba, 'Na enim kin ek keimi nind. Enim epi endi na nge angnan noł kin endi enjing ei, na kin enjing ku.'

41 "King owundu eim ek ei nipi poru nipi, nga wumb angił tundung mulnjung wumb ei kin ek yi nimba, 'Enim am pungii wumb, enim am si kindik, dup konu pungii ei poru ninermba mon. Pe dup ei, na Ernan er sim konu ełe Seisen kin eim enjel ei poru dup konu ełe kunum kunum mułngii,' pa nimba. 42 'Nimbił erang ok na kuni muls kunum ei, enim na kuni ngunerik mon. Nga na noł numbii nił ba enim na noł ngonałmin mon ku. 43 Na wu konu eipi wu mult ba enim na sik, enim ngii konu sipnerik. Nga alap pei sinerim kunum ei, enim na alap na ngunerik mon. Nga na ening peng, kan ngii pep muls kunum ei, enim na ok kinarik na paki tunenjing mon.' 44 Yi mił neng kin, wumb ombu ek nik orung kindik yi ningii, 'Owundu, kunum nenj nim kuni tang mułun, sin nim kanpin kuni ngunenjpin? Nga kunum nenj nim noł nuwa erang mułun, sin nim noł ngunenjpin, nga nim alap pei sinerang, sin alap ngunenjpin, nga nim ening peng, kan ngii ei, sin kunum nenj sin opun kinenjpin?' 45 Wumb ek yi nengin, owundu eim ek nipi orung kindpi yi nim, 'Ba na ek keimi nip enim ngond. Pe enim kunum endi na engnan noł paki tok enenjing kin, nga enim na kin paki tok enanmin mon ku,' pa yi nimba. 46 Pe, wumb tiłap ei enim kumep kis singii ei, kunum kunum ngenj kumbii sik, dup konu kis mułngii. Ba wu oł kun ka ełmin wumb ei, en enim Jiisas Owundu kin kunum kunum konj mułngii."

26

Peng Pim Wumb Jiisas To Kundmin Ninjing

(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

1 Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi pendpi, kunum ełe eim ek eim nge er se endim wu ombu ngum. 2 "Enim piinmin! Kunum tał mendpił Gos Esrel wumb paki tum kunum ei 'Pasopa' kuni owundu nołmun kunum; nilmin, ei tonu wang kunum ełe, Gos tonu epin konu ełe mani kindang opu ya mei ełe wu kingam telim mułum ei, wumb sik, ond peri ełe to kundngii," pa nim.

3 Kunum ełe, eim kułmał kałiłmin wumb ni wumb noman pim wumb pei, en enim kułou tunjung. Ei wu Kaiyapas eim kułmał kałiłim wu owundu eim ngii ełe kułou tunjung. 4 Tok, "Sin nipe oł mił erpin Jiisas ambił gii nipin, sipin koi erpin tumun?" 5 Ba en enim nik yi ninjing, "Sinim kor kunum kuni owundu numun kunum ei yi

enermin, wu amb sinim kin opu erngii,” ninjing.

Amb Endi Jiisas Peng Ełe Kopung Mur Ka Wii Bein Tum
(Mak 14:3-9, Jon 12:1-8)

6 Jiisas eim Besanii konu kinj num wu
Saimon ngii konu ełe mułum. 7 Pe amb
endi om. Opu, eim noł mił kopung ku
ming mił epi endi ku owundu mendpił
pułum noł mił, kopung mur ka tołum ni
sipipi, Jiisas kuni peł ełe kuni nopu mułum
konu, peng ełe bein tum. 8 Jiisas nge ekii
siłmin wumb oł ei kanik, en enim popuł
sik, ek yi kii sinjing. “Nimbił erang noł
mił kopung ei mur ka wii ku owundu
pułum ei wii kindim? 9 Pe sinim kopung
ka wii ei nge simin ni piiłamin kin, kopung
ei ku owundu sipin ei, wumb kurpu epi
sinerang wii mołmun wumb ei ngołmun.”
10 Jiisas en enim ninjing ek ei eim piipi,
eim ek nipi wu ombu ngum, “Nimbił erang
enim amb ek embin nik ngonmun? Amb
ei eim oł ka wii na kin erim,” pa yi nim.
11 “Kunum kunum wumb epi sinałiłim
wumb enim kin ouni mołmun. Ba na enim
kin kunum kunum mulał mon! 12 Amb ei
eim kopung ka wii ei na ngenj ełe kindim,
ei eim erpi na tukpu ełe mani kindmba
nge erim,” pa nim. 13 “Na ek keimi nip
enim ngond, konu orung orung ei Gos nge
ek ka ei ba. Pang, wu amb ek ei piik, wumb
en enim oł ei piingii. Piik, amb ei oł yi erim
ni piingii,” pa nim.

Juras Eim Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngumbii, Nipi Ek Dinga Nim
(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

14-15 Kunum ełe kii siłmin wu engki nga
tał mulnjung wu ei endi embe, ‘Juras Es-
keriyas’ niłmin, wu ei pupu kułmał kałiłim
wumb owundu mulnjung konu ełe pupu
nim. “Na Jiisas enim angił ełe ngunj kin,
enim nipe na ngungii?” Yi mił neng kin, en
enim ku engki tekliki beltik tor kindik, eim
ngunjung. 16 Kunum ełe, Juras Jiisas sim
kułmał kałmin wumb angił ełe kindmba
nge, kurpu endim.

Jiisas Eim Kin Ekii Sinjing Wu Ombu Kin Kuni Pasopa Nunjung
(Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

17 Kunum kumna kuni owundu Esrel
wumb bres, ‘yiis’ niłmin, epi ei kind-
nałmin, bres wii nołmun kunum ei, tonu
om. Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ok yi
ninjing, “Sin konu jiłi nim kuni owundu
ei yi ku Pasopa niłmin kuni ei, sin er
kun er mułamin nunjii?” 18 Pe eim ek
yi nim, “Enim konu owundu Jerusalem
ełe tuk pungii. Puk, wu endi kanik yi
ningii, ‘Sin ek emb to ngołum wu endi nge
kuni numba ngii kan si ngui! Eim kunum
mandi enim,’ pa ningii. ‘Na nge ekii sik
kongun ełmin wumb kin ouni kuni nungii
ei Pasopa niłmin, kunum ei tonu wang nim
ngii ełe numun enmin,’ ” pa nim. 19 Pe
Jiisas eim nge ekii sik ełmin wumb eim nim
mił yi erik, kuni owundu Pasopa nungii
nge er kun enjing.

20 Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii sik
ełmin wumb engki nga tał ouni kułou tok,
kuni nungii enjing. 21 Molk kuni nok molk,
Jiisas eim ek yi nim, “Na ek keimi nip
enim ngond, sinim ya mołmun konu tuk
ełe, wu endi mołum wu ei, na sipipi, opu
orung wumb ongii kanpi ni ngumba,” pa
nim. 22 Pe ekii sik ełmin wu ombu en enim
noman embin piik, wu eipi eipi eim kii
sik yi ninjing, “Owundu, ei na min mon?”
23 Ba Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi
nim, “Wu endi na kin ouni eim bres ełe
mani dis ełe kindim wu ei, na sipi, opu
orung wumb ngumba. 24 Gos kindim wu
kingam na kułmbii pa ni Gos nge ek ka
mer mon ełe yi ni pałim mił ermbii. Ba
wu endi eim na sipipi, opu orung wumb
ełe kanpi nipi ngum wu ei, Gos eim kin
kumep kis wii ei eim kin ngumba. Pe mam
eim mengnenełang kin ei ka wii piłang.”
25 Yi neng, Juras wu eim sipipi ni peni ełe
kindmba wu ei ek yi nim, “Ek mon tołum
wu, ei na min?” Jiisas ek nipi yi nim,
“Ninim ek nin wu ei mendpił.”

Jiisas Eim Ngenj Mił Bres Noł Wain Ei Eim Nge Ekii Siłmin Wumb Ngum
(Mak 14:22-26, Luk 22:15-20, 1 Korin 11:23-25)

26 Kunum ełe en enim kuni nok molk,
Jiisas eim bres sipi, Gos kin noman ka
ngopu, prei erpi bres engin topu, eim nge
ekii siłmin wumb wu ombu ngum. Ngopu
ek yi nim, “Enim sik bres, ei na nge ngenj
mił mei!” 27 Nga sipi ond mong noł wain
ming kap ei sipi, Gos kin noman ka ek ni
ngopu prei erpi noł wain ni ngum. Ngopu,
yi nim, “Enim noł wain ei pei nei!” pa nim.
28 Nipi yi nim, “Noł wain ming ei, na nge
miyem mił enim nunjung. Na miyem ei
nge andan topu, Gos ek dinga nipi pendim
ei dinga keimi pałim, nga na miyem bein
top, wumb ołkis enjing ei, kil ngumbii ku.
29 Na ek keimi nip enim ngond; pe nga
ekii se ei na noł wain endi nga nunermbii
moł pup ekii se Erinjpin Gos sinim tep
er mołum konu ei, sinim ende mułmun
kunum ei, noł wain konj numbii,” pa nim.
30 En enim golang konj endi nik poru nik,
anda puk, tonu komung Olip ełe punjung.

Jiisas Ek Yi Nim, “Piisa Nim Na Buł Ngunjii.”

(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

31 Jiisas ek nipi eim ekii sik ełmin wumb
wu ngopu yi nim, “Akip emii pimba
kunum ei, enim na kin pii gii dinga pei
pinermba ba aninga kopur pimba. Nga
na si kindik konu eipi eipi pungii. Nimbił
erang Gos ek yi ninim, ‘Na kung siipsiip
tep wu to kundamb, kung siipsiip ei konu
eipi eipi pungii,’ ninim. 32 Ba nga na angip
konj tonu pup, ok Galilii konu ełe kumb se
tor pamb, enim ekii se ongii,” Jiisas eim yi
nim. 33 Piisa eim Jiisas kin ek nipi yi nim,
“Nim kin ekii siłmin wu ombu, en enim pii
gii ei wakin tungii; ba na nim kin pii gii
nind ei, wakin tunermbii mon!” pa nim.
34 Jiisas ek nipi Piisa ngopu yi nim, “Na
ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba
kunum ełe, kei kultu wii tunerang kin,
nim kunum tekliki ek yi ninjii, ‘Na wu ei
na kan poł tunał,’ pa yi ninjii.” 35 Piisa ek
nga nipi yi nim, “Na nim kin ouni kułmbii;
ba nim na kan poł tunał, yi ninermbii
mon!” Nga eim nge ekii sik ełmin wu pei
ek yi minj nik punjung.

Gesemanii Konu Ełe, Jiisas Gos Kin Eim Prei Erpi Ngum

(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)

36 Pe Jiisas kin ekii sik ełmin wumb
konu endi orung punjung, konu ei embe
Gesemanii, niłmin. Konu ełe pu molk,
Jiisas eim ek nipi eim wu ombu ngum,
“Enim ya ełe mułei! Na orung pupu, prei
ermbii,” nipi pum. 37 Pupu, Piisa sipi,
nga Sependii kingam tał kin ouni punjung.
Puk, eim noman tuk ełe endi mił erpi, eim
noman embin piim. Piipi kin, eim pii kis
piim. 38 Piipi, ek nipi wu kei ngopu yi nim,
“Na noman embin tang, ei owundu erang
kułmbii peng piind. Enim ya ełe molk, na
kin ouni tep er mułngii,” pa nim. 39 Nipi,
aninga kopur andpi pupu, eim kumb sipi,
mei ełe kindpi Erinjpin Gos kin prei erim.
Erpi, ek dinga nipi yi nim, “Na Ernan, oł
embin tui ei nim kapłi orung sinjii. Nim na
nge noman ełe kapłi ekii sinenjii ei mon;
ba ninim noman ełe piinjii mił ei, nim
erii,” pa yi nim.

40 Jiisas eim orung pupu, eim ekii sik
ełmin wumb ei kenim ni or pengin kin
opu to konj kindim. Kindpi kin, eim ek
nipi Piisa ngopu yi nim, “Nimbił erang
enim wu tekliki kei na kin akip eni en-
deim ei mendpił na kin tep er mulałmin
mon? 41 Enim tep ka er mułngii ni prei er
mułangin, mon pim kin Seisen nge epi ei
enim kin sikir tor omba. Enim noman tuk
ełe dinga sałim ba; nga ngenj oł ei dinga
pinałim mon,” pa nim.

42 Kunum nga endi eim orung pupu,
prei erpi ek dinga nim, “Na Ernan, ya oł
embin tui ngenj kumbii ei, na si kindmbii
ni piind; ba nim na noman ełe ekii sinerii!
Ninim nge noman oł minj erii!” pa yi nim.
43 Jiisas eim nga opu kenim ni ekii se ełmin
wu ombu or pek mulnjung. Mułangin, wu
ombu en enim ningił or peng mulnjung.

44 Nga wu ombu si kindpi pupu, prei
erim. Ei kunum tekliki mił yi erim. Prei
erim ei eim ok prei erim mił nga yi erim.
45 Ekii se eim opu, eim nge ekii sik ełmin
wu ombu kanpi, to konj kindpi, ek yi
mił nim. “Enim nga or pek kor mołmun
min? Pe mendpił kunum tonu om wu
endi opu, Gos kindang wu kingam mołum

wu ei sipi, oł kis ełmin wumb angił ełe pendngii nge ongii enmin. 46 Enim angk, mułangin sinim pamin! Wu endi na opu orung wumb kin ngumba, eim pe mandi onum."

Juras Opu Jiisas Sipi, Wumb To Kundngii Nipi Ngum

47 Jiisas eim ek nipi mułang, Juras wu ei Jiisas nge ekii sik ełmin wu engki nga tał, wu tuk mołmun wu, endi om. Om konu wumb tiłap owundu endi ouni onjung. Onjung wumb ei tui kiłeng epi ni, kepii owundu mułum epi sik si mengk onjung ei wumb kułmał kałiłmin wu ni, Jura men ngii noman pim wu ombu wumb ei kindnjing. 48 Juras wu ei opu orung wumb ngum wu Jiisas kan sipi ninj kin pupu ngunj kangiłpi yi enj kin, ei "Enim noman peng onmun wu ei ermbii," pa nim. "Nga enim ok kin eim ambił gii nik sipngii," pa nim. 49 Pe Juras eim opu Jiisas mułum konu mendpił kun opu yi nirim, "Ek emb tołum wu, nim kapłi mołun min?" Nipi kin, Jiisas mułum konu ełe eim ngunj kangiłim. 50 Pe Jiisas ek nipi yi nirim, "Wu puł, nim enjii on oł ei sikir enjii!" Wumb pei sikir ok eim ambił gii ninjing. 51 Wu endi Jiisas kin mandi mułum wu ni angił mani kindpi, tui kepii endi sipi kułmał kałiłim owundu nge kongun wu onjung wu ei endi tang kom kiłip topu mani pum. 52 Pe Jiisas ek nipi yi nim, "Nim tui kepii ei orung kind pim konu pend. Nimbił erang wumb pei tui ełe opu ermin ni erangin wumb pei tui mond kułngii. 53 Pe nim piinan. Na Ernan wii tamb eim nge enjel pei, na paki tok kindang ongii, ei opu tiłap engki nga tałtał ei to mani kindmba mił," pa nim. 54 Ba na yi mił eramb kin, Gos nge ek ok ełe pałim ełe nge na kułmbii nge nind ei, ek pułe keimi tonu onermba mon!" pa nim.

55 Pe kunum ełe Jiisas eim ek nipi, wumb tiłap onjung wumb ei ngopu yi nim, "Eim tui ni dolu epi ambilk tu wunmun na sik ei waning wu endi mił ambił gii ningii enmin min? Kunum kunum na Jura men ngii owundu ełe mołup ek nip wu amb ngop er muls ba enim na ambił gii ninenjing mon! 56 Ba kumb ok Gos oł ekii se ermba ei piik niłmin wumb ombu ek mon ok pulk ek ei keimi tonu om. Ei yi mił epi pei tonu om." Pe Jiisas nge ekii sik ełmin wumb pei eim si kindik sikir punjung.

Juras Jiisas Sipi Opu Orung Wumb Onjung Konu Ngum

(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13,14,19-24)

57 Wumb ok Jiisas ambił gii nik sipik, kułmał kałiłim wu owundu Kaiyapis eim ngii ełe sipnjing. Pe lo ek poltmun wumb ni peng pim wumb pei kułou tok mulnjung. 58 Piisa Jiisas sipnjing konu ekii se pum; ba eim turii mił yi pum. Eim pupu kułmał kałiłim wu ei ngii kung gui ełe nirik pum. Pupu, opu wu mulnjung konu ouni mulnjung. Pe Piisa eim epi nipe erngii nipi kan mułum. 59 Nga kułmał kałiłim wu owundu ni kaunsil wumb pei ek piik kun pinałim ek kend wu ni ek nipi nik Jiisas to kundngii ek ei wu kombur kan simin ninjing. 60-61 Pe wumb pei ok ek kend tok yi ninjing. Ba eim to kundngii ek endi kan sinenjing mon. Nga ekii se wu tał okuł. Ek yi ninjngił, "Wu ei, 'Gos men ngii owundu ei er kis mondpu, nga kunum tekliki mendpił tekmbii,' nim," pa yi ninjngił.

62 Nga kułmał kałiłim wu owundu angpi ei ek nipi Jiisas ngum, "Nim ek endi ni orung kindnenjii min? Nipe ek wumb ek ei nik nim kin ngonmun?" a nim. 63 Ba Jiisas eim ek endi ninerim. Nga kułmał kałiłim wu owundu ni ek nipi ngum, "Na nim kin nip kii simbii end ei Gos Owundu nge embe ełe ni kunum kunum konj mołum ei nge nimbii end. Ei nim ek nikin sin ngan piimin. Nim Gos kindim wu Krais Gos nge kingam min mon?" pa nim. 64 Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, "Nim ek nin mił ei poru ninim. Ba na enim kanip nind. Ekii se kunum nga Gos kindang opu mei ełe wu kingam wu ei na keningii ni Gos dinga owundu angił tundung ełe mołup, na Gos nge epin kupu ełe pei peng mani ombii," pa nim. 65-66 Jiisas ek yi mił neng kin, kułmał kałiłmin wu owundu ni popuł sipi eim konduk ei to piltan to kembis kembis erim. Erpi ek yi nim, "Gos kin ek buł morung ninim. Sin eim kin ek nga piinermin. Ek kis ei enim wumb

pei piik poru ninmin. Enim er piinmin mił nenj?" a nim. Wu num ombu eim ek dinga nik orung kindik yi ninjing, "Eim oł kis endi erim, kumep kis sipi eim kułmba," ninjing.

67-68 Pe enim Jiisas kumb ełe jipambił tok, eim tunjung. Wumb ombu en enim angił kin se andik eim tunjung. Tok ek yi ninjing, "Nim ek nikin oł ekii se tonu omba nge ek niłin ełin wu ni pe nim nii kepii tonum?" a ninjing.

Piisa Ek Yi Nim, "Na Jiisas Kinał!" (Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

69 Piisa eim torung mołpu, eim ngii ełe kung gui tukrung mułum. Kunum ełe pe kongun amb endi opu yi nim, "Nim wu ei Jiisas Galilii konu ełe wu ni mołun," pa nim. 70 Ba Piisa ek nipi wumb pei ngopu yi nim, "Nim ek nin ek ei na pii kun enand mon," pa nim. 71 Pe nga eim anda pupu ngii tak tor kindiłmin ełe mułum. Nga amb endi opu ek nipi wumb mulnjung ei kanpi nim, "Wu ei Jiisas kin ouni Nasares konu ełe mulnjunguł kenj wu," pa nim. 72 Piisa nga ek dinga nipi tonu kindpi yi nim, "Na ek keimi mendpił nind, na wu ei na kinał," pa nim. 73 Ekii se wumb molk nga wu kombur ok ek nik yi ninjing, "Keimi, nim tiłap wu ei nge ek ninim ei mił ku nim ek ende nin ei sin piipin ninmin," pa ninjing. 74 Nga Piisa eim ek dinga mendpił nipi yi nim, "Na ek keimi mendpił ninenj kin Gos na to kundmba. Na wu ei kinał mon," nim. Nipi poru neng, kei kultu wii tum. 75 Pe Piisa mołpu piim ni Jiisas eim kanpi nirim ek ei piim. Ek yi nirim, "Kei kultu wii tunerang, na nge embe kunum tekliki yi mił ninjii ei, 'Nim na piinan.' " Pe Piisa anda pupu ke dinga nim.

27

Pailos Mułum Konu Jiisas Sipnjing (Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon 18:28-32)

1 Konu tingang, kułmał kałiłim wumb ni wu peng pim wu pei Esrel wumb kin ek nik piik Jiisas to kundngii ek endi nimin ninjing. 2 Jiisas eim kan tok sipik, Pailos Rom gapman owundu endi mułum konu sipik ngunjung.

Juras Kułum Poru Nim (Aposel 1:18-19)

3 Pe Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngum wu ei, eim kenim ni Jiisas kos erik kin, oł embin tui ngangin, Juras kanpi kin, eim noman ak topu kin, ku engki tekliki se mengpi, orung tu wupu kin kułmał kałiłmin wumb ni peng pim wumb mulnjung konu sipi ngumbii ni tu wum. 4 Pe eim ek yi nim, "Na oł kis enj. Na wu ei mong endi sinerim ei ni to kindinj. Pe eim to kundngii enmin," pa nim. Ba wu ombu en enim ek yi ninjing, "Ei sin epi mon ei, ninim nge epi," pa yi ninjing. 5 Pe Juras ni wu ei eim ku ni olkup topu men ngii owundu ełe tuk kindim. Kindpi, eim pupu kan to kułmbii ni pupu, kułum.

6 Ba kułmał kałiłmin wu Owundu ombu ku ei sik kin ek yi mił ninjing, "Wu endi to kundmun nipin ku ngunjpun ku ei nga ya sinim kin orung ngonmun, ei men ngii ełe nirik sipnermin. Nimbił erang ku ei miyem ku." 7 Wumb ombu en enim ek endi ni piinjing, Piik yi ninjing, "Ku ei sipipin mei endi wumb niłmin mei ełe, 'Wu endi mei ming sin ełim,' mei ei top enjing. Konu turii, wumb ei tukpu ełe simba." 8 Yi ninjing konu ei embe sik wumb yi niłmin, "Mei ei miyem mei," nik konu ei pe sałim ku.

9-10 Kumb ok Gos eim ek endi ni tor kindiłim wu Jeremaiya gupu ełe neng kin oł ekii se tonu omba ei piip nirim mił keimi tonu om. Eim ek yi mił nirim,

"Esrel wumb ku 30 ei, Jiisas top nik enjing mił ku ei wu endi mei ming sin ełim mei ei top er sinjing. Ei Owundu nirim mił yi mił keimi tonu om poru nim."

Pailos Jiisas Kanpi Kii Sim (Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)

11 Jiisas sipik Rom gapman owundu Pailos mułum konu kumb ełe endindnjing. Pe Pailos ei ek nipi eim kii sim. "Nim Jura wumb king mołun min?" Jiisas ek yi nim, "Ei ninim ek yi nim." 12 Ba kułmał kałiłmin wu ni peng pim wu ombu kin ek endi nik Jiisas kin ngunjung ni eim ek endi nipi orung kindpi ngunerim. 13 Pe Pailos ek nipi Jiisas ngopu yi nim, "Nim kos erngii

wumb ek pei ninmin ei nim piinan min?”
14 Ba Jiisas eim ek endi nipi orung kind
ngunerim mon. Yi erang kin Pailos eim
puku sipi nimbił erang enim ni piim.

Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ełe Tei!” (Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Jon 18:39–19:16)

15 Nga kuni owundu ‘Pasopa’ niłmin
kunum ełe, kan ngii pałiłmin wumb ei
kung ngii endeim endeim ni gapman wu
owundu ei kan wu tor kindpi ełim ei
wumb pei en enim wu ei omba nengin
Pailos tor kindiłim. 16 Pe kunum ei, wu kis
wii endi kan ngii pirim, wu ei embe ‘Bara-
pas,’ niłmin. 17 Wumb kułou tok mułangin
kin, Pailos ek nipi wumb kii sirim, “Na
wu nii endi enim kin tor kindmbii? Pe
na Barapas kindmbii min? Jiisas Krais
ninmin ei kindmbii?” 18 Pailos eim piim,
wumb pei Jiisas embe to mani kindmin ni
piinmin sin sinim embe to tonu ba ni piik,
tu wuk kos ełe tu wunjung ni piim.

19 Pailos eim kos piipi ek nipi kun ełim
konu ełe mułang, eim nge ambim ei ek
nipi kindpi yi nim: “Nim wu oł kun ka
wii ei oł kis endi enerim wu ei kin oł endi
enerii! Na akip epin or kumb wu ei kin er
kanip noman embin tang moł,” pa nim.

20 Ba kułmał kałiłmin wumb ni peng pim
wumb ei ok wu amb wii mulnjung ełe ek
dinga ngok yi ninjing. Enim Pailos kin
kii sipi, “Barapas kindan wii pangłi nik
Jiisas to kundei yi nei!” pa yi ninjing.
21 Ba gapman owundu ni ek yi nim, “Ya
wu tał mołmbuł ei wu nii endi enim kin
kindmbii?” Wumb pei molk yi ninjing,
“Barapas wangłi!” ninjing. 22 Pailos ek
nipi orung kindpi yi nim, “Pe na Jiisas
kin nimbił oł ermbii Krais pa ninmin ei?”
Wumb pei molk yi ninjing, “Ond peri ełe
tonu to kundii!” ninjing. 23 Ba Pailos
ek yi nim, “Nimbił erang wu ei eim oł
kis nimbił oł endi erim?” Pe wumb wii
dinga tok yi ninjing, “Tonu ond peri ełe
to kundii!” ninjing. 24 Pailos eim yi piim,
“Na ek nind ei kapłi enanim, wumb ek pei
nik dinga enmin ei opu tonu omba,” ni yi
piim. Piipi, eim wumb pei mulnjung konu
ningił ełe eim angił was erpi yi nim, “Na
wu ei kin oł kis endi erpi wu ei to kundngii
ninand mon. Ei enim wumb pei en enim
noman ełe nimbił oł erngii, na mon.” 25 Pe
wu amb wumb pei ek ni orung kindik
yi ninjing, “Ei sin oł kis enmin wumb ei
nge sin kangił ni sin pe pułe sin sinim
kin kumep kis tonu omba,” pa yi ninjing.
26 Wumb yi nengin kin, Pailos Barapas tor
kindang pum. Pe Jiisas eim opu wumb
angił kindnjing, kepii tok ei sipik ond peri
ełe to kundngii nge sipnjing.

27 Pe Pailos nge opu ełmin wu ombu
Jiisas sipik gapman ngii ełe nirik sipik eim
kin kułou tok mulnjung. 28 Molk, eim
konduk ei gulk kindik, king mił kon sakis
kundii eipi endi kindnjing. 29 Kindik, nga
eim peng ełe peng kon mondunmun nik
kan jimbiltang ei nge kirang ombu engin
to sik kin tonu eim peng ełe mundnjung.
Pendik dolu endi sipik eim angił tundung
ełe engindnjing. Nga en enim mandi ming
gopsing pii poł molk eim kin se ek kulsik
ek paki tok yi enjing. “Jura wumb wu
king owundu nim kunum kunum kinan
mołułum wu,” pa ninjing. 30 Nik, eim
kumb ełe jipambił tok, kepii sim ni sik eim
peng ełe kepii tok yi enjing. 31 Eim kin se
ek kulsik oł yi er poru nik, king mił konduk
kundii eipi ni gulk tor sik, konduk eim nge
orung kind pendnjing. Pendik eim sipik,
ond peri ełe ni tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung (Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

32 Pe andłam ełe punjung ni Sairiini wu
endi om wu ei embe Saimon. Wu om
konu, “Ond peri ei ko wii!” Nengin, Jiisas
ond peri ei wu ni ko wum. 33 Puk konu
endi tor punjung konu ei embe, ‘Golkasa’
niłmin, konu ełe tor punjung. Konu ei
wumb kaniłmin ni, wumb peng embił ni
kumb ningił ni yi mił seng kanik kin konu
embe yi mił niłmin. 34 Wumb noł wain
endi ngunjung eim nopu piim ni epi endi
eim num ni kumbii erang piipi mon nim.
Nimbił erang eim noł ei nopu kułii mił
kołpu peng kin eim ngenj kumbii simba
pinerang kin mon nim.

35 Pe Jiisas ond peri ełe nil to pendik,
eim nge konduk sik kin opu ond wumb
ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin wu
nii endi eim konduk simba nik yi enjing.

36 Pe opu ond wu ombu mani molk kin
Jiisas kin tep er mulnjung. 37 Ok mon
endi to pendnjing konu ełe Jiisas peng ełe
pim. Ei kos piinjing ek ei nge nik mon
polk pendnjing, “Ei Jiisas, Jura wumb nge
king.” 38 Jiisas pim konu orung orung ełe
wu tał opu erkił epi waning sikił epi ełmbił
wu tał ond peri ełe to pendnjing. Wu endi
Jiisas angił tundung pim. Endi angił taring
orung pim.
39 Wu amb ni wumb ok Jiisas kin ek
buł morung nik peng ak tok orung enjing.
40 Erik yi ninjing, “Nim men ngii owundu
ei kis mułang nga kunum tekliki konj
tekmbii nin wu; pe nim Gos kingam keimi
pim kin, tonu ond peri ei si kindkin mani
wan kinamin!” yi ninjing. 41-42 Yi mił ku
lo ek piiłmin wumb ni peng pim wumb
ni kułmał kalk ełmin wumb pei molk eim
kin ek buł ambilk yi ninjing. “Eim wumb
eipi kin paki tum; ba eim akip eim paki
tunermba mon. Eim sin Esrel nge wumb
king pim kin, kapłi pe tonu ond peri ełe
si kindpi mani wang, sin eim kin pii gii
nimin,” pa ninjing. 43 “Eim Gos kin pii gii
nipi kin na Gos kingam moł ninim. Ei Gos
eim kin noman ngum kin, akip eim paki
tang kenmin,” ninjing. 44 Pe wu tał epi
waning sikił ełmbił wu tał ond peri ełe to
pendnjing wu tał Jiisas pim konu mandi
pinjngił wu tał ek buł ambilkił ninjngił ku.

Jiisas Eim Kułum Poru Nim
(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

45 Pe konu tinga eni kunum beli sałim
kunum ei emii pim. Pep, pang pang nga
konu pou neng eni tekliki erim. 46 Konu
eni tekliki ermba erang, Jiisas eim wii
dinga topu Jura nge wumb ek ełe yi nim,
“Eli eli lama sambasani?” Yi nim ei pułe
yi, “Na Gos nim na nge Gos nim na nimbił
erang si kindin?” 47 Ba wu kombur mandi
molk piinjing ni yi nim, “Neng kin, wu
ombu molk mon, wu ei ek ni tor kindiłim
wu Elainja wii tonum,” pa yi ninjing. 48 Pe
sikir wu endi tuk mulnjung wu ni pupu
omb ngenj nok sinjing ei sipi noł wain ełe
mani kindpi; kindang kin noł wain kopup
tuk seng dolu endi sipi dolu topu sipi Jiisas
ngamb noł ei numba ni sipim. 49 Ba wu
kombur molk yi ninjing, “A nim giyeng ni
moł. Eim nimbił oł ermba ei kenmin, yi
neng kin, Elainja opu eim paki tonum min
ei kenmin,” ninjing. 50 Jiisas nga wii dinga
tum. Pe eim nge noman tuk ełe kindang
pum.
51 Kunum ełe mendpił men ngii owundu
ełe alap owundu endi tuk Gos nge men
ngii palting ełe ondu ngo pendnjing konu
ełe wumb tuk punałmin konu pendnjing
alap ei tonu piltan topu mer mani tor pum.
Pupu, alap opu tał mił yi erim. Erang kin,
wumb Gos kin pungii nge aki tum. Topu,
kunum ełe, mendpił kon kopu owundu
tang kin, kom ku owundu pim ni mani
pupu purum. 52 Nga mer mei ełe wumb
kułii tukpu tołmun konu ei ombułpu aki
topu wii seng kin Gos eim wumb pii gii ni
molk, kulnjung wumb ombu angk tonu ok
konj mulnjung. 53 Nga en enim mer tukpu
ełe wakin to si kindik angk tonu ok kin ok
Jiisas eim kołpu; nga angpi tonu opu konj
mołpu, tonu konu owundu ka wii ełe tuk
peng wumb pei kenjing konu ełe en enim
tuk punjung.
54 Opu ełmin wumb tep ełmin wu ni opu
wu kombur kin mulnjung ni konu kopu
topu oł kanim kanim erim ni kenjing ei
Jiisas pim konu tep er mulnjung wu ombu
en enim oł ei kanik tungu erik,” yi ninjing.
“A keimi wu, ei Gos nge kingam mołum,”
pa ninjing. 55 Amb pei mulnjung amb
ei Jiisas ek ekii siłmin amb ombu Galilii
konu si kindik eim kin ouni tu wunjung
ok eim paki tunjung; ok konu turii mił
angk kenjing. 56 Amb mulk konu tuk ełe
amb kombur mulk, amb ei endi Mariya
Makandala kin Mariya endi Jeims angim
kin Josep tał menginjngił kin, nga amb
endi Sepndii nge kingam tał ei mengin-
jngił kin mulnjung.

Jiisas Ngenj Ei Sipik Ku Tukpu Ełe Pendnjing
(Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

57 Konu pou neng, wu endi om wu ei
embe Josep, wu ei Jiisas nge ekii siłim wu,
Aramasiya konu ełe wu eim ku pei sałiłim
wu. 58 Josep eim opu, Pailos mułum konu
kii sipi yi nim, “Jiisas ngenj ei na sipmbii

min?” nipi kii sim. Seng kin, Pailos eim opu wumb ei neng, Jiisas ngenj ei tu wuk eim ngunjung. 59 Pe Josep ni wu ei eim alap konj kuru endi sipi, Jiisas ngenj ełe pandi tum. 60 Pe Jiisas ngenj ei sipipi eim nge tukpu konj ełe pendim. Eim tukpu ei tuk kom ku owundu ełe wumb kombur sik, konu ełe Jiisas tuk kind pendik, kom ku owundu endi sik peri ngok sipik pendik tukpu ełe pendnjing. Pendik, en enim punjung. 61 Mariya Makandala niłmin amb ei kin, Mariya niłmin amb endi kin ouni mulnjunguł. Amb tał tukpu peng ełe mandi molkuł kankił mulnjunguł.

Jiisas Tukpu To Pendnjing Ełe Opu Wumb Tep Er Engnjing

62 Kupiiring nga kor kunum epi er kun ałmin kunum ei opu peng, kułmał kałiłmin wu ni, lo ek ekii siłmin wu ni pei puk Pailos ngii konu kułou tunjung. 63 Tok, Pailos kanik yi ninjing, “Wu owundu, sin piinmin ei, wu ek konj mułpu ek kend wu ei, ‘Kunum tekliki mendpił tukpu ełe angip op tonu bii,’ ninim ninmin,” pa ninjing. 64 Nga ek yi ninjing, “Nim ek yi ninjii, ‘Tukpu ełe pandi dinga tok, tep ka er mułangin kin, kunum tekliki poru nimba. Mon peng kin, eim nge ekii sik ełmin wu ok waning sipik wumb kanik nengin ninjing, ei eim ngenj tuk ełe pinałim, eim angpi tonu opu konj pum.’ Ek ok ek ei op ekii seng, ekii se ek kend ei opu kumb ełe ba pałim.” 65 Pailos ek nipi orung kindim, “Enim puk tep mułngii opu wu tiłap endi singii. Sengin, puk tukpu ei pandi tok dinga wii er pendngii. Enim ełmin mił erngii.” 66 Yi neng, puk tukpu pandi dinga tungii punjung. Puk, tukpu ełe oł endi dinga enjing ei wumb tuk onerngii nik kin, tukpu ełe to dangndik pendnjing. Nga opu wu kombur tukpu ełe, “Tep er mułei!” nengin, tep er mulnjung ku.

28

Jiisas Nga Angpi Tonu Konj Pum (Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

1 Kor owundu kunum poru neng, kupiiring mandi ełe amb Mariya Makandala seng kin, nga Mariya endi kin ouni okuł, Jiisas tukpu ełe kenmbił nikił onjnguł. 2 Pe sikir konu kopu owundu tum, Gos Owundu nge enjel tonu epin si kindpi mani om. Opu, ku ni ambił ak tang, ak topu orung pupu pim. Peng kin, tonu peł ełe eim tonu mułum. 3 Eim nge kumb ełe kupu kuru mił tiłang erim. Nga konduk ei kupu mił kuru mendpił pim. 4 Opu wu ombu en enim mund mong erik, puku sik wumb kułii mił mendpił pek mulnjung.

5 Ba enjel ek nipi amb tał ngopu yi nim, “Ełip mund mong enereł mon! Na piind ełip Jiisas kurkuł onmbuł ni piind. Wu ei ond peri ełe to kundnjung. 6 Eim ya konu ełe mulałim, eim angpi nga konj tonu pum. Eim ok ek nirim mił yi erim. Pe ełip okuł eim pim konu ei keningił weł!” nim. 7 Pe ełip amb tał sikir pukuł, eim nge ekii siłmin wu ombu mulnjung kankił kin, ek yi ninjngił, ‘Eim tukpu ełe si kindpi, nga angpi konj tonu pum. Piinmin! Eim Galilii konu ek pupu mułmba punum, enim ekii se puk eim konu ełe keningii,’ pe na ek nipi ełip ngunj,” pa nim. 8 Amb tał eł ełip mund mong erkił ka piikił sikir pukuł tukpu si kindkił ei nge ekii siłmin wu mulnjung konu kankił yi ninjngił.

9 Nikił pangił nga sikir Jiisas eim amb tał andłam ełe kan sipi ek yi nim, ‘Ełip onmbuł?’ Nga amb tał eł ełip eim simb ełe ambił gii nikił molkuł ek ka nikił prei enjngił. 10 Jiisas ek nipi amb tał ngopu yi nim, “Ełip mund mong enerel! Ełip pukuł na engnan noł kan ningił. Nengił kin, puk Galilii konu ełe puk mułangin kin, na konu ełe wumb ei keningii,” yi nim.

Opu Ełmin Wumb Ek Poł

11 Amb tał andłam ełe tuk pukuł opu wu ombu konu owundu ełe puk kin kułmał kałiłmin wumb mulnjung konu epi tonu om mił ek kanik onjung mił ninjing. 12 Pe kułmał kałiłmin wumb ei ni peng pim wu num ombu kułou tok molk ek nik, “Opu ełmin wu ombu ku owundu ngumun,” pa yi ninjing. 13 Nik, opu wu kanik ku owundu ngok ek yi ninjing, “Enim yi ningii, ‘Sin or pinjpin kunum ei eim nge ekii siłmin wu ok eim ngenj ei waning sipnjing,’ yi ningii,” pa nik. 14 “Nga gapman wu owundu ei eim ek endi nim kin, sin eim kin ek nemin, enim kin ek endi

pinermba," pa ninjing. 15 Yi mił nengin
kin, opu ełmin wumb ku ei sik kin, oł ei nik
mił endi ei enjing. Nga ek ei Jura wumb
konu orung orung pei piik pangin, pe ek
ei piinmin ku.

Jiisas Eim Kin Ekii Sik Wu Ombu Kin Tonu Om
(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

16 Eim nge ekii sik wu engki nga endeim
ei puk Galilii komung konu punjung. Puk,
ełe punjung ei Jiisas ek nipi mił konu ełe
punjung. 17 Puk, Jiisas kanik eim kin ek ka
nik men tok erik; ba wu kombur noman
tał er pim; "Ei Jiisas mendpił min wu eipi
da?" ni piinjing? 18 Jiisas eim wumb
mandi opu ek dinga nipi eim wu ombu
ngopu yi nirim, "Gos eim mei ełe noman
dinga ni tonu epin noman dinga ei pei na
ngum. 19 Enim ei piik, konu orung orung
wumb pei kin puk, na ek ka enim kin ngok,
wumb ei na kin pii gii ningii ei na nge
wumb pei ekii sik mułngii. Wumb ei noł
pingii ei, na Ernan embe ni na eim kingam
embe ni Gos Gui Ka embe ełe noł pendik
dambiltik ende puk ngungii. 20 Enim na
ek nip ngond mił yi enim puk wumb kanik
ek yi nik ngungii, enim piinmin ei na
enim kin kunum kunum moł, ei moł pamb
kunum poru nimba," pa nim.

Jiisas Nge Ek Ka Mak Pułum

Wu Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Gos Ek Ni Tor Kindim
(Masyu 3:1-12, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

1 Ek ka ei nge Gos kingam Jiisas Krais
nge ek ka tonu om. 2 Wu endi embe
Aisaiya, Gos ek ni tor kindiłim wu, ek kos
ei nge ok yi mił pułum. Eim Gos ek ka nipi
eim kingam kin ngum,
“Na wu endi nim nge ek poł kindamb
sipi nim. Ei nim andłam topu ba;
yi mił ekii se wumb nim onjii ni
piik mułngii. 3 Wu endi wumb
mulenjing konu ełe wii dinga topu
mołum. ‘Wu owundu eim omba
enim. Enim noman tuk ełe er kun
erik mułngii!’ ”
4 Jon wumb noł pendpi ngołum, wu
eim ełe wumb mulenjing konu, eim Ai-
saiya kumb ok nirim mił tonu orum. Jon
eim Gos ek ka endi nipi wumb ngum.
Ngang kin, “Wumb noman ak tok pii gii
nengin kin noł pendpi ngum. Ngang
kin, Gos wumb oł kis ombu kil ngopu si
kindmba. 5 Pe Jura mei owundu wumb
kin, Jerusalem konu tuk mulnjung wumb
kin pei punjung. Puk, Jon mułum konu
ełe tuk punjung. Puk, Jon mułum konu oł
kis ombu ni tor kindik ngunjung. Ngangin
kin, wu Jon wumb noł pendpi ngum. Noł
ei embe Joran.
6 Pe Jon eim kon endi kindiłim, konduk
ei, kung kamil ngenj ełmin, kon ei kindim.
Jon eim kan endi tuk kend ełe, tuk sipi
tełim ku. Eim guimbu kin, piimi muł kin,
nopu endim. 7 Pe Jon ek nipi wumb ngum,
“Wu num endi na ond konu ełe ekii se
omba wu ei, na dinga ei kapłi si kindmba.
Na wu ka mon, na mei ełe wu mendpił.
Na eim simb su kan ei kapłi si kindmbii,
ba eim wu num mołum,” pa nim. 8 “Na
enim noł mendpił pendpi ngond; ba wu
endi ekii se omba wu ei eim, Gos Gui Ka
ełe noł pendpi enim ngumba,” pa nim.

Jon Jiisas Noł Pendpi Ngum
(Masyu 3:13, Luk 3:21-22)

9 Kunum ei, Jiisas Galilii Nasres konu
ełe si kindpi om. Pe Jon Jiisas noł Joran
ełe noł pendpi ngum. 10 Kunum ełe Jiisas
eim noł si kindpi, opu kenim ni, tonu kupu
muł wuł ał pum. Pang kin, Gos Gui Ka kei
Kurmuł mił mani opu, Jiisas kin mułum.
11 Pe Gos ek ka endi ei tonu muł ełe tor opu
yi nim, “Nim na kingam mendpił, na nim
noman pałim. Na noman ka wii nim kin
ngond,” pa yi nim.

Seisen Eim Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim
(Masyu 4:11, Luk 4:1-13)

12 Sikir Gos Gui Ka Jiisas sipi mei wumb
mulenjing konu ełe sipi kindim. 13 Jiisas
mułum kunum ei 40 pei mułum. Pe Seisen
eim Jiisas ermba mił kenmbii ni erim.
Erang kin, Jiisas eim kui, ka, kei, kung
simbii nin, epi mulnjung konu ełe mułum.
Ba wumb mulenjing mon. Nga Gos enjel
eim paki tunjung.

Jiisas Eim Kongun Pułngun Mondpu Erim
(Masyu 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

14 Nga ekii se Jon kan ngii mułum,
kunum ei Jiisas Galilii konu ełe opu, Gos
ek ka nipi ngum. 15 Ngopu yi nim, “Gos
kunum ełe tonu omba nirim pe tonu
onum. Gos sinim tep erpi omba enim.
Enim noman tuk ak tok Gos ek ka pii gii
ningii,” pa nim.

Jiisas Wu Kapił Kapłi Wii Tum
(Masyu 4:18-22)

16 Nga Jiisas noł gopu Galilii wer ełe
andpi mułum. Jiisas Saimon kin, angim
Endru teł kenim. Wu tał noł gop ełe omu
kon polkuł mulnjunguł. Wu tał, omu
kongun ełe ełmbił wu. 17 Jiisas ek nipi wu
tał ngum, “Ełip na ond konu ekii se weł!
Ełip na ek ka nip ngamb, ełip wu yi mił
singił,” pa nipi ngum. 18 Pe sikir, wu tał
omu kon si kindkił, onjnguł. Okuł, Jiisas
pum konu ełe ekii se punjnguł. Pukuł, ekii
se, eim ek piingił nge punjnguł.
19 Nga Jiisas aninga kopur pupu kenim
ni, wu Sependii nge kingam Jeims kin,
angim Jon kin, alting noł kanu ełe molkuł,
omu kon er ka er mulnjunguł. 20 Pe
kunum mendpił, wu tał eim “Ełip weł!”

nim. Neng kin, wu tał erinjngił, Sependii kin, kongun wu kin konu ełe mond si kindkił, Jiisas pum konu ełe, ekii se punjnguł.

Wu Endi Gui Kis Mułum Ei, Jiisas Tor Si Kindim
(Luk 4:31-37)

21 Nga enim Kapaniyam konu ełe punjung. Kunum ei kor kunum, Jiisas men ngii konu ełe nirik pum. Pupu, Gos nge ek ka pułngun mondpu wumb nipi ngum.
22 Nga wumb ei Jiisas ek nim piik puku sinjing. Nimbił erang, Jiisas Gos nge ek ka kengip tołmun wumb mił, nipi ngunerim mon; ba eim wu num endi noman dinga pim mił, yi nipi ngum.
23 Nga kunum ei, wu endi men ngii ełe tuk mułum wu ei gui kis tuk mułang kin, wii dinga tum. 24 "Nim Nasares nge konu ełe wu Jiisas nim sin kin nimbił oł enjii en? Nim okun sin to kis enjii on min? Na nim piind, nim Gos nge wu kun ka kindang on," pa nim. 25 Ba Jiisas gui kis ei ek dinga nipi ngum, "Nim ek tingnerii! Nim wu ei si kindkin pui!" nim. 26 Pe gui kis ei wu ek ei to kindpi, wii dinga tum. Topu kin, wu ei topu si kindpi tor pum. 27 Pe wu amb pei puku sik endnjing. Andik, wumb en enim ek nik, piik piik enjing. "Ei epi nipe? Ei ek konj endi nim, wu ei noman dinga pałim. Nimbił erang, eim ek nipi, gui kis ngang, gui kis eim ek piinjing?" pa ninjing.
28 Jiisas yi mił erang, eim ek mei Galilii konu ełe pei sikir pang, wumb piinjing.

Jiisas Piisa Ambim Mam Er Ka Erim
(Masyu 8:14-15, Luk 4:38-39)

29 Pe men ngii si kindik anda puk, wumb Saimon kin Endru kin ngii konu ełe nirik punjung. Jeims kin Jon teł nirik punjnguł ku. 30 Pe Saimon ambim mam peł ełe eim ening tang or pim. Wumb Jiisas kanik ninjing. 31 Nengin kin, Jiisas pupu kin amb mam nge angił ambłang, engim. Angpi, ening tum ei, ening poru nim. Pe amb mam eim kuni nungii ni kałpi er kun er mułum.

Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim
(Masyu 8:16-18, Luk 4:40-41)

32 Pou neng ełe, eni mani ba erang, wumb pei ening pim wumb Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Wumb kombur gui kis pim, kopur ening pim wumb onjung ku. 33 Konu owundu, wumb pei kułou tok, ok ngii ondu ełe mandi ok mulnjung. 34 Nga Jiisas eim wumb ening kanim kanim pim er ka erim. Pe eim gui kis kopur pei si kindim ku. Gui kis ombu, Jiisas eim piyangin kin, ek yi nim, "Gui kis enim ek ninerngii!" pa yi nim.

Jiisas Galilii Mei Konu Ełe Kongun Er Endim
(Luk 4:42-44)

35 Nga kupiiring okrii, Jiisas eim tor pupu, konu wumb mulenjing konu ełe pum. Eim Gos kin prei er mułum. 36 Nga Saimon kin angim noł Jiisas pum konu ełe ekii sik punjung. 37 Puk, kan sik kin, yi ninjing, "Wumb pei nim kuruk mołmun," pa yi ninjing. 38 Jiisas ek nipi wumb ngum, "Sinim mei konu eipi eipi endi pamin! Ya mandi na ek nipi, wumb ngumbii pałim ku. Ełe nge, na okrii onj." 39 Pe Jiisas Galilii mei konu pei pupu endim. Jiisas men ngii konu nirik pupu, Gos ek ka wumb nipi ngum. Eim wumb gui kis pei top tor kindim.

Jiisas Wu Endi Kinj Num Er Ka Erim
(Masyu 8:1-4, Luk 5:12-16)

40 Nga kinj num wu endi opu, eim gopsing pii poł mołpu, Jiisas kanpi, ke nim, "Nim noman pim kin, kapłi na er ka enjii," pa nim. 41 Jiisas wu ei kaimb sipi piim. Piipi kin, wu angił ambiłpi kin, ek yi nipi ngum. "Na piind ei nim ka mulnjii!" pa nim. 42 Jiisas ek nipi, wu ei ngang kin, kinj num wu ei sikir ka mułum. 43 Jiisas wu ei ek dinga ni ngopu, sikir kindang pum.
44 Jiisas wu ei kin ek yi nipi ngum, "Nim wu endi kankin, oł ełe ninerii mon! Ok Moses ek nirim mił nim pukun, 'Nim ngenj men ngii kułmał kałiłim wu konu ełe andan tunjii. Kumo kindpi, kułmał kałpi nim si kin ngunjii. Kiłang kin, nim ngenj ka erim ni keningii!" pa nim. Nipi, Jiisas wu ei kindang pum. 45 Ba wu ei pupu, wumb pei kanpi nipi, eim wumb mulnjung konu ełe, pei kanpi, ek pol topu ngum. Yi mił erang Jiisas eim konu endi kanpi nim, wumb pei mulnjung konu tuk ba pinerim mon. Eim andaring minj mułum konu orung wumb

mulenjing wumb konu ełe orung orung wumb pei eim kin onjung.

2

Jiisas Wu Endi Simb Angił Ełe Embił Dinga Pinerang Er Ka Erim (Masyu 9:1-8, Luk 5:17-26)

1 Nga kunum kopur o pang, Jiisas Kapaniyam mei konu ełe nga orung om. Wumb Jiisas piinjing ni, eim ngii konu ełe mułum. 2 Nga wumb pei kułou tunjung. Pe ngii konu ełe piki topu, poru nim. Ngii ondpuł ełe konu endi wii sinerim mon. Nga Jiisas eim ek ka nipi wumb ngum. 3 Wumb wu endi ening pim wu endi eim mułum konu tu wunjung. Wu ei miyem kułang eim embił dinga pinerim. Wu kapił kapłi ening pim wu ei, ko wuk tu wunjung. 4 Konu ełe wu amb pei piki tum. Pe wu ei tuk Jiisas mułum konu tuk tu wungii pinerim. Pe Jiisas mułum konu orung, ngii engimb tok altap ninjing. Pe wu miyem kułum wu nge peł ełe kindik mani kindnjing. 5 Pe Jiisas wumb pii gii pim ei kenim. Kanpi kin, ening pim wu ei kin yi nim, “Kingnan, na nim oł kis kil ngop si kindind.” 6 Pe men mon połmun wumb mulnjung. En enim noman ełe ek dinga ni piinjing. 7 “Nimbił oł erang wu ei Gos ek buł morung?” ninim. Nipi, “Eim Gos ek ambiltim,” a ninjing. “Wu endi oł kis kil ngopu, si kindnermba mon! Ei Gos nge kongun minj pałim,” pa yi ninjing. 8 Noman kis piik wu kei en enim noman tuk ełe, Jiisas piipi, eim ek yi nipi ngum, “Nimbił oł erang enim noman tuk ełe yi piinmin? 9 Nipe ek endi nga embin pinałim? Na yi nimbii, ‘Na nim oł kis kil nop, si kindmbii’ ei min, ‘Nga nim peł sikin, angkin pui!’ a nimbii? Ei enim oł embin ei enim kin pałim min? 10 Ba na minj ek nemb eim ka mołang, enim na pii poł tungii! Wu kingam ei noman dinga mei ełe pałim ei kapłi, oł kis kil ngumba.” Pe ek nipi, wu ei simb angił kis mułum wu ei ngopu, yi nim. 11 “Na nim ek nipi ngond, nim peł sikin angkin, ngii konu pui!” 12 Wu ni wumb mulnjung konu sikir angpi, peł sipi, pum. Pe wumb pei puku sinjing. Sik kin, Gos embe ambił tonu kindik yi ninjing, “Ok sin jep oł ei nge endi kinenjpin,” pa yi ninjing.

Jiisas Liiwai Wii Tum (Masyu 9:9-13, Luk 5:27-32)

13 Jiisas nga noł gop ełe endim. Wumb tiłap owundu endi eim mułum konu ełe kułou tok onjung. Pe Jiisas eim Gos nge ek ka nipi wumb ngum. 14 Pe eim andpi pupu, Liiwai, Alpiyas nge kingam kenim ni, ku takis siłim wu ngii konu ełe mułum. Pe Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Nim na ond konu ełe ekii se oi!” a nim. Neng kin, eim angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

15 Jiisas Liiwai ngii konu ełe mułpu, kuni num. Nopu, wumb takis siłmin wumb kin oł kis ełmin wumb pei, Jiisas kin kuni nunjung. Jiisas nge ekii siłmin wumb eim kin kuni nunjung ku. Nga yi mił wumb kanim kanim pei Jiisas pułum konu ełe, ekii se pułmun ku. 16 Nga wumb lo ek piiłmin wumb nge mon ek połmun wumb kenjing ni, Jiisas eim wumb ku takis siłmin wumb kin wumb oł kis ełmin wumb kin, Jiisas kuni ende nopu mułum. Pe wumb ombu ek nik, Jiisas nge ekii siłmin wumb kin ninjing, “Nimbił erang Jiisas wumb ku takis siłmin wumb kin, wumb oł kis ełmin wumb kin, kuni ende nonmun?” 17 Jiisas ek ei piipi pendpi kin, eim ek nipi wumb ngum, “Wumb ening pałim wumb ond mong piiłmin wumb mołum konu ełe pułmun. Wumb ening pinałim wumb, ond mong piiłmin wumb mołum konu ełe punałmin. Na wumb kun ka mołmun wumb kin onenj mon! Na mani opu, wumb oł kis ełmin wumb kin onj; enim noman ak tok piingii,” pa yi nim.

Kuni Si Kindik, Gos Ek Ka Nik Ngołmun (Masyu 9:14-17, Luk 5:33-39)

18 Kunum endi Jon nge ekii siłmin wumb kin lo ek piik ekii siłmin wumb kin kuni mowii mulnjung. Mułangin kin, wu kopur ok Jiisas kanik yi ninjing, “Nimbił oł erang Jon nge ekii siłmin wumb kin lo ek piik ekii siłmin wumb kin kuni mowii mołmun? Ba nim nge ekii siłmin wumb ei kuni mowii mulałmin.” 19 Pe Jiisas ek nipi kii sim, “Eim kan nołum wumb pei wu endi amb simba erim kunum ei, enim kuni ende nunerngii min? Pe wu ei en enim kin ende molk

kin, kunum ełe kuni si kindnerngii mon.
20 Ekii se wu ei angił sengił poru nimba
kunum, ei eim kan nołum wumb kin tep
to mulermba. Nimbił erang wumb eim
sik orung sipi enjing kunum ełe, eim kan
nołum wumb kuni ei kapłi mowii mułngii.”
21 Jiisas ek ekin nga yi mił nim, “Wu
endi alap konj tilarpi endi sipi, tukpu ełe
pandi tum kin, konduk ei eim yi mił erim
kin konduk ei piltan tumba. Alap konj ei
opu kembis, ba kon ok nge piltan topu kis
mondpu tukpu owundu ermba. 22 Wumb
ond mong wain noł sik ming konj ełe
kindiłmin. Nimbił erang noł wain ei dinga
ełim. Nga ming ok nge tuk kindiłmin ei
noł wain dinga tor opu ming gał tołum. Pe
noł wain ming gał tang, noł wain mei ełe
pum.” Ek ei yi mił ninim Jiisas ek ok nge
kin konj kin ende pinermba nipi ek ekin yi
mił tum.

“Kongun Kor Kunum Enerei!” Pa Ninjing.
(Masyu 12:1-8, Luk 6:1-5)

23 Kor kunum Jiisas aka pin andłam sim
konu ełe andpi pum. Pe Jiisas nge ekii
siłmin wumb eim kin tep tok punjung. Puk
kin, kuni kopur aka pin puk andik sik
nunjung. 24 Pe lo ek piik ekii siłmin wumb,
Jiisas kanik ek dinga ninjing, “Piini! Kor
kunum ełe kongun mowii ninjing ba nim
nge ekii siłmin wumb oł ei nimbił erang
enmin?” 25 Nga Jiisas ek nipi ngum, “Enim
Deipis Gos ek ka enim ger piinenjing min?
Na ek ei nind, kunum ei eim kin eim
wumb pei kuni sineririm kunum nind.
26 Nimbił erang Deipis kuni tang, Gos ngii
ełe nirik pum. Pang kin, kułmał kałiłim
wu ei mołpu bres sipi eim ngum. Ngang
kin, Deipis sipi nga eim wumb kin bres ei
nunjung ku.” 27 Jiisas ek nipi wumb ngum,
“Gos kor kunum ei wumb paki tumbii nipi
kor kunum sim. Ba wumb kor kunum paki
tunerngii mon,” yi nirim. 28 “Yi mił wu
kingam epin konu si kindpi mani mei ełe
opu tonu om; wu ei mendpił kor kunum
wu owundu mułmba ku.”

3

Kor Kunum Jiisas Wu Endi Angił Kis Mułum, Er Ka Erim
(Masyu 12:9-14, Luk 6:6-11)

1 Jiisas men ngii konu ełe nga nirik pum.
Wu endi mułum wu ei, angił orung kis
mołpu, miyem kułii erim. 2 Wumb Jiisas
mułum konu kanik mulnjung. Kor kunum
Jiisas wu ei er ka ermba min mon, ni kanik
mulnjung. Molk kin, kunum ełe en enim
Jiisas kin kos ermin ni piinjing. 3 Jiisas ek
nipi wu ei angił kis mułum wu ei kin ngum,
“Nim ya wa!” pa nim. 4 Jiisas ek nipi
wumb pei ngum, “Sinim kor kunum oł ka
ermin ei kapłi min? Sinim kor kunum
epi kis ermin ei kapłi min? Sinim wumb
to kundmun min paki tamin ka mułngii
min?” Ba wumb ek nik orung kindnenjing
mon. 5 Jiisas wumb mulnjung konu orung
orung kind kenim. Kanpi kin, eim popuł
sim. Nimbił erang Jiisas wumb kanpi
wumb noman tuk ełe piim. Wumb noman
tuk ełe dinga peng, wumb pii gii ninenjing
ei eim piim. Pe Jiisas ek nipi wu ei angił
kis mołum wu ei ngum, “Nim angił tun
kindii!” nim. Pe wu ei angił tun kindang
kin, nga kapłi ka erim. 6 Lo ek piik ekii
siłmin wumb ok punjung. Puk kin, Eros
wu owundu wumb mulnjung konu kułou
tunjung. Tok kin, en enim ek ni piik piik
erik Jiisas tumun ni piinjing.

Wumb Pei Jiisas Ekii Sik Endnjing

7 Jiisas kin eim ekii siłmin wumb konu
ei si kindik, noł gop mułum konu ełe pun-
jung. Pe wumb pei Jiisas pum konu ełe ekii
se punjung. Wumb Galilii konu ełe kin,
Juriya konu wumb kin pei punjung. 8 Pe
Jerusalem konu ełe wumb kin Erumiya
konu ełe wumb kin, noł Joran orung, Taiya
konu kin Sairon konu ełe wumb, pei Jiisas
erim oł, ei piik pendik Jiisas mułum konu
onjung. 9 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb
kanpi yi nim, “Wumb pei mołmun ei, na
ambił gii ningii, ni piind. Wumb ei na
ambił gii ningii, en enim noł kanu endi tu
wangin kin, na kapłi tonu pup mułmbii,”
pa nim. 10 Pe wumb ening pim wumb ei,
Jiisas ambił gii ninjing. Wumb Jiisas ngenj
ełe embiłmin nik enjing. Nimbił erang,
ok Jiisas wumb ening tołmun wumb ei er
ka ełim ni piik onjung. 11 Nga wumb gui
kis Jiisas kanik kin, enim gopsing pii polk

molk kin, ek dinga tangk yi ninjing, “Nim Gos nge kingam mołun!” pa ninjing. 12 Pe Jiisas ek dinga nipi ngum, “Enim gui kis, na embe ełe ek ni tor kindnerngii mon!” pa nim.

Jiisas Ek Se Andiłmin Wumb Engki Nga Tał Topu Kind Mundum (Masyu 10:1-4, Luk 6:12-16)

13 Pe Jiisas komung endi ełe tonu pum. Pupu kin, eim kin mułngii wu ombu to tonu kindmbii ni piipi kin wii tang, onjung. 14 Nga eim wu engki nga tał wumb nipi tonu kind mundpu wumb, ei eim kin mułngii nipi tonu kind mundum. Eim ekii siłmin wumb kindang, “Na ek ka ningii,” nipi kindang nge punjung. 15 Jiisas noman dinga ngamb kin, “Gui kis wumb kin mołmun ei tor kindngii!” pa nim. 16 Wu engki nga tał topu mundum wumb ei yi mił: Saimon, embe eipi endi ngum embe ei Piisa nim. 17 Pe nga Sependii nge kingam Jeims angim Jon wu tał embe eipi endi sipi ngum, embe ei Bonesis. Embe puł yi mił nim, “Kupu muł ek tangiłim,” embe ei sipi ngum. 18 Pe nga Endru kin Pilip, Basolomu, Masyu, Tomas, Alpiyas nge kingam Jeims, Tariyas, Saimon Siilas. 19 Nga wu Juras Eskeriyas konu ełe wu, ei eim Jiisas sipi opu orung wumb kin ngum.

Wumb Ek Nik, “Jiisas Nim Biyelsipul Kin Kongun Ende Erngił,” Pa Yi Ninjing. (Masyu 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

20 Nga Jiisas ngii konu ełe pupu kin, nga wumb pei ok kułou tunjung ku. Yi erangin kin, Jiisas kin eim ekii siłmin wumb kuni nungii nge kunum endi sinerim. 21 Nga Jiisas nge tiłap ende wumb ek ei piinjing. Piik, ok kin “Jiisas simin,” nik onjung. Wumb ei ek yi ninjing, “Eim wulu punum,” ninjing.

22 Wu num kombur lo ek piik nik tep ełmin wumb ei Jerusalem konu ełe molk mani onjung. Ok yi ninjing, “Gui kis Biyelsipul Jiisas eim kin tuk mulnjung. Ei eim gui kis owundu nge noman dinga ei gui kis pei wumb tuk mołmun ei, to tor kindim.” 23 Jiisas eim wumb mandi, “Wei!” nim. Jiisas ek ekin kopur topu wumb ngopu yi nim, “Yi mił Seisen eim kapłi Seisen to mani kindmba min?” 24 Yi mił, king endi mołpu eim wumb tiłap palsik tał erik, “Opu erei!” nimba. Kapłi, tiłap ei dinga simba min? Ei dinga sinermba mon! 25 Pe ngii ende beltik en enim opu erngii. Erangin kin, ngii ełe dinga engnermba mon. 26 Pe Seisen eim wumb kin opu orung eim kin kapłi Seisen eim dinga pupu mulermba mon. Eim poru nimba.

27 “Pe Jiisas ek ekin ei yi mił nim, “Wu endeim eim pupu, wu king owundu ngii endi epi simba mił pinałim mon. Simba, pim kin yi ermba. Wu owundu ei kan ngo pendpi, epi ei kapłi simba. Yi mił erpi nim kin, wu num ei epi ngii nirik mułum, epi sipi ngii er kis mondpu simba,” pa yi nim.

28 Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Gos wumb pei kapłi oł kis kil ngo si kindmba. Si kindpi, wumb kin ek buł morung nilmin wumb ombu pei kapłi kil ngopu si kindmba,” pa yi nim. 29 “Ba wu endi Gos Gui Ka ek buł morung nipi, to mani kindmba wu ei, Gos eim oł kis ei kil ngopu si kindnermba mon mendpił. Pe yi ku sinim wumb endi ek yi ninermin ek ei, nga pepi tonu omba pałim wu ei, oł kis ei poru ninermba mon; kunum kunum pep mułmba,” pa nim. 30 Nimbił erang wumb ek yi ninjing, “Jiisas gui kis nge dinga eim kin mołang pałim,” pa ninjing.

Jiisas Mam Kin Angim Noł (Masyu 12:46-50, Luk 8:19-21)

31 Kunum ełe Jiisas mam kin angim noł ok, andaring enginjing. Angk kin ek ni kindik, “Jiisas anda omba,” pa ningii. 32 Wumb pei Jiisas mułum konu orung orung mulnjung wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim manim, ainim, angnim noł ok kin andaring molk kin, nim wii tonmun.” 33 Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbił oł enim? Wumb nii na angnan, manan noł mołmun, ei enim piinmin min?” 34 Jiisas orung orung kind kenim ni, wumb eim mułum konu orung orung pei mulnjung. Jiisas ek yi nim, “Ya kind kinei! Wumb ya mandi mołmun, wumb ei na manan, angnan noł mołmun,” pa yi nim. 35 “Wumb endi eim Gos nge noman ełe ekii sipi erim kin, wumb ei na manan, einan, engnan noł mił mułmba.”

4

Wu Kuni Emb Tełim (Masyu 13:1-9, Luk 8:4-8)

1 Nga Jiisas kongun nga erpi wumb
kengip ek ngopu konu noł gop wer ełe nipi
ngum. Nga Jiisas mułum konu wumb pei
ok kułou tunjung. Tangin kin, Jiisas noł
kanu endi ełe tuk pum. Jiisas pupu noł
kanu ełe mołang kin, noł kanu ei pupu tuk
noł gop ełe pim. Wumb pei noł gop mułum
konu wer ełe mandi mulnjung. 2 Pe Jiisas
eim ek ekin pei to wumb ngopu ek yi nipi
wumb ngum. 3 "Enim piyei! Wu endi kuni
mong pei sipi aka pin kindim. 4 Kindim,
kuni mong kopur ei ok andłam ełe mani
pum. Pang kin, kuni ei kei ok nunjung.
5 Pe nga kuni mong kopur ku mułum konu
ełe mani pum mei ełe, aninga pim konu
ełe, kuni mong ei sikir tonu om. 6 Nga
eni tonu wang kin, kuni mong ei kułii
erpi kułum. 7 Nga kuni mong kopur ei
ond guimbin mułum konu ełe pum. Pupu
kin, tonu omba konu sinerim. Sinerang
kin, ond guimbin to mani kindang, mong
tunerim. 8 Pe nga kuni mong kopur mei
ka sim konu ełe pum. Kuni mong ei tonu
opu, kuni mong ka tum kuni mong ei, tonu
opu, kuni mong 30 aninga kopur tum.
Nga tum ei kuni mong kopur 60 pei mił
tum. Nga tum, pii kełpi topu ond kirang
engin tumba er mułum ei 100 pei tum.
9 Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga
piyangłi!"

Jiisas Ek Ekin Tołum Mił (Masyu 13:10-17, Luk 8:9-10)

10 Ekii se Jiisas eim mendpił mułum. Pe
Jiisas ekii siłmin wu engki nga tał mul-
njung wumb kin tep tok mołangin wumb
ei, Jiisas kii sik ninjing, "Nim ek ekin ei
er ton mił nenj?" a ninjing. 11 Jiisas ek yi
mił ni wumb ngum, "Gos koi er nim ek ei
nge, Gos wumb top erpi mołum ei, enim
kin andan top konu enim pei ngond. Ba
wumb anda mołmun wumb ei, na nge ek
ekin ei minj piik mołmun. 12 Yi mił,

'Ger piinjing, ba epi ei pii poł tunenjing
mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pułe
ei pii poł tunenjing mon. Nga ek
ei piinjing, ba ek pułe ei pii poł
tunenjing mon ku. Mon pim kin,
wumb ek ei pii poł tok kin, noman
ak tok enjing kin, Gos en enim ołkis
ei kil ngopu si kindmba.' "

Ek Ekin Kuni Mong Yi Mił Tum (Masyu 13:18-23, Luk 8:11-15)

13 Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, "Enim
ek ekin ei piinanmin min? Pe nga enim
ek ekin eipi pei er piingii mił nenj? 14 Wu
endi kuni mong tełim wu ei, Gos nge ek ka
ei tełim. Tałpi, kuni mong ei Gos nge ek
ka mił mołum. 15 Nga kuni mong kopur
andłam ełe pim mił ei, wumb Gos ek ka yi
mił piinjing. Piik kin, wumb ek ei piinjing
kunum ełe mendpił, Seisen sikir opu, Gos
ek ka ei to ak topu eipi kindim. 16 Nga kuni
mong kopur pupu mei ku mułum konu
pupu sikir tonu opu yi mił pimba," pa nim.
"Wumb yi mił enmin wumb ei, Gos ek ka
sikir piik sik kin, ka ka piiłmin. 17 Ba en
enim dumbuł ei pinerang mulnjung kin,
kunum aninga kopur mułangin kin, pe
wumb kombur Gos ek ka to mani kindan-
gin kin, ołembin tui tonu wang kin, wumb
ei nge pii gii ei sikir to kis ermba. 18 Pe
nga wumb kopur yi mił mułangin kin, kuni
mong kombur ond guimbin mułum konu
ełe mani punjung ei tonu omba erim; ba
ond guimbin ei to mani kindim. 19 Ba
wumb pei ya mani mei ełe epi ei noman
to piinjing. Piik kin, ku ni epi ei noman
kulk, nga ya mani mei ełe epi ei pei bun
bun kulk yi enjing epi ei Gos nge ek ka
ei to mani kindpi pandi tum. Wumb ei
kuni mong ka wii mił endi tunerim mon.
20 Ba wumb kombur Gos ek ka piik sik
kin kuni mong mił mei ka wii ełe mani
pum. En enim noman tuk ełe kindnjing
ek ka ei kindik ei, ambił gii ninjing. Pe
kuni mong ei tonu opu kuni mong 30 mił
aninga kopur tum. Nga tum kuni mong ei
kopur pei 60 mił tum. Nga tum kuni mong
ei pii kełpi topu ond kirang engin tumba
er mułum ei 100 pei pei tum."

Ek Ekin Ełe Dup Alam Kalk Peł Mandring Pendnałmin (Luk 8:16-18)

21 Nga Jiisas ek ekin endi nipi ngum,
"Wu endi dup alam kałpi, sipi mani peł ełe
min kuni ming endi mandring pendmba
min? Mon; ba wu ei dup kałpi sipi tonu

peł ełe pindang, tiłang erang wumb nirik ngii konu ełe mułangin kin, kałpi kan kun erngii," pa nim. 22 Epi pei koi er mołum epi ei, ekii se pei peni ełe tor omba. Nga wumb pei sik ok ei er mołmun epi ei, ekii se peni ełe tiłang erang enim kenjngii. 23 Pe wu endi kom pim kin, kapłi wu ei eim kom se piyangłi.

24-25 Jiisas ek nipi wumb ngum, "Enim ek piik ek ei pii kun erngii," pa nim. "En enim ek ei piik pendik wumb eipi nik ngangin kin, Gos enim noman ełe ek ka ngumba. Wumb kopur epi aninga se mułngii ei, Gos nga ngumba. Ei pułe yi mił pałim. Wumb kopur Gos ek aninga ambił gii nik mulnjung kin, Gos wumb ei noman ełe eim Gos ek pei ngumba. Pe wumb kombur ek aninga ei nik wumb eipi endi ngunarik mulnjung kin, Gos ek ei topu tor kindmba," pa nim.

Kuni Ek Ekin Topu Nim

26 Jiisas ek ekin endi nga nipi wumb ngum, "Gos eim wumb tep enim yi mił, wumb kopur enim kuni mong aka pin kindnjing. Kindangin kin, kuni mong tonu opu kuni mong tum. 27 Kunum kunum emii peng, wu ei or pałiłim. Tinga, wu ei eim wii andpi mołułum. En enim kuni mong tałiłmin ei, połpu tonu opu owundu ermba mił nenj? Wu ei eim ei pii poł tunałim mon. 28 Nga mei eim erang kuni tonu opu, onguł tum. Topu, kuni mong topu onguł kumna tum. Topu, nga muł mondpu kin ekii se kuni mong tum. 29 Ba ekii se kuni mong topu owundu erim. Erang, kuni simba kunum mandi erang kin, wumb sikir tui kapera sik kiłip tołmun."

"Kuni Embe Endi Maser," Pa Niłmin
(Masyu 13:31-32,34, Luk 13:18-19)

30 Jiisas ek nipi wumb ngum, "Na kapłi Gos sinim tep enim ei nip ngamb, enim kapłi piingii min? Pe nipe ek ekin endi enim piingii, ek ei nemb piingii min mon?" 31 Gos eim wumb tep ka erang wumb pei tonu ołmun ei, yi mił kuni mong embe maser, niłmin. Kuni mong maser ei ya mei ełe kuni mong ei endi ende mił mon. Kuni mong ei kembis wii, wumb mani mei ełe taltmin. 32 Kuni mong ei talk poru nengin kin, pe kuni mong tonu opu, kuni kopur to mani kindiłim. Kuni maser ond kirang owundu ngołum. Kapłi, kei ombu emin ełe ok ond kirang ełe ngii takik jii niłim konu ełe mołułmun."

Jiisas Ek Nim, Ek Ekin Minj Nim

33 Jiisas ek ekin pei nipi wumb ngum, ek ei ek ekin minj nipi wumb ngum; wumb noman piingii mił nipi ngum. 34 Jiisas ek ekin minj topu nipi wumb ngum. Ek endi kun nipi tuk kindnerim mon; ek ekin minj nipi ngum. Jiisas nge ekii siłmin wumb mendpił mulnjung kunum ełe, ek ei pułe nipi eim ek ekii siłmin wumb nipi ngum.

Jiisas Ek Nipi, "Pop Owundu Tum Ei Poru Nengłi," Nim.
(Masyu 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Kunum ełe pou neng, Jiisas ek nipi eim ekii siłmin wumb kin nipi ngum, "Sinim noł gop ełe orundung pamin!" nim. 36 Pe wumb pei mulnjung konu ełe si kindik pendik, Jiisas noł kanu mułum konu ełe, Jiisas ekii siłmin wumb tonu puk punjung. Nga noł kanu kombur ouni punjung ku. 37 Nga konu pop owundu endi tum. Pe noł kanu ełe noł tuk pupu kin, noł piki tumba erim. 38 Ba Jiisas noł kanu orung peng kiłandi erpi pim. Peng kin, eim ekii siłmin wumb Jiisas a nik wii tunjung, "Ek mon wu, sinim kułmun pałim ei, nim sin kin piin min mon?" pa ninjing.

39 Pe Jiisas konj angpi, konu pop ek dinga wii nipi ngang, pop poru nim. Pe eim ek nipi noł ngum, "Noł nim mani pui!" pa yi nim. Neng kin, noł mani pang, pop poru nim. Pe noł tunarpi wii sim. 40 Nga Jiisas ek nipi eim ekii siłmin wumb ngum, "Enim nimbił erang tungu enmin? Enim nimbił erang enim nga pii gii ninenjing?" 41 Pe en enim ek nik piik enjing, "Wu ei noman dinga ei erpi sim mił nenj? Yi mił noł kin pop kin eim ek piikił pendkił mani pupu poru ninim," pa ninjing.

5

Wu Endi Gui Kis Tuk Mołang, Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 8:28-34, Luk 8:26-29)

1 Jiisas ekii siłmin wumb kin noł gop
orundung punjung. Puk kin, mei Gene-
sares konu ełe wumb nge mei. 2 Pe kanu
ełe tor wangin kin, wu endi gui kis pim
endi, sikir opu Jiisas kenim. Kanpi, wu ei
kom ku tukpu wumb sałiłmin konu mołpu
om. 3 Wu ei eim or guimeng ku tukpu
ełe pałiłim. Wumb wu ei kin kan sen
to pendngii ei, dinga kapłi enermba mon.
4 Yi mił kunum kunum wumb kan sen
simb angił ouni to pendiłmin ei, topu kiłip
tołum. Eim wu dinga wii mołpu kin, wu
kombur wu ei kapłi kan tunerngii mon.
5 Kunum emii peng, tinga, kunum kunum
eim tonu komung nin ku guimeng ełe minj
mołułum. Eim kunum kunum wii dinga
topu, eim ngenj ku ełe topu, yi minj ełim.

6 Nga wu ei Jiisas konu turii opu kenim.
Kanpi kin, eim sikir opu, eim mong gops-
ing pii pułum. 7 Eim wii dinga topu yi nim,
“Jiisas, nim Gos kingam mendpił. Gos
ei tonu mołpu wu dinga owii mołum ei,
nim na kin nipe oł enjii?” pa nim. “Na
ek keimi nip, Gos embe ełe nind ei, nim
na kin ngenj kumbii nga ngunenjii!” pa
nim. 8 Nimbił erang wu ei ek dinga nipi
Jiisas ngum? Ngang kin, Jiisas ek nipi wu
ei ngum, “Nim gui kis, nim wu ei kin si
kindkin pui!” pa nim. 9 Jiisas wu ei kii sim,
“Nim embe nii?” a nim. “Na embe opu ond
wumb; nimbił erang sin pei mołmun,” pa
nim. 10 Wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum,
“Nim gui kis pei mei ełe mołum to tor
kindnenjii mon!” pa nim.

11 Pe kung pei tonu komung ełe kuni nok
mulnjung. 12 Pe gui kis pei wii tok ek dinga
nik Jiisas ngunjung, “Jiisas, nim ni kindan,
sin pupun kung mołmun konu ełe tuk bin,”
pa ninjing. 13 Pe Jiisas kapłi neng kin,
punjung. Gui kis pei ei wu ei kin si kindik
punjung. Puk kin, kung mulnjung konu
ełe tuk punjung. Pe kung dinga wii sikirik
puk, konu kis endi sim konu punjung.
Kung pei 2,000 yi mił mulnjung puk, noł
gop mani puk kolk poru ninjing. 14 Pe
wumb kung tep enjing wumb, oł ei kanik
kin en enim tungu puk, konu owundu
sim konu puk, wumb kanik, ek ninjing.
Nengin kin, wumb ei puk oł ei kenjngii.
15 Nga wumb ei Jiisas mułum konu ełe ok,
wu ei kenjing. Wu ei ok gui kis pei eim
kin mulnjung; ba pe eim alap tałpi kin eim
noman ka seng mułum. Nga wumb wu ei
kanik kin tungu enjing. 16 Nga wumb kung
tep enjing wumb epi ei kanik kin wumb
eipi kin poł tok yi ninjing. “Ok, gui kis wu
ei kin mułum; ba pe eim wumb kin mołpu
pum. Nga gui kis ei pei kung kin tuk puk
kin kolk poru ninjing.” 17 Pe nga wumb
Jiisas kin ek dinga nik, “Nim mei ełe sikin,
mei eipi endi punjii,” pa ninjing.

18 Pe Jiisas kapłi noł kanu ełe tonu pum
kunum ei, wu endi ok gui kis tuk mułum
wu kii dinga sipi, “Na nim kin bii,” nim.
19 Ba Jiisas wu ei kin mon nirim. Nipi
kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim nge
ngii konu wumb tiłap ende mołmun konu
ełe pui! Nim pukun, Owundu oł erim
ei, wumb kankin Owundu eim nim kin
kaimb piipi ngum, ek ei wumb kin ninjii,”
pa nim. 20 Pe wu ei pupu kin Diikapolis
konu ełe pupu, Jiisas eim kin erim mił ei
wumb konu orung orung wumb pei kanpi
ek ni tor kindpi pum. Pang kin, wumb
ek ei piik kin, wumb ei noman embin tok
piinjing.

Men Tołmun Wu Owundu Endi Ambłam Kułang Kin, Jiisas, “Engnjii,” Neng, Angpi Pum.

(Masyu 9:18,19,23-26, Luk 8:40-42,49-56)

21 Pe nga Jiisas noł kanu ełe pupu, nga
noł orung pum. Pupu kin, Jiisas noł gop
wer ełe mułum kin, wumb pei eim mułum
konu kułou tok onjung. 22 Pe wu owundu
endi men ngii kongun tep ełim wu endi, ei
eim embe Jairas. Wu ei Jiisas mułum konu
opu kin, Jiisas simb ełe mong gopsing
pii połpu ngum. 23 Pe eim kii dinga sipi
yi nim, “Na ambilnan pe mandi kułmba
enim. Nim okun, eim ngenj ambiłan, eim
nga konj kindpi mułmba,” pa nim. 24 Pe
Jiisas wu ei kin pum. Pupu kin, wumb pei
Jiisas pum konu ełe ekii sik punjung ku.
Yi mił peng kin, wumb Jiisas mułum konu
piki topu pim.

25 Nga amb endi konu ełe mołułum amb
ei, eim miyem gu niłim. Niłim, amb ei eim
miyem opu pupu mułang mułang kung
ngii angił orung orung nga tał o pang

mułum. 26 Nga amb ei ngenj kumbii pei
ko wupu kin, ond mong ngołmun wumb
pei amb ei kenjing. Kanik kin, eim ku
pei ngang sik, ba eim ening poru ninerim
mon. Nga eim ening kis nga piram pałiłim.
27 Nga amb ei Jiisas oł kanim kanim erim
mił piipi kin, Jiisas mułum konu ełe om.
Wang kin, eim wumb pei Jiisas mułum
konu ełe kułou tunjung konu ełe opu Ji-
isas nge konduk buł morung ełe embiłim.
28 Nimbił erang, amb ei eim yi ni piim,
“Na Jiisas konduk ełe embiłamb kin, na
ening poru nimba,” ni piim. 29 Yi mił
erang kin, eim miyem kołpu sikir poru
nim. Nipi, eim ngenj tuk piim ni eim
miyem ening poru nim kin, ka moł, ni
piim. 30 Pe nga Jiisas yi piim ni, eim noman
dinga kopur tor pum. Pupu kin, Jiisas
eim kan orung kindpi wumb pei kanpi
ek yi nim, “Wumb nii endi na konduk
embiłim?” 31 Jiisas ekii siłmin wumb ek nik
Jiisas eim ngunjung, “Nim kan! Wumb pei
piki tonum. Nim nimbił erang wumb endi
na konduk embiłim nin?” 32 Jiisas kanpi
orung kind, wumb kanpi kin wumb nii
endi enim ni piim. 33 Ba amb ei eim piim
ni, epi ei Jiisas kin enim ni piipi kin, tungu
erim. Amb ei opu Jiisas mułum konu ełe
ming gopsing pii pułum. Połpu kin, eim
ek keimi pei nipi Jiisas ngum. 34 Nga Jiisas
eim ek nipi amb ei ngum, “Ambiłan, nim
pii gii je, nim er ka enim. Nim pukun,
noman ka seng kin, mułnjii. Nim ening ei
poru neng, ka mołun,” pa yi nim.

35 Pe Jiisas ek ei nipi mułang kin, wu
owundu endi men ngii tep ełim wu, ei
eim wumb kombur onjung. Ok kin, ek
yi ninjing, “Nim ambił ei koltum. Nimbił
erang nim ek mon wu noman embin nga
ngon?” pa ninjing. 36 Jiisas ek ei kom
se piinarpi kin, ba Jiisas ek nipi men ngii
tep ełim wu ei ngum, “Nim ek ei piikin,
tungu enenjii mon; ba nim pii gii nikin
mulnjii?” pa nim. 37 Nga Jiisas eim wumb
eim ba konu punerngii. Wu Piisa kin
Jon, Jeims angim kin wu kei minj tep tok
pungii. 38 Nga wu kei puk, men ngii tep
ełim wu ngii konu ełe punjung. Puk kin,
Jiisas kenim ni, wumb ke dinga owundu
ninjing. 39 Pe Jiisas ngii nirikring pupu,
eim ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang
enim ke dinga wii nik mołmun? Ambił
ei mendpił kulerim mon ba eim or mił
pałim,” pa nim. 40 Nga wumb ei eim kin
tokuł enjing. Pe Jiisas wumb pei topu tor
kindim. Kindpi kin, arim mam kin, Jiisas
ekii siłmin wu tekliki kin, nirik puk, ambił
ei pim konu ełe punjung. 41 Pe Jiisas ambił
angił ełe ambiłpi yi nim, “Taliisa kum!” Ek
ei pułe yi ninim, “Ambił kembis, na ek nip
ngond, nim ang!” 42 Neng kin, sikir ambił
kembis ei angpi tonu om. Eim kung ngii
engłi nga tał mendpił. Wumb oł ei kanik
kin, puku sinjing. 43 Jiisas ek dinga nipi
wumb ngum, “Enim wumb oł end ei kanik
kin ek ninerngii mon! Enim kuni endi
sik, ambił kembis ei ngei!” yi nipi wumb
ngum.

6

Nasares Konu Ełe Wumb Jiisas Buł Ngunjung
(Masyu 13:53-58, Luk 4:16-30)

1 Jiisas konu ei si kindpi, eim nge mei
konu ełe pum. Jiisas ekii siłmin wumb,
Jiisas pum konu ełe ekii sik punjung. 2 Nga
kor kunum endi Jiisas pupu, men ngii ełe
Gos ek nipi, wumb ngum. Ngopu, wumb
pei Jiisas eim ek ei piik, puku sinjing. Sik
kin, wumb ek yi ninjing, “Wu ei ek ei jiłi
sim?” a ninjing. “Eim noman dinga ka ei
jiłi mił sim? Pe eim jep oł ei erpi, owundu
mił enim!” pa ninjing. 3 “Pe wu ei ngii
takpi ełim wu min? Nga eim Maria kangił,
angim Jeims kin, Joses, Juras, Saimon, aim
kin ya sinim kin mołmun min?” Yi nik
kin, noman kis piinjing. 4 Pe Jiisas ek nipi,
wumb ngum, “Ek keimi, ni tor kindiłim wu
nge embe konu pei punum. Ba eim konu
mendpił, eim miyem ende wumb nge ngii
konu ei embe pinałim mon!” pa nim. 5 Nga
eim jep oł endi eim konu ełe ermba kapłi
enanim mon; ba eim wumb kombur ening
tumb wumb ei ambiłpi, er ka erim. 6 Nga
eim noman embin sipi yi piim. Nimbił
erang wu amb eim kin pii gii ninanmin.
Yi mił erang kin, pe eim pupu, mei konu
orung orung andpi, eim Gos ek nipi, wu
amb pei ngum.

Jiisas Nge Ekii Siłmin Wumb Engki Nga Tał Kongun Mok Topu Kindang Punjung
(Masyu 10:5-15, Luk 9:1-6)

7 Pe Jiisas eim wu engki nga tał eim kin
wii topu, “Wei!” nim. Eim wu tał tał
ni kindang, punjung. Jiisas eim noman
dinga ekii siłmin wumb ngum. Ngang
kin, wumb gui kis tuk seng kin, tor kind-
ngii nipi, wumb ei noman dinga ngum.
8 Eim ek nipi ekii siłmin wumb ngum,
“Andłam pungii dolu epił endi singii. Epi
eipi endi sinerngii! Enim andłam turii
kepii embilerngii! Enim kuni bres endi
sinerngii! Nga kon endi sinerngii; nga
ku endi sinerngii mon ku. 9 Ba enim
simb kum kindngii! Kindik kin, nga enim
konduk torung tał kindnerngii mon!” 10 Pe
Jiisas ek nipi wumb ei ngum, “Enim puk
konu endi tor puk kin, ngii endi nirik
pungii. Puk kin, ngii ełe minj pek wumb
ek nik ngok, andik molk ekii se pungii.
11 Pe enim konu endi pangin kin, wumb
enim ek piinarik kin, nga enim sik nirik
sinenjing kin kapłi, en enim wumb ei si
kindik pendik; konu eipi endi pungii. Puk
kin, enim simb ełe kułman mułmba ei si
kindik pungii. Yi mił erangin kin, wumb
en enim ełmin oł kis ei kom se piingii,” pa
yi nim. 12 Yi mił erang, pe Jiisas nge ekii
siłmin wumb punjung. Puk kin, Gos ek ka
ni tor kindnjing, “Enim wumb noman tuk
ełe ak tungii,” pa ninjing. 13 Pe puk kin, gui
kis mułum wumb ei gui kis tor si kindik,
nga wumb kombur ening pim wumb ei,
kopung kindik er ka erik punjung.

Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Eim Kułum
(Masyu 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Pe King Eros eim ek ombu eim piim.
Nimbił erang Jiisas nge embe konu pei
andpi, kapłi erim. Wumb kopur yi ninjing,
“Jon wumb noł pendiłim wu kułum ni, nga
angpi orung onum. Yi mił erang kin, pe
Jiisas eim oł dinga yi mił enim,” pa nin-
jing. 15 Ba wumb kombur eipi yi ninjing,
“Elainja ok ek keimi ni tor kindiłim wu ei
pe onum,” pa ninjing. Pe wumb kombur
eipi yi ninjing, “Ei ek keimi ni tor kindiłim
wu ei mił, ek keimi ni tor kindiłmin mił
wumb ok mulnjung,” pa ninjing.

16 Ba King Eros eim pii poł tunarpi, yi
ni piim, “Wu ei Jon wumb noł pendiłim
wu, ok na eim peng kołmung enj ni, nga
tonu onum,” Eros yi ni piim. 17 Yi mił
kumb ok, Eros wumb kombur kindang
puk, Jon ambił gii nik, kan sen tok kan
ngii ełe kindnjing. Nimbił erang, Eros
amb Erosiyas eim angim Pilip nge ambim
ei sim. 18 Yi mił kin, Jon ek nipi Eros
ngum, “Nim wu angnim ambim sin, ei
kapłi enanim,” pa yi nipi ngum. 19 Nga
amb Erosiyas eim, “Jon to kundmbii,” nipi
piim, ba ei kapłi enerim. Nimbił erang,
Eros eim Jon kin mund mong tang kin, sipi
kan ngii kindim. 20 Yi mił Eros eim yi ni
piim, “Jon eim wu ka wii nin ołkun ka ełim
wu mołpu kin, eim sipi kan ngii ełe tuk
kindim. Eim Jon ek piipi mułum, ei eim
noman embin tum; ba eim Jon ek nim ei
piipi ka piim.

21 Ba ekii se Erosiyas, Jon to kundmba
nge andłam yi mił kan sim. Eros ei kuni
owundu endi erim. Eim mam mengim
kunum ei eim kuni erpi, wumb wu num
eim kin, tep ełmin paki tunjung wumb
kin, opu enjing wu num kin, Galilii wu
num kopur eim kin mulnjung wumb ei kin
kuni owundu endi erim. 22 Yi mił Erosiyas
ambiłam opu, non erang kin, pe Eros kin
wumb eim kin kuni nunjung wumb eim
kin noman ngunjung. Pe King Eros ek
nipi ambił ei ngum, “Nim epi nipe sinjii?
Ei nim na kin ek nen kin, piip na nim
ngumbii,” pa nim. 23 Pe Eros ek keimi
mendpił nim, “Nim epi endi simbii nin
kin, kapłi na nim ngumbii. Na epi konu
orung orung pei sałim ei, aninga orung na
ngunjii nin kin, na kapłi nim ngumbii,”
pa yi nim. 24 Pe ambił ei eim anda pupu
eim mam kii sim, “Na kii sip, epi nipe
endi simbii?” a nim. Eim mam ek nipi
ngum, “Nim pukun yi ninjii, ‘Na Jon wumb
noł pendpi ngołum wu ni peng simbii,’ ”
pa ninjii. 25 Pe ambił sikir pupu Eros wu
num mułum konu om. Pe ek dinga nipi
Eros ni ngum, “Pe minj na piind, nim wu
Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei nge,
peng sikin ming endi ełe tuk kindkin na
ngunjii!” pa nim. 26 Ambił ei yi neng kin,
wu num Eros noman embin tum. Ba eim

yi piim ni, “Ok na ek dinga wii nipi tonu kindinj.” Pe eim noman yi piim, “Wumb eim kin kuni nok mulnjung wumb, eim ambił ei ek nim ei, to kindmba pinerim mon,” ni piim. 27 Pe sikir wu num Eros opu ełim wu endi kindang pupu, Jon topu, peng simba nge pum. Opu ełim wu ei pupu, Jon kan ngii mułum topu, peng kołmung tum. 28 Nga wu ei Jon nge peng sipi, ming endi kind sipipi kin, ambił ei ngum. Ngopu, ambił ei sipi kin mam ngum. 29 Pe kunum ełe, Jon nge ekii siłmin wumb ek ei piik, Jon ngenj ei sik kin, tukpu tunjung.

Jiisas Wumb 5000 Pei Mendpił Mulnjung Ei Kuni Ngum

(Masyu 14:13-21, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)

30 Jiisas nge ek se andiłmin wumb orung ok, Jiisas kin kułou tunjung. Ok kin, ek poł tok, en enim enjing mił nik Jiisas ngunjung. Ngok kin, ek wumb kanik ninjing mił ok, Jiisas kanik ninjing ku. 31 Yi mił, wumb pei ok kin punjung kin, Jiisas kin ek se andiłmin wumb kin kuni nungii kunum endi sinerim. Pe Jiisas ek nipi eim ek se andiłmin wumb ngum, “Sikir, sinim wumb mulenjing konu endi pamin! Wei! Sinim pupun kor aninga mułmun,” pa nim. 32 Pe nga noł kanu endi sik puk, wumb mulenjing konu ełe en enim minj puk mulnjung.

33 Pe wumb pei kenjing ni Jiisas ek se andiłmin wumb kin, noł kanu ełe punjung. Puk kin, wumb konu owundu nge wumb orung orung onjung. Wumb kanik, noł orundung sikir puk, orung tor puk mułangin kin, Jiisas ek se andiłmin wumb kin noł kanu ełe tor onjung. 34 Pe Jiisas orung tor pupu kenim ni, wumb pei onjung wumb ei Jiisas kaimb piim. Wumb ei kung siipsiip mił, wumb tep ełim wumb endi mulerim. Nga Jiisas eim kengpi ek pei pułngun mondpu, nipi wumb ngum. 35 Nga eni mani ba erang kin, Jiisas nge ek se andiłmin wumb ok, Jiisas kanik, ek yi ninjing, “Konu orung wumb mulenjing konu mołpun kin, eni mani ba enim. 36 Nim wumb kindan pangin kin, puk konu eipi eipi puk, en enim kuni top tungii,” pa ninjing. 37 Ba Jiisas ek nipi eim nge ek se andiłmin wumb ngum, “En enim kuni wumb ei ngangin, nungii.” Pe en enim yi ninjing, “Sinim ku pei 200 mił sipin, bres top ermin, ei kapłi ermba min?” pa ninjing. 38 Nga Jiisas ek nipi ek se andiłmin wumb ngum, “Enim bres nimberii sałim? Enim puk kinei!” Kanik poru nik, ek yi ninjing, “Sin bres angił orung kin, omu tał sałim,” pa ninjing.

39 Jiisas ek dinga nipi ngum, “Wumb pei mani mułei!” pa yi nim. “Tiłap mok tok mułei!” Jiisas yi neng mulnjung. 40 Pe wumb mulnjung wumb tiłap kopur 100 mulnjung; nga wumb tiłap kopur 50 mulnjung. 41 Pe Jiisas bres angił orung kin omu tał sim. Pe Jiisas kanpi, tonu epin kanpi prei erpi, Gos ngum. Pe Jiisas bres engin topu, eim nge ek se andiłmin wumb ngum. Ngang kin, eim ek se andiłmin wumb sik, mok tok, wumb mulnjung wumb ei ngunjung. Pe Jiisas omu tał, yi ku engin topu, wumb ngum ku. 42 Wumb pei kuni ei nangin kin kapłi erim. 43 Pe Jiisas nge ek se andiłmin wumb bres kin omu orung kin pei sim. Orung sim kuni ei sik gerenj kon engki nga tał tok piki tunjung. 44 Nga wumb kuni bres ei nunjung wu ei, 5000 pei pei tuk mulnjung.

Jiisas Eim Noł Peł Ełe Pum

(Masyu 14:22-23, Jon 6:15-21)

45 Jiisas eim ekii siłmin wumb kin, ek nipi tu wum. Tu wupu kin, “Noł kanu ełe tonu pei!” nim. Noł kanu sik, kumb se puk noł orung pungii,” pa nim. Konu endi Beseira, wumb ok kindang punjung. 46 Jiisas wumb pei neng, punjung. Puk kin, eim komung endi ełe tonu pupu, prei ermbii ni piipi, pum. 47 Nga pou neng, noł kanu tuk noł ełe pupu pim. Pe Jiisas ei mendpił minj noł orundung mei ełe mułum. 48 Pe Jiisas kenim ni konu pop topu, noł kanu andłam punerim. Pe mandi tengmba erang kin, Jiisas ei eim noł peł ełe tonu angpi om. Opu, eim nge ekii siłmin wumb ei si kindip op bii ni erim. 49 Ba Jiisas ekii siłmin wumb eim kenjing ni, Jiisas eim tonu noł peł ełe om. Eim ekii siłmin wumb yi piinjing, “Ei gui endi mołum,” ni piinjing. Pe enim dinga wii tunjung. 50 Yi mił, eim nge ek ekii siłmin

wumb pei kanik, tungu enjing. Ba sikir Jiisas ek nipi eim ek ekii siłmin wumb ngum, “Enim noman tuk ełe dinga kindei! Na mendpił ond. Enim tungu enerngii mon!” pa nim. 51 Pe Jiisas opu, noł kanu ełe tuk tonu pum. Pupu, eim ek ekii siłmin wumb ei kin mułang kin, konu pop ni tunerim. Nga eim ek ekii siłmin wumb mund mong tok kin, kom sek piinjing. Nimbił erang Jiisas ekii siłmin wumb eim nge noman dinga ei piinenjing. 52 Nga Jiisas bres sipi, wumb pei nga nunjung ei, en enim pii poł tunenjing mon! Ba en enim noman tuk ełe dinga puk kin, pii gii mendpił ninenjing mon.

Jiisas Wumb Pei Ening Pim Wumb Genesares Konu Ełe Er Ka Erim (Masyu 14:34-36)

53 Wumb noł gop tumb tok orung Geneseres konu ełe onjung. Ok kin, noł kanu ei noł wer ełe kan tunjung. 54 Wumb noł kanu si kindik kin, tor punjung. Puk kin, sikir wumb Jiisas kanik kin, ei Jiisas ni piinjing. 55 Pe wumb sikir puk konu orung orung mandi sim konu ełe punjung. Puk kin, Jiisas mułum konu ełe ening pim wumb Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. 56 Nga konu pei nin, konu owundu nin, konu eipi eipi nin, pei Jiisas andpi kin kapłi wumb ening pim wumb kułou tok mulnjung. Molk kin, wumb ek dinga nik, wumb ening pim wumb Jiisas nge konduk ambiłangin kin eim er ka ermba. Wumb pei Jiisas nge konduk embilnjing wumb, ei pei ka molk poru ninjing.

7

Kupenjing Noł Nge Kengip Ek (Masyu 15:1-9)

1 Pe lo ek piik ekii siłmin wumb kopur, kin men lo ek piik połmun wumb Jerusalem si kindik, Jiisas kin kułou tunjung. 2 Wumb ei kenjing ni Jiisas nge ek ekii siłmin wumb kombur kuni nangin kin, angił ok noł kindnarik, angił ka sinerim kuni nołmum. En enim nimbił erang sinim men tok ołenmin ołei enanmin? Ei en enim noman tuk ka sinałim ni piinjing.

3 Yi mił lo ek piik ekii siłmin wumb kin Jura wumb pei kin, en enim ok wumb ełmin mił men tok ołei yi enjing. Angił noł kindnałmin kin kapłi kuni nunałmin. 4 Nga kuni top ngii ełe pułmun ei, orung ok angił noł kindnałmin, ei kuni nunałmin. Pe en enim men tok ołkanim kanim nga ełmin. Ok wumb ołei nik ekii siłmin ku. Enim ming kin, kuni ming kin noł ming ełe nin peł ełe ei noł kind kindiłmin ku.

5 Pe men lo ek piik ekii siłmin wumb kin, men lo ek piik połmun wumb ok, Jiisas kii sinjing. “Nimbił erang nim nge ekii siłmin wumb men tok ołełmin wumb ołei mił enanmin? En enim angił penj mułang kin kuni nonmun.” 6 Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ek keimi ni tor kindiłim wu Aisaiya ek keimi nipi enim kin ngum. Enim ołendi piiłmin ba ołeipi ełmin wumb kin Gos ek yi mił Aisaiya mon enim kin pułum:

‘Wumb ei na embe ninim ei gupu ełe embe ambił tonu kindiłmin. Ba en enim noman tuk ełe kin na kin konu turii mił mołmun. 7 Wumb ei men tok, na Gos kin ełmin ba ei wii mił ełmin. Nga en enim nge men tołmun kengip ek ei, wumb nge men tok kengip ek Gos nge ek keimi mon.’

8 “Wumb en enim Gos kengip ek dinga ei si kindik kin, en enim wu ełmin ołminj ambił gii ninmin,” pa nim.

9 Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “En enim Gos nge kengip lo ek ei ambił gii ninarik si kindiłmin; ba en enim noman ełe nge ekii siłmin,” pa nim. 10 “Yi mił, wu Moses lo ek yi ninim,

‘Nim arnim manim ek ningił ei piikin, nga ekii sinjii. Nga wu endi eim arim mam kin ek kis nimba, wu ei kułmba,’ pa nirim.

11 Ba enim yi niłmin, ‘Wu endi eim ku ngumba wu, ei eim arim mam paki tumba; ba wu eim ek dinga nipi ngum ku ei, na Gos ngumbii, nip sinj,’ pa niłim. 12 Nga eim nge arim mam teł kin kapłi nga paki tumbii ni kapłi enermba mon. 13 Yi mił enim ok wumb ełmin ołei enim enmin. Pe enim Gos ek ei ek wii mił si kindinmin ba, en enim ołkanim kanim pei yi mił enmin. Nga en enim nge kengip ek ei wumb eipi kin ngołmun ku.”

Epi Ei Erpi Wumb Er Penj Mondum (Masyu 15:10-20)

14 Nga Jiisas eim wumb wii topu kin, eim
wumb ei kin ek nipi ngum, “Enim na ek ei
kom sek piik erik mułngii! 15 Epi wu ngenj
torung mołum epi ei, nga wu noman tuk
pupu wu, ei to peni ermba ei kapłi enanim
mon. Ba wu noman tuk ełe kis mołum
epi ei, tor opu wu ei minj kapłi er penj
mundmba. 16 Wumb endi kom sepi piim
kin, am dinga piyangłi.”
17 Jiisas wumb ei si kindpi kin, ngii konu
ełe pum. Pe ekii siłmin wumb Jiisas ek
ekin ei pułe piimin ninjing. 18 Jiisas ek nipi
orung kindim, “Enim ek ei nimbił erang
pii poł tunanmin? Enim yi ku piinenjing
min? Na ek ei enim piyei! Epi ngenj
torung ełe sałim, epi ei nga wu ngenj ełe
tuk pupu nim kin, wu ei noman tuk ełe
penj mulermba mon! 19 Nimbił erang epi
ei wu noman tuk ełe tuk punermba mon!
Ba kuni ei kirim ełe tuk pupu, nga ekii se
tor onum.” (Kunum ełe, Jiisas kuni pei
ka pei konj mołum.) “Kuni ombu wumb
nungii ei, wumb noman tuk ełe er penj
mundnermba mon!” 20 Pe eim ek yi nim,
“Epi endi wu noman tuk ełe mołpu tor
onum, ei minj erpi wumb noman tuk ełe
er penj mondnum. 21 Yi mił, epi wumb
noman tuk ełe mołum, epi ei tor opu, yi
mił enim. 22 Noman kis piik ni; oł kis erik;
wu amb eipi oł kis erik; wumb eipi nge
epi waning sik, wumb to konduk; wu amb
eipi nge ngunduk; wumb nge epi kan bun
bun kulk; oł kis kanim kanim erik; ek kend
tok erik; wu amb oł kis ni piik noman ełe
yi erik; wumb kin noman kis piik ngok
erik; wumb kin ek kis ni ngok en enim
nge embe ambił tonu kindik kin, nilkeng
sik erik; en enim noman kun pinerang
kin, Gos kin piinenjing mon. 23 Epi ombu
wumb noman tuk ełe pepi kin, nga tor
wang kin, epi ei wumb pei oł penj tui ei
enim.”

Piniisiya Amb Jiisas Kin Pii Gii Nim (Masyu 15:21-28)

24 Jiisas konu ełe si kindpi, pupu Taiya
konu owundu ełe orung pum. Pupu kin,
ngii endi nirik pum. Ei eim wumb kin
koi ermbii ni piim; ba eim kapłi enerim
mon. 25 Ba amb endi ek yi piipi, Jiisas
mołum ni piipi, amb ei eim ambiłam gui
kis tuk mułum amb ni sikir opu, Jiisas
mułum konu ełe ming gopsing pii pułum.
26 Pe amb ei wumb tiłap eipi kin eim
Piniisiya konu ełe wumb kin Siriya konu
ełe mułum. Mułum kin, amb ei Jiisas
kin dinga kii sim, “Na ambilan gui kis
mołum ei, nim kil ngo tor kindii!” pa yi
nim. 27 Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Kumb
se, sinim kangił kuni ok ngumun. Nim
kangił nge kuni ei sikin owu kin ołup to
ngonmun, ei mił enenjii mon.” 28 Ba amb
ei ek nipi orung kindim, “Wu Owundu,
nim ek ei keimi nin; ba owu peł mandi
minj mołpu kin, kangił kuni orung mani
pułum ei, owu nołum.” 29 Pe Jiisas ek ni
orung kindim, “Yi mił nim ek yi mił nin,
ei kapłi, nim nga si kind orung ngii konu
punjii! Gui kis ei nim ambiłanim si kindpi
pum,” pa yi nim. 30 Amb ni eim ngii konu
ełe orung pum. Pupu kenim ni, ambiłam ei
eim peł ełe pim. Peng kin, gui kis ei ambił
ei si kindpi pum poru nim.

Wu Endi Kom Ngum Wu Endi Jiisas Er Ka Erim

31 Pa Jiisas nga Taiya konu owundu ełe si
kindpi, pupu, konu Sairon konu owundu
ełe orung pum. Am pupu Diikapolis konu
ełe pum. Pupu, noł gop Galilii mułum konu
ełe mani pum. 32 Pe wumb wu endi Jiisas
mułum konu ełe tu wunjung. Tu wuk kin,
wu ei ek tingnarpi kin, kom ngopu, wu
ei sik tu wunjung. Wumb Jiisas kin kii
dinga sik yi ninjing. “Nim wu ei ambiłan
kin, kapłi eim ek tengmba,” pa ninjing.
33 Jiisas wu ei kin, eł ełip mendpił wumb
mond si kindkił, eł ełip mulnjunguł. Jiisas
eim angił mong sipi, wu ei nge kom ełe
embiłim. Nga eim angił mong ełe jipambił
topu, wu gupu anmbił ełe kindim. 34 Jiisas
kan tonu epin kind kanpi, eim gek dinga
nim. Pe ei eim noman tuk ełe embin to
piim. Piipi kin, ek yi nim, “Epipasa,” ek
puł yi mił pałim. “Nim kom nin gupu
nin ei pirek nengłi!” nim. 35 Pe wu ei
kom pirek neng piim. Nga eim anmbił
ak tang kin ek tengim. Tangpi kin, wu
ni ek ka nipi mułum. 36 Jiisas ek dinga
nipi wumb ngum, “Oł ei yi enim pa ni

wumb ni tor kindik, ba eim ek dinga nga ninim, ninerngii mon! Enim ek nik wumb ngonerei mon!" nim. Ba wumb ei ek dinga nga nik tor kindnjing. 37 Nga wumb mund mong tum, ek ei yi ninjing, "Epi kanim kanim eim erpi epi ka wii erim. Neng kin, wumb kom ngum wumb ei ek piinjing. Nga wumb anmbił ak topu pim wumb, ei ek tengnjing," pa ninjing.

8

Jiisas Wumb 4,000 Wumb Pei Kuni Ngum
(Masyu 15:32-39)

1 Kunum ełe mandi erang kin, wumb pei Jiisas kin kułou nga tunjung. Tok kin, wumb ei kuni sinerim, wii mulnjung. Jiisas eim ekii siłmin wumb, "Wei!" a nim. Neng, wangin kin, Jiisas enim kin ek nipi ngum. 2 "Na wumb ei kin kaimb sind. Nimbił erang wumb ei kunum tekliki na kin mulnjung. Molk kin, akip wumb ei kuni sinałim. 3 Pe wumb ei kuni tum kin, na kindamb pungii; ba puk andłam ełe ningił sendang kin, bok tungii mił pałim. Wumb kopur konu turii ełe onjung ku." 4 Pe Jiisas ekii siłmin wumb eim kin ek nik orung, kindnjing. "Wumb molałmin konu ełe sinim kuni ei jiłi sipin wumb ei kuni ngumun?" a ninjing. 5 Jiisas eim ekii siłmin wumb ei kin kii sim, "Enim bres nimberii sałim?" Nga ekii siłmin wumb yi ninjing, "Bres angił orung nga tał sałim," pa ninjing.

6 Pe Jiisas ek dinga nipi, wumb pei ngum, "Enim mani mei ełe mułei!" nim. Neng, mołangin kin, Jiisas bres angił orung nga tał ei sipi, Gos kin prei erpi ngum. Pe eim bres ei sipi, eim ekii siłmin wumb ei kin ngum. Ngang kin, eim ekii siłmin wumb kuni sik, wumb pei mołangin kin, wumb kuni mok tok ngunjung. 7 Jiisas ekii siłmin wumb omu kembis kembis endeim endeim ni ku se mulnjung. Jiisas omu ei sipi, Gos kin prei erpi, ngopu, eim ekii siłmin wumb omu sik, wumb mulnjung ei mok tok ngunjung ku. 8 Nga wumb ei kuni nunjung, ei kapłi erim. Erang kin, kuni ei mend orung pei mułum, kuni ei sik gerenj kon angił orung nga tał tu wunjung. 9 Wumb mulnjung wumb ei 4,000 pei pei mulnjung. Pe wumb ei Jiisas, "Pei!" nim. 10 Sikir, eim noł kanu ełe kin, eim ekii siłmin wumb kin, noł kanu ełe sik puk, Dalmanusa konu owundu ełe orung punjung.

Lo Ek Ekii Siłmin Wu Kopur Jiisas Eim Jep Oł Ei Erang Kin Kenmin Ni Piik, Kii Sinjing.
(Masyu 16:1-4)

11 Lo ek ekii siłmin wumb kombur ok, Jiisas kin ek ełe opu mił enjing. Wumb ei ok, Jiisas oł ermba mił kenmin ni piik enjing. Wumb ei ok, Jiisas kin kii sinjing, "Jep oł ei epin konu nge sin andan tan, sin kenmin," pa ninjing. Wumb ei Jiisas ermba oł ei kenmin ni piik, kii sinjing. 12 Jiisas eim noman tuk gui ełe dinga gek nim. Nipi kin, eim ek yi nim, "Nimbił erang enim tiłap wumb ei akip jep oł ei eramb, kenmin ninmin? Na ek keimi nind, na enim wumb tiłap ei kin jep oł endi kapłi enermbii mon!" pa yi nim. 13 Nga eim wumb si kindpi, nga noł kanu ełe tonu pupu, noł gop ełe orundung pum.

Yiis Ni Epi Ende Ek Ekin Ei Kengip Nge Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Kin King Eros Mułum.
(Masyu 16:5-12)

14 Jiisas nge ekii siłmin wumb orung tok, bres ni epi endi sik tu wunarik wii onjung. Ok kin, bres endeim mendpił mer kanu ełe tuk sim. 15 Nga Jiisas eim enim kin ek dinga nipi ngum, "Enim piik kun erik kan poł tok mułngii. Lo ek ekii siłmin wumb nge bres yiis kin, Eros nge bres yiis kin, epi bres tonu opu owundu ołum epi ei erim pii kun erngii. Ek pułe yi mił, wumb oł kis aninga ełmin ba ekii se oł kis ei tonu opu owundu ełim. 16 Pe Jiisas ekii siłmin wumb en enim kin ek nik piinjing, "Sinim bres endi sinałim," pa ninjing. 17 Pe Jiisas ei pi-ipi, ek yi nipi, eim ekii siłmin wumb ngum, "Nimbił erang en enim ek nik piik piik enmin ei, 'Sinim bres sinałim,' ninmin? Pe en enim noman pinałim, mił piik enanmin min? Nimbił erang enim noman tuk ełe dinga pałim? 18-19 Enim ningił ełe pałim ei epi kinenjing min? Enim konu pałim ei enim ek piinanmin min? Enim ek ei wakin

tok si kindnjing min kunum endi na bres angił orung sip, wumb 5,000 mulnjung ei na kuni ngamb nunjung? Enim kuni ngunjung kuni ei, gerenj kon nimberii orung tu wunjung?" "Engki endeim nga tał," pa yi ninjing. 20 Nga kunum endi na wumb 4,000 wumb pei kuni ngunj ei enim kuni mend orung enim gerenj kon nimberii tu wunjung?" Eim ekii siłmin wumb yi ninjing, "Gerenj kon angił orung nga tał tu wunjpun," pa yi ninjing. 21 Jiisas ek nipi ekii siłmin wumb ngum, "Enim oł ei pii poł nga tunanmin min?"

Beseira Konu Ełe Wu Ningił Tumbun Mułum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim.

22 Nga Jiisas kin eim ekii siłmin wumb Beseira konu ełe tor punjung. Pe wumb kombur wu ningił tumbun wu endi, Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Wumb ei ek dinga nik, Jiisas wu ei angił embiłang ka ermba ninjing. 23 Jiisas wu ningił tumbun mułum wu ni angił embiłim. Jiisas wu ei sipi, konu owundu ełe tor sipim. Sipang kin, eim jipambił topu, ningił ełe kindpi, eim angił tonu ambiłim, pe wu ei kii sim, "Nim epi endi kan min?" 24 Pe wu ei tonu kindpi kenim. Kanpi kin, ba "Wumb ei ond mił angk mołmun," pa nim. 25 Jiisas nga wu ei ningił ełe embiłim. Pe wu ei dinga kenim ni, wu ningił ei ka mułum. Mułang kin, epi pei kanpi poru nim. 26 Jiisas wu ei kindang kin, eim nge ngii konu ełe ba nge pum. Jiisas ek nipi wu ei ngum, "Ninim wumb nge konu ełe punenjii," pa nim.

Piisa Jiisas Nge Embe Nipi Peni Ełe Kindim
(Masyu 16:13-20, Luk 9:18-21)

27 Jiisas ekii siłmin wumb kin tor pupu, Sesariya Pilipai konu ełe tuk pei punjung. Andłam ełe puk, Jiisas eim ekii siłmin wumb ek dinga nipi kii sim, "Wumb pei na embe nii niłmin?" 28 Pe eim ekii siłmin wumb yi ninjing, "Wumb kopur nim Jon wumb noł pendiłim wu, pa niłmin. Nga wumb kopur nim Elainja, ok ek keimi ni tor kindiłim wu," pa ninjing. "Nga wumb kopur nim ek ni tor kindiłim wu eipi endi mołun," pa ninmin ku. 29 Jiisas ekii siłmin wumb ei kin kii sim, "Pe enim na nii pa niłmin?" Piisa ek nipi orung kindim, "Nim Krais, Gos mei konu ełe mani kindang orun wu," pa nim. 30 Pe Jiisas ek dinga nipi yi mił nim, "Enim wumb eipi kin, na embe ni to kindnerngii, mon!"

Jiisas Ek Nipi, "Na Kołup, Nga Engmbii."
(Masyu 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Pe Jiisas nga kengip ek mon kindpi nipi, eim ekii siłmin wumb kin ngum. "Na wu kingam mani mei ełe op, epi embin se andip, ngenj kumbii simbii. Nga kułmał kałiłmin wumb owundu kin, men tok ełmin wu num tok, lo ek piik połmun wumb kin, wu kingam ei buł ngok, tok kundngii," pa nim. "Kunum tekliki o pang kin, nga na angip konj tonu ombii," pa nim. 32 Nga Jiisas ek puł nipi kun erpi wumb ngum. Pe Piisas Jiisas sipi tor pupu ek ngum, "Jiisas nim ek ei nin, ei kapłi enanim," Piisa yi nim. 33 Ba Jiisas ak topu eim ekii siłmin wumb kenim. Kanpi kin, wu Piisa ek ngum, "Nim Seisen Piisa kin mołun, ei si kind pui!" a nim. "Nim Gos noman ei nim pii poł tunan mon! Nim wumb noman ei mendpił piikin mołun," Jiisas yi nim.

34 Nga Jiisas wumb pei eim kin ekii siłmin wumb kin wii tang, eim mułum konu ełe onjung. Eim ek nipi wumb ngum, "Wumb endi na kin ombii ni pimba wumb, ei eim nge embe ei ambił mani kindmba. Wu ei eim na ond peri ambił si mengpi, na ond konu ełe omba," pa nim. 35 "Yi mił, wu endi yi mił enarpi, noman konj ambił gii nipi mułmba, wu ei eim noman konj ei sinermba mon. Ba wu endi na kin piipi kin, na kin men topu ermba wu, ei eim nge noman konj si kindim kin, eim nga noman konj sipi kunum kunum ka mułmba. 36 Yi mił, wu endi eim mei ełe, epi pei noman to piipi mułmba wu, ei eim noman konj ei sinenmba mon!" pa nim. Jiisas yi nim, "Mei ełe epi ei eim noman konj er simba mił nenj? Ei mon! 37 Yi mił, wu ei epi nipe ngopu, eim noman konj sipi orung simba? 38 Yi mił, pe kunum ełe wumb oł kis kanim kanim er mołmun wu endi, na ek ei piipi nipi wumb ngumba wu ei, singambił erang mułum kin, ekii se wu kingam omba wu, ei eim kin singambił piipi ngumba ku. Na Jiisas kin Gos nge

tiłang ka wii ei kin nga Gos eim nge enjel ka wii pei omun kunum ei eni mił topu tiłang ka wii ermba," pa nim.

9

1 Pe Jiisas ek nga nipi wumb ngum, "Na enim kin ek keimi nip ngond. Wumb kopur ya ełe angiłmin wumb ei, nga kulerngii mon! Ba wumb ei Gos wumb tep enim noman dinga ka wii ei tonu onum ni keningii."

Jiisas Nge Ngenj Ełe Epi Eipi Mił Tonu Om

(Masyu 17:1-13, Luk 9:28-36)

2 Nga kunum endi angił orung nga endeim o pang, Jiisas Piisa kin Jon kin Jeims wu kopur sipi komung owundu ełe eim ei si tonu sipim. En enim minj molk kin, Jiisas nge ngenj ei nga endi eipi mił tonu om. 3 Wu kei ningił ełe kenjing ni, Jiisas wu endi eipi mił mułum. Nga eim nge alap ni epi ei tiłang erang kin, ei kuru ka wii sim. Sipi kin, mei wumb endi alap ni epi kapłi tiłang yi mił enermba mon! 4 Pe wu tał Elainja kin Moses teł tor wangił kin, Jiisas kin ek tengnjing. 5 Piisa eim Jiisas kanpi kin, ek yi nim, "Ek emb tołum wu! Sin ya ełe mołmun ei ka wii. Sin ngii tekliki tekmin. Tekmin ei, ngii endi nim nge, nga ngii endi Elainja nge, nga ngii endi Moses nge; sin ngii pei tekmin," pa nim. 6 Yi mił erang kin, wu kei mund mong enjing. Pe Piisa eim nipe ek endi nimba ei piinerim. 7 Pe kupu endi opu wu kei pandi tum. Gos ek tuk kupu muł ełe tor om, "Ei nam nge kingam; na eim kan ka wii piind. Enim eim ek piiyei!" pa yi nim. 8 Pe sikir kan orung orung kind kenjing ni, wu endi eipi kinenjing mon. Ba Jiisas endeim mendpił minj mułum.

9 Nga komung ei si kindik kin, mani wangin kin, Jiisas ek dinga nipi wu kei ngum, "Epi ei enim kenjing oł ei, enim wumb endi kanik kin ei ninerngii mon! Pu molk kin, ekii se wu kingam mani mei ełe opu, kołpu kin nga angpi, nga tonu orung ba. 10 Yi mił, nga wu kei ek ei ambił gii nik mulnjung. Molk kin, en enim ek nik piik piik enjing, ek ei, " 'Kołpu, nga angpi tonu ba,' pa ninim, ei ek nipe ek ninim?" ni piik piik enjing. 11 Nga wu kei Jiisas kii sinjing, "Nimbił erang men lo ek piik połmun wumb yi ninmin ei, Elainja ek ni tor kindiłim wu ei kumb se omba?" 12 Nga Jiisas ek nipi wu kei ngum, "Ei keimi, Elainja ok opu epi pei er ka ermba nge omba. Nimbił erang, ek endi eipi mer Gos mon ok pulk, ełe pałim, ei yi ninim? 'Wu kingam eim ngenj kumbii sipi kułmba kunum ei, wumb eim kin buł ngunjung?' 13 Ba na ek nip enim ngond, wu Elainja eim om poru nim. Neng kin, wumb en enim noman ełe eim kin oł kanim kanim enjing ei, Gos ek ok pulk, yi mił ninim."

Kangił Endi Gui Kis Tuk Pim Ei, Jiisas Er Ka Erim

(Masyu 17:14-21, Luk 9:37-43a)

14 Jiisas kin wu kei ekii siłmin wumb mulnjung konu ełe orung onjung. Wangin kin, ekii siłmin wumb kin wumb pei kułou tok mulnjung. Nga lo ek piik niłmin wumb kopur ek dinga nik, Jiisas nge ekii siłmin wumb ei nge ek mił ngunjung. 15 Nga wumb molk kenjing ni Jiisas om. Wang kin, wumb ei sikir puku sinjing. Sinjing kin, wumb ei Jiisas mułum konu ełe sikir puk kin, Jiisas kanik kin yi ninjing, "Nim on?" a ninjing. 16 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb kin kii sim, "Eim wumb ei kin enim nimbił oł erang enim gupu ełe ek mił enmin?" a nim. 17 Nga wu endi tuk wumb mulnjung konu mułum wu ei, Jiisas kin ek nipi orung kindim, "Ek emb tołun wu, nim na kangił gui kis endi tuk mułang kin, eim ek tingnałim. Na nim kin tu wund, ei nim er ka enjii," pa nim. 18 "Nga kunum kunum gui kis ei kangił ei ambiłpi, topu mani mei ełe kindiłim. Pe gupu noł gupu ełe tor ołum kin, nga gupu mong giikir nipi kin, eim ngenj dinga punum. Nga na nim ekii siłmin wumb kanip kin, kii sip ninj, ba wumb ei kapłi er ka enenjing mon," pa yi nim. 19 Jiisas ek nipi orung kindim, "Enim wumb pii gii pinałim wumb! Kunum nimberii na enim kin mułmbii? Kunum nimberii na enim ngenj kumbii kułmbii? Enim kangił ei na kin tu wei!" pa nim. 20 Nga wumb kangił ei Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Tu wunjung kunum ełe, gui kis ei Jiisas kanpi, kangił ei sikir to ak topu, kangił ei mani

mei ełe kindang pepi, ak mak erim. Erim kin, kangił ni, gupu ełe jipambił mił epi kuru endi tor om. 21 Nga Jiisas kangił arim kii sim, “Kunum nimberii eim oł yi mił erim?” Arim ek nipi orung kindim, “Kumb ok kangił kembis kin er pim. 22 Nga gui kis ei kangił topu, dup ełe nin noł ełe nin kindmbii ni erang kin, topu kundmbii ni erim. Ba nim sin kin kaimb sikin kin, paki tokun kapłi er ka enjii!” pa nim. 23 Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim pii gii niłan kin, kapłi, nim epi ei pei siłan,” pa nim. 24 Sikir arim ek dinga nipi yi nim, “Na pii gii nind; ba pii gii ei kapłi enanim. Nim na paki tunjii!” pa nim.

25 Pe Jiisas kenim ni, wumb pei sikir ok kułou tunjung. Pe Jiisas gui kis ei ek dinga ni ngopu, “Pui!” nim. Neng kin, “Nim gui kis gupu ek tingnen kin, nim kom pirek ninan; na ek nipi nim ngond ei, nim kangił si kind pui! Nim nga kangi ei kin nga tuk punenjii mon!” pa yi nim. 26 Pe nga gui kis ei wii dinga topu, kangił ei kułii mił kołpu pepi pum. Pe wumb pei yi ninjing, “Kangił ni koltum,” pa ninjing. 27 Ba Jiisas kangił ni angił ełe embiłang kin nga konj engim. 28 Ekii se Jiisas ngii konu ełe tuk pupu, eim ekii siłmin wumb minj molk, eim kin kii sinjing, “Nimbił erang, sin gui kis ei si kindmin ei kapłi enanim?” pa ninjing. 29 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb ek nipi ngum, “Gui kis ei prei erangin kin, mendpił kapłi ermba,” pa nim.

Jiisas Kunum Tał Ek Nipi Kołpu Nga Angpi Tonu Ba Nge Nim.
(Masyu 17:22-23, Luk 9:43-45)

30 Jiisas kin eim nge ekii siłmin wumb konu ei si kindik pendik puk, Galilii konu ełe tuk punjung. Jiisas eim yi ni piim, “Wu endi na jiłi moł ni piinerngii mon!” pa yi nim. 31 Nimbił erang Jiisas ekii siłmin wumb kanpi, eim kułmba nge kengip ek ei nge nipi ngum. Jiisas ek nga nipi ngum, “Wumb kombur na wu kingam mani mei ełe op tonu onj; ba wu ei sik wumb opu erii wumb kin ngok kin, nga wumb ei na to kundngii. To kunduk, nga kunum tekliki na angip tonu ombii,” pa yi nim. 32 Ba eim kin ekii siłmin wumb ek ei pii poł tunenjing. Tunarik kin, en enim singambił kulk, Jiisas nga kii sinenjing mon.

Nii Eim Wu Owundu Mołum?
(Masyu 18:1-5, Luk 9:46-48)

33 Pe Jiisas kin ekii siłmin wumb ok Kapaniyam konu ełe onjung. Ok, ngii endi nirik pangin kin, Jiisas eim ekii siłmin wumb ei kin kii sim. “Enim andłam ełe ok, nipe ek mił endi ninjing?” 34 Ba eim ekii siłmin wumb ek endi ninenjing. Nimbił erang andłam ełe ok yi ninjing, “Wumb nii sinim wu num mułmba,” yi ninjing. 35 Pe Jiisas mani kan mołpu kin, eim wu engki nga tał, ‘Wei!’ a nim. Nipi kin, ek nipi ngum, “Wu endi ei wu num mendpił mułmbii ni piim kin, eim embe to mani kindpi mułmba. Wu ei ekii se wumb pei paki topu ngopu mułmba,” pa nim. 36 Pe Jiisas kangił kembis endi sipi, tuk en enim mulnjung konu ełe engndim. Pe eim kangił ei angił ambiłpi kin, eim ek nipi wu kei ngum. 37 “Wu endi na embe ełe piipi kin, kangił kembis ei mił endi paki tumba wu ei, na paki tumba. Nga na paki tum kin, wu ei na mendpił paki tunanim mon. Wu ei na Arnan paki tonum ei, na kindang onj, ei paki tonum ku.

Wu Ei Sinim Kin Opu Orung Enanim Wu Ei Sinim Wu Puł
(Luk 9:49-50)

38 Jon ek nipi ngum, “Ek emb tołun wu, sin kenjpin wu endi nim embe ełe nipi, gui kis si tor si kindim. Ba wu ei sinim kin tep to kongun ende endnerim. Wu ei yi erang sin, ‘Eim mon!’ pa ninjpin.” 39 Ba Jiisas ek nipi Jon ngum, “Enim ei yi ninerngii mon! Wu endi na embe ełe nipi, jep oł endi ermba wu ei, na kin ek kis sikir ninermba mon!” pa yi nim. 40 “Wu endi sinim kin opu orung mulerim kin, wu ei sinim wu puł,” pa nim. 41 “Yi mił, na enim kin keimi nip ngond, wu nii endi enim kin kanpi noł ming endi enim kin paki topu ngumba wu ei, Krais nge kongun ei piipi kin, paki topu erim. Erim kin, wu ei eim nge kumep ngang simba ei am punermba mon.”

Ol Kis Kanim Kanim Ei Noman Pii Gii Er Kis Mondlum
(Masyu 18:6-9, Luk 17:1-2)

42 “Pe wumb kombur kangił pii gii to kis
mundmun ni erngii wumb ei, num goltum
ele ku owundu endi kan kulk, ep noł ele
mani kindngii. Kindangin kin, na ek ni
piik mulnjung kangił ei, ka mułngii,” pa
nim. 43 “Pe enim angił ele oł kis enjing
kin, enim pii gii ei kis mułmba. Kis mułang
kin, enim angił ele orung kopus si kindang
kin, enim angił oł kis enerang, nim ka
mułngii. Mon pim kin, enim angił ele tał
peng kin, enim dup konu kis ele pungii
dup ei, kumblałim mon, piram nopu minj
pałiłim. 44 (Konu ele, ‘Dup nopu nopu minj
er mołang kin, ei kumblermba. Nga ka
Pisapis mił epi ei wumb ngenj ele nołum ei,
poru ninermba; ba enj enj nopu pimba.’)
45 Pe nga enim simb ele oł kis enjing kin,
enim pii gii ei kis mułmba. Kis mułang kin,
nga enim simb ele orung kopus si kindang
kin, enim simb oł kis enerang, nim ka
mułngii. Mon pim kin, enim simb ele tał
peng kin, enim dup konu kis ele pungii.
Dup ei kumblermba, piram nopu minj
pałiłim. 46 (Konu ele, ‘Dup nopu nopu er
mołang kin ei, kumblermba. Pe ka Pisapis
mił epi ei wumb ngenj ele numba ei, poru
ninermba; ba enj enj nopu pimba.’) 47 Pe
nga enim ningił ele oł kis enjing kin, enim
pii gii ei kis mułmba. Nga enim ningił ele
orung si kindang, enim ningił ele oł kis
enerang, enim ka mułngii. Mon pim kin,
enim ningił tał peng kin, enim dup konu
kis ele pungii. Dup ei kumblermba mon,
ba piram nopu minj pałiłim. 48 Konu ele,
‘Dup nopu nopu er mołang kin, ei kum-
blermba. Pe ka Pisapis mił epi ei wumb
ngenj ele numba, ei poru ninermba; ba enj
enj nopu pimba.’

49 Yi mił, pe dup ele wumb pei nopu
poru nimba, ei yi ep kusa mił. 50 Epi kusa
ei, epi ka wii mendpił. Ba ep kusa nge
singin ei poru nim kin, kapłi ep kusa ei
nimbił oł erpi kin nga singin simba? Ep
kusa nge singin ei enim kin mułang kin,
kapłi enim wumb eipi kin endeim endeim
ni noman emin sek mułngii.

10

Jiisas Amb Si Kindinmin Kengip Ek Ei Nipi Ngum
(Masyu 19:1-12, Luk 16:18)

1 Jiisas eim konu ele si kindpi, orung
pupu, orung Juriya konu owundu ele noł
Joran pum. Pupu kin, wumb pei ok Jiisas
mułum konu ele nga kułou tunjung. Jiisas
eim nge oł yi mił erpi, nga Gos ek ka kengip
ek nipi wumb ngum. 2 Men ek piik ekii
siłmin wumb kopur ok, eim ermba oł ei
kenmin ni piik kii sinjing. “Sinim nge men
kengip ek yi pałim ni, wu endi eim amb
sim ei kiłip topu si kindmba min mon?”
3 Jiisas ek nipi orung kindim, “Ok Moses
enim nipe pipe mon ek dinga nipi ngum?”
4 Pe wumb ek yi ninjing, “Moses eim kapłi
enim mon endi polk kin, amb kiłip to si
kindmin nik, mon endi polk kindik kin,
kapłi amb ei si kindngii,” pa nirim. 5 Ba
Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbił erang
enim noman tuk ele dinga peng kin, kumb
ok Moses lo ek dinga endi pultum. Pułpu
kin, enim noman ok wumb pałiłim mił
enim yi peng kin Moses mon yi połpu
ngurum,” pa nim. 6 Ba kumb ok, Gos oł
pei eririm kunum ele, Gos wu kin amb teł
eririm ku. 7 Yi mił erang kin, nga wu ei
arim mam tał si kindpi kin, eim ambim kin
dambiltpi ende pupu endeim mił mułmba.
8 Pe nga wu amb tał ngenj ende mił simba.
Yi mił ku, wumb tał nga ngenj tał nga
pinermba mon. Wumb tał ngenj endeim
mił pimba. 9 Yi mił Gos wu amb tał sipi,
ende kindpi mundmba ei, wu min amb
eipi endi to kiłip tunermba mon!” pa nim.
10 Nga ekii se ngii konu ele puk, epi ele
Jiisas nge ekii siłmin wumb, eim kin kii
sinjing. 11 Jiisas ek nipi orung kindim, “Wu
endi ei ambim si kindpi, nga amb konj
endi sim, wu ei eim ambim oł kis erpi kin,
eim amb kin kiłip tonum. 12 Nga amb ei
eim wam si kindpi, eim wu eipi endi pupu
kin, amb ei wam kin oł kis erpi, wam kin
kiłip tonum.

Jiisas Kengip Ek Ka Nipi Kangił Ngum
(Masyu 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Nga wumb kombur kangił kembis
Jiisas mułum konu ele tu wunjung. Tu wuk

kin, wumb ei kangił kembis ei embiłmba ni piik, ba eim ekii siłmin wumb kangił tu wangin wumb ei ek ngunjung. 14 Ba Jiisas oł ei kanpi, eim noman kis piipi kin, ek nipi orung kindim. “Kangił kembis na ngangin kin enim ambił gii ninerngii! Ei yi mił, wumb endi pii gii pim kin, kangił mił yi Gos mołum konu ka ełe tuk pungii,” pa nim. 15 “Na enim kin ek mendpił nip ngond. Wumb endi Gos sinim kin tep er mołum konu ełe, kangił ełe kembis mił yi sinerim kin, kapłi Gos mołum konu ełe tuk punerngii mon mendpił!” 16 Nga Jiisas eim kangił kembis embiłpi erim kin, kangił kembis ombu eim angił ambiłpi, kengip ek ka nipi ngum.

Wu Endi Epi Pei Sałiłim Wu (Masyu 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Nga Jiisas angpi andłam ełe pupu kin, wu endi sikir opu, Jiisas mułum konu ełe opu, mani simb ełe gopsing pii połpu, ek nipi kii sim. “Nim ka wii ek mon wu, na nimbił oł erip, noman konj kunum kunum sip mułmbii?” 18 Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbił erang nim na wu ka nin? Gos endeim mendpił ka mołum,” pa nim. 19 “Nim lo ek pei piiłin: nim amb sikin, kiłip tokun, amb eipi sinenjii; nim wumb nge epi waning sinenjii; nim ek kend tokun wu endi ngunenjii mon! Nim ek kend tokun, wu epi eipi ni ngonenjii; nim arnim manim ek ningił ei piinjii! Piikin, arnim manim paki tunjii!” 20 Nga wu ei ek nipi Jiisas ngum, “Ek mon wu, na kumb ok kangił kembis kin moł ei, na lo ek pei piip kin, ekii sip poru nił. 21 Pe Jiisas wu ei kanpi kin ka piipi ngopu, eim ek nipi wu ei ngum, “Nim epi endi kapłi enenim. Nim nge epi pei sikin, wumb ngokun ku sinjii! Sikin, nim ku nin epi sinerang mołmun wumb ei, ngunjii! Nim epin konu ełe epi ka mendpił sałim ei, sinjii! Nim na ond konu ełe, ekii se onjii. 22 Yi mił, wu ei ek ei piipi kin, eim kumb dinga erim. Pe eim noman embin topu kin eim orung pum. Nimbił erang, wu ei epi pei sałiłim nge wu.”

23 Nga Jiisas kanpi orung orung kind kanpi kin, eim nge ekii siłmin wumb kin ek yi nim, “Pe wumb epi pei mani mei ełe sałiłim wumb ei, kongun dinga wii erik Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk pungii,” pa nim. 24 Pe Jiisas ekii siłmin wumb Jiisas ek ei piik kin puku sinjing. Ba Jiisas ek nga nipi orung kindpi yi nim, “Na nge kingnan noł, wu endi Gos sinim tep er mołum konu tuk ba; ba ei kongun dinga erpi ba. 25 Pe kung kamil endi alap mui gal tundii ełe andłam ełe tuk ba; ba eim kongun dinga erpi ba. Yi mił ku, wu endi epi pei sałim wu ei, kongun dinga wii mendpił erpi, Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk ba.” 26 Jiisas ekii siłmin wumb ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, enim Jiisas kin ek nik kii sinjing, “Yi mił, wu nii kapłi erang, noman konj kunum kunum sipi mułmba?” 27 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb kin kan kanpi, ek nipi ngum, “Ei wumb en enim kapłi enermba mon, ba Gos eim kapłi ermba. Gos eim mendpił epi kanim kanim kapłi pei ermba.”

28 Ba Piisa ek nga nipi Jiisas ngum, “Kani! Sin epi pei si kindpin, nim kin ekii se onjpun.” 29-30 Pe Jiisas ek nim, “Na enim kin ek mendpił nip ngond, wumb endi na kin Gos nge ek ka ei piik kin, ngii konu ełe si kindik; engnjing noł si kindik; einjing noł si kindik; menjing noł si kindik; ernjing noł si kindik; kingenjing noł si kindik; aka pin kuni si kindik; na nge kongun erngii onmun kunum ełe, Gos epi 100 pei ngopu orung kindmba. Ya mani mei ełe mułngii kunum ełe, Gos eim enim kin ngii ni, angim ni, aim ni, mam ni, kangił ni, aka pin kuni ei, Gos enim ombu kin pei orung kindpi ngumba. Ngang kin, wumb kombur wumb ei kin oł embin tui erik ngungii ku. Nga kunum ekii se, noman konj sik, konj kunum kunum mułngii. 31 Ba wumb kombur wu owundu mołmun kumb se mołmun wumb ei, ekii se nga wumb wii mił mułngii. Ba wumb kombur wumb wii ekii sik mołmun wumb ei, ekii se kunum ełe, kumb se wumb num mułngii.

Jiisas Ek Nipi Kunum Tekliki Eim Kułmba (Masyu 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Wumb Jerusalem konu ełe pungii pendik, andłam ełe punjung. Pe Jiisas

andłam ełe andpi sikir ok pupu, Jiisas ekii siłmin wumb puku sinjing. Nga wumb ekii se onjung wumb tungu enjing. Jiisas eim ekii siłmin wumb engki nga tał sipi, orung sim kin, ek pułe eim kin tonu omba ei, nipi ngum. 33 Jiisas ek yi nim, “Enim piyei! Sinim Jerusalem konu ełe tonu bin. Pe wumb wu kingam sipangin kin, ek emb tołmun wumb kin, Gos kułmał kałiłmin wumb owundu kin ngungii. Ngok kin, eim wumb omba ni piik kin, kan ngok tok kundngii. Pe wu kingam ei sik, wumb eipi endi ngangin kin, tok kundngii nik, wumb eipi ngunjung. 34 Nga eim wumb sik, ek kulsingii, jipambił tok, kepii tok kundngii. Tok kundangin kin, pepi kunum tekliki poru neng kin, angpi nga konj tonu omba,” pa yi nim.

Jeims Kin Jon Teł, Eł Ełip Wu Owundu Mołmbuł
(Masyu 20:20-28)

35 Nga Sependii nge kingam tał, Jeims, Jon teł okuł, Jiisas kin yi ninjngił. “Ek mon wu, sił nim kin epi endi kii simbił nge onmbuł. Nim epi ei sił kin enjii!” pa ninjngił. 36 Pe Jiisas ek nipi, wu tał ngum, “Na ełip kin nimbił oł ermbii?” 37 Pe wu tał Jiisas kin ek nikił orung kindinjngił, “Nim ekii se king peł ełe, tiłang owundu ei ninim noman dinga sikin onjii kunum ei, kapłi sił piinmbił ei nim sił wu tał endi sikin, angił tundung mundan kin, nga endi angił taring mundan mułmbuł,” pa ninjngił. 38 Ba Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Na kin ek ei kii sinmbił ei ełip ek ei pii poł tunanmbił. Ełip kapłi noł na nond noł ming ei, kapłi nunguł min? Nga ełip kapłi na noł peł ełe ełip kapłi pingił min?” 39 Pe wu tał eim kin ek nikił, “Sił kapłi ermbił.” Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Keimi, ming ei na pe noł nond, ełip ming ei kapłi noł nunguł ku. Pe na noł peł ełe, ełip kapłi noł pingił ku. 40 Pe wumb nii endi eim na angił tundung min angił taring ełe mułmba ei, na nge epi endi mon. Ba Gos ei eim peł ei eim ngumbii ni, er ka er mundum wumb ei ngumba.”

41 Nga Jiisas nge ekii siłmin wumb engki orung ek ei piik, nga Jon kin Jeims tał kin noman kis piinjing. 42 Ba Jiisas eim ekii siłmin wumb eim kin wii topu, “Wei!” pa nim. Eim ek nipi wu kei ngum, “Enim piinmin, wumb embe mołum wumb num ei, tiłap eipi ełe pałim ei, en enim noman dinga to mani kindngii ei pałim. Pe en enim wumb owundu ombu tep dinga wii ełmin. 43 Ba oł ei enim kin tuk pin-ermba mon! Wu endi eim enim kin wu owundu mułmbii ni ermba ei, enim kin kongun wii paki tumba wu mułmba. 44 Pe wu endi enim kin wu owundu endeim mułmbii ni ermba, wu ei eim enim wumb pei kin kongun wii paki tumba,” pa nim. 45 “Nimbił erang wu kingam eim yi ku, eim opu wumb eim kin kongun paki tungii nipi onerim, mon! Eim opu wumb paki tumba nge om. Opu kin, ond peri ełe kołpu, eim noman konj ka ngopu, wumb pei nga sipi orung simba nge om.”

Jiisas Wu Endi Ningił Tumbun Mułum Wu Ei Er Ka Erim.
(Masyu 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Pe Jeriko konu ełe onjung. Jeriko konu ełe si kindpi pupu kin, Jiisas ekii siłmin wumb kin, wumb pei eim kin pun-jung. Puk kin, Barsimeiyas, Tiimeiyis nge kingam ei, ningił tumbun mołułum wu ei, andłam wer ełe mołpu, wumb ku ni epi ei kenim nipi siłim. 47 Nga Jiisas Nasares konu ełe wu ei orum eim piipi kin, eim wii dinga topu, “Nim Jiisas, nim Deipis nge kingam. Nim na kin kaimb si ngo!” pa nim. 48 Nga wumb pei wu ei ek ngok yi ninjing, “Nim ek tingnerii!” Ba eim nga wii dinga topu, “Nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb si ngo!” pa nim. 49 Pe Jiisas eim opu yi nim, “Enim wii tangin kin, wangłi!” nim. Pe wumb wu ningił tumbun mułum wu, ei wii tunjung, “Nim noman dinga pimba. Nim angkin po! Jiisas eim nim wii tonum,” pa ninjing. 50 Kapłi, pe eim konduk si kindpi kin, eim sikir engim. Angpi kin, Jiisas mułum konu ełe pum. 51 Pe Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, “Na nim kin nimbił oł ermbii?” Wu ningił tumbun mułum wu ei, ek nipi ngum, “Ek mon wu, na ningił er ka eran, kenmbii,” pa nim. 52 Jiisas ek nipi orung kindim, “Nim po! Nim pii gii je erang kin, nim ningił ełe ka enim.” Pe wu ningił tumbun mułum wu ei,

sikir erang ka mułang kenim. Kanpi kin, wu ei Jiisas andłam pum konu ełe, ekii se pum.

11

Jiisas Jerusalem Konu Ełe King Mił Pum (Masyu 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

1 Pe Jerusalem konu ełe mandi ok kin, Bespeis kin Besanii konu ełe mandi komung Olip ełe tor onjung. Pe Jiisas eim nge ekii siłmin wu tał kindang punjnguł. 2 Jiisas eim ek nipi wu tał ngum, “Ełip pukuł, konu ełe keningił konu ełe mandi mołum. Pe sikir keningił ni kung dongkii wumb mulenjung kung endi kan kuł pendnjing ei, na kin tu wunguł,” pa nim. 3 “Pe wu endi ełip kanpi, ‘Ełip ei nimbił erang enmbił?’ ” a nim kin, kapłi ełip yi ningił, ‘Sił wu owundu tu weł!’ a neng kin onmbuł. Ekii se eim kung dongkii sikir sipi ya orung kindmba,” pa nim. 4 Kapłi wu tał pukuł, kenjngił ni kung dongkii endi kan kuł pendnjing. Kung ngii ondu ełe pendnjing pim ei, kan si kindkił nga tu wunjnguł. 5 Nga wu kombur mandi angk, ek nik ngunjung. “Ełip nimbił oł erang kung dongkii ei kindangił punum?” a ninjing. 6 Nga wu tał ek nikił wumb ngunjnguł, “Jiisas ek nim mił ninjngił.” Nengił kin, kung dongkii wumb, “Kung kapłi seł!” ninjing. 7 Pe ełe ełip kung dongkii wał ya Jiisas mołum konu ełe tu wunjnguł. Tu wukuł kin, konduk tukuł ei peł ełe singił. Pe Jiisas kung dongkii ełe tonu pupu mułum. 8 Pe wumb pei konduk gulk, andłam ełe mundnjung. Pe nga wumb kombur ond onguł tok tu wuk, andłam ełe mundnjung ku. 9 Nga wu amb pei Jiisas pum konu ełe kumb se punjung. Nga wumb kombur ekii se punjung ku. Nga wumb pei puk kin wii dinga tunjung, “Wu owundu onum,” pa ninjing. “Gos wu owundu ei kin eim noman ka ngumba. Eim Gos nge embe owundu ełe onum! 10 Gos sinim noman ka ngopu, eim kingam wu owundu Krais kindang opu, sinim konu orung orung tep ermba nge onum. Kumb ok, kupam Deipis sinim tep ełim mił, yi ermba nge onum. Gos embe ambił tonu kindinmin.” pa ninjing.

11 Pe Jiisas Jerusalem konu ełe om. Opu kin, men ngii owundu ełe nirik pupu kin konu ełe kan andpi, pupu kin epi kanim kanim kanpi poru nim. Ba konu eni mani pupu poru nim. Konu pou neng Jiisas eim ekii siłmin wumb engki nga tał sipi Besanii konu ełe pum.

Jiisas Ek Nipi Ond Mong Tunermba Nim (Masyu 21:18-19)

12 Nga kunum endi, Besanii konu ełe si kindik, nga Jiisas kuni tum. 13 Nga eim kenim ni ond pik endi turii mił engim. Pe Jiisas kenim ni, ond onguł pei mułum ni kenim. Kanpi pupu kin, “Ond mong, kurup simbii,” ni piim. Ond engim konu ełe, eim ond mong endi eim kinerim mon! Onguł mendpił mułum. Nimbił erang, ond pik mong tunałim kunum ei mułum. 14 Pe Jiisas ond ei nipi ngum, “Nim ond mong nga tunenjii mon!” pa yi nim. Pe Jiisas ekii siłmin wumb ek ei piinjing.

Jiisas Men Ngii Konu Ełe Kil Ngopu Si Kindim (Masyu 21:12-17, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

15 Wumb Jerusalem konu ełe punjung. Pe Jiisas men ngii konu ełe andaring mandi pum. Pupu, kenim ni wumb men ngii konu ełe andaring mandi wumb, kei nin ku onguł sik mong top ełmin, epi pei wumb tu wuk ya epi top erik, er mulnjung wumb ei Jiisas pupu, to kindang kin, konu eipi eipi tor si kindang punjung. 16 Pe Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Epi top ei Gos ngii mandi tu wuk enerngii mon!” pa yi nim. 17 Jiisas kengip ek nipi ngum, “Gos ek yi mił wumb kombur ok pulk yi ninim, na ngii ei kin wumb yi mił ningii, ‘Na ngii ei prei nge konu ełe er mułmba,’ yi ningii; ba enim wumb ek ei piinarik sik, wumb koi erik, epi waning sik erik nge ngii mił enmin,” pa nim.

18 Nga kułmał kałiłmin wumb owundu kin, ek emb połmun wumb ombu kin, Jiisas enim epi ei piik, en enim andłam endi kuruk Jiisas tumun ni piinjing. Wumb

ombu Jiisas kin mund mong enjing. Nimbił erang wumb pei Jiisas nge kengip ek piik, puku sik, tungu enjing.

19 Nga konu pou neng, Jiisas ekii siłmin wumb kin Jerusalem konu ełe si kindik punjung.

Ond Pik Kengip Ek Endi (Masyu 21:20-22)

20 Pe kupiiring okrii, Jiisas kin eim ekii siłmin wumb andłam ełe puk kenjing ni, ond pik kułii erim. Ond onguł kin dumbuł kin pei kułii er poru nim. 21 Nga Piisa eim ołendi erang piipi kin, eim yi nim, “Ek emb tołun wu, keniyo! Ond Pik ei nim ek ngon, ond ei kułum.” 22-23 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos kin pii gii nik molk kin, ołei enim kapłi erngii,” pa nim. “Na ek keimi nga nip enim ngond. Pe wu endi kapłi komung ei ek neng kin, kapłi pupu mani ep noł ełe ba. Pe wu endi eim noman tał pinermba mon, ba eim pii gii ełe mendpił pimba. Pe eim ek ei kapłi peni ełe omba. Nga epi ełe tonu omba ei, wu endi ek nim mił mendpił pimba. 24 Yi mił erang, ełe nge na enim kin ek nind, kunum ełe enim prei erik, epi endi simin ni kii sinjing kin, kapłi enim pii gii nik epi ei singii. Sik kin, prei erik, kii sik, epi ei enim singii. 25 Nga kunum ełe enim angk prei erangin kin, wu endi enim kin ołkis erpi nim kin, enim wu ei ołkis ei kapłi si kindngii. Yi mił, enim Ernjing Gos ei epin konu ełe mołum, eim enim noman kis kapłi kil ngopu si kindmba ku,” pa nim. 26 (“Ba enim wu endi ołkis ei si kindnenjing kin, kapłi Erinjpin Gos enim noman ołkis ei kil ngopu si kindnermba mon ku,” pa nim.)

Jiisas Nge Noman Dinga Nii Ngołum (Masyu 21:23-27, Luk 20:1-8)

27 Wumb Jerusalem konu ełe nga orung onjung. Wangin kin, Jiisas men ngii konu ełe nirik andpi mułum kin, wumb kułmał kałiłmin wumb owundu kin, mon ek tołmun wumb kin, men ngii kongun ełmin wumb ombu ei Jiisas mułum konu ełe onjung. 28 Wumb ok Jiisas kin ek nik ngunjung, “Nim nipe noman dinga peng ołombu en? Pe wumb nii nim noman dinga ngang, kongun ombu mił en?” a ninjing. 29 Jiisas ek nipi ngum, “Na enim ek endi kii sip ngumbii. Enim na ek nik ngunjung kin, ek ei nga na enim nip orung kindmbii. Ei na kongun noman dinga peng enj mił ei nimbii ku. 30 Ya noł wu Jon wumb noł pendiłim ołei; Gos nge ołmin mei ełe wumb nge ołʔ” Jiisas ek nipi, “Ek ei nik orung kindei!” pa nim. 31 Pe wumb en enim ek yi ni piik piik enjing. “Pe sinim epin konu ełe epi ninjpin kin, kapłi Jiisas yi nimba, ‘Enim nimbił ołerang enim Jon pii gii ninanmin?’ a nimba. 32 Pe nga sinim wumb ek epi ninjpin kin, ek ei kapłi enermba mon.” Nimbił erang en enim wumb pei mułangin kin, mund mong enjing. Wumb pei Jon eim Gos ek ni tor kindiłim wu ni piinjing. 33 Pe wumb Jiisas kin ek nik ngunjung, “Sin piinanmin.” Pe Jiisas ek yi nim, “Na yi ku enim kanip nind, na noman dinga peng yi kongun enj pa nip, ninermbii mon,” pa nipi wumb ngum.

12

Jiisas Ond Mong Pin Ek Ekin Nim (Masyu 21:33-46, Luk 20:9-19)

1 Jiisas ek ekin topu wumb ngopu eim ek yi nim, “Wu endi eim kan ond mong pin endi telim. Tałpi, kung gui torung er pok erim. Erang kin, ming owundu endi yi mił er sepi kin, ond mong tangpi tuk kindmba nge erim. Erpi kin, tep ngii endi tuk ełe takpi sim ku. Ond mong pin ei sipi wumb kongun, ‘Erngii!’ nipi, wumb kin kindim. Kindpi kin, eim pupu konu turii endi pum. 2 Tengingii kunum mandi erang kin, eim kongun wu endi kindang pupu, ond mong wumb kongun er mulnjung konu ełe pum. Eim yi ni piim, ‘Ond mong pin kuni kombur numbii. Nop sipip, ku simbii,’ ni piim. 3 Pe wumb wu ni ambił gii nik, kepii tunjung. Tok kin, nga wii kindangin orung pum. 4 Pe nga, eim kongun wu endi nga kindang om. Wu ei yi ku tok kin, peng to tokun tunjung. Nga wu ei kin ołkis enjing. 5 Pe nga eim kongun wu endi nga kindim. Kongun wumb erik molk, wu ei to kundnjung. Pe nga kongun wumb pei kindang onjung. Pe enim wumb kopur tok, nga enim wumb

kopur tok kundnjung ku. 6 Pe eim kingam endeim mendpił mułum. Mołpu kin, eim kingam ei eim noman piim. Piipi kin, ekii se mendpił, eim nge kingam ei kindang, pupu wumb ond mong pin kongun er mulnjung konu ełe pum. Pupu kin, ek yi nim, 'Nam nge kangi ei ek nimba ei kom singii,' pa yi nim. 7 Ba ond mong pin kongun ełmin wumb en enim ek nik piik, piik enjing. 'Kingam eim arim nge epi eim pei simba,' ni piinjing. 'Sinim sikir to kondpun kin, ond mong epi ei sin sinim simin!' pa ninjing. 8 Yi nik kin, tok konduk sipik, ond mong pin torung ełe kindnjing."

9 Pe Jiisas ek nipi kii sipi wumb ngum, "Pe ond mong pin ei arim opu kin nimbił oł endi ermba? Eim opu kin eim ond mong pin kongun er mulnjung wumb ei to kundmba. Pe nga ond mong pin ei sipi, wumb eipi endi ngang kin, kongun er mułngii. 10 Enim ek mon endi mer poł pendnjing ei gernenjing min? Gos ek yi mił ninim,

'Pe ku ei ngii takiłmin wumb si kindnjing
kin ku, ei ku dinga ka wii mendpił,
ngii ekin ełe engim.
11 Gos owundu eim mendpił oł ei erang
kin tonu onum, sin ei kan ka wii
kaninmin.' "

12 Jiisas ek ei wumb piik nik ełmin wumb owundu ei pupun, Jiisas ambił gii nimin ni piinjing; ba wumb mund mong enjing. Wumb piinjing ni Jiisas ek neng kin, en enim konu ei si kindik punjung.

Ku Takis Siłmin Ei Kii Sinjing (Masyu 22:15-22, Luk 20:20-26)

13 Lo ek piik ekii siłmin wumb kombur kin, Eros wumb kopur kin Jiisas mułum konu ełe punjung. Puk kin, wumb ei en enim ek endi nik Jiisas simin ni piik punjung. 14 Pe wumb ei ok Jiisas kin ek dinga nik, "Ek emb tołun wu, sin piinmin nim ek keimi nikin nikin en wu. Pe nim wu endeim noman ngonan. Nim wu endi noman peng ek ninmin mił ninan. Nga wu embe pinałim mił ninan mon? Gos ek keimi mendpił minj nikin, wu amb pei ngon. Nim piin ei sinim ermin mił nenj? Ei kapłi sinim wu num Siisa yi mił Rom tep ełmin wu owundu mił, ku takis ngumun min mon? Sinim kapłi ngumun min sinim ngunermin?" 15 Jiisas ek kend tok ełmin wumb ei piim. Piipi kin, Jiisas ek nipi ngum, "Nimbił oł erang enim na kin ek ak mak enmin? Pe kom ku end tu wuk, na ngangin kin, ei kenmbii," pa nim. 16 Wumb kom ku sik tu wunjung. Tu wangin kin, Jiisas wumb ei kin kii sim, "Ei min men mił ku ei nii nge?" Pe wumb ek nik orung kindnjing, "Ei Siisa nge." 17 Pe Jiisas ek nipi orung kindim, "Epi Siisa nge epi ei Siisa ngungii! Gos nge epi ei Gos eim ngungii!" Pe wumb ek ei piik pii pol tunarik kin, piik kun enenjing.

Wumb Kolk Nga Angnałmin (Masyu 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 Wumb kolk nga konj punałmin ni piiłmin wumb kopur Jiisas mułum konu ełe onjung. Wumb tiłap ei men ek eipi mił yi niłmin, 'Wumb kolk nga konj punałmin.' Wumb ei, Jiisas kin kii sinjing. 19 "Ek emb tołun wu, Moses lo ek yi mił połpu sinim ngum. 'Pe wu endi kułum kin, eim kangił endi mulerim ba, eim ambim ei mołum. Mołum kin, amb ei eim angim sipi kin, kangił endi mengpi ngumba. 20 Pe wu angim angim angił orung nga tał mulnjung. Molk kin, wu kumna ei amb sim wu ni kułum ba, kangił endi mengnerim. 21 Pe angim ekii amb ei sipi kin, nga wu ei kułum, ba kangił endi mulerim ku. Pe nga angim tuk ei, amb ei eim sim, ba nga eim kułum ku. 22 Yi mił wu angim angił orung nga tał angim ei, amb endeim ei ku sik punjung; ba kangił endi mengnenjing mon. Angim angim ni pei kulnjung. Kolk kin, ekii se mendpił amb ei kułum ku. 23 Pe kunum ekii se kulnjung wumb nga angk tonu ongii kunum ei, amb ei wu nii simba? Amb ei wam nii, nim piin min? Wu angim angił orung nga tał amb endeim sinjing," pa ninjing.

24 Jiisas ek nipi ngum, "Gos ok pultum ek ei, enim pii poł tunarik mołmun. Pe enim Gos epi dinga ermba, ei enim piinanmin. Pe enim ek ninmin ei, kun pinałim mon. 25 Wumb kulnjung wumb angk tonu ongii kunum ełe, wu amb sinerngii mon, ba Gos enjel epin konu ełe mołmun mił ei yi ku mułngii. 26 Ba ek ei wumb kułii wumb nga

angk tonu ongii; enim Moses nge mon mer
pultum pałim ei kenjing min? Dup endi
ond kembis ełe dup num ek poł ei Gos nipi
wu Moses kin ngum,
'Na wu Eiparam nge Gos, wu Aisak nge
Gos, wu Jeikop nge Gos,' pa yi nim.
27 Gos wumb kułii wumb nge Gos mon!
Gos wumb konj mołmun nge Gos mołum.
Gos wumb eim kin pii gii ninjing wumb ei,
Gos noman konj nga, en enim ngang konj
mułngii. Enim ek ei kun mendpił pinałim
mon," pa nim.

Gos Ek Dinga Kumna Mendpił (Masyu 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Nga men kengip ek tołum wu endi
opu moł piipi kin, Jiisas wumb kin ek
mił enjing ni orung kindpi ka erim. Pe
wu ei Jiisas kii sim, "Lo nipe lo kumna
mendpił ka wii pałim?" 29 Jiisas ek
nipi orung kindim, "Lo ek kumna yi mił
pałim. 'Enim Esrel wumb pei enim pi-
ingii! Sinim Erinjpin Gos Owundu ei
sinim Gos ei endeim mendpił, sinim nge
Owundu mołum. 30 Nim Gos kin noman ka
pei mendpił ngokun, "Nanim Gos," nikin
mulnjii. Ninim noman tuk ełe poru Gos
kin ngokun; nga nim noman pei Gos kin
ngokun, nim noman dinga pei Gos kin
ngokun er mulnjii,' pa nim. 31 Nga lo
endi ei yi mił: 'Nim wumb eipi noman ka
ngunjii ei, ni ninim noman ka ngon mił yi
ngunjii.' Nga lo eipi endi lo tał ei kamb
mani kindnanim mon," pa nim. 32 Pe ek
emb tołun wu ek nipi Jiisas ngum, "Ek mon
wu! Nim ek ka nin keimi mendpił, Gos
endeim mendpił mołum. Eim Owundu
mołum. Gos eipi endi molałum, mon!
33 Sinim eim kin noman ka pei ngumun;
sinim noman tuk ełe pei ngumun; sinim
noman dinga eim kin pei ngumun; sinim
wumb mołmun noman ka ngumun. Pe
sinim lo tał ei piipin kin sin sinim lo tał ei
ekii se punjpun kin, kapłi oł ei erpi wumb
kułmał kałmin kanim kanim pei to mani
kindim," pa nim. 34 Nga Jiisas piim ni, wu
ei ek ka nipi orung kindim. Jiisas wu ei
kin ek nipi ngum, "Nim Gos sinim kin tep
er mołum konu ełe mandi mołun," pa nim.
Yi mił, nga wumb endi Jiisas kin nga kii sik
mund mong erik mołmun.

Krais Eim Nii? (Masyu 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Pe nga Jiisas men ngii mołpu, kengip
ek nipi wumb ngum, "Nimbił erang kengip
ek tołmun wumb ei Krais ei opu, wumb
paki tumbii ni, omba wu ei Deipis nge
kingam mendpił mołum?" pa ninmin.
36 "Gos Gui Ka neng, Deipis kin ek nim,
'Owundu nipi, na owundu ninim mił, nim
na angił tundung orung mulnjii.
Molkun kin, ekii se nim opu orung
wumb na sipi, nim simb ełe man-
dring kindamb kin, nim opu orung
wumb to mani kindnjii,' pa nim.
37 Deipis ei eim 'Owundu' ninim; nimbił
erang Owundu Deipis nge kingam mend-
pił mołum ninim?" Pe wumb tiłap owundu
molk kin, eim ek ei piik kin ka piinjing.

Jiisas Lo Ek Kengip Tołmun Wumb To Mani Kindim (Masyu 23:1-36, Luk 20:45-47)

38 Pe Jiisas kengip ek ni ngopu yi nim,
"Enim lo ek piiłmin wumb kan kun erik
mułngii. En enim alap olt tałpin endmin
ni piiłmin. Puk kin, en enim wumb kanik
kin, 'Mułeiyo,' nik kin wumb ei kułou
tołmun konu ełe mołmun. 39 Nga en enim
konduk olt kindik kin men ngii kumb ełe
mułngii ei ka piiłmin. Nga en enim kuni
owundu nołmun ei, en enim puk peł kumb
ełe mułmun ni ka piiłmin ku. 40 'Wumb
ombu amb ngii konu bin ni piiłmin.' Amb
wengin mołmun konu ełe pułmun. Puk
kin, amb epi ngii konu epi mołum ei, pei
sik poru niłmin. Nga en enim ek kend tok
prei olt ełmin. Erik kin, ekii se kunum, Gos
wu ombu epi embin tui endi wu kei kin
ngumba."

Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Endi Ngum (Luk 21:1-4)

41 Nga Jiisas men ngii konu ełe ku sim
konu ełe wumb ku tu wuk ming ełe
kindiłmin konu ełe mandi mułum. Pe
wumb ku sim wumb, ku pei ngunjung.
42 Pe nga amb endi wam kultum, amb
ku kurpu mułum ni, ku kundii kembis ei
endeim mił sipi kindim. 43 Nga Jiisas nge
ekii siłmin wumb eim wii topu kin, "Wei!"
nim. Nga eim enim kin ek nipi ngum,
"Na ek keimi nipi enim ngond, amb ku

kurpu eim wam kułum amb ei, ku owundu tuk kindnim. Kindim, amb ei wumb ku pei men ngii ełe ku tołmun ming ełe tu wunjung wumb ombu, amb ei to mani kindim. 44 Pe wumb pei en enim ku pei sałiłim, ba mer ming ełe pei kindnałmin. Ba amb ei eim ku pei pinerim, ba eim ku pei tuk kindim. Kindpi kin, pe eim nga kuni sipi nopu ermba, ku sinałim," pa nim.

13

Men Ngii To Kis Ermba (Masyu 24:1-2, Luk 21:5-6)

1 Pe Jiisas men ngii si kindpi, tor pupu kin, Jiisas ekii siłim wu endi ek nipi, Jiisas ngum, "Ek mon wu! Kani! Ku owundu ka wii nin ngii ka wii ka wii mołum," pa nim. 2 Nga Jiisas ek nipi orung kindpi yi mił nim, "Nim ngii owundu ombu kan min? Pe ku endi tonu ku ełe pałim ku ei, ekii se pei to mani kindngii," pa nim.

Epi Embin Tui Pei (Masyu 24:3-14, Luk 21:7-19)

3 Jiisas tonu komung Olip ełe mułpu, men ngii owundu orung engim ni kenim. Pe Piisa, Jeims, Jon, Endru wu kei mendpił molk kin, eim kin kii sinjing. 4 "Nim ek nikin sin ngon, ei kunum nenj oł embin tui ei tonu omba? Nipe oł endi kumb se tonu omba sin piimin? Epi ombu pe mandi tonu omba min?" pa ninjing.

5 Pe Jiisas ek nipi ekii siłmin wumb ngum, "Enim kanik kun er mułngii! Mon pim kin, wu endi enim ek kend topu ngopu tor simba. 6 Wumb pei ok, 'Na embe Krais,' ningii. Nik kin, ek yi ningii, 'Na wu ei mendpił ond,' pa ningii. Nik kin, wumb pei ek kend tok ngok tor singii. 7 Nga ekii se, enim wumb opu erngii ei piik kin, wumb opu erngii ek poł omba ei piik kin, en enim tungu enerngii! Ei epi tonu ongii, ba poru nimba kunum ei, poru ninanim. 8 Yi mił, wumb tiłap endi puk, wumb tiłap endi kin opu erngii. Wu king tiłap endi puk, wu king endi kin opu erngii. Nga konu orung kopur konu kopu tumba. Kopu tang kin, wumb kuni simba. Epi ei amb endi kangił mengmba erang ngenj kumbii sinmin, yi mił pepi ba," pa nim.

9 "Ba en enim mandił kan kun erik mułngii! En enim wu num ek ei kos piimba. Pe enim men ngii konu tu wuk enim kepii tungii; enim kin nin tep ełim wu owundu mułngii konu ełe, tu wungii enim. Na ek ka nik wumb ei ngok kin, na kongun yi mił erngii," pa nim. 10 Pe wumb tiłap eipi eipi wumb pei Gos ek ka nengin kin, ełe ok endi piyangin kin, ekii se muł mei poru nimba kunum ei, oł embin tui tonu omba nim. 11 Pe wumb kombur enim sik tu wuk, kos ełe tonu tu wunjung kin, enim mund mong kulerngii. Kularik kin, sinim ek nipe ek nimin noman yi to piinerngii mon! Kunum ełe, Gos enim kin ek ei pei nipi enim ngumba ei, enim nik tor kindngii. Nimbił erang, ek ei enim mendpił ni tor kindnerngii mon. Ba Gos Gui Ka enim kin ek ei nipi ngumba. 12 Wumb enim engnjing sik, kos erik nga to kundngii. Ernjing, kingenjing kin opu orung erik to kundngii. Pe kingenjing, arim mam ni opu orung erik, to kundngii. 13 Wumb pei enim kin noman kis piik ngungii; na ek enim piik mołmun, oł ei erngii. Ba wu endi na kin pii gii dinga peng mułum kin, kunum ełe poru nimba kunum ei, Gos eim sipi orung simba."

Epi Kis Mendpił Tonu Omba (Masyu 24:15-28, Luk 21:20-24)

14 "Ba enim epi ei keningii, konu er kis ermba, epi kis ei konu ka mołpu konu engmba. Wu endi ek ei gerim kin, ka piyangłi! Kunum ełe Jura wumb mul-njung, tungu puk, tonu komung ełe sikir tonu pungii. 15 Pe wu endi ngii tonu ełe mołpu kin, nga sikir mani pupu eim epi ngii nirik mołum, epi endi sinermba mon. 16 Nga wu endi aka pin mołpu kin, kan ak topu sikir pupu, konduk endi sinermba mon ku. 17 Kaimb mendpił singii amb kangił mundii mondunmun ei, nin amb kangił am ngok kunum ei, wumb ei kaimb sik ngungii. 18 Pe enim prei erangin kin, konu jii nimba kunum ei, oł ei nge tonu onermba mon. 19 Kunum ełe, oł embin tui owundu kumb se tonu omba. Kumb ok, Gos epi pei eririm kunum, pei o pum; nga pe yi ku oł embin tui ei nge ok tonu oneririm. Ekii se oł embin tui, ei yi ku tonu

onenmba. 20 Nga Gos Owundu eim kunum
ele aninga kopur wak tulang kin, wu amb
pei kunum ele poru nilangin. Ba eim nge
ni mundum wumb ni piipi kin, kunum ele
aninga kopur wak topu kindang molmun.
21 "Nga kunum ele wu endi molpu yi
nimba, 'Kenei! Krais ya ele molum. Krais
wul ele molum,' yi nimba. Wu ei enim
kin ek yi nimba, enim pii gii ninerngii
mon. 22 Pe Krais ek mil ek kend tok
ningii. Nga ek kend tok ni tor kindilmin
wumb ok kin, jep ol kanim kanim nin, ol
kanim kanim erngii ku. Keimi kapli erim
kin, Gos mundum nipi wumb ek kend tok
singii nge, erngii. 23 Ba enim kan kun erik
mulngii! Na ek pei enim kin ok nip poru
ninj ol ei nge, endi ekii se tonu om kin,
enim pii pol tungii."

Ekii Se Wu Kingam Omba (Masyu 24:29-31, Luk 21:25-28)

24 "Ba kunum ele ol embin tui pupu poru
neng kin, pe eni emii pimba; nga oi tilang
enermba mon ku. 25 Nga mul ele, kanjip
pei mani ongii. Nga kupu mul dinga epi
molum epi ei olup ermba. 26 Nga kunum
ele, na wu kingam ekii se kupu mul kin,
ele mani ombii ni enim keningii! Kanik
kin, na noman dinga wii kin nga tilang ka
wii kin mani ombii. 27 Nga kunum ele, Gos
nge eim enjel pei kindang, ongii. Ok kin,
eim nge wu amb pei kulou topu mundum
wumb eim konu ele orung orung pei sipi
orung simba. Sipi kin, mei konu ekin
orung orung pei, sin epin konu ele orung
orung pei sipi orung simba."
28 "Enim ond pik ele ek ei piingii.
Kunum endi ond angil ele nol molpu,
onguł konj tonu opu, nim kin enim piingii
ei, konu eni ba kunum tonu onum ni
piingii. 29 Ei mil, ekii se na ek nind mil
epi yi tonu omba keningii. Enim piingii,
eim mandi opu kin, ngii ondu ele molum
ni piingii. 30 Na ek keimi nip enim ngond!
Wu amb pei kulerngii kunum ele, na ek
nind mil epi yi tonu omba. 31 Kupu mul
kin mei tel poru nimba; ba na ek ei poru
ninermba mon," pa nim.

Wu Endi Kunum Ele Kin Eni Ele Ni Piinanim (Masyu 24:36-44)

32 "Ba wu endi kunum ele kin, eni ele
ni piinanim mon. Gos enjel ei epin konu
ele molmun, ei pii pol tunanim. Nga Gos
kingam yi ku, pii pol tunanim. Ba Arim
Gos mendpil pii pol tolum. 33 Enim kan
kun erik kui erik mulngii! Enim piinan-
min kunum nenj ol ei tonu omba. 34 Ei yi
mil, wu endi eim ngii konu ele si kindpi
kin, konu eipi orung pum. Pupu kin, eim
kongun wumb eim nge epi ombu tep er
mulngii, ni kongun wu endeim endeim
ni ngum. Ngopu kin, ngii ondu ele tep
er mulmba wu, ei eim tep ka er mulmba.
35 Yi mil, enim tep ka erik mulngii! Enim
piinanmin ngii arim kunum nenj orung
omba. Emii pang omba min, tinga omba
min, kupiiring okrii kei kultu wii tolum
kunum ele omba min, ei enim pii pol
tunanmin mon. 36 Mon pim kin, eim
sikir opu, kenmba ni enim or pek mulngii.
37 Nga ek ei enim nip ngond, ei na wumb
pei nip ngunj, ei enim tep ka wii erik kin,
kui erik mulngii!" pa nim.

14

Wumb Owundu Jiisas To Kundngii (Masyu 26:1-5, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

1 Pe kunum tal opu pang, ekii se 'Pasopa
Kuni Owundu' kunum endi sim. Nga
kulmal kalilmin wumb owundu kin kengip
ek nilmin wumb yi ninjing, "Sinim nimbil
ol erpin, Jiisas kin ek kend nipin kin, Jiisas
ambil gii nipin, to kundmun?" a ninjing.
2 Yi mil wumb ek yi ninjing, "Sinim ol ei
kunum owundu salim kunum ei, enermin
mon. Mon pim kin, wumb opu tonu sik
erngii."

Amb Endi Jiisas Peng Ele Kopung Kindim (Masyu 26:6-13, Jon 12:1-8)

3 Nga Jiisas eim Besanii konu ele pupu,
Saimon ok kinj nang pirim, ngii konu ele
pum. Pupu molpu kin, kuni nolmun pel ele
mulang kin amb endi om. Opu kin, amb
ei ming ka wii endi sipi tu wum. Tu wupu
kin, ming ei mur ka wii, ku owundu pulum
ming ei, topu gal tum. Topu kin, kopung
ka wii sipi, Jiisas peng ele kindim. 4 Ba
wumb kombur mulnjung wumb ei noman
kis piinjing. Wumb en enim ek ni piik piik

enjing, “Nimbił erang kopung muru ka wii ei wii bein to kindnim?” ninjing. 5 “Pe sinim wumb top erei nipin ngumun, ei ku 300 mił simin. Sipin kin, wumb kurpu mołmun wumb ei ngumun.” Nik kin, amb ei kin ek ngunjung. 6 Ba Jiisas yi nim, “Enim amb kanik, wiik tei!” a nim. “Enim nimbił erang noman embin tui eim kin ngonmun? Ei na kin oł ka enim. 7 Kunum kunum wumb kurpu enim kin mołmun. Kunum kunum enim wumb kurpu kin paki tumun ni piinjing kin, kapłi paki tei! Ba na enim kin kunum kunum mulermbii mon. Muleramb kin, enim na kin paki tungii mił nenj?” pa nim. 8 “Amb ei epi kapłi ermba mił erim. Amb eim kopung muru ka wii sipi, na ngenj ełe kełim ei na kułmbii oł erim. 9 Nga na enim kin ek keimi nind! Ei konu orung orung pei wumb Gos ek ka nik ngungii. Epi nipe amb eim erim mił nik ngangin kin, wumb pei piingii ku!”

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Ngum (Masyu 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Pe kunum ełe, Jiisas ekii siłmin wumb engki nga tał mulnjung konu ełe, wu endi embe Juras Eskeriyas eim pupu, kułmał kałiłmin wumb mulnjung konu ełe pum. Pupu kin, eim Jiisas sipi, opu erii wumb ngumba nge pum. 11 Nga en enim ek ei piik Juras Eskeriyas ek nim mił piik, ka piinjing. “Pe eim kom ku ngumun,” pa ninjing. Pe Juras, “Jiisas sipi, kułmał kałiłmin wumb ngumbii,” ni yi piim.

Jiisas Pasopa Kuni Eim Ekii Siłmin Wumb Kin Kuni Num (Masyu 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

12 Nga kunum kumna kunum bres yiis punałim kunum ei, tonu om. Kunum ełe, kung siipsiip wał to kondułmun ku. Kunum ełe Jiisas ekii siłmin wumb Jiisas kin yi ninjing, “Sin nim kuni Pasopa jiłi er ka er semin nunjii?” pa ninjing. 13 Nga Jiisas wu tał kindang punguł nge punjnguł. Pe eim ek yi nipi wu tał ngum, “Ełip konu owundu ełe wu endi noł ming owundu ełe noł kułpu tumba konu ełe, ełip kurkuł ba konu ełe, ełip ekii se punguł. 14 Nga ekii se pukuł, eim ngii endi nirik pum kin, ełip ngii arim kin ek yi mił ningił, ‘Ek mon wu yi nim, ngii palting jiłi seng, na ekii siłmin wumb kin kuni Pasopa numbii?’ 15 Nga eim kapłi andan topu, konu owundu tondrung palting ełe tuk peł simba ełe, er kun er kindang, simba ełe sinim kuni er ka er singił.” 16 Pe Jiisas ekii siłmin wu tał punjnguł konu ełe owundu sim. Seng kin, epi kanim kanim Jiisas ek nim mił kenjngił. Pe wu tał kuni Pasopa er ka enjngił.

17 Nga konu pou neng, Jiisas eim ekii siłmin wumb sipi tu wum. 18 Nga peł ełe kuni nok molk kin, Jiisas eim yi nim, ‘Na ek keimi nip enim ngond, enim mołmun wu ei endi, na sipi opu orung wumb ngumba wu ei, na kin kuni ende nonum.’ 19 Pe Jiisas ekii siłmin wumb en enim, noman embin tum. Tang kin, pe wu endi nii nik eim kii sinjing, “Na min?” pa ninjing. 20 Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim wu angił orung orung nga tał endi ełe mołum. Wu ei nam kin ming ełe bres ende kindinjpił. 21 Yi mił, na wu kingam oł embin tui tonu omba, ei Gos ek ełe ok polk pendik mił ninim. Wu kingam ei topu tonu kindim wu, eim kaimb mendpił sim. Kapłi, wu ei mam wu ei mengnerim!” pa nim.

Jiisas Kuni Eim Ekii Siłmin Wumb Kin Num (Masyu 26:26-30, Luk 22:15-20)

22 Nga en enim kuni noł molk kin, Jiisas eim bres endi sipi, eim prei erpi Gos ngum. Ngopu kin, bres engin topu, eim ekii siłmin wumb kin ngum. Ngopu kin, ek yi nim, “Enim Sei! Ei na nge ngenj mił.” 23 Pe eim ming wain endi sipi kin, prei erpi, Gos ngum. Ngopu kin sipi, eim ekii siłmin wumb kin ngum. Pe wumb pei noł nunjung. 24 Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ei miyem mił ei, Gos ei kumb ok eim wumb ek mendpił nirim ek ei pułe, akip tonu onum. Ei yi mił, na miyem ei bein tamb kin, wu amb pei paki tumba. Pułe yi mił, na kuls kin, mei wumb pei paki top ngumbii,” pa nim. 25 “Na ek keimi nip enim ngond, na nga noł wain ei nga nonarip pup kin, nanim noł wain konj endi Gos mołum konu ełe nga numbii,” pa

nim. 26 Nga wumb golang nik, puk tonu
komung Olip ełe tonu punjung.

Piisa Jiisas Buł Ngumba Nge Nin (Masyu 26:31-35, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

27 Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim
pii gii ei pei dinga mulerang kin, enim
tungu pungii. Gos ek ok połmun ek ei yi
mił ninim, ‘Kung siipsiip tep mołum wu
ei to kundangin kin, kung siipsiip konu
ełe eipi eipi pungii.’ 28 Ba nam nga angip
tonu bii, pe na pup ok, Galilii konu ełe
bii. Enim na kin ekii sik ongii,” pa nim.
29 Pe Piisa ek yi nim, “Kapłi, wumb pii
gii pei dinga mulerim kin, na pii gii ei
dinga mułmba. Wumb kombur tungu
puk kin, ba na tungu punermbii mon!”
pa nim. 30 Pe Jiisas ek nipi Piisa ngum,
“Na ek keimi nip nim ngond, akip emii
pimba kunum ełe, kei kultu wii tunermba
kunum tał ninim kin, nim na embe kunum
tekliki kii sengin, ni tor kindnenjii,” pa
nim. 31 Ba Piisa ek dinga nim, “Na nim
kin ende kułmbii, ba na nim embe nip koi
enermbii mon mendpił!” pa nim. Pe Jiisas
ekii siłmin wumb pei yi minj ninjing.

Jiisas Gesemanii Konu Ełe Mołpu, Prei Erim (Masyu 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Pe puk konu endi ełe tor punjung,
konu ei embe Gesemanii. Nga Jiisas ekii
siłmin wumb ek nipi ngum. “Enim ya ełe
mułngii! Nam prei ermbii!” 33 Pe eim Piisa
kin Jeims kin Jon sipi, eim kin punjung.
Pe eim noman tuk ełe embin tang piipi
eim kis mendpił piim. 34 Pe eim ek nipi
wu kei ngum, “Nam noman tuk ełe embin
tonum. Nam kułmbii ni piind,” pa nipi
wu kei ngum. “Enim ya ełe molk kin,
tep ka erik mułngii!” 35 Pe eim aninga
kopur pui mił erim. Pupu kin, mei ełe
mani pupu kin prei erim. Na kułmbii ni
piim kin, ngenj kumbii owundu ei na kin
si kindmba. 36 Jiisas yi nim, “O Arnan,
nim epi pei kapłi enjii, ni piind. Nim na
ming ei oł embin pałim, na oł embin tui
ei si kindnjii, ba nim na noman ełe ekii se
enenjii mon! Ba ninim noman ełe yi enjii.”

37 Pe eim pupu, kenim ni eim ekii siłmin
wumb or pinjing. Nga Jiisas eim ek nipi Pi-
isa ngum, “Saimon, nim or pałin min? Nim
kunum endeim kapłi na kin tep mulenjii
min? 38 Enim tep ka kun erik molk kin,
prei erngii! Mon pim kin, epi endi enim
ermba epi ei kan simba. Keimi, noman
tuk gui ei dinga piinim, ba ngenj ei dinga
pinałim.”

39 Pe Jiisas nga pupu kin prei erim. Pe
prei ei ok erim mił, eim nga prei ei nge nga
erim ku. 40 Pe Jiisas nga opu, ekii siłmin
wumb or pinjing konu opu, kenim ni or
pek mulnjung. Eim ekii siłmin wumb en
enim ningił embin tum. Tang kin, pe en
enim ek nipe ek nimin ni piinenjing.

41 Nga Jiisas nga kunum tekliki pupu
kin, nga orung om. Opu kin, ek nipi
ekii siłmin wumb ngum, “Enim or pek kor
mołmun min? Ei kapłi, pe kunum ei na
wu kingam mani mei ełe sik, opu orung
wumb noman kis piik wumb ngonmun.
42 Enim angangin kin sinim pamin! Kinei!
Wu na nipi kindmba wu, ya mandi onum.”

Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum (Masyu 26:47-56, Luk 22:47-52, Jon 18:3-12)

43 Pe Jiisas ek nipi mułang kin, Juras sikir
opu, wu ei Jiisas ekii siłmin wu angił orung
orung nga tał, ei nge wu endi eim om.
Pe wumb tiłap owundu eim kin onjung.
Onjung kin, wumb ei tui nin kepii ambił
sik onjung. Wu owundu kułmał kałiłmin
wumb kin, wumb mon tołmun wumb kin,
men tok kongun wumb kindangin onjung.
44 Pe wu endi Jiisas sipi, opu orung wumb
wu ei oł erpi, nipi wumb kin ngum, “Pe na
wu endi kin gupu top nop ninj, wu ei Jiisas.
Enim ambił gii ningii! Enim tep ka molk
sik sipngii!” pa nim.

45 Pe Juras opu Jiisas mułum konu ełe
pupu kin, ek yi nim, “Ek emb tołun wu!”
Pe eim Jiisas gupu topu num. 46 Pe wumb
pei Jiisas ambił gii ninjing. 47 Ba en enim
enjing konu ełe wu endi mandi angpi
mułum wu ei, tui kepera sipi tor sipi,
kułmał kałiłim kongun wu endi topu, eim
kom kopispi mani kindim. 48 Pe Jiisas ek
nipi wumb ngum, “Enim na singii wangin

kin, pe enim tui ambilk enmin ei, waning wu endi mułum mił ambił gii ningii enmin min? 49 Kunum kunum na enim kin men ngii ełe ende mołpun, na enim ek emb top top enj, ba enim na ambił gii ninenjing," pa nim. "Ba Gos ek ka ok pulk ełe, ek nim mił ei mendpił keimi tonu om." 50 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb tungu puk, konu eipi eipi puk kin, en enim Jiisas buł ngunjung.

51-52 Pe kangi wu gał ei Jiisas pum konu ełe ekii se pum; ba eim alap kuru endi ngenj ełe tełim. Pe wumb eim ambił gii nimin ni enjing; ba eim alap kuru ei si kindpi, eim ngenj wii si kindpi tungu pum.

Wumb Jiisas Kos Enjing (Masyu 26:57-68, Luk 22:54,55,63-71, Jon 18:13-14,19-24)

53 Pe wumb Jiisas sipi, kułmał kałiłmin wu mułum konu ełe sipnjing. Pe wumb kułmał kałiłmin wumb kin mon tołmun wumb kin men tok kongun wumb pei ok kułou tunjung. 54 Pe Piisa Jiisas pum konu ełe ekii se pum. Ba pupu kin mandi punerim mon; eim turii mił pupu mułum. Eim pupu kin, wu kułmał kałiłmin wu ei kung gui ełe tuk pum. Pupu kin, pe tep ełmin wumb molk kin, eim dup piipi kin konu ełe pełe erpi mułum. 55 Pe wumb kułmał kałiłmin wumb kin Jura wumb owundu pei ok, wumb kopur wii tangin ok kin, 'Jiisas oł nimbił oł erim ei ni piimin,' ninjing. Ek pułe nik kanik, Jiisas to kundmun ni piinjing; ba en enim oł endi kan sinenjing mon. 56 Pe wumb pei ek kend tok, 'Jiisas oł yi erim,' nik ninjing. Ba en enim ek ei dinga punerang kin, en enim ek ende punerim mon.

57 Pe wumb kopur angk, ek kend tok, Jiisas kin ngok ninjing. 58 "Sin piinjpin Jiisas yi mił nim, 'Na nam men ngii wumb angił kin teknjing, ei nam erip kis mundmbii. Nga kunum tekliki mendpił na ngii endi tekmbii, ba wumb angił ełe teknałmin mon! Enim wumb ngii ei nge kunum kapłi teknerngii!' yi niłim," pa ninjing. 59 Ba ek ei ninjing ei, opu ende punerim mon.

60 Nga wu kułmał kałiłim wu ei wumb tuk ełe angpi, Jiisas kii dinga sim. "Nim ek endi nikin, orung kindnenjii min? Ek nipe ek wumb nim ngenj ełe ek ambiltmin?" pa nim. 61 Ba Jiisas ek endi nipi orung kindnerim. Pe wu kułmał kałiłim wu ek nga nipi ngum, "Nim Gos kindim wu Krais, Gos kingam mendpił min?" 62 Pe Jiisas ek nim, "Ei na mendpił. Nga enim keningii ni na wu kingam mani mei ełe op, Gos tonu mołum konu ełe angił tundung orung dinga wii ei pang mułmbii. Pe na tonu kupu muł epin konu ełe mołup, ombii," pa nim. 63 Pe kułmał kałiłim wu ei eim kis piipi kin, eim konduk piltan topu yi nim, "Sinim wumb kopur wii tamin ok ełim oł ei, nga ninerngii mon!" 64 Eim Gos kin ek nipi kis mondpu, Gos embe to mani kindim ei, enim piik poru ninjing. Pe enim er piinmin mił nenj?" Wumb pei Jiisas tungii ek yi mił ninjing, "Enim oł kis endi erim, eim kułangłi," pa ninjing.

65 Pe wu kopur tumun! Ke nik, jipambił tok enjing. Pe enim alap endi sik, ningił kum tunjung. Tok kin, Jiisas enim angił kin tok, yi ninjing, "Nim pe ek keimi mendpił niłin wu, nii kepii tonum?" Pe tep ełmin wumb sipik, eim angił kin tunjung ku.

Piisa "Jiisas Ei Na Kinał," Nim (Masyu 26:69-75, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

66 Piisa mer mandring mułum, kung gui tukrung ełe mułum. Pe wu kułmał kałiłim wu nge kongun amb endi om. 67-68 Pe eim kenim ni Piisa dup piipi mułum. Pe amb ei opu, Piisa dinga kanpi ek nim, "Nim yi ku Jiisas kin Nasares konu ełe andkin mułun," pa nim, "Na mon! Na piinand! Na nim ek nin ek pułe ei na piinand." Pe eim kung gui ondu mandi ełe anda pum. Pang kin, kei kultu endi wii tum. 69 Pe kongun amb Piisa kenim ni, nga amb ei ek nga wumb mandi mulnjung wumb nipi ngum, "Wu ya mołum wu ei, wumb tiłap ende," pa nim. 70 Ba eim nga ek dinga nim, "Mon!" Nga ekii se nga wumb Piisa kin ende mulnjung, wumb ek ninjing, "Keimi, nim wu ei kin tiłap ende, nim Galilii konu wu mendpił," pa nim. 71 Pe Piisa ek dinga wii nim, "Na ek keimi mendpił nind! Na enim ninmin wu ei, na piinand." 72 Pe sikir kei kultu kunum tał wii tum. Pe Piisa piim ni Jiisas yi nim mił piim, "Kei kultu kunum

tał wii tunerang kin, pe nim ek kunum tekliki ninjii, ‘Nim na kin piinand.’ ” Pe Piisa eim ke dinga wii nim.

15

Jiisas Pailos Mułum Konu Ełe Mułum (Masyu 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Jon 18:28-38)

1 Nga kumb kupiiring ok, wumb kułmał kałiłmin wumb kin men kengip ek tołmun wumb kin men tok kongun wumb kin Jura wumb owundu pei ek endi ninjing. Pe wumb Jiisas kan tok, Pailos Rom tep ełim wu owundu mułum konu ełe, sipnjing. 2 Pe Pailos eim Jiisas kii sim, “Nim Jura wumb nge king mołun min?” Jiisas ek nipi ngum, “Nim ninim ek yi mił.” 3 Pe wumb kułmał kałiłmin wumb eim kin ek pei nik ngunjung. 4 Pe Pailos nga Jiisas kii sim, “Nim ek nikin orung kindnjii min? Nim kani! Wumb nim kin ek pei ninmin,” pa nim. 5 Ba Jiisas ek nga nipi orung kindnerim. Yi erang kin, Pailos kom sepi piim.

“Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tei!” Nim (Masyu 27:15-26, Luk 23:13-25, Jon 18:39–19:16)

6 Pe kung ngii pei Pasopa kunum ei, kuni nołmun kunum ei, Pailos eim kan ngii pałiłmin wumb endeim ni nipi kindiłim. Wumb en enim wu endi nik wii tangin kin, kapłi Pailos eim wu ei mendpił en enim kin kindiłim. 7 Pe kunum ełe wu endi kan ngii ełe pim wu ei embe Barapas. Wu ei eim tep ełmin wumb kin opu erim kin, pe opu ełmin wumb kan ngii ełe pendik kindnjing. Wumb tiłap ei opu erpi wu kopur to kundnjung. 8 Pe wumb pei ok Pailos mułum konu ełe, kanik ninjing. “Ok nim ełin oł, ei ni pe yi enjii!” pa ninjing. 9 Pe Pailos ek nipi orung kindim, “Enim Jura wumb na enim king ei en enim ngumbii min?” 10 Pe eim yi piim, “Kułmał kałiłmin wumb Jiisas kin noman kis sek, kos ełe tu wumun,” ni piim. 11 Ba kułmał kałiłmin wumb owundu wumb paki tok nengin wumb yi ninjing, “Nim Barapas kindan wumb mołmun konu wangłi!” pa ninjing. 12 Pe Pailos ek nga nipi wumb ngum, “Pe enim Jura wumb nge king enim niłmin wu ei kin, nipe oł endi ermbii?” pa nim. 13 Wumb wii nga tu wunjung, “Eim ond peri ełe nil tei!” pa ninjing. 14 Pe Pailos ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang? Nipe oł kis endi eim erim?” Ba wumb ek nik nga wii tunjung, “Eim ond peri ełe nil to!” pa ninjing. 15 Yi mił, pe Pailos wumb ek taki taki nipi, ka piingii ni piipi kin wumb ngum. Pe eim yi mił erim ei Barapas sipi, wumb kin kindang pum. Jiisas sipi, opu orung wumb mulnjung konu ełe ngum. Ngang kin, opu wumb ond peri ełe eim nil tumun, ni kepii tok sipnjing.

Opu Wumb Jiisas Kin Ek Buł Morung Ninjing (Masyu 27:27-31, Jon 19:2-3)

16 Pe opu wumb Jiisas sik, orung sipik tep ełmin owundu wu nge ngii konu ełe tuk sipnjing. Sipik kin, opu wumb kopur wii tangin kin, pei onjung. 17 Nga opu wumb Jiisas konduk kundii endi kindnjing. Nga opu wumb peng kon endi kan gał mułum endi sik enjing, peng kon ei Jiisas peng ełe pendnjing. 18 Pe Jiisas tungii pendik yi ninjing, “O Jura wumb ei nge King,” pa ninjing. 19 Nga opu wumb goł mił epi endi sik, Jiisas peng ełe kepii tunjung. Pe wumb eim jipambił tunjung. Pe en enim eim kin men tok kend tok mani molk kin, ka wii piinjing. 20 Piik kin, pe Jiisas kin ek ngok poru nik, Jiisas konduk kundii si kindik, nga Jiisas eim konduk nga eim kin kindnjing. Kindik kin, pe Jiisas sipik, ond peri ełe tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung (Masyu 27:32-44, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

21 Nga wu endi Saimon, Sairiin konu ełe orung opu, kangi wu Aleksandir kin Rupus tał nge arim, opu konu owundu ełe tuk bii, ni om. Opu kin, pe opu wumb ek dinga yi ninjing, “Nim Jiisas ond peri ko wunjii!” pa ninjing. 22 Nga wumb Jiisas sipik, konu endi tor sipnjing konu ei embe Golkasa. Sinim embe ei ak topun yi ninmin, “Konu wumb peng embił konu.” 23 Nga wumb kopur Jiisas wain kin ond mong kindnjing epi ei Jiisas ngungii nge tu wunjung; ba Jiisas ei epi nunerim. 24 Pe opu wumb Jiisas ond peri ełe nil tunjung.

Pe eim konduk ni epi ei opu wumb en enim mok tok sinjing. Pe opu ond wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin konduk ei singin nik enjing. Epi ombu ni simba nge nik enjing. 25 Pe kunum eni angił orung nga kapił kapłi kupiiring, eim ond peri ełe sik tonu kindnjing. 26 Pe tonu embe pulnjung, eim kos enjing mił embe yi mił pulnjung, “Jura Wumb King,” ninjing. 27 Nga Jiisas pim konu ełe mandi wu tał ond peri ełe pinjngił. Wu tał opu erkił kin epi waning sikił ełmbił. Wu endi Jiisas angił tundung tonu kindik, nil tunjung. Nga endi sik, Jiisas angił taring tonu kindik nil tunjung. 28 (Pe Gos ek ok pulk mił keimi tor onum. Ek ei yi mił ninim, “Enim wumb kis kin mułum ni kenjing.”)
29 Pe wumb ok puk erik, eim kin ek kis nik ngunjung. Wumb peng ak mak erik yi ninjing, “Nim wu men ngii top kis erpi, nga kunum tekliki nga tekmbii,” nin wu. 30 “Pe ninim paki to! Tokun, nim ond peri ełe si kindkin, mani wa!” 31 Yi mił ku, wumb kułmał kałiłmin wumb kin, wumb mon tołmun wumb kin, ek kis nik Jiisas ngunjung ku. Pe wumb en enim ek nik piinjing, “Eim wumb eipi kin paki tum, ba ei eim kapłi paki tunermba! 32 Kapłi, Gos kindim wu Krais ei Esrel wumb king, eim ond peri ełe si kindkin, mani wangłi! Wang kin, sin kanpin, pii gii nimin wu ei wumb paki tumbii ni orum ni kenmin,” pa ninjing. Wu tał Jiisas kin ouni nil tunjung, wu tał yi ku ek nikił Jiisas ngunjnguł.

Jiisas Kułum Poru Nim
(Masyu 27:45-56, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

33 Nga tinga konu beli pałim kunum ei, mei konu orung orung pei emii pim. Emii pepi pang, konu pou neng konu eni tekliki erim. 34 Pe pou neng konu eni tekliki erang kin, Jiisas wii dinga tum. “Eloi, Eloi, Lama Sambaksanii.” Sinim ek ei ak topun yi nimin, “Na Gos! Na Gos! Nim na nimbił erang na si kindin?” 35 Pe wumb kopur mandi mulnjung wumb ek ei piinjing. Piik ek yi ninjing, “Piyei! Wu Elainja ni wii tonum,” pa ninjing. 36 Pe wu endi sikir pupu, ep noł epi endi sipi noł wain ełe tuk kindim, epi kumbii ełim epi ei sipi, Jiisas ngum. Pe wu ei yi nim, “Sinim tep er mołpun kinamin, pe Elainja opu, Jiisas ond peri ełe sipi mani simba min?” 37 Nga Jiisas eim dinga wii topu kin, eim kułum.

38 Pe alap owundu endi men ngii ełe pim, ei tonu piltan topu, mer mani tor pupu topu, orung orung pum. 39 Pe opu ełmin wumb tep ełim wu, Jiisas pim konu mandi opu angpi kenim ni Jiisas kułmba mił yi erim. Pe eim ek nim, “Keimi mendpił, wu ei Gos kingam,” pa nim. 40 Nga amb kopur mulnjung ei turii mił yi angk, kanik mulnjung. Molk kin, tuk endi mułum ei, Mariya Makandala mułum, nga endi Mariya Jeims mam ekii kin Josis, pe endi Salom mułum. 41 Kumb ok Jiisas Galilii konu multum kunum ełe, amb ombu eim kin ekii sik eim paki tołmun. Pe amb pei eipi mulnjung konu ei, en enim Jiisas kin Jerusalem konu ełe onjung.

Jiisas Tukpu Ełe Pendnjing
(Masyu 27:57-61, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

42-43 Nga kunum pou neng, Josep Arimasiya konu ełe mołpu om. “Eim kos piiłim wu num, ka wii mołum,” pa niłmin. Eim yi ku, Gos kunum tep ermba omba nipi, kui erpi mołułum. Pe yi mił, Josep eim ngii ełe nirik pupu, Pailos kumb ełe engim. Pe eim mund mong kulerim mon! “Pe na Jiisas ngenj simbii ond,” pa nipi pum. 44 Pe Pailos noman embin top piim. Pe opu ełmin wu endi kii sim, “Eim kułum poru nim min?” 45 Eim opu wumb tep ełim wu ek piipi poru nipi om. Opu, Josep kin ek nim, “Eim ngenj ei kapłi sinjii,” pa nim. 46 Josep eim alap kuru endi top erim. Pe eim Jiisas ngenj sipi mani tu wum. Pe eim alap kuru sipi, Jiisas ngenj ełe kum tum. Pe sipipi, komung endi tukpu sim, konu ełe mani kindim. Pe tukpu sinjing, ei ku tukpu owundu pendnjing. Pe Josep eim ku endi sipi, tukpu ełe pandi tum. 47 Nga Amb Mariya Makandala kin Mariya endi Josis mam, amb tał kan mulnjunguł. Pe tukpu ełe Josep Jiisas sipi mani kindpi kankił mulnjunguł.

16

Jiisas Angpi Konj Tonu Pum
(Masyu 28:1-8, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

1 Nga kor kunum pupu poru neng kin,
Mariya Makandala kin amb Mariya Jeims
mam kin Salom, en enim kopung ni epi
muru ka tum epi ei top enjing. Erik,
sipik Jiisas nenj kopung erngii nge sipn-
jing. 2 Kor nił‌min kunum ei opu pang
kin, kupiiring eni tang, wumb en enim
wumb tukpu konu ełe punjung. 3 Puk kin,
en enim ek yi ninjing, “Wumb nii opu,
ku owundu ei sipi ak tang, sinim wumb
tukpu konu nirik bin,” pa ninjing. 4 Pe
en enim kenjing ni, ku owundu tukpu ełe
pim ni pinerim mon! Wu endi ku ei sipi,
ak topu kindim pim. Pe ku ei ku owundu
wii mułum. 5 Nga wumb tukpu ełe tuk
punjung. Puk kin kenjing ni, wu kangi wu
endi angił tundung orung mułum. Mułum
wu, eim konduk kuru olt endi kindim wu
ei kanik, puku sinjing. 6 Pe wu ei ek
nipi ngum, “Enim puku sinenei! Enim
Jiisas Nasares konu ełe wu ei enim kuruk
onmun, wumb eim sik, ond peri ełe nil
tunjung. Ba pe eim angpi nga konj pum.
Pupu kin, eim ya ełe mulałim. Kinei!
Eim pendnjing konu ełe kinei! 7 Ba enim
puk, eim ekii sił‌min wumb kanik ningii!
Pe Piisa kanik ningii ku! ‘Jiisas eim ok
Galilii konu ełe ok pum, yi mił eim ek nipi
ngurum. Enim eim keningii,’ ” pa nim.
8 Nga amb ombu nga sikir tor punjung.
Puk kin, en enim tukpu ei si kindik, tungu
punjung. Puk kin, en enim mund mong
tang, en enim noman tuk ełe mił pinerim.
Pe en enim wu endi kin ek tingnenjing.
Nimbił erang, en enim mund mong tum.

Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim
(Masyu 28:9-10, Jon 20:11-18)

9 Kupiiring ok mendpił kunum kumna,
Jiisas eim angpi nga tonu pum. Pe eim opu
Mariya Makandala mułum konu ełe pum.
Amb ei ok, Jiisas gui kis angił orung nga
tał to tor kindim. 10 Pe Mariya eim pupu,
wumb ok Jiisas ekii sił‌min wu ombu kanpi
nim. Pe wu ombu noman embin erang,
ke nik mulnjung. 11 Pe Mariya ek nipi wu
ombu ngum, “Jiisas eim konj mułum, na
kenj,” pa nim. Pe amb ei ek piik ek nim,
ek ei pii gii ninenjing, mon!

Jiisas Nge Ekii Sił‌mbił Wu Tał Jiisas Emeiyas Andłam Ełe Kenjngił.
(Luk 24:13-35)

12 Pe ekii se, Jiisas ekii sił‌mbił wu tał
konu ełe si kindkił, tor punjnguł. Pe Jiisas
wu eipi mił, wu tał onjnguł konu ełe tor
om. 13 Pe Jiisas ekii sił‌mbił wu tał nga
orung pukuł. Jiisas ekii sił‌min wu kopur
mulnjung konu ełe kan ninjngił, ba wu
ombu wu tał ek ei pii gii ninenjing.

Pe Jiisas Ekii Sił‌min Wumb Eim Nge Kongun Ngum
(Masyu 28:16-20, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

14 Nga ekii se, Jiisas ekii sił‌min wumb
engki nga endeim molk, kuni nok kin,
Jiisas mulnjung konu ełe tonu om. Ji-
isas ek dinga yi nim, “Enim pii gii dinga
pinałim,” pa nim. “Pe en enim noman
pirek ninim. Nimbił erang enim piinen-
jing? Wumb kopur kanik ninjing ba, ei pii
gii ninenjing.” 15 Jiisas ek dinga nipi eim
ekii sił‌min wumb ngum, “Enim pei konu
owundu orung orung pei ełe puk, na ek
ka ningii. 16 Wumb kopur pii gii nik, noł
pinjing kin, Gos eim paki topu sipi orung
simba. Ba wu ombu pii gii ninenjing kin,
kos owundu omba kunum ei eim oł embin
tui eim kin tonu omba. 17 Nga wumb
kombur Gos kin pii gii ninjing kin, Gos eim
jep oł er sipi, peni ełe kindmba. Yi mił, na
embe ełe ek nik gui kis ei to tor kindik si
kindngii,” pa nim. “Pe wumb ek ei endi
mił ningii. 18 Wumb ombu ka wembii
angił ełe embiłngii, wembii ei wumb tołum
epi ei enim tunermba. Wumb kombur to
kondułum epi tumba ei kulerngii. Wumb
endi kis ermba piingii, ei enim ngenj ełe
embiłngii. Embiłangin kin, wumb ening
tumba ei poru nimba,” pa nim.

Jiisas Gos Eim Epin Konu Ełe Tonu Sim
(Luk 24:50-53, Aposel 1:9-11)

19 Yi mił, pe Jiisas Owundu ek nipi poru
neng kin, Gos ei epin konu ełe tonu sim.
Pe Jiisas Gos angił tundung orung mołum.
20 Pe Jiisas ekii sił‌min wumb ei punjung.
Puk kin, Gos nge ek ka ei konu orung

orung wumb pei kanik nik ngunjung. Nga Owundu en enim kin ouni kongun er endim. Nga en enim ek nik jep oł enjing ei, Owundu eim er dinga kindim ku.

Jiisas Nge Ek Ka Luk Pułum

Luk Ek Ei Połpu Tiopilas Ngum

1 Nim wu owundu Tiopilas. Ok Gos sin
kin oł kombur eririm oł ei, pe keimi sin
kin pe punum en enim pei angił ełe mon
pulnjung. 2 Kumb ok, wumb kombur gupu
ełe piik kanik erik Gos nge ek ka kongun
ełmin ku. Ek ei nge sin sinjpin, ek mon
pulnjung wumb pei ei oł ei nge pulnjung.
3 Pe akip na yi ku, ek poł ei połup nim
ngond. Ek ombu nge kii sip kom sep piip
muls kunum kinan, na oł ei ekii sinj. Sip,
ei piip kin puls ek ei oł pulk mił kun pułup
ngond. 4 Ek ei ek keimi, enim ok gerik piik.
Yi mił erik ei enim pii kun erik mułngii. Pe
ek ei yi ku połup ngond.

5 Eros eim Jura wumb king multum
kunum ei, wu endi Gos kin kułmał kałiłim
wu endi multum wu ei embe Sekaraiya.
Eim kułmał kałiłmin wumb ei Apaisa nge
tiłap ełe tep to ełmin. Nga wu ei eim ambił
Eron nge tiłap ełe amb ei, Elisembes pa
niłmin. 6 Pe wu amb yi tał eł ełip, Gos
ningił ełe oł ka er mulnjunguł. Pe Gos
Owundu nge ek dinga kanim kanim ni
pendim, pei ekii sikił kun ka mulnjunguł.
Oł kis endi enerkił. 7 Ba wu amb yi tał
kangił endi mingnenjngił mon! Eł ełip
wii mendpił mulnjunguł. Wu amb tukui
mendpił mulnjunguł.

8 Sekaraiya eim Gos kin kułmał kałiłim
kongun ei ełim kunum ei, Sekaraiya nge
tiłap wumb ei kongun ełe tonu onjung.
9 Kułmał kałiłmin wumb ełmin oł ei erik,
Gos andan tang wu ei embe pe nik wang
to tonu kindnjing. Kindangin kin, eim
Gos ngii owundu palting ka ełe mołpu kin,
epi muru ka tołum epi ei sipi kin, dup
eskił erpi kin, muru ku piiłmin. 10 Kunum
ełe Gos kin dup eskił muru ka kałpi ełim
kunum ei, wumb pei ok, andaring molk
prei erik mulnjung. 11 Pe Sekaraiya eim
kenim ni, dup kałim konu angił tundung
ełe Owundu nge enjel angpi mułum ei
kenim. 12 Pe eim enjel kanpi eim puku
sipi, mund mong tang piim. 13 Ba enjel ek
nipi Sekaraiya ngopu yi nim, “Sekaraiya,
nim mund mong tunerii mon! Gos nim
prei en ek ei piim. Nim ambnim Elisembes
eim wu kangił endi mengmba. Kangił
ei, nim eim embe Jon ninjii,” pa nim.
14 “Mengang kin, nim noman ka peng, nim
ka piinjii. Kangi ei tonu omba ei wumb
pei ka piingii ku. 15 Yi mił kangi ei wu
owundu mułang, Gos Owundu eim kangi
ei wu num mułmba ni piim. Pe eim noł
wain ni noł dinga ombu nunermba. Eim
mam kirim ełe multum kunum ei Gos
Gui Ka eim kin piki to mułmba,” pa nim.
16 “Jon eim ek neng kin Esrel wumb pei
noman ak tok pii gii nik, Gos Owundu
kin orung pungii nge nipi wumb ngumba.
17 Gos Jon kindang opu, owundu nge ek
ei ni pendim. (Jon eim owundu omba ełe
kumb se omba). Ek ni pendpi opu eim
noman dinga piimba ei ok Elainja ek ni
tor kindiłim wu pirim mił yi eim yi ermba.
Erpi kin, arim kingam noman to ak tungii
nge nipi, wumb Gos ek to kindiłmin wumb
ei neng noman kun ka seng, wumb kun
ka molk Owundu omba nge kui er mułngii
nipi kongun yi ermba,” pa nim.

18 Sekaraiya ek nipi Gos nge enjel ngopu
yi nim, “Na tukui er poru ninj. Na nam
amb tukui erim ku. Nimbił erang na ek
ei keimi ni piimbii?” pa nim. 19 Pe Gos nge
enjel ek yi nim, “Na Gepriyel, na Gos kumb
ełe kun mołup enj. Gos Eim na kindang, na
op nim nimbii nge onj. Pe ek poł ka ei nim
kanip nind,” pa nim. 20 “Kapłi nim piinjii.
Nim na ek ei piikin noman ełe kindnen
kin, nim anmbił ak tang kin, ek tingnenjii,
yi pepi pang, oł ombu opu poru nimba. Na
nind ek ei keimi ekii se tonu omba.”

21 Wumb pei Sekaraiya anda omba ni
piik kui er mulnjung. Epi nipe endi eim
kin erang mołum ni piinjing; tuk konu Gos
ngii owundu ełe ka mołum? 22 Ekii se
eim anda opu, eim wumb kanpi ek nimba
pinerim. Yi erang kin wumb en enim piik,
Gos ngii owundu palting ka tuk ełe epi
nipe endi kenim ni piinjing. Pe eim ek
tingnarpi, angił ełe minj erpi ek mił tangpi
erang kenjing.

23 Ekii se Sekaraiya eim Gos ngii
owundu tuk kongun poru neng eim si
kind ngii konu ełe pum. 24-25 Ekii se eim

ambim Elisembes kangił mundii mułum. Pe amb ei eim koi er mułang oi angił orung o pang kin eim ek yi nim. “Pe Gos Owundu na kin noman ka ngum. Ok na kangił mulerim kunum ełe, na wumb kin ngenj singambił peng muls. Ba pe nga na singambił pinermbii,” nim.

Enjel Mariya Kin Jiisas Tonu Omba Ek Nim

26 Pe oi angił orung nga endeim o pang,
Elisembes wu kangi endi mengmba ei Gos
enjel Gepriyel kindang pupu Galilii mei
owundu konu ełe orung endi sim konu
ei Naseres ełe pui ni kindim. 27 Gos
enjel kindang pupu kin, ambił endi mułum
konu ełe pum ambił ei, wu endi simba nik
kuimi to mundnjung. Wu ei embe Josep,
wu ei King Deipis nge tiłap. Pe ambił ei
embe Mariya. 28 Pe enjel er pupu ambił
kanpi ek yi nim, “Nim mołun ei? Gos
Owundu nim kin eim noman ka ngopu
nim kin mołum,” pa nim. 29 Ba eim nim
ek ei piipi, eim noman embin tang piim.
Eim noman ełe yi piipi, ei nipe ek ninim
ni piim. 30 Enjel ei ek yi nim, “Mariya,
nim mund mong tunerii mon! Gos nim
kin noman ka ngopu mołum. 31 Nim piin
min? Nim kangił mundnjii; nga kangił
endi mengnjii. Kangi ei embe Jiisas ninjii,”
pa nim. 32 “Eim wu owundu mułmba. Pe
wumb eim kanik yi ningii, ‘Gos Owundu
kingam mendpił,’ ningii. Nga Gos eim
King mundang eim kupam King Deipis
mołułum konu ełe eim simba,” pa nim.
33 “Eim kunum kunum Jeikop nge wumb
tiłap ełe eim King mułmba. Pe eim tep erpi
mułmba konu kunum ei poru ninermba!”

34 Mariya enjel kin ek yi nim, “ Oł ei erpi
tonu omba mił nenj? Na ambił wii moł,
wu endi molałim molałim.” 35 Nga enjel
ek ni orung kindpi yi nim, “Gos Gui Ka
kapłi nim nge noman tuk ełe omba nim,
Gos Owundu mendpił eim dinga kapłi nim
kin omba. Yi erang nim kapłi kangi ei ekii
se mengnjii, wumb eim embe sik yi ningii.
Ei King ka wii Gos Owundu nge kingam
yi ningii. 36 Nim piin min? Bipanim
Elisembes amb tukui sim, ba kangi endi
kirim ełe mołum. Okrii wumb yi nił min,
kangił endi mingnermba nił min. Ba pe
eim kangi mundii mułang, oi angił orung
nga endeim o pang mołum. Pe Gos nim kin
yi ku enim. 37 Epi endi Gos kapłi enermba
mił mon? Epi pei ei eim kapłi ermba.”

38 Mariya ek yi nim, “Piin! Nam
Owundu kongun ambił eim na kin nimbił
oł ermba ni piimba ei kapłi nim nin ei mił
ermba.” Nga Gos nge enjel eim si kindpi
pum.

Mariya Elisembes Kenmbii Ni Pum

39 Kunum ei, Mariya eim sikir pupu mei
komung ełe tonu pum. Jura mei owundu
endi sim konu ełe pum. 40 Sekaraiya ngii
ełe nirik pupu Elisembes kanpi, “Mułiyo!”
nipi yi nim. 41 Elisembes Mariya kanpi,
“Mułiyo,” nipi erim ek ei piipi eim kangił
mundii mułum ei puku sipi piim ni Gos
Gui Ka eim kin piki to mułum. 42 Pe
Elisembes eim wii dinga tum. Topu yi
nim, “Gos noman ka nim ngum, ba amb
eipi kombur noman ka yi ngonałim mon!
Pe kangi mundii mołun ei Gos noman ka
kangi ngonum. 43 Na nii epi owundu ei
na kin tonu onum? Nim Owundu mam ei
na kin on; na kapłi enanim. 44 Piini! Nim
na mułiyo nin, ei piind, na kangi kirim ełe
mołum, ei eim noman ka piipi tonu mani
erang puku sim. Puku sipi, na piind nam
Owundu mam moł ni piind. 45 Owundu ek
ei nim neng kin nim pii gii nin. Yi eran Gos
nim kin noman ka ngonum. Ek ei ekii se
yi mił ermba,” Elisembes yi nim.

Mariya Nge Golang

46 Pe Mariya ek yi nirim,

“Nam noman ełe Gos Owundu embe ambił
tonu kindind. 47 Gos Owundu na
kin paki tonum nam nge noman
tuk ełe ka piind. 48 Na eim kongun
wii ambił moł ba eim na noman
ngonum. Pe ekii se wu amb pei Gos
nge eim na kin noman ka ngołum pa
ningii. 49 Gos Owundu nge dinga wii
eim ołOwundu na kin ei nim. Gos
eim embe ka wii sim. 50 Wumb nii
endi Gos Owundu mendpił mołum
ba sinim mei wumb minj mołmun
ni piinjing. Wumb ei Gos eim
wumb ombu nge kingam noł ni
mering kingenjing noł pei Gos eim
kaimb kułum. 51 Gos kongun dinga

wii erim; wumb en enim wumb
Owundu mołum ni piinjing wumb ei
en enim noman ełe ełmin. Wumb
ei Gos to kindang eipi eipi pułmun.
52 Wumb King dinga mołmun Gos
wumb ei to mani kindiłim. Kindpi,
wumb wii mołmun wumb ei Gos
wumb num tonu kindiłim. 53 Wumb
kuni tang mołułmun wumb ei eim
nge epi kanim kanim ka wii ngołum.
Wumb epi pei sałiłim wumb ei Gos
kindang wii punjung. 54 Eim Es-
rel kongun wumb eim paki tang,
sinim kupenjpin noł ek keimi dinga
niłim. Wumb ei eim ok kaimb sipi
eririm. Yi mił ku sinim kin kaimb
sinim. 55 Yi peng piipi kin, eim ek
nipi sinim wumb kupenjpin noł ei
ngum, Eiparam nge wumb ekii se
tonu ongii kaimb sipi ngum. Nga
kunum kinan molk pungii,”
Mariya pa nim. 56 Mariya Elisembes kin
mułangił oi tekliki mił o pang, nga ekii se
eim ngii konu ełe orung pum.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Mengiłmin Kunum Tonu Onum

57 Elisembes kangi mengmba kunum
mandi erang, eim wu kangi endi men-
grim. 58 Wumb Elisembes nge opam
noł wumb kin mandi mołmun wumb kin,
molk piinjing ni ek om piinjing ei Owundu
kin kaimb topu ngum. Nga wumb en enim
eim kin ka piinjing.

59 Kunum angił orung nga tekliki o pang,
wumb kangi ei tu wuk ngenj kopisngii nge
tu wunjung. Pe kangi ei embe Sekaraiya
nimin ninjing ei eim arim embe mił. 60 Ba
kangi mam eim yi nim, “Mon! Sinim
kangi ei embe Jon nimin!” 61 Pe ek
yi ninjing, “Nim bipanim embe endi yi
pinałim.” 62 Wumb ełe ek mił enjing kangi
eim arim yi mił kii sinjing. Arim kangi
embe nipe embe simba erim. 63 Eim ku
pirambi ei sipi mon endi połpu embe Jon
ni pułum. Nga wumb en enim kanik puku
sik kin piinjing. 64 Pe mendpił Sekaraiya
gupu aki tang kin eim anmbił kapłi erim.
Eim ek nipi Gos embe ambił tonu kindpi
mułum. 65 Pe eim nge wumb konu mandi
mulnjung wumb, mund mong tunjung. Oł
ombu nge ek ombu orung orung konu Jura
mei owundu ni konu komung ei ombu
pang piinjing. 66 Wumb ek ei piik en enim
noman to piik, nga en enim yi ninjing.
“Ekii se kangi ek er mułmba mił nenj?”
Wumb yi piinjing, “Gos Owundu eim kin
mołum,” ni piinjing.

Sekaraiya Oł Ekii Se Tonu Omba Nge Nirim

67 Gos Gui Ka arim Sekaraiya kin piki to
mołpu eim paki tang yi nim. Pe eim Gos oł
ekii se ermba oł piipi ek dinga nim.

68 “Sinim Gos embe ambił tonu kindmin.
Eim Esrel nge Gos eim opu sinim
orung simba nge onum. 69 Eim nge
kongun wumb tiłap ei King Deipis,
Gos eim Owundu dinga wii endi
mundang sinim sipi orung simba
nge onum. 70 Yi erang Gos eim
ek keimi niłmin wumb ei gupu ełe
ni tor kindim. 71 Eim ek yi nim,
sinim opu wumb dinga ełe sipi
orung simba enim. Pe sinim kin
noman kis piik wumb er mułngii
konu ełe sinim wumb ei dinga ełe
sipi orung simba. 72 Sipi pang,
eim sinim kupenjpin noł kaimb se
ngopu paki tołum. Pe eim kumb ok
ek dinga nipi pendpi oł ka ełim oł
ei piipi kin, yi mił erim. 73 Ei keimi
minj nipi sinim kupenjpin Eiparam
multum konu ek keimi nipi ngu-
rum. 74 Eim sinim opu orung wumb
eim nge dinga sipi orung simba.
Eim ek dinga sinim ngum ei sinim
eim kongun er mułmun. Sinim
mund mong tunermin. 75 Kunum
kunum sinim mołpun, eim kongun
ka erpin, kunum kunum ka minj
mułpun, oł kun ka er mołpun, eim
kumb ełe mendpił erpin mułmun,”
wumb kin ek yi nim.

76 Nga ek yi nim, “Pe nim na kangi, ekii
se nim Gos Owundu mendpił nge
ek ni tor kindiłim wu endi mulnjii
yi ningii. Pe nim kumb se pukun,
Owundu nge kongun er kun er mul-
njii. 77 Nim sinim eim nge wumb
ek nikin wumb ngan, wumb en
enim oł kis kil ngangin kin wumb
ei Owundu sipi orung simba nge

omba. 78 Sinim Gos nge kaimb owundu sipi, sinim kin kindpi yi er ngumba. Eim epin konu tonu mendpił tiłang ka wii ermba. Yi ermba ei nge Gos sinim wumb sipi orung simba nge omba. 79 Tiłang ei opu wumb kin emii tuk mołmun, ni wumb mandi koltmun ni piik tungu enjing. Wumb ei tiłang ngumba sinim endmin nge andłam ei er ka erang sinim noman emin peng endmin."
80 Ekii se kangi ei tonu opu dinga erpi eim noman tuk ełe dinga pim. Peng kin, eim wumb mulerngii konu mołpu Gos kongun ermba nge opu Esrel wumb mułngii konu ełe tor omba.

2

Ambił Wenip Mariya Kangi Jiisas Mengim
(Masyu 1:18-25)

1 Kunum ei, Rom wu owundu King mułum wu ei embe Akasas eim ek lo endi yi nipi pendrim. Wumb pei en enim konu ełe mendpił ełe puk kin, en enim embe pułngii nirim. 2 Kunum ei kumna kin wumb embe połmun kunum ełe Sairiniyas ei wu owundu Siriya mei owundu ełe tep er mułum kunum ei. 3 Yi erang kin, wumb en enim konu ełe punjung. Puk kin, en enim embe pułngii. Polk poru neng kin, en enim konu ełe orung punjung.

4 Josep eim King Deipis nge wumb tiłap ende. Pe Josep eim Naseres konu ełe Galilii mei owundu si kindpi, pupu Jura mei owundu Deipis nge konu ełe purum konu ei embe Beslem konu nilmin. 5 Eim ambim Mariya kin tep to pukuł, eł ełip embe ni wumb ngunguł nge pukuł. Punjnguł kunum ei Mariya kangił mengmba mił mandi erang pukuł. 6 Wumb tał konu ełe mułangił ei Mariya kangił mengmba kunum mandi erim. 7 Pe eim kingam kumna kung kou ngii ełe mengrim. Nimbił erang wumb pałmin ngii pei piki tum. Pe alap endi sipi pandi topu pindang mer kung kou kuni nołmun konu ełe pindang pim.

Kung Siipsiip Es Tołmun Wumb Kung Siipsiip Tep Er Mulnjung

8 Kunum ei, wu kombur kung siipsiip es tołmun wumb Juriya mei konu ełe andaring mulk. Wumb en enim kung siipsiip tep erik mulnjung. 9 Pe Owundu nge enjel kindang om. Opu, Owundu nge dinga tiłang opu en enim mulnjung konu ełe erang wumb ombu en enim mund mong enjing. 10 Ba Owundu nge enjel ek nipi wumb ngum, "Enim mund mong tunerngii! Piik, mułei! Na enim kin ek ka endi tu wund. Enim wu amb konu orung orung pei piik noman ka piingii nge ek tu wund," pa nim. 11 "Kunum ełe King Deipis nge konu owundu ełe amb endi kangił kembis mengnim. Kangi kembis ei enim sipi orung simba wu ei Krais, ei wu Owundu Gos kindang om. 12 Pe na ek endi nemb enim yi mił piik kin, puk keningii. Enim keningii ei kangi kembis endi alap kin tuk kindik mer kung kou kuni nołmun konu ełe pałim ei keningii. Kanik kin, enim piingii ni na ek eim kin nind ei keimi pimba."

13 Owundu nge enjel ei ek yi neng kin; pe sikir enjel pei mani ok eim kin mulnjung. Noman ka piik golang nik Gos ngunjung.

14 "Gos embe ambilk tonu kindngii. Mani mei wumb noman emin pengłi! Gos eim enim noman ka ngonum."

15 Pe enjel pei epin konu orung punjung. Pe kung siipsiip es tołmun wumb ei en enim ek dinga ninjing. "Sinim pamin! Beslem konu sikir pupun, Owundu ek yi mił nim epi tonu onum ei kinamin," nik punjung. 16 Pe wumb sikir puk, Josep kin Mariya teł mulnjunguł kenjing. Kangi kembis ei mer kung kou kuni nołmun konu ełe pim kenjing. 17 Pe kan poru nik, orung puk kangił kembis ei nge ek piinjing mił nik tor kindnjing. 18 Pe wumb pei molk piinjing ni, kung siipsiip es tołmun wumb ninjing ek ei piik kin, kom sek piinjing. 19 Ba Mariya eim ek ei piipi noman ełe kindpi, kom se piipi minj mułum. 20 Kung siipsiip es tołmun wumb orung puk Gos embe ambilk tonu kindik punjung. Wumb en enim ka piik, Gos ek piik kanik enjing. Ei Gos enjel ek nipi erim mił kenjing ku.

21 Ekii se kunum angił orung nga tekliki
o pang, kangił kembis ngenj kopisnjing.
Kopsik, kangił ei embe Jiisas ninjing mił
eim mam mingnerim kunum ei Owundu
enjel kindang opu nim. Ei kangił embe yi
nengin nim mił ninjing.

Simion Kin Ana Teł Jiisas Men Ngii Owundu Kenjngił

22 Kunum poru neng, Mariya kin
kingam kin ka mułnguł oł enjing ei, Moses
lo ek niłim mił enjing. Pe arim mam teł
kangił ei Jerusalem konu ełe sipkił Gos
Owundu kin ngunguł nge sipinjngił. 23 Ei
yi mił, Gos Owundu lo ek yi er pendiłim
mił niłmin. “Kangił wu kumna mengiłmin
kangił ei Gos Owundu kongun ermba
niłmin oł ei nge enjngił.” 24 Wumb tał eł
ełip Gos kin kułmał kełngił ei Moses lo ek
niłim mił yi mił enjngił. Ei Owundu lo ek
pałim mił ermbił ni piinjngił. Kei Pułmu
mił tał min kei wał eipi tał sikił Gos kin
kułmał kełmbił ni sipinjngił.

25 Kapłi, wu endi Jerusalem konu ełe
mułum wu ei embe Simion. Ei wu kun
minj mołum wu ek piipi ełim wu, ei eim
wumb Esrel wumb sipi orung simba nge
wu endi omba, ni kui er mułum. Gos
nge Gui Ka ei Simion kin mułum. 26 Gos
nge Gui Ka ei eim yi nirim, “Simion sikir
kulenjii mon!” pa nirim. “Nim Owundu
nge kindang wu Krais kumb se kenjii,” pa
nim. 27 Gos nge Gui Ka je erang Simion
pupu men ngii owundu ełe nirik pum. Pe
kingam arim mam tał sikił tu wukuł lo
ek ninim mił ermbił ei Gos Owundu kin
ngunguł nge onjnguł. 28 Simion eim kangi
ei sipi sipim. Si pang kin, Gos embe ambił
tonu kindpi, yi nim.

29-30 “Pe Owundu pe ni ninim kongun
wu ei er ka eran noman emin sepi
piyangłi nim. Nam ningił ełe nim
sin sikin orung sinjii nge on ei ka-
nip ka piip moł. 31 Nim ek ok
nirim, ‘Simion, sikir kulenjii mon!
Nim Owundu nge kindang wu Krais
kumb se kenjii,’ pa nim. Wu amb
pei keningii nge en. Wu ei kindang
sinim sipi orung simba nge om yi
nirim mił en. 32 Gos eim tiłang mani
kindim. Kindpi, tiłang ei erang
wumb tiłap eipi nim oł ei nge ekii
sik noman tok piik erngii. Nga
nim nge enjel wumb embe owundu
erim,”

Simion Jiisas nge ek pei nirim.

33 Kangi mam arim tał Simion nim ek ei
piikił puku sikił piinjngił. 34 Pe Simion Gos
ek ka nipi en enim ngum. Nga ek yi mił
nipi Mariya ngum, “Piini! Gos eim noman
ełe kangi ei yi erang Esrel wumb pei bok
tonmun, ba wumb kombur nga angk gii
nik dinga mołmun. Eim Gos nge noman
ełe tuk mundum mułmba. Mułang kin,
wumb pei eim kin ek kis nik ngok erngii.
35 Erangin kin, nim noman tuk ełe tui mił
tang yi mił kaimb erang piinjii. Eim wumb
en enim noman tuk ełe andan tang kin
noman tuk ei to tor kindmba,” pa nim.

36 Gos nge ek ni tor kindiłim amb endi
mułum amb ei embe ‘Ana’ niłmin. Eim
arim Panul mułum; eim nge wumb tiłap
Asir; amb ei amb tukui mendpił mułum.
Ok, eim wam kin kung ngii angił orung
nga tał mułum. 37 Ekii se wam kułang
kin, eim wii mułang kung ngii 84 pei
o pum. Amb ei eim men ngii owundu
mei wak tunałim. Eim konu kuni mowii
nipi eim Gos kin prei tek tek ełim. Ei
epin, tinga Gos embe ambił dinga kindpi
kongun ełim. 38 Kunum ei Jiisas arim mam
teł eim tu wunjnguł eim men ngii opu Gos
kin noman ka piipi ngum. Pe eim kangi ei
nge ek ni tor kindpi nim. “Kangi ei enim
wumb pei kui er mulnjung wumb kin Jura
wumb pei sipi orung simba nge om,” pa
nim.

39 Wumb en enim Owundu nge lo ek
niłim mił ełe enjing. En enim Galilii mei
orung puk, Naseres konu ełe punjung.
40 Pe kangi ei oupu tonu opu dinga er
mułum. Mołpu kin, eim noman ka wii
peng mołpu, nga Gos eim noman ka Jiisas
ngum.

Kangi Jiisas Men Ngii Owundu Ełe Pum

41 Kangi mam arim tał eł ełip ei kung ngii
endi o pułum kunum ei kunum kunum
Jerusalem konu ełe pułmbuł. Kunum ei
konu kor owundu kunum ei yi niłmin,
‘Pasopa kuni owundu numun,’ pa niłmin
kunum ei. 42 Jiisas eim kung ngii en-
gki nga tał yi mił multum kunum ei,

kor owundu ekii siłmin oł ei sik Jiisas arim mam ni Jerusalem konu ełe punjung. 43 Ekii se, ‘Pasopa kunum’ ei poru neng, nga si kindik orung punjung; ba kangi Jiisas Jerusalem konu ełe enj multum. Pe arim mam tał Jiisas multum ei piinerkił. 44 Kunum ei arim mam tał Jiisas wu amb kin onmun ni piikił. Yi ni piikił okuł, nga eł ełip wumb tiłap ende kin wumb puł kin endik konu kurkuł endkił mon pirim. 45 Nga topultung kurkuł endkił, ba mon pirim. Yi peng kin, nga Jerusalem konu ełe orung pukuł, kur keningił nge pukuł. 46 Nga kunum ei, wumb tał kurkuł andangił kunum tekliki o purum. Nga ekii se pu kenkił ni men ngii owundu ełe nirik multum kenkił. Wumb ek mon połmun wumb mulk konu ełe tuk multum. Wumb ei ek ninjing ek ei kii se piipi nga wumb nik ek mił piipi nipi orung kindpi multum. 47 Wu ombu eim ek ei piik kin, kangił ei eim noman ka peng ek nipi kii sipi erang, wu ombu en enim puku sik endnjing. 48 Arim mam tał Jiisas kankił nga puku sinjngił. Mam ek nipi yi nirim, “Kangił nim nimbił erang sił kin yi en? Nim arnim kin na kin noman embin tang kin, nim kurpuł andinmbił,” pa nim. 49 Kangi Jiisas eim ek ni orung kindpi yi nim, “Nimbił erang, ełip na kurkuł andinmbił? Ełip piinenjngił min; na nam Arnan ngii owundu konu moł?” pa yi nim. 50 Ba wumb tał Jiisas ek nim ei ek pułe pii kun enenjngił.

51 Kapłi, mam arim tał kin orung punjung. Nga Naseres konu ełe tor punjung. Pe mam arim tał ek ninjngił ek ei piipi ekii siłim. Pe eim mam eim niłim ek ombu piipi noman ełe tuk kind piip mułum. 52 Jiisas oupu tonu wang, eim noman ka wii tonu om. Wang kin, wu amb eim kan ka kanił min ei nga Gos kan ka kanił im ku.

3

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Gos Ek Wumb Ngum

(Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Jon 1:19-28)

1 Kung ngii engki nga angił orung o pang Taipiriyas Siisa Rom King owundu mił mułum. Nga wu Pansiyas Pailos Jura mei owundu wu num mułum. Nga Eros Galilii mei owundu wu num mułum. Pe angim Pilip Esuriya kin Trakonaisis ełe wu num mułum. Pe wu endi Laiseniyas Apiliin konu ełe wu num mułum. 2 Anas kin Kaiyapas ni wu owundu kułmał kałiłmbił wu tał mołmbuł. Kunum ei Jon Sekaraiya kingam eim wumb konu ełe mulenjing konu ełe mułum. Pe Gos ek eim kin ek nipi ngurum. 3 Yi erang kin, Jon eim Jura noł Joran konu wumb mulk konu ełe orung orung pum. Pupu, Gos ek piirim mił ni Joran wumb ngang, “En enim piyei! Oł kis si kindik, noman ak tok ok noł pingii,” ei mił nirim. “Pe Gos enim oł kis kil ngumba,” pa nim. 4 Ek ni tor kindiłim wu endi Aisaiya eim mon ełe ok ek yi mił puł um ei keimi tonu orum.

“Wumb mulenjing konu ełe wu endi wii
top yi nim: ‘Owundu nge andłam er
kun erei!’ nim. 5 ‘Pe mei mani pum
ni komung tonu pum ni, peng mei
kis tonu mani er punum kin andłam
mapi erim ei, enim nge nipi eim er
kun ermba,’ pa nim. 6 ‘Wumb pei
keningii ni Gos kongun erpi wumb
pei sipi orung simba nge ermba.’ ”

7 Wumb pei wangin kin, Jon wumb noł pendpi ngumba nge ok. Eim ek yi nim, “Enim ek kend oł ełmin wembii kis mił mołmun. Enim wumb nii nipi ngum, Gos nge oł ekii se enim kin tonu omba ei nge enim kapłi koi erik si kindik punerngii. 8 Enim noman ak tok onjung kin, enim noman konj ka sik mułngii, nge nipi ngum. En enim noman piik ełe molk nik, ‘Eiparam ei sin erinjpin’ ei ninerei mon! Na enim kanip nind, Gos ya ku ombu, kapłi erang, Eiparam kingam noł mułngii. 9 Wu endi tui maimi kin ond tami tumba enim mił yi ku wumb noman tuk to ak tunenjing kin, ond mong tunanim ond ei kołmung to dup kałiłmin mił Gos eim wumb ombu kin yi ku ermba.”

10 Eim ek yi neng kin, wumb pei eim kii sinjing, “Pe sin nimbił oł er wamin, nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” 11 Pe ek nipi orung kindim wumb ngopu yi nim, “Wu endi konduk tał simba wu ei wu endi ngunjii. Nga wu endi kuni sinermba ei ngunjii,” pa nim. 12 Wumb ku takis siłmin wumb ok noł pingii nge

onjung. Wumb ei eim kin sinjing, “Ek emb wu, sin nimbił oł er wamin nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” 13 Ek yi nipi wumb ei ngum, “Enim lo ku takis singii nimba mił sei! Nga enim ku endi pendik simin ni enerei mon!” 14 Pe opu wumb ok eim kii sinjing ku, “Sin nimbił oł er wamin nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” nik kii sik ninjing. Pe Jon ek nipi ngum, “Enim wumb wii kepii tunarik, kos wii enerik, ku wii sinerngii mon! En enim kongun ku ei mendpił ambilk, noman ka piingii,” pa nim.

15 Wu amb epi simin ni noman dinga piik kin, en enim noman ełe kom sek yi er mulnjung. Molk, yi piinjing, Jon ei Gos kindang om wu Krais min, ni piinjing. 16 Pe Jon ek nipi orung kindim, “Na noł sip enim noł mendpił pendip ngond. Ekii se wu endi omba wu ei eim dinga ei kapłi ermba ei na dinga ei kapłi enanim. Eim dinga ei kapłi ermba. Na wu ka mon. Na eim kongun wu eim simb su kan ei na kapłi si kindmbii, ba na kapłi enanim. Eim wu num mołum. Eim enim Gos nge Gui Ka ełe nin dup ełe kin ouni yi mił wumb noł pendip ngumba. 17 Eim kapor sipi ambiłpi kuni wiis nginamin si kindpi er ka ermba. Pe kuni wiis ei sipi kuni ngii ełe kapłi kułou tumba. Ba wiis tindkan ei dup kełmba. Dup ei nopu kumbulermba mon! Piram kunum kunum nopu pimba.”

18 Jon eim ek kanim eipi eipi neng kin wumb ek dinga ngopu, yi mił, kunum ei Jon eim Gos ek ka nipi wumb ngum. 19 Ba Jon Eros kin ek ngang, Eros eim wu num endi eim nge angim nge ambim embe Erosiyas sim. Eros eim oł kis kanim kanim eipi erim. 20 Jon Eros kin ek nipi ngum. Ngang kin, eim Jon kan ngii pendim. Pendang, Eros mong owundu sim.

Jon Jiisas Noł Pendim (Masyu 3:13-17, Mak 1:9-11)

21 Wumb pei noł pek mułangin kin, Jiisas noł pim ku. Jiisas noł pepi tonu opu, peri er mułang kin, ei kupu muł ei wuł ał pum. 22 Gos nge Gui Ka ei mani opu eim kin om. Gos Gui Ka ei kenjing ni kei Kurmuł mił mani om. Ei epin Gos ek endi nipi mani opu yi nim. “Nim na kangi! Na nim kin noman ngond. Na nim kin ka piip ngond,” nim.

Jiisas Kupam Noł Nge Embe (Masyu 1:1-17)

23 Kunum ei Jiisas eim kongun mendpił ermba erim. Nga eim kung ngii engki nga tekliki o pang eim kongun ermba erim. Wumb piik eim Josep kingam ni piinjing. 24 Elai nge kingam Josep; Masas nge kingam Elai; Liiwai nge kingam Masas; Melkai nge kingam Liiwai; Janai nge kingam Melkai; Josep nge kingam Janai; 25 Masaraiyas nge kingam Josep; Emos nge kingam Masaraiyas; Neiyam nge kingam Emos; Eslii nge kingam Neiyam; Nakai nge kingam Eslii; 26 Mas nge kingam Nakai; Masasaiyas nge kingam Mas; Semen nge kingam Masasaiyas; Josek nge kingam Semen; Jora nge kingam Josek; 27 Jonan nge kingam Jora; Tesa nge kingam Jonan; Serapapel nge kingam Tesa; Sialsiel nge kingam Serapapel; Nerai nge kingam Sialsiel; 28 Melkai nge kingam Nerai; Endai nge kingam Melkai; Kosam nge kingam Endai; Elmaram nge kingam Kosam; Er nge kingam Elmaram; 29 Josuwa nge kingam Er; Eliyesa nge kingam Josuwa; Jorim nge kingam Eliyesa; Masas nge kingam Jorim; Liiwai nge kingam Masas. 30 Saimon nge kingam Liiwai. Jura nge kingam Saimon; Josep nge kingam Jura; Jonam nge kingam Josep; Elaikim nge kingam Jonam; 31 Meliya nge kingam Elaikim; Mena nge kingam Meliya; Masas nge kingam Mena; Nesan nge kingam Masas; Deipis nge kingam Nesan; 32 Jesii nge kingam Deipis; Oper nge kingam Jesii; Bowas nge kingam Oper, Salmon nge kingam Bowas; Naison nge kingam Salmon; 33 Aminarap nge kingam Naison; Armin nge kingam Aminarap; Arni nge kingam Armin; Esran nge kingam Arni; Peres nge kingam Esran; Jura nge kingam Peres; 34 Jeikop nge kingam Jura; Aisak nge kingam Jeikop; Eiparam nge kingam Aisak; Tera nge kingam Eiparam; Neiyor nge kingam Tera; 35 Serak nge kingam Neiyor; Tiyu nge kingam Serak; Pelek nge kingam Tiyu; Eper nge kingam Pelek; Sila nge kingam Eper; 36 Keinan nge kingam

Sila; Apaksas nge kingam Keinan; Sem nge
kingam Apaksas; Nowa nge kingam Sem;
Lemek nge kingam Nowa; 37 Mesusala
nge kingam Lemek; Enok nge kingam
Mesusala; Jeres nge kingam Enok; Man-
alail nge kingam Jeres; Keinan nge kingam
Manalail; 38 Enos nge kingam Keinan; Ses
nge kingam Enos; Andam nge kingam Ses;
Gos nge kingam Andam.

4

Seisen Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim (Masyu 4:1-11, Mak 1:12-13)

1 Gos Gui Ka opu Jiisas kin paki to
mułang, Jiisas eim nga noł Joran si kindpi
orung pum. Pang kin, Gos Gui Ka eim sipi
konu wumb mulenjing konu sipim. 2 Gos
Gui Ka Jiisas paki tang mułum. Mołang
kin, wumb mulenjing konu ełe mułang
kunum 40 o pum. Kunum ełe Seisen
opu Jiisas kanpi ek nipi eim ermba mił ei
kenmbii ni erim. Kunum ełe Jiisas eim
kuni nunerim, wii minj mułum. Ekii se
kuni tang piim.

3 Seisen yi nim, “Nim Gos kingam pim
kin, kom ku ei nen kin bres erangłi!” nim.
4 Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos ok
połmun ek ełe yi nim, ‘Kuni bres mendpił
wumb nołmun ei kapłi enałim, wumb konj
mulerngii,’ ” pa nim.

5 Seisen Jiisas tonu sipi sikir andan topu
mei orung orung tep ełiłim wumb pei
mołmun konu ei andan tum. 6 Pe Seisen
ek yi nim, “Tep ełim wumb ełe dinga pałim
ei kin epi ka wii ya mołum ei kin ei na nim
ngumbii,” pa nim. “Epi ka ya mołum ei na
epi ei nga kapłi nanim noman ełe wu endi
ngumbii,” pa nim. 7 “Pe nim na kin prei
en kin na epi ei pei nim ngumbii,” pa nim.
8 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Gos ok
połmun ek ełe yi ninim, ‘Nim Gos Owundu
embe ambił tonu kindkin eim kongun ei
minj enjii ninim,’ ” pa nim.

9-11 Pe nga Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem
konu ełe men ngii owundu engim ełe tonu
mondpu ek yi nim. “Gos ok połmun ek
ełe yi ninim, ‘Gos nge enjel nim kin tep er
mułngii. Er mołangin kin, enjel en enim
angił nim ambilk tonu singii. Embiłangin
kin, ku endi simb ełe tunermba yi mił
ninim.’ Pe nim Gos kingam pim kin, nim
ya ełe angkin puku si mani punjii,” pa
nim. 12 Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos
ok połmun ek yi ninim, ‘Nim Gos Owundu
oł ei ermba nim kenjii ba oł ei nim kapłi
enenjii,’ ” pa nim. 13 Pe Seisen ek nipi
erim oł ombu Jiisas ermba ni kanpi erim,
ba mon peng Seisen kunum endi nga op
ermbii ni piip si kindpi pum.

Jiisas Galilii Konu Ełe Kongun Pułngun Mond Erim (Masyu 4:12-17, Mak 1:14-15)

14 Gos nge Gui Ka dinga ełe Jiisas kin
mołang kin, Galilii mei ełe orung pum.
Pe eim ek ka ei konu orung ełe pei pang
wumb piinjing. 15 Kunum ei Jiisas eim,
wumb men ngii ełe Gos ek kunum kunum
nipi wumb ngołum. Ngang, wumb pei eim
embe ambił tonu kindiłmin.

16 Jiisas Naseres konu ełe pum. Konu ei
ok Jiisas kangił kembis kin konu ełe mołpu
owundu erim ei, konu ełe mołum. Kor
kunum ei, pupu men ngii ełe pułum. Pupu,
Jiisas kunum kunum Gos ek ka gerpi ełim
ei wumb piiłmin. 17 Pe wumb, Gos ek ni
tor kindiłim Aisaiya wu ei ok pułum ek sik
ngangin, ek ei gerpi kenim ni ek yi piim.

18 “Gos nge Gui Ka ei na kin mułang
kin, eim na kongun ngopu enjii nipi
kindim. Ei na op wumb epi sinałim
wumb kin Gos ek ka yi nip ngumbii
nge onj. Wumb kan puk mołmun
ei tor wii mułngii. Ningił tumbun
mołum wumb ei ka nik mułngii.
Wumb endi noman embin peng
mołmun wumb ei na paki tumbii
nge onj. 19 Na op enim nip ngond,
pe kunum Owundu nge wumb eim
sipi orung simba nge om.”

20 Jiisas ek mon połmun ni tuk kindpi,
ngopu eim mani mułang, wumb men ngii
ełe tuk mołangin wumb ei Jiisas kin ningił
kanik minj mulnjung. 21 Pe eim ek nipi
wumb ngumba nge erim. “Akip Gos ek ei
tor onum. Yi mił enim piik poru ninmin.”
22 Pe wumb eim embe ambilk tonu kindik,
eim ek ka nim ni piik mulnjung. Molk, en
enim ek yi ninjing, “Wu ei Josep kingam
min mon?” 23 Jiisas eim piipi kenim wumb
pei eim ek pii gii ninenjing. Ninerangin

kin, eim ek yi nipi wumb ngum, “Ek ekin endi na kin enim yi nik na ngungii, ‘Ond mong ngopu ełim wu ninim nge ngenj er ka enjii. Nim Kapaniyam konu ełe oł en ei sin piinjpin. Pe ya ninim mei ełe oł ei nge enjii,’ ” pa nim. 24 Eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi ek ni tor kindiłim wu mołpu ek keimi nimba; ei eim nge ngii konu mołmun wumb ei eim ek ei piinerngii. 25 Na ek keimi nip enim ngond ei enim piinmin. Elainja multum kunum ei Esrel amb pei mulk, wenjing noł kulk kunum ei kupu muł ei poru nirim. Pe kung ngii tekliki o pang oi angił orung nge endeim purum kunum ei konu pei orung orung kumb kuni owundu sirim. 26 Ba Gos Elainja kindpi pupu Esrel amb wei endi mułum konu pui ni kindnerim. Mon! Gos Elainja Serepas konu ełe Sairon mei orung pui nirim konu ełe, amb endi wam kultum amb ei, kuni sałim konu ełe nim pui nipi kindrim. 27 Gos nge ek ni tor kindiłim wu endi Elainja orung kunum ei wumb kinj wumb pei Esrel konu mulk, konu ei tuk ełe wumb endi ka mulerik mon! Siriya konu ełe kinj wu Neimin ni wu ei minj ka multum.” Jiisas nirim ek ei eim nge wumb tiłap ende ei eim ek piinenjing. 28 Wumb men ngii ełe nirik molk ek ei piik popuł sinjing. 29 Pe wumb tonu angk, Jiisas ambilk konu owundu anda kindnjing. Kindangin kin, konu owundu ei, tonu komung endi ełe sim. Pe wumb eim sik komung ełe orung tonu sip komung ełe to olkup to kindngii. 30 Ba eim tuk wumb onjung konu opu, tuk ełe opu am pum.

Wu Endi Gui Kis Mułum (Mak 1:21-28)

31 Eim Kapaniyam konu ełe tor pupu, mei owundu endi sim ei Galilii nilmin. Pupu, kunum ei kor kunum wumb mulnjung Gos ek ka nipi wumb ngum. 32 Wumb eim ek ei piik wumb tuk puku sik enjing. Nimbił erang Jiisas ek ei dinga pałim. 33-34 Men ngii ełe wu endi gui kis tuk mułum wu ei ngii ełe tuk mułum. Mołpu kin wii dinga topu, ek dinga nipi yi erim. “Jiisas, Naseres konu wu, nim ya ełe nimbił oł enjii on? Nim sin kin tunjii on min? Nim sin kan wiik to si kindnjii! Na nim piind ei Nim Gos nge wu kun ka wii,” pa nim. 35 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi, ek dinga ngum, “Nim ek tingnarkin, wu ei si kind o pui!” nim. Gui kis ni wu ei to kindang mani pupu wumb mulnjung konu tuk pim. Pe gui kis wu ei kin oł endi nga enerim wii si kindpi pum. 36 Wumb pei puku sik, yi ninjing, “Ek ei nipe ek yi ninjing? Wu ei wu Owundu eim dinga sałim ei eim ek dinga nipi gui kis ngang kin, gui kis pei eim ek piik wu endi si kindik punjung,” pa ninjing. 37 Oł yi mił erang kin, Jiisas eim erim oł ei wumb nik pangin, wumb konu ełe orung orung pei piinjing.

Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim (Masyu 8:14-17, Mak 1:29-34)

38 Jiisas men ngii ei si kindpi anda opu, pupu Saimon ngii engim konu ełe nirik pum. Pupu, kenim ni, Saimon ambim mam ening owundu tang pim. Pe wumb ok Jiisas kii sengin, “Amb ei paki tunjii,” pa ninjing. 39 Pe eim pupu amb mułum konu ełe mandi angpi ek dinga neng, ening tum ni poru nim!” Neng kin, amb ni sikir angpi kuni wumb pei ngum.

40 Eni mani ba erang, wumb pei ening kanim kanim pim wumb, Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Pe eim wumb kis pim wumb, peng ełe endeim endeim ni angił ambiłpi pang, wumb pei ka mulnjung. 41 Jiisas ek nipi ngum. Pe gui kis ombu wumb pei si kindik konu eipi eipi punjung. Gui kis ombu wii dinga tok yi ninjing, “Nim Gos kingam.” Ba eim gui kis ek ngopu, “Ek tingnerei!” nipi ek dinga ngum. Gui kis ombu Jiisas nim ek piik, “Eim Krais wu endi Gos kindang om,” ni piinjing.

42 Pe kupiiring ok, Jiisas pupu wumb mulenjing konu ełe pum. Pang kin, wumb eim pum konu kanik, ekii sek punjung wumb ei si kindik punenjing mon! Eim konu eipi punermba nik, eim endim konu ekii sik punjung. 43 Ba eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek ka nip wumb ngumbii ei nge Gos sinim tep er mołum mił ei nip wumb tiłap eipi kin nip kongun ei nge ermbii,” pa nipi kindim. 44 Pe eim

Jura konu wumb, men ngii engim konu ełe pupu Gos ek nipi wumb ngum.

5

Jiisas Ek Neng, Piisa Eim Ekii Sim (Masyu 4:18-22, Mak 1:16-20)

1 Kunum endi noł wer ełe mandi Genesares noł gop ełe Jiisas eim angpi mułum. Nga eim wu amb pei Gos ek ni ngang piimin nik wumb pei eim kin ok wumb piki tok mulnjung. 2 Eim kenim ni noł kanu tał noł gop wer ełe pinjngił, omu tołmun wumb tor punjung. Wumb omu kon polk omu tołmun wumb en enim omu kon ei noł was er kun erik mulnjung. 3 Jiisas eim noł kanu endi ełe tonu purum. Purum noł kanu ei Saimon nge kanu. Nga eim Saimon kanpi yi nirim, “Nim noł kanu ei noł ełe pip to tuk kindii!” nirim. Pe eim noł kanu ełe mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngurum.

4 Eim ek ni poru nipi, ekii se eim Saimon kanpi nim, “Nim noł kanu pip to sipkin, omu kon tuk noł ełe mani kindkin omu sinjii nge kindii,” nim. 5 Saimon ek nipi orung kindim, “Epin kunum endi sin kongun enjpin omu tunenjpin. Pinerang, sin omu endi tunenjpin mon, ba nim nin, ei kapłi nga omu kon pułmbii,” pa nipi mani kindim. 6-7 Omu tołmun wumb kombur yi erangin kin, omu kon omu piki top mułum. Mułang kin, omu kon kiłip tumba nge erim. Yi erangin kin, omu tołmun wumb ei en enim kongun ende ełmin wumb noł kanu eipi se mulnjung ei tu wangin nik angił pinou enjing. Erangin wangin kin, noł kanu tał omu kindnjing piki topu noł kanu tał noł ełe mandring simba erim. 8 Saimon Piisa eim jep oł ei kanpi Jiisas simb ełe mani pupu yi nim, “Nim si kind po! Na oł kis ełe wu moł,” pa nim. 9 Pe eim omu pei sinjing omu ei kanpi, eim puku sim. Pe wumb eim kin tep to mulnjung wumb, puku sinjing ku. 10 Sependii nge kingam tał, Jeims kin Jon tał ei Saimon kin tep to andiłmin, wu tał yi ku puku sinjngił. Pe Jiisas ek nipi Saimon ngum, “Nim mund mong tunerii! Ekii se wumb na ek piimin nik ongii ei nim wumb pei nik tuk sikin, na ek ni wumb ngunjii ei omu yi mił, wumb yi mił tuk ongii.” 11 Omu tołmun wumb ei noł kanu noł wer ełe tu wunjung. Tu wangin kin, en enim epi kanim kanim pei si kindik Jiisas kin ekii sinjing.

Wu Endi Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim (Masyu 8:1-4, Mak 1:40-45)

12 Eim konu owundu ełe multum konu ełe, nga wu endi multum. Multum wu ei, eim ngenj kinj owundu tum. Eim Jiisas kanpi, opu Jiisas simb ełe mani mołpu prei erpi yi nirim. “Owundu, nim noman ełe erim kin kapłi, nim na er ka enjii,” pa nirim. 13 Jiisas eim angił ei kinj tum wu embiłmbii ni erpi ek yi nim. “Na noman ełe nim ka mulnjii,” pa nirim. Neng kin, kunum ełe mendpił Jiisas kinj tum wu ei er ka erim. 14 Nga Jiisas ek dinga nipi eim ngopu yi nim, “Nim wu endi ek ninenjii mon! Nim ngenj sipkin Gos kułmał wu ei andan tunjii. Tan kin, ngenj ka sałim ni piingii nikin kułmał kelnjii ei Moses lo ek ełe pałim mił erang, wumb yi piingii nim ening ni poru nim ni piingii. Nim nga ek wumb ninenjii mon!” 15 Ba Jiisas oł erim ombu konu orung orung pei eim ek pang wumb pei piinjing. Piik kin, Jiisas mułum konu ełe onjung. Ok Jiisas ek ei piimin nik wumb kis pim ei tu wunjung kin er ka nge ermba. 16 Ba eim wumb mulenjing konu pupu kunum ei eim prei ełim.

Wu Endi Simb Angił Kis Mułum Ei Er Ka Erim (Masyu 9:1-8, Mak 2:1-12)

17 Kunum endi eim wumb ei ek nipi ngopu multum kunum ei lo ek piiłmin wu kombur kin lo ek emb tołmun wu kombur mulk ku. Wumb ei Galilii mei orung orung kin Jura mei nin Jerusalem konu owundu ełe ni wumb ombu onjung. Owundu nge dinga Jiisas ngang, Jiisas ening pirim wumb ei er ka ermba nge om. 18 Wu kombur wu endi peł ełe pendik tu wuk. Wu ei embił poru, dinga pineririm wu, ei en enim nirik sipik Jiisas mułum konu ełe kumb ełe mandi pendngii sipik. 19 Ba konu ełe wu amb pei piki topu pirim. Nga wu ening pim wu ei nirik sipngii konu ełe tuk sineririm. Yi erang kin ngii andaring ełe sipik tonu ngii beł ełe ambił wuł ał kindik

peł ełe pim wu mani Jiisas mułum konu ełe kun mani kindik. 20 Jiisas wu ombu pii gii pirim wu ei kanpi kin yi nirim, “Wu puł, nim oł kis ei kil ngum,” pa nim. 21 Wumb lo ek połmun wumb ni lo ek piiłmin wumb en enim noman nendii to piik yi kii sinjing. “Wu ei wu nii opu Gos kin ek ambiltim? Wu endi wumb oł kis ei kil ngunermba; ba Gos endeim minj yi ermba.” 22 Jiisas wumb ombu noman ełe piipi si kindim. Pe eim ek nipi orung kindpi, yi nirim, “Nimbił erang en enim noman ełe ek eipi eipi nik punmun? 23 Nipe ek endi enim noman ełe embin tonum? Na ninj ek ei embin tonum min? Na nim, ‘Oł kis ei si kindind!’ min ‘Na nim angkin pui!’ nind? Pe na oł endi eramb enim kanik keimi nik piingii. 24 Ba na enim piingii ni piind, na wu kingam noman dinga ya mei ełe sałim. Kapłi wumb oł kis kil ngumba, yi erang kin eim ek nipi wu endi embił dinga punerim ei nge er ka erim. Na nim kanip nind, ‘Nim angkin, peł sikin, ninim nge ngii konu ełe orung pui!’ ” nind. 25 Yi erang, pe mendpił wu amb ningił ełe eim engim. Angpi peł sipi eim ngii konu ełe pupu Gos embe ambił tonu kindim. 26 Pe wumb pei Jiisas erim oł ei ka nik puku sik enjing. Ba wumb Gos embe ambił tonu kindik. En enim noman ełe piik nik minj endnjing. Yi mił ninjing, “Pe sin oł eipi minj endi kenjpin,” pa ninjing.

Jiisas Liiwai Wii Tum (Masyu 9:9-13, Mak 2:13-17)

27 Ekii se Jiisas eim andłam andpi pupu, kenim ni wu endi ku takis siłim wu, ei eim ku takis ngii ełe mułum wu ei embe Liiwai. Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim na onj konu ełe oi!” nim. 28 Pe eim angpi epi pei si kindpi Jiisas pum konu ełe ekii se pum. 29 Liiwai eim ngii konu ełe kuni owundu endi erpi Jiisas ngum. Pe ku takis siłmin wumb pei kin, wumb eipi pei kułou tok wu tał kin kuni ei nunjung. 30 Pe lo ek ekii siłmin wumb ni, peng lo ek mon połmun wumb ni wumb ok Jiisas nge ekii siłmin wumb mulnjung konu ełe noman kis piik mulk kii sinjing. “Nimbił erang enim ku takis siłmin wumb kin nga oł kis ełmin wumb kin enim kuni ende nonmun?” 31 Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim. “Enim wumb ening endi pinałim wumb ei, ond mong ngopu ełim wu kin punałmin min, ba ening pim wumb ei minj ond mong ngopu ełim wu pangin kin ond mong ngołum. 32 Na wumb oł kis er mołmun wumb ei oł kis kil ngop sip orung simbii nge onj. Ba wumb kun ka mołmun ni piinjing wumb, ei kin na onenj,” pa nim. “Nimbił erang na nga wumb oł kis enjing ei kin ngii konu pup onermbii ku?” pa nim.

33 Pe wumb kombur ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Jon nge ekii siłmin wumb kuni mowii ełmin. Erik, Gos prei kunum kunum ełmin. Lo ek ekii siłmin wumb nge ekii siłmin wumb ombu yi ku ełmin. Ba nim nge ekii siłmin wumb kuni nok yi ełmin. Ei nimbił erang ełmin?” 34 Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim wu endi amb simba ełim kunum ei kapłi ei wumb puł kuni mowii erngii min? Ei mon! 35 Ba ekii se opu wumb wu amb simba er mołum wu ei si tor singii kunum ei eim kan se nołum kin tep to mulermba kunum ełe kuni mowii erngii.”

36 Jiisas ek ekin endi nipi ei nge wumb noman konj kin wumb noman ok nge ende punermba ek ei wumb ngum. Eim yi nim, “Wu endi konduk konj ei kiłip to kembis kembis erpi, aninga konj endi sipi konduk ok nge ełe mui tumba. Pe wu endi yi ermba ei eim konduk konj er kis mondpu ermba ei, konduk konj ei kanim eipi mił pimba. Nga konduk ok nge kanim eipi mił pimba ku. 37 Pe wu endi kung meme ngenj ming, mił ok nge ełe noł wain konj tuk kindnałmin. Ei mon! Wu endi yi mił ermbii ni ermba wu ei eim kung meme ngenj ming mił ok nge tok neng, noł wain konj ei tor pułum. Nga kung meme ngenj ming mił nge ei kis mołułum ku. 38 Ba wu endi noł wain konj kułpu kung meme ngenj ming mił konj ełe tuk kindmba. 39 Pe wu endi eim noł wain ok nge nołum, ‘Ei noł wain ka wii,’ pa nim. Eim noł wain konj singin ka pinałim.”

6

Gos Kor Kunum Ei Kongun Mon Niłim (Masyu 12:1-8, Mak 2:23-28)

1 Kor kunum Jiisas eim tuk kuni mong
wiis pałiłim konu ełe andpi mułum. Jiisas
nge ekii siłmin wumb ombu ok kuni wiis
mong ei sik ambił winin tok nuk. 2 Ba
lo ek ekii sinjing wu ombu yi ninjing,
“Gos kor kunum, ei kongun mon niłmin
kunum ei, ba enim nimbił erang enmin?”
3 Jiisas ek ni orung kindpi yi nirim, “Enim
king Deipis sin kupenjpin eim epi erim
mił enim piinarik na ek yi nind. Kunum
ei eim kin eim wumb kin kuni kulnjung.
4 Deipis eim Gos ngii owundu ełe nirik
pupu, bres Gos nge kumb ełe sim bres ei
sim. Pe bres ei wumb pei nunerngii mon
nik, Gos kin kułmał kałmin wumb minj
ambił nungii niłmin. Ba Deipis eim bres
nopu nga eim nge wumb ei bres ngang
nunjung ku. Ek ei enim gerik piinjing
min?” Ei kii sipi nim, “Nimbił erang enim
King Deipis kin ek ninanmin, ba na sin kin
ek ninmin?” 5 Jiisas ek dinga nga nipi yi
nim, “Gos kindang mei ełe na wu kingam
moł. Mołup, kor kunum owundu moł.”

Wu Endi Angił Kis Mułum Ei, Jiisas Kor Kunum Er Ka Erim (Masyu 12:9-14, Mak 3:1-6)

6 Pe nga kor kunum endi eim pupu men
ngii ełe pupu Gos ek nipi wumb ngum.
Kunum ei wu endi mułum wu ei angił
tundung orung miyem poru nim. 7 Lo ek
emb tołmun wumb kin lo ek ekii siłmin
wumb kin ei Jiisas ermba ołei kenmin
nik kui er mulnjung. Molk kin, yi piinjing
ni kor kunum wumb endi kis pimba er
ka ermba ni kanik mulnjung. Molk kin,
Jiisas kos er ngumun nik mulnjung. 8 Ba
Jiisas eim wumb noman tuk ełe piinim.
Piipi kin, wu angił miyem poru nim wu ni,
“Angkin Oi!” Neng, wu ni sikir opu wumb
mulnjung konu tuk engim. 9 Pe Jiisas
eim ek nipi wumb ngum, “Na pe enim
kii simbii end. Sinim lo ek nipi kunum
ołka ermin min ołkis ermin, ei ninim
min? Wumb kin paki topu er ka ermin,
min wumb topu er kis ermin?” a nim.
10 Jiisas wumb mulnjung konu tuk kanpi
andpi, wu endi angił miyem poru nim ei
kan sipi nim. “Nim angił tun kindii!” Yi
neng kin, wu ei yi erang eim angił ni ka
erim. 11 Ba wumb en enim noman kis
dinga piinjing. En enim ek nik piik piik
enjing. Erik, en enim yi ninjing, “Jiisas kin
nimbił ołermin,” ninjing.

Jiisas Nge Ek Se Andiłmin Wu Engki Nga Tał (Masyu 10:1-4, Mak 3:13-19)

12 Kunum ei Jiisas eim prei ermbii ni
piipi komung endi ełe tonu purum. Eim
prei erpi Gos ngurum kunum ei eim prei
er mułang kin, konu tengrim. 13 Tengmba
erang kin, Jiisas ekii sinjing wumb wangin
nim. Neng, wangin wu engki nga tał sipi
wumb embe ‘Ek se andiłmin wumb’ pa yi
nirim. 14 Wu embe endi Saimon, Jiisas
embe Piisa ni ngum. Nga endi Endru ei
Saimon nge angim. Embe nga Jeims kin
Jon teł, Pilip ni Barsolomu. 15 Pe Masyu
ni Tomas ni Jeims Alpiyas nge kingam
Saimon wu ei lo ekii siłim wu. 16 Pe Jeims
nge kingam Juras nin nga Juras Eskeriyas
konu wu eim Jiisas opu orung wumb mul-
njung konu ni peni ełe kindmba.

Jiisas Wumb Pei Kin Kongun Erim (Masyu 4:23-25)

17 Pe Jiisas wumb ei kin mani punjung.
Nga puk konu kun sim konu eim nge ekii
siłmin wumb kin pei tep to engnjing. Pe
wumb pei Jura mei konu ełe orung orung
ni Jerusalem konu owundu ełe ep noł wer
ełe konu ełe Taiya konu ni Sairon konu ni
wumb pei ok mulnjung. 18 Wumb ei ok
eim ek piimin nik onjung. Pe eim wumb
ening pim wumb ombu er ka erpi, wumb
gui kis tuk mułang onjung wumb ei Jiisas
wumb ombu er ka erim. 19 Wumb pei
angił Jiisas embiłngii enjing. Nimbił erang
Jiisas dinga pupu wumb pei, wumb ening
pim wumb ei Jiisas er ka eririm.

20 Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ombu
kanpi ek yi nim,
“Enim wumb wii epi sinerang mołmun
wumb ei, ka piyei! Gos sinim tep er kanpi
mołum ołei enim nge sałim.
21 “Enim kumb kuni pałmin, enim ka piyei!
Ekii se enim noman ka piik mułngii. Pe
enim wumb ke ninmin, ei enim ka piyei!
Ekii se enim tokuł erngii.

22 “Ekii se wumb enim wu kingam ei kin
ekii se punmun ei keningii. Kanik kin,
wumb en enim noman kis peng piingii.
Piik kin, enim kon si kindngii ni, enim kin
ek kis ningii ni, enim embe sik epi kis mił
ombu nge singii kunum ei, enim ka piingii.
23 “Pe wumb enim kin yi erik ninjing
kin enim ka piik noman ka seng mułngii.
Enim piingii, epin konu ełe enim kumep
singii ei owundu sałim. Kumb okrii enim
kupenjing noł oł ei, Gos nge ek ni tor
kindiłmin wumb kin yi ku ełmin. Yi mił ku
enim kumep ka singii. Ei Gos nge ek ni tor
kindiłmin wumb kin tep to singii.
24 “Ba enim kom ku ngenj ełe peng, enim
noman ka piik er mułmun ei enim noman
ka piik erngii. Erangin, oł ei er poru
nik mołmun ei enim wumb ei kan kun er
mułngii.
25 “Enim wumb epi pei kanim kanim sin-
jing kin enim noman ka simba. Ekii se
enim epi sinerang kin kuni kułngii. Enim
wumb pe tokuł er ka piinmin wumb ei kan
kun er mułngii. Ekii se enim ke nengin
ningił ka mani omba.
26 “Pe enim wumb pei enim embe ambił
tonu kindik ninjing kin enim pii kun er
mułngii. Ok en enim kupenjing noł ek
kend tok, ek ni tor kindiłmin kend wumb
embe ambił tonu kindik ełmin oł yi erngii
ei kanik mułngii,” pa nirim.

Wumb Opu Orung Wumb Kin Noman Ngunjii Oł Ei (Masyu 5:38-48, 7:12a)

27 Ba enim na ek piik mołmun wumb
ei, na ek nind ei piyei! Enim opu orung
wumb mułngii, ei kapłi noman ka ngok
mułngii. Pe wumb enim noman kis pi-
ingii, ei enim wumb ei kin epi ka erngii.
28 Wumb enim kin ek bultung ningii ei,
enim kengip ek ka nik wumb ombu no-
man ka ngungii. Nga wumb enim kin
oł kis erngii wumb ei, enim Gos kin prei
erik paki tungii,” pa nim. 29 Wu endi nim
kon taki tum kin, nga orung ak tan orung
tumba ku. Wu endi nim kon takis ei simbii
nipi erim kin, nim konduk ei kin ouni mon
ninenjii ku. 30 Wu endi epi endi kii sipi
nim kin, nimba epi ei ngui! Pe wu endi
nim epi wii sipim kin, nim nga orung tu
wii nikin, ek dinga ninerii! 31 Enim ermin
ni piingii oł ei, wumb enim kin enjing kin,
nga enim wumb ombu kin oł yi ku erngii.
32 Wumb enim kin noman ngołmun
wumb ei, nga enim noman ngangin enim
nipe noman piingii? Pe wumb oł kis
enmin wumb ei, wumb kombur noman
ka piik ngołmun ku. 33 Pe enim wumb
kombur oł ka er ngangin kin, nga wumb
enim kin oł ka er ngungii. Nga ei enim
nipe noman piingii? Wumb noman kis
piik oł kis ełmin wumb ei kombur oł ka
yi mił ełmin. 34 Enim epi kombur wumb
ngunjung kin, nga orung simin ningii ei
enim noman nipe noman piingii? Wumb
oł kis ełmin wumb oł ka erik wumb eipi
ngołmun ku. Pe wumb ombu epi ende
mił siłmin. 35 Ba enim opu erii wumb ei
noman ka ngok, enim oł ka erik wumb
ngungii. Enim wumb ngungii epi ei nga
ngok orung kindmin ni piinerei! Enim oł
ei erik epi ka wii owundu singii. Enim ełe
yi erik molk punjung kin enim Gos kingam
noł mendpił mułngii. Wumb Gos kin
noman ka piinałmin ei Gos wumb ombu
kin noman ka ngołum. Ngopu kin, wumb
kis kin noman ka ngołum. Ngopu, wumb
kis kin ouni ngołum. 36 Enim wumb eipi
kaimb singii, ei enim Ernjing Gos kaimb
siłim mił ku singii.

Wumb Eipi Kin Kos Ninmin Ei (Masyu 7:1-5)

37 Enim wu endi ek ei nge nik mok tołum
wu oł ei mił enerngii. Enim wumb oł kis
ei si kindangin kin, Gos enim oł kis ei kil
ngumba ku. Pe nga enim epi endi mok
tołum wu er kun ełim mił enerngii. Yi mił
enjing kin Gos enim epi embin tui ei mok
tumba. Wumb oł kis ei ni ka enjing kin
enim oł kis ei Gos kil ngumba ku. 38 Pe
enim oł kanim kanim yi erngii mił yi ku
Gos enim kin yi ermba. Pe wumb enim kin
pimba mił ngungii ei, pei ngungii. Ei ngok
pangin piki topu bein tumba ermba, ei
enim ngungii. Pe enim epi wumb ngungii
yi mił ku Gos enim ngumba.

Jiisas Ek Ekin Nga Ngum

39 Jiisas ek ekin endi nipi wumb ngum
ku. Ei yi nim, “Wu ningił tumbun mołum

wu ei, nga wu endi ningił tumbun mułmba wu ei, andłam andan top simba min? Ei mon! Wu tał ouni tukpu ełe bok tunguł.
40 Mon kangił ei ek mon wu ek nipi ngołum wu ei to mani kindnermba. Eim mon kanpi poru nimba ei kapłi eim ek mon wu mił mułmba.
41 Enim wumb eipi kanik oł kun pinermba mił ermba ei ni kun enerngii mon! Ei nimbił erang ninim oł yi nge ełin ku? Nimbił erang nim angnim ningił ełe epi moł pałim ei kankin nin? Ba ninim epi moł owundu endi ningił ełe pałim ei piin min? 42 Nimbił erang nim angnim ek nin? 'Angnan, nim ningił ełe epi moł endi pałim, na si kindmbii,' nin. Ba ninim ningił ełe epi owundu pałim ei ninim piinan min? Nim ek kend wu, nim epi owundu endi ninim ningił ełe pałim ei si kindkin, ekii se ninim angnim ningił ełe kun kankin epi moł pimba ei kapłi si kindnjii," pa nim.

Ond Kis Ei Mong Kis Tołum
(Masyu 7:16-20, 12:33-35)

43 Ond ka ei, mong kis tunałim. Yi ku ond kis ei nga mong ka tunałim. 44 Wumb en enim ond angłim ei kanik piiłmin. Piik kin, ond ei ond ka min mon, ni kaniłmin. Wumb en enim ond pik ei gał mołpu mong tołum ei tingnałmin. Nga ond wain yi ku, ond wain ei ond kembis angpi gał mołpu mong tołum ei tingnałmin mon. 45 Wu endi eim noman ka pałiłim wu ei oł ka ełim ku. Erpi, oł ka wii ełim. Nga wu kis ei eim noman kis piki topu peng, eim oł kis ełim. Noman ełe oł yi mił pałiłim ei gupu ełe tor ołum."

Ngii Takiłmin Ei Oł Tał Pałim
(Masyu 7:24-27)

46 "Nimbił erang enim na 'Owundu, Owundu' niłmin, ba na ek nind ek ei enim piinanmin? 47 Wu endi na kin opu na ek piipi ermba wu ei na eim kanip moł. Mołup, eim ermba oł ei andan tamb enim piingii. 48 Wu ei yi mił, wu endi ngii tekmbii ni tukpu sipi mer mani pupu, mei ełe ku owundu pei kindpi siimen ełim. Ekii se ngii tonu ełe takiłim, noł owundu topu ngii ei nirik omba, ba kapłi onermba. Nimbił erang wu ei eim ngii dinga wii tekim. 49 Ba wu endi na ek piipi nga ekii sinermba wu ei yi mił wu endi ngii tonu mei peł ełe tekim. Eim mei mani ei ku dinga kindnarpi siimen enerim. Ekii se noł owundu topu, noł ngii ełe nirik wang kin, ngii sikir er kis mułum. Nimbił erang wu ei ngii mił dinga pinerim.

7

Jiisas Opu Ełmin Tep Ełim Wu, Ei Eim Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim.
(Masyu 8:5-13)

1 Jiisas ek ei nipi wumb ngopu poru nipi, ekii se eim Kapaniyam konu ełe pum. 2 Rom wu endi opu ełmin wumb 100 pei opu ełmin wumb pei tep ełim, wu ei kongun wu endi mułum. Opu tep ełim wu eim kongun wu eim noman ka ngołum wu ni ening peng erang kułmba mandi erim. 3 Opu tep ełim wu ei eim Jiisas kin ek ei piipi mułum. Pe eim Jura wu num kombur kindang puk ek nengin kin, Jiisas opu, na kongun wu ei er ka ermba nipi kindim. 4 Wumb puk Jiisas multum konu ełe tor puk ek dinga nik, Jiisas nik yi ninjing, "Wu ei wu ka nim wu ei paki tunjii min? 5 Eim sinim Jura wumb kin noman ka ngołum. Eim mendpił men ngii ei takpi sinim ngurum." 6 Pe Jiisas wu ombu kin tep to purum. Jiisas opu, opu tep ełim wu eim ngii konu mandi pang kin, opu wu 100 tep ełim wu ni wu puł kombur kindang puk Jiisas kin ek ningii nge puk. Puk yi nik, opu tep ełim wu ni yi nim, "Jiisas, nim wu Owundu! Nim na ngii konu ombii nikin okun kis piinjii; na wu ka mon. Nim na ngii nirik onerii!" yi ninim pa nik. 7 "Pe yi ku, na wu ka pim kin, nim ngii konu ełe na ombii min, ei mon. Ba nim ek ei nen na kongun wu ei ka mułmba," pa nim. 8 "Nimbił erang, na yi ku wu num kombur kongun ngokuł ełmin oł ei na kongun er moł. Pe na nge opu wumb ei na ek piiłmin. Pe wu endi 'Pui' nimbii, ei kapłi ba. Nga wu endi ya 'Oiyo!' nimbii, ei kapłi omba. Pe nam kongun wu, 'Nim oł ei erii!' nimbii, ei kapłi ermba. Na nge wu num ombu kongun ei na ngunjung mił na yi end. Ba nim noman dinga peng ening ei nge er ka ełin ei kapłi

nim na nge kongun wu ening ei kapłi er ka enjii," pa yi nim. 9 Pe Jiisas ek ei piipi, eim wu ei noman ka jiłi sim ni piim. Pe eim ak topu wumb eim orung konu ekii se ok ei kanpi yi nirim. "Na enim kanip nind, Esrel wumb pei mołmun konu ełe wu endi noman ka peng, pii gii yi mił peng na kinenj mon!" pa nim. 10 Opu ełmin wumb tep ełim wu, wu puł kombur kindang ok wu ni nga orung puk kenik ni, kongun wu kułmba erim ni nga konj multum.

Jiisas Nein Konu Ełe Kang Wu Endi Er Konj Sim

11 Ekii se nga Jiisas eim konu owundu endi purum konu ei embe Nein. Jiisas eim nge ekii sinjing wumb kin, wumb pei eim purum konu puk. 12 Eim pupu konu owundu ełe andłam ondu pałim ełe mandi pang, wu endi kultum wu ni tu wuk wu kultum ei, mam eim kingam endeim mendpił mułum ei, kułang kui tunjung nge ei tu wuk. Tu wangin kin, amb ei wam kumb ok kultum. Pe wumb konu ełe wumb pei amb ei kin ouni ok. 13 Jiisas Owundu amb ei kanpi, kaimb piipi yi nirim. "Amb, nim ke ninerii mon!" pa nirim. 14 Pe eim mandi pupu, wu kułii pirim konu ełe eim peł ełe embiltim. Pe wumb wu tu wuk wumb ei angik mulk. Pe Jiisas nipi yi nirim, "Kangi wu, kanpi nind, nim engnjii!" pa nim. 15 Pe nga kultum wu ei tonu mułum. Mołpu, ek nipi multum. Mułang kin, Jiisas wu ei sipi mam eim ngurum. 16 Yi erang kin, wumb pei mund mong tok, Gos embe ambilk tonu kindnjing. Wumb yi ninjing, "Gos ek nipi ołekii se ermba wu owundu sinim konu ełe tuk onum," ninjing. Wumb ek nga yi ninjing, "Gos eim opu eim wumb si orung simba nge opu wumb paki topu enim," ninjing. 17 Jiisas erim ołei pang kin, wumb Jura mei konu ni wumb konu orung orung pei piik punjung.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Eim Ekii Sinjing Wu Tał Jiisas Kin Kindim.
(Masyu 11:2-19)

18 Jon nge ekii sinjing wumb ei epi pei ek nik eim ngunjung. 19 Jon eim ekii sinjngił wu tał wii tum. Eim yi nim, "Ełip pukuł Owundu kankił yi kii singił," pa nim. "Ok Gos wu endi kindmbii neng, sin kui er mulnjpun wu ei nim min? Min sin nga wu endi omba ni kui ermin min?" 20 Wu tał Jiisas kin okuł ek yi ninjngił. "Jon noł sipi wumb noł pendiłim wu, ei sił nim kin peł neng onmbuł ninjngił. Nikił yi ninjngił, 'Ok Gos wu endi kindmbii neng sin wu endi omba ni kui enjpin wu, ei nim wałim min?' " 21 Kunum ei Jiisas wumb ening kanim kanim pirim wumb kin, wumb ening kis pirim wumb ni, wumb gui kis tok multum wumb ei pei er ka erim. Pe wumb pei ningił tumbun multum ei pei er ka eririm ku. 22 Pe Jiisas ek nipi wu tał ngopu yi nirim, "Ełip pe pukuł Jon konu ełe kankił, na ya pe nipe ołerip ek nipe ek nip eramb ełip piikił, kankił enmbił ei pukuł, Jon kan ningił peł nim. Wumb ningił kis mułum wumb ei, kenjing. Simb kis mułum wumb, nga ka seng andłam endnjing. Wumb kinj tum wumb ei, ka sim. Wumb kom ngum wumb ei ek piingii neng ek piinjing. Pe wumb kulnjung wumb ei nga ok tonu konj mołmun. Wumb epi endi sinałim wumb ei Gos ek ka ngang piki tołum. 23 Wumb na Jiisas kin pii gii ninjing, en enim pii gii ei mani punerim, wumb ei ka piingii. 24 Jon ek ni kindang onjnguł wu tał nga orung pangił; Jiisas Jon nge ek nipi wumb pei ngopu yi nim. "Ok, enim Jon mułum konu ełe wumb mulenjing konu ełe puk epi nipe endi kenjing? Min enim puk konu pop tang goł kembis ei kenjing min mon? Wu ei goł mił mon? 25 Enim epi nipe kengii nge punjung? Enim wu endi epi konduk ka wii erpi mułum ei keningii punjung min? Ei mon! Wumb konduk ka wii kindik, en enim ngenj ełe epi ka ełmin ei King ngii owundu ełe minj mołułmun. 26 Ba enim puk epi nipe keningii nge punjung? Enim puł wu endi Gos ołekii se ermba ei nge nipi mułum wu ei kenjing min? Ei keimi; wu ei eim nge kongun ende ek ni tor kindiłim wu pei to mani kindiłim. 27 Wu ei mendpił Gos nge ek yi ninim, 'Piini! Na ek se endmba wu endi kindmbii wu ei, na ek ok sipipi nim, kumb se pupu nim andłam ei to ka er sipi mułmba.' " 28 Jiisas ek yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond, 'Kunum ełe Jon ya mei ełe wumb pei ei

kamb mani kind poru ninim. Ba akip kunum ełe wu endi Gos sinim tep er kanpi mołum oł ei wu wii mił pii gii nim kin, wu ei Jon to mani kindnim,' " pa nim.

29 Wumb ek ei piik poru nik, wu amb ni wumb ku takis siłmin wumb pei ek yi ninjing, "Gos eim kun ka wii mołum wumb ei Gos noman ełe ekii sengin ok Jon angił ełe wumb noł sipi wumb noł pendpi ngum." 30 Ba lo ek piiłmin wumb kin, lo ek emb tołmun wumb ei Jon angił ełe noł pinenjing yi mił erik, Gos nge noman ełe wumb ei buł ngok kin, andłam andan tum ei si kindnjing.

31 Jiisas ek yi nirim, "Akip kunum ei na enim wumb ekii sinenjing mił wumb sip mondup ei nimbił oł erngii? Wumb ei jiłi wumb? 32 Pe wu ombu yi mił, kangił kembis kombur konu endi tuk ełe molk, kangił kembis kombur eipi kin wii tunjung. Tok yi ninjing, 'Sin mingał kepii tonmun nimbił erang enim golang ninanmin?' a ninjing. 'Pe nga sin golang kaimb er ninmin ei enim ke ninanmin. Ei yi mił en enim noman endi pinałim eipi eipi punum.' 33 Jon sinim noł pendpi ngołum wu ei tonu om. Eim opu noł wain ni bres ei endi nunerim. Pe enim wumb yi ninjing, 'Wu ei gui kis tuk mołum,' ninjing. Ei mon!" 34 Pe na wu kingam op kuni nop, noł wain nop end. Pe enim wumb molk yi ninjing, 'Wu ei kuni pei minj nołum,' ninjing. 'Wu ei noł wain pei minj nopu,' yi ełim niłmin. Nik, 'Eim wumb ku takis siłmin wumb kin wumb oł kis erik ełmin wumb ei kin puł pałim,' pa niłmin. 35 Ba wumb noman ka pałiłim wumb, ei yi niłmin. 'Gos nge noman ka ei epi ka wii niłmin.' "

Oł Kis Ełim Amb Endi Jiisas Simb Ełe Kopung Erim

36 Lo ek piiłim wu endi embe Saimon Jiisas kin ek nipi eim kin kuni numbuł nirim. Eim lo ek piiłim wu ei ngii konu ełe pupu kuni no multum. 37 Amb endi oł kis ełim amb, konu owundu ełe mułum. Pe amb ei mołpu piim ni Jiisas pupu lo ek piiłim wu ngii konu ełe kuni nonum nik. Nengin, piipi kin amb ei eim kopung muru ka ming endi sipi om. 38 Pe eim pupu Jiisas buł morung orung angpi, simb ełe mołup ke nipi mułum. Ke nim ningił ka ei, Jiisas simb ełe purum. Ei kanpi eim peng enjin olt sipi, Jiisas simb ełe kil ngum. Ngopu kin, Jiisas simb ełe kum su sipi er mułum. Mołpu kin, kopung muru ka ni sipi, Jiisas simb ełe kindrim. 39 Lo ek piiłim wu ei, Jiisas wii tang om wu ei, eim epi ei kanpi eim noman yi piim. "Wu ei, Gos oł ermba oł ei, keimi nipi ełim kin amb ei piipi mon. Amb ei, yi ełim nimba ni piim amb ei, amb oł kis ełim." 40 Yi erang kin, Jiisas eim wu noman ełe, piinim ek nipi ngumbii ni piim. Piipi kin, Saimon kanpi neng, "Saimon," yi nim. "Ek mon wu, nim ek ninjii pim ek ei ni!" a nim. 41 Pe Jiisas ek yi nim "Wu tał, wu endi kin kom ku sikił, nga ekii se ngo orung kindmbił ni sikił, wu endi kom ku 100 pei mił sirim. Nga wu endi, kom ku kum endeim mendpił sirim. Wu tał kom ku yi mił si ngokuł, pendkił pirim," pa nim. 42 Wu tał epi endi ngo orung kindngił pinerang, wu ni kan wiik turum. Yi erang kin, wu tał eim kin noman ngunjnguł wu endi nii eim noman ka wii piipi eim ngumba?" 43 Saimon ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na yi ni piind, wumb endi oł kis pei kil ngo si kindmba wumb ei," pa nim. Neng kin, "Nim ek kun nin," pa ni Jiisas yi nim. 44 Pe eim ak topu amb ei kanpi kin, ek nipi Saimon ngum. "Nim ya amb ei kan min? Na nim ngii konu onj ei, nim noł kulkun, na simb ełe noł kindnen; ba amb ei na simb ełe, noł kindpi enim ei eim ke nim ke noł sipi na simb ełe noł kindnim. Pe eim peng enjin sipi, na simb ełe kil ngonum," pa nim. 45 "Nim nam kin kum su sinen. Ba na tuk op mułamb, pe amb ei opu, na simb ełe kum su sipi enim," pa nim. 46 "Nim nam peng ełe kopung kindnen; ba amb ei eim kopung ka wii na simb ełe kindim." 47 Yi mił peng kin, na nim kanip nind, "Eim na kin noman ka ngum. Ngopu kin, nim ei piinjii; eim nge oł kis ei pei ełim; ba na eim oł kis kil ngop poru nind, Gos wu endi kin oł kis aninga er kil ngum kin, wu ei Gos noman pei ngunałim; ba aninga ngołum." 48 Jiisas ek nipi amb ei ngum, "Na nim nge oł kis ei si kindin." 49 Wumb eim kin peł

ełe ende mulnjung wumb ei, en enim ek nik piik piik enjing. Nik ek dinga nik, “Wu ei nii, wumb oł kis ei kil ngonum?” 50 Jiisas ek nipi, amb ei ngopu yi nim, “Amb, ninim nge pii gii je erpi, nim si orung sinim. Pe nim pukun, noman emin ka peng mulnjii.

8

Amb Kombur Jiisas Pum Konu Ełe Tep Tok Punjung

1 Pe nga Jiisas konu owundu ni konu kembis andpi Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er mołum mił ei nipi wumb ngum. Jiisas eim nge ekii siłmin wu engki nga tał eim kin andik mulnjung. 2 Pe amb kombur ok, ening pim amb ombu ni, gui kis tuk mułum amb ombu, Jiisas er ka eririm. Amb ombu, Jiisas pum konu ełe punjung ku. Amb endi ‘Mariya’ niłmin, ei ‘Mariya Makandala,’ pa niłmin. Ok Jiisas eim amb ei, gui kis angił orung nga tał pei tor kindrim. 3 Pe Jo Ana, Susa nge ambim wu ei King Eros ngii ełe tep er mołułum ei, eim embe Susana. Pe Susana ni amb pei onjung ku. Amb ombu puk, Jiisas kin, Jiisas nge ekii siłmin wu ombu, kom ku paki tok ełmin amb ombu, ouni puk ku.

Pe Ek Ekin Wu Endi Kuni Emb Kindim Ek Poł
(Masyu 13:1-9, Mak 4:1-9)

4 Wumb tiłap owundu endi ok, kułou tunjung wumb ei, konu owundu eipi eipi wumb pei Jiisas mułum konu ełe onjung. Wangin kin, Jiisas ek ekin endi topu nipi ngum.

5 “Wu endi kuni wiis emb sipipi emb kindrim ei kombur wumb andłam endik konu ełe mani pang, wumb kimbangin, kei ok nok nok enjing. 6 Pe kuni wiis emb kombur pupu, mei ku mułum konu ełe mani pum. Pe kuni wiis ei sikir tonu om, ba mei noł muł erang, kuni ei kułii erpi, kołpu poru nim. 7 Pe kuni wiis kopur, pupu kan gał pim konu ełe mani pum konu ełe, kan gał mul ei tonu opu, kuni wiis ei to mani kindim. 8 Pe kuni wiis emb kombur mei ka ełe mani pum ei sikir tonu om. Opu kin, kuni wiis pei topu mułum. Tum, ei 100 pei pei kuni wii yi tonu mułum.” Jiisas ek yi nipi ek dinga wii nim, “Wu endi kom pimba, wu ei kom sepi ek ei piyangłi!”

9 Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ei, ek ekin topu ninim, “Ek ei, pułe piimin nik kii sinjing. 10 Pe eim yi nim, “Gos sinim tep er mułum mił ei eim ek koi er pałim ek ei piipi kin nipi enim ngonum. Ba torung wumb eim ek ekin top nim ek ei mendpił piinjing, ba ek ekin ei pułe pii poł tunenjing. Tunarik kin, en enim konu orung orung kind keningii, ba epi endi kinenjing. Pe nga ek ei pingii, ba pułe piinerngii mon!” pa nirim.

11 “Ek ekin tum ek pułe yi pałim. Kuni wiis mong ei Gos nge ek. 12 Pe kuni wiis kopur pupu andłam ełe mani pang kin, wumb andik kambinmin ei Gos ek wumb piinmin, ba nga Seisen opu Gos ek ka ei topu eipi kindnim. Eim yi piinim, wumb Gos kin pii gii nengin kin Gos sipi orung simba ni piipi enim. 13 Pe kuni wiis emb kombur pupu, mei ku mułum konu ełe mani pum, ba dumbuł mer mei ełe mandring punałim mon. Pułe yi mił wumb Gos ek piik sik, noman ełe kindik ka mołułmun. En enim pii gii dinga ninarik mułangin kin, epi embin tui endi tonu ołum ei, wumb en enim dinga mulałmin kin, bok tołmun. 14 Pe kuni mong kombur pupu, kan gał mułum konu puł ełe mani pum ei wumb Gos ek ka piik, nga kongun erik, ba mei ełe epi kanim kanim noman peng, kom ku ni epi ka wii ka ka piik, yi er mułangin kin Gos ek ei piinarik, to mani kindinmin. Yi erangin kin, en enim kongun ei tonu opu mong tunenim mon, ba mani pupu koltum. 15 Ba kuni wiis mong kombur, pupu mei ka ełe mani pum ei yi mił; wumb Gos ek piik, ambił gii nik mulnjung. Molk kin, en enim noman dinga peng, kongun kunum kunum yi erik mulnjung ei, kuni wiis mong pei tum mił yi er mulnjung.

Dup Alam Ek Ekin Endi
(Mak 4:21-25)

16 Wumb endi dup alam kałpi, ming ełe mani kind pendmba min? Dup alam kałip peł mandring pendmba, ei kapłi tiłang erip tor omba min? Ei mon! Dup alam kalk tonu peł ełe sengin kin, wumb kanik

nirik puk anda ok yi erngii. 17 Epi pei nim
kinan koi er sałim ei, ekii se kenjii wumb
nii oł pei koi er pendmba ei ekii se, wumb
eim pii poł tungii.

18 Enim kan kun er molk, ek ka piik
erngii. Wu endi eim noman dinga peng,
eim piipi kun er mołpu pii gii nipi mułmba,
wu ei Gos nga eim dinga ngumba. Nga
wu endi eim noman ka ni oł kun ka ombu
piipi kun enarpi mułmba wu ei, Gos wu ei
noman ka ni oł kun aninga pimba ei Gos
sipi orung sipi si kindmba.

19 Kunum ełe Jiisas nge mam ni angim
noł ok, ba wumb konu ełe piki topu peng
kin, wumb ei mulk konu tuk ongii konu
endi sineririm. 20 Wumb kombur molk
yi nik, “Jiisas nim nge wumb, manim ni
angnim noł ok, nim kenmin nik anda
mołmun,” pa nik. 21 Ba Jiisas ek nipi orung
kindpi yi nirim, “Wumb Gos ek ka ei piik,
ekii singii wumb ei, na nge engnan noł ni,
minan noł mułngii,” nirim.

Jiisas Ek Neng Konu Pop Owundu Tum Ei Poru Nim
(Masyu 8:23-27, Mak 4:35-41)

22 Kunum ełe Jiisas kin eim ekii siłmin
wumb, noł kanu endi ełe puk. Pe Jiisas
ek yi nirim, “Sinim noł gop mołum konu
ełe orundung pamin!” nirim. Neng, noł
tuk ełe puk. 23 Pe noł kanu sikir pang kin,
Jiisas eim or pirim. Konu pop owundu
endi noł gop ełe pop owundu endi turum.
Topu, noł mer kanu ełe tuk pang, wumb
kułngii kunum mandi eririm. 24 Pe wumb
en enim puku sik andik Jiisas or pirim
konu ełe to konj kindik yi nik, “Owundu!
Owundu! Sinim kułmun pałim,” pa nik.
Pe Jiisas eim angpi konu pop owundu ei
kin, noł topu tonu omba eririm ei ek dinga
nipi ngurum. Ngang kin, konu pop kin noł
owundu tumba eririm ei wii sirim. Noł
ołup enerim, wii pim. 25 Pe Jiisas eim ek
nipi, eim ekii siłmin wumb ngum, “Enim
pii gii ei konu jiłi pum?” Yi neng kin eim
ekii siłmin wumb en enim mund mong tok
noman embin tang mołmun. Molk kin, yi
nik, “Wu ei nii? Eim ek nipi konu pop kin
noł ei ek neng, eim ek ei piinmbił!”

Wu Wulu Endi Ei Gui Kis Pim, Jiisas Tor Kindim
(Masyu 8:28-34, Mak 5:1-20)

26 Ekii se Gerasiin konu ełe tor punjung.
Galilii konu noł gop ełe orundung sipim
konu ei, orung sim. 27 Jiisas eim noł kanu
si kindpi tor pum. Pang kin, konu ełe wu
endi eim mułum konu ełe tor om. Wu ei
gui kis kombur eim kin mułum. Wu ei
kumb ok eim alap pandi topu tilałim mon!
Eim ngii endi pinałiłim mon ku. Eim pupu
wumb guimeng ełe pu pałiłim. 28 Wu ei
Jiisas kanpi, eim ek dinga nipi wii tum.
Topu kin, Jiisas simb ełe mani pupu pim.
Pepi ek nipi, wii dinga topu yi nim, “Jiisas,
nim Gos Owundu mendpił kingam. Sinim
kongun ende enałmin mon. Nim na kin
nimbił oł enjii on? Na nim kin prei ermbii,
ei nim na ngenj kumbii ngunenjii mon!”
pa nim. 29 Gui kis ei ek yi nim. Nimbił
erang Jiisas eim ek dinga nipi wu ei kin
si kind kin tor punjii nim. Eim ek nim
mił erim. Kunum kunum gui kis ei, wu
ei kin mołułum. Pe wumb wu ei ambił gii
nik, kan tok angił ełe, kan tok er pendiłmin
ei, wu eim to kiłip tołum. Pe gui kis ei yi
erpi mił wu ei si mengpi wumb mulałmin
konu ełe si pang, eim mołum. 30 Jiisas wu
ei gui kis mułum wu, ni ek nga ngopu kii
sim, “Nim embe nii?” Pe eim yi nim, “Na
embe, ‘opu ond wumb,’ ” nimbił erang, gui
kis pei eim kin pei mołułmun. 31 Pe gui kis
ombu wii dinga tok yi ninjing, “Jiisas nim
sin konu kis ełe kindnenjii!”

32 Kung tiłap pei konu komung endi ełe
mandi kuni nok er mołmun. Yi nik kin,
gui kis ombu Jiisas kin wii tok ek dinga
ninjing, “Nim kapłi sin kung ombu kin
pei! Neng kin, bin,” ninjing. Pe Jiisas
wak tang, punjung. 33 Gui kis ombu wu
ei si kindik, kung mulnjung konu ełe tuk
punjung. Pe kung ombu andłam dinga
sikirik puk konu kis endi ełe punjung.
Punjung, konu ei noł gop ełe tuk puk noł
nok kulnjung. 34 Kung es tok mulnjung
wumb ei, oł ei kanik tungu erik punjung.
Puk kin, konu kembis ni konu owundu sim
konu wumb kanik ninjing. 35 Pe wumb pei
puk, erim oł ei kenmin ni punjung. Puk
kin, kenjing ni Jiisas kin wu gui kis mułum
wu ei kin, mulnjunguł ei kenjing. Wu ei

gui kis pei eim si kind pangin, eim alap tałpi mułum kenjing. Pe eim noman ka peng, eim Jiisas mułum konu ełe simb ełe mani mułum. Wumb pei onjung wumb ei kanik mund mong enjing. 36 Kung es tołmun wumb ei ok kanik puk, wumb ei Jiisas wu ei kin erim oł ei ek poł tok er mulnjung. Ok eim gui kis eim kin mułang, Jiisas opu gui kis topu tor kindang, wu ei er ka erim. 37 Gerasiin konu ełe wumb pei onjung. Wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim, sin konu ełe si kindkin pui!” pa ninjing. Wumb en enim mund mong erik ninjing. Nga Jiisas eim noł kanu endi ełe tonu pupu, orung bii ni pum. 38-39 Gui kis wu ei si kind punjung wu ei eim prei erpi yi nim, “Jiisas, na nim kin tep to bii,” pa nim. Ba Jiisas wu ei, “Orung pui!” nipi yi nim. “Ni ninim ngii konu ełe orung pukun, Gos owundu nim kin nimbił oł erim, ei nikin wumb ngunjii,” pa nim. Yi neng kin, wu ni orung pupu wumb konu owundu ełe pupu Jiisas eim kin nimbił oł erim ei nipi wumb pei nipi ngum.

Jiisas Wu Num Ei Ambiłam Er Ka Erpi Nga Amb Eim Kon Embiłim Ei Er Ka Erim. (Masyu 9:18-26, Mak 5:21-43)

40 Pe Jiisas noł gop nga orung wang kin, wumb pei ka piinjing. Nimbił erang wumb Jiisas orung omba ni piik kui er mulnjung. 41 Pe wu endi om wu ei embe Jairas. Wu ei eim wu num endi, eim Jura wumb men ngii tep erpi mołułum. Wu ei Jiisas simb ełe mandi mani pupu, prei erpi ek dinga nim. “Nim na ngii konu ełe onjii!” pa nim. 42 Wu ei eim ambiłam endeim mendpił multum ambił ei kung ngii engki nga tał multum. Multum, ambił ei kułmba mandi erim.

Pe Jiisas Jairas ngii konu ełe bii nipi andłam ełe pang kin, wumb pei eim pum konu ełe ambił gii nik punjung. 43 Pe amb endi mułum amb ei eim kung ngii engki nga tał, ei pei eim miyem o tor minj pupu mułum. Pe wumb endi eim miyem o tor pum, ei er ka erngii wumb endi mulenjing mon. 44 Pe amb ei Jiisas mułum konu ełe mandi om. Opu, eim Jiisas kon takis ełe minjin tamb kin, “Nam nge miyem tor pum ei kep ermba,” ni piim. Pe opu yi erang kin, sikir miyem tor pum ni kep erpi nga tor onerim mon, ka mułum. 45 Pe Jiisas ek yi nim, “Wumb nii na kon takis ei minjin tonum?” Pe wumb pei molk, “Na mon! Na mon!” pa ninjing. Piisa ek yi nim, “Owundu, wumb tiłap pei nim kin mołun konu ełe angik mołmun. Ei sin er kan poł tumun mił nenj?” 46 Ba Jiisas ek yi nim, “Wumb endi na minjin tang piinj. Piyamb kin, na dinga kombur tor pang piinj,” pa nim. 47 Nga amb erim amb ei koi ermba mił pinerim, Jiisas eim piim. Yi peng kin, amb ni opu, Jiisas mułum konu ełe mani mei ełe kan mani kanpi mułum. Mułang kin, wumb pei kumb ełe eim Jiisas kon takis minjin tang ek ei pułe nipi wumb pei mulnjung konu ni tor kindim. Kindpi yi nim, “Na oł ei eramb kin na ening ei sikir poru ninim,” pa nim. 48 Pe Jiisas ek nipi amb ei ngum, “Nim pii gii je ninim er ka enim, nim orung pukun, ninim noman emin ka seng punjii!” pa nim.

49 Pe eim ek nipi mułang kin, wu endi om. Om wu ei Jairas wu num Jura men ngii tep ełim wu num ei ngii konu ełe wu ei mułpu om. Opu, yi nim, “Wu num! Nim ek mon wu owundu ei kongun dinga ngunenjii! Nim ambiłanim ok kułum,” pa nim. 50 Ba Jiisas ek ei piipi, ek dinga nipi orung kindim, “Nim mund mong tunenjii! Nim pii gii nen, ninim ambiłanim ei konj mułmba,” pa nim. 51 Pe Jiisas wu ei ngii konu ełe pum. Wumb punjung ei kan wiik tang nirik onerngii, mon nim. Jiisas kin Piisa ni Jon, Jeims ni eim arim mam tał mendpił nirik punjung. Wumb ei mendpił eim kin nirik punjung. 52 Wumb pei en enim ambił ei nge nik ke dinga nik mulnjung. Jiisas opu ek nipi wumb ngopu yi nim, “Ambił, ei mendpił kulerim mon, ba eim or mił pałim,” pa nim. 53 Pe eim ek nim ei wumb kanik tokuł enjing. Nimbił erang, ambił eim kułum poru nim, wumb ei kanik tokuł enjing. 54 Ba Jiisas ambił ei angił ambiłpi, ek dinga nipi ngum, “Ambił kembis, nim engii!” a nim. 55 Pe ambił ei noman konj opu eim kin tuk wang, eim sikir engim. Engang kin, Jiisas yi nim, “Enim kuni endi ambił kembis ei ngei!” pa nim. 56 Pe ambił kembis ei arim mam

tał puku sinjngił. Ba Jiisas ek dinga nipi wumb tał ngum, “Ełip wumb kankił na oł endi ei, kankił ninerngił mon!” pa nim.

9

Jiisas Eim Ek Se Andiłmin Wu Engki Nga Tał Eim Kongun Kindang Puk.
(Masyu 10:5-15, Mak 6:7-13)

1 Pe Jiisas eim nge er se endiłim wu engki
nga tał wii tum. Wangin kin, eim no-
man dinga wu ombu ngopu kindang puk
kin wumb gui kis to kindik, ening pimba
wumb ei er ka erik, erngii pa nipi, eim nge
noman dinga ngopu kindim. 2 Wu ombu
kindang, puk wumb kanik Gos ek ka nik
wumb ngok, nga Gos sinim tep er mołum
ek ei nik, wumb ening pimba ei nengin wii
mułngii pa nip kindang punjung. 3 Pe eim
ek nipi wu ombu ngum, “Enim andłam
turii pungii pendik, siłmin epi ei sinerngii.
Pe dolu ni, kon kembis ni kom ku ni, kuni
bres ni, epi endi sipnerngii. Konduk tał
er sipnerngii mon!” pa nim. 4 “Enim puk
konu endi tuk puk, ngii endi mułngii ngii
ełe minj mułngii. Molk kin, ek nik wumb
ngok er molk poru nik. Nga ekii se enim
ngii konu ełe pinjing konu ei si kindik
pungii. 5 Pe nga enim konu eipi pangin
wumb enim ngii konu ełe sipnarik enjing
kin, enim konu ełe si kindik pungii. Puk
kin, mer simb ełe mei kułman mułmba ei
tami to kindik pungii. Yi erik pangin kin,
wumb en enim enjing oł ei piingii,” pa
nim. 6 Yi neng kin, wu ombu puk konu pei
andik punjung. Puk kin, Gos ek ka ei nik
wumb ngok, wumb ening pepi erim, ei er
ka erik punjung.

7 King Eros eim mołpu Jiisas nge ek
ombu pei piipi, eim noman embin to piim.
Nimbił erang wumb kombur molk, “Jon
wumb noł pendiłim wu mer tukpu ełe
tonu onum,” ninjing. 8 Pe wumb kombur
yi ninjing, “Ok ek ni tor kindiłim wu endi
Elainja tonu onum,” ninjing. Nga kombur,
yi ninjing, “Ok Gos oł ekii se ermba oł
ei piik niłmin wu ni nga endi onum,” pa
ninjing. 9 Wumb yi nengin kin King Eros yi
nim, “Na Jon peng ei kołmung enj, ba ek ei
er piik ninmin mił nenj nipi opu kin, ‘Jiisas
kenmbii,’ ” ni piim.

Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Jon 6:1-14)

10 Jiisas nge ek se andiłmin wu orung ok,
en enim erik oł ombu Jiisas kanik ek poł to
nguk. Pe Jiisas wu eipi ombu si kindpi, en
enim mendpił Beseira konu owundu ełe
punjung. 11 Ekii se wumb eim ek ei piik,
eim pum konu ełe ekii se punjung. Eim
pum konu pangin kin, eim ka piim. Piipi,
eim Gos sinim tep er mołum, ek ei nipi
ngum. Ngopu, wumb ening pim wumb, ei
er ka erim.

12 Ekii se pou neng, eim nge er se
andiłmin wu engki nga tał, orung ok yi
ninjing, “Nim wumb ombu kindan, en
enim konu orung pungii. Puk kuni simba,
kan sik nungii,” pa ninjing. “Ya konu ełe
sinim mołmun, konu ei kuni sinałim mon.
Nga wumb konu ełe mulałmin.” 13 Ba
Jiisas ek yi nim, “Enim kuni endi wumb ei
ngungii. Kuni endi sałim min?” Pe eim nge
er se andiłim wumb ombu yi ninjing, “Sin
kuni endi sinałim. Ba bres angił orung
kin omu tał, ei mendpił sałim,” pa ninjing.
“Pe sin pei kapłi pupun, wumb pei ombu
nge kuni pei top ermin min?” 14 Wumb
pei mulnjung wu ei 5,000 yi pei mulnjung.
Jiisas eim nge er se andiłim wumb kanpi
nim, “Enim wumb kułou konu eipi eipi
wumb 50 mił to mundei!” pa neng yi
enjing. 15 Jiisas nge er se andiłim wu ombu,
eim nim mił yi enjing. Erangin kin, wumb
pei mani mulnjung. 16 Jiisas eim bres angił
orung ei sipi, omu tał ei sipi, ei epin konu
ełe kanip, Gos kin prei erim. Erpi, bres
engin topu, eim er se andiłim wu ombu
ngum. Nga eim er se endim wumb sik,
kuni mok tok wumb pei mulnjung wumb
ei ngunjung. 17 Pe kuni ngunjung kuni ei,
wumb pei nunjung. Pinang pang kin, kuni
orung pei mułum ei sik gerenj kon engki
nga tał to piki tunjung.

18 Kunum endi, Jiisas eim mendpił prei
er mułum. Pe eim nge er se andiłim wumb
ei eim kin ouni mulnjung. Mułangin kin,
Jiisas ek nipi, wu ombu kii sim. “Wumb na
nii, pa ninmin?” 19 Wu ombu ek ni orung
kindik yi ninjing, “Wumb kombur, nim
Jon wumb noł pendiłim wu pa ninmin.
Nga wumb kombur, nim wu Elainja pa

ninmin. Nga wumb kombur yi ninmin, ‘Gos oł ekii se ermba ei, piipi niłim wu ok kultum, nga konj tonu onum, ninmin,’ ” pa ninjing. 20 Pe Jiisas ek nipi, eim er se andiłim wu ombu ngopu yi nim, “Enim na nii pa ninmin?” Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos kindim wu Krais, mendpił mołun,” pa nim.

Jiisas Eim Kołpu Nga Ngenj Kumbii Sipi Ermba Nge Nim
(Masyu 16:20-28, Mak 8:30–9:1)

21 Pe Jiisas ek dinga nipi eim nge er se andiłim wu ombu ngum, “Enim wumb endeim, endeim kanik, ek ei ni tor kindnerngii, mon!” nipi ngum. 22 Pe eim ek yi nim, “Na Wu Kingam ei, ngenj kumbii kułmbii,” pa nim. Kułmał kałiłmin wumb owundu ni, lo ek połmun wumb pei, na kin buł ngungii. Ngok kin, na to kundngii. Kundangin kin, na mei konu ełe kunum tekliki pimbii. Pep, nga angip tonu ombii,” pa nim.

23 Jiisas ek nipi, eim nge er se andiłim wumb ngum, “Pe wu endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman ełe oł kanim kanim ermbii nipi piimba noman ei to mani kindpi, kunum kunum eim ngenj kumbii sipi, kongun dinga erpi, endmba ei yi mił eim ond peri ei kan sipi andpi, na ekii simba,” pa nim. 24 “Wu endi eim noman ełe er endmba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi na nge noman piipi, eim noman ełe to kundmba ni erim, ei eim noman konj punermba; ba eim kunum kunum konj mułmba. 25 Pe wu endi eim, kongun owundu erpi, eim mei epi pei simba wu, ei eim noman konj am ba. Pang kin, mei ełe epi, ei opu, eim paki tumba mił nenj? Ei kapłi enanim. 26 Pe wu endi na ek ni tor kindnermba; eim na kin buł ngang piipi, yi ermba wu ei, na Gos kindang na mani op wu kingam moł; na wu ei kin buł ngop piimbii ku. Wu kingam eim nge tiłang owundu kin, eim nge arim Gos kin, Gos nge enjel ka wii ouni ongii kunum ei, eim kin yi ku erngii. 27 Na ek keimi nip enim ngond, ‘Wu kombur ya ełe angiłmin wu ombu, ei kulerngii. Nga molk kin, Gos sinim tep er mołum ei nge noman dinga ei keningii.’ ”

Jiisas Nge Ngenj Ei Kanim Eipi Mił Pim
(Masyu 17:1-8, Mak 9:2-8)

28 Jiisas ek ei nipi, mułang kunum angił orung nga tekliki poru neng, eim Piisa, Jon ni Jeims sipi, eim prei ermba nge, komung endi ełe tonu punjung. 29 Eim prei er mułang kin, eim kumb ningił ei eipi mił kułum. Eim konduk ni kupu kuru mendpił mił tiłang erim. 30 Pe wu tał eim kin tor okuł, ek tang mulnjung. Sin ok kupenjpin noł wu tał ei Moses kin Elainja teł kin ek tengnjing. 31 Wu tał tiłang owundu erim konu tor okuł, Jiisas Jerusalem konu oł endi ermba ei nikił, nga Jiisas mei ełe si kindpi ba, ei nikił enjngił. 32 Pe Piisa kin eim angim tał, ningił se andpi erang kin, mani pu pingii pim. Ba yi er mułangin kin, Jiisas nge tiłang owundu ni wu tał tiłang owundu mulnjung konu ełe erim. 33 Wu tał Jiisas mondkuł si kindkił punguł enjngił. Pe Piisa ek dinga nipi yi nim, “Wu Owundu, sinim ya mołmun ei ka; sin ngii wii tekliki ełe tekmin. Ngii endi nim nge, endi Elainja nge, endi Moses nge,” pa nim. Ba Piisa eim ek ei pii poł tunarpi nim. 34 Pe ek ei nipi mułang kin, konu kupu endi opu, wu kei kin peli erim. Erang kin, kon kupu ei en enim pandi tang kin, mund mong enjing. 35 Konu kupu peli erim, konu tuk ełe, ek endi tor om. Ek yi nim, “Ei na kangi, na eim noman ngop moł. Enim eim nimba ek, ei piingii,” pa nim. 36 Ek tor om, ei poru neng kin, kenjing ni Jiisas eim, endeim mendpił mułum. Mułang kin, en enim ek tinenjing. Ekii se kunum ei wu kei epi endi kaninmin pa nik, yi ninenjing mon.

Kangi Endi Gui Kis Mułum Ei Er Ka Erim
(Masyu 17:14-18, Mak 9:14-27)

37 Kupiiring komung ei si kindik, mani punjung. Puk, kenjing ni wumb tiłap owundu endi andłam ełe ok Jiisas kan sinjing. 38 Wumb onjung konu, tuk ełe wu endi om, wu ei wii dinga topu yi nim, “Owundu! Na nim kin prei end, nim na kangił ei kenjii. Na kangił endeim mendpił mołum. 39 Gui kis endi, eim ambił gii nipi, sikir wii topu yi ełim. Pe gui kis ei, oł kis eim kin ełim. Erang kin, jipambił kuru endi eim gupu ełe tor ołum. Pe gui

kis ei ngenj tuk, er kis mondpu, eim tor
punałim," pa nim. 40 "Pe nam nim nge,
er se andiłim wu ombu kanip nemb, to
tor kindngii, nemb puk; ba nim nge er
se andiłim wumb ei enjing kapłi enerim
mon! 41 Jiisas ek dinga nipi, orung kindpi
yi nim, "Enim wu amb pei kunum ełe,
enim pii gii dinga ninanmin. En enim
noman ełe kun pinałim. Kunum nimberii
na enim kin mołup oł embin tui ei nge, er
kun er mułmbii? Nim kangił ei ya tu wa!"
42 Pe eim kangił ei andpi wang kin, gui
kis ni ełim oł ei erang, kangi ei olkup topu
kindang, am pupu bok kis topu pim. Ba
Jiisas eim gui kis ei ek dinga ngopu kindpi,
kangił ei er ka erpi, arim mułum konu ngo
orung kindim. 43 Wumb pei molk kenjing
ni, Gos nge noman dinga ełe oł ei erang,
wumb puku sik enjing. Nga epi pei erim
ełe nge, enim embin to piinjing.

Pe Jiisas eim er se andiłim wumb kanpi,
ek dinga nipi ngum. 44 "Enim kom ka sek,
molk ek ei piingii. Kunum kinan mon; pe
nga wu Gos kindang mani opu wu kingam
ei, wu kombur sipik, wumb pei angił ełe
ngungii." 45 Ba eim er se andiłim wumb, en
enim ek nim ek ei, pułe pii poł tunenjing.
Tunarik kin, nga ek ei pułe koi er pim. En
enim mund mong tok Jiisas kin ek ei kii se
piimin, min mon ni piik mulnjung.

Nii Owundu?
(Masyu 18:1-5, Mak 9:33-37)

46 Jiisas nge er se andiłim wu ombu, en
enim ek mił enjing. Erik, yi ninjing, "Sinim
mołmun, tuk ełe wu nii owundu mułmba?"
47 Pe Jiisas eim yi piim, en enim noman
tukrung yi pałim, ni kenim. Kanpi, eim
kangił kembis endi tu wum. Kangi ei eim
kin tep to engim. 48 Jiisas eim ek nipi
yi nim, "Wumb endi kangił ei kanpi nam
kangił ni piipi paki tumba, ei yi mił eim na
paki tum ku. Pe wu endi na paki tumba, ei
Gos Owundu na kindrim wu ei paki tumba
ku. Kangił kembis tuk mołum ei mił wumb
endi yi erpi kangił kembis noman pałim
mił, yi peng na kongun yi erpi mułmba ei
wu owundu mendpił."

49 Pe Jon ek ni orung kindpi yi nim,
"Owundu, sin kenjpin wu endi nim nge
embe ełe nipi gui kis piim wu ei to tor
kindrim. Ba eim sinim andinmin konu
ełe ekii se onanim. Sin yi nipin kin mon
ninjpin." 50 Ba Jiisas ek nipi eim ngum,
"Enim mon nik yi enerngii mon! Wu endi
enim kin ek ka nipi ermba, ei enim opu
orung wu mon!"

51 Gos eim Jiisas sipi, ei tonu nga orung
simba, kunum ei mandi erim. Yi erang
kin, Jiisas noman dinga kindpi Jerusalem
konu ełe ba erim. 52 Jiisas eim ba pendpi,
wu kombur ok puk, wumb kanik ningii
nge, nipi kindim. Pe wu ombu ok puk,
Sameriya konu ełe ok tuk puk, eim omba
nge er kun er mulnjung. 53 Ba wumb konu
ełe wumb, en enim ngii konu Jiisas sipngii
kis erang piinjing. Nimbił erang, wumb
en enim yi mił piinjing; Jiisas Jerusalem
konu ełe ba onum ni piinjing. 54 Pe Jiisas
nge, er se andiłim wu tał, Jon kin Jeims
teł Sameriya konu ełe wumb oł ei kankił
orung onmbuł, ek nikił Jiisas ngunjnguł.
"Owundu! Nim er piin mił nenj? Sin ei
epin konu ełe dup opu wumb ombu nangłi
nimin min?" 55 Ba Jiisas kan ak topu, wu
tał kanpi ek ngum. 56 Ek ngang kin, nga
konu eipi endi punjung.

Wumb Endi Jiisas Kin Ekii Singii
(Masyu 8:19-22)

57 Andłam ełe andik puk, pangin kin, wu
endi tor opu ek yi nirim, "Nim pe punjii
on konu ei na bii. Nim konu eipi endi
punjii konu ei, na bii ku." 58 Jiisas ek nipi
wu ei ngum, "Owu simbii ei mei tukpu
ełe or pałiłmin. Nga kei ei ngii sałim. Ba
mei mani opu wu kingam ei, peng sipi
or pimba konu ełe sinałim," pa nim. "Pe
nim na kin kii yi sikin ekii simbii nin, ei
ninim pii poł ton min?" 59 Pe wu endi eipi
kanpi, ek dinga nipi ngum, "Nim na ond
konu ełe ekii se wa!" nim. Wu ei ek yi
nim, "Nim na kapłi pup arnan kułum ei,
tukpu top pendip ombii min?" 60 Pe Jiisas
ek nipi wu ei ngum, "Wumb na noman
konj sinanim ei wumb kułii mił mołmun
ei kapłi wu ei tukpu tungii; ba nim pukun
wumb kankin, Gos sinim tep erpi, mołum
mił ei ninjii," pa nim. 61 Wu endi opu
yi nim, "Owundu! Na kapłi, ok pup nam
nge wumb tiłap ei, angił sip pendip kin,
na nim kin ekii sip ombii min?" 62 Pe

Jiisas ek yi nim, “Wu endi eim andłam kun bii ni pupu, nga kan orung kindpi, nga na noman pałim mił er nimba wu ei Gos sinim tep er mołum kongun pałim ei kapłi enermba mon!”

10

Jiisas Wu Engki Angił Orung Nga Tał Gos Kongun Ełe Kindim

1 Ekii se Owundu eim wu nga engki angił orung nga tał to tonu kind mondpu, eim wu tał tał ni kindang punjung. Ei ekii se eim omba konu ełe ok ni kindang punjung. Eim wu ombu puk konu owundu ni, konu wii ni pei nipi kindim. Ekii se eim konu ombu pei andpi ba nge piipi nim. 2 Kindpi yi nim, “Kuni pei poł top mołum, ba kongun wu pei mulałmin. Yi piik kin, enim kuni arim ei kin prei kunum kunum er mułangin kin, kuni arim eim kongun wu pei kindang kuni kułou tungii nge pungii,” pa nirim. 3 “Piinmin! Enim pei! Na enim kung siipsiip wał mił tuk owu simbii mulnjung konu ełe kindind. 4 Enim ku kon min simb su min kon erik se mołmun ei mendpił sipngii. Enim epi eipi endi sipnerngii. Andłam ełe puk wumb kin ‘Wei!’ a ningii; ba enim ek kinan tangk yi erik mulerngii mon!” pa nim. 5 “Pe enim puk, wumb ngii endi ełe, nirik punjung kin, ok enim ek yi ningii. ‘Enim ngii ełe wumb noman emin seng mułngii!’ ek yi ok ningii,” pa nim. 6 Pe wu endi eim noman emin peng, ngii ełe mułum kin, eim ek noman emin ningii ek ei wu ełe kin ba, min wumb endi noman yi pim endi mulenjing kin, enim noman emin ningii ek ei; nga en enim kin orung wang kin, ‘Enim kin noman ka pimba; ba wumb ei kin noman ka piinenmba, mon!’ 7 Pe en enim konu endi tuk puk kongun erangin kin, nga wumb endi enim ngii konu ełe sipik kuni mok to nungii kuni ei minj. Nga ngii endi puk, endi puk enerngii mon. 8 Nga enim ngii ełe minj molk, kuni ni, noł ni, nipi epi endi ngungii ei nungii minj. Nimbił erang kongun enmin wumb ei ku kapłi siłmin enim ngii ełe puk yi enerngii mon! 9 Wumb kombur ening tang, piingii ei er ka erei! Erik yi ningii, ‘Gos sinim kin tep erpi mołum, kunum ei ya mandi onum,’ pa ningii. 10 Pe enim konu owundu, endi tuk pangin kin, wumb enim sik ngii konu ełe sipnarik, ninjing kin, enim puk andłam wer konu owundu ełe angk, molk, ek yi ningii. 11 ‘Enim nge kułman, sin simb ełe mułum, ba nga en enim kin orung kindinmin. Ba enim piik kun erngii, Gos sinim tep er mołum, omba kunum mandi enim.’ 12 Na enim kanip nind; kunum poru nimba kunum ei, Sorom konu ełe oł embin tui tonu orum ya konu ełe tonu onermba. Ba konu ełe oł embin tui owundu mendpił tonu omba.

Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tunanmin Ei Kaimb (Masyu 11:20-24)

13 Enim Korasin ni Beseira konu ełe wumb piik kun er mułngii. Pe na jep oł yi enim kin enj oł ei Sairon konu ełe kin Taiya konu ełe ok yi ełamb kin, wumb ombu molk, kon mił epi geltii kend munduk, dup sik ełe molk sik, pakik andan tok, en enim oł kis buł ngok, noman to ak tunjung ni wumb, keningii nik yi ełmin. 14 Gos wumb mok tumba kunum mandi ermba ei, Taiya kin Sairon konu ełe oł embin tui, tonu orum ei kembis. Ba akip oł embin tui, enim kin tonu omba ei, owundu tonu omba. Nimbił erang, enim noman ak tunenjing. 15 Pe enim Kapaniyam konu ełe wumb ei, epin konu ełe ambilk tonu pungii erngii ei mon! Ba enim dup konu ełe mani pungii.”

16 Pe Jiisas ek yi nipi, eim nge er se andiłim wumb ngum, “Wu endi enim ningii ek ei piipi nim kin, ei na ek piimba. Wu endi enim kin, buł ngopu nim kin, ei na kin buł ngonum ku. Pe wu endi na ek piinarpi; buł ngopu mułmba ei, Owundu na kindang onj ei, eim kin buł ngumba ku,” pa nim.

17 Ekii se wu engki angił orung nga tał, 70 pei orung ok, ka piinjing. Jiisas kanik yi ninjing, “Owundu! Nim embe ełe nemin, gui kis ni ombu, sin ek piik, ekii sik tor punjung,” pa ninjing. 18 Pe Jiisas Seisen eim dinga poru nipi yi nim, “Na mołup kenj ni, Seisen ei epin konu ełe kupu kuru mił, boi ni mani om. Opu, gur gałi owundu nipi kumb kinang erim. 19 Enim piyei! Na

enim dinga ngunj. Ngamb kin, enim ka wembii ni epi, enim kin tumbii ni ermba, ei eim piik kanik, enim opu orung wumb ongii ei, enim to mani kindngii. Enim pungii konu ełe epi endi, enim to mani kindnermba mon! 20 Ba enim ka piik yi ninerngii, 'Gui kis enim sin ek ekii sik, tor punmun.' pa ninerngii mon! Enim Gos kin ka piingii, Gos enim ei epin konu ełe enim embe poł pendim pałim. Nimbił erang enim Gos kingam noł mołmun."

Jiisas Eim Ka Piipi Arim Gos Ngum (Masyu 11:25-27, 13:16-17)

21 Kunum ełe Gos Gui Ka je, Jiisas kin ka piipi ngang kin, Jiisas ka piipi, ek yi nirim, "Gos Owundu! Nim tonu epin ni mani mei ełe owundu mołun. Ei na nim kin ka piind. Nim wumb noman ka pepi, peng pim wumb ei kin, oł ka dinga ei en enim kin koi erkin pendin, ba nga kangił kembis mił noman yi peng mołmun ei kin, oł ei andan tokun en, ei ka ninim noman ka pim mił en.

22 Na arnan eim epi pei na angił ełe pei ngołum. Eim kingam ei wumb endi pii poł tunałmin mon! Arim, eim mendpił, kingam pii poł tołum. Nga arim wumb endi pii poł tunałmin. Kingam mendpił arim piiłim. Pe kingam mendpił eim noman ełe Ernjing wumb andan tumba, wumb ei Ernjing piingii."

23 Jiisas nge er se andiłim wumb mendpił eim kin mulnjung. Molk kin, eim kan ak topu ek nim, "Enim piik kanik enmin oł ei, wumb kombur yi kenjing kin, wumb ei ka piyangin. 24 Na enim kanip nind, kumb ok Gos nge oł ekii se ermba oł ei piik niłmin wumb kin, wu King ni, wumb ei ok, enim pe kaninmin oł ei nge kenmin nik mulk. Ba en enim kinerik mon. Enim pe piinmin ek ei piimin ni mulk, ba en enim piinerik."

Sameriya Wu Endi Eim Wumb Kaimb Sim Ek Poł

25 Pe wu endi lo ek piipi ełim wu, ei eim yi piim. Nam ek nemb Jiisas nimba mił ei kenmbii nip nirim. "Ek andan wu! Na nimbił oł erip, noman konj sip kunum kunum ka mułmbii?" 26 Pe Jiisas ek nipi yi nim, "Gos lo ełe nipe ek pałim? Nim er gerin mił nenj?" 27 Pe eim ek dinga nipi orung kindpi yi nim, "Owundu, ei Gos nim nge, nim eim kin noman ka ngunjii ei, ninim noman nge ninim noman tuk, ninim dinga pei eim kin ngunjii. Pe ninim kapłi wumb nii endi ninim piikin, nanim wumb nii ni piimbii ei nanim wumb ende mił na kin mandi pep mołum; yi mił ninim noman kultun mił yi kulkun wumb ei ngunjii." 28 Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Nim ek kun nin, ninim nin mił yi enjii! Erkin nim noman konj kunum kunum ka sikin mulnjii."

29 Ba lo ek piiłim wu ei, eim embe ambił ka ermbii ni piim. Piipi kin, nga Jiisas kii sim. Sipi yi nim, "Na wumb nii ni piimbii ei nanim wumb endi mił na kin mandi mołum?" 30 Pe Jiisas ek yi mił nipi orung kindim, "Jura wu endi Jerusalem konu ełe si kindpi, wuł mani Jeriko konu ełe pum ni, wumb waning ełmin wumb kombur, eim andłam ełe kan sinjing. Wu waning ełmin wu ombu ok, eim epi pei sik, eim kepii tok erik pendik, en enim pangin kin, wu pupu kułmba peng pim. 31 Pe kunum ełe kułmał kałiłim wu endi, eim andłam ełe wuł mani pum. Pupu, andłam ełe pum ni wu pim ei kan si kindpi pum. 32 Yi ku, pe nga Liiwai kułmał kałiłmin paki tołum wu endi andłam ełe tor opu pum. Pupu kin, wu ei kanpi si kindpi, opu orung andłam ełe pupu pum ku. 33 Ba Sameriya konu ełe wu endi andłam ełe opu, pupu mer wu ei pim konu ełe tor pum. Eim wu ei kanpi, eim mund mong ełe kaimb kis piim. 34 Pe wu ni eim mandi pupu, kepii mundum konu ei kanpi, kopung kindpi, noł wain kindpi yi erim. Yi erpi sipi, tonu sipi, eim nge kung dongkii ełe tonu kindim. Kindpi sipipi, sing ngii ełe pendpi, tep ka er mułum. 35 Pekił kupiiring, eim ku mong engki sipi, ngii sing ngii tep ełim wu ei ngopu yi nim. 'Nim na wu ei tep ka er mułii! Pe nim epi endi ya wu ei kin ngun kin, na ya orung ombii kunum ei, na nim kum epi top orung kind ngumbii,' pa nipi eim pum. 36 Pe nim er piin mił nenj? Wu tekliki andłam ełe andik onjung. Nim wumb nii piinjii ei ninim wumb endi mił nim kin mandi mułang wumb kis ei ok wu ei tunjung?" 37 Lo ek piiłim wu ei ek yi nim, "Eim wu ei kan kaimb piipi wu ei, paki

tum." Pe Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, "Nim pukun oł yi ku erii!" pa nim.

Jiisas Opu Amb Masa Kin Mariya Teł Kenim

38 Pe andik puk, Jiisas pupu konu endi ełe tuk pum. Amb endi mułum amb ei, embe Masa. Eim Jiisas sipi eim ngii konu ełe sipim. 39 Masa ni amb ei eim angim endi mułum amb ei, embe Mariya. Mariya eim Jiisas mułum konu simb ełe mandi opu mołpu Owundu ek nim mił piipi mułum. 40 Ba Masa eim kongun pei erpi, kuni kełim. Pe eim noman eipi eipi pum. Masa pupu, Jiisas kanpi yi nim, "Owundu, na nge engnan ei, na wak tang, na mendpił kuni er ka end. Ei nim piinan min; eim kindan opu, na paki tumba," pa nim. 41 Ba Owundu ek nipi orung kindim, "Masa! Masa! Nim noman ełe epi kanim kanim piikin nin. 42 Ba epi endeim mendpił ka wii ei, pe Mariya epi ka ei, piipi simba enim. Ei wumb endi eim epi ka ei sinermba mon!"

11

Prei Erngii Oł Ei
(Masyu 6:9-13, 7:7-11)

1 Jiisas eim konu orung endi prei er mułum. Ekii se prei er poru nipi wang, eim nge er se andiłim wu endi opu yi nim, "Owundu, nim sin prei ermin mił ei, andan to!" pa nim. "Ok Jon wumb eim se andiłim wumb prei erpi eim nge kongun wu ombu andan tum mił yi, sin prei ermin mił enjii," pa nim. 2 Pe eim ek nipi ngum, "Enim prei enjing kin yi erngii.

'Sinim Erinjpin, nim embe ełe kun ka wii mendpił tonu mułmba. Nim sin tep er mołun konu ei tor omba. 3 Sin nge kuni nim kunum kunum ełe sin ngo! 4 Nim sin oł kis enjpin ei kil ngunjii. Nimbił erang, sin yi ku, wumb oł kis sin kin erik ei, ninim noman pałim mił, sin kin yi enanmin, ei pei si kindinmin. Nim sin oł embin tui endi tonu opu, sin kin erang kin, sin oł kis ermin ei kapłi, nim sin paki to si orung sin kin, sin konu ełe mandi punenmin.' "

5 Pe eim ek yi nipi ngum, "Enim mołmun konu tuk ełe, eim wu angim endi mołum ei, eim pupu, epin tuk memb, ngii andaring pupu angim ek dinga nipi ngopu yi nim, 'Engnan, nim bres tekliki na ngui!' a nim. 6 'Na nge wu puł endi konu turii andpi om. Na kuni ngumbii sinerang kin; na op nind,' pa nim. 7 Angim ngii nirik pim wu ei, ek dinga nipi yi nim. 'Na angip tonu ombii pinałim; ngii ondu pałim. Na kangił kin or pałmin. Na angip, nim epi endi sip ngumbii pinałim.' 8 Kapłi, ei nimbił oł ermba? Na ek nip enim ngond, 'Eim na engnan nipi piinarpi, epi endi ngunerim, eim yi piimba; wu ei wii tek tek top mołum nipi, eim kapłi angip opu, angim epi sinerang om, ei paki top ngumba.' 9 Na enim kanip nind, nim Gos kin kii sin kin nim ngumba sinjii. Enim epi endi kuruk endngii ei, kapłi keningii. Enim ngii ondu, to seki ningii ei Gos kapłi aki tumba. 10 Wumb Gos kin prei ełmin ei epi siłmin. Wu endi epi kurpu andłim ei, kan siłim. Pe wu endi Gos kin mandi mołpu, ngii ondu to teki teki nimba ei, Gos kapłi aki topu ngumba. 11 Enim mołmun konu tuk ełe, wu nii endi eim kingam opu, kii sipi, omu endi ngumbii nimba; ba eim arim ei ka wembii kis endi ngumba min? Ei mon! 12 Wu endi kingam ei, kei muł numbii nimba; ba eim arim ei ka ep min, epi endi ngumba ei numba min? Ei mon ku! 13 Pe enim wumb kis, ei en enim kingenjing epi ka ngołmun. Ei en enim piingii ku. Yi mił, enim Ernjing ei epin konu mołum ei, enim prei erik, Gos Gui Ka simin ningii ei, enim kapłi ngumba. Ngang kin, Gos sin kin oł ka pei erpi ngonum."

Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Ouni Enim Ninjing
(Masyu 12:22-30, Mak 3:20-27)

14 Jiisas wu endi gui kis mułang, ek tingnałim ei, to tor kindim. Gui kis ei pang kin, wu ei ek tangpi yi er mułang kin, wumb kanik, noman embin to piinjing. 15 Ba wumb kombur yi ninjing, "Eim gos kend owundu Biyelsipul nge ełe gui dinga kis ombu, to tor kindnim. Ei gui kis nge tep ełim wu," pa ninjing. 16 Pe wumb kombur eim ermba jep oł ei, kenmin nik,

ół endi ermin, ninjing. Nik yi ninjing, “Nim jep ół endi ei epin konu ełe ół endi erii!” ninjing. 17 Ba Jiisas wumb noman tuk ełe eim piim. Piipi kin, eim ek dinga nipi ngum, “Pe wumb mei ende wumb en enim eipi eipi puk, paltik opu ermin nik erngii. Ei en enim konu kunum kinan olt ka sinermba. En enim mei konu kis mułmba. Nga ngii endi eskił topu pupu, ngii endi ełe pimba ei ngii endi eskił topu, mani ba ku. 18 Seisen nge tiłap ei ok eipi eipi puk, opu ermin nik erngii ei, kapłi ka mułngii mił nenj? Enim nik na gui kis tor kindind; ei nimbił erang Biyelsipul nge dinga ełe gui kis ombu to, tor kindind, ninmin ei na nind. 19 Enim yi ninmin, “Na gui kis to tor kindinj ei Biyelsipul dinga ełe to tor kindinj pim kin, kapłi en enim Jura engnjing noł gui kis to tor kindinmin ei kindinmin mił nenj? Yi mił ku en enim ek ełe ni peni ełe kindpi kos er ngumba. 20 Gos angił ełe erang, na gui kis top kindinj pim kin, kapłi Gos sinim kin tep ermba om ni piimin.

21 Pe wu dinga endi, opu kiłeng ambiłpi, eim ngii ełe mułmba ei eim ngii konu ka simba. 22 Ba wu endi eim dinga pupu wang kin, wu ei kin opu erngił ei, wu ei kapłi, eim wu endi opu kiłeng ni kumb tepii ei kapłi simba. Eim opu ermbii nip piingii ni opu, wu ei topu eim epi sipi, wumb mok to ngopu yi ermba pend piipi omba.

23 Wu endi na kin opu ermba wu ei, na kin wu puł mon! Wu endi na nge kung siipsiip kin, tep er kun enermba, ei eim na kung siipsiip ombu, to eipi eipi kindiłim.”

24 “Gui kis wu endi si kindpi pułum ei, pupu mei kep ka sałiłim, konu mołułum. Gui kis ei konu endi kan sinałim kin, yi ni piiłim. ‘Ok nam muls, ngii konu si kindip onj konu ei nga bii,’ ni piiłim. 25 Pe pupu ngii ełe kurpu kenim ni, ngii ei er kun er sałmin ei sim. 26 Ka seng kanpi, pupu gui kis angił orung nga tał nipi tu wum. Ei eim dinga ei to mani kindik ół kis ełmin. Erik, ngii ełe nirik puk mołułmun. Ok wu ei kis aninga mułum, ba pe kis mendpił mołum.”

27 Jiisas eim ek ei nim, kunum ei wumb pei mulnjung. Konu tuk ełe amb endi mułum. Amb ei ek dinga nipi wii yi mił tum. “Amb ei ok nim mengpi nim am ngurum amb ei eim ka piyangłi.” 28 Jiisas ek nipi yi nim, “Ei minj mon, ba wumb Gos kin ek piik ekii sinmin wumb ei kapłi ka piyangłi.”

Wu Kombur Jep Ół Kenmin Nik Wii Tunjung
(Masyu 12:38-42)

29 Wumb pei ok kułou tangin, Jiisas ek yi nim, “Akip kunum ełe, wu amb pei wumb kis mołmun. En enim kii sik ek nik, jep ół minj kenmin ninmin. Ba na jep ół endi andan tunermbii. Ei Jona nge jep ół mendpił ei andan tumbii. 30 Gos kumb ok Jona Ninipe konu ełe pui nipi kindrim, ba Jona Gos ek nirim mił ekii sinerang kin, Gos jep ół endi erpi andan tang, omu owundu eim kirim ełe tuk pupu kunum tekliki pirim. Ei Ninipe konu ełe mołmun wumb keningii nipi enerim mił yi ku wu kingam mołum. Ei eim Gos ół ei ermba ei akip wumb mołmun kunum ełe keningii nipi ermba. 31 Ekii se Gos eim wumb, mok tumba kunum ei, wumb tep er mułum amb kuin konu mei orundung mułum amb ei tonu opu, wumb ół kis enjing ei ni peni ełe kindpi ermba. Nimbił erang amb kuin mei wer orung mendpił mułum. Pe eim opu King Solomon eim noman ka piim ei piimba nge om. Ba pe wu endi Solomon to mani kindim wu endi ya ełe mołum; ba en enim eim ek piinenjing mon. 32 Ekii se Gos eim, wumb pei mok tumba kunum Ninipe konu ełe mołmun wumb kin, wumb akip kunum ei wumb ouni orung tonu ongii. Ok ół kis ombu nik tor kindngii. Nimbił erang Ninipe konu ełe wumb Jona nirim ek ei piik, noman ak tok. Ba pe ya mołum wu ei Jona ek to mani kindim, ba enim noman ak tunanmin.

Ngenj Ełe Tiłang
(Masyu 5:15, 6:22-23)

33 Wumb dup alam kałiłmin ei sik ngii nirik mandring, peł ełe kindngii ełe mandring kindik pendngii ei mon! Wumb dup kalk tonu peł ełe pendiłmin, wumb ngii ełe nirik ongii ei, dup tiłang ei kanik ongii. 34 Nim ningił, ei ninim ngenj ełe nge tiłang. Pe ninim ningił ka piimba ei ninim ngenj tiłang ka ermba. Pe nim ningił kis

mułum kin, nim ngenj pei emii ermba.
35 Ei piik en enim, kan kun er mułngii.
Mon pim kin tiłang noman tuk sałim ei nga
emii ermba. 36 Pe ninim noman tiłang pei
pim kin, noman ełe emii endi pinermba
mon. Ninim noman pei tiłang ermba. Ei
dup alam tiłang enim mił yi ninim noman
ełe tiłang erpi pimba," pa nim.

Ek Mon Wu Ni Kułmał Kałiłmin Wumb Oł Kis Enjing

(Masyu 23:1-36, Mak 12:38-40)

37 Jiisas ek ei nipi poru neng kin, lo ek
piiłim wu endi opu, "Jiisas, nam ngii konu
wang kuni numbuł," pa nim. Yi neng
kin, Jiisas pupu peł ełe mułum. 38 Lo ek
piiłim wu ei mołpu kenim ni, Jiisas noł was
enarpi, kuni ok num. Nang kanpi wu ei,
eim noman embin to piim.

39 Ba Owundu yi nim, "Enim lo ek
piiłmin wumb enim kuni nołmun ming
torung was er ka ełmin wumb tukrung
penj mołum. Yi mił enim noman tuk ełe
oł kis ni, waning epi erngii nge piki top
pałim. 40 Enim wumb noman pinałim. Gos
enim nge ngenj torung erim, ba eim enim
ngenj tukrung enerim min? 41 Ba enim
noman tuk pałim oł ka epi yi erngii nge
wumb kaimb er mołmun wumb ei paki
tungii. Enim yi erangin kin, enim noman
tuk ka seng kin, enim wumb paki tungii,"
pa nim.

42 "Ba enim lo ek piik kin wumb, piik
kun er mułngii. Enim keming ni tem ni epi
mok tok engki erik, epi orung endeim sik
Gos ngołmun. Ba enim wumb noman ngok
ełmin, oł ei si kindik, andłam kun si kindik,
Gos kin noman ngunałmin. Enim oł ei erik,
nga oł endi si kindnałmin mon ku.

43 "Enim lo ek piik ełmin wumb, piik
kun er mułngii. Enim yi mił piiłmin,
sin men ngii ełe kumb se mułamin kin,
wumb keningii nik ełmin. Pe kunum endi,
wumb kułou tołmun kunum ei, sin onmun
nik angił sik, yi erangin wumb eipi, ei
sin keningii nik. Enim noman yi piiłmin
wumb. Yi erngii ei kan kun erik mułngii.
44 Enim mołmun ei yi mił, wumb tukpu
tołmun, ba jep oł er pendnałmin, mei man-
dring koi er pałim ei kan kun enarik tonu
peł ełe andłam andiłmin, ba mandring mei
konu ełe ka sinałim mił enim yi mołmun.
Ba wumb kan kun enarik kin, nga wumb
ok emin mołmun mił yi ku molk kapłi
enanmin."

45 Wu endi lo ek piik nik ełmin wu ei
nge endi ek nipi orung kindpi yi nim, "Ek
mon wu! Nim ek yi nikin, sin kin ek
embiłin ku," pa nim. 46 Pe Jiisas ek ni
orung kindpi yi nim, "Enim lo ek piiłmin
wu, enim kan kun er mułngii. Enim oł
embin tui er wumb ngołmun. Ngangin
kin, wumb kongun dinga ełmin; ba en
enim angił endi tuk kindik, wumb ei wurii
wii paki tunałmin mon! 47-48 Enim kan
kun erik mułngii! Ok enim kupenjing
noł Gos oł ekii se ermba oł ei piik niłmin
wu ombu to kundnjung. To konduk kin,
tukpu ełe en enim epi kuk moke ngok
pendnjing. Yi enjing ei, en enim kupenjing
noł enjing oł ei en enim noman ełe kapłi
en enim ni piik enjing. Keimi, nimbił
erang enim kupenjing noł Gos ek ka ni
tor kindiłmin wumb to kundnjung? Nga
enim tukpu sik epi kuk moke ngok enjing.
Oł ei ngenj torung oł keimi mił pim, ba
noman tukrung oł keimi enenjing, mon!
49 Yi erangin kin, Gos eim noman ka piim
ek ei ok eim nim, 'Pe na Gos oł ekii se
ermbii oł ei, piip nimba wu kin, Gos ek
ka ei si endngii wumb kindamb ongii.
Ei wumb kombur konu eipi eipi pangin,
embii monduk to kundngii. 50 Pe kunum
ełe, wumb ei ok Gos oł ekii se ermba ei piik
ni tor kindiłmin, wumb to kunduk. Akip
kunum ełe en enim oł embin tui singii.
Ei ok wumb ombu to konduk mił ni, pe
kunum ełe erik mił singii.

51 Am kumb ok, wu Eipel kultum. Nga
mering wu Sekaraiya kultum. Ei Gos ngii
kułmał kałiłmin konu kin men ngii konu
tuk ełe kultum. Ei ngenj kumbii singii nim
ei, pe mołmun wumb ei keimi. Na enim
kanip nind, enim wumb tiłap ei pe ngenj
kumbii singii.

52 "Enim ek ka piik sinjing, ba wumb
kombur tuk puk ek ka simin ni enjing, ba
en enim singii andłam ei, enim ondu ngun-
jung ei, enim kapłi konu ełe tuk punerngii
mon!"

53 Jiisas ngii ełe si kindpi anda pupu
pum. Pe lo ek połmun wumb kin, lo ek

piik nilmin wumb en enim ek nik, eim ngunjung. Ngok kin, eim gupu ele ek kanim kanim kopur kii sipin, yi nimin nik piik enjing. 54 Eim ek endi nipi ngumba min, nik kui er mulnjung. Eim Jiisas ek endi nipi nim kin, ek nipin eim kos er ngumun ni piinjing.

12

Ol Kend Ol Ei Kan Kun Er Kindngii (Masyu 10:26-27)

1 Wumb pule mam pei ok kulou tunjung, ba konu wumb pei piki topu pim, wumb endi kombur kembngii pim. Kunum ei Jiisas eim ek ok, nipi eim er se endim wumb ngum. "Enim kan kun er mulngii. Lo ek piik nilmin wumb ei ek kend tok nilmin ei, yiis bres tuk kindilmin mil." Jiisas ek ei pule yi mil nirim, "Lo ek piik nilmin wumb ek kend tok, ek ei wumb eipi ngangin piik kin en enim er kis mondulmun. 2 Pe epi pei koi er salim ei ekii se nga peni ele omba," pa nim. Epi pei kum topu palim ei, ekii se nga peni ele wang wumb keningii. 3 Yi palim ei, enim ek koi erik emii peng ninjing kin, ei nga kupiiring eni topu tilang enim mil ek ei tilang erpi, peni ele wang kin, wumb piingii. Enim ek aninga ngii nirikring ninjing ek ei, nga tonu ngii tondrung ele angk nik tor kindilmin mil pimba," pa nim.

4 "Enim na wumb pul, na enim kanip yi nind. Wumb enim ngenj ei to kundngii ei mund mong tunerngii! Mon!" pa nim. "Pe nga ekii se wumb ei ol endi nga kapli enerngii mon! 5 Ba na enim mund mong tungii wu, endeim na enim andan tumbii," pa nim. Enim wu ei kin mund mong tungii; wu ei wumb to kondulum. Nga ekii se, eim wumb sipi dup konu kis ele kindmba ku. Na enim kanip nind, enim eim kin mund mong tok mulngii.

6 "Enim piinmin! Kei Winu angil orung ei, ku kundii tal ngok silmin ei, enim piinmin. Ba Gos kei ei pei kanpi piinim. Nga endeim Gos ourun tunanim mon! 7 Na ek keimi nind. Gos enim peng enjin tukrung, ei pei gerpi kanpi poru ninim. Enim mund mong tunerngii! Enim kei Winu kembis mil ei, to mani kindinmin. Yi mil ku Gos enim kin pei tep er kanpi molum."

8 "Na enim kanip nind, wumb endi na embe ele ek nipi wumb kumb ele kanpi nimba wumb ei, eim na kin nimba ei wu kingam yi ku nimba. Ei eim Gos enjel kumb ele wu ei embe ambil tonu kindmbii. 9 Pe wumb endi na kin, wumb ningil ele bul ngopu nim kin, na eim Gos enjel ningil ele eim bul ngumbii ku.

10 "Wumb nii endi wu kingam kin, ek ambilpi ek kis nimba wu ei, Gos eim ol kis kil ngumba. Ba wumb endi eim yi nipi Gui Ka dinga kongun owundu erim, ei embe ambil mani kindpi, yi nimba wumb ei Gos kapli ek kis yi mil nimba wu, ei kil ngo si kindnermba mon!

11 "Pe wumb enim sik sipik men ngii ele wu owundu mulngii ningil ele ni, wumb num mulngii konu ningil ele sipngii ei, enim mund mong enerngii mon! 'Pe sin nipe ek ei nimin?' Nik, yi ni piinerei mon! 12 Wumb enim kin ek ningii kunum ei mendpil, Gos Gui Ka, enim ningii ek ei, enim ek andan tumba. Nipi ngang kin, enim ningil ek ei mil ningii."

Ku Ni Epi Ambil Nolum Wu Wulu Pum Ek Ekin

13 Wumb pei mulnjung konu tuk ele, wu endi opu Jiisas kanpi, ek nipi ngum, "Ek mon wu! Nim ek nikin na angnan ngunjii. Ngan kin, eim sil erinjpil epi ei pei mok to simbil," pa nim. 14 Ba Jiisas ek nipi orung kind ngopu yi nim, "Nimbil erang wumb nii na ek kos mil piimbii nik to tonu kindnjing min, nga elip erinjngil kol epi elip kin mok top kapil kapil erpi elip ngumbii min ei kapli enanim mon!" 15 Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi wumb ngopu yi nim, "Enim kan kun er mulngii. Wumb epi pei simba ei nik, kan bun bun kulerngii mon! Pe epi pei simba wumb ei, eim kulmba kunum ei, epi ombu eim paki tunerngii mon!" 16 Pe eim ek ekin endi topu wumb ngopu ek dinga nim, "Wu num endi epi ni ku pei salilim wu ei, eim kuni telim ei, pol pei topu molum. 17 Pe wu num ei eim noman ele piipi, 'Na nimbil ol endi ermbii?' ni piim. 'Na kuni tuk kindmbii ei ngii pei sinalim,' ni piim. 18 Eim yi nim,

‘Nam ermbii mił nenj?’ ni piim. ‘Na yi ermbii, kuni ngii kembis kembis ombu to kis erpi, kuni ngii owundu konj tekmbii,’ nim. ‘Takip kin, kuni tem ni kuni kanim kanim sip nam ngii ełe tuk kindmbii. Nam kuni pei sałim, kung pei nop mułmbii,’ nipi kin, kor mułum. 19 Mołpu kin, eim ei ek nipi yi nim, ‘Nim kung ngii pei kor molkun, kuni ni epi sałim. Nokun kin, ka ka piikin mulnjii,’ pa nirim. 20 Ba Gos ek nipi wu ei ngum, ‘Nim wu kom noman ka pinerang nikin mołun. Nim epin mendpił nim kulnjii. Kułan kin, epi pei ka er sin, ei wumb nii simba?’ 21 Ei yi mił, wumb en enim epi pei kułou mondułmun wumb ei, Gos kumb ełe ok epi sinerii mił mołmun,” pa nim.

Gos Kin Noman Pii Gii Nimin (Masyu 6:25-34)

22 Jiisas eim er se andiłim wumb kanpi, ek dinga nim, “Na enim kanip nind, ‘Enim noman konj ełe noman to minj kulerngii mon!’ Enim yi ningii, ‘Sinim kuni nipe kuni numun? Nga enim ngenj ełe piik kin, alap ni epi nipe endi kindmin,’ yi ni piinerngii mon! 23 Noman konj sikin konj mulnjii ei, kuni minj ni piinerngii; nga ngenj ełe alap minj ni piinerngii! 24 Enim kei Goi ni kei kanim kanim ei piingii. Enim kei piin min? Kei ei kuni tilałmin, nga kuni kełngii ngii sinałim; nga kuni tu wuk kułou tunałmin; ba Gos eim kei kuni ngołum. Enim wu amb ei kei to mani kindinmin ei, enim wumb owundu mołmun. 25 Pe enim mołmun konu tuk ełe wu endi noman dinga pimba. Ei eim nga nipi, pupu eim noman konj ei kung ngii kopur nga sipi, mułmbii ni pimba, ei kapłi enanim; ba Gos mendpił ei kapłi ermba. 26 Pe enim epi kembis endi erngii ei kapłi enerim kin, Gos mendpił kapłi ermba. Nimbił erang enim epi kanim kanim pei noman to piinmin? 27 Enim epi kuk ka wii ei piin min? Ei kongun endi enałmin mon. Ei wii tonu onum. Pe enim alap enałmin; ba na enim kanip nind, kumb ok King Solomon, eim alap ka wii kindim. Ba ei ya epi kuk ka wii ei mił alap endi kindnerim mon!” pa nim. 28 “Pe kuni tałiłmin konu epi ka wii tonu opu mołum ei, pe mołum; ba topuł tok tor kindik dup kełngii. Pe epi wii ei nge Gos kan wiik tołum. Ei enim kan kun erngii. Gos enim tep ermba ku; ba enim wu amb pii gii dinga pinałim. 29 Yi piik, enim noman embin to piinerngii. Sin nipe kuni kin noł numun, epi nipe epi simin nik yi piinerngii mon! 30 Mei konu orung orung torung mołmun wumb ei, epi pei er simin mił nenj ni piik mołmun; ba enim Ernjing ei epi ei nge singii ni piinim. 31 Enim Gos enim tep er mołum oł ei, kan kun er mułngii. Pe Gos eim enim epi ombu kapłi ngumba ku.”

Ei Epin Konu Epi Pei Sałim (Masyu 6:19-21)

32 “Enim wumb tiłap kembis kung siipsiip mił ombu, enim mund mong tunerngii. Enim Ernjing Gos ka piipi, eim tep er mołum konu ei, ‘Enim ngumbii mułngii,’ pa nirim, ek ei pałim. 33 En enim epi pei wumb ngangin kin, wumb top tok singii ku ei, wumb wii mułngii wumb ei, paki tok ngungii. Ngangin kin, enim ku nin epi ombu am punermba. Pe ninim kon endi sinjii kon, ei sikirpi kiłip topu numun tunermba; ba kon dinga wii seng kindnjii. Pe enim epi ka wii kanim kanim, epin konu kułou tungii ei am punermba. Konu ełe waning wumb tuk ok waning sinerngii; nga ka pila min, epi kis endi tuk ok epi ombu, nok erik kis mundnerngii mon! Pe enim epi ka wii, ei epin konu kułou tungii, ei am punermba. Epin konu ełe waning wumb tuk onerngii; nga ka pila min, nga epi kis endi tuk onerngii mon. 34 Enim nge epi ka konu ełe sałim konu ełe, kunum kunum enim noman tuk konu ełe sałim ku.”

Kongun Wu Ek Er Kun Er Mułngii Ek

35 “Enim kan talk, dup alam si kalk, konduk kindik, nipe epi endi erik, en enim er kun erik mułngii. 36 Jiisas ek nipi yi nim, “Enim mułngii ei, wu owundu endi omba. Nik kin, wumb en enim or pinarik, er mołmun mił mułngii. Ei yi mił, wu ei eim kuni owundu nok erngii ei, orung omba ei si kindpi kin, opu ngii ondu to teki teki nimba, ei sikir ok aki tungii. 37 Wu owundu ei opu kaniłim ni, eim nge kongun wumb or pinałmin ei, wumb ka piingii. Na

enim kanip nind, wu owundu eim alap sipi osii er tałpi, kan tałpi, eim nga kuni er kun er sepi yi nimba. ‘Na nge kongun wumb ok peł ełe molk, kuni owundu nungii nge ngumbii,’ pa nim. 38 Pe wu owundu ei epin tuk mii memb omba min, kei kultu kumna tumba kunum ei omba min, eim opu kenmba ni, eim kongun wumb or pinarik omba nik, kui mułngii wumb ei ka piingii,” pa nim. 39 “Enim oł ei piinmin! Wu endi eim ngii konu waning wumb ongii ni piipi kin, eim ngii konu tep ka wii er mołum ei, tuk punałmin mon! 40 Enim yi ku er kun erik mułngii. Wu kingam eim omba kunum ei, enim piik kunum ełe, omba ni piinerngii.”

Kongun Wu Ka Min Kongun Wu Kis Nge Ek Ekin (Masyu 24:45-51)

41 Pe Piisa ek ekin yi nim, “Owundu, nim sin kin ek ekin pei ni ngon min, sin wumb eipi kin ek ouni nin min?” 42 Pe Owundu yi nim, “Pe tep enim ei nii tep mołum? Mołpu kin, eim noman ka pałim. Peng kin, eim kongun tep ka mołułum. Mołpu kin, owundu eim wu endi to mundang mołpu, kongun wumb tep er nim min? Nipi kin, wumb kuni kunum simba kunum ei ngopu erangłi nim min? 43 Ekii se wu owundu ei orung opu, eim kongun wu ei ok ek nim mił, ei piipi kin, kongun er mołum wu ei eim ka piimba. 44 Na ek keimi nip enim ngond, wu owundu eim, ‘Epi pei tep er mułii!’ nimba. Neng kin, tep er mułmba. 45 Ba kongun wu ei eim noman yi piim, ‘Na wu owundu ei sikir orung onermba,’ ni piipi, kongun wumb ei wu amb ni kepii topu kin, eim pupu kuni nopu, noł nopu, wulu pang er andpi mułum. 46 Pe eim yi er mułum ei, eim wu owundu ei kunum nenj omba nipi kin, kui er mulerim. Pe kunum endi eim pii poł tunarpi mułum. Pe wu owundu opu, eim kongun wu ei kepii topu, wu sipipi wumb wii molk kongun pii poł tunarik mulnjung konu ełe mundum. (Konu ełe wumb pii gii ninenjing wumb).

47 Kongun wu ei eim wu owundu ełim oł ei piiłim; ba eim wu owundu noman ełe kongun kun enarpi mułum. Wu ei wu owundu opu, ek ngopu kin, kepii dinga wii tumba. 48 Pe kongun wu ei, eim wu owundu kongun ełim oł ei piinarpi kin, oł eipi er mułum kin, wu owundu ei opu, ek ngopu kin kepii aninga er tumba pałim. Wumb endi epi pei ngang sim pim kin, wumb ei epi yi ku erpi kin nga pei ngo orung kindmba. Nga wumb endi ek ka min, kongun ka ni, epi pei kanim kanim ngum ei, wumb kin kongun oł yi mił ku erpi ngo orung kindmba.

Jiisas Eim Wumb Tiłap Mok Tumba Wu (Masyu 10:34-36)

49 “Na op dup owundu kindamb, mei ełe opu dup numba. Nam noman dinga ni piip, nam dup ei sikir numba. 50 Na noł endeim pimbii ei yi mił, na kin oł embin tui owundu endi tonu onum. Onum oł ei na kin sikirip poru nimba. Nip moł; ba sikirpi poru ninerang kin, nanim noman embin enim. 51 Pe enim piinmin! Na op enim opu erik erngii oł ei (opu ond wu mił op) mon nimbii onj min? Mon. Na enim kanip nind, “Na op wumb tiłap ende en enim opu erngii, nge onj. 52 Akip ni, nga ekii se, wu amb kangił kombur ngii ende mułngii wumb ei, ok eipi eipi puk, tiłap tał er mułngii. Pe tiłap endi, opu orung erpi tiłap tał ngumba. Ngang kin, nga tiłap tał opu orung er eim kin ngunguł. 53 Yi er puk kin, kangi ei arim kin opu ermba ku. Nga arim kingam kin opu ermba ku. Nga amb mam eim ambiłam kin opu ermba; nga ambiłam eim mam kin opu ermba ku. Pe amb mam eim kingam ambim ei kin opu orung erang; nga kingam ambim ei kingam mam kin opu orung erang kin yi erngii.”

Epi Nipe Tonu Omba Ei Piiłmin Oł Ei (Masyu 16:2-3)

54 Pe eim ek dinga nipi wumb ngopu nim, “Enim konu eni tonu opu, mani pupu, enim konu ei kon kupu endi tonu onum ei kaninmin. Kanik kin, enim yi ninmin, ‘A konu kumb tumba.’ Enim yi niłmin oł ei keimi, konu kumb tołum. 55 Pe enim mułangin kin, konu pop owundu endi mer ełe tołum kunum ei, enim yi niłmin, ‘A konu eni owundu pimba,’ pa niłmin. Yi niłmin, oł ei keimi tonu ołum. 56 Enim

ek kend wumb! Enim kupu kin mei ełe oł ermba ei kan poru niłmin. Ba nimbił erang, enim Gos oł kombur pe tonu onum, nga tonu omba ei, kan kun enanmin?

Pe Nim Giyeng Ni Molkun Wumb Nim Kin Kos Ningii Ei Er Kun Enjii.
(Masyu 5:25-26)

57 Nimbił erang enim oł ei ek nik kun kind piinarik, oł kun niłmin? 58 Kunum endi nim wu endi nim kin kos er ngumba wu ei kin, tep to punjii. Ei andłam ełe pukuł, wu ei kin ek ni ka enjii. Mon pim kin, wu ei nim sipi, kos piiłim wu endi angił ełe ngang kin, kos piiłim wu ei nim sipi opu ond wumb angił ełe ngang, opu ond wumb nim sipik, kan ngii ełe kindngii. 59 Na enim kanip nind, nim kan ngii ełe sikir tor onenjii mon! Ok ninim kom se piikin, ku epi owundu endi min, ku kembis pei ei ngo orung kind poru ninjii," pa nim.

13

Wumb Endi Gos Kin Noman Ak Tunermba Ei Eim Am Ba

1 Kunum ełe, wumb kombur mołangin kin, enim nik Jiisas ngunjung. Galilii wumb kombur mołangin kin, Pailos eim kułmał kelnjing wumb ei, topu miyem sipi nga kułmał kelnjing, kung miyem ei sip endi kindim. 2 Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, "Galilii wumb ei er molk, Galilii wumb kombur to mani kindinmin, ni piik ninmin min? Pe Galilii wumb tiłap ei oł kis ełmin, wumb ni piik ninmin min? Ełe nge kapłi wumb ei oł embin tui sinjing min? 3 Na enim kanip nind. Ei mon! Ba enim yi ku, noman ak tunenjing kin, enim pei yi mił ku kolk am puk poru ningii. 4 Kumb ok kunum Sailom ngii olt endi eskił topu mani pupu wumb engki nga kapił kapłi pei to kundum. Wumb ei oł kis erik oł ei, wumb eipi Jerusalem konu mołmun wumb oł kis ei to mani kindim ni piik ninmin min? 5 Ei mon ku! Na enim kanip nind, 'Enim noman to ak tunenjing kin, enim yi mił ku kolk am puk poru ningii,' pa nind.

Ond Pik Mong Tunanim Ei Nge Ek Ekin

6 Pe eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, "Wu endi eim ond pik tuk kuni wain pin tałim. Ba ekii se opu, ond pik ei mong tonum min? Op, mong tang numbii ni piipi opu kin, kenim ni mon pim. 7 Mon peng kin, ek nipi eim kongun wu ngum, "Nim piin! Kung ngii tekliki mołup op kin, ond pik mong numbii ni onj, ba mong tunerim. Pałim, ei nim kołmung to kindii! Nimbił erang ond ei mei noł wii nonum?" pa nim. 8 Kuni mong nge kongun ełim wu ei ek nipi orung kindpi yi nim. "Wu owundu! Nim kapłi nen, kung ngii endeim minj nga mułmba min? Mułang kin, na mer ond puł ełe mei akip kung kou enj tu wup, kindip kin, yi ermbii," pa nim. 9 "Yi erpi pindamb kin, nga kung ngii endi ełe kapłi mong tumba. Yi eramb kin, mong tunerim kin, nga kołmung tui nen kin, to si kindmbii," pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Amb Endi Er Ka Erim

10 Kor kunum endi Jiisas Gos ek ka nipi wumb ngum. Ei men ngii endi ełe mołpu ek nipi ngum. 11 Kunum ełe amb endi mułum, amb ei gui kis endi mułum. Gui kis ei, amb ei ening ngang kin, kung ngii engki nga kapił kapłi pei o pum. Gui kis ei erang kin, amb ei ening kan sipi pim ei eim buł engin tang kin, kun ba pinerim mon. 12 Pe Jiisas amb ei kanpi yi nim, "Nim ya wa!" Amb ni wang kin, Jiisas ek yi nim, "Na nim ening ei er ka er poru nind," pa nim. 13 Amb ei wang kin, Jiisas angił sipi, amb ei embiłim. Embiłang kin, amb ni sikir kun engim. Angpi kin, Gos embe ambił tonu kindim. 14 Ba men ngii ełe tep mołułum wu ei, Jiisas amb ei kor kunum er ka erim ei, mon nipi, Jiisas kin popuł sim. Sipi kin, ek dinga nipi wumb pei ngopu yi nim, "Kongun ermin kunum ei kongun minj ermin. Kunum angił orung nga endeim ełe kongun ermin. Enim ei ngenj er ka ermba ni pingii wumb ei, kongun kunum wangin kin, er ka ermba. Enim ełe nge piik kin, kor kunum wumb yi nge, ya ełe tu wunerei!" pa nim. 15 Pe Owundu ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim wumb kanik ek kend nik pendik, nga puk oł eipi eipi ełmin wu, kor kunum enim kung kou ni,

kung dongkii ni konu kuni ngo pendiłmin konu ei kan posik sipik, noł ngok, nga tu wuk, yi ełmin oł ei piinarkin nin min? 16 Ba amb ei, Eiparam nge tiłap ambiłam, Seisen ambił gii nipi mułang kin, kung ngii engki nga kapił kapłi pei opu pum. Ei akip kor kunum ei na eim kan mił pe mułum ei, pilngan to kindind," pa nim. 17 Eim ek yi neng kin, opu orung enjing wumb ei singambił sinjing. Pe wumb pei eim erim oł ka ei kanik ka wii piinjing.

Ek Ekin Kombur Jiisas Wumb Ngum (Masyu 13:31-32, Mak 4:30-32)

18 Jiisas ek ekin nga topu yi nipi ngum, "Na nipe epi endi su sip kin, nga Gos wumb tep enim ei tonu ok pei mołmun ei nip ngumbii? 19 Ei yi mił, kuni emb kembis wii endi sinim embe 'maser,' pa ninmin. Wu endi kuni emb maser ei sipi kin eim kuni tałim konu ełe tałpi pendim. Pe kuni maser ei ekii se ond mił tonu om. Ond ei engim konu kei ok mołułmun."

20 Ek ekin nipi nga nim, "Na Gos wumb konu orung orung wumb pei tep er mołum oł ei, na epi nipe endi mił su sep nimbii? 21 Ei yiis bres tuk kindiłmin mił, amb endi bres plawa ming owundu endi sipipi, yiis kin endi kindim ei, ekii se bres plawa ei oupu tonu om. Ei yiis ninmin epi ei konu orung orung pang kin, yi ełim.

Ngii Ondu Kembis (Masyu 7:13-14,21-23)

22 Jiisas eim pupu, konu owundu ni konu kembis kombur sim konu tor pum. Pup andpi kin, Gos ek emb topu, wumb ngopu yi erim. Erpi kin, eim Jerusalem konu ełe ba nge pum. 23-24 Pang kin, wu endi opu yi nim, "Owundu, Gos wumb endeim, endeim ni sipi orung simba min?" Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, "Enim embił dinga kindik, kongun dinga erik, ngii ondu kembis wii ełe tuk pungii. Ei yi mił enim kan kun er mułngii nge Gos erim. Na ek nip enim ngond, ei nimbił erang wumb pei ngii ondu kembis wii nirik bin nik erngii; ba kapłi enermba mon! 25 Ekii se ngii arim ei opu kin, ngii ondu ngumba. Ngang kin, enim ok andaring ok, molk yi ningii. 'Owundu, ngii ondu aki to!' yi ningii. Pe eim ek yi nipi ngumba, 'Enim jiłi wumb, na piinand.' 26 Nga enim yi ningii, 'Sin nim kin ende mołpun, kuni nopun, noł nopun, nim andłam ełe andpin, ek emb topun, sin konu owundu ngołan,' pa ningii. 27 Ba eim ek yi nipi enim ngumba, 'Enim jiłi wumb, na enim piinand. Enim oł kis ełmin wumb, na moł konu kunerei!' 28 Ba enim molk ke ningii ni, Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ni, Gos ek ka ni tor kindiłim wumb pei Gos konu sinim tep enim konu ełe, tuk mułngii ei keningii. Ba en enim mon, si kindik torung mułngii. Molk kin, en enim gupu mong kongk kin ke nik mułngii. 29 Pe wumb konu eni tonu onum konu wumb ni, eni mani punum konu wumb ei ni, ei orung wumb ni, mer mani orung wumb ni, wumb ei tonu ok, Gos sinim kin tep er mołum konu peł ełe, kuni owundu nok er mułngii. 30 Keimi! Pe wumb kombur en enim ekii se omun ni erngii wumb ei, nga ok kumb se pungii. Wumb kombur pe o kumb se bin ni erngii wumb ei, am ekii se mendpił ongii.

Jiisas Jerusalem Konu Ełe Kanpi Kin Ke Nim. (Masyu 23:37-39)

31 Kunum ełe mendpił lo ek piik niłmin wumb kombur ok, ek yi ninjing, "Nim konu ełe si kindkin, konu eipi endi ełe pui! King Eros nim tumba enim," pa ninjing. 32 Jiisas ek nipi orung kindim, "Enim eim kanik ek ningii, 'Piimin! Akip min, topuł endi, gui kis ei na to tor kindip, ening pimba wumb ei, er ka erip, ermbii. Toi na kongun poru nimba. 33 Ei yi mił, pe min, topuł min, tał kunum na andip kongun ermbii. Ei nimbił erang wumb, wu endi Gos oł ekii se ermba oł, ei piik niłmin wu, endi to kundngii ei, Jerusalem konu tu wuk minj, to kundngii.

34 "O Jerusalem konu ełe wumb! Jerusalem konu ełe wumb! Enim wumb Gos nge ek keimi nik oł ekii se ermba oł ei piik nik ełmin wumb, ei enim to kundmun. Gos kindiłim wumb ei ku tok yi ełmin. Kunum kunum na enim kei kultu mam wał ombu sipi eim kong mandring kindiłim mił, na enim yi ermbii; ba en enim mon niłmin. 35 Piinmin! Gos enim konu owundu si kindpi, enim to anda

kindim poru nim. Na enim kanip nind, ekii se na enim kinarik, ek yi ningii, ‘Wu endi Gos owundu nge embe ełe om wu ei, eim embe ambił tonu kindamin,’ ningii ei, enim na kinerngii mon.”

14

Jiisas Wu Ngenj Owum Wu Endi Er Ka Erim

1 Kor kunum endi, Jiisas pupu lo ek ekii sik ełmin wumb nge wu num endi ngii konu kuni num ni, Jiisas eim ermba oł ei kanik kui erik mulnjung. 2 Wu endi simb ni angił ngenj ombu pei oupu mułum wu ni, Jiisas mułum konu ełe mandi opu mułum. 3 Jiisas wu ei kanpi kin, ek nipi, wu lo ek piiłmin wu kin lo ek ekii sik ełmin wumb kin wu ombu kii sim, “Sinim lo ek kapłi ninim ni, kor kunum wu ei endi ening pimba er ka ermin min mon?” 4 Ba en enim ek tinarik mulnjung. Mułangin kin, Jiisas wu ni sipi, er ka er kindang pum. 5 Pe ek nipi yi nim, “Enim mołmun konu ełe wu nii endi eim kingam endeim mułmba min; wu endi eim kung kou ni endi pupu kin noł tukpu ełe mani pupu pimba ei, kor kunum kapłi sikir sipi kin, tonu simba min mon?” 6 Pe wumb en enim eim nim ek ei ni orung kindnenjing.

Wumb En Enim Nge Embe Ei Ambił Mani Kindngii

7 Jiisas mołpu kenim ni, wumb kuni owundu ngungii onjung. Wumb ei pe kumb se ełe konu ka wii mułmun ni pi-injing, yi kanpi Jiisas eim ek ekin endi nipi, yi nim. 8 “Wu nii eim amb simba pendpi nim kunum ełe; ‘Oi!’ nimba. Ei nim pukun peł kumb ełe mulenjii. Mułang kin, wu owundu endi wii tangin kin, opu peł kumb ełe mułang, nim enjii mił nenj? 9 Nim ‘Oi!’ nin wu ni, opu yi nim, ‘Nim peł kumb ełe sim peł ei, ya wu ei ngui!’ nimba. Yi neng kin, nim singambił owundu peng kin, pukun buł morung peł ełe mulnjii,” pa yi nim. 10 “Ba wu endi nim wii topu, kuni numbuł oi nikin, nim pukun, buł morung peł ełe mulnjii. Wu endi wii topu opu nim kanpi yi nimba, ‘A— na wu puł, nim ya peł tonu ełe mułii!’ nimba. Yi neng kin, nim embe tonu pang kin, wumb pei ningił ełe kuni ende nunjii,” pa nim. 11 “Ei yi mił, wu endi eim embe ambił tonu kindmba wu ei, wu eipi endi wu ei nga to mani kindmba ku; ba wu endi eim embe to mani kindmba wu ei, wu eipi endi eim embe ambił tonu kindmba.”

12 Pe wu ei kanpi kuni owundu ngumbii oi nirim wu ei, ek yi nim, “Nim kuni owundu endi en kin, angnim noł ni, wu puł ni, ninim tiłap ende wumb min, konu ende wumb ku pei simba wumb ei min, pei kan ninenjii! Yi en kin, ekii se wumb ei nim wii tangin kin, nim pan kuni nunjii kuni ei, nga ngo orung kindngii!” pa nim. 13 “Mon! Pe nim kuni owundu endi en kin, pukun wumb epi sinerang kaimb wii mołmun wumb ni, wumb ningił kis mułum wumb ni, wumb simb angił kis mułum wumb ni, wumb ening peng pimba wumb ei nge ninjii!” pa yi nim. 14 “Pe wumb ombu nge nim kuni owundu ngun-jii wumb ei, nga ngo orung kindnerngii! Nimbił erang ei ninim ekii se Gos epi ei ngo orung kindmba kunum ei, wumb kun ka molk wumb ei, nga angk, tonu konj ongii kunum ei, Gos nim epi ka ngumba.”

Kuni Owundu Nonmun Ei Nge Ek Ekin (Masyu 22:1-10)

15 Pe tuk ełe wu endi en enim kuni endi no mulnjung wu ei mołpu, piim ni, Jiisas ek nim ek ei piipi, ek yi mił ngum, “Wu endi Gos sinim tep er kanpi mołum konu ełe, wu endi kuni konu ełe nopu mułmba wu ei, ka piyangłi!” nim. 16 Jiisas wu ei ek nipi ngum, “Wu endi eim kuni owundu endi er sepi kin, wumb pei tung kindim wumb ei, kuni owundu ełe ngungii ongii. 17 Pe kuni nungii kunum ei, eim kuni er kun er sepi kin, eim kongun wumb kindang, puk ok, eim kan nirim wumb ei wangin kin, ‘Kuni er kun er sep moł,’ nirim. Neng kin, eim kongun wumb puk, ‘Kuni er kun er sim, enim wei!’ pa nik. 18 Ba eim ek kanpi nirim wumb ei, pei ek yi minj ku nik, ‘Sin omun pinałim ku,’ nik. Wumb endeim opu yi nirim. ‘Na aka pin konj endi top enj ei, pup kenmbii pałim. Na ombii pinałim, ei kapłi min?’ pa nim. 19 Nga wu endi ek yi nirim, ‘Na kung kou kongun erngii nge kung engki top er

sinj. Na kung kou kongun erngii kanip bii. Na kapłi bii pinałim mon!' nirim. 20 Pe nga wu endi eipi ek yi nirim, 'Na pe minj amb konj sinj kin, na kapłi bii pinałim,' pa nirim. 21 Pe kongun wu ni orung pupu, eim wu owundu ni kanpi nirim. Pe ngii arim ni, popuł sipi yi nirim. 'Nim sikir pukun, konu andłam owundu ni, kembis ni, pei pukun, wumb epi sinerang mułngii wumb ni, simb kis mułmba wumb min, ningił tumbun wumb ni, wumb simb angił kiłip to pum wumb min, wii to sikin, ya na ngii ełe nirik tu wunjii pui!' ni kindim. 22 Pe ekii se kongun wu ni, orung opu yi nirim, 'Wu owundu, nim nin ek ei na piip enj; ba ond peł kopur wii simba pałim,' pa nim. 23 Nga wu owundu ek dinga nipi kin, eim kongun wu ngum. 'Nim pukun, andłam owundu nim konu owundu ełe tuk mołmun wumb ei, se kułou to kinan kapłi erim kin, nga konu owundu taring wumb tałip epi ni, wumb mołmun ei ni, tu wunjii ku! Na ngii ełe wumb piki tumba,' pa nipi, kindang pum. 24 'Na nim kanip nind; wumb kumb se kuni owundu nungii pa nir wumb ei, na kuni owundu ełe, kapłi nunerngii mon!' pa nim."

Wumb En Enim Ok Noman To Piik Jiisas Kin Ekii Singii (Masyu 10:37-38)

25 Wumb tiłap owundu Jiisas pum konu ełe ekii se punjung. Jiisas kan ak to yi nim. 26 "Noł ei wakin to si kindnarpi, nga eim noman ełe ol kanim kanim ermbii. Nip, piimba noman ei top mani kindnerim kin, op nanim kongun wu mendpił mulermba mon. 27 Wu endi eim na kin noman to piipi kin, eim ngenj kumbii sinarpi, kongun dinga enarpi, eim nge ond peri kon sinarpi yi ermba wu ei, na kin ekii se omba ei, na nge kongun wu mulermba mon! 28 Nimbił erang enim mołmun konu ełe wu endi ngii olt takpi ei, tonu bii ni piimba wu ei, eim mołpu kin, ngii ei ku nimberii ba ei piipi kin, ermba wu ei, ngii kapłi tekmba min mon? 29 Ok eim yi ni piinarpi kin, mei ełe ku simin er poru nipi kin, ngii tekmba mił pinerim. Wumb pei wu ei kanik kin, ek kulnjung. 30 Pe wumb kanik yi nił min, "A — wu ei ngii pułngun mond, ba eim tekim ni, ngii ei takpi poru ninerim mon!" pa ninjing. 31 Pe kang endi eim pupu kin, king endi kin opu ermbii nił im ei, eim mołpu kin, kom sipi piipi kin, kun er pendpi, king ei opu wumb 10,000 pei mendpił mołmun, (kar angił orung mił) ni piipi, eim opu wu 20,000 pei nga mendpił mołmun (kar engki mił) ni seng kin, eim kin ouni pułmun. Pupu kin, eim kom se piipi kin, wu king endi ei topu kindmbii min mon, ni piim. 32 Pe king endi eim opu wu kanił im kapłi enał im kin, wu king endi opu wumb sipi, opu konu turii mił mołułum konu ek ni kindpi, 'Opu enerambił,' ek ni ka erambił nipi yi nił im. 33 Ei yi mił ku, enim mołmun konu ełe, wu endi eim epi pei buł ngunarpi mułum kin, wu ei na nge kongun wu mon."

34 "Wu endi eim noman ełe epi kanim kanim pei buł ngopu, na kin ekii simba. Nga noman to orung kindpi piim kin, ei eim ep kusa kis mułang kin, kongun endi pinerang si kindinmin mił eim yi mołum. Ep kusa ei epi ka; ba ep kusa singin ei pinarpi nim kin, sinim er ka ermin mił nenj? 35 Ep kusa ei nge sinim aka pin ełe kindnermin. Nga ep kusa ei nge kung kou enj kin endi kindnermin ku. Ep kusa ei wii si kindmin. Wumb endi eim kom pim kin, ek ei piyangłi!" pa nim.

15

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin Top Nim (Masyu 18:12-14)

1 Ol kis ełmin wumb kin, wumb ku takis sił min wumb kin, ok Jiisas nim ek piinjing. 2 Lo ek piik ekii sił min wumb kin, lo ek połułmun wumb, en enim yi ninjing, "Wu ei wumb ol kis ełmin wumb kin, kuni ende nonum," nik ek kis ninjing. 3 Yi ninjing kin, Jiisas eim ek ekin topu nipi wumb ngum.

4 "Enim mołmun konu ełe wu endi, kung siipsiip 100 pei mułum wu ei, kung siipsiip endeim am ba; ba ei eim kung siipsiip 99 pei wii mondpu, si kindpi pupu kin, kung siipsiip endeim kurmba wu ei, eim kung siipsiip endeim am pum ei, kur kan sipi minj omba. 5 Eim kurpu andpi kan sipi kin, tu wupu, eim pepił ełe pendpi tu

wum. Tu wupu kin, eim ka piipi mołum.
6 Sipi tu wupu kin, eim nge puł wumb ni,
wumb ngii mandi mołmun wumb ei, wii
tang kułou tunjung. Tangin kin, ek nipi
ngum, ‘Enim na kin ouni ka piingii! Na
kung siipsiip endi am pum; ba nga kur kan
sip tu wunj!’ 7 Na enim kanip nind; yi mił
ku, tonu epin konu ełe wumb 99 pei ka
mołmun wumb ei, nga noman ak tunerngii
ka piingii. Ba oł kis erpi ełim wu endi, eim
noman ak tumba ei, tonu epin wumb ka
wii owundu piingii,” pa nim. Pe nga ek
ekin yi mił nim.”

Kom Ku Amb Pum Ek Ekin

8 Pe amb endi eim ku engki se mułmba
ei, kom ku endi am ba. Kapłi ei eim
dup alam kał pingii, nirikring brum erpi,
kur mołpu kin, kan sim. 9 Amb ei eim
ku kan sipi kin, eim wumb puł ni, ngii
mandi mołmun wumb ei, wii top wangin
kin, kułou tunjung. Tangin kin, eim ek
nipi wumb ngum. ‘Enim na kin ka piik
ngungii; nimbił erang na ku ni kan sinj.’
10 Na enim kanip nind yi mił, ‘Epin konu
ełe Gos nge enjel pei, wu endi eim oł kis er
andiłim wu ei, noman ak topu wang kin,
enjel wu ei onum wu ei kin ka nik ka ka
piiłmin.’ ”

Kangi Endi Arim Si Kindpi Pum Ek Ekin

11 Jiisas ek ekin nga yi nim, “Wu endi
eim kingam tał mołmbuł. 12 Pe eim kingam
ekii ni, arim kanpi yi nim; ‘Wusa, nim sił
epi mok tokun sił ngan kin, na nge epi mił
pe simbii,’ pa nim. Pe erinjngił epi ombu
mok topu, kingam tał ngum. 13 Pe kunum
kinan enerang kin, kangi ekii ni eim epi
pei sipi kin, konu turii eipi pupu mułum.
Mołpu kin, eim ku ni, epi pei sipipi, oł
kis erpi, wumb ngopu yi ełim. 14 Eim epi
sipipi, wumb ngopu, yi erpi pang kin, ku
poru nim. Neng kin, kumb kuni owundu
simba kunum mandi erim. Pe eim epi
endi sinerim mon. 15 Sinerang kin, eim
pupu konu ełe wu endi kin kongun eririm.
Wu ei eim kindang, pupu kin, kung es tum.
16 Wu ei kung eim aka kis ngum. Ngang
kin, aka kis ei eim kirim ełe numbii, ni
piim. Pe wumb endi eim kin epi endi
ngunenjing mon. 17 Pe eim mołpu piim
ni, ‘Na ernan nge kongun wumb ei, kuni
pei seng nok er mołułmun; ba na kuni je
kułmbii end,’ ni piim. 18 Piipi kin, yi nim,
‘Nam ernan kin bii,’ pa nim. Pup kin,
eim kanip nimbii, ‘Wusa, na nim kin, Gos
kin oł kis enj,’ pa nim. 19-20 ‘Akip na wu
ka endi mił onenj; na nim nge kangił pa
ninenjii mon; ba na nim kin kongun wu
mił mułmbii,’ ” pa nim. Pe eim angpi kin,
eim arim kin pum.

Ba eim pupu kin, konu turii ełe mułum.
Mułang kin, arim eim kenim. Kanpi kin,
eim kingam kaimb sipi piim. Eim kaimb
kis piipi kin, eim sikir pupu, eim kingam
wunj kangiłpi, gupu to num. 21 Pe kangi
ni eim arim kanpi yi nim, ‘Na wu ka mon;
nim na kangił pa yi ninerii mon! Na
nim kin, Gos kin, na oł kis enj,’ pa nim.
22 Pe arim ni, kongun wumb kanpi yi nim,
‘Enim puk kin, konduk olt ka wii ni sikir
tu wuk kin, kangi ei talk kindei! Kindik
kin, eim simb su kindik kin angił dong eim
angił ełe kindik, yi eriei!’ pa nim. 23 ‘Puk
kin, kung kou wał ka wii endi kanik kin
to tu wangin kin, sinim kuni nopun, ka
piyamin! Nimbił erang sinim eim onum
nipin, ka piimin. 24 Nimbił erang, na kangi
ei koltum ni piinj; ba nga konj mołpu kin
nga orung onum. Eim am mendpił pum;
ba nga orung onum,’ nik ka piinjing.

25 Pe eim kingam kumna ei aka pin ełe
mułum. Ekii se opu kin, ngii orung ełe
mułum. Mołpu piim ni, golang nik, ek ka
nik, non enjing, eim piim. 26 Pe kongun
wu endi wii topu kin, kii sipi yi nim. ‘Ei
nimbił oł enmin?’ 27 Wu ei ek yi nim,
‘Nim nge angnim ni orung om. Wang kin,
nim arnim kung kou wał ka wii endi to
koipi kin, kingam om konu ka piipi kuim.
Nimbił erang, eim kingam kułum ni piim;
ba nga orung wang kin, eim noman ka
piipi enim.’ 28 Ba eim kingam kumna
ni popuł sipi, nirik punerim. Punerang
kin, arim anda opu, ek ka kombur nipi
ngum. 29 Kingam ek nipi arim ngopu yi
nim, ‘Kung ngii kinan na nim kin kongun
wii minj er moł. Na nim niłin ek ei endi
to kindnał mon; ba nim kung meme wał
ni, endi na ngonan. Ngan kin na sip nam
wu puł ombu ouni kin, kuni nok, ka piik,
yi eranmin mon!’ pa nim. 30 ‘Ba nim

kinganim ei, nim ngurun epi no poru nipi kin, oł kis erpi, andłam amb kan andpi kin, nga orung wang kin, nin kung kou wał ka wii ei to koin,' pa nim. 31 Pe arim ek nipi eim ngum; 'Kangi! Kunum kunum nim na kin molkun, na epi ombu pei nim tep er mołułun. 32 Ba pe sinim ka piipin kin, noman ka simba. Nimbił erang, ninim angnim koltum ni piinjpin; ba konj mołpu kin, nga orung onum. Eim am pum; ba sinim si orung sinmin,' pa nim."

16

Ek Ekin Topu Kongun Tep Er Mołułmun Wu Ei Wu Kis

1 Jiisas ek nipi, eim er se andiłim wumb ngum. Ngopu kin, yi nim, 'Wu endi ku pei sałiłim wu ei eim nge kongun wumb, eim epi pei wu endi tep mondułum. Nga wumb kombur ok, wu num ei kanik kin, ek kis nik yi ninjing. 'Nim tep mundun wu ei, nim epi pei wii si kindin,' pa ninjing. 2 Pe eim tep kongun wu ni, wii tang kin om. 'Nimbił erang nim oł ei eran kin na ek ei piind? Nim pukun kin, na epi pei nim kin sałim mił ei nen piimbii,' pa nim. 'Nim nga na epi pei ni, na kongun wumb tep enenjii mon,' pa nim. 3 Pe kongun tep er mułum wu ni yi piim, 'Na nimbił oł ermbii? Wu owundu, na kongun wumb tep muls kongun ei, na tor kindmba ninim; na pup kin, mei akip ermbii ei, na dinga pinałim. Nga wumb kuni kenim nimbii ei, na singambił enim. 4 Ba nam epi endi ermbii piind oł ei eramb kin, wumb na sik, en enim ngii konu sipngii ei, wu owundu na to tor kindmba kunum ei, na wumb tep mulermbii kunum.' 5 Pe eim wumb endeim endeim ni, wii topu yi nim, 'Enim wu owundu kin epi endi ngo pendngii ei wei!' nim. Yi neng kin, wu endi ok om. Wang kin, kongun tep wu ei kii sim, 'Nim epi nipe mił, na wu owundu ei kin ngo pendin?' 6 Pe wu ni yi nim, 'Na wu owundu kin ming owundu kopung ei nge 100 pei sinj,' pa nim. Pe tep wu yi nim, 'Nim sirin pipe ei sin kin, pipe ei nge 50 ming minj pei sikir pułii,' pa nim. 7 Ekii se nga wu endi om. Wang kin, kongun tep wu ei kanpi yi nim, 'Nim na nge wu owundu ei kin, epi nipe mił nim sin?' Pe wu ni yi nim, 'Na kuni mong wiis kon 100 pei sinj,' pa nim. Neng kin, tep wu ni yi nim, 'Nim pipe sirin pipe ei tu wan kin, nga 80 pei kon minj pulnjii!' pa nim. 8 Nga ekii se wu owundu eim kongun tep er kis mundum wu ni, embe ambił tonu kindim. Nimbił erang, wu ei eim wumb noman ka peng enmin oł mił erim. Ba mei wumb en enim oł kis kanim kanim ei pułe erngii nge noman ka peng, piik kun erik mołmun; ba Gos nge wumb tiłang erang, oł ka er mołmun wumb ei yi mił mon!" Ya mei ełe wumb oł kis ełmin wumb ei nge enmin ei, wumb noman dinga peng, enmin oł erik kin, wumb tiłang ełe mołmun wumb Gos nge wumb ei to mani kindinmin.

9 Na enim kanip nind, 'Mei ełe ku ni epi ei sik, en enim wumb eipi ei ngok, yi erik kin, wumb puł ei tonu ongii. Pe ekii se ku ni epi ei poru nim kin, enim Gos mołum konu ełe puk epi ka wii orung singii. 10 Pe wu endi eim epi kembis ei kan kun er mołułum kin, epi owundu ei kan kun er mułmba ku. Pe wu endi epi kembis ei, kongun kun er mulerim kin, epi owundu ei kongun kun enermba ku. 11 Pe enim ya mei ełe epi kis ełe ku ei kan kun er mulenjing kin, wumb nii enim Gos oł epi ngang ei, kan kun er mułngii? Wu endi yi erpi kin, kan kun enermba mon. 12 Pe enim mei ełe epi ei kan kun er mulenjing kin, Gos ninim ngumba epi ei, wumb ni kapłi yi nimba epi ombu kan kun er se endnjii ei, nii mił endi yi nimba? Ei mon!

13 Wu endi eim noman dinga piim kin wu ei, mei ełe wumb wu owundu Seisen nge kongun ermba. Yi erim kin wu ei, Gos Owundu nge kongun kunum ende ermba ei kapłi enanim, ei mon mendpił!

14 Lo ek piik ekii siłmin wumb en enim ku nin epi noman pałiłim. Pe en enim molk piinjing ni, Jiisas ek ei neng kin, en enim Jiisas kin ek buł morung opu er ninjing. 15 Ba eim ek ni ngopu yi nim, "Enim oł ka enmin nik, wumb ningił ełe enmin; ba Gos enim noman ełe kaninim. Epi endi wumb en enim embe ambił tonu kindmin ei, Gos ningił ełe oł kis mendpił enmin.

16 Gos nge ek ka ni tor kindiłmin wumb
ek ei ok pirim; nga lo ek ei ok pirim kunum
ei, Jon wumb noł pendiłim wu orum; ba
Jon kunum ei o purum. Pe kunum ei Gos
nge ek ka ei opu, konu orung orung pei
punum. Pang ek ei yi mił; sinim Gos sinim
tep er mołum konu ei, wumb pei piimin ei,
wumb pei konu ełe tuk bin nik, kongun
dinga ełmin. 17 Ekii se muł mei ei poru
nimba; ba lo ek ei am punermba mon. Lo
ek aninga wii kopur ku am punermba, ei
mon!
18 Wumb pei en enim amb si kindik,
amb eipi sik, wu eipi amb ei wunduk yi
enmin. Pe wu endi eim ambim si kindrim
amb ei, nga wu endi eipi sim oł ei, amb
sinmin lo ei wu ei to kindpi kin, amb
wundpu mił sim."

Wu Endi Ku Sałiłim Wu Kin Lasaras Kin

19 "Ok ku ni epi pei sałiłim wu endi
multum wu ei, eim konduk ka wii minj
kindiłim. Wu ei kon kundii ka wii, wu
king mił kindiłim; nga kunum kunum eim
kuni ka minj nołum. 20 Wu ku sałiłim wu
ei, ngii ondu ełe, wu endi epi sinałim wu
endi mułum. Wu ei eim ngenj ełe mong
mołpu kin, toru mił pei mułum wu ei embe
Lasaras. 21 Wu ei eim piiłim wu; ku ni
epi pei sałiłim wu ei kuni nang kin, kuni
ełim ni, kuni mend ei eim numbii ni piiłim.
Nga owu ok eim ngenj tonu o mułum ei,
anmbił kin pen siłmin. 22 Ekii se wu endi
epi sinałim wu ni kułum. Kułang kin, Gos
nge enjel ok kin, eim sipik, Eiparam kin
ende mundnjung. Pe nga wu ku ni epi pei
sałiłim wu ei kułum. Kułang kin, sik tukpu
to pendnjing. 23 Pe wu ku ni epi pei sałiłim
wu ni, dup konu kis ełe mołpu kin, ngenj
kumbii owundu sipi mułum. Mołpu kin,
tonu kind kenim ni, Eiparam mułum konu
ei turii mił mułang kin, Lasaras mandi
mułang kin, ouni mulnjunguł. 24 Pe wu
ku ni epi pei sałiłim wu ok ku ngenj ełe
peng no endrim wu ni, wii dinga topu yi
nrim. 'Ernan Eiparam! Nim na kaimb
sikin, Lasaras kindan eim angił ei noł
kindpi tu wang kin, na anmbił ełe kindang
jii nimba. Na ya dup ełe ngenj kumbii
owundu piind,' pa nim. 25 Ba Eiparam
yi nim, 'Kingnan, na nim piikin ok ninim
konj multun kunum ei, nim epi ka kankin
si nołun; ba Lasaras epi kis minj nołum.
Ba akip kunum ełe, eim noman ka seng
mułang kin, nim ngenj kumbii owundu
piin,' pa nim. 26 'Epi endi eipi yi pałim
ku. Sin mołmun konu ei, enim mołmun
konu ei, Gos duł owundu endi sałim duł ei,
wumb ya mołmun wumb ei, enim mołmun
konu ełe onerngii mon! Nga wumb orung
mołmun wumb ei, nga ya sin mołmun konu
ełe, onerngii mon ku!' 27 Pe ok wu ku nin
epi sałiłim wu ni yi nim, 'Ernan, na nim
kanip nind. Nim Lasaras kindan pupu, na
ernan ngii konu ełe ba,' pa nirim. 28 'Na
engnan noł angił orung pei mołmun ei
Lasaras pupu, ek dinga neng kin, piingii.
Mon peng kin, engnan oł ei noman ak
tunenjing kin, na ya ngenj kumbii sip ei
moł konu ełe, ongii ku, ei mon!' pa nim.
29 Ba Eiparam yi nim, 'En enim Gos ek ka
ni tor kindiłmin wumb nge ek ni, Moses
nge ek ei sałim, min mon? Seng kin, ek ei
piingii,' pa nim. 30 Pe nga wu ni yi nim,
'Wusa Eiparam! Ei kapłi enermba mon!
Wumb koltmun wu ei endi pupu nimba,
ei kapłi piik kin, noman ak tungii,' pa nim.
31 Pe nga Eiparam ek nipi wu ei ngum, 'Pe
Moses kin Gos ek ka ni tor kindiłim wumb
nge ek poł ei piinenjing kin; nga wumb
kułii mer tukpu ełe angk tonu ok ningii ek
ei, pii gii ninerngii mon ku.' "

17

Oł Kis Erpi Wumb Pii Gii Ei To Kindiłim (Masyu 18:6-7,21-22, Mak 9:42)

1 Pe Jiisas eim er se andiłim wumb kanpi
yi nim, "Epi kanim kanim tonu omba ei je
erang, wumb oł kis erngii. Ba wumb endi
kis ei erang, wumb oł kis je erik mulnjung.
Wumb endi oł kis erim wu ei, epi kis eim
kin tonu wang kin, eim kaimb er mułmba.
2-3 Mon peng, wu ei mołpu, wumb kombur
pii gii dinga pinałim wumb ei kin, oł kis
erpi mułmba. Enim ku owundu endi sik
kin, wu ei num goltum ełe kan to pendik
sipik, ep noł ełe kindei!" nim. "Yi erangin
kin, eim oł kis wu endi, wumb pii gii dinga
pinałim oł kis je erngii ei, enermba, mon
mendpił! Ei en enim kan kun er mułngii!

Pe nim angnim oł kis enim kin, nim eim ek dinga ngunjii. Nga eim noman ak tum kin, eim oł kis erim ei ni, ka enjii,' pa nim.
4 "Pe wu endi eim nim kin oł endi kunum angił orung nga tał pei erim kin, nga wu ei, orung opu, noman ak tumbii nim kin opu, kunum angił orung nga tał ermba. Yi erim kin, nim eim oł kis erim ei, kil ngo, ka enjii."
5 Nga Jiisas nge ek se andiłmin wumb, Owundu kanik yi ninjing, "Nim sin pii gii je erang opu kin, dinga pimba," pa ninjing.
6 Pe Owundu yi nim, "Enim pii gii pałim ei, kuni 'Maser,' niłmin, mong kembis wii mił yi pim kin; pe enim ond mong owundu tołum ond ei kanik yi ningii. 'Nim puł pei pir pukun, ep noł peł ełe, nga polkun piinjii!' Nengin kin, ei kapłi; enim ek ningii mił, ekii se sipi, piipi ba."

Kongun Wumb Ełmin Oł Ei

7 "Enim konu ełe wu endi mołpu kin, eim wu kongun wii ełim wu ei, eim kindang pupu, kung siipsiip es tołum min, kongun mei ełe akiłim min, er andpi wang kin, eim mołpu yi nimba. 'Nim sikir wa! Kuni nunjii wa!' nimba min? 8 Min pe eim kin ek yi nimba; 'Nim, na kuni er kun er sekin kin, ninim kan takin kin, na kuni si mengkin tu wunjii. Tu wan kin, na kuni kin noł ok namb; nga nim kuni kin noł kin ekii se nunjii.' 9 Wu endi eim kin kongun wii er mołułum wu ei, oł ka enim kin eim ka piipi ngumba min? Ei mon!
10 Yi pałim ei enim yi ku. Enim Gos ek nimba mił ei erngii ei kapłi; ba enim yi ningii, 'Sin kongun wu wii, sin kongun ei minj enmin.' "

Wu Engki Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim

11 Jiisas eim Jerusalem konu andłam ełe andpi pum. Pupu kin, Sameriya ni konu Galilii konu ełe tuk pum. 12 Pe eim opu konu endi tor wang kin, ngenj kinj bumbłum tum wu engki ok, eim kan sinjing ei, en enim konu turii mił engnjing.
13 Angk kin, ek nik wii dinga tok yi ninjing, "Jiisas tep wu owundu! Nim sin kaimb sinjii min?" 14 Pe eim en enim kanpi yi nim, "Enim puk, kułmał kałiłmin wumb mołmun konu ełe ngenj andan tungii. Tangin kin, kułmał kałiłmin owundu enim kin kułmał kełangin kin wumb pei keningii." Yi neng pangin kin, en enim ngenj ei opu, ka erim. 15 Pe kinj bumbłum tum wu mulnjung konu ełe, wu endi eim kenim ni, eim ngenj ka seng kanpi kin, sikir orung pum. Pupu kin, Gos embe ambił tonu kindim.
16 Wu ei pupu, Jiisas simb ełe gopsing pii poł mołpu kin, "Jiisas! Nim oł ka en!" pa nim. Wu ei eim Sameriya konu ełe wu. 17 Pe Jiisas wu ei kanpi, yi nim, "Na piip mił, wu engki kinj bumbłum tum ni piinj; ba wu angił orung nga kapił kapłi kombur jiłi mołum? 18 Pe wu kombur ok, Gos embe ambił tonu kindngii onanmin? Ba ya wu konu eipi wu ei, mendpił om min?" 19 Pe eim kanpi, ek nipi ngum, "Nim angkin po! Nim nge pii gii je erang, er ka enim," pa nim.

Gos Sinim Wumb Tep Erpi Omba Enim (Masyu 24:23-28,37-41)

20 Pe lo ek piik siłmin wumb Jiisas kii sinjing, "Kunum ngenj Gos opu, sinim tep erpi omba?" Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Gos opu sinim tep ermba kunum ei, omba oł ei, enim ningił ełe kinerngii mon!" pa nim. 21 "En enim piinmin! Wumb ek yi ninerngii, 'A ya ełe mołum, mon orung mołum,' yi piinmin. Gos sinim ya tuk tep er kanpi mołum."
22 Jiisas eim nge er se andiłim wu kanpi yi nim, "Enim nge noman ełe ek dinga piingii. Pe mei mani nga opu wu kingam ei, omba oł ei kenmin; ba enim kan sinerngii mon! 23 Enim mułngii konu ełe wumb yi ningii, 'Orung ełe mołum, a mon ya mołum. Ya onum, mon wuł onum, mon ał ełe onum.' Yi nik erngii ei, enim piik, ekii sik punerngii, mon! 24 Ei yi mił ełim, kupu tiłang enim, ei tonu, wuł, ał pułum. Pe wu mei mani, nga wu kingam opu mei ełe wu kingam telim wu ei, eim omba kunum ei, sikir wang kin, wumb pei keningii.
25 Ba ok wu ei, eim ngenj kumbii sipi erang kin, akip kunum ełe mołmun wumb, en enim wu ei kin, buł ngungii," Jiisas yi nim. 26 "Ok Nowa kanu mulk wumb oł yi tonu orum mił; nga ekii se, wu mei mani nga opu, wu kingam telim wu ei, yi ku erngii. 27 Ok wumb pei yi erik puk, amb ngok, amb sik, kuni nok, noł

nok, yi er pangin kin; Nowa eim noł kanu owundu ełe tuk purum kunum ei, wumb pei kulnjung poru nim. 28 Nga Los multum kunum ei, wumb yi erik ku. Noł nok, kuni nok, kongun erik, epi emb talk erik, ngii takik, epi top erik sipik, nga wumb eipi kin ku sik, yi erik. 29 Ba Los eim Sorom konu ei si kindpi purum ei, dup kin ku sulpa ni, ei konu kumb mił, muł ełim epi ei, Gos kindang orum. Opu kin, wumb pei to kundrum. 30 Pe yi ku, mei mani nga opu, wu kingam mołum wu ei, tor sikir omba kunum ei, oł yi ku ermba," pa nirim.

31 "Kunum ełe, wu endi ngii tondrung mołpu; nga mani opu, nirikring eim epi simbii nipi omba ei, kapłi enermba. Yi mił ku, wu endi eim aka pin ełe mułmba ei, nga orung pupu, ngii konu epi endi sinermba mon! 32 Enim Los ambim erim oł ei piingii. Amb ei ak to kan orung kind kanpi kin, eim ku mił połpu angrim. 33 Wu endi eim noman konj kunum kunum mołpu kin, eim sipi orung simbii ni ermba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi eim nge noman konj ambił gii ninarpi, mułmba wu ei, eim ekii kunum kunum ka mułmba. 34 Na enim kanip nind. Akip kunum ełe, wu tał ngii endeim ełe or pingił ei, Gos wu endi sipi, endi pindang pimba. 35 Pe nga amb tał eł ełip, aka pin kongun ouni ełmbił ei, Gos amb endi sipi kin, endi mundang mułmba. 36 (Pe wu tał pani pin ełe mułnguł ei, Gos wu endi sipi kin, wu endi mundang mułmba.)" 37 Jiisas eim nge kongun wumb ek ei piik, kii sik yi ninjing, "Owundu, epi ei er omba mił nenj?" Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Wumb min epi endi kołpu pałim konu ełe, kei sikapi puk, kułou tok mołułmun. Yi mił ku, mei mani opu wu kingam tałpi mułum ei, sikir tor omba kunum ei, wumb pei eim keningii."

18

Ek Ekin Ei Ek Pii Kun Ełim Wu Kis

1 Jiisas ek ekin endi nipi, er se andiłim wumb ngum, "En enim kunum kunum enim prei erik kin, enim ten kulk yi enerngii," pa nim. 2 Eim ek yi ni nim, "Konu owundu kos piiłim wu endi mułum wu ei, Gos kin men tunałim. Nga eim wumb kin kaimb piinałim ku. 3 Amb endi wam kultum amb ei, konu ełe mułang kin, kunum kunum amb ei opu, yi niłim. 'Na nga opu orung wumb ei onmun. Nim na paki tokun kin, na kin kos piinjii,' pa niłim. 4 Kos piiłim wu ei ok, 'Nam amb ei paki tunermbii,' ni piim. Nga eim noman ełe yi piim ei, 'Gos kin mund mong kulermbii; nga na wumb ombu kin piinermbii ku,' niłim. 5 'Ba amb ei wam kultum amb ei, na kin kongun owundu ngołum ei, na eim kos ełe paki top nimbii,' pa nim. 'Kos piineramb kin, kunum kunum wang kin, na piip kis piimbii,' ni piim." 6 Pe Owundu ek yi nim, "Enim kos piipi kun ełim, wu kis ei, nipi ek ninim ei, enim piyei! 7 Nimbił erang Gos eim nge wumb sipi, mundum wumb ei, kunum kunum epin, tinga pei, Gos kin ke minj nik mołmun. Gos wumb ombu kos ełe paki tumba min mon? Pe eim kunum kinan er mołpu kin, ekii se paki tołum min mon? 8 Na ek nip enim ngond. Gos eim wumb ombu sikir paki tumba. Ba ekii se, wu mei mani opu wu kingam wu ei, ekii se opu kenmba; ya mei ełe wumb pii gii nik, prei erik, er mułngii min mon? Ei opu kenmba."

Kułmał Kałiłmin Wumb Kin Ku Takis Wumb Ek Ekin Ei

9 Wumb kombur en enim yi piinmin, "Sin oł ka erpin pii gii nipin mołmun," ni piiłmin. Piik kin, wumb kombur ei, wumb kis mołmun nik piiłmin. Ba Jiisas ek ekin topu, wumb ei ngum. 10 Ngopu yi nim, "Wu tał Gos kin prei erngił, pendkił pukuł, men ngii owundu ełe tuk punjnguł. Wu endi ku takis siłim wu, nga wu endi lo ek ekii sipi ełim wu, wu tał punjnguł. 11 Pe lo ek ekii sipi ełim wu ei eim eipi pupu angpi, prei yi erim, 'O Gos, na wu kombur mił mon. Na nim kin ka piip ngond. Nga wumb epi waning sik erik, oł kun enarik kin, amb wam mołum ei wunduk enmin oł ei, na yi enał mon! Pe na ya wu ei ku takis sipi ełim wu ei mił, na mon ku. 12 Kunum kunum kongun endeim tuk ełe, kunum tał ni ku, na kuni nonarip mowii peł. Pep kin, kuni ni epi pei ei mok top engki erip, eipi epi kandip, endeim ni ku

nim ngoł.’ 13 Ba ku takis siłim wu ei, eim
konu turii engim. Angpi kin, ei epin konu
kinerim mon! Nipi kin, eim pepił ełe topu
ek nim, ‘O Gos, na oł kis eł wu. Gos nim
na kaimb se!’ a nim. 14 Na enim kanip
nind; wu ei ku takis siłim wu ei, Gos nge
ningił ełe wu ei, kun mołum; ba lo ek ekii
sipi ełim wu ei mon. Wu endi eim embe si
tonu kindmbii ni ermba wu ei, Gos wu ei
to mani kindmba. Ba wu endi, eim embe
to mani kindmbii ni ermba, Gos wu ei, eim
embe ambił tonu kindmba.”

Jiisas Noman Ka Ek Nipi Kangił Ngum (Masyu 19:13-15, Mak 10:13-16)

15 Pe kangił kembis Jiisas mułum konu
ełe to wangin kin, Jiisas angił tonu peng
ełe kindpi, ek kengip ngumba ni tu wun-
jung. Ba Jiisas nge ek se andiłmin wu ombu
kanik kin, wumb ek ngunjung. 16 Pe Jiisas
kangił kembis ombu wii topu, mandi sipi,
ek yi nim, “Enim kangił kembis ei kun
erangin kin, na moł konu ełe wangin kin,
Gos sinim tep erpi mołum oł ei, wumb pii
gii pim kin, kangił mił yi Gos oł ei sinmin,”
pa nim. 17 “Na ek ei keimi nip enim ngond.
Gos sinim tep er mołum oł ei, tuk ba, ei
kangił yi mił; wu endi ek ei pii gii ninenim
kin, Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk
punermin, mon!”

Wu Num Ei Epi Pei Mołum (Masyu 19:16-30, Mak 10:17-31)

18 Pe Jura wumb nge wu num endi Jiisas
kin kii sipi, ek ni ngołum. “Wu ka wii, na
noman konj sip kunum kunum er mułmbii
mił nenj?” 19 Pe Jiisas ek nipi ngum, “Nim
na wu ka wii nin; ba Gos endeim mendpił
ka wii mołum. Nimbił erang nim ek yi mił
nin? Nim kan kun erkin piinjii. 20 Gos
kengip ek Moses ngurum ek ei nim piiłin.
Ek yi niłim, ‘Ek kend tokun ninenjii; nim
epi wangin enenjii; wumb to kundnenjii;
amb wam mułmba amb ei wundnenjii;
ninim arnim manim ek ningii ei piikin,
ekii sinjii.’ ” 21 Pe wu num ni ek yi nim, “Na
kangił kembis kin moł; pe op wu dinga
moł ei, na oł ombu poru ekii sip poru nił,”
pa nim. 22 Jiisas ek ei piipi, ek nipi, wu ei
ngum, “Nim epi endi sinarpi nim kin, nim
epi pei wumb ngokun, nga ku sinjii ku ei,
wumb kurpu wii mułngii wumb ei ngunjii.
Nim oł yi en kin, nim epi ka wii epin konu
ełe sałim epi ei, am punałim mon! Epi ei
nim sinjii. Pe nim na ond konu ełe ekii se
oi!” pa nim. 23 Ba wu num ni, ek ei piipi,
eim noman embin to piim. Nimbił erang
wu ei, eim ku nin epi pei sim ei, wakin top
si kindip punermbii ni piim.

24 Jiisas wu ei kanpi yi nim, “Wumb ku
pei sałiłmin wumb ei, Gos sinim tep er
mołum oł ei, singii ei, kapłi enermba mon!
Ba wumb ei kongun dinga erik singii. 25 Pe
kung kamil ya gal alap mui gal tundii ełe
mił ondu kembis ei tuk bii ni ermba; ba ei
kongun dinga erpi, ngenj kumbii sipi tuk
ba pałim. Yi mił ku, wu ku nin epi pei
sałiłim wu ei, Gos sinim tep er mołum oł ei,
simbii ni ermba; ba eim kongun dinga wii
erpi, noman embin sipi, simba pałim ku.”
26 Wumb ek ei piik, yi ninjing, “Ek mon wu,
wumb nii endi epi erpi kin noman konj
sipi kunum kunum mułmba?” 27 Ba Jiisas
ek yi nim, “Epi endi wumb erngii kapłi
enermba mon; ba ei Gos kapłi ermba,” pa
nim.

28 Pe Piisa ek yi nim, “Piini! Sin
kongundpun, ngii, mei, amb kangił ni, epi
si kindpin, nim kin ekii se onmun.” 29 Pe
Jiisas ek nipi, eim er se andiłim wu ombu
ngum, “Na ek keimi nip, enim ngond.
Wumb endi Gos sinim tep er mołum oł
ei, kongun paki topu erpi wu ei, eim amb
angim noł, arim mam kangił ni, epi pei si
kindpi omba. 30 Wu ei nga akip Gos epi pei
ngo orung kindpi oł ka erang kin, nga ekii
se epin konu ka ełe, noman konj kunum
kunum sipi, ka mułmba,” pa nim.

31 Pe Jiisas eim nge ek se andiłmin wu,
engki nga tał sipi, ek yi nip ngum. “Enim
kinei! Akip sinim Jerusalem konu ełe tonu
punmun. Ok Gos ek ka ni tor kindiłmin
wumb ek mon polk, pei yi nik, wu mei
mani opu wu kingam mołum wu nik, ek
keimi tor omba. 32 Pe nga Jura wu num
kombur eim sik kin, wumb tiłap eipi endi
ngungii. Ngangin kin, wumb ei eim kin ek
buł morung nik, oł kis erik kin, jipambił
tok erngii. 33 Erik kin, kepii tok, ond peri
ełe to kundangin kin, nga kunum tekliki
ełe, nga konj angpi tonu ba,” pa nim. 34 Ba
Jiisas eim nge ek se andiłmin wumb ei, ek

ei pułe pii poł tunenjing. Pe eim ek ei pułe koi erim. Pe eim nge kongun wu ombu, eim ek ei pii kun enenjing.

Wu Endi Ningił Tumbun Mułum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 20:29-34, Mak 10:46-52)

35 Pe Jiisas eim Jeriko konu ełe tor wang, wu endi ningił tumbun multum wu ei, andłam wer ełe mułpu kin, wumb ku nin epi ngei, ni multum. 36 Pe eim mołpu piim ni, wumb pei onjung. Wangin kin, eim wumb kii sim, “Ei nimbił oł enmin?” a nim. 37 Pe wumb eim kanik, yi ninjing, “Jiisas Naseres konu ełe wu onum,” pa ninjing. 38 Wu ni wii dinga tum, “Jiisas, nim King Deipis nge miyem ende wu. Pe nim Owundu mołun, na kaimb se!” 39 Pe wumb kumb se onjung wumb ei, eim ek ngunjung, “Nim ek tingnar!” ninjing. Ba wu ei, wii dinga nga tum. “Jiisas nim King Deipis nge miyem ende kingam, na kaimb se!” 40 Jiisas opu angpi, wumb kanpi kin, ek yi nim, “Wu ei, ya tu wei!” nim. Wu ni mandi opu angang kin, Jiisas eim wu ni kii sim. 41 “Na nim kin, nimbił oł ermbii ni piikin nin?” Pe wu ni yi nim, “Owundu, na ningił ei, ka seng, kenmbii nip nind,” pa nim. 42 Pe Jiisas wu ei kin, ek nipi ngum, “Nim ningił ełe tiłang ermba ei, ninim nge pii gii je, er ka enim,” pa yi nim. 43 Yi neng kin, sikir wu ni, ningił ka seng kenim. Wu ei, Jiisas pum konu ełe, ekii se pupu, Gos embe ambił tonu kindim. Kindpi kin, wumb en enim oł ei, kanik kin, Gos embe ambił tonu kindnjing ku.

19

Jiisas Kin Sakiyas Takis Siłim Wu

1 Jiisas Jeriko konu ełe tor pupu, nga bii ni pum. 2 Wu endi mułum wu ei, embe Sakiyas. Wu ei, wu ku takis siłmin wumb ei, tep er mołułum. Wu ei, eim ku nin epi pei sałiłim. 3 Eim Jiisas kenmbii ni piim; ba wumb pei onjung. Sakiyas eim wu osii peng kin, Jiisas kenmba mił pinerim. 4 Pe eim sikir kumb se pupu, ond endi ‘Sikimor’ niłmin ełe, tonu pum. Pupu, mołpu kin, Jiisas andłam ełe, omba kenmbii ni mułum. 5 Pe Jiisas konu ełe tor opu, kan tonu kindpi yi nim, “Sakiyas, nim ond si kindkin sikir mani wa! Akip na nim kin mułmbii,” pa nim. 6 Pe eim ka piipi, sikir mani om. Opu kin, Jiisas sipi, eim ngii konu ełe sipim. 7 Pe wumb pei kanik kin, ek kis ninjing. Nik kin, yi ninjing, “Jiisas eim wu kis ei kin, or pimba punum,” ninjing. 8 Pe Sakiyas eim opu wumb kumb ełe angpi, yi nim, “Owundu, akip na epi pei kułou to mondup kin, epi orung sip, wumb epi sinałim wumb ei ngumbii. Nga orung sipip, wu endi kin epi waning erir konu ełe, wu ei kin, kunum kapił kapłi sipi, ngo orung kindmbii,” pa nirim. 9 Pe Jiisas eim ek nipi ngum, “Akip nim ni ninim nge wumb, ya ngii ełe mołmun wumb ei, Gos sipi, orung sinim,” pa nim. Pe nga ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe wu ei Eiparam nge tiłap ende wu. 10 Wu mei mani opu wu kingam tełim wu ei, wumb am punjung ei, sipi orung simba nge om.”

Kongun Wu Engki Ku Sinjing Nge Ek Ekin Ei
(Masyu 25:14-30)

11 Wumb ek ei piyangin kin, Jiisas nga ek ekin topu ngum. Nimbił erang Jiisas eim Jerusalem konu ełe mandi om. Wumb yi ku ni piinjing ei, Gos sinim tep er mołum oł ei, mandi tor omba enim, ni piinjing. 12 Piyangin kin, eim ek ekin yi nim, “Wu Owundu endi konu turii endi pupu, king owundu mundangin mołpu kin, nga orung omba nge punum. 13 Wu owundu ei opu kin, eim ku engki mił sipipi, eim kongun wu engki wii topu, ku ngond ei sik, kongun erik mułngii. Mułangin kin, “Na nga orung ombii,” pa yi nim. 14 Wumb konu ende wumb ei, wu owundu kin kis piinjing. Piyangin kin, wu owundu ei, eim si kind pendpi pum. Pang kin, wumb kombur ekii se punjung. Puk kin, yi ninjing, “Sin wu ei king mulermba,” pa ninjing.

15 Ba mon, wu ni king mundangin kin, nga si kind orung om. Opu kin, yi nim, “Na ok ku ngunj wu ombu, wii tangin wangin,” pa nim. “Na piimbii, kongun erik ku nimberii orung sinjing ei, piimbii,” pa nim. 16 Pe wu endi kumb se opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił na ngun ei, na kongun erip pup kin, kum endeim nga sinj,” pa nim. 17 Pe king ni yi nim,

“Nim kongun wu ka, nim kongun ka en. Nim epi kembis ei tep ka en ei akip na nim kindamb pukun, konu ełe owundu orung orung sałim ei, konu engki pei tep enjii,” pa nim. 18 Nga kongun wu endi opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił na ngun ku ni, kongun er piip kin, ku angił orung mił sinj,” pa nim. 19 Pe wu owundu yi nim, “Na nim kindamb pukun kin, konu ełe owundu angił orung pei tep er mulnjii,” pa nim. 20 Pe nga kongun wu endi om. Opu kin, yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił ni, ya alap kin kum to pendinj pałim,” pa nim. 21 “Nimbił erang na nim kenj ni, nim wu wumb kin ek nikin ełin. Na kanip kin, nim kin mund mong kuls. Nim wumb eipi epi siłin, nga kuni wumb eipi kuni ei siłin.” Nga epi eipi nge nim sikin yi ełin. 22 Pe king ei ek dinga nipi, kongun wu ei ngum, “Nim kongun wu kis, ninim nin ek ełe, na nim kos er ngumbii. Keimi nim piin; na wu wumb kin ek dinga nip erip, epi wumb eipi nge ei pup sip kin, kuni wumb eipi nge sip ełe nin min? 23 Nim na ku ei mer ku beng ełe tuk kind sen ełe, kongun er pukun, na ku endi seng, nam op kin, simbii ei, nimbił erang kindnen?” 24 Wumb mandi mulnjung wumb ei kanpi yi nim, “Enim wu ei, ku endeim mił ei, sik sipik, wu endi ku kum endeim sałim wu ei ngei!” pa nim. 25 Pe wumb yi ninjing, “Owundu, ei wu ku kum endeim sim,” pa ninjing. 26 Eim ek yi nim, “Na enim kanip nind. Wu endi epi pei simba wu ei, epi nga na epi pei eim ngumbii. Nga, wu endi eim epi kembis simba epi ei, na sip orung simbii,” pa nim. 27 Ba pe wumb na kin opu orung er nik, ‘Sin kin king mulermba ninjing wumb ei, na ya ełe kumb ningił ełe tu wuk, to kundngii!’ ” pa nim.

Jerusalem Konu Owundu Ełe Jiisas King Mił Tuk Pum

(Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Jon 12:12-19)

28 Jiisas ek ei nipi pendpi, eim andłam ełe ok andpi pupu kin, Jerusalem konu ełe tor pum. 29 Pe eim pupu, Bespeis ni, Besanii konu ełe mandi opu, komung endi, ‘Olip,’ wumb yi niłmin, konu ełe tor pum. Pupu kin, eim nge ek se andiłmbił wu tał kindang, kumb se punjnguł. 30 Eim wu tał kanpi, yi nim, “Ełip konu orung ełe peł. Pukuł kin, konu endi tuk pu keningił ni, kung dongkii wał endi, kan kuł kindnjing pałim ei ok wumb mulenjing kung dongkii ei, kan pos si mengkił, tu weł!” pa nim. 31 “Wu endi ełip kii sipi, ‘Kung dongkii ei, nimbił erngił enmbił?’ Yi nipi nim kin, ełip yi ningił, ‘Sił Owundu ei, kongun peng tu weł neng, enmbił pa ningił,’ ” pa nim. 32 Pe Jiisas wu tał kindang pukuł, kenjngił ni, Jiisas nim mił yi kenjngił. 33 Pe wu tał ni, kung dongkii kan pos sikił, pengił. Kung dongkii arim opu, kanpi yi nim, “Nimbił erang ełip kung dongkii wał kan posinmbił?” 34 Pe wu tał ni, yi ninjngił, “Sił wu Owundu ei, kongun peng tu weł neng, enmbił,” pa ninjngił. 35 Pe wu tał kung dongkii ni, Jiisas mułum konu ełe, tu wunjnguł. Pe eł ełip konduk ei sikił kin, tonu kung dongkii ełe sengił kin, Jiisas tonu peł ełe mułum. 36 Jiisas kung dongkii ełe mołpu pang kin, wumb en enim nge wu Owundu onum ni piik, en enim konduk gulk, andłam ełe sengin pum. 37 Pe eim opu, komung Olip ełe mandi mani ba erang kin, pe eim nge ek se andiłmin pei wu ombu, ka ka piinjing. Piik kin, “Sin jep oł pei kenjpin,” nik, wii dinga tok kin, Gos embe ambił tonu kindnjing. 38 Pe enim wii dinga tok, yi ninjing, “Owundu nge embe ełe, king ei onum ni, Gos embe ambił tonu kindmba,” nik yi ninjing. “Pe epin konu ełe emin ngo, ka sengłi. Seng kin, nga Gos embe tonu mendpił pangłi.”

39 Pe lo ek piik ekii sik ełmin wumb kombur, wumb tuk ełe molk ei, piik yi ninjing, “Ek mon wu Owundu, nim nge ek se andiłmin wu ombu, ek ngo.” 40 Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim kanip nind. Ek nik wii tok yi enerangin kin, kom ku ombu, kapłi wii tok, ek tengingii,” pa nim.

41 Jiisas eim Jerusalem konu ełe mandi opu, wumb ombu kanpi kin, ke nim. 42 Nipi yi nim, “Pe enim oł ka ombu piik, noman emin sek kin, ka piingii. Ba pe epi ombu koi er pałim ei, enim kinerngii,” pa nim. 43 “Ekii se kunum endi tonu omba ei, enim nge opu orung wumb ok, enim mułngii konu ełe sik, pok pok erik, mei

akikik, mei ngo tonu kindik monduk, enim kin opu ermin nik, yi erngii," pa nim. 44 "Pe nim kinganim noł ni, nim kin tuk mułngii wumb ei kin, pei to kundngii. Pe ku endi sik, ku endi peł ełe pindnerngii! Nimbił erang enim Gos opu paki tumba kunum ei, pii poł tunenjing," Jiisas ek yi nim.

Gos Ngii Owundu Ełe Wumb Epi Top Enjing Ei Jiisas To Kindim

(Masyu 21:12-17, Mak 11:15-19, Jon 2:13-22)

45 Akip Jiisas eim men ngii owundu ełe nirik pupu, wumb men ngii ełe epi top er mulnjung ei, to tor kindim. 46 Eim ek dinga nipi yi nim, "Gos nge ek ełe, yi ninim, 'Na nge ngii ełe prei ngii simba;' ba enim erangin kin, ngii kis mołpu kin, ngii ei, koi er seng kin, wumb epi waning erik kin, er kis mondunmun."

47 Pe kunum kunum eim wu amb sipi, men ngii owundu ełe, ek emb to ngopu yi ełim. Erang kanik kin, lo ek pułmun wumb ni, lo ek piik ekii siłmin wumb ni, wumb tep ełmin wu num ombu ni, eim to kundngii nge andłam kurnjung. 48 Ba wumb pei Jiisas eim ek piimin nik, eim endim konu ełe wumb pei endinjing. Pe wu num ombu, eim kin ek endi nik, to kundngii nge andłam endi sinerim, mon.

20

Wumb Jiisas Kii Sik, "Nim Nii To Mundum," Ninjing

(Masyu 21:23-27, Mak 11:27-33)

1 Kunum endi Jiisas men ngii owundu ełe ek ka nipi, wumb ngum. Pe lo ek piik ekii sik ełmin wumb ni lo ek połmun wumb ni, wu num ombu, nirik onjung ku. 2 Nga wumb ombu, eim kanik yi ninjing, "Nim sin kankin nei! Nim dinga ei, jiłi sikin okun nin? Nim noman dinga ei, nii ngopu ół ei, erii nim?" 3 Pe Jiisas ek nipi, wumb ombu ngopu ek nim, "Pe yi ku, enim na kii sinmin ół ei nge, enim kii simbii. Enim na ek nei! 4 Jon wumb noł pendiłim ół ei, Gos epin konu ełe dinga ngum min; ya mei wumb ełmin ół ei, dinga sipi erim min?" 5 Pe wumb en enim yi ninjing, "Sinim ei epin epi pa yi nimin ei, kapłi eim yi nimba, 'Nimbił erang enim eim ek pii gii ninenjing?' nipi yi nimba," yi ni piinjing. 6 Pe 'Sinim wumb ół minj,' pa nimin ei, wumb piik kin, Jon Gos ek kan ni tor kindiłim wu nik, pii gii nik, sinim tungii," pa ninjing. 7 Pe wu num ombu ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, "Sin pii poł tunanmin," pa ninjing. "Jon wumb noł pendiłim wu ei, eim nge dinga konu jiłi siłim?" 8 Pe Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, "Yi mił ku, na enim kanip ninermbii ei, na nipe dinga pałim."

Kongun Wumb Kis Ei Nge Ek Ekin

(Masyu 21:33-46, Mak 12:1-12)

9 Pe Jiisas eim ek yi nipi pendpi, ek ekin endi nipi, wumb ngopu yi nim, "Wu endi eim ond mong wain konu ei telim. Pe ond mong wain konu ei sipi, wumb kombur kongun erngii wumb ei ngang kin, ekii se wumb ei, ond mong wain orung kindngii ni ngum. Ngopu pendpi kin, eim konu turii endi pupu, kunum kinan mułmba pum. 10 Pe ond mong wain ei nołmun kunum mandi erang kin, ond mong wain arim ei, eim kongun wu endi kindang opu kin, wumb ond mong wain kongun er mulnjung konu ełe om. Pe eim yi ni piim, 'Kongun wu ombu, ond mong kuni aninga ngangin kin, tu wumba,' nipi kindang om. Ba wumb kongun ełe er mulnjung ei, kongun wu ei, kepii tok, ek ngok, wii to tor kindnjing. 11 Pe nga, wu endi nga kindang om. Ba wumb yi ku nga erik, wu ei tok, eim kin ół kis erik, wii pui nengin kin, pum. 12 Pe nga wu endi kindang om. Ba wu ei, kepii tok, miyem sik, olkup to tor kindnjing. 13 Pe wumb yi erangin kin, ond mong kuni arim ei, yi ni piim. 'Na er ermbii mił nenj?' nim. 'Pe na kangi endeim ei na eim noman ngoł kangi ei, kindmbii ei, eim kapłi ek nimba ek ei piingii,' pa nim. 14 Ba kongun er mulnjung wumb ei, kenjing ni, wu num ni kingam om. Kanik kin, en enim ek nik, piik enjing. Erik kin, yi ninjing, 'Wu ei, eim arim nge epi eim simba wu ei, sin tamin! Topun kin, ya konu ei, sin sinim kongun er mułmun,' pa yi nik mulnjung. 15 Pe wu ni ambił gii nik, sipik tor sipik, to kundnjung.

Ek ekin top yi nim, ‘Pe wu num ei wumb
kongun wumb ei kin, nipe oł ermba?’
16 Wu num ei opu, ond mong wain konu
ełe kongun enjing wumb ei, pei to kondpu
kin, ond mong wain konu ei wumb eipi
endi ngumba. Pe wumb en enim ek ekin
ei piik kin, yi ninjing; “Mon peng yi en-
ermba,” ni piinjing. 17 Ba Jiisas eim wumb
kan orung kind kanpi kin, ek yi nim. “Ek ei
nipe ek Gos ek połułmun ek pułe er piimin
min mon?
‘Wumb ngii tekmin wumb ei, ngii tumunj
ei si kindik; ba tumunj ei, ngii tu-
munj ok nge mendpił tonu orum.’
18 Pe wumb pei ngii tumunj ełe, bok
tunjung kin, wumb glas ming mił tumb
tumb ermba; min ngii tumunj ei, mani
opu wumb topu nim kin, wumb ei kułngii
ngenj kinerngii, kułman mił ermba,” pa
nim.

Jiisas Siisa Kin Ku Takis Ngumba Nik Kii Sinjing
(Masyu 22:15-22, Mak 12:13-17)

19 Jiisas ek ekin endi nipi kin, kułmał
kałiłmin wumb owundu ni, lo ek połułmun
wumb ombu, piingii nge piipi nipi ngum.
Ngang kin, pe kunum ełe mendpił eim
ambił gii ningii mił pim; ba wumb pei
mułangin kin, en enim mund mong en-
jing. 20 Erik kin, Jiisas ermba oł endi koi
er kan mulnjung. Mułangin kin, eim oł
endi ermba ni kan mulnjung wumb ei,
wu kombur kindangin ok, Jiisas eim ek
nipi ermba ei, ok kan mulnjung. Ok kan
mulnjung wu ombu, ek kend tok, ek kun
mił ninjing. Nik, “Eim ek yi nim,” pa
nik kin, eim ambił gii nik, ek piipi kun
ełim wu, gapman owundu mułum konu epi
sipngii enjing. 21 Pe wumb ombu, Jiisas
kii sik, ek ninjing, “Ek mon wu, nim nin
ek ei sin piinmin ei ek kun pałim. Pe nim
ek kun nikin, wumb ngokun ełin. Pe nim
wumb mei ełe wumb pei, kankin ek ei, ek
ende minj nikin pułun. Ninim Gos nge ek
ei mendpił nikin, wumb ngokun yi minj
ełin. 22 Pe nim er piin mił nenj? Sinim
Siisa wu owundu ei kin takis ngumun min
mon?” 23 Ba Jiisas eim oł kend tui ei enjing
ei, Jiisas eim piim. Piipi kin, eim ek nipi,
wumb ombu ngum. 24 “Pe enim ku endi
na andan tungii. Tangin kin, ku ełe min
men endi mołum ei, wumb nii mołum?”
Pe wu ombu yi ninjing, “Min men ei Siisa
mołum.” 25 Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim,
“Pe enim Siisa nge epi ei Siisa ngungii.
Pe nga Gos nge epi ei Gos ngungii,” pa
nim. 26 Wumb pei mulnjung konu ełe, ek
neng kin, Jura wu num ombu, kunum endi
eim ambił gii ningii pinerim. Eim ek nipi,
orung kindim ek ei, piik noman embin
tang kin, ek nik orung kindngii pinerang
kin, gupu mum to mulnjung.

Wumb Kolk Nga Konj Mołmun Nik, Jiisas Kii Sinjing
(Masyu 22:23-33, Mak 12:18-27)

27-28 Pe wumb kolk nga konj tonu pi-
inarik piiłmin wumb tiłap kombur ok, ek
yi niłmin. “Wumb kulnjung wumb ei nga
konj tonu punerngii,” niłmin wumb ombu,
Jiisas kii sik yi ninjing, “Ek mon wu, Moses
lo ek endi yi pultum. ‘Pe wu endi amb sipi,
mołpu kin, kułmba ei, eim ambim kangił
endi mulerim kin, eim nge angim amb ei
simba. Sipi kin, eim angim nge kang ambił
mengpi simba.’ 29 Pe wu endi eim angim
noł angił orung nga tał mulnjung. Wu
kumna amb sim ei, kangił endi mingnarpi
kin, kultum. 30 Nga angim amb ei sim kin,
eim kułum ku. 31 Kułang kin, nga angim
endi sim ei ku, wu ni kułum. Yi mił, wu
angił orung nga tał pei, amb endeim minj
sik kolk, yi minj er puk. Wu angił orung
nga tał pei ok, kangił endi mingnarik kin,
kolk poru ninjing. 32 Nga ekii se, amb ei
eim mendpił kultum ku. 33 Pe wumb kułii,
nga konj tonu ongii kunum ei, amb ei, wu
nii ambim mendpił mułmba? Wu angił
orung nga tał, amb endeim ełe sinjing ei,
wu nii amb ei, wam mendpił mułmba?’ ”
pa ninjing.

34 Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngum, “Wu
amb ni, akip kunum ełe, en enim wu amb
seng kin, yi enmin. 35 Wumb nii endi, Gos
kunum ekii se kapłi konj tonu ongii nimba
wumb ei, noman konj kunum kunum sik
mułngii wumb ei, wu amb sik erngii ei,
pii poł tunałmin mon! 36 Nga wumb ei,
nga kulerngii. Nimbił erang, Gos nge enjel
mołmun mił yi mułngii. Gos eim wumb
ei tukpu ełe, nga tonu konj sim ei, Gos

eim kingam ambiłam noł mułngii. 37 Pe
Moses wumb kułii ei, nga konj ok mułngii,
pa yi niłim ku. Gos ok ek ka mer poł
pendrim ek ei, Moses ond kembis endi
dup nang kenim. Moses Gos Owundu ni,
sinim kupenjpin noł ni, ek yi nim. ‘Eim
Eiparam nge Gos; Eim Aisak nge Gos, eim
Jeikop nge Gos mołum,’ pa nim. 38 Pe Gos
ei wumb kułii ei nge Gos mon. Ba wumb
ok pei konj mołmun wumb ei nge Gos.
Eim ningił ełe, wumb pei konj mołmun.”
39 Eim ek nipi ngang kin, nga lo ek pułmun
wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Ek
mon wu, nim ek ka wii nin,” pa ninjing.
40 Wumb ei mund mond kulk, nga ek endi
kii sik erngii, pinerim.

Gos Wu Endi Mei Mani Kindang Om Ei Nii?
(Masyu 22:41-46, Mak 12:35-37)

41 Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu kii sim,
“Nimbił erang, wumb molk, Krais Gos wu
ei kindang na op wu ei, King Deipis nge
miyem ende wu,” pa nimin. 42 “Mer mon
Sam ełe Deipis yi nirim,

‘Sin Owundu na Owundu kanpi yi nirim,
Nim na angił tundung orung mułii!’
pa nirim. 43 Nga ekii se, ‘Nim nge
opu orung wumb sip kin, nim simb
ełe mani kindmbii,’ pa nim.

44 King Deipis eim Krais Gos kindang wu
ei, eim ‘Owundu’ nirim. Pe nimbił erang,
Deipis eim miyem ende wu ninmin?”

45 Wumb pei molk, eim nim ek ei pi-
injing ni, Jiisas eim ek nipi, eim nge ek
se andiłmin wumb ngum. 46 “Enim lo ek
piik ełmin wumb ei, ek ningii ei, enim
piik kan kun erngii! En enim konduk
ełe olt endi kindik erangin kin, wumb
keningii nik ełmin. En enim yi piiłmin;
oł ei erpin, wumb konu kułou tungii ni,
wumb men ngii ełe konu ka wii keningii
ni piiłmin. Nga kuni owundu ei, sin sinim
kumb ełe pu mułamin kin, wumb keningii
ni piik, enim embe tonu kindik, yi ełmin.
47 Pe wumb ei, en enim puk, amb wen-
jing kołmun amb ei, ngii konu ni, ku ni,
epi ombu waning sik; ba wumb kumb
ełe prei kinan er puk ełmin. Gos wumb
mok tumba kunum ei, wumb ombu kos
owundu singii,” pa nim.

21

Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Pei Ngum
(Mak 12:41-44)

1 Jiisas eim men ngii mołpu kenim ni,
wu ku sałiłmin wu ambił ngołmun wu, en
enim Gos nge men ngii ku konu ełe Gos kin
noman ka ku kindnjing. 2 Pe eim kenim
ni, amb endi wam kultum amb ei, epi endi
sinałim amb, kurpu endi eim, ku kundii
kembis tał, mer Gos kin noman ka piik
kindnjing konu ełe, kindim. 3 Pe Jiisas eim
ek nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Ya
amb kurpu ei, wam kułum amb ei, eim
ku kindnim amb ei, enim wumb pei eipi
kindnjing ku ei, to mani kindnim. 4 Pe
enim wumb eipi ei, enim ku pei sałim ei,
enim epi wii Gos kin ka pii ngonmun. Ba
amb ei, eim epi endeim sinałim; ba ei ku
tu wupu ngonum. Nga eim kuni simba ku
ei, sinałim, mon!”

5-6 Wumb kombur men ngii owundu
ełe nik ek ninjing, “Ngii ełe kom ku mon
ka wii ngunjung. Nga wu amb Gos kin
noman ka epi kindnjing.” Nga Jiisas ek yi
nim, “Oł ei pe enim kaninmin ei, nga kis
mułmba ei kunum endi simba kunum ei,
ku endi tondrung peł ełe pinermba. Pei
er kis erpi, konu orung orung pei eipi eipi
mani kindmba,” pa yi nim.

Oł Embin Tui Tonu Omba Jiisas Yi Nim
(Masyu 24:3-14, Mak 13:3-13)

7 Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Ek
mon wu, kunum nenj epi ei tonu omba?
Epi ei omba kunum oł endi erang kin,
sin kenmin kunum ei, mandi omba, min
mon?”

8 Jiisas eim ek yi nim, “Enim kan kun er
mułngii! Wumb kombur ok, enim kin ek
kend to ngungii. Ngok kin, wumb pei ok,
na embe ei singii. Sik kin, yi ningii, ‘Wu
ei na ond kunum mandi enim.’ Nik kin,
yi erngii; ba enim ningii ek ei piik, pungii
konu ekii se punerngii, mon!” pa nim.
9 “Wumb tiłap kembis tuk ełe, en enim ng-
inmał enmin ningii, ku. Nga wumb tiłap
pei konu orung orung pei opu owundu
enmin nik erngii ei, enim piingii; ba enim
mund mong tunerngii mon! Oł ombu
ok tonu omba; ba kunum poru nimba
kunum ei, sikir tonu onermba,” pa nim.

10 Jiisas eim wumb kanpi ek nipi ngum,
“Pe wumb tiłap endi pupu kin, wumb
tiłap endi kin ermba. Pe wu king endi
nge tiłap ei pupu kin, king endi nge tiłap
ełe opu erngii. 11 Pe konu kopu owundu
tonu omba; nga konu kombur kumb kuni
owundu sepi kin, wumb ening owundu
pimba ku. Nga kupu muł ełe keningii
ni, muł ei owundu erpi, oł kanim kanim
erang kin, enim mund mong erngii. 12 Ba
epi ombu tonu onerang kin, enim wumb
ok, enim ambił gii nik kin, oł embin tui
kanim kanim erngii. Erik kin, enim sik
sipik, men ngii ełe kos piik kin, nga enim
sik, kan ngok, yi erngii ku. Yi erik kin,
enim na embe ambił to mani kindmin ni
erngii nik sipik, king ngii konu ełe gapman
mułngii konu ełe, enim sipngii,” pa nim.
13 “Yi erngii kunum ełe, enim na ek ka
ni tor kindngii. 14 Kunum ełe en enim
noman ełe, piik dinga erik kin, nga nipe ek
endi ok ni orung kindmin ni, yi piinerngii
mon! 15 Na nam ek enim ngamb ek ei,
keimi ni piik, ni tor kindngii. Enim kin
noman ka ngop ermbii, nim. Enim nge
opu orung wumb ei, enim ek tok kindik,
enim to mani kindmin ni erngii ei, kapłi
enermba. Na enim nip ngunj ek ei, kapłi
dinga pimba. 16 Arnim manim ni, angnim
ni, miyem ende wumb ni, puł wumb ok,
enim nge opu orung wumb kin ngungii.
Ngok kin, kombur en enim mułngii wumb
ei, kombur to kundngii ku. 17 Pe wumb pei
enim kin popuł kis singii ei, nimbił erang
enim na embe ambił tonu kindngii. 18 Gos
epi ei piinerim kin, enim nge peng enjin ei,
endi am punermba mon. Gos wumb pei
noman tuk piinim ku. 19 Kunum kunum
en enim dinga kind er mulnjung kin, kapłi
en enim noman konj mendpił singii.

20 “Ba enim molk kinangin kin, opu
wumb ok Jerusalem konu owundu ełe
orung orung onjung kin, enim pii poł
tungii ei, Jerusalem konu ełe owundu ni,
konu er kis mundngii kunum ei, mandi
enim ni piik mułngii,” pa nim. 21 “Kunum
ełe, wumb Jura konu ełe mołmun wumb,
ei sikir puk kin, tonu komung ełe pungii.
Nga Jerusalem konu ełe owundu tuk
mołmun wumb ei, tungu puk, konu eipi
eipi simba konu ełe pungii. Nga wumb
konu orung orung ełe torung mołmun
wumb ei, nga konu ełe tuk punerngii.
22 Kunum ełe, oł kis ełmin wumb ei,
Gos wumb ombu kin kumep ngumba ei,
mer Gos mon ełe pałim ek ei, pei keimi
pimba. 23 Kaimb kunum ełe, amb kangił
am ngopu mułmba min, kangił mułang
mułmba amb ei, kaimb er mułngii! Oł em-
bin tui ełe, konu orung orung tonu wang
kin, Gos eim popuł sim mił ei, eim wumb
ombu kin kos erpi ngumba. 24 Wumb ei
tui pei nopu poru nimba. Nga opu orung
wumb ok, kan ngok, konu eipi orung
orung pei kindngii. Wumb tiłap eipi simb
ei, Jerusalem konu ełe kembngii. Yi er
mułangin kin, wumb tiłap eipi kunum ei,
Gos to mundum kunum ei, poru nimba,”
pa nim.

Gos Kindmba Wu Ei, Wu Kingam Omba (Masyu 24:29-31, Mak 13:24-27)

25 “Nga tonu muł ełe eni ni, kanjip ni, oi
ombu, oł kanim kanim erngii. Mani mei
ełe konu orung orung, wumb en enim, oł
embin tui peng mułangin kin, ep noł topu,
gur gałi nipi ermba ei, wumb piik mund
mong erngii. 26 Wumb pei en enim mei
ełe tonu omba ei, noman embin to piingii.
Pe wumb kułmun ni piik kin, noman pepi
kun enerang mułngii. Nimbił erang tonu
muł ełe oi ni, kanjip ni ombu, ołup, ermba.
27 Oł ei tonu wang kin, molk keningii ni,
Gos kindang opu mei wu kingam telim ei,
eim kupu peł ełe omba. Opu kin, eim
dinga owundu peng kin, nga eim tiłang
owundu ka wii ei, erang kin omba. 28 Nga
ekii se, oł ombu tonu wang kin, enim
kunum ełe angk, en enim peng kan tonu
kanik er mułngii. Nimbił erang, sinim
kis mułamin kin, oł embin tui tonu orum
ei, Gos sinim paki tumba nge kunum ei,
mandi erang orum,” pa nim.

Ond Pik Ei, Konu Eni Ba, Min Kumb Tumba Ei, Andan Tołum (Masyu 24:32-35, Mak 13:28-31)

29 Nga Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu
kin, yi nim. “En enim ond mong pik kanik
kin, nga ond eipi pei kanik erei!” pa nim.
30 “Pe enim kinangin kin, ond ei, onguł
konj topu nim kin, konu eni owundu ba,

enim nik, yi piingii. Akip kunum ei kuni mong poł tonum. 31 Yi mił, enim oł ombu kinangin yi mił erpi nim kin, en enim piingii. Gos sinim tep er mułmba kunum ei mandi omba, enim ni piingii!" pa yi nim.

32 "Na ek keimi nip enim ngond. Wumb kunum ełe wumb konj mułngii kunum, ei epi ombu tor omba. 33 Muł kin mei poru nimba; ba na ek ei poru ninermba," pa yi nim.

34 "Ba enim kan kun er mułngii! Mon pim kin, enim noł kunum kunum nok wulu pang kin, en enim molk, ngenj epi ełe noman piingii; ei mon! Pe enim noman ka peng mulenjing kin, Gos kindmba wu ei, wu kingam omba kunum ei, sikir tor omba. Eim omba ei yi mił; kung min, kei endi, karip tan sikir pupu kin, kei min, epi mondnum mił, yi sikir omba. 35 Epi ei tonu omba kunum ei, wumb mołmun konu ełe orung orung pei tonu omba. 36 Kunum kunum en enim kan kun er mułngii! En enim Gos kin kunum kunum prei er mułangin kin, Gos enim dinga ngumba. Ngang kin, oł embin tui enim kin tonu ombii ni ermba; ba enim pii gii nik, dinga pimba. Peng er molk kin, wu kingam Gos mei mani kindrim ei, kumb ełe engingii," pa nirim.

37 Kunum kunum Jiisas wumb pei sipipi, Gos ngii owundu ełe, wumb ek nipi ngopu, yi ełim. Ba emii peng, eim pupu, komung Olip ełe mołułum. Mołpu or pepi kin, Jerusalem konu men ngii orung om. 38 Nga wumb en enim ngii konu pek, kupiiring ok Gos ngii owundu ełe Jiisas nge ek ka piiłmin.

22

Juras Ek Dinga Nipi, Jiisas Sipi Kin, Noman Pim Wumb Ngum

(Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Jon 11:45-53)

1 Pe kunum endi bres yiis punenim kunum ei, kuni owundu, 'Pasopa,' niłmin kunum ei, mandi erim. 2 Pe kułmał kałiłmin owundu ni, lo ek piiłmin wumb ni, en enim wumb pei mulnjung ei, mund mong tunjung. Mułangin kanik kin, en enim yi ninjing, "Sinim Jiisas koi erpin kin, er to kundmun, mił nenj?" a ninjing.

3 Pe Seisen Juras noman ełe tuk pum. Nga Juras eim 'Eskeriyas,' niłmin. Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ende wu engki nga tał, ei nge wu. 4 Pe Juras eim pupu, kułmał kałiłmin owundu kin, men ngii ełe tep mołułmun wu ombu ni, kanpi nim. Eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge er endim. 5 Yi ngang kin, wumb en enim ka piik, ku nin epi sik kin, wu ei ngumun, ninjing. 6 Pe Juras eim kapłi nipi, eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge, kanpi endim. Eim kunum endi mołpu kenim ni, wumb pei Jiisas kin mulenjing.

Jiisas Kin Ekii Sinjngił Wu Tał, Kuni 'Pasopa' Er Ka Enjngił.

(Masyu 26:17-25, Mak 14:12-21, Jon 13:21-30)

7 Pe kunum ei, bres yiis punerim kunum ei, tonu wang kin, wumb kung siipsiip wał endeim ni, to kałiłmin ei, 'Pasopa' pa niłmin. 8 Pe Jiisas eim Piisa kin, Jon teł konu endi ełe kindpi yi nim, "Ełip pukuł kin, 'Pasopa,' kuni er kun erangił, sinim kuni numun," pa nipi kindim. 9 Wu tał eim kankił, yi ninjngił, "Nim piin! Sił konu jiłi er kun ermbił?" 10 Pe Jiisas ek yi nim, "Ełip konu owundu ełe tuk pangił kin, wu endi noł ming endi sipi, tu wumba konu ełe, ekii se pukuł kin, wu ei ngii jiłi nirik ba, konu ełe, ełip nirik punguł. 11 Pe ełip ngii ei, arim mułmba ei, kankił ningił, 'Ek mon wu ek yi nim, Na nge ek se andiłmin wu engki nga tał ei kin, kuni numbii palting ełe, jiłi sałim?' 12 Yi nengił kin, wu ei eim ngii tondrung ełe palting owundu endi sałim ei, ngang kin, ełip sinim kuni 'Pasopa' er kun er singił," pa nipi kindim. 13 Wu tał ni punjnguł. Pukuł kin, kenjngił ni, Jiisas nim mił yi kenjngił. Kankił kin, kuni 'Pasopa' nungii nge, er ka enjngił.

Jiisas Kin Ekii Sinjngił Wu Tał, Kuni 'Pasopa' Er Ka Enjngił.

(Masyu 26:26-30, Mak 14:22-26, 1 Korin 11:23-25)

14 Pe kuni nungii kunum seng kin, Jiisas ni, eim er se andiłmin wu kin, tonu peł ełe

molk kin, kuni nok mulnjung. 15-16 Kuni nok molk kin, Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Na enim kin kuni ‘Pasopa’ endi nop moł ei, na ka piind. Ekii se ngenj kumbii simbii. Nimbił erang ‘Pasopa’ kunum nga simba ei, na enim kin, kuni endi nunermbii, mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei, peni ełe wang kin, oł ei ek keimi pimba,” pa nim. 17 Eim ming kap noł wain endi sipi kin, Gos kin prei erim. Nga eim yi nim, “Enim noł wain ming kap ei, endeim endeim ni nui!” nim. 18 “Na ek keimi nind. Akip min ekii se, mering pei, na ond mong noł wain ei nunerngii mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei tonu omba,” pa nim. 19 Nga bres sipi kin, Gos kin prei erpi, ngopu kin, Eim bres engin tum. Topu kin ek yi nim, “Bres ei na ngenj mił mołum. (Na ngenj ei enim paki tond; enim nok kin, na kin piik er mułngii! 20 Nok poru nengin kin, nga yi mił ku erpi, ming kap endi, ond mong noł wain mułum ni sipi, yi ku erang kin, nok poru nengin kin, yi nim; “Noł wain ei, enim kin oł konj endi erip ngond. Yi mił enim Gos nge wumb nanim kin, tep to mołpun, o ende punmun. Nga ming kap ond mong noł wain mułum ni, sipi kin, yi ku erim. Erpi kin, yi nim; ming kap ond mong noł wain ei, na enim kin kondrak konj endi end ei, na miyem mił peng kin, enim kin paki to ngond.)

21 Ba wu endi na sipi kin, wumb opu orung wumb angił ełe pendmba ei, akip sił kuni ende nopuł kin, peł ełe ende mołmbuł, wu ei minj. 22 Wu ei, mei mani opu wu kingam pim ei, Gos eim noman piim mił yi erim. Ba wu ei wu kingam sipi kin, wumb opu orung wumb ngumba wu ei, na kaimb sind,” pa nim. 23 Jiisas eim ek yi neng mił, wu ombu en enim endeim endeim ni, ek nik, kii sik, piik piik enjing. Erik kin, “Sinim kin wu nii endi oł ei ermba?” enim yi kii sinjing.

24 Pe eim nge ek se andiłmin wumb molk kin, ek mił enjing. Erik kin, yi ninjing, “Sinim mołmun konu ełe, wu nii owundu mołum?” 25 Pe Jiisas ek nipi ngum, “Wumb king eipi ei konu eipi eipi mołmun ei, king en enim noman dinga peng kin, king owundu molk wumb tep erik, wumb yi mił ninjing. Nga en enim embe ełe oł ka erik, wumb ngok ełmin. 26 Ba wu endi, wu num mułmbii nipi ermba wu ei, wu kongun wii mił mułmba. Nga wu noman peng wu owundu mułmbii ni piimba wu ei, kongun wu mił, enim paki topu ngopu kin, kongun erpi mułmba. 27 Wu nii endi wu owundu mołum? Pe wu kuni kałpi tu wułum wu ei, min tonu peł ełe mołpu kin, kuni nołum wu ei min? Nga en enim yi ku ni piik, kuni peł ełe mołpu kin, kuni nołum wu ei mendpił. Ba na enim mołmun konu ełe tuk mołup kin, kongun wu mił, enim paki top moł,” pa nim.

28 “Epi kanim kanim oł embin tui na kin tonu onum kunum ei, enim na wak tunenjing; ba enim na kin mulnjung. 29 Na nge Ernan sinim tep er kanpi mołum, Eim noman dinga ei na ngum. Akip na noman dinga ei, enim ngamb kin, enim mułngii,” pa nim. 30 “Nam enim tep er mułmbii noman dinga ei, enim kuni peł seng kin, nok mułngii. Pe enim ok, King mił molk, Esrel wumb engki nga tał, wumb tiłap ei kin, kos piiłmin wu mił, mułngii.”

Piisa Nim Nam Buł Ngunjii, Nipi Jiisas Yi Nim

(Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Jon 13:36-38)

31 “Saimon! Saimon! Nim piikin; pe Seisen eim enim kin kuni mong wiis ełmin oł ei mił, enim kin yi ku ermba. Ei eim enim kin mok topu wumb dinga molałmin wumb nin, nga dinga mołmun wumb, kapłi kongun erpi sipi, eim andłam ełe kindmbii ni ermba ei, dinga mił molałmin kin, wumb wii mił mołmun. 32 Ba na prei erip kin, nim Saimon paki tunj ełe nge nim pii gii ei, dinga pimba. Ekii se nim noman ak tokun orung on kin, ninim angnim noł paki tunjii,” pa nim. 33 Piisa ek yi nim, “Owundu, na er kun er moł. Nim kin kan ngii ełe ouni bił; nga nim kulnjii ei, na er kun er moł, na nim kin ouni kułmbuł,” pa nim. 34 Jiisas ek nipi yi nim, “Piisa, na nim kanip nind. Akip kunum ełe epi peng kin, kei kultu wii tunenerang kin, nim ek kunum tekliki ninjii, ‘Na wu Jiisas ninmin, ei na kinał!’ pa ninjii.”

35 Pe Jiisas ek yi nim, “Ok na enim
kindinj ei, enim ku ni, kon ni, simb su
ei sipnerei! Kunum ei, enim epi endi
simin ni piinjing min mon?” Pe en enim
yi ninjing, “Sin oł endi yi enerim mon.”
36-38 Enim Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Pe
enim tuk mołmun wu endi ku kon pimba
ei simba. Nga kon yi ku. Wu endi tui
kepii sinerim kin, eim kon takis ei sipipi,
ku sipi, tui kepii top ermba. Erpi kin, tui
kepii simba,” pa nim. Pe wumb yi ninjing,
“Owundu, nim ya kan! Sin tui kepii tał
sałim.” Eim yi ni piim, “Enim na ek ei
pii poł tunenjing. Eim yi nim, ‘Ek ei kapłi
poru nim,’ pa nim. Na enim kanip nind,
Gos ek ok pułum yi nirim, ‘Enim oł kis
ełmin wumb mił, eim kułou tum,’ pa nim.
Nimbił erang ek ei, na nind mił, keimi
tonu omba. Gos mon ełe na ek nim ek ei,
akip keimi tonu onum.”

Gesemanii Konu Ełe Jiisas Prei Erim (Masyu 26:36-46, Mak 14:32-42)

39 Jiisas eim anda pupu, tonu komung
Olip ełe, ba pum ei, eim kunum kunum
prei erpi, yi ełim. Oł ei erang mił, eim
nge er se andiłmin wumb ombu, ekii se
punjung. 40 Pe eim konu ełe opu kin, ek
nipi er se andiłmin wu ombu ngum, “Enim
prei erangin kin, epi kis endi erangin kin,
kenmbii nip tonu omba epi ei enim kin
onermba,” pa nim. 41 Pe nga eim wu
ombu mondpu kin, eim konu eipi mandi
pum. Pe eim simb gopsing pii poł mołpu
kin, prei erim. 42 Jiisas eim wumb epi
kis kanim kanim eim kin tonu wang kin,
eim arim kin ke nipi, ek ekin yi topu nim.
“Arnan! Nim na ming kap embin tui ei, na
numbii ni piin kin, ninim noman ełe sinjii.
Ba nim na noman ełe, nim ekii sinenjii
mon. Ninim noman ełe piikin enjii,” pa
nim. 43 Jiisas eim Gos kin prei er mułang
kin, pe tonu epin konu ełe enjel endi mani
opu kin, eim dinga ngum. 44 Jiisas eim
noman embin kis piipi kin, eim prei dinga
erpi mułang kin, eim kurun ei, miyem mił
opu, mei ełe mani pum.

45 Pe eim prei er pendpi angpi kin, eim
ek se andiłmin wumb mulnjung konu ełe
pum. Pupu kenim ni, or pinjing kenim
ni, en enim noman embin tang kin, piik
pinjing, kenim. 46 Pe Jiisas ek nipi yi
nim, “Enim nimbił erang, enim or pałmin?
Enim konj kind, angk prei erei! Mon pim
kin, oł kis endi enim kin tonu omba,” pa
nim.

Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum (Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Jon 18:3-11)

47 Jiisas eim ek nipi mułang kin, wumb
tiłap owundu endi onjung. Wu endi Juras
niłmin wu ei, Jiisas nge ek se andiłmin
wu engki nga tał tuk mołmun wu endi
eim kumb se om. Eim mandi opu kin,
Jiisas kin kumb gupu to numba nge om.
48 Ba Jiisas ek nipi Juras ngum, “Juras, nim
wu kingam ei, nim eim gupu to nokun
sikin kin, opu orung wumb ngunjii min?”
49 Jiisas eim nge ek se andiłmin wumb
molk, kenjing ni, oł ei tonu omba enim nik,
Jiisas kanik kin, yi ninjing, “Owundu, sin
tui kepii sipin kin, wumb ei tumun, min
mon?” 50 Yi nik kin, wu endi tui kepii tang
kin, kułmał kałiłim owundu nge kongun
wu ei, eim nge kom orung angił tundung
orung, kiłip topu mani om. 51 Ba Jiisas
kanpi yi nim, “Mon! Oł ei si kindei!” pa
nim. Yi nipi kin, wu ni kom ełe embiłang
kin, kom ni, nga ok pim mił, pim.

52 Pe Jiisas ek nipi, kułmał kałiłim
owundu ombu ni, men ngii owundu ełe
tep mołułmun wu ombu ni, wumb num
pei, wumb eim ambił gii ningii nge ok
wumb ei, Jiisas yi nim, “Enim tui nin,
kepii epi ei sik kin, tu wunmun ei, enim
waning wu endi tungii nge onmun min?
53 Na enim kin kunum kunum men ngii
owundu ei mołułmun. Ba enim na peng
ełe, enim angił embilałmin, mon. Ba akip
kunum ei, enim kunum seng enmin. Akip
Seisen emii ełe mołpu kin, epi kis ełim ei
nge, dinga akip tor onum,” pa nim.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Ninmin Ei, Na Kinał.” (Masyu 26:57,58,69-75, Mak 14:53,54,66-72, Jon 18:12-18,25-27)

54 Jiisas eim ek nipi poru neng kin,
wumb ombu eim ambił gii ni sipnjing.
Pe wumb ei, eim sipi kin, kułmał kałiłim
owundu ngii konu ełe tuk sipnjing konu

ełe, Piisa eim ekii se pum. Pupu kin, konu turii mił mołpu, kan mułum. 55 Ngii owundu kung gui tukrung ełe engim konu ełe, dup kalk mulnjung konu ełe, Piisa tep to mulnjung ku. 56 Kongun amb endi mołpu kenim ni, Piisa eim dup ełe mułum kenim. Amb ni, eim kanpi kin, yi nim, “Wu ei, Jiisas kin tep to mołułum wu,” pa nim. 57 Ba Piisa ek nipi, “Mon!” pa nipi yi nim, “Amb, wu ei, na kinał!” 58 Ekii se nga, wu endi Piisa kanpi kin, yi nim, “Nim eim nge tiłap ende,” pa nim. Ba Piisa yi nim, “Kawukeiya! Na mon!” 59 Mołang kin, nga ekii se, wu eipi endi pupu yi nim, “Keimi mendpił, wu ei, eim kin tep to andiłim wu. Eim Galilii konu ełe wu,” pa nim. 60 Ba Piisa ek dinga nipi ngopu, yi nim, “Wu, nim nin ek ei, na pii poł tunand.” Piisa eim ek yi nipi mułang kin, kei kultu wii tum. 61 Pe Owundu eim ak topu, Piisa kenim. Pe Piisa eim piim ni, Owundu ek endi eim kin nirim ek ei piim. Ek ełe nge, eim kei kultu wii tunermba kunum ei, nim yi ninjii, “Na Jiisas kinał, pa nikin, kunum tekliki enjii,’ ” pa nirim. 62 Pe Piisa eim tor pupu, ke dinga wii nim.

63 Wumb Jiisas ambił gii nik, ek ngok, kepii tok enjing. 64 Pe wumb Jiisas eim ningił ełe, alap pandi to pendik, kepii tok, yi ninjing. “Pe nim ek ni tor kindiłim wu mendpił min mon; ek ni! Wu nii nim kepii tonum ei, ninjii,” pa ninjing. 65 Wumb ek kis kanim kanim nik, eim kin ngunjung.

Kaunsil Wumb Ningił Ełe Jiisas Kos Enjing

(Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Jon 18:19-24)

66 Ekii se konu eni tang kin, Esrel wumb num ei ni, lo ek piiłmin wumb ni, ek kengip tołmun wumb ni, Gos kin kułmał kałiłmin wumb ni, ok kułou tok molk kin, Jiisas sik sipik, kaunsil mułum konu ełe sipik, yi ninjing. 67 “Nim sin kan kin, ‘Na Gos er sałim wu kindang, Krais,’ pa niłin, ei keimi min mon?” Pe Jiisas ek nipi ngopu, yi nim. “Na enim kanip nimbii; ba enim pii gii ninerngii. 68 Nga na enim kin ek kombur kii simbii nim kin, enim na ek ei ni orung kindnerngii, pałim. 69 Ba pe ekii se, kunum kunum mei mani opu wu kingam ei, eim Gos angił tundung ełe mułmba konu ei, Gos eim dinga wii sałim,” pa nim. 70 Pe wumb yi ninjing, “Nim ek ei nin ei, nim Gos kingam mołun min?” Pe eim ek yi nim, “Enim ninmin ek ei, na mendpił.” 71 Nga wumb en enim yi ninjing, “Sinim nipe ek nga nipin kii simin? Eim gupu ełe, ek ei ninim, sin sinim piinmin, ei poru!”

23

Pailos Kumb Ełe, Jiisas Kos Enjing

(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Jon 18:28-38)

1 Yi nik kin, wumb pei eim sipik, Pailos mułum konu ełe sipnjing. 2 Pe kos piingii nge nik, eim kin ek yi ninjing. “Sin wu ei kenjpin ni, eim sin wumb tiłap ełe, ełmin oł ei, eipi erpi ełim. Pe eim sin ku takis Siisa ngołmun ei, eim mon nipi, eim ‘Nam Gos kindang wu Krais nipi, nam King,’ pa nipi, yi ełim,” pa ninjing. 3 Pe Pailos eim kii sim, “Nim Jura wumb King min?” Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi, ek yi nim, “Ninim nin mił yi,” pa nim. 4 Pailos ek nipi, kułmał kałiłim owundu ni, wumb pei kanpi yi nim, “Na wu ei, erim oł endi kan sinand, mon!” pa yi nim. 5 Ba wumb ek dinga nik, yi ninjing, “Eim ek nipi wumb ngang kin, wumb eim ek piik, Jura konu ni, konu orung orung pei, mund mong ełmin. Pe Galilii konu ełe, eim er opu opu ya ełe onum,” pa ninjing.

Nga Jiisas Sipik, Eros Kin Kos Enjing

6 Pailos eim ek ei piipi kin, wumb kii sim, “Wu ei Galilii konu ełe wu min?” 7 Nga wumb eim kanik yi ninjing. Pe eim piim ni, Jiisas nge konu ei, Galilii konu orung ełe, Eros tep ełim konu ei piinim. Kapłi Pailos ek ei piipi kin, nga kindang pupu, “Eros mołum konu ełe orung pangłi,” nim. Kunum ei, Eros Jerusalem konu ełe mułum. 8 Eros Jiisas kanpi kin, eim ka piim. Nimbił erang Jiisas ek ei Eros piim; ba kunum kinan, eim Jiisas kenmbii ni piipi mułum. Eros eim yi piim, “Jiisas jep oł endi erang, kenmbii,” ni piim. 9 Yi piipi kin, Eros eim epi pei Jiisas kin kii sim; ba Jiisas eim ek endi nipi kin, orung kindnerim, mon! 10 Kułmał kałiłmin owundu ni, lo ek piiłmin wumb ei ok,

mandi angk kin, Jiisas kos erngii nge, ek
dinga kind ninjing. 11 Eros ni, eim nge
opu ond wumb ni eim ek ngok, ek kis
kanim kanim nik erik, konduk ka wii endi
mon kanim kanim mułum kon ei kindik
kin, nga eim Pailos mułum konu ełe orung
kindnjing. 12 Kumb ok, Eros eim Pailos kin
opu ełmbił; ba pe eł ełip, ek ka nikił, ende
punjnguł.

Pailos Yi Nim, "Ond Peri Ełe Nil Tei!" Nim
(Masyu 27:15-26, Mak 15:6-15, Jon 18:39–19:16)

13 Pe Pailos eim kułmał kałiłmin owundu
ni, wu num ni, wumb pei ok kułou tei nipi,
wii tum. 14 Pe eim ek nipi, yi nim, "Enim
wu ei ya sik tu wunjung ei, yi ninjing, 'Wu
ei sin tiłap ełe, ek nipi wumb noman er
kis ełim,' nik, tu wunjung. Pe na wu ei,
enim kumb ełe ek nip, wu ei kii sind; ba
eim enim enmin ek ei, endi neng kin, na
piinand. Wu ei, oł endi enerim. Sinim wu
ei kin, kos ermin mił mon! 15 Nga Eros
eim erim oł endi enerim, mon ku! Nga ei
eim orung kindang onum. Piinmin! Wu
ei, oł kis owundu endi erang kin, sinim
kapłi, eim to kundmun. 16 Pe na wu
ei kepii top kindamb kin, orung pangłi,"
nim. 17-19 (Ba en enim ełmin oł ei, yi
kor owundu kunum ei, kan ngii pałmin
wu ei, endi tor kindiłim.) Pe wumb pei
wii tok kin, ek dinga nik yi ninjing, "Wu
ei to kondkun, Barapas kindan kin, sin
kin wangłi!" ninjing. (Barapas eim konu
owundu ełe gapman kin opu erpi, wu endi
to kundrum. To kundang kin, Barapas sik
kin kan ngii pendik.) 20 Pailos wumb nga
kanpi, ek yi nirim, "Wu ei Jiisas, eim orung
kindamb, ba," ni piim. 21 Ba wumb wii tok,
nga yi nik, "Ond peri ełe, to kond!" Wumb
pei yi ku ninjing. 22 Pe Pailos nga kunum ei
ngang kin, kunum tekliki mił nim, "Nimbił
erang, wu ei nipe oł endi erim? Na eim
oł endi erim min, nip kurunj; ba oł endi
erang kin, tumun ei kapłi; ba, mon!" nim.
"Yi piip kin, wii kepii top kindamb, ba,"
pa nim. 23 Ba wumb dinga puk, ek dinga
nik, wii dinga tok, "Ond peri ełe kułangłi!"
ninjing. Pe wii ek dinga nik, Pailos nim
ek ei, to mani kindnjing. 24 Wumb ek yi
nengin kin, Pailos wumb kanpi, yi nim,
"En enim dinga kindik, 'Wu ei tumun,'
ninmin ei, wu ei, en enim sipik, tei! Na
mon minj!" 25 Wu ei, gapman kin opu erim
ni, wu endi to kundmun nik, sik, kan ngii
pendik, wu ei, wu amb pei si orung simin
nik. Pe Pailos mani wu endi ei kindan,
"Wangłi," nik. Pe Pailos Jiisas kindang
wang kin, wumb sipik.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung
(Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Jon 19:17-27)

26 Pe opu ond wumb Jiisas sipik kin, wu
endi ambił gii nik wu ei, embe Saimon.
Saimon ni wu ei, eim Sairiini konu ełe wu.
Wu ei opu, konu owundu ełe tuk bii ni
erang kin, wumb ond peri ełe tu wunjung.
Tu wuk kin, wu ei pindang ełe pindangin
ko wupu kin, Jiisas pum konu ełe ekii se
pum.

27 Pe wumb ke nik, kaimb kulk, puk
kin, Jiisas pum konu ełe ekii se punjung.
28 Ba Jiisas ak topu amb kombur kanpi
kin, ek yi nim, "Enim Jerusalem konu
ełe amb! Enim na kin piik ke ninerei!
Ke ningii pim kin, en enim nge kangił
ei piik ke nik kin, en enim nge piik ke
ningii," pa nim. 29 "Piinmin! Ekii se ek
endi tonu omba ei yi pimba. 'Amb kangił
mengnarik amb ni, kangił mengnenjing
amb ni, amb am ngunenjing amb ni, amb
ombu pei ka piingii.' Nimbił erang kunum
ei, wumb mulnjung kin oł embin tui enim
kin tonu omba. 30 Tonu om kunum ełe
wumb kombur komung ełe ek yi ningii.
Enim komung ombu mani ok kin, 'Sin tei!'
nimin. Nga komung kembis kembis ombu
yi ku, 'Sin to pandi tei!' nimin. 31 Yi mił
erang enim oł ei ond konj ełe enmin; ba
nga ond kułii ełe enim nimbił oł erngii?"
Jiisas eim ek yi nim, "Ei oł konj ei tonu
wang kin, enim kaninmin," pa yi nim.
"Nga ekii se ond kułii ei, mering ekii se oł
ei enim na kin piik mułngii wumb ei, oł yi
tonu omba ei, enim nimbił oł erngii?" pa
yi nim.

32 Wumb eipi tał tu wunjung wu tał, oł
kis ełmbił wu tał, Jiisas tok, wu tał ouni
tungii nge enjing, enjing. 33 Pe wumb konu
endi ełe tor punjung konu ei, embe 'Wumb

peng embił' konu ei yi nił‍min. Nił‍min konu ełe, Jiisas ond peri ełe tok, wu tał oł kis ełmbił wu tał, nil tunjung ku. Wu endi Jiisas angił tundung orung peng kin, nga wu endi angił taring orung pim. 34 Jiisas ek nim, "Arnan, nim piin, wumb en enim oł kis en enim ei pii poł tunarik enmin. Kapłi nim wumb oł kis ei kil ngunjii," pa nim. Pe Jiisas konduk ni alap epi ei wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin, konduk ei simin nik enjing. 35 Wumb molk, kanik mulnjung; ba wumb peng pim wumb ei, en enim ek ngok yi ninjing. "Eim wumb eipi paki topu yi ełim. Pe keimi Gos eim Krais tełim wu ei, kindang opu, wumb paki topu ełim pim kin, kapłi akip ei eim paki topu, ond peri ełe si kindpi, mani omba," yi ninjing. 36 Opu ond wumb ei kin ek ngok, yi ninjing ku. Yi erik kin, mandi ok, epi kumbii ełim epi ei, sipi ngumun ninjing. 37 Pe ek ngok kin, yi ninjing, "Nim keimi Jura wumb nge King pim kin, kapłi ninim paki to!" ninjing. 38 Ond peri ełe, tonu eim peng ełe, ek mon endi yi pulnjung, "Wu ei, Jura wumb ei nge King," pa nik pulnjung.

39 Epi waning ełmbił wu kis tał tuk wu endi, Jiisas kin ek yi nirim. "Nim Krais Gos kindang tełin wu ei min? Kapłi ninim paki tokun kin, sił kin ouni paki tunjii ku!" pa nim. 40 Ba wu eipi endi orung pim wu ni ek ei piipi kin, wu ek nim wu ni, ek ngum, "Nim ngenj kumbii sin mił wu ei yi ku sinim. Ełe nge nim Gos kin mund mong tunan min? 41 Wumb sił‍ip to kondunmun ei, sił‍ip mong sinjpił ełe to kondunmun. Ba ya wu ei, eim oł kis endi enerim konu ei tonmun," pa nim. 42 Pe wu ni ek yi nim, "Jiisas ekii se, nim wu King dinga owundu mułun kin, na piinjii," pa nim. 43 Pe Jiisas ek nipi yi nim, "Na ek keimi nind, akip kunum ełe mendpił, nim na kin Gos nge konu ka wii ełe ouni mułmbuł," pa nim.

Jiisas Kułum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Jon 19:28-30)

44 Pe konu eni beli seng kin, Gos eni pandi topu erang kin, konu orung orung emii mił pepi pang kin, pou mił neng kin, emii pim ei poru nim. 45 Pe mendpił alap ka wii endi, Gos ngii owundu ełe, pim alap ei, tuk kił‍ip topu, orung orung tał pim. 46 Jiisas ond peri ełe pepi, ek dinga nipi yi nim, "Arnan, na noman tuk ei, nim angił ełe kindind," nipi eim kułum. 47 Pe opu ełmin wumb ei, tep ełim wu ni, kanpi kin, Gos nge embe ambił tonu kindim. Kindpi yi nim, "Keimi mendpił, wu ei, wu oł kis endi enałim." 48 Pe wu amb pei pei ok, enim mił kenmin nik onjung. Ok molk, kenjing ni, epi keimi peng kanik, en enim kaimb sik, pepił ełe tok, nga orung punjung. 49 Pe Jiisas nge wu puł ombu pei ni, Galilii konu ełe amb kombur kin, ekii se ok, turii angk, epi kis ei Jiisas kin tonu wang kin, ei kanik mulnjung.

Jiisas Nge Ngenj Ei Sipik, Kom Ku Tukpu Endi Ełe Pendnjing.

(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Jon 19:38-42)

50 Pe wu endi multum wu ei, eim embe Josep. Wu ei konu owundu ełe multum konu ei, Jura wumb mołułmun konu ełe, embe ei, 'Arimasiya,' pa nił‍min. Wu ei, wu kaunsil mołułum wu ei, oł ka ełim wu. 51 Wu ei eim kaunsil eipi ek nił‍min, oł kis ełmin ełe, ekii sipi enałim. Eim Gos konu sinim tep er mołum konu ei, ekii se peni ełe wang kenmbii nipi, minj kui er mołułum. 52 Wu ei Pailos kin pupu, "Jiisas nge ngenj ei simbii," pa nim. 53 Pe Jiisas ngenj sipi, mani tu wupu, alap kuru endi sipi, pandi tum. Topu sipipi kin, tukpu endi ełe mani kindim tukpu ei, kom ku owundu endi tunduk sik, ełe ok wu endi tuk kindnałmin, ełe kindim. Kindim tukpu andiłim ełe ku owundu ondu ełe ngunjung. 54 Kor kunum ei, tonu omba mandi enim ei, kunum ka wii kunum ei er mołułmun.

55 Amb ombu Galilii konu ełe si kindik, Jiisas kin ok, nga Josep purum konu ełe ekii se puk. Puk kin, Jiisas tukpu to pendik mił, kenmin ni punjung. 56 Kanik poru nik kin, en enim ngii konu ełe orung puk. En enim kopung ka wii ni, epi muru ka tołum epi ei, er kun erik kin, Jiisas ngenj ełe kopung ei kindngii enjing.

Kor kunum "Kor mułei!" nik mił kor mulnjung.

24

Jiisas Nga Angpi Konj Tonu Pum
(Masyu 28:1-10, Mak 16:1-8, Jon 20:1-10)

1 Pe kongun kunum kumna, kor ei kupi-
iring ok, amb ombu en enim wumb tukpu
ele punjung. Puk kin, kopung ka wii ni, epi
muru ka tolum epi sik kin, epi ei er kun er
sik, mil sinjing. 2 Puk kin, kenik ni, ku endi
pandi to pendik ni, tukpu ele pineririm.
3 Wumb ok wumb ni, tukpu ele tuk puk;
ba Jiisas Owundu ngenj ei kinerik mon.
4 Pe wumb en enim noman ele piik, mund
mong erik mulk. Molk kenik ni, wu tal
konduk kuru pirim wu tal, el elip mulkul.
Mulkul wu tal nge konduk erang kin,
wumb keningii pineririm. 5 Amb ombu
en enim keningii pinerang kin, mani mei
ele kan mani kanik mulnjung. Mulangin
kin, wu tal ek nikil ngunjnguł; “Nimbil
erang enim wumb tukpu konu ele wumb
endi konj molum nik kur onmun? 6 Ba
eim ya molalim! Eim angpi tonu pupu
pum. Eim Galilii konu ele molpu kin, enim
kin nipe ek nipi ngum ek ei, en enim
piingii? 7 Eim ek yi nirim, ‘Wu kingam
ei sipik, wumb ol elmin wumb ei ngangin
kin, sipi to kundangin kin, tukpu konu
ele mani pu pepi kin, nga kunum tekliki
pang kin, eim nga opu konj ba,’ ” nirim.
8 Wumb ek ei piik ni, Jiisas ok ek nirim
mil piinjing. 9 Wumb tukpu konu ele si
kindik, orung punjung. Puk kin, ek nik,
eim ek se andilmin wu engki nga endeim
mulk, konu ele kanik nik ei, epi kenik mil
nik, wumb eipi pei ngok yi enjing. 10 Pe
Mariya Makandala ni, Jo Ana, ni Mariya
Jeims mam ni, amb ombu mulangin kin,
ek ei nik, Jiisas ek se andilmin wumb mulk
konu ele kanik ninjing. 11 Ba wumb ei, ek
ei ek wii ninmin ni piik kin, pii gii ninerik,
mon. 12 Ba Piisa angpi sikir pupu, Jiisas
tukpu tuk konu ele kenmbii nipi purum.
Pe eim sip topu, tukpu ele nirik pupu
kenim ni, alap mendpił sim. Seng kin, eim
nga orung ngii konu ele pupu, epi ei kenim
mil piipi mulum.

Emeiyas Wumb Andłam Ele, Wu Tał Jiisas Kenjngił
(Mak 16:12-13)

13 Pe kunum ele mendpił, Jiisas pii gii
ninjngił wu tał eł elip, konu endi Emeiyas
ni konu ele punguł nge punjnguł. Pukuł
andłam ei Jerusalem konu ele pupu, nga
Emeiyas konu ele tor pułum konu ei, angił
orung nga tał turii mił salilim. 14 Wu
tał andkił pukuł kin, epi pei kenjngił mił
ei, nikił punjnguł. 15 Wu tał eł elip, ek
nikił, kii sikił punjnguł ei, Jiisas eim wu
tał onjnguł konu ele ekii se om ei kinen-
jngił. 16 Ba epi endi wu tał ningił ele
peli erang kin, Jiisas kan pol tunenjngił
mon! 17 Pe eim opu, ek nipi kii sipi yi
nim, “Elip epi nipe nikił onmbuł?” Eim ek
yi neng kin, wu tał ni nikił ek piinerkił;
kan mani kankił mulnjunguł. 18 Pe wu
endi embe Kliyopas wu ei, ek nipi orung
kindim, “Wumb konu orung orung pei
ok Jerusalem konu ele minj molmun. Pe
nim mendpił Jerusalem konu epi ei tonu
onum piinan min?” 19 Nga wu ei ek
yi neng kin, Jiisas wu tał kii sim, “Epi
nipe?” Wu tał eim kankił yi ninjngił,
“Epi Jiisas Naseres konu ele wu ol ei tonu
om. Eim ek ni tor kindilim wu molpu kin,
kongun ei nga erpi, Gos ningił ele ek dinga
nipi wumb ngolum. 20 Wumb peng pim
wumb ni, kulmał kalilmin owundu wumb
ni, Jiisas sik sipik, kos piilim wu owundu
ngunjung. Pe kos piilim wumb owundu
ek nik piik kin, wumb kombur eim ond
peri ele to kundnjung. 21 Ba kumb ok sin
pii gii yi ninjpin kin, wu ei Esrel wumb
kis mulnjung kin, ol embin tui tonu orum
kin, Gos enim paki tumba nge orum. Pe
nga ek endi palim ku. Epi ombu om ei,
pe kunum tekliki kunum salim. 22 Akip
sin amb kombur ok ek nengin kin, sin
mund mong enmin. Kupiiring ok en enim
Jiisas tukpu to pendnjing konu ele kenmin
nik punjung. 23 Ba Jiisas nge ngenj ei
kinanmin nik, ok sin kanik yi ninjing. Eim
kinenjpin, ba Gos nge enjel ok yi ninjing,
‘Eim konj molum,’ ninjing. 24 Nga sin wu
kombur puk kin, keningii nge punjung ei,
amb ok ninjing mil ku ninjing. Ba eim
kinanmin,” pa ninjing.

25 Jiisas eim ek dinga nipi wu tał ngum,
“Ełip noman ełe dinga pinałim min? Ełip
ek ni tor kindiłmin wumb ek pei niłmin ek
ei ełip pii gii ninenjngił. 26 Nimbił erang
ełip piinanmbił? Gos Krais telim wu ei
kindang, eim ngenj kumbii ok sipi kin, nga
kunum ka seng kin, Gos nge dinga tiłang
owundu ngang mułmba?” 27 Pe eim Moses
lo ek ni, ek ni tor kindiłmin wumb nge ek
ei nimba erim. Pe eim ek nipi wu tał ngum
ei, konu orung orung Gos mon ełe ek nipi
eim mendpił pa ninim ei, ek pułe nim yi
mił nim.
28 Pe wu tał eł ełip konu ełe mani pun-
jnguł. Pe Jiisas eim yi erpi ba nge pum.
29 Ba wu tał eim kin ya mułmun konu ełe,
emii pimba mandi enim, yi nengił. Nengił
kin, Jiisas wu tał kin mułum. 30 Ekii se
kuni nungii pendik, Jiisas eim wu tał kin
mułum. Mołpu kin, eim bres sipi, Gos kin
prei erpi, wu tał ngum. 31 Jiisas eim wu tał
kin yi erang kin, wu tał ningił pirek neng
kin, Jiisas kan poł tangił kin, nga Jiisas eim
mulerim. Eim am pum. Pang kin, wu
tał eim nga kinenjngił mon. 32 Wu tał eł
ełip ek nikił piinjngił. “Siłip andłam ełe
wambił kin, eim siłip kin ek ka nipi ngum.
Ngopu kin, Gos nge ek pułe nipi ngopu
erim. Kunum ełe siłip noman pirek neng,”
yi ninjngił.
33 Wu tał ek yi nikił kunum ełe mendpił
orung pukuł, Jerusalem konu ełe pukuł.
Pukuł ni, wu engki nga endeim mulk.
Nga en enim nge puł wu kombur ouni
mulnjung. 34 Molk kin yi ninjing, “Keimi
mendpił, Owundu ni nga orung om,” pa
nik enjing. “Eim orung om ei, Saimon eim
kenim.” 35 Pe wu tał eł ełip andłam ełe
erim oł ei, ek poł tunjnguł. Tokuł kin,
yi ninjngił. “Eim bres ambił engin topu
Gos kin prei erang kin, sił eim kan poł
tunjpuł,” pa ninjngił.

Jiisas Kin Ekii Sinjing Wumb Jiisas Kenjing Ku

(Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

36 Pe en enim ek yi nik mułangin kin,
Jiisas eim opu tuk, mii memb ełe en-
gim, “Enim noman ende sek ka piik kin,
mułngii!” Jiisas yi nim. 37 Ba wu en
enim mund mong tok enjing. Wu ombu,
“Sin sinim gui endi kaninmin,” ni piinjing.
38 Pe eim ek nipi wumb ngum, “Nimbił
erang enim puku sik andinmin? Nimbił
erang enim noman embin to piik mul-
njung? 39 Enim na simb ni angił ełe kinei!
Na mendpił moł! Na gui mon! Gui ei
ngenj na pałim mił pinałiłim mon!” pa
nim. 40 Eim ek yi nipi kin, eim simb, angił
pei andan topu ngum. 41 En enim ka wii
piinjing; ba pii gii ninenjing. Pe en enim
noman embin to piik mulnjung. Mułangin
kin, eim yi nim, “Enim kuni kopur ya sałim
min?” yi kii sim. 42 Pe en enim omu endi
ni ngunjung. 43 Pe Jiisas eim sipi, nang kin,
kenjing.
44 Eim ek nipi ngopu yi nim, “Ok, na
enim kin mołup, ek nip ngunj ei, piinjing.
Moses nge ek nin, ek ni tor kindiłmin
wumb ek poł nin, mon Sam ełe ek pałim
ek ei, na nge ek pałim. Ekii se keimi
tonu omba nir mił tonu keimi onum.”
45 Jiisas eim ek ei nipi kun erang kin,
wumb Gos ek ei pii kun enjing. 46 Pe
eim ek yi nim, “Krais Gos kindang telim
wu ei, eim ngenj kumbii sipi kołpu; nga
kunum tekliki eim tukpu ełe angpi, nga
konj tonu opu ba,” nirim. 47 “Pang kin,
eim nge embe ełe, wumb ek nik ngok
erangin kin, wumb tiłap ok, noman ak tok
Gos ek piingii. Piyangin kin, Gos wumb
ombu oł kis kil ngumba,” pa nim. “Akip
enim Jerusalem konu ełe ni, konu orung
orung pei ełe puk, kongun ei erngii,” pa
nim. 48 Pe enim puk, ek ombu pei wumb
kanik ningii. 49 Enim piinmin! Gui Ka Gos
ok enim ngumbii nirim mił, Owundu ei,
akip na enim ngumbii. Ba enim puk kin,
Jerusalem konu owundu ełe mułangin kin,
tonu epin konu ełe Gos nge dinga ei enim
kin kindmba,” Jiisas yi nim.

Gos Jiisas Sipi, Tonu Epin Konu Ełe Tonu Sipim

(Mak 16:19-20, Aposel 1:9-11)

50 Eim wumb ombu sipipi, Besanii konu
ełe sipipi, eim angił tonu kindpi, noman
ka ek nipi ngum. 51 Pe eim ek ka nipi
ngopu mułang kin, Gos eim sipi epin konu
ełe tonu sipim. 52 Wumb en enim Jiisas
embe ambił tonu kindik, nga Jerusalem

konu ełe orung puk kin, en enim ka ka pi-
injing. 53 Kunum kunum Gos ngii owundu
ełe molk kin, Gos embe ambił tonu kind
mulnjung.

Jiisas Nge Ek Ka Jon Pułum

Ek Konj Ei Tonu Opu Wu Tełim

1 Am kumb ok Gos nge ek ka ei Jiisas
Krais se multum. Mei eneririm kunum ei
eim Gos kin ouni multum. Jiisas eim Gos
Mendpił. 2 Am kumb ok mendpił, Jiisas
Krais eim Gos kin ouni mulkuł. 3 Molkuł,
eim mendpił epi kanim kanim pei eririm.
Epi endi andłam eipi endi ełe tonu enerim,
mon! Eim erang tonu om. 4 Noman konj
ei eim kin pim. Pe noman konj ei wumb
tiłang ngum. 5 Tiłang ei wumb noman
tuk emii konu tiłang ngołum. Emii ei erpi
tiłang ełe tuk onermba mon!
6 Pe wu endi tonu om; wu ei embe Jon.
Gos eim wu ei nipi, kindang om. 7 Wu ei
opu, ek ni tor kindmba nge om. Eim Jiisas
nge tiłang ei ni tor kindmba nge om; eim
ek mong wumb ek ei piik, ambił gii nik,
pii gii ningii nge nimba nge om. 8 Jon eim
tiłang ei mon, eim Jiisas nge tiłang owundu
pałim ei ni tor kindmba nge mendpił om.
9 Jiisas eim tiłang ei keimi. Eim tiłang ei
wumb pei ngołum. Eim mani mei konu
omba eim kunum ełe.
10 Gos Jiisas Krais kin mei ei eririm.
Erang, Jiisas eim opu mei ełe multum; ba
mei wumb eim pii poł tunenjing mon!
11 Eim pupu eim nge konu pum; ba eim
nge wumb tiłap ei eim onum pa ninarik,
eim ek ei piinenjing mon! 12 Ba wumb
kombur eim ek ei piik, wumb ei Jiisas kin
pii gii ninjing. Pii gii ninjing wumb, ei eim
sipi Gos nge kingam ambiłam noł mułngii
nipi mundum. 13 Gos nge kingam ambiłam
noł mułngii ei wumb miyem ełe mengk
singii min; wumb nge ngenj ełe mengk
singii; min wu noman ełe mengk singii ei
ok Gos nge kingam ambiłam noł mulerngii
mon. Gos eim nge wumb er mondułum.
Wumb ei Gos nge noman ełe eim kingam
ambiłam noł mendpił mułngii.
14 Jiisas eim mei mani opu wu tałpi Gos
nipe mił mołum, eim sinim anda tum eim
tuk sinim kin mołum. Sinim Gos nge
kingam mendpił eim nge tiłang owundu
ei kan poru ninjpin. Eim nge tiłang Gos
Owundu kindang om. Jiisas eim noman
kun ka ni ełe kun ka mendpił; ei eim kin
piki top mołum.
15 Jon eim ek ei nipi eim wii dinga topu
yi nim, “Wu ei ok na enim kanip yi ninj,
‘Wu endi na ond konu ekii se omba wu
ei, na nge Owundu. Nimbił erang na tonu
onerir kunum, ei eim kumb ok multum.’ ”
16 Sinim wumb pei, eim nge ka wii epi
pei sinmin ei eim kin piki to mołum. Eim
nge noman ka ei sinim kin am pei ngopu
minj mołum. 17 Nimbił erang, Gos eim lo
ek ei Moses angił ełe ngurum. Ba Jiisas
Krais eim noman ka ngopu ni, ek keimi
mendpił ei Jiisas Krais eim sin kin tonu
om. 18 Wumb endi Gos endeim kinałim
mon. Gos eim nge kingam endeim mend-
pił, ei eim mendpił Gos arim kin ouni
mołułum. Ei eim Gos nge ełim oł ei, pułe
ni tor kindpi sinim ngołum.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Ek Ni Tor Kindim

(Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-8)

19 Jura wumb molk, Gos kin kułmał
kałiłmin wu kombur ni, Liiwai wumb men
ngii kongun paki tok ełmin wumb ei, nik
kindangin Jerusalem konu si kindik ok,
Jon kanik kii sinjing, “Nim Nii?” 20 Pe
Jon eim ek ei koi enerim mon. Eim ek ni
tor kindpi ek dinga yi nim, “Na Krais Gos
kindang wu mon!” pa nim. 21 Pe wu ombu
eim kii sinjing, “Pe nim Elainga Gos nge
ek ni tor kindiłim wu ok multum min?” Pe
eim yi nim, “Ei na mon.” Nga wu ombu kii
sinjing, “Sin wu endi oł ekii se tonu omba
ei piipi nimba wu endi omba nipin kui er
mulnjpun, wu ei nim min?” Nga Jon ek
nipi orung kindpi yi nim, “Ei na mon,” pa
yi nim. 22 Wu ombu en enim yi ninjing,
“Pe nim nii? Wumb si kindik ninjing ek
ei nim nipin ngonmun. Pe ninim ek nikin,
‘Na wu ei,’ pa nen piimin,” pa ninjing. 23 Pe
Jon eim ek yi nim, “Enim noman tuk ełe er
kun erei!” Ek pułe ei yi mił,

‘Na wu endi eim konu wumb mulenjing
konu ełe wii top ek dinga nip,’ yi
ninim. ‘Owundu nge andłam to kun
erei!’ Ei ok ek ni tor kindiłim Aisaiya
oł ekii se tonu omba nge piipi nirim
ek ei nge nimbii ond,” pa yi nim.

24 Lo ek piiłmin wumb, wu ombu kin-
dangin Jon kin onjung. 25 Pe wu ombu
Jon kii sik yi ninjing, “Nim ok wu Aisaiya
oł ekii se tonu omba ei piipi niłim wu ei
mon. Nga nim Krais Gos kindang om mon;
nga oł ekii se tonu omba ei wu endi mon.
Nga nim nimbił erang wumb noł pendkin
en?” 26 Pe Jon eim ek nipi orung kindpi
yi nim, “Na noł mendpił ełe wumb noł
pendind. Ba enim mołmun konu tuk ełe
wu endi angpi mołum. Ei enim piinanmin
mon. 27 Wu ei na ond konu ekii se omba;
ba na nam wu ka mon, eim simb su kan ei
pos kindnermbii mon. Eim oł kis min, oł
embin ei na si kindnermbii, mon!”
28 Epi ombu pei Besanii konu orung noł
Joran ełe tonu om. Konu orung ełe, Jon
wumb noł pendpi ngum.

Jiisas Eim Gos Nge Kung Siipsiip Wał Mił

29 Jon eim topuł mołpu kenim ni, Jiisas
eim mułum konu omba nge om. Pe Jon eim
yi nim, “Ei Gos nge kingam kung siipsiip
wał mił wumb kułmał kałiłmin eim onum
kinei! Eim onum kułang mei ełe wumb
pei kis kil ngumba nge onum,” pa yi nim.
30 “Wu ei na ek yi mił nir, ‘Wu endi ond
ekii se omba; ba wu ei na nge wu owundu
nir. Nimbił erang na minan mingneririm
kunum ei, eim am kumb ok mendpił eim
multum.’ 31 Na nam eim pii poł tunerir
mon. Ba na op wumb noł mendpił pendip
ngur. Ei nge Esrel wumb Gos kingam ni
piingii.”
32 Pe Jon eim ek nipi tor kindpi yi nim,
“Na kenj tonu epin Gui Ka kei Kurmuł mił
ninmin mił yi mani om. Opu, eim kin
mułum,” pa nim. 33 “Pe na nam eim piip
poł tunerir; ba Gos na kindang op, wumb
noł mendpił ełe pendip ngur. Eim na kin
ek nipi ngopu yi nirim. ‘Nim moł kinan
Gos Gui Ka ei opu, wu endi kin mułum kin,
wu ei wumb Gos nge Gui Ka ei, wumb noł
mił pendpi ngumba.’ 34 Pe na nam kanip
poru nip, ek ei nip, tor kindinj. Ei Gos
kingam mendpił,” Jon eim ek yi mił nipi
kindim.
35 Nga kupiiring, Jon eim kin ekii sinjngił
wu tał ouni mulnjung. 36 Molk kin, Jon eim
mołpu kenim ni, Jiisas andłam ełe, andpi
pum. Pang kin, Jon eim ek yi nim, “Gos
nge kung siipsiip wał ei onum, kenei!” pa
yi nim. 37 Eim kin ekii sinjngił wu tał,
eim ek yi mił nim ei, piinjngił! Piikił,
Jiisas pum konu ełe ekii sikił punjnguł.
38 Jiisas eim pupu, kan ak topu, wu tał
kanpi, ek nipi, wu tał ngopu, yi nim, “Ełip
epi nipe kurkuł, onmbuł?” Pe wu tał ek
ni, orung kindkił. “Nim ek emb tołun
wu, nim ngii jiłi sałim?” yi nikił, eim kii
sinjngił. 39 Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim,
“Ełip ya okuł kineł!” nim. Wu tał pukuł
eim mułum konu ngii ei kankił kin, eim
kin ouni mulnjung. Nimbił erang, konu
eni kapił kapłi erim ei, eni wuł mani pupu,
konu pou nim.
40 Wu tał Jon ek neng, piikił, Jiisas pum
konu ełe, ekii se punjnguł wu tał, endi
Endru, ei Saimon Piisa angim. 41 Pe Endru
eim pupu, angim Saimon kanpi, yi nim,
“Sin Gos Kindim Wu Krais om, kenjpin
ei, sinim Krais Gos Kindim Wu ei, sin
kenjpin,” pa nim. 42 Pe Endru eim angim
Jiisas mułum konu ełe, kenmba nipi sipim.
Jiisas eim kanpi, yi nim, “Nim Saimon, Jon
nge kingam; ekii se, nim embe endi Siipas
ningii; Griik wumb embe ei yi mił niłmin.
Piisa ei pułe, ‘Kom ku,’ yi niłmin,” pa nim.

Jiisas Pilip Kin Nasaniyel Teł Wii Tum

43 Nga kupiiring, Jiisas eim Galilii konu
ełe bii nipi opu, Pilip kan sipi, yi nim, “Na
ond konu ekii se wa!” a nim. 44 Pilip ni
wu ei, eim konu ełe embe Beseira konu
ei, Piisa kin Endru teł konu ende. 45 Pilip
Nasaniyel kur kanjpi yi nim, “Ok Moses
lo ek połpu, nga ok ek ni tor kindiłmin
wumb, eim kin ek polk wumb ei nge, ni
wu ei sin kenjpin. Eim Jiisas Naseres
konu ełe wu Josep nge kingam,” pa nim.
46 Pe Nasaniyel ek nipi yi nim, “Naseres
konu ełe, akip epi ka endi tonu omba min
mon?” Pilip ek nipi, orung kindpi, yi nim,
“Nim okun kenjii; oi!”
47 Jiisas kenim ni, Nasaniyel eim kin
wang kanpi, eim ek yi nim, “Ei Esrel wu
mendpił onum, kenei! Ek kend endi ni,
eim kin pinałim, mon!” 48 Nasaniyel ek
nipi orung kindpi yi nim, “Nim na er
kaniłin mił nenj?” Pe Jiisas ek nipi orung
kindpi yi nim, “Pilip nim kin ek tinerim
kunum ei, nim ond mong pik puł ełe

mułun ni, na nim ok kenj," pa nim. 49 Pe Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, "Ek emb tołun wu! Nim Gos nge kingam mendpił. Nim Esrel wumb nge King," pa nim. 50 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Na nim ok kenj ond pik puł ełe mułun kunum ei na ninj, nim pii gii nin min? Ekii se nim kenjii ei epi owundu mendpił tonu omba," pa nim. Ei Jiisas eim ekii se jep ołpiipi nim. 51 Jiisas ek nga nipi ngopu yi nim, "Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ekii se enim molk piingii ni, na Gos kindang mani mei ełe tels wu moł; yi erang Gos nge andłam ełe sinim. Eim kin ek tangpin piipin ermin andłam ełe aki tum. Ekii se enim molk keningii ni, tonu epin wuł ał pang, Gos nge enjel pei, tonu puk, nga mani ok erngii ei, na kin ongii. Na Gos kindang mani mei wu tels wu moł."

2

Wu Endi Keina Konu Amb Sim

1 Kunum tekliki ełe, wu endi Keina konu orung Galilii nilmin konu ełe, wu endi amb simba erim konu ełe, Jiisas mam pupu konu ełe mułum ku. 2 Jiisas eim nge ekii silmin wumb kin, Jiisas kin Keina konu ełe, wangin nik tung kindnjing. 3 Ekii se noł wain nunjung poru neng, Jiisas mam opu, Jiisas kanpi yi nim, "Noł wain nunjung poru ninim," pa nim. 4 Pe Jiisas mam kin ek yi nim, "Amb ei nim epi mon. Na nam noman ełe, na nam andan tumbii kunum ełe tonu onanim mon," pa nim. 5 Jiisas nge mam eim ek nipi kongun wii ełmin wu ombu kanpi yi nim, "Jiisas eim nipe ek endi enim kanpi nim kin enim eim nimba mił, ekii sik erei!" a nim.

6 Noł ming mił owundu angił nga endeim mił sim. Ei Jura wumb noł was ełmin ołei nge ming. Noł kułngii ei noł kulk ming endeim piki top mułmba ei nge su 20 ni 30 su pei sik ninmin. 7 Jiisas ek nipi, "Noł ming pei ełe noł kulk piki tei!" pa nim. 8 Pe Jiisas eim kongun wii ełmin wu ombu kanpi yi nim, "Noł kopur bein tok, sipik wu kuni wumb ngonum tep ełim wu ei ngei!" nim. Yi neng kin, sipik ngunjung. 9 Pe kuni mok topu tep er mułum wu ei, pe noł ei sipi nopu piim ni, noł wain mendpił pim. Wu ni yi piim, "Noł wain ei jiłi orung sinjing," ni piim. Ba kongun wu ming owundu noł kulnjung wu ombu en enim piinjing. Pe kuni mok topu tep er mułum wu ei eim ek nipi wu amb sim wu ei kii sipi yi nim. 10 "Wumb pei noł wain ka mił ei ok ngok, erang wumb nok kis er mułangin noł wain kis mił ei ekii se ngołmun. Ba ni nim noł wain ka ei ambił gii nikin, ekii se tu wun," pa yi nim.

11 Jiisas eim jep ołei am kumna mendpił erang, eim nge noman dinga tiłang ei andan tum. Kunum ełe eim nge ekii sinjing wu ombu Jiisas kin pii gii ninjing.

12 Pe kunum ei poru neng, Jiisas eim mam angim noł ni eim ekii sinjing wu ombu kin Kapaniyam konu ełe puk, kunum kopur konu owundu ełe mulnjung.

Gos Ngii Ełe Wumb Epi Top Er Mulnjung Ei, Jiisas Topu Tor Kindim

(Masyu 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Jura wumb kuni owundu Pasopa nołmun kunum mandi erang, Jiisas eim Jerusalem konu ełe tonu pum. 14 Nirikring, Gos nge men ngii owundu ełe wumb kung kou ni, kung siipsiip ni, kei ni, kom ku tiłan erik. Enjing, wumb ombu ok peł ełe molk ku tiłan erik mulnjung. 15 Pe Jiisas eim kan endi sipi, wumb ei kan piłangsi topu, wumb to anda kindim. Kindpi, wumb ku tiłan erik mulnjung wumb ei top bein topu, ku peł ni ku ombu orung orung si kindim. 16 Jiisas kanpi, wu kei tu wuk, ku sik erik mulnjung wumb ei kanpi ek yi nim, "Enim epi ei sipei! Enim na Arnan ngii yi erangin opu, top ngii mił sinermba mon!" pa nim. 17 Jiisas eim kin ekii silmin wumb ei, en enim yi piinjing. Gos ek endi yi pałim mił keimi tonu om. "Na kongun dinga erpi, Arnan nge men ngii ka simba nipi end."

18 Ba Jura wumb ei kanik yi ninjing, "Nim jep ołnipe jep ołendi eran, sin kenmin nim nge noman dinga peng ołyi mił en?" 19 Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim Gos men ngii ei to mani kindangin, nga na kunum tekliki mendpił ngii ei si tonu kindip tekmbii," pa yi nim.

20 Pe Jura wumb yi ninjing, “Kung ngii
46 kinan, wumb ngii ei teknjing. Ba nim
kunum tekliki mendpił ngii ei tekmbii nin
min?”
21 Ba Jiisas eim Gos men ngii ei nim ek,
ei eim ngenj ełe kołpu nga kunum tekliki
konj angpi tonu ba ei piipi, ek ei nim. Ba
wumb ek ei pii poł tunenjing mon. 22 Ei
mił, Gos eim kołpu ekii se eim sipi nga konj
angpi orung simba nirim ek ei, eim nge
ekii siłmin wumb ei Gos nge ek poł ei piik
mił Jiisas eim yi kun nipi tor kindang, ek
ei pii gii mendpił nik, mulnjung.

Jiisas Eim Wumb Pei Noman Tuk Piipi Poru Ninim

23 Jiisas eim Jerusalem konu ełe Jura
kor owundu Pasopa kunum ka ełe mułum.
Mułang, wumb pei eim jep oł erim ei
kenjing. Kanik, eim yi erim oł ei eim kin
pii gii ninjing. 24 Ba Jiisas eim wumb pii
gii ninmin ninjing ei Jiisas eim keimi ni
piinerim mon. Piinarpi, eim wumb kin
bii ni piinerim. Nimbił erang wumb pii
gii ninenjing. Jiisas wumb noman ełe kan
poru niłim. 25 Wumb endi molk wumb
ombu yi mił oł yi mił ełmin pa nik Jiisas
eim ek ngunerngii mon. Ełe nge nimbił
erang Jiisas eim wumb pei noman tukrung
nipe ełe noman pim ei eim kan poru nim.

3

Jiisas Eim Nikoriimas Kin Ek Nim

1 Wu endi wu num ei, eim embe Nikori-
imas. Wu ei eim lo ek piiłim wu. Eim Jura
wumb ei tep wu num mołum wu. 2 Wu ei
eim epin kunum opu, Jiisas mułum konu
opu yi nim, “Ek emb tokun wumb ngołun
wu. Sin piinmin, nim Gos kindang, ek emb
tokun wumb ngunjii nge on. Pe Gos wu
endi kin mulermba, ei eim jep oł en mił
yi kapłi enermba mon.” 3 Jiisas ek nipi
orung kindpi yi nim, “Keimi mendpił na
nim kanip nind. Pe wu endi ei opu noman
tuk konj kangił kembis mił punerim kin,
Gos sinim tep er mołum wumb ei kin konj
mulermba mon.” 4 Pe Nikoriimas ek nipi
orung kindpi yi nim, “Wumb tukui molk
nga kangił kembis mił tonu ongii mił nenj?
Nga menjing kirim ełe tuk pangin, nga
menjing mek kindangin ok konj mułngii
nin min?” 5 Jiisas eim ek nipi ngopu yi
nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind.
Pe wu endi eim noł pepi, Gos Gui Ka ei
sipi opu, wu konj mił punerim kin, keimi
wu ei Gos sinim tep er mołum ełe tuk
punermba mon. 6 Wumb nii endi ngenj
ełe mengnim ei ngenj ełe wumb, nga Gos
Gui Ka ełe wumb konj tonu ongii ei, Gos
Gui Ka nge wumb,” a nim. 7 “Na nim kanip
nind, ek ei piikin noman embin to pinerii
mon! Nim okun, nga wu konj mił mułii,”
pa nim. 8 “Konu pop tonum, ei eim pop top
orung pupu, orung pupu enim. Konu pop
onum ei nim piin. Ba konu jiłi opu, nga
jiłi orung punum ei nim piinan. Yi mił,
wumb pei Gos Gui Ka ełe ok, wumb konj
mił mulnjung kin, yi mił ku,” pa nim. 9 Pe
Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim,
“Epi ei er tonu omba mił nenj?” 10 Jiisas
eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim
Esrel wumb nge ek emb tokun ngołum wu
mołun, ba nimbił erang nim epi ei pii kun
enan?” 11 “Keimi mendpił na nim kanip
nind. Sin ek nipin enim ngopun ninmin
ei, epi sin kanpin poru nipin kin, ek ni tor
kindpin enim ngonmun. Ba enim ek ei
piinarik, buł ngok ngok enmin,” pa nim.
12 “Na enim mei ełe epi ei, enim kanip ninj;
ba ek ei enim pii gii ninanmin mon! Pe
na tonu epin epi ei nip enim ngumbii ei,
er pii gii ningii mił nenj? 13 Wumb endi
tonu epin pupu kinałim mon! Gos Jiisas
(Krais) kindang opu mei wu tełip ei, na
nam mendpił konu ei kanił. Nimbił erang
ei nga nam moł konu.”

14 “Kumb ok Moses eim mei wumb mu-
lenjing konu ełe ka wembii endi mił ond
endi tonu kindpi pendim; yi mił ku Gos
kingam kindang opu mei wu tełim wu ei,
wumb yi mił ku erik; nga eim ond peri ełe
tonu kindik tok kundngii. 15 Kundangin,
wumb pei na kin pii gii ninjing kin, en
enim noman konj sik kunum kunum ka
mułngii. 16 Keimi, Gos eim kingam endeim
mendpił mołum. Ba Gos eim mei wumb
pei noman mendpił ngopu, eim kingam
endeim mendpił ei ngum. Gos eim yi
mił erang kin, wumb pei eim kin pii gii
ningii wumb ei, Gos kin mułngii. Wumb
ei noman konj sik, kunum kunum konj

mułngii. 17 Gos eim kingam kindang om
ei, wumb kos piipi, wumb ek nipi kun erpi
yi ermba nge onerim mon. Gos kingam ei
kindang om ei, wumb sipi Gos kin orung
simba nge kindim.
18 Wumb eim kin pii gii ninenjing kin,
Gos kos owundu piimba. Kunum ei en
enim Gos kin mulerngii mon, kunum
kunum dup nok mułngii. Nimbił erang,
Gos kingam endeim ei kin pii gii ninenjing.
Nga wumb eim kin pii gii nik mułngii
wumb ei, noman konj sik, kunum kunum
konj ka mułngii. 19 Gos wumb kos piimba
ei, ek pułe yi pałim. Jiisas tiłang owundu
ei mei wumb noman tuk kin tiłang ermba.
Ba wumb en enim emii konu noman
kulk, tiłang ełe onenjing mon. Nimbił
erang, wumb en enim oł kis er mulnjung.
20 Wumb oł kis ełmin wumb ei, en enim
tiłang ei noman ngunałmin. Nimbił erang,
wumb en enim oł kis peni ełe omba ni piik
nge onałmin. Onarik, tiłang ełe oł ka ei kin,
opu orung erik buł ngołmun. 21 Ba wu endi
eim oł kun ełim wu, ei eim tiłang ełe opu,
erang wumb kanił min. Wu ei eim Gos nge
dinga ełe enim ni piiłmin."

Jon Eim Jiisas Nge Ek Pułe Ei Ni Tor Kindim

22 Pe epi ei poru neng, Jiisas eim nge
ekii siłmin wu ombu kin, Jura konu orung
ełe puk. Konu ełe pu molk, eim nge ekii
siłmin wumb ei wumb noł pendik, ełmin.
23 Jon eim yi ku wumb noł pendpi eririm,
ei konu Einon ni konu ei, Salim konu
mandi sirim. Noł pei pim konu ełe wumb
ok noł pinjing. 24 Eros Jon sipi kan ngii
pindneririm kunum ei erim.
25 Jon nge ekii sik wu ei nge ombu ni
Jura wu endi kin, tuk ek orung orung
nik, wumb noł pendik ełmin oł ei nge nik.
26 Pe Jon nge ekii sik wu ombu ok, eim
kanik yi nik, "Ek mon wu, nim wu endi
kin ok nim kin Joran konu orung molkuł,
wu ei nim ek ni tor kindin. Wu ei eim
wumb noł pendnim nik, wumb pei eim kin
punmun," pa ninjing. 27 Pe Jon eim nipi
yi nim, "Gos tonu epin mołum ei epi endi
wumb ngunermba; nga wumb endi ei eim
kapłi sinermba mon. Nimbił erang Gos
eim Krais kindang ya mani opu, wumb noł
pendik ełmin oł ei ermba nge om. 28 Enim
ok piimin, na ek nip ngunj, 'Na Krais mon.
Ba Gos na eim ekii se omba konu na ok
kindang ond,' pa yi ninj. 29 Pe wu endi eim
amb sim kin, wu ei eim amb ei mendpił
mułmba. Pe eim nge wu angim ei angpi
piim ni, eim angim wu ei amb sipi ek
tingang, eim piipi ka piim. Nimbił erang
wu ei amb simba wu ei ka piinim. Yi mił
ku, na noman ka ka piki top mołum. 30 Eim
nge embe ei am owundu ei tonu mendpił
pang, na nge embe ei am mani mendpił
ba," nim.
31 "Wu endi tonu mołpu mani om kin,
ei owundu mendpił mołum. Wu endi mei
konu tonu om kin wu ei mei wu. Mei
ełe epi ei nip ngonum, ba wu endi tonu
epin mani om wu ei, Jiisas epi pei tep
er mołpu Owundu mendpił mołum," pa
yi nim. 32 "Wu owundu eim ek niłim ei,
piipi poru nipi, kanpi poru nipi, ek nipi
tor kindiłim, ba wumb endeim endeim,
endi eim nim ek ei piik, sik, ambił gii
nik, piik mulałmin min? 33 Wumb endi
eim ek ei ambił gii nik mułngii, wumb
ei, ek ei piik ni orung kindngii. Gos ei
eim ek keimi mendpił niłim," pa ningii.
34 Wu ei Jiisas Gos kindang om. Opu,
Gos erim ek ei nipi tor kindim. Nimbił
erang Gos eim Gui Ka ei, wu ei kin dinga
aninga er ngunerim mon; ba eim dinga
owundu pei ngołum. 35 Arim Gos eim
kingam Jiisas ei noman ngopu, eim epi
pei kingam angił ełe ngopu, wu ei Jiisas
epi pei tep er mołum. 36 Wumb endi Gos
kingam ei kin pii ninjing kin, eim noman
konj kunum kunum sipi mułmba. Wumb
endi Gos kingam ek ei pii gii ninenjing
kin, noman konj ei, sinermba mon. Gos
wumb ei kin kos owundu erpi kindang;
nga kumep kis eim kunum kunum simba."

4

Jiisas Sameriya Amb Endi Kin Ek Tengim

1 Kunum ełe lo ek piiłmin wumb ek endi
yi mił piinjing, "Jiisas eim kin ekii siłmin
wu ombu ei wumb noł pendik ngołmun.
Nga wumb pei Jiisas kin ekii siłmin ninjing.

Jon kin wu ombu aninga ekii sek punjung," pa ninjing. 2 Ba Jiisas eim wumb
noł pendnerim mon. Eim kin ekii siłmin
wumb ei wu amb noł pendik ngunjung.
3 Jiisas eim lo ek piiłmin wumb ei ek ei
piinmin ni piipi, eim Jura konu ei si kindpi,
Galilii konu orung pum. 4 Pupu andłam
endi ełe ekii sipi pupu, Sameriya konu ełe
tuk pup ełe orundung tor bii ni pum.

5 Pe Jiisas eim pupu, Sameriya wumb
konu owundu endi ełe tor om. Konu ei
embe Saikar niłmin. Konu ełe kumb ok
Jeikop mei nendii kingam Josep ngurum
mei ei, konu ełe mandi mił sim. 6 Noł
tukpu ei kumb ok Jeikop siłim noł tukpu,
ei konu ełe sim. Jiisas eim noł tukpu
ełe mandi mułum. Jiisas andłam olt om
eim ten erim. Ei konu eni tinga beli sim
kunum.

7 Sameriya amb endi noł kułmba nge
om. Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, "Noł
na ngan numbii," a nim. 8 Jiisas ei kin ekii
sik ok wu ombu konu owundu ełe puk,
kuni top erngii nge punjung. 9 Sameriya
amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, "Nim
Jura wu, na Sameriya amb. Nimbił erang,
nim na noł ngamb nin? Jura wumb kin
Sameriya wumb kin tep tok ende and-
nałmin mon!" pa nim. 10 Pe Jiisas ek nipi
orung kindpi yi nim, "Nim Gos eim epi wii
wumb ngołum ei nim piin kin, kapłi nim
na nii ei nim pii poł tokun kin na kii sen
kin, noł ei ngamb nim nokun konj kunum
kunum mulnjii noł ei na nim ngumbii," pa
nim. Jiisas eim noman konj ngumba ei nge
piipi, ek nipi amb ei ngum. 11 Amb ni ek
nipi orung kindpi yi nim, "Owundu, noł
ming endi sinałim; pe nim noł wumb nok
konj kunum kunum mułngii noł ei, er sinjii
mił nenj? 12 Sinim nge kupenjpin Jeikop,
eim noł tukpu ei sin ngum. Ok eim kingam
noł ni eim kung kou ni, kung siipsiip ni,
ei pei noł ei ngołum. Pe nim, eim to
mani kindkin sin noł ka wii ngunjii min?"
13 Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim,
"Wumb ya noł tukpu ełe nonmun wumb
ei, nga noł ełe kulk nungii. 14 Noł ei kunum
kunum tangpi, tonu opu topu tor wang
ei noman konj ngang konj kunum kunum
mułmba," pa yi nim. 15 Amb ei ek nipi
Jiisas ngopu yi nim, "Nim noł ei na ngo!
Ngan, na noł nuwa enerang, nga ya noł
tukpu ełe op kulermbii," pa nim. 16 Jiisas
eim ek nipi amb ei ngopu yi nim, "Nim
pukun, wanim nen. Nga ya weł!" nim.
17 Amb ni ek yi nim, "Na wu molałim," pa
nim. Pe Jiisas ek yi nim, "Amb, nim na wu
mulałim nin ei keimi nin. 18 Ok, nim wu
angił orung pun. Pe nim wu endi nim kin
mołum ei ninim wu mendpił mon." 19 Amb
ni ek nipi orung kindpi yi nim, "Owundu
na pe piind nim Gos oł ekii se ermba oł
ei piikin niłin wu. 20 Sin Sameriya konu
ełe wumb ok kupenjpin noł mulk, ei tonu
komung Gerisim ełe kułou tok Gos kin
men tok ełmin. Nga enim Jura wumb ei yi
niłmin. Men tok erngii konu ei Jerusalem
konu ełe sałim," pa niłmin. 21 Jiisas ek nipi
amb ei ngopu yi nim, "Nim na ek ei pii gii
ninjii. Ekii kunum endi tonu omba kunum
ei, mandi wumb tonu komung Gerisim
ełe Gos men tok enarik, nga wumb pei
Jerusalem konu ełe Gos men tok enerngii
ku. 22 Pe enim Sameriya konu ełe wumb
en enim Gos pii poł tunarik, men tok
ełmin. Nga sin Jura wumb ei Gos piiłmin
eim kin men tok ełmin. Ei nimbił erang,
Gos ei kongun erpi, wumb sipi eim kin
orung simba nge wu ei, sin Jura wumb kin
om. 23 Kunum endi tonu omba nik, ei pe
tonu om poru ninim. Wumb en enim Gos
kin men tok keimi mendpił ełmin wumb ei
en enim noman tuk ełe Gos kin noman ka
ngungii. Nga en enim men tok keimi erik,
Gos kin ngungii. 24 Gos wumb mił mon!
Gos eim Gui Ka mołum. Wumb endi Gos
kin men tok erngii ei, Gui Ka ełe erik en
enim noman ka ngok; ek keimi noman ka
ngok ek keimi nik Gos ngungii."

25 Amb ni ek yi nim, "Na piind, wu endi
omba, 'Krais' niłmin. Wu ei om kin, sinim
kin Gos nipi oł erim ei nipi ngumba."
26 Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, "Ei na;
na pe nim kin ek tang moł," pa nim.

27 Eim ek yi neng kin eim nge ekii sik wu
ombu orung onjung. Wu ombu en enim
yi piinjing, "Eim amb ei kin nimbił erang,
ek tangnim?" ni piinjing. Ba wu endi opu,
"Nim amb ei kin nimbił erang ek tangkin
mołun? Nim nimbił oł en?" Jura wumb oł
yi mił enałmin; yi ningii wu endi onenjing
nik, en enim yi piinjing. 28 Pe amb ei eim

noł ming ei mani kind sepi, konu owundu ełe orung pum. Pupu, wumb kanpi yi nim.
29 “Enim wu endi mołum ei, keningii wei!” pa nim. “Wu eim na ok ełe mił pei ei nipi ngum. Ei Krais min mon?” 30 Pe wumb konu owundu ełe si kindik, Jiisas mułum konu ełe bin ni punjung.

31 Kunum ełe, eim ekii sinjing wu ombu ek dinga yi ninjing, “Ek emb tołum wu, nim kuni nui!” a ninjing. 32 Ba Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni kombur sałim ei enim piinanmin,” pa nim. 33 Yi mił neng kin, Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, ek en enim yi ninjing, “Wumb endi eim kuni endi tu wuk ngunjung min?” 34 Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni ei ya mani mei ełe kuni mon; ba yi mił. Na Gos kindang onj; ei eim noman ełe na ekii sind. Eim nge kongun ei na er poru nimbii,” pa nim. 35 “Enim ek yi niłmin, ‘Oi kapił kapłi pałim ei poru neng, sinim kuni kułou simin kunum,’ pa niłmin. Na enim kanip nind, enim kan orung kind kinei! Kuni pei pol top mołum. Ei pe kunum ełe kuni singii. (Ei Jiisas eim ek ekin mił end nim.) Wumb ok wumb ei pe na kin pii gii nik erngii,” pa nim. 36 “Wu nii endi eim kuni wiis kiłip topu kułou tum kin, ei eim kumep ka simba. Nga eim wu endi kuni wiis emb tełim wu ei kin, eł ełip ouni noman ka piingił. Nga yi mił ku, wumb nii endi eim yi erang kin wumb na kui erik pii gii ninjing kin, eim kumep ka simba. Nga nim wu endi kin Gos ełe ka ei wumb kin ek emb topu ngum, eł ełip ouni noman ka piingił. 37 Pe ek yi mił ei keimi, ‘Wu endi kuni emb tałpi pendiłim kin, wu endi opu kuni kułou topu siłim.’ 38 Na enim kuni se nip kindamb punjung, ei enim kongun er tilenjing; wumb epi kongun dinga er tał pendnjing konu, enim puk kuni singii nge punjung.”

39 Pe Sameriya wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Nimbił erang, amb ei eim ok erim oł ei, Jiisas eim piipi nipi tor kindim. Amb ek yi neng kin, wumb Jiisas eim kin pii gii ninjing. 40 Pe Sameriya wumb ok Jiisas eim kanik, kii sik yi ninjing, “Nim sin kin mułmun min?” pa nengin kin, Jiisas eim konu ełe kunum tał mendpił mułum.

41 Pe kunum ei wumb pei nga Jiisas nge ek piik eim kin pii gii ninjing. 42 Pe wumb ei ek yi ninjing, “Amb, nim ek ei sin pii gii mendpił ninenjpin mon. Sin sinim eim ek ei piipin, nga eim kanpin enmin. Sin piipin eim wu ei mendpił mei wumb pei Gos kin sipi orung simba nge onum, pa ninjing.

Jiisas Wu Owundu Endi Eim Kingam Er Ka Erim

43-44 Jiisas eim ek nipi tor kindpi yi nim, “Gos oł ekii se ermba ei piipi nipi tor kindpi ełim wu, ei eim konu ełe eim embe tonu punanim,” nim. Pe wumb Jiisas eim ek ei piinerangin kin konu ełe kunum tał moł pu poru nipi pendpi, eim konu ełe si kindpi, Galilii konu ełe pum. 45 Pe Jiisas eim pupu Galilii konu ełe tor pang, wumb eim onum nik ka piinjing. Nimbił erang, ok en enim kor owundu kuni owii, ‘Pasopa’ niłmin kunum ei Jerusalem konu ełe puk Jiisas nge epi kanim kanim erim ei kenjing.

46 Nga Jiisas eim opu, Galilii konu ełe orung konu endi Keina niłmin ełe tor om. Konu ełe ok eim noł mendpił ei erang opu noł wain mendpił pim konu ełe. Pe Kapaniyam konu ełe gapman nge epi tep ełim wu endi mułum. Wu ei eim kingam ening tum. 47 Wu ei eim mołpu piim ni, Jiisas Jura konu si kindpi, Galilii konu ełe onum ninjing. Wu ei yi piipi eim pupu, Jiisas kin dinga kii sipi yi nim, “Nim kapłi mani na ngii pukun, na kangi kułmba mandi enim. Ei er ka erkin se konj sinjii,” nim. 48 Jiisas eim ek nipi eim ngum, “Pe enim jep oł kanim ei kinenjing kin, enim pii gii ninerngii,” pa nim. 49 Pe gapman nge epi tep er mołułum wu ni yi nim. “Owundu, nim sikir mani oi! Mon peng kin, na kangi ei kołpu ermba,” pa nim. 50 Jiisas ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim po! Nim kinganim ei konj kindpi mułmba,” nim. Wu ni Jiisas nim ek ei pii gii nipi pum. 51 Wu ni eim andłam ełe pupu peng, eim nge kongun wumb tor ok, eim kanik yi ninjing, “Nim kinganim ni ka wii mołum,” pa ninjing. 52 Pe wu ni eim kongun wu ombu kii sim, “Konu eni kunum nenj eim ka wii mił mułum?” “Oltin konu eni beli

orung kunum ei, eim ening ei poru neng, ka wii mułum," pa yi ninjing. 53 Yi nengin kin, arim eim piim oltin kunum ełe Jiisas ek yi nim, "Nim kinganim konj mułmba," pa yi nim, ei piim. Pe eim pii gii neng, eim nge wumb tiłap ei kin ouni Jiisas kin pii gii ninjing. 54 Jiisas eim Juriya konu ełe si kindpi pupu, Galilii konu om. Opu kin, Galilii konu ełe, eim jep oł nga ei eririm. Jiisas eim ok noł wain eririm. Nga wu ei kingam er ka erim, jep oł tał mił erim.

5

Besesra Konu Ełe Noł Gop Kembis Ełe Jiisas Wu Endi Er Ka Erim

1 Pe ei poru neng kin, Jura wumb kor owundu nge kuni owundu endi tonu onum nengin kin, Jiisas eim Jerusalem konu ełe tonu pum. 2 Jerusalem konu ełe mandi kung siipsiip ngii ondu konu ełe endi sim konu ełe, noł gopu kembis endi mułum. Noł ei Eipru wumb ek embe ełe embe yi siłmin, 'Besesra' niłmin. Konu ełe ngii tika angił orung engim. 3 Ngii tika ełe, wumb pei ening pim wumb ni, ningił kis mułum wumb ni, simb kis mułum wumb ni, wumb ngenj embił pei kułum wumb, pei konu ełe mulnjung. Noł ei ołup tumba ni kui er mułułmun. 4 Kunum endi, Gos Owundu nge enjel endi kindang opu, noł ełe mandring pupu, noł ei ołup tang kin, wumb endi ok opu mani noł ełe pułum ei, eim ening ei poru nipi, ka sałiłim. 5 Wu endi ngii tika ełe mułum wu ei, eim ening kunum kinan tang pałiłim. Wu ei kung ngii 38 pei mułum. 6 Jiisas opu kenim ni, wu ei or pepi mułum. Jiisas piinim ni wu ei ening kunum kinan tum pim. Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, "Nim ngenj ei opu, ka ba ni piin min?" 7 Ening pim wu ei ek nipi orung kindim, "Wu Owundu, noł ei ołup ełim kunum ei, wu endi na paki tangin bii ei, wu endi mon. Nam bii ni ełe ei, kapłi enerang, wumb na to mani kindik, ok ku noł ełe puk pułmun," pa nim. 8 Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, "Nim tonu angkin ninim peł ei sikin pui!" nim. 9 Pe sikir wu ni angpi, eim peł ei sipi pum.

Pe kunum ełe, kor kunum. 10 Jura wumb wu ei kanik yi ninjing, "Pe kor kunum ei, nim nimbił erang peł ei ko wukun tu wun? Ninim nge peł tu wun ei, sin nge men tołmun lo ełe mon ninim," pa ninjing. 11 Ba wu ening peng opu ka pum wu, ni ek yi nim, "Wu ei ka er ka erim wu ei eim yi nim, 'Nim peł ei sikin pui!' nim," pa nim. 12 Pe wumb eim kii sinjing, "Wu nii nim peł ełe sikin pui nim?" 13 Ba wu ening pim wu opu ka pum wu ei, Jiisas pii kun enerim mon. Nimbił erang, wumb pei tuk ełe mulnjung. Jiisas eim konu eipi pum.

14 Ekii se Jiisas wu ei, men tołmun ngii owundu ełe kanpi wu ei nim, "Piini! Nim pe ka mołun; nga oł kis endi enenjii. Nim nga en kin oł embin tui owundu endi nim tonu omba," pa nim. 15 Pe wu ni pupu, Jura wumb kanpi yi nim, "Wu endi na er ka erim, ei Jiisas." 16 Yi neng kin, Jura wumb Jiisas tumun ni piik enjing. Nimbił erang, eim oł ei kor kunum men tołmun lo ełe mon niłim kunum ei, Jiisas eim jep oł ei enim. 17 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Na Arnan ei kunum kunum kongun er mołum. Pe na yi ku kongun ei end," pa nim. 18 Yi neng kin, Jura wumb, "Jiisas to kundmun mendpił," ninjing. Nimbił erang, eim lo ek kor kunum pałim ek ei, ekii sipi enałim. Ei ek yi ninim, "Gos ei na Arnan mendpił," ninim ek ei yi mił, "Eim Gos mił mołpu ninim min?" a yi ninjing.

Gos Kingam Eim Dinga Peng Kongun Enim

19 Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Na Gos kingam nam noman ełe oł endi enand, mon. Nam Arnan ełim kanił epi ei minj end. Arnan eim ełim epi pei ei, na eim kingam yi ku ermbii. 20 Na Arnan eim noman ka na ngopu, eim epi pei enim mił na andan tołum. Nga Arnan eim kin kongun owundu kombur nga na andan tumba ku. Yi mił erang kin, enim puku sik erngii. 21 Arnan eim wumb kułii eim nga noman konj ngołum. Yi mił ku, nam noman ełe wumb ombu noman konj ngamb konj mułngii ni piił ei, na yi mił ku eł. 22 Arim, wumb oł kis enjing kin kos piinermba. Eim kongun ei mok topu, na eim kingam kos ei piip ermbii nip,

eim kingam ngum poru nim. 23 Yi mił
pałim, wumb pei Arim embe ambił tonu
kindiłmin. Yi mił ku, kingam anm embe
ambił tonu kindngii. Wumb endi kingam
nam embe ambił tonu kindnenjing kin,
Arim eim kindang eim embe ambił tonu
kindnerngii," pa yi nim. (Jiisas eim kin
Gos eim kindang om ei, ek ekin mił nim.)
24 "Na ek keimi mendpił nip enim
ngond. Wumb endi na ek ni piipi na
kindang onj ei, Gos kin pii gii nim kin,
eim noman konj sipi kunum kunum ka
mułmba. Wumb ei oł kis enjing, eim
kos ei tonu onermba mon! Eim wumb
koltmun ngenj ei si kindpi, pe eim noman
konj nga sipi kunum kunum mułmba."
25 Jiisas ek nga nipi yi nim, "Keimi mendpił
na enim kanip nind. Kunum endi tonu
omba min, ei pe tonu onum ei, wumb kułii
wumb ei Gos nge kingam na ek ei piingii.
Wumb na ek ei piingii wumb ei, noman
konj sik kunum kunum ka mułngii. 26 Na
Arnan, eim noman konj nge puł wu, eim
noman dinga ei na eim kingam ngum. Pe
kingam na yi ku, nam noman konj ka nam
kin pałim. Wumb Gos ek pii gii ninjing
kin, kingam na wumb ei noman konj ei
ngumbii. 27 Gos kindang opu mei wu tełim
ei, na eim arim eim kingam wumb oł kis
enjing kos piipi, 'Erangłi!' ni piipi ngum.
28 Enim ek ei kin puku sinerngii mon.
Kunum endi tonu omba wumb kułii mer
tukpu ełe wumb ei, na ek ei nimbii piingii.
29 Piik, tukpu konu ełe si kindik tor ongii.
Wumb oł kun ełmin wumb ei angk, noman
konj sik kunum kunum mułngii. Wumb oł
kis kanim kanim erik kulk wumb ei, angk
tonu ok, nga oł kis enjing kos ełe piik kin
konu kis pungii."

Wumb Kombur Jiisas Nge Ek Puł Ei Ni Tor Kindiłmin

30 "Na nam noman ełe epi endi en-
ermbii. Na Arnan eim ek nim mił piinj
ek ei nip, wumb oł kis enjing kos ermbii.
Nimbił erang, wumb kos piimbii ei kun ka
sałim mił piimbii. Na kindang onj ei, eim
noman ełe na ekii sip ermbii end. 31 "Pe
na nam mendpił ek endi ni tor kindmbii
ek ei, ek keimi min mon? Nii piimba?
32 Ba Arnan mołpu na ek ek ei nipi tor
kindim. Pe na piind, na ek ei nip keimi
mendpił pałim. 33 Ok enim Jon multum
konu, ek nik, kii sik kindik ei, Jon ek keimi
na kin nipi tor kindrim. 34 Wumb na ek
ni tor kindik, na enj oł pułe nik enmin
ei, piinand mon. Ba na noman ełe on ek
ninim ek ei, Gos enim sipi orung simba
ni piip ek ei nind. 35 Jon eim dup alam
mił tiłang erpi wumb ngum. Enim noman
ełe, dup alam ei kin kunum aninga er ka
piinjing," Jiisas yi ninim. 36 "Ba epi endi
ei, Jon na kin ek nirim ei to mani kindim
ei, na nge pułe ni tor kindnim. Kongun
pei na Arnan ngum kongun ei, er poru
nimbii. Kongun ombu na end, na kongun
ei erip, wumb andan tamb, wumb piingii
nip end. Na Arnan kindang onj ni piingii.
37 Na Arnan ei, na kindang onj. Na Arnan,
eim na nge pułe nipi tor kindim. Enim
eim ek endi piinałmin. Nga eim kinałmin
ku. 38 Eim nge ek ei, enim kin pinałim ku.
Nimbił erang Arnan wu endi kindang opu,
eim kin enim pii gii ninenjing. 39 Gos nge
ek ka mon ełe gerngii ei, enim noman konj
sik, kunum kunum mułngii ni piiłmin. Ek
ei, na nge ek pułe ei, ni tor kindiłim," pa
nim. 40 "Ba enim na kin ok, noman konj
ei simin ni piinanmin. Enim noman yi
pinałim," pa nim.

41 "Wumb na embe ambił tonu kindngii
ni piinand. 42 Ba na enim noman ełe piind.
Enim Gos kin noman ka ngok ngok enmin
oł ei, enim noman ełe pinałim. 43 Na
Arnan nge noman dinga ełe na onj; ba
ei na nind ek ei, enim piinanmin. Ba
wu endi eim nge noman dinga ełe nipi
omba wu ei, eim nimba ek ei, piingii.
44 Enim wumb eipi, sin embe ambił tonu
kindngii ni piinmin. Ba enim Gos mendpił
tonu mołum ei, sinim embe, ei ambił tonu
kindmba ni piinanmin. Pe Gos Owundu
tonu mołum ei, enim eim embe ełe, pii
gii ningii ei kapłi enanim mon. 45 Enim
piinmin mił, na Gos kin ek nip enim oł
kis kos er ngumbii ni, noman to piinerngii
mon! Wu endi enim kin kos er ngumba
wu ei, Moses. Wu ei enim piik kin, 'Sin
paki tumba,' ni piinmin, ba ei enim kos
erpi ngumba wu," pa nim. 46 Pe enim
Moses nge lo ek ei pii gii nik pim kin, na

ek ei pii gii ningii ku. Nimbił erang, Moses eim na nge ek ei pultum. 47 Ba Moses eim pultum lo ek ei pii gii ninenjing kin, kapłi na nge ek ei enim pii gii ningii mił nenj?”

6

Jiisas Eim Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum (Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)

1 Jiisas eim ek ei nipi poru ni pendpi, eim Galilii noł gopu ełe orundung orung pum. Pum konu ei, nga embe, ‘Taiperiyas noł gop’ nił̷min. 2 Pe wumb tił̷ap owundu ei eim wumb ening pim wumb ni, eim jep ołpei erim ei, kanik kin, eim pum konu ełe ekii sik punjung. 3 Jiisas eim nge ekii sił̷min wu ombu eim sipi kin, tonu komung ełe tonu puk mulnjung. 4 Jura wumb kor kunum ka nił̷min ei, ‘Pasopa’ kuni owundu nił̷min kunum ei mandi omba enim. 5 Jiisas eim moł̷pu kin, kan orung orung kind kenim ni, wumb tił̷ap owundu endi eim kin ongii nge onjung. Pe eim ek nipi, wu Pilip ngopu yi nim, “Sinim kuni min bres konu jiłi sipin wumb ei kuni ngumun?” 6 Pilip ek nimba ek ei piimbii nipi kin, Jiisas eim Pilip kii sim. Jiisas eim ermba mił ołei pii poru nipi nim. 7 Pilip ek nipi, orung kindpi yi nim, “Sinim bres top ermin, ei ku 200 mił ba pał̷im, ei ya moł̷mun wumb ei, nungii ei kapłi enermba,” pa nim. 8 Jiisas kin ekii sił̷min wumb ei, wu endi embe Endru ei, Saimon Piisa angim, eim ek yi nim. 9 “Kangi endi eim kuni bres embe ‘barlii’ angił orung kin, omu tał eim se moł̷um. Ei ya wumb tił̷ap owundu moł̷mun ei, kapłi ermba pinał̷im,” pa nim. 10 Jiisas eim ek yi nim, “Wumb nengin kin, mani mułngii,” pa nim. Wumb konu ełe kui engimb pei pim konu ełe mulnjung. Pe wu konu ełe mulnjung wu ei, 5000 pei yi mił, wu am pei mulnjung. 11 Wumb pei mani mułangin kin, Jiisas eim bres angił orung ni sipi kin, Gos kin prei erpi, mok topu, eim ekii sił̷min wumb ngum. Nga eim omu tał yi ku erpi ngum. Eim ekii sił̷min wumb kuni ei, wumb pei ngok, wumb ei en enim kuni numun ni piinjing mił, nunjung. 12 Wumb tił̷ap owundu ei kuni nangin kapłi erang kin, kuni mend orung pei mułum. Pe Jiisas eim ekii sił̷min, wu ombu kanpi yi nim, “Enim kuni orung moł̷um ei, sik kułou tungii. Mon peng kin, kuni ei wii mił ba, ei mon!” pa yi nim. 13 Pe wu ombu, bres barlii nunjung orung mułum ei sik girenj kon engki nga tał tu wunjung ei, wumb pei kuni nunjung, orung mułum ei, sik girenj kon tunjung.

14 Pe wumb pei Jiisas eim jep ołerim ei kanik yi ninjing, “Keimi mendpił, wu ni tor kindił̷im wu ei Gos kindang mei konu ełe om ei, sin paki tumba nge om,” pa yi ninjing. 15 Pe Jiisas eim piim ni, wumb ei ok eim ambilk, eim en enim king mundngii enjing ei piipi kin, wumb pei si kindpi kin, eim endeim mendpił tonu komung ełe orung pum.

Jiisas Eim Tonu Noł Peł Ełe Andpi Pum (Masyu 14:22-23, Mak 6:45-52)

16 Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii sił̷min wu ombu noł gopu ełe mani punjung. 17 Puk noł kanu ełe tonu puk kin, Kapaniyam konu ełe orung bin ni piik punjung. Pe konu emii ermba erim kunum ei, Jiisas eim wu ombu kin tor onerim. 18 Pe wu ombu noł kanu ełe pangin kin, konu pop owundu topu, noł tuk ełe topu, pinin nipi yi erim. 19 Pe wu ombu noł kanu ełe eim dolu sik pu, konu turii mił ełe puk kenjing kin, ni Jiisas noł peł ełe opu, mani noł kanu ełe mandi om. Wang kin, wu ombu en enim mund mong enjing. 20 Ba, Jiisas eim opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Na mendpił ond,” pa yi nim. 21 Wu ombu, eim noł kanu ełe tuk simin nik enjing ni, noł kanu ei pe mendpił, en enim pungii ni piik onjung konu ełe, kun tor om.

Wumb Pei Jiisas Kur Andik Punjung

22 Nga kupiiring, wumb tił̷ap owundu pei en enim yi piinjing. Jiisas eim nge ekii sił̷min wu ombu mendpił noł kanu ełe punjung. Jiisas eim noł kanu ełe, tonu pupu, punerim. Noł kanu endi konu ełe, sinał̷im mon. Jiisas konu ełe tor omba nik, noł gop ełe orungdung wumb ei kupiiring ok, ok konu ełe mulnjung. Ba Jiisas eim noł peł ełe andpi pum ei, wumb en enim piinenjing. 23 Taiperiyas konu ełe nge

noł kanu kombur ok Owundu Jiisas bres sipi, Gos kin prei erpi, wumb kuni ngang nok enjing konu ełe mandi onjung. 24 Pe wumb tiłap owundu ei molk kenjing ni Jiisas kin eim ekii siłmin wu ombu kin, konu ełe mulenjing. Pe noł kanu kombur ełe tonu puk, Kapaniyam konu ełe pupun, Jiisas kurmun nik, Kapaniyam konu ełe punjung.

Jiisas Eim Epin Konu Ełe Bres Mił Mołum

25 Wumb tiłap ni konu ełe tor puk, Jiisas eim kenjing. Kanik kin, yi ninjing, “Ek emb to wumb ngołun wu, nim kunum nenj ya on?” 26 Jiisas eim ek nipi, wumb tiłap ei ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpił enim kin nip ngond. Enim jep ołpei enj kanik kin, nga na kuruk onanmin mon. Ba enim kuni bres ei nangin, pinang punum ei piik kin, na kuruk onmun?” pa nim. 27 Nga Jiisas eim yi pim, “Enim ya mei ełe kuni minj numun kuni ei namin ni piik, ełe nge kongun enerngii mon. Ba enim kongun erngii ei, noman konj kunum kunum mułngii ei nge kongun erngii. Noman ei kunum kunum konj sałim kuni ei singii. Singii kuni ei nge, wu kingam Gos kindang mei konu ełe mani opu wu tełim ei, enim ngumba. Arnan Gos eim noman dinga wii ei, na kin ngum poru nim.” 28 Pe wumb ei ek yi mił ninjing, “Sin nimbił ołerpin, Gos nge kongun ei erpin bin?” 29 Jiisas ei nipi orung kindpi yi nim, “Gos nge kongun ei yi pałim. Enim Gos na kindang ya mei ełe op kin, na kin pii gii ningii.” 30 Wumb ei en enim yi ninjing, “Nim jep ołnipe jep ołeran, sin nim kin pii gii nimin? Pe nim kongun nipe kongun enjii? 31 Kumb ok sin nge kupenjpin noł ei, wumb mulenjing konu ełe kuni mana ei, sik nunjung. Gos nirim ek yi mił ninim, ‘Gos tonu epin konu ełe kuni ei, ngang kin nunjung.’ Pe nim kuni yi ku, sin nga numun ni piik enjing.” 32 Wumb ek yi mił nengin kin, Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Moses eim tonu epin konu ełe kuni keimi ei sipi kin enim kupenjing noł ei ngunerim mon. Na nge Arnan eim tonu epin konu ełe kuni keimi ei, noman konj kunum kunum enim ngonum. 33 Gos eim bres ei ngum bres ei, tonu epin konu ełe si kindpi, mani om bres ei, mei wumb noman konj ka ngomun,” pa nim. 34 Pe wumb ei enim yi ninjing, “Owundu, nim bres ei, sin kunum kunum ngunjii!” pa yi ninjing. 35 Jiisas ek yi nim, “Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii sałim ei nam. Wumb endi na kin omba wumb ei, nga epi endi simbii ni piinermba mon. Ei yi mił, wumb ei, nga kuni tang piinermba. Nga wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noł nga nuwa erang kin, piinermba mon. 36 Na enim kanip ninj, enim na kan poru ninmin. Ba enim na kin pii gii ninenjing mon!” pa nim. 37 “Pe wumb pei na Arnan ngumba wumb ei, na kin ekii sik ongii. Wumb endi na kin omba ei, na eim to tor kindnermbii; keimi mendpił mon! 38 Na tonu epin konu ełe si kindip, mani mei konu ełe onj ei, nam noman ełe ekii sip, endmbii nip onenj, mon! Na Arnan eim kindang onj ei, eim nge noman piimba mił ei, na ekii simbii. 39 Eim noman ełe yi piipi kin, na kindang onj ei, yi mił; wumb pei eim na ngopu poru nim ei, na wumb endi si kindnermbii mon. Ekii se muł mei poru nimba kunum ei, nam wumb pei Gos kin, nga konj sip orung simbii. 40 Na nge Arnan ei eim noman yi pałim. Wumb pei na kangi ei kanik pii gii ninjing kin, noman konj ka sik kunum kunum mułngii. Mułngii wumb ei, na kunum poru nimba kunum ełe, wumb ombu na konj sip orung simbii.”

41 Jiisas eim yi nim, “Na nam kuni bres ei tonu epin konu ełe, si kindip mani onj.” Yi neng kin, Jura wumb ek ei piik, popuł sik, eim ek ngok, ek pei nik eim ngunjung. 42 Pe wumb en enim yi ninjing, “Wu ei Jiisas, Josep nge kingam. Sinim eim arim mam ei kaninmin. Nimbił erang eim yi ninim? Na tonu epin konu ełe si kindip mani mei konu ełe onj,’ ninim?” 43 Pe Jiisas eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “En enim mołmun tuk ełe, ek eipi eipi ninerngii mon! 44 Wumb endi na kin wii onermba, mon! Na nge Arnan ei na kindang kin, na onj. Eim wu endi tu wupu, na ngum kin wumb ei, eim kunum poru nimba kunum ełe, na wumb ei, nga konj sip orung simbii. 45 Ek ni tor kindi

kindiłmin wumb mon ełe ek ka pałim ei,
‘Gos wumb pei, ek ei emb topu wumb
ngołum. Pe wumb ei, na nge Arnan
ek ei piik, ekii sik poru nik wumb ei,
na kin ołmun,” pa nim.
46 Wumb endi Gos endeim kinałmin mon.
Na Gos kin ouni mołup kin, na kindang
mei ełe onj. Na endeim mendpił, na Arnan
Gos kanił. 47 Na ek keimi mendpił nip
enim ngond, wumb endi na kin pii gii
nimba wumb ei eim noman konj sipi kin,
kunum kunum mułmba. 48 Na nam kuni
ei nge, noman konj wumb singii sałim
ei, nanim ngoł. 49 Kumb ok, enim nge
kupenjing noł, wumb mulenjing konu ełe
kuni mana niłmin kuni ei nok, kolk mon
erik, poru nik. 50 Ba pe kuni ei eim tonu
epin konu ełe si kindpi mani om kuni
ei, na nam moł kuni ei, wumb endi sik
nungii ei, na kin pii gii ningii wumb ei,
kunum kunum konj mułngii. 51 Na kuni
ei, noman konj peng kin, tonu epin konu
ełe si kindip, mani onj. Pe wumb endi,
kuni ei sipi nim kin, eim noman konj sipi,
kunum kunum mułmba nge, ei simba. Pe
na kuni ei, eim ngumbii ei, nam ngamb
to kundangin kin, mani mei ełe wumb ei
noman konj singii.”
52 Pe Jura wumb en enim mołmun tuk ełe
ek eipi nik yi mił ninjing, “Nimbił erang
eim ngenj ngopu kin, sinim ei ngenj kuni
mił ei ngumba?” 53 Jiisas eim ek nipi,
orung kindpi yi nim, “Na ek keimi nip
enim ngond ei, Gos kindang mani opu mei
wu telim ei, na kołup miyem bein tamb
kin, wumb na kin pii gii ningii wumb
ei, noman konj kunum kunum mułngii
ei, singii. Ei yi mił, wumb endi kuni
ni, noł nunjung kin kunum kunum konj
mułngii. 54 Wumb endi na nge miyem
ngenj mił epi nołmun wumb ei eim noman
konj sipi kin, kunum kunum mułmba. Gos
Owundu kunum poru nimba kunum ei,
na wumb ei nga konj sip orung simbii.
55 Nimbił erang, na nge ngenj kin miyem
ei, noman tuk nge kuni mendpił mołum.
56 Wumb endi na ngenj, miyem mił epi ei
nopu, na kin piipi, mułmba wumb ei, na
nam wumb ei kin mułmbii ku. 57 Arnan
eim konj kunum kunum mołpu kin, na
kindang op, Arnan nge noman dinga ełe
nge, nam noman konj moł. Pe yi mił ku,
wumb endi na ngenj mił epi ei num kin,
nam nge noman dinga ełe, eim noman
konj kunum kunum sipi, mułmba ei, eim
ngumbii. 58 Pe kuni ei tonu epin konu
ełe si kindpi mani om kuni ei, ok enim
kupenjing noł wumb mulenjing konu ełe,
kuni nok, kolk poru ninjing, ei kin ende
mon. Wumb endi, kuni ei num kin, eim
noman konj sipi, kunum kunum mułmba,”
Jiisas yi nim. 59 Kapaniyam konu ełe men
tołmun ngii ełe, Jiisas eim ek emb topu,
wumb ngopu, eim ek yi nim.

Ek Noman Konj Pimba Ek Ei Jiisas Nge Mendpił

60 Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu pei
ek ei piik, noman embin to piinjing. Piik
yi ninjing, “Wumb nii endi ek ei piimba?”
61 Ba eim ekii siłmin wu ombu, ek ei piik
kin, ek orung orung ninjing ei, Jiisas ei eim
noman ełe, ek ei piim. Jiisas eim nge ekii
siłmin wu ombu ngopu yi nim, “Enim ek
ei enim noman ełe to kis enmin?” pa nim.
62 “Pe Gos kindang mani mei wu telim ei,
na mani onj, konu ełe nga orung epin konu
ełe tonu pup kin, nimbił oł mił piingii ei,
enim kis piingii? 63 Noman konj ei, Gos Gui
Ka wumb ngołum; ba sinim wumb noman
konj sinałim. Pe sinim ngenj ei, wumb
kułii mił mołum. Na ek ei nip enim ngond
ek ei, enim noman ełe kuni mił mołum ek
ei, enim noman konj ngołum. 64 Ba enim
mołmun konu tuk ełe mołmun wumb ei,
kombur pii gii ninanmin.” Kumb ok pii
gii ninarik mulnjung wumb ombu ei Jiisas
piim. Wumb ei, na nge opu orung wumb
konu ełe, ni tor kindmba ni yi piirim. 65 Pe
Jiisas ek yi nim, “Wu endi na nge opu
orung wumb kin na ni tor kindmba ei nge
na piip kin, ok ek ei, nip enim ngunj,” pa
nim. “Pe na nge Arnan ei, eim dinga wu ei
ngunełang kin, wu ei na kin onełang mon.”
66 Jiisas ek ei nipi, poru neng kin, wu
ombu Jiisas kin ekii sik erik, wu ombu
Jiisas si kindik, en enim orung punjung.
Puk kin, nga Jiisas kin tep to endnenjing
mon. 67 Pe Jiisas eim ek nipi, eim kin ekii
siłmin wu engki nga tał ei, kanpi yi nirim,
“Enim yi ku, na si kindik, pungii enmin
min?” 68 Saimon Piisa eim ek nipi, orung

kindpi yi nim, “Owundu, pe sin konu jiłi orung bin? Nim nge ek ei mendpił, noman konj kunum kunum sin kin noman konj ngumba. 69 Sin nim kin pii gii nipin poru ninmin. Nim Gos nge oł kun ka nge puł wu ei, sin piinmin,” pa nim. 70 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nimbił erang na enim wu engki nga tał wii top sinj; ba enim mołmun konu tuk ełe wu endi mołum ei, Seisen gui kis eim kin mołum,” pa nim. 71 Jiisas ek nim ei, Juras Saimon Eskeriyas nge kingam ei kin piipi nim. Jiisas kin ekii sinjing konu ełe tuk mołmun, wu engki nga endeim mulnjung konu ełe tuk, eim mułum. Ba ekii se, wu ei eim Jiisas sipipi, opu orung wumb angił ełe ngopu kin, ku sim.

7

Jiisas Nge Angim Noł, Eim Kin Pii Gii Ninenjing

1 Pe ei poru neng kin, Jiisas eim Galilii konu ełe endim. Ba Jura wumb eim tumun ni erangin kin, eim Juriya konu ełe nga endnerim mon. 2 Jura wumb en enim kor owundu kunum endi alap ngii ełe kuni owundu nołmun oł ei nge, kunum ei tonu omba ei, mandi enim nik enjing. 3 Pe Jiisas eim angim noł yi ninjing, “Nim ya konu ełe si kindkin Jura konu ełe pan, nim kin ekii sik ok wu ombu, nim enjii kongun ei keningii,” pa ninjing. 4 Wumb ombu Jiisas kin ek yi ninjing, “Pe wu endi eim peni ełe mułmbii ni piip, yi ełim ei, eim epi koi er enałim mon. Nim epi yi ermbii ni piikin kin, pukun wumb ningił ełe pei enjii,” pa ninjing. 5 Jiisas eim nge angim noł ei, eim kin pii gii ninarik kin, ek yi mił ninjing. 6 Yi nengin kin, Jiisas ek nipi yi nim, “Kunum ei wumb pei na piik kanik erngii ei, tonu onanim; ba enim kuni owundu pungii kunum ei, noman ełe pei sałim,” pa nim. 7 “Ya mei wumb ei, en kin opu orung er ngunerngii mon; ba na kin opu orung enmin. Ei nimbił erang, na ek nip tor kindił ei, ‘En enim oł kis enmin ei,’ na ni tor kindip kin, ek yi mił ei na kin opu orung enmin,” pa nim. 8 “Pe en enim kuni owundu ei puk, Jura wumb kor kunum ka niłmin kunum ei, puk keningii. Ba pe nga, na kor kunum ka ei pup kinermbii. Na bii kunum ei tonu onanim. 9 Jiisas eim ek yi nipi kin, eim Galilii konu ełe kunum kombur nga enj mułum.

Jura Wumb Kuni Owundu Nik Ełmin Alap Ngii Ełe Jiisas Pupu Kenim.

10 Jiisas nge angim noł ei Jura wumb kułou tok ełmin konu ełe keningii nge ok punjung. Pe eim yi ku ekii se pum. Jiisas eim pum ei, peni ełe punarpi kin, koi mił erpi pum. 11 Jura wumb kułou tok mulnjung kor kunum ka ełe molk. “Wu ni jiłi punum?” pa nik, kuruk mulnjung. 12 Pe Jura wumb eim kin ek kanim kanim ninjing. Wumb kombur molk, “Mon wu ei, wu ka,” pa ninjing. Ba wumb kombur molk yi ninjing, “Mon wu ei, eim wumb kanpi kin, ek kend topu niłim,” pa ninjing. 13 Jura wumb kombur Jiisas kin pii gii nik, wumb pei konu ełe tuk mulnjung; ba lo ek piiłmin wumb kin mund mong enjing. Erik kin, wumb endi tonu angk, Jiisas nge ek endi ninenjing. Nimbił erang, wumb endi ek nipi, “Jiisas ei Mesiya” nimba wu ei, men tołmun ngii ełe, to anda kindngii niłmin, pim.

14 Pe Jura wumb kuni owundu kunum ka nik ełmin kunum ei, aninga mandi no poru ningii, er mułangin kin, Jiisas Gos ngii owundu tuk ełe angpi, ek nipi wumb ngum. 15 Pe Jura wumb kenjing ni mon gerpi nim. Neng kin, wumb puku sinjing. “Eim mon konu endi pupu neng kin, ki-nenjpin mon? Nga eim mon ei gernim mił nenj?” 16 Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngopu yi nim, “Na pe nip, enim ngond ek ei, na nge mon. Ei Gos nge ek, eim na ‘Pui’ nipi, kindang kin, na onj. 17 Pe wumb endi, Gos ek ei piipi nipi, ermba wumb ei, eim na nind ek ei piipi om kin, eim Gos kin ba. Min na nam noman ełe ek ei nind. 18 Wu endi eim noman ełe, ek ninim ei eim embe tonu ba ni piipi ninim. Ba wu endi kindang om ni piipi kin, eim embe er tonu kindpi kin, ek kun nipi ermba wu ei, eim oł kis endi eim kin pinermba, mon! 19 Kumb ok Moses enim lo ek nipi, ngurum kunum ei, enim mołmun konu tuk ełe, wumb endi lo ek ei, ekii sinarik; ba enim na nimbił

erang na to kundmun, ninmin?" 20 Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, "Nim gui kis endi nim kin mołum. Wumb endi nim to kundnerngii mon!" pa ninjing. 21 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na jep ołowundu endi enj ei, enim pei puku sinjing," pa nim. 22 "Moses enim ngenj kopsingii ołei, nipi ngum ei keimi. Pe enim ołei, Moses kin onerim mon. Ołei enim nge kupenjing noł kin tonu om; ba enim kangił kunum tonu opu, ngenj kor owundu kunum ełe kopsiłmin," pa nim. 23 "Pe enim Moses nge lo ek ei, am kun ekii siłmin. Ba en enim kangił ei, kor owundu kunum tu wuk kin, ngenj kopsiłmin. Pe na yi ku, kor owundu kunum ei, wu ening pim wu ei, er ka enj; ei nimbił erang na kin popuł sinjing? 24 Epi ningił ełe kanik kin, epi mok tunerngii! Enim epi pei mok tungii ei, ołkun pałim mił kun erngii!"

Wumb Yi Ninjing, "Gos Kindim Wu Krais Wu Ei Min?"

25 Pe wumb Jerusalem konu ełe mołmun wumb kombur ek yi ninjing, "Nimbił erang wu ei to kundmun ninjing wu min?" pa yi ninjing. 26 "Pe kineł! Eim wumb mulnjung konu peni ełe, ni tor kindnim. Nga wumb ek endi ni orung kindnanmin. Pe keimi, Jura wu num peng pim wu ombu, piinmin ei, Gos kindim wu Krais min?" 27 Pe sinim wu ei eim nge ngii konu ełe sinim piinmin. Nga Krais omba kunum ei; ba wumb endi eim nge ngii konu ełe piinerngii. Yi peng kin Jiisas ei Krais ya mon," pa ninjing.

28 Jiisas men tołmun ngii ełe Gos ek ei piipi wumb tor kindpi mułang kin, ek kombur ei piipi, eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, "Enim na piinmin! Na ngii konu ełe enim piinmin ku! Ba na nam noman ełe onenj, mon. Na Arnan eim na kindang kin, onj ei, ołkun mendpił pałim mił end; ba enim pii kun enanmin mon! 29 Na nam eim piind. Na Gos kin ouni muls. Gos eim na kindang kin, na mani mei ełe onj," pa nim. 30 Pe wumb eim kan ngumun ni piinjing; ba Jiisas eim kongun ei poru ninerim. Yi peng kin, wumb endi Jiisas embiłmba mił, pinerim mon. 31 Pe wumb pei eim nim ek, pii gii nik, yi ninjing, "Gos kindang wu Krais tonu om kin, eim jep ołpei erpi, ya ei enim jep ołombu to mani kindpi, kapłi piipi yi enermba mon!" yi ninjing.

Opu Ond Wu Kombur Kindangin Puk Kin, Jiisas Kan Ngungii Nge Punjung.

32 Lo ek piiłmin wumb ei, piinjing ni wumb pei Jiisas nge ek ei eipi eipi nengin kin piinjing. Lo ek ekii sik ełmin wumb ni, kułmał kałiłmin wumb pei puk, opu ond wu kombur nengin puk kin, eim kan ngungii nge punjung. 33 Pe Jiisas eim ke nipi, wumb ngopu yi nim, "Na enim kin kunum aninga er moł. Nga na eim kindang onj konu ełe orung bii," nim. 34 "Na bii konu ei, enim kuruk endngii ei, na kapłi kan sinerngii, mon! Nga na bii konu ełe, enim kan sinerngii mon!" 35 Pe Jura wumb en enim ek nik yi ninjing, "Eim konu jiłi pang kin, sinim eim kur andinmin ninim? Eim sinim Griik wumb konu ełe pupu kin, Griik wumb kin, ek nipi ngopu, ermba ninim min? 36 Pe eim yi ninim, 'Enim na kuruk pungii ei, kan sinerngii,' ninim. Nga, 'Nam bii konu ełe, enim kapłi punerngii,' pa ninim. Ek ei pułe er pałim mił nenj?" pa yi ninjing.

Noł Konj Kunum Kunum Mołum

37 Jura wumb kor owundu kuni owundu simba kunum ei, mandi poru neng kin, kunum owundu mendpił pałim. Jiisas eim angpi ek dinga yi nim, "Wumb endi na kin pii gii ninjing pim kin, kapłi na kin ok pii gii ningii. Yi mił peng kin, wumb endi noł nuwa mułum kin, na kin wang, noł ngamb numba," pa nim. 38 Ei Gos nge ek ełe yi ninim, 'Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim noman tuk ełe noł konj mił tonu omba,' " pa nim. 39 Jiisas ek ei, Gos Gui Ka kin ek yi nim, "Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim Gui Ka ei singii." Kunum ei, Jiisas eim nge tiłang owundu ei sinarpi kin, epin konu ełe tonu orung punerim kunum ei, Gui Ka ei tor onerim.

Wumb Tiłap Tał Er Mulnjung

40 Wumb kombur Jiisas ek ei piik, "Keimi mendpił wu ei, Gos ek ni tor kindiłim wu mołum," pa ninjing. 41 Nga

wumb kombur yi ninjing, “Wu ei, Gos kindang nge wu Krais tonu om,” pa ninjing. Nga wumb kombur ek eipi nik yi ninjing, “Gos kindim wu Krais eim Galilii konu ełe tonu omba min? Jiisas eim Gos kindim wu Krais mon, ni piinjing. 42 Gos nge ek ełe yi nirim, “Gos kindang wu ei Krais eim Deipis nge tiłap ende. Pe eim Beslem konu ełe tonu omba nirim konu ełe, ok Deipis multum konu ei sałim.” 43 Wumb ek yi nik kin, wumb tiłap tał erik, Jiisas kin eipi eipi punjung. 44 Wumb kombur, “Eim kan ngumun,” ninjing; ba wumb endi eim embiłmba wumb endi, mulerim mon.

Jura Wu Num Ombu Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

45 Pe opu ond wu ombu, nga orung puk kin, lo ek piiłmin wu ni, kułmał kałiłmin wu owundu ombu ni, kanik yi ninjing, “Enim nimbił erang, wu ei tu wunmun? 46 Yi nik opu ond wu ombu, ek ni orung kindik yi ninjing, “Ok wu yi nge endi, opu ek wu ei ninim mił ei ninerim mon!” pa yi ninjing. 47 Yi mił nengin kin, pe lo ek piiłmin wumb ombu ek yi ninjing, “Wu ei, enim kin ek kend topu ngonum, ku min? 48 Enim kanmin ei, sin lo ek piipin, ełmin wu ombu ni, men tołmun wu num ombu ni, endi pii gii nik erangin kin, kenjing min? 49 Ei mon! Ba wumb Jiisas kin pii gii ninjing ya wumb ei, Moses lo ek piinarik enmin, wumb ei, Gos kos owundu singii,” pa ninjing. 50-51 Wu Nikoriimas ei wu ombu nge men tołmun ngii kongun ende ełmin wu ei, eim ok, epin tuk memb kunum ełe Jiisas kin purum. Wu ei eim ek yi nim, “Sinim lo ek ei wumb kos wii er ngumun ninim? Ei mon! Sinim eim nge ek ei ok piipin, eim nimbił oł erim ei piimin,” pa yi nim. 52 Pe lo ek piiłmin wu kombur, eim kin ek nik kii sinjing. “Pe nim Galilii konu ełe wu min? Lo ek ei, ger kankin, enjii. Ek ni tor kindiłim wu endi, Galilii konu ełe tonu onermba,” pa nik yi ninjing.

8

Amb Endi Wu Pułum Oł Ei To Kindim

1 (Wumb pei en enim ngii konu ełe eipi eipi pangin kin, nga Jiisas eim tonu komung Olip ełe tonu pum. 2 Kupiiring ok eim pupu kin, men tołmun ngii owundu ełe nga pum. Pang kin, wumb pei eim kin wangin eim mołpu kin, ek emb to nipi, wumb ngopu kin, yi er mułum. 3 Lo ek piiłmin wu ni, lo ek połmun wumb ni, amb sik ełmin oł ei, amb endi lo ek ei to kindim nik, tu wuk kin, tuk ełe engindangin engim. 4 Engang kin, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Ek emb to wumb ngołun wu, ya amb ei wu puk enmin oł ei to kindim ni kenjing,” pa yi ninjing. 5 “Moses nge lo ek ełe, wumb ombu yi erngii ei, kom ku to konduk erngii, pa nipi pendim. Pe nim nipe ek ninjii?” 6 Wumb en enim yi piinjing, “Sin ek yi ninmin. Eim nipe ek nimba ei, piipin kin eim oł kis kun pinermba mił ermba, ni kenjing. Ba Jiisas eim kan mani kanpi kin, eim angił orung ei sipi, mei ełe mei tumb mił nipi, mani kanpi er mułum. 7 Wumb am ek nik, kii sik mułangin kin, Jiisas eim angpi, ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Enim mołmun konu ełe wumb endi eim oł kis enałim wu endi mułum kin, eim amb ei ok, ku tangłi,” nim. 8 Jiisas eim ek yi nipi kin, nga mani mołpu kin, mei ełe mei tumb nipi, mani kanpi er mułum. 9 Pe wumb ek ei piik kin, en enim oł kis erpin ni piinjing wumb ei, pei endeim endeim ni, anda punjung. Puk wu num ombu, kumb se pangin kin, wumb wii ekii se punjung ku. Jiisas endeim mendpił mułum. Nga eim mułum konu ełe amb ni opu, eim kumb ełe engim. 10 Pe Jiisas eim angpi kin, yi nim, “Amb, wumb ni jiłi mołmun? Wumb endi, nim kin kos ermba wumb endi mołum min mon?” pa nim. 11 Amb ni ek yi nim, “Owundu, wumb endi mulałim mon!” Pe Jiisas yi nim, “Na yi ku, nim kos enermbii. Nim po! Pukun, nga oł kis endi enerii mon!” ni Jiisas yi nim.)

Jiisas Mei Wumb Ełe Tiłang Mołum

12 Ekii se Jiisas wumb men tołmun tuk mołmun wumb ek nipi yi nim, “Na nam mei wumb ełe tiłang moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noman tuk ełe, emii pinermba mon. Wumb ei, eim tiłang konu ei eim kin pimba wu ei, noman konj simba,” pa nim. 13 Lo ek piik ełmin wumb ei ek nik, eim ngok yi ninjing, “Nimbił erang ninim nge nikin ek ei, ni

tor kindin? Kindin ek ei, keimi mon," pa ninjing. 14 Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, "Keimi, na nam nge ek ei nind; ba na nind ek ei keimi. Nimbił erang na nam angip onj konu ei piind. Nga nam bii konu ei piip moł. Ba enim na nam ngii konu ei enim piinanmin. Nga na konu jiłi bii ei, enim yi ku, piinerngii mon! 15 Pe enim mani mei oł pałim mił ei, wumb mok tonmun. Ba na wumb endi ei, mok tonał mon! 16 Ba na wumb mok tułamb kin, kapłi na mok kun mendpił tułamb. Nimbił erang, na nam endeim mendpił mon. Na Arnan na kindang mani mei ełe onj ei kin ouni kongun erpił wumb mok tumbuł. 17 Enim nge lo ek ei yi pałim, 'Pe wu tał ek ende mił, ni tor kindngił ei, ek keimi,' pa yi niłmin. 18 Na nam ek ei nind. Ei na Arnan na kindang op kin, nam ek yi ku, nip tor kindind." 19 Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, "Nim Arnim konu jiłi mołum?" Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na Arnan, enim pii poł tunanmin ei, enim na Arnan ei enim piinerngii. Ba enim na piinjing kin, kapłi enim na Arnan ei piingii ku."

20 Men tołmun ku sałiłim konu ełe ek ei nirim kunum ei, eim men ngii owundu ełe wumb ek emb topu ngurum. Wumb endi eim sipi, kan ngungii mił pineririm. Nimbił erang, Jiisas nge kongun ei poru ninerim mon!

Enim Na Bii Konu Ełe, Enim Kapłi Punerngii

21 Jiisas eim ek nga nipi, wumb ngum, "Na pe konu ełe bii ei, enim na kinerngii. Pe enim kułangin kin, oł kis ei enim kin pim kin, na Arnan kin tonu bii konu ełe enim onerngii mon." 22 Eim ek yi neng kin, Jura wumb en enim yi ninjing, "Nimbił erang eim ek yi ninim? 'Na eim tui min epi endi sipi, eim to kundmba ninim min? Eim kan to kułmba nge ninim min?" 23 Pe Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, "Enim ya mei mani ełe wumb; ba na nam tonu epin konu ełe nge wu. Enim ya mei ełe wumb; ba na mei konu ełe nge wu mon!" pa nim. 24 "Yi piip kin na ek nip enim ngond. Pe enim kułangin kin, enim nge oł kis ei pepi mułmba. Ełe nge Gos kindim wu ei, na enim pii gii ninenjing kin, pe enim kułngii; ba oł kis pei ei piram pepi mułmba." 25 Pe wumb ek yi ninjing, "Nim wu nii?" Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Ok na enim kanip ninj, wu ei mendpił na moł," pa nim. 26 "Enim ełmin oł ei nge, na am ek pei pałim. Na enim ełmin oł ełe, kos wu mił piip ermbii. Ba ei eim, na pui nip kindang onj ei, eim nge ek ei keimi mendpił pałim. Eim nim ek ei, na piip op kin, mei wumb ombu kanip nind."

27-28 Jiisas Erinjpin Gos kin ek nipi ngum ei, wumb en enim piinenjing mon. Piinerangin kin, Jiisas eim ek nipi wumb ngopu yi nim, "Ekii se enim Gos kindang opu, mei wu telim wu ei, na ond peri ełe, tonu kindngii. Kindngii wu ei na moł ei, enim piingii. Na nam noman ełe, ek endi ninand mon. Na Arnan nipi, andan to ngurum ek ei mendpił, nip enim ngond. 29 Na Arnan 'Pui' nipi kindang kin, na onj. Eim na kin ouni molum. Na endeim mendpił mułamb kin, eim na si kindnałim mon. Kunum kunum na eim noman ełim epi ei, minj erip yi eł." 30 Jiisas eim ek yi neng kin, wumb pei eim kin pii gii ninjing.

Wumb Wii Mołmun Wumb Nin Kan Ngii Mił Ambił Gii Nik Mołmun Wumb

31 Jiisas ek yi nipi Jura wumb pii gii ninjing wumb ei ngum, "Pe enim na ek ełe mendpił ekii sik mulnjung kin, na nge ek se endngii wumb mendpił mułngii. 32 Molk, ek keimi mendpił ei piik er mułangin kin, ek keimi enim erang tonu ok, kunum ka seng kin, wii mułngii. Oł kis ni, embin tui ni, oł kanim kanim ei enim kin tonu onermba. Ei yi mił enim wumb Seisen nge kongun wii erik, mulerngii mon!" 33 Wumb ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, "Sin Eiparam nge tiłap ende wumb. Sin kunum endi wumb kin kongun wii enałmin. Nim nimbił erang sin opun, kongun ni endi tonu onerang kin, kunum ka seng kin, wii mołmun nin?" 34 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Wumb pei oł kis ełmin ei Seisen nge kongun wii ełmin; ba kumep pułe ei wumb kułngii. 35 Kongun wii ełmin wumb ei, ngii konu

ełe mulałmin mon. Arim kingam ei, mendpił kunum kunum mołum. Wumb kis en enim yi nił*m*in, wumb endi, sin tep enermba ninmin wumb ei, en enim am mendpił pungii. 36 Pe yi mił, Gos kingam ei enim sipi, Gos kin orung sim kin, ei keimi mendpił; enim noman konj sik mułngii. Enim oł kis si kindangin kin, enim kunum ka seng mułngii. 37 Na piind ei, enim Eiparam nge tił*a*p ende; ba na nge ek ei enim noman tuk ełe pinałim. Enim ek ei piinarik kin, na to kundmun ninmin. 38 Na ek nip tor kindił ei, na Arnan nge epi pei kan poru nip nind. Pe enim yi ku, kupenjing noł ełmin oł ei enim yi ku ełmin."

Enim Nge Erinjing Ei Seisen

39 Wumb ei ek ni orung kindik yi ninjing, "Sin nge kupenjpin Eiparam," pa ninjing. Pe Jiisas nga ek nipi, ngopu yi nim, "Pe enim Eiparam kupenjing noł mołmun; ba enim Eiparam ełim oł ei mił enim enanmin, mon!" pa nim. 40 "Na ek keimi nip enim ngunj ei, na Gos nirim ek ei piip kin, nip enim ngunj; ba pe enim na to kundmun, ninmin. Ba Eiparam eim oł yi nge eneririm, mon. 41 Enim kupenjing noł ełmin oł ei enmin." Yi neng kin wumb ek nik, eim ngok yi ninjing, "Mon, sin kupenjpin endeim mołum ei Gos. Sin eim nge kupam noł mendpił mołpun si kindinmin," pa ni yi ninjing. 42 Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, "Keimi, Gos ei enim kupenjing pim kin, enim kapłi na noman ngungii. Nimbił erang, na Gos kin ouni mołup kin onj. Na nam noman ełe onenj mon! Gos na pui nip kindang kin, na onj. 43 Nimbił erang enim na nge ek ei pii kun enanmin? Pułe yi mił pałim, enim na ek ei piinermin ni piinmin. 44 Enim kupenjing ei Seisen nge kupam noł mołmun. Pe enim kupenjing nge noman ełe, ekii sik, dinga puk mołmun. Wu ei ok wumb to kondułum oł yi erpi kin, eim oł kun mendpił pałim ei ekii sinerim mon. Nimbił erang, oł kun ei eim kin pinerim mon. Eim ek kend topu nipi, ek kun mił nił*i*m. Eim ek kend nge puł wu, ei eim mendpił mołum," pa nim. 45 "Ba na ek mendpił ei kun nip enim ngond. Nimbił erang enim na ek ei ekii sinanmin? 46 Enim mołmun konu tuk ełe wu endeim angpi kin, na oł kis kun pinerim mił ei en pa yi nimba min? Mon pim kin, na ek mendpił kun pim ek ei ninj. Ba nimbił erang, enim na nind ek ei pii gii ninanmin? 47 Gos nge kingam noł ei, Gos nge ek pei ei piiłmin. Enim Gos nge kingam noł molałmin mon! Nimbił erang enim Gos nge ek ei piinałmin mon.

Eiparam Tonu Oneririm Kunum Ei Jiisas Kumb Ok Multum

48 Jura wumb ek dinga nik, orung kindik yi ninjing, "Sin nim Sameriya konu ełe wu pa nił*m*in. Nim gui kis endi nim kin mołum, pa nił*m*in. Ei keimi mendpił, min mon?" 49 Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na gui kis endi na kin mulałim mon. Na nam Arnan nge embe ambił tonu kindił ei, enim na embe ei to mani kindinmin," pa yi nim. 50 "Na nam embe ei, tonu ba ni, kongun ei enand mon. Wu endi na nge embe ambił tonu kindmbii ni piinim ei, eim wumb kos piipi, kun erpi, mok tumba. Eim na kin kun ermba ku. 51 Keimi mendpił, na enim kanip nind. Wumb endi na ek ei ekii simba wu ei, eim kulermba; ba kunum kunum konj mułmb*a*," pa yi nim. 52 Jura wumb ek yi ninjing, "Pe eim nim piinmin nim gui kis endi mołum. Eiparam mułum wu ei kułum; nga ek ni tor kindiłim wumb tonu onjung ei, kulnjung ku. Pe akip nim yi nin, 'Wumb endi na ek ei, ekii simba wumb ei, kularpi kin, konj kunum kunum mułmb*a*,' pa nin. 53 Nimbił oł en? Nim Eiparam sin nge kupenjpin ei, nim to mani kindkin nin min? Eiparam eim kułum, nga ek ni tor kindiłim wumb tonu ok, wumb ei kulnjung ku. Pe ninim wumb nii mił tonu onjii en?" 54 Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Na nam embe ambił tonu kindmbii ei, epi wii mił pimba. Ba nam nge Arnan eim na embe ei ambił tonu mendpił kindnim. Pe en enim yi nił*m*in, 'Sin nge Gos' nił*m*in. 55 Ba enim eim piinanmin. Na nam eim piip moł. Pe na nam eim kinał, nimbił ei, enim ek kend tok nił*m*in mił, yi nimbii. Ei mon! Na nam eim piipi poru nipi kin, eim ek kun ei ekii sind. 56 Enim nge kupenjing Eiparam ei eim na mani mei ełe ombii kunum ei

kenmbii ni, ka piipi mułum ei, eim kanpi kin, eim noman ka seng mołum.” 57 Nga Jura wumb ek nik, Jiisas ngok, yi ninjing, “Nim wu gał kangi wu mołun. Pe nim Eiparam er ken mił nenj?” 58 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ok Eiparam eim tonu oneririm kunum ei, na muls.” 59 Yi neng kin, wumb kom ku sik, eim tumun nik enjing. Ba Jiisas eim koi erpi kin, men tołmun ngii owundu si kindpi anda pupu pum.

9

Ningił Tumbun Mułum Wu Endi Ek Poł Tonum

1 Jiisas eim andpi pupu kin, kenim ni, wu endi ningił tumbun mułum wu endi mułum. Wu ei, kangił kembis mam kirim ełe tor orum ei, yi er pirim. 2 Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngołun wu. Pe wu ei, eim oł kis erim min, eim arim mam teł oł kis enjngił min?” 3 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei eim oł kis erim kin, nga eim arim mam teł oł kis enjngił pułe ei mon. Ba Gos eim kongun erpi, dinga owundu yi erang kin, eim nge pułe wu ei kin tor wang kin, wumb keningii nipi, wu ei kin tonu om. 4 Pe mendpił ei, eni kunum mił ka sałim ełe, sinim Gos kongun ermin. Eim na kongun ełe kindang kin, na onj. Gos eim nge kunum poru nimba kunum ei, epin mendpił mił mułmba kunum ei sinim kongun endi kapłi enermba mon. 5 Pe na ya mei ełe moł ei, na mei wumb nge noman tuk ełe tiłang moł.” 6 Jii Jiisas eim ek yi nipi, jipambił topu, mani mei eł kindpi kin, mei kin jipambił dangindpi sipi, noł oi mił, wu ningił ełe pendim. 7 Pendpi eim yi nim, “Nim pukun, noł gopu Sailom ełe was enjii!” nim. Sailom ei sinim pułe yi nimin, ‘Eim kindang pum.’ Pupu, noł ełe was erpi, orung opu, ningił ka seng kin, kenim.

8 Wumb eim konu ende wumb ni, ok eim kanik wumb ni, “Wu ei ok mołpu kin, wumb ku ni epi ngei nipi, mołułum wu ei min?” Wumb eim ka mułang kin, kanik ek yi ninjing. 9 Ba wumb kombur yi ninjing, “Wu ei mendpił,” pa ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, wu ei mił, wu endi mołum,” pa ninjing. “Ba wu ei, wu eipi.” Pe wu ei, eim mołpu kin, yi nim, “Ei na ya moł,” pa nim. 10 Yi neng kin, wumb ek nik ngok, yi ninjing, “Nim ningił ei opu, ka erim mił nenj?” 11 Pe eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei, Jiisas niłmin wu ni, eim mei kin noł eningii erpi sipi, na ningił ełe pendpi kin, yi nim, ‘Nim pukun, noł gop ‘Sailom ełe,’ was enjii!’ Neng kin, na pup, was erip, nam ningił ei, ka seng kin, epi kenj,” pa nim. 12 Wumb wu ei kii sinjing, “Pe wu jiłi pum?” Wu ni yi nim, “Na kinenj,” pa nim.

13 Pe wumb wu ei ok ningił tumbun multum ni, lo ek piiłmin wumb mulnjung konu ełe sipnjing. 14 Kunum ei, kor owundu kunum Jiisas noł oi sipi kin, wu ei kin yi erpi kin, ningił tumbun mułum ei, er ka erim. 15 Lo ek ekii siłmin wumb nga wu ei kii sinjing, “Nim ningił ei opu, ka erim mił nenj?” Wu ni ek nipi, orung kindpi yi nim, “Eim noł oi sipi kin, na ningił ełe pindang kin, na pup was eramb kin, na ningił ei tiłang erim.” 16 Pe lo ek piiłmin wumb ek yi ninjing, “Gos wu ei kindang onerim; eim kor owundu kunum ei eim piinanim min? Eim kor owundu ei lo ek piiłim min mon?” Ba wumb kombur ek yi ninjing, “Oł kis ełim wu ei, jep oł ei ermba mił nenj?” Wumb en enim ek yi nik, en enim eipi eipi puk, tiłap tał mił molk kin, ek yi ninjing.

17 Nik kin, nga wu ningił tumbun mułum wu ei, kii sik yi ninjing, “Pe nim wu ningił er ka erim wu ei, eim embe er sin mił nenj?” Wu ei, ek yi nim, “Ei wu ek ni tor kindiłim wu endi Gos kindim wu,” pa nim. 18 Keimi, ok wu ei, eim ningił tumbun multum; ba pe, eim ningił ei pirek neng kenim. Ba Jura wumb oł ełe pii gii ninenjing. Pe wu ningił opu, ka pum wu ei, eim arim mam noł wii tunjung. 19 Wii tok kin, wumb ek nik, wu amb tał kii sinjing, “Wu ei ełip nge kingenjngił min? Mam mengrim kunum ei, wu ei eim ningił tumbun multum pa ninmbił. Ba pe, nimbił erang eim ningił ka seng kin, epi kan kun enim?” Nik yi ninjing. 20 Arim mam teł,

ek yi ni orung kindinjngił. “Sił piinmbił ei mam mengrim kunum ei, eim ningił tumbun moł pirim ei, sił piinmbił. 21 Ba pe, eim ningił ei ka seng kin, epi kanpi enim ei, sił pii poł tunanmbił. Wumb endi ni, eim ningił ei er ka erim ei, sił pii kun enanmbił ku. Eim wu dinga mołum ei, eim kapłi enim kii sik piingii.” 22 Wu ei nge arim mam teł, Jura wumb kin mund mong erkił yi ninjngił. Nimbił erang Jura wumb owundu ek yi mił ni pendnjing wu ei, Jiisas ei Krais Gos kindang wu ei om nimba wumb ei, men tołmun ngii ełe, to anda kindngii nik pendnjing. 23 Pe arim mam teł, ek pułe nikił yi ninjngił, ‘Eim wu dinga mołum ei eim kii sik piyei!” ninjngił.

24 Pe nga wumb ek nga nik kin, wu ei ok ningił tumbun multum wu ni, wii tok, se orung sik yi ninjing, “Gos eim jep oł ei erim. Nim Gos nge embe tonu kindkin, ek keimi ninjii. Sin piinmin wu ei, oł kis ełim wu.” 25 Wumb ek yi nengin kin, wu ningił ka mułum wu ni ek yi nim, “Na ningił er ka erim wu ei, oł kis ełim wu min, ei na pii kun enand, mon! Ba epi endi na piind ei, na ok ningił tumbun multum; ba pe tiłang erang kin, kanip ei piind,” pa nim. 26 Neng kin, wumb yi kii sinjing, “Eim nim kin, nimbił oł erpi kin, nim ningił ei er ka erim?” 27 Wu ni ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim ok kanip ninj ei, enim piinenjing min? Nimbił erang nga piimin, ninmin? Pe enim wu ei kin ekii singii nge ninmin, min?” 28 Pe Jura wumb ek kis nik, orung kindik yi ninjing, “Nim eim nge ekii sin; ba sin Moses kin ekii sinjpin mołmun. 29 Sinim piinmin ei, Gos ek nipi, Moses ngurum. Ba wu ei, konu jiłi tonu om? Ei sin piinanmin!” pa ninjing. 30 Yi nengin kin, wu ningił ka mułum wu ni yi nim, “Ei oł endi eipi mił, owundu endi tonu om ei, enim piinanmin. Piinarik kin, konu jiłi wu ei tonu om; ba nam ningił ei erang opu, ka mułum ei piind,” pa nim. 31 Nga nipi yi nim, “Sinim piinmin ei, Gos wumb oł kis erik enmin, wumb ei ninmin ek ei, Gos piinanim mon. Ba wumb Gos kin men tok erik kin, Gos oł keimi pałim mił ekii sik enmin ei, en enim ek ningii ei Gos eim piiłim. 32 Am kumb ok mendpił, wu amb endi kangi endi mingang ningił tumbun multum ei, wu endi opu, ei er ka eririm nengin kin, sin piinałmin ei nge ek poł. 33 Pe Gos ei kindnełang kin, eim oł yi nge endi enełang mon!” 34 Lo ek piiłmin wumb ek dinga nik, wu ei ngok yi ninjing, “Nim manim nim mengim ei, oł kis enjing konu ełe nim molkun, okun tonu on. Ei nim oł kis wu mendpił molkun kin, nga sin kin ek emb tokun, man mił ngunjii en min?” Wumb ek yi nik, eim men tołmun ngii owundu to tor kindnjing.

Noman Tuk Ełe Jiisas Nge Tiłang Ei Pinałim Mon

35 Jiisas eim piim ni, wu ei to anda kindmin nengin kin, eim pupu, wu ei kan sim. Kan sipi yi nim, “Nim Gos kindang opu, mei wu tełim ei kin pii gii nin, min mon?” 36 Pe wu ei ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu Owundu, Gos kindang opu, mei wu tełim ei, wu nii? Nim na kan nen kin, pii gii nimbii,” nim. 37 Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim eim kan poru nin ei, pe nim kin, ek tang mołum wu ei,” pa nim. 38 Wu ei yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind!” Nipi, mani mei ełe mołpu kin, Jiisas kin men topu erim.

39 Jiisas eim ek yi nim, “Na mani mei ełe op, wumb mok tumbii nge onj. Wumb Gos ek pii poł tunenjing kin, wumb ei ningił tumbun mił mułang mułngii wumb ei, nga ka seng kin, tiłang mendpił erang kin, kanik pii poł tungii. Ba wumb ningił pe ka seng kin, ka nik, pii poł tonmun ni, wumb ei piik, nga ningił tumbun mił mułangin kin, tiłang mendpił kanik kin, pii poł tunanmin, mon.” 40 Pe lo ek piiłmin wu kombur ełe mandi molk, Jiisas nim ek ei piinjing. Piik yi ninjing, “Sin yi ku, sin ningił ełe tumbun mił mołang mołpun kin, Gos ek pii poł tunanmin, nin min?” a yi ninjing. 41 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Enim ningił ei tumbun mił mulełang kin, enim kin Gos ek ei pii poł tunarik kin, enim oł kis endi enenełangin mon. Ba en enim yi niłmin, ‘Sin ningił ei, tiłang mendpił enim,’ yi niłmin ełe nge, enim kin oł kis ei mołum,” pa nim.

10

Kung Siipsiip Nge Kung Gui Ei Nge Ek Ekin

1 “Ek keimi mendpił na enim kanip nind.
Wumb endi, kung siipsiip nge kung gui
ondu ełe, tuk punermba mon; ba wu endi,
konu eipi orung opu, kung gui to tangindpi
tuk ołum ei, wu epi waning wu opu, kung
siipsiip sipi yi ełim. 2-3 Ba wu endi kung
siipsiip kung gui ondu ełe, tuk pułum wu
ei, kung es tołum wu mołum. Kung gui
ondu ełe, tep mołpu ełim wu ei, eim kung
gui ondu aki tang kin, kung siipsiip ombu,
eim ek tangiłim ei piiłmin. Nga eim kung
siipsiip pei embe sipi sipi ełim wu ei, kung
siipsiip kung gui anda siłim. 4 Eim kung
siipsiip ombu pei anda sipi, poru nipi kin,
wu ei opu kumb se pang kin, kung siipsiip
ombu, eim ek ei piik kin, eim pułum konu
ełe, kung siipsiip ekii sik pułmun. 5 Wumb
eipi endi kin, ekii sinałmin mon. Kung si-
ipsiip en enim tungu ełmin. Nimbił erang
kung siipsiip wumb eipi ek ei piinałmin
mon.”
6 Jiisas eim ek ekin ei nipi ngum; ba
wumb eim nim ek ei, pułe pii poł tunen-
jing, mon!

Jiisas Wumb Kung Siipsiip Mił Tep Ka Ełim

7 Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Keimi mend-
pił, na enim kanip nind. Na nam kung
siipsiip kung gui ondu mił moł,” pa yi
nim. 8 “Wumb pei ok, kumb se onjung
wumb ei, ek kend tok, epi waning sik ełmin
wumb mił onjung. Ba wumb Gos nge
kung siipsiip mił mulnjung wumb ei, en
enim ek kend tok ełmin; wu ombu nge ek
piinenjing mon. 9 Na nam ngii ondu mił
moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin,
ngii ondu ełe, opu tuk ba wumb ei Gos
eim sipi orung simba. Na nge wumb ei,
kung siipsiip mił tep er mułmbii ni, pupu
anda opu, kuni ka wii sipi nopu ermba ei,
yi mił ku, na wumb kuni nin, epi kanim
kanim pei ngumbii. 10 Epi waning wumb
ei, epi eipi endi simba nge onałim mon!
Ba kung siipsiip ei, to konduk kin waning
sik erngii nge piik ołmun. Ba na mei mani
op, wumb pei noman konj singii nge onj.
Wumb noman konj wii mendpił sinjing
kin, en enim noman ka wii peng piingii.
11 Na kung siipsiip nge tep wu ka moł.
Kung siipsiip teł ka er mołułum wu ei, eim
kołpu kin, kung siipsiip ombu paki tumba.
Jiisas eim kołpu kin, wumb paki tumba
ei piipi kin, ek yi mił nipi wumb ngum.
12 Wu endi ku simba nge piipi ni kongun
erpi kin, kung siipsiip es tołum wu ei,
kung siipsiip tep wu ka mularpi kin, kung
siipsiip nge ernjing mił mularpi ełim wu
ei, eim mołpu kaniłim ni, owu simbii endi
ołum ei, eim kung siipsiip ombu si kindpi
kin, tungu pułum. Pang kin, owu simbii ei
opu, kung siipsiip nopu, to eipi eipi kindpi
yi ełim. 13 Nimbił erang wu ku kongun
ełim wu erpi kin, kung siipsiip ombu pi-
inałim mon; eim kung siipsiip si kindpi
kin, pułum. 14-15 Na kung siipsiip nge tep
wu ka wii moł. Na nam kung siipsiip
ombu piyamb kin, nga kung siipsiip ombu
na piiłmin ku. Ei yi mił, na nge Arnan ei,
na piiłim. Nga na eim piił ku. Piip kin,
nam nge ngenj ełe kołup kin, kung siipsiip
ombu paki tumbii. 16 Na nge kung siipsiip
eipi kombur mołmun ku. Ei ya ełe nge
kung gui tuk ełe mulałmin. Kung siipsiip
ei ya ełe tu wamb kin, nam ek ei piingii
ku. Ei kung siipsiip tiłap endeim mendpił
mułangin kin, nga kung siipsiip tep wu
endeim mendpił mołup kin, tep ermbii.
17 “Na nge Arnan eim, na noman ngum
ei, pułe yi pałim. Na nam noman konj
ei, si kindamb kin, wumb to kundangin
kin, nga angip, tonu op, konj mułmbii,” pa
nim. 18 “Wumb endi, na noman konj ei,
sinermba mon. Na nam nge dinga ełe,
nam noman konj ei, wak to kindip kin, nga
nam nge dinga ełe nam noman konj ei eipi
orung simbii kongun ei, na nge Arnan nipi
ek ei na ngum,” pa nim.
19 Jura wumb ei, ek ei piik kin, wumb ok
eipi eipi puk, tiłap eipi eipi mił mulnjung.
20 Wumb pei molk yi ninjing, “Wu ei,
eim gui kis tuk mołum! Mułang kin, eim
noman wulu pang kin, ek eipi eipi ninim.
Nimbił erang, enim eim nge ek piinmin?”
yi ninjing. 21 Nga wumb kombur yi nin-
jing, “Ek ei, gui kis nge ek mon. Pe gui kis
ei pim kin, wu ningił tumbun mułum ei,

kapłi er ka er kindnermba mon; ba eim wu ei er ka erim," pa ninjing.

Jura Wumb Jiisas Kin Buł Ngok, Opu Orung Enjing

22 Men tołmun ngii ei ombu aki tok, kor owundu kunum ka ei tonu wang kin, wumb pei Jerusalem konu ełe punjung. Puk kunum ełe konu jii nirim kunum ełe pirim. 23 Men tołmun ngii andaring ond pos olt konu ełe 'Solomon nge ngii tika,' yi niłmin konu ełe, Jiisas eim andpi pupu, andaring ngii ełe endim. 24 Endang kin, Jura wumb ok eim si pok erik, eim kanik yi ninjing, "Kunum nimberii nim ek nen kin, sin noman tał tonum? Pe nim Gos kindang mei mani wu Krais pin kin, ek ni tor kindan kin, sin piimin," pa ninjing. 25 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na enim kanip ninj; ba enim na pii gii ninanmin. Na kongun pei Arnan nge noman dinga ełe, kongun end ei, nam nge embe ełe andan tum kongun ei tonu onum. 26 Ba enim kung siipsiip na nge tiłap ende mon pim kin, enim na kin pii gii ninanmin. 27 Nam nge kung siipsiip ombu, nam ek nił ei piiłmin. Nga nam en enim piił. Nga en enim na nił ek ei ekii siłmin ku. 28 Yi erangin kin, na en enim noman konj sik, kunum kunum mułngii nge ngoł ei, en enim am punerngii mon! Nga wumb endi na angił ełe, kung siipsiip ombu sipnerngii, mon ku! 29 Na nge Arnan ei, wumb ei kung siipsiip mił sipi kin, na ngum. Na Arnan eim nge noman dinga ei, epi pei to mani kindiłim. Na nge Arnan angił ełe, wumb endi, na wumb ei, si tor sinermba mon. 30 Na Arnan kin sik ende mendpił."

31 Jura wumb kom ku nga sik, eim tungii nge enjing. 32 Jiisas eim ek nipi, yi nim, "Na nge Arnan kongun ei na ngang kin, enim kin kunum pei andan tunj. Enim kongun nipe kongun na end ei ni piik kin, enim na tungii nge enmin?" 33 Jura wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, "Sin kongun ka endi en nipin kin, nim kom ku tumun enanmin. Ba nim Gos kin ek buł ambiłin ni tumun nge enmin. Nim wu wii molkun kin, 'Nam Gos moł,' nin," pa ninjing. 34-35 Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Wumb ombu ok, Gos nge ek ei en enim piinjing. Gos eim ek nirim mił ei ngurum. 'En enim gos,' nim. Pe Gos nge ek ka ei am punermba mon! Nimbił erang ninmin? Enim nge lo ek ei Gos yi mił ninim. Na enim kanip ninj ei, enim Gos mił mołmun. 36 Ba na Arnan Gos eim na kindang, na ya mei ełe mani onj. Pe na ek yi nind, 'Na Gos nge kingam,' pa yi nind. Pe nimbił erang, enim yi ninmin, 'Nim Gos kin ek buł ambiłin,' ninmin? 37-38 Pe na nam nge Arnan Gos nge kongun enenj kin, enim na ek ei pii gii ninerngii. Ba na Arnan Gos, eim nge kongun ei na end. Pe enim na ek ei pii gii ninerngii pim kin, na nipe kongun enj ei piik kin, enim pii gii nei! Nik kin, en enim noman pimba mił, ei piingii. Na Arnan ei, eim na kin mułang, nga na eim kin moł," pa nim.

39 Nga wumb Jiisas ambił gii nik, kan ngumun nik enjing; ba eim opu, tor pupu am pum.

40 Jiisas eim am pupu, noł Joran konu ełe Jon ok wumb noł pendpi erim konu ełe tor pupu, konu ełe mułum. 41 Mułang kin, wumb eim mułum konu ełe wumb pei onjung. Ok kin, en enim ek yi ninjing, "Keimi, Jon eim jep oł endi enerim. Ba Jon eim wu ei nge nipi kin, ek pei nim ek ei keimi mendpił pałim," pa yi ninjing. 42 Pe konu orung ełe wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing.

11

Lasaras Kułum Poru Nim

1 Wu endi ening owundu tang pim wu ei, eim embe Lasaras. Eim Besanii konu ełe pim. Besanii konu ełe, eim nge aim tał Mariya kin angim Masa teł mulnjunguł ku. 2 Amb Mariya ei eim kopung mur ka wii tołum epi ei sipipi, Jiisas simb ełe, kopung ka wii kindpi kin, nga eim peng enjin ei sipi, Jiisas simb ełe kil ngum. Ngopu, yi enim amb ei, eim aim Lasaras ei, eim ening owundu tang pim. 3 Peng kin, eim aim tał ek nikił, Jiisas mułum konu ełe kindinjngił. Kindkił, ek yi ninjngił, "Owundu, nim noman ngołum wu ni, eim ening owundu tang pałim," ninjngił. 4 Pe Jiisas ek ei piipi kin, yi mił nim, "Ening ei eim kułmba ening mon! Ening ei, Gos nge

embe ambił tonu kindmba nge erim. Nga Gos nge kingam ei, na embe ambił tonu kindmba erim ku.”

5-6 Jiisas eim Masa kin, Mariya kin, Lasaras ni, wumb kei noman ngołum. Jiisas eim mołpu piim ni, Lasaras ening owundu tang pałim, nengin kin, Jiisas eim kunum tał nga mułum konu ełe enj mułum. 7 Nga ekii se Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu kanpi nim, “Sinim Jura konu ełe orung pamin!” nim. 8 Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngołun wu! Pe mendpił, Jura wumb nim ku tumun nik enjing ei piinarkin kin, nga konu ełe bii, nin min?” 9-10 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Konu eni tonum kunum ei, wumb kongun ełmin. Pe wu endi, konu eni pim kunum ei, andłam ei bok tunałim. Nimbił erang, konu eni topu mei ełe tiłang erang kin, kanpi andiłim. Pe na kin yi mił ku; akip eni tonum kunum ełe, na kongun poru ninanim. Na kunum kułmbii nge kunum ei tonu onanim. Ba nga wumb endi, konu emii pałiłim kunum ełe, andłam andiłim ei, bok tołum. Nimbił erang, tiłang endi, eim kin paki tang kin, andłam andnałim mon. Ba na kułmbii kunum ei tonu onenim kin, na kapłi endmbii. 11 Jiisas eim yi nipi kin, nga yi nim, “Sinim nge wu puł Lasaras eim or pim kin, pe na to konj kindmbii nge bii end,” pa nim. 12 Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing, “Owundu, pe wu ei eim or pim kin, eim nga kapłi mułmba,” ninjing. 13 Jiisas eim Lasaras koltum ni piipi, nirim ek ei nim: ba eim ekii siłmin wu ombu, en enim yi piinjing. Lasaras eim or mendpił peng ninim ni, yi piinjing. 14 Ba pe Jiisas eim ek yi nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Lasaras eim kułum ei, na enim kin ek ekin top ninj ei, enim eim or pałim,” ni ninjing. 15 Na enim kin ka piip kin kunum ełe, Lasaras kułum kunum ei, na eim ngii konu ełe sikir punenj. Nimbił erang, akip enim na kin pii gii dinga nga ningii. Ba pe sinim eim kin bin,” pa nim. 16 Tomas embe endi, ‘Diriimas,’ niłmin ei, eim ek yi nim. “Sinim eim kin ouni kułmun nge pamin!” nim.

Wumb Angk Konj Pungii Ni, Wumb Noman Konj Sik Erngii Ei Jiisas Nge Puł Wu

17 Pe Jiisas eim pupu, Besanii konu ełe tor pupu kin, piim ni, Lasaras eim kułum. Kułang kin, tukpu tunjung ei, kunum kapił kapłi, o pum ni piim. 18 Besanii konu ei Jerusalem konu ełe owundu mandi mił sim. 19 Pe wumb pei ok, Mariya kin Masa teł enginjngił kułum ei, ke nik ni, kaimb mułmun nik, tep to mołmun nik onjung.

20 Amb Masa piim ni, Jiisas onum nengin kin, eim pupu, andłam ełe kan simbii nipi pum. Ba Mariya eim ngii konu ełe enj mułum. 21 Amb Masa pupu kin, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, nim ok ya ełe mułułan kin, na einan ei kulełang. 22 Nga pe na piind ku, pe nim Gos kin epi endi simbii ni, prei enjii ei, eim kapłi nim ngumba.” 23 Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim ainim ei nge angpi kin, konj ba,” pa nim. 24 Neng kin, Masa ek nipi, Jiisas kin yi nim, “Na piind, eim Gos kunum ei poru nimba ełe angpi kin, nga konj tonu omba,” ni piipi, yi nim. 25 Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Angk kin, tonu ongii oł ei nin, nga noman konj sik ełmin ei, pułe na. Pe wumb endi na kin pii gii nim kin, eim ngenj ełe kułang kin, eim noman tuk kulermba mon! Nga tonu opu, noman konj kunum kunum mułmba. 26 Wumb pei konj molk, na kin pii gii ningii wumb ei, am punerngii mon. En enim noman konj ei sik kin, kunum kunum mułngii ei, nim pii gii nin, min mon?” 27 Masa Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind. Nim Krais, nim Gos nge kingam. Gos ok ek nipi kin, nim mei konu ełe kindmbii nirim ei, nim mendpił!” pa nim.

Jiisas Eim Ke Nim

28 Masa eim ek yi nipi pendpi kin, eim pupu, angim Mariya kanpi nim, “Ek emb to ngopu ełim wu ei, opu mołpu kin, ‘Nim oi! ninim,’ ” pa nim. Nipi kin, eim angim Mariya kanpi ek endi nipi ngum. 29 Mariya ek ei piipi, sikir pupu Jiisas mułum konu ełe tor pum. 30 Pe Jiisas Besanii konu ełe tor onerim mon; ba Masa pupu eim kan seng kin, ek tangkił enjngił konu ełe enj mułum. 31 Pe Jura wumb ok Mariya kin kaimb er mulnjung wumb

ei, kenjing ni, Mariya eim sikir angpi kin, anda pum. Pe aim pendnjing konu ełe ke nipi ermba punum ni piik, wumb eim pum konu ełe, ekii sik anda punjung.

32 Amb Mariya opu, Jiisas mułum konu ełe tor opu, Jiisas kenim. Kanpi opu, Jiisas simb ełe mani pupu, pepi yi nim, “Owundu, nim ya mułułan kin, na einan ei kulenenełang mon!” 33 Yi nipi kin, eim ke nim ei, Jiisas kenim. Nga wumb eim kin onjung wumb ei, ke ninjing ku. Pe Jiisas eim kaimb sipi kin, noman ełe embin to piim. 34 Piipi kin, Jiisas eim yi nim, “Enim eim sipik, konu jiłi orung pendnjing?” Wumb yi ninjing, “Owundu, nim ya okun, kenjii!” 35 Pe Jiisas eim ke nim. 36 Pe Jura wumb eim ke nim ei, kanik yi ninjing, “Jiisas eim wu ei noman ngołum ei, piipi kin, ke ninim,” ninjing. 37 Ba Jura wumb kombur ek yi ninjing, “Jiisas eim wu endi ningił tumbun mułum ei, eim er ka erim. Pe wu kułum ei, Jiisas ełang kin wu ei kapłi kulełang.

Jiisas Lasaras Nga Er Konj Sim

38 Jiisas eim noman ełe embin peng piipi kin, eim tukpu to pendnjing konu ełe om. Pe Lasaras tukpu to pendnjing ei, kom ku owundu endi ełe, tunduk tuk puk. Nga ku endi sik kin, tukpu ei ondu nguk. 39 Pe Jiisas eim yi nim, “Enim kom ku owundu ei aki tei!” nim. Wu kułum wu ei, eim aim Masa mołpu kin, yi nim, “Owundu, wu ei kułum kunum kapił kapłi poru nim ei, eim kumun ngonum,” pa nim. 40 Jiisas ek nipi, Masa ngopu yi nim, “Nim nimbił oł enim? Na ok nim kanip ninj ei, nim pii gii nin pim kin, kapłi Gos nge noman dinga owundu ei kenjii.” 41-42 Pe wumb ku ei tukpu ełe si kindnjing. Pe Jiisas eim kan epin konu ełe tonu kanpi yi nim, “Arnan, nim na prei end ei, nim piin. Kapłi na nim kin ka piip ngond. Na piind ei, kunum kunum nim na prei ełe ei piiłin. Ba pe wumb ya ełe na kin ouni mołmun wumb ei na nim kin nind. Pe wumb yi piingii ei, nim na kindan onj ni piik wumb ei, na kin pii gii ningii,” pa nim. 43 Jiisas eim ek yi nipi kin, eim wii dinga topu yi nim, “Lasaras, nim si kindkin anda wa!” nim. 44 Pe wu kułii ei, angpi kin, anda om. Eim kultum kunum, kan simb angił ełe, kan to pendik mił ni, alap kumb ełe peng to pendik mił ni, kun om. Pe Jiisas ek yi nim, “Eim alap ngenj ełe pałim ei, si kindangin kin, pangłi!” pa nim.

Wumb Peng Pim Wumb Ek Nik Piik Kin, Jiisas To Kundmun Ninjing.

(Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

45 Pe Jura wumb kombur ok, Mariya kin ke nik mułmun wumb ei, Jiisas jep oł owundu erang kanik kin, eim kin pii gii ninjing. 46 Ba wumb kombur en enim puk kin, lo ek piik ekii siłmin wumb mulnjung konu ełe puk kin, Jiisas eim oł yi erim mił ei, kanik ninjing. 47 Yi nengin kin, kułmał kałiłmin wu ni, lo ek ei ekii sik ełmin wu ni puk kin, kaunsil kanik nik kin, kułou tunjung. Tok yi ninjing, “Wu ei, epi jep oł kanim kanim enim ei, er ermin mił nenj?” yi ninjing. 48 “Pe sinim kan wiik tamin kin, oł yi nge erpi pang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii ei, nga Rom opu ełmin wumb ok, sinim men tołmun ngii owundu ni, sinim Jura wumb tiłap ei, to kis erngii, ei mon!” 49 Wumb mulnjung konu tuk ełe, wu endi mułum wu ei, embe Kaiyapas. Wu ei, eim kułmał kałiłmin ei, eim tep mułum kunum. Pe eim ek yi nim, “Enim noman ełe epi endi to piik kin, enanmin mon,” pa nim. 50 “Enim yi to piinerngii mon. Wu endeim kułmba wu ei, eim wumb pei paki tumba ei ka. Mon pim kin, sinim Jura wumb tiłap pei, Rom opu ond wumb ok, sinim pei to kundngii,” pa nim. 51 Eim noman ełe piim mił, ei piipi kin, ngunerim mon. Eim kułmał kałiłim owundu kongun tep ermba nik kin, ei kung ngii ełe ermba. Ba Gos yi erang kin, eim oł ekii se tonu omba ni piipi niłim wu yi nim. ‘Jiisas eim kołpu kin, Jura wumb pei paki tumba,’ ni yi nim. 52 Jiisas kołpu kin, Jura wumb mendpił paki tunermba mon. Gos nge kingam noł konu orung orung pei mołmun ei kin, pei kołpu kin, Gos nge wumb pei sipi kin, tiłap endeim mendpił kindmba. 53 Pe Jura noman pim wumb ei, kunum ełe ni piik kin, Jiisas eim to kundmun ni piik enjing. 54 Yi mił nengin kin, Jiisas nga tuk Jura wumb kułou tok erik kin, konu peni ełe endnerim. Pe eim konu ełe si kindpi kin, am pupu, wumb mulenjing konu ełe

orung mandi mił, sim konu owundu ełe mułum. Pe eim mułum konu ei embe ‘Epriyam.’ Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin puk ełe, ouni mulnjung.

55 Jura wumb kor owundu kuni ‘Pasopa’ nołmun kunum ei, mandi erim. Pe ‘Pasopa’ kunum ei, mandi erang kin, wumb konu orung eipi eipi wumb ei, Jerusalem konu owundu ełe tonu puk kin, en enim noman ełe kil ngumun ni, oł ei pii kun erik kin, Moses lo ek niłim mił, yi kun erngii nge punjung. 56 Pe wumb pei, Jiisas kurngii enjing. Wumb en enim men tołmun ngii nirikring ełe angk molk, yi ninjing, “Enim er piinmin mił nenj? Eim pe kuni owundu ‘Pasopa’ ei, kanpi ermba nge omba, min mon?” 57 Jura wumb kułmał kałiłmin wu owundu ombu ni, lo ek piiłmin wumb ni, ek ni piik enjing, “Wumb kii semin, eim jiłi mołum ei piipin kin, pe eim kan ngumun,” pa yi ninjing.

12

Amb Mariya Kopung Ka Wii Tołum Ei Jiisas Simb Ełe Kindim

(Masyu 26:6-13, Mak 14:3-9)

1 Kunum angił orung nga endeim mił molk, kor owundu kuni ‘Pasopa’ nungii ei, tonu omba pim. Pe kunum ełe, Jiisas eim Besanii konu ełe Lasaras nge konu ełe wu ei, Jiisas eim tukpu to pendnjing ei, Jiisas er konj nge sim wu ngii konu ełe pum. 2 Besanii konu ełe wumb Jiisas nge kuni er sinjing sim. Amb Masa eim kuni onguł erim. Nga Lasaras eim Jiisas kin kuni nunjung wumb ei kin, ouni mulnjung. 3 Pe amb Mariya eim ku owundu top erpi sim kopung ka ming owundu mił endi ei, tu wupu kin, Jiisas nge simb ełe kopung bein topu kin, nga Mariya eim nge peng enjin ei sipi kin, eim simb ełe kil ngum. Pe kopung muru ka wii tołum ei tuk ngii ełe pei muru ka tołum. 4-5 Ba Jiisas eim kin ekii siłim wu ei, embe Juras Eskerias konu ełe wu ei, ekii se Jiisas opu orung wumb onjung konu ełe nipi ngum wu ei, ek yi nim. “Sinim kopung ka wii tołum ei sikin, wumb eipi ngopun, ku 300 pei mił sipin kin, wumb wii mulnjung wumb ei ku ngopun. Nimbił erang sinim enenjpin?” pa nim. 6 Ba Juras eim ek yi nim ek ei, wumb wii mołmun wumb ei kin ek keimi ninerim mon. Eim waning ermba nge piipi, yi nim. Eim ku kon ei, eim tep mundang mołpu kin, ku waning nołum. 7 Jiisas eim yi nim, “Nim amb kun eran pangłi! Ekii se, na tukpu ełe pendngii kunum ei, eim yi ermba,” pa nim. 8 “Wumb epi sinałim wumb ei, enim kin kunum kunum mołmun. Ba na enim kin, kunum kunum mulał, mon!”

Gos Kułmał Kałiłmin Wumb Lasaras To Kundmun Ninjing

9 Jura wumb pei, Jiisas Besanii konu ełe mołum ni piik kin, eim mułum konu ełe onjung. Ok kin, Jiisas mendpił keningii nge onenjing mon. Ok Jiisas eim Lasaras kułum ei, eim er konj sim ei, Lasaras kenmin nik kin, onjung. 10 Kułmał kalk ełmin wumb owundu ei, Lasaras to kundmun ku, ni piinjing. 11 Nimbił erang, Jura wumb pei Lasaras piik kin, kułmał kalk lo ek piik ełmin wumb ei kin, si kindik kin, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing.

Jiisas Jerusalem Konu Ełe King Mił Tuk Pum

(Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)

12 Kunum endi nga, wumb tiłap owundu ei ok, ‘Pasopa,’ kunum kor owundu kunum ei ok piinjing ei, Jiisas Jerusalem konu ełe omba ni piinjing. 13 Yi piik kin, wumb ei puk kin, ond onguł ni epi sik, andłam ełe kui er mulnjung. Molk kin, wumb ei, wii tok yi ninjing: “Pe Gos sin paki tumba! Sinim Owundu Gos eim kindang onum. Eim embe ambił tonu kindmin. Eim sin Esrel wumb nge King!” 14-15 Pe Jiisas kung dongkii wał endi, kan sipi, tonu ełe mołpu kin, om. Ei Gos nge ek ka ok pułum ełe yi mił nim.

“Saiyon konu owundu ełe, wumb mund
mong enerei! Pe nga enim nge king
ei onum kin, eim kinei! Eim kung
dongkii wał peł ełe mołpu, onum.”

16 Ok Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, Jiisas eim epi oł erim ei, pii poł tunenjing. Ba ekii se Jiisas epin tonu ełe pum, eim tiłang owundu ei seng kanik kin, en enim piinjing ni, Gos nge ek kumb ok pulk ełe pim

ei, kun erang piinjing. Nga wumb eim kin enjing oł ei piinjing ku.
17 Ok Lasaras kułang paki to pendik kunum ei, wumb pei Jiisas kin molk, Jiisas eim Lasaras tukpu ełe wii tang kin, Lasaras angpi opu kin, konj nga multum ełe wumb pei, jep oł erang kanik wumb ei, Jiisas eim oł yi eririm pa nik, ek yi ninjing. 18 Wumb pei ei jep oł erpi eririm ei piik enjing wumb ei, puk kin, andłam ełe, kuruk punjung. 19 Pe lo ek piik nik ełmin wumb ei, en enim ek nik, piik piik erik kin, yi ninjing. “Pe enim enjing oł ei kapłi enanim. Wumb pei en enim eim kin ekii sik punmun.”

Griik Wumb Kombur Jiisas Kenmin Ni Piik Kin, Punjung

20 Wumb pei, Jerusalem konu ełe tonu puk ei, en enim kor owundu kuni ‘Pasopa’ ełe puk kin, Gos kin men tok ermin ni punjung. Nga Griik wumb kombur ełe ouni punjung ku. 21 Wumb Griik wumb ei, Pilip kin onjung. Pilip eim Galilii konu ełe orung Beseira konu kembis ełe wu. Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Wu puł, sin Jiisas kenmin ni piinmin,” ninjing. 22 Pe Pilip pupu kin, Endru kanpi ek ei neng kin, pukuł Jiisas kankił yi ninjing. 23 Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Gos na kindang mani mei wu telim ei onj. Pe na tiłang owundu simbii kunum ełe, mandi enim,” pa nim. 24 “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Pe Gos kingam Krais ei, eim mani mei ełe kindim. Pe Gos nge kingam kindang, eim mani mei ełe opu kulełang kin, eim mendpił mułułang. Ba Gos kingam mani mei konu ełe opu kułmba ei, eim wumb eim kin pii gii ninjing wumb pei, eim sipi orung simba. Ei yi mił ku, kuni mong eim endi mei ełe mani kulenenłang kin, eim mendpił mułang; ba kuni emb endi mei ełe mani kułang kin, kapłi ei kuni mong pei simba. 25 Wu endi ngenj ełe bun bun kułpu ermba wu ei, eim nge noman opu konj pimba ei, am ba. Ba wu endi, eim ngenj ei mendpił piinarpi kin, Gos nge ek ekii sipi, eim kongun er mułmba wu ei, eim noman konj sipi kin, kunum kunum konj mułmba ei, eim am punermba mon! 26 Pe wu nii endi, na nge kongun ei erim kin, eim na kin ekii simba wu ei, na mułmbii konu ełe, na nge kongun wu ei, eim na kin ouni mułmbuł. Pe wu endi, eim na kongun ei ermba wu ei, na nge Arnan eim embe ambił tonu kindmba.”

Wu Kingam Ei Wumb Ond Peri Ełe Tonu Kundei!

27 “Pe nam noman tuk ełe ei, embin tonum. Pe na nip kin, ek nipe ek nimbii? Pe nam Arnan kin yi nimbii, ‘Arnan, nim epi embin tui na kin tonu omba enim ei, nim se! Na ek yi mił ninermbii min? Nimbił erang, oł embin tui ei, na kin tonu omba nge nip kin, akip onj. 28 Nam Arnan ni nim nge embe ei, tonu opu owundu pimba.” Jiisas eim ek yi neng kin, pe Gos ek endi tonu epin konu ełe tor opu, yi mił nim, “Na nam embe ei, wumb ambilk tonu kindnjing. Pe nga am opu owundu ba enim,” pa nim.

29 Wumb Jiisas kin mandi angk mulnjung wumb ei, ek piik kin, yi ninjing. “Gur gaki endi enim,” ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, enjel endi opu, eim kin ek tangnim,” ninjing. 30 Jiisas eim ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Gos ek ei na kin mendpił ninanim mon! Ek ei, enim kin paki tungii nge piingii, ninim,” pa nim. 31 “Pe kunum mandi enim ei, Gos ya mei ełe mołmun wumb ei, mok tumba. Pe Seisen mei konu ełe mołmun wumb ei, tep mołum wu kis topu kindmba. 32 Pe na mei ełe moł, ekii se wumb na ond peri ełe to kundngii kunum ei, na wumb pei sip kin, na nam kin orung simbii,” nim. 33-34 Jiisas eim ek yi nim ei, eim kułmba nge ei, piingii ni yi nim. Wumb ek orung kindik kin, yi ninjing, “Sin lo ełe piinmin ei, lo ek yi ninim, ‘Krais Gos kindang wu, mei ełe mani opu, eim kunum kunum konj mułmba,’ ninim. Nimbił erang, nim ek yi nin, wumb wu kingam ei ond peri ełe to kundngii nin? Wu kingam ei nii?” a nim. 35 Jiisas ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe kunum aninga kopur, mei wumb nge tiłang ei, na enim kin ouni mułmbii. Pe enim tiłang ełe, oł kun andik er mułngii. Mon pim kin, Seisen nge emii dinga ei, enim sipi orung simba. Wu endi eim emii peng ba ei, eim konu jiłi orung ba ei, eim

piinermba mon! 36 Pe enim tiłang peng
mołmun ełe tiłang ei, na kin pii gii ningii.
Enim na kin pii gii ninjing kin, enim tiłang
ei nge, kingam ambiłam noł mił mułngii.
Nga enim tiłang ei, andik kin, oł kun erngii
ku!" pa nim. Jiisas eim ek ei nipi, poru nipi
kin, eim wumb mulnjung konu ełe, tuk am
pup kin, koi erim.

Jura Wumb Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

37 Jura wumb Jiisas eim jep oł pei erim
ei, kanik kin; ba enim Jiisas kin pii gii
ninenjing mon. 38 Pe ok ek ni tor kindiłim
wu Aisaiya nirim ek ei, pe keimi tonu pim.
Ok wu ei, Aisaiya eim ek yi mił nirim:

"Owundu wumb nii endi, sin ek ei ni tor
kindinjpin ei, pii gii ninenjing mon.
Pe Owundu eim nge noman dinga
ei, wumb pei kin andan tang kin; ba
wumb ei, pii poł tunenjing."

39 Wumb Jiisas kin pii gii ninenjing. Nim-
bił erang ek ni tor kindiłim wu ei, Aisaiya
ek endi nga nirim mił ei, keimi pirim. Eim
ek yi mił nirim.

40 "Gos eim, en enim ningił ambił ak tang
kin, en enim ningił ełe, kapłi kun
kinerngii mon! Nga noman erang
kin, kom ku mił peng kin, en enim
noman ełe, pii kun enerngii mon!
Pe nga en enim, nanim kin wan-
gin kin nanim paki top kin, oł yi
ermbii ni piik, enanmin!" pa ni Gos
Owundu yi nim.

41 Ek ni tor kindiłim wu ei, Aisaiya eim
Krais Gos kindang mei konu ełe mani wu
nge tiłang owundu ei, kanpi kin Krais nge
ek ka mendpił nirim.

42 Pe Jura wumb num kombur, Jiisas kin
pii gii nik kin; ba en enim lo ek piik nik
ełmin wumb ei kin, mund mong erik kin,
ek nik tor kindnenjing. Nimbił erang, lo ek
piiłmin wumb ei, sin men tołmun ngii ełe,
to anda kindngii, ni piik. 43 Gos en enim
embe ei, ambił tonu kindmba ni piinarik,
mon! Wumb en enim nge embe ei, ambił
tonu kindngii, ni piik enjing.

Jiisas Wumb Kos Piimba Ek Ei

44 Jiisas eim wii dinga topu kin, yi nim,
"Wumb nii endi, na kin pii gii nimba ei,
na kin mendpił mon! Ba Gos na kindang
onj kin, ouni pii gii nimba ku. 45 Wumb
endi, na kenmba ei mił ku, na Arnan na
kindang onj ei, kenmba ku. 46 Na nam
ya mei wumb ełe, tiłang nge onj. Wumb
nii endi na kin pii gii nimba wumb ei eim
wumb nii endi, noman tuk emii oł kis ełe,
min oł ei mił mulermba wu ei, na tiłang
ełe ekii simba. 47 Pe wumb endi, na ek
ei piipi, ekii sinerim kin, na eim ek kos
mił piip, yi enermbii. Na mani mei ełe
op, wu amb ek piip, kun erip kin, kos piip,
ermbii nge onenj mon? Na wu amb pei,
Gos kin orung simbii nge onj. 48 Pe wumb
endi, na nge ek ei ekii sinarpi buł ngopu
erim kin, eim kin kos piipi, ermba wu endi
mołum. Pe na ek nip, tor kindind ek ei,
pii gii ninenjing kin, ekii se Gos kunum
poru nimba kunum ei, eim kos owundu
piimba. 49 Na nam noman ełe piip kin,
ninand mon. Na Arnan eim na kindpi kin,
eim ek ei nipi, na ngopu kin, yi mił nim na
nind. 50 Pe na piind ei, na nge Arnan ek ei,
kunum kunum konj ngumba nge nip kin,
tonu kindiłim ei yi mił pałim. Na ek pei ni
tor kindind ei, na nge Arnan na kanpi nim
ek ei, na nip tor kindind," Jiisas pa nim.

13

Jiisas Eim Ekii Siłmin Wu Ombu Simb Ełe, Was Erim

1 Pasopa kuni nołmun kor owundu ei,
tonu omba mandi erang kin, Jiisas eim
piim. Eim mei ełe si kindpi kin, Arim kin
orung ba nge ni piim. Piipi kin, eim nge
wumb mei ełe mani mułngii ei kin, no-
man ngołum. Nga eim mei ełe wumb pei
noman ngopu pupu kin, kułmba kunum
ei, poru nim. 2 Pe kunum poru neng
kin, Jiisas kin ekii siłmin wu ombu kin,
kuni nok mułangin kin, Seisen opu, Jura
Eskerias konu ełe Saimon nge kingam eim
noman tuk ełe pum. Pang kin, Juras eim
Jiisas sipi kin, opu orung wumb ongii konu
ełe nipi, tor kindmba nge piim. 3 Jiisas eim
piipi, poru nim kin, eim Arim epi pei kin,
noman dinga eim ngopu, poru nim. (Nga
Juras Eskerias Saimon nge kingam ermba
oł ei piim ku.) Gos eim kindang om kin,
nga eim Arim Gos kin, orung ba, ku. 4 Pe
Jiisas eim kuni peł ei, si kindpi kin, eim

angpi, kon takis ei, guł topu sepi kin, kon alap endi sipi, eim kend ełe tałpi kin, eim kongun wu mił erim. 5 Eim yi erpi kin, noł sipi, ming endi sim ełe noł bein to kindim. Pe noł ming ni sipi, eim nge ekii siłmin wu ombu simb ełe, was erpi kin, kon alap kend ełe tałpi pendim ni sipi kin, eim simb ełe kil ngopu, yi erim. 6 Eim simb was erpi opu kin, Saimon Piisa mułum konu ełe tor wang kin, Piisa eim ek yi nim, “Owundu, nim na simb ełe was enjii on?” a nim. 7 Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na pe oł ei, ermbii end oł ei, nim pe pii poł tunenjii. Ba ekii se, oł ei pułe, nim pii kun enjii,” pa nim. 8 Piisa ek dinga yi nim, “Nim na simb was enenjii mon!” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na nim simb ei was enenj kin, nim na kin ouni mulenjii mon!” 9 Nga Saimon Piisa yi nim, “Owundu, nim na simb ełe mendpił was enerii! Ba na peng ełe ni, angił ełe, pei was erii!” pa nim. 10 Nga Jiisas eim ek yi nim, “Wumb ngenj ełe, noł was ok pei enjing ei, nga was enerngii mon! Ba simb ełe mendpił, noł was erngii nge sałim ei, erngii. Pe enim noman tuk ełe ka seng kin, mołmun. Ba enim wumb pei mon! Wu endi, Juras Eskerias wu ei, eim noman tuk ełe oł kis sałim. 11 Jiisas ek ei piipi, poru nim wu ei, eim opu orung wumb nipi, tor kindmba wu yi nim, “Enim wumb pei noman tuk ełe ka mulałmin,” pa nim.

12 Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu simb was er poru nipi kin, eim kon takis ei, nga kindpi kin, eim peł konu ełe orung mułum. Mołpu kin, ek yi nim, “Na enim kin oł enj ei enim piinmin, min? 13 Enim na ek emb to ngokun ełin wu owundu niłmin. Nik kin, enim ek kun yi niłmin. Na yi mił moł. 14 Na ek emb top wumb ngop, wu Owundu mołup kin, na enim simb ei was enj. Nga enim yi ku, enim engnjing noł kin, oł yi mił erei!” nim. 15 Na oł ei pe erip kin, enim andan top enj oł ei, nga enim enginjing noł kin yi ku erngii. 16 Na ek keimi mendpił enim kanip nind, ‘Kongun wu ei, eim nge wu Owundu ei kapłi to mani kindnałim. Nga wu endi kongun ermba pum wu ei, eim kindang pum wu ei, to mani kindpi kin, eim wu Owundu mił mulermba mon. 17 Pe enim oł ei nge pułe piik kin, enim yi mił enjing kin, enim noman ka piingii.

18 “Na nam sip mundunj kin, enim wumb ombu kin nind ei, enim pei mon. Ba pe epi ełe nge wumb ok pułmun Gos nge ek nirim ei, keimi pałim. Gos nge ek yi mił nirim: ‘Wu endi, na kin ende mołpuł kuni nunjpuł wu ei, na nge opu orung wu, tonu opu mołum.’ 19 Oł ei tonu onerang kin, na pe ek ei nip, enim ngond. Pe ekii se wu ei, oł yi erang kin, enim kanik kin, na Krais Gos kindang mei wu onj kin, pii gii ningii.” 20 Jiisas eim yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Na nge kongun wu kindamb pangin kin, wumb endi sipi tuk simba wu ei, eim na kin ouni simba. Nga wu endi na sim kin, na Arnan na kindang onj ei, ouni simba ku.”

Juras Jiisas Sipi Kin Opu Orung Wumb Ngumba Nge Pum

(Masyu 26:20-25, Mak 14:17,21, Luk 22:21-23)

21 Jiisas eim ek yi mił neng kin, eim noman tuk ełe embin tang kin, piipi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Enim mołmun konu tuk ełe wu endi mołum wu ei na opu orung wumb ongii konu ełe nipi, tor kindmba.” 22 Eim ek yi mił neng kin, eim kin ekii siłmin wumb ombu, en enim kumb kin erik kanik, “Wu nii endi ninim,” ni piinjing. 23 Wu endi Jiisas kin ekii siłim wu ei, Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jiisas mułum konu ełe mandi wii mułum wu ei, embe Jon. 24 Pe Saimon Piisa, Jon kanpi, peng ku tonu nim eim mandi mołum ei, eim kii se, Jiisas wu nii endi nimba ei, piimin ni piim. 25 Pe Jon eim Jiisas mułum konu ełe mandi pupu, Jiisas nge kom sipi mołpu kin, yi mił nim, “Owundu, nim nii kin nin?” 26 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi kin, yi nim, “Pe na kuni bres sup kin kindip orung sip kin, eim ngamb numba ei, wu ei mendpił. Pe Jiisas eim kuni bres sup kin kindpi kin, orung sipipi, Juras Eskerias, Saimon nge kingam ei ngum. 27-30 Pe Juras kuni ei sipi nang kin, Seisen Juras noman tuk ełe tuk pum. Pe Jiisas eim ek yi nim, “Nim epi endi enjii pin kin, sikir enjii,” nim. Pe

Juras kuni orung ei, sipi nopu kin, sikir anda pupu pum. Pe konu emii pim ei, poru nim. Jiisas eim ek ni piim; ba ei tonu peł ełe kuni ende nok mulnjung wu ombu, ek ei pułe pii poł tunenjing. Wu kombur en enim yi piinjing. Juras ku tep ełim wu ei kin, ninim ni piinjing. Juras eim epi top ermba ni konu kor owundu kunum top erpi, min wumb epi sinerang, wii mulnjung wumb ei ngopu, yi erang kin, Jiisas piipi ninim ni, yi piinjing.

Lo Ek Konj

31 Juras anda pupu pang kin, Jiisas eim ek yi nim, “Pe Gos kindang opu wu kingam telim, tiłang owundu seng kin, nga Gos wu kingam ei kin, tiłang owundu simba. 32 Pe na Gos nge tiłang owundu ei, na andan top ninj kin, Gos kindang mei wu telim ei, na nge tiłang owundu andan yi ku tumba. Gos eim andan topu, sikir ermba. 33 Enim na kangił mił, na enim kanip nind. Kunum endi ekii se aninga, enim na kurngii. Pe kunum aninga, na nam enim kin ouni moł. Pe ek ei Jura wumb kan yi ku ninj ek ei, enim kanip nind ku. ‘Na bii end konu ei, enim punerngii.’ 34 Na enim lo ek konj endi nip, enim ngond endi ei, yi mił. Enim engnjing noł noman ngungii ei, na enim noman ngoł mił, yi ngungii. 35 Pe enim engnjing noł endeim endeim ni, noman ngunjung kin, wumb pei yi piingii ei, enim na kin ekii sik endnjing wumb, ni piingii,” Jiisas yi nim.

“Piisa, Nim Nam Buł Ngunjii,” Nipi Jiisas Yi Nim

(Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34)

36 Saimon Piisa ek kii sipi, yi nim, “Owundu, nim konu jiłi punjii nin?” Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na bii end konu ei, nim na kin ekii sikin punenjii. Ba ekii se, nim na kin ekii sinjii,” nim. 37 Piisa nga ek nipi yi nim, “Owundu, nimbił erang pe, na nim kin ekii sip onermbii? Na pe kołup kin, nim paki tumbii,” Piisa yi nim. 38 Nga Jiisas ek kii sipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nim kolkun, na paki tumbii nin min? Na ek keimi mendpił nip, nim ngond; kei kultu pełi wii tunermba kunum ei, nim na nge embe ei, kunum tekliki ni tor kindnenjii,” Jiisas yi nim.

14

Erinjpin Gos Kin Pungii Andłam Ei Jiisas Mołum

1 “Enim noman embin tonum, yi enerei mon! Enim Gos kin pii gii ninjing kin, na kin pii gii ningii ku,” Jiisas pa nim. 2 “Na nge Arnan mołum konu ełe, konu pei sałim. Pe yi sinełang kin, na enim ok kanip niłamb. Na nge Arnan ngii ei pup kin, enim nge konu ełe, er kun ermbii ni pund. 3 Na pup konu ełe er ka er sep kin, nga orung op, enim kin ouni bin. Ei yi mił, na mułmbii konu ełe, enim na kin ouni mułngii ku.” 4 Jiisas eim yi nim, “Na bii end konu ełe andłam ei enim piinmin min?” 5 Pe Tomas ek nipi yi nim, “Owundu nim konu jiłi punjii nin? Sin piinanmin. Pe nim punjii andłam ei, sin er piimin mił nenj?” 6 Jiisas ek nipi ngopu, yi nim, “Na nam Arnan mołum konu ełe, andłam ei nge moł. Nga na nam ek keimi ei nge puł wu. Nga na nam noman konj kunum kunum ei nge puł wu moł, ku! Wumb endi na Arnan mołum konu ełe andłam eipi endi punermba, mon, andłam ei, na mendpił. 7 Pe enim na piik mulnjung kin, na nge Arnan ei, enim piingii ku. Pe enim eim piik kanik enmin mił, nga yi kun kanik piik erngii,” Jiisas yi nim.

8 Nga Pilip ek yi nim, “Owundu, nim Arnim ei, andan tan, sin kapłi piimin,” a nim. 9 Nga Jiisas ek nipi, Pilip ngopu yi nim, “Na enim kin kunum kinan muls. Pe Pilip nim na pii poł tunen, min? Wumb endi na piim wumb ei, na nge Arnan piim ku. Nimbił erang nim yi nin, ‘Nim Arnim, sin andan tan kenmin, nin?’ 10 Pe nim Pilip, na kin pii gii ninen, min? Na Arnan kin moł; nga na Arnan ei nam kin mołum. Na ek nip, enim ngond ei, na nam nge noman ełe nip ngunand mon. Na Arnan eim na kin eim nge kongun ei end. 11 Enim na kin pii gii ningii. Na nam Arnan kin moł. Nga Arnan eim na kin mołum. Pe enim ei piik, pii gii ninenjing kin, nga na kongun ni, jep oł pei erip punj ei, enim piingii. Piik kin, na kin pii gii ningii. 12 Na ek keimi mendpił nip enim ngond,

wumb endi na kin pii gii nim kin, eim na kongun ełe mił, yi ermba ku. Nga kongun owundu ermba ei, na enj kongun ei am tonu kindmba. Nimbił erang, na Arnan mołum konu ełe bii pund. 13 Epi endi simin nik kin, na nge embe ełe prei enjing kin, enim kapłi singii. Yi erangin kin, na Arnan eim nge kingam na kin embe ambił tonu kindmba. 14 Enim na nge embe ełe oł endi ermbii nik, Gos kin kii sik, prei enjing kin, na kapłi ermbii."

Jiisas Gos Nge Gui Ka Ei Kindmbii Nim

15 "Enim na kin noman ngunjung kin, na lo ek ei piik, ekii singii ku. 16 Nga na Arnan kin kii simbii Gos eim nge Gui Ka kindang, enim paki tumba wu ei, ek keimi puł wu. Ei enim kin kunum kunum mułmba. 17 Ei Gos ek ka ei, ek keimi mendpił nimba. Mani mei wumb pei eim singii ei, kapłi enanim. Nimbił erang, eim kanik kin, pii poł tunanmin. Nga eim kongun ełim mił, ei piinanmin ku. Ba enim ei piinmin. Nimbił erang, ei eim enim noman tuk ełe mołum kin, nga mułmba ku.

18 "Na enim kin si kindip pamb kin, enim kangił ernjing, menjing mulerang mołmun mił, yi mulerngii mon. Na enim kin orung ombii. 19 Mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, na kunum aninga kinerngii mon, ba enim na keningii. Na noman konj sip, kunum kunum mułamb kin, ei nga enim yi ku, noman konj kunum kunum mułngii. 20 Kunum ełe, enim piingii ei, na Arnan kin mułamb kin, yi mił ku, enim na kin mułangin kin, nga na enim kin, yi ku moł.

21 "Wumb nii endi, na nge lo ek ei sipi, ekii simba wumb ei, na kin noman ngonum. Ngang kin, na nge Arnan eim noman wumb ei kin ngang kin, nga na wumb ei kin, noman ngumbii ku. Nga na eim mułmba konu ełe tor wamb kin, na nam eim kin andan tumbii ku." 22 Jiisas eim ek yi mił neng kin, wu Juras endi, eim Eskerias Saimon nge kingam mon. Wu eim ek nipi, Jiisas ngopu yi nim, "Owundu, nimbił erang nim sin kin, ni ninim andan tunjii nin, ba ya mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei kin, nim andan tunenjii nge nin, min?" 23 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Pe wumb endi na noman ngołum ei, eim na nge ek ekii simba wu ei, na nge Arnan wumb ei, kin noman ngumba ku. Nga sił Arnan kin, na ouni o puł, wumb ei kin mułmbuł. 24 Wumb endi na kin noman ngunałim ei, eim na nge ek ei ekii sinałim ku. Pe enim piinmin ek ei, na nam nge ek mon. Na Arnan nge ek ei, eim na ngopu kindang kin, na onj.

25 "Pe na enim kin ouni mołpun kin, na ek ombu enim kanip nind. 26 Ba enim paki mendpił tołum ei, Gos Gui Ka enim paki tumba. Na nge noman dinga ełe, na Arnan ei kindmba. Gos Gui Ka enim kin epi pei andan tumba. Tang kin, enim nge noman ełe pirek neng kin piingii ei, na enim ok nip ngur ek ei, pei enim noman ełe piingii.

27 "Na enim si kindip, bii peng kin, na enim noman emin ngond. Nam nge noman emin kanim eipi enim ngond ei, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, en enim noman emin ngok enmin oł ei nge, na enim ngunand mon. Enim noman embin tum kin, mund mong yi enerngii mon! 28 Na enim kanip kin nip ngunj ek ei, pii poru ninmin, 'Na pe enim si kindip kin, na Arnan kin bii end. Ba na nga enim kin orung ombii.' Pe enim ok na kin noman ngunjung kin, na nge Arnan kin bii nge, enim ka piingii. Ei nimbił erang, na Arnan kin bii kunum ei, Gos Gui Ka kindamb kin, enim kin mołpu kin, dinga ngumba. Nga na Arnan eim Owundu mołang kin, na mani moł. 29 Nga pe oł ei, tonu onerang kin, na ek ei, ok nip enim ngond. Pe ekii se, yi mił tonu om kin, enim na kin pii gii ningii. 30 Pe na enim kin ek pei nip, enim ngumbii pinałim. Nimbił erang, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, Seisen noman tuk ełe mułang kin, ei ongii mandi onum. Pe eim oł endi na kin ermba ei, kapłi enanim. 31 Ba mani mei ełe wumb pei, epi endi piingii ei, na Arnan kin noman ngop ei nge, na Arnan ek nirim mił ei, na ekii sił."

"Pe enim engngei! Sinim pamin!" Jiisas pa nim.

15

Jiisas Eim Ond Mong Wain Mił Mendpił Mołum

1 Jiisas eim ekii siłmin wumb ek nipi
ngum, “Nam na ond wain mendpił mił
moł. Na nge Arnan ei, ond wain pin nge
tep ełim wu mił mołum. Nga wumb ei
na kin pii gii ninjing wumb ei, na nge
ond angił mił mołmun. 2 Na nge angił ełe
ond mong tunałim ei, na Arnan top tor
kindiłim. Ei yi mił, wumb nga oł kun ka
enarik wumb ei, na kin pii gii ninenjing
wumb ei, na Arnan wumb ei, top tor
kindmba. Ond angił kombur mong tołum
ei, na Arnan eim kołmung topu, er ka erpi
erang kin, nga mong pei ka tumba. Ei yi
mił, wumb oł kun ka kombur oł ei ełmin;
ba oł kun pinałim mił oł ei, top si kindmba.
Yi erang kin, wumb ei, oł kun ka mendpił
nga erngii. 3 Na nge ek nip, enim ngond
ei erang kin, enim noman tuk ełe, kun ka
wii mułngii. 4 Enim na kin ouni mułangin
kin, na enim kin mułmbii. Pe ond angił ei
pupu, ond mam ełe kin pinerim kin, ei ond
mong tunermba. Yi mił ku enim na kin
mulenjing kin, enim yi ku, oł kun ka wii
enerngii mon!
5 “Na ond wain mendpił mił moł. Nga
enim ond wain ei angił mił mołmun.
Wumb endi eim na kin mułang kin, na
eim kin mułmbii ei, eim oł kun ka wii
pei ermba. Pe enim na wak tunjung kin,
enim oł kun ka wii endi enerngii, mon!
6 Pe wumb endi na kin mulerim kin, ei
yi mił, ond wain angił kułii erang kin, to
tor kindinmin mił, yi erngii. Erik kin, ond
angił ei, kułou tok kin, dup kałiłmin. 7 Pe
enim na kin mułangin kin, na nge ek ei
enim noman tuk ełe pim kin, enim noman
ełe Gos kin prei erngii ei, enim kin oł yi
mił ku, tonu omba. 8 Pe enim oł kun ka
wii enjing kin, na Arnan oł ełe nge, eim
embe ambił tonu ba. Seng kin, enim na
nge kongun wumb mendpił erik mułngii.
9 Na Arnan na noman ngołum mił, yi ku,
na enim kin noman ngoł. Enim na kin
mulnjung kin, na noman ełe, enim kin
kunum kunum er ngumbii. 10 Pe enim na
nge lo ek dinga ei ekii sinjing kin, enim na
nge noman kunum kunum er ngumbii. Ei
mił ku, na nam Arnan nge lo ek dinga ei,
kun ekii sił. Sip kin, eim nge noman kaimb
ngopu ełe ei, na moł.
11 “Na nam ek ei, enim kin ngond ei
nge, noman ka ei enim kin peng kin, enim
noman ka piik mułngii. Ei enim noman
tuk ełe piki to peng kin, kunum kunum
ka piingii. Yi ni piip kin, na ek ei enim
kin ngond. 12 Na nge lo ek dinga ei yi mił
pałim. Enim engnjing noł mołmun ei, no-
man ełe ngungii ei, na enim noman ngoł
mił ngungii. 13 Pe wumb endi eim nge wu
puł pei ni, wumb endi paki tumbii ni, erpi
kułmba ei, noman ngok, ngok enmin oł ei,
to mani kindmba. 14 Pe enim na ek dinga
nind ek ei ekii sinjing kin, enim nam nge
wumb puł mendpił mułngii. 15 Kongun
wu ei eim nge wu owundu ermba oł ei
piinałim. Pe yi ku, na enim kongun wu
ninermbii mon. Nimbił erang, na Arnan
nge ek nipi ngurum ek ei, na enim kin nip
poru ninj. Ei nge, na piip kin, enim nge
wu puł mendpił nind. 16 En enim na sik,
mundnenjing mon! Ba na enim sip, poru
nip kin, mundunj. Mondup kin, enim
kongun ełe kindinj ei, enim Gos kongun
erangin kin, oł kun ka wii tonu omba nge
nip kindinj. Pe enim nge kongun kun
ka wii tonu wang kin, kunum kunum yi
erik mułngii. Mułangin kin, enim na nge
noman dinga ełe, Gos kin prei erik na
Arnan ngok epi endi simin ningii ei, enim
kapłi ngumba. 17 Na enim ek dinga yi mił
nip ngond. Enim engnjing noł, endeim
endeim ni, ei noman ngungii.”

Mei Wumb Pei Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Kin, Opu Orung Erngii

18 “Ya mei ełe pii gii ninenjing wumb,
enim kin opu orung enjing kin, enim pi-
ingii ei, na kin kumb se, opu orung erik, ei
piingii. 19 Nga enim pii gii ninenjing mei
ełe wu mendpił piłang kin, wumb ei, enim
si tuk, noman ngok siłangin. Ba enim ya
mei ełe nge wumb mon. Na enim pii gii
ninenjing wumb ei si tor kindip kin, enim
nam nge sip mundunj. Ełe nge, mei ełe
pii gii ninenjing wumb ei, enim kin opu
orung erngii. 20 Na enim kanip nind ek ei
piik mułngii, ‘Kongun wu ei eim nge wu
owundu ei, to mani kindnermba mon! Pii
gii ninenjing wumb ei, na muls konu ełe
ok, na kin oł embin tui ngunjing ei, oł ei
mił, enim mułngii konu ełe, yi erngii ku.
Na nge ek ekii sinjing pim kin, enim nge ek

ei, ekii singii ku. 21 Ba wumb ei, na Arnan
mołpu kin, na kindang onj ei, piinenjing
wumb ei, enim kin oł pei yi erngii. Nim-
bił erang, enim na nge ekii siłmin wumb
mołmun. 22 Pe keimi onarip kin, na ek
wumb ei ngunenj pim kin, wumb en enim
oł kis enjing ei, singambił piinerngii. Ba
pe, wumb en enim oł kis ei koi erngii konu
ełe endi sinałim mon. 23 Wumb endi, na
kin opu orung ermba ei, eim nge Arnan ei
kin, opu orung ermba ku. 24 Kongun ełe
kanim kanim ok, wumb endi enerik oł ei
nge, na enim konu tuk ełe enj. Pe keimi,
na jep oł ei enenj pim kin, wumb en enim
oł kis ei pim kin, ei piinerngii. Ba pe oł
ei kanik poru nik, na nge Arnan kin ouni,
opu orung enmin. Nimbił erang, enim na
kin pii gii ninenjing. 25 Ba en enim enmin
oł ei, en enim lo ek endi, lo mon ełe poł
pendnjing ek ei, pei keimi tor onum. Ek ei
yi mił ninim, ‘Wumb en enim na kin opu
orung wii enmin.’

26 “Ba paki tołum nge wu endi, enim kin
erang, dinga mułngii ei, eim na Arnan kin
mołum ei, na kindamb, enim kin omba.
Omba wu ei Gos nge Gui Ka ei ek keimi
mendpił niłim. Gos Gui Ka pim kin, na
Arnan kin mołpu kin, omba. Gui Ka ei opu,
na nge ek ei nip tor kindmba. 27 Nga enim
na nge ek ni tor kindngii ku. Nimbił erang,
ok enim na kin mułangin kin, na kongun ei
pułngun mondup kin enj. Nga ok molk kin,
pe mołum,” Jiisas pa nim.

16

Jiisas Ek Nga Eim Ekii Siłmin Wumb Ngum

1 Jiisas nga ek yi nim, “Na enim pii gii
ei, si kindik, enerngii ni piip kin, ek ei nip
enim ngond. 2 Enim Jura men tołmun ngii
ełe wumb enim to anda kindngii. Nga ekii
se, enim Gos nge kongun paki tok ermin
ni piik kin, wumb ei, ok enim to kundngii.
3 Wumb en enim na nge Arnan ei piinarik
kin, nga na piinarik kin, oł yi mił erngii.
4 Ba na enim kin oł embin tui oł ei nge,
tonu omba ni piip kin, na enim kengip
ngop nind. Nga ekii se, oł ei tonu om kin,
enim ei piingii.

Na enim kin ek yi nir mił, ei piingii.
Nimbił erang, ok na enim kin mołup kin,
ek ei nip enim ngunerir.

Gos Nge Gui Ka Kongun Yi Ełim

5 “Ba na Arnan kindang onj konu ei, nga
orung bii end. Ba enim mołmun wu ei,
endi na, ‘Nim konu jiłi punjii en?’ Ek yi
endi nik kin, na kii sinenjing mon. 6 Ba
na ek ei, enim kanip nemb kin, enim nge
noman ełe embin mendpił enim. 7 Ba
na ek keimi nip enim ngond. Na enim
si kindip kin, na bii ełe nge, enim paki
tumbii. Pe na punenj kin, Gos Gui Ka
ei, enim paki to ermba ei, enim paki
tunermba. Pe na punenj kin, enim dinga
paki to ermba Gos Gui Ka ei, enim kin
onermba. Ba na punj kin, eim kindamb
kin, enim kin omba. 8 Nga Gos Gui Ka opu,
ya mei konu ełe, pii gii ninenjing wumb
ei, kongun erpi andan tang kin, en enim
piingii ei, oł kis enjing pimba. Nga oł kun
ka oł pałim ni, Gos en enim kos pimba ei,
piingii ku. 9 Gos Gui Ka andan tang kin,
wumb en enim oł kis enjing pułe ei, en
enim na kin pii gii ninarik kin, endnjing
ei, piingii ku. 10 Nga oł kun mendpił ei nge
pułe andan yi mił tumba. Nimbił erang na
Arnan kin nga orung bii ei, enim nga na
kinerngii mon. 11 Gos wumb kos piimba
ei nge pułe andan yi mił tumba. Nimbił
erang, mei ełe wumb tep er mołum wu
ei Seisen, eim dup owundu kin kunum
kunum mułmba. Yi mił ku, wumb pii gii
ninenjing wumb ei kos owundu singii ku.

12 “Na ek pei pałim ei nip enim ngumbii
end; ba pe na enim ngumbii end ei, pe
enim kapłi ei piinerngii pałim. 13 Ba Gos
nge Gui Ka ei ek keimi mendpił niłim
ei, opu ek nipi enim kin ek keimi andan
tumba. Nga eim noman ełe ek endi nipi
enim ngunermba mon! Ba Gos nge ek
eim piipi ek ei nipi enim ngumba. Ngopu
kin, nga oł ekii se tonu omba ei nipi enim
ngumba ku. 14 Gos Gui Ka eim na nge ek
ei sipi opu kin, enim tor pułe nipi andan
tumba. Oł yi ermba ełe, na embe ambił
tonu kindmba. 15 Na Arnan nge epi pei
ei, na nge ei piip kin yi mił nind. Gos Gui
Ka na nge epi pei ei sipi opu kin, enim kin
andan tumba,” pa nim.

Noman Embin Tonum Ei, Nga Kunum Kunum Ka Piimba

16 Jiisas nge ek yi nim, “Pe nga kunum
aninga kopur enim kinerngii. Nga ekii se
kunum aninga enim na keningii!” 17 Jiisas
eim kin ekii siłmin wu kombur en enim
ek yi mił ninjing, “Ek ei pułe sinim piimin
ni, ninim mił nenj? Eim yi nim, ‘Enim
pe kunum aninga na kinerngii. Nimbił
erang nga nam Arnan kin bii ni pund,’ pa
nirim. 18 Nga ek yi ninjing, ‘Pe kunum
aninga,’ ninim ei nipe ek ninim? Sinim
eim ninim ek ei, pułe pii poł tunanmin,”
ninjing. 19 Nik kin, Jiisas eim kii singii
enjing ei, Jiisas eim piipi kin, ek nipi ngopu
yi nim, “Na ninj ek ei, pułe piimin nik,
kii sik orung orung er mołmun min? Na
ek yi mił ninj, ‘Kunum aninga pe enim na
kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim
na keningii,’ pa ninj. 20 Ei na ek keimi
mendpił nip enim ngond. Mani mei ełe
wumb ombu pei, na to kundnjung kin, ka
piingii. Ba ełe nge, enim noman embin
to piingii. Nga noman embin ei, opu ka
peng kin, nga enim ka mendpił piingii.
21 Amb endi kangił mengmba ei piipi kin,
noman embin to piiłim. Nimbił erang ei
ngenj kumbii ełim; ba eim kangił mengpi
kin, eim ngenj kumbii nga piinerim mon.
Eim kangił mengpi tonu om ei, kangił kan
ka kanpi se mułum. 22 Ei mił pe enim
noman embin piinmin. Ba na enim nga
kenmbii kunum ei, enim ka piingii. Enim
noman ka piingii ei, wumb endi to eipi
kindnermba mon!
23 Kunum ełe enim epi endi na kin kii
sinerngii mon! Na ek keimi mendpił nip
enim ngond. Pe enim na Arnan kin epi
endi simin ni, prei erngii ei, na nge noman
dinga ełe, enim kii singii epi ei enim
ngumba. 24 Ok enim na nge noman dinga
ełe epi endi simin nik kin, Gos kin prei
enenjing mon! Pe enim epi endi ei kii sik
ei, sinjing kin, en enim noman ka mendpił
seng piingii,” pa nim.

Mei Ełe Oł Kis Ei Jiisas To Mani Kindim

25 Jiisas nga ek yi nim, “Na ek ombu nip
ek ekin top ninj. Nga ekii se kunum endi,
tonu omba ei, enim kin ek ekin top nip
enermbii, mon! Ba nam ek kun nip tor
kindip kin, Arnan mołum mił eim kin nip
tor kindmbii. 26 Kunum ełe, enim na nge
noman dinga ełe, Gos kin prei erngii; ba
na enim kin ek nip yi ninenj ełe, na nam
prei eramb kin, na Arnan kii sip enim paki
tumba, ei mon nip end. 27 Na nge Arnan
enim noman ngonum. Ngang kin, nimbił
erang, enim na kin noman ngonmun. Na
Arnan Gos kin mołup, enim kin onj ei
enim pii gii ninjing. 28 Kumb ok na nam
Arnan kin ouni mołup, Arnan si kindip
mani mei ełe onj. Pe na mei konu ełe ei
si kindip kin, Arnan kin nga orung bii,” pa
nim.
29 Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu
en enim yi ninjing, “Pe nim ek ekin tu-
narkin kin, ek ni tor kindin,” pa ninjing.
30 “Pe sin pii kun enmin ei, nim wumb endi
epi kii simba ni, kui enan mon. Ninim, epi
pei pii poru niłin wu ei, pe sin pii gii nin-
min ei, nim Gos kin ouni molkun on,” pa
ninjing. 31 Jiisas eim ek nipi orung kindpi
yi nim, “Pe enim na kin pii gii ninmin min?
32 Piinmin! Pe kunum mandi enim ei,
tor wang kin, wumb enim endeim endeim
mułngii konu ełe, si pok erik, en enim
konu eipi eipi kindngii. Kindangin kin,
enim na si kindik kin, konu ełe eipi eipi
pungii. Ba na nam mendpił mulermbii
mon! Na Arnan kin ouni mułmbuł,” pa
nim. 33 “Na nam noman ełe yi piind ei,
enim na kin noman emin seng mułngii ei,
na enim kin ok ek yi ninj, ‘Mani mei ełe
enim oł embin tui pałim. Ba enim noman
dinga peng mułngii! Mułangin kin, na ya
mei ełe wumb dinga oł kis ei na to mani
kind poru ninj,’ ” pa nim.

17

Jiisas Eim Prei Erpi Kin, Eim Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Paki Tum

1 Jiisas ek yi ni poru nipi, eim tonu
epin konu ełe tonu kanpi yi nim, “Arnan,
kunum tonu op poru ninim. Ninim nge
kinganim ei eim embe ambił tonu kind-
njii. Yi mił Arnan, ninim nge kinganim na,
nim embe ambił tonu kindmbii. 2 Nimbił
erang, nim na noman dinga ngun, poru
nim. ‘Na wumb pei tep er mułmbii,’ nin.
Ninim wumb sikin kin, na ngun wumb ei,
nam nge noman konj ei, wumb ngumbii.

Pe noman konj ei ngunj, wumb ei sik, kunum kunum konj mułngii. 3 Noman konj sik, kunum kunum mułngii ei yi mił; wumb en enim piinmin. Nim Gos keimi endeim mendpił molkun kin, nam Jiisas Krais, nim mendpił na kindan onj ni, yi piingii. 4 Arnan, na nim nge embe ambił tonu kindip kin, ya mei ełe wumb ei, andan tunj poru nim. Neng kin, nim na kongun ei erii ni ngun, kongun ei, na er poru ninj. 5 Pe na Arnan, kumb ok mei sineririm kunum ei, na nim kin ouni mult ei, nam tiłang owundu pirim. Pe na yi piind, Arnan, ok nam tiłang owundu ei na ngunjii!

6 “Nim mei wumb ełe tor sikin kin, wumb na ngun wumb ei, ninim nge noman dinga ei, na andan tunj. Ninim nge wumb ei, na ngo poru nin. Nga wumb ei nim nge ek ei ekii ka sinjing. 7 Pe wumb en enim piinmin ei, Arnan nim epi pei na noman dinga ngo poru nin ei piik kin, nga epi ei, ninim kin onum ni piinmin ku. 8 Nim ek pei ni na ngun ek ei, na nip wumb ombu ngunj ei piik kin, keimi na nim kin ouni mołup kin, onj ni piinmin. Piik kin, nim na kindan onj ni, nim kin pii gii nik mołmun.

9 Na prei eramb kin, nim wumb omba paki tunjii. Tokun kin, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb pei ei kin, nim paki tunjii na prei enand mon. Ba Gos, ninim wumb sikin kin, na ngum wumb ei kin, prei erip paki tunjii. Nimbił erang wumb ei, ninim sikin mundkun eran kin pii gii ninjing wumb ei, nim nge wumb mołmun. 10 Na nge wumb ei, nim nge wumb pei, nga nim nge wumb ei, na nge wumb. Pe wumb ei, na embe ambił tonu kindinmin. 11 Na nim kin ombii. Pe na mei konu ełe nga mulermbii; ba wumb ei mei konu ełe mułngii. Na Arnan oł kun ka nge puł wu. Arnan, ninim wumb ei, tep eran kin, ninim nge noman dinga ełe mułngii. Siłip noman ende pałim ei mił, wumb en enim yi mił peng ku, mułngii. 12 Na wumb ombu kin, ouni muls kunum ei, na tep ka eramb kin, nim nge noman dinga ełe ka mulnjung. Nim noman dinga endi nikin, na ngun ei, piip kin, na tep ka er mułamb kin, endi am punerim ei, ninim nge mon pułun ełe, ek yi nirin mił ei, keimi pimba pałim. Wu endeim mendpił am ba. 13 Arnan, pe na nim kin ond. Na mei konu ełe mołup kin, na ek ei nemb kin, na nge noman ka ei, wu ombu kin piki tang, mułngii ei nge, en enim noman ka peng yi er mułngii. 14 Arnan, nim nge ek ei, na nip wu ombu ngunj. Ba wumb pii gii ninenjing wumb ei, wumb ombu kin opu orung enjing. Nimbił erang wumb en enim pii gii ninenjing wumb ei mił, wumb endi mon. Nga yi mił ku, na pii gii ninenjing wumb ei mił endi mon ku. 15 Na prei erip kin, mei ełe si tor sinjii ninand mon! Na prei erip kin nimba wumb ombu tep ka enjii nge nind. Yi eran kin, wu kis endi Seisen ei opu enim pii gii ei to eipi eipi kindnermba mon. 16 Nga en enim mei ełe nge wumb mon! Pe na yi ku, mei ełe nge wu mon ku! 17 Gos nim wumb ei eran kin, ninim na nge ek ei, ekii singii. Ninim ek ei ek keimi mendpił. 18 Ok nim na kindan op mei ełe wumb mulnjung konu ełe muls ei, yi mił ku; na wu ombu mei ełe wumb mołun konu tuk ełe punmun. Punmun ei, kindind ei nge, mei wumb pei nim ek piingii. 19 Na nam nge noman konj ngop kin, wu ombu kin paki tumbii ei, ninim nge ek keimi ei, pii gii ninjing kin wumb ei, ninim nge ek ekii singii. Pe wu ombu nim nge wu mendpił mułngii.

20 “Na wu ombu kin mendpił, prei er ngunand mon! Ba wu ombu puk kin, na nge ek ei ningii wumb ei kin, wumb na kin pii gii ningii nip end ku. 21 Na nim prei er ngond yi; wu ombu pei noman ende sek mułngii. Arnan, nim na kin mułan, na nim kin mułamb enmbił oł ei, wumb ei yi erngii. Erik kin, siłip kin piik mułngii, ei nge, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, yi piingii. Gos nim kindan onj ni piik kin, pii gii ningii. 22 Nim na embe ambił tonu kindin ei mił ku, na en enim kin yi ku erinj. Ei nge, en enim noman ende sek mułngii. Ei yi mił ku, kumb ok siłip noman ende se mułmbuł. 23 Nim na kin ende mołmbuł yi ku, na en enim kin ende mołmun. Yi mił ermbił ei, en enim noman ende sek mułngii. Pe nga mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, en enim piingii ei, Gos nim na kindan onj, ni piingii. Nim wumb

ei noman ngołun mił ei, na noman ngoł.
24 “Arnan, na noman ełe yi piind. Nim
wumb sikin kin, na ngum wumb ei, na pu
mułmbii konu ełe, ouni mułmun nind. Ei
nge, na wumb nam nge tiłang owundu ei
keningii. Kumb ok mei sineririm kunum
ei, Gos nim na noman ngołun. Nga tiłang
owundu ei, ngurun ku. 25 Na Arnan! Nim
Gos oł kun ka mendpił puł wu. Mani mei
ełe pii gii ninenjing wumb ei, nim pii poł
tunerik mon! Ba na nim piił. Nga ya wu
ombu nim piiłmin ku. Gos nim na kindan
onj ni piinjing. 26 Na nim nge oł dinga ei,
wumb kanik andan tunj. Na nga andan
tumbii nge wumb, en enim noman ngok
enmin, oł ei piingii. Nim ei piikin kin,
nim na noman ngun yi ku, wumb ei kin
ngunjii. Nga yi ku, na en enim kin, ende
mułmbii,” pa nim.

18

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Kin Ngum (Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)

1 Jiisas eim prei erpi ei poru neng kin,
eim kin ekii siłmin wu ombu kin, ouni
puk, noł endi embe Kiron. Noł Kiron
ełe orung puk kin, orung ond Olip mong
nołmun ond pin pendnjing konu ełe, tuk
punjung. 2 Juras Jiisas nipi, opu orung
wumb ngumba wu ei, eim konu orung ełe
ond Olip telnjing konu ełe, eim piim ku.
Nimbił erang, kunum kunum Jiisas eim
kin ekii siłmin wu ombu kin, ond mong
Olip telnjing konu ełe, kułou tołmun konu
ełe Juras eim piim. 3 Pe Juras eim opu
wu kombur sipi kin, nga kułmał kałiłmin
owundu enim nge opu ond wu kombur
kindangin wu ni, lo ek piiłmin wu ei sipi,
konu orung ełe, tuk om. Pe wumb ombu,
dup jep kandik sik, opu epi sik, ambilk
tu wunjung. 4 Jiisas eim kin, oł ombu
pei tonu omba erim ei, Jiisas eim piipi
poru nim. Nipi kin, wumb onjung konu
ełe mandi pupu yi nim, “Enim nii kuruk
onmun?” pa nim. 5 Pe wumb ek nik,
orung kindik yi ninjing, “Sin Jiisas Nasares
nge konu ełe wu ei kurpun onmun,” pa
ninjing. Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi
nim. “Ei na mendpił moł.”

Nga Juras eim Jiisas sipi, opu orung
wumb ngumba wu ei, wumb kin ouni
angk mulnjung. 6 Nga Jiisas eim ek yi nim,
“Ei na mendpił moł!” Yi neng kin, wumb
puku sik, orung bin ni erik, mei ełe mani
bok tunjung. 7 Jiisas nga ek nipi yi mił kii
sim, “Enim nii kuruk onmun?” Wumb ek
nik yi ninjing, “Jiisas Nasares konu ełe wu
ei kurpun onmun,” yi ninjing. 8 Jiisas ek
nipi, ngopu yi nim, “Na enim ek poru ninj
ei, ‘Na mendpił moł.’ Pe enim na kuruk
onjung kin, wu ombu wak tangin pungii,”
pa nim. 9 Eim ek yi nim ek ei, ok eim nirim
ek ei, keimi pimba ni piipi nim. “Arnan,
nim wu ombu na ngun ei, endi wak top
kindnenj.” 10 Saimon Piisa eim tui kepii olt
endi, se mułum ei sikir sipi, kułmał kałiłim
owundu wu ei nge kongun wu endi nge
kom ełe, tui topu, kiłip to kindim. Tum
kongun wu ei, eim embe ‘Melkas’ niłmin.
11 Pe Jiisas eim Saimon Piisa kanpi yi nim,
“Tui kepii olt ei nge, konu ełe orung kindii!
Na Arnan oł embin tui ei to mundum ei, na
kin tonu onermba ni piin min?” pa nim.

Jiisas Anas Mułum Konu Ełe Sipnjing

12 Pe opu ełmin wumb tiłap ei ni, opu
tep ełim wu ni, Jura wumb opu ond wu
ombu ni, enim ok Jiisas ambił gii nik, kan
ngunjung. 13 Wu Kaiyapas gułum Anas
mułum konu ełe ok sipnjing kunum ełe,
Kaiyapas eim kułmał kałiłim wu owundu
kongun konj ei erim. 14 Kaiyapas eim ok
Jura wumb kanpi yi nirim, “Wu endeim
kapłi kołpu, sinim wumb pei paki tumba,”
nirim.

Piisa Yi Nim “Na Jiisas Kinał,” Nim (Masyu 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

15-16 Saimon Piisa kin, na Jon, Jiisas
sipnjing konu ełe ekii se punjnguł. Nga
wu endi eim kułmał kałiłim wu owundu
ei kaniłim. Yi peng kin, wu Piisa ni pupu,
Jiisas sipik enjing konu ełe tuk pum. Pupu,
kułmał kalk ełmin wumb ei, ekii se pum;
ba Piisa eim kung gui ondu mandi ełe
torung angpi mułum. Pe na Jon, wumb
onjung konu ełe tuk ełe onj. Pe na pup kin,
kung gui ondu tep mułum ambił ei kin ek
neng kin, na Piisa nirik tu wunj. 17 Ambił
kung gui ondu ełe tep er mułum ambił ei,

ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim wu ei kin, ekii sikin endin wu kun min?” Piisa ek nipi yi nim, “Na mon!”

18 Kongun wumb ni, opu ond wumb ei, en enim dup endi kelnjing. Nimbił erang konu jii nim. Wumb ei, dup ełe mandi dup piik mulnjung. Nga Piisa eim tuk ełe pupu angpi kin, dup ełe piipi mułum ku.

Kułmał Kałiłim Wu Owundu Ei Jiisas Kii Sim
(Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)

19 Kułmał kałiłim wu owundu ei, eim Jiisas kin ekii sik ok, wu ombu nge kii sim. Nga eim ek nipi, wu ngopu eririm ek ei mił piimbii nipi kin, Jiisas kii sim. 20 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na wu amb pei kanip ek peni ełe nip ngoł. Nga kunum kunum men tołmun ngii ełe ni, Gos nge men ngii owundu ełe, nirik wumb pei ek emb top nip, wumb ngoł ku. Konu ełe Jura wumb kułou tołmun konu ełe, ek embe top nip ngoł. Na ek endi koi er ninał mon. 21 Nimbił erang nim na kii sin? Ek emb top wumb ngop ei piinjing wumb mołmun wu, kii sikin piinjii. Wumb ombu na nir ek ei piik mołmun,” pa nim. 22 Jiisas eim ek yi mił neng kin, opu ond wu endi mandi angpi mułum ni opu, Jiisas angił misin topu, yi nim. “Nim ek yi mił nikin, kułmał kałiłim wu owundu ngon min?” pa nim. 23 Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek kis endi nił pim kin, kapłi pe nim ni tor kindan wumb pei piingii. Ba ek kun ninj pim kin, kapłi pe nimbił erang nim na ton?” pa nim.

24 Pe Jiisas kan to pendnjing mił peng kin, wu Anas Jiisas kindang, kułmał kałiłim wu num Kaiyapas mułum konu ełe kindim.

Piisa Nga Yi Nim, “Na Jiisas Kinał Mon!”
(Masyu 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)

25 Saimon Piisa eim dup piipi, angpi mułang kin, wumb eim kanik yi ninjing. “Nim wu ei kin ekii sikin wu min?” Pe eim ek kend topu yi nim, “Ei na mon!” nim. 26 Kułmał kałiłim owundu wu ei nge kongun wu endi Piisa eim wu ei kom tui kepii kin tum ei nge, tiłap ende wu endi, opu yi nim, “Keimi mendpił na nim kenj ei nim eim kin ouni tuk ond mong Olip pin ełe, tuk mułun ni kenj,” pa nim. 27 Piisa nga eim ek dinga nipi yi nim, “Na Jiisas kinał mon!” Yi neng kin, pe mendpił kei kultu peli wii tum. Wii tang kin, Piisa eim kin Jiisas ok nirim mił, ek ei piim.

Jiisas Pailos Mułum Konu Ełe Sipnjing
(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)

28 Kułmał kałiłim wu num ombu ngii ei kin si kindik. Pe nga Jiisas sipik, gapman owundu ngii ełe mułum konu ełe sipnjing kunum ełe, kupiiring sipnjing. Jura wumb en enim gapman owundu ngii ełe nirik punenjing. Nimbił erang, en enim lo ek yi mił pałim. “Sin wumb eipi ngii ełe nirik bin ei, sin ngenj ełe penj mułmba; ei mon!” nilmin. “Ełe nge, sin kuni owundu ‘Pasopa,’ ei nunermin,” ni piinjing. 29 Yi piik kin, torung mulnjung. Pe Pailos eim tor opu, yi nim, “Enim wu ei, nimbił oł erim nik, kos erngii tu wunjung?” 30 Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Pe wu ei, oł kis endi enełang kin, sin nim kin tu wunełamin mon,” pa ninjing. 31 Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “En enim wu ei sipik, en enim lo pałiłim mił, kos piik erngii, sipei!” a nim. Nga Jura wumb ek yi ninjing, “Sin lo ek wu endi to kundmun min nilmin, ei sin to kundmun mił mon?” pa yi ninjing. 32 Nengin kin, oł ei, Rom wumb oł yi mił ełmin oł ei nge ok, Jiisas eim ond peri kułmba nge, ei ni pendrim. Pe eim ok, wumb kan nirim ek ei mił, keimi pimba erim. 33 Nga Pailos gapman ngii owundu ełe nga nirik pum. Pupu kin, Jiisas wii tang wang kin, Pailos ek nipi, Jiisas kii sim. Sipi kin, yi nim, “Nim Jura wumb nge king min mon?” 34 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe ninim noman ełe, ek ei piikin nin, min wumb endi eipi, na king nim ek yi mił nengin kin, nin min?” 35 Nga Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na Jura wu min? Nimbił erang ninim nge Jura wumb tiłap ei ni, kułmał kalk ełmin wu num ombu ni, nim tu wuk, na moł konu ełe ngunjung. Pe nim nimbił oł kis endi en?” 36 Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na nge konu sinim

tep er mołum konu ei, ya mei ełe konu tep er mułułamb kin, keimi na nge kongun wumb ei opu erik, Jura wumb endi ok, na sik, Jura wumb ngunenełangin mon! Ba na sinim tep er kanip mołum konu ei, ya mei ełe mon!" pa nim. 37 Nga Pailos ek yi nim, "Pe nim king endi min?" Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Ei ninim na king pa nin. Na minan ei na mei ełe mengim. Na mei ełe tonu onj ełe nge, na ek nip, wumb ngop, kongun yi mił erip, ek keimi nip tor kindip eł. Wumb pei ek keimi mendpił ei ekii siłmin wumb ei, na ek ei piiłmin." 38 Pailos ek nipi, ngopu yi nim, "Ek keimi nim nin ek ei nipe mił?" Yi ni pendpi anda pupu kin, Jura wumb kanpi kin, ek nipi ngopu yi nim, "Na wu ei, oł kis endi erim ei, na kur kan sinand. Wu ei kin, oł kis endi eim erim pinałim.

Pailos Yi Nim, "Jiisas Ond Peri Ełe Nil To Kundei!" Nim
(Masyu 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25)

39 Ba enim nge oł endi yi pałim. Ei 'Pasopa' kunum ei, kan ngii wu endeim ni kindmbii, niłmin. Pe na Jura wumb king ei, enim kin tor kindmbii min mon?" 40 Wumb pei nga wii dinga tok, yi ninjing, "Ei mon! Nim Barapas kindan wangłi!" Barapas eim wumb to kondpu, wumb eipi epi nge waning sipi ełim wu mołum.

19

1-2 Yi nengin kin, Pailos ek yi neng kin, opu wumb Jiisas sipik kepii tunjung. Nga opu wumb kan jimbiltang gał mułum ei nge sik, king nge peng kon endi mił erik, peng ełe pendik kin, king nge alap mił alap kundii endi sik, eim telnjing. 3 Talk pendik kin, opu wumb ok yi ninjing, "Jura wumb nge king owundu mołun?" Nik, ek kulsik, angił misin tok, yi enjing.

4 Pailos nga tor opu wumb kanpi yi nim, "Enim kinei! Pe na eim sip tor tu wup, enim ngamb kin, enim piingii ei, na eim erim oł ei endi, na kan sinand mon!" 5 Pe Jiisas tor om. Opu kin, eim kan jimbiltang gał mułum ei sik, eim peng kon mił enjing, ei eim peng ełe mułang kin om. Nga alap kundii king mił talk kin, kindangin om. Opu kin, Pailos wumb kin ek yi nim, "Wu ei, enim kinei!" 6 Yi mił peng kin, kułmał kałiłmin wu owundu nin opu ond wumb ombu nin Jiisas kenjing ni, wumb ombu wii dinga tunjung, "Eim ond peri ełe nil to! Eim ond peri ełe nil to," yi wii tunjung. Pe Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, "En enim wu ei sik, ond peri ełe nil tei! Na wu ei oł kis erim oł ei, kan sinenj mon!" pa nim. 7 Jura wumb ek nik orung kindik yi ninjing, "Sin lo ek endi pałim ei, lo ek ei yi ninim, 'Wu ei kułmba. Nimbił erang na Gos nge kingam moł,' niłim."

8 Pe Pailos ek ei piipi kin, mund mong nga erim. 9 Yi erang kin, Pailos kin Jiisas nga gapman ngii owundu ełe nirik punjnguł. Pukuł kin, Pailos kin ek yi nim, "Nim jiłi molkun on?" Ba Jiisas eim ek endi nipi, orung kindnerim mon. 10 Pailos ek nipi yi nim, "Nimbił erang nim na ek ei, ni orung kindnan? Na dinga ełe, nim si kindamb punjii. Nga na dinga ełe, nim ond peri ełe nil tumbii ei, nim pii poł tunan min?" 11 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Pe Gos tonu mołum ei, nim dinga ngunełang kin, nim kapłi na to mani kindnełan mon! Nga wu ei na sipi, nim angił ełe ngum wu ei, eim nge oł kis ei nim nge oł kis en ei to mani kindim. Eim nge oł kis am tonu mendpił pałim!" 12 Pailos eim ek ei piipi kin, Jiisas ek dinga nip, tor kindamb ba, ni piim. Ba Jura wumb wii tok, ek dinga nik yi ninjing, "Pe nim wu ei kindan pum kin, nim Rom wu owundu, Siisa nge wu puł mon!" pa ninjing. "Wu nii endi, 'Na king' nimba wu ei, Rom wu owundu, Siisa nge opu orung wu mułmba." 13 Pailos eim wumb ek ei piipi kin, ek yi nipi, opu wu endi Jiisas sipi anda tu wum. Pe Pailos eim tonu kos piik ełmin konu ełe mułum. Pailos mułum konu ei, kom ku peł kuł sałmin konu ełe mułum. Nga Eipru wumb konu ełe embe yi niłmin, 'Gapasa' niłmin. 14 Pe kunum ei, kuni owundu 'Pasopa,' kor kunum nik, kuni er kun erik ełmin. Nga 'Pasopa' kunum ba konu eni beli pim. Peng kin, Pailos ek yi nim, "Jura wumb en enim king ei kinei!" pa nim. 15 Pe kułmał kałiłmin wu owundu ek orung kindik yi ninjing. "Sin nge king endi eipi mulałim,

ba wu Siisa sin nge king endeim mołum.
16 Pe nga Pailos eim Jiisas wumb nge angił
ełe ngum. Ngang kin, wumb ombu Jiisas
ond peri ełe nil to pendngii nge ngum.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung
(Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)

17 Yi mił peng kin, wumb ombu Jiisas
sipnjing. Sipangin kin, Jiisas eim ond peri
ei ko wupu sipi kin, tor pum. Pum konu
ei embe, 'Wumb peng embił konu,' nił-
min. Konu ei embe endi Eipru ek nik, 'Golkasa'
nił-
min. 18 Konu ełe, wumb ombu Jiisas ond
peri ełe nil tunjung. Tok kin, nga wu eipi
tał ond peri ełe tał eipi yi ku nil tunjung.
Wu endi Jiisas nge angił taring ełe nil tok
kin; nga endi Jiisas nge angił tundung ełe
nil tunjung. Tok nga, Jiisas wu tał kin tuk
mii menb ełe nil tungung. 19 Pailos eim
mon endi połpu kin, Jiisas pim ond peri ełe
tonu kind pendim mon ei, ek yi mił nim,
"Jiisas Nasares Konu Ełe Wu Ei Jura Wumb
King." yi ni poł pendim. 20 Konu orung
ełe, Jiisas ond peri ełe nil tunjung ei, konu
owundu ełe mandi mił sim. Pe Jura wumb
pei Pailos ek pułum ei gerik piik enjing.
Erik ek ei, Eipru wumb ek ni, Griik wumb
ek ni, Rom wumb ek ni, ei mił poł pendim.
21 Pe Jura kułmał kałiłmin wu num ombu
Pailos kin ek yi ninjing, "Pailos, nim ek
mon yi pulerii mon! 'Jura wumb nge king'
ei mon; ba nim ek mon yi mił poł! 'Wu
ei eim yi nim, na Jura wumb nge king,' yi
pułii!" pa ninjing. 22 Pailos ek nipi, wumb
ngopu yi nim, "Ek na puls, ei poł poru ninj
ei pengłi!" pa nim.

23 Nga opu ond wumb kapił kapłi ombu,
Jiisas ond peri ełe nil to pendik kin, Jiisas
alap ni konduk ei, mok tok, en enim wu
endeim endeim ni sinjing. Nga kon takis
ei sik ku; ba kon takis ei mui tołmun konu
endi sineririm. Sinerang kin, kon ei, tonu
orung orung er mani puk pirim. 24 Pe
opu wumb en enim ek yi nik, "Sinim kon
takis ei, to piltan to yi enermin mon!"
nik. "Sinim kom ku kembis mił siłin kin
kinjmał erpin kin, wu endeim mendpił
konduk ei simba," ninjing. Nik oł yi erik
kin, Gos nge ek ok pultum yi nirim, mił
keimi tonu opu poru nirim.
"Na nge alap konduk ei mok to sinjing.
Nga na kon takis ei, kom ku kembis
mił kinjmał erik kin, wu endeim
simba nik, yi enjing."
Ei keimi tonu wang kin, wumb yi enjing ei
Gos nge ek nirim mił keimi tonu om.

25 Pe Jiisas ond peri ełe to pendnjing
konu ełe, Jiisas eim mam ni, angim Mariya
ei, Kliyopas nge ambim ni Mariya Makan-
dala ouni ok engnjing. Amb ombu ok,
Jiisas to pendnjing ond peri ełe, mandi ok
engnjing. 26 Jiisas eim kenim ni, mam kin,
Jiisas eim noman ngopu ełim wu ei, na Jon
ouni mandi ond peri ełe enginjngił. Pe
Jiisas eim ek nipi, mam ngopu yi nim, "Wu
ei, nim kinganim mił mołum." 27 Nga Jiisas
eim noman ngołum wu, na Jon kanpi yi
nim, "Amb ei, nim manim mił mołum," pa
nim. Pe kunum ełe, na Jon, Mariya nam
ngii konu ełe orung sip kin, tep er se moł.

Jiisas Kułum Poru Nim
(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Pe ei poru neng kin, Jiisas eim piim
ni, eim kongun ei pei poru nim. Nga Gos
nge ek mon ok pułum ei, keimi tonu orum
ei, poru nipi yi nim, "Na noł nuwa enim,"
nim. 29 Noł ming endi piki to pim ei, epi
gupu tołum noł wain ei kindangin kin, piki
top pim. Pe wumb endi sikir pupu, noł tuk
siłim epi ei mił epi endi sipi mułang kin,
Jiisas numba piipi kin, epi endi tu wupu
kin, noł gupu tołum epi tuk kindim. Kindpi
kin, goltum endi tu wupu kin, Jiisas gupu
ełe pendim. 30 Pe Jiisas eim noł gupu tołum
noł wain ei, nopu yi nim, "Nam kunum pei
ei poru ninim," a nim. Yi mił nipi kin, eim
peng to mani kindpi kin, kułum. Nga eim
noman tuk gui ei, wak tang pum.

Opu Ond Wu Endi, Jiisas Demb Ełe Kiłeng Tum

31 Pe kunum ei, kuni owundu 'Pasopa'
numun nik, kuni er kun ełmin. Nga kor
owundu tonu wang kin, Jura wumb lo ek
yi mił ni pendiłmin ei yi mił, "Kor owundu
ełe, wumb kongun endi enerngii mon!" pa
nił-
min. Ei yi mił peng piik kin, kulnjung
wu kei ngenj tonu ond peri ełe mulerngii,
ni piinjing. Pe wu Kombur Pailos kanik kii
sik, ek yi ninjing. "Enim sikir ok kin, wu

kei nge simb angił ełe sikir embił engin tangin kin, sikir kułangin kin, si mani singii," pa ninjing. 32-33 Pe opu ond wumb puk kin, wu tał Jiisas kin ouni ond peri ełe nil tunjung wu tał, simb angił ełe, ambilk engin tok enjing; ba puk kin, Jiisas kenjing ni kułum pim. Nga eim simb angił embił kin engin tok enenjing, mon. 34 Ba opu ond wu endi Jiisas demb ełe kiłeng tum. Tum konu ełe, sikir miyem kin noł ouni tor om. 35 Pe na Jon, oł ei erim, ei kanip piinj. Pe nga, na Jon ek ei nip tor kindind ei kapłi, enim pii gii ningii. Na ek nind ek ei, keimi mendpił! Na piip kin, ek nind ei, ei keimi mendpił nip tor kindind. 36 Epi ei tonu om ei, Gos nge ek ok pułum ei nirim ei, keimi tor om. Ek ei yi mił pałim,

"Eim nge embił endi to engin tunerngii mon!"

37 Nga Gos nge ek ok pułum ełe, ek endi yi mił ninim,

"Opu ond wu ei, kiłeng to kundum wu ei keningii," pa nim.

Kom Ku Tukpu Ełe Jiisas Tukpu Tunjung (Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)

38 Ei epi poru neng kin, Josep wu ei eim Airmasiya konu ełe wu ei, eim Jiisas kin ekii siłim wu endi om; ba eim Jura wumb kin mund mong erpi kin, eim pii gii ei ni peni ełe kindnerim. Josep eim opu, Pailos kanpi kin, yi nim, "Na Jiisas ngenj ei simbii ond," pa nim. Pe Pailos kapłi neng kin, Josep Jiisas ngenj ei sipim. 39 Nikoriimas wu ei, eim ok, Jiisas multum konu ełe epin kunum kunum orum wu ei, eim om ku. Om wu ei, eim ond kanim eipi eipi tał ei nge muru ka tołum epi ei sipi tu wum. Tu wum ond tał nge, epi muru ka wii tołum ei ende kindik mundnjung. Pe ond kopung ei, epi embin owundu er 100 mił yi kapłi erim. 40 Wu tał Jiisas nge ngenj ei sipinjngił. Pe wu tał epi muru ka tołum ei, Jiisas ngenj ełe kindikił. Nga alap ka wii pandi tokuł ei enjngił Jura wumb, wumb kułii tungii pendik ełmin oł ei, enjngił. 41 Jiisas ond peri ełe, to pendnjing konu ełe, aka pin endi sim. Pe aka pin ełe, tukpu konj endi sim. Tukpu konj ei, ok wumb kułii endi tukpu ełe tunenjing mon. 42 Pe kunum ei, kor owundu kuni 'Pasopa' kunum mandi erang kin, Jura wumb kuni er kun ełmin kunum ei, mandi poru nimba. Nga tukpu konj mandi mołum ei, wu tał Jiisas konu ełe pendinjngił.

20

Jiisas Nga Angpi Tonu Opu Konj Pum (Masyu 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)

1 Pe Mariya Makandala eim kor kunum kupiiring ok tangpi kun enerang kin, eim Jiisas pendnjing konu tukpu ełe tor om. Opu, eim kenim ni Jiisas eim pendik, tukpu ełe kom ku owundu endi, ondu ngok pendnjing; ba eim kenim ni, ondu ngok pendnjing mił pinerim. 2 Yi peng kin, eim nga sikir pupu, Saimon Piisa kin wu endi Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jon kin mulnjunguł konu ełe kanpi yi nim, "Sinim Owundu tukpu ełe pinałim; sipinjing pałim. Sin piinamin; eim sipi jiłi orung pendnjing da." 3 Pe Piisa kin na kin sił ngii konu ełe punjkuł. 4 Pupuł kin, sikir punjpuł; ba na Jon, Piisa eim pend si kindip na ok punj. Pup kin, Owundu tukpu tunjung konu ełe, ok tor punj. 5 Pup kin, mani pii połup, tukpu ełe epi sip kenj ni alap tuk sim; ba eim tuk pup kinenj. 6 Saimon Piisa ekii se tor opu, tukpu ełe tuk pupu, kenim ni alap ei mendpił sim kenim. 7 Nga alap, Jiisas eim peng ełe pandi tok pendnjing alap ei, sinerim mon! Alap ei simbir ka erpi, orung ełe eipi kind sim. 8 Pe na Jon ok onj, tukpu ełe tuk punj ku. Pup, epi ei kanip kin, na pii gii ninj. 9 Pe kunum ei, Gos nge ek ok pułum ei, sił pii kun enenjpił. Gos nge ek ei yi nirim, "Jiisas eim tukpu ełe angpi konj ba," yi mił ninim. 10 Pe sił Jiisas kin ekii siłmbił wu tał, nga ngii konu ełe orung punjpuł.

Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim (Masyu 28:9-10, Mak 16:9-11)

11 Pe Mariya eim, tukpu ełe, torung angpi kin, ke nipi engim. Ke ni, pendpi kin, tukpu ełe kan tuk kind kenim. 12 Kenim ni, enjel tał alap kuru kindinjngił wu tał mulnjunguł ni kenim. Ok Jiisas eim ngenj pim konu ełe mulnjunguł enjel

endi, Jiisas nge peng sim ełe mułang kin, endi Jiisas nge simb sim konu ełe mułum.
13 Pe enjel tał ek nikił Mariya ngokuł yi
ninjngił. “Amb, nim nimbił erang ke
nin?” Pe eim ek nipi, ngopu yi nim, “Na
nge Owundu sipnjing pałim ei, eim sipik,
jiłi orung pendnjing ei na piinand,” nim.
14-15 Yi nipi, kan orung kind kenim ni, wu
endi engim. Ba amb Mariya ei, eim wu
ei Jiisas ni piinerim mon! Pe amb Mariya
eim yi ni piim; ei eim aka pin tep mułum
wu endi ni piim. Nga Jiisas eim kanpi
kin, yi kii sim, “Amb nim nimbił erang ke
nin? Nim wumb nii kurun?” Mariya ek
nipi, ngopu yi nim, “Pe nim eim si pendin
kin, na nen kin, piip eim simbii,” pa nim.
16 Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Mariya!”
Pe amb Mariya nga ak topu, Eipru wumb
ek ełe yi nim, “Raponai!” Pułe ei yi mił,
‘Ek emb to ngołum wu,’ yi nim. 17 Jiisas
ek nipi, eim ngopu yi nim, “Nim na ambił
gii ninerii mon! Na Arnan kin nga orung
tonu punenj, kokuł. Nim orung pukun
kin, na engnan noł kankin yi ninjii! ‘Na
Arnan nga enim Ernjing mołum ełe tonu
pund. Nga nam nge Gos ni, enim nge Gos
mołum konu ełe, tonu bii pund,’ ” Jiisas yi
nim. 18 Pe amb Mariya Makandala eim
orung pupu, Jiisas eim kin ekii siłmin wu
mulnjung konu ełe pum. Pupu, ek nipi
yi nim, “Na Owundu kan poru nip ond.”
Nipi, Jiisas eim kanpi, nipi ngum ek ei nipi,
wu ombu ngum.

Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Jiisas Nga Kenjing

(Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

19 Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, Jura
tep ełmin wumb owundu kin mund mong
enjing. Erik kin, en enim ngii endi ondu
dinga ngo pendik kin, nirik mulnjung.
‘Konu kor kunum endi, konu eni mani
pang kin, en enim ngii nirik mulnjung.
Pe Jiisas eim opu tuk ełe engim. Angpi
kin, yi nim, “Enim noman emin pangłi,”
nim. 20 Yi mił neng kin, Jiisas ngenj orpuł
angił ni, demb ei andan tum. Jiisas kin
ekii siłmin wu ombu, nga Owundu kanik
kin, ka piinjing. 21 Jiisas ek nga nipi wumb
ombu ngopu yi nim, “Enim noman emin
ka piingii. Arnan kindang onj mił, yi ku
nga enim kindamb kin, nam kongun ei er
pungii!” pa nim. 22 Eim ek yi mił nipi
kin, eim pop topu, wu ombu kin kindpi
kin, yi nim, “Gos nge Gui Ka enim kin
ngond,” pa nim. 23 “Na enim noman dinga
ngond. Pe enim wumb kombur ołkis ei kil
ngonmun ningii; ei kapłi poru nimba. Nga
enim wumb kombur ołkis ei pangłi ningii
wumb ei, ołkis pimba ku,” pa nim.

Tomas Jiisas Kenim

24 Jiisas eim kin ekii siłmin wu engki
nga tał mulk konu ełe Jiisas wumb ei kin,
nga tor orum kunum ei, wu endi tuk ełe
mulerim wu ei Tomas, nga eim embe endi
‘Dirimas,’ niłmin. 25 Pe wu eipi ombu,
Jiisas kanik Tomas ninjing; ba Tomas eim
ek nipi, wu kombur ngopu yi nim, “Pe na
Jiisas nge ngenj orpuł ei kanip, nam angił
mong ei sip ambiłip, eim angił ni, demb
ełe orpuł ei kanip enenj kin, kapłi na pii
gii ninermbii mon,” pa nim.
26 Nga ekii se, kongun endi opu pang,
Jiisas kin ekii siłmin wu ombu kin, Tomas
ni ouni mulk. Molk kin, en enim Jura
tep ełmin wumb kin, mund mong erik kin,
ngii ondu dinga ngo pendik poru nik, en
enim nirik mulk konu ełe, Jiisas opu tuk
ełe engim. Angpi kin, ek yi nirim, “Enim
noman emin ka sengłi,” nirim. 27 Pe Jiisas
eim ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim
angił mong ei yi ełe pendkin kin, na angił
orpuł ełe kenii!” nim. “Nga nim nge angił
ei, na demb orpuł ełe, tuk kindii! Pe nim
pii gii ei to kindnenjii; ba nim pii gii dinga
ninjii!” pa nim. 28 Tomas ek nipi, orung
kindpi yi nim, “Nim na nge Owundu! Nim
na nge Gos mendpił!” 29 Jiisas ek nipi,
Tomas ngopu yi nim, “Nim na kankin pii
gii nin min? Wumb na kinarik kin, pii gii
nik yi enmin wumb ei, ka piingii.”

Jon Nge Pułe Ek Ei Pultum

30 Jiisas eim jep ołnga pei erpi kin, eim
nge ekii siłmin wu ombu mulk, tuk ełe
erim. Ba na Jon Jiisas erim jep ołei, pei
mon ełe pulenj, mon. 31 Ba na ek poł
poru ninj ei, enim Jiisas ei eim Krais Gos
kindang wu eim, enim pii gii ningii ei,
eim Gos nge kingam. Pe enim eim kin pii

gii ninjing kin, kapłi enim eim nge embe ełe, enim noman konj sik, kunum kunum mułngii nge singii.

21

Jiisas Eim Kin Ekii Siłmin Wu Angił Orung Nga Tał Jiisas Kenjing

1 Ekii se nga, Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin tor om. Opu kin, Taipiriyas konu ełe ni konu orung ep noł gop mołum konu ełe, Jiisas eim nge yi mił tor om. 2 Saimon Piisa ni, Tomas eim embe nga endi ‘Dirimas,’ niłmin ei ni, Nasaniyel, Kena konu kembis ełe, Galilii konu owundu ełe wu ei ni, Sependii nge kingam tał ni, nga wu tał Jiisas kin ekii sinjngił wu tał kin, ouni mulnjung. 3 Pe Saimon Piisa ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Na omu tumbii pund,” nim. Wu ombu ek nik, eim ngok yi ninjing, “Sin nim kin ouni bin,” ninjing. Pe puk, noł kanu ełe, tonu puk punjung. Ba kunum pei ei emii peng kin, en enim omu endi tunenjing mon. 4 Pe konu kupiiring konu eni tonu omba erang kin, Jiisas eim pupu, noł gop orung wer ełe, engim. Ba eim kin ekii siłmin wu ombu ei, Jiisas ni piinenjing mon. 5 Pe Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Kang wu kei, enim omu endi sinmin min?” Pe wu ombu ek nik, orung kindik yi ninjing, “Mon.” 6-7 Nga eim yi nim, “Enim omu kon nga sik, noł kanu angił tundung ełe kindik, omu kombur singii,” nim. Yi neng kin, omu kon pulnjung ni, omu pei sinjing. Pe omu kon ei tonu singii pinerim mon; kon ei wurup mendpił nim. Na Jon, ek nip, Piisa ngop yi nim, “Ei Owundu!” Pe Saimon Piisa eim kon takis gułpu sepi, kongun erim. Nga eim Owundu ek ei piipi kin, kon takis ni kindpi, puku sipi, noł ełe mani pum. Pupu kin, Jiisas mułum konu ełe sikir pum. 8 Jiisas kin ekii siłmin wu kombur wangin kin, omu mer kon ełe, piki top pim ni, ambił gii nik tonu sinjing. Nga wu ombu noł wer ełe, turii mił mulenjing. Mulk konu ełe ei su yi mił, 300 simb mił sim. 9 Pe ok noł wer ełe, tor ok kenjing ni, dup endi nopu pim. Pim konu ełe, kenjing ni omu kombur dup ełe pim. Nga bres orundung kenjing ni sim ku. 10 Jiisas ek nipi wu ombu ngopu yi nim, “Enim omu pe kon poł sinjing ei, kopur tu wei!” 11 Pe Saimon Piisa eim noł kanu ełe tonu pupu, omu kon ni ambiłpi kin, noł peł ełe ambiłpi sipi kin noł wer ełe sipim. Omu owundu owundu tuk omu kon ełe piki top pim. Omu tuk mołmun ei, omu peng yi mił 153 pei mołmun. Mulnjung omu pei ombu mulk, ba omu kon kiłip tunerim mon. 12 Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Enim ok, kuni nei!” a nim. Pe Jiisas nim ek ei, wu endi eim kii sinerim mon, “Nim nii?” En enim piinjing ni, “Ei Owundu,” ni piinjing. 13 Jiisas eim dup konu ełe opu, bres ni sipi, wu ombu ngum. Nga omu yi ku erim.

14 Jiisas eim kołpu nga tukpu ełe angpi opu kin, nga konj pupu endim. Pe eim kin ekii siłmin wu ombu kin, kunum tekliki peni ełe tor wang kin, kenjing.

Piisa “Nim Na Nge Kung Siipsiip Ombu Kuni Ngo!”

15 Kuni nok poru nik, Jiisas ek nipi, Saimon Piisa ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon nge kingam, nim epi eipi pei ełe to mani kindkin, na noman ngon min?” Saimon ek yi nim, “Keimi Owundu, nim piin; na nim noman ngond.” Pe Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip wał mułangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei, kung siipsiip mił kuni ngunjii.” 16 Jiisas ek nga nipi, Piisa ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman ngon min mon?” Piisa ek orung kindpi yi nim, “Owundu, na nim noman ngond,” nim. Nga Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim na nge pii gii ninjing wumb kung siipsiip mił ei, tep ka er mułii!” a nim. 17 Jiisas nga ek kunum tekliki nipi, Saimon ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman pałim min?” Pe Piisa eim noman embin to piim. Nimbił erang pe ek kunum tekliki mił nipi, Piisa kindpi yi nim, ‘Pe nim na noman ngokun nin min?’ ” Pe Piisa ek nipi, Jiisas ngopu nim, “Owundu, ninim epi pei piiłin wu. Nim piin, na nim noman ngoł.” Pe Jiisas nga ek yi ku nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip mił mułangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei kung

siipsiip mił kuni ngunjii," pa nim. 18 Na ek
keimi mendpił nip nim ngond, ok nim wu
kangi wu multum kunum ei, ninim kan
talkin, ninim konu jiłi bii ni piiłin konu ełe
kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu
jiłi bii ni piiłin konu ełe pułun. Nga ekii se,
nim tukui enjii kunum ei, nim angił tonu
kindkin mułan kin, wumb nim kan kend
ełe talk, ninim bii ni piinenjii konu ełe
sipngii," Jiisas yi nim. 19 Jiisas ek nirim ei
pułe yi mił, Piisa eim ond peri ełe kułmba
oł ei mił nirim kunum ei, eim Gos nge
embe ei ambił tonu kindmba nge nim.
Jiisas eim ek ełe nge piipi kin yi nim. Pe
Jiisas Piisa kanpi yi nim, "Nim na bii konu
ekii se!" a nim.

Jiisas Eim Noman Ngołum Wu Ei Nge Ek

20 Piisa eim kan ak topu, kenim ni, na
Jon ekii sip onj. Na ok kuni nuk kunum
ełe, na Jiisas multum konu ełe, mandi
mołup yi ninj, "Owundu, nim wu nii opu
orung wumb ongii konu ni tor kindmba?"
21 Piisa na kanpi kin, ek yi nipi Jiisas
ngum, "Owundu, wu Jon ei eim nipe oł
mił endi eipi kułmba?" 22 Pe Jiisas ek nipi,
Piisa ngopu yi nim, "Pe nam noman ełe,
eim konj mułang kin, na nga orung ombii
kunum, ei kapłi. Pe ei nim nge epi mon!
Nim na kin ekii se onjii." 23 Yi mił nga ek
ei, angim noł mulnjung konu ełe, eipi eipi
nipi angim noł kin ngum. Ngopu, yi nim,
"Ekii siłim wu ei, Jon eim kulermba. Ba
Jiisas eim 'Wu ei kulermba,' ei, yi ninerim
mon. Ba Jiisas eim yi nim, "Ei na nam
noman ełe pim kin, wu ei konj mułang kin,
na orung ombii kunum ei, ei nim nge epi
mon!" 24 Ei ekii siłim wu endi, eim ek ei
ni tor kindnim. Nga eim ek mon ei połpu,
poru nim ek mon ei, sinim piinmin ek mon
ei, ek keimi mendpił ninim. 25 Ba nga oł
kanim kanim pei, Jiisas eim erim ku. Kapłi
wu nii endi, eim Jiisas nge oł erim mon ei,
pułmbii ni piim kin, kapłi mon pułngii ei,
pei mułmba. Na piind ei, ya mei konu ełe
orung orung pei mon pułułangin kin, kapłi
konu endi wii sinenełang, mon!

Luk Mon Aposel Połpu Ek Se Andiłmin Wumb Oł Enjing Ei Pułum

Jiisas Eim Ek Dinga Nipi, "Gos Gui Ka Kindmbii," Nim

1-2 O Tiopilas, na mon ei, ok nam pei puls. Jiisas eim epi pei erpi, wumb andan topu erim ek ei, na puls. Kumb ok ni, pe kunum ełe, eim kongun pułngun mundum. Ekii se, eim tonu epin ba erim kunum ei, eim ek se andiłmin wumb kengip ngopu noman dinga ei, Gos Gui Ka kin ngurum. Ekii se, nga Gos Jiisas tonu epin sim. 3 Jiisas ngenj kumbii kułum. Kułum poru neng kin, nga ekii se, eim ek se andiłmin wu mulnjung konu konj tor om. Pe eim epi ei erang kin, nam konj moł ni piingii nipi yi nim. Pe kunum 40 ełe, Jiisas eim kenjing kunum ełe, Jiisas eim Gos epi pei tep erpi, kanpi mołum ei, ek nipi ngum. 4 En enim tep to molk kin, eim wumb ei ek nipi ngum. Enim Jerusalem konu, ełe si kindnerngii, ba Erinjpin Gos ek yi nim, "Na enim epi ngumbii ei, enim epi ei kui erik mułngii. Molk kin, na ek yi mił nip enim ngunj. 5 Jon wumb noł pendpi ngum, ba kunum endi kinan punenmba ei, Gos Gui Ka enim noł pendpi ngumba."

6 Pe kunum ełe, Jiisas wumb kin tep tok mulnjung. Molk kin, eim kii sinjing, "Jiisas Owundu! Nim Esrel tiłap wumb paki tokun, Rom wumb to mani kindnjii min? Kunum ełe, Esrel wumb nga wii mułngii." 7 Pe eim ek nipi ngum, "Ei enim epi mon; pe enim kunum kunum pingii kapłi enermba ei Erinjpin Gos eim ełim. Pe eim enim tep mołum. 8 Ba ekii se Gos Gui Ka, enim kin omba. Nga eim enim noman dinga ngumba. Ngang, na ek Jerusalem konu ningii ei Juriya konu orung ni Sameriya konu ni, mei konu orung orung pei pang kapłi ermba."

Jiisas Eim Ei Epin Konu Orung Pum

9 Jiisas eim ek ei nipi poru nim; pe en enim kanik mulnjung. Mułangin kin, Jiisas eim tonu pum. Pe kupu endi eim tonu sipim. Sipang wumb kanik mulnjung ni am sipim.

10 Eim pum, pe Jiisas nge wumb en enim ei muł ełe kanik enjing. Pe sikir wu tał konduk kuru pim, wu tał tor onjnguł 11 Wu tał okuł yi ninjngił, "Enim Galilii wumb, enim nimbił erang angk ei muł ełe kanik mołmun? Ei Jiisas, pe Gos eim kin sipi orung sipi ei tonu epin sipipi, eim nga orung omba ei enim pe kaninmin mił yi orung omba."

Wu Endi Juras Kongun Simba Ni To Tonu Kindnjing

12 Yi erang, en enim komung ei si kindik, komung ei embe Olip, pe Jerusalem konu orung punjung. Komung pim ei, Jerusalem konu mandi pim. 13 Pe en enim konu owundu ełe tuk punjung; en enim tuk mołułmun konu ełe tonu punjung. Punjung, wu embe yi mił Piisa, Jon, Jeims, Pilip, Endru, Tomas, Basolomu, Masyu, Elpiyas kingam Jeims, Jeims kingam Juras. Saimon wu endi wumb ei nge Rom wumb to mani kindngii nirim. 14 Pe wu ombu en enim noman ende kindik, prei erik mulnjung. Amb kombur ni, Mariya Jiisas mam ni, Jiisas angim noł yi ku prei erik mulnjung.

15-19 Wu Juras yi mił erim. Wu ei mei endi top erim ku ei kułmał kałiłmin wumb owundu ngunjung. Ngangin kin, eim oł kis er pendpi, wumb sipipi Jiisas mułum konu andan tum. Eim bok topu mani pum. Pe eim nge ngenj tuk ełe engin topu eim kirim ni tułup nipi tor pum. Ekii se wumb pei Jerusalem konu mulk wumb pei ek ei piik nik punjung. Pe en enim ek ełe konu ei 'Akeltama' nik mei konu ei wumb miyem konu ninjing. Wumb kułou tołmun kunum ei, Piisa pii gii wumb kumb ełe angpi, ek endi nipi ngum. Pe wumb 120 mił pei mulnjung.

Piisa ek nim, "Engnan noł, enim piyei! Gos pipe mon endi multum, kumb ok Gos Gui Ka wu Deipis gupu ełe nipi tor kindrim. Juras kin nim, pe ei eim Jiisas ba konu andłam andan tang, wumb Jiisas keningii. Ek ei pepi peni ełe omba, nik pe pepi tor onum.

Ok Jiisas Juras sin kin to tonu kind mondłum. Mołpu, sin kongun ende er mułpun ełmin nipi," Piisa yi nim.
20 Piisa yi nim, "Ek ei mer mon Sam ełe
Jura wumb golang Deipis pułum ek yi nipi
nim,
'Eim ngii konu wii simba, wu endi
mulermba,' mon Sam ełe ek yi
ninim. 'Pe nga wu eipi endi eim
kongun simba,' pa ninim."
21-22 "Wumb endi Jiisas nga konj tonu
om kenim ni wu ei sin kin tuk omba.
Wu ei sinim kin tep topun endinmin.
Kunum kunum Jiisas eim sinim kin pupu
opu er mołum. Kunum ełe Jon eim wu
amb noł pendpi ngurum. Kunum ełe nga
Gos Jiisas sipi orung epin konu simba,"
pa nim. 23 Piisa ek yi mił nim, "Kapłi
wu tał embe tumun." Wu endi Josep,
Basapas ninmin wu ei, wu ei embe eipi
endi pałim ku, embe endi Jasas, pe wu endi
embe Masaiyas. 24 Pe en enim prei erik,
"Owundu! Nim wumb pei noman tuk nim
piin. Wu tał nii endi mułmba ei nim to
tonu kindin ei nim sin andan to! 25 Tan
wu ei Juras ełim kongun ei ermba. Juras
eim kongun ei si kindpi eim dup konu ełe
pum." 26 Pe wumb en enim prei erik, Gos
wumb andan tang angił tonu kindnjing ni
Masaiyas wumb pei engki nga endeim ełe
tuk kindangin kin, kongun ełe enjing.

2

Gos Gui Ka Mani Om

1 Gos Gui Ka mani om kunum ei
Pendikos nił min. Pasopa kunum 50 poru
neng, Pendikos kunum om. Pii gii wumb
en enim ngii endi ełe kułou tunjung. 2 Pe
sikir tonu muł ełe ek tengim, konu gur gałi
mił, owundu endi top ngii ełe nirik wumb
mulnjung konu om. 3 Pe wumb molk
kenjing ni dup anmbił mił pei onjung. Pe
epi ei gał topu wumb mulnjung konu eipi
eipi punjung. 4 Gos Gui Ka Jiisas nge
wumb mulnjung konu tuk opu poru nim.
Gos Gui Ka je erang wumb pei, wumb ek
eipi eipi tengnjing. Ei Gos Gui Ka erang yi
enjing.
5 Pe Juras wumb Jerusalem konu mul-
njung wumb, ei Gos ek piiłmin wumb konu
orung orung pei onjung. 6 Pe konu gur
gałi owundu neng kin, wumb ok kułou
tunjung. Wumb ok molk ek ei piinjing ni,
Gos nge wumb ek eipi eipi nik mułangin
kin, nimbił erang puku sik mulnjung.
7 Wumb puku sik noman embin tang
mulnjung. Molk, ek yi ninjing, "Nimbił
erang wumb ei ek eipi eipi nik enmin, ei
Galilii wumb min? 8 Nimbił oł erang sinim
ek erinjpin menjpin noł sinim ngopun
ełe ek ei piiłmin mił nił min. Wu ombu
Galilii konu wumb min? 9 Sinim wumb
Parsiya ni konu Miriya ni Eilam, Meso-
posemiya konu sinim wumb konu orung
orung wumb, Juriya ni Kaparosiya, ni
Ponsas ni Eisiya wumb mołmun. 10 Prisiya
ni Pampiliya, Eisip ni, wumb orung orung
Aprika konu Sairiini, ni sin Rom wumb
ya ełe pei ya ełe mołmun. 11 Wumb Griis
ni Areipiya ni sinim Jura wumb ni wumb
tiłap eipi ei sinim Jura ełmin oł ei enmin.
Ba sinim wumb pei sin sinim ek piimin;
Gos nge jep oł pei nipi sinim ek ełe nipi
ngołum." 12 Pe puku sik, noman embin
tang mulnjung. En enim ek dinga nik
piik enjing. "Epi nimbił oł enim?" 13 Ba
wumb kombur en enim ek buł morung nik
ek dinga ninjing, "En enim noł nok wulu
pang kin, ek eipi eipi ninmin," pa ninjing.

Piisa Gos Ek Ka Ei Nipi Wumb Ngum

14 Pe Piisa engki nga endeim mulnjung
konu ełe tuk angpi wii dinga topu ek dinga
nipi wumb ngum. "Enim Jura wumb
ni wumb ok Jerusalem konu wumb ok
mołmun; enim kom sek, oł enim ei ni
ngamb piingii," pa nim. 15 "Enim wumb
ombu noł nok wulu punum ni piinmin ba
mon; akip konu kupiiring eni pim. 16 Ba oł
ei Gos nge ermba oł ei piipi nił im wu Joel
yi ninim.
17 'Gos ek yi nim, ekii se poru nimba
kunum mandi erang Gos Gui Ka
wumb pei ngamb eim Gos pei
ngumbii,' pa yi nim. 'Pe enim kin-
genjing embiłenjing ni Gos oł ekii
se ermba ei piik nił min wumb ek
tangiłmin mił yi tengingii. Noman
ka wii enim wu kangi wu mułngii
konu andan tumbii, or kumb mił
er keningii. Pe wu tukui ombu pi-
ingii konu or kumb ka andan tamb

keningii, pa nim. 18 ‘Kunum ei enim
wu amb kongun wumb na Gui Ka
pei ngumbii ku. Ngamb kin Gos oł
ekii se ermba ei piik niłmin wumb
ei ek niłmin mił ningii. 19 Pe na tonu
kupu muł ełe jep oł eipi mił kombur
ermbii. Mani mei ełe na miyem
ni dup ni, dup eskił owundu ni jep
oł ermbii,’ nim. 20 ‘Eni kunum ei
eramb emii pimba; pe oi ei eramb,
miyem mił ermba. Pe ekii se Jiisas
orung omba kunum ei tangpi tiłang
owundu ermba,’ pa nim. 21 ‘Pe
wumb pei Gos embe pii gii nik wii
tungii wumb ei sipi orung seng kin,
Gos eim nge wumb mułngii. Gos
ermba oł piipi niłim wu Joel,’ yi
ninim.

22 “Enim Esrel wumb, enim ek ei pi-
ingii: na enim Jiisas Naseres wu nge nip
ngumbii end. En enim kaninmin, oł dinga
ni kongun erpi jep oł kanim kanim enim
oł ombu enim piik kanik ełmin ei, Gos eim
mendpił wu ei Jiisas kindang om. 23 Wu ei
Jiisas kumb ok epi pei Gos Eim piipi ek nipi
pendrim. Pe wu ei enim angił ełe kindim.
Enim Jura wumb ek kis nik enjing. Nimbił
erang tor wumb ei Jiisas ond peri ełe nil
to kundnjung? 24 Ba Gos eim Jiisas nga er
konj sim. Eim ngenj kumbii kułpu erim ei
Gos eim kulnjung wumb konu ełe si kindpi
nga er konj sim. 25 Ok Deipis yi mił pułum,
Jiisas ek dinga nirim,

‘Gos Owundu na kumb ełe kunum kunum
mołum. Eim nam angił tundung
orung mułang kin na epi endi kapłi
to mani kindnermba mon! 26 Yi
erang kin, na noman ka seng, gupu
tokuł pałim. Nam piind ei nam
ngenj ei epi ekii se omba nip moł.
(Ba Gos kin pii gii nip moł). Yi mił
ku epi endi nam ngenj ei kapłi ambił
gii ninermba. 27 Pe na noman tuk
ei pang, Gos eim dinga ełe na paki
tang, wumb kułii konu mulermba
mon. Pe nim nge kinganim mendpił
eim ngenj purnermba mon! 28 Nim
na noman konj bii andłam ełe an-
dan to kun erngii. Nim na kin
mułun na ka piip minj mułmbii,’
Deipis ek yi nim.

29 “Engnan noł na sinim kupenjpin
Deipis multum mił nip kun kun ermbii
end. Deipis eim kultum tukpu tuk, tuk ei
akip sinim mołmun konu ya sałim. 30 Ba
Deipis eim Gos ekii se ermba oł ei piiłim
ku. Gos ek dinga nipi yi nim, ‘King Deipis
kinganim ekii se nim peł mołun konu ełe
mułmba,’ nim. 31 Ba kumb ok Deipis eim
Gos ermba epi ei kan poru nirim. Pe yi
nirim,

Krais Owundu wu ekii se omba wu ei, nga
konj tonu orung omba nirim. ‘Gos
eim wumb kułii konu wak tunen-
mba. Eim ngenj purpu kumun
ngunermba ku.’

32 Jiisas wu ei, Gos eim sipi orung nga konj
sim. Sin wumb pei ei kanpin kin ninmin.
33 Pe Jiisas eim angpi tonu pupu Gos Jiisas
eim angił tundung wu Owundu mundum.
Pe ei Gos Gui Ka sim. Ei ok Gos nirim mił yi
erang kin akip Gos Gui Ka pei ngang, sinim
wumb sipin kin sin ek eipi eipi ninmin
ei enim kanik piik enmin. 34 Deipis eim
ngenj ei epin konu tonu punerim. Ba ei
ek nipi pułum. Gos Owundu ek nipi nam
wu num ei ekii se omba. Yi mił nipi ngum,

‘Nim na angił tundung orung mulnjii. 35 Pe
ekii se nim opu orung wumb ei na
to mani kindmbii mendpił. Sip, nim
simb ełe mandring kindmbii.’

36 “Pe sinim Esrel wumb tiłap pei sinim
ek ei pii kun er mułmun. Pe Jiisas ei sinim
sipin ond peri ełe tonu kindpin, ei Gos
eim sipi Krais wu Owundu ekii se omba ei
mundang mołum!” Piisa ek yi nim.

Wu Amb Gos Ek Piik Noman Ak Tok Noł Pinjing

37 Wumb en enim ek ei piinjing noman
ełe embin tum. Piisa kin wu kombur kin
kan yi ninjing, “Enginjpin noł, sin nimbił
oł ermin?” 38 Pe Piisa ek nipi wumb ngum,
“Enim noman ak tok ok Jiisas Krais embe
ełe noł pingii, ei Jiisas enim noman kis kil
ngumba. Enim yi erangin kin Gos nge Gui
Ka enim kin wii ngumba. 39 Ok Gos ek
dinga yi nipi pendim. Enim kin en enim
kangił ni wumb konu turii mołmun wumb
pei ngumbii nirim mił Gos Owundu wumb
ei wii tang, onjung. Wumb ei Gos eim ek
dinga nipi ngum.”

40 Piisa ek nga endi nipi tuk kindim; ek
pei dinga nipi ngum, “Enim piik kun er
mułngii; mon pim kin, enim wumb oł kis
enmin wumb ei kin pei poru nimba.” 41 Yi
neng kin, wumb pei Piisa ek nim mił pii gii
nik noł pinjing. Pe kunum ełe wumb 3,000
pei Jiisas kin pii gii ninjing. 42 Gos nge ek
se andiłmin wumb ei ek ninjing. Wumb
ei dinga piinjing ei engnjing noł paki tok,
kuni ende nok, prei erik enjing.

Wumb Tuk Ok Gos Ek Piinjing Wumb Ei Oł Ka Enjing

43 Pe wumb pei puku sik Gos jep oł
pei eim nge ek se andiłmin wumb kin
erim. 44 Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing,
wumb ei ende mulnjung. Pe epi sałim
min simba ei pii gii wumb epi ende sałim.
45 Wumb ei en enim epi ni, mei ni, wumb
ok top to sengin, ku ni epi ei sik, wumb eipi
epi sinerang mołmun wumb ei ngunjung.
46 Wumb en enim noman ende sek, ka piik
enjing. Kunum kunum en enim men ngii
owundu engim konu puk puk ełmin. En
enim kuni ngii eipi eipi ełe ende nok nok
ełmin. 47 Kunum kunum Gos embe ambilk
tonu kindik, Jerusalem wumb yi piinjing.
Wumb pii gii wumb, en enim noman tuk
ka seng mołmun. Kunum kunum Gos eim
wumb kopur sipi orung sipi erang, wumb
Jiisas kin pii gii nik enjing wumb ei pei pei
orung sim.

3

Wu Endi Eim Simb Kis Mułum Ei Opu Ka Pum

1 Piisa Jon teł tonu men ngii owundu
prei ermbił ni punjnguł. Kunum ei konu
eni tekliki erang punjnguł. 2 Wu endi
mułum, wu ei ok mam mengrim kunum
ei simb yi er pirim mił pim. Wu ei tu
wuk men ngii owundu ełe, ondu embe,
“Ka wii ełe mundangin,” kunum kunum
mołpu, wumb ongii kom ku kenim nipi, er
mułmba nik mundangin mołułum. 3 Wu ei
mołpu kenim ni Piisa kin Jon teł men ngii
owundu ełe nirik punguł nge onjnguł. Wu
ei ek nipi wu tał ngopu yi nim, “Epi endi
na ngeł,” nim. 4 Piisa kin Jon kin wu ni
dinga kenjingił. Piisa ek nim, “Nim ya sił
kenjii!” 5 Pe eim kan ak topu kenim ni, wu
tał epi endi na ngunguł ni piim. 6 Ba Piisa
ek yi nim, “Na ku pinałim. Ba na pałim epi
ei ni ngumbii. Naseres konu, Jiisas embe
ełe na nind, ‘Nim angkin po!’ ” 7 Piisa angił
tundung orung wu ni ambił tonu sim. Wu
ni Jiisas dinga sipi, simb si kun er engim.
8 Wu ni puku sipi angpi pum. Pe wu tał
kin men ngii nirik punjung; wu ni men
ngii owundu pupu, puku sipi er andpi Gos
embe ambił tonu kindim. 9 Wumb pei
mulk kenjing ni wu ei andpi Gos embe am-
bił tonu kindpi endim. 10 Wumb piinjing
wu endi men ngii owundu ondu ka wii
ełe mołpu, ku ni epi ngei nipi, kenim ni
mołułum, ei wumb kenjing ni wu ei keimi
mułum, kanik puku sik oł erim pułe pii poł
tunenjing.

Piisa Gos Ngii Owundu Ełe Gos Ek Ka Ni Ngum

11 Wu ei Piisa kin Jon teł punjnguł konu
ekii se pum. Pe wu amb pei sikir ok
Solomon palting men ngii owundu palting
endi konu andaring ełe onjung. 12 Piisa ei
kanpi ek dinga nipi wumb ngum, “Enim
Esrel wumb nimbił erang, enim oł ei no-
man embin to piinmin? Nimbił erang sił
kin kanik enmin? Enim yi ni piinmin,
sił nge dinga ełe ni sił oł ka ełmbił ełe
nge wu ei erambił opu andpi punum ni
piingii? Ei mon!” 13 Eiparam ni, Aisak ni,
Jeikop ei, Gos sinim ok sinim kupenjpin
noł Gos ei, eim kongun wu Jiisas eim ambił
tonu kindmin. Wu ei enim sik opu orung
wumb ngunjung. Ba wu num owundu
Pailos si kindmbii ni piim; ba enim wumb
dinga puk mon nik eim kin buł ngunjung.
14 Enim wu ei oł kis endi enarpi wii kun
ka multum, wu ei Jiisas Gos kingam mend-
pił buł ngok, yi nik, wu endi wumb to
kundum wu ni piimba, ei kindangin kin,
sin kin wangłi nik. 15 Jiisas Gos kingam
mendpił ei sinim wumb sipi noman konj
ngołum. Wu ei enim to kundnjung, ba Gos
nga er konj sim. Pe sił mołpuł kenjpił,
ek ei ni tor kindmbił nge mołmbuł. 16 Sił
Jiisas kin pii gii nembił kin Jiisas enim.
Jiisas dinga ełe yi wu ka ełim. Enim kanik
piinmin ei Jiisas eim sił pii gii ełe nge erpi,
enim wumb pei ningił ełe enim.

17 “Keimi na piind engnan noł enim kin
wumb owundu kin pii kun enarik kin
Jiisas to kundjung. 18 Ba kumb ok Gos
eim nge ek keimi niłmin wumb ek yi nik,
Gos eim nge kingam Krais ngenj kumbii
kułpu kułmba nirim. Pe akip enim wumb
oł kis enmin ei, ek ni tor kindiłmin wumb
ninjing opu peni ełe keimi punum. 19 Pe
enim piik kin noman ak tunjung kin, kapłi
Gos eim enim oł kis ombu kil ngopu poru
nimba. 20-21 Yi enjing kin Gos enim kin tep
mułmba. Pe Gos enim noman tuk dinga
ngang, ka piik mułngii. Gos ok ek dinga
nirim, ‘Na Krais King Owundu enim kin
kindmbii.’ Gos eim wu owundu ei sinim
kin kindmba, wu ei embe Jiisas. Pe epin
konu Jiisas er mołum. Kunum ei Gos epi
pei konj nga ermba mił ok eim ek keimi
niłmin wumb en enim gupu ełe niłmin.
Kunum ełe Gos Jiisas mei ełe mani nga
kindang eim oł ei ermba. 22-23 Moses ek yi
nirim,

‘Owundu ei enim Gos, pe enim engnjing
sipi, Gos eim ek keimi niłmin wu ei,
nam mił yi mułmba. Enim eim ek
nimba mił piingii. Piik, nimba mił
erngii. Pe wumb pei ek keimi niłim
wu mił nimba ei piinerngii wumb ei
Gos wumb top kundmba. Pe wumb
ei Gos nge wumb nga mulerngii,
Gos yi neng,’ Moses piipi nirim.

24 Gos ek ni tor kindiłmin wumb ok yi nik,
Samyuel kin Gos ek niłmin wumb ekii se
tonu onjung. Pei yi ninjing,

‘Kunum ei akip sałim kunum ei,’

pa ninjing. 25 Enim Gos nge ek keimi
niłmin wumb ei nge kingenjing mił
mułngii. Enim nge kupenjing noł Gos ek
dinga nipi pendrim mił sił mułngii. Gos
Eiparam kanpi ek dinga nipi ngurum.

‘Nim nge tiłap ełe wumb tiłap pei na
kengip ek ka nip ngumbii.’

26 Gos eim nge kongun wu Jiisas er
mundum. Pe kindang enim mulnjung
konu ok om. Opu, enim Gos ek ka kengip
top nipi ngumba nge om. Nimbił erang
eim enim oł kis ombu kil ngumba nge om.”

4

Piisa Kin Jon Teł Kan Ngunjung

1-3 Wu tał wumb kankił, ek nikił mul-
njunguł; pe men ngii owundu ełe wu tał
wumb kankił ek yi mił ninjngił, Jiisas
angpi tonu konj nga om. Pe yi ku wumb
kulnjung wumb ei angk tonu ongii. Yi
nengił, kułmał kałiłim owundu kin, men
ngii tep ełim wu owundu kin, wumb kolk
nga konj punałmin ni, piiłmin wumb ombu
ok, mon ek piik kis piinjing. Pe emii
peng wu tał ambił gii nik, kan ngunjung.
“Kupiiring ełip kos piimin,” ninjing. 4 Ba
wumb pei ek ei piik, pii gii ninjing. Pe
wumb pii gii nengin kin, wumb pei ei yi
mił 5,000 wumb mulnjung.

5-6 Topuł Jura wumb owundu ni, men
ngii kongun wumb ni, lo andan tołmun
wumb ni, Jerusalem konu kułou tumun
ninjing. Men ngii ełe mołułmun wumb
ei Anas ni Kaiyapas ni Jon ni Eliksander
ni kułmał kałiłim owundu, eim nge wumb
pei, kułou tunjung. 7 Gos nge ek se
andiłmbił wu tał en enim kumb ełe en-
gnjingił. Angkił, wu tał kii sinjing, “Ełip
dinga nipe ełip embe nii nge ełe oł ei
enjngił?” 8-9 Gos Gui Ka Piisa kin piki top
mułum; pe eim ek yi nipi ngum, “Enim Es-
rel wu owundu ni men ngii kongun ełmin
wumb. Enim sił wu endi simb kis mułang,
paki topuł enjpił ni, sił kin ek ningii enmin
min? Wu ei er ka mułum mił nenj ei enim
piinmin min? 10 Yi erpi nim kin enim pei
piyangin, enim Esrel wumb ei pei piingii
ku. Jiisas Krais Naseres konu wu, eim
embe ełe wu ei ka mołum. Mołpu, yi enim
kumb ełe mołum. Enim Jiisas ond peri
ełe to kundnjung, ba Gos eim Jiisas nga er
konj seng opu konj pum. 11 Ond tumunj
endi enim ngii takiłmin wumb si kindnjing
ei nimbił erang enim konu ełe kindngii ni
piinenjing. Jiisas eim ond tumunj ei mił
mołang kin Jiisas eim ngii tumunj mendpił
mił mołum. Eim ngii takiłmin wumb si
kindnjing. 12 Wu eipi endi sinim kapłi paki
tunermba mon! Ei Gos sinim wu endi
eipi andan topu ngunanim. Jiisas endeim
sinim sipi orung simba.

13 Wumb kenjing ni Piisa kin Jon teł ek
dinga nikił, dinga pu mulnjunguł. Wu
tał wumb kin mund mong kulenjngił. Yi
piinjing ek mon ngii punałmbił ni piinjing.
Wu tał mulnjunguł yi piik kin noman pei

piinjing ei ok wu tał ełe Jiisas kin tep
to mulnjunguł ni piinjing. 14 Pe wu ei
kenjing, ni wu ei ka mołpu, wu tał kin
angpi mułum ei, wumb en enim kenjing.
Pe ek nik wu tał ngungii ek endi pinerim.
15 Wu tał kaunsil ngii si kindkił tor peł
ninjing. Wu tał pangił mił, en enim ek nik
piinjing. 16 “Pe sinim wu tał kin nimbił oł
ermin? Wu tał jep oł endeim erangił kin,
wumb Jerusalem wumb pei kenjing. Pe
ei sinim kapłi koi ermin mił mon. 17 Ba
mon pim kin, ek ei wumb konu pei pang
piingii. Yi ermba ei piikił kin wu tał kin
ek dinga nimin. Pe wu tał nga Jiisas embe
ełe nikił wumb eipi ngunerngił.” 18 Pe wu
tał wii to orung sik yi ninjing, “Ełip nga ek
endi Jiisas embe ełe nikił enerngił mon!”
ninjing.
19 Ba Piisa kin Jon teł nikił orung kind-
injngił. Pe sił Gos ek si kindpił enim ek
ningii mił piimbił. Ei Gos kumb ełe kapłi
ermba min? Ei enim piingii. 20 Ba wu tał yi
ninjngił, ‘Sił gupu pandi tumbuł mił mon.
Epi kanpił ek piipił enjpił mił ei, wumb
kanpił nimbił ni piinjngił. 21 Pe kaunsil
wumb ek dinga endi nik wu tał ngunjung.
Wu tał si kindkił punjnguł. Pangił, kaunsil
wumb andłam endi kurpun, wu tał kan
ngumun, ni piik enjing. Nimbił erang
wumb pei Gos eim embe ambilk tonu
kindangin kin, kaunsil wumb wu tał kan
ngumun nik enjing kapłi enerim. 22 Wu ei
wu tał, Gos jep oł erangił opu konj pum wu
ei, kung ngii 40 pei mołum.

Gos Nge Tiłap Wumb Prei Dinga Erik, Dinga Sik Gos Ningii Enjing

23 Wu tał eł ełip wumb puł kombur kin
punjnguł. Pukuł, wumb ei kankił kułmał
kałiłim owundu, ni tep ełmin wumb ombu
ek ninjing mił wumb kan ninjngił. 24 Ek ei
piik poru ni pendik, en enim noman ende
kindik prei yi mił enjing. “Gos Owundu
nim ei epin en, ya mani mei en, pe ep noł
en, ei pei nim er sin. 25 Gos Gui Ka je sin
erinjpin Deipis ek gupu ełe tor orum.
‘Ei Gos nim nge kongun wu, Gui Ka ek
nirim. Nimbił erang wumb tiłap
eipi ei popuł sinmin. Pe wumb
tiłap ek yi ninjing. Sin epi owundu
eramin piingii nik piinjing; ba ei
kapłi enerngii. 26 Pe King pei konu
orung pei kui er molk opu ermin
ninjing. Pe wumb tep ełmin wumb
owundu kułou tok Gos Owundu to
mani kindmin ninmin. Eim kingam
Krais eim ekii se omba wu ei to
mani kindmin nimin.’
27 Keimi mendpił konu owundu ełe, ya
Eros ni Pailos ni wumb eipi ni Esrel wumb
pei kułou tok Gos nim nge kongun wu ka
wii, nim Krais ok kindan eim ya mani
om. 28 En enim kułou owundu tok, ek
nik pendik, ek ei dinga pimba ni Jiisas ok
yi nirim mił yi erik. 29 O wu owundu,
nim piin wumb nim kin ek dinga ninmin.
Ninim sin kongun wu mołmun ei paki
tan, sin nim ek ei sin dinga kindpin ni
tor kindmin. Kindpin, sin mund mong
piinermin mon! 30 Nim angił to kindan
ening pimba wumb ei ka mułngii. Jiisas
nge embe ełe jep oł enjii. Nim nge kongun
wu ka wii Jiisas.” 31 Prei er poru nengin
kin ngii mulnjung ngii ei ołup erim. Pe
Gui Ka en enim kin tuk opu piki to poru
nim. Pe Gos embe ambilk tonu kindik
Gos ek dinga nik, wumb kin mund mong
piinenjing.

Gos Nge Tiłap Wumb Noman Ende Sinjing

32 Pii gii wumb en enim noman ende
sinjing. En enim ek endeim minj piik
mulnjung. Wu endi epi eipi simba, ei na
epi mendpił ninermba mon; epi sinim epi
ende. 33 Jiisas nge ek se andiłmin wumb ei,
Jiisas nga konj tonu pum nik, ek ei ninjing.
En enim ek ninjing, ek ei dinga pim. Pii gii
ninjing wumb ei Gos nge noman ka mołpu
poru nim. 34 Enim mołmun konu wu endi
kuni ni epi sinerang, ka mułmba wu ei
wumb pei mei sep ngii mołangin wumb,
ei epi wumb eipi ngok, ku siłmin, ku ei tu
wunjung wunjung. 35 Tu wangin kin, ku ei
sipik, Jiisas nge ek se andiłmin wumb simb
ełe kindnjing. Pe Jiisas nge ek se andiłim
wu ei sik kanik, wumb kuni sinarpi ełim
wumb kanik mok tok ngołmun.
36 Pe wu endi Saipris konu mułum wu
ei embe Josep. Eim Liiwai wu endi, Gos
nge ek se andiłmin wumb, eim embe eipi
endi ngunjung ei embe Banapas ninjing.
Embe ei nge pułe yi, wumb noman tuk

paki tołum wu. 37 Wu ei eim, wu eipi endi,
eim mei ei top erim ku ei tu wupu kin, Gos
nge ek se andiłmin wumb mulnjung simb
ełe kindim.

5

Ananaiyas Kin Sipaira Teł

1 Ba wu endi mułum wu ei embe
Ananaiyas, ambim nge embe Sapaira.
Ananaiyas eim mei orung ei wu eipi
ngopu ku sim. 2 Pe ku sirim ku aninga
ei nge ambiłpi wiik top se mułum. Eim
ambim ei piipi mułum. Ananaiyas eim ku
orung sipi tu wum. Tu wupu, Gos nge ek
se andiłmin wumb mulnjung konu simb
ełe sim. 3 Pe Piisa ek nim, “Nimbił erang
Seisen nim noman kin piki topu mołum.
Pe nim Gui Ka kin ek kend to pendkin, mei
ku orung sin ku ei orung tu wun pałim.
4 Ok wumb mei top enenjing kunum ei,
mei ei nim nge, ba mei top er poru nengin,
pe ku ei nim nge sim. Nimbił erang nim
noman yi mił pałim. Nim wumb kankin
ek kend ton ni piin ei mon; nim Gos kin
ek kend to ngon.” 5 Ananaiyas ek ei piipi,
mani pupu, bok topu kułum. Pe wumb
ek ei piik, mund mong kulnjung. 6 Pe wu
kangi wu ok, wu ei alap pandi to sipik, kui
tunjung.

7 Ekii se eni tekliki o pang, Ananaiyas
ambim opu tor om. Ba oł yi eim piinenim.
8 Pe Piisa ek nipi amb ei ngum, “Nimbił
oł en? Ełip mei ku sinjngił kapłi yi mił
enim min mon?” Pe amb ek nim, “Ei keimi
nin. Yi mił sił sinjpił.” 9 Piisa ek nga nipi
ngum, “Nimbił erang ełip ek ni endi kind
pendkił Gos Gui Ka enim mił ei kenmbił
ni enjngił? Nim nge wanim wumb sik
kui tungii sipnjing wumb ei ok ngii ondu
ełe mołmun. En enim pe nim sipngii ku.”
10 Pe nga sikir amb ni, Piisa simb ełe mani
opu bok topu kołpu pim. Ba wu kangi wu
ombu nirik onjung. Ok, kenjing ni amb
ei kołpu pim. Ok, sipik wam pim konu
mandi eim kui tunjung. 11 Pe Gos nge pii
gii wumb konu orung orung ei mulnjung
wumb ei, mund mong kulk mulnjung.

12 Gos nge ek se andiłmin wumb, jep oł
kanim kanim wumb pei mulnjung konu
tuk enjing. Pe pii gii niłmin wumb en enim,
men ngii owundu andaring Solomon nge
palting ełe ek nik kułou to mołułmun.
13 Pe tor wumb mund mong kulk ok ende
mulenjing. Pe wu amb en enim pii gii
wumb Gos embe ambilk tonu kindnjing.
14 Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Pe
Jiisas nge tiłap ełe wumb pei tuk onjung.
15 Wumb enim kis erim wumb ei, tu wuk
andłam ełe pendnjing. Pe peł kanim
kanim tu wuk pendnjing. Pendik, yi ni
piinjing, eni tang, Piisa opu kin, eim min
men ei wumb to tingndang wumb ombu
ka mułngii ni piinjing. 16 Wumb konu
orung orung wumb, kin Jerusalem wumb
orung pei mulnjung wumb, pei ok kułou
tunjung. Wumb ei ok mił, ening pim
wumb tu wunjung. Pe gui kis tuk mułum
wumb kombur tu wunjung wumb ombu
pei ka molk poru ninjing.

Gos Nge Enjel Kindang Ek Se Andiłmin Wu Ombu Si Tor Sim

17 Kułmał kałiłim wu owundu ni, eim
nge wumb ni wumb kolk nga konj angk
piinałmin wumb ni pei wumb ei Jiisas nge
ek se andiłmin wumb kin noman kis piin-
jing. 18 Pe wumb ombu ok Gos nge ek se
andiłmin wumb sik, er kan ngii kindnjing.
19-20 Ba epin emii peng, Gos eim enjel
kindang opu, kan ngii owundu aki topu,
wu ombu si tor tu wum. Tu wupu yi nim,
“Enim puk, nirik men ngii owundu ełe
puk, pe noman konj ek onum ek ei wumb
kanik ningii,” pa nim. 21 Gos nge ek se
andiłmin wumb ek ei piik pendik punjung.
Kupiiring okrii puk men ngii owundu ełe
wumb ek ni wumb ngunjung. Kułmał
kałiłim wu owundu ni ei wu kombur kin
onjung. Ok kaunsil ni Esrel wumb noman
pim wumb kin kułou tunjung. Tok, ek nik
kan ngii kindik, Gos nge ek se andiłmin
wu ombu kindangin, wangin ninjing. 22 Pe
kan ngii ełe tep mołułmun wumb puk
kan ngii ełe kenjing ni, Gos nge ek se
andiłmin wumb mulenjing. Kanik, puk ek
yi ninjing. 23 “Sin kan ngii ełe kenjpin
ni ngii ondu dinga ngo pendnjing. Nga
kan ngii tep wumb ngii ondu ełe angk
mulnjung. Pe sin kan ngii aki topun,
kenjpin ni wumb endi nirik mulenjing.”
24 Men ngii owundu ełe tep mołułum wu

owundu ni kułmał kałiłim wu owundu ni wumb ek ei piik noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Pe nga nimbił oł ermba,” ninjing. 25 Pe wu endi opu yi nim, “Enim wu kombur kan ngii kindnjing, wu ombu puk mer men ngii owundu ełe wumb kanik Jiisas ek nik ngok mołmun,” pa nim. 26 Kan ngii tep ełim wu ni eim wu kombur ni puk, wu ombu simin ni punjung. Puk, wu ombu kepii tunenjing. En enim mund mong kulnjung, wumb ok ku sik tungii ni piinjing.

27-28 Pe wu ombu tu wuk kaunsil wumb mulnjung konu tuk ełe engindnjing. Pe kułmał kałiłim wu owundu ek dinga nim. “Sin enim kanpin mon ninjpin, enim wumb kanik Jiisas embe ei nge nik wumb ngunerei mon ninjpin. Pe enim wumb Jerusalem konu wumb enim ek ei nge pei mołmun. Enim ek nik, sin wu ei to kundunjpun,” ninmin. “Gos sin kin ekii se kos piimba.” 29 Ba Piisa kin Gos ek se andiłmin wu pei ek dinga ninjing. “Sin Gos nge ek ei piimin, wu ek ei piinermin mon!” pa ninjpin. 30 “Enim Jiisas ond peri ełe to kundnjung. Ba sinim ok kupenjpin noł nge Gos opu Jiisas erpi konj sim. 31 Gos eim si mengpi sipi, eim angił tundung orung mundang mołum. Pe eim sinim nge wu owundu mołpu, sinim paki top mołum. Pe Esrel wumb noman to ak topu sinim oł kis ombu kil ngopu erpi pum mołum. 32 Sin wu ombu epi pei mołum, ei nge kenjpin ni tor kindpin onmun. Pe Gos nge Gui Ka ek yi ninim. Gos eim ek piik pii gii ninmin wumb ei Gos Gui Ka wumb ombu ngonum.”

Gameliyel Ek Nim Ek Se Andiłmin Wumb Kaunsil Ek Ka Nim

33 Pe wu owundu ombu ek ei piik, noman kis peng kin, Jiisas nge ek se andiłmin wumb to kundmun, ni piik enjing. 34 Pe kaunsil konu lo ek piiłmin wu endi engim. Wu ei eim lo ek piiłim wu num, wu ei embe Gameliyel. Eim wumb lo ek nipi ngang wumb eim embe ambił tonu kindiłmin. Wu ei yi nim, “Jiisas nge wumb ei anda kindangin pangin,” nim. 35 Eim ek nipi kaunsil wumb ngum, “Enim Esrel wumb, pe enim oł endi ya wu ombu ermin ni enjing kin, enim Esrel wumb, en enim pii kun erik erngii,” pa nim. 36 “Enim piinmin! Ok wu endi multum. Embe ei Tiyuras eim yi nim, ‘Na, nam noman dinga pałim.’ Yi neng kin, wumb 400 eim ek ekii sinjing. Ba wumb eim to kundnjung. Pe eim ekii sinjing wumb tungu punjung. En enim kongun ei wii mił enjing. 37 Ekii se gapman wumb embe pułang Galilii wu Juras eim wumb kombur nipi sim. Wumb ei Juras nim ek ei puk gapman wumb kin opu erpin tumun ninjing. Ba eim yi ku kułum. Kułang, wumb eim kin ekii sinjing wumb, ei tungu eipi eipi puk poru ninjing. 38 Yi ku akip na enim kanip nind. Enim Jiisas ek se andiłmin wumb ombu nge kanik tungu erngii. Erik, kan wiik to mułngii. Pe wu endi eim kongun ei puł pendip ermbii ni ermba. Wumb ombu ek ei keimi punermba mon nik. 39 Gos eim kongun ełe nge puł wu pim kin, enim andłam ondu ngunerngii. Ondu ngunenjing kin enim Gos kin opu erngii.” 40 Yi neng kin, eim nim ek ei piinjing; Gos ek se andiłmin wu ombu wangin tunjung. Enim Jiisas ek se andiłmin wu ombu wangin kepii tunjung. Tok, ek yi ninjing, “Enim nga Jiisas embe ełe nik enerngii mon!” ek dinga nik ninjing. Nik, si kindangin punjung. 41 Pe Jiisas ek se andiłmin wu ombu kaunsil ni wumb mulnjung si kindik, anda punjung. Puk yi piinjing, Gos yi nipi piim, “Sinim wumb owundu mił mołmun ni, Gos sinim to tonu kind mundum. Nimbił erang, Jiisas nge embe ełe sinim singambił piinmin.” 42 Kunum kunum men ngii owundu ełe ni en enim ngii konu ei, wumb kanik Gos ek nik ngok er mulnjung. Ek yi ninjing, “Jiisas wu ei ekii se omba, wu ei eim ek poł ka wii ei si kindnenjing, kongun er andik nik minj mulnjung.”

6

Wu Angił Orung Nga Tał Jiisas Nge Se Andiłim Wumb Paki Tunjung

1 Kunum nga Jiisas nge wumb pei tonu onjung. Wumb Jiisas nge wumb Griik ek niłmin wumb ei Eipru wumb ek niłmin wumb ei kin kis piinjing. Yi niłmin, “Wumb kombur kuni ni epi sinerim wumb ei kunum kunum paki tołmun. Ba

sin amb enim paki tunanmin. Amb wenjing kulnjung amb ombu sinim paki tunanmin.” 2 Yi erangin kin, Jiisas nge ek se andiłmin wu engki nga tał molk Gos nge wumb pei wii tok, “Wei!” ninjing. “Pe sin Gos nge ek ni ngołmun ei si kindpin kuni mok to mulnjupun kin ei kapłi enermba mon. 3 Ba engnan noł enim wu angił orung nga tał kurngii. Wu ombu en enim embe ka peng, wumb Gos ek piik erangin, en enim Gos Gui Ka tuk ełe mułang wumb ei ni Gos Gui Ka wumb ei kin mułngii. Wumb ei ni peng ka pepi ermba wu ei, sin to tonu kindamin sinim kongun ei tep erngii. 4 Pe sinim kunum kunum prei erpin Gos ek nipin, wu amb ngopun mołmun.” 5 Pe wumb pei ek ei piimin ni, ka piinjing. Pe wumb nik tonu kindangin Siipen ni wu ei pii gii wu dinga wii, Gui Ka eim kin piki to mułum. Pe Pilip to tonu kindnjing. Prokoras ni Nikanor, ni Taimon, ni Parmenas, ni Nikolas. Nikolas eim tiłap eipi Andiyok konu wu, ba ok Jura wumb tiłap ełe tuk orum. 6 Pe wu ombu Jiisas nge ek se andiłmin wumb kumb ełe engnjing. Pe Jiisas nge ek se andiłmin wu prei erik angił tonu kindik enjing.

7 Pe Jiisas ek ei pang wumb pei piinjing. Pe wumb pei Jiisas nge wumb Jerusalem konu mulnjung. Jiisas kin kułmał kałiłmin wumb ei pei pii gii ninjing ku.

8 Siipen eim Gos nge noman ka nipi eim wu dinga mułum. Pe eim jep oł pe wumb kin mołmun konu tuk ełim. 9 Pe wumb ok Siipen kin ek opu er nik. Wumb men ngii endi engim. Wumb ombu ngii takik ei Jura konu tuk ełe tekik. Ek ei men ngii ełe nge “Priiman,” pa niłmin. Pe Jura wumb kombur konu Sariiniya ni Aleksandriya ni Silisiya, Eisiya konu wumb onjung kin Siipen ek opu er ninjing. 10 Gos Gui Ka Siipen mułum konu noman ka ngum. Yi erang kin, wumb wii eim ek to mani kindngii ba pinerim. 11 Pe wumb ek kend tok erangin, wumb eipi kombur ek ni piik punjung. Pe wumb ombu yi ninjing, “Sin piinjpin. Eim Moses kin Gos teł ek ei nipi kis erim.” 12 Wumb ei ok, wu amb mulnjung konu kend tok nik, wu lo ek pułmun wumb ni men ngii kongun wumb ei kanik nik, pei mulnjung konu kanik ek kend tok ninjing. Nik puk, Siipen ambił gii nik sipik, kos ngii konu sipnjing. 13 Enim wu kombur kindangin kin andik angk eim kin ek kend tok ninjing wumb ombu yi nik. “Kunum kunum wu ei eim ek kis nipi ya Gos ngii konu ełe nipi lo ek nipi ełim ku. 14 Sin piinjpin eim yi nim, ‘Jiisas Naseres eim konu ełe kis mondpu, Moses oł ok nirim ek ei topu eipi kindpi ermba,’ ” pa nim. 15 Wumb pei kaunsil ngii mulnjung wumb ei, pei wu ei minj kenjing. Pe wumb kanik mulnjung ni Siipen kumb ningił ei Gos wu sinim tep ełim wu kumb ningił yi mił nge sim.

7

Siipen Eim Ek Nipi Ek Pii Kun Ełmin Wumb Ngum

1 Pe kułmał kałiłim wu owundu ei yi nim, “Ek ei keimi min?” 2 Siipen yi nim, “Erinjpin noł ni engnan noł, enim piyei! Ok sinim kupenjpin Eiparam eim Mesoposemiya konu owundu multum. Eran konu puneririm kunum ełe Gos eim nge tiłang ka wii ełe Eiparam kin tor om. 3 Pe yi nim, ‘Nim mei konu ni angnim noł si kindnjii. Pe nim pan, na mei endi nim andan to ngumbii,’ nirim. 4 Pe Eiparam eim Kaltiya konu si kindpi, Eran konu pupu mułum. Pe ekii se eim arim kułum. Kułang, Gos eim kindang opu, ya mei ełe mułum; konu pe sinim mołmun konu ei. 5 Gos Eiparam mułmba mei konu endi ngang, kongun er mułmba mei konu endi ngunerim mon! Pe mei aninga endi ngumba ei ngunerim mon. Ba Gos ek yi nim, ‘Ekii se mei ei ngamb, nim embilnjii, ei nim tiłap ni nim kinganim noł ełe mułngii.’ Eiparam kangił mulenjing kunum ei Gos ek yi nim. 6 Gos ei yi mił nim, ‘Ekii se nga kinganim noł wumb mei eipi nge ełe mułngii. Nim nge kinganim noł wumb mei eipi nge ełe molk wumb mei wumb ei kongun wii er mułngii. Mułangin, wumb eipi enim oł embin tui er kis mundngii, ei kung ngii 400,’ pa nim. 7 ‘Nim nge kinganim noł wumb ei kin kongun wii er mułngii, ba ekii se, na wumb tiłap eipi ei kin kos er

ngumbii. Nimbił erang nim nge tiłap mei ei si kindik pungii.' 8 Ba ok kunum ełe Gos eim Eiparam kin, ek dinga mon endi ni pendrim. Gos eim Eiparam kin ek dinga nip ekii se ermba ei nirim.

9 "Ok sinim kupenjpin noł wu engki nga tał, Josep kin noman kis piik, Josep wumb eipi ngok ku sik. Pe wumb ei Josep sik Eisip konu sipik. Ba Gos Josep paki topu multum. 10 Epi endi eim kin omba erim ei Gos eim paki tum. Pe Gos Josep kin noman ka ngopu erang, Josep kongun ka erim. King Pero yi nim, 'Nim Eisip konu tep wu owundu molkun, na ngii konu epi pei tep mulnjii,' nirim. 11 Ekii se Eisip konu kumb kuni owundu sim. Pe Keinan konu orung orung, kuni owundu sim ku. Oł embin tui ei pim. Pe sinim kupenjpin noł ombu kuni ka si nungii mił pinerim. 12 Ba Jeikop mołpu piim ni, kuni wuł Eisip konu pei mołum ninjing. Pe eim kingam noł, sin kupenjpin noł ei kumna Eisip konu kindang punjung. 13 Ekii se nga kindang punjung. Pe Josep eim angim noł ek dinga nim, 'Na Josep moł.' Yi neng kin, Pero piim Josep nge wumb tiłap ende onjung ni piim. 14 Pe Josep ek nipi kindpi, 'Arim Jeikop wangłi,' nim. Eim kin eim nge wumb tiłap ei 75 mendpił ouni onjung. 15 Pe Jeikop wuł mani Eisip konu pum. Pu mołpu kułum. Eim kingam noł ei sinim kupenjpin noł kulnjung ku. 16 Pe Jeikop eim kingam noł eim sipik Sekim konu kui tunjung. Ok Eiparam eim Emor wumb kin mei Sekim top er sirim.

17 "Gos kunum ei epi ei ermbii ni pi-irim. 'Ok Eiparam kanpi ermba,' pa nirim. Kunum ei epi pei tonu omba enim. Esrel wumb tiłap ei Eisip konu owundu tonu onmun ei ok Eisip konu piki tonum. 18 Ekii se Eisip king endi tonu orum. Ei Josep pii poł tuneririm. 19 Wu King ei sinim nge wumb tiłap ełe ambił gii dinga nirim. Sinim nge kupenjpin noł oł kis erpi ngum. King ei ek dinga nipi Esrel wumb, wu kangił mengingii ei anda kind pindangin kolk poru ningii nirim. 20 Kunum ełe Moses tonu om. Kangi ei Gos kan ka kenim ni Gos kangi ei kin noman ngum. Arim mam teł ngii konu tep er mułangił oi tekliki o pum. 21 Ekii se kangi Moses eim andaring pendnjing. Pe king Pero ambiłam eim kan sim. Sipipi eim kingam mił se mułum. 22 Moses eim Eisip oł ełmin mił ei andan tangin er mołułum. Eim wu dinga mołpu, kongun erpi, ek dinga nipi ełim.

23 "Moses eim mołpu pang kin, kung ngii 40 pei o pang, mołpu piim. Esrel engnan noł mołmun konu pup kenmbii ni piim. 24 Pupu kenim ni, Eisip wu endi pupu Esrel wu mułum konu kepii tum. Pe pupu Esrel wu ni paki tum. Moses eim wu ei to orung kindim. Kindpi, Eisip wu ei to kundum. 25 Eim yi piim, nam tiłap Esrel wumb ende ni piim. Gos sinim Moses angił ełe paki tonum ni piingii ni piim. Ba wumb yi ni piinenjing. 26 Kupiiring nga wu tał opu enjngił, Moses konu ełe tor om. Opu, wu tał opu enjngił ei, embii ermbii ni erim. Yi nim, 'Ełip angim angim, nimbił erang opu erngił enmbił?' 27 Pe wu endi angim kin opu erim wu, ei Moses ambił peri ngum. Ngopu yi nim, 'Nim wu wumb nii nim wu owundu mundang molkun sin tep erii?' nim. 28 'Oltin Eisip wu endi to kundun mił, akip na to kundnjii en min?' 29 Wu ei yi neng kin, Moses sikir tonu pupu Miriyan konu eipi nge ełe mułum. Ekii se eim kingam tał mulnjunguł.

30 "Mułangił, eim kung ngii 40 pei opu pum. Gos kindang sinim tep enim, enjel ei nge opu ond kembis endi pim konu ełe dup erang num. Konu ełe mandi pupu dup kenmbii ni piim. Dup komung Sainai mani num. Dup tukrung ełe mołpu ek endi yi nim. 31 Moses oł ei kanpi piim; eim kum sep piipi mandi pup kenmbii ni pum. Pe Gos Owundu ek yi nim, 32 'Na Gos nim nge kupanim noł Gos moł. kupenjing Eiparam, Aisik, Jeikop, wu kei na Gos moł.' Pe Moses puku sim. Sipi, eim Gos kenmba gał erim. 33 Pe Owundu ek yi nim, 'Nim simb kum pałim ei sikind! Na Gos moł, ya konu ełe nim angiłin konu ei konu ka wii mendpił sałim. 34 Na nge wumb, Eisip konu kis er mołmun ei, na kanip moł. Na enim kei ninjing ei piinj. Pe na mani op paki tumbii nge ombii. Kongun embin tui ei si kindmbii. Pe nim na kindamb Eisip

konu punjii,’ ” pa yi nim.

35 Siipen ek yi nim, “Moses ei ok enim
ni wu owundu mołpu sin tep mułii nim?”
Yi ninjing, “Gos eim dinga ełe enjel ei kin-
dang ond kembis Moses mandi ełe pum.
Wu ei nga Gos kindang pupu tep wu mołpu
Esrel wumb sipi orung simba nge pum.
36 Moses eim wumb sipim. Pe eim Gos nge
jep oł kanim kanim erim. Erpi pupu, ep
noł kundii mułum konu jep oł erim. Pe
konu wumb mulenjing konu, kung ngii 40
pei opu pum. 37 Esrel wumb pei mulnjung.
Pe Moses eim Esrel wumb kanpi nim.
Enim nge engnjing endi Gos sipi, to tonu
kindmba wu ei, nga Gos kongun endi, oł
ekii se ermba ei piipi nipi ermba. 38 Ekii se
wumb mulenjing konu ełe kułou tunjung.
Pe Moses Esrel wumb kin mulnjung. Enjel
eim ek nikił tonu kumung Sainai komung
mulnjunguł. Molkuł kin, Gos nge ek sim.
Ek ei ek konj ka seng kin sinim kupenjpin
noł, Moses nipi ngurum. Ek ei konj seng
kin, pe nga ek ei sinim sałim ku.

39 “Ba sinim kupenjpin noł ei Moses ek
piinermin ninjing. Nik, ‘Mon,’ pa nik.
‘Sinim Eisip konu orung nga pamin,’ pa
nik, yi piinjing. 40 Pe Esrel wumb Eron
kanik ninjing, ‘Nim sin nge gos eran kin
kumb se pang kanpin ekii se bin,’ nin-
jing. ‘Pe Moses eim sin Eisip konu tor
tu wumba; ba eim jiłi orung punum, sin
piinanmin.’ 41 Kunum ełe kung kou wał
endi enjing. Pe kułmał kalk gos kend ei
ngunjung. Pe epi ei en enim angił ełe
enjing epi ei kin ka piik embe ambił tonu
kindik er mulnjung. 42 Yi erangin kin, Gos
en enim kin buł ngum. Ngang kin, en enim
oi, kanjip, eni ei embe ambił tonu kindik,
epi ombu sin gos erngii nik, Gos erngii mer
mon ełe Gos ek ei ekii se ermba piiłmin.
Wumb ei ek pulk ek ei yi nim.

‘Enim Esrel wumb enim ok ya konu wumb
mulerik kunum ei enim kung ngii
40 pei mulk, enim kung kou ni kung
siipsiip ni ombu kułmał kalk na ng-
onarik ełmin. Ba enim ek kend gos
kułmał kalk ngok enmin. 43 Enim
kend Moluk gos ngii ełe sipnjing. Pe
kanjip kin gos kend Rapan ełmin.
Enim epi ombu erik embe ambilk
tonu kindik enmin. Pe na enim
kindamb Bepilon konu orung orung
pungii.’ Gos Owundu ek yi nim.”

44 Siipen ek yi nim, “Sinim kupenjpin
noł, ok wumb mulnjung mei ełe mul-
njung. Kunum ełe Gos ek piimin nik,
alap ngii endi Gos nge alap ngii tekik,
nimbił erang Gos nge eim embe ambilk
tonu kindngii. Erik, alap ngii ei Moses
kanpi yi mił tekei, nirim. 45 Kunum ekii
se sinim kupenjpin noł Josua kin ok en
enim wumb mei singii onjung. Wumb
konu tiłap eipi nge mei sinim kupenjpin
noł pangin kin, Gos wumb tiłap eipi ei to
kindrim. Kunum ei, Gos nge ngii alap ei
sipnjing. Sipik, alap ngii takik Gos eim
embe ambilk tonu kindnjing kunum ełe
Deipis tonu orum. 46 Gos eim Deipis kin
noman ngang, Deipis prei erpi Gos Jeikop
kin ngii endi tekmbii nim. 47 Ba Solomon
Gos ngii endi tekim.

48 “Ba Gos Owundu mendpił wumb
takiłmin ngii ei mulałim. Gos nga ekii se
ermba oł ei piipi niłim wu yi nirim mił.
49 Owundu ek yi nim,

‘Epin konu ei na peł mił tep erip moł, mei
konu ei na simb ełe tonu kind send
konu tep erip ku moł. Ngii nipe
ngii na ngii nik takinmin? Pe na
kor mołup ermbii ei konu jiłi? 50 Pe
nga na angił ełe epi ombu pei enenj
min? Gos yi nim. Gos nge ek ni
tor kindiłim wu endi yi mił nirim.
Gos Owundu mendpił eim wumb
takiłmin ngii ei molałiłim.’

51 Enim wumb Gos ek piinałmin, enim
wii mołmun wumb noman kom, ni epi
pinałim. Kunum kunum enim Gos Gui Ka
to kindik kindik enmin. Enim ok kupen-
jing noł mulk oł ei nge enim yi mołmun.
52 Ok Gos ermba oł piipi niłim wu ei wu nii
mułum? Pe enim kupenjing noł wu ei kin
oł kis endi enjing min mon? Mon! Wumb
ok tonu ok Gos ek kun pałim mił nik wu
endi ekii se omba wu ei oł kis endi enałim
mon. Yi nik erik wu ombu to kunduk. Wu
ei wu ka; ba pe akip enim wu ei enim puk
wumb opu orung mulnjung konu nengin
eim to kundnjung. 53 Enim Gos nge lo ek
ei sik ei, enjel gupu ełe sinim kupenjpin

noł sik. Pe nga ek ei sinim piinmin ku, ba ekii sinanmin."

Siipen Ku Tangin, Kułum

54 Ek ei piinjing mił nenj noman ełe keimi tang kin, piinjing. En enim gupu mong kongk, Siipen kin popuł kis sinjing. 55 Ba Siipen, Gos nge Gui Ka kin piki to mułum. Mułang kin, eim ei epin konu dinga kenim ni, Gos konu ka wii tiłang ka wii er sim konu Jiisas Gos angił tundung orung engim. 56 Pe Siipen ek nim, "Kinei! Na epin konu ka wii seng kand; wu kingam Jiisas Gos angił tundung orung angłim." 57 Yi neng kin, wumb wii dinga wii tunjung. En enim kom ambilk pandi tunjung. Sikir puk, Siipen ambił gii ninjing. 58 Pe eim konu owundu ełe to tor kindnjing. Kindangin pang, ku sik pum konu ku tunjung. Wumb ok kin ek kis nik enjing, wumb en enim konduk gulk, wu kongun wu endi mułum konu mandi kindnjing. Kangi wu ei embe Sol. 59 Pe wumb Siipen ku to kundmun ni enjing. Pe Siipen prei yi erim, "Owundu Jiisas, na nge noman tuk ei nim se!" 60 Pe Siipen eim gopsing pii poł mołpu wii dinga tum, "Gos Owundu, nim ołkis ei er orung kindnenjii." Siipen ek yi nipi, eim kułum.

8

Siipen To Kundnjung Ei Sol Eim Noman Ka Piim

1-2 Siipen to kundnjung. Wumb kombur Gos nge ek ei pii gii ninjing wumb ombu Siipen kui to pendik, ke owundu ninjing. Sol noman ka piim kunum ełe Gos nge wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei ołembin tui enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek piik mulnjung wumb ei tungu punjung. Puk, Jura konu ni Sameriya konu eipi eipi punjung. Ba Jiisas nge ek se andiłmin wumb Jerusalem konu er mulnjung.

3 Pe Sol eim Gos nge wumb er kis er endim. Wumb ngii konu pei nirik pupu wu amb ni sim. Sipi, kan ngii ełe kindpi ełim.

4 Pe Gos ek piinjing wumb tungu puk eipi eipi puk, Gos ek ka ei nik wumb ngunjung. 5 Pilip Sameriya konu owundu ełe mani pum. Pupu, Jiisas nge embe Krais ekii se omba ek puł ełe nipi wumb ngum. 6 Wumb pei Pilip Gos ek nim ei piik. Pe Pilip ek nim ei wumb kom se piinjing. Piik, Gos jep ołerim ei kanik enjing. 7 Wumb pei gui kis tuk mułum; wu onjung wii dinga tok wumb nga ka mulnjung. 8 Yi erang kin wumb konu owundu ełe mulnjung wumb pei ka piinjing.

9 Wu endi konu owundu ełe mułum, wu ei embe Saimon. Ok eim kum kondpu ołkanim kanim ełim wu. Yi erang kin, Sameriya wumb noman pei piinjing. Eim yi niłim, "Na wu owundu." 10 Pe wumb embe pim wumb pinerim, wumb pei Saimon ei piinjing. Wumb molk yi ninjing, "Wu ei Gos nge dinga piinim," ninjing. Wumb eim kanik wu owundu dinga wii niłmin. 11 Wumb Saimon ek ei dinga piinjing. Nimbił erang ei kunum kunum ołombu erang kanik, jep ołei keimi ni piiłmin." 12 Ba ekii se Pilip eim Gos enim ek ka ei nipi, Gos nge epi kanim kanim ei andan tang kanik, Gos embe ełe nipi sinim tep er mołum ni, Jiisas embe ełe neng, pii gii nik, wu amb ni ok noł pinjing. 13 Pe Saimon pii gii nim ku. Pe noł pepi Pilip kin ouni mułum. Saimon mołpu kenim ni Gos nge jep ołkanim kanim Pilip erim. Erim ei, kanpi tungu erim.

14 Jiisas nge ek se andiłmin wumb Jerusalem konu molk piinjing ni Sameriya wumb Gos ek piinmin, ninjing. Yi nengin kin, Piisa Jon teł konu ełe kindangin punjnguł. 15 Wu tał ał mani pukuł Gos kin prei erangił, Gos wumb ombu paki topu Gos nge Gui Ka ngumba ni punjnguł. 16 Nimbił erang Gos nge Gui Ka ei mani wang kin, ei sinenjing. Jiisas kin pii gii nik, eim embe ełe mendpił noł pinjing. 17 Pe wu tał wumb angił tonu kindangił wumb ei Gos nge Gui Ka sinjing.

18 Saimon kenim ni Jiisas nge ek se andiłim wu tał wumb angił tonu kindangił wumb Gos Gui Ka sinjing. Yi erangił kin, Saimon kom ku si ngopu wu tał kin tu wum. 19 Eim ek yi nim, "Ełip noman dinga ei nge na ngeł! Na wu endi angił tonu kindamb Gos nge Gui Ka simba," nim. 20 Ba Piisa ek nipi ngum, "Gos eim epi ei

wii ngołum ei, nim ku ngop simbii ni piikin nin min? Pe Gos nim kin ku kin, ouni poru nimba. 21 Ei nim epi mon, nim noman tuk Gos kaninim, ba ei kapłi enanim mon. 22 Nim noman to ak tokun, keimi oł kis en ei si kindkin, ninim Gos Owundu kin prei enjii. Erang kin, nim nge noman kis piin ni oł ombu Gos kil ngopu si kindmba. 23 Na nim kand. Nim noman tuk epi kis pei noman pałim. Yi ku nim keimi poru nimba mendpił." pa nim. 24 Pe Saimon ek nipi orung kindpi yi nim, "Ełip Gos kin prei erngił na paki tumba. Prei erangił kin, epi ełip ek ninjngił epi ei na kin tonu onenmba."

25 Pe Gos nge ek se andiłmin wu tał ek nikił poru ninjngił. Owundu ek ni poru ni pendkił Jerusalem konu nga orung punjnguł. Andłam ełe pukuł Gos ek ka Sameriya konu wumb tiłap pei ni ngokuł ngokuł punjnguł.

Esiopiya Wumb Mulnjung Konu Pilip Ek Ka Nipi Ngum

26 Owundu kindang sinim tep enim enjel ei opu Pilip kin ek nim, "Nim pukun orung tor pukun Jerusalem andłam si kindkin, Geisa konu orung mani punjii." Andłam sałim ei orung wumb mulałmin. 27 Pe Pilip angpi andłam ełe pupu kenim ni Esiopiya wu endi mułum. Wu ei wu owundu mołpu, Kandesi konu Kuin kin kongun er mułum. Pe Esiopiya wu eim ku ni epi pei tep er se mułum. Wu ei Jerusalem konu Gos embe ambił tonu kindim, ek piimbii ni om. 28 Pe eim nga ngii konu orung ba erim. Eim kung os karis ełe mołpu, Aisaiya Gos nge ek ni tor kindiłim wu ei mon poł pendim er gerpi pum. 29 Pe Gos nge Gui Ka Pilip kin yi nim, "Nim sikir tonu pukun kung os karis ei kin tep to punjii!" 30 Pe Pilip sikir pupu tonu pum. Pupu, piim ni wu ei Gos Aisaiya nge ek ger pum. Pilip ek nim, "Pe nim gerin ek pułe, nim piin min mon?" 31 Wu ei ek yi ni orung kindim, "Pe wu endi na andan tunenjing kin, na er kanip piimbii mił nenj?" Pe Pilip kanpi nim, "Nim na moł konu tonu wa!" 32 Ek ei Gos ek gerim yi mił gerim.

"Eim tu wunjung ni kung siipsiip mił to kundngii nge tu wułmun oł ei tu wunjung. Kung siipsiip wał ei enjin kopus siłmin ei ke ninałim. 33 Eim to mani kindik, kos er kun enenjing mon. Wumb endi opu eim tiłap wumb yi mulnjung. Mołmun nimba wu ei kapłi enanim. Eim epin konu pum."

34 Pe Esiopiya wu ei Pilip kii sim, "Gos nge ek ni tor kindiłim wu piipi yi nim ek ei nii pułum? Eim kin ninim min, wumb eipi kin ninim?" 35 Pe Pilip ek nipi wu ei ngum. Eim Gos ek nipi Jiisas ek ka ei nipi ngum. 36 Andłam ełe pukuł, noł endi pim konu punjnguł. Wu num ni yi nim, "Noł endi pałim. Epi nipe endi erang na noł pinenmbii?" 37 Pe Pilip ek nipi ngum, "Nim noman ełe pii gii keimi nin kin kapłi. Wu ei ek dinga nim, 'Na Jiisas Krais Gos kingam ei na pii gii ni moł," wu ni yi nim. 38 Pe ek neng, kung os engim. Pe Pilip kin wu num ei kin noł ełe mani punjnguł. Pe Pilip wu ei noł pendpi ngum. 39 Wu tał noł si kindił tonu onjnguł. Pe kunum ełe mendpił Gos Owundu nge Gui Ka opu, Pilip sipim. Wu num ni Pilip eim kinenim. Pe wu num ni eim ka piipi, eim ngii konu andłam ełe orung pum. 40 Pe Pilip pupu konu Asros ni konu endi tor om. Eim pupu konu owundu sim konu orung Jiisas ek ka ei nipi wumb ngum. Ekii se pupu konu Sameriya ni konu ełe tor om.

9

Sol Eim Noman To Ak Top Gos Ek Pii Gii Nipi Noł Pim

(Aposel 22:6-16, 26:12-18)

1-2 Sol nge ek dinga nipi, owundu nge wumb ei to kundmun ni ek nipi kułmał kałiłim wumb Gos ek piik mulnjung konu kindim. Pe men ngii Jura wumb mulnjung konu ei embe Damaskas. Pe pipe sipi Sol ngum, pipe ek yi nim, "Pe Sol wumb kombur kindang Owundu nge wumb andłam ełe puk ninjing kin, kan ngopu Jerusalem tu wangli!" nim.

3 Pe Sol andłam andpi pupu Damaskas konu ełe tor pum ni, ei epin tiłang ełe tor opu Sol om konu orung orung tiłang erpi eni mił dinga tum. 4 Pe tiłang ei Sol tang mani mei pepi piim ni ei epin ek endi tor

om, “Sol! Sol! Nim nimbił erang na wumb tiłap ei er kis mondun?” 5 Sol ek yi nim, “Owundu nim nii?” Pe eim yi nim, “Na Jiisas. Nim na tiłap wumb ei nimbił erang tokun en? Ei nim na tokun en ku. 6 Nim angkin konu owundu ełe tuk punjii. Pan, wu endi mołum wu ei, nim oł endi enjii mił yi nipi ngumba,” pa nim. 7 Wumb Sol kin tep to onjung wumb ei mulnjung wumb ei ek ningii; ba ningii pinerim. Ek ei epin tor om ek ei piinjing, ba wumb endi kinenjing. 8 Pe Sol angpi kenmbii ni erim, ba ningił tumbun mułum. Mułang, wumb eim angił ambilk Damaskas tonu tuk sipnjing. 9 Kunum tekliki ningił ka enerim, kuni ni noł ni ombu nunerim mon.

10 Pe Jiisas nge wu endi Damaskas konu mułum wu ei embe Ananaiyas or kumb kenim ni Gos ek nim, “Ananaiyas!” Nga eim yi nim, “Owundu na moł.” 11 Owundu ek yi nim, “Nim pukun konu embe ek yi nim, ‘Kun sałim’ konu ełe punjii. Juras ngii konu ełe kii sinjii. Wu endi mułmba wu ei Tasas konu wu ei, eim embe Sol eim prei er mołum. 12 Prei er mułpu kunum ełe eim noman kindpi piim ni wu endeim angpi mułum. Wu ei embe Ananaiyas. Wu ei opu eim angił tonu Sol peng ełe embiłim. Yi erang kin, eim ningił er kun ermba,” Owundu yi nim. 13 Ananaiyas ek nipi orung kindim, “Owundu, na piinj wumb pei wu ei kin ek yi ninjing, ‘Wu ei oł embin tui ełim, Jerusalem nim wumb mulnjung konu ełim,’ wumb yi ninjing. 14 Sol, kułmał kałiłim wu owundu kin wumb pipe sipi poru nim. Wumb konu ełe wumb Gos ek piik er mulnjung wumb ei, Jiisas embe ambił tonu kindik enmin.” 15 Ba Owundu ek nipi ngopu yi nim, “Nim po! Wu ei akip na nge kongun wu. Na eim kongun eipi endi kindamb pupu wumb tiłap eipi nge ni, King ni mułngii konu ełe na embe nge ełe nipi sipipi, Esrel wumb kin mułmba ku. 16 Pe na eim epi embin tui kanim kanim andan tamb kanpi, na nge embe ełe ek nimba.”

17 Pe Ananaiyas eim pum. Pupu, ngii ełe nirik pupu angił Sol nge peng, tonu kindpi ek nim, “Engnan Sol, Jiisas Owundu nim andłam ełe kenim ei na kindang ond. Nimbił erang nim ningił ka erang kenjii. Gos nge Gui Ka nim kin piki to mułmba.” 18 Pe sikir Sol ningił ełe pim epi omu kindin mił ei sikir tor pang, eim ningił nga ka seng kenim. Eim angpi pupu noł pim. 19 Ekii se Sol eim kuni nopu erpi dinga peng mułum. Damaskas konu Sol eim Jiisas nge wumb kin tep to mułum. 20 Mołpu, sikir Gos nge ngii Jura konu orung orung sim. Konu pum, eim Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, “Jiisas ei Gos kingam mendpił.” 21 Wumb pei ek ei piik, puku sinjing. Sik, ek yi ninjing, “Wu ei Jiisas embe ełe nge prei erik enjing ei eim mon nipi, Jerusalem wumb topu ełim wu mendpił.”

22 Ba Sol eim noman tuk dinga nga pang, Damaskas mulnjung wumb eim ek ei piik ek ei kapłi enerang orung kindngii. Eim wumb andan ka topu yi nim, Jiisas ei Krais wu ekii se omba, niłmin ei nipi ngum.

Jura Wumb Sol Kin Opu Orung Erangin Kin Sol Tungu Pum

23 Kunum pei o pang, Jura wumb kułou tok ek ni piik, Sol to kundmun, ninjing. 24 Ba Sol wumb ninjing ek ei piim. Jura wumb konu owundu ełe andłam ełe epin, tinga, kui er molk, Sol to kundngii nge mulnjung. 25 Ba Sol eim ek ekii sinjing wumb, eim ku ngii ełe tuk tonu sipnjing. Pe Sol gerenj kon owundu endi sim konu mułum. Mołang, eim nge ekii sinjing wumb kan pilngan tangin, mani mei ba ni enjing.

26 Ekii se Sol Jerusalem konu pum. Eim Jiisas ekii sinjing wumb kin kułou topu nipi sipipi, wumb eim kin mund mong kulk, eim Jiisas nge wu endi min nik pii gii ninenjing. 27 Ba Banapas Sol nipi sipipi, Gos ek se andiłmin wumb mulnjung konu sipim. Pe eim ek poł topu Sol, Owundu Jiisas kenim mił yi poł top ngum. Pe Jiisas nge embe Sol dinga nipi Damaskas konu wumb nipi ngopu erim mił ei poł tum. 28 Yi erang, Sol en enim kin tep to mołpu Jerusalem konu and mulnjung. Gos Owundu ek ei dinga nipi wumb ngopu eim mund mong kulerim. 29 Sol Jura wumb Griik niłmin wumb ei kin ek tangpi erim. Wumb ei kin ek mił erim. Ba wumb

en enim andłam endi kan sipin, eim to kundmun ninjing. 30 Ekii se Sol angim noł ek ei piik, Sol si mengk Sisariya konu mani sipnjing. Sipik, eim Tasas konu kindnjing.
31 Pe Jura konu ni Galilii konu ni Sameriya konu ei pei orung Gos nge kułou tunjung wumb ei kunum ełe ka mulnjung. Opu ni epi pinerang kin, Gos nge wumb dinga mulnjung. Wumb en enim Gos Owundu ek nim mił ekii sengin, Gos nge Gui Ka en enim noman tuk to dinga erim. Wumb pei Gos ngii ełe ok Gos ek piinjing.
32 Pe Piisa konu pei andpi pum. Pupu, Lira ngii konu ełe pum. Pupu, Gos nge wumb pii gii ninjing wumb mulnjung konu ełe pu mułum. 33 Konu ełe wu endi mułum. Wu ei embe Einiyas. Wu ei ngenj dinga punerim, wii sirim. Wu ei eim or minj pepi mułang, kung ngii angił orung nga tekliki o purum. 34 Pe Piisa ek nipi wu ei ngum, “Einiyas! Pe Jiisas Krais nim er ka ermba enim. Nim angkin, or pin peł er kun enjii!” Pe wu ni sikir engim. 35 Pe Lira wumb ni Seron wumb pei noman ak tok Owundu kin pii gii ninjing.

Piisa Tapisa Nga Er Konj Sim

36 Jopa ni konu ełe Gos nge amb endi mułum, amb ei embe Tapisa. Griik wumb ek eipi Dorkas nił min Amb ei kunum kunum oł ka erpi, wumb epi sinałim ei eim wumb paki topu ełim. 37 Kunum ei eim ening endi kan sipi kułum. Pe eim nge was er ka erik tukrung palting ełe tonu kind pendnjing pim. 38 Lira ni konu ei Jopa konu ełe mandi sim. Pe Gos nge wumb molk piinjing ni, Piisa eim Lira konu ełe mołum ni piinjing. Pe wu tał kindangin pukuł ni, Piisas ek ningił, “Nim sin kin wa; mulerii!” 39 Pe Piisa eim tał kin sikir punjung. Piisa pupu tor pang, eim sik tuk palting ełe tonu sipnjing. Amb pei wenjing noł kulnjung ombu ok Piisa mułum konu mandi ok ke nik mulnjung. Dorkas konduk ni kon enim konduk ei en enim mołum epi ombu tu wuk andan tok enjing. 40 Piisa amb pei anda kindim. Eim gopsing pii poł mołpu prei erim. Er pendpi, kan ak top amb ngenj ełe nim, “Tapisa, nim ang!” Pe amb ni ningił kanpi Piisa kenim ni kanpi angpi mułum. 41 Piisa amb ni angił ambiłpi angndang engim. Pe amb Tapisa konj mułum. Pe Piisa wumb Gos kun er molk enjing wumb wii topu, amb wenjing noł kulnjung amb poru wii tum. Wangin kin, Dorkas en enim ngum. 42 Ek ei Jopa konu orung orung pang piinjing. Piik, wumb pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. 43 Jopa konu Piisa kunum kinan mułum. Piisa wu endi kin mułum wu ei kung kou ngenj kongun ełim wu kin mułum. Wu ei embe Saimon.

10

Enjel Opu Koniiliyas Mołum Konu Ek Nipi Ngum

1 Pe wu endi Sisariya konu mułum wu ei embe Koniiliyas. Wu ei opu wumb, pei 100 tep ełim. Wu opu ełmin wumb ei, Rom opu wumb embe Esalii konu nił min. 2 Wu ei eim Gos ek piiłim. Eim ni ngii ende pałmin wumb ombu Gos embe ambilk tonu kindiłmin. Jura wumb epi endi sinarpi ełim, ei eim ku pei sipi ngołum. Kunum kunum eim Gos kin prei er ngołum. 3 Kunum ełe eni pou neng eni tekliki erang kin, epi endi kenim ni or kumb mił yi erim. Gos nge enjel endi kindang, eim kin opu, ek yi nim, “Koniiliyas!” 4 Koniiliyas enjel kanpi mund mong erim. Erpi kin, ek yi nim, “Owundu, ei epi nipe?” Pe enjel ek nipi Koniiliyas ngum, “Nim prei erkin wumb epi sinerim ei nim paki tokun en ei Gos piipi mołum. 5 Pe nim wumb kombur kindan, Jopa konu puk wu endi kurngii, wu ei embe Saimon, wu endi embe Piisa wu ei wii tangin ya omba. 6 Wu ei Saimon endi ełe, ngii konu mołum. Wu kung kou ngenj kongun ełim wu. Eim ngii ep noł wer ełe angiłim.” 7 Gos enjel Koniiliyas kin ek ni pendpi pum. Pe Koniiliyas eim kongun wu tał wii topu, opu wu endi wii tum ku. Opu, wu ei eim Koniiliyas kin paki topu mołpu, Gos embe ambił tonu kindim wu. 8 Koniiliyas enjel nim ek ei kun nipi wu tekliki ngum. Ek nipi ngopu, pe Jopa konu pei ni kindang punjung.
9 Andłam ełe andik puk, emii peng or pinjing; tingang puk, Jopa konu owundu ełe mandi punjung. Kunum ełe Piisa ngii

ele tonu pupu prei erim kunum ele konu eni tinga mił sim. 10 Piisa eim kuni tang kin, kuni numba erim, kuni er ka enjing epi endi Piisa or kumb mił er kenim. 11 Eim kenim ni ei muł ele epi endi wuł ał pang kin, epi endi mani om. Ei alap owundu mendpił epi ei orung orung ambił epi tuk si ya mei ele mani om. 12 Tukrung ele kung ni kei ni, epi nui nunerii, ka wembii, ni epi pei mułum. 13 Pe ek endi Piisa kanpi nim, “Piisa, nim angkin kung ni epi to kał nui!” nim. 14 Ba Piisa ek nim, “Owundu, na mon! Na epi nonał. Epi ei nge na nonał.” 15 Ek ei nga tor opu yi nipi, Gos ngołum. “Epi ei Gos konj erim ni nonałmin nin min?” 16 Epi ei kunum tekliki mani opu nga ei muł tonu pum.

17 Piisa noman embin to piipi, or kumb ei pułe er pałim mił nenj ni piim. Eim yi piipi mułang kin, Koniiliyas wumb ei ngii ondu andaring ele engnjing. 18 Ok, wii dinga tok yi ninjing, “Saimon, eim embe endi Piisa konu jiłi mołum; ya ele mołum min mon?” 19 Piisa eim or kumb kenim ei noman embin to piim. Pe Gos nge Gui Ka ek nim, “Piisa, wu tekliki, nim kuruk onmun. 20 Pe nim pukun, wu ombu kin pungii. Nim noman embin to piinenjii. Na wu ombu na kindamb, onmun.” 21 Wu ombu mulnjung konu Piisa pupu yi nim, “Enim wu endi kur endnjing wu ei na. Enim er onmun mił nenj?” 22 Wu ombu ek yi ninjing, “Opu ełmin wumb 100 pei tep erim wu Koniiliyas sin ‘Pei’ ni kindang onmun. Eim wu ka mołpu Gos nge embe ambił tonu kindpi mołum. Jura wumb pei molk wu ei ka niłmin. Pe enjel ek nipi ngum wu ei ngii konu wang kin, nim ek kombur nen piimba,” ninim. 23 Pe Piisa ek nipi wu ombu, “Nirik wei!” pa nim. Eim wu ombu kin pim. Pek kin, kupiiring Piisa wu ombu kin punjung. Jopa konu wumb pii gii nik mulnjung wumb ei, eim Piisa kin ouni punjung.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Pum

24 Puk, andłam ele andik punjung. Kunum ele endeim or pinjing. Pek, puk Sisariya konu tor bin ni punjung. Pe Koniiliyas eim wumb ongii ni kui er mułum. Eim nge wumb tiłap ei wii topu eim nge wumb puł ei wii to tuk sipi er mułum. 25 Piisa ngii ele ni ei bii ni pum. Koniiliyas anda o pupu, Piisa kumb ele om. Opu, Piisa simb ele mong gopsing pii połpu pepi ka piim. 26 Ba Piisa eim angił ambił tonu sim. Eim ek yi nim, “Na nim mił wu ende, eipi mon, na wu ku.” 27 Piisa wu ei kin ek nipi nirik punjnguł. Pukuł, kenjngił, nirik wumb pei kułou to mulnjung. 28 Piisa ek dinga nipi yi nim, “En enim piinmin! Jura wumb endi kin wumb tiłap eipi kin ende endnerngii niłmin. Pe nga wumb tiłap ei ngii wu endi ba konu punerngii niłmin ku. Ba Gos na kin oł yi erim. Na wumb endi kis mołum nip wu endi ka mołum nip yi ninenmbii mon. 29 Ei piip kin, na ek ei ni tor kindind. Na enim ek nik kindnjing ei piip kin na ya ond. Pe na enim ek ei to kindnenj. Ei nimbił erang, enim na wii tunjung ei piip ond?”

30 Pe Koniiliyas ek yi nim, “Epi endi na kin wang pe kunum tekliki o pang, ei yi mił, na nam ngii konu mołup konu eni tekliki erang, prei er muls. Kunum ele, wu endi opu na kumb ele engim. Eim alap telim epi ei tiłang enim mił yi erim. 31 Pe eim ek yi nim, ‘Koniiliyas, Gos nim prei en ei piinim. Pe Gos eim piinim, nim wumb epi sinerim wumb ei paki ton ei piinim. 32 Pe nim wu ombu kindan Jopa konu puk Saimon mułmba ei ningii. Wu ei embe endi Piisa. Wu ombu puk kin, Saimon wu endi ngii konu ele mołułum. Wu ei kung kou ngenj kongun ełim wu. Pe eim ep noł wer ele eim ngii angiłim.’ 33 Yi neng kin, na wu ombu nim mułun konu pei nemb punjung. Pe nim oł ka erkin on. Pe sin wumb pei ya Gos kumb ele o mołmun. Ei ek pei Owundu nim nipi ngum, ek ei ni sin ngan piimin,” Koniiliyas ek yi mił nim.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Ek Ka Ni Tor Kindim

34-36 Pe Piisa ek yi nim, “Keimi, pe na piind, Gos eim wumb kanpi ende kindnim. Wumb eipi eipi Gos ningił ele ende mił mołmun. Wumb pei konu orung orung wumb ende oł ka erpi Gos kin mund mong kułmba wumb ei noman Gos ngołum. Enim piinmin! Gos sin Esrel wumb kin ek nipi kindiłim. Kindang kin,

eim ek ka Jiisas Krais wu endi Gos eim
kindang om. Pe sinim pei kin Owundu
mołum. 37 Pe en enim piinmin! Ok Jon
noł pingii ek ei nipi poru nirim. Ekii se
ek kanim kanim ei enim piik. Kunum ełe
ek ei Galilii konu opu, Jura konu orung
pei piik. 38 Ek ei Jiisas Naseres ek, Gos
eim Gui Ka kin dinga eim ngum. Pe eim
konu eipi eipi pupu wumb paki tum. Gos
eim kin mułang, Seisen wumb kin mołpu,
wumb Seisen er kis mundum wumb ei,
Jiisas er ka erim. 39 Sin ek ni tor kindim
ek, kanpin ninmin. Wumb sin konu Jura
konu ni Jerusalem konu kindinmin wu
ombu, konu pei wu ei ond peri ełe to
kundnjung. 40 Pe kunum tekliki pang, Gos
eim nga er konj sim. Sipi peni ełe kindim.
41 Pe Jura wumb pei ningił ełe kinenjing,
mon! Gos eim erang sin Gos eim ok nirim
wu ombu eim ek nipi tor kindpin ermin.
Wu eim tukpu ełe angpi nga orung wang,
sin eim kin kuni ende nopun, noł ende
nopun enjpin. 42 Eim sin kanpi nim, ‘Enim
wumb pei kanik, ek ei ni tor kindngii. Gos
Owundu eim wu ei Jiisas minj mundang
mołpu, wumb kułii konj pei kos ermba ni
mundum.’ 43 Krais wu endi Gos kindang
omba wu, ei Gos ek ni tor kindiłmin wumb
ek dinga nik wumb ngunjung. Gos wumb
ei pii gii ninmin wumb ombu oł kis ei kil
ngumba.”

44 Piisa ek ei nipi mułang kin, Gos nge
Gui Ka mani opu wumb pei ei piik mul-
njung konu om. 45 Pe Jura wumb pii
gii pim ninjing wumb Piisa kin onjung,
wumb ei puku sinjing. Nimbił erang Gos
Gui Ka erpi wumb tiłap eipi ei ngonum.
46-47 Jura wumb ombu molk piinjing ni,
wumb en enim ek eipi eipi nik Gos embe
ambił tonu kindnjing ek ei yi nengin kin,
Piisa ek nim, “Wumb nii endi noł pek
enmin ei mon nimba? Wumb ei sinim
Gui Ka sinjpin mił sinmin.” 48 Pe ek nipi
wumb ngum, “Enim Jiisas Krais embe ełe
noł pingii.” Pe wumb ek ninjing, “Nim sin
kin kunum kopur mulnjii,” ninjing.

11

Piisa Konu Eipi Ek Poł Sipipi Jerusalem Wumb Ngum

1 Gos nge ek se andiłmin wumb kin, pii
gii wumb Jura konu orung orung molk pi-
injing ni, wumb tiłap eipi ei Gos ek piinjing
poru ninim ninjing. 2-3 Pe Piisa Jerusalem
konu tonu pum. Pang kin, ngenj kopus
siłmin pii gii niłmin wumb, Piisa kin ek
dinga ninjing. Nik, eim ek ngunjung. 4-5 Ba
Piisa epi tonu om mił nipi ngum. Ek yi
nim, “Jopa konu owundu ełe muls. Mołup,
prei erip mołup, or kumb mił endi enj. Epi
ei alap owundu kupu muł si kindpi mani
om. Epi ei orung orung kapłi pim ni, mani
na muls konu om. 6 Pe na mołup, epi ei
mandił kenj ni mani mei ełe, epi ei ni ka
wembii ni kei ni epi pei mulnjung. 7 Na
mołup piinj ni, ek endi yi nim, ‘Piisa, nim
epi ombu to kał, no!’ nim. 8 Ba na yi ninj,
‘Owundu na mon! Na epi kis mołum epi
endi nop nga ka sim nop enał, mon!’ ninj.
9 Ei epin ek ei nga tor om. ‘Epi Gos enim
epi ei ka sałim, ei kis ninenjii!’ 10 Epi ei
kunum tekliki tor om. Pe sikir epi ei pei
ei muł ełe tonu pum. 11 Pe kunum ełe wu
tekliki sin mulnjpun ngii ełe tonu onjung.
Sesariya wu endi, wu kei kindang na muls
konu onjung. 12 Pe Gos nge Gui Ka ek nim,
‘Nim wu kei kin ouni pungii,’ nim. ‘Nim
noman embin kulerii!’ Pe wu kei kin pii
gii wumb angił orung nga endeim na kin
pupun Koniiliyas ngii konu nirik punjpun.
13 Pe wu ei eim ek nipi nim, ‘Eim Gos
kindang opu sinim tep enim wumb ei nge
kenim mił nipi sin ngum.’ Ei yi nim, ‘Nim
Jopa konu pukun wu Saimon mołum nen
omba, wu ei embe endi Piisa. 14 Eim nim
ek kombur nipi ngumba. Ek ełe nim Gos
nim sipi orung sipi, nim ngii endi wumb
ei Gos sipi orung simba,’ yi nim. 15 Na ek
nip mołamb kin, Gos nge Gui Ka wumb
mulnjung konu om. Ei sinim kin ok orum
mił yi om. 16 Na owundu ni eim ek ei nga
piind, ‘Jon wu amb noł mendpił pendpi
ngum. Ba enim Gos nge Gui Ka ełe noł
pendmba.’ 17 Ok sinim Jiisas Krais kin pii
gii nemin epi ka wii sinim kin wii ngumba.
Gos Gui Ka sin ngurum mił ei nge akip
wumb ombu ngonum. Nii na kapłi? Gos
andłam owundu ngumbii min?” Piisa ek yi
nim. 18 Piisa ek nim ek ei piik, “En enim ek
ei si kindik Gos embe ambił tonu kindik,”

enjing. “Yi erangin, Gos wumb tiłap eipi noman to ak tum ku, wumb ei noman konj sik mułngii ku.”

Andiok Wumb Gos Ek Piik Mulnjung Wumb Tonu Ok Kongun Enjing

19 Ok Siipen kołpu pang kin, oł embin tui owundu endi tonu om. Pe pii gii wu kombur tungu puk konu eipi eipi punjung. Puk, Piniisiya konu ni Saipris konu ni Andiok ni konu ełe punjung. Ek nik wumb eipi Gos ek ngunenjing; Jura wumb minj ek nik ngunjung. 20 Ba wu kombur tuk ełe mulk, Saipris konu ni Sairiini ni konu ombu puk, Andiok konu puk Griik wumb Jiisas ek ka ni ngunjung ku. 21 Gos Owundu nge dinga ełe opu seng kin, wumb pei pii gii nik, Gos kin noman to ak tok Gos Owundu kin pii gii ninjing.

22 Jerusalem konu Gos nge tiłap ek ei piik wu, Banapas Andiok konu kindangin pum. 23 Eim opu kenim ni, Gos wumb ombu kaimb sipi piki to mułum. Banapas opu kanpi ka piim. Pe eim Gos ek dinga nipi wumb ngum. Wumb piik kin, Gos Owundu kin kunum kunum mandi ok mulnjung. 24 Banapas ei wu ka, Gos nge Gui Ka eim kin piki to mułum. Enim Gos kin pii gii dinga pim. Pe wumb pei Gos nge tiłap ełe tuk onjung.

25 Pe Banapas Sol kurpu, Tasas konu ełe pum. 26 Pupu, kur kan sipi, Andiok konu ełe orung tu wum. Kung ngii endeim Gos nge tiłap wumb Andiok konu mulkuł, Gos ek ka nikił, wumb ngunjnguł Andiok konu ełe Gos nge wumb ełe kumna embe, ‘Krisin’ o ninjing.

27 Kunum ełe, ekii se piik niłmin wu kombur Jerusalem konu si kindangin Andiok konu mani onjung. 28 Ek ni tor kindiłmin wumb mulnjung konu, wu endi tuk mułum wu ei embe Akapas. Wu ei Gos Gui Ka piki tang, orung orung pei kumb kuni owundu simba nim. Ekii se Kloriyas King owundu mułum kunum ełe, kumb kuni owundu simba kunum. 29 Yi neng kin, Gos pii gii wumb Andiok konu ełe ek nik piik. Jura wumb engnjing noł eipi mołmun ei paki tumun. Gos nge tiłap wumb endeim ni yi piinjing. Ku seng kin, kongun ełe ku orung paki to kindmin ni piinjing. 30 Ek yi ni pendik, ku ngangin Banapas kin Sol tał kindangin sipkił, peng pim wumb mulnjung konu ngunjnguł.

12

King Eros Jeims To Kondpu Piisa Kan Ngii Ełe Kindim

1 Kunum ełe, wu King Eros tiłap ełe mulnjung wumb ei topu kan ngopu oł embin tui erim. 2 Pe King Eros Jeims angim Jon tui to kundum. 3 King Eros Jura wumb kenim ni, erim oł ei ka piinjing. Piyangin, kanpi Piisa kan ngum ku. Erim, kunum ei Jura wumb bres yiis punerang nunjung kunum ełe erim. 4 Piisa ambił gii nik, kan ngunjung. Piisa kan ngopu, opu wu kapił kapłi mulnjung konu kindim. Kindang kin, tep er mulnjung wu kapił kapłi mulnjung konu opu wu kapłi tep er mulnjung. Wu King Eros eim yi piim, Pasopa kunum ei ekii se Gos wumb Jura wumb Piisa sipi wumb mułngii konu ełe kos ermbii ni piim. 5 Yi erangin kin, Piisa kan ngii ełe mułang kin, opu wu tep er mulnjung. Ba Gos nge tiłap ełe prei erangin kin, Gos Piisa kan ngii pałim ei paki tumba nik prei dinga kind er mulnjung.

Sinim Tep Enim Wumb Ei Piisa Kan Ngii Ełe Si Tor Sim

6 Wu King Eros ‘Piisa kos ełe tumbii,’ nim, kunum ełe epinding, opu ond wu tał enginjngił konu ełe Piisa eim tuk ełe or pim. Piisa simb angił ełe kan sen to pendnjing. Pe opu wu tał kan ngii ondu ełe tep er ang mulnjunguł. 7 Gos Owundu sinim tep enim wu ei kindang kin, opu kan ngii nirikring wang kin, konu eni mił topu tiłang erim. Pe sinim tep enim wu ei opu, “Piisa, Piisa!” nipi, or pim to konj kindim. Kindpi, ek yi nim, “Nim sikir angkin,” kan sen angił to pendnjing ei Gos nge dinga ełe wii pilngan to mani pum. 8 Pe sinim tep enim wu ei ek nipi Piisa ngum, “Nim kan talkin, su kindkin er!” Neng, Piisa yi erim. Pe sinim tep enim wu ek nipi Piisa ngum, “Nim konduk kindkin, na ond konu wa!” nim. 9 Piisa mułum palting ei si kindpi, sinim tep enim wu ei pum konu ekii se pum. Ba Gos sinim tep enim wu ei kindang opu erim oł ei,

keimi ni piinerim. Piisa eim yi ni piim, “Na or kumb end,” ni piim. 10 Pe pukuł andłam ełe tep mulnjung konu si kindkił pukuł, endi si kindkił. Ekii se, pukuł ain kin ondu dinga ngo pendnjing ni, Gos nge dinga ei eim aki to sim. Ondu ei aki tok konu owundu ełe pułmun andłam ondu ełe tor pukuł, andłam endi punjnguł. Pe sikir enjel sinim tep enim wu ei Piisa si kindpi am pum.

11 Pe Piisa noman o peng piim. Piisa ek yi nim, “Pe na piind. Gos sinim tep enim wu ei kindang, wu King Eros angił ełe na si tor sinim ni piim. Jura wumb na kin epi kis ermin ninjing ei, kanpi eim nge dinga ełe na sip tor sinim,” ni piim.

12 Pe ei piipi pendpi, Jon mam Mariya ngii konu ełe pum. Jon ei embe endi eipi ‘Mak’ pa niłmin. Wumb pei kułou to molk prei er mulnjung. 13 Piisa opu ngii ondu andaring ełe to teki teki ni mułum. Pe kongun amb endi mułum, ambił opu ngii aki tumba nge om. Ambił ei embe Ronda. 14 Ambił ei opu piim ni Piisa ek tengim. Piisa anda ngii ondu ełe engim. Engang piipi, eim ka piipi ngii aki tunarpi; nga sikir orung pum. Pupu kin, wumb kanpi yi nim, “Piisa om, ngii ondu ełe mołum,” pa nim. 15 Pe wumb ambił ei kanik yi ninjing, “Nim wulu pang nin min?” Ba ambił ei ek dinga kind yi nim, “Keimi, mołum,” nim. Wumb molk, yi ninjing, “Piisa nge anjel onum ninjing.” 16 Ba Piisa ngii ondu ełe piram to mułum. Pe ngii ondu aki to kenjing ni Piisa angpi mułum. Kanik, puku si endnjing. 17 Piisa eim angił tonu kindpi, “Ek tingnerei!” nim. Piisa eim kan ngii pim, Gos Owundu er tor tu wum mił ei poł topu wumb ngum. Ngopu yi nim, “Enim Jeims kin angim noł yi nei!” a nim. Piisa ek yi ni pendpi, nga anda pupu konu eipi endi ełe pum.

18 Pe ekii se tingang, opu wumb kenjing ni Piisa mulerang opu wumb mund mong kulk Piisa jiłi pum, nik kurnjung. 19 Pe wu King Eros Piisa kurum ba kan sinerim. Sinarpi yi nim, “Opu wu tep mulnjung wu, ombu to kundmbii,” nim. Neng kin, opu wumb to kundngii enjing. Erik kin, wu King Eros Juriya konu si kind pupu Sisariya konu ełe mułum.

Wu King Eros Kułum

20 Wu King Eros eim Taiya wumb kin Sairon konu wumb ei popuł kis piim. Wumb en enim ok, wu King Eros wu num endi mondułum, wu ei embe Balasis kanik yi ninjing. “Nim ek nin sin noman kis ei mani pangłi. Sin wu King Eros konu ełe, sin wumb pei eim kin kuni si nopun mołmun.”

21 Wu King Eros eim kunum endi kułou tumun ni pendrim. Kunum ei, eim king ełmin epi ei sipi, king mołułum konu ełe mołpu ek kinan nipi mułum. 22 “Wumb king nim ek ei piik ek kend tok yi ninjing, ek ei eim wumb gupu ełe tor onanim. Gos gupu ełe tor onum,” ninjing. 23 Wu King Eros eim Gos mendpił embe ambił tonu kindnerim. Yi erang kin, Gos sinim tep enim wu ei kindang opu King Eros tum. tang kin, King Eros kirim kiłanj nang, eim kułum.

24 Ba Gos ek ei dinga tonu opu wumb konu orung orung ełe pei pum.

25 Banapas kin Sol tał, kongun ei Jerusalem konu er poru nikił, si kind orung Andiok konu punjnguł. Pukuł, Jon ni wu ei sinjngił, wu ei embe eipi endi Mak, wu tał kin tep to punjung.

13

Banapas Kin Sol Teł Gos Ek Ełe Kongun Erngił Nge Punjnguł Wu Sol Kongun Kumna Erim

1 Andiok konu ełe, Gos nge wumb tiłap mulnjung konu ełe Gos oł ermba, oł ei piik niłmin wu kombur mulnjung. Pe ek embe to ngołmun wu kombur mulnjung ku. Mulnjung kin, wu ombu embe yi: Banapas, Simiyon, embe endi eipi Naisa ni Lusiyas, wu ei Sairiini konu ełe wu, Manain ngii endi pałmbił wu Eros Terak, angim endi Sol wu ombu Andiok konu ełe mulnjung. 2 Wumb ombu prei er molk, kuni mowii mulnjung. Molk kin, Gos nge Gui Ka ek yi nim, “Enim Banapas kin Sol teł to tonu kindangin nam kongun wii top ngumbii kongun ei erngił.” 3 Pe kuni mon nik mowii molk, angił tonu kindik prei

erik, wu tał Gos kongun ełe kindnjing. Pe wu tał kindangin punjnguł.

Saipris Konu Wu Tał Gos Ek Ka Ei Ninjngił

4 Gos nge Gui Ka ei, wu ombu kindang Selusiya konu ełe punjung. Selusiya konu ełe wu ombu noł kanu owundu sik Saipris mei konu kembis ełe punjung. 5 Wu ombu puk, Salamis konu ep noł wer ełe tor punjung. Puk, Jura wumb men ngii engim konu Gos ek nik wumb ngunjung; wu endi Jon Mak wu tał paki topu mułum.

6 Pe wu tekliki Saipris konu ełe punjung. Puk, Pepos konu tor punjung. Pepos konu ełe wu endi kum kondpu oł kanim kanim ełim. Wu ei yi nim, “Na Jura tiłap ek ni tor kindił wu moł,” ba eim ek kend tum. Wu ei embe Bar-Jiisas. 7 Wu ei gapman owundu kin tep to mułum gapman wu ei, eim embe Serkiyus Polas. Serkiyus Polas eim noman ka peng, Banapas kin Sol tał wii tang okuł. “Gos ek nengił piimbii,” pa nim. 8 Ba Elimas ni wu ei eim kum kondpu, epi kanim kanim erpi ełim wu. Griik wumb ek ełe wu ei embe Elimas ninjing. Wu ei eim wu tał to mani kindmbii ni erim. Erpi, wu gapman owundu wu ei noman to kis eramb, Gos kin pii gii ninim ei si kindmba nipi erim. 9-10 Ba Sol eim Pol pa ninmin ku, ei Gos Gui Ka noman dinga ngum. Elimas dinga kanpi ek nipi ngum, “Nim Seisen nge kingam, nim oł ka ombu nim er kis mondun. Nim ek kend tołun wu. Nim Gos Owundu oł ka ei er kis mundnjii en. Nim oł ei si kindnjii nimbił enim? 11 Pe Gos Owundu angił ełe nim tang, nim ningił kis mułmba. Pe nim kinarkin, mułun kunum kopur epi ei ba,” nim. Pol ei yi nipi mułang kin, kupu mił epi emii erim endi opu Elimas eim ningił ełe pandi tum. Pe Elimas eim pupu, wumb endi eim angił ambilk, andłam andan to sipngii nipi pum. 12 Wu gapman owundu oł ei kanpi puku sim. Sipi, eim Gos Owundu ek pii gii nim.

Pisiriya Konu Oł Andiok Wu Tał Ombu Kongun Enjngił

13 Pol kin kongun ende er mulnjung wumb, Pepos si kindik noł kanu ełe puk Perka konu Pampiliya konu owundu ełe punjung. Ba Jon eim wumb ombu si kindpi, Jerusalem konu orung pum. 14 Perka konu si kindik, puk Pisiriya konu owundu Andiok konu tor punjung. Kunum ei, kor kunum tor punjung. Puk kin, Jura wumb Gos ngii ełe nirik puk mulnjung. 15 Gos ngii ełe wu owundu ombu Moses lo ek ei gerik, Gos nge ek keimi nilmin wumb ek ei gerik poru nik, Pol kin tep to onjung wumb ei kii sinjing. “Engnan noł enim onjung. Ek endi pim kin, nengin sin noman ełe tang piimin,” pa ninjing.

16 Pe Pol angpi angił tonu kindpi ek nim, “Enim Esrel wumb kin, wumb tiłap eipi Gos kin mund mong kulnjung wumb, enim piingii! 17 Gos Esrel nge wumb, ok wumb sinim nge kupenjing noł, Eisip konu mulk kunum ei, Gos erang wumb tiłap owundu tonu ok. Ekii se Gos nge dinga ełe konu ei si kindpi tor tu wum. 18 Pe ok konu wumb mułngii konu ełe oł embin tui endi tonu wang kin, kung ngii 40 kinan mulnjung. Pe ok konu wumb mułngii konu ełe Gos kupenjpin noł paki tum; ba wumb ei Gos ek piinenjing, ei nge wumb ei kung ngii pei mulnjung. 19 Pe Keinan konu ełe, Gos wumb tiłap angił orung nga tał topu eipi kindim. Kindpi, Esrel wumb mei ełe mulnjung. Mei ełe no mułangin kin, kung ngii 450 kinan no mulnjung.

20-21 Ekii se Gos Esrel wumb kombur tep erngii nipi mundum. Mundum wu ombu mułangin kin, kunum ełe ek ni tor kindiłim wu Samuyel mułum. Mułum kunum ełe, king mułmba, pa ninjing. Kis kingam Sol, Gos sipi ngum wu ei, Benjamin nge tiłap ełe, pe Sol king mułang kung ngii 40 kinan mułum. 22 Ba Gos king Sol tor kindpi, king Deipis mundum. Mołpu, wumb kanpi yi nim, ‘Na Jesii kingam kan sind. Na wu ei noman ngond. Eim na noman piimba mił kongun ermba,’ pa nim. 23 Gos eim ok nirim mił oł ei erim. King Deipis nge tiłap ełe, Gos eim kingam Jiisas kindim. Sinim sipi orung simba wu ei, Esrel wumb mulnjung konu kindim. 24 Kunum ełe Jiisas oneririm kunum ei, Jon wumb noł pendiłim, wu Gos ek nipi yi nirim. ‘Enim Esrel wumb, noman ak tok, noł pingii,’

pa nirim. 25 Jon eim kongun poru nimba
erang yi nirim, ‘Enim na er piinmin mił
nenj? Enim kui er mulnjung wu ei na
mon. Enim na nind ek ei kom se piingii!
Wu endi ekii se omba wu ei, na eim simb
su kan ei kapłi si kindnermbii mon! Eim
wu owundu.’
26 “Engnan noł! Enim Eiparam nge
tiłap ełe, pe wumb kombur Gos nge ek
ełe mund mong kulnjung wumb ei, Gos
sinim sipi orung simba ei, Gos nge ek
sinim kin kindim. 27 Jerusalem wumb ni
wu mulnjung wumb ei, wu ei piinenjing.
Gos epi nipe ekii se ermba ei, piik niłmin
wumb ek ninjing kor kunum ełe mon
gerił min ei piinenjing ku. Wumb kis ombu
Jiisas sipik kos erik ngunjung. Yi mił Gos
oł ermba ni tor kindiłmin wumb ninjing
mił yi enjing. 28 Wu ei mong endi sipi
erang tungii ei kapłi, ba wumb Pailos kin
wii to kundii minj ninjing. 29 Ok Gos
oł ermba ei piik niłmin, wu ek poł ek
gerik poru ninjing. Ekii se ond peri ełe,
Jiisas si mani sinjing. Sik, tukpu ełe kui
tunjung. 30 Ba Gos eim Jiisas tukpu ełe er
konj sim. 31 Wumb Galilii konu si kindik,
Jerusalem eim kin ouni punjung wumb ei
eim kenjing. Ekii se eim nga orung wang
kin, kenjing wumb ei eim nga keningii ku.
32 Pe sin enim kin Gos ek ka ei yi nimin. ‘Oł
ei ok Gos eim Jura wumb kupenjpin kanip
ngumbii,’ nirim. 33 Ei pe Gos eim kingam
sinim ngonum. Eim Jiisas nga er konj sim,
Gos ek mer mon ok nge Sam 2 puł um mił
ei yi nim,
‘Nim na kangi mendpił. Pe na nim arnim
moł.’
34 Eim mer tukpu ełe er konj sim; nga
tukpu ełe orung ba mił mon. Gos eim ek
yi nim,
‘Na enim noman ka ngumbii. Ok na Deipis
ngumbii nir, ei enim kapłi pii gii
ningii.’
35 Sam nga puł um ek endi yi ku nim,
‘Nim kongun wu ka wii nga kulermba.’
36 Sinim piimin! Deipis eim Gos nge no-
man ełe kongun er mołpu sinim wumb
mulnjung konu mei ełe tuk mołpu erim.
Ekii se kołpu pupu eim nge kupenjing noł
mulnjung konu ełe purpu mani pum. 37 Ba
wu ei Jiisas Gos nga er konj sim wu ei
purnerim. 38 Engnan noł, enim ei dinga
piingii! Sin Gos ek ka ei enim kin yi
ninmin. Gos wu ei Jiisas kin enim oł kis ei
kapłi kil ngumba. 39 Moses sinim lo kengip
topu ngurum ek ei, sinim oł kis kil ngopu,
sinim ka mułngii ninerim mon. Ba wu ei
Jiisas eim kin pii gii ninjing wumb ei kanpi
oł kis ei kil ngopu, wumb kun ka mułngii
nirim. 40 Enim oł kun ka erik mułngii! Epi
kis ei enim kin onermba; ok Gos ermba oł
ei piik ek dinga niłmin wumb yi nik.
41 ‘Enim wumb ek, buł mong tung, noman
kis piik, enim ei epi kis tonu omba.
Pe na enim kin kongun endi end. Ek
ei, wu endi enim nik ngangin pii gii
ninenjing.’ ”
42 Banapas kin Pol teł anda punguł en-
jngił ni, wumb ek yi ninjing. “Nga kor
kunum ełip okuł, Gos ek ka ei nge nengił,”
wumb piimin ninjing. 43 Wumb pei Gos
ngii si kindik anda puk punjung. Jura
wumb pei ni wumb tiłap eipi ei, Gos ek pii
gii ninjing ku. Jura wumb men tok ełmin oł
ei enjing. Pol kin Banapas punjnguł konu
ekii se punjung. Wu tał ek nikił ngunjn-
guł, wumb noman to dinga erangił, Gos
nge noman ngopu, enim piik mułngii.
44 Kor kunum endi mandi erang, wumb
konu orung orung wumb pei ok Gos ek
piimin ni ok kułou tok mulnjung. 45 Ba
Jura wumb molk kenjing ni, wumb pei ok
kułou tunjung. Tangin kin, ei nge Jura
wumb popuł kis sik, Pol ek nim ei to
mani kindmin. Pol buł morung ek ambilk
mulnjung. 46-47 Pol kin Banapas teł ek
dinga nikił yi ninjngił, “Keimi, sił Gos ek
ei enim kin ok kanpił nimbił. Ba en enim
Gos ek pinarik buł ngok. Yi nimin, sin
Gos konu ka ełe kunum kunum mułmun.
Pinałim ninmin ei, enim piingii. Sił pe Gos
Owundu yi ninim,
‘Ełip wumb tiłap eipi endi kin peł!’ pa nim.
Gos Owundu sił kin ek yi nim, ‘Ełip
wumb mułngii konu dup mił tiłang
erang mułnguł ei nge Gos wumb pei
sipi orung simba.’
48 Wumb tiłap eipi Gos ek ei piik, Gos
Owundu kin ka piinjing. Wumb pei en
enim ka piik konu ełe pupun kunum
kunum konj mułmun. Nik, Gos ek pii gii
nik mulnjung.

49 Gos Owundu ek ei konu orung orung
pei pang piinjing. 50 Piik kin, Pol Banapas
teł Gos ek nikił, wumb ngunjnguł. Amb
kombur ni wu owundu ni ok, Gos ek piik
mulnjung. Ba Jura wumb ok, wumb tiłap
eipi kin ek nik, kunj tangin erangin wumb
ok Pol kin Banapas teł ek ngunjung. ‘Sin
konu ełe mulerngił!’ nik, to tor kindnjing.
51 Wumb yi erangin kin, wu tał wumb
keningii nikił, simb su mei ełe tami to kin-
dambił piingii. Sin oł kis enjpin ni piingii
nikił enjngił. Er pendkił Aikoniyam konu
ełe punjnguł. 52 Andiok konu Gos nge tiłap
ełe tuk onjung, wumb ei Gos nge Gui Ka ek
sik, ka piik mulnjung.

14

Wu Tał Aikoniyam Konu Gos Kongun Enjngił

1 Aikoniyam konu wu tał, Pol kin Ba-
napas kin pukuł. Jura men ngii ełe nirik
punjnguł. Pukuł, Gos ek ka ei nikił wumb
ngangił. Wumb tiłap eipi ni Jura wumb
pei pii gii ninjing. 2 Ba Jura wumb kombur
pii gii ninenjing, wumb ei tiłap eipi kan
nengin, Gos tiłap er kis ermin nik enjing.
3 Banapas kin Pol teł Aikoniyam konu ełe
kunum kinan mulkuł. Gos Owundu ek
nikił, wumb ngokuł mulnjunguł. Owundu
wu tał paki dinga tang kin, wu tał jep
oł kanim kanim enjngił. Jep oł erangił,
Gos wu tał epi noman ka ngum. Ngang
kin, wumb kanik Gos ek ei keimi, ni piin-
jing. 4 Wumb konu owundu ełe mulnjung
wumb ei, sikind eipi puk, wumb kombur
puk Jura wumb ek ninjing mił ei piinjing.
Wumb kombur puk, Gos nge kongun wu
tał Gos ek sinjngił konu ełe puk piinjing.
5 Ekii se wumb tiłap eipi kin Jura wumb
kin wu noman pim wumb ok, “Pol kin
Banapas tep tumun,” nik onjung. Wumb
ombu ok, kom ku sik, “Wu tał to kund-
mun,” ninjing. 6 Wumb ek yi nengin
piikił, tungu pukuł konu kembis Lisra kin
Derpii tał sim, konu owundu Laikoniya
konu orung orung mandi sim. 7 Pe wu tał
konu ełe molkuł, Gos ek ka ei nikił wumb
ngokuł mulnjunguł.

Lisra Konu Ełe Wu Tał Kongun Er Mul-njunguł

8 Lisra konu ełe wu endi mułum wu ei,
simb tał ouni kis mułang, andłam endmba
pinerim. Ok mam kirim tuk multum,
eim yi er peng tor orum. Wu ei andłam
endmba pinerim. 9 Wu ei Pol ek nim mił
dinga kanpi mułum. Pe Pol wu ei dinga
kenim ni wu ei pii gii pim, ei eim simb ka
ermba, ni piim. 10 Pol ek dinga nipi yi nim,
“Nim angkin simb kun kamb!” neng, wu
ni sikir angpi pum. 11 Wumb pei Pol erim
oł ei kanik, en enim Laikoniya konu ek ei
dinga ninjing. “Owundu wumb mił okuł,
sinim konu okuł,” ninjing. 12 Banapas
wumb eim embe ‘Sus’ ninjing. Pol ek
niłim wu nik, wumb Pol embe ‘Ermes’ nin-
jing. 13 Sus ngii owundu ei konu owundu
ełe torung ełe engim. Sus ngii owundu
ełe kułmał kałiłim wu ei, kung kou pełe
kombur tuk tu wum. Pe plawa kuk wulu
kindnjing ei, sipi konu owundu ełe mandi
om. Eim kin wumb kin kułmał kałpin wu
tał ngumun nik onjung. 14-15 Gos nge ek
se andiłmbił wu tał, Banapas kin Pol teł
ek ei piikił oł ei nge er mulnjung. Wu
tał kis piikił eł ełip konduk to kis enjngił.
Erkił, sikir pukuł, wumb punjung konu
ełe pukuł wii tunjnguł. “Nimbił erang,
enim oł ei enmin? Sił wu sinim ngenj
ende. Sił Gos ek ka ei nipił enim ngambił
oł yi nge si kindik Gos ek ka piik molk
Gos konu ka ełe pungii. Nipił kongun
er onmbuł. 16 Keimi, ok wumb oł kis er
endnjing ei, Gos eim kan wiik tum. 17 Ba
ei koi enerim; wumb kinerngii ni enerim
mon. Gos epi pei kanim kanim eririm.
Sinim kaninmin, eim epin konu mołpu,
sinim kin konu kumb ngopu, sinim erang,
epi pei ka tonu onum. Gos sinim kuni ka
ngang, sinim noman ka seng, ka piimin.”
18 Wu tał ek dinga yi nikił, pe wumb eł ełip
kin kułmał kełngii ełmin wu ei mon nikił
enjngił.

Wumb Pol Kom Ku Tunjung

19 Andiok konu kin Aikoniyam konu
Jura wumb kombur ok, wumb mulnjung
konu kunj tangin, wumb ku sik Pol to
kundnjung. To konduk, nga ngundundii
sik, konu owundu ełe tor sipnjing. Sipik,
yi piinjing, kułum ni piinjing. 20 Pe Gos
nge tiłap ok orung mułangin kin, Pol angpi

konu owundu ełe tuk pum. Kupiiring Pol kin Banapas teł Derpii konu ełe punjnguł.
21 Wu tał Gos nge ek ka, ei nengił wumb pei tuk ok Gos nge kongun wumb mulnjung. Ekii se wu tał Lisra konu ni Aikoniyam konu ni Andiok konu ełe orung punjnguł. 22 Pukuł, Gos nge tiłap ełe mulnjung wumb ei, Gos ek nikił, wumb ngangił wumb Gos ek pii gii nik mułngii nikił ek dinga ninjngił. Enim pii gii nik mułngii. “Sinim Gos tep er mołum konu tuk bin ei, ok sinim epi embin tui endi sinim kin omba ei ko wupun andpin bin.” 23 Gos nge tiłap mulnjung wumb ei, wu tał pukuł tep wumb mułngii nge to tonu kind mundunjnguł. Pe wu tał kuni nunarkił, prei erkił Gos ngunjnguł, wumb Gos kin pii gii nik mulnjung wumb pei, Gos owundu angił ełe kindinjngił.

Andiok Konu Kin Siriya Konu Ełe Wu Tał Orung Punjnguł

24 Ekii se wu tał andkił pukuł Pisiriya konu tor pukuł, Pampiliya konu ełe tuk punjnguł. 25 Wu tał pukuł mani Perka konu Gos ek ka ninjngił. Nikił, ekii se pukuł Aseliya konu punjnguł. 26 Aseliya konu pukuł, noł sip ełe pukuł, Andiok konu tuk punjnguł. Ok konu ełe, Gos nge tiłap mulnjung wumb ei, wu tał Gos angił ełe tuk kindnjing. Kindangin, Gos wu tał paki tumba nik ninjing. Wu tał pukuł Gos kongun er pendkił, nga konu ełe orung onjnguł.
27 Andiok konu tor okuł, Gos tiłap ei nengił kułou tunjung, eł ełip Gos kongun er pangił, Gos paki top erim ek yi ninjngił. Gos wumb tiłap eipi noman aki tang, wumb ei Gos ek piik pii gii ninjing. 28 Wu tał Gos tiłap wumb ełe tuk onjung wumb kin kunum kinan mulnjunguł.

15

Gos Nge Tiłap Ełe Mulnjung Wumb Kułou Owundu Jerusalem Konu Tunjung

1 Jura konu wumb kombur mani ok Gos nge tiłap ełe mulnjung, wumb kanik kengip ek yi ninjing. “Enim Moses lo ek piinarik, ngenj kopsik enenjing kin, Gos enim sipi orung sinermba,” ninjing.
2 Wumb ei ok yi nengin, Pol kin Banapas teł, wumb ei kin ek popuł kis sikił. Wumb ei kin wu tał kin ek opu er ninjing. Pe Gos nge tiłap ełe mulnjung, wumb ek nik, Pol kin Banapas teł kin wu kombur kin kindangin, Jerusalem konu tonu puk, Gos ek se andik kongun ełmin wumb kin, wumb noman pim wumb kin, ek ei nik, ka erngii ni punjung.
3 Gos nge tiłap wumb, wu ombu kindangin puk, en enim Piniisa konu kin Sameriya konu tuk ełe puk. Gos nge wumb konu tał ełe mulnjung, wumb ei kanik, ek yi nik. Gos wumb tiłap eipi erang, noman tuk aki tok, Gos eim ek piimin nik, Gos nge tiłap wumb noman ka piik wumb ek ei nik ngunjung. 4 Jerusalem konu tor pangin, Gos nge tiłap wumb pei ni Jiisas nge kongun wumb ni, wumb peng pim wumb kin ek tengnjing. Pe Pol kin Banapas teł Gos paki tum mił nikił ngunjnguł. 5 Lo ek piiłmin wumb wumb ei, ok yi ninjing. “Ełip wumb nengił, ngenj kopsik, Moses lo ek pałiłim mił yi erngii.”
6 Yi nengin, Jiisas ek se andiłmin wumb nin, wumb noman pim wumb, ek ei nik kun erngii nge enjing. 7 Ek pei nik poru nengin, Piisa angpi ek nipi yi nim. “Engnan noł, enim piinmin ok Gos sinim kongun mok topu, na kongun Gos ek ka ei wumb tiłap eipi kin pup ek nip ngamb, wumb pii gii ningii kongun ei Gos na ngum. 8 Gos eim wumb pei noman tuk kaninim, ei eim sinim andan topu ngonum. Ei Gos eim ka kanpi sinim andan tum. Gos sinim eim Gui Ka ngum mił yi wumb ngonum. 9 Gos sinim kin oł eipi erpi, wumb tiłap eipi kin oł erpi yi enanim, mon! Wumb Gos kin pii gii nengin kin, Gos wumb erang ka mołmun. 10 Enim nimbił erang Gos nimba mił piimin nik enmin? Enim oł embin tui ei Gos tiłap ełe nimbił erang oł embin tui ngonmun? Ok sinim kupenjpin noł oł embin tui ei nge ko wunerik, oł ei nge akip sinim ko wunermin ku. Sinim pei kapłi enanim.
11 Sinim pii gii nimin, Jiisas Owundu noman ka ngopu, Gos sinim sipi orung simba yi mił ku, wumb ombu orung sinim.”
12 Piisa ek yi nim, “Sinim kułou tunjpun,

ek peng endi pinałim.” Kom sek mułangin,
Banapas kin Pol teł ek nengił piinjing. Pe
Pol kin Banapas teł ek yi ninjngił, “Wumb
tiłap eipi mulnjung konu, Gos sił paki tang
sił jep oł ełe enjpił.” 13 Wu tał ek ni poru
nengił, Jeims ek yi nim, “Engnan noł, enim
na ek nimbii end, kom se piyei!” 14 Saimon
ek yi nim, ‘Kumna Gos wumb tiłap eipi kin
om. Opu, eim nge wumb tuk seng kin ok
mulnjung.’ 15 Gos nge ek piik nił mwumb
ek ei ende mił ek yi mił pulnjung. Ek
ei nge Deipis nge tiłap wumb, ok ninjing.
16 Owundu yi nim,

‘Ekii se na orung ombii, Deipis ngii mani
pum ngii ei nga tekmbii. Eim ngii
konu ełe mułum epi, kis mułum ei
nga konj ermbii. 17 Wumb eipi
Gos nam Owundu ni kurngii. Ei
wumb pei, wumb tiłap eipi nam sip
mundunj wumb.’ 18 Kumb ok Gos
Owundu eim, ek nipi tor kindpi,” yi
nim.

19-21 “Sinim piinmin, kumb ok ek ei pepi
opu pe yi ku pałim. Konu owundu kembis
pei orung orung sałim konu ei kor kunum
Moses lo ek ei ger piik minj mołmun.”
Jeims ek nga yi nim, “Nimbił erang na
noman ełe yi pałim. Wumb tiłap eipi
noman ak tok Gos ek ekii sinjing. Ei sinim
noman embin piingii ek ninermin. Sinim
pipe topun yi nimin, ‘Kuni epi gos kend
nik kuingii epi ei nunerngii. Amb wam
mułang ngunduk enmin oł ei si kindik.
Kung min epi nipe endi kan kulk pindan-
gin kułang, nungii ei nunerngii. Kung min
epi nipe miyem ei nunerngii ku.’ ”

Wumb Tiłap Eipi Gos Nge Tiłap Ełe Tuk Ok Gos Ek Piik Mulnjung Konu Pipe Pol Kindnjing

22 Yi nik kun erik, Jiisas ek se andiłmin
wumb kin, wu owundu ni Gos tiłap ełe
mulnjung wumb pei, kułou tok yi nik. Wu
tał kindangin wumb tiłap eipi, Gos nge
tiłap ełe tuk ok mulnjung konu punguł
nik. Andiok konu Pol kin Banapas teł kin
kindangin punjnguł. Pe Juras ei embe
endi Basapas, kin Sailas kin kindnjing. Wu
tał pukuł, Gos nge tiłap wumb mulnjung
konu ełe kumna punjnguł. Pukuł, tep er
mulnjunguł. 23 Pipe endi kindik yi ninjing,
“Sin Jiisas nge ek se andiłmin wumb kin
men ngii kongun wumb ombu sin enim
enginjpin noł mołmun. Sin pipe ei połpun,
enim tuk wumb tiłap eipi tonu ok, Andiok
konu ni Siriya ni Silisiya konu ełe mołmun.
24 Sin ek ei piinjpin, sin wu kombur ok
ek kanim kanim nik enim noman to wulu
mił kindngii, enjing. Wumb ombu ok
enim noman tuk to kis enmin ei, sin yi
erei ninenjpin mon. 25 Sin noman ende
sepin ek ka piipin, Gos ek se andiłmin
wu kindmin. Wu tał Banapas kin Pol
teł sin noman ngołmun wu tał enim kin
kindinmin. 26 Wu tał eł ełip ngenj ełe
piinarkił, Jiisas Krais Owundu kongun ełe
embe ambił tonu kind punjnguł. 27 Sin
Juras kin Sailas teł kindinmin. Wu tał
ek sikił tu wunmbuł, ek ei nengił enim
piingii. 28 Gos nge Gui Ka ei sin kin
mułang, sin ek ei ninmin. Sin ek eipi endi
nipin, enim ngunermin. Enim piinmin,
ek ei minj piik mułei! 29 ‘Enim kung ni
epi eipi endi gos kend nik kuingii epi ei
nunerei! Pe kung miyem ni kung kan kulk
pindangin kułmba ei nunerei!’ yi ninjing.
‘Wu eipi embinjing ei ningił enarik, en
enim ka mułngii. Pe enim ek ninmin ei
piik ka mulnjung kin kapłi ermba, enim ka
mułeiyo.’ ”

30 Gos nge tiłap wumb, ek se andiłmin
wu ombu kindangin, Andiok konu ełe
punjung. Puk, Gos nge tiłap wumb mul-
njung konu tuk sik pipe ei wumb ngun-
jung. 31 Konu ełe Gos nge tiłap wumb
pipe ei ger kanik piinjing; pipe ei gerik ka
piinjing. 32 Juras kin Sailas wu tał eł ełip
Gos ekii se ermba oł ei piikił, wumb kankił
ek ni dinga enjngił. 33 Wu tał Andiok konu
ełe kopur kinan mulnjunguł. Pe Gos nge
tiłap wumb noman ende sek, ka piik, wu
tał nga orung kindangin punjnguł. Eł ełip
kindangin onjnguł, wumb mulnjung konu
orung punjnguł. 34 Ba Sailas eim punarpi,
Andiok konu ełe mułum.

35 Pol kin Banapas teł Andiok konu ełe
enj mulnjunguł. Pe wu tał wumb eipi kin
andkił, Gos ek nikił wumb ngokuł enjngił.

Pol Kin Banapas Teł Eipi Eipi Punjnguł

36 Ekii se kunum kopur o pang, Pol
Banapas kanpi yi nim, “Siłip orung pupuł,

enginjpił noł konu owundu orung mołmun konu ełe pupuł kenmbił. Ok siłip Gos ek nipił wumb ngunjpuł wumb, akip pupuł kenmbił ni wumb ka mołmun min kis mołmun, ei pupuł kenmbił." 37 Banapas, Jon kin eł ełip kin tep to bin ni piim. Jon embe endi Mak. 38 Ba Pol ek yi nim, "Wu ei ok siłip Pampiliya konu si kindpi konu eipi pum. Siłip kin kongun ełe punerim. Pe eim siłip kin ouni punermba mon!" 39 Pe wu tał ek opu er ninjngił. Banapas kin Pol teł noman ende punerim. Punerang kin, wu tał konu eipi eipi punjnguł. Banapas eim Mak ni sipim. Pukuł, noł kanu endi ełe tonu pukuł Saipris konu ełe punjnguł. 40 Sailas Pol kin punjnguł. Pe Gos nge tiłap wumb mulnjung konu yi ninjing, "Gos noman ka peng, ełip kin tep er mułang punguł," ninjing. 41 Pol Sailas kin pukuł Siriya, Silisiya konu ełe tor pukuł, Pol Gos ek dinga nipi Gos tiłap mulnjung wumb ngum.

16

Timosii Pol Kin Sailas Kin Tep To Punjnguł

1 Pe pupu Derpii kin Lisra konu ełe tor pum ku. Konu ełe wu endi mułum, wu ei embe Timosii. Wu ei Gos nge tiłap ełe tuk pupu Gos ek piipi mułum. Wu ei mam Jura amb, Gos ek piiłim. Arim Griik wu. 2 Gos tiłap wumb Lisra konu kin Aikoniyam konu wumb molk, eim ełim oł ei ka nik tor kindnjing. Yi ninjing, "Timosii ei wu ka," ninjing. 3 Pol Timosii kin tep to bił ni piim; pe Pol Timosii sipipi ngenj kopsim. Pol yi ni piim, Jura wumb konu orung ełe mołmun nipi yi erim. Nimbił erang Jura wumb oł ei erim, wumb pei piinjing, Timosii arim Griik wu. 4 Pe andik puk konu owundu ełe andik punjung. Ek ei ok Jiisas nge ek se andiłmin wumb ni wumb peng pim wumb, kułou tok ek yi ninjing. Ek ei nik Gos tiłap mulnjung wumb, Jerusalem konu ei ngok yi ninjing, "Enim ek ei minj piik ekii singii," ninjing. 5 Yi nengin kin, wumb Gos tiłap wumb pei kin pii gii dinga nik mulnjung. Gos nge tiłap ełe tuk onjung wumb pei.

Pol Maseroniya Wu Endi Kenim

6 Andik konu puk Prisiya konu kin Galasiya konu tuk ełe and punjung. Gos nge Gui Ka ek neng kin, "Gos ek ełe Eisiya konu ełe ninenei!" nim. 7 Puk, Misiya konu ełe puk, nga Bisiniya konu ełe bin ni piik punjung. Ba Jiisas nge Gui Ka andłam ełe puneningii mon nim. 8 Pe puk Misiya konu tonu ełe si kindik Trowas konu tor punjung. 9 Epinding Pol pepi or kumb mił er kenim ni Masironiya wu endi mołpu ek dinga yi nim. "Pol, nim ya Maseroniya konu ełe okun sin paki tunjii." 10 Pol or kumb er kanpi ek yi nim, "Sinim Maseroniya konu bin," nim. "Gos sinim wii tonum. Sinim pupun, Gos ek ka ei nipi wumb konu ełe wumb ngumun."

Liriya Konu Gos Tiłap Ełe Tuk Om

11 Na Luk mon ełe puls, enim na kin tep to punjung. Yi erang kin, noł sip endi tonu puk, Samoreis konu ełe tor punjung. Nga kunum endi puk Niyapolis konu tor punjung. 12 Pe sin konu ełe si kindpin, pupun Pilipai konu ełe tor punjung. Pe konu endi ok Rom wumb mulk konu ełe, konu owundu embe Maseroniya ełe kunum kopur aninga mulnjpun. 13 Pe kor kunum, sin konu owundu andłam ełe tor punjpun. Pupun, noł endi pim konu ełe punjpun. Noł owundu ełe, konu ka seng, prei ermin ni piinjpin. Pe noł wer ełe amb kombur mulnjung, amb ombu sin kin tep to ek tang mulnjpun. 14 Amb endi embe Liriya, amb ei ek ninjpin, Gos ek ei piim. Eim Gos embe ambił tonu kindim; amb ei konu Taiyasaira konu owundu ełe amb. Amb ei eim alap ku owundu pułum ei, kongun erpi ku owundu siłim. Amb ei Gos paki tang piim, amb ei Pol ek nim mił kom sipi piim. 15 Amb ei ni wumb eim ngii ende wumb pei noł pinjing. Amb ei noł pepi, sin kanpi ek yi nim. "Enim na Gos kin pii gii dinga nind ni piinjing, na ngii konu ongii," pa nim. Eim ek dinga nipi yi neng kin, sin eim ek piipin punjpun.

Pol Kin Sailas Teł Pilipai Konu Kan Ngii Pinjngił

16 Kunum endi sin prei ełmin konu ełe punjpun. Pe wii kongun ambił endi sin andłam ełe om kan sinjpin. Ambił gui kis pałiłim, ambił ei epi ekii se omba oł ei

piipi niłim. Yi erang kin, wu amb ei tep
ełmin wumb ei ku pei siłmin. 17 Ambił ei
sin kin andpi mułum. Mołpu, wii topu ek
dinga nipi yi nim, “Wu ombu Gos kongun
mendpił enmin. Gos owundu ek ei nik,
sinim Gos kin orung simba nge onmun.”
18 Kunum kunum ambił ei ek yi minj nipi
endang, Pol eim piipi ten enim. Pe ek
dinga nipi yi nim, “Gui kis, nim ambił ei si
kindkin pui! Jiisas Krais nge embe dinga
ełe, na ek nind.” Yi neng kin, gui kis ni
ambił sikir si kindpi am pum. 19 Ambił tep
ełmin wumb ombu ku sik ełmin, oł ei am
pang kanik Pol kin Sailas teł ambił gii nik.
Sipik, wu num kombur mulnjung konu
kułou tu wunjung. 20 Wu tał sipik, kos
piiłmin Rom wumb mułum konu yi ninjing,
“Wu tał Jura konu ełe wu, sinim wumb
noman er kis ermbił,” ninjing. 21 “Pe wu
tał sinim Rom wumb mon, ei piipin sinim
ełmin oł ei piinarkin enmbił,” pa ninjing.
22 Wumb wu tał kin ek ngok nengin, kos
piiłmin wumb enim ek yi ninjing, “Wu tał
konduk gulk kindik kepii tei!” ninjing.
23 Pe wu tał kepii tok tok sipnjing. Sipik,
kan ngii ełe kindnjing. Wumb puk, kan
ngii tep ełmin wu kanik ninjing, “Nim wu
tał tep dinga er mułei!” ninjing. 24 Kan
ngii ełe tep ełim wu, ek ei piipi wu tał sipi
kan ngii tukrung ełe pendim. Pe wu tał
simb eipi eipi sipi ond tundii ełe tuk kind
to gii ni to pendim.

25 Pol kin Sailas teł mulnjunguł, epin tuk
mii memb prei erkił Gos kin golang nikił
enjngił. Kan ngii wumb kombur wu tał
ninjngił ei piik mulnjung. 26 Pe sikir konu
kopu mił owundu endi tum. Topu, kan
ngii ondu tumunj, ond ei to tor kindim. Pe
kan ngii ondu aki topu wii sim. Seng kin,
kan sen wumb kan wumb to pendnjing,
kan sen ni wii pilngan topu sim. 27 Kan
ngii tep wu ei kenim ni kan ngii ondu
ombu pei ak topu wii sim. Kanpi, yi ni
piim, “Kan wumb pei tor punjung,” ni
piipi eim tui kepii sipi, eim to kundmbii
ni erim. 28 Ba Pol kanpi wii dinga topu
yi nim, “Nim yi enerii! Sin kan wumb pei
ya mołmun,” pa nim. 29 Kan ngii tep ełim
wu ei wii topu, tiłang er nipi sikir nirik
om. Wu ei eim mund mong kułpu, Pol
kin Sailas teł mulnjunguł konu simb ełe
mani pupu mułum. 30 Tep wu ni wu tał
sipi anda sipi yi nim, “Ełip wu owundu,
na nimbił oł eramb Gos nga na sipi orung
sipi paki tumba?” 31 Pe Pol kin Sailas
teł yi ninjngił, “Nim Jiisas Owundu pii gii
nin kin Gos nim sipi orung seng, eim kin
mulnjii. Nim amb kangił ni yi ku mułngii.”
32 Pe Pol kin Sailas teł Gos ek ka nikił,
wu ei ngii ende pinjing wumb, Gos ek
nikił ngunjnguł. 33 Pe kunum ełe mendpił,
kan ngii tep ełim wu ni wu tał sipipi kepii
mundunjnguł konu noł kindpi er ka erim.
Erpi, kingam ambiłam noł, Gos ek piik noł
pek enjing. 34 Wu ni wu tał sipipi, eim ngii
konu sipipi kuni ngopu yi erim. Eim ka ka
piipi, eim ngii ende wumb Gos kin pii gii
nik kulnjung.

35 Ekii se tingang, kos piiłmin Rom wumb
tep wumb kombur kindangin onjung. Ok
yi ninjing, “Wu tał kan ngii si kindan
pangił,” pa ninjing. 36 Pe kan ngii tep
mołułum wu ei ek ei piipi Pol nimba nge
om. Opu yi nim, “Kos piiłmin Rom wumb
ninmin, ‘Ełip peł!’ ninjing,” pa nim. Yi
nim, “Ełip noman ka seng peł,” nim. 37 Ba
Pol ek nipi tep wu ombu ngum, “Sił Rom
wu, ba kos piiłmin Rom wu ombu sił kin
kos pii kun enanmin. Mon! Sił wumb
kumb ningił ełe kepii tok yi enjing. Tok
kin sipik, kan ngii ełe kindnjing. Pe akip
sił kos piik ka enarik, koi erik sił kindngii
enmin min? Mon mendpił! En enim ok
sił sik tor sipngii.” 38 Pe kan wumb tep
ełmin wumb puk, kos piiłmin Rom wumb
mulnjung konu puk ninjing. Kos piiłmin
Rom wumb, wu tał ek ei piik mond mong
kulnjung. Nimbił erang wu tał ei Rom wu
ku. 39 Pe puk kaimb sik, wu tał sik tor
tu wunjung. Ok wu tał kanik yi ninjing,
“Ełip ya konu ełe mulerngił, tor pukuł
peł!” ninjing. 40 Yi nengin kin, wu tał ngii
si kindkił kin, tor pukuł Liriya ngii konu
punjnguł. Pukuł kin, Gos tiłap wumb mul-
njung kankił, Gos ek nik ngangił wumb
piyangin kin, konu owundu bił ni punjn-
guł.

17

Teslonaika Wumb Pol Kin Sailas Tumun

Ninjing

1 Pol kin Sailas teł andkił pukuł,
Ampipolis konu tor punjnguł. Konu ełe
si kindkił pukuł, Apoloniya konu ełe tor
punjnguł. Konu ełe nga si kindkił, pukuł
Teslonaika konu tor punjnguł. Jura wumb
men ngii konu ełe engim. 2 Pol eim ok
ełim oł ei nga erim. Pol pupu wumb men
ngii ełe nirik pum. Kor kunum tekliki
ełe enj mołpu kin, Gos ek ei andan topu
wumb ngopu mułum. 3 Gos nge ek pułe
nipi wumb ngopu mułum. Gos nge Krais
wu endi mundum wu ei kindang om ek
ei, nipi ngum ku. 4 Pe wumb kombur Pol
kin Sailas teł, ek piik pii gii ninjing. Griik
wumb kombur Gos ek ei piik ełmin ku. Pe
wumb tiłap owundu wu tał ek piik ekii
siłmin ku. Pe wu num embilenjing ombu
yi ku wu tał ek piinjing ku.
5 Ba Jura wumb wu tał kin kis piinjing.
Yi erangin kin, wumb epi sinerim wumb
ok, wumb mulnjung konu ełe tuk molk
punjung. Wumb ombu konu ełe tuk puk,
epi kis er mundnjung. Wumb ok Jeison
ngii konu si pok erik, wu tał si tor sipipin
wumb ngumun nik sipnjing. 6 Ba Pol kin
Sailas teł sinenjing. Sinarik kin, Jeison kin
Gos nge tiłap mulnjung wumb ambił gii ni
sipnjing. Sipik, gapman mułum konu ełe
sipnjing. Sipik, gapman wu kanik yi nin-
jing, “Wumb ombu konu orung orung pei
oł kis enmin,” pa ninjing. “Wumb ombu
pe ya mołmun ei,” pa ninjing. 7 “Pe Jeison
wumb ombu sipi eim ngii konu sipim.
Wumb pei en enim wu king owundu ek
niłim, ek ei piinałmin. King endi mołum
ei, eim embe Jiisas. Wumb en enim yi
niłmin,” pa ninjing. 8 Wumb konu ełe
wumb ni gapman wumb ek ei piik noman
embin kulnjung. 9 Yi piik, Jeison ku sik,
eim kin wumb epi kombur ku sinjing ku.
Sik poru ni kindangin kin punjung.

Pol Kin Sailas Teł Beriya Konu Kongun Enjngił

10 Kunum ełe epinding, Gos nge tiłap
wumb Pol kin Sailas teł Beriya konu ełe
kindnjing. Pol kin Sailas tep pukuł Beriya
konu ełe tor punjnguł. Pukuł kin, Jura
wumb men ngii engim konu nirik punjn-
guł. 11 Jura wumb Derpii konu mulnjung
ei, Gos ek kunum kunum piik mulnjung.
Ba Teslonaika konu Jura wumb mulnjung
ei, Gos ek kopur piik kun erik mulnjung.
Wumb ombu Gos ek piik ka piik mulnjung.
Kunum kunum Gos ek gerik kanik, wu
tał ei keimi ninmbił min, ni ger piik minj
mulnjung. 12 Wumb pei pii gii ninjing.
Griik wumb num pei pii gii ninjing ku.
Wu amb pei pii gii ninjing. 13 Ekii se Jura
wumb kombur Teslonaika konu piinjing,
ni Pol Beriya konu opu Gos ek ka nipi
wumb ngopu mołum ninjing. Yi nengin
piik, konu ełe punjung. Puk kin, wumb
konu ełe wumb noman to wulu kindik ek
kend tok ngok enjing. 14 Yi erangin kin,
wumb Gos tiłap wumb molk, Pol mani ep
noł wer ełe kindangin pum. Ba Sailas
kin Timosii teł Beriya konu mulnjunguł.
15 Wumb Pol sipik andłam ełe tu wunjung
wumb ombu Pol sipik Asenj konu sipnjing.
Sipi kindik kin, orung omun ni erangin
kin, Pol ek nipi kindim. Ek nipi kindpi
Sailas kin Timosii kin, ‘Ełip sikir weł!’ nim.

Asenj Konu Pol Ek Ni Tor Kindim

16 Pol Asenj konu wu tał onguł nipi kui
er mułpu kin, kenim ni konu ełe wumb
ek kend gos mendpił konu ełe piki topu
mułum. Mułangin kin, eim noman em-
bin to piim. 17 Wumb yi nge mułangin
kanpi pupu Jura wumb men ngii ełe pupu,
wumb Gos ek niłmin wumb kin ek nipi
mułum. Kunum kunum pupu wumb
kułou tangin konu andpi, men ngii konu
wumb kanpi nipi yi erim. 18 Pe wumb
ek mon wumb Epikuriyan wumb kin Soik
wumb kin ek orung eim kin ek ngok nin-
jing. Wumb kombur molk yi ninjing, “Wu
ei ek owuł owuł nipi endim, wu ei nimbił
erang ek ei ninim ninjing?” Pe wumb
kopur molk yi ninjing, “Eim gos konu eipi
endi mułang nipi onum,” ninjing. Pol eim
Jiisas nge ek ka nipi, Jiisas konj angpi
nga orung pum, ek ei nipi wumb ngum.
19 Pe wumb Pol sik sipik, Ariyopakas konu
kaunsil mułum konu sipnjing. “Wu ei ek
konj endi nim, ek ei neng sin piimin,”
ninjing. 20 “Sin nim ek ei piimin. Ei ek
eipi mił endi pałim. Ek ei pułe er pałim
mił ei sin piimin,” ninjing. 21 Asenj konu
wumb kin konu eipi wumb ok Asenj konu

ele molmun wumb ei, ol eipi endi enalmin mon. Ba ek konj ningii min, ek pol konj minj piik nik elmin.

22 Yi nengin kin, Pol Ariyopakas konu kaunsil mulum konu tuk molpu ek yi nim. “Enim Asenj wumb, na enim kand ei Griik enim men ngii ele puk ol elmin ol ei dinga peng elmin palim. 23 Ok na enim konu ombu andip, Griik enim men ngii ek nik enmin ei kanip endinj. Enim kulmal kelngii konu endi er ka er sek mon yi pulmun. Ku mon endi polk pendik yi nilmin. ‘Gos endi sin pii pol tunanmin. Ba wii embe sipin kulmal kalmin ninjing. Ok enim gos kinarik wii noman je piik yi elmin. 24 Akip na Gos epi pei eririm. Epi mei ele epi kanim kanim eririm. Gos ei Gos Owundu ei, epin ni mani mei konu pei tep er molum. Pe Gos eim wumb angil kin, Gos ngii tekinmin ei nirik mulalim. 25 Gos eim epi sinerang wumb endi epi sipi Gos ngunalim mon. Gos eim mendpil, eim epi kanim kanim er pendpi, sinim wumb tep erpi, noman konj ngopu mulang kin, sinim ol yi er molmun. 26 Wumb kupenjpin endeim mendpil nge ele, opu opu pe sinim wumb pei molmun. Wumb erang konu orung orung pei molmun; Gos eim wumb kunum ele ei konu mulngii nipi er sirim. 27 Wumb kuruk ok kan singii, Gos nipi piim. Wumb endi Gos kan simbii nipi piimba, wu ei piipi er molpu kaninim. Gos konu turii molalim; ya sinim wumb pei endeim endeim ni tep er molum,” pa nim. 28 “ ‘Gos eim kin sinim noman konj ngolum. Ngang kin, sinim andpin molpun enmin.’ Ei yi mil ku enim nga wumb noman piilmin wumb kombur ei yi mil polk pendnjing. 29 ‘Sinim Gos kingam nol molmun.’ Yi mil Gos kingam nol molamin kin, pe sinim noman yi piinermin, Gos wu angil ele ku ni ond ni endi er kindang, Gos mil endi molum ni piinermin, mon! 30 Ok wumb pii pol tunarik mulnjung kunum ei, Gos eim wumb epi pei yi erangin ei, ek ninanim. Ba pe Gos wumb pei kanip nip, konu orung orung wumb noman ak tok nam kin wei!” pa ninim. 31 “Gos eim kunum endi nipi mondpu, kunum ele wumb ol kis min ka enmin ei kanip, kun er mulmbii,” pa nim. “Gos eim wu endi Jiisas to tonu kindim, wu ei gupu ek nimba, ek ei piimin. Wu ei eim tukpu si kindpi, tonu opu konj molum. Mulang kin, yi mil Gos wumb pei andan topu, eim ek nilim ei keimi nilim.”

32 Piik tukpu ele pepi nga konj angpi tonu omba ninim, ek ei wumb kombur yi ninjing, “Nim ek ei nga nen piimin,” ninjing. 33 Yi nengin kin, Pol wumb ombu si kindpi pum. 34 Ba wumb kombur Pol nim ek pii gii ninjing. Wu endi embe Daiyonisiyas, eim Ariyopakas konu ele, kaunsil wu endi, amb endi embe Damaris. Pe wumb eipi pii gii ninjing ku.

18

Pol Korin Konu Kongun Erim

1 Ekii se Pol Asenj konu si kindpi, Korin konu pum. 2 Pol pupu Jura wu endi kan sim wu ei, embe Akuila. Eim ngii konu embe Ponsus. Eim ambim embe Pisila. Pe Esalii mei owundu molkul onjngul. Nimbil erang, King Kloriyas Jura wumb pei kanpi nim, “Enim Jura wumb Rom konu owundu si kindik pungii,” pa nim. Pe Pol wu amb tal mulnjungul konu pum. 3 Eim kin wu amb tal kongun ende elmin. Pol eim wu amb tal kin mulum. Molk kin, kongun er mulnjung. Molk kin, alap ngii ei nge kongun er mulnjung. 4 Kor kunum kunum Pol eim Jura wumb men ngii ele pupu ek nipi tep to mulum. Pol Gos ek ka ei dinga nemb, Jura wumb kin Griik wumb Gos kin pii gii peng mulngii ni piim.

5 Ba kunum ekii se, Sailas kin Timosii tel Maseroniya konu si kindkil mani punjngul. Kunum ele Pol Gos ek ei kunum kunum wumb kanpi nipi minj endim. Jura wumb kanpi ek dinga nipi yi nim, “Jiisas ei Krais mendpil, Gos wu endi kindang om,” pa nim. 6 Ba Pol nim ek ei piinarik, Pol bul morung ek embilnjing. Yi nengin kin, Pol eim konduk ele kulman mulum ei, sik sik topu kindim. Pol ek yi nim, “En enim ol kis erik mulnjung kin, en enim dup konu ele pungii. Na ek endi pinalim. Akip na pup wumb tilap eipi endi kin bii,” pa nim. 7 Pol men ngii ei si kindpi, wu endi ngii konu pum. Wu ei embe Taisas. Wu ei eim Gos kin pii gii peng

mołułum wu. Eim Jura wumb men ngii engim konu eim ngii konu mandi engim. 8 Jura wumb men ngii tep er mołułum wu ei, embe Krispas. Wu ei eim ambim kingam noł pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. Pe Korin wumb pei Pol ek nim ek ei piik, ekii sik, pii gii nik, noł pek enjing.

9 Kunum endi emii peng kin, Pol or kumb mił er kenim ni Gos Owundu ek yi nim, “Nim mund mong kulerii! Gos ek ni tor kindnjii; nim gupu mum tunerii mon!” nim. 10 “Na Gos nim kin moł, wumb endi nim topu enermba mon! Nam wumb konu ełe tuk pei mołmun,” pa nim. 11 Pol Korin konu ełe mołpu, kung ngii endeim mołpu, oi angił orung nga endeim pei mułum. Mołpu kin, Gos ek nipi wumb ngopu mułum.

12 Ba ekii se Rom gapman wu Galiyo Akaiya konu ełe, wu owundu mułum. Kunum ełe, Jura wumb en enim Pol kin opu orung enjing. Pe Pol kos ełe tonu tu wuk yi ninjing. 13 Wu ei wumb ek nipi ngonum, “Gos embe ambilk tonu kindngii yi mił yi erei!” nim. Ek ei nipi ek lo pałim mił kun er ninanim mon, ninjing. 14 Pol eim ek nimba erang kin, Galiyo ek nipi Jura wumb ngum, “Enim Jura wumb, wu ei ek kis endi nipi, lo ek endi kis erpi erim. Na enim ningii ek ei piimbii,” pa nim. 15 “En enim ok na kanik ek endi ningii min, enim lo min embe kombur ningii ei na piinermbii mon. En enim nik kun erngii. Na ek ei kos piinermbii!” pa nim. 16 Yi nipi kin, wumb kos ngii ełe to anda kindim. 17 Pe wu num endi Jura wumb men ngii tep er mułum wu ni ambił gii ninjing. Wu ei embe Sosreniis kos ngii konu ełe kepii tunjung. Ba gapman wu Galiyo oł ei enjing ei noman to piinerim.

Pol Andiok Kin Siriya Konu Ełe Si Kind Orung Pum

18 Pol pupu konu ełe, kopur kinan mułum. Moł kin, pendpi Gos tiłap wumb mułei nipi, noł sip endi tonu pupu si kindpi pum. Pang sip, ei pupu konu endi Siriya ni konu ełe bii ni pum. Pisila kin Akuila eim kin tep to punjung. Puk, Senkriya konu ełe, Pol eim peng pek tum. Nimbił erang eim ek dinga nipi tonu kindim. 19 Pe puk Epesas konu ełe tor punjung. Pol wu amb tał konu ełe si kindpi, Pol eim pupu Jura wumb men ngii engim konu nirik pupu, wumb kin ek tangpi mułum. 20 Wumb Pol kanik yi ninjing, “Kunum kopur sin kin mulnjii!” ninjing, ba Pol wumb ninjing ek ei piinerim mon! 21 Pol eim orung ba pendpi yi nim, “Gos noman ełe na orung pui nim kin, nga orung ombii,” nim. Gos tiłap wumb angił sipi, “Mułei!” nipi pum. Noł sip ełe tonu pupu Epesas konu si kindpi pum.

22 Noł sip pupu Sisariya konu tor pang kin, Pol Jerusalem konu Gos nge tiłap mulnjung wumb ei, kanpi mułei nipi pendpi, Andiok konu mani pum. 23 Andiok konu ełe Pol kunum kinan mułum. Mołpu, nga si kindpi pum. Pupu kin, Galesiya konu kin Perkiya konu tuk andpi, Gos nge tiłap mulnjung wumb ei kanpi ek nipi, dinga erpi endim.

24 Jura wu endi eim Aleksandriya konu ełe wu eim opu Epesas konu mułum. Wu ei embe Apolos. Wu ei ek ka nipi Gos ek ei piipi nipi ełim. 25 Wumb kombur eim ok Gos Owundu ek ei nik ngołmun. Wu ei eim noman ka ełe dinga pim. Wu ei wumb kanpi, Gos ek ka nipi wumb ngopu yi niłim. Jiisas ełim oł ni epi ei nga nipi kun er ngołum. Ba wu ei Jon wu wumb noł pendpi ngołum, ek ei mendpił piiłim. 26 Wu ei eim pupu, Jura men ngii sim konu ełe tuk pupu Gos ek nipi Jura wumb ngum. Gos ek pałim mił kun Pisila kin Akuila teł wu ei ek dinga nikił ngunjnguł. Ekii se wu Apolos noman ka dinga kindpi mułum. 27 Ekii se wu Apolos Akaiya konu ełe tor pum. Epesas konu wumb Gos nge tiłap ełe mulnjung wumb, ombu pipe polk Akaiya konu Gos tiłap mulnjung konu kindik, Apolos eim singii nge ninjing. Wu Apolos Akaiya konu ełe tor wang kin, wumb Gos noman ngang mulnjung konu pupu, wumb ombu Gos ek ka ei nipi ngopu, eim wumb tiłap ei paki ka topu mułum. 28 Pe eim kongun dinga erpi, Jura wumb ek kanim kanim nik ei to mani kindpi, “Gos ek andan kun ka topu wu amb ngumbii,” nim. “Gos nge ek ełe wumb andan ka tum. Topu, Jiisas eim

Krais wu endi Gos kindang om," pa nim.

19

Pol Epesas Konu Kongun Erim

1 Apolos Korin konu mułum kunum ełe, Pol Andiok konu mołpu, Epesas konu ełe om. Epesas konu ełe opu, Jiisas nge er se andiłmin wumb mulnjung kenim. 2 Pol opu wumb kii sim, "Ok enim pii gii ninjing kunum ei, enim Gos Gui Ka sinjing min?" Pe wumb ek yi ninjing, "Mon! Gos Gui Ka mołum min? Sin ok ek ei piinenjpin," ninjing. 3 Pol ek yi nim, "Enim noł nipe noł pinjing?" Wumb ek yi ninjing, "Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei ek yi mił nirim, ełe nge sin noł pinjpin." 4 Pe Pol ek yi nim, "Ok Jon wumb noł pendiłim wu ek yi mił nirim, "Enim wumb noman ak tangin kin, noł pendim. Pe enim eim om konu ekii se omba wu ei pii gii ningii. Omba wu ei embe Jiisas." 5 Wumb ek ei piik kin, Jiisas owundu embe ełe noł pinjing. 6 Pol eim angił tonu kindang kin, Gos Gui Ka wumb kin om. Pe wumb en enim ek eipi eipi nik, Gos oł ekii se ermba oł ei, wumb piik nił mi mił yi nik mulnjung. 7 Pe wu mulnjung wumb ei engki nga tał, mił mulnjung.

8 Pol Jura wumb men ngii engim konu tuk pupu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim kunum tekliki konu ełe mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim Gos ek nipi, Gos tep er mołum konu ełe, ek ei nipi wumb ngum. 9 Ba wumb kombur en enim noman dinga peng, noman ak tunarik molk kin, Gos ek pii gii ninarik, wumb kanik ek kis nik, Gos Owundu ek ei pii kun enenjing. Yi erangin kin, Pol Gos nge wumb sipi sipim, wu Tiranas ei nge konu men ngii mił ełe, Pol wumb sipim, wumb Gos ek ka ei kunum kunum nipi ngum. 10 Yi erpi mołang kin, kung ngii tał o pum. Pe Eisiya mei konu owundu ni, Jura wumb ni Griik wumb ni wumb pei ok Pol ek nim ek ei piinjing.

11 Pol angił ełe Gos nge jep oł dinga wii mendpił pei erim. 12 Wumb ok, Pol mułum konu alap ni epi tu wuk Pol ngenj ełe minjin tok sipik, wumb gui kis pim wumb ni ening pim wumb ei embiłangin kin, gui kis ni ening pim wumb pei erpi ka erpi ngum. 13 Jura wumb kombur puk andik, wumb gui kis mułum konu puk kunji erik to tor kindik enjing, wumb kombur Jiisas Owundu nik embe ei nge nik ełmin. "Pol, Jiisas ek nił im wu embe ełe nił im, ek na nip enim ngond," yi mił nił min. 14 Jura wu Gos kin kułmał kałił im wu ei, kingam noł angił orung nga tał wu ei embe Skiipa. Wu ombu kongun ei nge ełmin. 15 Ba wu endi gui kis tuk mułang kin, eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Jiisas eim na piinim, Pol eim na piinim ku. Enim ei nii? Na pii poł tunand," pa nim. 16 Pe wu ei gui kis pim wu, ni puku sipi wumb ombu topu topu se endim. Topu, wu ombu kepii topu, wumb ngenj er kis mondpu, konduk ni to piltan to er kis erim. Erang kin, wumb ei ngii ełe si kindik ngenj wii punjung. 17 Ekii se Jura wumb kin Griik wumb kin Epesas konu mulnjung wumb ei, piik mund mong kis kulk mulnjung. Molk kin, Jiisas Owundu nge embe ambił tonu kindik mulnjung. 18 Wumb pei pii gii pim wumb, kum erik, oł ok nge oł kanim kanim enjing, wumb ei en enim ok nik tor kindik enjing. 19 Wumb pei kum konduk oł kanim kanim ełmin, mon ei tu wuk wumb mulnjung konu dup kalk enjing. Pe wumb en enim mon ei ku ngok ełmin ei ku yi mił 50,000 mił pei. 20 Oł ei nge Gos Owundu nge embe opu dinga pum. Pe Gos ek dinga mendpił pupu tonu pum.

Epesas Wumb Pol Kin Ek Kis Nik Wii Tunjung

21 Ekii se, Pol Gos nge Gui Ka je Pol ek nipi pendim. Pendpi kin, Pol Maseroniya konu ełe andpi pupu kin, Griik konu ełe pupu Jerusalem konu ełe bii ni piim. Pe Pol ek yi nim, "Konu ełe pup kin, nga Rom konu ełe orung bii ku," nim. 22 Pol eim paki tołmbuł wu tał, embe Timosii kin, Erasus teł, Maseroniya konu ełe, kindang punjnguł. Pol eim Eisiya konu ełe kunum kopur mułum. 23 Kunum ełe, wumb kombur Gos nge tiłap wumb ei, ek kanim kanim nik, wii tok, ek owuł owuł ninjing. 24 Konu ełe, wu endi mułum wu ei, eim embe Demiisriyas, wu ei, kom ku epi kongun ełe epi kanim kanim ełim. Wu

ei, eim epi kombur kom ku epi ombu erpi, Aremiyas kend gos ngii ełe nirik kind mondułum wu ei, oł yi nge ełmin wumb ei, ku pei siłmin. 25 Pe wu ei, eim kongun wu ombu wii topu kin, wu kongun wii ełmin wu ombu wangin kin, kułou tok, Demiisriyas ek nipi wumb ngum. “Wu kei sinim kongun ka ei erpin kin, ku pei wang sipin enmin. 26 Wu ei, Pol wumb pei ek neng kin, wumb eim ek niłim ek ei, Epesas konu ełe mendpił enerim. Enim piik kanik enmin konu orung orung ni, Epesas konu ełe pei andpi, yi nim, ‘Sinim gos angił ełe enmin ei gos mendpił mon?’ 27 Pol ek ei je erpi kin, sinim kongun ei to mani kindmba. Yi nge mon. Pol ek ei erpi, sinim noman ełe tang kin, sinim gos amb Aremiyas ngii owundu ei, ni piinerim. Kumb ok, Eisiya ni konu ełe orung orung pei, gos amb Aremiyas ei kin, embe ambił tonu kindiłmin. Ba Pol ek ei erpi, gos amb Aremiyas embe to mani kindnim.”

28 Wumb ek ei piik kin, wii dinga tok yi ninjing, “Sinim Epesas konu ełe gos Aremiyas embe, am ei tonu kin ba!” ninjing. 29 Pe wumb en enim wumb pei wii tok puk konu owundu ełe tor pangin kin, wumb pei wii tok punjung. Puk kin, wumb kułou tołmun konu ełe kułou tunjung. Wumb puk kin, wu Geiyas kin Arisakas kin, ouni sik, ngii owundu ambił gii nik, tor sik punjung. Maseroniya wu tał Pol kin tep to andiłmin. 30 Pol eim wumb punmun konu bii ni erim; ba Gos nge tiłap ełe tuk punjung wumb ei, ambił gii ninjing. 31 Eisiya gapman owundu pei, Pol kin wu puł mił mołangin kin, ek ni Pol kin kindim. Nik kin, yi ninjing, “Pol wumb kułou tonmun konu ełe nim tor punerii!” nik yi ninjing. 32 Wumb tiłap owundu ei, wumb noman eipi eipi peng mołmun. Wumb kombur ek endi nik nengin kin, wumb kombur wii eipi tok enmin. Pe wumb pei kułou tok ninmin, ek piinarik, wii ok kułou tonmun. 33 Pe Jura wumb kombur wu Aleksander ekii se kindangin pupu kin, tuk ełe angpi, angił tonu kindpi, wumb ninjing ek ei, ni orung kindmbii ni erim. 34 Ba wu Aleksander ei, wumb wu ei Jura wu ni piik, gupu endi kindik, yi ninjing, “Sin Epesas konu ełe gos Aremiyas ei, eim embe ambił tonu kindmin,” ninjing. Nik kin, wu dinga to er mułangin konu eni tał o pum.

35 Ekii se Epesas konu ełe mon kongun ełim wu ei, eim wu amb kin ek tingnerei mon! Nipi, ek dinga nipi, yi nim, “Enim Epesas wumb, wumb nii endi Epesas konu ełe owundu seng gos kend Aremiyas men ngii owundu ełe Epesas konu ełe tep ełim ei wumb endi pinałim min? Pe nga tonu epin konu ełe Gos nge kom ku mowii niłmin mani om min? 36 Wu endi ek nipi, orung kindmba ei, kapłi en enim wiik to mulnjung. Enim nge epi endi sikir ermin ningii ei, enerngii,” pa nim. 37 “Enim wu tał enim tu wunjung; ba wu tał enim gos kend amb Aremiyas ngii owundu ełe, epi waning enenjngił. Pe wu tał enim gos kend amb ei, endi ek buł morung ninenjngił mon. 38 Pe wu Dimiisriyas eim kongun wumb kin, enim wu endi, ek kis nipi ermba ei, kos piingii ningii ełe kunum sałim. Pe gapman owundu ombu mołmun ei, ek ei piik kin, kos er kun erngii,” pa nim. 39 “Enim ek endi ningii pimba ei, en enim kułou tołmun konu ełe ni kun erngii. 40 Pe sinim kapłi kos siłmin. Pe kunum ełe, sinim mong sinmin; ba ek pułe endi pinałim.” 41 Nga kułou tołmun ngii ełe tep ełim wu ek yi nipi, kułou tunjung ei to tor kindim.

20

Pol Maseroniya Kin Griik Konu Ek Ka Nipi Andpi Mułum

1 Wumb ek dinga nik enjing ei, poru neng kin, Pol eim Gos tiłap ełe mulnjung wumb wii to, tuk sim. Pol ek ei nipi, wumb Gos tiłap wumb ngopu, noman to dinga erim. Wumb ek ka nipi, angił sipi pendpi kin, Maseroniya konu ełe pum. 2 Pe Pol konu ełe angpi kin, Gos nge tiłap mulnjung wumb ei, Gos ek nipi ngopu, noman to dinga erim. Erpi andpi kin, nga Griik konu ełe pum. 3 Pol pupu Griik konu ełe oi tekliki mułum. Ekii se sip endi pupu kin, Siriya konu ełe bii ni piim. Pe Jura wumb kengip erik, eim to kundmun ninjing. Ba Pol eim noman dinga kindpi kin, nga Maseroniya konu ełe

orung bii ni piim. 4 Wu Sopasa, Beriya konu ełe wu ei, eim arim Piras Pol kin tep to pum. Pe Teslonaika konu ełe wu tał, endi Arisakas kin Sekandas, Geiyas ei, Derpii konu ełe wu, Eisiya konu ełe wumb Timosii kin Tropimas wu ombu, Pol kin ouni ok punjung. 5 Wumb ombu kumb se puk kin, Trowas konu ełe sin omun ni, kui er mulnjung. 6 Sinim bres yiis sinałim kuni ei, nołmun kunum ei, pe Gos Esrel wumb Eisip konu ełe sipi orung sirim kunum ei sinjpin. Sipin ełe piimin, sin pupun Trowas konu punjpun ei, kunum angił orung ełe tor punjpun. Sin kongun endeim Trowas konu ełe punjpun.

Trowas Konu Ełe Pol Yusikas Er Konj Sim

7 Kor kunum sin kułou topun kuni numun. Pe Pol Gos ek nipi wumb ngum. Kupiiring sin bin kunum, Pol ek nipi pang kin, emii pim. 8 Sin tuk ngii ełe kułou tunjpun konu ełe dup alam pei mułum. 9 Wu kangi wu endi embe Yusikas. Wu kangi wu ei, eim ngii ondu ełe mandi mułum. Pe Pol ek kinan nipi pang kin, Yusikas eim Pol ek ei piipi mołpu kin, or tumek er bok tum ngii ei, tonu kin engim. Wumb mani puk kin, Yusikas simin ni punjung; ba Yusikas kułum pim. 10 Pe Pol mani pupu, ek yi nim, “Enim noman embin tunerii! Ke ninerii mon! Wu ei, eim konj kindpi kin, eim konj mułmba,” pa nim. 11 Pol nga tonu opu kuni nopu, ekii se wumb kin ek kinan nipi mołpu kin konu tengim. Tingang kin, Pol si kindpi pum. 12 Wu kangi wu ei, si pangin wu ei, konj mułang kin, wumb en enim ka piinjing.

Pol Trowas Konu Si Kindpi Milirus Konu Pum

13 Ba sin ok pupun sip ełe tonu pupun kin, Asos konu ełe tor punjpun. Pupun kin, Pol Asos konu ełe mułum. Sin sip ełe bin ni pamin kin, Pol eim yi ninim. “Andłam ełe andip pup Asos konu ełe bii,” nim. 14 Sinim pupun Asos konu ełe pupun Pol kan simin. Kan sipin kin, sip ełe pupun, Misiliini konu ełe punjpun. 15 Pe sin Misiliini konu ełe si kind punjpun. Pupun, singił pepin kin, tingang Kiyos konu ełe mandi tor punjpun. Nga pupun, Samos konu ełe kan sipin kin ełe pinjing. Kupiiring nga pupun, Milesis konu ełe tor punjpun. 16 Pol eim noman dinga ełe yi piim, “Epesas konu ełe si kindpin bin,” ni piim. Pol eim Eisiya konu ełe kunum ei, “Mulermbii,” ni piim. “Eim sikir bii,” ni piim. Kapłi tor punj kin, wumb Gos Gui Ka mani kindrim kunum ełe, tor pup Jerusalem konu ełe wumb kenmbii ni pi-irim.

Pol Eim Epeses Konu Ełe Wu Num Ombu Angił Sipi Pum

17 Sin pupun Maileisas konu ełe si kindpin. Pol ek nipi Epesas wumb mulnjung konu ełe kindim. Nipi yi nim, “Gos nge tiłap ełe mołmun wumb ei, wu num kombur wangin,” nim. 18 Wu num ombu eim kin wangin kin, Pol eim ek dinga nipi wu num ombu ngum. “En enim piinmin, na Eisiya konu ełe ok op, erir oł ei piinmin. Yi erip kin, na enim kin tep to mulnjpun. 19 Enim piinmin! Jura wumb na to mani kindinmin ni erangin kin, na noman embin owundu tum. Ba na nam ngenj ei piinarip kin, Gos Owundu nge ek ka ei kongun erip punj. 20 Na ek endi mund mong kularip kin, ek endi nip, enim ngunenj. Na ek ninj ei, enim paki tołum. Wumb kułou tołmun konu ni, ngii konu pei, na enim ek nip ngoł ei, enim piik mołmun. 21 Kunum kunum na Jura wumb kin, Griik wumb kanip yi mił nił, “Sinim noman ak topun Gos kin bin. Pe Jiisas sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas kin pii gii nimin,” pa nim. 22 “Pe enim piyei! Na Gos nge Gui Ka ei je na Jerusalem konu ełe sipnim. Jerusalem konu ełe epi ni endi, na kin tonu omba ei, na piinand. Ba Gos piinim,” pa nim. 23 “Ei na piił, konu orung orung puł ei, Gos nge Gui Ka ei, ek dinga nipi na ngołum. Nipi ngopu kin, yi niłim, ‘Nim oł embin tui kan sikin, kan ngii punjii,’ nipi na ngołum. 24 Ba na nam ngenj ei kaimb kulenj. Na nam ngenj ei piinenj. Na nam andind andłam ei, endmbii minj ni piinj. Nam Jiisas Owundu kongun ngum kongun ei minj erip, poru nimbii,” ni piinj. “Kongun ei, Gos ek ka nip wumb ngop, wumb Gos eim wumb noman ka ngumba ek ei minj nip, endinj.

25 “Enim piinmin! Ok na andip, Gos
kingam Jiisas ek mon nip ngunj; ba ekii se,
enim pei na kineningii mon,” nim. 26 “Ei
piip kin, na ek ei nip enim ngond. Pe
tuk ełe, enim wu endi am pum kin pułe,
na kin pinermba,” pa nim. 27 “Na Gos
ek ka wii mund mong kularip kin, enim
ngunenj mon! 28 En enim ka molk, Gos
nge tiłap wumb mułngii ei, tep er mułngii.
Gos nge Gui Ka ei, enim kongun ei nge
ngonum. Gos nge tiłap wumb ei ka molk
kin, Gos nge wumb tep ka er mułngii. Gos
eim nge kingam miyem ei, sinim oł kis kil
ngum. 29 Na piind, na enim si kindip pund.
Ekii se wumb kombur enim kin tuk ok,
Gos nge tiłap wumb ei, ek kis nik, noman
to wulu kindangin kin, enim Gos keimi
ek ka ei nge, pii gii ninerngii,” pa nim.
30 “Pe wumb kombur enim tuk mołmun
konu ełe tiłap endi, wumb ok, ek kis kend
kanim kanim nik erangin kin, Gos nge
tiłap ełe tuk puk mołmun. Wumb ei nge,
yi ningii ek ei, piingii,” pa nim. 31 “Yi piik
kunum kunum enim tep ka er mułngii.
Enim oł ei piingii nip kin, na enim kin
tuk kung ngii tekliki mołup kin, ek dinga
wu endeim endeim ni ngunj. Na ningił
ełe ka mani wang kin, ek ei ninj. 32 “Akip
na enim Gos angił ek mundamb mołmun,
Gos eim enim noman ka ngumba. Eim
enim kapłi er dinga ermba, Gos wumb nii
endi noman ka ngumbii ni piiłim. Enim
wumb pei pii gii ninjing wumb ei ngang
kin, epin konu ełe ka pungii. 33 Na nam
noman ełe, alap ni, ku ni, ei wu epi pei
seng mołmun ei, kom se piinenj mon!” pa
nim. 34 “Enim piinmin, na angił tał ei
nge, kongun erkił. Na epi endi sinerim
ei, sip yi eł. Wumb na kin ende mołmun
wumb ei, paki tołum ku. 35 Na kongun
pei ełe kongun ei, enim andan top kin,
sinim kongun ei, dinga kind er bin. Sinim
kongun yi erpin kin, wu endi epi sinermba
ei, paki tumun. Sinim Jiisas Owundu ek ni
mił piipin ermin. Wumb endi eim ka ka
piipi kin, eim epi wumb eipi ngumba ei,
ka wii. Pe wumb endi epi ngang sipi kin,
ka ka piimba ei, aninga ka piipi simba.

36 “Pol eim ek ei nipi poru nipi kin, eim
mong gopsing pii połpu prei erim. Erang
kin, wu num ombu ni prei ouni enjing.
37 Ekii se Pol ba erang kin, wumb Pol
ambilk gii nik, ke nik, kaimb sinjing. 38 Pol
ek yi nim, “Enim nga na kinerngii,” pa
nim. Yi neng kin, wumb kaimb kis sik,
noman embin tang mulnjung. Mułangin
kin, noł sip ełe ouni si pangin pum.

21

Pol Sip Ełe Tonu Pupu Jerusalem Konu Ełe Ba Pum

1 Sin wumb wakin topun, sip ełe pamin
kin, kos konu ełe ba pum. Kun pupun
pupun kunum endi, Kos konu ełe tor pun-
jpun. Nga Kos konu ełe si kindpin kin,
Pasara ninjing konu ełe tor punjpun. 2 Sip
endi, Piniisiya konu ełe ba nge bin ni,
kui er mulnjpun. Pe sip ełe tonu pupun,
punjpun. 3 Pe sin pupun, Saipris konu
ełe orung pupun, si kindpin punjpun. Sin
pupun, Siriya konu ełe tor pupun, Taiya
konu ełe mulnjpun. Sip epi sipim ei, konu
ełe tor kindim. 4 Pe sin pupun, Gos tiłap
mulnjung wumb kan sipin, kunum angił
orung nga tał mulnjpun. Gos Gui Ka ei
Gos tiłap wumb noman ełe ek ngang kin,
wumb Gos tiłap wumb molk yi ninjing,
“Pol, nim Jerusalem konu ełe punerii!”
ninjing. 5 Sin konu ełe moł pendpin kin,
nga punjpun. Gos tiłap ełe mulnjung
wu amb kangi ambił pei, sin sinim konu
owundu ełe tor tu wunjung. Pe ep noł wer
ełe mołpun kin, Gos kin prei enjpin. 6 Pe
sin sip ełe bin, pendpin, angił sipin, sip
ełe pamin. Wumb en enim si kindik, ngii
konu ełe orung orung punjung.

7 Sin sip ełe tonu pupun, Taiya konu ełe
si kindpin kin pupun, Solemes konu ełe
tor punjpun. Sin Gos tiłap ełe mulnjung
wumb kin, kunum endeim mołpun, nga
punjpun. 8 Pepin kin, kupiiring sin konu
ełe si kindpin kin, Sisariya konu ełe pun-
jpun. Sin pupun, Gos ek ngołum wu Pilip,
ngii konu ełe punjpun. Pupun kin, eim kin
mulnjpun. Eim Gos nge wumb mułangin
kin, angił orung nga tał nge wu endi mul-
njung konu ełe mułum. 9 Wu eim ambiłam
kapił kapłi mulnjung ambiłam wii ombu,
Gos epi ermba ek ei piik niłmin. 10 Pe
sin Sisariya konu ełe, kunum pei mułmun.

Gos oł ekii se ermba oł ei piipi nilim wu ei, eim embe Akapus. Eim Juriya konu ele si kindpi kin, Sisariya konu ele mani om. 11 Eim sin kin mani opu, Pol kan mum pendim kan mum ei sipi, ei eim simb angił ele, kan mum topu, yi nim, “Gos Gui Ka ek yi nim, ‘Jerusalem konu ele Jura wumb, en enim kan mum arim kan, yi mił tungii,’ pa nim. ‘Yi erik sipik, wumb tilap eipi endi ngungii,’ ” nim. 12 Sin wu amb pei ek ei piipin kin, Pol kin ek dinga nik kin, “Pol Jerusalem konu ele tonu punerii!” pa ninjing. 13 Ba Pol ek yi nim, “Enim nimbił erang ke nik? Na noman embin tungii. Na kan ngii ele bii nip er kun er mulał mon. Ba na Jerusalem konu ele kułmbii ei kapłi ku. Jiisas Owundu nge embe ambił tonu kindip eramb kin, na tungii ei nge, ngenj ele gał kularip moł.” 14 Pe sin eim noman ele eipi enermin. Sin ek tingnarpin wiik tunjpun. Sin yi ninjpin, “Owundu eim noman ele kapłi,” ninjpin.

Jerusalem Konu Ele Pol Eim Opu, Kongun Er Endim Mił Nim

15 Kunum kopur o pang kin, sin Jerusalem konu ele bin ni, epi er kun er mulnjpun. 16 Pe wumb kombur Gos tilap ele tuk puk kin, Sesiriya konu ele mulnjung wumb ei, sin kin tep to punjung. Sin pupun, Neson ngii konu ele sipinjpin wu ei, Saipris konu wu ei, eim am kumb ok eim Gos tilap ele tuk purum. Eim yi piim, sin eim ngii ele mułmun ni piim.

17 Sin Jerusalem konu ele tor punjpun wumb ei, Gos tilap ele mulnjung wumb ei, tor ok, sin kanik, ka piik, angił embilk enjing. 18 Pe kupiiring, Pol eim sin kin pupu kin, Jeims mułum konu ele pupun, kenmin ni punjpun. Pe Gos ngii engim konu ele wu num Jeims kin mulnjpun. 19 Pol eim kongun er endim mił, ek poł topu, Gos eim paki topu erang kin, Pol eim wumb tilap eipi ele, tuk kongun er endim mił, ni wumb ngum. 20 Wumb ek ei piik, Gos embe ambił tonu kindnjing. Wumb ek nik, eim ngunjung, “Pol nim ek piik! Jura wumb pei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, pei ek dinga nik, lo ek ambił gii ninjing. 21 Ba wumb kombur, wumb kanik nik kin, ek nim kanik ninjing. Pol eim Jura wumb kanpi, wumb tilap eipi tuk ele mułangin kin, ek nipi, Moses lo ek ei si kindngii ni elim. Enim kangił ngenj kopisnarik kin, ok elmin oł ei, ekii sinerei nipi elim. 22 Pe sinim nimbił oł ermin? Keimi, enim piik ni nim ya on. 23 Pe akip sin nim ek nimin ei, akip enjii, ninjing. Sin wu kapił kapłi mołmun wu kei, ek keimi endi ninjing. Nik kin, tonu kindnjing. 24 Nim wu kei kin, Jura wumb men ngii pungii. Enim elmin oł ei, Moses lo ek ei nim ekii sikin eran kin, enim pei ka mułngii. Pe nim wumb ombu ku ngan kin, wumb en enim peng enjin pek tungii,” pa nim. “Nim yi eran kin, wumb molk keningii ek ei, nim kanik ek kend ni piingii. Wumb nim kin piingii wu ei, lo ek elim ni piingii. 25 Wumb tilap eipi, Gos ek piik, tuk ok mołmun wumb ei, sinim pipe Pol kindinjpin ei, kindpin kin, sinim ok ek ni pendinjpin ek ei, nipin ngunjpun. Nipin yi nipin kin, enim kan kun er mułngii. Enim kung ni, epi eipi endi, gos kend nik kuingii epi ei, nunerei! Pe kung miyem ni, kung kan kuł pindangin kin, kułmba ei nunerei!” yi ninjpin. “Wu amb eipi ningił enerngii mon; ka mułngii.” 26 Pe Pol wu ombu seng kin, kupiiring wu ombu seng kin, en enim ka mułngii er punjung. Pe yi erpi opu kin, men ngii owundu ele tuk om. Opu kin, Gos kin kułmał kałiłim wu ei ek nim, “Kunum nenj wumb en enim konj molk kin, en enim endeim endeim ni ok, Gos kin kułmał kełngii nge ongii?”

27 Ekii se kunum angił orung nga tał poru neng kin, Eisiya konu ele Jura wumb ok kenjing ni, Pol tuk men ngii owundu ele mułum. Kanik kin, wumb pei ek dinga nik piik kin, Pol ambił gii ninjing. 28 Pe wumb wii dinga tok ninjing, “Enim Esrel wumb, sin paki tei! Ya wu ei, epi konu orung orung pei wumb andan topu ngonum. Esrel wumb to mani kindpi kin, sinim lo ek to mani kindpi kin, sin men ngii owundu ek nipi kis enim,” pa ninjing. “Pe eim epi endi sinim men ngii ele tuk tu wupu kin, er penj mondpu kin, Griik wumb kombur sinim men ngii ele nirik tu wum,” ninjing.

29 Nimbił erang, wu Tropimas Epesas

konu ełe wu ei, ok Pol eim konu owundu ełe tuk tu wupu kin, men ngii owundu ełe tuk tu wupu mundum, ni piinjing. 30 Pe Jerusalem konu ełe wumb ni, wumb pei sikir ok kułou tunjung. Pe Pol ambił gii nik kin, men ngii owundu ełe sik, anda tu wunjung. Nga ngii ondu sikir ngunjung.

Rom Konu Ełe Opu Ełmin, Tep Ełim Wu Pol Sim

31 Pe wumb si andik, Pol ek tangin ek ei nik kin, to kundngii enjing. Wu owundu opu ełim wu mułum konu ei piipi, wumb ek yi ninjing. Jerusalem wumb pei puku si endnjing. 32 Yi erangin kin, eim opu wu kombur sipi, wu opu ełmin wu tep ełmin wu kombur sipi, wuł mani pangin kin, pe Jura wumb molk kenjing ni, wu num owundu opu wumb sipi, tu wang kanik kin, Pol kepii tunarik, wakin tunjung. 33 Pe opu ełmin wu num ni opu, Pol ambił gii nim. Nipi opu, wumb neng kin, kan sen tał tu wuk kin, kan tunjung. Eim wumb kii sipi, yi nim, “Wu ei nii? Wu ei nimbił oł erim?” 34 Wumb tiłap owundu molk wumb kombur ek endi nik, wii tok erangin kin, wumb kombur ek eipi nik, wii tok nengin kin, ek tał er pim. Pe wumb eipi eipi dinga nengin kin, opu ełmin wu num ni, ek ei pułe pii poł tunerim mon. Yi erangin kin, wu num ei, ek nipi, eim opu wu ngum. “Enim Pol, enim ngii dinga ełe nirik sipei!” nim. 35 Pol ngii ond peri ełe kamb piip tonu pum. Pang kin, wumb ek dinga nik, Pol to kundngii erangin kin, opu wumb Pol ko wuk sipnjing. 36 Wumb tiłap owundu ekii se puk kin, wii tok yi ninjing, “Eim to kundei! Eim to kundei!” yi nik punjung.

37 Opu ond wumb en enim, Pol sik sipik, en enim ngii ełe nirik sipnjing. Sipangin kin, Pol ek nipi, opu wu num ni ngum, “Na kapłi, nim kin ek endi nip ngumbii min?” Pe opu wu num ni yi nim, “Nim Griik wumb ek piiłin min? 38 Na piind, nim Eisip wu ni piind. Ok kembis kin nim gapman kin opu enjii en wu 4,000 tui kepii ambił sipinjing. Sipik puk kin, mei wumb mulenjing konu ełe punjung.” 39 Ba Pol ek yi nim, “Na Jura wu moł,” pa nim. “Na konu ełe Tasas kin Silisiya konu ełe owundu ei, embe pułum. Na kapłi ek nip kin, wumb ngumbii min?” 40 Pe opu ełmin wu num ni kapłi neng kin, Pol angił tonu kindang kin, wumb ek tingnarik mulnjung. Pol eim Eipru wumb ek ełe, nipi yi nim.

22

1 “Engnan noł ni, arnan noł ni, enim wumb kom sek mułangin kin, na ek endi nip, orung kindmbii end.” 2 Ek ei Pol nipi wumb ngum. Pol Jura wumb ei nipi wumb ngang kin, wumb ek ei piik, kom ka sek, ek tingnarik er mulnjung.

3 Pol ek yi nim, “Na Jura wu,” pa nim. “Na manan, na Tasas kin Silisiya konu ełe mengim. Na konu ełe ya mołup kin, owundu enj. Pe na ek emb top ngum wu ei, Gameliyel eim, na ek emb to ngum ei, sinim kupenjpin noł ełmin oł ei kin, lo ek nipi, na ngum. Yi nipi ngang kin, na Gos ek ełe dinga piip muls. Yi mił ku, enim dinga puk enmin. 4 Nam pii gii ninj ełe ei nge, ok wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, se andip top eł. Wu amb ni, to kondup eł. Wumb kopur kan sen ełe top kin, kan ngii kindip yi eł,” pa nim. 5 “Wumb kułmał kałiłmin wumb owundu, ek pii kun ełmin wu num ni, wumb ei kapłi ek ei piingii. Wumb ombu, na kin pipe ngangin kin, Damaskas konu ełe Jura wumb pipe to ngopu kin, na Damaskas konu ełe andip puł. Andip puł ei, wumb kan si sipip, kan sen top kin, kan ngii kan ngop eł.

Pol Pii Gii Nirim Kunum Ei Ek Pol Tonum

(Aposel 9:1-19, 26:12-18)

6 “Na andip pup kin, konu eni tonu tuk mii memb pałim oł ei peng kin, Damaskas konu ełe mandi punj. Pe sikir ei, epin dup mił tiłang dinga na muls konu ełe erim. 7 Tiłang yi erang kin, na mei ełe mani pup pemb kin, ek endi ei epin tor opu yi nim. ‘Sol! Sol! Nim nimbił erang, na kin oł embin tui ngon?’ 8 Na ek yi nip orung kindinj, ‘Owundu, nim nii?’ Ek na nipi yi nim, ‘Na Jiisas Naseres konu ełe moł. Nim na kin oł embin tui en,’ pa nim. 9 Wumb na kin punjpun wumb ei, dup mił epi tiłang erim ei kenjing. Ba wu endi na

ek nipi ngum ei, piinenjing, mon. 10 Pe
na ek yi ninj, ‘Owundu, pe na nimbił oł
ermbii?’ Pe Owundu ek nipi, na ngopu
yi nim, ‘Nim angkin Damaskas konu ełe
pui!’ nim. ‘Konu ełe wu endi mołum wu
ei, nim kongun enjii mił nipi ngumba,’ pa
nim. 11 Pe tiłang ei, dinga erang kin, na
epi kan dembin tumbii pinerim. Wumb
na kin tep to onjpun wumb ei, na angił
ambilk kin, Damaskas konu ełe sipnjing.

12 Konu ełe wu endi mułum wu ei, eim
embe Ananaiyas. Wu ei lo ek pei ekii
siłim wu mułang kin, Jura wumb en enim,
Damaskas konu ełe mołułmun wumb ei
molk kin, wu ei ka ni piiłmin. 13 Wu ei,
na muls konu ełe mandi opu angpi, ek
nipi yi nim, “Engnan Sol, nim ningił nga
kenjii,” nim. Pe kunum ełe mendpił, na
ningił ka seng kin, na kan poł tunj. 14 Pe
eim ek yi nim, “Sinim kupenjpin noł paki
topu ełim Gos ei, eim tonu nim kindang
molkun kin, eim ermba oł pii poł tokun.
Pe Krais mułmba ei, kan poł tukun kin, ek
nimba ei piikin, yi enjii ni to mundum,” pa
nim. 15 “Nim pe nimbił oł erang kankin
kin, piikin en? Nim oł ei pukun, wumb
pei kankin kin, ek ni tor kindnjii. 16 Pe
nim nimbił erang nim kui er mołun? Nim
pukun noł pii nim. Nim Jiisas embe ełe
nikin ke nen, Gos eim nim oł kis kanim
kanim ełin oł, ei kil ngopu si kindmba,” pa
nim.

Gos Pol Kindang Wumb Tiłap Ei Kin Pum

17 “Ekii se na Jerusalem konu ełe Gos
ngii op kin, Gos kin prei er mołup kin, or
kumb mił endi enj. 18 Or kumb mił erip
kinamb kin, Gos Owundu na kin ek yi nim,
‘Sikir Jerusalem konu ełe si kindkin po!
Nim na ek ya ełe ninjii ei, wumb nim ek ei,
kapłi pii gii ninerngii,’ pa nim. 19 Na nam
ek yi ninj, ‘Owundu, na konu ełe orung
orung nim ngii ełe pup kin, wumb nim
kin pii gii niłmin wumb ei, mon nipi, kepii
topu, kan ngii ełe kindił. 20 Ok Siipen
nim ek se andiłim wu ei, to kundnjung
kunum ełe, na eim kin mandi engir. Na
orung kanip engamb kin, wumb konduk
gulk tungii nip, orung engir.’ 21 Ba Gos
eim ek yi nipi na ngum, ‘Nim po! Na
nim konu turii endi kindamb pukun kin,
wumb tiłap eipi endi kin mulnjii,’ pa nipi
kindang punj. 22 Jura wumb Pol nim ek
ei piik, ek dinga nik kin, “Eim to kundei”
ninjing. “Wu ei nge, ya mei ełe mulermba
wu ei, konj mulermba,” ninjing. 23 Wumb
wii dinga tok kin, en enim konduk gulk
kin, mei kułman si tonu kindnjing. 24 Yi
erangin kin, wu num mołpu ek yi neng
kin, Pol sik sipik, opu wumb ngii ełe nirik
sipnjing. Wu num ei ek yi neng kin, opu
wumb Pol kepii tok, Jura wumb ek dinga
ninmin, “Ek pułe piimin,” pa nim. 25 Pe
opu ond wumb kan sik kin, kan tunjung.
Opu ełmin wu tep ełmin wu ei, Pol engim
konu ełe mandi engang kin, Pol ek yi nipi
wu ei ngum. “Lo ek nipi, Rom wumb yi
kan ngei nim min? Enim ek nik, ka enarik,
kepii ok tok enmin ei, kapłi min?” 26 Opu
wu tep ełim wu ei, ek ei piipi pupu kin, wu
num owundu mułum konu ełe pupu, ek
dinga nipi yi nim. “Nim wu ei kin nimbił
oł enjii en? Wu ei Rom wu,” pa nim. 27 Pe
wu num ni, Pol mułum konu ełe ek nipi Pol
ngum, “Nim Rom wu min?” Pol mołpu yi
nim, “Na Rom wu,” pa nim. 28 Wu num ek
yi nim, “Na ku owundu ngopu kin, na Rom
wu moł,” pa nim. Ba Pol ek nipi, yi nim,
“Na manan na Rom konu ełe ok mengim.
Pe na Rom wu moł.” 29 Pe wumb Pol kii
sik, kepii tok enjing wumb ei, mund mong
kulnjung. Wu num ni, Pol Rom konu ełe
wu endi kan ngumbii enj ni piipi kin, gal
kułum.

30 Wu num ei, eim Pol pałim mił ei,
pułe piimbii nim. “Pol eim nimbił oł erim
ei piimbii,” nim. Yi nipi kin, kupiiring
ok, eim Pol kan sen si kindpi kin, wumb
kułmał kałiłmin owundu wumb ni, kaunsil
wumb pei ok, kułou tungii nim. Pe wu
num ni, Pol sipi ngii ełe mani tu wupu kin,
wumb ombu kumb ełe engndim.

23

Jura Wumb Ek Pii Kun Ełmin Wumb Mulnjung Konu Ełe Pol Ek Nipi Ngum.

1 Pol kaunsil wumb mulnjung konu ełe
dinga kanpi kin, ek nim, “Engnan noł,
na Gos kumb ełe endinj. Endinj ei, nam
noman ka seng, andip op kin, akip ya moł.

Nam oł kis endi enj ni piinand.” 2 Pol ek yi neng kin, kułmał kałiłim owundu Ananaiyas wu ei, ek yi nim, “Enim wumb Pol engim konu ełe mandi mołmun wumb ei, Pol gupu ełe angił kum tei!” nim. 3 Pe Pol ek nipi, Ananaiyas ngum, “Nim ngenj torung orung ambilk ka ka en; ba tukrung ka sinałim. Gos ek nim kapłi tumba,” pa nim. “Nim ya ełe molkun lo ek ełe piikin kin, na ek ngond; ba ninim lo ek ei to kindkin, wumb na tei!” pa nim. 4 Wumb Pol engim konu ełe mandi engnjing wumb ei, yi ninjing, “Nim Gos nge kułmał kałiłim wu owundu ei, ek kis nikin ngon,” pa ninjing. 5 Pol ek yi nim, “Engnan noł, na wu ei kułmał kałiłim wu owundu ei na piinenj, ‘Nim wumb tiłap ełe wu num ei, ek yi ni kis enenjii mon!’ Gos lo ek niłim ek ei pałim ei, na piip moł.”

6 Pol kaunsil wumb kombur eim piim. Piipi kin, wumb ek pii kun ełmin wumb wii topu, ek dinga nim, “Engnan noł, na lo ek piił wu. Na lo ek piiłim wu nge kingam. Na pii gii nind ei, wumb kulnjung wumb ei, wii nga konj tonu pungii ei, na pii gii nind. Ek ełe nge nip wumb ngop erip endamb kin, wumb na akip tu wuk, kan ngii ełe kindangin kep mił nind.” 7 Pol ek ei neng kin, lo ek piiłmin wumb kin wumb kolk nga konj tonu ongii ni piinałmin wumb ba, tuk ełe ek mił enjing. Yi erangin kin, en enim eipi eipi punjung. 8 Pe wumb kombur en enim yi niłmin, ‘Wumb kołmun wumb ei nge angk tonu punengii,’ niłmin wumb ei, tep wumb mulałmin kin, gui ełe mulałmin ni piiłmin. Ba wumb ei, lo ek ekii sik ełmin wumb ei, ek pei pii gii niłmin. 9 Yi erangin kin, wumb wii dinga tok onjung. Lo ek piiłmin wumb ei, eim nge tiłap ełe punjung. Puk angk kin, ek dinga nik yi ninjing, “Wu ei oł kis endi en enim mon,” pa ninjing. Guimeng sinim tep enim wumb ei, min endi opu wu ei kin, ek ninim,” pa ninjing.

10 Wumb ek mił owundu enjing ei, wu num ei piipi kin, ek yi nim, “Wumb orung orung molk kin, Pol angił ambilk orung seng kin Pol kułmba,” ni piim. Yi piipi kin, opu wumb ni kindang puk kin, Pol sik, “Ya tuwei!” nim. Neng puk kin, Pol sipik, opu wumb en enim ngii konu ełe nirik sipnjing.

11 Ekii se emii peng kin, Gos Owundu Pol kumb ełe angpi ek yi nim. “Pol, nim noman dinga peng piinjii! Jerusalem konu ełe ek dinga nin, nim yi mił ku Rom konu ełe na ek ninjii!” pa nipi, Gos Owundu ek yi nim.

12 Tingang kin, Jura wumb ek endi yi ni pendnjing. Ek dinga nik, “Pol to kundmun ninjing, ‘Sinim Pol to kundmun pendpin kin, kapłi kuni noł ni, epi nunermin, mon!” ninjing. 13 Wumb ek keimi nik, ek ei ni tonu kind pendnjing. Wumb mulnjung ei, wumb pei 40 mił mulnjung. 14 Pe wumb ei puk kułmał kałiłim wu owundu ni, wumb kin men ngii ełe kongun wumb kin kanik, ek yi ninjing, “Sinim Pol to kundmun kunum, kuni noł mowii piimin, wii pepin, Pol to kundamin poru nimba,” ninjing. 15 “Enim kułmał kałiłmin wumb owundu ni, kaunsil wumb ni, enim ek nik, ‘Wu num mołum konu ełe nengin, Pol sipi mani tu wangłi,’ ninjing. ‘Enim ek nga nik kii sik, Pol ek ninim ek pułe nga nipin piipin kin, tor kindmba,’ ninjing. ‘Sin tumun nge, er kun er mołmun,’ ninjing. ‘Pol eim opu, enim kin opu kun enermba. Sin Pol to kundmun,” pa yi ninjing.

16 Pol eim aim kingam ei mułum ni ninjing ek ei piipi kin, opu ond wumb ngii konu ełe mułum konu nirik pupu, Pol kanpi, nim. 17 Pol eim opu ełmin tep ełim wu ei, Pol wii tang kin, om. Wang kin, ek yi nim, “Kangi wu ei, wu num mołum konu ełe sipi, kangi ei, wu num ei kin ek endi nimbii, ninim. Kangi wu ei ek endi nipi wu num ei nipi ngumbii ninim,” pa nim. 18 Opu ełmin tep ełim wu ni, kangi wu ni sipi, wu num mułum konu ełe sipim. “Kan pim wu Pol, na wii topu, kangi wu ei nim mołun konu ełe si pang kin, ek endi nimbii,” pa nipi onum. 19 Pe wu num ni, kangi wu ni angił embiłim. Ambiłpi kin, sipi orung sipim. Pukuł kin, eł ełip mendpił mulnjunguł. Pe wu num nipi yi nim, “Nim na kin nipe ek ninjii on?” 20 Pe wu kangi wu ni, ek nipi yi nim, “Jura wumb kengip er pendik, nim kii semin kin, Pol, kupiiring nim si mani tu wunjii,”

ninjing. “Pe wumb en enim ek kend tok, ek dinga nik, Pol, eim nim ek pułe, am kii si piimin ninjing,” pa nim. 21 “Ba nim wumb ombu ek pinerii! Pe wumb kopur mołmun wumb ei, kopur aninga 40 mił kopur mołmun. Wumb ei ek dinga nik, kuni noł ni, epi nunarik molk pangin kin, Pol to kundmun kunum ei, kuni noł epi numun ninjing. Pe wumb andłam ełe kui er mołmun. Pe nim en enim ek ninjii ek ei, kapłi nik mulnjung. 22 Pe opu wu num ni, kangi wu ni kindang orung pum. Pang kin, ek yi nim, “Nim na kankin nin ek ei, nga wumb eipi endi kan ninerii, mon!” nipi kin, kindang pum.

Opu Ełmin Tep Ełim Wu Ei, Pol Piilikis Gapman Wu Ei Kin Kindim

23 Pe opu wu num ni, opu ełmbił wu num tał wii tang wangił, ek yi nim. “Ełip opu wumb 200 sikił, kung os ełe mułngii wu 70 sikił kin, kiłeng embiłngii wu 200 sikił, pukuł kin, Sisariya konu eni emii peng 9 erang kin, andik pei! 24 Pe enim kung os endi, er ka er sengin kin, Pol mułmba nge er ka er mułang kin, puk gapman wu owundu Piilikis mołum konu ełe, pei neng pungii. 25 Opu wu num ni, pipe end yi pułum.

26 “Na Kloriyas Lisiyas, na pipe ei połup kin, gapman wu owundu Piilikis mułum konu ełe kindind. 27 Jura wumb wu ei, ambił gii nik to kundmun nik enjing. Ba na wu ei kii sip piinj ni, wu Rom konu ełe wu peng kin, na nge opu wu pei sip op kin, Jura wumb angił ełe si tor tu wunj. 28 Na wu eim nimbił oł erim oł ei, pułe piimbii. Nip kin, kaunsil wumb mulnjung konu ełe mani sipinj. 29 Yi erangin kin, na pup kenj ni, wumb en enim lo ek ełe nge piik kun enarik kin, wu ei, wii tumun, ninjing. Wu ei oł kis enerim. En enim wumb kepii to si pipin kin, kan ngii kindpin erpin ei, kapłi enanim. 30 Ek endi akip tor wang kin, piind ei, wumb en enim ek koi nik, wu ei to kundmun ninjing, piind. Yi nengin kin, na kanip wu sip nim kin kindind. Wumb wu ei kin ek ngok enjing ei, nim kanik ni tor kindik yi erangin kin, gapman wu owundu ei, pipe ełe ek yi ninim ni pułum.”

31 Opu wu num neng kin, opu wumb Pol sik sipik, Ansiparis konu ełe, emii peng sipnjing. 32 Konu tingang kin, opu wu en enim ngii konu ełe orung punjung. Pe opu ond wumb ombu, kung os ełe mulnjung wu ombu, Pol sik, Sisariya konu ełe sipnjing. 33 Kung os ełe mulnjung wumb ei puk kin, pipe ni sik, wu gapman owundu ni ngunjung. Ngok kin, Pol sik gapman owundu kumb ełe engindnjing. 34 Pe wu gapman owundu ni, pipe gerpi kanpi kin, Pol kii sim. 35 “Wumb pei ya ok nim kin ninjing ek ei nengin kin, na piimbii,” nim. Pe wu ni, ek yi nim, “Eros gapman ngii ełe kan ngo pendngii,” pa nim.

24

Wumb Peng Pim Wumb Pol Kin Kos Piinjing

1 Ekii se kunum angił orung o pang kin, wu kułmał kałiłim owundu wu ei eim embe Ananaiyas. Eim ni, wu num kombur ni, wu endi ek niłim wu endi kin onjung. Ok kin, wu ei eim embe Tursulas. Puk kin, wu gapman owundu ei kanik, Pol kos enjing ek ei piik kin punjung. 2 Gapman wu owundu ni Pol wii tang wang kin, Tursulas eim ek nipi ngumba nge om. Opu yi nim, “Wu owundu Piilikis, nim sin paki tang kin, sin ka mołmun. Mołpun kin, opu ni epi kis endi tonu onanim mon. Ninim noman ka peng kin, sinim wumb tiłap ei pei kumb ok kis mołpun onjpun; ba pe opun, konu pei ka seng mołmun. 3 Nim yi eran kin, nim kin noman ka piipin ngopun, nim kin noman ngumun. 4 Sin nim kin ek kinan nipin kis piinjpin kin, na ek aninga nip ngamb kin, nim noman ka seng kin, sin ek ei piinjii,” pa nim. 5 “Sin wu kenjpin, ba wu epi pei kis erpi, wumb pei kin ek opu ngopu erim ei, eim kenjpin. Jura wumb ni, konu mei orung orung pei wumb kin, ek opu ngopu yi ełim wu,” pa nim. Yi erpi kin, eim wu num mił mołpu kin, sin wu tiłap ei sipi, tiłap eipi Naseres tiłap embe sim. 6-8 Pe wu ombu yi ninjing, “Pol, sin Gos ngii owundu er kis mundmbii, ni piipi ełim. Erang kin, sin eim ambił gii nipin. (Sin sinim lo ek ei nge piipin, Pol Jura wumb kos ełe

tunmun. Ba wu num owundu Laisiyas ni opu kindpi kin, eim Pol sin angił ełe, si tor kindnim ninjing. Eim yi nim, wumb Pol kin kos erngii wumb ei, nim kin tonu ok, nim kanik ningii," nipi yi nim.) "Pe ninim wu ei, ek nikin kii sinjii. Sin wu ei kin kos ermin enjpin ei, Tursulas ek yi mił nipi ngum. 9 Jura wumb pei paki tok, Pol ek ngok, wumb ek ninmin ek ei, keimi mendpił ninjing.

Pol Ek Nipi Piilikis Ngum

10 Wu gapman owundu ni, Pol peng tonu kindpi erang kin, Pol ek yi nipi orung kindim. "Na piind, nim kung ngii pei, wumb tiłap ei kin lo pii kin mołułun. Yi erang kin, ei na noman ka piip nim ek ni orung kindind. 11 Ninim wumb kii se piin kin, ninim ek yi mił piinjii. Na Jerusalem konu ełe Gos kin prei ermbii nge onj ei, kunum kinan endi op punanim kunum 12 o pum. 12 Jura wumb na men ngii owundu ełe, wu endi kin ek opu mondup ninenj. Pe na wumb nip sip, kułou top, men ngii ni, konu owundu ełe ni, na wumb endi nip, si kułou top yi end nip enenj mon. 13 Akip ek endi nik, na kin kos er ngungii ei, ek ei pułe enim piik kun enanmin. Enarik kin, ek ei ningii ei nim keimi pi-injii," pa nim. 14 "Ba na ek endi nip nim ngumbii. En enim wumb yi mił ninjing, 'Na ek eipi oł ełmin oł kin ekii sip, wumb en enim yi mił,' ninjing. Ek ei kend ek yi ninjing. Oł ei na piip, ekii sił; ba oł ei keimi mendpił. 15 Na Gos kin nimbił oł ermba oł ei, kui er moł ei, wumb yi mołmun. Gos wumb kulnjung wumb erang kin, nga tonu ok konj pungii. Pungii wumb ka mulnjung wumb kin, wumb kis mulnjung wumb ouni konj angk tonu ongii. Na Gos kin kui er moł ku. 16 Yi pałim ei piip kin, nam noman dinga kunum kunum piip end. Nam oł kis endi, Gos kumb ełe ni wumb kumb ei pei na enał; nam kun moł.

17 Na pup wumb konu eipi ełe kung ngii kombur mołup kin, na nim Jerusalem konu ełe op kin, nam wumb tiłap ende kin mołup yi eł. Wumb endi epi sinarpi ełim wumb ei, paki top ngoł. Ngop kin, Gos kin kułmał nge epi tu wuł ku. 18 Na kongun ei nge erip, oł ełe erip, men ngii owundu ełe mułamb kin, nam ngenj konj kindrim. Wumb na kaniłmin ku. Pe wumb pei na kin mulałmin wumb ei, ek endi na kin ninałmin mon. 19 Ba Jura wumb Eisiya konu ełe mołmun wumb ei, ok na ambił gii ninjing. Wumb ei na kin ek ningii pim kin, nim kumb ełe ok, na kin kos nengin piimbii," pa nim. 20 "Pe mon pim kin, wumb ombu ya mołmun wumb ei, na nimbił oł enj ei nengin kin, na kunum endi kaunsil kin engir kunum ei, na erir oł ei ningii," pa nim. 21 "Mon pim kin, ek endeim mendpił. Ok na wumb mulk konu tuk mołup kin, wumb wii tur. Na Gos wumb kułii wumb ei nga er konj simba nipi, wii topu, wumb ngur konu ełe, akip nim kumb ełe, na sik kos ełe tu wunmun ni piind," pa nipi Pol ek yi nim.

22 Wu gapman Piilikis ek ei piim kin, Gos tiłap ełe tuk punmun wumb, wu kopur piiłim wumb gapman owundu ek yi piipi kin, Jura wumb kanpi nim, "Enim kui er mułangin kin, opu wu num Lisiyas eim ya mani wang kin, na enim kos ei piip kun ermbii," pa nim. 23 Pe opu ełmin wu owundu ni Pol sipi kin, kan ngii ełe sipim. "Pol kan dinga mił ngunerei! Pol wumb puł endi ongii ei, mon ninerngii! Ninarik kin, Pol paki tungii nge ongii," pa nim.

24 Kunum kopur o pang kin, Piilikis ambim Drusila kin onjnguł. Drusila ni amb ei, eim Jura amb. Piilikis eim Pol wii topu, ek kombur neng piimbii ni om. Pol Gos nge tiłap ełe tuk pu molk kin, Jiisas Krais kin ek pii gii ninmin mił pułe pol topu nipi ngum. 25 Ba Pol ek ei piipi, oł kun ełe, kun ełmin mił ku pim kin, noman pim epi to mani kindpi, ekii se Gos wumb pei kos owundu ermba. Piilikis ek ei piipi kin, mund mong kułpu, "Pol, pui!" nim. "Ekii se na kunum endi sim kin, nim wii tumbii," nim. 26 Piilikis ni wu gapman owundu ei, eim noman eipi endi peng piipi kin, Pol kunum kunum neng opu kin, ku ni, epi endi ngumba ni piipi, wii tang ołum. 27 Ekii se, kung ngii tał o pang kin, wu eipi Porsiyas Peses ni, wu ei Piilikis kongun ełim kongun ei, wu ei sipi erim. Pe Piilikis eim, Jura wumb kanip nimbii ni piipi kin, Pol kan ngii ełe enj pendngii nge, nimbii ni piim.

25

“Pol Siisa Wu Num Owundu Neng, Kos Piimba,” Pa Nim.

1 Peses eim opu konu owundu ełe
kunum tekliki mołpu kin, Sisariya konu
ełe si kindpi, Jerusalem konu ełe tonu
pum. 2 Wumb kułmał kałiłmin owundu
wumb ni, Jura wu num ni, wumb puk kin,
Pol kin ek to monduk mił nik yi enjing.
3 “Nim sin paki tunjii, min? Tokun kin,
wu ei Jerusalem konu ełe sipnjii, ninjing.
Wumb en enim ok andłam ełe koi er pek
kin, Pol tumun ni piik, tu wunjung.” 4 Ba
Peses ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pol
Sisariya konu ełe kan ngii kan pim. Pepi
kin, kunum aninga kopur mołup kin, nga
Sisariya konu ełe orung bii,” nim. 5 “Enim
wu num ombu, na kin ouni bin,” pa nim.
“Wu ei oł kis endi erim kin, sin kos ni
piimin.”

6 Peses eim wumb ombu kin, kunum
nendii mił engki mułum. Mołpu kin,
Sisariya konu ełe mani pum. Pupu kin,
kupiiring eim kos ngii ełe mołpu kin, “Pol
si tu wei!” nim. 7 Pol wang kin, Jura
wumb Jerusalem konu ełe si kindik kin,
mani onjung wumb ei ok, Pol engim konu
ełe mandi angk kin, ek kis kanim kanim
nik, Pol ngunjung; ba wumb en enim wu
owundu Peses piimba ek mendpił, endi
ninenjing. 8-9 Pe Pol ek nipi, orung kindim,
“Na oł kis endi enenj mon! Jura wumb lo
ek ei mon; pe men ngii owundu ek ei mon;
Rom wu king owundu ei ek ei mon; na ek
kis min oł kis ei endi enenj mon! Wu num
Peses eim Jura wumb kin, ek ni piimba
pendpi kin, yi nim, “Pol nim, Jerusalem
konu ełe tonu pu mułan kin, na tonu op
kin, kos piimbii,” pa nim. 10 Pol ek nipi yi
nim, “Kos ngii, ya na angił ngii, ek king
owundu angił konu ełe mendpił, na kos
piingii,” pa nim. “Nim wu owundu nim
piin. Na oł kis endi Jura wumb kin enenj
mon! 11 Na oł kis endi erip kin, mong endi
sip eramb kin, enim na kapłi to kundngii,”
pa nim. Pe ek nik, na kos enmin ek ei,
keimi mon! Wu endi na angił ambiłpi,
wumb ngunermba mon. Wu king owundu
ei, na kos piimba,” pa nim.

Pol Nipe Oł Erim Ei Wu Peses King Akripa Kii Sim

12 Peses eim kaunsil kin ek nipi pendpi
kin, Pol kanpi nim, “King owundu ei kin
kos pinjii pim kin, king owundu kin kos ełe
piingii,” pa nim.

13 Kunum kopur o pang kin, king Akripa
kin, Berniis kin Sisariya konu ełe okuł. Pe-
ses kanpił, angił simbił ni onjnguł. 14 Wu
amb tał pukuł, Sisariya konu ełe kunum
kinan mulnjunguł. Mułangił kin, Peses Pol
ek ombu ni, king wu owundu ei ngum.
“Wu endi mołum wu ei, ok Piilikis kan
ngo pendrim wu ei, piram pałim,” pa nim.
15 Ok, na Jerusalem konu ełe mult kunum
ei, kułmał kałiłmin owundu wumb ni, Jura
wumb pei, wu ei ek ngok, “Na nim wu ei oł
kis erim; ek eim kin ngunjii min, nik ełmin.
16 Ba na ek nip, orung kindip yi ninj, ‘Sin
Rom wumb wii endi, kos erpin enałmin
mon! Wu ei opu, kos piingii konu ełe
engmba. Angpi kin, eim kos erngii ek ei
nipi, orung kindpi, yi ełim. 17 Wumb ei, na
kin ouni onjpun kin, na op kunum kinan,
kui er mulał. Kupiiring kos ngii ełe mołup
kin, wu ei, ‘Tu wei!’ ninj. 18 Pe wumb kos
er ningii, wumb ei ok, engnjing. Ek kis
endi nik, wu ei ełim, oł kis nik, ngunenjing.
Na piinj; ba wumb en enim ek eipi endi
nik enmin ni piinj,” pa nim. 19 “Wumb en
enim ek opu erik ninjing, Pol eim yi nił im,
‘Wu ei Jiisas kułum wu ni, nga konj mołum.
Nga men ngii ełe mołpu kin, ek nirim ku.’
Ek nik sipik, Pol kin ek ngok, kos ermin ni
sipnjing. 20 “Pe na wu num kos piimbii, wu
yi nind. Na ek ombu kii simbii ei, embin
enim, ‘Ei nim pukun, Jerusalem konu ełe
mułan kin, na Jerusalem konu ełe op kos
piimbii min?’ 21 Ba Pol ek yi nim, ‘Na kan
ngii pemb kin, Siisa king owundu ei na
kos piimba,’ pa nim. Neng kin, ‘Na Peses
kan ngii ełe nga pindamb pimba. Pepi
kin, Siisa king owundu mołum konu ełe
kindmba,’ ” pa nim. 22 Pe King Akripa ni,
wu num Peses kii sipi, yi nim, “Na nam wu
ei ek piimbii,” pa nim. Pe wu num Peses yi
nim, “Topuł piinjii,” pa nim.

23 Kupiiring, King Akripa kin Berniis kin
okuł, alap epi ka sikił, onjnguł. Okuł
pukuł kin, kos piik, kułou tołmun ngii,

wumb num ni konu owundu ełe opu, tep ełmin wumb pei kułou tołmun ngii ełe nirik punjnguł. Pe Peses ek yi nim, “Pol, tu wei!” nim. 24 Pe Peses ek yi nim, “Wu King Akripa ni, wumb pei kułou tok mołmun. Enim ya wu ei kenei!” a nim. “Jura wumb pei ni Jerusalem konu ełe ya wumb pei ni enim wu ei kin, ek dinga ninjing. Nga wu ei konj mołpu kin, enermba,” a nim. 25 “Ba na kanip kin, eim to kundmun oł endi enerim. Wu ei, eim wu owundu King Siisa nam kos piyamb kin, ekii se, “Na eim kindmbii end,” pa nim. 26 “Na eim ek piip kin, pipe połpu, sinim wu num King mułum konu ełe kindmbii ei, na wu ei, ek endi kan sinenj, mon!” pa nim. “Wu King Akripa ni, enim wu pei mołmun konu ełe tu wamb kin, sinim wu ei, ek piipin, na pipe poł kindmbii,” pa nim. 27 “Na kan wu endi, eim wu num kindamb kin, kos piipin enjpin ek ei ni, kindnermbii ei, na piind ei kapłi enanim,” pa nim.

26

Pol Ek Nipi Wu King Akripa Ngum

1 King Akripa Pol kanpi yi nim, “Ninim ek endi piimbii,” pa neng kin, Pol angpi eim ek yi nim.

2 Pol yi nim, “King Akripa, nim ek nin ei, na piip kin, ka piind. Jura wumb na kin ninmin ek ei, na nip orung kindmbii end,” pa nim. 3 “Nim sin Jura wumb ełmin oł ei, nim piikin si kindłin. Pe sin noman kanim eipi eipi pałim ei, nim piiłin. Nim piikin ek ei, na nip ngamb kin, nim ek ei piikin kin, ten sikir kulenjii.

4 Ok na kangił mołup op kin, pe piram moł. Mołuł kunum ei, nam nge tiłap ełe mołup kin, Jerusalem konu ełe andił ei, Jura wumb na piiłmin. 5 Kumb ok, na ek nip eł ei, enim kanik ełmin. Ełmin ei na ek nip eł mił, ni tor kindngii,” pa nim. “Wumb piinmin, na wumb lo ek piik ełmin oł ei nge, mił lo ek piiłmin wumb oł ei oł endi eipi mił; sinim men ngii lo ei mił kapłi sinałim mon. 6 Akip na ya ełe engamb kin, na kin kos enmin, ei pułe yi pałim. Na Gos kin pii gii nip kin, ok sin kupenjpin noł, Gos ek dinga piiłmin wumb oł ei nge, na yi piip moł. 7 Sin nge wumb tiłap engki nga tał wumb ei, Gos keimi kin, emii peng, tinga, Gos ek ei minj piiłmin. Piik kin, ek ei pii gii nik kin, kui er mołmun. Na yi ku, King owundu, na ek ei pii gii nip, kułii wumb nga konj ongii nge, kui er moł. Ełe nge, Jura wumb, na sik, kos ngii ełe, tu wunmun,” pa nim. 8 “Nimbił erang, enim wumb kopur kulnjung wumb ei, Gos nga er konj simba. Nimbił erang enim pii gii ninanmin?

9 Kumb ok, na yi piir. Nam epi pei erip kin, Jiisas Naseres wu ei, eim embe to mani kindmbii, ni pir. 10 Na erip kin, ya Jerusalem konu ełe kułmał kałiłmin wumb owundu ei, pipe na sip, yi erip kin, Gos nge tiłap ełe mulnjung wumb sip, kan ngii ełe kindip, wumb eipi kin yi ni piip kin, Gos nge wumb to kundmbii nip yi eł. 11 Kunum kunum wumb Gos ngii ełe mułangin kin, oł embin tui erip yi eł. Na erip kin, yi nił. ‘Enim pii gii ninjing kin, ek kis ni ngok, yi erei!’ pa nip kin, na yi nił. Na wumb kin kis piip kin, wumb pułmun konu ełe ekii se pup, konu owundu turii sałiłim konu ełe puł ku.”

Pol Eim Gos Tiłap Ełe Tuk Om Mił Pol Tum
(Aposel 9:1-19, 22:6-16)

12 “Na kułmał kałiłmin wumb owundu pipe sip kin, Damaskas konu ełe punj. 13 King owundu konu ełe seng kin, andłam andip punj. Pup kenj ni, dup endi ei epin tonu ełe mani om. Opu kin, dup mił tiłang owundu erpi kin, eni tiłang ei kapłi enerim mon. Tiłang eipi mił erang kin, na kin tep to onjpun wumb ei kin ouni erim. 14 Sin onjpun wumb pei, mei ełe kanpin mani punjpun. Na pep piinj ni, epin wumb ek mił ei, tonu muł ełe tor opu yi nim, ‘Sol, Sol, nimbił erang, nim na embe to mani kindin? Nim Gos opu en ei yi mił, nim epi mul mołum epi ełe ton ei, ninim ngenj kumbii sinjii,’ pa nim. 15 Pe na ek yi ninj, ‘Owundu, nim nii?’ Owundu ek nim, ‘Na Jiisas, nim na nimbił erang ton? 16 Nim tonu simb ełe angkin mułii!’ nim. ‘Na nim kin ond ei, nim en oł ei kanip kin ond,’ pa nim. ‘Na nim kongun ngamb kin, nim na kongun enjii. Erkin kin, na end oł ei, kan mił ninjii. Ekii se, na nim epi endi

andan top ngumbii,' pa nim. 17 'Ekii se na
nim wumb angił ełe sip, wumb tiłap eipi
ełe simbii ku. Na nim wumb ei mołmun
konu ełe kindind. 18 Nim pukun nen kin,
wumb noman ak tok emii konu ełe si
kindik kin, tiłang enim konu ełe ongii,' pa
nim. 'Seisen nge dinga ei, si kindik kin,
Gos kin ongii. Wangin kin, na wumb oł kis
ełmin ei, kil ngop wumb ei na kin pii gii nik
kin, na nge wumb mołmun konu ełe ouni
mułngii,' " pa nim.

19 Pol ek yi nim, "King Akripa, na ei epin
Gos ek ei piip kin, na ek ei to kindnenj.
20 Mon, na ek nip, Damaskas konu ełe
wumb ok ngop; ekii se Jerusalem wumb
mulnjung konu ełe pup, ni ngop; nga pup,
Jura wumb konu ełe orung nip; nga pup,
ek ka ei nip, wumb ngamb kin, enim
wumb noman ak tok, Gos kin orung ongii
nge ninj. Nip yi ninj kin, enim noman ak
dinga tok, Gos kin orung ongii ninj," pa
nim. 21 "Ek ełe nge mendpił, Jura wumb
na men ngii owundu ełe, ambił gii nik kin,
na to kundngii nge enjing. 22 Gos Owundu
na kin paki tang kin, na ek ei akip ya angip
nip, wumb num ni, wumb pei mulnjung
konu ełe nind. Moses gupu ełe ni, ek ni
tor kindiłmin wumb gupu ełe ni, tor om ek
ei minj na nind. 23 Gos ek ni tor kindiłmin
wumb ek yi ninjing. 'Krais eim ngenj
kumbii kułmba ninjing. Pe eim kułpu kin,
nga angpi konj orung omba. Ekii se wumb
kułii wumb pei eim kin tonu ongii ku. Eim
opu ek yi nimba, Gos wumb orung simba
nge tiłang Esrel wumb kin wumb tiłap eipi
wumb kin, ouni ni tor kindmba," pa nim.

24 Pol eim ek yi mił piipi nirim. Wu
owundu Peses, Pol kin wii dinga tum, "Pol,
nim noman wulu punum. Nim epi kanim
kanim pei piikin sin epi ei, nim to wulu
kindnim." 25 Pol ek yi nim, "Wu owundu
Peses, na wulu punand mon! Na ek keimi
nind, na noman kun peng nind," pa nim.
26 "King epi ombu pei piiłim ek ei piip kin
ek pei ni poru nip kin, na mund mong
kuland. Na piind ek ombu, wu king ei eim
ningił ełe ke kanpi, ek piinanim ni piinenj
min? Eim piiłim. Nimbił erang epi ombu
endi koi er tonu onanim? 27 King Akripa,
nim Gos nge ek mendpił niłmin wu ninjing,
ek pii gii nin min? Na piind, nim pii gii
nin." 28 Pe King Akripa ek nipi Pol ngum,
"Kunum aninga mołpuł, nim na Gos ek
andan ton ei, na Gos kin tuk pup mułmbii,"
pa nim. 29 Pol ek yi nim, "Kunum olt
min aninga ei kapłi ku. Enim wumb pei
akip kunum ełe mołpun kin, na prei er
Gos ngamb kin, enim wumb ya mołmun
wumb ei pei, na moł mił yi mułngii; ba
kan sen ei enim angił ełe, pendnermba ni
piind," pa nim. 30 Pol ek yi neng kin, pe
king ni, wu num ni, amb Berniis ni, angk
mulnjung. 31 Wumb pei anda puk poru
nengin kin, en enim molk ek dinga nik yi
ninjing, "Wu ei sinim kin oł endi enerang
kin, sinim kan ngii ełe kindmin, min to
kundmun ei kapłi enanim." 32 King Akripa
ek nipi Peses ngum, "Wu ei Siisa kin kos
piinenmbii niłang kin, nim wu ei kindan
pułang," pa nim.

27

Pol Noł Kanu Ełe Pupu Rom Konu Ba Pum

1 Wumb ek ni poru nengin kin, sin sip
ełe pupun, Rom konu ełe bin nge punjpun.
Oł ełim tep erpi, opu wu 100 se andpi ełim
wu mułum konu ełe kan wu kombur ni,
Pol ni punjung wu ei, eim embe Juliyas.
Wu ei wu owundu king Siisa nge opu tep
wu num mołum. 2 Sin sip endi tonu pupun
kin, Aramisim konu ełe punjpun. Pe sip
ei pupu, noł wer ełe Eisya mei owundu
ełe tor pum. Pe sin punjpun kin, Arisakas
ni, Tesalonaika konu ełe ni, Maseroniya ni
konu ełe wu ei, sin kin tep to punjpun. 3 Pe
kupiiring sin Sairon konu ełe tor punjpun.
Juliyas ni wu ei, Pol kin oł ka endi erim.
"Pol eim kapłi pupu kin, wumb puł kanpi,
kuni si ngopu ermba," pa nim. 4 Sin Sairon
konu ełe si kindpin pamin kin, konu pop
owundu endi topu, sip konu eipi pupu
kin, konu pop kembis topu, Saipris konu
ełe orung pum. 5 Pe sin ep noł pupun
Pampiliya kin Silisiya konu ełe pupun kin,
Maira kin Lisiya konu ełe tor punjpun.
6 Kunum ełe, opu ełmin tep ełim wu ei, opu
kenim ni Aleksandriya konu ełe sip endi
Esalii mei owundu ełe bii ni om. Pe sin
sip ełe pamin neng kin, sin sip ełe tonu
punjpun.

7 Pe sin sip ełe mon kind pupun pamin
kin, konu pop tang, sip ei andłam punerim.
Nga orung pupun, wumb sip kongun ełmin
wu kongun dinga erangin kin, Nairas
konu ełe pupun. Sin pupun, mei owundu
mandi pamin kin, Kriis ni Salmoni konu
ełe mandi punjpun. 8 Pe sip wumb kongun
dinga erangin kin, taki taki pupu, konu
endi tor punjpun. Konu ei embe 'Konu ka'
niłmin, konu ełe Lasiya konu owundu ełe
mandi punjpun.
9 Kunum pei o pang kunum endi konu
pop owundu topu kin, noł owundu tum.
Tang kunum pei poru neng kin, Pol ek
nipi wumb ngopu yi nim. 10 "Enim wumb
sinim pupun pamin kin, kongun owundu
tonu wang kin, epi pei am ba. Ei epi
ni, noł sip ni kis ermba. Sinim pei poru
nimba ku," pa nim. 11 Opu ełmin wumb tep
ełim wu yi piim. Sip ambiłim wu ek nim
piimbii, ni piim. Pe sip ambłim wu ni, sip
ełe tep ełim wu ni, Pol nim ek ei piinenjing
mon! 12 Pe sip tor opu, pek ełmin konu
ni, konu ei sip konu pop topu ermba ei,
pimba mił konu ka sinerim. Pe wumb
en enim sip ełe mulnjung, wumb kengip
erik, "Pamin," ninjing. "Sinim pupun,
Piiniks konu ełe mułmun. Wumb kengip
erik pamin," ninjing. "Sinim pupun Pi-
iniks konu ełe pupun mułmun sip tor opu
pałiłim konu ei konu ka seng kin, pop on-
ermba, konu ełe pu mułmun," pa ninjing.

Konu Pop Owundu Topu, Noł Dinga Om

13 "Ekii se konu ka seng kapłi sikir pupu,
en enim ninjing konu tor bin," ni piinjing.
"Pe epi embin ełim epi ełe, pimba epi
konu endi ni tonu sik, noł ełe puk, Kriis
konu bin," ni punjung. 14 Ba ekii se konu
pop owundu endi opu, Kriis konu ełe tor
om. 15 Konu pop owundu tang kin, sip
ba pinerim. Pinerang kin, pop owundu
topu, sip si mengpi konu ełe orung pum.
16 Sin si kindpin tor pupun, noł tuk ełe mei
kembis endi sim konu ełe punjpun konu
ei, embe Kora. Sin kongun dinga erpin kin,
noł kanu kembis kan kuł sipmin ni enjpin.
17 Pol noł kanu kembis ei kan se andik,
kan kuł gii nengin kin, sip yi ku kan kuł
enjing; ba mund mong tang, er mulnjung.
Molk kin, en enim yi piinjing, "Sinim konu
ku mołum pupu kin, enim konu ełe sipipi,
Aprika konu ełe simba enim nik, sip pop
to sipłim alap kan ei mani pendik, tonu
noł ełe enj mulnjung." 18 Konu pop ni noł
owundu tang pepin kin, kupiiring sip ełe
mułum epi ei, sip noł ełe si kindpin enjpin.
19 Kunum tał poru neng kin, kunum endi
ełe, en enim kongun dinga erik kin, sip
ełe kan epi ni endi si kindik. 20 Kunum
kunum sin pop owundu ni, noł owundu
topu ełim. Erpi kin, sin eni ni, kanjip
endi kinałmin mon. Ba sin noman pep
kun enerang kin, sin konu endi ełe tor
bin pinałim. Sin pupun kułmun mendpił
onmun ni, yi piipin punjpun.

21 Kunum kinan wumb kuni sinarik, wii
mułangin kin, Pol ekii se opu, tuk angpi,
ek nipi wumb ngum. "Enim wu ok na ek
nir ek ei piik, Kriis konu ełe si kindnarik.
Pe yi ku epi enim kin pei am punermba.
22 Ba pe na kanip enim nind. Enim noman
ka sengłi! Sin wu endi am punermba
mon. Noł kanu ei kapłi pupu mani ba
minj. 23 Na Gos nge wu, na Gos nge embe
ambił tonu kindip ku moł. Pe oltin epin
emii pep erang kin, Gos kindang sinim
tep enim wumb ei, endi opu, na or peł
konu ełe mandi engim. 24 Pe ek yi nim,
'Pol, nim mund mong enerii! Nim pukun,
wu king owundu mołum konu kumb ełe,
pu engnjii. Nim piin! Wumb pei konu
mołmun ei, Gos nim ngopu poru nim; enim
wumb konj mułngii,' pa nim. 25 Yi mił
peng piipin kin, enim wumb mund mong
kularik mułei! Gos eim epi pei ermbii nim
ek ei, nind ei, na pii gii nip moł. 26 Ba sinim
sikir pupun, konu mei wii sałim punmun,"
nim.

27 Kunum engki nga kapił kapłi noł sip
peł ełe or pepin, wamin kin, konu eni beli
sirim. Seng kin, noł sip ełe kongun ełmin
wumb, en enim piinjing ni, mei konu ełe
mandi onmun ni piinjing. 28 Puk, kan su
sipin ei simb 120 mił pirim. Nga pupun
su epi kindim ei simb 90 mandi mił sim.
29 Mei konu ełe mandi mił seng kin, sip
kongun wumb en enim mund mong kulk,
sip noł pimba nik, epi embin owundu ełim
kapił kapłi epi ei, mani kindnjing. Kindik
kin, prei erik, eni sikir tonu wangłi, nik

er mulnjung. 30-31 Sip ele kongun elmin wumb en enim andlam endi kan sipin tor bin ni piinjing. Sip wurup owundu epi si to mani kindmin yi kend tok ninjing. Nengin kin, nol kanu kembis ele kan topun bin ni enjing ba, Pol ek nipi opu elmin tep elim wu ei nipi ngum. "Sip ele kongun er andilmin wu mulenjing kin, kapli enim konj mulerngii," pa nim. 32 Yi neng kin, opu ond wumb kan ni kilip tangin kin, nol kanu kembis mani wii pum.

33 Eni tonu omba mandi erang kin, Pol wumb ek nipi ngum. Wumb to konj kindpin, kuni endi kan si numun ni piim. "Kunum engki nga kapil kapli pepin onjpun, ba kuni endi nunenjpin. Akip wii ku molmun," pa nim. 34 "Yi peng piip kin, na nind, 'Kuni nei! Neng nok kin, enim embil dinga pimba. Enim peng enjin ei endi opu punermba. Enim wumb pei konj mulngii." 35 Pol ek yi nipi, "En enim kumb ele angpi kin, Gos ka piipi ngopu," bres sipi, engin topu, nopu erim. 36 Yi erang kin, wumb pei noman ka peng, wumb en enim kuni nunjung ku. 37 Sin ya sip ele tuk mulnjpun wumb ei, 276 pei yi mulnjpun. 38 Wumb kuni nunjung kapli erang kin, kuni wiis mulum kuni ei molpu, sip embin ermba nik kin, ep nol ele mani si kindnjing.

Nol Sip Er Kis Mulum

39 Konu eni topu erang kenjing, ba konu ei pii pol tunenjing. Molk kenjing ni, konu ka endi sepi, tuk pupu, ku kulta ka sepi erim. Ele nge kindangin kin, ka sim konu ele pepin; nga nol wer ele tonu bin ni piinjing. 40 Epi embin owundu erim epi pei, kan kul mani kindnjing ei, kopis kilip tok kindangin kin, ep nol ele pim. Ok sip bul morung kumb ele, kan kul kilip tunjung. Kan ei pos kindangin kin, pe endi sel tonu kindangin kin, sip ele tor ok mulangin kin, sip pupu, ep nol ele pupu pim. 41 Ba sip pupu, nol ku polpu tonu opu pim konu ele pupu pim. Sip kumb ei pupu, ku pim konu ele dinga er pim. Sip bul morung ei, nol ep nol topu, to kis erim.

42 Opu wumb yi ni piinjing, "Kan ele pinjing wumb ei, angil nol si kinalmin ei pei to kundmun," ni piinjing. 43 Ba opu elmin tep elim wu ei, "Pol paki tumbii," ni piim. Ba Pol eim opu wumb mon nipi, yi nim, "Wumb angil nol sik kanilmin wumb ei puku sik kin, angil nol sik, tor pangin," nim. 44 Pe wu eipi sip epi kis mulum epi ei sik, nol pel ele pek puk, tor pungii nge punjung.

28

Pol Molta Konu Ele Mulum

1 Sin konu ele opun, tor opun, konu embe Molta, pa ninjing, piinjpin. 2 Wumb konu ele wumb, sin kin ol ka enjing. Pe konu kumb topu, sin jii neng kin, wumb ond tukuk, dup kalk, sin sik dup ele mundangin kin mulnjpun. 3 Pol eim ond apirip kulou topu si dup kelim. Pe ka wembii endi dup mul erang kin, tor opu, Pol angil ele tumblum. 4 Wumb konu ele, wumb molk kenjing ni, ka wembii ei Pol angil ele nop enj pim. Kanik kin, yi ninjing, "Wu ei, wumb keimi to kundum. Wu ei ep nol kularpi kin, ya piram molum. Ba wu owundu ei, kun elim gui ei, wu ei konj mulermba ni piinim," pa yi ninjing. 5 Ba Pol ka wembii ni erang kin, pupu dup ele peng kin, Pol eim ol endi enerim; ba eim ka mulum. 6 Wumb yi ni kanik, mulnjung. Pol eim angil ei oupu mani opu pepi kin, kulmba ni kanik, mulnjung. Ba wumb kunum kinan molk, kenjing ni, Pol ol endi enenim, mon. Pe wumb en enim noman endi sek yi ninjing, "Wu ei gui min?"

7 Konu sim konu ele wu num endi, eim mei ele tep elim wu ei, eim embe Publiyas. Wu ei sin sipipi, eim ngii konu ele sipim. Pe wu ei, sin tep ka erpi, kuni ngopu, yi er se mulang kin, kunum tekliki o pum. 8 Pe Publiyas nge arim ei ening peng mulum. Ening tang kin, ngenj mul erang kin, enj kunum mulum. Pol wu ei mulum konu ele mandi pupu, ambilpi, prei erang kin, wu ni eim ka mulum. 9 Pol yi erang kanik kin, wumb konu ele wumb ening peng tang pinjing wumb ei wangin kin, Pol yi ku erang kin, wumb en enim ka mulnjung. 10 Yi eramin kin, wumb sin kin ol ka wii enjing. Ekii se en enim sin kin epi pei paki tok sipik, sip ele kindnjing.

11 Sin konu ele oi tekliki mol kindpin. Konu ele sip endi sin tu wum kunum ei, konu pop owundu tum kunum ei, sin

sip ełe sipim. Sip ei, Eleksandriya konu ełe nge, kumb ełe orung wu kangił min men tał mułum ei, gos kend Sus nge er mondułmun. 12 Sin pupun, Sairakus konu ełe tor punjpun. Pupun kin, kunum tekliki mulnjpun. 13 Sairakus konu ełe si kindpin kin, pupun Telim konu ełe wang kin, nga kunum endi konu pop owundu tum. Tang kin, nga ekii se kunum tał pupun, Pusiyolai konu ełe tor punjpun. 14 Konu ełe, Gos nge tiłap wumb kombur mulnjung. Wumb ei molk yi ninjing, “Sinim kin kongun endeim ya ełe mułei!” ninjing. Yi nengin kin, sin opun kin, Rom konu ełe punjpun. 15 Rom wumb Gos tiłap ełe tuk pu mulnjung wumb ei, sin tor wamin ni piinjing. Pe wumb ombu, ok epi top konu ełe Apiyas epi top ngii tekliki engim konu ełe tor ok, sin andłam ełe kenjing. Pol wumb ombu kanpi kin, Gos kin ka piipi, eim noman dinga piim.

16 Sin Rom konu ełe tuk punjpun konu ełe, gapman wu kapłi nipi, ngii endi Pol ngang kin, pinjing. Opu ond wu endi tep er mułum.

17 Kunum tekliki o pang kin, Pol Jura wumb num mulnjung wumb ei, wii tum. Pe wumb ok kułou tangin kin, Pol ek yi nim, “Engnan noł, na oł endi erip, sinim tiłap ei to mani kindnenj, min sinim nge kupenjpin noł ełmin oł ei, to kindnenj mon. Ba wumb na wii kan ngii Jerusalem konu ełe kindnjing. Rom wumb kin kindnjing. 18 Rom wumb na kin kos piinjing. Piinjing, ba ek endi ni to kundnenjing; nga to kundngii pinerim. Ei kanik kin, na wak tunjung. 19 Ba Jura wumb ek ei piinenjing. Yi erangin kin, na bii andłam endi sinerim. Pe nam yi ninj, ‘Wu num owundu ei, na ek ei pii kun ermba,’ ninj. Ba ei na wumb tiłap ei kin, oł kis endi ermbii ni piinenj. 20 Pe ek puł ei minj, ‘Na enim wii tamb onmun,’ pa nim. Na enim kanip ei nimbii ninj. Na pii gii nip, epi ei kui er moł, yi mił ku, sinim Jura wumb pei epi ei minj kui er mołmun oł ei, min na simb ełe kan tangin peł,” pa nim. 21 Wumb ek ni Pol ngunjung, “Jura wumb endi pipe polk, ek endi yi ninenjing mon.” Pe Jura wu endi opu ek nipi, “Nim kin ek ni kis erpi, ermba ei mon. 22 Pe sin sinim nim noman ełe, ek pimba mił nenj piimin ni, onmun?” pa ninjing. “Sin piinjpin, wumb konu ełe orung pei wumb yi ninjing, ‘Tiłap ei eipi eipi punmun,’ ” yi ninjing.

23 Kunum endi Pol pałim ngii ełe, kułou tumun nik pendik, ok kułou tunjung. Kupiiring nik pangin kin, eni wuł mani pum. Eim ek ei pułe nipi, wumb ngum. Pe eim Gos sinim kanpi, er mołum mił nipi, Moses lo ek ei nipi, Gos ermba oł noman ełe piik nilmin wu, ek ei ngang kin, wumb Jiisas kin pii gii ninjing. 24 Wumb kombur Pol nim ek ei, pii gii ninjing. Ba wumb kombur pii gii ninenjing. 25 Wumb en enim, noman eipi eipi peng punjung; ba Pol ek endi, kumna ek dinga nipi ngum. “Gos Gui Ka ek dinga nipi, Gos ermba oł piipi nilim wu ei, Eisiya pultum ek yi nim. 26 ‘Nim pukun wumb tiłap mołmun ei,
kankin yi ninjii. Pe enim ei dinga
piingii; ba pułe piinerngii,’ pa nim.
‘Pe enim epi endi dinga keningii;
ba epi endi kun enerngii,’ pa nim.
27 ‘Wumb noman tuk ek ei, pii kun
enenjing. Kom ełe, ek piingii kis
erim. Pe en enim kom ełe, ambił
pelkip ninjing. Yi erangin kin, en
enim ningił ełe, epi endi kinenjing;
kom ełe ek piinenjing, noman tuk
ek pułe piinenjing. Pe en enim
puk puk, nga noman ak tok, na kin
onenjing mon. Wangin kin, na en
enim er ka ermbii; ba onenjing.’
28 Pe en enim noman tuk piingii, Gos Owundu eim ek ka eipi sinim wumb sipi, orung simba nge erim. Gos eim ek yi nipi kindang kin, wumb tiłap eipi ei ek piingii.” 29 Pol ek ei nipi poru neng kin, Jura wumb en enim punjung. Puk kin, wumb en enim ek opu, er monduk ninjing.

30 Kung ngii tał Pol eim ngii endi top to sim konu ełe, pep mołpu kin, wumb eim kin onjung wumb ei, oł ka erpi, ngopu mułum. 31 Pol eim Gos sinim kanpi mołum ek ei nipi, wumb ngopu, wumb Jiisas Krais Owundu ei nipi, ek dinga neng kin, wumb piinjing. Wu endi opu, Pol ek to mani kindmba pinerim mon!

Pol Mon Rom Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Rom Wumb Konu Ełe Kindim Krais Nge Ek Se Andiłmin Wumb Nge Kongun

1 Na Pol, Krais Jiisas nge kongun wu, mon połup ngond. Gos na ek se andił wu to tonu kindpi mundum. Mondpu kin, na kindang, Gos eim nge ek ka ei nip to tor kindmbii, nipi mundum.

2 Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi pendim mił ei, eim ek nirim mił, eim nge ek keimi niłmin wumb, Gos nge ek ka mon ei, kun keimi mendpił nik. 3 Gos kingam Jiisas Krais, Gos nge ek ka eim kin nirim. Gos kindang opu mei wu teltim ei, eim king Deipis nge kupam noł, tiłap ende ełe, tonu orum. 4 Eim Gos erang kin, noman tuk gui oł kun ka mołum ei, andan topu kin, peni ełe kindim. Kindpi kin, eim Gos nge kingam dinga sałim ei, Gos eim tukpu ełe erpi sipi, nga tonu konj sim. Jiisas eim sinim nge Owundu mołum. Gos eim Jiisas piipi kin, noman ka sinim ngum. Ngopu kin, Krais kin eim na ek se andił wu, nipi mundum. Mundang kin, wumb tiłap eipi eipi, konu orung orung wumb pei, eim kin pii gii nik, ekii sik yi erngii. 5 Gos na to tonu kindang ei, Jiisas nge noman dinga ełe, na kongun ngum. Ngang kin, na eim ek nip, tor kindip kin, wumb orung orung wumb tiłap pei kopur, Gos nge ek ka pii gii nik, ekii sik erngii. 6 Ei enim yi mił ku, enim Rom wumb, Gos to tonu kindpi mundang kin, Jiisas Krais nge wumb tiłap ende puk mołmun.

7 Yi mił ku, na mon ei połup kin, enim Rom konu wumb pei ngond. Gos enim noman ka ngopu, enim to tonu kindpi mundang kin, eim nge wumb mułngii.

Nga sinim Erinjpin Gos kin, Owundu Jiisas Krais enim kin noman ka ngopu, nin noman emin ka ngumba.

Wumb Ka Piik, Prei Erik Gos Ngungii

8 Kumb se, na ek yi mił nimbii end. Na enim piip kin, na Gos Krais Jiisas kin ka piip ngond. Nimbił erang, wumb konu orung orung pei wumb ei piik kin, enim Jiisas Krais kin pii gii ninjing ei piinmin. 9-10 Gos piinim ei, na nipe ek ninj ei keimi. Eim piinim, na noman tuk gui ełe dinga kindip kin, eim kingam Jiisas nge ek ka nip, tor kindip nind. Eim piinim, na kunum kunum, enim Gos kin prei erip ngond. Na prei end ei, Gos eim noman ełe, kunum endi, na enim kin ombii ei, kapłi Gos piinim, na ombii. 11 Nimbił erang, na enim mołmun konu ełe, ombii ni piind. Na enim kin op, Gos Gui Ka epi ka na ngum ei, enim ngumbii. Ngamb kin, enim noman tuk ełe dinga peng, pii gii nik, dinga erik mułngii. 12 Na ek pułe yi mił, na pii gii ełe, enim paki tumba. Nga enim pei pii gii ełe ei, na paki tumba ku. Yi mił kunum endi, sinim ouni pii gii ei, dinga peng mułmun.

13 Na engnan noł, enim ei pii kun erngii ei, kunum kunum na enim mołmun konu ełe, ombii nip nip enj. Ba na andłam endi sinałim. Na yi ni piinj, enim wumb mołmun konu ełe, na kongun enj mił, mong tang, enim Jiisas kin pii gii ningii ku. Yi mił, wumb tiłap eipi wumb kopur pii gii ninjing ei, yi mił ku enim yi erngii. 14 Nimbił erang, na Jiisas epi endi na ngo pendim epi ei, orung kindip wumb pei paki tumbii. Wumb kopur Griik ek niłmin wumb ni, ek eipi niłmin wumb ku; wumb kopur noman ka wii seng, gerik piik niłmin wumb, nga wumb kopur noman ka sinerang kin, gerik piinarik mołmun ku. Wumb pei kin, na Gos nge ek ka ni tor kindip paki tumbii. 15 Yi mił peng, na noman tuk ełe dinga kindip, na enim Rom konu mołmun wumb yi ku, Gos nge ek ka, na enim kin ni tor kindip ngumbii ku.

Gos Nge Dinga Ei Eim Ek Ka

16 Yi mił, Gos ek ka ei na ni tor kindmbii ei, singambił sinand, mon. Nimbił erang, ek ka ei, Gos nge noman dinga yi erang wumb nii endi, Jiisas kin pii gii ningii wumb ei, Gos sipi orung simba. Kumb se Jura wumb, nga wumb tiłap eipi Griik wumb ku. 17 Yi mił, Gos nge ek ka ei, Gos nge oł kun ka ełim oł ei, peni ełe kindpi, sinim andan topu ngum. Ngang kin, ełe nge wumb pii gii ełe, tonu onum. Wang

kin, nga pii gii ei, oł kun ka oł ei, tonu onum ku. Gos nge ek ka ok pułum ek ei, yi mił ninim.

“Wumb nii endi Gos kin pii gii nim kin, Gos wu ei kun ka pa nipi kin, nga erang konj kunum kunum mułmba.”

Gos Nge Popuł Kis Pii Gii Ninenjing Wumb Kin Ngumba

18-19 Yi mił, Gos nge noman popuł kis sipi, epin mołum konu ełe, mani mei peni ełe, wumb pei andan tum. Tang kin, wumb oł kis erik, nga oł kun ka pałim mił enarik. Nga Gos nge ek ka keimi ei to mani kindik enmin oł ei, Gos nge kumep kis ei, wumb tiłap ei kin tonu omba. Nimbił erang Gos oł kun ka ei, wumb pei andan tum ei yi mił; Gos nge oł kun ka eim peni ełe kindim ei, wumb piik kanik er mołmun. 20 Kumb ok mendpił, Gos epi kanim kanim pei eririm kunum ei, pepi wang kin, pe akip yi ku pałim. Wumb pei, Gos eririm epi peni ełe kindang kin, kanik piik enjing. Erik kin, Gos nge oł kun ka ni, noman dinga ei piiłangin kin, ba Gos kineniłangin mon. Yi mił erang, wumb pei en enim mong kis kanim kanim enjing; ba Gos kumb ełe, koi enerngii mon. Erik kin, sin mong ei piinanmin, pa ninerngii mon. 21 Nimbił erang, wumb pei Gos mołum ei piiłmin; ba wumb ei, en enim Gos embe ambił tonu kindnenjing kin, Gos ei Gos owundu mendpił ni piinarik kin, Gos kin noman ka piik ngonałmin ku. Wumb en enim noman ełe, wulu pupu kun pinerang kin, nga en enim noman tuk ełe, oł kis piki topu emii er pałim. 22 Wumb en enim nilkeng sik, yi ninmin, ‘Sin noman ka wii pałim,’ pa ninmin: ba en enim noman ełe, kun pinernang kin, wulu pang nik mołmun. 23 Nga wumb en enim, Gos tiłang owundu ka wii sałim ei, kulermba; ba konj kunum kunum mułmba. Gos eim kin buł ngok, eim embe ambilk tonu kindnenjing mon. Ba en enim, Gos aki tok ya mani mei epi ku ni, ond ni, wu kułngii mił ni, kei mił ni, ka mił ni, wembii mił ni, epi wii ombu gos kend mił erik, ambił tonu kindik, men tok ngok enjing.

Oł Kis Kanim Kanim

24 Yi mił erang, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman tuk noman ełe, erngii enjing oł kis kanim kanim pei ei, erangin nim. Wumb ei, en enim nge ngenj ełe oł kis penj mułum oł ei, en enim kin yi enjing. 25 Nimbił erang wumb ei yi mił ku, Gos nge ek ka keimi ei si kindik, nga en enim ek kend tok piik enjing? Wumb ei Gos epi erim epi ei embe ambił tonu kindnjing; ba wumb ei, Gos mendpił mołum pułwu eim buł ngok, embe ei ambił tonu kindnenjing mon. Gos Owundu eim epi kanim kanim pułwu, sinim wumb sinim Gos eim embe kunum kunum ambiłpi, tonu kindmin ei keimi mendpił.

26 Yi mił erang, wumb yi mił enjing, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman ełe erngii enjing oł kis penj kanim kanim pei enjing. Erik yi mił ku, amb kopur en enim wenjing kin si kindik kin amb eipi kin oł kis penj mułum ei enjing; ba en enim oł kun pim mił enenjing mon. 27 Pe nga wu kombur yi mił enjing ku, wu kopur oł kun ka mił enenjing mon. Wu kopur ei en enim nge embnjing ei si kindik, nga wu kopur eipi kin, oł kis penj mułum oł ei enjing. Wu kopur ei, en enim noman tuk ełe, dup mił gur neng kin, oł kis kanim kanim pei penj mułum ei enjing. Yi mił oł kis enjing wumb ei, Gos kumbii kis owundu ngang singii.

28 Nimbił erang wumb ei, Gos nge oł kun ka ei noman ełe ambił gii ninarik. Nga ekii sinarik enjing wumb ei, Gos kanpi, wiik topu mułang kin, en enim noman ełe erngii enjing oł kis kanim kanim penj mułum oł ei enjing. 29-31 Wumb pei noman tuk ełe, oł kis kanim kanim piki topu mołum. Wumb ei oł kun enarik; wumb eipi kin oł kis erik; wumb eipi nge epi ei, noman dinga kindik simin ni piik; wumb eipi kin opu orung erik; wumb eipi epi pei sałim wumb ei kin, kis piik, wumb eipi to konduk; wumb eipi kin ek mił erik; wumb eipi kin ek kend tok epi sik; nga wumb eipi kin noman tuk dinga kis piik ngok; wumb eipi kin ek kis dinga nik erik; wumb eipi kin ek poł kis tok ni ngok; Gos kin noman kis piik, opu orung erik ngok, ek dinga nik; nga wumb en enim embe ambił

tonu kindik; wumb en enim noman ełe sin sinim wumb ka wii pa nik; nga nipe oł kis kanim kanim pei konj ermin ni piik; wumb erinjing menjing noł ei nge ek piik kin, ekii sinenjing ku. Wumb en enim noman ka pinałim mon. En enim oł keimi ermin niłmin; ba ei kapłi enałmin mon. Nga wumb en enim miyem ende wumb kin kaimb sinałmin mon. Nga wumb eipi kin noman ka piik ngonałmin mon ku. 32 Wumb pei, Gos nge lo ek dinga ei piiłmin lo ek dinga ei, yi mił ninim. Wumb nii endi, oł kis yi nge enjing kin, wumb ei kolk kin, Gos kin kumep kis singii. Ba wumb en enim, epi kis kanim kanim pei er pangin kin, nga wumb eipi oł kis yi ku erangin kin, en enim ka piinmin ei, oł kis mendpił pałim.

2

Gos Nge Kos Piimba Konu Kun Ka Mendpił Sałim

1 Yi mił erang, enim Jura wumb pei, wumb eipi kin kos erik ngok enmin ei, na enim endeim endeim kin ek nip ngond. Ni ninim oł kis en ei, koi enenjii mon. Enim piinmin, enim wumb eipi kin kos erik ngołmun. Ełe nge, en enim ekii se kos singii. Nimbił erang, enim wumb eipi kin kos erik ngołmun. Nga ni ninim oł yi nge ełin ku. 2 Nga sin Jura wumb piinmin ei, Gos kos owundu kun ka pałim mił ermba. Wumb ei oł kis enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba. 3 Nga enim Jura wumb en enim wumb eipi kin, kos erik ngonmun; ba en enim oł kis yi mił enjing ku. Enim nipe ni piinmin? Enim Gos nge kos owundu ei si kindik kin, orung puk, wii mułngii min? 4 Pe nga enim nipe ni piinmin? Gos nge noman ka wii owundu enim ngonum ei, Gos enim kin kunum olt kinan kis kui er mołum. Nga Gos enim kin kumep kis sikir ngonanim mon. Gos nge oł kun ka ei nge, enim epi ei wii mił ni piinmin min? Gos nge oł kun ka ei nge, enim epi ei wii mił ni piinmin min? Gos nge oł kun ka ei erang kin, enim noman ei to ak tungii nge erim ei, enim piinanmin min? 5 Ba enim nge noman tuk ei, kom ku mił dinga pałim. Peng kin, enim noman tuk ełe to ak tunenjing. Ełe nge, Gos kunum owundu kunum ełe, Gos popuł kis sipi kin, nga kos owundu kun ka er ngopu, konu peni ełe kindpi ermba ei, enim dup konu kumbii kis owundu singii. 6 Sik kin, yi mił wumb nii endi nipe oł enjing mił oł ei nge, Gos mok topu kumep ngumba. 7 Wumb kopur en enim oł kun ka minj erik punmun. Nga en enim Gos nge tiłang owundu ka wii ei, kongun dinga erik kin, kur kanik singii. Sengin kin, Gos wumb ombu nge embe ambił tonu kindmba. Nga wumb ei, noman konj kunum kunum konj mułmun ei, kur kanik kin, singii ku. Wumb ei, Gos noman konj kunum kunum ei ngumba. 8 Ba wumb kopur en enim ngenj ełe, noman kulk kin, Gos nge oł kun ka ei ekii sinarik kin, buł ngok enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba. Gos eim jiki pang kin, popuł kis sipi, kumep kis wumb ei kin ngumba. 9 Kunum ełe, wumb pei oł kis enjing ei, ngenj kumbii kis kin, oł embin tui kis ei, enim kin tonu omba. Kumb se Jura wumb, nga ekii se tiłap eipi wumb, oł kis enjing wumb ei minj, kumep kis singii. 10 Ba wumb nii endi, oł kun ka ełmin wumb ei, Gos nge tiłang owundu ka wii ni, eim noman emin ka ei ni, nga embe owundu tonu kindiłim ei, Gos wumb ombu kin ngumba. Kumb se Jura wumb tiłap, nga ekii se, torung wumb tiłap eipi ouni ngumba ku. 11 Gos nge ningił ełe, wumb pei kanpi kin, su ende mił kindim.

12 Yi mił erang, torung tiłap eipi wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing. Sinarik kin, Gos lo ek ei piinarik mulnjung wumb ei, en enim oł kis enjing wumb ei, Gos kos piipi, en enim sipi kin, dup konu ełe kindang, am pungii. Ba Jura wumb tiłap ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinjing. Ba wumb ombu, oł kis enjing wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum wumb ei kin, Gos kos owundu piimba. 13 Yi mił erang, wumb nii endi, Gos lo ek Moses ngurum ek ei piinjing; ba ekii sinenjing wumb ei, Gos kin kun ka mołmun wumb ei ninermba mon. Ba wumb Gos lo ek Moses ngurum ek ei piik, ekii sik erngii wumb ei, Gos wumb kun ka mołmun wumb nimba. 14 Yi mił wumb tiłap eipi,

Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing;
ba en enim noman ełe, Gos lo ek Moses
ngurum ek ei piik, ekii sinimin kunum ei,
wumb en enim lo ek endi pinałim; ba en
enim noman tuk ełe, lo ek mił peng kin,
en enim nipe oł erngii ei piiłmin. 15 Yi
mił wumb en enim ełmin oł ei, peni ełe
andan tang kin, Gos lo ek wumb kongun
erngii mił, en enim noman tuk ełe Gos
mon poł pendim. Pindang kin, wumb en
enim noman tuk gui ełe, yi mił ku peni ełe,
andan topu, keimi nipi ngołum. Nimbił
erang, en enim noman tuk ełe, ak mak
erpi; nga kunum endi, en enim kos erpi
ngołum. Nga kunum endi, en enim enjing
oł ei kapłi nipi ngołum ku. 16 Ei yi mił
peng kin, Gos ek ka yi mił ninim. Gos
kunum owundu tonu omba kunum ełe,
Krais Jiisas kin kos owundu piimba. Ei epi
kanim kanim wumb pei noman tuk ełe,
koi er pałim epi ei kos piimba. Na Pol Gos
ek ka ei ni tor kindind.

Jura Wumb Tiłap Lo Ek Ei Kapłi Paki Tumba Ni Piiłmin

17 Ba enim yi mił ninmin, “Sin Jura
Wumb.” Nga enim lo ek ambił gii ninjing
kin, ei en enim Gos kos owundu paki
tumba, ni piinjing. En enim embe ambił
tonu kindik kin, sin sinim Gos nge wumb
mołmun, ningii. 18 Enim Gos nge noman
ełe piiłmin. Nga enim oł kun ka mił,
kapłi ninjing ku. Nimbił erang Gos lo ek
ełe, enim piik sik, poru ninjing. 19 Nga
enim yi mił ni piiłmin, sin lo ek ełe,
sin ek keimi pułe ei, sipin poru ninjpin.
Nga sin kapłi ei, ningił tumbun mołum
wumb, andłam kun ka andan to sipmin.
Nga en enim yi mił ni piinmin wumb ei,
emii pałim konu ełe mołmun wumb ei,
sin tiłang mił, andłam andan to sipmin,
ni piinmin. 20 Nga enim wumb noman
kun pinałim wumb kin, wumb kangi ambił
kembis kin, ek mon andan tok ngołmun
wumb mołmun. Enim piiłmin, Gos lo ek
ei ek keimi ni, noman dinga tuk pałim
ek ei, piiłmin. 21 Nga enim wumb eipi,
ek mon andan tok ngołmun; ba en enim
kin, ek mon ei, andan tok ngołmun min?
Kunum ełe, enim lo ek ei ni tor kindin-
min ei, enim wumb eipi nge, epi waning
sinerngii pa niłmin; ba en enim, wumb
eipi nge epi waning siłmin min? 22 Nga
enim lo ek endi yi mił niłmin. Wu eipi
nge embnjing ei, enim wu eipi ngunduk
enerngii, mon niłmin; ba en enim wu eipi
embnjing ngundułmun! Nga enim ek kend
gos ei, wumb men tołmun ei, enim noman
kulermin mon, niłmin; ba enim wumb nge
men ngii ek kend gos epi yi mił waning
siłmin min? 23 Nga en enim embe ambił
tonu kindik kin, ek yi mił niłmin. Sin Gos
lo ek ei sinjpin; ba enim Gos lo ek ei ekii
sinałmin mon. Ełe nge, enim Gos embe
to kis erik ełmin! 24 Nimbił erang, Gos ek
ka kumb ok pułum mił yi ninim, “Enim
Jura wumb Gos kin oł kis enjing oł yi nge,
wumb tiłap eipi oł ei kanik kin wumb ei,
Gos kin ek kis nik, ek buł ambilk, yi ełmin.

25 Yi mił, enim Jura wumb Gos lo ek
ei piik, ekii sinjing kin, kapłi enim ngenj
kopsik ełmin oł ei, pułe kun pimba. Ba
enim Gos lo ek ei ekii sinenjing kin, kapłi
enim ngenj kopsik ełmin oł ei, pułe ei wii
mił pimba. 26 Yi mił, wumb tiłap eipi
wumb nii endi, ngenj kopsik ełmin oł ei
enałmin; ba Gos lo ek ei ekii sinjing, kapłi
Gos wumb ei kanpi kin, yi mił enim nge
Jura wumb mił, ngenj kopsik ełmin oł ei,
ende mił ni piim. 27 Keimi, enim Jura
wumb Gos lo ek ełe, enim piik sinjing. Nga
enim ngenj kopisnjing ku. Ba enim Gos lo
ek ei ekii sinenjing mon. Nga wumb tiłap
eipi wumb ngenj kopisnenjing wumb ei,
Gos lo ek ei keimi ekii sinjing kin, wumb
en enim enjing oł ei, enim Jura wumb kin
kos erik ngungii. 28 Wumb nii endi, eim
noman tuk ełe, Jura nge wumb tiłap keimi
mił mulerim kin, wumb ei Jura wumb
mendpił mon. Nga ngenj kopsik ełmin oł
ei, ngenj torung ełe epi mendpił, mon ku.
29 Ba wu endi eim noman tuk ełe, Jura
wu mułum kin, wu ei Jura wu mendpił
mułmba. Nga ngenj kopsik ełmin oł ei,
noman tuk ełe epi ei, lo ek ełe mendpił
mon. Epi ei, Gos Gui Ka ełe epi mołum.
Wumb endi oł yi mił erim kin, wu ei wumb
ningił ełe, wu num mulermba mon; ba
Gos ningił ełe wu num mułmba.

3

Oł Kis Ei Erpi, Oł Kun Ka To Mani

Kindnermba, Mon!

1 Jura wumb erpi, wumb tiłap eipi
wumb ei, to mani kindinmin mił nenj?
Nga nipe epi ka endi erpi, Jura wumb
ngenj kopsik ełmin oł ei tonu ołum?
2 Kawukeiya! Pe Jura wumb, Gos kin epi
kanim kanim paki tang kin, pei sinjing.
Kumna mina ei yi mił, Gos eim nge lo ek
ka ei, Jura wumb ngang kin, tep ka erik
mułngii nipi ngurum. 3-4 Nimbił erang,
Jura wumb kopur Gos kin pii gii ninenjing.
Ba en enim oł kun pinałim mił ei erik kin,
Gos nge oł kun ka ei, to mani kindngii
min? Ei mon mendpił. Gos endeim
mendpił, ek keimi kun ka kunum kunum
nił im. Ba wumb pei ek kend tok nił min.
Gos ek ka kumb ok mon poł pendrim ek
ei, yi mił ninim,

“Nim Gos ek nił in ei, ek keimi kun ka
pałił im. Peng kin, wumb nim kos
erik ngunjung kin, kapłi nim dinga
angkin kin, kos kun ka erkin poru
ninjii.”

5 Ba nipe mił sinim oł kis ełmin oł ei erang
kin, Gos oł kun ka mołum ei, andan tang
kenmin min? Sinim nipe ek nimin? Ek
ei Gos oł kun ka enarpi kin, sinim kin
kumep kis kun pinałim mił ngumba min?
Na wumb endi mił ya mei wu, noman ełe
ekii sip ek yi nind. 6 Ei mon mendpił!
Pe Gos eim kun ka mulerim kin kapłi
nga eim nipe mił erpi, ya mei wumb pei
kos owundu piipi, mok topu, eipi eipi
kindmba?

7 Ba na nam ek kend top ninj kin, kapłi
Gos nge ek keimi mendpił ei peni ełe tor
omba. Ełe nge, Gos nge embe owundu
ei, owundu mendpił tonu omba. Nimbił
erang na wu oł kis eł wu? Nga nipe na
kos piip kumep kis ngang simbii? 8 Pe
sinim ek yi mił nimin? “Kapłi sinim oł
kis eramin nemin kin, kapłi oł kun ka ei,
tonu omba.” Kapłi oł ei sinim ermin min?
Wumb kombur sin kin ek buł morung
ninmin wumb yi ninmin; ba ei ek kend
to ninmin. Wumb ei en enim dup konu
kumbii kis ei kapłi singii. Ei oł kun ka
mendpił.

Wumb Endeim Eim Kun Ka Mulałim Mon; Wumb Pei Oł Kis Ełmin

9 Pe nga sinim nipe ni piinmin? Pe
sinim Jura wumb tiłap mołpun kin, wumb
tiłap eipi ei to mani kindmin min? Ei
mon mendpił. Nimbił erang na ek yi mił
nip poru ninj. Sinim Jura wumb tiłap ni,
wumb tiłap eipi ouni pei, oł kis dinga ei
ambił gii nipi to mani kindang mołmun.
10-13 Gos ek ka kumb ok pultum ek ei yi mił
ninim.

“Wu endi oł kun ka ełim wu endi molałim,
mon mendpił! Wu endi Gos nge oł
kun ka ei, piinałim mon. Nga wu
endi Gos mołum ni piipi kin, kur
kinałim mon ku. Wumb pei Gos nge
oł kun ka ei buł ngunjung. Ngok kin,
en enim Seisen nge andłam kis ełe
punjung. Wumb endeim eim oł kun
ka enerim mon. Wu endeim mend-
pił mił mon. En enim num goltum
ei, wumb kułii kui tonmun tukpu
ełe, aki mił to sałim. Wumb en enim
gupu anmbił ełe, wumb eipi kin ek
kend tok ngołmun. En enim gupu
ngenj mandring ełe, wumb kin am
ek kis mendpił tuk sałim ei, wembii
kis kum keming mił, wumb to kon-
dułum epi ei, yi mił ełmin. 14 Wumb
en enim gupu ełe, ek mił enmin ni,
ek kis penj mołum ei, en enim kin
piki topu mołum. 15 Wumb en enim
sikir puk kin, wumb eipi to kun-
dangin kin, miyem kui ba nge pun-
jung. 16 Wumb en enim konu orung
orung punjung konu ełe, wumb eipi
to kis monduk kin, ngenj kumbii kis
ngunjung. 17 Wumb en enim no-
man emin ka seng molk kin, pungii
nge oł ei, enałmin mon. 18 Wumb
en enim Gos kin mund mong ku-
larik kin, Gos kin pii kun enarik
kin, nga Gos nge embe ambił tonu
kindnałmin ku.”

19 Pe sinim yi ni piinmin. Gos lo ek
ei, Jura wumb ni ngurum ei, wumb nii
endi Gos lo ek ei piik kin, mandring mulk
wumb ei kin nirim. Yi mił neng kin,
wumb endeim kapłi yi ninermba, ‘Nam
wumb kun ka mendpił moł,’ ninermba
mon. Ba wumb ya mani mei ełe wumb ei,
Gos ningił ełe oł kis kun ka pinałim mił oł
ei, pei enjing. Wumb ei, Gos kin kumep

kis singii. 20 Nimbił oł erang wumb endi
eim Gos lo ek nirim mił erpi, ekii sipi kin,
Gos ningił ełe wu kun ka mulermba mon.
Nimbił erang, Gos lo ek ełe ei, sinim pei oł
kis ełmin oł ei, andan to tor kindnim.

Gos Kin Pii Gii Ninjing, Wumb Kun Ka Mołmun

21 Ba pe Gos nge oł kun ka oł ei, peni
ełe tor wang kin, wumb pei keningii nge
om. Ei nge lo ek ełe kin ekii sipi onerim
mon; ba andłam eipi mił om. Yi mił ku,
lo mon ek ei nin, Gos nge ek mon ni, tor
kindiłmin wumb ei kin ouni Gos nge oł kun
ka oł ei nge, ek kun ka ni tor kindiłmin.
22 Gos oł kun ka ei yi mił, wumb nii endi
Jiisas Krais kin pii gii ninjing kin, Gos
wumb ei kin kun ka mołmun wumb, ni
kaninim. Jiisas wumb pei eim kin pii gii
ninjing wumb ei Gos ek yi mił nim. Nimbił
erang wumb pei Gos ningił ełe, wumb eipi
eipi mił molałmin mon; wumb ei ende mił
mołmun. 23 Nimbił erang wumb pei oł kis
minj erik kin, nga sinim Gos nge oł kun
ka tiłang owundu ei sin sinim kin kapłi
enermin mon. Sin sinim Gos kin mandi
molałmin mon ku. 24 Ba Gos wumb pei
eim kaimb sipi, noman ka ngopu erim ei,
wumb Gos epi ka wii ei top enenjing mon;
Gos wii ngum. Ei nge Krais Jiisas sinim
eim kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos eim
sipi, orung sim. 25 Gos Jiisas Krais sinim
kin ya mani mei ełe kindim. Kindang
opu kin, Jiisas eim ond peri ełe kołpu,
eim miyem bein topu, sinim wumb oł kis
enjpin oł ei, kil ngopu, si kindmba nge om.
Ełe nge Krais kin pii gii ninjing wumb ei
mendpił, kil ngopu sipi orung sim. Seng
kin, eim oł kun ka sinim kin andan topu
ngum. Ngang kin, kumb ok Gos eim wumb
oł kis enjing ei, Gos kanpi kui erpi, wiik
topu kunum olt kinan mułum. Nimbił
erang Gos eim wumb ei eim kin, noman ak
tungii min mon ni piipi kin, kui er mołum.
26 Ba pe Gos nge oł kun ka ełe ei peni ełe
kindpi kin, sinim mei wumb andan tum
ei nge sinim piinmin. Piipin kin, Gos eim
mendpił kun ka mołum. Pe nga wumb nii
endi Jiisas kin pii gii ningii ei, Gos wumb ei
kin, yi ku 'Kun ka mołmun wumb' nimba.
27 Pe nga nipe epi endi pim kin kapłi
sin sinim embe ambił tonu kindmin? Ei
epi endi mon; Gos epi endi ei ondu ngopu
poru nim. Nipe epi endi ei ondu ngum?
Lo ek ełe ekii sinmin ei min? Ei mon
mendpił! Yi mił peng kin, wumb Jiisas kin
pii gii ninjing ei, epi ei nge mendpił. 28 Ba
sinim yi mił ni piiłmin. Wumb endi Jiisas
kin pii gii ningii ełe mendpił, Gos wumb
ei kin, 'Kun ka mołmun' nimba. Ba wumb
Jura lo ek ełe mendpił, ekii sik erngii ełe
mon. 29 Mine Gos ei, Jura wumb tiłap nge
mendpił, Gos min? Gos ei, wumb tiłap
eipi nge, Gos yi ku min? Ei keimi, Gos
ei wumb tiłap eipi nge Gos ku. 30 Yi mił
keimi, Gos endeim mendpił mołum. Gos
eim kapłi erang kin, Jura wumb ni, wumb
tiłap eipi pei ouni, Gos kingam Jiisas kin
pii gii ninjing wumb ei, Gos wumb ei kin,
'Kun ka mołmun wumb,' nimba. 31 Yi mił
peng piipin kin, sinim Jiisas kin pii gii
nimin oł ei, Jura lo ek ei, to mani kindmin
min? Ei mon mendpił! Ba pułe eipi yi mił,
sinim pii gii niłmin oł ei, Jura lo ek ei keimi
nipin kin, ambił gii nimin.

4

Gos Eiparam Oł Kun Ka Ełim Wu Nim

1 Pe nga sinim nge kupenjpin Eiparam
ok mułum wu ei, sinim mołmun mił yi
mułum. Yi mił peng kin, sinim eim kin
nipe ek nimin? 2 Yi mił, keimi Eiparam
lo ek ełe ekii siłim pim kin, kapłi ełe nge
eim, wu kun ka tonu opu mułum ei, eim
kapłi eim embe ambił tonu kindmba. Ba
Gos ningił ełe, eim embe kapłi ambił tonu
kindnermba mon. 3 Yi mił, Gos ek ka ei
nipe ek mił ninim? "Eiparam Gos kin pii
gii nirim ełe nge Gos Eiparam wu kun ka
mołum," pa nirim. 4 Pe nga wumb nii
endi kongun ermba ei, eim kumep simba
kumep ei, epi ka wii endi wii sinermba
mon. Ba kumep ei, eim kongun erim mił,
kumep sim. 5 Ba wu nii endi lo ek ełe
kongun enerim ba wu Gos kin pii gii nirim
wu ei, Gos eim wu ei oł kis erim wu ei oł
kun ka ełim wu nimba. Nimbił erang wu
ei, eim Gos kin pii gii nirim ełe nge, Gos wu
ei je kun ka nipi mundrum. 6-8 Yi mił ku
wu endi lo ek ełe ekii sinerim; ba Gos wu
ei kin wu kun ka nimba. Deipis wu ei kin

yi mił nirim ku. Deipis wu ei ka piyangłi nirim.
Deipis yi mił nirim, “Gos wumb pei oł kis kil ngopu si kindpi pandi tum wumb ei ka piingii. Gos Owundu wu endi kin oł kis pinerim kin wu ei eim ka piyangłi,” nirim.
9 King Deipis ok nirim ek ka ei, wumb nii endi ka piingii ei, Jura wumb tiłap ngenj kopsik ełmin wumb ei kin, mendpił ngumba min? Min orung wumb tiłap eipi wumb ngenj kopsinarik ełmin wumb ei kin, ouni ka piik singii ku min? Sinim pii kun ermin! Sinim yi nipin nipin enjpin, Eiparam Gos kin pii gii nirim ełe nge, Gos Eiparam kin kun ka ełim wu nipi mundrum. 10 Kunum nenj Gos Eiparam kin wu kun ka nirim? Kunum ełe eim ngenj kopisnerim kunum ei, min eim ngenj kopsim kunum ei min? Keimi, eim ngenj kopisneririm kunum ei Gos Eiparam kin ‘Wu kan ka’ nirim. 11 Eiparam ok Gos pii gii nirim. Nirim ełe nge, Gos eim kin kun ka nipi mundum. Mundang kin, jep oł wumb keningii ni epi eim ekii se ngenj kopsim. Pe nga Eiparam sinim wumb Gos kin pii gii nik kin, ngenj kopisnenjing wumb ei nge kupenjpin. Yi mił ku, sinim Gos kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos sinim kun ka mołmun wumb pa nimba. 12 Eiparam eim wumb ngenj kopsik ełmin wumb ei nge, kupenjing mił mołum ku. Ba nga wumb ngenj kopsiłmin ei nge minj mon. Eiparam eim ok Gos kin pii gii nipi kin, ekii se ngenj kopsirim. Wumb ngenj kopsik ełmin wumb ei kupenjing, Eiparam ok erim mił ei pii gii nik kin, ekii sik enjing ku.

Wumb Gos Kin Pii Gii Ninjing Ełe Nge Ok Gos Ngumbii Nirim Epi Ei Ngang Singii

13 Yi mił, Gos eim Eiparam kin kupam noł ok ek dinga nipi ngumbii nirim ei, ya mani mei pei ngumbii nirim. Gos ek dinga Eiparam kin nirim ek ei, lo ek ełe tonu onerim mon! Ba Eiparam Gos kin pii gii nirim ei nge, Gos Eiparam wu kun ka nipi mundum. Yi mił peng kin, Gos eim Eiparam kin dinga ek nirim mił yi eririm. 14 Ei yi mił, wumb pei lo ek ekii siłmin wumb ei, Gos epi dinga nirim epi ei singii kapłi, ba pii gii ei wii mił, pimba. Nga yi ku, Gos Eiparam kin ek dinga nipi pendrim ek ei, wii mił pimba ku. 15 Ei yi mił peng kin, Gos lo ek ei erang kin, Gos nge popuł kis wumb kin tonu omba. Ba lo ek endi pinełang kin, kapłi wumb endi lo ek endi to kis enim pa ninełangin mon.

16 Yi mił erang kin, puł ełe nge wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, Gos epi ngumbii nirim mił epi ei, ngumba. Ngang kin, Gos eim ek dinga nirim mił epi ei, Gos nge noman ka ngołum ełe nge mendpił, keimi tonu omba. Ełe nge mong keimi ek dinga ni pendrim ek ei, dinga peng kin, Eiparam kupam noł pei kin ekii se tonu omba. Ełe nge lo ek ekii sik ełmin wumb ei nge minj mon; ba wumb pei, Eiparam kin ekii sik kin, Gos pii gii niłmin ełe nge mendpił. Eiparam eim sinim pii gii ninjpin wumb ei nge kupenjpin mendpił mołum. 17 Yi mił, Gos ek ka ok ni pendrim mił, yi nim. “Na nim Eiparam wumb tiłap eipi eipi pei ernjing mił, enim se mundunj,” pa nirim. Ek dinga nipi pendrim ek ei, Gos ningił ełe dinga pałim. Peng kin, Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos wumb kulnjung wumb ei nga si kindang kin, konj molk kin tonu ongii nge Gos. Gos ek neng kin, ełe ok sinerim epi ei, Gos ek piik kin, ełe tonu onjung. 18 Eiparam eim wu tukui ni, kangił endi mengnermbii ni piinerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi, kui er mułang kin, Gos ek keimi ok nirim mił ei, tonu omba ni piirim. Yi mił, wumb andłam kanik poru ninjing ei mił, Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim nge kui er mułang kin, Gos ek nirim mił, eim kapłi ermba. Pe Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos ek yi nirim mił, “Nim nge kupanim noł pei, yi mił tonu ongii.” 19 Nga Eiparam eim kung ngii pei 100 mił mułum ei, eim wu tukui mendpił mołpu kin, eim ngenj kułmba mił erim. Nga ambim Sera yi ku tukui mołpu kin, ngenj kułmba mił erim ku; ba Sera eim kangił endi mingnerim mon! Eiparam ełe nge ni piipi kin, ba eim Gos kin pii gii dinga peng kin, wakin tunerim mon. 20 Nga Eiparam Gos ek dinga nipi, pendrim mił ni piipi kin, eim noman tał pinerang

kin; eim pii gii ei ouru neng kin, wakin tunerim mon. Yi erang kin, Eiparam eim Gos kin pii gii dinga nipi kin, eim Gos kin noman ka piipi kin, Gos embe ambił tonu kindim. 21 Nimbił erang, Eiparam eim noman dinga piirim ei, Gos ek keimi dinga nirim mił ei, kapłi keimi ekii se ermba ni piirim. 22 Yi mił erang kin, Gos Eiparam kin ek yi nirim, “Nim wu kun ka mołun.” Ełe nge Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim. 23-24 Ba ek ei, Gos nge ek ka ełe Eiparam kin ni piirim. “Eim wu kun ka mołum,” ni piirim. Ba Gos ek ka ei Eiparam kin mendpił ninanim mon. Ba Gos ek ka ei sinim kin ouni ninim. Sinim nge pii gii ei, Gos eim Jiisas sinim nge Owundu tukpu ełe, nga konj tonu sim. Ełe nge Gos ni piipi kin, sinim wumb kun ka ełmin wumb ni piirim ku. 25 Yi piipi kin, Gos Jiisas sinim kin, ya mani mei ełe kindang opu kin, ond peri ełe kołpu kin, nga eim miyem sinim oł kis enjpin ei kil ngum. Gos nga Jiisas sipi tonu seng kin, nga konj mołum. Yi mił erang kin, Gos sinim pii gii ninjpin wumb eim ningił ełe ‘Kun ka mołmun,’ wumb nimba.

5

Sinim Pii Gii Wumb Gos Kin Kun Ka Mołmun Wumb Nimba

1 Pe yi mił erang, sinim Gos kin pii gii ninjpin ełe nge, Gos sinim kin kun ka mułmun, ninim. Yi mił erang, pe sinim Gos kin noman emin peng mołamin kin, sinim nge Owundu Jiisas Krais eim oł ei nge erang kin, sinim pii gii wumb kin tonu om. 2 Krais Jiisas eim endeim mendpił, andłam ełe aki tang kin, sinim kapłi Gos kin eim noman ka ngołum ełe, tuk bin konu ełe, sinim pe mołmun. Pe nga sinim ka piipin, Gos ngopun kin, kui er mołamin kin, Gos nge tiłang owundu ka wii ei, eim kin ouni simin ni piipin kin, kui er mołmun. 3 Pe nga, sinim epi ei minj, ka piinermin mon. Ba sinim oł embin tui kanim kanim sinim kin tonu omba ei kin, ka piimin ku. Nimbił erang, sinim piinmin, sinim oł embin tui ei erpi kin, sinim noman dinga ngang kin, sinim kapłi angpin, dinga kindpin, er mołmun. 4 Nga sinim noman dinga peng mułamin kin, kapłi sinim wumb oł embin tui tonu wang kin, dinga angk mołmun oł ei mił, mułmun. Mołpun kin, sinim oł dinga angk mułmun, oł ei nge pim kin, kapłi sinim Gos ngumbii nirim mił, epi ei simin ni piipin kin, kui er mułmun. 5 Nga sinim Gos kin pii gii nipin kin, kui er mołmun ei nge, sinim singambił piinermin. Nimbił erang, Gos eim noman ka wii ngang kin, sinim kin noman ełe kindang ei, piki tum. Tang kin, Gos eim nge Gui Ka ei sinim paki topu kin, wii ngum. 6 Kunum ełe, sinim dinga pinerim kunum ei, kun mendpił, Gos Krais kin, Krais ya mani mei ełe opu, ond peri ełe kołpu, eim sinim mei wumb pei Gos buł ngopun kin, oł kis enjpin wumb ei, Gos sipi orung sim. 7 Na yi ni piind. Wu endi mołpu, wu kun ka endi kin kołpu kin, paki tumbii ni, noman to piinim; ba eim kapłi enermba mon! Yi peng kin, wu wumb endeim endeim ni molk, en enim nge noman dinga kindik kin, kapłi erang, wu ka endi kin kolk kin, paki tungii. 8 Ba Gos eim noman ka wii ei, sinim kin andan topu ngum. Ngang kin, kunum ei sinim oł kis piram er mułamin kin, Krais opu, eim ond peri ełe kołpu kin, sinim oł kis enjpin ei, kil ngopu si kindim. 9 Yi mił erang kin, pe Krais kołpu kin, eim miyem sinim oł kis enjpin ei, kil ngum. Ngang kin, pe Gos sinim kun ka mołmun ninim. Yi mił, sinim piinmin ei Krais sinim paki tang kin, Gos popuł kis ni, kumep kis ei, sinim kin tonu onermba, mon! 10 Yi mił, sinim ok Gos kin opu orung wumb mił mulnjpun kin, kunum ełe, Krais kołpu kin, sinim oł kis enjpin ei, kil ngum. Ełe nge, Krais eim sinim Gos kin sipi, nga orung seng kin, pe sinim Gos kin noman ende sepin mołmun. Krais nga angpi, tonu opu kin, konj mołum. Ełe nge, sinim yi mił ku, eim noman konj ngang kin, sinim eim kin ouni konj mułmun. Mułamin kin, Gos eim kos owundu ei, sinim kin tonu onermba mon. 11 Ei yi mił mendpił, mon! Ba, sinim nge Owundu Jiisas Krais eim erang kin, sinim Gos kin nga orung sim. Ełe nge, sinim Gos kin noman ka pii ngonmun.

Andam Kułum Ba Krais Konj Mołum

12 Yi mił erang, wu endeim Andam oł kis
erim ełe nge, oł kis mani mei ełe tonu om.
Wang kin, oł kis oł ei, wumb pei kułngii oł
ei, pepi kin, tonu om. Wang kin, oł kis oł
ei, wumb pei kułngii oł ei, pepi kin, om. Yi
mił erang kin, wumb pei oł kis enmin ełe
nge, wumb pei koltmun. 13 Yi mił, oł kis
enjing oł ei, ya mani mei ełe ok pim. Nga
ekii se, Gos lo ek Moses ngurum. Ngang
kin kapłi, ba Gos lo ek mułełang kin, wu
endi mołpu, wu endi kin, nim oł kis yi en,
pa ninełang. 14 Ba Andam mułum kunum
ei pupu, Moses kunum ełe, wumb pei
mulnjung ei, kolk minj punjung. Wumb
eipi pei, Andam oł kos erim oł ende mił,
enenjing; ba wumb ei pei oł kis eipi mił
erik kin, kulnjung ku.

Nga wu Andam eim jep epi endi Krais
ekii se omba, yi mił mułum. 15 Ba Gos
epi ka wii ei, wumb pei wii ngopu epi ei
kin, Andam oł kis erim ei kin, epi ende
mił mon. Ei keimi, wumb pei wu endeim
Andam oł kis erim ełe nge wumb pei
kulnjung; ba Gos noman ka, wumb pei
wii ngum ei, owundu mendpił. Gos eim
noman ka ngopu ni, epi ka wii ełe nge,
wumb pei wii ngurum ei, Krais Jiisas kin
tonu opu kin, wumb pei paki tum. 16 Gos
epi ka wii wumb pei wii ngum epi ei kin,
wu endeim Andam oł kis erim ei kin, epi
ende mił mon. Yi mił, wu Andam endeim
kin oł kis ei tonu wang kin, wu Andam Gos
kos owundu piimba kunum ei, wu ei am
ba. Nga yi mił, wumb pei oł kis enjing ku;
ba Gos epi ka wii, wumb pei kin wii ngang
kin, Gos wumb ei kin, kun ka mołmun,
nimba. 17 Ei keimi, wu endeim Andam eim
oł kis erim. Ełe nge, wumb koltmun oł
dinga ei wumb pei tonu wang kin ełe nge,
wumb pei to mani kindnim. Kapłi yi mił
ku nga, wu endeim Jiisas Krais kin, wumb
pei Gos nge noman ka ngołum ni, epi ka
wii ei wii ngołum epi ełe nge, Gos sinim
wumb kun ka nił im ełe nge, sinim wumb
king mił, tep er mułmba.

18 Yi mił erang kin, wu endeim Andam oł
kis erim ełe nge, kumep kis wumb pei sik
kin, kułngii. Yi mił ku, wu endeim Krais
eim oł kun ka erim ełe nge, wumb pei oł
kis enjing, eim kil ngopu, si kindpi kin,
noman konj ngurum. Ngang kin, wumb
sik kunum kunum konj mułngii. 19 Yi
erang, Andam Gos ek ekii sinerim ełe nge,
wumb pei kin oł kis oł ei tonu om. Yi mił
ku, Krais Gos ek ekii sirim ełe nge, wumb
pei Gos kin wumb kun ka mołmun, nimba.

20 Pe nga, Gos lo ek wumb ngurum ei
erang kin, wumb en enim oł kis erik mił
ei, owundu mendpił tonu om. Ba Gos nge
noman ka ngopu ei, wumb oł kis enjing
oł ei, to mani kindim. Kindang kin, Gos
nge noman ka ngopu ełim oł ei, owundu
mendpił tonu opu pim. 21 Yi mił peng
kin, wumb oł kis ełmin oł ei, dinga kis
peng kin, wumb koltmun oł ei kin tep er
mołum. Ei yi mił ku, pe Gos noman ka
ngopu erang kin, sinim Gos kin oł kun ka
er mołmun. Mołamin kin, sinim Owundu
Jiisas Krais kin, sinim noman konj kunum
kunum mułmun nge nipi ngurum. Ngang
kin, Gos nge noman ka ngopu ei, dinga
owundu tonu opu kin, tep er mułmba.

6

Oł Kis Ełmin Oł Ei, Sinim Kulnjpun Ba Sinim Krais Kin Konj Mendpił Mołmun

1 Sinim nga nipe ek nimin? Sinim oł
kis minj er moł pamin kin, Gos noman
ka wii ei, tonu owundu mendpił omba.
Sinim ek yi mił nimin min? 2 Ei mon
mendpił! Sinim oł kis ełmin oł ei, sinim
kulnjpun. Ei nge, sinim nimbił erpin
kin, nga oł kis er mołpun bin? 3 Sinim
Krais Jiisas kin dambiltpin ende pupun,
noł pinjpin kin, kunum ei, sinim Krais kin
ouni kołpun kin, eim kin ende noł pinjpin.
Enim ei piinanmin min? 4 Sinim noł pepin
ngunjpun kin, ei pułe yi mił, sinim Krais
kin dambiltpin ende pupun, kulnjpun. Pe
nga, Gos eim Krais kin, sinim ouni tukpu
tum. Tang kin, Krais kołpu, nga Arim Gos
eim dinga wii eim sipi, angpi tonu opu,
nga konj mołum. Mułang kin, sinim yi
mił ku, nga sinim angpin tonu opun, nga
noman konj sipin, er endmin ku.

5 Yi mił, sinim Krais kin dambiltpin ende
pupun, eim kułum mił, sinim yi mił ku,
kułmun. Keimi, yi mił ku, nga sinim eim
kin ende pupun kin, eim konj tonu om.
Sinim yi mił ku, konj tonu opun mułmun.
6 Yi mił erang, sinim piinmin ei, sinim

ngenj noman ok nge ei, Krais kin ouni, ond peri ełe nil to pendinjpin. Yi mił erang, sinim ngenj ełe oł kis ełmin oł ei nge, dinga sinim kin ambił gii ni mułum ei, si kindpi kin, poru nimba. Yi mił erang, oł kis ełmin oł ei, sinim kin, nga ambił gii ni, tep enermba mon. 7 Nimbił erang, wumb endi kołpu poru nim ei, nga oł kis dinga ełe, wu ei ambił gii nga ninermba, mon! 8 Ba sinim Krais kin ouni kulnjpun kin, kapłi nga sinim pii gii nipin, Krais kin ouni nga, konj kunum kunum mułmun. 9 Nimbił erang, sinim yi ni piimin ei, Krais kołpu, nga angpi tonu opu kin, konj mołum. Mołpu kin, nga kulermba mon. Wumb koltmun oł dinga ei, nga Krais kin to mani kindpi kin, tep mulermba, mon! 10 Yi mił, Jiisas kułum oł ełe nge, yi mił Jiisas wumb oł kis ełmin oł ei nge, dinga to mani kindpi kin, kunum endeim minj kołpu, poru nim. Ba pe akip, Jiisas eim noman konj mołum ełe nge, kunum kunum Gos embe ambił tonu kindpi, mołum. 11 Yi mił ku, enim komb se piingii ei, en enim oł kis ełmin oł ełe kin, kołpun mołmun. Pe oł kis dinga ei, enim kin nga ambił gii ninanim, mon! Ba akip, enim Krais Jiisas kin dambiltik ende puk kin, Gos embe ambił tonu kindpin kin, konj kunum kunum mołmun.

12 Pe nga, oł kis ełmin oł ei, enim kan wiik tangin kin, enim ngenj ełe, ambił gii nipi, nga tep enermba, mon! Yi mił peng kin, enim ok nge ngenj noman ełe oł ei, nga ekii sinerngii, mon! 13 Nga enim nga simb angił nin, epi ei, nga wak tangin pupu kin, oł kis nge oł ei, ekii sik kin, kapłi oł kis nga enerngii, mon. Ba enim nge noman, kin simb angił ni, epi pei, Gos kin ngungii. Yi mił, wumb endi Krais kin kołpu kin, nga tonu konj mołpu kin, noman konj simba. Seng kin, nga sinim nge simb angił ni, epi pei Gos ngumun ełe nge, Gos nge oł kun ka oł ei, erik kin, molk pungii. 14 Pe yi mił, oł kis ełmin oł ei, nga enim kin dinga kindpi kin, tep nga enermba mon. Nimbił erang, pe enim lo ek ełe nge kos owundu ngopu ei, mandring mulałmin mon; ba enim Gos nge noman ka ngołum ełe nge, mandring molk pungii.

Wumb Oł Kun Ka Kongun Wii Ełmin

15 Yi mił, pe sinim nimbił oł ermin? Sinim lo ek ełe nge, kos owundu ngopu ei, mandring pupun mulenjpin kin, sinim kin nga tep enerim mon; ba Gos noman ka ngołum ei, sinim mandring pupun mulnjpun kin, kapłi sinim oł kis nga ermin min? Ei mon mendpił! 16 Ei keimi, enim ei piinanmin min? En enim nge ngenj nin, epi wu eipi kin, ek ekii sik erik kin, wu ei, en enim tep er mułang kin, kapłi wu ei kin, enim kongun wii wumb mił mułngii. Ei yi mił ku, enim oł kis ełmin oł ei kin, kongun wii wumb mił mułngii. Molk kin, enim kułngii oł ei singii ku. Min mon pim kin, enim Gos nge oł ekii sik kin, Gos eim kin kongun wii wumb mił, kun ka er mułngii. 17 Ba Gos kin noman ka piik ngungii. Ok enim oł kis ełe kin, kongun wii er mulnjung. Ba akip Gos eim enim sipi orung seng kin, eim kin mandring mołmun. Mołangin kin, enim noman tuk ełe Gos ek keimi kun ka ekii sik kin, puk er mołmun. Ełe nge, enim Gos kin ka piik ngungii. 18 Pe Gos enim oł kis ełmin oł ei nge, kan ngo pendnjing ei, si tor seng kin, enim wii molk kin, Gos nge oł kun ka ełmin oł ei nge, kongun wii er molk pungii. 19 Na enim dinga sinałmin mei wumb kin, ek yi mił nind. Nimbił erang, enim dinga sinałmin mei wumb noman ełe, ekii sip nind. Ei yi mił, ok enim nge ngenj orung nin, epi sipik, noman ok nge oł penj oł ei, kongun wumb wii mił mulnjung kin, enim oł kis penj pei pei enjing. Yi mił erang kin, pe enim ngenj orung nin, epi pei ei sipik, oł kun ka oł ełe kin, kongun wii wumb mił ngok erngii. Erik kin, enim Gos nge oł kun ka oł konj mendpił, tonu wang kin, mułngii.

20 Yi mił, ok kunum ei, enim oł kis ełmin oł ei, kongun wii erik mulnjung. Kunum ei, enim oł kun ka oł ei, kan ngunerim, mon; ba enim oł ei kin, wii mił mulnjung. 21 Ba kunum endi, enim oł kis ełmin oł ei, nipe epi ka endi siłmin ei nge, akip enim singambił sinmin? Pe enim oł kis enmin oł ei nge, kumep ei enim kułngii. 22 Ba pe, Gos enim oł kis nge, kan ngii mił mulnjung ei tor sim. Sipi kin, sinim Gos eim nge

kongun wii wumb mił mundum. Ełe nge, epi pułe yi mił tonu onum. Wang kin, enim oł kun ka er molk kin, nga ekii se noman konj singii ei, kunum kunum molk pungii. 23 Yi mił, oł kis ełmin oł ei nge, kumep ei kułngii. Ba Gos eim nge epi ka wii ei, sinim wii ngum epi ei, noman konj kunum kunum mułmba. Noman konj ei, Krais Jiisas sinim nge Owundu kin tonu om.

7

Wu Amb Siłmin Ek Ekin Endi

1 Engnan noł, na ek ei nip enim ngond ei, enim lo ek ełe piiłmin wumb kin nind. Kunum ełe, wu endi konj mułmba kunum ełe minj, wu ei lo ek ełe mandring mołpu kin, tep er mułmba. Enim ei piinanmin nimin? 2 Kapłi yi mił, amb endi wu pang, wam konj mułum kin, kapłi lo ek ei, amb kin wam dambiltpi ende kindnim. Ba wam kułum kin, kapłi lo ek ei ok se ende kindim lo ek ei, nga wu amb tał ei, se ende kindnanim mon. 3 Yi mił, pe amb endi eim wam konj mułang kin, eim wam mani kind si kindpi pupu kin, wu eipi endi pum kin, amb ei eim oł kis erpi kin, wam kin kun ka mulałim mon. Ba amb eim wam kułang kin amb ei, lo ek ei, eim ambił gii ninermba mon. Eim wii mułmba. Mołpu kin, amb ei, eim nga wu endi eipi pum kin, eim oł kis enermba mon. 4 Yi mił ku, engnan noł, enim Krais kin dambiltik ende punjung. Kunum ełe, enim lo ek ełe kulnjung. Kułangin kin, lo ek ełe, enim nga ambił gii ninerim mon. Ei yi mił, enim wu eipi kin puk mołmun. Enim wenjing mił Krais eim tukpu ełe, tonu angpi opu kin, nga konj mołum. Mołang kin, sinim Gos eim nge oł kun ka oł ei, er mołamin kin, mong mił topu erang kin mułmba. 5 Yi mił ku, ok kunum ełe, sinim noman ngenj ok nge oł kis ełe, tonu wang kin, ekii sipin er mulnjpun. Nga kunum ełe, lo ek ełe erang kin, sinim oł kis nga pei tonu wang kin, er mulnjpun. Ełe nge, sinim ngenj ełe, kongun er pang kin, sinim kułmun oł ei mong mił topu, ei sinim kin tonu om. 6 Ba akip, sinim kułamin kin, lo ek ei, sinim nga ambił gii ninanim, mon! Sinim wii mił mołmun. Nimbił erang, sinim ok kunum endi ei, lo ek dinga ei, sinim kan ngo pendim. Ba pe, sinim kongun enmin ei, sin noman tuk konj ełe nge enmin. Ełe nge, sinim lo ek mon ok nge ełe, ekii sinanmin mon. Ba pe, sinim Gos Gui Ka nge oł konj ei, sinim andan tang kin ekii sinmin.

Jura Lo Ek Kin Oł Kis Ełmin Ek Kin

7 Pe nga, sinim nipe ek endi nimin? Jura lo ek ei, oł kis nimin min? Ei mon mendpił! Ba lo ek ei, na oł kis oł andan tunenełang kin, na kapłi piinenełamb. Ei yi mił, lo ek yi ninim, “Nim wu eipi nge epi ei, bun bun kulenjii mon.” Yi mił ku, lo ek ełe, na kin yi ninerim kin, kapłi na kan bun bun sinmin ei, sinenełamb. 8 Ba oł kis ei, lo ek ełe kin andłam ei, tonu om. Wang kin, bun bun kultmun oł kanim kanim ei, na noman tuk ełe, tonu opu er mołum. Ba lo ek ełe, pinenełang kin, kapłi oł kis ei, koltmun oł yi mił piłang. 9 Yi mił, ok na Jura lo ek ei, na kin pinerim kunum ełe, na konj muls. Ba ekii se, Jura lo ek na kin tonu wang kunum ei, oł kis ełmin oł ei, nga angpi tonu opu, konj mułum. Mołpu kin, na noman tuk ełe topu kundang kuls mił enim. 10 Nga Jura lo ek ełe nge, wumb noman konj ngumba mił enim; ba na konj mił lo ek ei, na kos erpi ngopu kin, to kundmba mił enim. 11 Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, lo ek ełe kin, andłam kan sim. Sipi kin, Jura lo ek ei kongun erpi, na kin kend topu ngum. Ngang kin, Jura lo ek yi mił erpi kin, na kos owundu ngopu ei, na to kundmba nge mił enim.

12 Yi mił erang kin, Gos lo ek Jura ngum ei, kun ka mołum. Nga Gos ek dinga pei ei, kun ka ni, kun ni, ka wii mołum ku. 13 Ei nipe mił pałim? Pe lo ek ka wii ei, na topu kundang kin, na kuls min? Ei mon! Oł kis ełmin oł ei, na to kundang, na kuls. Yi mił erang, oł kis ełmin oł ei, peni ełe tonu om. Oł kis ei, oł kis mendpił! Ei lo ek ka wii ei sipi, kongun erpi kindang kin, oł kis koltmun oł ei, tonu om. Wang kin, lo ek ei, na oł kis pułe ei, andan topu ngum ei, oł kis mendpił.

Oł Kis Ełmin Oł Ei, Wumb Noman Tuk Ełe Kan Ngonum

14 Sinim piinmin, Jura lo ek ełe, Gos Gui
Ka nge epi pałim. Ba na nam ngenj ei,
mei wumb ngenj pałim. Peng oł kis ei, na
ambił gii nipi, kan ngopu, tep er mołang
kin, na eim nge kongun erip moł. 15 Keimi,
na end epi ei, pułe ei piinand. Yi mił,
na epi endi noman ngop ermbii ni piind
epi ei, na enand mon. Ba epi, na noman
ngonand epi ei, na kunum kunum end.
16 Pe nga, na epi endi enermbii ni piinj epi
ei, na end; kapłi na oł ei nge, na yi nił, 'Lo
ek ei kun ka pałim,' nił. 17 Yi mił erang,
pe oł ombu kun ka pinałim oł ombu, nam
enenj, mon; ba oł kis ełmin oł ei, na kin tuk
mołpu enim. 18 Yi mił, na yi ni piind oł kun
ka ełmin oł ei, na nge noman ngenj ok nge
ełe, tuk mulałim mon. Ba na noman ełe
piind epi oł kun ka ei, na ermbii ni piind;
ba na ermbii, kapłi enanim mon. 19 Yi mił,
na epi oł kun ka ermbii ni piind oł ei, na
enand. Yi mił enarip kin, na epi oł kis
enermbii ni piind oł ei, na end. 20 Yi mił,
na kunum kunum epi endi enermbii ni
piind epi ei, enj kin kapłi ei na nam enand
mon. Ba yi mił, oł kis ełmin oł ei, na noman
tuk ełe mołpu enim.

21 Yi mił erang, na kenj ei, lo mił epi oł ei,
kongun yi mił erim. Kunum endi, na epi
nipe kun ka ermbii ni piind ei, oł kis ełmin
oł ei, mendpił mołpu kin, na kin mandi
mołpu, ambił gii neng kin, na ermbii mił
nenj? Ei kapłi enanim mon. 22 Yi mił, na
nam noman tuk ełe, Gos lo ek ei ekii sip,
ermbii ni, noman ełe ka piind. 23 Ba pe,
na kand ei, lo ek eipi endi na ngenj tuk
ełe, aninga kopur pałim. Lo ei, na noman
tuk ełe, ok pim lo ei kin, nga Gos nge lo
ek konj, na ekii sip piinj lo ek ei kin, opu
orung orung enmbił. Pe lo ek oł kis ełmin
oł ei, na kan ngopu, ambił gii nipi, dinga
erim. Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, na
ngenj tuk ełe aninga kopur piram kongun
er pałim. 24 Keimi, na wu noman embin
kis pałim wu moł. Wumb nii endi, na nge
ngenj kułmba ngenj ei, si kindmba? 25 Pe
na Gos kin, sinim Owundu Jiisas Krais, na
oł kis ełmin oł ei, si kindang, wii mołup kin,
noman ka wii piip ngond. Ei nam oł yi
mił pałiłim. Peng kin, nam Gos lo ek ei
mendpił, na noman tuk ełe, ekii sip kin
moł; ba na nge ngenj ok nge ełe, lo ek oł kis
ełmin oł ei, ekii sip kin, kongun er mołum.

8

Gos Gui Ka Noman Konj Ka Ngołum

1 Yi mił erang, pe wumb nii endi Krais
Jiisas kin dambiltpi ende kindim wumb
ei kin, Gos kos owundu piipi, mok topu,
oł kis nge kumep kis ei, Gos ngunermba,
mon! 2 Nimbił erang, Gos Gui Ka nge
lo ek kongun erpi, na noman konj ka
ngołum. Ngum kunum ei, na Krais Jiisas
kin dambiltipi ende kindpi kin, na lo oł kis
ełmin oł ei nin, koltmun oł ei nin, na sipi
kin, wii kindang moł. 3 Yi mił, sinim ngenj
noman ok nge ei kin, lo ek ełe nge dinga
enenełang, Gos eim oł yi mił erim. Erang
kin, lo epi ei, lo ek kun kapłi enenełang,
ba Gos ei eim yi erim. Erpi kin, ełe nge
oł kis si kindim. Si kindpi kin, Gos eim
nge kingam Jiisas kindang, mei mani opu,
sinim mei wumb tałpi erang kin, oł kis
ełmin wumb mił mułum. Mołpu kin, Krais
nge ełe Gos sinim oł kis ełmin oł kumep
ei, kołpu kin, sipi orung sim. 4 Gos yi
mił erang kin, ełe nge lo ek ei, oł kun
ka mił tonu opu pimba. Nimbił erang,
pe sinim nge ngenj noman ok nge oł ei,
sinim andnanmin mon. Ba pe sinim Gos
Gui Ka kin dambiltpin ende pupun kin,
ouni andinmin. 5 Yi mił, pe wumb nii
endi, eim ngenj ok nge ełe oł kis endmba
ei, eim noman ełe ei, ngenj ok nge kin,
minj piipi endmba. Ba wumb nii endi
Gos Gui Ka noman ełe, ekii sipi, oł kun
ka ermba wumb ei, en enim noman ełe,
Gos Gui Ka ek nimba mił ekii sik, piik kin,
andik mułngii. 6 Pe wu endi ngenj ok nge
ełe oł kis ełmin oł ei, eim noman tuk ełe
pim kin, wu ei kułmba. Ba nga wu endi,
eim Gos Gui Ka nge oł ei ambił gii nipi
mułum kin, kapłi wu ei, noman konj sipi
kin, noman emin peng mułmba. 7 Ei yi
mił, wu nii endi, eim ngenj ok nge noman
ełe ekii sipi mułum kin, wu ei Gos kin opu
orung erpi mołum. Nimbił erang, wu ei
eim Gos lo ek ei mandring molałiłim mon.
Ei yi mił, kapłi enermba mon. 8 Wumb
nii endi eim ngenj ok nge ełmin oł ei erpi,
mułum kin, wumb ei Gos eim noman ełe

kun ka erngii mił, ei kapłi enerngii mon.
9 Ba akip, enim ngenj ok nge ei, ekii sik
enanmin mon. Ba pe enim Gos Gui Ka
nge oł ełe, ekii sik, er mołmun. Mułangin
kin, keimi Gos Gui Ka enim noman tuk
ełe mułmba. Ba pe wumb nii endi, Krais
nge Gui Ka eim noman tuk ełe mulerim
kin, wumb ei Krais nge wumb tiłap ende
mił mon. 10 Ba Krais enim noman tuk ełe
mołpu nim kin, enim noman tuk ełe gui
konj mułmba. Nimbił erang, enim Gos nge
ningił ełe, wumb kun ka mołmun. Yi mił
ku, enim ngenj ok nge ełe, oł kis ełmin
oł ei, enim kin erang, kulnjung. Nimbił
erang, oł kis ełmin oł ei, enim kin ngenj
ok nge ełe pałim. 11 Pe yi mił, Gos ei eim
Jiisas kołpu pim ei eim sipi kindang kin,
nga angpi konj mołum. Nga Gos nge Gui
Ka ei enim noman tuk ełe mułmba ei, kapłi
eim Jiisas Krais kołpu konu sipi kin, nga
konj kindang mołum. Ei eim, enim nge
ngenj ełe noman konj ei, yi mił ku, enim
ngumba. Ngang kin, eim Gui Ka je erang
enim noman tuk ełe mołum.

Gos Gui Ka Erang Sinim Gos Nge Kingam Noł Mołmun

12-13 Yi mił erang kin, engnan noł, enim
ngenj ok nge ełe nge kumep endi ngok,
orung kindngii ei, endi sinałim mon. Ba
enim ngenj ok nge oł ei kin, ekii sik, er end-
injing kin, kapłi enim kułngii. Ba enim Gos
nge Gui Ka nge dinga ei sik kin, enim ngenj
ok nge oł ei, to mani kindngii. Kindik
kin, kapłi enim noman konj sik, kunum
kunum mułngii. 14 Wumb nii endi, Gos Gui
Ka nimba mił ekii sipi, endim kin, wumb
ei Gos nge kingam noł mendpił mułngii.
15 Keimi yi mił, enim gui endi enim sinjing
ei, er kan mił ngang kin, enim kin ngum
ei, enim sipi kindang, eim kin kongun wii
enmin. Enmin kongun ei, enim mund
mong kulerngii, mon! Ba enim Gos Gui
Ka ei enim sinjing ei erang kin, enim Gos
nge kingam noł mułngii. Molk kin, Gos
Gui Ka nge dinga ei enim kin peng, Gos
kin prei erik ngok kin, enim eim kin yi
nił min. “Arnan na nge Arnan,” pa nił min.
16 Gos Nge Gui Ka eim sinim kin noman
tuk gui ei dambiltpi ende pupu paki topu
kin, eim ek dinga nipi yi nim. “Enim Gos
nge kingam noł mołmun,” pa nim. 17 Pe
sinim Gos nge kingam noł mulnjpun kin,
kapłi sinim Erinjpin Gos nge epi, ek keimi
dinga nipi, ngumbii nirim mił epi ei, simin
ku. Keimi, sinim Gos eim epi ka wii pei
simin. Sipin kin, Krais ngum epi ei simin.
Krais kin ouni simin. Ba nga sinim Krais
eim nge ngenj kumbii sim mił yi ku sinim
simin. Sipin kin, sinim eim kin ouni ekii
se eim nge tiłang ka wii owundu ei simin
ku.

Ekii Se Sinim Gos Nge Tiłang Owundu Simin

18 Na keimi ni piind, sinim ngenj kumbii
sinmin ei, epi wii mił. Ba Gos nge
tiłang owundu ka wii ei, Krais kin ngum
epi ei mił, sinim yi ku simin. Ełe nge,
tiłang ka wii ei, ekii se Gos sinim kin
andan tumba. 19 Yi mił, Gos epi kanim
kanim ya mani mei ełe ok eririm epi ei,
akip kui er mołmun. Mułamin kin, Gos
kunum owundu tonu omba kunum ei, eim
kingam noł andan tang, peni ełe wang kin,
enim kanik piik, erik mułngii. 20 Yi mił,
Gos ya mani mei ełe epi kanim kanim ok
eririm epi ei, ekii se kis mołpu kin, epi
wii kun mił pinerim mon. Ełe nge, en
enim nge noman ełe yi mił enerik mon.
Ba Gos eim nge noman ełe yi piipi eririm.
Erpi kin, Gos eim kos owundu piipi, eim
kin mandring kindpi mułang kin, ekii se
oł tonu omba ei nge, kui erik mołmun.
21 Nimbił erang, Gos eim epi kanim kanim
pei eririm epi ei, ambił gii nipi mołum
epi ei, to kis erpi mołum konu ei, to tor
seng kin, wii mołmun. Mułangin kin, Gos
nge eririm epi pei ei, wii kun ka molk
kin, nga Gos nge kingam noł nge tiłang
ka wii ouni sik er mułngii. 22 Sinim yi ni
piinmin, Gos ya mei ełe epi kanim kanim
pei eririm epi ombu, ngenj kumbii sik, ke
nik, tor kindinmin ei mił, amb kangił buł
tang mengingii enmin yi mił pepi wang
kin, akip yi mił ku pałim. 23 Ba ya mani
mei ełe epi kanim kanim pei, Gos eririm
epi ei mendpił mon. Ba yi ku, sinim Gos
Gui Ka ei, sinim noman tuk ełe, kuni mong
kumna mił aka pin sinjpin. Pe sinim yi ku,
ngenj kumbii sipin, ke nipin, Gos eim kin
sinim kui erpin mułamin kin, Gos kunum

ei sinim eim kingam noł mił erpi kindang kin, kui er mołmun. Kunum ełe Gos sinim ngenj noman tuk pei erpi kindang kin, sinim sipi orung simba. 24 Gos sinim sipi orung sim ełe nge, sinim kui er mołmun. Pułe yi mił, sinim epi nipe endi sinałim epi ei, simin ni piipin kui er mołmun. Ba wumb nii endi, epi endi simbii ni piimba epi ei sim kin, nga kui er mułmba min? Ei mon! 25 Ba pe sinim epi nipe endi simin ni noman dinga piinmin epi ei kinenjpin kin, kapłi sinim nipe epi endi simin ni piipin ei, kunum olt kinan kui er mułmun.

26 Yi mił ku, sinim noman dinga pinermba wumb ei, Gos nge Gui Ka ei opu sinim kin paki tołum. Nimbił erang sinim nipe oł mił endi prei erpin kin, nga sinim epi nipe endi kii sipin simin nipin prei ermin ei sinim piinanmin. Ba Gos Gui Ka sinim nge nipi, eim prei dinga erpi kin, Gos kin ngonum ei sinim piinanmin ek ei, Gos kin kii sipi ngang kin, sinim paki tołum. 27 Nga Gos eim sinim wumb noman tuk ełe, piipi kanpi enim. Nga Gos eim Gui Ka epi nipi endi piinim ei, Gos piipi kanpi enim ku. Nimbił erang Gos Gui Ka prei erpi, wumb nii endi Krais nge tiłap mołmun wumb ei kin, Eim Gos noman ełe prei ermba ni piinim mił erpi kin sinim paki tołum.

28 Sinim piinmin, Gos epi kanim kanim pei sipi tikandi kindpi kin, kongun kun ka erpi, wumb nii endi Gos eim kin noman ka piipi ngonmun ei, yi mił enim. Wumb ei, Gos eim noman ełe yi ni pendrim mił wumb ei, Gos eim kin sipi orung sim. 29 Nimbił erang wumb nii endi, kumb ok Gos eim ni piirim mił, eim noman ełe yi ni pendrim ku. Gos eim si orung sipi erang kin, ok eim nge kingam Jiisas mołum mił mułngii. Molk kin, Krais eim kumb se wu num mułang kin, nga wumb nii endi Gos kin pii gii ninjing wumb ei, eim angim noł ekii mił mułngii. 30 Wumb nii endi, kumb ok Gos eim si orung simbii ni pendrim mił wumb ei, eim sipi orung sim. Seng yi ku wumb ei Gos eim kin ‘Wumb kun ka.’ nipi mundum. Mundum wumb ei, Gos eim wumb kun ka nipi wumb ei, Gos eim nge kingam noł mił, tiłang dinga ka wii ei mok to ngum ku.

Gos Noman Ka Ei Sinim Kaimb Sipi Ngonum

31 Gos epi kanim kanim pei sinim kin eririm ei, sinim nipe ek nimin? Pe Gos sinim kin mołpu kin, sinim epi kanim kanim paki dinga topu erim kin, wumb nii endi sinim kin opu orung erpi ngumba? 32 Gos eim nge kingam eim kin, ambił gii ninerim mon. Ba Gos eim nge kingam sinim wumb pei paki tumba nge kindim. Yi mił erang, Gos kingam sinim kin wii ngum kin, kapłi nga eim sinim epi kanim kanim pei Krais eim kin ouni sinim kin epi pei ngunermba min? 33 Wumb nii endi Gos eim sipi orung seng mołmun wumb ei, nga wumb eipi endi ok kapłi kos piik kin, opu orung erik ngungii min? Ei mon! Gos eim mendpił sinim wumb kun ka mołmun, ninim. 34 Yi mił, wumb nii endi kapłi wumb eipi kin kos piipi, mok tumba min? Ei mon! Ba Krais Jiisas eim kołpu kin, nga Gos sipi kindang kin, angpi tonu opu nga konj mołum ku. Pe eim Gos kin angił tundung orung kun mołpu kin, nga sinim paki tumba nge Gos kin prei dinga erpi, ngopu mołum. 35 Wumb nii endi Krais nge noman ka ei sinim kin ngum ei to si kindmba? Oł embin tui sinim kin tonu omba min; nga ngenj kumbii simin min; nga wumb sinim kin kepii tok oł embin tui ngungii ei min; nga sinim kuni tumba min; nga sinim alap nin, epi sinałim min; nga epi kis kombur sinim kin to kis ermba min; nga wumb sinim kin opu erik to kundngii min; nga oł kanim kanim ombu pei, sinim nge noman ngołum ei, sinim Krais to tor si kindngii min? Ei mon mendpił! 36 Gos ek ka ei ok mon poł pendim mił yi ninim.

“Pe sinim Krais nge wumb tiłap mułamin
ełe nge, kunum kunum wumb eipi
sinim to kundmun mił nik erik erik
enmin. Yi mił, wumb ei sinim kung
siipsiip to kondułmun mił sinim yi
ni kaniłmin.”

37 Ei mon! Sinim dinga peng kin, oł embin tui epi ombu kanim kanim pei to mani mendpił kindinjp kindinjpin. Ełe nge, Krais nge dinga ei, sinim kin ngum ełe nge Krais eim kaimb sipi, sinim kin noman ka ngum. 38-39 Yi mił erang, na keimi ni

piind ei, epi endi Gos eim noman dinga ka ei, sinim to eipi kapłi kindnermba, mon! Kułngii oł ei min; nga konj oł ei min; nga Gos nge enjel ei min; nga muł mei ełe peng erik tep mołmun wumb ei min; pe sałim epi ei min; nga ekii se mendpił tonu omba epi ei min; nga dinga kanim kanim ei min; nga mei tondrung epi ei min; nga ya mei mundrung epi ei min; nga epi eipi endi Gos kanim kanim ya mani mei eririm epi ei min; epi ei pei, Gos noman ka sinim wii ngum ei kapłi si kindnermba mon! Gos noman ka ei Krais Jiisas sinim nge Owundu kin tonu om.

9

Gos Kin Eim Nge Tiłap Wumb Esrel

1 Na ek keimi nind. Na Krais nge wu na ek kend tunand mon. Gos nge Gui Ka ei, na noman tuk ełe paki topu kin, na noman ngołum. Yi ku, na noman tuk ełe piimbii ek ei, Gos Gui Ka ni ngołum. 2 Yi mił, na noman tuk ełe embin owundu pepi kin, na nge wumb tiłap miyem ende Jura wumb kin, na noman tuk ełe kumbii owundu kunum kunum pepi pupu kin, poru ninanim mon. 3 Yi mił, na kapłi erim kin, na en enim piip kin, na Krais wakin top mani kind si kindip yi enj kin, kapłi Gos na kos owundu piipi kin, na sipi dup konu kis ełe kindmba ełe nge, na nge wumb tiłap miyem ende Jura wumb ei, Gos sipi orung simba. 4 En enim Esrel wumb, Gos nge wumb tiłap se mundum. Mundang Gos eim erang kin, eim nge kingam noł mułangin kin, eim nge noman dinga tiłang owundu ei kenjing ku. Nga Gos eim ek dinga nipi pendrim ek ei ni ngopu kin, nga Gos eim lo ek ni ngopu kin; nga enim Gos keimi kin men tołmun oł ei nin; nga Gos ok ek keimi nipi ngumbii nirim epi ei sinjing ku. 5 En enim kumb ok kupenjpin noł Eiparam, Aisak, Jeikop nge tiłap ende ełe nge, en enim tonu onjung. Ok tiłap ełe nge, Krais ya mani mei ełe opu, eim mei wu mendpił, wumb ei nge tiłap ende mułum. Mułang kin, pe eim epi kanim kanim pei Gos tep er mołum. Eim Gos mendpił! Kapłi sinim eim embe kunum kunum ambił tonu kindmin, keimi!

6-7 Ba na ek nind ei, Gos ok ek keimi ni pendim ek ei tonu onanim, pa ninand mon. Nimbił erang, wumb tiłap kopur, Esrel wumb kin tonu onjung. Ok wumb tiłap ei Esrel nge wumb tiłap mendpił mon. Yi mił ku, Eiparam nge tiłap wumb aninga kopur eim kin tonu onjung; ba wumb ei, Eiparam nge kingam noł mendpił mon. Gos ek yi nipi Eiparam ngum, “Aisak nge wumb tiłap mendpił ei, ninim nge wumb keimi mendpił mułngii,” pa nim. 8 Ei pułe yi mił, kangił ya mani mei ełe wumb ngenj ełe mengk tor kindinmin kangił ei, Gos nge kingam noł mendpił mon. Ba pii gii wumb kangił ngenj ełe mengk tor kindinmin ei, Gos eim ok ek keimi ni pendrim mił menginmin ei, Eiparam nge wumb tiłap keimi mendpił mołmun. 9 Yi mił, Gos ok ek keimi ni tor kind pendrim mił ek yi ninim. Kunum ełe, nga kung ngii ełe na orung ombii ni pendinj kunum ei, amb Sera kangi endi mengmba.

10 Ba ei mendpił mon ku! Nimbił erang, amb Riipeka nge kangi tał erinjngił endeim eim sinim kupenjpin Aisak. 11-12 Ba Gos eim noman ełe, ok ni pendim mił mendpił, eim kangił endi to mundum. Nga Gos yi nipi, amb Sera ngurum, “Kangi kumna Eiso eim mołpu kangi ekii Jeikop eim ek nimba mił ekii sipi kin, eim kin kongun erpi kin, yi ermba. “Gos kumb ok ek yi ni pendrim mił, ekii se kangi tał mengim ei, eł ełip kis min ka endi erngił ei, Gos kangił nii endi eim noman ełe ermba ni to mundum mił erim. Ei eim kongun wu Jeikop, epi endi ermba mił ei piinerim mon. 13 Yi mił, Gos kumb ok, ek ka mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Na wu Jeikop kin noman ngond, ba na wu Eiso kin noman ngonarip kin, opu orung erip ngond.”

14 Yi mił, sinim nipe ek endi nimin? Sinim Gos oł kun ka endi enanim pa nimin min? Ei mon mendpił! 15 Yi mił, Gos Moses kin ek yi nirim, “Na wumb nii endi kin, noman ka ngumbii wu ei, kapłi yi erip kin, noman ka ngumbii. Nga na wu endi kin kaimb sinj kin, kapłi yi mił na kaimb simbii ku.” 16 Yi mił peng kin, Gos noman kaimb siłim oł ei, wumb en enim noman ełe, epi ei simin ni piinmin mił

ei, sinerngii mon. Ba Gos eim noman ełe piiłim mił, wumb kin kaimb sipi ngołum.
17 Yi mił, ok Gos ek ka ei mon poł pendrim
mił, King Pero kin nipi ngurum. “Na nim
kin epi enj ei, nim king owundu mołun
pułe ei, na nim si kindamb mołun ei nge,
na nge noman dinga ei nge, andan tamb
kin, wumb pei keningii. Kanik kin, na nge
embe ei, wumb mei konu orung orung pei
ambił tonu kindngii. Ełe nge mendpił, na
nim king mundunj,” pa nirim. 18 Yi mił
peng kin, Gos eim wumb nii endi kin, eim
noman ka ngumbii ni piiłim mił ei, kapłi
eim wumb ei kin, eim noman ka piipi kin,
kaimb si ngołum. Nga Gos wumb nii endi
kin, noman tuk dinga kis pengłi niłim mił,
kapłi Gos eim noman ełe, wumb ei kin,
noman tuk dinga kis pengłi niłim mił ełim.
Nga Gos eim noman ełe ermbii ni piimba
ei ermba ku.

Gos Nge Popuł Kis Kin Nga Noman Ka Kin

19 Enim wumb endi na kin ek yi nimba.
“Ei yi mił kapłi nimbił erang Gos wumb
ołkis enmin ninim. Nga wumb nii endi
Gos noman ełe to eipi kindmba?” 20 Ba ei
nim wu nii endi dinga pukun kin, Gos kin
ek ngokun ek ni orung kindnjii min? Ek
ekin endi yi mił pałim. Kapłi mei nganmbi
ming endi mił wu endi erim kin ek yi
nimba? “Nimbił erang nim na yi mił en?”
nimba. 21 Pe wu endi mei nganmbi sipi
kin, ming ełim wu endi eim mei aninga
kopur sipi, ming tał erim. Wu ei ming endi
kongun ka ełim ming ka erim. Nga endi
ming ka mon, ei kongun wii mił ming endi
erim. Erim ei kapłi min mon?

22 Gos ołerim mił ei kapłi min mon?
Gos eim popuł kis pim popuł ei, peni ełe
tor kindmba enim kindang kin, wumb Gos
nge noman dinga ei piik kun erngii. Pe
nga, wumb ming mił wumb ei, mandi dup
konu ełe ngenj kumbii singii er mołmun.
Ba Gos eim wumb ei kin, kunum olt kanpi
wiik tang kin, wumb molk punmun. 23 Yi
mił erang, Gos eim noman ełe, tiłang
owundu pei ka wii ei, sinim wumb pei kin
noman ka andan topu, ngo tor kindrim.
Kindpi kin, wumb ming mił nii endi, Gos
eim kin ok sipi mundrum wumb ei kin,
noman ka piipi, kaimb sipi ngurum wumb
ei, Gos nge tiłang owundu ka wii singii.
24 Sik kin, sinim mendpił, Jiisas kin pii
gii ninjpin wumb ei, Gos eim kin sipi
mundrum. Ba ei Jura wumb tiłap mendpił
mon. Ba nga kopur torung wumb tiłap
eipi, Gos eim kin sipi mundrum ku. 25 Gos
ok ek ka ei ek ni tor kindiłim wu Osiya,
mon poł pendrim mił yi ku ninim.

“Wumb nii endi, ok nam wumb mulen-
jing wumb ei, akip nam nge wumb
mułngii, pa ni sip mundmbii. Nga
wumb nii endi, ok nam nge wumb
tiłap mulerangin kin, na noman ka
en enim kin ngunenj wumb tiłap
ei, akip nam nge noman ka ngo sip
mundmbii.”

26 Wumb en enim mulk konu mendpił ełe,
Gos wumb ei kin ek yi nirim.

“Enim na nge wumb mulałmin konu ełe,
Gos kunum kunum konj mołułum
konu ełe enim, nam Gos nge kingam
noł mołmun, pa nimbii.”

27 Gos ok ek ka ek ni tor kindiłim wu
Aisaiya poł pendrim mił Esrel wumb kin
wii dinga topu yi ninim.

“Yi mił peng Jura wumb tiłap ełe ep noł ku
kulta mił pei mołmun. Sinim belt-
min ei kapłi enanim mon; ba Gos
wumb ei kin aninga kopur, eim kin
sipi orung simba. 28 Nimbił erang,
Gos Owundu ya mani mei ełe wumb
ołkis enjing ei, kos owundu piipi,
kumep kis ei sikirpi sipi, wumb ei
kin ngumba.”

29 Gos ek ka ok Aisaiya mon poł pendrim
mił yi ninim,

“Gos eim wumb tonu epin pei mułangin
kin, tep er mołum Gos ei, sinim
wumb kupenjpin noł tiłap aninga
kopur wakin topu, mundnełangin
kin, kapłi sinim Sorom nin Gomora
konu tał ełe kulnjung wumb mił
mułułamin.”

Esrel Wumb Gos Kin Pii Gii Ninenjing Mon

30 Yi mił erang, pe sinim nipe ek endi
nimin? Ek yi mił endi nimin; torung
wumb tiłap eipi ei, en enim Gos nge ołkun ka ei, kongun dinga erik sinenjing
mon. Ba wumb en enim Gos eim kin sipi

mundang kin, kun ka mulnjung. Nimbił erang, wumb ei, en enim Gos eim kin pii gii ninjing ei, sipi mundum. 31 Ba Jura wumb tiłap en enim kongun dinga erik, en enim Gos lo ek ełe, kun ka ei ekii simin nik enjing. Ba en enim Gos nge lo ek ełe, ekii sik enjing ei, kapłi enerim mon mendpił! 32 Nimbił erang en enim kapłi enerim? Yi erang kin, en enim Gos kin pii gii nik, Gos nge oł kun ka oł ei simin nik enenjing mon. Ba en enim kongun dinga erik kin, Gos nge oł kun ka simin ni piinjing wumb ei, en enim Krais ei kom ku mił mołum ei, wumb ei simb kom ku ełe tok bok tunjung. Tok kin, Krais kom ku mił, eim kin pii gii ninenjing mon. 33 Kumb ok, Gos ek ka mon poł pendrim mił ek ei Krais kin yi ninim.

“Enim kanik piik erngii! Ya Saiyan konu
ełe, kom ku mił endi pałim ei, Gos
nge kom ku dinga ei, wumb simb ełe
kep tang kin, en enim erpi to kin-
dang kin, mani pungii ni pendim.
Ba wumb nii endi eim Gos kindim
kom ku kin, pii gii nimba wumb
ei Gos kindim kom ku ek kin, eim
singambił kulermba mon, ba dinga
pupu engmba.”

10

Jura Wumb Tiłap En Enim Gos Nge Oł Kun Ka Ei Sinenjing

1 Na engnan noł, nam noman tuk ełe dinga piind ei, Esrel wumb ei Gos sipi orung simba. Ełe nge, na wumb en enim kin prei erip Gos ngond. 2 Na wumb en enim kin pii kun erip kin, ek ni tor kindind. En enim Gos kin dinga pang kin, ekii simin nik enmin; ba wumb en enim noman ełe, Gos kin piik kun ka enałmin mon. 3 Yi mił erang, wumb en enim pii kun enarik kin, Gos enim wumb kun ka nimba mił, ei pii poł tunanmin mon. Nga en enim noman ełe oł kun ka oł ei ambił tonu kindmin ni piinmin, ba Gos en enim wumb kun ka mołmun nim mił, ei mandring punarik kin, ba en enim noman ełe ekii sik ełmin. 4 Yi mił erang, Krais tonu wang kin, pe Jura lo ek ei mani pupu poru nim. Yi mił, wumb nii endi Krais kin pii gii nik, ekii sik enjing wumb ei, kun ka mołmun wumb nimba.

Gos Wumb Pei Si Orung Simbii Ni Piinim

5 Ei yi mił, Moses ok mon poł pendrim mił yi ninim. “Wumb nii endi, Gos lo ek pei ekii simba wumb ei, Gos kin kun ka se mułmba,” pa nirim. Wumb nii endi Gos lo ek nirim mił ekii sipi mułmba wu ei, konj sipi er mułmba. 6 Ba wumb en enim Krais kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin kun ka mułngii ełe nge yi ninim. ‘En enim kin noman tuk ełe, ek yi piinerngii mon!’ Wumb nii endi eim ei tonu epin konu ełe tuk ba, ełe nge pupu kin, Krais ya mani mei ełe tu wumba. 7 Nga enim yi mił ninerngii mon ku; ‘Wumb nii endi eim mer mei ełe mandring ba,’ ełe nge pupu kin Krais kołpu pałim konu ei, sipi orung tonu tu wumba. 8 Ba Gos ek ka ei nipe ek ninim? Gos ek ka ei enim kin mandi opu sałim ei, enim gupu ełe kin, noman tuk ełe pałim. Peng kin, Gos ek ka sinim ni tor kindinjpin ełe nge, enim pii gii ningii. 9 Yi mił, enim gupu ełe ek dinga ni tor kindik yi ningii, ‘Jiisas eim Owundu,’ pa ningii. Nga enim noman tuk ełe pii gii nik kin, Jiisas kołpu pim kin, Gos eim sipi kindang, angpi tonu opu, nga konj mołum ełe nge. Kapłi Gos enim Jiisas kin sipi orung simba. 10 Yi mił erang, enim noman tuk ełe Jiisas kin pii gii ninjing kin, Gos kin kun ka mułmun. Nga enim gupu ełe, ek dinga ni tor kindnjing kin, Jiisas kin pii gii nimin ełe, Gos enim sipi orung eim kin simba. 11 Gos ek ka Krais kin yi ninim, “Wumb nii endi Eim kin pii gii nimba wumb ei, Eim kin singambił kulermba mon. 12 Yi mił, Jura wumb kin wumb tiłap eipi wumb kin, Owundu ningił ełe molk, ende mił kindinmin. Sinim pei Gos sinim nge Owundu endeim mendpił mołum. Mołpu kin, eim nge noman ka ni, epi ka wii ei, wumb nii endi eim nge embe sipi kin, kii sipi ełmin wumb ei ngołum. 13 Yi mił, Gos ek ka ei yi ninim, “Wumb endeim endeim ni Owundu nge embe kii sik kin, men tok erngii wumb ei, Owundu eim sipi orung simba.” 14 Ba wumb nii endi Jiisas kin pii gii ninełangin kin, nimbił oł mił erik Jiisas kin wii tułangin? Nga wumb nii endi, Jiisas ek ka piinenełangin kin, nimbił oł mił erik kin, pii gii niłangin?

Pe nga wumb endi Jiisas ek ka ni tor kindmba wumb endi mulerim kin, kapłi nimbił oł mił erik kin, piingii? 15 Nga Jiisas eim nge ek ka ni tor kindngii wumb endi kindnerim kin, kapłi nipe mił wumb Jiisas ek ka ni tor kindngii? Jiisas ek ka yi ninim, “Wumb Jiisas ek ka sik, tu wunmun wumb ei, oł ka wii mendpił enmin.”

Esrel Wumb Gos Ek Ka Ekii Sinenjing

16 Ba wumb pei Gos ek ka ei en enim ekii sinenjing mon. Kumb ok ek ni tor kindiłmin Aisaiya mon poł pendrim ek yi ninim. “Sinim nge Owundu wumb nii endi, Gos ek ka ei sin ninjpin ek ei pii gii ninjing? 17 Yi mił peng kin, sinim pii gii ninmin ei wumb ek ka ni tor kindnjing konu ełe piipin kin, pii gii ninmin. Nga ek ka endi sinim piinmin ei, Krais nge ek ełe, sin ni tor kindinmin.

18 Ba na ek endi kii sin. Wumb pei ek ka ei enim piinenjing min? Keimi, en enim piinjing ei, Gos ok ek ka yi ni pendrim mił ninim.

“Wumb en enim gupu ełe Gos ek ka wumb konu mei orung orung ełe am pei ni tor kindnjing. Nga ek ka ei, wumb pei mei konu orung orung turii ełe pepi pum ku.”

19 Nga na ek endi kii sind.

“Esrel wumb Gos nge ek ka ei piik kun enenjing min?”

kumb se, Moses ek yi nirim,

“Na enim oł yi eramb kin, enim Esrel wumb molk kin, wumb tiłap eipi, tiłap ende mon wumb ei epi ka wii sengin kin, enim kanik, bun bun kulk kin, simin ni piingii. Nga na oł yi eramb kin, enim Esrel wumb molk wumb tiłap wii mił, noman kun ka pinałim mił wumb ei kin, enim popuł kis sik ngungii.”

20 Pe nga, Aisaiya ok ek dinga ni pendrim ei, mund mong topu ninerim mon; eim ek yi nim,

“Nga wumb kopur en enim na kenmin ni piinenjing wumb ei, na kan sinjing. Wumb kopur na kanik kin, kii sinenjing wumb ei kin, na nam peni ełe tor op kin, andan tunj.”

21 Ba na Gos Esrel wumb kin, piip ek yi nind, “Na kunum olt, nam angił tor kindip kin, enim nam kin ongii nip enj; ba wumb ei, na ek ekii sinarik kin, nga na kin kis piik ngok, opu orung ełmin wumb mił mołmun.”

11

Gos Esrel Wumb Aninga Kopur Kin Kaimb Sipi Ngum

1 Na nga ek endi kii sind ei, Gos eim nge Esrel wumb tiłap ei to tor kindim min? Ei mon mendpił! Na Pol Esrel wumb tiłap ende wu. Nga na Eiparam nge miyem ende wu. Nga na Benjmin nge tiłap ende wu ku. 2-3 Gos eim nge wumb tiłap Esrel ei eim kumb se piipi mundum wumb ei, to tor kind mundnałim mon. Ok Gos ek ka mon poł pendrim wu Elainja Gos ek ni tor kindnim wu endi kin nirim mił, ei piinanmin min? Elainja wu ei Esrel wumb kin kos er ngopu kin, Gos kin men topu yi nim.

“Gos Owundu, nim nge ek ka ni tor kindiłmin wumb ei Esrel to konduk poru ninjing. Nga nim nge kułmał kałiłmin konu ei to kis monduk kin, mani kind si kindnjing. Pe nga na minj moł; ba na kuruk andik kin, na to kundngii enmin ku.”

4 Ba nipe ek endi Gos Elainja kin nipi orung kindpi ngum? Eim yi ninim, “Na nge wumb 7,000 pei mołmun wumb ei, ek kend gos Beil kin mong gopsing pii polk, men tok ngunenjing wumb ei, nam kin sip tuk si mundunj. 5 Pe nga akip yi mił ku, Gos Esrel wumb tiłap aninga kopur eim kin sipi, tuk si mundum. Mondpu kin, Gos eim wumb ei kin kaimb sipi, noman ka ngum. 6 Ba Gos eim noman ka ngołum wumb ei, si tuk sipi mundum. Mundum wumb ei, kongun yi nge enenjing mon. Sinim kongun yi nge ei enjpin kin, kapłi Gos noman ka ngołum oł ei, noman ka mendpił mon.

7 Yi mił, sinim nipe ek endi nimin? Gos epi ei Esrel wumb kan simin nik, dinga kindik enjing; ba epi ei sinenjing mon. Gos eim wumb kopur aninga si tuk, si mundum wumb ei mendpił sinjing. Ba wumb eipi kopur Esrel wumb en enim

noman tuk ełe Gos dinga ei erang kin, nga
wumb ei epi ka ei sinenjing mon. 8 Kumb
ok Gos ek ka mon poł pendrim mił ek ei yi
ninim,
“Gos eim wumb noman tuk ełe erang kin,
or mił pik. Nga Gos wumb ningił
ei erang kin, kengii pineririm. Nga
Gos wumb kom ei erang kin, ek
piingii pineririm ku. Pe en enim yi
minj er molk wangin wangin kin, pe
yi ku er mołmun.”
9 Pe Deipis ek nipi yi ninim,
“Pe nga wumb kuni nonmun peł ełe Gos
erang kin, ka op mił nin, omu kon
nin, nga kui ka nem seng pałmin
mił, wumb en enim to mani kin-
dang kin, en enim Gos kin kumep
kis ngumba nge ei singii.
10 Pe nga en enim ningił ei tumbun mołpu,
ei emii er peng kin, en enim ki-
nałmin mon. Nga en enim buł to ek
nik; nga sik er kun enerngii mon; ba
ek ni peng kunum kunum mułngii.”

Gos Wumb Tiłap Eipi Wumb Sipi Orung Sin

11 Yi mił, na nga kii sind kunum ei, Jura
wumb tiłap oł kis enjing ełe, bok to mani
punjung ei, nga Gos kin angk, tonu ongii
pinerim; ei mon mendpił! Ba Esrel wumb
en enim Gos kin buł ngok enjing ełe nge,
Gos wumb tiłap eipi si orung sim. Gos epi
ka wii ei, torung wumb tiłap eipi sinjing.
Sengin kin, Gos oł ei erang kin, Jura wumb
epi ka wii ei, en enim kanik simin ni piik
kin, wumb kin popuł kis sinjing. 12 Pe nga,
Jura wumb Gos kin pii gii ninenjing ełe
nge, ya mei konu ełe orung orung wumb
tiłap eipi pei, Gos nge epi ka ngum ei
sinjing. Nga Jura wumb en enim Gos nge
oł ka ei si kindik kin, oł ełe nge, wumb tiłap
eipi ombu kin, oł ka ei tonu om. Pe nga,
Esrel wumb pei nga Gos nge oł ka ełe ekii
sik kin, eim tiłap tuk punjung kin, kapłi oł
ka ei nge, wumb tiłap pei kin, am oł kun
ka wii tonu omba.
13 Pe na Pol ek ka ni tor kindip kin, enim
torung wumb tiłap eipi wumb kin ngond.
Ei na Gos nge ek se andił wu mołup kin,
wumb torung wumb tiłap eipi kin, mołup
kin, kongun yi ermbii. Erip kin, na nam
ka piip, bong nip, Gos nge kongun ei end.
14 Na yi mił erip kin, na nam nge Jura
wumb tiłap ei, en enim Gos epi ka ei, bun
bun kulk, simin ni piik, erngii. Ełe nam
nge Jura wumb kopur, en enim kapłi Gos
eim kin sipi, orung seng ongii nge, na Pol
kongun ermbii. 15 Yi erang, Jura wumb
tiłap ei, Gos kin buł ngangin kin, to tor
kindang mołmun. Ełe nge, Gos pe torung
wumb eipi pei konu mei orung orung ei,
Gos nga sipi orung sim. Yi mił, Gos nga
Jura wumb orung sim kin, kapłi pułe yi
mił, wumb kolk, nga angk, tonu ok, konj
mołmun yi mił mułngii.

16 Ek ekin yi ninim, kumb se, bres plawa
aninga kopur sik, bres erik kin, Gos kin
ngołmun. Nga bres kumna ei. Gos nge
kapłi nga plawa owundu ei, Gos nge ku.
Nga endi yi ku, ond dumbuł ei, Gos nge
pim kin, kapłi nga puł nin kirang ei, Gos
nge ku. Pułe yi mił, ond dumbuł nin,
bres kumna ei, wu Eiparam mił, nga ond
kirang nin bres plawa ei, Esrel wumb mił.
17 Ba Gos ond olip kirang kopur engin to
si kindim ei yi mił, Jura wumb kombur,
ond olip kirang mił ei, to si kindim. Si
kindpi kin, nga wumb tiłap eipi torung
wumb ei, ond olip kirang wii mił, nga
erang kin, ond olip kirang mendpił konu
ełe, dambiltpi ende kindim. Kindang kin,
nga akip enim ond olip mam ełe, Gos
epi ka wii sik, Jura wumb kirang kumna
mił, enim nge konu ełe sinmin. 18 Yi mił,
enim Gos ok Jura wumb ond olip kirang
mił, engin topu kindrim ełe, enim bong
ninerngii mon. Enim ond olip kirang ei
kin, bong ninjing kin, kapłi enim kom se
piik, kun erngii ełe nge, enim ond olip puł
ei, enim mingnenjing mon; ba ond olip puł
ei, enim mengim.

19 Ba enim yi ningii ni piind. “Gos eim
Jura wumb ond Olip kirang mił, eim engin
topu kindim. Kindpi kin, nga eim sinim
dambiltpi ende kindpi kin, olip kirang ok
pim nge konu ełe, eim se ende kindim.”
20 Ei keimi mendpił, Gos Jura wumb ond
olip kirang mił, eim enim engin topu
kindim. Nimbił erang, en enim Gos kin
pii gii ninenjing mon. Ba enim torung
wumb tiłap eipi pii gii ninjing ełe nge
mendpił, dinga angk mołmun. Molk kin,

enim noman tuk ełe, Jura wumb kin bong nik, oł yi enerngii mon! Ba enim Gos oł erim mił, enim mund mong kulk yi erngii! 21 Yi mił, Gos Jura wumb ei, ond olip kirang mendpił mił, eim enim to tor kind si kindim. Yi erang kin, Gos enim wumb tiłap eipi ond olip kirang eipi mił ei, kan wiik tunermba mon ku! 22 Ya ełe enim kinei! Gos nge noman ka ngopu kin, nga wumb kin kos owundu piipi, kumep kis ngołum ku. Jura wumb, Gos nge oł ka ei buł ngunjung kin, Gos wumb ei kin, kos owundu piipi, kumep kis ngołum. Ba enim tiłap eipi wumb, Gos kaimb sipi ngum kin, kapłi enim Gos nge kaimb sipi ngołum ełe nge, mandi er mułngii! Mon pim kin, Gos enim to kis erpi si kindmba ku. 23 Pe yi mił, Jura wumb ok Gos wumb ond olip kirang mił engin to si kindim wumb ei, Krais kin pii gii ninarik, si kindnjing kin, kapłi Gos wumb ei kin, dambiltpi ende kindang, ond olip puł ełe orung pungii. Puk, Gos eim kapłi dinga ełe erang kin, wumb ond olip puł ełe orung puk mułngii. 24 Enim piinmin! Ok, enim torung wumb ond olip kirang wii mił emi pin mulnjung. Mułangin kin, Gos eim enim engin topu, si tuk sipi, ond olip mendpił ełe kin, dambiltpi ende kindim. Ond olip ei, enim nge ond mon. Yi mił erang kin, nga Jura wumb ond olip kirang mendpił mił ei, kapłi Gos nga sipi, orung sipi kindang kin, ond olip mendpił nge puł ełe, dambiltpi se ende kindmba.

Gos Eim Noman Ka Piipi, Kaimb Sipi, Wumb Pei Ngum

25 Engnan noł! Ek keimi endi koi erpi pałim ek ei, enim piingii ni piind. Mon pim kin, en enim noman ełe epi ei sin sinim piinmin ni piingii. Yi mił, na enim kin koi erpi pałim ek ei, pułe nip ngumbii end ek ei, yi mił, Jura wumb kopur en enim noman tuk ełe dinga puk mulnjung. Molk pangin kunum ełe, wumb tiłap eipi, Gos mołum konu ełe tuk ok, pei molk kapłi enjing. 26 Kapłi oł ełe nge, nga Jura wumb pei, Gos sipi orung simba. Sipi kin, Gos ek ka dinga ok mon poł pendrim mił Krais kin ek yi ninim.

“Saiyon konu ełe paki tołum wu ei tonu
omba. Opu wu ei, Jeikop nge wumb
kupam noł oł kis enjing oł ei, pei si
kindmba.” 27 Ełe nge, na ek keimi
dinga wii nip pendind kunum ei, na
enim oł kis enjing ei, na si kindm-
bii.”

28 Nimbił erang, Jura wumb Gos ek ka ei ekii sinark mulnjung wumb ei kin Gos buł ngopu yi erim. Ełe nge enim torung wumb tiłap eipi ełe Gos paki tum. Ba Gos eim Jura wumb kin noman ka ngopu kin, nga eim nge wumb mendpił sipi er pendim. Ełe nge Gos eim ok Jura wumb kupenjing noł kin ni piipi yi erim. 29 Yi mił, Gos eim ok wumb eim kin sipi mundum wumb ei, Gos eim epi ka endi wii ngumbii nirim mił epi ei keimi ngołum. Ełe nge Gos eim noman ełe ekii se ak topu, orung kindpi ngunermbii, ni piinałim mon. 30 Enim torung tiłap eipi wumb ok, enim Gos ek ka ei ekii sinarik yi ełmin. Ba akip, enim Gos noman ka piipi, kaimb sipi, Gos enim kin ngum epi ka ei enim sinjing. Nimbił erang, Jura Gos nge tiłap wumb ei, Gos ek nirim mił ei piinarik kin, ekii sinenjing mon. 31 Yi mił ku, pe Jura wumb tiłap Gos ek ka ei piinarik kin, ekii sinanmin mon. Yi mił erang, akip Gos enim wumb tiłap eipi kin, noman ka piipi kin, paki tonum. Ba ełe nge, ekii se Gos eim Esrel wumb kin noman ka piipi, kaimb sipi kin, paki yi mił tang singii ku. 32 Yi mił erang, Gos eim wumb pei eim nge lo ek ei ekii sinarik kin, pii gii ninenjing wumb ei, kan ngopu mundum. Mundum ełe nge Gos eim wumb pei kin kaimb sipi, noman ka ngumba.

Sinim Wumb Pei Gos Embe Ambił Tonu Kindngii

33 Keimi mendpił, Gos eim epi ka wii pei mendpił sałim ei nin, nga eim noman ka wii mendpił ei nin, nga eim epi kanim kanim pei piinim epi ei, eim kin piki topu, owundu mendpił mołum. Sinim mei wumb kapłi, Gos nge mok topu ełim oł ei nin, eim nge oł kanim kanim kun ełim oł ei nin, sinim piinmin mił ei kapłi enermin mon. 34 Pe Gos kumb ok mon poł pendrim mił ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi, sinim nge Owundu eim
noman ełe piinim mił epi ei, sinim
kapłi piimin min? Nga wumb nii
endi, eim kapłi ermba mił oł ei Gos
kin ek ni ngumba min?”
35 Nga wumb nii endi, eim kunum endi
Gos kin epi endi ngołum ei, Gos eim kin
kapłi ngo orung kindii nimba min?” Mon
mendpił! 36 Yi mił erang, Gos ya mani mei
ełe epi kanim kanim pei Gos eim pułwu
mołum. Nga Gos eim yi ku epi kanim
kanim pei se ende kindpi tep er mołum.
Nga epi kanim kanim pei ei Gos nge seng
kin, eim embe ambił tonu kindngii. Sinim
Gos nge embe kunum kunum ambił tonu
kindmin. Ei keimi!

12

Sinim Ngenj Kin Noman Konj Ei Gos Kin Ngumun

1 Ei yi mił, engnan noł, nimbił erang Gos
nge noman ka ngołum ełe nge, na enim
dinga to konj kindił. Enim ngenj pei ei Gos
kin orung ngungii. Yi mił, wumb Gos kin
kułmał kalk ngołmun mił enim yi erngii!
Ba enim ngenj pei konj mułang kin, enim
oł kun ka Gos kin ngungii. Ngangin kin,
Gos eim noman ełe, ei eim kin enim men
tok ełmin oł ełe nge mił Gos eim simba. Oł
yi nge, ei Gos kin men keimi tołmun oł ei,
sinim noman ełe yi mił pimba. 2 Peng kin,
enim ya mani mei ełe wumb oł kis enmin
oł ei mił, enim yi enerngii mon! Ba Gos
erang kin, enim noman tuk ełe konj ka
mendpił ngang kin, singii. Sengin kin, yi
mił enim Gos nge nipe oł kun ka endi eim
noman ełe erngii, ni piinim mił, yi erngii.
Erik kin, enim oł kun ka ni, Gos nge noman
enim epi ei ni; Gos nge oł keimi mendpił
pei piingii. 3 Nimbił erang Gos eim noman
ka ei nge na kin dinga ngum. Ełe nge,
ek na enim kin endeim endeim ni ngond.
Enim wumb owundu mołmun, ni piin-
erngii mon. Ba enim mołmun mił, yi erik
pii kun erik mułngii. Enim noman tuk kun
ka pałim mił ni piik Gos enim pii gii ningii
nipi ngum mił, yi endeim endeim ni piik
mułngii. 4 Yi mił ku, sinim wumb ngenj ełe
pei erpi kin, kanim eipi eipi kind pendrim.
Pe ngenj eipi eipi er pendrim mił, ei pei
kongun ende, endi enanmin mon. 5 Yi mił
ku, sinim wumb pei mołmun. Ba Krais
nge wumb ngenj ende minj mołmun. Nga
sinim endeim endeim ni, wumb eipi kin
Gos dambiltpi ende kindang kin, ngenj
endeim mił peng mołmun. 6 Gos sinim kin
noman ka ngołmun ełe nge, sinim endeim
endeim ni, kongun eipi eipi ermin nge
dinga ngum. Ełe nge, Gos nge noman ka,
epi ka wii, ei wii ngum. Ngang kin, wu
endi Gos ek ka endi sim mił, ni tor kindim
kin, kapłi eim pii gii pałim mił, ni tor
kindmba. Sinim yi mił ermin ku. 7 Kapłi
wumb nii endi, eim wumb eipi paki tumba
nge noman pim kin, kapłi wu ei wumb eipi
paki dinga wii tumba. Pe nga wu endi,
eim ek emb tumba nge noman dinga pim
kin, kapłi wu ei, wumb eipi kin ek emb
dinga topu ngumba. 8 Pe wumb endi eim
wumb eipi noman to konj kindmba nge
noman dinga pim kin, kapłi wu ei wumb
eipi kin yi mił, wumb noman to konj dinga
kindmba. Nga wu endi, eim wumb eipi
kin epi ka mok topu, ngumba nge noman
yi pim kin, kapłi wu ei wumb eipi kin ka
piipi kin, epi pei ngumba. Nga wu endi
Gos nge kongun tep wu mułum kin, kapłi
wu ei eim kongun ełe minj piipi kin, dinga
erpi mułmba. Nga wu endi wumb eipi kin
kaimb si ngołum kin, kapłi wu ei wumb
eipi kin ka piipi kin, paki ka tumba.

Noman Ngołmun Oł Ei

9 Enim wumb eipi kin noman keimi
ngungii. Nga enim oł kis kanim kanim pei
buł ngungii. Ngok kin, enim oł kun ka ełe,
ambił gii nik mułngii. 10 Enim wumb eipi
kin noman ka ngok kin, enim Krais kin pii
gii nik kin, angim angim mił mułngii. Molk
kin, noman dinga kindik, enim wumb eipi
nge embe ambił tonu kindngii. 11 Enim
kongun ełe ten kulk enerngii, mon! Ba
enim kongun kunum kunum dinga kindik
erngii. Yi mił, enim noman tuk gui dinga
kindik kin, Gos Owundu nge kongun erik
mułngii. 12 Enim Gos Owundu orung
omba ei nge kui erik mułngii. Mułangin
kin, oł embin tui enim kin tonu om kin,
kapłi enim dinga angk, kui erik mułngii.
Molk kin, enim kunum kunum Gos kin
prei ełmin oł ei, ambił gii nik mułngii.

13 Kapłi, Gos nge wumb kombur epi endi
sinerang mułngii wumb ei kin, enim paki
ka wii tok, ngungii. Nga konu eipi wumb
kombur enim ngii konu ełe ongii ei, kapłi
enim wumb ei kin paki ka tok, tep ka erik
mułngii. 14 Wumb kombur enim kin oł
embin tui erik ngunjung kin, kapłi enim
Gos kin kii sik, prei erangin kin, Gos wumb
ei kin paki ka tumba. Nga enim Gos kin
prei erik kin, wumb ombu kin ek kis nik,
prei enerngii, mon! 15 Wumb nii endi
ka piim kin, kapłi enim wumb ei kin ka
piingii ku. Nga wumb nii endi eim ke
nipi, noman embin pim kin, enim wumb
ei kin ke nik, noman embin to piik, ngungii
ku. 16 Enim wumb endeim endeim kin,
noman ende sek ngungii. Enim noman
ełe, wu owundu mołmun ni piinerngii
mon! Ba enim wumb epi pei sinałim
wumb ei kin, ende nok pek kin, molk
pungii. Enim epi kanim kanim pei, sin
piinmin, ni piinerngii mon! 17 Pe wumb
endi enim kin oł kis erpi ngum kin, nga
enim wumb ei kin oł kis er orung kind,
ngunerngii mon! Enim kapłi noman ełe
ka piik, wumb pei nge ningił ełe, oł kun
ka erik mułngii. 18 Pe enim kapłi noman
tok piik kin, wumb eipi kin opu ermin ni
piinerngii mon. Ba enim wumb eipi kin
noman ende sek kin, kun ka erik mułngii!
19 Engnan noł, na noman enim ngond.
Wumb nii endi eim, enim kin oł kis erim
kin, enim wumb ei kin oł kis erik, orung
kindik ngunerngii mon! Ba enim wumb
kin ei, kapłi mering kindangin sengłi. Gos
eim popuł kis wumb ei kin tonu opu si kun
ermba! Kumb ok, Gos mon poł pendrim
mił ek yi ninim. “Gos Owundu yi ninim,
‘Na wumb nii endi oł kis ełim kumep kis
ngo orung kindngii pułe ei, na mendpił,’ ”
Gos Owundu yi ninim. 20 Ba kumb ok,
Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim,
“Enim nge opu erii wumb ei, en enim kuni
sinerang kin, en enim kuni tang mulnjung
kin, enim kuni ngungii. Nga noł nuwa
erang mulnjung kin, noł kulk ngangin kin,
nungii ku. Keimi enim yi mił enjing kin,
kapłi opu erii wumb en enim singambił
erang piingii.” 21 Enim oł kis ełmin oł ei,
enim kamb mani kindnerangłi mon. Ba
enim oł kun ka pimba mił erik kin, oł kis
ełmin oł ei kamb mani kindngii.

13

Enim Ya Mani Mei Ełe Tep Ełmin Wumb Ei, Ek Ningii Mił Ekii Sik Erngii

1 Enim wumb pei ya mani mei ełe wumb
tep ełmin wumb ek ningii mił, ekii sik
erngii. Wumb tep enmin wumb ei, en
enim nge noman dinga ełe nge molałmin
mon; ba wumb ei Gos nge angił ełe er
kindpi kin, kongun ei mundang mołmun.
Pe ya mani mei ełe, tep enmin wu ei,
Gos eim mułngii neng mołmun. 2 Yi mił
erang, wumb nii endi eim, ya mani mei
tep enmin wu ei ningii ek ekii sinarik,
ek to kindnjing kin, wumb ei Gos nge ek
ei to kindpi kin, ekii sinanmin ku. Pe
nga wumb ei, ek ekii sinenjing wumb ei,
Gos kin kumep kis ngang kin, singii. 3 Yi
mił, pe wumb nii endi, eim oł kun ka
ermba wumb ei, eim ya mani mei ełe
tep enmin wu kin, mund mong kulerngii
mon. Ba wumb nii endi, eim oł kun ka
mił enerim kin, oł kis erim wumb ei, eim
kin, mund mong kułmba. Enim mani mei
ełe tep enmin wumb ei kin, mund mong
kularpin kin, wii mułmun ni piinjing kin,
kapłi enim oł nipe oł kun ka endi pimba
mił erngii. Yi mił erangin kin, tep ełmin
wumb enim embe ambił tonu kindik kin,
ka piik ngungii. 4 Yi mił, ya mani mei tep
enmin wu ei, Gos nge kongun wu noman
dinga ngang kin, enim kin paki tang kin,
kongun ka enmin. Ba enim oł kun ka
pinermba mił erik ninjing kin, kapłi enim
mund mong erngii. Nimbił erang mei
mani tep enmin wumb ei kin, Gos noman
dinga ngang kin, ambilk mołmun. Molk
kin, tep enmin wumb ei noman dinga ei
wii sinenjing mon. Ba tep enmin wumb
ei, Gos nge kongun wumb mołmun. Molk
puk kin, wumb nii endi eim oł kis mił
erim kin, kapłi wu oł kis ełim wu ei,
kumep kis ngang simba. 5 Yi mił erang,
sinim mei ełe tep ełim wu ei kin dinga ełe
mandring mułmun. Mołpun kin, sinim Gos
nge kumep kis ełe nge minj, mund mong
kulermin mon; ba nga yi ku, sin sinim

noman tuk gui ełe nge, ek nimba mił, ekii sipin er mułmun ku.

6 Ełe nge, enim mei tep ełmin wumb ei kin, enim ku takis tołmun ku. Nimbił erang, tep ełmin wumb ei, Gos nge kongun wumb mołmun; wumb ei, kunum kunum takis kongun ełe nge tep erik mołmun. 7 Enim wumb pei ku sinjing wumb ei ku ngo orung kindik ngungii. Nga ku takis siłmin wumb ei kin, enim ku takis tok ngungii. Nga wumb endi konu eipi epi konu endi tuk om kin, kapłi enim ku ngo orung kindik ngungii ku. Nga enim wu num endi mułum kin, enim wu ei kin ek ekii sik, mandring molk pungii ku. Nga enim wu num endi embe ambił tonu kindim kin, kapłi enim eim embe ambił tonu kindngii ku.

Noman Ngołum Wu Ei Lo Mendpił Ekii Sim

8 Enim wumb eipi endi epi endi si no pendik enerngii mon. Ba wumb eipi ngo pendiłmin oł yi mił, kunum kunum pepi mułmba. Ełe nge oł ei, enim wumb eipi kin noman ka ngungii. Nimbił erang wumb endi wumb eipi kin noman ngołum ei, eim Gos lo ek ełe keimi ekii siłim. 9 Pe Gos nge lo ek ei yi ninim, “Enim wu eipi embnjing ngundnerngii mon; nga enim wumb eipi endi to kundnerngii mon; nga enim wumb eipi epi endi waning sinerngii mon; nga enim wumb eipi epi kan bun bun sik kin, simin ni yi piinerngii mon.” Nga lo ek eipi endi yi ninim ku. Ei lo ek eipi pei si ende kindpi kin, ek peng endeim mendpił pałim. “Enim nge tiłap ełe mandi mołmun wumb ei, noman ka ngungii ei, en enim noman ngołmun mił, yi ku ngungii.” 10 Wumb nii endi, wumb eipi kin noman ngołum ei, eim wumb mandi mołmun wumb ei kin, oł kis enałim mon. Yi mił, wu endi noman ngołum wu ei, eim Gos nge lo ek ełe keimi ekii siłim.

Sinim Kun Ka Endmin

11 Pe nga, na yi mił nip enim ngond. Enim mołmun kunum ełe piinmin. Pe kunum ełe mendpił, enim or pałmin ei, enim konj kindik mułngii. Nimbił erang enim piinmin; ok enim pii gii ninjing kunum ełe, Gos enim sipi orung simbii nim kunum ei, kunum kinan sim. Ba pe, kunum ei mandi mendpił enim. 12 Konu emii pałim ei mandi poru nimba enim. Nga konu tiłang ei ya mandi opu sałim. Pe nga sinim emii pałim mił oł kis ełmin oł ei, si kindmin. Si kindpin kin, sinim Gos nge tiłang opu ełmin alap kumb tepii mił ngum epi ei sipin kin, oł kis ei to mani kindmin. 13 Pe sinim oł kun ka, erpin endmin. Yi mił ku, wumb tiłang erang ełe andinmin. Nga sinim noł nopun, wulu pang kin, nilkeng sinermin mon. Nga wu eipi embinjing kin ngundpun, nga oł kis penj mułum oł ei enermin mon. Nga sinim wumb eipi kin ek mił erpin kin, wumb eipi nge epi endi simba ei, kan bun bun sinermin mon ku. 14 Ba sinim Owundu Jiisas Krais simin konguk konj mił kindpin kin, eim oł kun ka oł erpin eim kin dambiltpin ende pupun mułmun. Mołpun kin, nga sinim ngenj ok nge ełe nge nga noman ei to piinenmin mon.

14

Enim Engnjing Noł Kin Kos Erik Ngunerngii Mon!

1 Pe wumb nii endi eim pii gii ei dinga pinerim kin, wumb ei enim eim si mengk kin, Gos nge tiłap wumb kin tuk sipngii. Ba enim wu ei eim nge noman ełe piinim mił ei, enim to pułpeł tunerngii mon! 2 Wu endeim eim pii gii dinga nipi kin, eim kung kuni ni epi endi numbii ni piiłim mił, ei nołum. Ba wu endi eim pii gii dinga pinerim kin wu ei, eim aka pin kuni ei mendpił nołum; ba kung minj nonałim. 3 Pe wu nii endi eim kung kuni kanim kanim pei nołum wu ei, eim wu eipi endi aka pin kuni mendpił nołum wu ei kin, kis piipi ngunermba mon! Pe nga, wu endi eim aka pin kuni mendpił nołum wu ei, eim yi piipi kin, wu endi kung kuni kanim kanim pei nołum wu ei, oł kun pinałim mił enim ninermba mon. Nimbił erang, Gos wu ei eim tiłap ełe tuk sipi, mundum ku. 4 Wumb nii endi, enim wumb eipi nge kongun wu endi mułmba ełe, kanik kin, nim oł ei kun ka enmin oł kun pinałim mił, oł kis en ningii min? Wu ei eim nge kongun tep wu ei opu, wu ei eim kongun

kis min ka erim ei, eim kapłi mok topu, piimba. Pe nga keimi, wu ei eim dinga engmba. Nimbił erang Owundu Krais eim wu ei, eim kapłi paki tang kin, wu ei eim dinga angpi mołum.

5 Wu endi eim yi ni piipi kin, kunum endi ei kunum kor owundu tangpi seng kin, nga kunum kopur to mani kindnim ni piinim. Nga wu endi eipi yi ni piinim; kunum kunum ei kunum ende mił ni piinim. Wumb endeim endeim ni, en enim noman ełe, pii kun erik mułngii! 6 Pe wumb nii endi eim kunum endi ei kor owundu ni piinim wu ei, eim kunum ełe men topu, Owundu nge embe ambił tonu kindpi mołum. Nga yi ku, wu endi eim kung kuni kanim kanim nołum wu ei, eim Owundu nge embe ambił tonu kindmba. Kindpi kin, eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngopu kung kuni nołum. Pe wumb nii endi eim aka pin kuni mendpił nołum wu ei, eim Owundu kin piipi kin, kung minj kopur nonałim. Nonarpi kin, nga eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngołum ku. 7 Yi mił, enim tuk mołmun wumb endeim endeim ni, konj mołpu kin, na noman ełe yi ermbii ni, noman to piinermba mon! Nga yi ku, enim tuk mołmun wumb endeim endeim ni, kułmbii ei nam noman ełe ermbii ni, noman to piinermba mon, ku. Ba Owundu nge noman ełe mendpił pałim. 8 Nga sinim konj mułmun ei kapłi, sinim Owundu nge. Nga yi ku, sinim kułmun ei kapłi, sinim Owundu nge ku. Yi mił, sinim konj mułmun min, sinim kułmun ei, sinim Owundu nge mendpił mołmun. 9 Ełe nge mendpił, Krais kołpu kin, nga angpi, tonu opu, konj mołum. Yi mił erang, sinim koltmun wumb ei nin sinim konj mołmun wumb ei nin, tał ouni eim Owundu mułmba. 10 Nga nim nimbił erang nim angnim noł kin kos piikin ngon? Nga nim nimbił erang nim angnim noł kin ek kis nikin ngon? Yi mił sinim wumb pei Gos eim ningił ełe engamin kin, Gos sinim kin kos owundu piipi ngumba. 11 Ei yi mił kumb ok Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim,

“Owundu yi ninim, ‘Na konj mołup kin, na ek keimi nip enim ngond. Wumb endeim endeim ni mong gopsing pii polk, na kin men tok ngungii. Nga enim endeim endeim ni, gupu anmbił ek dinga ni tor kindik kin, nam embe ambił tonu kindik erngii.’ ”

12 Yi mił erang, sinim wumb endeim endeim ni, ya mani mei ełe nipe oł endi enjpin ei ni, tor kindpin kin, Gos ngumun.

Enim Oł Yi Erangin Kin Enim Engnjing Noł Bok Tok Oł Kis Enerngii Mon.

13 Pe enim wumb eipi endi kin, kos ni ngunerngii mon; ba enim noman tok piingii. Enim engnjing noł ei kin, epi endi erangin kin, oł kis endi erngii ei min, enim andłam ondu ngok, yi enerngii mon! 14 Sinim nge Owundu Jiisas na andan tang moł. Mołup kin, na piind epi kanim kanim pei ei, eim kin penj mulałim; ba konj ka mołum. Ba wumb nii endi eim epi endi ei, penj tonum ni piinim epi ei, eim noman ełe piinim mił epi ei, penj topu mołum. 15 Yi mił, enim kuni penj mułum kuni nonmun ei, enim engnjing noman tuk ełe to kis mondunmun. Ełe nge, enim piingii ei, enim nga wumb eipi kin noman ngonałmin oł ełe nge andinmin. Nga Krais eim kołpu kin, nga eim wumb yi nge, si orung simba nge kułum. Yi mił, nga enim wumb ei kin enim kuni nonmun ełe nge erang kin, wumb ei nge noman tuk kis mułmba ei, yi mił nga enerngii, mon. 16 Mon pim kin, enim epi ka wii sałim ni piinmin epi ei, wumb endi epi ka wii ei kanik kin, epi ei kin, ek kis nik ngungii. 17 Yi mił, kuni nok, nga noł nok ełmin oł ei, Gos eim wumb pei tep er mołum konu ełe puł mił mon. Ba Gos wumb pei tep er mołum konu ei pułe yi mił; noman emin ni, oł kun ka ei ni, noman ka ka piik enmin oł ei nge, Gos nge Gui Ka je erang kin, oł yi nge tonu ołum. 18 Yi mił erang, wumb nii Krais kin ekii sik, oł ombu enjing kin, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngumba. Nga wumb enim kun ka mołmun wumb, pa nimba.

19 Yi mił, nga sinim kunum kunum kongun dinga yi mił erpin kin, wumb eipi kin paki topun eramin kin, wumb noman emin seng molk kin, noman tuk dinga pang mułngii. 20 Yi mił, enim mowii kuni ei piik kin, wumb noman tuk Gos nge

kongun ełe, to er kis mundnerngii mon. Keimi, kuni kanim kanim pei ei kun ka nungii; ba enim kuni ełe erpi kin, wu endi bok topu, orung pupu, oł kis enim ei, yi mił, nim en kin, ei oł kun ka mon; ei oł kis enjii. 21 Ba enim kung minj nungii min, noł wain nungii ei min, epi endi eipi erngii oł ei erangin kin, enim engnjing noł bok tok, orung puk kin, oł kis enmin oł ei, kapłi oł ei enim enenjing kin, enim oł kun ka mendpił erngii. 22 Enim nge pii gii ei tuk enim kin mołum ei, Gos kin enim kin pii gii ouni mołum ni piingii. Piik kin, wu endi eim epi ka wii ni piinim ei, eim noman tuk ełe kos piipi, mok topu enanim; kapłi wu ei eim ka ka piipi mułmba. 23 Ba wumb nii endi eim noman tał sepi piipi kin, kuni numba wu ei, Gos kos piipi, wu ei ngumba. Nimbił erang, ei eim pii gii ninarpi kin kuni num. Yi mił, kuni ni, epi kanim kanim pei, wumb endi pii gii ełe tonu onerim kin, kapłi ei oł kis enim.

15

1 Sinim wumb pii gii dinga pepi nim kin, kapłi wumb endi pii gii dinga pinerim kin, sinim wumb ei paki topun, oł embin ei sinim ko wumun. Ko wupun kin, sin sinim noman ełe mendpił enermin mon. 2 Ba sinim endeim endeim ni, mandi mołmun wumb ei nge, noman ełe erngii mił ermin. Eramin ełe nge, enim oł kun erangin kin, ekii sik kin, noman dinga singii. 3 Yi mił, Krais ei eim noman ełe ekii sipi, eneririm mon. Ba eim eririm mił, kumb ok Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Wumb ek kis nił mi n ek kis ei, Gos kin nik ngunjung. Ba ek kis ei na kin tonu om,” pa ninim. 4 Yi mił, ek ka kanim kanim pei kumb ok Gos mon poł pendrim ei sinim andan to ngumba nge pultum. Poł pendrim mon ei, sinim noman tuk dinga ngopu kin, nga sinim dinga angpin, pii gii nipin kin, Gos orung omba ei nge kui er mołmun. 5 Pe nga, Gos ei eim wumb noman tuk dinga kindang kin, dinga angk, pii gii mołmun puł wu mołum. Mołpu kin, Gos eim enim paki tang, molk pangin kin, wumb endeim endeim kin noman ende sek kin, Krais Jiisas oł kun ka ełim sinim andan topu kin, enim ei ekii simin. 6 Sipin yi mił, enim pei ek nik ende kindik kin, kułou tok, Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas Krais nge Arim, eim nge embe ambił tonu kindpin mułmun.

Krais Eim Jura Wumb Kin Torung Tiłap Eipi Wumb Kin Paki Tołum

7 Yi mił, sinim wumb endeim endeim ni sipin kin, ek ka nipin tuk simin. Yi mił ku, Krais sinim tuk sim mił, yi mił ku erngii. Erik kin, sinim pei Gos nge embe ambił tonu mendpił kindmin. 8 Na ek yi mił nind. Krais tonu opu kongun wu mił mołpu kin, wumb ngenj kopsik ełmin Jura wumb ei, paki tumba nge om. Eim yi mił erpi kin, Gos nge ek ka keimi dinga kindpi kin, keimi tonu orum. Yi mił erpi kin, Gos ek mong keimi nirim mił, keimi sinim kupenjpin noł Eiparam, Aisak, Jeikop wu kei kin tonu orum. 9 Nga ełe nge, wumb tiłap eipi wumb Gos nge noman ka ei kanik kin, Gos embe ambił tonu kindngii. Yi mił, Gos eim kumb ok mon poł pendrim mił, ek yi ninim.

“Ei yi mił, na torung wumb tiłap eipi ei kin
na Gos embe tonu kindip ngumbii.
Nga na golang nip kin, nim embe
ambił tonu kindmbii.”

10 Nga Gos ek ka endi yi ninim,

“Enim torung wumb tiłap eipi ei kin, ka
piik Gos eim nge si mundum Jura
wumb tiłap ei kin, ka piik erngii.”

11 Nga Gos ek ka endi yi ninim ku.

“Enim torung wumb tiłap eipi enim
Gos Owundu nge embe ambił tonu
mendpił kindngii. Nga wumb pei
Gos Owundu nge embe ambił tonu
kindngii ku.”

12 Nga kumb ok, Aisaiya Gos ek ka ni tor kindiłim wu mon poł pendrim mił, ek yi ninim ku.

“Deipis nge arim Jesii nge kupam noł ełe
nge, wu endi tonu omba. Wu ei
tonu opu, orung tiłap eipi wumb ei
kin, tep er mułmba. Mułang kin,
wumb tiłap eipi wu num ei kin,
pii gii nik, eim en enim sipi orung
simba nge kui er mołmun.”

13 Sinim Gos kin kui er mołmun Gos eim puł wu. Eim erang kin, enim pii gii ełe nge, enim noman ka ka piik kin, nga noman emin enim kin, noman tuk ełe piki

topu mułmba. Mułang kin, enim Gos Gui Ka nge dinga ei sik kin, nga enim Gos sipi orung simba ei nge, kui erik mułngii. Mułangin kin, enim noman tuk ełe piki topu mułmba.

Pol Gos Kongun Erim Mił Pułe Pałim

14 Na nge engnan noł! Na noman ełe piind ei, enim noman tuk ełe oł kun ka minj piki to mołum. Nga ei enim kin noman dinga kanim kanim enim kin peng kin, enim kapłi wumb endeim endeim ni andan tok kin, noman ka ngungii. 15 Ba na enim kin mon połup ngunj ei kopur ek dinga mił nind. Nga na enim kin mund mong enenj mon; ba na enim noman tuk ełe to konj kindmbii nge enj. Nimbił erang Gos eim na kin noman ka piipi ngum. 16 Ngang kin, Krais Jiisas eim erang, na Pol Krais Jiisas nge kongun wu endi mił moł. Mołup kin, wumb tiłap eipi wumb kin, Gos nge kułmał kałmin oł ei nge erip kin, nga Gos ek ka ni tor kindinj. Kindip kin, nga tiłap eipi wumb ei, Gos sipi orung simba nge tu wunj. Tu wamb kin, Gos nge Gui Ka ei je erang, wumb ei Gos kin oł kun ka er mułngii. Yi mił, wumb Gos kin kułmał ka wii mił, Gos noman ełe piim mił ngunj. 17 Yi mił erang, na Krais Jiisas kin kongun erip ngunj ei, na ka ka piip kin, na Gos nge kongun erip ngunj. 18 Yi mił, na nga epi eipi endi ni tor kindnermbii mon; ba na epi endeim mendpił ni tor kindmbii. Na ek poł Krais na kin kongun erim mił ełe, ni tor kindmbii end. Ełe nge ek nin ełim oł ei, wumb tiłap eipi wumb ei, Gos nge ek ka ełe ekii sik erngii. 19 Gos eim dinga ei andan tang ei, na jep oł enj ełe kenjing. Ei Gos eim nge Gui Ka nge dinga ei, na ngang kin, kongun enj ełe, en enim kenjing. Yi mił nga, na Jerusalem konu ełe kongun pułngun mondup kin, na Krais nge ek ka ei ni tor kind erip kin, konu orung orung andip, Eiliikam konu ełe tor op erip kin, nip poru ninj. 20 Yi mił, nam kunum kunum noman ełe ermbii ni piind oł ei, Krais nge ek ka ei ni tor kindip kin, konu jiłi mił endi Krais nge embe piinarik mołmun konu ełe, nimbii ni piind. Ba na konu endi eipi wumb ok, Krais nge ek ka ni tor kindnjing konu ełe, na ek ka ei ni tor nga ninermbii mon. Ba nga na wumb Krais ek ka piinarik mołmun konu ełe ek ka ei, ni tor kindmbii. 21 Ba kumb ok, Gos ek ka mon poł pendim mił, Krais kin ek yi ninim,

> “Wumb nii endi eim nge ek ka ei piinenjing piim kin, pe kanik piik erngii. Nga wumb nii endi en enim eim nge ek ka ei piinenjing kin, pe piik kun erngii.”

Pol Eim Rom Wumb Konu Ełe Bii Nipi Piim

22 Yi mił erang, na enim Rom wumb kin ombii ni piind. Ba kunum kunum na nge kongun end ei, na andłam ondu ngonum. Ba na ombii kapłi enanim. 23 Ba akip na ya konu ełe kongun enj ei, endi nga pinałim mon. Na kumb ok kung ngii pei o pang kin, na mołup enim kin op, kenmbii ni piinj. 24 Yi mił erang, ekii se na Spein konu ełe bii ni piind. Kunum ełe, na enim kumb se kanip kin, ekii se Spein konu ełe bii. Na enim kin kunum kopur mołup kin, noman tuk ka piyamb kin, ekii se enim na si mengk, Spein konu andłam ełe paki tangin kin, kapłi na Spein konu ełe bii. 25 Ba akip na ku kopur si mengip kin, na Gos nge wumb Jerusalem konu owundu ełe mołmun ei, ku sipip, paki top ngumbii. 26 Yi mił, Masironiya konu wumb ni, Akeiya konu wumb ei, ku nin epi ombu sik kułou tok, Jerusalem konu ełe Gos kin pii gii ninjing wumb epi endi sinerang wumb ei kin ngok, paki tumun ni piinjing. 27 Wumb ombu en enim noman ełe ka piik kin, oł yi enjing. Nga yi ku, en enim Jerusalem konu ełe wumb kin, ku nin epi ngo pendnjing epi ei ngo orung kindngii. Nimbił erang, Jerusalem konu ełe wumb, Gos Gui Ka nge epi ka wii ei torung wumb kin nik ngunjung. Ngok kin, nga yi ku, torung tiłap eipi wumb ei, kuni nin, ngenj ełe epi ei ngo pendnjing epi ei, Jerusalem konu ełe wumb ei paki tok ngo orung kindngii ku. 28 Yi mił erang, na kumb se kongun ei er poru nimbii. Nga na ku nin epi ei, Jerusalem konu ełe wumb ei angił ełe kun ngop pendip poru ninj kin, kapłi na enim nge andłam ełe op, enim kanip kin, ekii se na Spein konu ełe bii.

29 Pe na piind ei, na enim kin ombii kunum
ei, Krais nge epi ka wii ngum epi ei, na
kin piki top mołang kin, epi ka wii ei na
tu wup, enim kin ngumbii.
30 Na engnan noł, na enim dinga kii sind
ei, enim sinim nge Owundu Jiisas Krais
ei kin, nga Gos Gui Ka nge dinga noman
ka ei kin, enim kongun dinga erik, na kin
ouni men tok, Gos kin kii sik ngangin kin,
Gos eim na paki tumba. 31 Yi mił erangin
kin, na Juriya pii gii ninenjing wumb ei,
kapłi na kongun ermbii mił, na ambił gii
nik ngunerngii. Nga enim Gos kin men
tok erangin kin, Jerusalem konu ełe Gos
kin pii gii ninjing wumb ei, na kongun
end ei noman erang piik kin, na paki tamb
kongun ei singii. 32 Yi mił erang, Gos eim
noman ełe, na enim kin ombii kunum ei,
na ka ka piip ombii. Op kin, na enim kin
kor aninga kopur sip kin, na noman tuk
ełe dinga simba. 33 Gos eim noman emin
pułwu ei, eim enim pei kin mułmba. Ei
keimi!

16

Pol Eim Ek Ka Nipi Wumb Pei Ngum

1 Pe nga enim piyei; na enim kin ek endi
ngamb kin, sinim nge einjpin Piipii nge
ek endi ni ngamb piingii. Amb Piipii eim
Senkreiya konu owundu ełe men tołmun
wumb paki tołum. 2 Tang kin, na yi ni
piind, enim Krais Owundu ni piik kin, amb
Piipii ei sik tuk kindangin kin, enim pii gii
wumb kin mułmba. Enim Gos nge wumb
yi mił enjing kin, ei oł kun ka. Amb Piipii
eim noman embin endi pim kin, enim
kapłi paki tok nik, kun erngii. Nimbił
erang eim wumb pei paki topu kin, nga
eim na paki tum ku.
3-4 Enim Priska kin, Akuila kin, ‘Weł!’ a
ningii ku. Nik kin, eł ełip, na kin Krais nge
kongun ende ełmin wu amb tał. Wumb tał
eł ełip, mandi kolkuł kin, na paki tunguł
nge pim. Yi mił na mendpił, wumb tał
kin, ek ka nip ngunenj mon; ba torung
wumb tiłap eipi men tołmun wumb ei yi
ku, wumb tał kin, ek ka nik ngołmun ku.
5 Nga enim na nge ek ka ei, Gos nge men
tołmun wumb tał nge ngii konu ełe, kułou
tok mołmun ełe, nik ngungii ku.

Nga yi ku, enim na nge ek ka ei, Epene-
sas nik ngungii wu ei, na nge noman ngoł
wu ei, kumb se Eisiya konu owundu ełe
wumb kin, Krais kin pii gii nirim. 6 Na
nge ek ka, amb Mariya kin nik ngungii.
Mariya ei eim enim kin kongun dinga kind
erpi kin, enim paki tołum. 7 Pe enim
wu tał, Andronaikis kin Juniyas, kapłi ‘Ka
mułnguł’ a nik kin, ngungii ku. Ngok kin,
eł ełip na nge wumb kin, miyem ende mił
ei, na kin kan ngii ełe ouni pinjpin. Eł
ełip ok, Krais kin pii gii nengił kin, na ekii
se ninj. Eł ełip Krais nge ek se andiłmin
wumb ei nge, wu num mił mulnjunguł.

8 Pe enim wu Ambliyasis kapłi ‘Ka
mołun’ a nik ngungii ei, eim sinim nge
enginjpin Owundu Jiisas kin pii gii neng
kin, na nge noman ka ngoł wu. 9 Pe enim
wu Erpanis kin, ‘Kapłi ka mołun’ a nik
ngungii ei, eim sinim nge kongun ouni
wu, Krais nge kongun ełim. Nga wu Sakis
kin, ‘Kapłi ka mołun,’ a nik ngungii ku. Ei
eim na noman ngoł wu. 10 Pe enim wu
Apelis kin, ‘Kapłi ka mołun,’ a nik ngungii
ku. Ei eim Krais nge kongun dinga kindpi
ełim wu. Pe nga enim wu Arisopulus kin,
eim nge ngii ende wumb kin, ek ka, nik
ngungii ku. 11 Nga enim wu Eroriyan kin,
‘Kapłi ka mołun,’ a nik ngungii ku. Ei eim
nam nge wumb miyem ende. Pe nga, Gos
kin pii gii ninjing wumb ei, Narsisis kin
ngii ende mołmun wumb ei kin, ‘Kapłi ka
mołun’ a nik ngungii ku.

12 Pe enim amb tał Traipeina kin
Traiposa kin, ‘Ka mołmbuł,’ a nik ngungii.
Amb tał Owundu nge kongun ełmbił amb.
Nga yi ku, enim amb Persis kin, ‘Ka
mołun,’ a nik ngungii. Ei eim sinim nge
Owundu kin, noman ngopu kin, kongun
dinga ełim amb ei, na nge noman ngoł
amb. 13 Nga enim wu Rupus sinim
Owundu nge kongun ka ełim wu ei kin,
nga eim mam kin, ‘Kapłi ka mołmbuł,’
a nik ngungii ku. Amb ei, na nge
minan mendpił mił mołum. 14 Nga enim
Asinkrisis Plekon, Ermes, Pasropus kin,
Ermas wu pei, ‘Enim kapłi ka mołmun,’ a
nik ngungii ku. Nga sinim enginjpin noł
kopur, wumb ombu kin mołmun wumb
pei kin, ‘Ek ka,’ a nik ngungii ku. 15 Nga

enim Pilolokus kin, Juliya kin, Neras kin, nga eim aim Olimpas kin Gos nge wumb kopur pei en enim kin ouni mołmun ei, ‘Kapłi ka mołmun,’ a nik ngungii ku.

16 Nga enim Gos nge wumb pei endeim endeim ni engnjing noł kin, angił sik, kangilk tuk sik erngii ku. Nga Krais nge men tołmun wumb pei, enim kin ek ka nik ngungii.

Ek Ni Poru Nipi Kengip Ngop Ek

17 Na engnan noł, na enim noman to konj kindamb kin, enim kan kun erik mułngii. Molk kin, wumb nii endi enim pii gii wumb kin, to eipi eipi kindngii enmin min; nga Gos ek ka enim sinjing ei, ekii sik enanmin ei min; nga wumb ombu oł kis erangin kin, wumb eipi bok tok kin, oł kis ełmin. Enim wumb yi nge, buł ngok, ekii sinerngii mon. 18 Yi mił, wumb ombu en enim, sinim nge Owundu Krais Jiisas nge kongun ei enałmin mon; ba en enim ngenj noman ełe ekii sipin kin, ermin ni piinmin. Piik kin, en enim gupu ełe ek ka mił nik kin, nga ek kend mił tok nik kin, wumb eipi nge noman dinga pinałim mił, ei ek kend tok ngok, ełmin. 19 Yi mił, enim Gos ek ka ei ekii siłmin oł ei, wumb pei piik poru ninmin. Yi mił erang, na enim kin ka ka piip ngond; ba na noman ełe piind ei, enim oł kun ka erik mułngii. Erik kin, oł kis ełmin oł ei, noman to piinerngii mon! 20 Pe nga, Gos eim noman emin ngołum puławu, eim kunum olt mon, Gos eim Seisen erang kin, enim nge simb ełe, kamb mani kindmba. Pe Krais sinim nge Owundu Jiisas ei, eim noman ka enim kin mułmba.

21 Wu Timosii, na kin kongun ende ełmbił wu. Timosii nin, Lusiyus nin, Jeisin nin, Sosipaser nin, wumb ei na nge tiłap ende wumb pei ei, ‘Enim kapłi ka mołmun,’ a nik ngonmun.

22 Na Tersiyas, na Pol gupu ełe ek neng kin, na mon ei polt. Połup kin, na Owundu nge embe ełe, ‘Enim kapłi ka mułei,’ a nip ngond.

23 Wu Geiyas, na Pol kanpi kun er si mołułum wu ei, eim ‘Enim kapłi ka mułei,’ a nipi ngonum. Nga men tołmun wumb tep ka ełim wu ku. Nga Erasus konu peni owundu ełe, ku tep ełim wu ni, Korsus sin nge enginjpin kin, eł ełip, ‘Enim kapłi ka mułei,’ a nikił, ngołmbuł ku.

24 (Pe sinim nge Owundu Krais Jiisas ei, eim noman ka, enim kin pei ouni mułngii; ei keimi.)

Prei Erik Gos Embe Ambił Tonu Kindngii

25 Pe nga, sinim Gos eim embe ambił tonu kindinmin. Pe nga, Gos eim kapłi enim er dinga kindmba ei, na Jiisas Krais nge ek ka ni tor kindinj ełe, kindmba ei, Jiisas Krais nge ek ka ei, kumb ok koi er pałiłim ek ei, pe mendpił, Gos sipi peni ełe kindim. 26 Kindang kin, pe Gos ek keimi ei, ek ni tor kindiłmin wumb mon polk kin, peni ełe tor kindnjing. Nga kunum kunum konj mołułum Gos, eim andan tang kin, wumb tiłap pei kanik kin, piik erngii. Yi erik kin, Gos erang, wumb pei pii gii nik kin, Gos nge oł ei, ekii sik erngii.

27 Gos ei eim endeim mendpił! Eim noman kun ka piinim nin, epi kanim kanim piiłim puławu. Sinim Jiisas Krais kin, Gos eim embe ambił tonu kunum kunum kindmin; ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Kumna Połpu Kindim

Pol Mon Kumb Se Połpu Korin Wumb Kin Kindim Ek Ei

1 Mon ek ei, na Pol połup kindinj. Na nam Gos eim noman ełe, to tonu kindpi mundang kin, Jiisas Krais nge ek se andiłmin wu mił erip moł. Nga Sosenes eim sinim enginjpin ei, eim ek ka yi ku, nipi kindim.

2 Kindang kin, Gos eim nge wumb tiłap Korin konu ełe mołmun wumb pei, en enim Gos erang kin, ok wumb konj kun ka mendpił mołmun. Molk kin, nimbił erang, enim pei Jiisas Krais nge wumb tiłap ende puk mołmun. Wumb nii endi Jiisas Krais kin ek ka nik, prei erik ngonmun wumb ei, Gos nge ołkun ka erik molk kin, sinim Owundu kin nga enim Owundu kin ouni mułmun.

3 Pe kapłi, sinim Erinjpin Gos kin, Jiisas Krais Owundu ouni, enim kapłi noman ka ngokuł, nga noman emin pei ngunguł ku.

4-6 Pe Jiisas Krais nge eim ek ka enim kin erpi kin, dinga kindang pałim. Peng kin, enim ok Jiisas Krais kin dambiltik ok ende punmun ei, enim Gos nge ołkun ka kanim kanim pei seng kin, mołmun. Gos ek keimi ninmin ełe ni, Gos noman ka pałim ełe mił, yi ku piinmin. Piyangin kin, na nanim kunum kunum enim piip kin, Gos kin ka piip ek ka nip ngond. Nimbił erang Gos eim noman enim ngonum. Ngopu kin, noman kułpu, enim ngonum ei, nimbił erang enim Jiisas Krais eim nge wumb mendpił mołmun. 7 Pe enim Gos nge ołkun ka wii ngonum ei, enim ołełe sinarik kin, wii endi mulałmin mon. Ba pei sinmin yi erik kin, nga muł mei poru nimba kunum ei, Jiisas Krais Owundu peni ełe tor omba nge kui erik mołmun. 8 Mułangin kin, sinim nge Jiisas Krais Owundu peni ełe tor omba kunum ei, ek kend tonmun ek ei ni, ołkis kun pinerim ołei nge, endi enim kin peng kindnermba. Nga eim enim ambił gii nipi, dinga erpi sipi, mułang pupu kin, Jiisas Krais Owundu nge kunum ei, muł mei tał poru nimba kunum ei kapłi poru nimba. Neng kin, enim pii gii dinga pim kin, epi endi enim kin ek endi kapłi enerngii, mon! 9 Gos ei eim ek keimi mendpił pułwu ei, enim kapłi Gos kin pii gii ningii. Gos eim enim to tonu kindpi sipi kin, eim kingam Jiisas Krais sinim nge Owundu kin kindang, dambiltpin o pun ende pupun mułmun.

10 Pe nanim angnan noł, na enim noman ełe to konj kindip kin, ek dinga yi mił nip ngond. Ngond ek ei, Jiisas Krais sinim nge Owundu noman dinga ełe nip ngond. Enim pei kapłi, noman piik ende kindik kin, ek ende ningii. Nga enim noman eipi eipi peng kin, ek eipi eipi nik, mulerngii mon. Nga enim noman ende sek kin epi kanim kanim noman to piingii ei, enim piinmin epi omba. 11 Pe nga wumb kombur amb Klowes ngii konu ełe no pek mołmun wumb ei, ok ya na kanik kin, ek kun ninjing. Nam angnan noł ei, enim ek mił erik kin, ek kanim kanim eipi eipi ninjing. 12 Pe na ek yi mił piind, enim pei ołyi nge enmin; nga wumb kombur enim mołmun konu ełe molk kin, ek ei nge ku nik mołmun. Na nanim Pol kin ekii sip kongun paki top enj wu moł. Wumb kombur yi ku nik mołmun na nam wumb kombur yi ku nik mołmun; na Apolos kin ekii sip kongun paki top enj wu moł. Wumb kombur yi ku nik mołmun; na nanim Piisa kin ekii sik kongun paki top enj wu moł. Nga wumb kombur yi ku nik mołmun; na nanim Jiisas Krais kin ekii sip kongun enj wu moł. 13 Enim ołyi nge kapłi enerngii mon. Pe Jiisas Krais eim endeim mendpił mołum. Nga wu endi Jiisas Krais mił eipi endi mulałmin mon. Na Pol ond peri ełe kularip enim ołkis kun sinerang mulnjung ełe ngunenj mon? Nga enim na embe Pol ełe enim noł pinenjing mon ku.

14 Na nanim ka piip Gos ngond ei, na enim endi noł pendip ngunenj; ba wu tał Krispis kin Geiyas mendpił noł pendip ngunj. Mon pim kin, wumb pei na kin ekii singii; ba Krais kin ekii sinerngii, mon. 15 Yi mił erang, wumb torung wumb ek yi ninerngii mon. En enim Pol embe ełe noł pinjpin kin, Pol kin ekii simin. Simin

ningii ek ei, kapłi enenmba mon. 16 Ei keimi na nanim Sepanis eim ambim nin, kingam ambiłim noł nin, na noł pendip ngunj; ba nga na wumb kombur eipi noł pendip ngunenj mon, ni piind. 17 Jiisas Krais na kindim ei, wumb noł pendkin ngunjii nipi, kindnerim mon. Jiisas Krais eim na kindim ei, eim ek ka nip, tor kindip wumb ngumbii nip na kindim. Kindpi ei ek nip, tor kindmbii ni, ya mani mei ełe wumb noman pałim ek ei sip, ende kindip; mon pim kin, Jiisas Krais opu ond peri ełe kułum ek ka ei, ek wii mił endi pinermba mon. Jiisas eim ek ka ei am dinga wii mendpił pimba.

Krais Nge Dinga Ei Gos Nge Dinga

18 Pe wumb oł kis kun pinerim mił erik mołmun wumb ei, Jiisas opu ond peri ełe kołpu erim oł ei, epi wii mił ni piinmin. Ba wumb Jiisas kin pii gii nik enmin wumb ei, Gos orung simba wumb ei ni piik kin, Jiisas ond peri ełe kołpu, nga konj tonu opu erim Gos ek ka ei, Gos nge noman dinga mendpił sałim ni piinmin. 19 Yi mił erang, Gos eim ek ka ełe yi ninim, ei keimi sinim piinmin,

“Na kapłi wumb noman ka wii dinga peng mułngii ei, top erip, kis mundamb, noman ka yi nge peng mulerngii, mon!”

Pe nga,

“Na nanim yi ermbii wumb nii endi, noman peng sin sinim epi pei piinmin ni piingii wumb ei, noman eipi eipi pałim ei sip, eipi eipi kindmbii,” ninim.

20 Pe nga noman piiłmin wumb jiłi mił mołmun? Nga wumb Gos ek kanim kanim pei mon połmun wumb jiłi mił mołmun? Nga wumb ek mił ełmin, wumb ya mei ełe mołmun wumb ei jiłi mił mołmun? Gos eim ya mei ełe wumb pei, noman ka pałim ni piinmin ei erpi kindang kin, noman mendpił endi pinałim mon!

21 Gos eim noman ka owundu pałim ei, eim oł yi nge erang tonu om. Ya mani mei ełe wumb pei en enim noman pim ełe, Gos nge eim noman to piik enjing, ei kapłi enerim mon. Yi peng kin, Gos eim noman ka piipi yi erang kin, wumb eim pii gii ninjing wumb ei sipi orung sim. Seng kin, sin Gos ek ka ei kin, noman owundu pinałim mił mei wumb ni piinjing kin, ek ka ei nipin, tor kindinjpin ełe nge, Gos wumb ei sipi orung sim. 22 Nga Jura wumb Gos ek ka ełe piipin gii nimin; ba sin tonu epin Gos jep oł endi kanpin kin, pii gii nimin nik, yi niłmin; nga Griik wumb noman ka dinga erik simin ni piik ełmin wumb ei ku. 23 Ba sin Jiisas Krais ond peri ełe kułum ei, sin ek ni tor kindamin. (Wumb oł kis kun pinerim er mulnjung wumb ełe, sip orung sip erim ek ei, sin nipin tor kindpin ngonmun.) Jiisas ek ka ei piik kin, Jura wumb ombu geltii kulk, buł ngok enjing. Ba wumb tiłap eipi wumb ombu, noman ełe ek ei, ek kun pinałim mon ni, noman yi to piinmin. 24 Ba wumb ombu, Gos eim sipi orung sim wumb; Jura kin wumb tiłap eipi kin ouni, ek ka ei pii gii ninmin ei, Krais eim, ei eim Gos nge noman dinga mołum; nga Gos nge noman ka wii ei, eim mendpił mołum. 25 Pe Gos eim noman wii mił ei, wumb noman owundu pałim ei to mani kindim. Nga Gos nge dinga ei wii mił dinga epi ei, wumb nge dinga owundu ei to mani kindnim.

26 Pe angnan noł, enim kom se piyei! Ok enim nimbił oł mił erik mulnjung? Gos eim enim to tonu kindpi mundang kin, sipi orung sim. Pe en enim ni ombu en enim mulnjung mił, ei piinmin. Enim wumb aninga kombur noman ka wii peng mulnjung. Enim wumb aninga kombur enim dinga peng, mulnjung. Pe nga enim wumb aninga kombur wu num embe pułum ei, wumb noman ełe yi mił piiłmin. 27 Ba Gos eim ya mei ełe wumb mendpił mił mon. Wumb wii mił wumb eipi ni piinmin ei nge, Gos eim erpi, tonu kindpi sipi, wumb noman pałim ni piik mołmun wumb ei, topu singambił sipi ngum. Pe nga ya mani mei ełe wumb wii, dinga pinałim wumb ei, Gos sipi, erpi, tonu kindpi, wumb dinga owii sałim wumb ei, to singambił sipi ngum. 28 Gos eim ya mani mei ełe epi wumb kanik si kindinmin wumb wii mił endi sipi kin, nga wumb epi sinałim wumb yi niłmin wumb ei sipi kin, nga epi endi molałim epi endi ei sipi kin, tonu kindpi erpi ei, wumb noman pałim wumb nin, epi

pei dinga sałim epi ei nin, pe sałim epi ei to mani kindpi wii mił kindang mułmba.
29 Mon pim kin, wumb endi kapłi eim embe ambiłpi tonu kindpi kin, Gos kumb ełe mołpu yi ermba. Ei mon!
30 Ba Gos eim enim erpi tu wupu, Jiisas Krais kin dambiltpi se ende kindpi kindang mołmun. Gos eim Jiisas Krais kindang, Jiisas eim sinim nge noman konj ni, noman ka wii puł wu mołum. Sinim Jiisas eim kin o pun, Gos nge oł kun ka wumb mił Gos eim sinim kaninim. Yi mił erang, Gos Gui Ka sinim kin mułang kin, sinim Gos nge oł kun ka oł ei ekii simin, nipin yi ełmin. Pe nga sinim Krais kin pii gii ninjpin kin, Gos eim kin sinim sipi orung sim.
31 Mon pim kin, Gos eim ek ok nirim mił tonu omba. “Wumb nii endi ka ka piipi kin, epi ełe embe ambił tonu kindmba, ei kapłi; ba wu ei ka ka piipi kin, Gos oł ka wii eririm ei piipi kin, Gos Owundu embe ambił tonu kindmba.

2

Pol Ek Ka Ni Tor Kindpi Kin, Jiisas Krais Opu Ond Peri Ełe Ek Ei, Wumb Nii Ngum

1 Kindang na yi ku angnan noł enim kin onj kunum ei, Gos ek keimi koi erpi pim ek ei, na nip tor kindip enim ngunj. Ngunj ei, na ek olt kinan ka wii endi nip kin, nga noman owundu pim wumb mił endi nip, enim kin ngunenj mon.
2 Pe na nanim noman to piip epi kanim kanim pei, noman to piinenj ei, enim tep to ek nip ngop muls; ba Jiisas Krais endeim mendpił ouru ninerim ei, eim opu ond peri ełe kułum ei mendpił, noman to piinj.
3 Pe enim kin op muls kunum ei, nanim dinga endi peng piinenj; nga nanim gał owundu sip pur pur tang muls.
4 Pe nga, nanim ek ka nip tor kindip kin, na ek andan top wumb ngunj ei, ya mani mei ełe wumb noman ka owundu peng ninmin oł ei nge ninenj mon; ba Gos eim Gui Ka ełe na paki tang, dinga ngang kin, ek keimi nip tor kindinj.
5 Ba enim nge pii gii ei, ya mani mei ełe wumb noman pałim ei mił, enim pinałim; ba enim pii gii ei, Gos kin eim dinga ełe pałim.

6 Peng kin, sin noman dinga pałim ei nipin, wumb nii endi opu, Jiisas kin pii gii dinga nipi, mołum wumb ei kin, nipin ngonmun. Ba noman dinga ya mani mei ełe wumb noman dinga mon; nga ya mani mei ełe tep enim wumb ei dinga mon ku; nga dinga epi endi eipi nge mon ku; dinga ombu ełe am ba.
7 Pe ek noman dinga endi na nip tor kindip ei, ok Gos eim nge noman dinga koi erpi pim. Kunum ełe, muł mei enerim kunum ei, yi erpi pendim. Na ek nip tor kindip ei, wumb kinenjing koi erpi pim ei, Gos nge tiłang ka wii sinim kanpin piimin.
8 Ya mani mei ełe tep ełmin wumb nin, wumb eipi yi ku, ei kapłi Gos noman dinga ei kanik piik, kun enenjing mon. Pe en enim piiłangin kin, en enim kapłi Jiisas Krais Owundu tiłang owundu puł wu ei, ond peri ełe to kundnełangin.
9 Ba Gos eim ek ka ełe yi mił nirim,

> “Wumb endeim kapłi endi ningił ełe piik kin, nga kanik kun enarik. Nga wumb endeim kapłi kom ełe piinarik; nga wumb endeim noman ełe to piinarik epi ei mendpił, Gos eim epi ka wii erpi kun er mołpu kin, wumb nii endi eim kin noman kulk ngungii wumb ei mendpił ngumba.”

10 Ba Gos eim koi erpi pim epi ei, Gos Gui Ka kin, sinim pii gii ninmin wumb andan topu ngum. Ei eim Gos Gui Ka ełe yi erpi kin, epi kanim kanim pei kurnum. Nga Gos eim epi mandring mendpił koi erpi ermbii ni piim epi ei, Gos Gui Ka yi ku erpi kurnum.
11 Pe wumb endi kapłi, noman pałim min, nimbił oł endi ermbii ni piinim ei, wumb eipi endi piinałmin mon. Ba wumb ei, eim nge noman tuk gui mendpił piinim. Nga Gos eim, nipe noman endi pałim ei, Gos eim nge Gui Ka ei mendpił piinim.
12 Gos eim nge Gui Ka ei, sinim noman ka ngang sinjpin ei nge, ya mani mei ełe wumb nge noman ełe mon. Yi peng kin, sinim kapłi, Gos eim nge Gui Ka epi kanim kanim pei wii ngum ei nge, pii poł tumun.

13 Ei kapłi, sinim ek ełe nipin tor kindpin ei, ya mani mei wumb noman ka wii pałim mił ninanmin mon! Ba Gos eim Gui Ka ełe nge, sinim ek pułe nipin tor kindmin. Wumb nii endi, Gos nge Gui Ka noman tuk ełe mołum wumb ei, Gos nge Gui Ka ei, Gos

ek ka andan topu ngum. 14 Pe nga wumb
nii endi, Gos Gui Ka mulermba wu ei, Gos
eim oł epi kanim kanim pei ngonum ei,
kapłi sinerngii. Nimbił erang wumb ei Gos
kingam Jiisas kin pii gii ninenjing. Eim am
keimi pii poł tunarpi kin, kapłi enermba
mon. En enim ombu kombur mon ni piik
kin, noman to piinerngii. Nimbił erang
Gos Gui Ka wu ei kin, paki tunermba mon.
15 Pe wumb nii endi eim kin, Gos Gui Ka
mołum ei oł epi kanim kanim ei mok to
piipi, kanpi kun enim; ba nga wumb eipi
endi kapłi ok, wumb ombu oł yi ermin ni
piik enmin, pa nik; mok tok kanik, piik
enerngii, mon. 16 Gos eim ek ełe yi ninim,
“Wumb endi kapłi, Gos Owundu noman
pałim mił kapłi piinermba. Wumb
endi kapłi, Gos Owundu ‘Yi erii yi
erii,’ pa ninermba, mon.”
Ba pe sinim pii gii ninjing wumb, Jiisas
Krais eim nge noman ka ei, yi mił piik
mołmun.

3

Gos Nge Kongun Wumb

1 Ba nanim angnan noł, nanim pii gii
ninjing wumb dinga Gos Gui Ka mołum
wumb kin mołpu kin, ek nip ngunj mił,
enim yi ku, nip ngumbii pinałim. Nimbił
erang enim Gos Gui Ka mulałim wumb
mił ełe, ek yi mendpił nip ngond. Nim-
bił erang enim Jiisas Krais kin pii gii ei,
kangił kembis mił pałim; enim pii gii dinga
pinałim, mon. 2 Na enim ek nip ngunj
ek ei, ombu am to mił, dinga pinałim nge
kuni, dinga punum mił ek yi nge mił,
ende nip ngunenj. Nimbił erang enim
ek yi nge, ei piingii nge, piik kun enarik
mułngii. Nga pe yi ku, enim piik kun
enarik mołmun. 3 Nimbił erang pe yi
ku, enim oł kis ełmin wumb mił no pek
mołmun? Wu angim ek buł morung mił
erik, ek mił erik, yi enmin oł ei kun pinałim
mił enmin. Nga enim Gos ek pii gii yi
ninarik, piik kun enarik kin, erik mołmun
mił, enim mei wumb yi ku erik mołmun.
4 Yi mił erang, enim wumb endi molk yi
ninmin. Na nanim, “Pol kin tep to endinj.”
Nga endi yi ninim, “Na nanim Apolos kin
tep to endinj.” Oł yi ełmin oł ei nge, ya
mani mei ełe nge wumb mił mołmun; ba
Jiisas nge oł kun ka mendpił mił molałmin
mon.
5 Nimbił erang enim wumb sił Pol kin
Apolos teł kin ek mił enmin. Sił Gos nge
kongun wu mendpił mołmbuł. Sił Gos
nge, eim ek ka nipił, tor kindpił, wumb
ngumbuł nge kongun eipi eipi mił ngum.
Kongun ełe erambił ei, enim ok pendik
kin, Jiisas Krais kin pii gii ninjing. 6 Nengin
kin, na nanim Pol, Gos ek ka ei kumb se ni
tor kindip kin, kongun yi enj. Kongun ei
yi mił, wumb kuni emb mei ełe taltmin.
Na kumb se kongun yi erip kin, Gos eim
ek ka nip tor kindinj. Nga Apolos eim na
erip mundunj, kongun kumb ełe, paki to
erpi, tuk kindpi pum ei, wumb kuni emb
kumb se talk pendik kin, ekii se konu eni
pang kin, noł kulk tu wuk, bein tonum
mił, Apolos eim kongun yi mił erim. Ba
Gos eim mendpił, ek ei erpi mułang kin,
kuni mił połpu, tonu op mong tum. Tang
kin, wumb ei eim ek piik, ekii sik, pii gii
ninjing. 7 Gos ek ka kun emb taltim wu ei
Pol, eim wu num mon! Nga ekii se wu endi
opu, Gos ek ka ni wumb ngopu erim konu
ełe paki to erim wu ei, Apolos eim wu num
mon ku. Ba Gos eim mendpił, kongun
erpi kanpi, sep mułang kin, opu mong
keimi tang kin, wumb ok eim ek ka ei pii
gii ninmin ei, Gos eim endeim mendpił
Owundu mołum. 8 Wumb nii endi, Gos nge
ek ka kongun kumb se pułngun mondpu
erim ei, kuni emb mił kindpi o pum. Nga
ekii se wumb kombur, Gos nge ek ka
kongun ełe erik mundnjung ełe nge, erik
ok punjung ei, Gos nge ek ka ełe, emb
kindik pendnjing konu ełe, noł mił kindik
ok punjung. En enim kongun ende enjing
mił ei, kumep yi ku, se orung singii ei nge,
Gos yi ku ngumba. 9 Ba sił Pol kin Apolos,
Gos nge kongun ende wu mołmbuł. Nga
enim pei mei mił seng kin, Gos eim nge
mei konu ełe kongun enim.

Nga yi ku, enim pei ngii mił seng kin,
Gos eim nge ngii ełe takpi er mołum.

Gos Nge Kongun Wu Ei Ngii Tałiłmin Wu Mił

10 Gos eim nge noman kaimb si na kin
ngopu, na ngii takip piiłim wu endi tonu

op, yi mił moł. Na nam ngii tekngii konu
mei nop erip sinj. Na paki mani połup
kin, ngii pułngun mondup enj. Nga wu
eipi endi opu, ngii tumunj ełe tonu kindpi
kin, ngii tekim. Ba nga wumb eipi endeim
endeim nik, piik kun erik kin, ngii tekngii.
11 Gos Jiisas Krais eim ond paki dinga mił
połpu angndang kin, tonu peł ełe, ngii
takinmin ei, na Jiisas Krais eim ek ka enim
kin nip tor kindip ngunj. Kunum ei ekii se,
nga wumb endi eipi, ond paki dinga eipi
endi polk angndangin kin, tonu peł ełe,
enim ngii yi teknerngii mon. 12 Na ek ei
nip enim wumb ngond. Wumb pii gii niłim
wu endi Gos paki dinga ełe epi ka kanim
kanim sipik ngii takinmin ei, ku gol mił;
nga ku silpa mił; nga kom ku ka mendpił
mił; ku owundu noman kultmun ku ei mił
epi ei sik dinga mułmba ba; nga wumb
kombur ond min; kupuł engimb min; kuni
wiis kilim ei sipik; ngii ełe takinmin, epi
ei dinga pinarpi kin, sikir poru nipi amb
ba. 13 Pe wu endi kongun erang mił Krais
nga orung omba kunum ełe, opu peni ełe
omba kunum ełe, dup opu peni ełe omba
kunum ei, Gos wumb pei mok tumba
kunum ełe, nipe kongun endi erim ei, dup
opu pendpi, ambił kinang wu ei kongun
yi enim ei, kapłi min mon? Ei kanik kin,
pii poł tungii. 14 Pe wumb nii endi eim
ngii ełe, Jiisas Krais paki dinga ełe kin
takpi ei, kindang kin, pepi mołum. Ekii se
dup nonarpi nim kin, ngii dinga mułang
kin, kongun wu ei kumep ka simba. 15 Ba
wumb nii endi, eim kongun endi ermbii ni
piimba ei, eim dup nopu erpi kis mundpu
nim kin, kapłi eim kumep ka sinermba; ba
eim kapłi Gos se orung simba. Ei yi mił,
wu ei eim epi ombu, dup numba erang, se
tor sengin kin, wu yi mił ka mułmba.

16 Enim epi ei, kom se piyei! Enim wumb
pei Gos eim nge men tołmun ngii mił
mołmun. Molk kin, Gos eim Gui Ka enim
kin noman tuk ełe pu mołum. 17 Pe wumb
endi Gos eim men tołmun ngii ełe erik,
kis monduk, ninjing kin, Gos eim kapłi
wumb ei erpi kin, to kis mundmba. Nimbił
erang, Gos eim men tołmun ngii ełe, eim
kun ka wii mendpił mułmba. Enim Krais
kin dambiltik ende puk molk ninjing kin,
pe enim Gos men tołmun ngii mił molk
pungii. 18-20 Wumb mei ełe wumb, noman
ka wii sałim ni piinmin ei, Gos eim ningił
ełe, epi wii mił kenim ełe nge, Gos eim ek
ełe yi ninim, “Mei wumb, sin sinim noman
ka pałim ni piinmin ei, epi kanim kanim
kun pinermba mił endi erngii ei, Gos eim
kapłi wumb ei noman ełe, ambił gii nipi,
andłam ondu ngumba nge sałim.” Nga
Gos eim ok pułum ek endi yi ninim, “Gos
Owundu eim wumb noman pałim wumb
ei, noman tukrung ei, eim kanpi piipi kin,
noman wii mił pałim ni piinim.” Pe wumb
endi, ei eim ek kend topu, yi enermba
mon. Wu ei yi ni piipi, ‘Na nanim ya mani
mei ełe, epi kanim kanim ei noman peng
pei piind,’ ni piimba wu ei, eim noman yi
mił piipi mułmba wu ei, eim noman wulu
pang mił mułmba. Wumb yi ni piik yi
erangin kin, kapłi wu ei nga opu, noman
peng kapłi, epi kanim kanim pei pii poł
topu, kanpi kin, kun erpi mułmba. 21 Yi
mił erang, wu endi wumb embe to tonu
kindnermba, mon. Epi kanim kanim pei
ei enim nge simba. 22 Na Pol ni, Apolos
ni, Piisa ni, mei ni, epi konj ni, epi kułum
epi ni, pe epi mołmun ni, nga ekii epi tonu
omba epi ni, epi pei ombu enim nge simba.
Enim epi ombu ełe enim tep erik mułngii.
23 Nga enim Krais Jiisas nge wumb. Nga
Krais Jiisas eim Gos nge mendpił. Yi
mił erang, wu endi wumb embe to tonu
kindnermba, mon!

4

Gos Kindim Wu Krais Nge Ek Se Andiłmin Wumb

1 Enim kapłi, sin kin piingii ei, Jiisas
Krais nge kongun wu molk piingii. Sin
sinim Gos nge koi erpi pałim ek keimi
ei nge tep er mołpun yi erik kin, ek ni
tor kindpin mołmun. 2 Pe epi endeim
mendpił, wu endi epi kanpi, tep erpi se
mołum wu ei, eim wu num nirim mił
mendpił ekii sipi, erpi mułmba. 3 Pe wu
endi min, wumb pei, na nge oł ei, kongun
kun ka tep erip oł ei, mok tok erngii epi
ei, wii mił erngii ni piind. Yi mił ku, na
nge oł ei mok top enał ku. 4 Na enim kin
kongun erip na oł kis endi enj min mon,

ei na piinand; ba Gos eim piinim. Gos Owundu endeim mendpił, na oł kis min oł kun ka enj ei, mok topu kindnim. 5 Yi peng kin, enim kapłi wumb endi oł kis min oł ka erim kin, enim sikir mok tok enerngii mon! Gos Owundu orung omba kunum ei kokuł. Enim Gos Owundu orung omba kunum ei, kui er mułngii. Gos eim epi koi erpi mołum epi ei, wumb noman tuk ełe ei sipi peni ełe kindmba. Nga wumb noman ełe epi erngii epi ei, peni ełe kindang kin, wumb pei piingii. Kunum ełe, Gos ei eim kapłi, wumb endeim endeim ni, oł enjing mił ei, Gos wumb ei enim nge embe ambił tonu kindmba.

6 Nanim angan noł! Apolos kin, na nanim kin, ek nip tor kindind ei, enim piingii nip nind. Na nanim ek ei nip, enim ngop ei, andan top mił nip ngond. Nga enim kapłi pii poł tungii ei, nipe ek endi mił nind. Enim kapłi, Gos eim ek ełe ninim mił ei, ekii singii. Enim kapłi, wu endi eim embe ambił tonu kindik kin, nga wu endi eim embe ambił mani kindik kin, yi enerngii, mon! 7 Angnan! Enim wumb nii endi enim wu num mundnjung? Ei endi mon! Wumb pei ende mił mołmun. Pe keimi, enim epi pei sałim epi ei, Gos enim ngum. Ngang kin, pe enim ek yi mił ninerngii mon! “Na oł ka wii enj kin, epi ka wii tonu om ei, ni piinerngii mon!

8 Enim kunum kunum yi mił ni piinjing, “Sin pe kapłi epi kanim kanim pei sinjpin. Nga epi endi noman enanim mon. Sin wu king mił tonu onjpun; ba Gos nge ek se andiłmin wumb andan tok ngunenjing mon ku.” Pe keimi, enim king mulnjung kin, na ka piimbii ku. Yi mił pim kin, kapłi sin enim kin tep to king mił mułmun. 9 Pe na nanim yi mił ni piip kand ei, Gos eim sin ek ka se andpin nipin wumb ei, am mer sipi, ełe pim kongun ei, erngii nipi ngum. Yi mił erang, sin wumb oł yi enjing nik, sipik, tok konduk wumb mił mołmun. Wumb pe sin keningii nge nik ełmin wumb mił, sin yi mił mołmun. Ya mani mei ełe wumb pei ni, tonu epin enjel pei yi ku, sin minj mani kanik mołmun. Yi mił, sin dinga sinałim. 10 Wumb sin kin yi mił ninmin, ‘Enim Jiisas Krais nge kongun ermin oł ei nge enmin;’ ba wumb yi ninmin, ‘Enim piik kun enarik noman pinałim wumb mił nik mołmun. Ba enim noman yi to piinmin ei, sin noman ka wii pałim wumb,’ ni yi piinmin. ‘Nimbił erang, sin Jiisas Krais nge wumb tiłap mołmun.’ Nga wumb sin kin yi mił ninmin. ‘Enim wumb dinga pinałim wumb; ba sin wumb dinga sałim.’ Wumb yi ni piinmin, ‘Sin wu num mołmun; ba enim wumb embe pinałim wumb mił mołmun.’ 11 Sin ok kin, pe kunum kunum, Jiisas Krais eim kongun erpin endinjpin kunum ei, kuni nin, noł nin, epi ei sinerang kin, wii pepin pepin enjpin. Nga alap nin, epi pei sinerang kin, wii mołpun endamin. Nga wumb sin kepii tok, ek buł ambilk, nik nik enjing. Pe nga sin ngii sinerang kin, tuk andpin andpin mulnjpun. 12 Sin sinim no pepin, andpin kongun erpin ei, sin sinim angił ełe kongun dinga kindpin enjpin. Nga wumb sin ek kis kun pinerim mił, ek buł ambilk enjing ku; ba sin prei erpin, Gos ngopun, eim kapłi paki tang kin, noman to ak to erpin piinjpin. Nga erpin kin, sin ngenj kumbii ngołmun kunum ei, sin kanpin, wiik tołmun. 13 Pe wumb sin ek buł ambilk, ek nik ngunjung ei, sin ek kun ka pim mił, nipin orung kindinjpin. Kindpin kin, ya mani mei ełe wumb, sin kin noman yi to piinmin. ‘Sin kuni kiim nin, epi moł mił,’ ni piinmin wumb ei, enim epi wii mił endi mołmun wumb mił, endi kun ka mulałmin mon! Wumb ei en enim sin kin noman yi to piinmin. 14 Na nanim ek ei nge połup, enim kin kindind ei, enim piik kin, singambił singii nge, nip ngonand mon! Ba na enim ek kengip dinga ngop kin ek nip ngond. Nimbił erang, enim nam kang ambił mił mołmun. Mułangin kin, enim nam noman kułup ngond. 15 Pe enim 10,000 wumb pei kapłi enim tep erik mołmun wumb ei mił molk kin, Jiisas Krais nik kin, andan tok wumb ngungii; ba enim ernjing pei mulałmin mon. Na nanim enim erinjing mił mendpił mołup, si kindinj. Nimbił erang enim kumb se, Jiisas eim ek ka ei piik kin, eim nge wumb tiłap molk kin, pii gii ninjing ei, na Gos eim ek ka ni tor kindip kin, enim ngunj. 16 Pe yi peng kin, na enim ek dinga nip ngond ei piingii. Na nanim noman pałim mił erip

kin, andan top mundunj ełe, kapłi enim ekii sik, erik pungii. 17 Oł ełe nge, na piip kin, Timisii kindamb kin, enim mołmun konu ełe onum. Opu kin, nanim kingam mił, na eim noman ngond. Ngop pendip kin, Owundu Jiisas Krais nge kongun ei ambił gii nipi pum. Pupu kin, eim Jiisas Krais noman konj ngang kin, na Jiisas ekii sip, kongun erip, mołup pund mił ei, eim enim nipi ngang kin, piingii. Na Gos nge tiłap wumb konu eipi eipi mołmun wumb ei, ek yi ku, nip ngoł ek ka ei, eim enim kanpi kin, ni tor kindpi ngumba. 18 Wumb kombur en enim, wumb owundu mołmun ni piik kin, en enim embe ambilk tonu kindik kin, noman yi to piinmin ei, na Pol tungu erip, enim kin onermba ni piinmin. Nimbił erang, na Timosii enim kin kindinj. 19 Ba sinim nge Owundu eim noman ełe kapłi ni piim kin, na enim mołmun konu ełe, si kirip ombii. Nga nam nipe epi endi bong nik enmin wumb ei, erngii nge kur kan simbii. Na en enim nipe epi endi ningii ek ei nge, mendpił mon; ba en enim dinga pałim ei, kurup kenmbii. 20 Nimbił erang Gos eim sinim kin tep er mołum oł ei, ek ninmin ełe nge mon; ba Gos eim nge dinga ełe mendpił pałim. 21 Pe enim na ek piinenjing kin, na enim kin pe epi nipe endi mił, endi ermbii ei nge, enim noman to piinmin? Pe na enim kin kepii tumbii nge ombii min, na noman emin sep kin, enim noman tuk giyeng ni seng kin, enim kin ombii?

5

Wumb En Enim Oł Kis Men Tołmun Ngii Ełe Enjing

1 Pe wumb en enim oł kis erik mołmun mił, nik ngunjung. Pe wumb kombur enim mołmun konu ełe tuk molk oł kis erik ei, amb ngunduk, oł kun pinerim mił enmin. Enim wumb endeim, eim arim nge amb eim seng kin, tep tokuł, no pekił andinmbił. Oł yi nge ei, torung pii gii ninenjing wumb mołmun ei, oł yi nge ei kun pinałim mił ni piinmin. 2 Pe nimbił erang en enim nge embe ambilk to kindik enjing? Ei mon; ba enim oł ei si kindik kin, nga kaimb sik, kei nik mułngii. Pe wu endi eim oł kis yi nge erim ei, enim kapłi eim tuk mołum ei, to tor kindangin kin, pupu torung mułmba. Mołpu kin, enim kin tep to mulermba mon! 3 Pe na enim kin tep to mulał, mon! Ba na noman tuk gui ei, enim kin tep to mił mołum. Mołpu kin, Jiisas Krais nge dinga ełe, na wu ei oł kis kun pinerim mił, erpi mułum wu ei kin, na ek ok noman ełe piinj mił, ni tor kindip ngond. Nip kin, na enim kin tep to mołup kin, nimbii mił nind. 4 Na ok noman ełe piinj yi mił nind. Pe enim ok, Jiisas Krais nge dinga ełe, se kułou tok, o ende pungii. Kunum ei, na noman tuk gui enim kin tep to mułmbii. Nga Jiisas Owundu nge dinga ełe, sinim kin tep to mułmba. 5 Wu ei oł kis ełim wu ei, tuk mołum ei, to tor kindangin pupu kin, Seisen kin ba. Pang kin, Seisin eim ngenj oł ełe, to kis mundmba. Yi mił erang kin, Jiisas Owundu orung omba kunum ei, wu eim nge noman tuk gui ei, sipi orung simba.

6 Pe enim engin mił erik, embe ambilk tonu kindik kin, oł yi nge enmin oł ei, kun ka mon. Enim ek ei piyei! Ek endi yi mił ninmin, ‘Bres kopur owundu mił o wułum epi yiis ei, aninga kopur kindiłmin. Oł yi erang kin, bres o wupu owundu ełim. Ei yi mił ku, wumb oł kis kun pinałim oł enmin ei, aninga erik punmun. Nga ekii se, oł kis wumb kin orung orung punmun. 7 Pe enim oł kis kun pinałim yi nge, erik mołmun ei, yiis mił bres kin orung orung pei punum yi mił si kindngii. Si kindik kin, kapłi enim bres konj yiis pinałim ei, yi mił oł kis pinerang kin, am kun ka mendpił mułngii. Nimbił erang Jiisas Krais eim kołpu kin, sinim kin kindim. Kindpi kin, eim Jura wumb Eisip konu molk kin, kung siipsiip to kundnjung mił, eim sinim kin yi kołpu ngum. 8 Yi peng kin, kapłi sinim oł kis kun pinałim mił, erpin mołmun ei, si kindmin. Ei yi mił ku, Jura wumb yiis aninga kembis kindangin kin, bres o wupu owundu ełim epi ei, kunum owundu Eisip konu ełe, Gos en enim paki topu kin, Eisip konu ełe se mengpi, tor tułum ełe piik kin, bres wii erik, kuni owundu wii nołmun, epi yiis endi kindnałmin mon. Nga sinim kapłi kun ka mołpun ek keimi nimin.

9 Na yi nip mon połup kin, enim kin

kindinj. Kindip kin, enim wu eipi oł kis kanim kanim kun pinerim mił, wu eipi nge amb ngunduk ełmin wumb ei kin, tep tok, ende endnerngii mon. 10 Yi erang kin, enim wumb kanim kanim endi kun ka pinerim mił, ya mani mei ełe wumb oł kis wu eipi nge amb ngunduk enmin; nga wumb mei ełe epi kanim kanim pei simin ni piinmin; nga wumb kombur epi pei wan waning simin ni piinmin; nga gos kend men tok erik ngonum wumb ei, oł yi nge enmin wumb ei si kindik kin; nga ya mei ełe epi pei si kindik kin, wumb kin wii mendpił mułngii. Na nanim enim kin mon połup kindinj ei, ek yi ninand mon. 11 Ba na enim kin ek nip mon połup end ei, pułe yi mił. Wumb endi eim ek yi mił nimba, ‘Na nanim Jiisas Krais nge tiłap ełe moł;’ ba nga eim wu eipi nge amb ngunduk tep to oł kun pinałim mił erpi kin; nga epi kanim kanim pei eim minj ku simbii ni piipi kin; nga gos kend kin men topu erpi ngopu kin; nga wumb kin ek buł ambiłpi kin; nga noł nok noman wulu pang kin, peng pep kun enerang kin; nga wumb eipi epi waning si kin, enim wumb yi nge ei enim kuni ende nok, tep ende tok yi enerngii, mon!

12 Nimbił erang kongun ei na nanim kongun mon; nga enim kongun mon ku. Torung wumb Gos eim tiłap ełe mulałmin wumb ei, oł kis kun pinałim mił enmin pa nipin, wumb ei mok tok enerngii mon! Ei nimbił erang, ei sinim nge kongun mon. 13 Ba wumb ombu Gos eim tiłap ełe, torung molk oł kis kun pinałim mił enmin wumb ei, Gos eim kapłi mok tumba. Ba pe nga, Gos tiłap ełe tukrung mołmun wumb ei kin, enim mok tok erngii kongun mendpił pałim. Gos ek ninim mił yi erngii, “Enim wumb endi oł kis ełim wu endi enim kin mołum wu ei, to tor kindei!” niłim.

6

Pii Gii Wumb Engnjing Kin Kos Erik Ngunerngii

1 Pe wumb endi enim Gos nge wumb mołmun konu wu ei, wumb eipi kin ek nimba wu ei pupu kin, wumb torung wumb kos piiłmin wumb kin punermba mon. Nimbił erang wu ei eim singambił sinerim min? Ba wu ei eim Gos nge wumb kin kos piimba. 2 Enim ei piyei! Gos eim nge wumb tiłap ełe mołmun wumb ei, ekii se kapłi enim ya mani mei ełe wumb orung orung Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, kii sik epi kanim kanim erngii ełe piik kin, mok tok erngii. Yi mił erang keimi, enim ya mani mei ełe wumb oł kis kun pinerim mił enjing wumb ei kin, enim kii sik, mok tok erik, pa yi ningii pim kin, nga ek nin, epi kembis ombu, enim nik sipik, kun erngii ku. 3 Enim ei piingii, ekii se simin kapłi, Gos eim enjel mołmun ei, oł endi erngii ei, sinim mołpun oł ei mok topun ermin, pa nipin ngumun. Yi peng kin, sinim kapłi ya mani mei ełe ek nin, epi kembis kombur kun pinerim mił erik mołmun ei, sinim kapłi nipin, mok topun kun ermin. 4 Yi peng kin, sinim na mei ełe kos ek nin, epi kanim kanim ełe pim kin, sinim nimbił oł erang, wumb Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, epi ombu mok tok enmin? 5 Na ek ei mon połup kin, enim singambił singii nge nip ngond. Pe keimi, wumb kombur enim pii gii ninjing wumb mołmun konu ełe wumb, noman pim wumb ei, kapłi nik piik, enim oł kun enmin, nga oł kis kun pinerim mił, mok tok kos erngii ni piik; ba wu endi molałim min? 6 Ba wumb kombur, enim Gos nge wumb tiłap mołmun ei, en enim engnjing kos ek piik nge sipik, Gos kin pii gii ninenjing wumb kumb ełe si pangin kin, wumb ei enim oł nik piik, mok tok, kos erngii min?

7 Enim engnjing endi si mengk, kos erngii sipinmin. Oł yi nge enim to mani kindpi kin, enim oł kun ka pim mił, enenjing pa nipi ngonum. Pe nga enim kapłi kanik wiik tangin kin, wumb enim epi waning sik; nga ek kend tok siłmin mił, yi erngii. 8 Ba enim engnjing noł pii gii ninjing wumb kos erik kin, pin pin erik, wumb eipi epi toltuk sinmin. 9-10 Enim ei piyei! Wumb oł kis ełmin wumb ei, Gos eim tep erpi mołum konu ełe tuk punerngii mon. Enim wumb en enim noman ełe ek kend tok enerngii, mon. Wumb ombu Gos eim tep erpi mołum konu ełe tuk punerngii. Wumb ei oł kun pinałim oł

ełmin wumb ei, wu eipi amb ngunduk sik; nga gos kend embe ambilk tonu kindik ełmin; nga wu eipi embnjing kin tep tok, no pek ełmin; nga wu endi wu eipi kin amb mił tep to pek ełmin; nga wumb eipi epi waning siłmin; nga wu endi epi kanim kanim pei sałiłim wu ei, wu eipi bun bun kułpu kin, simbii ni piiłim; nga wu endi noł nang kin, noman wulu pang mołmun; nga wumb endi eim wu eipi kin ek embiłmba; nga endi yi ku wu endi wu eipi tui to pendpi eim ku ni epi aninga waning siłim. Wumb yi nge ei, Gos eim tep erpi mołum konu ełe tuk punerngii mon. 11 Pe enim mołmun wumb kombur ok oł yi nge erik mulnjung; ba pe, Gos kingam Jiisas eim miyem ełe, enim noman tuk ełe oł kis kun pinerim, erik mulnjung oł ei, kil ngo si kindim. Nga Gos eim nge Gui Ka ełe erpi sipipi kin, enim to eipi kindpi kin, nga erang ok, wumb kun ka mendpił mołmun. Nimbił erang enim Jiisas Krais sinim nge Owundu ełe, pii gii ninjing.

12 Wumb kombur yi mił nił min, “Epi kanim kanim pei, sin kapłi ermin,” ni lo yi ninanim mon; “Ba epi kanim kanim pei erngii,” ei kombur enim paki tunermba. Keimi, lo yi ninim, ‘Nga epi kanim kanim kapłi pei ermbii,’ ni piind; ba na epi ombu ei na ambił gii ninarpi kin, kongun wu mił kongun wii erip mulermbii, mon. 13 Keimi, kuni ei sinim kirim ełe nge, nga sinim kirim pałim ei kuni ełe nge; ba ekii se Gos eim kapłi sinim kirim kin kuni kin ei Gos eim erpi kin, to poru nipi, si kindmba. Ba sinim ngenj ei sipipin, oł kis kun pinerim mił, enermin mon. Nga ei amb ambił kin tep tunarpin kin, nga or ende pepin kin, piipin andinmin, ei mon! Ba sinim ngenj ei Gos Owundu eim nge ngenj; nga Gos Owundu ei eim sinim nge ngenj ełe mołum. 14 Gos eim dinga ełe mendpił, Jiisas Owundu kołpu pim ei, erpi sipi kin, nga konj kindim. Nga sinim yi ku, ei eim dinga ełe mendpił, sinim nga kułmun ei, erpi sipi kin, nga konj kindmba. Yi erang, sinim ngenj konj kunum kunum mułmba. 15 Pe enim kom sek piingii ei, sinim ngenj pei ei, Jiisas Krais eim nge ngenj yi peng kin, nga sinim Jiisas Krais sinim eim ngenj ei, sipipin kin, nga amb andłam owuł andiłim amb ei nge, sinim Krais ngenj ei sipipin oł yi nge, enermin ku. Ei am mon mendpił! 16 Pe enim kom sek piingii. Pe wu endi eim amb ningił owuł owuł kanpi andiłim amb ei kin, tep tokuł, or ende pekił erngił ei, Gos ek yi mił ninim, “Wu ngenj ei opu, amb ngenj kin opu, ende pupu, si kindpi kin, amb ei kin wu ei kin ngenj ende pupu mołum. 17 Ba wumb nii endi eim, Jiisas Owundu kin dambiltpi o ende pupu nim kin, eim noman tuk gui ka molkuł kin, o ende punjnguł. 18 Oł kis yi nge kun pinałim oł ei, buł ngok, si kindngii. Oł kis kanim kanim eipi kun pinałim enmin oł ei, ngenj torung oł enmin; ba oł kis yi nge kun pinałim oł ei, eim ngenj er kis mondpu kin, oł kis enim. 19 Enim piyei! Enim ngenj noman tuk ełe ei, Gos eim Gui Ka nge ngii mił, enim kin no pepi mołum. Gos nge Gui Ka, ei eim enim ngang kin, enim ngenj noman tuk ełe mołum. Enim nge ngenj ei en enim nge mon. 20 Gos eim enim kumep owundu to pendpi kin, sipi orung sim. Ei yi peng kin, epi kanim kanim en enim ngenj ełe erngii epi ei, Gos eim embe ambilk tonu kindngii.

7

Wu Amb Siłmin Oł Ei Nge

1 Ok enim mon endi polk kindnjing ei nge; pe na mon połup kin, orung kindind. Pe wu endi eim amb endi sinarpi ni, epi endi enerim kin, ei oł ka ermba. 2 Ba nimbił erang wumb ningił eipi eipi kaniłmin wumb, pei mołmun. Molk kin, oł yi ełmin oł ei piki tonum. Yi mił erang, wu amb endeim endeim ni mułangin kin, nga amb wu endeim endeim ni mułang kin, oł yi mił erngii. 3 Wu ngenj ei ambim nge ngenj kapłi eim pandi tunermba mon. Yi mił ku, amb ngenj ei wam nge ngenj kapłi eim yi ku, pandi tunermba, mon ku. 4 Amb eim nge ngenj ei, eim tep erpi mulałim mon; ba amb wam eim nge ambim ngenj tep erpi mołum. Pe nga wu eim ngenj ei eim tep erpi mulałim ku; ba amb eim wam nge ngenj ei eim tep erpi mołum. 5 Pe wu amb eł ełip wu amb nge tep tonmun oł ei nge noman ełe tonu om kin, kapłi tep tunguł.

Pe nga eł ełip, mon pa nikił, kunum ełe mendpił prei erpił, yi ermbił nikił erngił, ei kapłi; nga ekii se okuł, wu amb nge tep tumbuł ni, noman to piingił ei kapłi erngił. Mon pim kin, Seisen opu pendpi kin, kom top, mon nipi kin, yi ermba. Nga eł ełip, ngenj ełe sipkił kin, wumb eipi kin oł kis yi nge erngił. 6 Na enim kii sinjing kin, wu amb simba ek ei piip nind. Nind ek ei, enim wu amb singii ei, yi mił erngii ei kapłi; ba ei lo ek endi mon. 7 Pe na noman yi to piind. Wu amb pei na amb sinarip wii moł mił, yi mułngii; ba wumb endeim endeim ni, Gos eim en enim noman dinga kanim kanim yi mił ngum. Gos eim wumb kombur en enim wenjing min embnjing. Nga Gos wumb kombur yi mił ngum; amb sinarik; nga wu punarik, wii mułngii. 8 Pe na ek ei nip wu amb sinałmin; nga amb wu punałmin; nga amb wenjing kołmun wumb ei kin nip ngond. Ngond ek ei, enim yi mołmun mił, na moł mił, yi erik mułngii; ei ka wii! 9 Ba wumb endi eim ngenj kin noman ełe tep kun enermba ei, kapłi wu endi amb simba min, amb wu endi ba ei kapłi. Mon pim kin, wumb ei eim noman tuk ełe dup mił gur neng kin, oł kis endi ermba. 10 Pe nga wu amb sinmin; nga amb wu punmun wumb ei kin, na lo ek dinga endi nip ngond. Ngond ek ei, nanim lo ek mon; ba Gos Owundu lo ei nipi ngonum. Ei yi mił, amb endi eim wam mani kindpi kin, pun punermba mon. 11 Pe nga amb wam ei mani kindpi, si kindpi pupu nim kin, amb ei, eim wii mułmba. Wu endi eipi punermba mon; ba amb eim nge wam kin orung ba ei kapłi. Nga amb ei wam noman emin sepi kin, eim kapłi, eim ambim se orung simba. Nga mon pa nipi kin, wu amb si kindnermba mon. 12 Nga wumb eipi kombur kin, nanim ek yi mił nip ngond. Ngond ek ei, Gos Owundu nge ek ok nirim mił pułum, mon. Nanim nip enim ngond. Pe nga, pii gii nim wu endi, eim ambim pii gii ninerim kin, ba eim wam kin kapłi, ‘No pep mołup bii,’ pa nimba. Nimba ei, eim wam kapłi mani kindpi kin, si kindnermba mon! 13 Pe nga pii gii nim amb endi, eim wam pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin ‘Tep to no pep mołup bii,’ pa nimba. Nimba ei kapłi, amb ei eim wam mani kindpi kin, si kindnermba mon. 14 Pe enim piinmin! Wu endi pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin tep tumba wu ei, eim oł kun ka ełmin mił mułmba. Nimbił erang eim ambim pii gii nirim ełe erim. Pe nga ambim eim pii gii ninerim kin, amb ei eim wam pii gii nim wu kin, tep to mułmba. Nga yi ku Gos amb ei kanpi kin, kun ka mił mułmba ni kaninim. Nimbił erang amb eim wam pii gii nirim ełe erim. Ba yi peng kin, enim kangi ambił mengłangin kin, kapłi kun ka mulenełangin. Ba nga oł yi enjing pałim mił ei, oł kun ka erik mił mołmun. 15 Pe nga wumb endi eim pii gii ninerim kin, ei eim wam min, ambim mani kind, si kindpi kin, bii pa nimba. Nimba ei, kapłi yi ermba mił, ei pii gii nirim wu, min amb ei, kapłi eim ambił gii ninerngii. Oł yi ermba mił, Gos eim ek yi nipi, “Enim noman emin pałim ełe, no pek mułngii,” pa nim. 16 Ba pe nim pii gii nin amb ei, nim pii kun eran kin, wanim kapłi pii gii nimba min mon; nim piinan. Yi mił nim wanim si kindnenjii mon. Pe kapłi, nim pii gii wu, nim pii kun eran kin, ambnim kapłi pii gii nimba min, ei nim piinan. Yi mił nim ambnim si kindnenjii mon ku.

17 Ek ełe nge wu amb simba ei Gos eim wumb nii endeim endeim ni mok tum. Ba epi ei kin, Gos nirim mił, wu endeim endeim ni yi mił mułngii. Mułangin mił, na lo ek yi mił nip kin, Gos tiłap wumb konu orung orung mołmun wumb nip ngunj. 18-19 Ei yi mił Jura wu endi ngenj kopsik ełmin wu endi mułang kin, Gos wii topu, se orung sim ei, eim kapłi ngenj kopsik ełmin oł ei, si kindmbii ni enermba mon. Pe nga torung wu endi mułang kin, Gos eim wii topu se orung sim kunum ei nge, enim ngenj kopsik enałmin oł ei, ermbii ni piinermba mon. Nimbił erang ngenj kopsik ełmin oł ei min, ngenj kopsik enałmin oł ei min, ei oł mendpił endi mon; ba oł yi erngii ei oł mendpił, Gos eim nge ek enim piik kin, ekii singii ei, oł keimi mendpił. 20 Pe wumb nii kanim kanim endi ok mułangin kin, Gos en enim mok topu, wii topu se orung sim ei, en enim nii ok mulnjung kin, yi ku molk pungii.

21 Pe enim wumb kombur wumb eipi kin
kongun wii erik mułangin kin, enim wumb
noman embin to piinerngii. Yi mił, Gos
eim enim wii topu, sipi orung sim. Ba
nga kapłi enim andłam kun seng kin, enim
wumb kin kongun wii erik mołmun ei, si
kindik kin, en enim noman ełe kongun
ei erik mułngii. 22 Wu endi wumb kin
kongun wii erpi ngopu mołum ei, eim wu
endi eim Gos Owundu eim wii topu se
orung sim. Nga wu ei, Gos kin wii mułmba.
Mułmba ei, eim erpi, oł kis kun pinerim ei
si kindpi, erpi kindpi kin, wumb konj mił
mołum wu ei, Jiisas Krais nge kongun wu
mendpił mołum. Nga orung wu eipi endi
kin kongun enarpi kin, Jiisas Krais eim wii
topu, se orung sim ei, eim nge kongun wu
mołpu kin, kongun wii erpi, ngopu mołum.
23 Gos eim sinim kumep owundu ngopu
kin, sinim sipi orung sim. Pe enim yi mił
no pek mei wumb kin enim noman ełe
kan ngii mił molk yi mulerngii mon. 24 Na
angnan noł! Sinim Gos kin mandi pupun
kin, tep to mułmun. Pe nga yi ku, sinim
wumb endi ok mulnjpun kunum ełe, Gos
sin wii topu erim kunum ei, yi mił Gos kin
ekii sipin mołmun.

Amb Wu Punenjing Amb Ni, Wu Amb Sinenjing Wu Ni, Amb Wenjing Kułum Amb

25 Pe na, amb wu punarik mołmun
amb ombu kin, ek yi mił nip ngond.
Gos Owundu eim ek dinga endi yi nipi
ngunerim mon; ba na nanim noman ełe
piind mił, ni tor kindip ngond. Ngond
ei, nimbił erang Gos Owundu eim na kin
kaimb owundu sipi, kołpu ngum. Ngang
kin, kapłi enim na ek kun ka ei piik kin,
ekii singii.

26 Pe akip kunum ełe, oł embin tui
kanim kanim tonu onum ełe pim kin, na
yi ni piind ei, kapłi enim akip mołmun
mił, yi ku mułngii! 27 Pe wumb kombur
enim embnjing mołum ei, mani kind, si
kindmbii ni, noman to piikin enenjii mon!
Pe nga, wumb kombur enim amb sinen-
jing pim kin, amb endi simin ni, noman
yi peng kin, noman to piinerngii, mon ku.
28 Ba pe nga enim amb kombur sinjing kin,
ei enim oł kis kun pinerim mił enenjing
mon. Pe nga amb kombur wu punarik
mułngii amb ei, wu endi pungii nge, en
enim oł kis kun pinerim mił enenjing mon
ku. Ba na enim wu amb sinjing wumb ei,
ya mei ełe oł embin tui epi kanim kanim
enim kin omba ei, piip kin nind. Nind ek
ei, wumb ngenj kumbii ngang kin, wumb
ngenj kumbii sinmin oł ei, piip nind. Nind
ek ei, enim kin yi tonu omba, ei mon, ni
piip kin nind.

29 Angnan noł, na nam yi mił piip
nind. Sinim mei mani kunum kopur kinan
tangpi simba pinałim. Yi peng kin, akip
kin ekii se wu amb singii wu mułngii ei,
en enim amb mulerngii mił kongun dinga
erik mułngii. 30 Pe nga wumb kombur ke
ningii ei nge, Gos kin kongun dinga erik
ke ninerngii wumb, yi mił mułngii. Pe
nga wumb kombur ka piik mułngii wumb
ei nge, Gos kin kongun dinga erik noman
embin seng mołmun wumb, yi mił mułngii.
Pe nga wumb kombur epi top tok singii
wumb ei nge, Gos kin kongun erik epi
sinerang mołmun wumb, yi mił mułngii.
31 Pe wumb kombur mei ełe epi kanim
kanim sałim ei sik, nok erik pungii ba,
wumb ei Gos kin kongun dinga erik kin,
nga mei ełe epi ei kin, noman kulerngii
mon. Nimbił erang ya mei ełe epi kanim
kanim ombu epi eipi mił tonu opu kin, nga
am pupu poru nimba.

32 Pe na nanim noman yi pałim, epi
kanim kanim enim noman ei embin to
piinerngii mon. Pe amb sinanmin wu
ombu, Gos Owundu kongun pałim mił,
noman to piik er mułngii. Nimbił erang
enim Gos Owundu kin noman ka piik
ngungii nge enmin. 33 Ba amb sinmin
wu ombu, en enim ya mei ełe epi kanim
kanim ombu, noman to piinmin ku. Nim-
bił erang en enim embnjing kin, noman
ka to piik ngok, yi enmin. 34 Yi peng
kin, wumb kombur en enim noman tał
peng erik mołmun. Yi mił ku, nga amb
wu punanmin amb ni ambił ombu, en
enim Gos Owundu kongun ei, noman to
piik kin, erik mułngii. Molk kin, ei enim
ngenj ełe oł kun ka pałim mił erik kin,
noman tuk gui ełe molk enmin. Ba wu
punmun amb ombu, en enim ya mei ełe
epi kanim kanim ombu, noman to piinmin

ku. Nimbił erang en enim wenjing kin noman ka piimba, nik enmin.

35 Na nanim ek nind ei nip eramb kin, enim paki top kin, kun ka mułngii nge end. Nga enim amb singii nge oł, andłam ondu ngunand; ba nanim enim oł kun ka pimba mił erik kin, nga enim. Gos Owundu eim kongun ełe mendpił erik kin, am eim kin mendpił noman to piik erngii. Nga epi eipi endi, enim noman to piinerngii mon!

36 Pe nga wu endi eim ambłam wu endi eipi simba nik, kuimi to kindangin kin, mułmba. Mułang kin, kung ngii pei o pang, ambił wu simba wu ei kenim ni, arim ambił ambił gii ni mułum. Mułang kin, arim eim kenim ni andłam eipi endi sinerang kin, kapłi eim noman ełe piipi, ambił ei wu ei ngumba. Ngang kin, oł kun pinałim mił enerim mon. Kapłi, ambił wu ei pang kin, wu amb mułnguł. 37 Ba nga arim eim dinga kindpi kin, ambłam wak tunermba. Nga epi eipi endi sikir erii erii ninermba mon; ba nga eim nge noman ełe, eim kun ka tep erpi mołum. Nga eim noman ełe piipi pendpi kin, eim ambłam kuimi to mundnjung kin, ambił ei wii mułpu kin, wu endi punermba mon ni piim. Yi mił wu ei ka wii erim. 38 Yi mił erang, arim ambłam wu ei kuimi to mundnjung kin, wu endi ngum kin, ei kapłi ermba. Pe nga arim endi ambłam wu endi ngunerim kin, wu ei ka wii mendpił erim.

39 Pe amb endi wam konj mołum ei, wam kin tep tokuł mołmbuł. Ba nga amb ei eim wam kułmba ei, eim kapłi wam kin ende punermba mon. Ba eim wu eipi endi bii ni piimba, ei kapłi ba. Ba eim pii gii ninim wu endi ba. 40 Ba na nanim noman ełe pałim mił nip ngond. Amb ei, eim wam kułmba; nga ei eim wu endi eipi punarpi kin, eim wii mołum mił, ei ka mendpił pimba. Pe na nanim noman to piind ei, Gos eim nge Gui Ka na kin andan topu mołum ku.

8

Kuni Sipik Gos Kend Kin Embe Ambił Tonu Kindik

1 Pe na mon połup kindind ei nge kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu kindik ngunjung. Pe enim yi mił kii sinjing ei, am keimi mendpił. Sinim pei noman kun ka peng piipin kin, erpin mołmun. Wumb en enim yi ninmin, “Noman yi pałim ei sin epi kanim kanim pei piipin, si kindpin mołmun,” pa ninmin. Ei yi erpi, enim embe ambił tonu kindang kin, ka ka piik enmin; ba wumb noman kultmun oł ei, en enim kin pim kin, en enim kapłi erpi dinga kindiłim. 2 Pe wumb nii endi eim yi noman to pimba, “Na epi kombur am mendpił piind,” ni piimba wu ei, eim noman piimba mił, ei kapłi enanim, mon. Gos wu ei kanpi epi wii mił ni piinim. 3 Ba wumb nii endi, Gos kin noman kultum wu ei, Gos eim wu ei piinim mił, eim nge wu mendpił mołum.

4 Pe nga kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu kindik kin, sik ngunjung ek ei, na nind. Ei sinim piinmin, gos kend ei Gos keimi mon! Ba ei min men wii mił; ba Gos eim endeim mołum. Nga sinim piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum. 5 Ba nga keimi, epi kanim kanim pei “Gos mołmun, nga owundu mołmun,” pa nił min. Yi peng kin, ei tonu epin muł ełe ni, ya mani mei ełe, gos kend owundu ombu pei mołmun. 6 Yi mił, ba sinim nge Gos keimi endeim mendpił mołum. Sinim Erinjpin Gos Eim endeim mendpił. Eim epi kanim kanim pei eririm nge pułwu. Sinim ei eim kin tep to mułmun ni piipi eririm. Nga Jiisas Krais Owundu endeim mendpił mołum. Eim epi kanim kanim pei erim ei, eim ełe mendpił erim. Erang kin, sinim eim kin noman konj sipin, no pepin mołmun. Yi mił ku, sinim piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum.

7 Ba wumb pei epi ombu pei keimi, ei pii poł tunanmin. Nga wumb kombur ni piik kin, en enim kuni sipik kin, gos kend kin, embe ambił tonu kindik ngunjung kuni ei, en enim nunjung. Nimbił erang en enim yi piiłmin, gos kend ond ku mił, keimi mołum, ni yi piinjing. Piik kin, ei minj noman to piinjing. En enim noman tuk ełe dinga piinenjing. Piinarik kin, kuni ei nunjung. Nangin kin, noman tuk ełe ei dinga pinałim mił erim oł kis erpi kin, noman tuk ełe to kis mondnum. 8 Keimi,

kuni numun ei, sinim erpi sipipi kin, Gos eim kin mandi kindnermba mon. Pe sinim kuni ei nonenjpin kin, sinim embe Gos kumb ełe to mani kindnermba mon. Pe nga kuni ei nunjpun kin, sinim embe Gos kumb ełe to tonu kindnermba mon ku. Yi peng kin, kuni yi nge ei nunermin mon.

9 Ba enim kanik, kun erik mułngii! Pe enim kuni nok, oł yi nge enjing kin, wumb kombur pii gii dinga ninanmin wumb ei, bok tok, si kindik, orung puk kin, oł kis kun pinałim mił erngii. Mon pim kin, enim kuni nok, oł yi nge enmin konu ełe mendpił, wumb kombur bok tok, si kindik, orung puk kin, oł kis nga erngii nge, enim noman tuk ełe yi ninim. 10 Ei yi mił, nim oł ombu am piił ni piiłin, wu endi gos kend men tok ngii peł ełe molkun kin, kuni nun. Nun kunum ełe, wu endi eim noman tuk ełe dinga pinerim wu ei, nim kanpi kin, nim nun kuni ei, ekii se wu ei, gos kend kuni numba ku. 11 Nim kan kin, nim oł ombu piiłin wu, ninim oł ei eran kin, angnim endi noman tuk ełe dinga pinerim wu ei, eim noman ełe nim er kis mundun. Nim angnim wu ei, Krais ei ond peri kołpu kin, wu ei sipi orung sim. 12 Ei yi mił enim oł ei erangin kin, engnjing noł noman tuk ełe dinga pinałim ombu, ei erpi kis mondnum. Wumb ei kin oł kis enmin. Ba yi ku, enim oł yi nge enjing kin, Krais ei kin oł kis kun pinerim mił erik ngonmun ku. 13 Yi peng kin, kuni namb kin, nanim angnan noł bok tok enjing kin, nam kuni ei nge nga endi nunermbii mon. Mon pim kin, nanim angnan noł kapłi oł kis endi oł kun pinerim mił erngii.

9

Gos Nge Ek Se Andiłmin Wu Nge Kongun

1 Pe epi endi erpi, na noman tuk ełe ambił gii ni se molałim mon. Pe na Gos nge ek se andiłmin wu moł. Pe na Jiisas sinim nge Owundu ei na kenj ku. Jiisas Owundu nge kongun enj ei mong tum ei, enim mołmun. 2 Keimi, wumb kombur yi ni piingii. Na Gos nge ek se andiłmin wu molał ni piingii; ba ei keimi, na Gos nge ek se andiłmin wu moł. Ei yi erang kin, enim ok pendik, Jiisas kin pii gii dinga nik mołmun. Yi ku enim kapłi piinmin ei, na enim kin Gos nge ek se andiłmin wu mendpił moł.

3 Pe wumb na kin kos mił erik, oł yi en yi en, nik enmin ei, nanim ek yi mił nip, orung kindind. 4 Pe wumb sin ek se andiłmin wumb kin kuni ni noł ngok erngii ei, sin Gos Owundu nge kongun ermin ei, sin sipin kapłi numun, ei kis min? 5 Piisa kin Gos nga ek se andiłmin wumb eipi kin Owundu nge angim noł yi mił ku erik. Ei kapłi enim ek se andiłmin wumb pii gii amb sik, sin kin tep tok Gos kongun erik andmin. Nga kapłi sił yi ku erpił kin, nga kuni ngok ei sipił numbuł, ei kis min? 6 Banapas kin na kin mendpił sił siłip, ngenj kongun erpił, kuni se nopuł mołmbuł ni, na yi piind; ba nimbił erang sił siłip mendpił, yi mił ermbił?

7 Pe opu ond wu endi eim opu peng, opu ermba; ba ei eim kuni kan sipi, nopu mulermba mon! Pe nga wumb endi ond mong pin tełmba kuni ei, nga eim sipi numba ku. Pe nga kung kau es tołum wu ei, eim kung kau am to sipi, numba ku. Yi mił ełmin, nga ei nge kuni nołmun.

8 Pe epi ombu wumb oł kun pałim mił ermin ni noman yi to piinmin ei, na oł ei nge kin mendpił ninermbii mon. Nimbił erang nga Gos eim nge lo ek epi yi ku ninim. 9 Sinim Gos Moses lo ek ngurum ek piinmin ei, ek yi ninim.

“Pe kung kou kombur simb ełe kimbangin kin, kuni wiis mong topu, konu eipi eipi pułum ei, kung kou ombu gupu ełe epi endi sik, kum tok kung kou kuni nunermba nik yi enerngii mon.”

Ei Gos kung kau ombu mendpił, noman to piipi ninim min? 10 Gos ek yi piipi, nirim ei, sinim nge mendpił noman to piipi kin, ek yi mił nirim. Keimi mendpił, ei sinim piimin nipi, mon połpu pendrim. Pe wu endi kuni tełngii konu mei topu ka ermba. Nga wu endi kuni mong topu mułang kin, tengmba ei, eł ełip kuni mong ełe kongun erangił kin, kuni kopur simbił ni piikił kin, kongun yi mił erngił. 11 Pe sin Gos eim ek ka kuni mong mił, enim mołmun konu ełe kindinjpin. Kindpin kin, enim noman tuk ełe kuni mił dinga sinjing. Sik kin,

sin kunum kunum no pepin mołmun ei, enim sin kin kuni ni epi ombu, sin paki tumba epi kopur pei, enim sin kin ngungii ei, kapłi sin numun ni piinmin. Piipin kin, ei kun pinałim ni piinmin min? 12 Pe nga wumb kombur enim kin epi kombur simin ni piingii, ei kapłi. Ba sin kumb se enim kin kongun erpin kin, ei kapłi sin enim kin epi pei simin ni piinjpin; ba oł yi nge, ei sin enenjpin mon. Yi peng kin, sin sinim oł embin tui kanim kanim ei ko wupun kin, kongun erpin punjpun.

Mon pim kin, Jiisas eim ek ka ni tor kindpin enjpin kin, andłam ei ondu ngunjpun. Yi peng kin, sin kuni ni epi enim kin sinenjpin. 13 Enim ek keimi mendpił piik si kindinmin. Ei men ngii ełe kongun ełmin wu ombu men ngii ełe ngołmun kuni ei, sik nołmun. Nga wumb kung sipik, dup kalk, Gos ngołmun wu ombu, kung tongndung en enim sik, nołmun ku. 14 Yi mił ku, Gos Owundu eim lo ek yi mił nipi pendim. Ei wumb nii endi, Gos eim ek ka nik, tor kindik kin, wumb ngungii ei, en enim kuni nin epi kanim kanim pei, Gos kongun erngii ełe nge wumb ei kin, sik nok pek kin, molk pungii.

15 Ba na epi ombu endi, enim kin yi mił sip enenj mon. Pe nga mon ei połup kin ngond; ba oł ei nge, nanim ermbii nip, ngonand mon. Yi peng kin, kumb se na kułmbii ei kapłi. Mon pim kin, wu endi na noman ka piind pułe ei, na enim kin ek ka nip tor kindip wii ngond ei, sipi kin, tor sipi si kindmba. 16 Yi mił, na Gos ek ka nip tor kindind. Na kongun ei mendpił Gos na buł ełe tonu kindim kin, kongun ei mendpił ermbii. Nga kongun eipi endi sinałim mon. Na Gos ek ka nip, tor kindnenj kin, na noman tuk ełe kis mendpił mułmba. Yi mił, kongun ei erip kin, na nanim embe ambił tonu kindnermbii. 17 Pe kongun ei, nanim noman ełe mendpił ermbii nip ełamb kin, na nge kongun enj ełe kumep siłamb. Yi mił ermbii nip enand; ba na kongun ei end. Gos eim ‘Na enjii,’ pa nipi ngum kongun ei, erip moł. 18 Pe na kongun enj ełe, monge ei yi mił endi sind. Na Gos ek ka enim wii nip ngunj; ba na monge endi eipi sinermbii mon. Na ka piind ełe nge, ei na monge mendpił sind. Sip kin ei nge, enim ek ka ei wii sinmin.

19 Pe na nanim wu endi nge kongun wu mulał mon; ba na nanim noman ełe erip wumb pei nge kongun wu moł. Mołup kin, kongun erip, wumb pei Gos sipi, orung simba nge kongun erip kin, ek ka nip, tor kindip moł. 20 Yi mił, Jura wumb kin mołup kongun enj ei, Jura wumb nok pek mulnjung mił, na yi ku erip kin, nop pep muls. Yi erang kin, Jura wumb Gos kin sip, orung simbii nge muls. Pe nga, nanim Gos lo ek Moses ngurum ei, na tep enanim; ba na wumb mił no pep mołup kin, Gos lo ek Moses ngurum ei ninim mił, ekii sinj. Sinj lo ei, nanim wumb kin tep to mołup kin, yi enj ei erip kin, wumb ei lo ek ekii sinjing wumb ei, Gos se orung simba nge enj. 21 Yi mił ku pe nga torung wumb tiłap eipi wumb, Moses lo ekii sinenjing wumb ei no pek erik mulnjung mił, na yi ku enj. Ei yi erip kin, torung wumb tiłap eipi wumb Gos kin sip, orung simbii nge, yi enj. Pe na oł yi nge end ei, erip kin, Gos lo ek to kindip kin, ekii sinenj mon. Ba ninim Krais lo ek nipi ngum ełe, nanim ekii sip andind. 22 Wumb pii gii dinga pinerim wumb ei kin, na yi ku, pii gii dinga pinerim mił ku onj. Yi erang kin, na wumb pii gii dinga pinerim wumb ei, Gos kin sipi orung simba nge enj. Pe nga wumb pei oł kanim kanim enjing mił, na yi ku oł ei nge enj. Yi erip kin, na wumb aninga kombur Gos kin sipi, orung simba nge enj. 23 Oł kanim kanim pei, ei na enj ei, yi erip kin, Gos eim ek ka nip, tor kindip kin, nga Gos embe ambił tonu kindip enj. Enj ei wumb kombur ok, Gos ek piik pii gii nengin kin, Gos en enim epi ka wii ngang kin, en enim ka ka piik erngii. Na nanim yi ku erip kin, ka ka piip ermbii.

24 Pe enim keimi piinmin wumb kombur sikirik puk kin, epi ka wii endi singii nge punmun. Pupun kin ei, wu pei sikir pułmun; ba wu pei minj puk kin, epi ka wii endi sinerngii mon. Enim ei piyei! Yi mił erang, enim yi ku, sikirik dinga puk kin, Gos nge epi ka wii sałim epi ei, singii nge punmun. 25 Wumb pei sikirmin ni piingii wumb ei, en enim kongun dinga erik,

noman nin ngenj dinga kindik kin, noman ełe epi kanim kanim to mani kindik. Yi erik kin, kapłi dinga sikir puk kin, epi ka wii endi singii. Ba ekii se, epi ei, am ba; kunum kunum eim kin tep mulermba. Ba sinim sikir dinga pupun kin, epi ka wii simin epi ei, kunum kunum tep mułmba. 26 Yi peng kin, na nanim kun sikirip punj, poru niłim konu ełe pup kin, na kanip kin, orung orung kindnenj mon. Yi mił ku, nanim angił ełe kum tonmun wu ei mił moł. Kunum kunum nanim angił tał ei, angił wii olkup top kindamb kin, wii konu pop top punałim mon. 27 Ba nanim ngenj ełe, kongun dinga kindip eramb kin, nanim piind noman pałim mił, na ngenj ekii simba. Mon pim kin, nam Gos ek ka nip, tor kindip, wumb ngamb kin, ekii se sikir pup, bok tamb kin, Gos epi ka wii sinenj kin, na kin ka mulermba.

10

Gos Kend Kin Men Tok Erik Ngok, Noman To Piinerngii

1 Angnan noł, na enim kin kom se piingii ei, na ek nip ngond. Sin sinim Jura wumb kupenjpin noł Eisip konu si kindik kin, Moses kin ekii sik punjung ei, kupu muł endi mandring ełe, andan topu, en enim wumb mulenjing konu ełe molk punjung. Puk kin, ‘Ep Noł Kundii’ pim konu ełe, tumb tok puk kin, orundung noł wer ełe tor punjung. 2 Pe wumb en enim kupu muł ełe nin, ep noł kundii tumb tok orundung tor punjung, Gos wumb ei noł ełe noł pendpi ngum. Nga ok, Moses kin tep tok, ekii sik punjung. 3 Pe en enim pei wumb mulenjing kułii konu ełe, kuni ende mił nunjung ei, Gos eim en enim ngum kuni ei, nunjung. 4 Nga wumb pei noł ende mił nunjung ei Gos ngum noł ei, nunjung. Keimi, en enim pei kom ku ełe tor om noł ei, minj nunjung. Pe nga, sinim piinmin ei Krais eim noł ngopu, paki topu kin wumb ombu en enim kin, tep tok punjung. 5 Ba Gos eim, wumb pei enjing oł ei, kanpi ka piinarpi kin, nga noman kułpu ngunerim mon. Yi peng kin, kulnjung wumb pei aninga ombu, mei wumb molałmin konu orung orung ełe, wumb kolk kin, molk punjung.

6 Pe oł kanim kanim ombu, sinim kenmin ni, andan topu ngonum. Yi erpi kin, andan topu ngang kin, sinim oł kis yi nge, wumb ombu enjing oł yi nge, noman to piinerngii mon! 7 Nga gos kend embe ambił tonu kindik noman to piinerngii. Wumb kombur enjing oł ei mił, enim yi enerngii! Ei nge, Gos eim ek ka ełe yi ninim, “Wumb mani pei ełe molk, kuni nok, noł nok erik kin, nga angk tonu ok, non erik.” Yi erangin kin, gos kend kin ka piik nik enjing. 8 Nga ok wumb kombur wu amb eipi ngunduk kin, oł kis kun pinerim mił erik kin, yi mił erik. Oł yi nge, ei sinim yi enermin mon! Wumb kombur oł yi nge erik mulnjung wumb ei, kunum endeim mendpił ełe, 23,000 wumb pei kulnjung. Yi erang kin, enim oł ei enerngii, mon! 9 Sinim Gos Owundu ei nge, epi kuni ngumba min mon; ei oł ermba mił kenmin nik, wumb kombur enjing ei, yi mił enerngii mon. Yi erangin kin, ka wembii kis ok, wumb ei tangin kin, kolk poru ninjing. 10 Enim kapłi, Gos sin kin, ‘Oł yi mił yi mił enjii,’ ei enim pa nik kin, wumb kombur oł yi nge enjing oł ei, yi nge enerngii mon! Wumb kombur oł yi nge enjing ei, Gos enjel wumb to kondułum nge enjel opu kin, wumb kombur to kondpu poru nim. 11 Pe oł kanim kanim wumb ombu kin tonu om ei, wumb oł ei andan tang kin, noman to piingii, nipi enerim. Nga sinim oł yi nge enerngii nipi, andan topu kin, Gos eim ek ka ełe pendim pałim ei, pe muł mei, poru nimba kunum ei, mandi erang kin, no pepin mołmun. 12 Yi mił erang, wumb nii endi, eim nanim Krais pii gii dinga angip mułmbii ni, noman yi to piimba wumb ei, eim kanpi, kun erpi kin, no pepi mułmba. Mon peng kin, eim oł kis kun pinerim mił erpi kin, bok topu, si kindpi kin, orung ba. 13 Pe oł erngii mił kenmba oł kanim kanim enim kin opu, kom topu, enim noman ngenj ełe yi erii yi erii nimba ei, oł konj andłam endi eipi opu, enim kin onanim. Oł yi nge, ei wumb pei kin yi tonu opu opu erim. Ba sinim Gos kin pii gii dinga nimin, kapłi Gos sinim ambiłpi gii dinga nipi kin, sinim

paki tumba. Nga enim Gos eim kanpi wiik tang kin, opu kom topu, erii erii nimba ei enim to mani kindnermba; ba enim dinga ełe ngang kin, dinga erngii. (Pe nga oł yi erngii mił kenmba oł endi enim kin opu, kom topu, yi erii yi erii nimba ei Gos eim enim dinga ngang kapłi dinga angk pendik oł yi nge omba, ei kanik kun erik mułngii.) Nga Gos eim enim kapłi paki topu, andłam topu seng kin, oł yi nge, enim kin tonu om kin, enim dinga angk mołangin kin, oł erngii mił kenmba ei, enim to mani kindnermba, mon!

14 Yi peng kin, nanim angnan noł! Enim kapłi, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, men tok erik ngok, enmin oł ei nge, buł ngok, eipi pungii. 15 Na enim kun ka piiłmin wumb ei kin, ek nip ngond. Nip ek ei, enim piik mok tok, pii kun erik mułngii! 16 Pe ming ełe noł wain mołum ei, sinim oł ka epi ni, ek ka nipin, Gos ngonmun. Pe sinim ming ełe, noł wain Jiisas miyem mił nonmun ei, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim. Pe nga bres engin to nonmun ei, Jiisas ngenj mił ełe, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim. 17 Yi erang kin, bres endeim sałim ei, yi mił ku, sinim wumb pei mołmun. Molk kin, bres ei, sinim wumb pei dambiltpi sipi kin, ngenj ende mił kindnim. Nimbił erang sinim wumb pei, bres endeim ełe mendpił Jiisas ngenj mił engin topun se nonmun.

18 Pe enim kom sek piingii! Esrel wumb kung kuni, nin epi ombu, dup kalk kin, Gos nguk. Ngok kin epi ei, tongndung sik, nok yi enjing. Wumb kung, nin kuni epi ei, dup kalk, Gos ngunjung wumb ei ok, Gos kin dambiltik, o ende puk kin, eim embe ambilk tonu kindnjing. 19 Pe na ek ninj mił, ei pułe yi pałim. Ei gos kend, min kuni sipik kin, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngungii epi tał ei, epi wii mił mołum. Ei epi keimi mon! 20 Mon! Na ek yi ninj. Yi mił, torung pii gii ninenjing wumb ei, Gos kin noman to piinanmin wumb ei, kuni nin epi tu wuk kin, gos kend kin embe ambilk tonu sik, ngok enmin ei, sipik kin, Gos keimi kin ngunenjing. Yi peng kin, na enim gui kis kin ende puk, ełe tuk molk kin, kuni yi nge, ei se nunerngii mon, ni piip nind. 21 Enim kapłi Jiisas Owundu nge miyem mił ming wain ełe nok, nga puk kin, gui kis nge ming kin ende nunerngii mon! Nga enim Jiisas Owundu nge peł ełe, kuni Jiisas eim ngenj mił ei nok eim kin mendpił men tok erik kin, nga puk, gui kis nge peł ełe, eim kuni mułmba, ei sik nunerngii, mon! 22 Sinim yi eramin kin, Jiisas Owundu kin noman kis piipi ermba ei, nipin ermin ei, yi enermin mon! Nga Jiisas Owundu nge dinga owundu ei nge, kapłi sinim dinga to mani kindnim.

Sinim Kunum Kunum Gos Embe Ambił Tonu Kindmin

23 Kapłi sinim epi kanim kanim pei ermin mił, yi peng kin, en enim kapłi yi mił ninmin; ba epi ombu ei, sinim paki tunanim mon. Nga sinim epi kanim kanim pei kapłi ermin mił; ba epi kanim kanim ombu ei, sinim noman tuk ełe dinga ngonanim mon! 24 Wu endi eim oł endi erpi ei, eim noman ełe mendpił to piimba, oł ei nge enermba mon. Ba enim wumb eipi nge oł erangin kin, noman to piik erngii nge oł ei nge paki tok erngii ku! 25-26 Gos eim ok ek ka yi mił nirim,

“Mei nin nga epi kanim kanim pei mołum
ei, Gos Owundu eim nge epi pei
mołum.”

Ei yi mił erang kin, enim kung minj nim epi kanim kanim ep top ngii ełe top tungii ei, kapłi sik nok pungii. Nga, enim kuni kaninmin ei ka min kis kii endi sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk ełe embin to piingii. 27 Pe nga pii gii ninerim wumb endi mołpu, eim ngii konu kuni nungii, ‘Wei’ a nimba. Neng kin, enim bin ni noman to piingii ei kapłi. Enim kuni ei ngumba kuni ei, pei nungii. Nungii kuni ei nok kin, nga kii sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk ełe embin to piingii. 28 Ba wu endi enim kanpi kin, ek yi nimba, “Kuni ei sipik, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngunjung kuni.” Yi peng kin, kuni ei nunerngii mon! Nimbił erang wumb enim kuni sipik, yi mił enjing, pa nipi ngumba wumb ei kin, eim noman tuk ełe nipe ek nimba ei, piik kin, kuni ei nunerngii! 29 Pe na enim noman tuk ełe piip ninand mon. Ba wumb endi eipi nge noman tuk ełe, kis min ka mułmba ei

nge, na piip nind, ‘Enim kuni ei nunerngii mon!’ Nanim kuni ei nanim noman pałim mił, na kapłi ekii sip numbii. Pe nga wumb endi na end oł ei, eim noman ełe mok topu piipi kin, ei kun pinałim; ba na nam wiik top muls. Mon pim kin, wu endi nge noman tuk ełe kis mułmba. 30 Pe nga nanim kuni ełe, Gos kin ek ka nip ngop numbii. Ba wu endi opu na kuni ek ka nip Gos kin ngopu nunj kuni ei, na kin oł yi nge yi nge en pa nimba. Ei kapłi enerim. Pe nga nim kuni ei nunjii ei kapłi; ba wu eipi gos kend kuni kin ek endi ekii sikin enenjii mon! 31 Yi mił ku, enim nipe epi endi ermbii, kuni nungii min, noł nungii min, oł epi kanim kanim pei yi erngii ei, kapłi. Enim yi erik kin, Gos embe ambilk tonu kindngii nge erngii. 32 Enim Jura wumb nin, wumb tiłap eipi nin, nga Gos nge pii gii ninjing wumb tiłap mołmun ei, noman to piingii. Nga enim erngii oł ei kanik kun erik. Mon pim kin, wumb ei Gos orung simba nge andłam ei ondu ngunerngii mon! Nga ek kanim kanim tonu omba ei, enim pii kun erik, no pek molk pungii. 33 Pe na yi mił ku end oł ei, enim yi erngii. Ei nanim epi oł kanim kanim enj ei erip kin, wumb pei noman kulk kin, ka piingii nge erip erip end. Nga na nanim erip kin, ka piip, paki top, ermba ni enand mon. Ba wumb pei ka piik kin, paki top ermbii oł ei, erip ngond. Ngond ei yi eramb kin, Gos wumb pei se orung seng kin, eim kin mułngii.

11

Men Tok Kengip Ek Tok Ełmin Oł

1 Nanim Krais erpi, andan topu mundum kongun ei, ekii sip end mił, enim na kanik kin, oł yi mił ku, enim na kin ekii sik erngii. 2 Na enim kin ka piip kin, enim embe ambił tonu kindind. Nimbił erang enim kunum kunum nam kin noman to piik kin, nga Gos oł andan top nip, enim ngunj ek ei, ekii sik enmin? 3 Ba na enim piingii ek ei nip ngond ei, Krais ei eim wu pei peng erpi kin, tep erpi mołum. Nga wu mołmun ei, en enim embinjing kin peng erik kin, tep erik mołmun. Nga Krais, Gos eim peng erpi kin, tep erpi mołum ku. 4 Yi peng kin, wu endi prei ermba min, Gos eim ek ka koi erpi nipi, wumb peni ełe kułou tok mułngii konu ełe ngumba ei, nga eim peng ełe, kum topu pendpi, yi ermba. Ei erpi kin, Krais nge embe ambił tonu kindnanim mon. Ba wu ei, eim singambił simba. 5 Pe nga amb endi prei erpi Gos kin ngopu ermba min, Gos eim ek ka koi erpi pałim ełe, wumb kułou tok, men tok erngii konu ełe, nipi tor kindpi kin, wumb ngumba. Nga peng ełe epi endi kum topu, pandi tunermba. Yi erang kin, amb ei wu mił ermbii ni piinim eim wam nge embe mani kindpi kin, nga wam eim singambił simba. Pe nga, peng kum tunarpi kin, angpi ek ninim amb ei, yi mił ku, eim peng enjin pek topu kołmung tumba ei, nga eim singambił simba. 6 Ei yi mił amb endi eim men topu peng erpi, kunum ełe peng kum tunermba ei, nga eim peng enjin kołmung topu pek topu, esimb ermba. Ba amb ei peng enjin kołmung topu, nin pek esimb topu ermba ei, eim nge singambił piimba ei, kapłi amb ei peng kum tumba. 7-9 Nimbił erang kumb se, Gos eim amb endi sipi, wu eneririm mon; ba Gos wu kumb se sipi kin, amb endi eririm. Nga Gos eim amb nge piipi kin, wu eneririm mon; ba Gos wu nge piipi kin, amb eririm. 10 Yi peng kin, amb en enim Gos kin prei erpi ngopu peng enjin kum pandi tungii ei, epi andan tumba ei, wam kin mandring mułmba. Nimbił erang Gos nge enjel oł ei keningii. 11 Ba Gos Owundu kin pii gii ninjing wumb ei, oł yi nge piik mołmun. Pe nga amb eim mendpił mułmba ei, kapłi enermba. Nga wu eim mendpił mułmba ei, kapłi enermba ku. 12 Nimbił erang Gos eim wu sipi kin, amb kumna eririm. Ba pe nga wu mołmun ei, amb menginmin. Nga epi kanim kanim pei ei Gos pułwu minj mołum.

13 Enim kapłi en enim ek ei mok tok kanik kin, piik kun erngii. Oł yi nge, amb endi wumb pei kułou tok, Gos kin prei erik mułngii. Mułangin kin, amb eim peng enjin kum pandi topu, oł yi nge erpi, prei erpi Gos ngumba oł ei, kapłi min mon? Ei mon! 14 Nimbił erang sinim wu amb pei nge oł ełmin oł ei, sinim andan tonum.

Pe nga, wu endi eim peng enjin olt pupu mułmba wu ei, eim singambił simba. 15 Ba amb peng enjin olt mołum ei, Gos eim amb ngum ei, peng pandi tungii nipi ngum ei, amb moke ka wii endi sałim. 16 Ba wumb endi eim peng enjin pandi tołmun ek oł yi nge ninmin ei, kapłi enanim pa nipi ermba ei, nanim yi mił nip, orung kindmbii ei, sin sinim wumb yi mił nipin oł eipi endi andan topun ngonałmin. Nga Gos nge eim wumb tiłap konu eipi mołmun ei, oł yi nge oł eipi endi erik kin, Gos kin men tok erik, noman to piinałmin mon.

Jiisas Owundu Nge Kuni

17 Pe nga kengip ek ei, połup nip enim ngond ei, nip enim embe ambił tonu kindnermbii mon. Nimbił erang enim men ngii kułou tok enmin oł ei, kun ka enałmin mon. Ba enim oł ka pałim aninga aninga erik enmin; nga aninga kombur oł kis enmin ku. 18 Kumb se, na ek yi nimbii ei, enim tuk men tok erik, kułou tok mołmun konu ełe, enim eipi eipi puk, tiłap eipi eipi molk Gos kin men tok erik, ngok enmin. Pe na ek ninmin piind ei, kopur aninga keimi mił pałim, ni piind. 19 Yi mił, enim Gos nge tiłap wumb mołmun konu ełe, tuk tiłap eipi eipi puk enmin ei, keimi enim kin tonu omba. Yi peng kin, enim mołmun konu tuk ełe, wumb oł kun ka ełmin wumb ei, peni ełe tor wangin kin, wumb pei keningii. 20 Yi mił erang, enim ok eipi eipi kułou tok, Gos kin men tok erngii; ba enim ok Jiisas Owundu nge kuni simba ei, ok sik nunerngii mon. Nimbił erang, enim kuni ei, oł kun ka mił nonałmin, mon. 21 Pe enim kuni nungii erik, enim endeim endeim ni en enim kuni erik, singii mił, sikir nok pungii. Nga wumb kombur kuni tang mołmun. Nga wumb kombur noł wain nok, wulu pang kin, andik mołmun. 22 Pe en enim kuni nok, noł nok, oł yi nge erngii ei, enim ngii konu sinałim min? Ba enim Gos eim nge wumb tiłap mołmun ei, epi wii mił mołmun ni piinmin. Nga epi pei sinałim wumb ei, to singambił monduk enmin. Pe enim oł yi nge enmin ei, na enim kin nipe ek endi nip ngumbii, ni piinmin? Na enim oł ei enmin a nip, embe ambił tonu kindnermbii, ei am mon! Na enim embe ambił tonu kindnand, mon!

23-24 Pe Jiisas Owundu eim ek ei nipi, andan topu, na ngum. Ek ei na enim nip ngunj ek ei, Jura Jiisas Owundu sipi, opu orung wumb angił pendim. Epin kunum ełe, kumb se Jiisas Owundu eim bres endi sirim. Nga Jiisas eim prei erpi, ek ka nipi, Gos ngopu, bres sipi, engin topu yi nim, “Bres ei nanim ngenj mił engin topu, enim paki top ngond. Ngond kuni ei nungii! Yi erik kin, nanim kin noman to piingii.” 25 Nok poru nik, yi mił ku, nga noł wain ming ełe multum. Jiisas ei sipi, prei erpi, ek ka nipi Gos ngopu, yi nirim. “Noł wain ming ei, na miyem mił ei nge, Gos nge lo ek konj enim nip ngonum. Kunum nenj enim noł wain yi nge sik, nungii ei, nok kin, kunum ełe, nanim kin noman to piingii.” 26 Yi mił erik piik mołangin kin, Jiisas ek ka nik tor kindngii. Kindangin kin, Jiisas Owundu yi erik, eim ond peri ełe kołpu, nga oł pei ombu erim. Nga bres ei nungii min, noł wain ming ei nungii kunum ełe, na ek ka ei nik tor kindngii ei, kunum ełe Owundu nge orung omba ni piingii. 27 Yi mił erang, nga wumb nii endi, eim oł kis kun pinałim erpi eim noman tuk ełe mok topu piipi, kun enarpi kunum ełe, Jiisas Owundu nge ngenj bres mił ei, si nopu, nga ming noł wain Jiisas miyem mił ei nopu, yi ermba ei, wumb ei oł kis kun pinerim mił erpi kin, Jiisas Owundu nge ngenj kin miyem ełe, ngonum. 28 Yi peng kin, wumb pei en enim noman tuk ełe kumb se mok tok, en enim kii sik, pii kun erik, kapłi mulnjung kin, en enim bres ei nin, noł wain ming ełe mołum ei, kapłi nungii. 29 Pe nga wumb endi eim oł yi nge ermba ei, bres Jiisas Owundu nge ngenj mił ei nonum; nga noł wain ming Jiisas Owundu nge miyem mił nonum; ba Jiisas ngenj pułe ei nge pii poł tunarpi kin, nonum ei, eim erpi, puł ei, sinim Gos kos owundu eim kin mendpił tonu omba. 30 Oł yi nge enjing ei, enim wumb kombur ening pepi erang kin, ngenj simb angił dinga pinałim. Nimbił erang enim noman tuk ełe oł kun ka pinałim. Nga enim wumb kombur kulnjung; ku. 31 Pe en enim kumb se, kii sik, noman tuk ełe,

mok tok piingii. Piik kin, ołkun ka pimba
mił kunum kunum enjing kin, ekii se
Gos kos owundu enim kin tonu onermba,
mon! 32 Ba sinim nge Jiisas Owundu sinim
kin kapłi, kos piipi, kii sipi, mok topu,
orung opu, kumep kis topu, ngo orung
kindmba ei, yi mił sinim Erinjpin Gos nge
kang ambił mułangin mił erim. Yi mił
erang, sinim mei wumb pii gii ninenjing
wumb kin, Gos kos owundu tonu omba
ei, piinermin mon. 33 Yi peng kin, na
angnan noł! Enim kunum ełe, kułou tok,
ok ende puk, men ngii ełe kuni owundu
endi nungii ei, wumb kombur wangin kin,
enim kui erik mułangin kin, pei ok, kułou
tok, ende molk nungii. 34 Ba pe, wumb
endi kuni tumba ei, eim ngii konu ełe kuni
numba. Ei erpi kin, wumb ei, eim enim
kin kuni nge nungii. Mon pim kin, nga ekii
se Gos nge kumep kis enim kin tonu omba.
Pe nga, epi endi kii sinjing ei, nanim enim
kin op kunum ełe, na ei er kun ermbii.

12

Gos Nge Gui Ka Epi Ka Wii Wumb Wii Ngołum

1 Pe Gos Gui Ka epi ka wii wumb wii
ngołum. Ngołum ełe nge nanim angnan
noł enim ek keimi ei, pii poł tungii ni piind.
2 Pe enim piinmin ei, okrii enim torung
wumb mulnjung kunum ełe, Seisen nge
wumb enim wunduk, gos kend kin tuk
sinjing. Gos kend ek ei piinarik kin, enim
gos kend ei kin ekii sik puk enjing. 3 Yi
mił erang, na noman ełe enim ek ei keimi
piingii. Piik kin, wumb nii endi Gos nge
Gui Ka eim kin mołpu kin, nga eim kin
ek endi nipi erim kin wu ei, eim ek yi
mił ninermba, ‘Jiisas dup konu ełe am
ba mendpił kin ek buł morung’ ninermba
mon. Nga wumb endi Gos Gui Ka mulerim
kin wu ei, eim ek yi ninermba; Jiisas eim
Owundu mołum; pa ninermba mon.

4 Gos eim Gui Ka epi ka wii kanim kanim
pei wumb wii ngołum. Ba Gos Gui Ka
endeim mołpu kin, epi ka ombu ngonum.
5 Pe nga sinim Gos Owundu nge kongun
kanim eipi eipi pałim mił erik mołmun; ba
Gos Owundu endeim mendpił mołum ei,
eim kin, kongun erik mołmun. 6 Sinim
Gos nge kongun ełe, dinga kanim eipi eipi
sipin enmin; ba Gos endeim minj mołpu
kin, eim kongun ełe wumb pei sipi, dinga
ngang enmin. 7 Gos eim nge Gui Ka ei,
eim wumb endeim endeim ni, andan topu
ngonum. Ngang kin, Gos eim nge wumb
pei mołmun ełe, paki tumba nipi enim.
8 Pe Gos eim epi ka wii ombu, wumb eipi
eipi ngonum. Ngang kin, wumb endi Gos
noman ka wii mendpił pałim mił ei, Gos
Gui Ka paki tang kin, nipi tor kindnim.
Gos Kui Ka ende ku nga, wumb endi eim
Gos noman ka koi erpi pałiłim ołpiiłim mił,
dinga ngołum. 9 Nga wumb endi pii gii
ninmin ołei nge epi dinga ołerpi, Gos Gui
Ka ende mołum ei, dinga ngang sim. Nga
wumb endi Gos Gui Ka dinga ngang kin,
wumb ening kanim kanim peng piingii ei,
kapłi erpi sipi, konj simba nge dinga sim.
10 Gos Gui Ka ende ku, nga wu endi jep
ołermba ei nge, dinga sim; nga wu endi
dinga sipi, Gos nge noman ełe nipi tor
kindnim; nga wumb endi dinga sipi, Gui
Ka min gui kis kongun enim mił, nik kanik
kin, pii poł tonum; nga epi Gos Gui Ka kin
onum epi ei, Seisin gui kis kin onum ni
mok tupu, piimba epi ei sim; nga wu endi
ek eipi endi piinarpi kin, kanim kanim
wumb pii poł tungii mił, ek ei nipi Gos
Gui Ka dinga ngang sim; nga wu endi eim
piinermba ek ei, kanim kanim ok kep erpi,
wumb ngang piingii dinga ei sim. 11 Ba
ei Gos Gui Ka endeim mendpił endeim
mołpu kin, epi ka wii ołkanim kanim
ombu pei erpi wumb ngonum. Gos Gui
Ka epi kanim kanim ka wii pei wumb
endeim endeim ngumbii ni piinim mił,
yi ku ngang kin, wumb endeim endeim
sinmin.

Ngenj Nge Ek Ekin Endi Sałim

12 Yi mił Krais nge wumb eim kin dam-
biltpi ende mołpu kin, ngenj ende mołum;
ba simb, angił, kumb, ningił epi kanim
kanim ombu pepi, nga eim er kindang kin,
wumb endeim mił mołum. (Sinim yi mił
ku ngenj, simb, angił epi kanim kanim
pepi, nga sinim wumb mił erpi kindang
kin, ngenj endeim endeim ni mołmun.)
13 Pe sinim mołmun wumb, kombur Jura
wumb, nga kombur wumb tiłap eipi pii gii

ninjing wumb; nga wumb kombur wumb endi kin kongun wii erik ngołmun; nga wumb kombur en enim nge, epi kanim kanim ermin ni piiłmin. Wumb pii gii ninjing ei yi ełmin wumb pei ombu, ei Gui Ka endeim ełe noł pek, ok dambiltik, se ende punjung. Nga Gos sinim wumb pei Gui Ka endeim ełe mendpił erpi, sipi kindang kin, o pun ende mołmun. 14 Pe sinim ngenj ełe endeim mił aninga endi pinałim mon; ba ngenj simb, angił, kumb, ningił epi kanim kanim aninga pei mołum; ba ngenj endeim ełe mołum. 15 Pe wumb endi nge eim simb ei, eim yi nimba, “Na nanim angił pinał mon. Yi mił ku, “Nanim ngenj ełe aninga pinał ku,” pa ni simb yi nimba. Ba simb eim ngenj ełe aninga mołum. 16 Pe wumb endi nge eim kom ei yi nimba, “Na nanim ningił pinał mon! Yi mił ku, nanim ngenj ełe aninga pinał ku.” Yi nimba; ba kom eim ngenj ełe aninga mołum. 17 Pe sinim ngenj pei ningił minj pep pułang kin, ek tangk kin, ełangin ei erik, piiłangin mił nenj? Pe nga kom minj pei ngenj ełe pep pułang kin, mur top kunum ngop ełangin, epi ei er piiłangin mił nenj? 18 Ba ngenj ei yi mił mon. Gos eim sinim ngenj ełe epi endeim endeim ni pendim ei yi mił; ei eim noman to piipi, ermbii ni pirim mił, eririm. 19 Sinim ngenj ełe aninga mił endi piłang kin, ei ngenj mendpił ełe endi pinenłang mon. 20 Ba sinim ngenj ełe, yi mił pinałim mon. Wu amb ngenj ełe simb, angił, kumb, ningił, epi kanim kanim aninga pei, ngenj ełe pałim. Ba yi mił erang, wumb ngenj endeim pałim. Yi mił ku, sinim pii gii ninjing wumb tiłap ende mołmun; ba kongun eipi eipi pałim. 21 Yi peng kin, wumb endi nge ningił yi nipi angił kin, kapłi yi ninermba mon. “Na nanim mendpił kapłi ngenj kongun ełe ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” Nga wumb endi nge peng yi nipi, simb kin kapłi yi ninermba mon ku, “Na nanim mendpił kapłi ngenj kongun ełe ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” pa nim. 22 Ei yi mił mon! Ngenj ełe aninga piinmin ei, dinga pinałim; ba ei ngenj ełe pinerim kin, ngenj ei kun ka pinermba mon ku. 23 Pe nga ngenj kombur sinim piipin ei, epi mendpił mon; epi wii mił, ni piimin. Ngenj aninga ei, pandi topun, er ka erpin, kanpin kin, kun erpin se andinmin. Pe nga ngenj endi ka pinałim ni piinmin ei, er ka erpin nga kanpin kin, kun erpin se andinmin. Yi peng kin, sinim ngenj ełe aninga, singambił sinermin. 24 Pe sinim ngenj aninga, ka mendpił sałim ei kapłi, kongun endi ka erpin ngumun pinałim. Gos eim mendpił yi erpi kin, ngenj se endi kindpi, pendim pałim. Erang kin, ngenj aninga kombur ełe en enim wii mił ni piinmin; ba eipi aninga kopur erpi sipi, tonu kindang kin, embe tonu kindim. 25 Yi peng kin, ngenj ełe aninga aninga orung orung si kindnerngii mon! Ba ngenj ełe aninga eipi eipi pałim ei, noman ende sek kin, endeim endeim ni noman to piingii. 26 Yi mił ku, sinim pii gii wumb ei, ngenj aninga aninga mołmun. Mułangin kin, ngenj ełe aninga aninga pałim ei, ngenj ełe aninga endeim kumbii sim kin, ei ngenj pei, kumbii minj sik pungii. Pe nga ngenj aninga endeim nge embe ambilk tonu kindnjing kin, ngenj pei yi ku ka piingii.

27 Enim pei Krais nge ngenj mił mołmun. Enim endeim endeim ni Krais nge ngenj aninga aninga ełe, molk tuk tuk enmin. 28 Pe Gos eim nge wumb tiłap ei, eim kongun ka wii ngang kin, erik mołmun. Kumb se mołmun ei, Gos ek se andiłmin wumb; nga Gos ek ka koi erpi pałim ei, piik niłmin wumb; nga ekii se, wumb kin ek andan to ngołmun wumb; nga wumb ombu jep oł kanim kanim ełmin wumb ombu; nga mering ening peng kanim kanim kapłi erik sipik kun ełmin wumb; nga wumb eipi paki tok ełmin wumb; nga wumb kongun ełmin wumb nge tep ełmin wumb; nga wumb ek eipi eipi piinenjing ek ei sik, nik tor kindiłmin wumb. 29 Pe en enim wumb pei, Gos eim ek se andiłmin wumb pei mon; nga en enim wumb pei, Gos epi ekii se ermba epi ei piik niłmin wumb pei mon ku. Nga wumb pei Gos nge ek andan tołmun wumb pei mon; nga wumb pei, jep oł kanim kanim ełmin wumb pei mon ku. 30 Nga wumb pei ening peng kanim kanim pimba ei erik, kun erik, paki tok, ełmin wumb pei mon; nga wumb pei ek eipi eipi wumb ei piinanmin ek ei, ningii

wumb pei mon; nga wumb pei ek ei kep erik sik, wumb piingii ek ele tuk kindang kin, piingii ei, wumb pei erngii wumb, pei mon ku. 31 Ba enim noman tuk ele, dinga kindik kin, Gos Gui Ka enim wii ngum epi ka wii ombu minj, noman to piik singii. Sik kin, yi erang, andłam ele nanim andan tumbii, ekii sinjing ei, am ka wii mendpił ei nge, noman kultmun oł ei.

13

Noman Kultmun Oł Ei

1 Pe na nanim wumb eipi eipi nge ek ei piip nimbii min, Gos enjel ninmin ek ei piip nimbii. Ba pe, nanim noman kultmun oł ei, nanim kin pinerim kin, nanim ek nimbii ei, epi wii beli kepii tangin kin, gur ninim min, ond giramus kepii ngonmun ei mił, nanim ek ei yi mił pimba. 2 Pe na nanim Gos eim epi ekii se ermba ek ei, ni tor kindiłmin oł ei dinga sip nimbii nin, Gos nge ek koi er pałim ek ei pei piimbii nin, Gos eim noman ka wii ei epi kanim kanim pei nam piił ku. Nga nam pii gii dinga pim kin, ei kapłi komung ei, orung pui nimbii, kapłi ba; ba nam noman kultmun oł ei nge, nam kin pinerim kin, kapłi nam epi wii mił mendpił mułmbii. 3 Pe nanim epi kanim kanim pei seng sip kin, wumb epi sinałim wumb ngumbii. Pe nga nanim ngenj Gos opu orung wumb ngamb kin, wumb ei sik, dup kełngii; ba na nanim wumb noman kulk enmin oł ei, nanim kin pinerim kin, kapłi ei nanim paki tunermba mon.

4 Noman kulk ngok enmin oł ei, yi mił peng. Wumb eim kin ek kis nik ngok enjing; ba eim ek ka nipi, orung kindmba; nga wu ei, wumb eipi paki ka tołum; nga eim wumb eipi endi epi min ka wii epi sałim wumb ei kin simbii ni piipi kin, noman kis piipi, ngonermba mon. Nga yi ku, wu ei, eim embe ambił tonu kindnałim mon ku. Nga wu ei eim noman eł ambił tonu kindnałim mon. 5 Pe nga noman kulk ngołmun oł ei, wumb eipi kin oł kun pinałim mił, oł erpi kin, oł ei enałmin mon. Pe nga oł ei, eim nge epi mendpił eim noman topu pinałim mon. Nga oł ei sikirpi jiki pang wu endi kin ni epi kin ei enałim mon. Nga oł ei, wumb eim kin oł kun pinałim oł ei eim kin enmin; ba ei eim noman to piinałim mon. 6 Pe nga noman kułmun oł ei, wumb nge oł kis kun pinałim ei kin, ka piinałim mon. Ba wumb Gos nge oł kun ka ełmin oł ei kin ka piiłmin. 7 Pe nga noman kułmun oł ei, wumb noman ele ełmin oł ei kin ka piinałim; ba ei ek ni tor kindnałim embin ei ko wupu, si kindnałim mon. Pe nga oł ei pii gii niłim ei eim wumb kin epi ka wii ełmin, kis enałmin mon. Pe nga oł ei, eim Gos oł ermba ei piipi kin, kui er mołum. Pe nga oł ei, eim oł embin tui eim kin tonu om; ba eim dinga angiłim.

8 Noman kułmun oł ei nge, kunum kunum pepi ba minj, poru ninermba mon. Ba nga Gos oł ekii se ermba ni tor kindiłmin oł ei, poru nimba. Pe nga ek eipi eipi wumb piinałmin ek ei, wumb kombur sinjing; ba ei kapłi nga ek tingnerngii mon; ei poru nimba. Nga oł ei, noman owundu koi erpi pałim oł ei, poru nipi, si kindmba. 9 Ei yi mił, pe sinim oł ei, noman ka wii ele aninga kopur piiłmin. Nga pe sinim oł ei, Gos epi koi erpi pałim ei ekii se ermba oł ei, ni tor kindiłmin aninga kopur piiłmin. 10 Pe nga ekii se sinim noman piiłmin oł kun ka wii mendpił tonu omba kunum ei, noman piiłmin dinga oł ei aninga kopur kun ka pinałim mił, ei poru nipi, si kindmba; ba noman kultmun oł ei, kunum kunum mułmba.

11 Ok kunum ele, nanim kangił kembis muls. Kunum ei, nanim ek tenginj ei, kangił kembis mił ek tenginj. Nga na kangił kembis mił noman to piinj. Nga nam kangił kembis mił noman ele mok top piinj. Ba ekii se, pe nanim wu mołup kin, kangił kembis noman ele oł ei si kindip, poru ninj. 12 Kapłi pe, sinim noł ele kaninmin ei, min men ele, ei kun ka mił mon. Ei yi mił ku, sinim Gos ek keimi aninga kopur pii poł tunanmin. Pe nga ekii se, Jiisas Owundu orung omba kunum ei, sinim Gos nge noman ka wii piik kenmin. Yi mił ku, pe sinim wumb kumb ningił kaninmin. Pe na Gos ek keimi aninga kopur piind; ba ekii se, na Gos ek keimi pei piimbii. Ei yi mił ku, Gos eim na kin pei kanpi piinim.

13 Ba pe nga, oł kunum kunum pałiłim oł ei, tekliki mołum. Oł ei endi Gos kin

pii gii nilmin ol; nga ol ei endi, Gos kin kui er molmun ol; nga ol ei endi, noman ngolmun ol, palim. Ba kumb se mendpil ol ele noman ngolmun ol ei nge palim.

14

Gos Gui Ka Epi Ka Wii Kumna Wii Ngonum

1 Yi mil erang, enim wumb noman kulk ngok elmin ol ei, noman am dinga nga kindik kin, to piingii. Piyangin kin, nga enim noman ele to piik, Gos Gui Ka epi ka wii kanim kanim wii ngang kin, singii. Ba Gos Gui Ka epi ka wii kumna epi ei, enim noman dinga kindik kin, singii. Singii epi ei, Gos epi koi erpi, ek keimi palim epi ei wumb ni tor kindik kin, ningii. 2 Pe nga, wumb endi ek eipi eipi piinanmin ek ei, ninim ei nipi, ya mei ele wumb ngonanim mon; ba eim ek ei nipi, Gos kin kun ngonum. Nimbil erang, wumb endi molpu kin, ek ei piinanim. Ba Gos Gui Ka ele nge, dinga ei, Gos ek keimi koi erpi, palim ek ei nipi, tor kindpi erim. 3 Ba nga wu endi Gos eim ek keimi ol ekii se erpi, tonu omba palim ek, ei nipi, wumb ngonum. Ngopu erang kin, wumb pii gii dinga erpi, nga wumb noman ele to piik, ol kun ka palim ei, erik mulangin kin, nga wumb noman tuk ele dinga sik, emin mulngii. 4 Pe wu endi eim ek eipi eipi piinanim ek ei nimba, wu ei, eim noman tuk ele mendpil paki topu, ngonum; ba wu endi Gos eim ek keimi ol ekii se ermba ol palim ek ei nipi, wumb ngonum ei, Gos nge tilap wumb pei nge noman tuk ele paki topu ngonum. Yi mil, enim Gos ek keimi koi erpi palim dinga ei singii.

5 Pe nga, nanim yi ni piind. Enim pei kapli ek eipi eipi wumb piinanmin ek ei, ningii ni piind; ba na enim noman owii ngond ei, enim pei Gos eim ek keimi, koi erpi palim ek ei ni tor kindik ningii. Pe wumb ei, Gos eim ek keimi koi erpi palim ek ei, nipi wumb ngonmun. Nik wumb ngonmun kongun ei, am epi owundu mendpil pupu, pepi ba; ba nga wu endi eim ek eipi eipi eim piinanim ek ei nipi, wumb ngonum. Ba pe nga wumb endi molpu pendpi kin, ek ei nge kep erpi ngang mulerim kin, kapli ek ei, Gos tilap wumb pei paki tunerim mon. Tunerang kin, wu ei ek eipi eipi ni tor kindpi ermba wu ei, eim kongun mani mulmba. 6 Pe na angnan nol, na enim kin ombii kunum ei, op kin, enim piinerngii ek eipi eipi nip ngumbii. Ba nga na enim kin Gos ek keimi konj endi nipi ngumba ei, nip enim ngunermbii min; Gos ek ka pule koi erpi palim enim kin nip ngunermbii min; Gos eim ek keimi koi erpi palim ek ei, nipi tor kind ngunermbii min; nga enim piingii ek kombur, nip andan top ngunermbii kapli na ek eipi eipi piinand ek ei, enim kin nip ngunj kin, ei epi pei enim paki tunermba mon!

7 Yi mil ku pe nga, mingal min giisa, noman konj pinalim wumb mil, pe nga golang ek eipi eipi kun ka tingnerim kin, sinim golang ek mong ei pii kun enanmin mon! 8 Pe nga, wu endi eim opu nginmal erngii kunum tang seng kin, wu endi wii tumba ei, kun ka tolmun mil tumba. Nga wii kun tunerim kin, wumb opu nginmal erngii nge erik, kun erik mulerngii mon. 9 Nga enim yi mil ku, nga wumb endi kapli enim ek mong eipi endi wumb piinerngii ek ei nengin kin, kapli ek pule ei, pii pol tunerngii mon. Ba enim ningii ek ei, konu pop top sipipi, ek wii mil endi kindang kin, punum. 10 Yi mil, mei konu orung orung ek eipi eipi pei pepi punum. Ba ek ei, ek wii mil mon. Ek ei nge, pule eipi eipi salim. 11 Ba wumb ningii ek ei, na pii pol tunenj kin, ningii wumb ei, tilap eipi wu ni piingii; nga yi ku, wumb ek eipi ningii wumb ei, tilap eipi ni piimbii. 12 Pe nga enim yi mil ku, Gos Gui Ka nge epi ka wii ei wii ngonum ei, simin ni piinmin. Pe nga, enim kapli noman ele to piik kin, Gos Gui Ka epi ka wii ei wii ngum epi sik, kongun dinga erik, Gos nge tilap wumb pii gii dinga sek kin, ei nge Gos koi erpi palim dinga ol ei simin.

13 Pe wu endi eim piinanim ek eipi endi nimba ei, eim Gos kin prei erpi, kii seng kin, ek ei, ak topu, ni tor kindmba ol ei, Gos eim paki topu ngumba. 14 Pe enim ek eipi eipi piinanmin ek ele nge, enim prei enjing kin, enim nge noman tuk gui ei prei erpi molum; ba enim noman ele

prei enanim mon. 15 Yi mił peng, enim
ek eipi eipi piinanmin ek, Gos Gui Ka paki
tang kin, prei erngii. Enim kapłi enim nge
noman tuk gui ełe, prei erngii; nga enim
noman ełe yi ku, prei erngii. Nga enim ek
eipi eipi piinanmin ek, enim nge noman
tuk gui ełe golang nik piingii. Nga enim
noman ełe golang nik piingii ku. 16 Nim
yi enen kin, pe nim noman tuk gui ełe
mendpił, ek ka nikin, Gos kin ngunjii. Pe
nga wu endi tuk kułou tungii konu ełe
mołum; ba eim ek ei pii poł tunanim ek ei,
keimi ni ngumba; ba nim prei erkin, ek ka
nikin, Gos ngunjii ei, eim kapłi nimba; ba
ek ei pii poł tunanim, mon ku. 17 Pe nga
ninim ek ka nikin, Gos ngunjii ei, ka piim
kin, wu endi nim kin tep to mułmba wu ei
kin, noman tuk ełe paki tunerim mon.

18 Pe na Gos kin ka piip, ek ka nip ngond
ei, ek eipi eipi piinand ek ei, ni tor kindind.
Kindind ek ei na mendpił nip tondrung
pup; nga enim pei kambip, mani kindind
ei, enim ek eipi eipi piinanmin ek ei, ni
tor kindinmin. 19 Ba Gos nge tiłap wumb
ei, Gos kin ek ka nik ełmin kunum ełe, na
noman ełe kapłi ek mong endeim endeim
ni, angił orung mendpił nimbii. Nipi ek
ei, kapłi wumb eipi pei mułangin kin, ek ei
andan top nip ngumbii. Ba na ek eipi eipi
piinand ek mong 10,000 pei ek mong ei,
ninermbii mon. Nimbił erang ek ei enim
noman tuk ełe, paki tunermba mon.

20 Angnan noł! Enim oł ei nge, noman
ełe kangi ambił kembis mił yi mulerngii,
mon. Ba oł kis ełe nge, kapłi enim kangi
ambił kembis mił oł kis enałmin mił ku,
noman to piik erik mułngii ei kapłi. Ba
en enim noman ełe nge, dinga pang kin,
wumb dinga mił mułngii. 21 Gos eim nge
lo ek ełe yi mił polk, pendnjing pałim.

“Wumb eipi gupu ełe nin, wumb ek eipi
nił min wumb ombu nin, na wumb
ei kin ek nemb kin wumb ei, piingii
nip ninj. Ba yi ku erik, nanim
ek nind ei piinanmin,” Owundu yi
nim.

22 Yi mił erang, wumb ek eipi eipi piinan-
min ei, ni tor kindmin ek ei, Gos nge pii
gii ninjing wumb nge mon; ba Gos nge
dinga jep kin pii gii ninenjing wumb ei
kin, andan tonum. Ba nga Gos ek keimi
koi erpi pałim ni tor kindinmin ek ei, pii
gii ninenjing wumb ei kin, ek mon; ba ek
ei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei kin, Gos
noman ełe, andan tonum.

23 Yi peng kin, Gos nge tiłap wumb
pei kułou tungii kunum ełe, nga wumb
ombu pei en enim ek eipi eipi piinanmin
ełe, tangk ni tor tor er mułngii. Pe nga
wumb kombur, torung mołmun min, pii
gii ninenjing wumb kombur ok, mułngii
ek ei piik, en enim yi ningii, “Ei enim
noman mendpił pinałim, wulu pang kin,
nik er mołmun ni,” yi ningii. 24 Ba enim
Gos eim nge ek keimi koi erpi pałim ek
ka ei, nik tor kindnjing kin, wumb kom-
bur pii gii ninenjing wumb mułngii min,
torung wumb kombur, tuk ok mułngii ei,
ek ei opu, noman tuk ełe kiłeng tang kin,
noman ak to piingii min, en enim oł kis
kun pinerim mił enjing pimba ei, mok tok
piingii. 25 En enim noman tukrung koi
erpi pimba ei, opu peni ełe tor omba ei, en
enim Gos kin ming kopsing, pii poł molk
kin, Gos kin noman to piik kin, ek ka ni
ngungii. Nik kin, yi ni tor kindngii ei, “Gos
keimi ya sinim kin mołum.”

Gos Kin Men Tok Ełmin Oł Ei Kun Ka Pimba

26 Angnan noł! Na yi mił ni piind, ei
kunum enim o ende puk, Gos kin ek ka
nik erngii ei, wu endi golang nimin ni tu
wułum. Nga wu endi ek andan tołum nge
wu. Nga endi Gos oł erim ek ei nipi tor
kindiłim nge wu. Nga wu endi ek eipi
eipi piinanim ek ni tor kindiłim nge wu.
Nga wu endi ek eipi pułe ei ak topu, ni
tor tor erpi ngołum nge wu. Epi kanim
kanim erngii ei Gos nge tiłap wumb paki
tołum epi minj erngii. 27 Pe nga wumb
endi ek eipi eipi piinermba ek ei, nimba
pim kin, wumb tał nin, tekliki mendpił,
kapłi ningii kunum endeim wu endeim
mendpił nimba. Nga wu endi kapłi ningii
ek, endeim endeim ni kep erpi kindang
kin, ek ei piingii. 28 Pe wu endi piinerim
ek, eipi eipi nimba wumb mułngii; ba ek
kep ermba wu endi mulerim kin, wu ek
nimba wu ei, wu yi nge ei kułou tungii
konu ełe, ek tingnermba mon. Ba eim ni
piipi kin, nga ek nipi konu eipi pupu kin,

ei eim kin Gos kin mendpił nimba. 29 Nga
wumb tał min tekliki, Gos eim nge ek ka
koi erpi pałim ołei nik, tor kindngii. Nga
wumb kombur molk, kanik pii poł tok,
‘Yi ninmin yi ninmin,’ nik mok tok erngii.
30 Ba nga wu endi tuk kułou tungii konu
ełe mołpu kin, ek nimba ek endi konj Gos
eim andan topu ngum. Ngang kin, wu ei
piipi kin, eim kin wu endi kumb se angpi
ek nipi kin, tor kindpi ngopu mułmba wu
ei, ek ninermba mon! 31 Enim pei kapłi
Gos eim ek ka koi erpi pałim ei nik, tor
kindngii. Ba wu endeim endeim ni ku ni
pangin kin, wumb pei tuk mułngii ei, paki
tang, piik sik kin, noman tuk ełe dinga
ngang singii. 32-33 Pe nga Gos eim ołkun
enałmin ołei nge, pułwu mon; ba Gos eim
noman emin pułwu mołum. Yi ku, Gos eim
ek koi erpi pałim ek ka ei nik, tor kindik,
wumb ngołmun wumb ei, en enim noman
tuk gui ei, en enim tep ełmin. Yi erang kin,
wu endi ek nimba, wu eipi endi, kom seng
kin wu eipi nimba.

34 Yi peng kin, Gos nge tiłap wumb yi mił
ku amb en enim Gos nge tiłap wumb kułou
tungii konu ełe angk, ek endi nik, enerngii
mon. En enim angk, ek endi tangk, nik
enerik mon; ba wenjing kin ek piik, ekii
sik erngii. Erik kin, Gos lo ek ełe ok, yi
mił nirim. 35 Pe amb en enim ek endi pii
kun enarik, kii singii peng kin, amb ombu
en enim ngii konu ełe puk, wenjing kin
kii sik, pii poł tungii. Nga kułou tok molk,
ek ningii konu ełe, amb endi angpi, ek kii
sip, yi enermba mon. Nimbił erang ołkun
pinałim ei, en enim singambił singii.

36 Nimbił erang enim ołei nge, ekii
sinenjing? Gos eim ek ka ei, enim kin
mendpił tor om min? Nga Gos ek ka ei
enim kin mendpił tonu om min?

37 Pe wumb endi eim Gos nge ek ka koi
erpi pałim ei nipi, tor kindpi kin, wumb
ngumbii ni piim kin, nga Gos Gui Ka ei ka
wii epi kanim kanim wii ngonum dinga
ei, endi sim pim kin, eim kapłi noman
to piimba. Ełe nge, na mon połup enim
ngond ei, Gos Owundu eim nge lo ek dinga
nipi ngum. 38 Pe wumb endi na Pol ek ei
piinarpi, noman eipi eipi piipi endim kin,
enim wu ei kin yi piingii. Wu ei Gos nge
ek ka koi erpi pałim ni, tor kindnałim wu
ni piingii.

39 Yi peng, nanim angnan ноł! En enim
Gos ek ka keimi koi erpi pałim ek ei, ni
tor kindik kin, ngungii kongun ei, noman
dinga kindik erngii. Ba enim wu endi ek
eipi eipi piinanim ek ei, nimba wu ei, mon
pa ninerngii mon! Nga ek pii poł tunerngii
ek ełe, pinermin pa ninerngii mon! 40 Ba
sinim Gos kin ełmin ołpei, enim am kun
ka pimba mił, mendpił erik pungii.

15

Jiisas Krais To Kundnjung Ba Nga Konj Tonu Om

1 Pe nanim enim kin nga nemb kin,
piingii. Angnan ноł! Jiisas Krais eim ek
ka ei nip enim ngunj. Ngunj ek ei, enim
piik sinjing ełe nge, en enim pii gii ei erpi,
dinga kindang kin, enim angk, dinga kind
er mołmun. 2 Ek ka ei, na nip tor kindip
enim ngunj ei, ek ka ełe Gos erpi, enim
sipi orung sim. Ek ka ei enim noman tuk
ełe ambilk gii nik mułngii. Ba enim pii gii
ninjing ei, epi wii mił pim kin, Gos enim
sipi orung simba min?

3 Pe na nipe ek endi ok sinj ei, nip tor
kindip, enim kin ngond. Ei yi mił, ei
am epi owundu mendpił, Krais eim ond
peri ełe kołpu, sinim ołkis kun pinerim
enjpin ei, kil ngum. Ngang kin, ei tuk Gos
eim nge ek ok nirim mił, yi nipi pałim.
4 Wumb Jiisas kui tunjung; nga kunum
tekliki ełe nge, nga angpi, konj tonu om.
Om ei, Gos eim nge ek ełe yi nirim mił
pałim. 5 Kumb se Jiisas Piisa kin tor wang
kin, Piisa eim kenrim. Nga kunum endi
Jiisas ek se andiłmin wumb mulk konu ełe
tor wang kin, kenik. 6 Nga Jiisas eim nge
wumb tiłap 500 pei kin opu, nga kopur kin
eim kenjing ei, kunum ende minj kenik,
wumb kopur pei konj mołmun. Ba nga
wumb kombur kulnjung. 7 Nga Jiisas opu,
Jeims Jerusalem men tołmun ngii tep erpi
wu kin wang kin kenrim. Nga ekii se Jiisas
eim nge ek se andiłmin wu ombu kin pei
wang kin kenik.

8 Am ekii se mendpił, nanim Pol Jiisas
na kin wang kenj. Nimbił erang na ek se
andiłmin wu ekii se mendpił tonu onj. Na

nam kangił kembis kun ka mił tonu onerir mon. Yi mił ku, Jiisas Owundu na kin om ei, na kenj ełe ei, jep oł mił endi na kenj. Kunum ei, na Gos tiłap wumb kin oł embin tui erip ngunj. 9 Pe na nam Jiisas nge ek se andiłmin wu ombu ei kin, wu num mon; na kembis wii mił mendpił tuk onj. Pe na nanim Jiisas nge ek se andiłmin wu, ningii wu mił mon. Nimbił erang nanim Gos nge tiłap wumb mulnjung ei, top er kis mondup kin, nga sip, kan ngop kin, yi enj. 10 Ba Gos eim nge noman ka na kin ngopu, sim konu ełe, na moł. Pe yi nge na moł. Gos eim nge noman ka na kin ngum ei nge, mong tumba mił wii punerim mon. Na Pol kongun dinga enj kin, Gos nge ek se andiłmin wumb eipi, Gos nge kongun ka enjing ei, to mani kindinj. Ba kongun ei, na nanim nge dinga ełe enenj mon. Ba Gos eim nge noman ka na ngang kin, paki topu, tep to enjpił. 11 Yi peng kin, Gos ek ka ei nge na kin tor wang enim piinjing min; ek ka ei nge en enim Gos ek se andiłmin wumb eipi kin tor wang piinjing ei ek endi pinałim mon. Ei sin pei ek ka ei nipin, tor kindpin kin, enim ngonmun. Ek ka ełe, enim pii gii ninjing ei, ek endi ka wii pałim.

Nga Ekii Se Kułii Wumb Angk Tonu Ongii

12 Pe nga sin ek ka ni tor kindinmin ei, Krais eim kołpu, nga angpi, opu konj tonu om. Pe nimbił erang enim kombur wumb molk, kułngii wumb ei nge angk, tonu ok, konj punerngii mon pa niłmin. 13 Ba pe kułii wumb angk, tonu ok konj punerngii ei, keimi pim kin, ei Krais eim angpi opu, konj punerim mon ku. 14 Krais kołpu, nga angpi, opu konj punerim kin, sin ek ka ei ni tor kindpin, enim ngumun ei, epi wii mił pimba. Nga enim pii gii ningii ei, epi wii mił pimba ku. 15 Ei am keimi pimba ku; nga sin ek ni tor kindpin ngonmun ei, Gos kin ek kend topun ngonmun. Nimbił erang sinim Gos eim ek ninmin yi mił, Gos eim Krais kołpu peng erpi, eim sipi konj kindim ek ei ninmin. Ei nga, Gos eim Krais erpi sipi, konj kindnerim pim kin, kapłi pe nga keimi, kułngii wumb ei nga angk, tonu ok, konj punerngii mon ku. 16 Pe nga Gos wumb kulnjung wumb ei, nga tonu ok, konj mulenjing pim kin, keimi yi ku, Gos Krais eim angpi, tonu opu, nga konj punerim mon ku. 17 Pe Gos Krais eim angpi, tonu opu nga konj sinerim pim kin, nga enim nge pii gii ninmin ełe nge, epi paki tunermba mon. Enim nga oł kis ełmin oł ei kumep kis singii nge mołmun. 18 Ei nga yi ku, Krais nge pii gii ninjing wumb ei kolk, wii puk, am punmun. 19 Pe sinim yi mił mendpił ni piinmin ei, sinim mei ełe noman konj mołmun kunum ełe, sinim Krais eim kin pii gii nipin kin, orung omba nge kui er mołmun. Nga wumb kombur wumb eipi kin kaimb kultmun ei, kembis mił ba. Nga wumb ei sinim kin kaimb owundu kis kulk ngungii.

20 Ba ei keimi mendpił, Krais kołpu, nga angpi, tonu opu, nga konj tonu sim. Nga wumb kolk, or mił pałmin wumb ei, Krais eim konj tonu opu, eim kuni mong kumna mił topu, peni ełe tor om. Ei yi mił ku, Gos wumb kolk, pałmin wumb ei, erang kin, angk tonu ok, nga konj pungii ku. 21 Ei yi mił, wu endeim Andam mendpił erang kin, wumb pei oł kis ełe, kułngii oł ei tonu om. Yi mił ku, nga wu endeim mendpił Jiisas erang kin, wu pei kolk, nga angk, tonu ok, nga konj tonu ongii. 22 Ei yi mił, kułii oł Andam erang kin, sinim wumb pei koltmun. Ei yi mił ku, nga Gos nge tiłap wumb Krais kin o ende puk, mołmun wumb ei, kułngii ei erpi sipi kin, nga konj tonu simba. 23 Ba wumb pei endeim endeim ni, en enim nga angk, ok konj puk erngii ei, en enim kunum tangpi simba mił, ku erngii. Krais eim kumb se mendpił erim. Nga mering wumb ni, eim nge wumb tiłap ei, eim nga orung omba kunum ei, wumb ei tonu nga konj ongii. 24 Pe nga kunum poru nimba kunum ei, epi kanim kanim pei poru nimba kunum ei, Krais eim kapłi, opu orung wumb pei tep ełmin wumb ei nin, nga gapman kongun enmin ei nin, nga dinga kanim kanim ełe, kongun enmin ei pei topu mani kindpi, tep er mołum konu ei, pei sipipi kin, Arim Gos ngumba. 25 Ei yi mił, Krais eim tep erpi, mołpu pang, kunum ełe, eim opu orung wumb pei to mani kindpi kin, Krais eim simb ełe kamb mandring

kindmba. 26 Pe am ekii se mendpił opu
orung epi ombu ełe, wumb koltmun oł ei,
to mani kindpi kin, nga ei poru nimba ku.
27 Gos nge eim ek ka ełe yi ninim, “Gos
eim epi kanim kanim pei sipi, eim simb
ełe kamb mandring kindpi erang kin, eim
epi ombu tep erpi mułmba. Gos ek keimi
ei peni ełe pałim ei, sinim piinmin. “Epi
kanim kanim pei,” ninim ek ei, Gos Krais
kin sipi to mani kindpi kin, ninanim mon.
Ba Gos ei eim mendpił Krais kin mandring
mulermba mon. Ei eim epi kanim kanim
pei Gos eim Krais simb ełe kamb man-
dring kindang kin, tep enim. 28 Ba ekii
se kunum ełe, epi kanim kanim pei sipi
kindang kin, Krais eim tep ermba. Erpi
kin, nga kapłi Gos Kingam Krais ei eim
Arim Gos kin kirkar er pupu mułmba. Ok,
Gos eim erang kin, Krais epi kanim kanim
pei tep enim; ba pe nga, Gos eim Krais nin,
epi kanim kanim pei tep erpi mołpu kin,
kumb ełe mendpił mułmba.

29 Pe nga ek ei wumb kułngii nga angk
tonu konj ongii keimi pinerim kin, kapłi
wumb kombur noł pek wumb kulnjung
wumb ei nge, paki tungii nge ełmin oł
ei, wii mił mułmba. Pe nga keimi mend-
pił, wumb kułii kombur angk, tonu konj
punerngii. Mon pim kin, kapłi wumb noł
pek ei nge, wumb kułii paki tungii mił
nenj? 30 Pe nga ek ei keimi pinerim kin,
sin sinim ek se andiłmin wumb kin, ek
ni tor kindmin kunum kunum ełe, sin to
kis mundmba konu ełe, tuk pupun pupun
enmin ei, wii mił enmin min? 31 Angnan
noł! Krais Jiisas sinim nge Owundu enim
eim kin o ende puk mołmun ei nge, na
enim embe ambił tonu kindip ngond. Ek
ei keimi! Nga yi ku, na ek dinga nip ngond,
ei kunum kunum na opu orung wumb kin
kułmbii erip erip end. 32 Pe na ek ekin
mił nimbii end. Epeses konu owundu ełe,
na wumb ka simbii mił epi ombu kin ek
mił erip erip enj. Epi ei nge oł enj ei, wii
mił pim kin, kapłi kułngii wumb nga angk
tonu konj punerngii. Ba nga keimi Gos
wumb kułii wumb nga angk, ok nga konj
tonu punenjing pim kin, kapłi ek ei wumb
niłmin mił kun ka mułmba ku. “Sinim kuni
ni, noł nopun, ka piipin kin, kapłi topuł
sinim kułmun poru nimba,” wumb yi mił
niłmin.
33 Enim kapłi, kanik wiik tangin kin,
wumb kombur ek ei nge nik kin, enim to
wulu kindik, si kindnerngii mon! Wumb
oł kis ełmin wumb ei erangin kin, nga
wumb oł kun ka erik mołmun wumb oł
ei nge, erik kis mondunmun. 34 Pe enim
noman wulu punum oł ei, si kindik kin,
kun ka mułngii. Molk kin, oł kis enmin oł
ei, nga enerngii mon! Na nind ek ei, enim
piyei! Enim mołmun wumb kombur, Gos
kin pii poł tunanmin. Na nind ek ei nge,
enim singambił singii, nip nind.

Kolk, Nga Tonu Ok, Konj Puk, Ngenj Konj Eipi Mił Singii

35 Ba wumb endi yi kii simba koltmun
wumb ei, nga angik, tonu ok, nga konj
pungii mił nenj? Kułii wumb ngenj nipe
ngenj endi siłangin kin, nga tonu konj
ołangin?” 36 Pe na enim kin ek yi mił nind.
En enim noman pinałim wumb! Pe keimi,
enim kuni mong endi mer mei ełe teł*a*ngin
kin, ei tonu op, mun onermba; ba kumb se
kuni mong ei kołpu pendpi kin, nga mun
omba. 37 Pe nim mer mei ełe, kuni emb
endi talkin, pendin kuni mong ei, ekii se
mong tumba mił ei mon! Pe kuni kinapi
mong emb endi min, kuni emb kanim eipi
endi, nim teł*i*n ei tonu opu, kuni nipe kuni
endi, mong tumba nikin teł*i*n? 38 Ba Gos
eim kuni ei nge, nipe ngenj endi simba ei,
eim noman ełe piim mił, ku ngonum kuni
mong ombu, en enim ngenj pałim mił ku
ngonum.
39 Nga epi kanim kanim pei, en enim
ngenj ei, pei kanim ende minj pep
punanim mon. Wumb ngenj ei, en enim
ngenj kanim ende pałim, nga kung kanim
kanim ei ngenj endi eipi pałim. Nga kei
ombu, en enim ngenj pałim ei, kanim endi
eipi pałim. Nga omu ombu, en enim ngenj
kanim endi nga eipi pałim ku.
40 Pe nga tonu epin konu ełe epi ombu,
ngenj sałim; nga ya mani mei ełe epi
ombu, yi ku ngenj sałim. Ba epin konu
ełe epi ombu, ngenj tił*a*ng ka wii kanim
endi sałim. Nga ya mani mei ełe konu epi
ombu, ngenj kanim eipi sałim. 41 Nga eni
ei, eim nge tił*a*ng kanim endi sałim. Nga
oi ei, eim nge tił*a*ng eipi endi sałim; nga
kor kanjip ei, eim tił*a*ng eipi endi sałim.

Nga kor kanjip en enim mołmun ombu, en enim tiłang ombu pepi kin, kanim kanim kindnim ei, en enim kin pałim.

42 Ei sinim yi mił ku, kulnjung wumb nga angik, tonu ok, nga konj pungii wumb ei, ngenj sipik, tukpu tonmun kunum ei, ngenj ei pupu nga mei tełmba. Ba nga angk, tonu ok, nga konj mułngii ei, en enim ngenj ei purnermba mon ba; kunum kunum konj ka mułmba. 43 Pe ngenj kui tonmun kunum ei kis mołpu, ngenj ei wumb keningii ka pinerim; nga dinga pinerim ku. Ba ngenj nga angk, tonu ok nga konj pungii kunum ei, ngenj tiłang ka simba; nga ngenj dinga pimba ku. 44 Pe ngenj kui tonmun kunum ei, mei ełe nge ngenj; ba ngenj angk, tonu ok, nga konj pungii kunum ei, tonu epin konu ełe nge ngenj. Nga ngenj ei nge mei ełe, keimi ngenj mendpił pim kin, ei yi mił ku, nga tonu epin konu ełe nge ngenj, yi ku keimi simba. 45 Ei nge ku, Gos eim nge ek ka ełe ok pułum yi mił ninim, “Wu kumna ei, Andam ei mei ełe tonu orum ei, wumb mił, no pepi, yi erpi multum. Nga ekii se Andam Krais ei, eim noman konj puławu ei, eim wumb ei noman konj ełe ngołum. 46 Ba ei tonu epin konu ełe nga epi ombu ngenj ei, kumb se onanim mon; ba mei ełe nge epi ombu ngenj mendpił ei, kumb se onum. Wang kin, nga ekii se tonu epin konu ełe nge epi ombu ngenj ei, bultundung onum. 47 Pe kumb se wu Andam nge ngenj ei Gos mei mendpił sipi eririm. Ba nga ekii se wu Andam Krais ei, tonu epin Gos mani kindang om. 48 Wumb ya mani mei ełe wumb ei, en enim wu kumb se mei ełe eririm ei, ende mił, en enim yi mił mołmun. Nga wumb tonu epin wumb ombu, en enim wu endi tonu epin mani om ende mił, en enim yi mił ku mołmun. 49 Nga pe, sinim wu kumb se mei ełe eririm ei, kumb ningił mił wu kin sinim yi mił ku mołmun. Nga yi mił ku wu ekii se tonu epin mani om wu Krais ei kin, sinim yi mił ku mułmun.

50 Na enim kin ek ei yi mił nind. Angnan noł! Pe mei ełe ngenj wumb ei, Gos epi ka wii er ka erim ei sinerngii, nga Gos eim tep erpi mołum konu ełe tuk punerngii mon. Nga purmba epi endi nin, purnermba epi endi ei nin, konu ende tuk punerngii mon.

51 Enim kom se piyei! Ek koi erpi pałim ek ei, na enim kin nip ngumbii end. Ei sinim pei kulermin. Pii gii wumb kombur mułangin kin kupam ei Jiisas orung omba. Wang kin, Gos sinim pei erang kin, sinim ngenj kanim eipi mił endi sipin kin mułmun. 52 Ei sikir mił sinim ningił kepii tonmun ei, nga konu poru nimba kunum ei, nga ekii se beli epin mani ei ek tengmba. Ek tingang kin, koltmun wumb ei, angk tonu ok, ok konj puk kin, nga kulerngii mon! Wumb konj kunum kunum mułmun. Nga sinim konj mołmun wumb pei, Gos erang kin o pun, ngenj kanim eipi mił endi sipin kin, mułmun. 53 Ei yi mił, pe nga ngenj kułmba ngenj ei, Gos erang, ngenj kanim eipi mił opu, ngenj konj oł kun ka mił simba. Ei kułngii nge ngenj ei, Gos erang, ngenj kanim eipi mił opun simin ei, kunum kunum konj mułmun. 54 Keimi, ngenj ei purmba; ba nga ngenj ei, Gos erang, ngenj ei kanim eipi mił opu mołpu kin, kunum kunum konj mułmba. Ngenj ei kułmba ngenj ei, Gos erang, opu ngenj kanim eipi sipi ngang kin, noman konj oł kun ka er mułmba. Kunum ełe, sinim Gos ek puł pałim mił, tonu wang kenmin. Nga ek yi mił ninim, “Gos eim mei ngenj kułii oł ei, to mani kindpi poru nim.”

55 “Ngenj kułii oł ei nge, dinga opu, wumb pei to mani kindmba nge dinga ei, poru nimba mił nenj? Ngenj kułii oł ei, eim kiłeng mul dinga mił mundum ei sinim wumb nga kumbii kis ngumba, mił nenj?”

56 Kułngii oł ei, eim nge dinga ngenj kumbii ngopu kin, oł kis nge kumep kis ei kin sim, oł kis ei, eim nge dinga ei, mer Gos lo ełe pałim. 57 Ba sinim Gos kin ka piipin ngumun ei nge, sinim nge Owundu Jiisas Krais sinim dinga ngang kin, epi tał oł kis nin, kułii oł ei, to mani kindpin ermin ei, sin yi ku enjpin.

58 Yi peng kin, sinim keimi piinmin, kułii oł ei Krais to mani kindim. Nanim angnan noł, enim pii gii ełe nge, dinga mendpił angk mułngii. Nga kunum kunum,

en enim Gos Owundu eim nge kongun ngum ei, kun ka er dinga kindik kin, erik pungii. Nimbił erang enim piinmin ei, Gos Owundu eim nge kongun enim enmin ei, wii mił endi enerngii mon!

16

Enim Ku Nin Epi, Gos Kin Pii Gii Wumb Eipi Ku Sinałim Wumb Ei Ngungii

1 Pe mund ka ku ei nge sipin, Gos nge wumb tiłap Juriya konu ełe mołmun ei paki tumun. Ei enim na ninj mił, ekii sik erngii ei, na Galeisiya men ngii ełe pei mołmun wumb ei, na erei ninj wumb ei, yi ekii sik enjing. 2 Ei yi mił, pe kor owundu kunum kunum tangip simba kunum ei, wumb endeim endeim ni, en enim kapłi, ku kombur mok tok, eipi kindik singii. Singii ei, wumb endi eim kongun erpi, ku simba mił, eim ngii konu ełe tongndung sim mił ngumba. Yi erpi kin, tongndung kindpi kin, sep mułmba. Mułmba ei, na ombii kunum ei, enim ku mok tok ngunerngii mon; ba enim ok, mok tok, eipi kindik kin, singii ku ei simbii. 3 Na ekii se, enim kin op pendip kin, en enim wu kombur pungii nik, to tonu kindik, mundngii. Wu ombu, mon endi ek yi mił ni puls. Enim piinmin wu ei, to tonu kindpin wu ei, epi ombu sik tunmun. Nga enim ku nin epi, ka wii ombu ngumun nik kin, sinjing epi ombu, se mengk kin, Jerusalem wumb mołmun konu ełe sipngii. 4 Pe nga, na bii mił endi pim kin, nga kapłi wu ombu na kin tep topun bin.

Pol Eim Yi Ermbii Ni Noman To Piim

5 Pe na enim kin ombii ei, ekii se ombii; ba kumb se, na Mesaroniya konu ełe tuk pup kin, nga op enim kin ombii. Ei kapłi. Nimbił erang na Mesaroniya konu ełe kumb se tuk pup ombii, ni piind. 6 Pe na kunum kombur ni, enim kin no pep mułmbii min, nga wii sepi, jii owundu nimba kunum ei, enim kin mułamb kin, nga kunum ei poru nimba kunum ei, enim na paki tangin kin, nanim bii onj andłam ei bii. Nga mering, konu jiłi mił endi bii ei, ekii se bii. 7 Na nanim enim kanip pendip kin, nga sikir bii ni piinand, mon. Ba na enim kin Ei Gos Owundu eim, na yi enjii ni piim kin, kapłi yi ermbii.

8 Ba na nanim ya Epeses konu ełe mułmbii ni piind. Mułamb kin, Gos Gui Ka mani orum kunum tonu omba kunum ełe, noman to piipin yi er mułmun. 9 Nimbił erang, Gos Owundu eim erang kin, na kin andłam owundu aki topu kindang sałim. Seng kin, na kongun owundu peng ei, kapłi yi eramb kin mong peng, wumb pei pii gii niłangin kin, Gos nge opu orung wumb pei, na kongun end andłam ei ondu ngumun nik enmin. Yi mił erang, na ya konu mułmbii, ni piind.

10 Kunum endi, Timisii enim mołmun konu ełe om kin, enim kapłi piik kun erik, oi a nik, se tuk sik, yi erangin kin, eim nanim wumb kin ngii konu moł ni piip kin, noman emin peng mułmba. Nimbił erang eim Gos Owundu nge kongun erpi mołum ei, yi mił ku, na kongun yi erip end mił, eim yi ełim. 11 Yi mił kapłi, wumb endi, eim kin wu wii mił endi ni piik kin, kan mani kindik kin, buł ngok enerngii mon! Enim kapłi, eim paki tangin kin, ei nam moł konu ełe orung omba. Yi erangin kin, eim noman emin peng opu kin, nam moł konu ełe, angnan noł kin ouni ongii nge, kui er moł.

12 Ei nge, sinim nge enginjpin Apolos, na eim ‘Pui’ a nił, nga kunum kopur, eim opu, enim kenmba dinga nip nił. Nił ei, angnan noł kombur kin tep to ongii ba; akip kunum ełe mendpił, ombii ni noman yi, to piinałim mon. Ba eim omba kunum endi, tangpi sepi nim kin, kapłi eim enim kin omba.

Pe Ek Nip Poru Nimbii End

13 Kan kun erik molk, en enim Jiisas Owundu kin pii gii ełe, dinga angik, wu noman dinga kindik kin, wu mendpił mułngii ei, am dinga mendpił kindik mułngii! 14 Kongun min epi kanim kanim pei enim ełe, noman kulk ngok enmin oł, yi mił erngii.

15 Angnan noł, enim piinmin ei, Sepanis kin, eim nge ambim kingam ambłam noł tiłap ei, en enim Akeiya konu ełe, pii gii kumna wumb ninjing. En enim noman ełe, Gos nge tiłap wumb paki tok kin, Gos

nge kongun dinga erik mołmun. 16 Na enim noman ełe to konj kindmbii ei nge, wumb ei, enmin oł ka ei nin, nga wumb kombur piki tok, tep tok, kongun enmin ei nin, wumb ei kongun dinga ełmin ei nge, enim mandring molk, ekii sik erngii!

17 Na nanim yi nge, ka piip, Sepanis nin, Posunasus nin, Akaikis na kin onjung. En enim na kin ok, na paki tunjung. Nimbił erang enim ya na kin mulełangin kin, enim na paki tułangin ku; ba enim na kin mulenjing. Yi mił wumb ei sinim paki yi mił tunjung. 18 En enim na noman emin ka pendnjing kin, na ka piinj. Nga enim noman emin ka pendnjing ku. Yi mił ku, enim wumb yi nge embe ambił tonu kindngii.

19 Pe Gos tiłap wumb Eisa konu owundu orung orung ya tuk mołmun wumb ombu, enim kin ek ka nik, onmun nik enmin. Nga Akuila kin ambim Periska, nga Gos nge tiłap wumb kombur ngii konu ełe kułou tok enmin wumb ei, enim kin ek ka nik, onmun nik kin, Gos Owundu nge embe ełe, nik ngok enjing. 20 Nga pii gii ninjpin nge enginjpin noł, ya ełe pei mołmun ei, en enim yi ku, ‘Ek ka nik, mułeiyo,’ nik enmin. Pe en enim engnjing endi kin nga engnjing endi ngunj kangilk, kaimb sik erngii. Nga enim ‘Mułeiyo’ nik erngii. 21 Na Pol wu mon pułum wu ei kin, gal pipe kin ei sip, na nanim angił ełe mon ei poru nimba nge pułup kin, enim kin ‘Ek ka’ nip, ‘Mułeiyo’ nip ngop end.

22 Wumb nii endi, eim Jiisas Owundu kin noman ngunermba wu ei, Gos Owundu eim omba kunum ei, top kis ermba. Jiisas Owundu eim sikir orung omba.

23 Jiisas Owundu eim nge noman ka wii enim kin wii ngopu mułmba.

24 Na enim Jiisas Krais kin pii gii ninjing wumb ei kin, na noman ka ngond. Ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Nga Endi Połpu Kindim

Pol Mon Nga Połpu Korin Wumb Kin Kindim

1 Na Pol Krais Jiisas nge ek se andił
wu, Gos noman ełe na to tonu kindim.
Nga sinim nge enginjpin, Timisii kin ouni
mołpuł kin, sił enim ‘Ka mułeiyo!’ kindm-
bił nge, Gos wumb Korin konu men ngii
ełe mołmun wumb ei kin, nga Gos nge tiłap
wumb Akeiya konu ełe pei mołmun wumb
ombu, ek ka mułeiyo kindmbił.
2 Gos sinim Erinjpin kin, nga sinim
nge Owundu Krais Jiisas ouni nge noman
emin kin, noman ka ei enim kin pengłi!

Pol Eim Ka Piipi Gos Ngołum

3 Pe sinim Gos kin ka piipin ngumun.
Nga Gos eim sinim nge Owundu Jiisas
Krais nge Arim, nga Gos eim sinim nge
Erinjpin ei, eim sinim noman ka ngopu
kin, sinim paki tołum nge pułwu. 4 Sinim
oł embin endi tonu ołum kunum ei, Gos
eim sinim paki topu ngołum. Ngopu kin
yi ku, sinim wumb nii endi eim oł embin
endi tonu omba kunum ei, sinim wumb
ei kin kapłi paki to ngumun ku. Ei sinim
Gos paki tołum nge epi ende, sin sinim Gos
kin sinjpin epi ei, wumb ei kin paki tumun
ku. 5 Nimbił erang, sinim Krais kin ngenj
kumbii owundu pei ouni ko wunmun ei,
yi mił ku, nga sinim Krais nge paki tołum
epi owundu ei, eim kin ouni simin ku.
6 Pe sinim ngenj kumbii sinjpin kin, kapłi
ełe nge enim ei paki topu kin, Gos enim
si orung simba. Nga Gos sin paki tum
kin, kapłi nga sin enim paki tumun ku.
Paki tamin kin, enim dinga ngang kin,
kunum kunum dinga angk mułangin kin,
oł embin tui ei tonu omba ei, sin dinga
pupun angpin mołmun mił, yi ku enim
dinga angk mułngii. 7 Pe sin enim kin epi
ei kenmin ni, kui er mołmun epi ei, dinga
piipin mołmun. Nimbił erang sin piinmin
ei, enim sin kin ngenj kumbii ei, ende ouni
ko wunmun. Pe Gos sin kin paki tang
sinjpin epi ei, enim sin kin ouni paki tang
singii ku.

8 Yi mił, sin noman ełe enim piinmin
ei, engnan noł sin Eisiya konu owundu
ełe, oł embin tui owundu sin kin tonu
onum. Pe epi embin endi sin kin tonu
onum epi ei, embin owundu kis mendpił.
Yi erang kin, sin mołpun bin ni piinjpin; ba
kapłi dinga pang mołpun kin, bin pinerim
mon. 9 Nimbił erang sin piinjpin ei, sinim
kułmun kunum mandi sałim. Ba ei yi
erang kin, sinim nge dinga ei, kapłi ermin
ni piinermin mon; ba sin Gos eim nge
dinga mendpił ei, kapłi ei piimin. Nim-
bił erang Gos eim wumb kułngii nge, si
konj sipi kindiłim pułwu. 10 Nga sinim
konu kis ei pupun kułułamin; ba Gos Krais
kin sinim sipi orung sim. Nga ekii se,
eim sinim sipi orung simba ku. Pe Gos
Krais kin sinim sipi orung simba ni dinga
piyamin kin, nga eim sinim sipi orung
simba ku. Nimbił erang sinim eim kin epi
ka wii simin ni piinmin ei, nga eim kin kui
er mołmun. 11 Pe nga enim sin kin prei erik
kin, paki to ngungii ku. Yi mił, wumb pei
sinim kin prei enmin ei, Gos piipi kin, sin
epi ka wii pei ngumba. Ngopu kin, wumb
pei en enim ek nik kin, Gos kin noman ka
piik ngok, nga sinim kin piik ngungii ku.

Pol Eim Konu Endi Bii Ni Piim Ba, Eim Noman Tał Sim

12 Epi ei nge, sin bong ninmin ei, sin
noman tuk gui ei ek ni ngołum epi ei, sin
ni tor kindpi kin, sin oł kun ka ni, noman
tuk konj ka Gos sin ngurum noman ei, sin
ni ngonum. Nga ya mani mei ełe wumb
noman dinga oł ei, sin kin tonu onanim
mon. Ba Gos nge noman ka ngołum ei,
sin oł yi mił erpin andinmin. Andpin kin,
ya mani mei wumb kin, tuk ełe andinmin
ełe nge, na enim wumb kin, oł yi mił nga
erpin andinmin. 13 Pe sin mon połpun,
enim ngonmun ei, enim mendpił nipe puł
endi pimba ei, gerik kanik piik erngii. Pe
nga na piind ei, enim keimi piik poru
ninmin. 14 Nga ok yi ku, enim sin kin,
aninga kopur pii kun erik. Ba ekii se, enim
sin kin, nga pii kun erngii. Erangin kin,
sin enim kin bong nipin ka piipin ngumun
ei, yi mił enim sin kin bong nik, ka piik
ngok erngii kunum ełe, Owundu Jiisas eim
orung omba.

15-16 Nimbił erang ei yi mił peng kin, na noman ełe enim kin kumb se ombii ni piinj. Ei yi erip kin, enim kunum tał noman ka wii epi ei, paki tamb singii ni piinj ei, na noman ełe, enim kin kumb se ombii ni piind. Nga ekii se, Masironiya konu wumb mołmun ełe, pup pendip kin, ya orung ombii ni wamb kin, enim na paki tok, Juriya konu ełe kindangin bii. 17 Ei yi mił, epi endi na noman ełe ermbii mił nip end ei, na pii kun enarip nind min? Nga na epi endi ermbii ni piił epi ei, mani mei ełe wu mił kapłi mił mon; kunum ende mił yi nił min? Ei mon mendpił! 18 Pe Gos eim keimi mendpił mołum mił, sin oł keimi ermin nimin oł ei, keimi ermin ku. Yi mił ek keimi, sin nipin enim ngonmun ei, ek kapłi min mon yi ninanmin mon. 19 Pe Jiisas Krais Gos eim kingam nge ek ka ei, sin ni tor kindpin enim ngonmun ei, Timosii ni, Sailis ni, na Pol kin ek nipin ei, kapłi min mon? Nipin yi ełmin, wu endi sin ninanmin mon. Ba Krais eim Gos nge ek keimi minj nipi kin, kapłi niłim wu. 20 Ei yi mił, Krais eim Gos ek keimi dinga ni pendiłim ek ei, kapłi minj nipi kin, oł keimi pei ekii siłim wu. Ei pułe yi mił peng kin, sinim Jiisas Krais nge embe ełe ‘Ei keimi’ nipin kin, sinim Gos kin ka piipin kin, eim embe ambił tonu kindmin. 21 Ba Gos endeim mendpił erang kin, sin enim kin ouni Krais kin dambiltpin ende pupun kin, er dinga kindang mołmun. Nga Gos eim mendpił, sinim eim ek ka ei ni tor kindmin ni pendim ku. 22 Gos eim sinim eim nge wumb nipi mon połpu kin, mundang mołum ei, eim Gui Ka ei, sinim noman tuk ełe kindang mołum. Mołpu kin, Gos sinim kin ngumbii ni pendrim mił, ei keimi mendpił, sinim piinmin eim keimi sinim ngumba.

23 Ba na Gos wii tamb kin, eim na noman tuk ełe piipi kin, ni tor kindmba. Pe na Korin wumb konu ełe onenj ei, pułe yi mił pałim. Na nam ek dinga ei, enim wumb kin noman embin ngumba ei, nam noman ełe mon ni piind. 24 Sin enim pii gii ei, tep enanmin mon; ba sin enim kin kongun ouni eramin kin, enim ka piingii. Oł yi eramin kin, enim pii gii ei dinga pimba.

2

1 Ei na noman ełe yi ni piind. Na nga enim kin onermbii ni piind. Nimbił erang na enim kin wamb kin, enim noman embin piingii ei, mon ni piind. 2 Pe na enim oł yi mił eramb kin, enim noman embin to piinjing kin, wumb nii endi na erang kin, na ka piimbii? Ba na enim noman embin ngunj kin kapłi enim na erangin kin na ka piimbii. 3 Nga ełe nge, na mon ei, ok połup enim kin kindinj ei, na enim kin ombii ni piinj; ba kunum ełe, enim noman embin na ngungii ni piip kin, na enim kin onenj. Ba na noman dinga piind ei, na ka piinj kin, kapłi enim yi ku ka piingii. 4 Yi mił ei, na noman tuk ełe embin owundu kis peng kin, nga ngenj kumbii peng kin, na mon ei polt. Pe yi ku, na ke namb kin, ningił ka pei mani onum. Na oł yi eramb kin, enim noman embin to piinerngii. Ba na yi eramb kin, enim piingii ei, na enim kin noman ka pei ngond.

Wumb Oł Kis Enjing Ei, Kil Ngo Si Kindim

5 Ba pe wumb nii endi, enim mołmun konu ełe wumb ei, noman embin ngumbii ni ermba ei, na kin mon; ba ei erpi, enim wumb kombur kin noman embin ngang kin, enim noman embin to piingii. Pe na ek yi nind ei, eim kin oł dinga endi enermbii mon. 6 Yi mił, pe kumep kis ei, wumb pei wu endeim kin, ngo orung kindnjing ei, yi mił kapłi enim. 7 Yi mił, enim oł eipi endi erngii. Erik kin, enim wu ei oł kis kil ngok, eim paki tok, noman emin ngungii. Mon pim kin, kapłi noman embin wu ei, to mani kindmba. 8 Yi erang kin, eim piimba na enim kin dinga kii sind ei, enim eim kin noman ka keimi mendpił ngungii. 9 Ei pułe yi mił peng kin, na enim kin mon ei, połup ngond. Ei enim piinmin mił nenj? Na enim kenmbii pend piip kin, oł yi mił andan top end ei, enim keimi ekii sinmin min mon? 10 Pe enim wumb nii endi, enim oł kis ei kil ngo si kindnjing kin, na wumb ei kin, oł kis ei kil ngo si kindmbii ku. Pe na wumb endi nge oł kis endi enjing ei, na si kindinj ei, nimbił erang enim nge piip ełe, na oł yi mił end. Pe Krais kaninim ei, na oł kis ełmin oł

ei, enim paki top, si kindinj. 11 Sinim oł kis ełmin oł ei, kil ngo si kindamin. Mon pim kin, Seisen sinim to mani kindmba. Nimbił erang, sinim Seisen eim noman ełe, ek kend topu oł yi ełim nge pułwu mołum ei, sinim piinmin.

Trowas Konu Ełe Pol Noman Embin Tui Oł Endi Tonu Om

12 Ba kunum ei, na Trowas konu ełe, tor pup kin, Krais nge ek ka ei ni tor kindmbii ni punj. Na piind ei, sinim nge Owundu eim nge kongun ermbii konu ei, andłam ei aki to kindim sałim. 13 Ba na noman tuk ełe embin pałim. Nimbił erang, na angnan Taisis mołum konu ełe, kur kan sinenj mon. Yi mił peng kin, na wumb Trowas konu ełe mulnjung wumb ei, ‘Mułei’ a ni pendip kin, na Maseroniya konu ełe punj.

Ek Se Andiłmin Wumb Krais Eim Nge Dinga Ełe Sik Opu Orung Wu To Mani Kindnjing

14 Ba sinim ka piipin kin, Gos ngumun ei, Gos eim dinga ei, sinim ngang sinjpin. Sinjpin ei, sinim Krais kin dambiltpin ende pupun kin, eim sinim paki tang kin, gui kis nge noman dinga ei, to mani kindmin. Pe nga Gos sinim erpi sim ei, Krais nge ek ka ei, kuni ka wii mił muru ka tołum. Tołum ei, wumb mei konu orung orung pei, sinim Krais nge ek ka ni tor kindamin kin, wumb pei piingii. 15 Pe sinim yi mił mołpun kin, Krais eim nge kułmał kałpi muru ka wii topu kin, tonu Gos eim mołum konu ełe ngum. Pe muru ka wii ei, to tor pupu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin oł ei, si kindpi kin, Gos kin orung si mundang mołmun wumb ei kin punum ku. Nga muru ka wii ei, tor pupu kin, wumb nii endi oł kis ełmin oł ei nge erpi, bok to mani pupu kin, am pu mołmun wumb ei kin punum ku. 16 Pe wumb koltmun sinim muru kis wii mił ei, topu tor opu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin ei, er mułum konu kis ełe pum. Pe wumb noman konj sik mołmun wumb ei sinim muru ka wii mił ei topu, tor opu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin oł ei, si kindpi kin, orung Gos kin opu kin, noman konj mołmun wumb ei kin onum. Pe wumb nii endi ei, eim kongun yi mił endi kapłi ermba? Krais sin paki tang kin, kapłi sinim kongun ei ermin. 17 Pe sinim wumb eipi mołmun ei mił, sinim yi mulałmin mon. Ei wumb en enim, Gos ek ni tor kindpin kin, ku simin ni piinmin. Ba sinim ek keimi nimin ei, Gos eim ek ka sinim ek se andiłmin wu. Sinim Gos ek ka ni, kun ka keimi ni, tor kindmin ei, Krais nge kongun wumb mołpun eim dinga ełe ninmin ei, kunum kunum Gos sinim kanpi minj mołum.

3

Korin Wumb En Enim Ek Konj Dinga Endi Nik Pendnjing Pałim

1 Pe sin sinim nga pułngun mondpun kin, sinim embe ambił tonu kindmin min? Min nga sin sinim wumb kombur eipi ende mił mołpun min? Nga sin sinim wumb kombur pipe pulnjung ei, sin sinim embe ambił tonu kindngii nge nipin mon ei, enim kin ngumun min? Min nga en enim pipe endi yi mił pułngii ei, sin paki tumba nge ngungii min? Yi mił ei mon. 2 Pe en enim mołmun ei, sinim noman tuk ełe, sin mon mił poł pendinmin ei, wumb pei mon ei gerik piik erngii. 3 Ei sinim kin peni ełe nipi ngonum ei, Krais eim mon połpu sinim kin kindim. Ei enim mon połułmun epi gal ei, sik kom ku ełe, mon połułmun ei mił mon. Ba enim wumb noman tuk ełe, Gos Gui Ka kunum kunum konj mołułum Gos ei, mon poł pendim.

4 Sinim ek yi nimin, nimbił erang sinim Gos kin pii gii ei, noman dinga pałim ei, Krais nge ełe sinim oł yi mił enmin. 5 Sinim piinmin ei, sin sinim kongun ei nge, endi kapłi enanmin mon. Ba Gos eim sinim paki tang kongun ei, kapłi ermin. Ei epi nipe epi endi sinim ermin ei, Gos eim mendpił kin tonu ołum. 6 Yi mił Gos eim sinim kin mon konj poł pendim ełe, sinim kapłi erang kin, ek ka ni tor kindmin. Pe sinim kin mon konj ngum ei, lo ek mon; ba Gos Gui Ka lo konj ei ngum. Nimbił erang lo ek mon poł pendnjing ei, erang kin, wumb kołułmun oł tor om; ba Gos Gui Ka nge mon konj ei erang kin, wumb noman konj ngołum.

7 Pe Gos neng kin, Moses lo ek tonu kom ku peł ełe, mon poł pendrim ek ei, wumb

kołułmun oł ei nge tonu orum. Ba Gos nge tiłang owundu Moses andan topu ngurum kunum ei, Moses kanpi sipipi kin, Jura wumb kin si pang kin, wumb Moses eim kumb ningił ełe, keningii pineririm mon. Nimbił erang tiłang ei, owundu mendpił erpi multum. Ba nga tiłang owundu mendpił er multum ei, pułngun mondpu am purum. 8 Akip kunum ei, Gos Gui Ka kongun erpi kin, eim tiłang owundu dinga pei nga simba ku. 9 Yi mił ku, pe Moses lo ek ei, wumb kos enjing kin, nga tiłang owundu dinga ei kongun erang kin, kapłi pe sinim Gos kin kun ka mołmun wumb ei, si mundang kin, tiłang owundu mendpił nga simba. 10 Pe Moses lo ek ei, tiłang owundu ei, kumb ok o purum. Ba tiłang ei, pe piram pinałim mon. Ya pe, tiłang owundu mendpił konj ei, noman konj tiłang sinim simin nge onum. 11 Yi mił pe, Moses lo ek ełe poru nimba mandi enim ei, tiłang pim kin, kapłi nga yi mił, ołkonj endi kunum kunum mułmba oł ei, tiłang owundu simba ku.

12 Yi mił, sin ek ni tor kindinmin ei, sin mund mong kulanmin mon! Nimbił erang sinim epi ka wii simin ni, piipin kin, kui er mołmun ei, sinim Krais kin pii gii nipin ełe, ek ni tor kindinmin. 13 Ei sinim Moses ełim mił ei, sinim enanmin mon. Moses eim kumb ningił ełe, alap sipi kin, pandi tum. Tang kin, Jura wumb Gos Moses ngum tiłang ei, pupu poru nimba erim ei, enim kinenjing mon. 14 Ba wumb en enim noman ełe dinga pang kin piingii ei, kapłi enerim mon. Nga Jura lo ek ok nge ei kunum ełe, gerik piik erngii ei, piinenjing mon ku. Nimbił erang akip yi ku, epi endi en enim noman ełe, pandi topu pim. Yi mił erang kin, en enim epi pandi to pendnjing epi ei, Gos erang kin, Krais endeim si kindim. 15 Pe akip kunum ełe, en enim Moses Gos nge lo ek ngurum ek ei, en enim gerik piik erngii pinerim. Nimbił erang en enim noman ełe, alap mił epi ei, pandi topu pim ku. 16 Ba kunum endi, wu endi eim Owundu kin pii gii nirim kunum ei, eim alap mił epi, eim noman tuk ełe, pandi topu pendim epi ei, Owundu si kindim. 17 Pe nga, Owundu eim Gui Ka nge pułwu. Nga Gui Ka ei, wumb nii endi noman tuk ełe mułum kin, kapłi epi endi wu ei kin, ambił gii ninermba mon. Wu ei eim wii minj mułmba. 18 Nga sinim wumb pei kumb ningił ełe epi endi, pandi topu pinałim mon. Yi erang kin, sinim Owundu nge tiłang owundu ei, sinim andan tang kin, noł min men mił kaninmin. Kanpin kin, sinim min men ei, Owundu mołum mił, sinim yi mił ku tonu onmun. Opun kin, sinim Owundu nge tiłang owundu ei nga, nga simin ku. Nimbił erang epi ei, sinim kin aki topu ngonum ei, Owundu Gui Ka mołpu kin, tonu onum.

4

Ek Se Andiłmin Wumb Ei, Krais Nge Mei Nganmbi Ming Mił Mołmun

1 Yi mił Gos eim sinim kin kaimb si ngopu kin, sinim kongun ełe ngum. Ngang kin, sin kongun ei, noman tuk ełe, embin topun yi mił enanmin mon. 2 Pe sinim epi koi erpin, nga ołsingambił kułpun enjpin ołei, pei si kindmin. Sinim Gos eim ek ka ei, to eipi eipi kindpin kin, ek kend topun yi enermin mon ku. Ba sinim Gos eim nge ek ka ei, keimi peni ełe ni tor kindpin kin, wumb nge noman tuk gui ei, noman ełe ek keimi nilmin ei, tang piingii. Piik kin, wumb ei sinim kongun enmin ei, Gos ningił ełe kun ka mołum ei keningii. 3 Pe sinim Krais nge ek ka ei, ni tor kindinmin ei, keimi koi erpi pim kin, kapłi ek ka ei, wumb nii endi konu kis ełe, am pungii wumb ei nge, noman tuk ełe mendpił koi erpi pimba. 4 Mei konu ełe, ek kend gos pułwu ei Seisen, eim wumb pii gii ninenjing wumb nge ningił ełe mił, noman tuk ełe ambił gii nipi pandi tang kin, emii pałim mił mołmun. Nga mołmun wumb ei, Krais nge ek ka ei nge, tiłang ei nin, Krais nge tiłang owundu ei, wumb noman tuk ełe tuk punerang kin, nga wumb ołei kinerngii mon ku. Nga Gos mołum mił, Krais sinim kin keimi andan tonum. 5 Yi mił, sinim ek ni tor kindinmin ei, sin sinim nge ek ni tor kindninanmin mon. Ba sin ek ni tor kindinmin ei, Jiisas Krais sinim nge Owundu ełe, ek ni tor kindiłmin. Nga Krais nge ek ka ekii sipin kin, sin sinim enim nge kongun wu mołmun ei, Jiisas embe ambił tonu kindmin. 6 Yi mił kumb

ok, mei wii sirim kunum ełe, Gos eim ek yi nirim, “Pe tiłang ei, emii pałim konu ełe topu tor wangłi!” Gos eim endeim ok eririm Gos, ei eim nge tiłang ei erpi kin, sinim noman tuk ełe topu kin, tiłang enim. Gos eim oł yi erpi tiłang ei, sinim kin ngum. Ngang kin, tiłang ei, sinim Gos eim tiłang owundu ka wii ei nge, piik mołmun. Molk kin, Gos nge tiłang ei, Krais nge kumb ningił ełe, min men mił kaninmin.

7 Ba Gos eim mei nganmbi ei sipi kin, sinim wumb ming wii mił eririm. Nga Gos nge ek ka ei, eim nge noman ełe ka wii ei, sinim kin noman tuk ełe kindang kin, eim sinim kin andan topu kin, sinim nge dinga endi pinałim mon. Ba Gos eim nge dinga ei, sinim noman tuk ełe kindpi ngum. 8 Pe nga oł embin tui sinim kin konu orung orung pei tonu onum. Ba oł embin ei, sinim noman ełe to mani kindnanim mon. Nga embin pei sinim nge noman ełe tonu wang kin, nga sinim noman ełe ei, embin pałim; ba sinim oł pei ombu wakin topun si kindnanmin mon. 9 Sinim nge opu orung wumb pei molk kin, sinim to kis erik, oł embin tui ngok kin, yi ełmin; ba Gos sinim kin wakin tunałim mon. Nga wumb kombur sinim to mani kindik kin, ngenj kumbii ngok yi enmin; ba sinim to kis mendpił erik poru ninałmin, mon. 10 Kunum kunum sinim ngenj ełe, Jiisas kultum ełe nge, sinim ko wupun, sipin kin, se andinmin. Yi mił peng kin, Jiisas eim nge noman konj ei nga sin ngenj ełe tuk mułum pim kin, kapłi wumb pei keningii. 11 Yi mił, kunum kunum sinim konj mołamin kin, oł embin tui ni koltmun oł ei, sinim kin tonu onum. Nimbił erang sinim Jiisas nge embe ełe, ni tor kindpin ełe nge, oł embin ei sinim kin tonu onum. Yi mił peng kin, Jiisas eim nge noman konj dinga ei, sinim ngenj tuk ełe mułang kin, wumb pei keningii. 12 Ei pułe yi mił, koltmun oł ei nge, sin kin kongun erpi mołum. Nimbił erang sinim Owundu nge kongun ei enmin. Ba oł yi mił erang kin, Jiisas noman konj ei, enim kin kongun erpi mołum.

13 Ba Gos kumb ok mon poł pendrim ek ka ei, yi ninim, “Na ek ei ni tor kindinj ei, na pii gii ninj ełe nind.” Ei sin pii gii ninmin ei ende mił. Pe sin ek ni tor kindinmin ku. Nimbił erang ei sin pii gii nipin ełe ninmin. 14 Sinim piinmin ei, Gos eim Owundu Jiisas kułang tukpu to pendik ei, si tonu angpi nga konj sim. Nga Gos eim sinim Jiisas ouni si tonu konj simba ku. Nga Gos eim sin enim kin ouni tu wupu kin, Gos mołum konu ełe tuk tu wumba. 15 Yi mił epi ei, tonu opu, enim paki tumba nge om. Yi mił, nga Gos wumb kopur nga pei pei eim nge noman ka ei wumb ngang singii. Sik kin, en enim Gos kin nga pei prei erik kin, noman ka piik ngok, Gos embe ambił tonu kindik yi erngii.

Oł Embin Tui Tonu Wang Kin, Tiłang Owundu Ermba

16 Ei yi mił peng kin, sinim oł ei piipin kin, Gos nge kongun ei wakin topun, si kindnanmin mon. Yi eramin kin, sinim ngenj torung ei kołułum; ba sinim nge noman tuk gui mołułum konu ei, kunum kunum konj tonu ołum. 17 Yi mił peng kin, sinim mong ełe ngenj kumbii ei, sinim kin tonu om ei, aninga kembis kembis kunum kombur sinmin. Ba oł ei kongun dinga erang kin, Gos nge tiłang owundu ka wii kunum kunum mołpu kin, sinim kin tonu wang simin. Sinim epi ka wii ei, oł embin tui ei, to mani kindmba. 18 Yi mił nga sin enim epi endi, pe ningił ełe kaninmin epi ei sin kinermin mon; ba epi endi sinim ningił ełe kenmin epi ei, kunum aninga kopur pepi poru nimba. Ba sinim epi kinałmin epi ei kunum kunum piram mułmba.

5

Sinim Nge Tonu Epin Er Mułmun Konu Ełe

1 Yi mił, pe sinim ngenj ei ngii mił, ya mani mei ełe mołmun ngenj ngii mił ei, to kis poru nim kin, kapłi sinim piinmin ei, Gos ei eim sinim kin ngenj ngii mił, eipi endi er kindim ei, tonu epin konu ełe sałim. Ngenj Gos erim ngenj ngii mił ei, kunum kunum epin konu ełe konj mułmba. 2 Ya pe kunum ei, sin sinim ngenj ngii mił, tuk ełe ke nipin enmin ei, sinim ngenj konj ngii mił ei, epin konu ełe sałim ei, lo konduk mił, sinim pandi tumba ni

dinga piipin kin, oł yi mił enmin. 3 Yi
mił peng kin, sinim ngenj ei konduk mił,
kindpin mułmun ngenj wii mił, mulermin
mon. Ei sinim ngenj konj ngii mił ełe,
mołpun bin. 4 Yi mił kunum ei, sinim ya
mani mei ełe ngenj ei, ngii mił mulnjpun
kunum ei, sinim noman embin to piipin
kin, ek ni tor kindpin. Nimbił erang epi
ombu sinim kin dinga pim. Ba sinim
noman ełe kułmun ni piipin kin, ngenj
wii mulenjpin mon; ba ei sinim noman
ełe dinga kindpin kin, ngenj konj ngii mił
sipin kindmin, ni piinjpin. Yi mił erang,
sinim noman ełe yi ni piinjpin ei, ngenj ok
nge ei si kindpin kin, nga sinim ngenj konj
ngii mił, kunum kunum mułmun ngenj
ei, sipin kindmin ni piinjpin. 5 Gos eim
mendpił sinim ngenj konj ngii mił, simin
ei nge er kun erpi kindim sałim. Nga Gos
eim nge Gui Ka ei, sinim ngum ei, sinim
andan tang kin, eim nipe epi endi, sinim
ngumba nge kindim sałim ei, keimi sinim
kin tonu wang kenmin.

6 Yi mił, pe sinim kunum kunum noman
tuk ełe, dinga kindpin er mułmun. Pe
sinim piinmin ei, sinim ngenj ngii mił
mulnjpun kunum ei, sinim nge Owundu
mołum konu ełe tep to ouni mulenjpin
mon. 7 Yi mił erang, sinim Jiisas kin pii
gii nipin er andinmin. Ba Gos nge epi
kombur ngumba epi ei, sinim kinarpin
er andinmin ei mon. 8 Sinim piinmin ei,
sinim noman tuk ełe dinga kindmin pałim.
Nga sinim ka piinmin ei, ya mani mei ełe
ngenj ei, si kindpin pupun kin, sinim nge
Owundu eim mołum konu ełe, ouni tep to
mułmun ni piinmin. 9 Yi mił erang, sinim
ya mani mei ełe mułmun min, tonu Gos
mołum konu ełe mułmun ei, kapłi sinim
noman dinga kindpin erpin kin, eim nge
noman ełe ekii sipin kin, ka piipin ngopun
er mułmun. 10 Yi mił, pe sinim pei Krais
nge kumb ełe engmin ei, eim sinim kin kos
owundu piipi kin, mok tumba. Topu kin,
sinim endeim endeim ni, ya mani mei ełe
mołpun kin, sinim nipe oł kis min, ka endi
enjpin mił ei, kumep ngang kin, simin.

Sinim Krais Kin Mołpun Gos Kin Ende Pupun Mułmun

11 Nimbił erang, sinim piinmin ei, Gos
Owundu kin mund mong kułmun ni yi
erpin kin, sinim wumb eipi kin Gos ek
ni tor kindamin kin, wumb ei Krais kin
pii gii ningii. Ba Gos sinim noman tuk
ełe, pei kanpi piipi poru ninim. Nga
na noman ełe piind ei, enim noman tuk
gui ełe, enim sinim kin piinmin ei, sinim
peni ełe mołmun. 12 Nga ek ełe nge, sin
sinim embe enim kumb ełe ambił tonu
kindnanmin mon. Ba enim sin kin, wumb
ka ni piingii. Yi mił nga sin ek nipin
poltmun ei kin, ka piik kin, wumb eipi
nge ningił ełe ni ngonmun. Yi mił erangin
kin, enim wumb eipi kin, ek ni orung
kindik kin, wumb en enim nge embe ełe,
ka ka piik enmin; ba wumb en enim nge
noman tuk ełe, ni piinanmin mon. 13 Yi
mił, sin wulu pang ninjpin kin, kapłi ei sin
Gos nge kongun enmin. Ba keimi, sin ek
kun ninjpin kin, kapłi sin enim kin paki
tumun nge enmin. 14 Yi mił erang, Krais
eim noman ka ngołum ei, sin nge noman
tuk ełe to konj kindang kin, sin Gos nge
kongun enmin. Nimbił erang sinim ei pii
kun erpin kin, sinim piinmin ei, yi mił
wumb endeim sinim kin, pei piipi kułum.
Yi mił erang ełe nge, sinim wumb pei Krais
kin ouni kulnjpun. 15 Nga Krais sinim
wumb endeim endeim ni piipi kułum. Yi
mił erang kin, sinim wumb konj mołmun
wumb ei, sin sinim noman ełe ekii sipin
kin, endmin ni enermin mon; ba wu Krais
eim sinim kin piipi kołpu kin, nga angpi
konj tonu pum ei, ni piipin kin ekii sipin
andpin mułmun.

16 Yi mił, akip sinim wumb endi ngenj
ok nge oł ei, noman to piinermin mon.
Nga ełe nge, sinim wumb endeim endeim
ni, noman ełe mok topun kin, yi enermin
mon ku. Ok yi mił, sinim Krais ngenj ełe
oł ei, noman to piipin yi enjpin; ba pe yi
mił nga enałmin mon! 17 Yi mił erang, pe
wumb nii endi, eim Krais kin dambiltpi
ende pupu mułum kin, kapłi Gos eim erang
kin, wumb ei tonu opu kin, wumb ei eim
konj endi eipi mił mołum. Kapłi wumb
ngenj oł ok nge ei, si kindpi poru neng
kin, nga wumb nge oł kun ka konj endi,
tonu opu pałim. 18 Gos eim oł ombu pei
nge pułwu mołum. Ok sinim Gos nge opu

orung wumb mulnjpun; ba pe Gos Krais erang kin, sinim wumb eim kin sipi orung seng kin, sinim eim kin dambiltpin ende pupun mołmun. Mołpun kin, eim sinim kongun ngang kin, sinim eim opu orung wumb ei paki topun kin, noman ende sek kin, puk mułngii. 19 Sinim ek ei yi mił, Gos eim Krais kin ende mołum. Mołpu kin, sinim Gos kin opu orung enmin wumb ei, eim erang Gos kin, dambiltpin pupun kin, noman ende sek mołmun. Pe nga Gos eim sinim nge oł kis enjpin oł ei, eim noman nga to piinerim mon. Nga Gos eim sinim kin kongun endi ngang kin, sinim eim opu orung wumb sipi orung seng kin, eim kin erang, sinim noman ende sipin mołmun ei nge, ek ka ni tor kindmin.

20 Yi mił erang kin, pe sinim Krais nge ek ka sipin kin, ni tor kindmin. Ei yi mił ku, Gos eim wumb pei kin, sinim nge gupu ełe ek ei, ni tor kindnim. Nga sin nge gupu ełe, Krais ninim ek yi mił, ni tor kindinmin ei, sin yi mił enim noman ełe dinga kindpin yi ninmin. “Enim wumb opu orung enmin oł ei si kindik kin enim Gos kin dambiltik ende puk kin noman ende sek mułngii!” 21 Yi mił erang, Krais eim oł kis endi eneririm mon. Ba Gos eim sinim oł kis enjpin oł ei sipi kin, Krais kin tonu kindim. Kindang kin, Krais eim sinim nge oł kis enjpin ei, eim sipi ko wum. Yi mił, Krais eim sinim kin yi erang kin, Gos nge oł kun ka oł ei, sinim nge noman tuk ełe kindim.

6

Oł Embin Tui Ko Wunmun

1 Pe sinim Gos kin kongun ende erpin kin, sin enim kin ek dinga nipin kin, ngonmun. Enim Gos nge noman ka ei, enim sik poru ninjing. Mon pim kin, enim Gos nge noman ka si kindangin kin, wii pimba. 2 Yi mił, Gos ek ka ok ni pendrim ek yi ninim,

“Nga ka wii sim kunum ei, na enim ninjing
ek ei kun piinj. Nga na Gos enim sip
orung sinj kunum ei, na enim paki
tunj.”

Enim piingii! Akip kunum ei, kunum ka wii sałim. Nga enim piingii ku, akip kunum ei, Gos enim sipi orung simba nge kunum sałim.

3 Sin noman ełe, wumb sin kongun enmin ei, kanik kin ek kis nik kin, yi enerngii mon! Yi mił erangin kin, sin epi endi eramin kin, enim bok tok kin, Gos nge ek ka pii gii ninerngii nipin kin, yi enałmin, mon! 4 Ba sin Gos nge kongun wumb mołmun. Yi mił, sin oł kun ka kanim kanim pei erpin kin, wumb pei kin andan topun ngonmun. Ngopun kin, sin oł embin tui nin, epi sin kin er kis ełim ei nin, nga ngenj kumbii kis ngonum epi ombu kin, sin dinga angpin mołmun. 5 Nga opu orung wumb sin kepii tok kin, nga sin sipik kan ngii kindik kin, nga opu orung wumb sin kin kis piik, si pok erik; nga sin kongun dinga kis ełmin; nga sin kunum kunum epin tep er konj mołułmun; nga sin kunum kunum kumb kuni tang mołmun. 6 Nga sin oł kun ka mendpił ełmin; nga sin noman ełe ka wii pałiłim; nga sin sikir kis piipin ngonałmin; nga sin wumb eipi kin er ka erpin kin, paki topun ngołmun; nga sin Gos Gui Ka kin dinga siłmin; nga sin wumb eipi kin noman ka keimi ngołmun. 7 Nga sin ek keimi ni tor kindiłmin; nga sin Gos nge noman dinga ngang kin, sin kongun ełmin; nga sin oł kun ka pałim mił oł ei, angił tundung ni, angił taring ełe epi endi ambiłpin kin ełe nge, sin opu orung wumb ei kin opu ełmin. 8 Wumb kopur sin nge embe ambił tonu kindinmin; ba wumb kopur sin nge embe to mani kindinmin. Nga wumb kopur sinim kin ek kis ninmin; ba wumb kopur sin kin ek ka nik ngonmun. Nga wumb kombur en enim yi ninmin, sin ek kend tonmun wumb, pa ninmin; ba sin ek keimi niłmin. 9 Wumb kopur sin kin pii poł tonanmin wumb mił nik enmin; ba wumb kombur sin kin pii poł tonmun. Ei sin mandi kołułmun mił mołmun; ba sin konj mołmun. Gos sin kin kepii mił topu kin, sin er kun ermba enim ba eim sin kapłi to kundnanim mon. 10 Nga sin kin noman embin mendpił tonu ołum; ba kunum kunum sin ka piiłmin. Nga sin wumb kurpu mił mołmun; ba sin wumb eipi kin epi pei ka wii ngołmun. Nga sin epi endi sinałim mił mołmun; ba sin epi kanim kanim pei sałim.

11 Enim Korin konu ełe mołmun wumb ei sin enim kin ek peni ełe ni tor kindinmin.

Nga sin noman ka ei, enim kin ngonmun.
12 Sin nge noman ka ei, enim kin ondu
ngunanmin mon! Ba enim nge noman ka
ei sin kin ondu ngonmun. 13 Na ek yi ni
tor kindind ei, enim nam nge kingam noł
mił mulnjung kin, enim noman tuk ei pei
aki tok kin, sin kin ngei. Enim oł yi mił
erangin kin, sin enim kin enjpin oł ei, erik
orung kindik ngungii.

Enim Torung Wumb Kin Ende Punerngii Mon

14 Enim Gos kin pii gii ninarik kin, opu
orung enmin wumb ei kin, kongun ende
kindik kin, ende puk andik kin, yi enerngii
mon. Pe oł kun ka ei kun, nga oł kis
kun pinałim oł ei, okuł ende punguł min?
Na konu emii pałim oł ei nin; nga tiłang
pałim oł ei nin, okuł ende punguł min? Ei
mon mendpił! 15 Pe Krais Seisen kin kapłi
noman ende kindngił mułnguł min? Nga
pii gii niłim wu endi kin, pii gii ninałim wu
endi kin, noman ende peng kin, o ende
punguł min? 16 Pe nipe oł endi erpi kin,
Gos nge men ngii kin, nga ek kend gos ngii
kin, o ende punguł min? Yi mił erang,
sinim Gos kunum kunum konj mołułum
Gos, eim nge men ngii mił mołmun. Yi mił,
Gos eim ok yi mił nirim,

“Wumb ei en enim nam ngii konu ełe mił
seng kin, en enim mołmun konu ełe
nam tuk ełe mułmbii. Nga na en
enim nge Gos mułamb kin, nga en
enim nam nge tiłap wumb mułngii,”
Gos yi nirim.

17 Yi mił Owundu ek yi nirim,

“Enim torung wumb mułngii konu ełe si
kindik puk kin, en enim konu eipi
mułngii. Mułangin kin, enim epi
penj mołum epi ei, embilenjing kin,
kapłi na enim simbii. 18 Nga na
enim nge Ernjing mułmbii. Nga
enim nam nge kingam ambłam
noł mułngii, pa ni Owundu noman
dinga owundu mendpił Pułwu,” yi
ninim.

7

1 Yi mił ku, sinim Gos nge ek dinga
keimi ngurum ei, sinjpin kin, kapłi na nge
wumb puł; sinim pei ngenj oł kis ełmin oł
ni, noman tuk gui oł kis ełmin oł ombu
ni, kil ngopun, si kindpin kin, sinim Gos
nge oł kun ka er mołum mił, ekii sipin er
mołpun kin, sinim Gos kin mund mong
topun mołpun kin eim embe ambił tonu
kindmin.

Korin Wumb Pii Gii Nengin Kin, Pol Eim Ka Piim

2 Enim noman ka ei, sin kin ngungii. Sin
wumb endi kin pund mong endi enenjpin
mon. Nga sin wumb endi kin, er kis endi
endinjpin mon ku. Pe sin wumb endi kin,
ek kend to ngopun kin, epi endi waning
sinenjpin mon ku. 3 Na ek yi mił nip enim
kin to mondup mił ninand mon. Ba na
ek ok yi ninj, ‘Sin enim kin, noman ka
ngunjpun kin, sinim kunum kunum ouni
ende mułmun. Yi mił erang kin, sinim
kułmun min, konj mułmun min, ei kapłi
sinim ouni ende mułmun.’ 4 Na enim kin
pii gii nip kin, ek keimi peni ełe nip ngond.
Nga na enim kin ka piip kin, enim embe
ambił tonu kindin kindind. Nga oł embin
tui sin kin, tonu ołum kunum ełe oł ei, na
noman emin ngang kin, na ka wii mendpił
piił.

5 Yi mił erang ekii se, sin Maseroniya
konu ełe tor onjpun kunum ełe, sin ngenj
ełe kor endi mulenjpin mon. Pe sin mong
kanim kanim konu orung orung pei, sin
kin tonu onum. Nga sin ngenj ełe opu
yi mił tonu wang kin, sin noman tuk ełe,
embin sepi erang kin, tungu enmin. 6 Ba
Gos eim wumb endi noman tuk ełe, embin
sałiłim ei, erpi kindang kin, noman emin
sałim. Seng kin, nga Taisis kindang kin,
sin kin opu, paki topu kin, sin noman
emin ngum ku. 7 Nga Taisis sin kin om
ełe nge mendpił, Gos sin kin noman emin
mendpił ngunerim mon. Ba nga, enim
Taisis kin, noman emin ngangin kin, nga
eim sin kin ek ei, tu wum ełe nge, Gos eim
sin kin noman emin ngum ku. Nga Taisis
eim sin kin ek nipi, enim na noman erang
kin, nam keningii nipi kindim. Nga enim
noman tuk ełe, na kin kaimb sinjing. Nga
enim noman ełe, na kin tep to mułmun ni
piinmin. Yi mił erang, pe na ka mendpił
piind.

8 Yi mił, na mon połup enim ngunj ei,
enim noman embin piinjing kin, kapłi na

akip enim kaimb sinand mon. Na piip kin, puls mon ei, enim noman embin ngang piinmin; ba ei kunum aninga kopur mendpił pepi kin, nga poru nimba. 9 Ba akip kunum ei, na ka piind. Nimbił erang, na oł yi enj ełe nge, enim noman embin piinjing ełe, na ka piinenj mon. Ba nimbił erang, enim noman embin piinjing ełe nge, enim oł kis ełmin oł ei, buł ngok kin, enim Gos kin noman tuk to ak tunjung ełe nge, na ka piind. Yi mił erang kin, enim noman embin piinjing ei, Gos erang kin, sin oł enjpin ełe, enim kin to kis enerim mon. 10 Yi mił, Gos nge noman embin oł ei, Gos erang kin, sinim wumb noman tuk ełe, to ak tamin kin, Gos sinim sipi orung simba. Seng kin, nga sinim oł embin ei nge, nge, sinim noman embin nga sinermin. Ba ya mani mei ełe oł embin tui, sin kin tonu wang kin, sin kis piipin eramin kin, sinim koltmun oł ei nge tonu ołum. 11 Yi mił, enim pii kun erngii ei, Gos enim noman embin ngum ei, enim kin oł ka wii kanim kanim er tonu kindim. Kindpi kin, enim noman ełe, to konj kindpi kin, wumb eipi enim oł enjing mił nik ei, er kun enmin. Erik kin, nga wumb endi eim oł kis erim ei, enim mon nik, er kun enmin. Erik kin, nga enim Gos nge kos owundu tungu enmin. Nga enim noman ełe, dinga kindik kin, sin kenmin ni piik kin; nga enim noman ełe dinga kindik kin, wumb endi oł kis enjing ei, er kun erik kindngii. Nga enim kongun kanim kanim pei erik ełe nge, ek ninmin ei, er kun erngii. Erangin kin, oł ei nge, peni ełe wang kin, enim nge oł kis endi enim kin pinałim mon.

12 Yi mił, na mon ok połup enim ngunj ei, na wumb endi oł kis erim ei min, wumb eipi endi wu ei kin, oł kis erim ni piip kin, mon ei pulenj mon! Ba na piind ei, enim nge oł kun ka ei, peni ełe tonu omba. Nga Gos nge ningił ełe, enim yi piingii ei, enim sin kin noman ka ngumun ni piingii ełe nge, na mon ei puls. 13 Yi mił, enim nge oł ka enjing oł ei, erpi kin, sin nge noman ełe erpi emin ngonum.

Nga sin nge noman ełe mendpił, emin ngonanim mon; ba sin nga ka mendpił piinmin ku. Nimbił erang Taisis nge noman emin seng kin, nga eim ka wii piipi mołum. Nga oł ei kanpin kin, sin nga ka mendpił piinmin. 14 Yi mił, ok Taisis kumb ełe, na enim nge embe ambił tonu kindinj ei, na enim nge ek ninj ei, na singambił sinenj mon! Ba sin ek pei enim kin ninjpin ek ei, keimi mendpił! Ei yi mił ku, sin enim nge embe Taisis nge kumb ełe ambił tonu kindinmin ek ei, keimi mendpił peni ełe tonu om. 15 Taisis eim enim kin om kunum ełe, enim eim kin mund mong erik kin, puku sik enjing; ba eim tuk sinjing. Sengin kin, eim nim mił ek ei, enim ekii sik enjing oł ei, eim piipi kin, eim enim kin noman ka nga ngonum. 16 Pe na enim kin, keimi pii gii nind ei, enim oł kun ka keimi erngii ełe nge, na ka wii piind.

8

Gos Nge Tiłap Wumb Paki Tołmun Oł Ei

1 Enginjpin noł! Sin noman ełe enim kin ek ni piinmin ei, Gos eim noman ka ei, nimbił oł endi, Maseroniya wumb men ngii konu ełe andan tum mił ei enim piingii. 2 Yi mił peng, oł embin tui ei, en enim kin owundu tonu opu kin oł ei, en enim erngii mił kenmba erim. Pe en enim epi endi sinerang kin, en enim wii mendpił mulnjung. Ba en enim ka ka piik mołmun ei erang kin, wumb eipi kombur noman ngunjung. Ngok kin, en enim ku nin epi aninga, kułou tok kin, en enim kongun yi erik kin, wumb eipi ngunjung. 3 Yi mił ni, na piip kin, na ek ei peni ełe nip tor kindind. Kindind ei, en enim noman ełe ekii sik kin, en enim nge ku nin epi aninga seng kin, nga min ełe pei ei sik kułou tok, wumb eipi kin ngunjung. 4 Wumb en enim sin kin dinga kindik kin, kii sik kin, sin kapłi nimin ni piik kin, Gos nge tiłap ełe Jerusalem konu ełe mołmun wumb paki tumun ni piik enjing. 5 Nga ok sin pii gii ninjpin ei, en enim ku nin, epi aninga kopur kindngii ni piinjpin; ba en enim yi mił mendpił enenjing mon; ba kumb se, en enim Owundu ngunjung. Pe nga en enim, Gos nge noman ełe ekii sik kin, en enim sin kin yi ku ngunjung. 6 Yi mił ku, sin Taisis dinga kii semin kin, eim kongun enim kin pułngun mondpu erim mił, eim yi ku, enim kin noman ka ngopu

kin, kongun ei eim er poru nimba ku. 7 Pe
nga yi mił, epi pei ełe nge, enim oł ka
wii mendpił ełmin. Ei enim Gos kin pii
gii ninmin; nga enim pii gii ninmin ełe
nge, kongun dinga erik kin, ni tor kindik
enmin; nga enim noman ełe ka wii pei
sałim. Seng kin, enim Gos nge kongun
ei, to konj dinga kindik enmin; nga enim
sin kin noman ka ngok enmin; nga enim
noman ka ngok enmin kongun ei, yi mił
ku, nga pei erngii.
8 Ei na enim kin, ek dinga 'Yi erei!'
ngunand mon. Ba na enim kin nip ngond
ei, wumb kombur kongun keimi ermin
ni, noman to piinmin mił nind ełe nge,
na enim kin noman ka keimi ngonmun
min mon; ei kenmbii nip nind. 9 Yi mił,
enim piinmin ei, noman ka ei sinim nge
Owundu Jiisas Krais andan topu ngołum.
Ngopu kin, ei eim epi kanim kanim pei
keimi sałiłim; ba nga sinim paki tumbii ni
piipi ełe, eim epi sinałiłim wu mił, endi
tonu orum. Oł yi eririm ełe, enim epi
kanim kanim pei sengin kin, Jiisas Krais
eim epi endi sinałiłim wu mił mołum.
10 Pe nam nge noman ełe, enim kin
andan top ngond. Na kongun ei piip kin,
kung ngii ok, enim kongun pułngun mon-
duk erik kongun ei pe er poru ningii ku.
Nga kongun ei, en enim wii mił enenjing
mon; ba en enim noman ełe, kongun ei
ermin ni piik enjing. 11 Yi mił, pe enim
kongun ei er poru ninjing kin, kapłi ei ka
wii. Yi mił, ok enim sikir ermin ni noman
ełe piinjing mił, yi ku enim sikir er poru
ningii! Nga yi mił, en enim nge dinga
pałim mił, kapłi enim kongun ei erngii!
12 Yi mił pe wumb endi eim noman ełe,
epi endi ngumbii ni piimba ei, kapłi Gos
eim noman ełe kapłi epi ei simba. Gos eim
wu ei, epi pei sałim epi ei piinim. Nga Gos
eim wu ei nge epi sałim ei, kapłi mok topu
ermba ku.
13-14 Ei pułe yi mił pinałim mon. Enim
epi pei ngangin kin, nga wumb sik kin,
epi aninga ngungii pa yi ninand mon. Ba
enim epi mok tok kin, kapłi kapłi erngii
pa nind. Enim epi pei sałim ei, enim epi
singii mił sepi kin, nga kopur gulang sałim.
Pe nga enim epi kopur singii pim kin, nga
wumb enim paki tok ngungii ku. Ei enim
wumb ei kin, epi mok tok kin, kapił kapłi
erik singii. 15 Gos kumb ok ek mon poł
pendrim ek yi ninim,

"Pe wumb nii endi eim kuni epi pei sirim
wumb ei, eim kuni epi nga pei siner-
irim mon. Nga wumb nii endi eim
kuni epi aninga mił sirim wumb
ei, eim nga kuni epi aninga mił
sineririm mon ku. Wumb yi tał epi
kapłi mił sikił."

Taisis Korin Konu Ełe Kindnjing

16 Ba sin ka piipin kin, Gos ngonmun ei,
Taisas eim noman ende sepi kin, Gos sin
ngum noman ei nge ngang kin, enim paki
tonum. 17 Yi mił, sin eim kii semin kin,
nga eim kapłi nirim. Nipi kin, eim ka piipi
kin enim paki tumbii ni om. Ba ei eim
noman ełe piipi kin, enim paki tumbii nipi
kin, eim enim kin om. 18 Pe nga sin Gos
nge tiłap ełe mołmun wumb nge enginjpin
endi kindamin kin, Taisis ouni pukuł. En-
ginjpin ei, eim men ngii ełe Gos nge ek
ka ei ni tor kindiłim embe mołułum wu.
19 Ei yi mił mendpił enałim mon; ba nga
men ngii kongun ełmin wumb enginjpin
ei to tonu kindik kin, sin kin ouni andpi
kin, nga noman ka ngopu kin, nga sin nge
kongun paki topu ermba nik kindnjing.
Nga sin kongun ei noman ka ngopun erpin
kin Owundu nge embe ambił tonu kindpin
erpin kin, wumb pei andan topun eramin
kin, wumb pei piingii ei sin enim paki
tumun ni, piipin ermin. 20 Wumb endi
sin kin ku nin, epi ka wii ei, men ngii
wumb ngopun se andinmin epi ei kin, ek
orung nipi yi ninermba mon. Yi mił, sin
enginjpin ei, wu ei kin ouni kindinmin.
21 Yi mił, sin noman ełe oł kun ka pałim
mił, ermin ni piinmin. Ei sin Owundu
nge ningił ełe mendpił oł kun ka enanmin
mon; ba sin mei wumb ningił ełe kin ouni
oł kun ka enmin ku. 22 Pe sin enginjpin
endi kindinmin ei, wu tał kin ouni pungii.
Sin kunum kunum eim ermba mił kenmin
nipin kin, oł yi mił erpin kin, eim kongun
ngopun yi ełmin. Nga sin kaniłmin ei, eim
paki topu kin, kongun dinga kindpi ełim.
Ba pe eim pii gii ninim ei, enim oł kun ka
yi mił ku, erngii ni piinim. Yi mił erpi kin,
eim kongun ei dinga kindpi enim. 23 Pe

nga Taisas eim na kin kongun ouni ni er andiłmbił wu; pe eim enim kin paki topu kin, kongun ermbii ni piinim ku. Pe nga sin nge enginjpin tał Taisis kin ouni pungii ei, enim piingii ku. Wu tał ei, men ngii nge kongun ełmbił wu. Nga wu tał ełe ełip, Krais nge tiłang owundu dinga ei, si tonu kindiłmbił wu. 24 Yi mił erang kin, enim noman ka ei andan tangin kin, wumb oł ei pułe sinim ka ka piipin kin, kongun enim enmin ei keimi ni piingii. Nga men ngii wumb pei yi mił ku, sin enim kin ek ninmin mił ei, keimi ni piingii ku.

9

Ku Nin Epi Ka Wii Gos Nge Wumb Paki Tołum

1 Enim piinmin ei, epi ka wii paki tołum epi ei, Gos nge wumb Juriya konu ełe mołmun wumb ei kin ngołmun ei, enim piinmin. Yi mił peng kin, na mon endi połup ełe nge, ngunermbii mon. 2 Yi mił, na piind ei, enim noman ełe kongun ei ermin ni piinmin. Yi mił piyangin kin, na Maseroniya konu ełe mołmun wumb kumb ningił ełe kanip kin en enim embe ambił tonu kindił. Na yi mił ninj ei, kung ngii ok, Akaiya konu ełe wumb kongun yi mił erngii pendik kin, kui er mołmun. Nga en enim piinmin ei, enim kongun to konj kindik ermin. Ei yi mił ku, Maseroniya konu ełe mołmun wumb to konj kindik kin, yi ermin ni piinmin ku. 3 Ba na piind ei, sinim ek ninmin ei nipin kin, enim embe ambił tonu kindpin enmin ei, ek wii mił endi pinermba mon. Ba nga en enim kongun erngii nge kui er mulnjung kin, kapłi na enim kin yi mił nip ngunj. Nga na yi mił piip kin ełe nge, na engnan noł ombu enim kin kindinj. 4 Yi mił, sin enim enmin oł ei, pii gii keimi ninmin, na yi mił, ni piind. Mon pim kin, Maseroniya konu ełe mołmun wumb na kin tep to wangin kinamin kin, enim er kun er mulenjing kin, kapłi sin ełe nge singambił simin. Nga enim yi mił ku, singambił singii ku. 5 Yi mił peng piip kin, na engnan noł ombu kumb se kindamb kin, enim kin ongii. Ok kin, enim ku nin epi ka wii ei kułou tok, konu ełe kindmin ni, er kun erik mułngii. Nga ku nin epi ka wii ei, en enim noman ełe wii ngungii. Ba sin yi mił enim kin, epi simin nipin kin, yi kapłi enermin mon.

6 Pe enim ei, pii kun erngii. Wu endi eim kuni mong aninga tełim kin, eim kuni mong aninga tełim mił simba. Nga wu endi eim kuni mong pei tełim kin, eim kuni mong tełim mił mong pei simba ku. 7 Ei yi mił ku, enim wumb endeim endeim ni, noman tuk ełe, pii kun erik kin, en enim nge noman ełe ekii sik kin, enim nipe epi endi ni piingii mił, yi mił ngungii. Mon pim kin, wu endi epi ngumbii ni noman embin to piimba min, nga wu endi eim kin dinga kindik kin, oł yi erii, nengin kin kindmba. Nimbił erang Gos wumb endi epi noman ka piipi ngołum ei, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngołum. 8 Gos eim kapłi, enim epi pei ka wii enim singii pałim mił ngopu kin, nga pei sik, eim enim kin ngumba ku. Ngang kin, enim pei sik kin, kapłi erik mułngii. Yi mił, nga kunum kunum epi ka wii kanim kanim pei ngang kin, enim kapłi wumb eipi kin ngungii ku. Ngok kin, enim kongun ka wii kapłi paki tok kin, erik mułngii. 9 Gos nge ek ka mon pol pendrim mił yi ninim,

> “Gos ek piinim wumb endi, eim epi pei wumb kurpu wii mołmun wumb ei kin ngonum. Ngopu kin, eim nge oł ka enim ełe, kunum kunum ei eim kin pepi mułmba.”

10 Pe Gos eim kuni mong wumb aka pin tełngii nipi ngołum. Nga eim wumb kin kuni nungii nipi kin, ngołum ku. Nga yi mił ku, sinim kuni mong pei ngopu erang kin, kuni mong pei nga tonu omba. Omba kuni ei opu enim nge oł kun ka erpi kin, kuni mił owundu mendpił tonu omba. 11 Gos enim epi pii kełip ngang kin, enim sik, wumb eipi kin pei yi ku ngungii. Nga enim epi ka wii ngunjung epi ei, sin sipin kin, wumb eipi epi ka wii ei ngamin kin, en enim, enim paki tungii nge ełe, Gos kin ek ka ni ngok; nga Gos nge embe ambił tonu kindik kin, yi erngii ku.

12 Yi mił, nga enim nge kongun ełe, Gos nge wumb paki tungii. Tungii ełe nge, enim wumb epi sinerang mułngii wumb ei, si ngok kin, kapłi erngii. Nga oł ełe

nge mendpił mon; ba ołełe nge, enim Gos
kin noman ka piik kin, nga ngungii ku.
13 Enim kongun enmin ei erik kin, engn-
jing noł paki tungii nge enmin ei, en enim
pii gii ei, peni ełe andan topu ngonum.
Ngang kin, engnjing noł enim enjing ołei
piik kin, enim Gos ek ka ekii sik kin, Krais
nge ek ka ei, ni tor kindik enmin ei piingii.
Nga keningii ei, enim ka wii epi owundu
ei, enim wumb wii ngołmun. Nga wumb
eipi pei ngołmun ei kanik kin, Gos nge
embe ambił tonu kindngii ku. 14 Nga yi mił
ku, piingii ei Gos nge noman ka ngołum
ei, enim kin owundu pepi mołum. Yi mił
peng kin, en enim, enim kin dinga kindik
kin, kenmin ni piik kin, en enim Gos kin
prei dinga kindpin eramin kin, Gos epi ka
wii ngumba ni piinjing. 15 Gos eim epi ka
wii sinim ngołum ei, epi owundu ka wii
mendpił. Yi mił erang, Gos nge ngołum ołei, sinim pii poł tunanmin mon. Sinim Gos
nge epi ka wii ngołum ełe nge eim kin ka
piipin ngumun.

10

Pol Nirim Mił Gos Sinim Kin Kongun Ei Ngum

1 Na Pol, na nam enim nge noman to
konj kindip kin, enim Krais nge ełim ołei, pii kun erngii! Erngii ei, Krais eim
nge noman ełe, ambił mani kindpi kin,
eim wumb kin noman ka ngopu kin, ołkun ka ełim. Wumb kombur na kin ek
to monduk kin, yi nił min. “Pol eim sinim
kumb ełe mołpu kin ei, eim embe ambił
to mani kindnim; ba nga Pol eim sinim
kin turii mołpu kin, eim ek dinga nipi
sinim ngołum. 2 Ba na enim kin dinga
kii sip kin, na enim kin ombii kunum
ei, enim kan kun erik mułngii! Na enim
kin ek dinga nip ngunermbii mon! Ba
na ni piind ei, wumb kombur sin mei
konu ełe ołei, ełmin ni piik kin, wumb
ei kin, na ek dinga ni tor kindip ngumbii.
3 Yi mił, sin mei konu ełe mołpun kin,
er andinmin; ba sin opu, mei konu ełe
wumb ei, yi mił opu enałmin mon. 4 Yi
mił, sin opu epi pei ambiłiłmin epi ei, mei
konu ełe epi mon. Ba sin nge opu epi ei,
Gos nge noman dinga sałiłim. Seng kin,
sin kapłi opu orung gui kis nge noman
dinga ei, to mani kindinmin. 5 Sin wumb
nge noman ełe, en enim bong nik, tonu
mendpił angiłiłmin epi ei, Gos kin noman
tok piingii nge andłam ei, ondu ngungii ei,
sinim to mani kindpin kin, er kis ermin.
Pe nga yi ku, sinim wumb nge noman
ełe pei, ambił gii nipin kin, kan ngii mił
kindamin kin, enim Krais kin ekii singii.
6 Sin kui er mołpun kin, kapłi enim sin ek
ekii sik erngii. Erangin poru nim kin, kapłi
wumb kombur ekii sinenjing kin, kapłi sin
wumb ombu kin, kumep kis ngumun.

7 Enim ningił ełe epi pei ngenj torung
pałim mił, kanik piingii. Pe wumb endi
eim pii gii dinga nim kin, eim Krais nge
wu mołpu kin, eim nga eim noman kun
to piipi kin, eim Krais nge wu; nimbił
erang, sin wu ei mołum mił, sin yi mił
ku, Krais nge wumb mołmun. 8 Yi mił,
pe na sin noman dinga ei, wii ek owundu
nip ermbii ełe nge, sinim nge Owundu
noman dinga ei, sin ngum. Ngum dinga
ei enim nge pii gii ei, er dinga kindpi kin,
si tonu simbii nipi ngum ei, sin enim to
kis er mani kindnermbii mon. Ełe nge,
na singambił sinermbii mon. 9 Na ninj
ek ei, enim piinarik kin, na enim to puku
simbii nip mon ei, pulenj mon. 10 Yi mił,
enim kopur na kin ek yi ninmin, “Eim
mon połpu kindim ei nge, ek embin nin,
ek dinga pałim. Pe nga eim ya sinim kin
mułułang kin, eim ngenj ełe dinga kunum
ełe sin kenpin ei, eim dinga sinenełang
mon. Nga eim ek ei wii mił pałim,” pa
ninmin. 11 Wumb nii endi, ek yi mił
pii kun ermba wumb ei, eim sin mon
poltmun ołei, eipi mił enałmin mon. Ei
sin ya mulełamin kunum ei, min nga sin
enim kin ouni ełe mułamin kunum ei, sin
ołende mił ełamin.

12 Yi mił, sin tungu erpin kin, sin wumb
eipi en enim embe ambił tonu kindik
ełmin wumb ei kin, sin ouni kułou topun
kin, en enim ełmin ołei, mok topun ermin
ei, kapłi enanim. Nimbił erang wumb ei,
en enim ełmin ołei, en enim nge su ełe
mok tok ełmin; ba wumb endi wumb eipi
kin endeim endeim ni ełmin ołei, su wum
kapłi ende mił ełmin. Wumb yi mił ełmin
wumb ei, noman pinałim mił mołmun.

13 Ba sin ełmin oł su wum ei, mił mułułamin
kin, sin ek owundu nipin kin, sin sinim
embe ambił tonu kindpin kin, yi enałmin
mon; ba sin Gos nge kongun ei, su mił
mok topu kindim mił su ei, sin ekii sipin
ermin. Erpin kin, sin enim Korin konu ełe
mołmun wumb kin kongun yi ku ermin.
14 Yi mił, pe nga sin enim kin tor onjpun
kunum ełe, sin Gos nge kongun ei su mił,
mok topu kin, sin kin kindim ełe, sin tor
punenjpin mon. Na nge, sin sinim embe
ambił tonu owundu kindnermin mon. Ba
sin enim kin kumb se opun kin, Krais nge
ek ka enim kin tu wunjpun. 15 Nga sin
ełmin oł su ei mił, ek owundu ninarpin kin,
sin sinim embe ambił tonu kindnałmin
mon. Kindnarpin kin, wumb eipi enim
kin kongun er sinjing ełe, piipin kin, oł yi
ermin ni enałmin mon. Ba sin dinga kind
piipin kin, enim nge pii gii ninmin ei, tonu
opu dinga pimba ei, ni piipin ełmin. Pe
nga sin enim kin kongun ełe tuk mołmun
ei, dinga pupu kin, owundu tonu opu kin,
owundu mendpił pimba ni piipin enmin.
16 Yi mił, nga sin konu eipi nge ek ka ni tor
kindpin kin, enim kin orundung konu ełe
wumb ei, ni tor kindmin. Yi mił erang, sin
wumb eipi nge kongun er sinjing konu ełe,
sin ek owundu nin, sin sinim embe ambił
tonu kindmin ei, kapłi enermba mon.

17 Gos nge ek ok ni ka pendrim ek yi
ninim,

“Pe wumb nii endi eim ka piipi kin, eim
nge embe ambił tonu kindmba pim
kin, kapłi wu ei Owundu nge embe
ambił tonu kindmba nge Gos ka
erim.”

18 Nimbił erang wumb nii endi ei, eim
embe ambił tonu kindim kin, wu ei
Owundu nge ningił ełe wu wii mił
mułmba. Ba wumb nii endi Owundu eim
wu ei, eim embe ambił tonu kindmba ei,
kapłi wu ei, Owundu nge ningił ełe embe
keimi pimba.

11

Pol Ek Se Andiłmin Ek Kend Wumb Ni Peni Ełe Kindim

1 Na noman ełe piind ei, enim na oł
ełou yi mił erip endinj kin, enim na kan
wiik tungii. Tangin kin, keimi nam oł
ełou yi piind mił, erip endmbii. 2 Yi
mił Gos eim wumb kin noman ka ngołum
kin, eim nge wumb mendpił mułngii ei,
yi mił ku, na enim kin noman ka ngond.
Nimbił erang na enim amb kuimi mił to
mondup kin, enim wu endeim mendpił
Krais nge ambim mił mułngii. Na enim
ambił wenip andłam kun ka wii andiłmin
mił, oł kis pinałiłim yi mił, na enim Krais
kin ngumbii. 3 Ba kumb ok, wembii kis
Seisen, eim amb Eiwa ek ak mak erpi kin,
ek kend topu kin, oł kis erim. Erang mon
pim kin, Seisen eim enim kin yi mił ku,
enim nge noman ełe, ek ak mak erpi kin,
ek kend topu, to eipi kindang kin, oł kis
erik kin Krais kin mendpił mularik kin,
keimi ekii sik enerngii mon! Oł ełe nge, na
tungu erip moł. 4 Yi mił, wumb nii endi
enim kin, tor wang kin ei, enim Jiisas endi
eipi ni tor kindmba; ba ei sin ok ek ni tor
kindnenjpin mon; min nga enim gui endi
eipi konj endi singii enmin; ba ei enim ok
sinenjing mon; min nga enim ek ka enim
ok sinjing ei, mon; ba enim ek ka endi eipi
wang kin, angił ełe simin nik enmin. Pe
wumb endi enim kin ełe tuk opu kin, oł yi
mił erang kin, kapłi enim eim wiik tangin
kin, eim oł yi mił kapłi ermba.

5 Pe na oł ełou ełim wu mił, na ek
owundu nip kin, na nam embe ambił tonu
kindmbii end. Yi mił na ni piind ei, na
enim nge ek se andiłmin wu num mendpił
wumb ei kin, na wu kembis wii mił, wumb
ei kin mandring mulał mon. 6 Pe na ek
ni tor kindił oł ei, kapłi kun pinenim pim
kin, kapłi ba nam nip ek endi nind ei, nam
noman ełe ka wii pałim. Na piind ei, enim
piinmin ei, akip sin enim kin peni ełe,
noman ełe epi pei andan tunjpun.

7 Na enim kin, Gos nge ek ka ni tor
kindinj; ba enim na kin epi endi ngo
orung kindnenjing mon. Na nam mani ełe
mołup kin, na enim ambił tonu kindinj.
Nimbił erang na oł yi enj ei, oł kis min?
8 Pe na men ngii wumb konu eipi eipi
na ku nin, epi ngok enjing ei, na sinj.
Na sinj ku nin epi ei, na sip enim ngop
kin, enim paki tunj. Na oł yi enj ei, na
men ngii wumb nge ku nin epi ei, na
waning mił sinj. 9 Nga kunum ełe, na enim
kin tep to muls kunum ełe, na epi endi

sinerang kin kunum ei, na wumb endi kin noman embin ngunenj mon. Gos kin pii gii ninjing angim noł Maseroniya konu ełe si kindik kin, Korin konu ełe tor onjung wumb ei, na epi endi sinerim epi ei, pei paki tunjung. Paki tangin kin, yi mił er mołup kin, nga na noman embin enim kin ngunermbii mon ku. 10 Yi mił Krais nge ek keimi ei na kin tuk mołum ei mił, nga na ek dinga keimi nind ei, nam embe ambił tonu kindamb kin, Griis konu ełe wumb konu orung orung pei, nam nimbii ek ei, wumb mon ninerngii mon! 11 Nimbił erang na ek yi mił nind? Nga na enim kin na noman ka ei, ngonał nind min? Ei mon! Gos piinim ei, na enim kin noman ngoł.

12 Nga na pe end mił enim kin ku nin epi sinarip kin, wumb eipi kin simbii end oł ei, na am piram erip mułmbii. Yi mił erip kin, ek se andiłmin wumb eipi, en enim embe kapłi ambił tonu kindmin ni piik kin, yi mił nik kin, sin wumb eipi Gos kongun ende mił enmin. Erangin kin, na wumb ombu nge gupu ełe ek ei pandi top kin, oł yi mił ermbii. 13 Yi mił, wumb ombu ek kend tok kin, ek se andiłmin wumb molk kin, en enim kongun erik kin, ek kend tok ełmin. Nga wumb ombu, en enim ngenj ełe, to eipi mił kindik kin, Krais nge ek se andiłmin wumb mił yi erik mołmun. 14 Nga sinim oł ei kin puku sinermin! Nimbił erang Seisen ei kapłi eim nge ngenj ei, to eipi kindpi kin, eim ngenj ełe Gos nge enjel tiłang ełim ei mił, eim yi er mołum. 15 Yi mił erang kin, Seisen nge kongun wumb en enim ngenj ełe, yi ku to eipi kindik kin, Gos nge kongun oł kun ka ełmin wumb mił, yi ku tonu onjung oł ei nge, puku sinermin. Nimbił erang kunum poru nimba kunum ei, Seisen nge kongun wumb ombu, oł enjing mił, kumep ei singii.

16 Na ok ninj mił, na pe nga nind. Wumb endi noman to piipi kin, na wulu wu endi moł ni piinim, ba ei mon! Ba enim yi piinjing kin, na wulu wu mił nind ek ei, enim piik, wiik tangin kin, yi mił, kapłi na nam embe ambił tonu aninga mił kindmbii. 17 Pe na nimbii end ek ei, sinim nge Owundu nge noman dinga ełe, nimbii enand mon. Ba na ek ełou niłim wu ei mił, nam ek owundu nip pup kin, na nam embe ambił tonu kindmbii end. 18 Ba wumb kopur pei mei konu ełe oł ei, ekii sik kin, ek owundu nik kin, en enim embe ambił tonu kindiłmin. Na yi ku, oł ei ekii sip kin, ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii ku. 19 Yi mił, en enim noman nge ka wii sengin kin, enim wulu wumb nge ek wii mił nengin kin, enim piik wiik tangin kin, ka piinjing. 20 Yi mił, wumb endi enim kongun wii ełmin wumb kindmbii ni piipi kin, nga enim nge epi pei ei, sipi poru nimbii ni piipi kin, nga enim eim sipi, owundu mołpu kin, enim to mani kindpi kin, nga eim enim nge kumb ningił ełe, kon taki tum kin, kapłi enim eim kin wakin tangin kin, oł yi mił ełim. 21 Yi mił, sin nge dinga sinerang kin, enim oł enjing mił ei, sin enanmin mon! Yi mił peng kin, na singambił sip kin, ek ei ni tor kindmbii end.

Ba wumb endi eim dinga pupu kin, ek owundu ni tor kindim kin, kapłi na yi ku, ek owundu ni tor kindmbii ei, wulu wu mił ek yi na nam embe ambił tonu kindmbii end. 22 Wumb ei Eipru wumb min? Kapłi na Eipru wu ku moł. Wumb ei Esrel wumb min? Kapłi na Esrel wu ku moł. Wumb ei Eiparam nge tiłap wumb min? Kapłi na Eiparam nge tiłap wu ku moł. 23 Wumb ei Krais nge kongun wumb min? Kapłi na Krais nge kongun wu mołup kin, wumb ombu to mani kindinj kongun ei end. Pe na wulu wu mił ek nind ei, na Krais nge kongun dinga wii enj; nga wumb na kan ngii kunum kunum kindnjing; nga wumb na kunum kunum pei ya kepii tunjung; nga kunum kunum pei wumb na to kundngii enjing mił, ba na pe na konj moł. Yi mił peng kin, oł ełe nge, na wumb pei to mani kindinj. 24 Kunum angił orung, Jura wumb na engki kapił kapłi mił, kan kepii mił tunjung. 25 Kunum tekliki, Rom wumb na kepii tunjung. Nga kunum endeim, wumb na kom ku tunjung. Nga kunum tekliki, noł kanu owundu ełe er kis mułang kin, na ep noł ełe mani punj. Pup kin, na epin tinga kunum endeim olt mił, ep noł ełe pinj. 26 Nga na kunum pei andłam olt mił ełe, na mei ełe punj; nga na noł ełe mani am bii mił enj; nga waning wumb,

na to kis erngii mił enjing; nga nam nge Jura wumb, na to kis erngii mił enjing ku. Nga wumb tiłap eipi endi, na to kis erngii mił enjing ku. Nga konu owundu ełe wumb ei, na to kis erngii mił enjing ku. Nga mei ełe wumb mulenjing konu ełe wumb min, epi endi, na to kis ermba mił, erim ku. Nga na ep noł kanu owundu ełe muls ei, na to kis ermba mił ku erim. Nga ek kend tołmun angnan noł angił ełe, na to kis erngii mił enjing ku. 27 Na kongun dinga wii erip kin, enimb tum. Kunum pei emii peng, na kongun erip kin or pinał. Nga kunum pei, na kuni owundu topu, noł nuwa erip ełim. Kunum pei, na kuni sinałiłim. Nga kunum pei, na konduk ni epi sinerang kin, na konu jii kułuł ku. 28 Nga oł ei mendpił mon. Nga kunum kunum pei, oł embin tui na kin tonu wang kin, ei na ko wuł epi ei, na men ngii wumb konu orung orung pei, tep kun ka ermbii ni, noman to piind. 29 Nga wumb nii endi, eim dinga pinałiłim ei, yi mił ku, na dinga pinałiłim min? Nga wumb nii endi, eim bok topu, mani pupu, oł kis erim kin, kunum ei na noman kis to piinermbii min? Oł ełe nge pei wumb eipi pei andan top keningii mił, na Krais nge kongun wu mendpił moł.

30 Nga na ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii andłam eipi endi pinerim kin, kapłi nam nge dinga pinałim andłam ełe, na ek owundu ełe nam embe ambił tonu kindmbii. 31 Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas nge embe ełe, sinim kunum kunum eim ambił tonu kindmin ei, eim piinim ei, na ek kend tunand mon. 32 Nga na Damaskes konu ełe muls kunum ei, gapman owundu king Areses, eim nge konu owundu ełe, eim wumb mundang molk kin, na to kan ngungii mił enjing. Ba na mer gerenj kon ełe, tuk pinj kin, wumb na konu owundu kung gii ondu ełe, na to tor kindik kin, na wu king eim angił ełe am punj.

12

Pol Eim Or Kumb Mił Er Kenim Ei, Gos Koi Erpi Andan Tum Mił Kenim

1 Na ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii; ba oł ei na paki tunałim mon. Ba akip na or kumb mił kenj epi ei kin, sinim nge Owundu eim epi endi koi erpi andan topu kin, na ngum epi ei, ni tor kindmbii. 2 Na piind wu ei, endi Krais kin pii gii nim wu ei, kung ngii engki nga kapił kapłi o pang kin, wu ei tonu epin Gos mołum konu ełe, si pang kin pum. Pum wu ei, eim nge ngenj kin pum min, eim noman tuk gui ei kin pum min, ei na pii poł tunand, mon; ba Gos eim mendpił piinim. 3-4 Na piind wu ei, tonu epin Gos mołum konu ka wii ełe, si pang kin pum. Pang kin, eim ngenj kin pum min, eim nge ngenj si kindpi pum min, ei na pii poł tunand; ba Gos eim mendpił piinim. Pe nga epin konu ełe peng kin, wu ei, eim koi erpi oł kun ka wii epi endi piipi kin, wumb endi ek ni tor kindmba ei kapłi enermba mon. Enerang kin, mei wumb endi kapłi ek ei ninermba mon! 5 Nga na wu ei kin, ek owundu nip kin, eim embe ambił tonu kindmbii end. Ba na nam embe ambił tonu kindnermbii mon! Ba na nam dinga pinałim ełe nge, na ek owundu nip kin, nam embe ei, ambił tonu kindmbii. 6 Pe na ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii ni piiłamb kin, kapłi na wulu wu mił ek yi ninenełamb mon; ba na ek keimi niłamb. Nimbił erang wumb endi na wu ka wii endi moł ni, yi piinermba mon! Ba na piind wu ei, na oł end mił ei, kanpi kin, nga eim na ek nind mił ei piiłim. Yi mił peng kin, wu ei na kin kun mendpił piimba.

7 Nimbił erang Gos nge koi er pim ek ei, na andan tum ei, na kenj epi keimi kun ka wii mendpił yi mił peng kin, Gos eim piipi kin, na nam embe ambił tonu kindmbii ni, eim noman ełe to piinerim mon. Nga yi mił peng kin, Gos eim na kin epi gal mił epi ei ngang kin, na ngenj ełe połułum nge ngum. Ngum epi ei, Seisen nge ek se andiłim wu mił, na tumba nge ngum. Epi ełe nge, na to mani kindpi kin, na nam embe ambił tonu kindmbii ei, na kapłi enanim. 8 Kunum tekliki, na Owundu kin prei erip kii sinj ei, eim na ngenj ełe epi kis ei, si tor simba nge kii sinj. 9 Ba Owundu eim na kin ek yi nim, “Na nim ngenj kumbii gal mił epi ei,

si tor sinermbii. Nimbił erang, na nam noman ka ngoł ei, nim kin kapłi paki top ełim. Nimbił erang, nam nge noman dinga ei, kun ka wii kongun erpi kin, wumb endi dinga pinerang mułmba wumb ei kin, kapłi kongun ełim," Owundu yi nim. Yi mił peng kin, na ek owundu nip kin, na noman dinga pinerang ełe nge, na ka ka piind ełe nge, Krais nge noman dinga ei, na kin kongun er mułmba. 10 Yi mił, na noman dinga ei pinerang kin ełe nge, na ka ka piip moł. Nga wumb na kin oł kis mił endi erngii; nga oł embin tui pei na kin tonu wang kin; nga wumb na kin oł embin ei ngungii; nga oł dinga endi na kin tonu wang kin, na ko wup kin, Krais nge kongun paki top eł. Nimbił erang kunum ełe, na nge noman dinga pinerim kunum ei, na Krais kin, dinga mendpił simbii.

Pol Korin Pii Gii Wumb Kin Noman To Piim

11 Na oł enj ei, wulu wu mił enj. Ba enim na kin yi mił erangin kin, na oł ei enj. Enim na embe ambił tonu kindiłangin kin, ei kapłi kun mendpił piłang; ba enim oł yi mił enenjing mon. Nimbił erang na wu wii mił mołup kin, na enim nge ek se andiłmin wumb owundu mołmun mił mandring ei, na molał mon. 12 Na enim mołmun konu ełe tuk mołup kin, kongun dinga erip kin, ek keimi nge se andił wu, jep oł kanim kanim enim kin, na dinga kindip er muls. Mułamb kin, na enim kin jep oł kanim kanim ni, oł wumb puku siłmin oł ei ni, wumb Gos nge noman dinga oł ei keningii mił, na eim nge ek se andił wu mołup kin, enj. 13 Yi mił, men ngii wumb eipi pei epi nipe sengin kin, na enim kin epi endi paki tunenj? Ei epi ełe nge mendpił, na enim kin paki tunenj ei, na enim kin ku nin epi kombur ambiłip kin, sinenj mon. Na kaimb kuł kapłi, enim na nge mong ei, er kun erik, si kindngii.

14 Akip kunum tekliki, na enim kin ombii ni piip kin, er kun erip moł. Nga na enim kin epi embin endi ni, ngunand mon. Ei na enim ku nin epi ei, na simbii ni enand mon. Ba na enim mendpił simbii nip end. Yi mił erang kin, kang ambił ombu en enim kongun dinga erik kin, epi pei kułou tok kin, menjing ernjing noł epi ei, paki toł ngunałmin mon. Ba menjing, ernjing noł, en enim kapłi, epi pei kułou tok kin, kang ambił paki tok kin, epi ngołmun. 15 Na ka mendpił piip kin, na epi pei sałim epi ei, enim ngop si kindmbii. Nga nam noman konj yi ku ngop kin, enim nge noman tuk ełe paki tumbii. Pe enim na noman ka aninga ngunjung kin, na enim noman ka pei ngumbii ei kapłi min? 16 Ba enim wumb kombur na kin ek yi ninmin. Keimi mendpił, wu ei sinim kin epi endi peni ełe sinałim mon. Ba wu ei epi kenim wu. Nga eim ek kend top top ełe nge, eim sinim ek kumb kulu ełe topu kin, sinim eim kin ek ełe nge, ekii simin ei nge nim. 17 Ba nimbił erang na enim kin wumb kombur kindinj wumb ei epi endi, ek kend tok kin, enim kin epi endi sinjing min? 18 Na Taisis kii dinga sinj kin, enim kin ba ninj. Nga na angim endi eim kin kindamb kin, ouni punguł. Pukuł kin, Taisis enim kin ek kend topu kin, epi endi enim nge angił ełe, epi endi sim min? Pe nga, na kin Taisis kin ouni er andiłmbił ei, Gos nge Gui Ka endeim se andiłmbił min? Sił andłam ende ei andiłmbił min?

19 Pe enim kunum kunum, noman yi to piinmin ei, sin pułpun ek ei, sinim oł ei, enim ningił ełe, er kun ełmin min? Ba ei mon mendpił! Sin Gos ningił ełe, Krais kin dambiltpi ende kindang mołpun kin, ek yi mił ninmin. Sin enginjpin noł sin noman ka ngołmun wumb ei kin, sin ek nemin kin, kapłi enim paki tamin kin, enim nge pii gii ninmin ei, dinga mendpił pimba. 20 Yi mił, na nam mund mong tonum ei, nam enim kin ombii kunum ei, enim mułngii ni piind mił, ei mularik kin, ba enim eipi mił mułngii ni piind. Nga enim ka keningii ei, na mułmbii ni piinmin mił ei, mularip kin, na eipi mił mułmbii. Na nam mund mong tonum ei, na kenmbii ei; enim ek mił erik, wumb eipi nge epi, kan bun bun sik kin, noman kis tonu wang kin, wu endi eim noman ełe mendpił piiłim mił ełim, wumb eipi kin ek buł morung nik kin, ek waim ełmin, en enim wumb num mołmun ni piik kin, oł kun pinałim mił erik kin, mong sik yi ełmin. 21 Na mund mong tonum ei, na enim konu ełe, nga op ninj kin, nam Gos

na enim ningił ełe, to mani kindmba. Mon pim kin, na wumb pei kin ke nip kin, ok wumb ombu, en enim oł kis erik kin, en enim noman tuk ełe to ak tunenjing mon! Wumb ei, oł kis penj tui nin; nga wu amb ngunduk nin; nga wumb wumb eipi kin noman kis peng kin, oł kis yi ełmin.

13

Korin Wumb En Enim Pii Gii Ei Pii Kun Erngii

1 Pe akip kunum tekliki, na enim kin bii ond. Pe wumb endi oł kis erim pim kin, kapłi wumb tał min tekliki, noman ende sek kin, ek ni tor kindangin pa ni, Gos ek ka yi ninim. 2 Ok wumb oł kis enjing kin, nga pe enim yi ku, oł kis enim enmin wumb ei ok, na enim kin ek yi mił ninj, “Enim pii kun erngii.” Pe nga na enim kin ek dinga nind mił, na ok kunum tał yi mił ninj. Pe nga ekii se, na enim kin orung ombii kunum ei, oł kis enjing wumb ei, na wakin tunermbii mon! Na enim kin kumep kis ngumbii. 3 Enim epi pei piimin ni piinmin ei, Krais na kin gupu ełe ek ni tor kindim. Nga Krais enim kin mok topu ermba kunum ei, eim temb ninermba mon! Ba eim nge dinga ei, enim kin tuk ełe kongun ełim. 4 Yi mił, Krais eim ond peri ełe to kunduk kunum ei, eim dinga pineririm. Ba pe Arim Gos nge dinga ei ngang kin, pe eim konj mołum. Yi mił, sinim eim kin dambiłpin ende pamin kin, sinim dinga pinerim ku. Ba sinim Gos nge dinga ełe sinjpin kin, sinim eim kin konj mułmun. Mołpun kin, sin enim kin tuk ełe Gos nge dinga andan tumun.

5 Enim en enim noman tuk ełe, kii sik piingii ei, enim pii gii ei, dinga ambił gii nik mołmun, min mon? Enim oł ei, en enim kur keningii. Enim keimi piinmin ei, Krais Jiisas enim noman tuk ełe mołum min? Mon pim kin, kapłi enim Krais kin pii gii pinerang kin, enim oł kis pei piki tonum. 6 Ba na piip nind ei, enim piinmin ei, sinim Krais kin pii gii keimi ninmin. 7 Ba sin Gos kin prei erpin ngamin kin, enim oł ełou min, kun pinermba oł mił endi enerngii mon! Mon pim kin, sin enim andan topun kin, sin kin oł kun ka tonu onum ni, piinerngii mon. Ba enim oł kun pimba mił erngii. Ba mon peng kin, sinim wumb pii gii pinerim mił, wumb tonu omun ei kapłi. 8 Yi mił, pe sinim epi endi ermin ei, ek keimi kin, to mani kindnermin mon; ba sinim ek keimi ei mendpił paki tonmun. 9 Yi mił, sin ka piinmin kunum ełe, sin dinga pinerang kin, enim dinga pałim. Nga sin Gos kin prei eramin kin, enim am oł kun ka wii kapłi molk pungii. 10 Yi mił, puł ei peng piip kin, na nam ya konu turii ełe mołup kin, mon ei połup kin, enim kin kindind. Yi mił erang kin, nam ombii kunum ei, enim kin embin tui nguneramb kin, Gos Owundu nge noman dinga ei nam ngum. Ngum dinga ei, tu wup kin, enim to mani kindip kin, kis mundmbii ei, kapłi enermbii mon. Ba nam noman dinga ei, enim pii gii ei, paki topu dinga ngumba nge end.

Ek Mandi Poru Ninim

11 Pe akip angnan noł! Enim ka mułeiyo! Na nind ek ei, enim piik kin, enim wumb dinga puk kin, kun ka molk kin, endi nimba ek ei, enim endeim ni noman ende sek kin, yi erik kin, enim noman emin seng mułngii! Nga Gos eim noman ka ngołum kin, noman emin pułwu ei, enim kin ouni mułngii. 12 Enim wumb endeim endeim ni ‘Oiyo,’ nik kin, enim wumb ei ngunj kangilk kin, angił sik, Owundu kin ka piiłim mił yi erngii.

13 Gos nge oł kun ka ełmin wumb pei enim kin ‘Mułeiyo’ nik kin, ek ka ni kindinmin. 14 Sinim nge Owundu Jiisas Krais nge sinim paki tołum ei kin, Gos nge eim sinim noman ka ngołum ei kin, Gos nge Gui Ka sinim kin dambiltpi ende pu mołpu kin, Gos tekliki, enim pei kin tep to mułngii.

Pol Mon Galeisiya Wumb Połpu Kindim

Galeisiya Wumb Mulnjung Konu Pol Mon Endi Połpu Kindim

1 Na Pol, Gos nge ek se andił wu. Wumb
endi na to tonu kindangin kin, onenj mon.
Nga wumb endi, na Gos nge ek ei se andił
ni kin, kindnenjing mon. Ba Jiisas Krais
kin, Arim Gos eim Jiisas Krais tukpu ełe
tor sipi kin, er konj kindim. Ei eim na
kongun ełe enjii nipi kin, kindang pup
end. 2 Na Pol ni, engnan noł kin ouni
ya mołpun kin, sin pipe ei połpun, enim
Galeisiya konu ełe, Gos nge tiłap ełe wumb
mulnjung konu ełe kindinmin.
3 Sinim nge Erinjpin Gos ni, Jiisas Krais
Owundu eim, enim kin noman ka ngopu,
noman emin ngang kin, mułngii.
4 Jiisas Krais eim Arim Gos nge noman
ełe ekii sipi kin, kongun erim. Erpi kin,
eim nge noman konj ei, si kindpi kin,
sinim nge oł kis ei, kil ngopu si kindim.
Si kindpi kin, eim ya mani mei ełe, oł kis
sinim kin pinermba ni, si kindim. 5 Yi mił
peng, piipin kin, sinim eim embe kunum
kunum ambił tonu kind mułmun ei, keimi
pimba.

Gos Ek Ka Endeim Mendpił Pałim

6 Enim enmin oł ei, na piip kin, mund
mong end. Yi nge, Krais nge noman ka
ngopu kin, Gos enim sipi, nga orung sim.
Pe sikir enim eim ek ka buł ngok, si kindik
kin, ek ka kanim endi eipi ei piik kin, ekii
sinmin. 7 Ba ek ka eipi endi pinałim mon.
Wumb kombur enim nge noman ełe to
eipi eipi kindik kin, ek kanim kanim nik
enmin. Nga Krais nge ek ka wii ei nik eim
eipi eipi kindmin nik enmin. 8 Ba sin sinim
ek ka yi mił pałim ei, ni tor kindpin ermin
ei min, tonu epin nge enjel endi opu ek ka
nimba ei, sin ok Gos nge ka ei, enim kin
ni tor kindpin mił kapłi, pinerim kin, wu
ei eim am ba. 9 Kumb ok, sin ek ni poru
nipin kin ek ei nge, yi mił pe, na nga nip
enim ngond. Pe wu endi enim kin ek ka
nipi, enim ngumba ei nipi ngang kin, sin
Gos ek ka ok enim kin ngunjpun mił ei,
endi pinarpi nim kin, wu ei eim am ba ku.
10 Yi erang kin, na pe nind ek ei, enim
wumb na kin noman ka piik, ngungii min;
Gos na kin noman ka piipi ngumba min;
nga na wumb noman ełe kom tunj min;
na wumb nga kom tunj pim kin, kapłi na
Krais nge kongun wu mulermbii mon.

Gos Eim Pol To Tonu Kindang Kin, Eim Nge Kongun Wu Mołum

11 Engnan noł, na enim ek kun kanip nip
ngond ek ka ei, na enim ok kanip ninj mił
ek ei, wu endi nge ek ka ei mon. 12 Na
wumb endi kin ek ka ei sinenj mon. Nga
wumb endi na andan topu ngunerim mon
mendpił; ba Jiisas Krais eim koi erpi pim
ek ka ei, na andan topu ngum.
13 Na kumb ok erir oł ei, enim piinmin;
kunum ei, Jura wumb ełmin oł ei, ekii
sip enj ei, enim pii poru ninjing. Na Gos
nge tiłap wumb ei, oł embin tui erip ngoł.
Ngop kin, na noman ełe, nga top kis er
poru nił ku. 14 Ei nam nge wu su ende
ombu men tok ełmin oł ei, to mani kindił;
na nge wumb tiłap ende ei si kindip kin,
Jura wumb ełmin oł ei, ekii sił. Nam nge
kupnan noł men tok ełmin oł ei minj, dinga
pup ekii sip puł.
15-16 Ba kumb ok, na nam minan
mingnerim kunum ei, Gos na to tonu
kindpi mundrum. Ei nga, Gos nge noman
ka na kin ngopu kin, na wii topu, sipi
orung sim. Yi mił peng kin, eim ka piipi
kin, eim nge kingam ei, na andan tum.
Tang, na piip kin, wumb tiłap eipi ei, ek
ka ei, nip ngumbii nge ngum. Eim na
andan tum kunum ei, na wumb endi na
nipe epi mił endi ermbii ei, kii sip yi enenj
mon. 17 Na Jerusalem konu owundu ełe,
ok puneramb kin, wu kopur na nge ek se
endngii wu kombur, ok mulnjung ei, kii
sip punenj mon; ba na Areipiya mei konu
owundu ełe, ok punj. Nga orung op kin,
Damaskas konu ełe orung onj. 18 Ekii se
kung ngii tekliki o pang kin, Jerusalem
konu ełe tonu pup, wu endi embe Piisa
eim mułum konu ełe ek tang mułambił.
Mułambił kin, kongun tał nga angił mong
endeim o pum. 19 Ba na Gos nge ek se
andiłmin wu nga endi kinenj; ba Jeims

ei eim Jiisas Owundu nge angim mołum. Mołum ei, Jeims kin Piisa tał mendpił na kenj.

20 Ek ei na akip połup kin, enim ngond ei keimi! Gos eim na kanpi mołum. Na enim kin ek kend top ngunand mon.

21-22 Ekii se nga na pup, Siriya konu ełe pup kin, nga Silisiya konu ełe tonu punj. Ba Juriya mei konu ełe Gos nge tiłap wumb ełe, Krais kin tuk ok mołmun. Wumb na Pol nge kumb ningił ełe kan kun enenjing. 23 Ba en enim ek yi mił mendpił piiłmin. “Kumb ok wu ei, eim sinim pii gii wumb oł embin tui ngum. Ba pe eim pii gii nipi kin, er endrim ek ei, akip Gos nge ek ka ei ni tor kindim pii gii ei, ok to kis er endim ek ei nim.” 24 Yi mił erang, Gos na kin erim mił ei, na enj wumb piinmin. Yi erang kin, Gos eim embe ambił tonu kindinmin.

2

Gos Nge Ek Ka Se Andiłmin Wumb Ei Ok, Pol Kin Noman Ende Kindnjing.

1 Na kung ngii engki nga kapił kapłi moł kindip, na Banapas kin Jerusalem konu ełe nga sił tonu bił ni punjpuł. Pe na Taisis sini, kin sin ouni punjpun. 2 Gos eim na andan tang, “Pui!” neng, na punj. Nga eim nge ek ka ei na nip wumb tiłap eipi ngumbii nge punj. Gos eim na andłam ełe andan topu ngum ei, na wumb peng pepi noman pim. Wumb ombu kin ek nip andan top ngunj ei, na nam yi ni piinj. Mon pim kin, nam kongun tiłap eipi wumb kin, pe end ei kin, nga ok enj kongun ei, wii mił ba ni piind. 3 Ba Taisis eim na kin ouni mołum wu ei, Griik wu mołum. Kunum ei, sin kułou tunjpun ei, Taisis ngenj kopisngii ek dinga ei, wumb ninenjing mon. 4 Ba nimbił erang enginjpin noł mił, ek kend wumb kombur, koi erik kin, tuk ołmun ku. Ok Jiisas Krais nge oł, sinim wii mołmun ngum oł ei, waning kan singii nge onjung. Jiisas Krais eim, sinim nge lo ek ei, kan ngopu ambił gii ni mułum ei, tor sipi kindang kin, sinim wii mołmun. Wumb ombu nga, sinim Krais kin wii mołmun ei, nga kan ngungii nge enmin.

5 Ba kunum olt mon, sin Taisis eim ngenj kopsik erngii andłam ełe, aki topun ni ngonenjpin mon. Nga sin en enim ek ei, endi ekii sinenjpin mon ku. Yi mił erang, sin yi piinmin, Jiisas nge ek ka ei, dinga pepi mołpu kin, enim kin kunum kunum pepi mułmba. 6 Wu kombur en enim, wu num mołmun wumb ni piinjing wumb ei, en enim nipe embe pałim wumb ei, na kin epi wii mił pałim ni piind. Gos eim wumb num embe pałim wumb ei, ni kinałim mon. Wumb pei ende mił mołmun ni kaninim. Wumb ei embe pałim wumb ombu, ek nga nik kin, na paki tok, ek nga nik ngonałmin mon. 7 Ei mon mendpił! Ba en enim piik poru ninmin. Pe Gos na kindang pup kin, wumb tiłap eipi kin, Gos eim ek ka ei nip kin, ngumbii nge kindang, na onj. Yi mił ku, Gos Piisa kindang kin, Jura wumb kin ek ka nimba nge pum. 8 Yi mił ku, Gos eim Piisa dinga ngang pupu kin, Jura wumb kin ek ka se andiłmin wu mił, kongun erpi mułmba nipi kindim. Nga na Gos eim yi ku, na dinga ngang kin, wumb tiłap eipi kin, ek ka se andiłmin wu mił, kongun ermbii nipi kindim. 9 Yi ku, Jeims ni, Piisa ni, Jon en enim Gos nge tiłap wumb kin wu num, paki dinga mił wumb, yi ni piinjing. Piik kin, en enim pii poru nik enjing ei, Gos eim na kin noman ka ngopu kin, eim na kongun ermbii nge ngum. Yi mił peng kin, en enim Banapas kin, na teł angił sinjing ei, enginjpin noł mendpił mił, angił sinjing. Sin noman ende kind piipin kin, ek yi ninjpin. Sił, Pol Banapas teł, kapłi wumb tiłap eipi kin, pu mołpuł kin, kongun ermbił ei, Gos ek ka ni tor kindmbił. Nga en enim yi mił ku, Jura wumb kin puk, Gos ek ka ni tor kindik erngii ku. 10 Wu num ombu en enim, ek endeim mendpił sił kin yi ninjing. Ełip wumb epi sinerang mołmun wumb ei kin, kaimb singił oł ei nge, na noman ngunj. Yi mił erang, na kongun dinga yi nge ermbił.

Piisa Oł Kis Ełim Mił Er Pol Piipi Ni Tor Kindim

11 Pe Piisa Andiok konu ełe om kunum ei, na Pol eim kun kanip kin, ek to kindinj. Nimbił erang Piisa eim mong sim. 12 Mong seng kin, Jeims eim nge wumb kombur kin sipi, tu wunerim kunum ei, Piisa eim wumb tiłap eipi kin kuni ende nołum. Ba pe, Jeims wumb tiłap tor wangin kin, Piisa

eim mund mong erpi kin, nga eim wumb tiłap eipi kin mulerim, mon. Nimbił erang eim tungu erpi kin, Gos nge tiłap wumb ngenj kopsik ełmin oł ei nge, wumb tiłap eipi wumb ei kin, dinga kindik, erngii enjing. 13 Nga eipi Jura wumb Piisa kin, en enim oł kend tok, yi ełmin ku. Erik kin, nga ekii se Banapas si pangin kin, oł kis ombu erangin kin, Banapas eim ekii sipi erim ku. 14 Ba na kenj ni, wumb en enim andłam kun endnarik kin, Gos nge ek keimi ei, ekii sinenjing ku. Pe Piisa wumb mulnjung konu ełe, kanip yi nind. “Piisa nim Jura wu; ba wumb tiłap eipi ełmin oł ei, nim ekii se en. Ei nim Jura wu mił mulałin mon! Pe nim nimbił erang, wumb tiłap eipi ei, Jura wumb ełmin oł mił ei, erei nin?”

Wumb Endi Eim Jiisas Kin Pii Gii Nimba Ei Wu Kun Ka Mendpił Mułmba

15 Keimi, sinim Jura wumb menjpin mengim tonu onjpin mił mołmun. Sinim wumb yi mił mołmun wumb tiłap eipi oł kis ełmin wumb ei, yi mił sinim mon. 16 Ba sinim piinmin; Gos eim sinim lo ek ei, ekii sinmin ei nge, oł kun ka mił wumb kinanim mon! Nga lo ek ekii sinmin ei, Gos eim wumb ei, wumb kun pa ninanim mon. Ba wumb endi eim Krais Jiisas kin pii gii nimba ei, Gos eim wumb ei kin, kun ka pa yi nimba. Pe sinim Krais Jiisas kin pii gii ni poru ninjpin ei nge, Gos sinim wumb kun ka mołmun nimba. Ei nge, Krais kin pii gii nimin ei, lo ełe nge mon! Nimbił erang wumb endi, eim lo ek ei endi ekii sipi erim kin, ełe nge, Gos eim wu endi ei, wu kun ka mołum, pa ninermba mon! 17 Ba sinim Krais kin pii gii ninjpin kin ei nge, kapłi Gos eim sinim kun ka kenmba ni, yi piimin. Nga ekii se, sinim wumb tiłap eipi mił, oł kis erpin mołmun. Kapłi kunum ei, sinim yi nimin, Krais eim oł kis ei nge, kongun ełim wu nimin min? Ei mon mendpił! 18 Pe na lo ek endi, ambił piltan top si kindmbii ei, nga er ka sikir enj kin, wumb en enim yi piingii, ‘Wu ei, oł kis ełim wu,’ ni piingii. 19 Yi erang, lo ek ei na tang, na kołup poru ninj lo ek ei, nga na kan ngunermba mon. Ełe nge, na Gos kin konj ouni mułmbii. Pe na Krais Jiisas kin ond peri ełe, ouni kuls poru nim. 20 Pe akip na konj kunum kunum moł konj ei, na nge mon; ba Krais eim na noman tuk ełe mułang kin, na konj kunum kunum moł. Pe na ya mei ełe and moł ei, pii gii peng and moł. Mołup kin, Gos kingam kin pii gii nemb kin, Gos eim kingam ei, na kin kaimb sipi, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, na paki tum. 21 Na Gos nge noman ka ei, na wak tunand mon. Pe lo ek ei erpi kin, wumb Gos kin kun ka mulnjung kin, Jiisas kołpu poru nirim ei, eim wii mił kołpu poru nirim min? Ei mon!

3

Lo Ek Kin Pii Gii Oł Ei Ekii Siłmin

1 Enim Galeisiya wumb owuł owuł mendpił mołmun. Sin enim Jiisas Krais andan to poru ninjpin. Ei mił, eim ond peri ełe kułum ei, enim yi mił kenjing. Pe wumb nii endi enim neng kin, enim noman wulu pang mołmun? 2 Na enim kin, epi endi kii simbii end. Enim Gos nge Gui Ka sinjing ei, er sinjing mił nenj? Enim lo ek ei, ekii sik ei nge, enim sinjing min? Nga enim Gos nge ek ka ei piik sik kin, pii gii nik ei nge Gos nge Gui Ka ei nge sinjing min? 3 Pe enim wumb noman wulu pang mił mołmun min? Enim kumb se Gos nge Gui Ka ełe noman konj er sinjing; ba pe enim ngenj ok nge kin, wumb dinga tonu ok kin, er poru ningii enmin min? 4 Pe ok oł owundu kanim kanim enim kin tonu orum ei, enim wii sinjing min? Ba na ni piind ei, enim oł ei, wii mił enerik mon. 5 Nimbił erang, Gos eim nge Gui Ka ei, enim ngopu kin, nga enim kin jep oł endi andan topu erim ei, enim lo ełe nge kongun enmin min? Nga enim eim nge ek ka ei, pii gii ninjing min? 6 Gos nge ek ka yi ninim,

> “Eiparam Gos kin pii gii neng kin, Gos eim yi nim, ‘Eiparam nim pii gii ei je erang kin, nim wu kun mendpił mołun,’ ” pa nirim.

7 Yi mił ku, enim piingii ei, Gos nge ek ka ełe pii gii ningii wumb ei, Eiparam kingam ambiłam noł mendpił mułngii. 8 Kumb ok, Gos eim piirim wumb tiłap eipi endi, Gos eim nge ek ka ełe, ekii se pii gii ningii ni piirim. Gos wumb ei kin, wumb kun ka

mołmun, yi nimba ni piirim. Yi mił peng, Gos Eiparam kin, eim ek ka ei, ok nipi ngurum. Nga Gos ek ka yi nirim,

“Eiparam, nim pii gii ełe, nim wumb tiłap
eipi orung orung pei, Gos nge epi ka
wii singii.”

9 Pe yi mił, wumb nii endi pii gii ningii wumb ei, pii gii wu Eiparam kin ouni, Gos nge epi ka wii ei singii.

10 Ba wumb pei en enim yi ni piinmin, lo ek ekii siłmin oł mendpił ei, epi pei to mani kindnim ni piinmin. Ba wumb yi nge, dup konu kis ełe ngenj kumbii singii. Keimi, Gos nge ek ka yi ninim,

“Wumb pei Gos nge ek ka pałim ek ei, pei
ekii sinenjing kin, wumb ombu pei
ei, dup konu kis ełe, ngenj kumbii
singii.”

11 Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim Gos kin pii gii nimba wu ei,
Gos wu ei kin, wu kun ka mułun,”

pa nimba. Wu ei, eim noman konj kunum kunum sipi mułmba. Yi mił pałim ei, sinim piipin pol tumun. Wu endi eim lo ek ekii seng kin, Gos wu ei, wu kun ka, yi nimba, andłam endi sinałim mon. 12 Lo ek ei, pii gii ende mił mon! Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim lo ek ombu pei ekii sipi
endim wu ei, eim noman konj sipi,
kunum kunum mułmba.”

13 Krais eim sinim lo ek ełe, ngenj kumbii sinim ełe, eim kin tonu wang sim. Sipi kin, sinim paki topu kin, Gos kin sipi orung sim. Keimi, Gos ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi wu ei, ond peri ełe
tonu pim kin, wu ei singambił sipi
kin, ngenj kumbii dinga kis sipi
kułmba.”

14 Gos eim yi mił erang, Jiisas Krais eim kin, Eiparam nge epi ka wii ngołum ei, wumb tiłap eipi kin, tonu wang singii. Gos yi mił erang kin, sinim eim nge ek ka ei, pii gii nipin kin, Gos ok nirim mił, eim nge Gui Ka simin.

Gos Eim Ek Dinga Nipi Pendrim Ek Ei, Gos Nge Lo Ek To Mani Kindnerim Mon.

15 Engnan noł! Na sinim wumb ełmin oł ei nge, piip kin nind. Pe wu endi eim kułmba peng kin, eim nge kingam noł ei, ni piipi kin, eim pipe połup sirim mił, eim epi ombu, mok topu yi erim. Erpi kin, pipe ei nge, wumb endi eim pipe pułum mił ei, to kis erik kin, eipi mił pulerngii mon. Nga ek nimba ek ei endi, paki tok kin, yi er ninerngii mon ku. 16 Pe Gos eim yi nim, “Na ek ninj mił, keimi ekii se tonu omba.” Pe ek dinga ei, Gos eim ek nipi, Eiparam kingam kin ouni mendpił, nipi ngurum. Eim ek endi yi mił nipi kin, eim kingam noł nguneririm mon! Nga kangił kin, pei nipi nineririm mon ku. Ba eim wu endeim kin mendpił nipi kin, eim ek dinga nipi yi nirim. “Nim nge kinganim mendpił ei,” eim embe Krais. 17 Na nind ek pułe ei, yi mił pałim. Ok, Gos eim mon endi ei, oł dinga wii endi er pendrim. Nga ekii se, kung ngii 430 pei o purum. Pang kin, ekii se, lo ek ei tonu orum. Pe lo ek ei, ekii se tonu om ei, Gos eim nge ek dinga nipi pendrim ei, lo ek kapłi to mani kindnermba mon. 18 Pe sinim lo ek ei, ekii siłmin oł ei, ekii sinjpin kin, lo ek ei, Gos eim sinim simin ni pendrim epi ei, kapłi Gos sinim kin epi ngumbii nirim epi ei, simin ni piimin. Nga sinim eim nge dinga ełe pendrim epi ei, sinanmin mon. Ba Gos eim ek dinga nirim mił ei, eim Eiparam kin mendpił nipi pendrim mił, epi ka wii ngum.

19 Pe lo ek ei, nimbił oł erang pałim? Ei yi mił, Gos eim yi ni piirim lo ek ełe erang kin, oł kis ei, peni ełe tor omba, ni piirim. Piipi kin, lo ek ekii se kindang orum. Nga lo ek ei pepi mułang kunum ełe, kangi ei mei ełe omba. Ok, Gos eim ek dinga ni pendrim mił tonu orum. Ok Gos eim enjel ni, wu endi tuk mołum wu ei ni, ni nguk. 20 Wu tuk mołum wu ei, eim wu endeim mendpił, kongun pinermba mon. Ba Gos endeim mendpił mołum.

Lo Ek Ei, Sinim Erinjpin Ekii Mił Ei, Sinim Krais Mołum Konu Simba

21 Pe yi mił, Gos eim ok ek dinga nipi pendrim ei, lo ek opu orung enim min? Ei mon! Pe lo ek ełe, sinim noman konj simin nemin, ngułang kin, Gos kin oł kun ka enmin oł ei, lo ek pałim mił yi ekii si ngułamin; ba ei kapłi enenełang! 22 Ba pe Gos nge ek ka yi ninim, “Oł kis pei ombu, wumb kung gui mił poł tuk sipi mundum.

Eim yi mił erang kin, sinim wumb Jiisas Krais kin pii gii nipin mulnjpun kin, Gos eim nge pii gii wumb ngumbii nipi, ek dinga ni pendrim epi ei, sinim simin.
23 Ok sinim pii gii ek ei, pii kun enen-
jpin kunum ei, lo ek ełe ambił gii ni moł punjpun. Moł pamin kin, pii gii nimin ek ei, sinim kin peni ełe tor orum. 24 Yi mił erang, lo ek sinim erinjpin ekii mił erang kin, lo ei sinim sipipi kin, Jiisas Krais kin tu wunum. Tu wang kin, sinim Gos eim nge ek ka ei, pii gii nemin kin, Gos eim sinim wumb kun ka mił nimba. 25 Pe pii gii ek ei, sinim kin opu poru neng kin, pe sinim erinjpin ekii mił, lo ek ełe, nga mandring mulełamin mon!

Enim Pii Gii Ninmin Ei, Gos Kingam Noł Mendpił Mołmun

26 Enim pei Krais Jiisas kin pii gii ninmin ełe nge, enim Gos nge kingam noł mendpił mołmun. 27 Enim wumb Krais kin noł pik wumb ei, enim pei Krais kin dambiltik ende puk kin, enim Krais nge oł kun ka erik mołmun. 28 Yi erang kin, Jura wumb endi mon; nga Griik wumb endi mon; nga kongun wii ełmin wumb endi mon; nga wumb endi eim noman ełe epi ełim wu endi mon; nga wu endi mon; nga amb endi mon. Ba akip enim Krais kin dambiltik ende puk kin, wumb ende pupun mołmun. 29 Pe enim Krais nge wumb mulnjung kin, pe enim Eiparam nge kingam ambiłam noł mułngii ku. Pe nga, enim mołmun wumb ei, Gos ok Eiparam kin ngumbii ni dinga nirim mił epi ei, enim pe akip singii.

4

Gos Nge Kingam Noł Mołmun

1 Na nge ek ei yi mił, Arim nge epi kanim kanim, eim kingam eim pei, sipi poru nimba. Pe kingam ei, eim Arim nge epi pei tep erpi mołum. Ba eim kangił gał mił multum kunum ei, eim nge kongun wii wu, ende mił multum. 2 Ba wu num mołpu, tonu kindiłim wu ni, wumb tep erik mołmun wumb ei kin, ek nipe ek niłmin ei, kangi ekii sipi, yi er mołpu, pang pang kin, arim nipi pendrim kunum ełe, poru nimba. 3 Pe sinim yi ku, sinim kangił mił mułpun kunum ei, sinim ya mei mani ełe epi ei, pei sinim kan mił ngurum. 4 Ba kunum ei kapłi erang kin, kapłi Gos eim nge kingam kindang opu kin, amb Mariya eim mengim. Nga eim lo ek ełe ekii sipi, er mułum. 5 Nimbił erang, eim opu, sinim lo ek ełe mandring mulnjpun wumb ei, sipi orung simba nge om. Yi mił erang kin, Gos sinim sipi kin, sinim eim nge kingam ambiłam noł mił mułmun.
6 Pe enim Gos nge kingam ambiłam noł mołmun. Yi peng kin, Gos eim kingam nge, noman Gui ei kindang opu kin, sinim noman tuk ełe opu kin, dinga wii tonum. Wii topu, “Wusa, Wusa,” yi nim. 7 Yi erang kin, nim kongun wu wii mił, mulałin mon. Nim Gos nge kingam. Pe Gos nim sim kin, nim eim kingam mił mulnjii. Mułun kin, pe nim Gos eim epi ombu sinjii ku.

Pol Galeisiya Wumb Ei Kin Eim Noman Embin To Piim

8 Ba ok, enim Gos mołum ni piinenjing mon. Piinarik kin, ya mani mei ełe epi ni, gui kengii ni, epi ombu ni, ei Gos kend mił kan ngang kin endnjing. 9 Ba pe enim Gos ei piinmin. Na enim kanip nind, Gos eim enim kanpi poru ninim. Pe enim nimbił erang, enim nga Gos kin buł ngok, ak tok, orung puk kin, mei ełe gui kis ei, nga ekii sik, nga kongun owundu wii mił ei, nga sik, erngii punmun min? 10 Kunum owundu endi, enim kanił min kunum ei min, oi konj er tołum kunum ei min, kuni owundu tonu wang nołmun kunum ei min, kung ngii konj tonu ołum kunum ei min, enim epi kanim kanim kanił min. 11 Na enim piip kin, mund mong end. Mon pim kin, na enim kin kongun dinga enj ei, wii mił ba, ni piip moł.
12 Engnan noł! Na enim kin piip ke nip, enim ok na moł mił, yi mułngii. Na enim mołmun mił, na op poru nip moł. Enim na kin pund mong endi enenjing mon. 13 Enim piinmin; ok na nam ngenj ełe ening pirim. Yi erang kin, kumna na op enim kin, Gos nge ek ka ei nip, enim ngur ei, na kumna or. 14 Yi peng kin, na nge ngenj ełe ening ei, enim kin oł embin mił tonu orum, ba enim na kin buł ngunenjing mon. Nga enim na kin ten kulenjing mon ku. Ba enim na sik, ngii

konu sipnjing ei, enim Gos nge enjel endi mił yi sipnjing. Nga enim Krais Jiisas mił, yi na sinjing. 15 Pe enim noman ka ka ni, jiłi orung pałim? Na enim ełmin oł ei nge, keimi kanip nind. Pe kunum ełe, enim kapłi erim kin, enim nge ningił akik tor singii. Sik kin, na ngungii; ba enim oł ei, kapłi enerngii. 16 Nimbił erang na ek keimi nip enim ngunj ełe nge, na enim kin, opu orung erip enim ngunj min?

17 Wumb kombur enim, oł yi, yi erei, ningii ei, am ek ka wii ningii; ba enim Krais nge wumb si tor simin ni piik, yi ningii ei, enim wumb en enim, embe ambił tonu kindngii, ni piik, nił*m*in ku. Ba ei oł kun ka mon. Ei oł kis. 18 Pe sin sinim ek ka ninjpin kin, ei ka! Kunum kunum sinim yi mił ermin, ei kapłi. Pe sinim ende mulenjpin kin, oł kun ka ei, enim si kindnerngii mon. 19 Enim na nge kingam noł mołmun! Na ngenj kumbii nga sind ei, amb endi kangił mengmba peng sinim mił, na sind ei, sip pamb kin, Krais enim noman tuk ełe, opu mułang kin, poru nimba. 20 Na enim kin noman enim ei, pe na enim kin kunum ełe, mułmbii end. Na ek endi eipi mił nip enim ngumbii end. Na enim enmin oł ei, na noman embin to piind.

Eikar Kin Sera Teł Ek Ekin

21 Enim lo ek ełe, ekii simin ni piinjing kin, pe enim na nengin piimbii. Pe enim lo ek piinenjing min? 22 Gos nge ek ka yi mił ninim. Eiparam eim kingam tał mulnjunguł. Amb kongun wii mił ełim amb Eikar ei, kangi endi mengim; nga amb wii kongun enałim amb Sera ei, kangi endi mengim ku. 23 Amb kongun wii mił ełim amb Eikar ei, kingam mengim ei, wu amb tep tołmun oł ei, kangi ei mengim. Ba amb kongun wii enałim amb Sera kingam ei, Gos nge ek dinga nipi pendrim mił, Gos eim paki tang kin, Sera kangi mengim. 24 Pe ek ekin ei, pułe yi pałim. Amb tał oł erkił ei, Gos kin oł dinga wii ni pendrim mił, ende er pendkił. Amb endi Eikar ei, yi mił andan topu kin, komung Sainiyai ełe, lo ek dinga nipi, Gos ngurum. Amb ei nge kingam noł tonu ok ei, wumb kin kongun wii mił erngii pirim. Am Eikar oł yi mił andan turum. 25 Sainiyai ei komung endi, Arepiya mei konu owundu ełe mołum, nił*m*in. Pe amb Eikar ei, Jerusalem lo konu ek ełe mił mołum. Jerusalem konu ełe amb ei, eim kongun wii ełim nge, kingam noł kin ouni mił mołmun. 26-27 Ba Jerusalem konu ełe, endi tonu epin konu ełe sałim ei amb Sera ei sinim nge menjpin ei, eim wii mołum mił; sinim yi mił mołmun. Gos nge ek ka yi nipi, Jura wumb kin tił*a*p eipi wumb kin, nipi ngonum.

“Nim amb nim kirim kep seng kangił
mingnałin ei, nim kapłi pe ka piinjii.
Nim amb kangił mengnjii mił piikin
kin, ngenj kumbii sinałin ei, nim
gupu aki tokun kin, wii dinga tokun,
ka piinjii. Nga amb endi wenjing
molałim amb ei, eim kingam noł pei
mołmun. Ba amb wenjing mołum
amb ei, kangił mengnim ei, pei mo-
lałmin mon.”

28 Na nge engnan noł! Enim wu Aisak mił yi mołmun. Ei nge Gos eim ek dinga nipi pendrim mił ełe, akip enim Gos nge kingam noł mołmun. 29 Ba pe kangi endeim mam mengim ei, wu amb menginmin oł ei mił mengim. Ei ok kangi endi kin, oł embin tui ngurum kangi ei, eim mam Gos nge Gui Ka ełe mengrim. Pe oł yi mił ku pałim. Pii gii ninenjing wumb ei, Gos Gui Ka noman tuk ełe mołum wumb ei kin, oł embin tui ngołmun. 30 Ba Gos nge ek ka nipe ek ninim? Ek ka ei yi ninim,

“Amb kongun wii ełim amb ei kin, kingam
tał to eipi kindangin, pangił. Nimbił
erang kongun wii ełim amb eim
kingam ei, amb endi eim wii mił
mołpu kin, mengrim kingam ei, eim
nge arim epi pei ei, kumb se kangi
ei, sinermba, mon,” Gos nge ek ka
yi ninim.

31 Yi mił ku, angnan noł, sinim amb kongun wii ełim amb Eikar ei, eim nge kingam noł mon. Ba sinim amb kongun wii enarpi mołum amb Sera ei, eim nge kingam noł mołmun.

5

Sinim Wii Mił Er Mułmun Ei, Am Kun Mił Mułmun

1 Krais eim sinim kan ngii mił ełe si
tor sim. Seng kin, sinim wii kun ka er
mułmun. Sinim am dinga wii angpin er
mułmun. Sinim wumb nga kan ngii mił
epi, si tuk simin ni enermin mon; ba
angk dinga er mułmun. 2 Piinmin, na
Pol na enim kin ek nip ngond. Pe enim
ngenj ei kan wiik tangin kin, kopisnjing
ełe nge, Gos enim sipi orung simba, ni
piingii ei, Krais nge kongun ei, enim kin
endeim endeim ni, paki tunermba mon!
3 Enim kan wiik tangin kin, enim nge
ngenj kopisnjing kin, na ek ei nip peni ełe
tor kindmbii end. Pe enim oł ei enjing kin,
kapłi enim lo ek am pei ei kin, ekii singii.
4 Pe enim lo ek, ekii simin ełe nge, Gos
wumb kun ka nimba ni piinjing kin, kapłi
enim Krais si kindik poru ninmin. Pe lo
ek ełe, Gos enim wumb kun ka mołmun
ninermba mon! Nga enim Gos nge noman
ka ngołum ei, si kindinmin ku. 5 Gos nge
Gui Ka dinga ełe nge, sinim Gos kin pii gii
ninmin. Nipin kin, Gos sinim kin wumb
kun ka mołmun, nimba ei nge, sinim kui er
mołmun. 6 Pe wu endi eim Krais Jiisas kin
dambiltpi ende pu mułum kin, kapłi ngenj
kopsik enmin oł ei, oł wii mił pimba. Nga
wu endi ngenj kopsipi oł yi enermba ei,
kapłi oł ei, wii mił ku pimba. Ba pii gii ei yi
erang kin, wumb eipi kin noman ngungii
ełmin oł ei, oł mendpił pałim.
7 Ok enim oł kun ka er andiłmin. Pe nga
wumb nii endi, enim ek keimi mendpił ei,
ekii singii nipi kin, andłam ondu ngonum?
8 Gos eim enim to tonu kindpi mundum ei;
ba enim noman to piik kin, ekii sinmin ek
ei nge mon. 9 Bres ołum epi yiis ei aninga
endi kindiłmin ei, bres pei owupu owundu
ełim. 10 Na Jiisas Owundu kin pii gii nind
ei, enim na noman ełe ekii singii. Sik kin,
enim noman endi eipi ekii sinerngii mon!
Wu endi enim noman embin to ngopu
kindnim ei, eim embe na piinand. Wu ei,
eim mong kis enim ełe, eim ekii se, kumbii
kis simba.
11 Na angnan noł! Nimbił erang na
ngenj kopisngii oł ei nge, na ni tor kind-
nand ei nge, enim na kin oł embin tui
ngonmun. Pe na ek oł ełe nge ninenj
mon; ba Jiisas ond peri ełe kułum ek ni
tor kindind ei nge, wumb pii gii ninenjing
wumb ei, noman to kis piik erngii. 12 Na
noman ełe, wumb ombu enim noman
to kis erik kin, enim ngenj kopismin oł
enmin wumb ei, en enim nge ngenj orung
pei endi kopsik kin, si kindngii ei kapłi.
13 Na angnan noł! Gos enim to tonu
kindpi sim ei, enim Gos eim nge kingam
noł molk kin, enim kan ngii mił, nga
mulerngii mon! Enim wii mił mułngii. Ba
mon peng kin, enim nge noman yi mił
piingii. Sin sinim ka mołmun ni piyangin
kin, noman ok nge tonu omba. Enim
noman yi nge, ni piinerngii mon. Ba enim
engnjing noł kin, noman ka ngungii. Ngok
kin, wumb ei kin kongun wu mił, ka erik
mułngii. 14 Lo ek pei ei, ya tuk lo ek endeim
mendpił ełe pałim. Lo ek yi ninim, “Enim
mułngii konu ełe mandi mułngii wumb ei,
noman ka ngok, paki tungii. Ei ni ninim
noman ka piiłin mił, yi mił paki tołun
enjii.” Pe enim mułngii konu ełe mandi
mołmun wumb ei kin, noman ngok, paki
ka tunjung kin, kapłi enim lo ek pei ekii
sinmin. 15 Ba en enim kung simbii wumb
nołum mił, wumb endi kongk nunjung
kin, enim ek kis nik kin, en enim op tuk
erik ei, kan kun erik mułngii. Kom se
piyei! Mon pim kin, enim pei to kis erik
kin, am puk, poru ningii.

Gos Gui Ka Nge Oł Ei Nin Noman Ngenj Ok Nge Oł Ei Nge

16 Ba na ek ei yi mił pałim. Enim Gos
Gui Ka nge, oł yi mił erik endnjing kin,
kapłi enim noman ngenj ełe ok nge ei, ekii
sinerngii mon! 17 Yi mił ku, noman ngenj
ok nge ei, Gui Ka oł ei to mani kindmbii
nip enim. Nga Gui Ka ei, eim wumb ngenj
noman ok nge ei, to mani kindmbii ni piipi
enim ku. Pe tał eł ełip, opu orung ouni
ełmbił. Yi mił erang, sinim epi endi ermin
ni piimin ei, kapłi enermin mon. 18 Pe
sinim Gos nge Gui Ka oł ei ekii sinjpin
kin, kapłi sinim nga lo ek ełe, mandring
mulermin mon.
19-21 Enim noman ngenj ok nge oł ei, pei
kanik poru ninmin. Ei yi mił, wu amb
ningił owuł owuł kanik ełmin oł ei ni, oł
kis ełmin ei ni, noman tuk penj mołum oł
ei ni, wu amb noman ełe oł kis ni piik
mił, sikir noman ełe tonu wang ełmin. Nga

gos kend kin ekii sik ełmin oł ni, nga kum keming ełmin oł ei ni, opu orung ełmin oł ei ni nga ek mił ełmin oł ei ni, wu endi kin epi bun bun sik ełmin oł ei ni, nga noman tuk kis piik ełmin oł ei ni, en enim noman ełe mendpił ekii siłmin oł ei ni, mok tok tiłap tał eipi eipi puk ek mił ełmin oł ei ni, siłap ende poł sik, eipi punmun oł ei ni; nga wumb kin noman kis piik ełmin oł ei ni, nga noł nok, wulu puk ełmin oł ei ni, noł nok, non kis erik, golang kis nik, oł ei ni; oł kis kanim kanim yi mił ełmin. Kumb ok na enim kanip ek dinga nir mił, pe yi ku, na nga enim kanip ek dinga nind ei, am wumb pei, konu orung orung pei, oł yi minj erik punmun wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ełe wumb ombu nge, tuk punerngii mon mendpił!

22 Ba Gos nge Gui Ka ei yi erang kin, mong to er peni ełe ei, yi mił kindiłim wumb eipi kin noman ngok; nga noman ka piik; nga noman emin peng; nga wumb en enim tumun ni piik erngii ei, kan wiik tok; nga wumb eipi kin oł ka erik ngungii; nga wumb eipi paki tok; nga kunum kunum oł kun ka minj er endngii! 23 Nga wumb eipi noman kun ełe oł takił takił erik; nga en enim noman ngenj ełe ok nge ei to mani kindik; oł ombu nge lo ek endi, yi enerei mon; nipi pendim pinałim mon. 24 Wumb Krais kin pii gii niłmin wumb ei, wumb eipi epi kan bun bun sinmin epi ei nin, ningił ełe oł kis ermin ni piik kin, kan ka piinmin oł ei nge nin, noman ngenj ok nge ei sipik kin, ond peri ełe nil to poru ninjing. 25 Gos nge Gui Ka ei, sinim kin noman konj ka ngum kin, kapłi nga sinim yi ku, Gos nge Gui Ka ełe nge, oł kun ka ei, ekii sipin er mułmun ku. 26 Sinim nge embe ei, wii mił ambił tonu kindnermin mon! Nga enginjpin noł noman tuk ełe, er kis erpin ngunermin mon. Nga wumb eipi epi nge ei, sinim ni piipin kin, yi mił piinermin mon ku.

6

Sinim Enginjpin Noł Paki Topun Oł Embin Tui Ko Wumun

1 Angnan noł! Enim kinangin; wu endi mon sim kin, enim Gui Ka mułum wu endi, enim wu ei kin, ek ei noman emin ngok kin, taki taki nik, paki tok erngii ei, Gos kin mong sim. Enim pei endeim endeim ni, kan kun erik mułngii! Mon pim kin, Seisen enim mong, ‘Yi sei, yi sei!’ nipi ermba ku. 2 Engnjing noł, enim ngenj ełe embin endi pim kin, kapłi enim paki ka tungii. Oł yi nge erngii ei, enim Krais nge lo ek ełe, piik kin, ekii sik poru ningii. 3 Pe wu endi eim yi piimba, ‘Na embe pałim,’ ni piimba wu ei, eim embe pinermba mon! Wu ei, eim noman tuk ełe, ek kend topu ngonum. 4 Wumb pei en enim kongun enmin mił ei, mok tok, erngii kongun ei; ka min kis? Wu endi eim oł yi mił erim kin, eim oł ełe nge, ka piimba. Mon pim kin, wumb eipi erngii oł ei nin, eim enim oł ei sipi, ende kindpi kin, mok topu ermba. 5 Wumb endeim endeim ni, en enim oł embin tui ei, en enim pei ko wungii.

6 Wu endi eim Gos nge ek ka ei, emb to sirim kin, eim nge epi ka wii pei mok topu kin, ek emb to ngurum wu ei ngumba.

7-8 Mon pim kin, en enim noman tuk ełe ei, ek kend tok erngii ei, wumb endi, Gos kin ek kend topu ngumba mił, pinałim mon. Pe wu endi eim kuni emb aka pin tełmba mił kuni ei, nga tonu op kin, mong tang simba. Nga kuni eipi endi mon. Pe wu endi eim noman ngenj ok nge ei, kuni mong kis mił tełim kin, wu ei eim kuni mong kis tengmba. Nga wu ei, eim dup konu kis ełe, kumbii kis simba. Ba wu endi eim Gos Gui Ka ełe kuni mong ka mił tełim kin, wu ei Gos nge Gui Ka erang kin, wu ei eim kuni mong ka mił, noman konj sipi kin, kunum kunum konj ka mułmba. 9 Yi peng piipin kin, sinim oł kun ka ei, ten kułpun oł yi enermin mon. Pe sinim oł kun ka ermin ei, ten kularpin yi mił enjpin kin, kunum ka simba kunum ei, sinim kuni mong keimi mił simin. 10 Yi mił ku, pe sinim kunum endi, andłam endi kan sinjpin kin, pe sinim wumb pei kin, oł kun ka minj ermin. Ba sinim noman ełe kun ka peng kin, enginjpin noł Jiisas Owundu kin pii gii nik, mołmun wumb ei kin mendpił, oł kun ka mendpił ermin.

Pol Eim Krais Nge Ond Peri Ei Ko Wupu Ka Piim

11 Enim keningii! Nam angił ek mon
ei, na owundu połup kin, enim ngond.
12 Wumb kombur dinga puk kin, enim
ngenj ełe kopisngii enmin. Nimbił erang
oł yi mił enmin? Ei en enim, wumb eipi
nge kumb ełe, sin sinim embe tonu ba,
ni piik enjing. En enim yi mił piinjing.
Mon pim kin, wumb kombur sinim Jiisas
Krais nge ond peri ełe kułum ei, pii gii
ninmin ei nge, sinim oł embin tui ngonum
nik enmin. 13 Yi peng kin, Jura wumb
ngenj kopsik ełmin oł ei, en enim lo ek kun
ka ekii sinałmin mon. Ba wumb en enim
yi ni piinmin ei, enim ngenj ei, kopispin
ei nge piik kin, wumb en enim ngenj ełe
kanik kin, sin sinim embe tonu ba, ni yi
mił piinmin. 14 Ba na nam epi eipi endi,
embe ambił tonu kindnermbii mon! Ba na
nam Jiisas Krais sinim Owundu nge embe
ei mendpił, ambił tonu kindmbii. Eim ond
peri ełe kułum ei nge, na noman ka piip
ngond. Krais eim nge ond peri ełe ei, na
ningił mei ełe oł pei, kołpu poru nim. Pe
na nam mei wumb ningił ełe, kułii wumb
mił moł. 15 Yi peng kin, ngenj kopsik ełmin
oł ei, oł wii mił pałim. Nga wumb kombur
ngenj kopisnałmin oł ei, oł wii mił ku. Ba
Gos sinim erang kin, sinim wumb konj mił
mołmun wumb ei, oł am keimi mendpił!
16 Wumb pei en enim na ek ninj mił oł ei,
noman ełe ambił gii nik, ekii sinjing kin,
wumb ei noman tuk ełe, Gos noman ka
nin, noman emin seng kin, nga Esrel Gos
nge wumb ei kin ouni mułngii.

17 Pe nga ekii se, wumb endi na kin,
noman embin nga endi ngunerngii mon.
Nimbił erang wumb Jiisas tuk ngenj kus ei,
na nge ngenj ełe pałim.

18 Angnan noł! Sinim nge Owundu Jiisas
Krais nge noman ka ei, enim nge noman
gui ełe kin, kunum kunum mułmba.

Pol Mon Epeses Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Epeses Wumb Mulnjung Konu Ełe Kindim

1 Na Pol Gos eim nge noman ełe, na to tonu kindang kin, Krais Jiisas nge er se andiłim wu moł. Na mon połup kin, Gos nge wumb ombu, Epeses konu owundu ełe mołmun wumb ni, enim Gos nge ekii siłmin wumb ei ngond. Wumb ombu en enim, Jiisas Krais kin pii gii dinga nik kin, eim nge kongun dinga kindik, erik mołmun.

2 Gos sinim Erinjpin kin, Jiisas Krais sinim nge Owundu nin, kapłi enim kin noman ka ngopu kin, nga noman emin piipi ngumba.

3 Sinim Owundu Jiisas Krais nge Erinjpin Gos eim, sinim noman ek ka nipin ngumun. Nimbił erang eim nge Gui Ka sinim kin, epi ka wii kanim kanim pei epin konu ełe mani kindpi wii ngum. Ngang kin, kunum ei, sinim Krais ei kin, tep to mołpun kin, dambiltpin ende punmun. 4-5 Kumb ok, Gos mei konu eneririm kunum ei, Gos wu Krais kindang kołpu erang kin, sinim eim nge wumb mił to tonu kindim. Kindpi yi erang kin, Gos eim sinim kanpi mołum ei, sinim oł kun ka mił erpin mołpun kin, oł kis endi eramin, eim ningił ełe pinermba. Nimbił erang, Gos Krais kin, sinim noman kułpu ngonum ei, Gos kumb ok noman to piipi kin, Jiisas Krais, ei kin, sinim sipi orung sim. Sim ei, Gos eim nge noman ełe ni, noman ka ngołum ełe, sinim eim nge kingam noł mił mołmun. 6 Sinim kapłi Gos embe ambił tonu kindmin. Kindpin kin, nimbił erang Gos eim nge noman ka ngopu ei, owundu ka wii mendpił mołum? Mołpu kin, eim kingam endeim mendpił, noman kułułum ei, sinim wii mendpił ngum.

7-8 Jiisas Krais ond peri ełe kołpu kin, eim miyem bein topu kin, sinim oł kis pei kil ngopu, si kindim. Si kindang kin, eim sinim paki tang kin, sinim kun ka mił mołmun. Mułamin kin, oł ombu sin kin kongun endi pinałim mon. Sin piipin kin, Gos eim noman ka owundu mendpił sinim kin ngum. Ngang kin, eim nge noman ka wii piipi kin, owundu mendpił epi pei kanim kanim piipi kin, sinim kin si kindnim. 9 Piipi si kindpi kin, Gos nge noman ka wii ełe ni, oł ekii se tonu omba ni piim oł ei, ermbii ni piirim; ba koi erpi ermbii ni pendrim ei, sinim kin andan tum. Andan tang kin, Krais om ei, Gos oł ei erpi, ende kindpi kin, poru nimba. 10 Gos oł ei ermbii ni pendrim ei, eim kunum kun pimba kunum ełe, eim eririm wumb ni epi kanim kanim pei dambiltpi se ende kindpi kin, tonu epin konu ełe ni, mani mei epi kanim kanim pei mołum ei, Krais eim tep erpi kin, eim peng erpi mułmba.

11 Pe nga epi pei ombu, Gos nge noman ka wii ełe oł ei, ermbii ni piirim mił tonu omba. Sinim Krais kin opun kin, dambiltpin ende punmun. Gos am kumb ok, sinim Jura wumb eim nge wumb to tonu kindrim. Nimbił erang, kumb ok Gos oł ei ermbii ni piirim ei, eim noman ełe eririm. 12 Pe sin sinim Jura wumb ombu, Krais eim kin kumb se pii gii ninjpin. Sinim wumb Gos eim nge tiłang owundu pałim ei eim embe ambił tonu kindmin.

13 Pe nga yi ku, enim torung wumb tiłap eipi, enim Gos ek ka ei piik ninjing. Enim Krais kin pii gii ninjing kunum ei, Gos eim enim sipi orung sim. Sim kunum ei, Gos enim nanim wumb nipi, to tonu kind mondpu, andan topu yi erang kin, eim ok Gui Ka ngumbii nirim mił, yi erpi ngum. 14 Gos Gui Ka ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, Gos nge ek keimi pałim. Peng kin, sinim Gos nge wumb eim ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, eim noman konj kunum kunum mołmun ei, sinim Gos eim nge wumb pei noman konj kunum kunum ei ngang kin, wumb ombu sengin kin, Gos eim paki tang kin, oł kun ka wumb mułngii; oł kis endi enanmin. Sinim Gos eim nge tiłang owundu pałim ei, eim embe ambił tonu kindmin.

15-16 Gos epi ka pei, sinim pei wii ngum ełe, na piind ei, enim Jiisas Owundu kin pii gii nik kin, nga enim Gos nge wumb kin noman ka ngonmun ei, na piinj. Oł ei nge, na piip kin, na kunum kunum Gos

kin prei erip kin, enim enmin oł ei, ka nip Gos ngond. 17 Na Jiisas Owundu Krais nge Arim Gos tiłang owundu ka wii Pułwu kin prei erip, kii semb kin, eim nge noman dinga enim ngumba. Ngang kin, eim enim noman ka wii kapłi, enim Gos eim oł koi er pałim oł ei, pii poł tungii. 18 Na Gos kin prei erip, kii sini kin, Gos enim kin noman tuk ełe eim tiłang ka wii singii. Yi mił erang, enim epi ei kui erik mułangin kin, Gos eim tep erpi mołum konu ełe enim sipi, orung simba nge, noman to piik kun erngii. Pe nga, enim Gos tiłang ka wii owundu epi eim nge, wumb ok nirim mił singii nge sałim ei, kapłi pii poł tungii. 19-20 Na nga prei erip ngop kin, enim piingii nge, Gos eim nge noman dinga wii ei, sinim Jiisas kin pii gii ninjing wumb kin, noman tuk ełe kongun er mołum. Mołpu kin, noman dinga ei, Gos nge dinga wii mendpił ende mołum. Ei yi ku, Krais kułang kin, Gos nge noman dinga ei erpi, sipi kin, nga konj sim. Sipi kin, Gos eim epin konu ełe kindang kin, eim angił tundung mundang mołułum. 21 Pe Krais eim Gos epin konu ełe angił tundung dinga ełe, akip tep er mołum. Mołpu kin, tep ełmin wumb ni, noman dinga pałim wumb ni, wu owundu noman pałim wu ni, wumb num embe pałim ni, wumb ombu akip kunum kunum mei konu ełe mołmun, nga ekii kunum kunum epin konu ełe mułngii ku. Jiisas ei eim epi ombu pei to mani kindpi kin, eim wu owundu mendpił tonu pupu mołpu ba. 22-23 Gos epi pei kanim kanim eririm ei, Krais nge noman dinga ełe, epi ombu tep er mułang kin, Gos nge pii gii wumb pei eim kin ngo mandring tuk kindang kin, eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, wu num mołpu tep enim. Gos nge pii gii wumb, Krais kin dambiltik ende puk kin, Krais ngenj embił mił mołmun ei, Krais eim wu num mołpu kin, wumb ombu tep er mołum. Mołpu kin, eim epi kanim kanim konu orung orung pei tep er mołum konu ełe, eim mołpu kin, kapłi epi pei erpi, er kun erpi er ka ełim.

2

Gos Sinim Wumb Kolk Poru Ninjpin Wumb Ei Erang Kin Krais Kin Ouni Tonu Konj Mołmun

1 Ok enim tiłap eipi wumb noman eipi eipi peng kin, Gos kin buł ngok, oł kis kanim kanim erik kin, Gos kin molk, ende punałmin. 2 Kunum ełe enim mei konu ełe oł kis kanim kanim ekii sik kin, enim mei konu ełe nge, tep ełim gui kis dinga wii ei Seisen, eim ek piik ekii sinjing. Sik kin, oł kis kanim kanim tep ełim gui kis dinga wii ei Seisen, eim Gos ek piik kin, ekii sinanmin wumb ei kin kongun enim.

3-5 Ei yi mił ku, sinim wumb pei sinim noman nge oł ermbii ni piinim oł ei, ekii sipin kin, ngenj ełe oł kis kanim kanim enmin. Sinim mei wumb pei kumb se, oł kis kanim kanim ełmin ei nge, Gos sinim kin kumep kis ngumba. Ba Gos eim kaimb owundu kułpu ni, noman ka dinga wii sinim ngum ei, owundu mendpił. Kunum ełe, sinim oł kis ełe, sinim wumb kułii mił mulnjpun ei, Gos kin ende punałmin mon. Sinim Gos ek to kindinjpin; ba Gos Krais kin sinim nga eim kin ende pupun kin wumb noman konj mił mołmun. Mułangin kin, Gos eim noman ka wii sinim kin ngopu, sinim sipi orung sim. 6 Seng kin, sinim pii gii wumb Krais Jiisas kin dambiltpin ende pamin. Ok sinim oł kis ełe, wumb kułii mił mulnjpun; ba Gos nge noman dinga ei erpi, si konj sipi kin, Krais kin to ende kindim. Akip Krais Gos kin tonu epin konu ełe, tep er mołum konu ełe, Krais mołum. Yi mił ku, akip sinim Krais dinga ełe ei, oł kis oł ei tep erpin mołmun. 7 Gos yi mił erim ni, epi kanim kanim ka wii pei owundu, eim nge noman ka wii mendpił tuk pałim mił, sinim kin kunum kunum ekii se tonu omba kunum ełe, andan tumba. Andan tang kin, Krais Jiisas kin Gos nge noman ka sinim kin, andan top ngum. 8-9 Ei yi mił, Gos nge noman ka enim ngang kin, enim oł kis ełe, si kindik kin, Gos kin orung onjung ei nge, en enim pii gii ełe nge, Gos enim sipi orung sim. Seng kin, nga en enim kongun endi enenjing mon! Ba Gos eim noman ka wii ngopu kin, enim sipi orung sim. Seng kin, Gos eim noman ka enim wii ngurum. Nimbił erang enim kongun erik sinenjing; ba kongun erik Gos nge

noman ka ei siłangin kin, en enim Gos nge noman ka ei sinjpin ni piik kin, en enim nilkeng siłangin. 10 Nimbił erang Gos sinim mei wumb pei eririm ei, sinim pii gii wumb Gos eim erpi sipipi kin, eim Krais Jiisas kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, sinim eim kin kongun kun ka erpin ngumun. Gos eim ok yi nge, erngii ni piipi eririm mił, sinim kapłi yi ermin.

Krais Kin Ende Mołmun

11 Yi mił erang, enim tiłap eipi wumb kom se piingii! Kumb ok, enim torung wumb Gos kin noman to piinenjing. Ba Jura wumb enim, kun yi mił embe siłmin wumb ei, ngenj kopisnarik kin, Gos kin noman to piinarik ełmin wumb, pa niłmin. En enim embe yi siłmin wumb en enim ngenj torung kopisiłmin oł ei, yi erpin kin, Gos kin noman to piiłmin wumb, pa niłmin. 12 Enim piinmin kunum ełe, enim tiłap eipi wumb Krais kin pii gii ninenjing. Enim torung wumb; ba Gos nge eim Jura wumb, to tonu kindpi mundum ei, enim yi mon. Kumb ok, Gos Eiparam eim kingam noł Jura wumb kin, ek dinga endi nipi ngurum oł ei, “Keimi ermbii,” pa nirim. Nipi kin, Gos eim Jura wumb kin kindmbii pa nirim oł keimi; ei enim wumb eipi kin mon. Enim ya mei mani ełe mulnjung; ba enim epi ka wii simin nge piik kin, kui er mulenjing kin, enim Gos Owundu molałim ku. 13 Ba akip, enim wumb Krais kin pii gii nik kin, Krais kin dambiltik ende puk mołmun. Kumb ok, enim Gos kin mandi punenjing mon! Ba akip enim Gos eim kin mandi puk molk kin, tuk punjung ei, Krais ond peri ełe sinim kin, kołpu kin, eim miyem sinim oł kis kil ngopu kin, enim sipi Gos kin mandi tu wum. 14 Yi mił erang, Krais eim noman emin pułwu, eim Jura wumb kin, tiłap eipi wumb kin, noman se ende kindim. Ok Jura wumb kin, tiłap eipi wumb kin, opu erii wumb mulnjung. Ba Krais kołpu kin, oł ei si kindpi kin, eim enim dambiltpi se ende kindim. 15 Kunum ei, Krais eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł ei, to mani kind poru nim. Eim Jura lo ek ni, ek dinga pei to mani kind poru nipi kin, eim tiłap wumb tał sipi kin, wumb konj tiłap endi, noman ende erpi kin, eim kin dambiltpi se ende kindim. 16 Nga Krais eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł ei, to mani kindpi poru nim. Poru nipi kin, eim tiłap tał sipi kin, wumb konj tiłap endi kindpi kin, Gos kin sipi orung tu wum. 17 Pe nga Krais opu kin, Gos ek ka nge noman ende se kindpi kin, enim Jura wumb torung wumb kin, Gos kin molk mandi punjung wumb kin, Gos nge noman ende kindpi nipi ngum. 18 Yi mił, pe sinim Jura wumb kin tiłap eipi wumb pei, Krais nge kongun dinga erim ełe, sinim wumb tiłap tał ei, Gos Gui Ka endeim ełe, sinim wumb pei paki tang kin, kapłi sinim prei ermin kunum ełe, sinim Erinjpin Gos mołum konu ełe tuk bin.

19-20 Pe nga enim tiłap eipi wumb, enim torung wumb kin, wii mołmun wumb mił mulk; ba akip enim yi mił mulałmin mon! Akip enim pii gii wumb ei, Gos nge tiłap wumb kin, Gos nge oł kun ka ełmin wumb tep to mołmun. Wumb ei, Gos nge tiłap ende mołmun. Enim yi ku, pii gii wumb ei, Gos nge men ngii ei, Gos eim tuk mołum. Mołpu kin, men ngii ei, Gos eim tekrim; ba enim pii gii wumb, ek se andiłmin wumb kin, Gos ek ni tor kindiłmin wumb kin, ngii pułngun mond takik, munduk konu ełe, enim peł ełe takik tonu sipinjing. Si pangin kin, ngii tumunj ei, Krais Jiisas ngii ełe, eim ngii tumunj ka wii mendpił angpi kin, ngii ei pei se mołum. 21 Nga Krais eim men ngii mił wumb ei, eim kin dinga dambiltpi ende kindim. Kindpi kin, ngii wumb ei, tiłap owundu oł kun ka erik tonu ongii ei, Gos nge eim men ngii mił, wumb tiłap mułngii. 22 Enim pii gii wumb yi ku, Gos kindim wumb ei, eim kin dambiltpi ku, Gos eim kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, Gos enim pii gii wumb eipi kin, pei se ende kindpi kułou topu kin, eim men ngii owundu ełe, ende mił enim mułngii. Nimbił erang Gos eim Gui Ka ełe, enim noman tuk ełe opu mułmba.

3

Pol Wumb Tiłap Eipi Kin Kongun Erim

1-2 Nimbił erang na Pol Krais nge kongun wu, kan ngii ełe pał ei, enim wumb tiłap

eipi nge, enim kin kongun eł. Pipe na enim wumb tiłap eipi kin ei nge, Gos kin prei erip kin, ngop moł. Keimi, enim wumb yi piinjing ei, Gos nge noman ka ngopu kongun ei, na enim paki tumbii nge ngum. 3 Ok na enim kin, mon kembis aninga endi połup ngunj ei, Gos nge oł ei koi erpi kin, eim na kin andan tum ei, połup ngunj. 4 Pe enim kin na mon ok aninga puls, gerik piingii ei, na noman ełe piind ei nge, Krais kin oł ei koi erpi pim ei, Gos andan topu ngum ei piingii. 5 Kumb ok wumb ei, Gos nge oł ei, koi erpi pirim ei, andan tunerim; ba akip Gos Gui Ka eim nge oł kun ka ełmin wumb ei, ek se andiłmin wumb kin, ek ni tor kindiłmin wumb kin, oł ei koi erpi pim ei, andan topu ngum. 6 Gos nge oł koi er pałim ei yi nge, Gos nge ek ka ełe, enim wumb tiłap eipi kin, Jura wumb tiłap ei kin, dambiltpi ende puk molk kin, Gos epi ka wii kanim kanim wii ngonum ei, en enim Jura wumb kin sinmin. Nga en enim, Gos eim men tołmun wumb ende ełe, eim nge wumb tiłap mołmun. Mułangin kin, wumb ei, Gos nge epi ngumbii nirim epi ei, Krais Jiisas kin singii.

7 Gos kongun ei, na ngopu kindang kin, eim ek ka ni tor kindnjii nipi kin, wumb tiłap eipi ngumbii. Gos eim noman ka ni, noman dinga ei na kin ngang kin, kapłi kongun ei ka ermbii. 8 Gos nge wumb pei mołmun mił, na yi mił mułał. Na wu owundu min, wu num mendpił mon! Na wu wii mendpił moł; ba Gos eim noman ka owundu, na kin ngum. Ngopu kin, kongun ei, Gos nge ek ka ni, Krais oł ka ni, epi ka wii kanim kanim ni, wumb tiłap eipi wumb ei kin, na nip ngumbii. 9 Gos Pułwu ei, eim epi kanim kanim pei eririm oł ei, koi erpi kin, eim oł kanim kanim ermbii ni piipi noman ełe, yi kis erpi pendrim ei, ok noman yi pirim ei, koi minj er pirim; ba akip nanim wumb pei, andan top, eramb kin, wumb piingii ei, Gos eim oł koi erii kanim kanim ombu, eim erpi, koi er kindang pirim. 10 Ok Gos eim oł ei, koi er pendrim; ba akip kunum ełe, Gos eim kongun ei men tołmun wumb pei ngum ei, eim noman ka wii kanim kanim ei, ni tor kindangin kin, epin konu ełe tep ełmin wumb kin, noman dinga pim wumb kin, ei eim noman dinga wii ei, andan tungii ei keningii. 11 Gos kumb ok, eim noman ełe oł yi ermbii ni pirim oł ei, Krais Jiisas sinim nge Owundu ełe ni pendrim. 12 Sinim pii gii wumb Krais Jiisas kin dambiltpi ende punjpun. Jiisas kin pii gii ninjpin ei nge, sinim Gos kin erpin kin, eim mołum konu ełe, sinim noman ełe wii piipin tuk bin andłam ei, gał kułpun kin, pii poł tumun ei, Krais ei eim andłam mendpił. 13 Enim wumb tiłap eipi, na enim dinga kii sip nind ei, enim noman embin to piinerei! Nimbił erang na enim kin ngenj kumbii sip ngond ełe nge, enim paki tumba.

Jiisas Krais Nge Noman Ka Ngołum

14-15 Gos oł ei, koi erpi Krais kin mołum ełe nge, na mong kopsing pii połup kin, Erinjpin Gos kin prei dinga ermbii end. Sinim mei wu amb tał kin eł ełip, kingam ambiłam noł, en enim nge ngii ende pii gii ninjing wumb ni, epin konu ełe yi ku wumb ngii ende wumb ei, Erinjpin Gos nge kingam noł mołmun ei, Erinjpin Gos kin embe keimi siłmin. 16 Na Gos kin prei erip kii sind ei, Gos nge noman ka wii dinga owundu ni, eim epi kanim kanim ka wii sałim ei, Gos nge Gui Ka kin, enim noman tuk ei dinga ngumba. 17 Nga prei end ei enim Krais kin pii gii nengin ełe nge, Krais eim enim noman tuk ełe, kunum kunum mułmba. Mołang kin, enim noman ka ei, dinga pimba ei, wumb eipi ngungii. 18 Nga oł ei nge, enim Gos nge wumb pei kin, tep to noman dinga pendim pałim ei, piingii ei nge, Krais eim noman ka ngołum oł ełe nge, yi mił pałim ei piingii! Piingii ei, wuł ał, nga tonu mani, ei owundu mendpił ngołum ei, wumb kapłi pii poł tungii. 19 Nga enim kapłi Krais eim nge noman ka wii mendpił ngonum ei piingii; ba ei kapłi, pei piik, poru ninerngii mon. Ba nga Gos nge oł kun ka kanim kanim oł ei, enim noman tuk ełe piki tumba.

20 Pe nga Gos eim nge noman dinga wii sinim pii gii kin, noman tuk ełe kongun ermba ei, kapłi prei erngii min, kii singii ei kamb mani kindmba. Gos eim nge dinga wii ei, kapłi kongun erpi kin, tondrung ba. 21 Yi mił ku, Gos men tołmun wumb pei,

kunum kunum Krais Jiisas kin, Gos embe ambilk tonu kindngii ei, yi minj ekii se, kunum kunum pepi ba. Ei keimi!

4

Krais Nge Pii Gii Ninjing Wumb Noman Ende Pałim

1 Na Owundu nge kongun enj konu ełe, kan ngunjung wu mołup kin, enim kin ek dinga nip ngo ngond. Ngond ei, Gos enim erngii ni piinim oł ei, enim kapłi kongun erik kin, pek molk pungii. 2 En enim embe ambił mani kindik kin, nga enim kunum kunum wumb kin noman ka ngok kin, ek dinga ninarik kin, giyeng giyeng nik erngii. Enim engnjing noł kin, er orung kindnarik kin, kan wiik tok mułngii. Enim noman ka wumb ngok kin, wumb endi endi paki tang kin, nga endi endi paki tang kin, yi mił erngii. 3 Enim noman ende sek kin, kongun dinga erik mułngii. Mułangin kin, Gos Gui Ka enim kin yi mił erang kin, enim sipi ende kindang kin, enim noman emin peng mułngii. 4 Jiisas nge wumb tiłap endeim mołum. Nga Gos Gui Ka ei endeim mołum ku. Ei yi mił ku, Gos enim wii topu sipim ei nge, enim epi ka wii endeim singii nge, piik kin, kui erik mołmun. 5 Jiisas Owundu ei endeim mołum. Nga eim nge pii gii oł ei, endeim pałim. Nga yi ku, noł pendik ngungii oł ei, endeim pałim ku. 6 Sinim pii gii ninjpin wumb nge, Erinjpin Gos Owundu endeim mołum. Eim sinim kin pei epin konu ełe tonu tep er mołpu kin oł kun ka sinim kin pei kongun erpi kin, nga sinim kin noman tuk ełe mołum.

7 Krais sinim endeim endeim ni eim nge dinga mok topu, wii ngang kin, eim kongun paki topu kin, epi ei sinim kin ngum. Ei nge mił, sinim mei ełe mani wumb ombu kin, Krais sinim kin eim noman ka ełe yi mił ku ngum. 8 Gos ek ok pułum ek yi mił ninim,

“Kunum ełe, Krais epin konu ełe tonu pum kunum ei, eim wumb Seisen kan mił ngopu kin, eim angił ełe kindang mulnjung wumb ei, epin konu ełe tonu eim kin sipim. Eim Seisen, to mani kindpi kin, eim nge wumb ei kin, eim nge noman ka wii pei wii ngum.”

9 Nga ek ei yi mił ninim, eim tonu purum ei, pułe pałim mił nenj? Ba kumb se nge, eim mani orum ei, kumna kin mani pupu mei ełe mandring sałim ełe purum. 10 Nga Krais eim, mei ełe mani orum wu ei, yi ku, nga tonu epin konu ełe tondrung purum. Eim oł ei erpi kin, mei konu ełe orung orung pei, eim sipi konu ełe ombu pei, mondpu si kindim. 11 Nga Krais eim wumb kin epi ka wii ngum. Ngang kin, wu kombur, ek se andiłmin wumb dinga ngang kin, mułngii; nga wu kombur, Gos epi koi erpi pałim oł ei piik kin, ni tor kindiłmin wumb dinga ngang kin mułngii; nga wu kombur, Gos ek tor kindmin konu orung orung pungii wumb, dinga ngang kin, mułngii; nga wu kombur, men tołmun wumb tep ełmin ni, Gos ek emb tołmun wumb dinga ngang kin, mułngii. 12 Eim yi mił erpi kin, Gos nge tiłap wumb ei, paki topu, er ka erim. Erpi kin wumb ei, Gos kongun kun ka erangin kin, eim nge wumb noman se ende dinga kindim. 13 Kindpi kin, sinim pei o pun, noman ende pupun kin, sinim Jiisas kin pii gii nipin kin, Gos nge kingam Jiisas nge oł kun ka ei piipin kin, nga wu dinga mił peng mułngii. Molk kin, Krais eim nge oł kun ka wii dinga pei ei kin, yi mił ku, enim wumb pei tonu ongii. 14 Nga sinim kangi ambił noman ełe, ek eipi eipi piik kin, ekii singii. Ei yi mił, noł kanu konu pop topu kin, konu ełe orung orung mani purum. Nga yi mił, ek kend tonmun wu ei, wumb andłam eipi andan tok enmin. Erangin kin, wumb ei epi kun ka oł pałim mił enanmin. Ei nge, enim yi mił enerngii. 15 Ei mon, sinim ek keimi mendpił nipin kin, wumb eipi noman ka ngumun. Sinim pii gii ninjpin wumb nge wu num owundu Krais, eim nge oł kun ka oł ei, sinim ei ekii semin kin, wumb dinga peng kin tonu wangin kin Krais mił mułmun. 16 Krais eim sinim nge peng er mołum. Nga sinim pii gii ninjpin wumb ei, Krais nge ngenj embił mił dambiltpi ende pupun mołmun. Mułamin kin, Krais sinim wumb endeim endeim ni, kongun eipi eipi pendpi ngum. Sinim wumb pei dambiltpin ende pupun kin, Krais nge kongun noman ende sepin

ermin. Ei nge, Krais sinim wumb pei si tikandi kindpi kin, tep er mołum. Ei yi mił erang, Jiisas nge tiłap wumb kin, wumb eipi noman ka ngangin kin, Gos eim tiłap wumb eim ngenj embił mił molk kin, dinga tonu wangin kin, oł kun ka erik mułngii.

Noman Konj Krais Kin Mołum

17 Pe Jiisas owundu nge noman dinga ei nge, na ek dinga endi nimbii end. Enim kunum nga olt endi, wumb eipi torung wumb erik mołmun, yi mił ku, enim yi mulerngii mon! Wumb tiłap eipi wumb ei nge, noman ełe kun ka pinałim ei, wii mił yi erik mołmun! 18 Pe torung wumb tiłap eipi ei, noman ełe emii mił pałim. Enim wumb ei, Gos nge noman konj ei, kunum kunum konj mułmba noman ei, sinenjing. Nimbił erang wumb ei, Gos ek ka piinarik kin, noman tuk dinga peng kin, Gos kin turii puk mołmun. 19 En enim nga singambił kulałmin! En enim noman tuk ełe penj mendpił mołum. Mułang kin, pe wumb ei en enim noman to piik kin, oł kis kanim kanim pei ełmin.

20 Ei nge enim Krais nge oł kun ka oł ei piinenjing. 21 Enim Krais nge oł ei ni, ek enim piik enjing. Erangin kin, enim eim nge oł ei, ekii sik kin, nga enim Jiisas nge ek keimi ei, piinjing ku. 22 Pe enim noman ok nge oł ei, si kindngii. Nimbił erang noman ok nge oł ei, enim kin mołpu erang kin, enim oł kis kanim kanim enjing ei, si kindngii. 23 Enim noman kin, noman tuk ełe, Gos erang kin, am konj mendpił tonu wangłi. 24 Enim Gos noman konj sik kin, Gos eim noman konj mił, yi peng erik mułngii. Pe noman konj yi erang kin, enim Gos kin kun ka mendpił mułngii. Molk kin, eim oł kun ka ei, mił erngii.

25 Pe nga enim ek kend tok ełmin oł ei, nga enerngii mon! Enim wumb endeim ni, ek keimi nipin kin, erpin ngumun. Nimbił erang sinim pii gii ninjing wumb pei ei, Gos na Krais Jiisas nge tiłap wumb dambiltpi se ende kindim. 26 Enim jikii kis pang, piinjing kin, enim noman kis tok piinerngii mon! Enim jikii kis pang piinjing pim kin, enim eni mani ba kunum ei, enim kin mulermba mon! Ba kumb se jikii kis ei, poru nimba. 27 Enim Seisen kin kunum se ngangin kin, enim oł kis endi enerang mon! 28 Pe wu endi ok epi waning siłim wu ei, nga waning sinermba mon! Pe wu ei angił ełe kongun erpi kin, eim ku sipi kin, eim kuni ni, alap ni, epi top erpi kin, nga wumb epi sinałim wumb ei, paki tumba ku. 29 Enim ek kis endi ninerngii mon! Enim ek ka paki tumba ek minj ningii! Enim ek yi nengin kin, wumb eipi paki topu kin, noman ka ngopu kin, ek kun ka nengin kin, wumb ek piingii wumb ei, noman ka ngok erngii! 30 Pe enim Gos Gui Ka kin, noman embin to ngunerngii! Nimbił erang Gos Gui Ka enim kin mułang, Gos nge ek keimi ok nirim mił, enim wumb na nanim nge wumb ei, to tonu kind mundunj. Mundamb kin, Gos Gui Ka enim kin mułang, nga ekii se Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, Jiisas orung opu enim sipi, orung simba kunum ełe, oł kis ya mani mei ełe enmin oł ei, sinim kin pinermba mon; poru nimba. 31 Enim noman tuk ełe, kis piik kin, noman ełe kis piik kin, enim jikii pang kin, wumb eipi kin ek dinga wii tok kin, nga wumb eipi kin ek kis ngok kin, nga noman kis min, ek kis kanim eipi endi enim pim kin, ei si kindngii! 32 Enim nga yi mił ku erngii! Enim enginjing noł kin, noman ka ngok, nga wumb kin oł kun ka wii pałim mił erngii! Nga wu endi enim mołmun konu ełe mołpu kin, nim kin oł kis erim ei, kapłi enim kanik wiik tok kin, eim oł kis ei kindngii. Gos nge Jiisas Krais, sinim oł kis pei kil ngopu, si kindpi, poru nim. Ei yi mił ku, enim wumb eipi oł kis enim kin enjing ei, enim wumb ei, oł kis ei si kindpi poru nimba ku.

5

Enim Gos Nge Oł Kun Ka Erik Mułngii

1 Ei yi erang, enim Gos nge kangi ambił mołmun. Nimbił erang Gos enim wumb eim noman ka ngołum ei nge, enim Gos nge oł kun ka ełim oł yi ku, ekii sik kin, kongun dinga erik mułngii! 2 Enim noman konj ei, wumb eipi noman ka ngangin ei, yi mił ku, Krais Jiisas sinim kin noman ka ngum. Ngang kin, eim kołpu kin, noman

konj ei kindpi kin, sinim wumb paki topu, Gos kin kułmał mur ka wii mił topu kin, Gos Krais kanpi kin, kan ka wii kenim.

3 Nimbił erang enim Gos nge wumb mołmun. Mołmun ei, enim ya mani mei ełe ół kis kanim kanim amb eipi kin, ół yi mił si kindngii! Wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin ół ei ni, ół penj tui kun pinałim ół ei ni, yi enerngii, mon! 4 Enim ek kis penj ninmin; nga ek wii pułe pinałim ek ni, nga ek kun pinałim ek ei, pei ninmin ei ninerngii mon! Ba enim yi mił erik kin, enim Gos kin ek ka nik ngungii. 5 En enim ei kan kun erngii! Enim mei noman ół kis epi kanim kanim wumb kin ni, ei ół kun pinałim mił ni, nga wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin ei nge, gos kend mił epi sik, erik enmin. Wumb yi mił enjing kin, wumb ei Krais kin, Gos tep er mołmbuł konu ka wii tuk ełe, punerngii mon!

6 Enim kan kun erik mułngii! Wumb ek kend tok, nga ek wii pułe pinałim ek endi enim kin ningii; ba wumb ei nge, ek ei ekii sinerngii mon! Nimbił erang epi ei nge, Gos pupuł kis wumb ei kin, tonu omba. Wumb ei, Gos kin buł ngok kin, ekii sinenjing. 7 Yi mił pim kin, enim wumb ei kin, epi endi enerngii mon ku! 8 En enim ok, noman tuk ełe emii peng ół kis er mulnjung; ba akip enim Krais Owundu nge wumb tonu onjung kin enim Jiisas kin dambiltik ende pu molk kin, pe nga enim noman tuk ełe tiłang pałim mił, kapłi enim ół kun ka ei, yi mił ku erngii! 9 Pe enim noman tuk ełe, tiłang yi erang ei, kuni mong ka wii pei, yi mił tonu omba. Wang kin, enim ół ka ni, ół kun pałim ół ni, nga ek keimi ół pei yi erngii! 10 Enim nipe epi endi enim noman ełe, ermin ni erngii ei, Krais Owundu nge eim noman pałim yi mił erngii! 11 Nga wumb epi wii endi pułe pinałim epi ełmin ei nge, enim enerngii mon! Nimbił erang epi ei, ół kis emii pałim mił, kun pinałim yi erngii mił ei, ekii sik enerngii mon! Ba enim torung ół ei nge tiłang pałim ełe, tu wangin erngii! 12 Ei epi koi erik enmin ół ei, sin ek ninmin ei, am singambił kultmun! 13 Ba Jiisas nge ek ka tiłang mił, wumb ół kis kanim kanim enjing ei, si peni ełe tor wang kin, epi ei wumb keningii. En enim ełmin ół ei, konu peni ełe andan tang kin, wumb pei keningii. 14 Nipe ół kis epi peni ełe tor omba ei, emii pinermba mon; ba ei tiłang erang mułmba. Ei mił peng kin, eim ek yi mił nirim,

“Enim or pałmin ei, pinerngii! Enim angk konj kindik mułngii! Nga enim wumb kułii ei, angk tonu ok, konj mułei! Mułangin kin, Krais enim tiłang ngumba.”

15 Enim er mołmun ół ei, enim kan kun erik mułngii! Enim wumb noman kun pinałim wumb ełmin ół ei, enim yi enerngii mon! Enim wumb noman ka wii pałim mił, ół ei erngii! 16 Enim kunum kunum pei sałim mił ei, ół ka erngii! Nimbił erang akip kunum ełe, wumb ół kis enmin. 17 Yi mił peng kin, enim wumb noman kun pinałim wumb mił, yi enerngii mon! Ba enim kur keningii ei, nipe epi endi Owundu nge noman ełe pałim mił, yi erngii!

18 Enim noł wain nunerngii mon! Nok kin, enim noman ei wulu pang kin, enim ół kun pimba mił enerngii mon! Ba enim noman tuk ełe, Gos Gui Ka piki to mułmba. Mułang kin, enim ół kun ka pimba mił erngii. 19 Enim Gos ek ka nik kin, wumb eipi ngungii. Ngok kin, Gos ek nik golang kindik, Gos Owundu embe ambił tonu kindik, Gos Gui Ka giisa ni, mingał kepii kin tok, golang nik ei, enim noman tuk ełe, ka ka piik kin, Gos Owundu ngungii. 20 Kunum kunum Ernjpin Gos sinim kin epi ka wii kanim kanim pei ngum. Ngang kin, sinim Gos kin noman ka wii piipin ngumun ei, Krais Jiisas nge embe ełe ngumun.

Wu Amb Simba Nge Ek

21 Wumb eipi en enim ningii ek ei piik kin, ekii singii. Nimbił erang sinim Krais nge wumb, eim noman pałim mił ermin.

22 Amb enim wenjing noł ningii ek ei piik kin, ekii singii. Yi mił erik kin, Krais Owundu kin ekii sik erngii ku. 23 Wu endi ei eim ambim kin tep er mołum ei, yi mił ku Krais ei eim nge tiłap wumb kin tep er mołum. Mołpu kin, eim tiłap wumb ei, eim ngenj endeim kin, kołpu sipi, orung simba

nge om. 24 Nga embnjing noł, en enim
wenjing noł ningii ek kanim kanim pei ei,
am ekii singii. Sik kin, yi mił ku, Gos nge
tiłap wumb ei, Krais nge ek ka ei pei, ekii
singii ku.
25 Wenjing noł, enim embnjing noł kin,
noman ka piik ngungii! Yi mił ku, Krais
nge wumb tiłap ei, noman ka piipi kin,
eim kołpu eim noman konj wumb ngopu
paki tum. 26 Yi mił erang, Krais eim nge
tiłap wumb sipi kin, eim ek ka ełe oł kis kil
ngopu kin, noł pendpi ngum. Yi er ngopu
kin, eim nge tiłap wumb sipi kin, Gos kin
kindim. 27 Eim yi erang kin, en enim konj
mendpił mułngii! Molk kin, oł kun ka
minj erik, oł kis ei enerngii! Enerangin
kin, eim ningił ełe, kan ka wii mendpił
mił kenmba. Kanpi, yi mił erpi, eim nge
tiłap wumb ei, kun ka wii mił sipi kin, eim
kin tuk simba. 28 Wu en enim nge ngenj
noman ka ngok kin, kaimb sik ngonmun
ei, yi mił, en enim nge embnjing kaimb
sik kin, noman ka piik, ngungii! Wu nii
endi eim ambim kaimb kułpu kin, noman
ka ngumba ei, eim nge ngenj kaimb kułpu,
noman ka yi ku ngołum. 29 Yi mił erang,
wumb endi eim nge ngenj kis piipi kin,
noman ngunałim min, oł yi enałim mon.
Yi ermba mił, eim kuni ngopu kanpi kin,
ka er kun er si mołułum. Nga Krais nge
wumb tiłap yi mił ku ełim. 30 Nimbił erang
sinim Krais eim nge ngenj to dambiltpi se
ende kindim. 31 Ei yi mił, Gos eim nge
ek ka yi nirim puł yi mił peng kin, “Wu
eim nge arim mam tał wakin topu, ambim
kin okuł ende punguł ei nge, wumb tał eł
ełip ende mułnguł.” 32 Gos ek ka ełe ei, ek
ekin owundu endi, ek keimi ni tor kindim.
Na yi mił, ni piinj pułe ei, Krais kin eim
nge wumb tiłap ende mołum. 33 Ba ek ei
nge, enim kin ninim ku. Enim pei endeim
endeim ni wenjing noł, kaimb sik, noman
ka ngok, embnjing ngungii ei mił, en enim
ngenj ełe kaimb sik, noman ka ngok ełmin
mił. Nga enim embnjing pei wenjing ek
ningii ek ei, ekii sik kin, enim wenjing
embe ambił tonu kindik, yi erngii.

6

Kangi Ambił Ni Menjing Ernjing Nge Ek

1 Kangi ambił, enim menjing ernjing ek
ei piik kin, ekii singii! Nimbił erang, ei
oł kun ka peng kin, Krais eim noman to
piinim mił yi erngii! 2 Enim kangi ambił,
menjing ernjing, nge embe, ambilk tonu
kindik kin, nga noman ka ngok yi erngii!
Ei Gos lo ek kumna ek dinga nirim mił
pałim. 3 Yi enjing kin, enim kun ka molk
kin, nga enim ya mei ełe kunum kinan
molk pungii.
4 Ernjing enim kingenjing noł kin, enim
oł noman embin tui kunum kunum eran-
gin kin, jikii pupu, kis piingii oł ei, enerngii
mon! Ba oł yi enarik kin, enim kingenjing
noł ei, Krais nge oł kun ka andan tungii.

Kongun Wii Ełmin Wumb Kin Kongun Tep Ełmin Wumb

5 Enim kongun wii ełmin wumb ei,
kongun tep wu ek nimba ek ei ekii sik
kin, noman ka ngok, ei mund mong tok,
kongun dinga kindik erngii. Erik kin,
enim noman tuk ka piik enmin mił, yi
ku erngii! Enim kongun ei erik ełe nge,
enim Krais kin kongun mił erngii! 6 Enim
kongun tep wumb enim kanik kin, tep er
mułngii kunum ei mendpił, kongun ermin
ni piinerngii mon! Ba yi ku, enim Krais
nge kongun erik kin, Gos eim erngii ni
noman peng piinim mił, yi erik kin, eim
noman tuk ełe pei kongun wii erik mułngii
ku. 7 Enim kongun wii erik kin, noman ka
ka piik erngii! Enim kongun yi mił erngii
ei erik, ya mani mei wumb mendpił ngu-
nanmin; ba sinim nge Owundu ngonmun.
8 Enim piingii ei, Jiisas Owundu enim wu
endeim endeim ni kumep ngumba. Ngang
kin, enim kongun kumep sinjing wumb
min, kongun wii erik kin, kumep sinenjing
wumb ei, kongun ka erngii! Wumb ei pei
pei, yi mił singii.
9 Enim kongun tep wumb kunum
kunum oł kun ka pimba mił erik kin,
enim kin kongun wii er ngonmun wumb
ngungii. Enim wumb kin kongun embin
tui ngok kin, oł dinga enerngii mon.
Nimbił erang enim piinmin ei, enim
kongun wii enmin wumb ei ni, kongun
tep wumb ei ni, tep wu endeim mendpił
ei tonu epin konu ełe mołum. Eim wumb

endeim endeim ni mok tumba ei eim ende mił mok tumba.

Gos Nge Dinga Opu Ełmin Kumb Tepii

10 Ek ni poru nip nind! Enim Krais kin ok ende puk dambiltik molk, dinga singii. Nimbił erang eim noman dinga owundu sałim. 11 Pe enim Gos opu erngii epi kanim kanim pei ngumba epi ei, tapik sik se endngii. Ei nimbił erang, enim Seisen wu kis enim kin, ek kend topu ermba kunum ei, enim dinga angk kin, eim kin opu orung erngii. 12 Ei sinim mei wumb kin, opu orung enanmin mon. Ba sinim opu orung kindpin gui kis ei, tonu epin konu ełe ni, ya mani mei ełe mołmun. Nga tep erpi, noman dinga sep kin, dinga kis emii enim konu ełe mołum, gui kis pei ombu ei sinim kin opu orung enmin. 13 Nimbił erang enim akip Gos nge opu epi ngumba ei, si tapik mułngii. Nga kunum endi, epi kis tonu omba kunum ei, enim kapłi dinga angk kin opu orung wu enim tumba ermba kunum ei, eim kamb mani kindngii. Nga ekii se, opu er poru ningii kunum ei, enim angk kin, dinga puk engingii.

14 Enim oł kun erik engingii ei, Gos ek ka keimi pii gii dinga nik, mum tulan mił, kend ełe talk kin, nga oł kun ka erik erngii ei, kumb tepii mił enim pepił ełe tepngii. 15 Nga enim simb ełe simb kum mundngii mił ei, Gos nge ek ka emin ni tor kindngii ei, yi mił er kun er mułngii. 16 Kunum kunum enim pii gii dinga peng ełe, kumb tepii mił, ambilk si endngii ei, yi mił erik kin, enim opu mong ei dup mił seng kin, Seisen wu gui kis eim tumba ei, enim si tor sengin kindngii. 17 Gos sinim sipi orung simba ei, sinim peng ełe, peng kon mił epi ei, si mundmun. Nga Gos ek ka ei, Gos Gui Ka tui jik mił ei, ambił gii nik mułngii! 18 Oł ei pei erngii ei, Gos kin kii sik ngangin kin, enim paki tumba. Enim kunum kunum pei, Gos Gui Ka enim andan tumba kunum ei, enim prei erngii! Yi mił peng kin, enim kunum kunum or pinarik, konj molk kin, prei erik, kan kun erik mułngii. Nga enim Gos nge wumb kunum pei, prei erik kin, dinga ngok mułngii. 19 Yi ku, enim na kin prei erik kin, Gos ngungii. Ngangin kin, Gos na eim nge ek ka nimbii ei, gupu aki topu seng kin, mund mong tunermbii. Gos ek ka koi erpi peng kin, wumb piinanmin ek ei, na nip tor kindamb kin, piingii. Enim prei erangin kin, na ek kun pimba mił nip ngumbii. 20 Pułe yi mił peng, na Gos nge ek se andiłmin wu, eim ek ka ni tor kindmbii. Ei nge na kongun ełe enj ei, konu kan ngii ełe peł. Enim na kin prei erik, Gos ngangin kin, na Gos ek ka ei, mund mong tunarip kin, dinga ni tor kindip nimbii ek ka ei, nip minj mułmbii.

Poru Nimba Ek

21 Wu Taikiikis sinim enginjpin wumb noman ka ngołmun ei, eim kin Krais nge kongun ka ełim wu ei, na kongun ei mił, na moł mił ek ei ni tor kindpi enim ngumba. 22 Ei yi mił, na wu ei enim kin kindind. Wu ei enim kin sin enmin oł pei ei, enim kin ni tor kindang piingii. Piik kin, enim noman tuk ełe, dinga ka seng kin, mułngii.

23 Erinjpin Gos kin, Gos Krais Jiisas Owundu kin ouni, sinim enginjpin noł pei kin, noman emin ka sepi kin, nga noman ka seng kin, nga pii gii dinga peng kin, ngang singii. 24 Pe Gos nge noman ka eim wumb nii endi Owundu Krais Jiisas kin noman ka ngungii ei dinga ka ei ekii poru ninermba.

Pol Mon Pilipai Wumb Połpu Kindim

Pol Pipe Połpu Pilipai Wumb Mulnjung Konu Ełe Kindim

1 Pol kin Timosii teł Krais Jiisas nge
kongun wu mołpuł kin, pepe ei połpuł
kin, enim Gos nge wumb Pilipai konu ełe
wumb mołmun. Enim Krais Jiisas kin
dambiltik ende puk mulnjung wumb ei
ni, tep er mołułmun wumb ni, men ngii
kongun ełmin wumb enim pei sił pipe ei
ngopuł kindmbił.
2 Sinim nge Erinjpin Gos ni, Owundu
Jiisas Krais ouni enim kin noman emin
wii enim ngang kin, enim noman emin ka
seng mułngii.

Pol Noman Ka Piipi Gos Ngum

3 Kunum kunum ełe, na enim kin piip
kin, Gos kin noman ka piip ngoł. 4 Na
enim kin kunum kunum Gos kin prei erip
kunum ei, na ka piip ngond. 5 Nimbił
erang enim na Gos kongun enjingił mił,
kumb se paki toł ni, pe paki tumun ku.
6 Yi mił erang, na piip poru nind ei, yi
mił pałim. Gos enim noman tuk ełe kin,
kongun ka wii enim kin pułngun mondpu
erim. Gos eim kongun ei, erpi pang kin,
Jiisas Krais kunum Owundu simba kunum
ei, poru nimba. 7 Pe na noman yi mił
piip kin, enim ngond ei, kapłi kun ka minj
mołum. Nimbił erang na enim kin noman
ka ngoł. Ei yi mił, enim pei Gos nge noman
ka ei, na kin ngum ei, enim pei na kin
noman ka ouni sinjing. Kunum tał pei, na
kan ngii ełe mult kunum ei ni, kunum ei
na Gos ek ka ni tor kindip ełe nge, dinga
angip endinj. Kunum ełe, enim na kin
ouni erik kin, paki tok mulnjung. 8 Gos
mendpił eim kanpi piinim ei, na ek keimi
mendpił nip, yi mił ngond. Na noman
dinga kindip op kin, enim kenmbii ni piip
mił piinand mon. Na noman ka ngołum oł
ei, enim kin ngop ełe, Jiisas Krais na kin
ngum.
9 Na enim kin Gos prei erip kin, kii sip
ngop ei, yi mił, Na prei erip kin, enim nge
noman ka wumb kin ngołum oł ei, dinga
tonu ok, nga enim noman ka wii keimi ni,
oł kun ka ełmin oł ei piik kin, kun erngii
ku. 10 Ei mił, en enim kapłi oł kun ka ełmin
oł ei, mok tok kin, piik kun ka mendpił
erngii. Nga Krais omba kunum owundu
ełe, enim Krais ningił ełe, oł kun ka wii
molk kin, oł kis endi enim kin mulerngii
mon. 11 Mułangin kin, Krais Jiisas eim
enim kin oł kun ka ei, enim andan topu
erang kin, oł kun ka oł ei, enim noman tuk
ełe kin, am piki top mułmba ei mułang kin,
enim Gos nge embe ambił tonu kindngii ei,
am ei tonu pupu pimba.

Pol Kan Ngii Ełe Pim Ei, Gos Ek Ka Paki Mił Tum

12 Engnan noł! Na noman piip mił
ei, enim piingii ei, oł embin tui na kin
tonu om ei, ek ka nge andłam ei, ondu
ngunerim mon! Ei ek ka ei am pengłi;
wumb piinjing ni, oł yi mił erim. 13 Oł yi
mił erim ei, Sisa ngii ełe tep er mołmun
wumb, opu wu ombu ni, nga wumb eipi
pei ya mołmun wumb ei, na Jiisas Krais
nge kongun wu ełe nge, kan ngii pir ei,
wumb na piinjing ku. 14 Wumb ombu, na
kan ngii pinj ei, piik kin, poru ninjing. Yi
erang, enginjpin noł kombur pei, Owundu
kin pii gii ninmin ku. Nga en enim nge
noman ełe dinga sik kin, mund mong ei si
kindik kin, am Gos nge ek ka ei, am nik
dinga kindik endnjing.

15 Keimi, wumb kombur na embe
punum nik kin, na kin noman kis piinjing.
Piik kin, na to mani kindmin nik enjing. Pe
oł ełe nge, Krais eim ek ei ni tor kindnjing.
Nga wumb kombur na Pol kin, noman
ka piik ngok kin, Krais nge ek ka ni tor
kindik kin, paki tok ełmin ku. 16 Nga wu
ombu piinmin, na ya kan ngii mołup kin,
dinga kindip, opu orung mił erip, Gos nge
ek ka dinga ni tor kindip mił ei piik kin,
na noman ngonmun. Ngok kin, ek ka ei
ni tor kindiłmin. 17 Ba wumb kombur en
enim nge embe eł nge, piik niłmin. Nga
Krais nge ek niłmin ei, noman kun pałim
mił ei, ni tor kindnałmin mon. Na kan pir
ek embin tui ombu tui mił, nik tuk kindik
kin, oł yi mił ełmin.

18 Pe nga ei epi nipe? Ei minj oł pei ełmin
ei, oł keimi mendpił min, oł kend yi mił
ełmin ku. Ei nge nik kin, Krais nge ek ka
ei, nik wumb ngołmun. Oł ełe nge na ka
piind. Ei am ka minj piimbii.

Pe Na Konj Muls Kin, Krais Kin Ouni Mułmbii

19 Nimbił erang na piip poru ninj ei,
enim kunum kunum prei erik kin, na paki
to ngołmun. Ngangin kin, Jiisas Krais nge
Gui Ka ei nge, dinga na ngołum. Pe na
piind epi ei, tonu onum ei, na paki tang
kin, na am ka wii mułmbii. 20 Pe yi mił
erang kin, epi ei tonu omba ni, ka piip
moł ek ei, ek ka wii tonu omba ełe nge,
kui er moł. Ei tonu wang kin, ei nge na
ek nip tor kindinj na singambił kulermbii
mon! Ermbii oł ei yi mił, na nam eł oł ei,
yi ku, erip mułmbii. Mułamb kin, pe na
konj mułmbii kunum min, kułmbii kunum
ei, na nge ngenj ei, Krais nge embe ełe
tonu omba. 21 Keimi, na nge noman ełe
yi mił pałim. Pe na noman ei konj ka pep
nim kin, na Krais nge embe ambił tonu
kindmbii ei kapłi. Ba pe, nga na kuls kin,
na epin konu ełe noman konj simbii ei, ka
wii mendpił. 22 Nga na ya mei ełe konj
muls kin, na kongun end kongun ei, epi
keimi tonu omba. Ba na nipe andłam endi
ekii sip ermbii ei, na piinand. 23-24 Na nam
noman tuk ełe tał pałim. Na kołup pup kin,
Krais kin epin konu ełe ouni mułmbii ei,
am ka wii. Ba na enim kin ya mei ełe muls
kin, ei nga na enim paki tumbii ei, ka wii
ku. 25 Na pii gii dinga nip kin, na piip poru
ninj ei, nga na enim kin ouni mułup kin,
enim paki tamb kin, enim pii gii dinga nik
kin, ka wii piik mułngii. 26 Yi mił pałim ei
piip kin, na nga op enim kin ombii. Nga
enim na kin ka piik kin, Krais nge embe
ambił tonu kindngii.

Pilipai Wumb Enim Pol Kin Tep Tok Ende Pu Molk Opu Erngii

27 Ba enim andłam endngii oł ei, am kun
ka erik andik kin, Jiisas Krais nge ek ka ełe
mił, ekii sik wumb eipi andan tok, yi mił
erngii. Nga na op enim kenmbii min, nga
na enim kin onermbii min, ei epi wii mił,
ba na enim nge ek ei piimbii ełe ei, enim
noman ende sek kin dinga angk mułangin
kin piimbii. Molk kin, noman ende sek
kin, wumb paki tok, kongun dinga erik yi
erangin kin, Krais nge ek ka ełe, pii gii
dinga nik mułngii. 28 Na piimbii end ek ei,
enim nge opu orung wumb ek endi ningii
ei, mund mong enenjing. Pe enim mund
mong enenjing kin, pe wumb en enim
piingii ei, en enim dup konu kis ełe ngenj
kumbii kis singii. Ba Gos enim andan yi
mił tumba ei, Gos eim erang kin, enim sipi
orung simba. 29 Nimbił erang Gos enim
Krais nge kongun ka erngii nipi kin, enim
noman ka ngum. Enim Krais kin pii gii
ningii nge nip kin, eim dinga ełe mendpił
ngunerim mon; ba enim Krais nge embe
ełe, ngenj kumbii singii nipi kin, enim eim
dinga ngum ku. 30 Na pii gii ełe nge, ok opu
dinga erir ei, enim kenik. Pe nga na opu
end mił ełe nge, ei enim piinmin. Pe enim
piinmin ei, na opu end mił oł ei, sinim ouni
tep topun er mułmun.

2

Sin Sinim Nge Noman Ełe To Mani Kindpin Enginjpin Noł Noman Ngumun

1 Pe enim Krais kin mołmun ei eim kin,
noman tuk ełe dinga siłmin min? Pe enim
eim noman ka sik piik kin, enim noman
emin ka mołmun min? Enim Gos Gui Ka
nge noman konj ełe, ende mołmun min?
Nga enim wumb eipi kin noman ngok,
kaimb sik, yi ełmin min mon? 2 Pe yi
mił pim kin, pe enim na kin noman ka
mendpił piik ngungii ei nge, tonu omba
oł yi mił pałim. Enim noman ende sik
kin, wumb eipi kin noman ka ngok ei, oł
endeim mendpił pimba. Peng kin, noman
ende sek mułngii. 3 En enim noman ełe,
embe wii ambił tonu kindnerngii mon!
En enim noman ełe, to mani kindik kin,
nga wumb eipi nge embe, to tonu kindngii
wumb ei, ka wii ni piik erngii. 4 En enim
nge noman ełe epi ei mendpił, tep er
mulerngii mon! Ba enim wumb eipi nge
noman ełe, epi ei tep ka er mułngii ku.

Krais Eim Embe To Mani Kindang Kin Gos Eim Embe Ambił Tonu Kindim

5 Krais Jiisas nge noman endeim sirim
mił ei nge, enim noman ende yi mił mend-
pił singii.
6 Kumb ok, Jiisas Gos kin ende mendpił
multum. Ba Jiisas eim Gos nge noman
dinga tep er mołum oł ei nge, dinga ambił
gii ni piinerim mon. Eim Gos kin ekii sipi
kin, mandring mułum. 7 Mon! Eim nge
oł dinga ei si kindpi kin, nga eim mei wu
mił mani om. Opu kin, eim kongun wu
wii mił, yi er mułum. 8 Wumb kenjing
ei, eim mei wu mił mendpił mułum. Eim
nge noman ełe embe ei, to mani kindim.
Kindpi kin, Gos nge noman ełe ekii sipi
erim. Oł yi nge pepi pang kin, eim kułum
kunum ei, poru nim. Pepi pang kin,
keimi ond peri ełe kułum. 9 Kułang ełe
nge mendpił, Gos Jiisas nga konj sipi kin,
eim to tonu mendpił kind mundum. Nga
Gos eim embe ka wii mendpił endi ngum
ei, wumb nge embe pei to mani kindim.
10 Kindrim embe ei, Jiisas pa nipi ngum.
Ngang embe ei, tonu epin konu ełe wumb
ni, ya mei ełe wumb ni, mei mandring
ełe wumb ni, wumb ni pei, Jiisas eim
endeim ambił tonu kindngii. Kindik kin,
nga mong gopsing pii polk kin, eim embe
ełe ek ka nik kin, eim nge embe ambił tonu
kindngii. 11 Wumb pei gupu ełe ek yi mił
ningii. “Jiisas Krais ei Owundu,” pa ningii.
Yi mił nengin kin, Erinjpin Gos nge embe
ei am tonu ba.

Enim Tiłang Mił Tuk Wumb Pei Kin Mułngii

12 Kapłi, na nge wumb puł ei yi mił, ok
na enim ek ninj ekii sinjing ei, pe yi mił
ku erngii. Na enim kin muls kunum ełe,
enim epi erngii ek ei ninand mon! Ba pe,
na konu turii moł kunum ełe, enim na
ek ekii sik kin, am oł yi nge erngii. Gos
enim sipi orung sim ei nge, mund mong
erik kin tungu erngii. Yi erik kin, kongun
dinga erik mułangin kin, Gos enim noman
konj ka epi enim ngumbii nirim epi ei,
ngang singii. 13 Enim piinmin ei, Gos enim
noman tuk ełe kongun erpi mołum. Nga
Gos eim noman ełe, enim noman tuk ełe
kindim. Kindang kin, nga Gos eim noman
pałim mił, yi kongun erik mułngii. Yi erik
mułangin kin, Gos enim kan ka kenmba.
14 Enim epi pei enmin oł ei nge ek mił
enmin oł ei ni, kis piik, kii sik enmin oł ei
ni, pei si kindik kin, er mułngii. 15-16 Yi mił
erang, enim oł yi mił erik kin, enim kun
ka mułngii. Nga pund mong endi, enim
kin pinermba mon! Enim Gos kingam noł
mendpił mułngii. Nga enim noman tuk
ełe, orpuł mił endi pinermba mon. Enim
ek wumb noman konj ngołum ek ei, ambił
gii nik mułngii. Ei molk kin, wumb tiłap
eipi pii gii ninenjing wumb ełe, enim tuk
molk kin, dup mił tiłang erang kin, ya
mei ełe wumb oł kis ełmin wumb ei, kin
mułngii. Mułangin kin, nga Krais Owundu
tonu omba kunum ei, na enim kin pei ka
piimbii. Piip kin, na noman ełe yi piimbii
ei, na kongun wii mił erip kin, nga nam
nge dinga ei, wii mił kindip ermbii mił
mon!
17-18 Enim nge pii gii ei, Gos kin kułmał
kałiłmin mił yi pałim. Nga kułmał kałiłmin
poru nimba epi ełe, noł wain bein tołmun.
Yi peng kin, na miyem ełe, noł wain mił
bein tok, enim kułmał kałiłmin poru nimba
erang bein tok kin, tonu kindnjing pim
kin, ei epi wii mił. Ei na ka piimbii. Keimi,
na enim kin ka piip ngumbii. Nga enim
yi mił ku, ka piingii. Enim na kin ouni ka
piipin mułmun.

Timosii Nge Ek

19 Ba na Jiisas Owundu pii gii ninj kin,
kapłi Jiisas eim noman ełe yi piim kin,
kunum olt mon, na Timosii kindamb kin,
enim kin omba. Nga Timosii orung opu,
enim ek na kanpi neng piimbii. Piip kin,
na ka piimbii. 20 Na nge wu Timosii mił,
nga wu endi mulałim mon! Eim na kin
noman ende sep ngołum. Ngopu kin, eim
nge noman tuk ełe enim paki tumbii ni
dinga piiłim. 21 Wumb eipi pei, en enim
noman ełe epi ei, minj tep ka er mołułmun.
Molk kin, Jiisas Krais nge kongun ei, tep
ka enałmin mon. 22 Ba enim wu Timosii
ełim oł ei piinmin. Timosii eim oł kun ka
ełim wu. Eim na Krais nge ek ka kongun
erir konu ełe, eim na paki tołum wu. Ei
eim yi erim ei, wu endeim kingam ei, eim
arim paki tołum mił, Timosii na kin yi ełim.
23-24 Pe na kan ngii ełe tor op piip kin,
na Timosii kindamb kin, enim kin sikir

omba. Pe na pii gii nind ei, Jiisas Owundu eim andłam endi top simba. Nga kunum aninga kopur na yi ku, mołup kin, nga enim kin ombii.

Wu Epaproraisis Nge Ek

25 Na nam piip kin, wu Epaproraisis kindamb kin, enim kin omba ei, sinim nge enginjpin. Na kongun ende wu ei, sił opu ende ełmbił wu. Ok enim eim kindangin kin, na kin opu ei, enim nge men ek niłim wu ei, na paki tołum. 26 Eim nge noman ełe, enim kin opu kenmbii ni piipi kin, noman embin topu mołum. Eim ening pałim enim piinmin ei nge, eim noman embin to piinim. 27 Keimi, ok eim ening pim. Peng kin, eim kułmba mandi erim. Ba Gos eim kin kaimb sim. Ba Gos eim kin mendpił, kaimb sinerim mon! Gos na kin kaimb sim ku. Gos eim oł embin tui ei, na kin pei tonu omba ei, mon ni piipi kin, na paki tum. 28 Yi mił ku, na nam noman ełe, na Epaproraisis eim kindamb wang kin, enim nga kan ka kanik piingii. Ka piyangin kin, nam noman embin ei, aninga mani mił ba ku. 29 Gos Owundu kin ka piik ngok kin, wu Epaproraisis omba nge, ka piik sik kin, enim eim kin noman ka piingii. Wu yi nge, enim embe ambił tonu kindngii. 30 Wu ei, Krais nge kongun er pupu kin, kułmba mandi erim. Eim konj mułmbii ni piinerim mon! Eim kongun ei piipi kin, enim kapłi na paki tunenałangin kin, eim ni piipi kin, na kongun paki topu poru niłang.

3

Krais Kin Pii Gii Ninim Wu Ei Wu Kun Ka Mendpił

1 Angnan noł! Na ek ei yi mił połup poru nimbii end. Enim Jiisas Owundu kin noman ka piingii. Na pipe ei nga polt ei nge, na noman embin topu poland mon. Nimbił erang na pipe nga ei, połup enim ngond ei, na enim kin paki top ngond. 2 Wumb kung owu mił, oł kis kanim kanim ełmin wumb mołmun ei, enim kanik kun erik mułngii! Nga wumb ei nge, lo ek ekii sik kin, ngenj kopsik ełmin wumb ei enim kanik kun erik mułngii! Wumb ei ngenj kopsik ełmin oł ei, andan tonum wumb ei, Gos nge wumb. 3 Ba sin sinim noman tuk ełe Gos nge Gui Ka ełe mułang kin, sinim andan topu kin, sinim Gos nge wumb mołmun. Yi mił Gos embe ambił tonu kindpi kin, nga Krais Jiisas kin ouni embe ambił tonu kindmin. Sinim ngenj kopispin oł ei, sinim nge pii gii ei, paki tunanim mon. 4 Pe na nge noman ełe yi pim kin, ngenj ełe oł ei, na Gos sipi orung simba nge andłam endi sałim ei, na kapłi paki tumba. Nga wumb kombur ngenj ełmin oł ei, sin kapłi paki tumba ni, pii gii ninmin ku. Ba na nam noman ełe, am mendpił, yi mił to piimbii. 5 Piyamb nimbił erang kunum angił orung nga tekliki o pang kin wumb kombur na ngenj kopsik. Na Esrel nge wu. Na Benjamin nge tiłap wu moł. Eipru wumb ei na miyem ende. Na lo ek ei, na am keimi ekii sił wu. Ba oł ombu ei nge, na Gos sipi orung sinermba mon. 6 Gos nge kongun ełe, na dinga kindip kin, ekii sip enj. Na Gos nge wumb ei, oł embin tui ngop endinj. Nga yi ku, na wu endi na lo ek ekii sił im min, nip kii simba ei, na mong endi pinermba mon. 7 Ba epi pei sałim ni, na embe ambił tonu kindngii ei, epi wii mił ni piind. Nimbił erang, Krais mendpił mołum ni piind. 8 Jura wumb oł ei nge, na piip ninenj mon. Nimbił erang Krais Jiisas eim na nge Owundu mołum ei na piind. Pe na ni piind ei, Krais kin pii gii nipin enmin ei, keimi ni piind. Na Krais nge oł ei ekii sił. Sip kin, oł eipi eipi pei si kindip, epi pei ombu, epi moł wii mił, ni piind. Yi erip kin, na Krais eim, am ambił gii nimbii ni piind. 9 Pe na Krais kin dambiltip ende pup moł. Lo ek ełe, na wu kun ka eł wu nimba ei, na piinermbii mon! Nam oł yi nge eł, embe kun ka piimba ni piind. Piip kin, Krais kin pii gii nind ełe nge, Gos eim na pii gii nind ei, eim na wu kun ka nimba. 10 Na Krais am pii pol tumbii. Nga eim angpi konj tonu om. Kunum ełe, na Krais eim nge dinga ei, na kenj. Na eim nge dinga ei, pii pol tumbii ni piind. Na Krais eim kin ende pup kin, eim ngenj kumbii sinim ei, ouni simbii ni piind. Eim Gos kin ekii sipi, piipi kultum epi ei nge, na eim piip kin, yi ku ermbii ni ambiłip gii nip moł. 11 Na dinga kapłi erim kin, na oł yi

mił erip kołup kin, nga tukpu ełe, nga op konj pup kin, Krais kin epin konu ełe bii ni piind ku.

Pol Eim Sikir Pupu Kin, Epi Ka Wii Ok Siłim

12 Na yi mił ni piinand. Nam Krais nge ełim oł kun ka pei sip poru ninand mon! Ba oł ei nge, na kongun dinga erip ambił gii nip moł. Yi erang kin, Krais Jiisas eim yi mił erpi kin na ambił gii nip mołum. 13 Engnan noł! Krais nge oł ei, sip poru nip moł ni, piinand mon. Ba na noman endeim mendpił pałim. Na oł ok nge kanim kanim pei enj ei, si kindip poru ninj. Si kindip kin nam kongun dinga erip ekii se, epi ka wii tonu omba epi ei, simbii ni piip end. 14 Na andłam dinga sikrił ei nge, sikir pup kin, epi ka wii ei yi mił, Krais Jiisas nge noman konj ka wii ełe mendpił, simbii ni piind. Nga epi wii endi mon. Gos Krais kin na wii topu sipi kin, orung sim ei, na epin konu ełe tonu bii ni, wii topu sim.

15 Pe sinim nge noman ełe, Gos kin noman dinga Gos nge wumb mendpił mił pim kin, pe na ek ninj mił ei, ekii singii. Ba enim noman endi eipi pim kin, pe Gos eim enim noman ełe, kapłi andan topu kin, er kun ermba ku. 16 Ba sinim Krais nge oł kun ka wii sinjpin oł ei, am ambił gii nipin mułmun.

17 Engnan noł! Enim pei na end mił oł ei, pei ekii sik, erik poru nei. Nik kin, wumb oł kun ka yi nge enmin ei, kanik kun erik kin, enim oł ei ekii sik, yi er mułngii ku. 18 Na ok, enim kunum kunum kanip ek ninj ek ei, nga enim kanip nind ku. Pe na ningił ełe ke nind. Wumb pei Krais nge ond peri ełe kułum ei, wumb opu orung mił enmin. 19 Wumb ei, en enim nge ngenj noman ełe, gos mił to tonu kindmin ni, yi piinmin. Wumb oł singambił pałim epi ei, en enim noman ełe, ka ka piik enmin. Erik kin, nga mei ełe epi kis ombu, noman to piik er andinmin; ba wumb ombu nge, dup konu ełe, ngenj kumbii dinga singii. 20 Ba sinim, epin konu nge, wumb mendpił mołmun. Owundu, Jiisas Krais tonu epin si kindpi kin, mani mei ełe omba nge, enim kui er mołmun. Mułangin kin, opu eim sinim sipi, orung simba ei nge, sinim kui er mołmun. 21 Pe nga Krais opu kin, sinim nge ngenj wii ei erang kin Krais nge ngenj konj ka wii, yi mił simba. Seng kin, sinim Krais nge tiłang owundu ei mił, sipin mułmun. Nga eim nge dinga ełe erang kin, epi pei ei, eim kin mandring mułangin kin, eim tep er mołum.

4

En Enim Noman Ende Sek, Noman Ka Piik, Noman Ka Singii

1 Angnan noł! Krais nge oł yi mił pałim ei piik kin, enim Jiisas Owundu kin dinga angk mułngii! Na ek nind mił mułngii. Na enim kin noman ngoł. Ngop kin na enim kin kaimb sił, nga enim na kin noman ka piik ngangin kin, enim na nge noman ka puł mił, wumb ka mołmun.

2 Ełip Yuoriya kin Sindikii ełip amb tał ełip piyeł. Ełip Jiisas Owundu kin noman ende singił. 3 Pe nim na nge kongun ende wu mendpił. Na nim kanip ek nind. Nim amb tał ei paki to! Amb tał na kin, Gos nge ek ka eł, tep topun kongun ka er endinjpin. Pe Klemin ni, na nge kongun ende wumb ni, amb tał kin kongun ende enjing. En enim nge embe ei, noman konj singii pipe ełe pałim.

4 Kunum kunum enim Jiisas Owundu kin dambiltik ende puk ei nge, ka piik ngungii. Na ek nga nind ei, enim Jiisas kin ka ka piingii!

5 Wumb pei enim kin piingii. Enim wumb eipi kin, oł emin ka ełmin. Nimbił erang Jiisas Owundu mandi orung omba enim. 6 Enim epi endi kin, noman embin kulerngii mon! Ba enim eipi epi endi simin ni piik erngii ei, enim Gos kin prei erik, kii sik, eim kin kunum kunum noman ka piik ngok, yi erngii. 7 Gos nge noman emin ka oł ei, sinim ngołum ei, mei wumb pei noman dinga ei to mani kindnim. Nga Gos nge noman emin ka oł ei, sinim Krais kin dambiltpin ende pupun mołmun nge, noman tuk ełe ni, noman ei Gos tep ka er mułmba.

8 Engnan noł! Na ek endi nga nimbii end. Oł pei ei oł keimi ni, pe nga oł ei nge, noman ka wii er pałim ni, nga oł kun ka

ni, nga oł kis endi penj mulałim oł ei ni, nga oł ka wii ni, nga oł kun ka ei nge embe ka pałim. Nga oł ombu pei, eim oł kumb ełe oł pałim ei ni, nga oł ombu pei wumb embe ambił tonu kindinmin, oł ombu nge pim kin, enim kunum kunum noman ełe piik er mułngii. 9 Oł ombu pei, na enim nip andan top ngunj ei, sik poru ninjing. Nga oł epi pei piik kanik, er poru ninjing oł yi nge, enim kunum kunum yi erngii. Yi erangin kin, Gos noman emin ka sinim ngołum ei, enim kin ouni mułmba.

Pilipai Wumb Epi Ka Ei, Wii Ngunjung Ei, Pol Eim Noman Ka Piipi Ngum

10 Na noman ka owundu piip kin, sinim nge Owundu ngond. Pe nga enim na kin noman nga to konj keimi ok, enim na piik; ba enim ongii nge andłam endi sineririm. 11 Na epi endi sinałim nip kin, yi kii sinand mon! Na oł yi nge, ei piip poru ninj. Pe oł kanim kanim na kin tonu om kin, na oł ei nge, noman to piinermbii mon. Na noman ełe epi ombu ei, kapłi ni piił. 12 Na wu endi epi sinałim mił, yi na ka piip muls. Mołup kin, na epi pei ambił gii ni ka piip muls ku. Wumb kuni pei nołmun oł ei, na ka piip moł. Nga wumb kuni tołum oł ei, na ka piip moł ku. Wumb epi pei seng mołmun oł ei, na piind ku. Nga wumb epi sinerang er mołmun oł ei, na piind ku. Na kunum kunum konu orung orung pei, na kapłi oł pei ei, kapłi ni ka piip moł. 13 Krais eim am dinga ngołum. Nga eim nge dinga ełe, na epi pei kapłi ermbii.

14 Ba enim oł ka erik kin, na kin paki tok kin, na embin tui ko wupun ei sinmin. 15 Pe enim Pilipai konu ełe wu amb, en enim yi mił ni piinmin. Ok na Gos nge ek ka ni tor kindip endinj kunum ei, na na andip pup kin, Maseroniya konu ełe tor punj kunum ei, Gos nge tiłap wumb endi, nga na kin o ende punenjpin mon. Nga epi ka ngok ełmin oł ei, endi enenjpin mon ku. Ba pe enim mendpił, oł yi enmin. 16 Keimi, na Tesalonaika konu ełe muls kunum ei, enim yi ku na kunum endeim paki tunjung. Nga ekii se, enim na paki tunjung ku. 17 Pe na nam ka wii epi endi enim kin simbii nip kin, kan sinenj mon. Na noman ełe ei, enim nge oł ka ei, Gos nge epi ka wii enim ngumba. Ngang kin, enim epi ka wii ei singii. Nimbił erang enim na paki tunjung. 18 Ba am epi pei, na kin am kapłi er sałim ei, na sinj poru nim. Na ngii konu ei, epi pei piki to mołum. Enim nge ka epi wii ngok kindnjing ei, Epaproraisis ngangin kin, tu wum ei, na sinj. Epi ka wii ngunjung ei, Gos kułmał kałiłmin muru ka tołum mił, yi pałim. Epi ei, enim Gos ngunjung ei, Gos eim epi yi nge siłim. Pe Gos eim noman ełe ka piiłim. 19 Na nge Gos ei, eim epi kanim kanim ka wii Krais Jiisas kin sałim. Pe nga enim epi endi sinarpi nim kin, Gos eim kapłi enim kin ngumba. 20 Gos ei Gos, sinim nge Erinjpin Gos. Yi peng piipin kin, sinim Gos eim embe kunum kunum ambił tonu kindmin, ei keimi!

Ek Aninga Kopur Nga

21 Krais Jiisas nge wumb ei kin, na ek ka nip ‘Mułeiyo’ nind! Angnan noł! Na kin mołmun ei, enim kin ek ka nik, ‘Mułei,’ a nik ngonmun. 22 Gos nge wu amb ni, wumb pei enim kin noman ka piik ngok, “Enim mułeiyo!’ ninmin. Wumb kombur king owundu Sisa ngii ełe kongun ełmin wumb ei, en enim dinga puk kin, ‘Enim mułeiyo!’ nik yi enmin.

23 Jiisas Krais Owundu nge noman ka ei, enim kin mołpu kin, enim noman tuk gui ełe, paki tang kin, ouni mułngii.

Pol Mon Kolosii Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Kolosii Wumb Ngum

1 Na Pol Gos eim nge noman ełe, na to
tonu kind mundang kin, Krais Jiisas nge
ek se andiłim wu, Timosii sinim enginjpin.
2 Mon ei połpuł kin, Gos nge wumb Kolosii
konu owundu ełe mułmun ei ngonmbuł.
Sinim enginjpin en enim Krais kin pii gii
nik mołmun. Pe Gos sinim Erinjpin eim
enim noman ka ngopu kin, nga noman
emin ngołum.

Prei Ełmbił Kunum Ei Ek Ka Nipił Gos Ngołmbuł

3 Sił prei enmbił kunum ei, ek ka nipił,
enim kin Erinjpin Gos nge sinim Owundu
Jiisas Krais ngonmbuł. 4 Nimbił erang sin
piinjpin ei, enim Krais Jiisas kin pii gii
nik kin, nga enim Gos wumb tiłap ełe pei
noman ngonmun. 5 Kunum ełe, ek keimi
Gos ek ka kumna opu, enim kin orum.
Wang kin, enim piik ei, epi ka enim simin
ni piik mulk, epi ei ngurum. Kapłi enim pii
gii kin, noman ngonmun ołł, enim simin ni
piik mulnjung epi ei, tonu pel ełe pałim ei,
enim singii nge tonu epin konu ełe sałim.
6 Gos ek ka ei, epi ka nipi, tu wang nge
pupu kin, mei ełe wumb konu ełe orung
orung pei punum. Pamb kin, yi mił, enim
kin kunum kumna ek ka piinjing ei, Gos
enim kin noman ka ngum ei, enim ok
piinjing ei, keimi pim. 7 Enim ek ka ei,
Epapras kin, piik kan sinjing ei, sin noman
ka eim kin ngamin kin, sin kongun ende
wu, eim sin kin kongun ermin mił, Krais
kin kongun dinga ka erpi kin, kunum
kunum ngonum. 8 Epapras eim sił kin
ek yi nipi ngum. Ngum ei, enim noman
kulnjung ei, Gos Gui Ka enim ngum.

9 Puł ełe nge, sił kunum kunum enim
kin prei enjpił ei, enim mułmun pa ninjing
kunum ei, sił Gos kin kii sinjpił ei, eim
noman ełe erngii ołł ei, paki tang piingii.
Nga Gos Gui Ka enim kin epi kanim kanim
ngum. 10 Nga enim pek kin, mulk pungii
ei, Owundu eim noman pimba mił erangin
kin, Gos eim kunum kunum ka piimba.
Enim kongun kanim kanim ka wii erangin
kin, mong ołł kun ka wii tumba. Nga
enim kapłi ołł kun ka ei, Gos kin piyangin
kin, enim noman ełe piki top mułmba.
11 Enim kapłi ei, Gos nge noman dinga
ka wii kapłi er dinga kindmba ei, kapłi
paki tang kin, enim epi kanim kanim tonu
omba ei, enim dinga puk kin, kui erik
mułngii. 12 Nga enim ka piik, ek ka nik kin,
Erinjpin Gos ngungii ei, eim enim to tonu
kindim ei, kapłi enim eim epi singii pa
nim, epi ei singii. Enim kapłi singii ei, Gos
eim kin pii gii ninjing wu amb ei, sinim
tiłang enim konu ełe mołmun. 13 Gos eim
sinim emii owundu pim konu ełe ołł kis
erpin mulnjpun ei, eim sipi orung tu wum.
Nga eim sinim eim kingam Jiisas Gos eim
noman ngołum kangi ei, tep er mołułum
konu ełe tuk kindim. 14 Gos kingam eim
sinim se orung sim. Nga sinim ołł kis si
kindpi, kil ngang kin, sinim kun ka wii
mołmun.

Krais Eim Nge Ołł Nin Eim Nge Kongun

15 Sinim Gos eim kinanmin; ba Jiisas
kaninmin ei, eim Gos mił ku mołum.
Krais eim Gos kingam kumna ei, kumb
ok mendpił multum. Mułang kin, eim epi
kanim kanim endi sineririm. 16 Gos eim
epi kanim kanim pei eririm ei, Jiisas kin
ouni molkuł eririm. Nga tonu epin konu
ełe, nin mani mei ełe epi pei eririm ei, epi
kanim kanim kanmin epi nin, kinanmin
epi nin, ei pei eririm. Gui mił noman
dinga pałim sinim kinamin wumb ni, nga
owundu wumb ni, nga tep enmin noman
dinga pałim wumb ni, nga konu orung
orung mei ni epi pei Gos eim neng kin,
Krais eririm ei, eim nge epi eririm. 17 Epi
kanim kanim endi er sineririm kunum ei,
Jiisas eim ok multum. Epi kanim kanim
Krais eim dambiltpi se ende kindnim ei,
eim dinga ełe, epi kanim kanim ombu
erang kin, tonu onjung. 18 Jiisas eim
Gos nge pii gii wumb tep er mułang kin,
kongun kun enmin. Gos nge pii gii wumb
ei, eim nge wumb tiłap ei, men tołmun
ngii mił mołmun. Gos nge pii gii wumb
noman konj ei, eim pułe mołum. Wumb
Jiisas kumna kui tok pendnjing konu ełe

si kindpi kin, nga angpi tonu opu, konj mułum. Ei nge eim mołpu kumb ełe kindpi kin, wu num mołpu kin, epi kanim kanim ombu ngopu tep ełim. 19 Ei nge, Gos eim noman ełe, epi kanim kanim pei kun mendpił, Jiisas kin erim. Ei yi mił ku, Gos eim oł ei nge, Jiisas kin kindang, piki to mołum. 20 Jiisas ełe nge, Gos eim mei wumb orung orung pei ni, tonu epin epi kanim kanim pei ni, eim kin sipi, orung simbii ni piim. Ei nimbił erang, eim ond peri ełe to kundnjung. Jiisas ond peri kułum ei, Gos eim noman emin peng ełe, ya mani mei ełe wumb ni, nga tonu epin ełe wumb ni pei kanim kanim eim kin sipi orung eim kin simba erim.

21 Ok kunum endi, enim Gos mołum konu ełe, enim eim kin turii enj mulnjung. Mułangin kin, enim noman tukrung ełe, eim kin opu orung erik mulnjung. Nimbił erang enim noman kis to piik, er mulnjung. 22 Ba pe Jiisas eim ngenj ei ond peri ełe kułum ei, Gos eim enim kin erpi sipi kin, eim kin orung seng kin, eim kand nołum wumb mulnjung. Yi er pendpi kin, ek kend ende enim kin pinerang ełe, eim mołum konu ełe, enim kun tuk simba. 23 Enim kapłi pii gii ambił gii nik, dinga erik mułngii! Mon peng kin, enim pii gii ninjing ełe, kapłi nga noman epi to piinerngii mon! Nga enim kumna kin ek ka piik, pii gii ninjing, pii gii ei, kapłi wakin tunerngii mon! Ek ka ei nge, na Pol kongun wu mołup kin, ek ka ei, wumb mei orung orung konu pei ni tor pum.

Gos Eim Pol Kindang Pupu Kolosii Wumb Tiłap Paki Tum

24 Pe na Pol, na ka piip kin, ngenj kumbii ei, enim kin sip kin ngond ei, na kapłi Krais eim, sinim peng embił mił mołum. Sinim pii gii wumb ei, eim ngenj simb angił pei kułpun ngopun mołmun. Krais eim ngenj kumbii sim ei, poru ninerim ełe, na paki top erip kin, poru nimbii nip end ei, eim nge pii gii wumb ełe, na oł yi mił end. 25 Gos eim na kin kongun ngum ei, enim nge paki tumbii kongun ei, Gos ek ka mong keimi ei pei ni tor kindił. 26 Ek ka ei, kumb ok wumb mulk kunum ei, koi er pirim. Ba akip eim nge wumb tiłap ningił ełe peni ełe opu, poru ninim. 27 Gos ek pii gii ninenjing wu amb enim andan topu ngang kin enim kapłi piingii. Piik kin, ek koi er pim ek ei, ka wii mendpił pim konu ełe ba ni, tiłang owundu mendpił ni, eim nge wumb tiłap paki tang kin, piingii ei, eim embe tonu ba. Pang kin, ek koi er pim ek ei yi mił; Krais enim kin tep to tuk mołum ei, enim kapłi eim kin kui er mułangin kin, kapłi enim embe ambił tonu sipi ngumba. Nga Gos nge tiłang epi ka wii pei ei, enim Krais kin yi ku singii. 28 Kapłi sin Krais nge ek ka ni tor kindpin andan topun kin, enim wumb pei ngonmun ei, sin noman dinga kanim kanim nipin kin, andan to ngonmun. Ngopun yi erpin kin, Gos eim mołum konu ełe, wumb endeim endeim tu wunmun. Tu wangin kin, Krais kin dambiltpi se ende molk kin, dinga kindngii. 29 Yi mił, na kongun dinga wii end ei, Krais eim noman dinga kis na ngonum ei, tuk na kin kongun enim.

2

Enim Kapłi Pii Gii Dinga Nik, Ek Kend Buł Ngok, Jiisas Kin Ekii Singii

1 Pe na enim kanip ek nimbii nind ei, na kongun dinga erip kin, enim kin ngunj. Nga Leiyorisiya konu ełe mołmun wumb kin, nga wumb epi pei na kin kanik, piik enenjing wumb ombu, yi ku nip ngond. 2 Na yi eramb kin, en enim noman tuk kapłi dinga peng mułngii. Nga en enim wumb endi ongii ei, noman ngok yi erngii. Na yi piind ei, enim noman ka peng ełe, kapłi enim pii gii er dinga kindmba. Na noman yi pałim ei, enim kapłi Gos ek koi er pałim ek ei, pułe piingii ei, Krais eim, ek ei koi er pałim ek ei nge, pułe eim. 3 Ku kon ełe piki topu mołum ei, yi mił ku. Gos nge noman kanim kanim ka wii pałim ni, eim noman ełe ek keimi kun ka pałim ni, noman koi er pałim ei, Krais eim kin piki to mołum.

4 Na enim kanip nind ei, wu endi enim ek ka ka nipi kin, noman to ak tumbii ni ermba ei, kapłi enermba. Yi peng kin, na ek ei nind. 5 Na enim kin tep to mulał; ba na noman tuk enim kin moł. Nanim enim kin ka piip kin, enim kanip moł ei, enim kongun kun erik, noman ende sek

molk kin, nga Krais kin, pii gii nik dinga kindinmin.

Sinim Kapłi Krais Kin Tep To Mołpun, Noman Konj Simin.

6 Enim Krais Jiisas Owundu pii gii nik kin, enim noman tuk ełe sinjing. Yi mił ku, nga enim eim kin dambiltik se ende puk mułngii. 7 Enim Krais kin dambiltik se ende puk kin, dinga puk angik mułngii! Mułngii ei yi mił, ond dumbuł połpu, mer mani mei ełe pupu kin, dinga angiłim. Enim kapłi ek ka ei, sin enim kin andan to nipin kin, ngunjpun ei mił, enim pii gii dinga nge sik mułngii! Nga kunum kunum enim ek ka nik kin, Gos ngungii.

8 Enim kanik kun erik mułngii! Mon peng kin, wu endi ek kend topu ek nipi kin, mei wumb ek nipi enim ngumba. Eim ek keimi nipi enim ngunermba mon! Wu yi nge, ei ek ok kupenjing niłmin oł ei, yi nik kin, nga pii gii ninanmin wumb en enim noman ełe piik ełmin oł ei, ek yi mił ningii ku. En enim nga Krais kin ek ka nik tor kindnałmin. 9 Enim piinmin; epi kanim kanim oł kun ka ni, noman konj ei, Gos eim nge oł kun ka wii ei, Krais eim ngenj ełe mołpu kin, piki tonum. 10 Eim mołpu kin, Gos eim wu num kumb ełe kindpi kin, lo ek kanim kanim pei kin, noman dinga kanim kanim pei, nga eim endeim mendpił. Nga enim Gos kindpin kin, wu Krais kin dambiltik se ende pu molk kin, eim nge noman konj kunum kunum epi keimi epi ei sinjing.

11 Enim Krais kin dambiltik se ende puk kin, nga enim oł keimi erik kin, ngenj kopisiłmin ei Gos wumb mołmun nik kin, oł yi ełmin. Krais oł erim ełe, sinim ok enjpin oł kis ngenj ełe, epi dinga si kindpin kin, poru ninjpin. Krais nge oł ei, oł keimi. 12 Noł pinjing kunum ełe, Krais kin dambiltik ok, se ende puk mulnjung. Nga enim noł mandring punjung ei, enim eim kin kui mił tunjung. Nga enim tonu onjung ei, enim Gos nge noman dinga enim Krais kin pii gii ningii. Nik kin, ei eim Jiisas tukpu ełe, er konj kindim. Nga noł pinjing ełe, Gos eim enim Jiisas kin, er se konj ende kindim. 13 Enim ok kunum endi, kułii wumb mił mulnjung. Nimbił erang enim oł kis kanim kanim enjing. Erangin kin, enim Jura wumb mon; ba wumb tiłap eipi molk kin, lo endi pinałim. Ba Gos pe enim erpi sipi kin, Jiisas kin ende kindpi kin, nga si konj sim. Gos eim sinim oł kis kil ngopu, si kindim. 14 Lo ek kanim kanim mon ełe mułum ei, sinim to mani kindmba erim ei, Gos eim si kindim. Ek ei yi nirim, “Sinim wumb kis mulnjpun; ba Gos lo ek ei, to pułpeł topu kin, Jiisas sipi ond peri ełe nil topu, poru nim.” 15 Mei wu num dinga kin, nga emii peng dinga mulnjung dinga ei, Gos Krais kin eim sipi, si kindim. Eim dinga wu num ei, mei wumb pei andan topu kin, ond peri ełe, Gos wu ombu topu, kambiipi mani kindim. Kindpi kin, ei wumb pei ningił ełe, wu ombu en enim, epi wii mił mołmun.

16 Yi mił, wu endi nga ek wii nipi kin, enim kin lo ek ekii sik kin, kuni nin noł nungii ełe; nga kunum owundu tonu omba kunum; nga oi konj tonu omba kunum kuni bii nungii; nga kor kunum piik erngii ek ei, piinerngii mon. 17 Lo ek ombu min, men mendpił ekii se omba epi andan tonum; ba Krais eim Owundu mendpił mołum. 18 Enim wumb eipi kin kos erngii. Nga oł endi kun punermba ei, nemin er kun erngii pa ninerngii mon. Nimbił erang si sinim or kumb mił epi kenjpin ełe, ermin nik enmin. Nga enim sin si mani kindamin kin, enjel kin men tok kin, er ngumun nik erngii. En enim oł ei nge piik kin, enim bong ninanmin ni piik kin, enim kin andan tonmun. Nga en enim oł yi enmin; wumb ei en enim bong ninmin. Nimbił erang en enim noman tuk ełe, oł kis ermin ni piik enmin oł ei nge, mei wumb noman piiłmin oł ei nge piinmin. 19 Wumb yi nge, Krais wumb tiłap mon. Krais ei sinim peng embił mił mołum ei, sinim pii gii wumb ei eim ngenj simb angił pei kułpun ngopun kin, mołmun. Sinim dambiltpin se ende pu mołmun ei, eim ngenj simb angił pei dambiltpin ngenj ende pupun mołmun. Sinim ngenj dinga sinim ei, Gos eim dinga ełe opu, ba ni piinim mił punum.

Sinim Krais Kin Ende Koł Poru Ninjpin

20 Enim Krais kin tep to kolk poru ninjing. Nga mei wumb noman ełe epi kis dinga pei wakin to si kindnjing. Nimbił erang enim wumb lo ei ekii sinmin. 21 Lo ek ombu yi ninim, “Nim angił epi ełe embilnjii mon!” Nga epi ei, “Nim gupu ełe tuk kindnenjii mon?” Nga epi ei, “Nim angił tuł epi ełe ngunenjii mon!” 22 Epi ombu sik kongun erik kin, yi erangin kin, poru ninim. Sinim wu lo ek nimin ek ei, sinim piipin kin, ekii simin. 23 En enim lo ek ei, epi ka ni piik kin, sin sinim men topun ek nipin kin, ekii sipin, tep ermin ni enmin. Nga ei, en enim ngenj ełe, dinga kindpin kin, oł ei ermin, ni piik enmin. Nga sin sinim bong ninarpin ełe, oł yi ermin nik enmin. Ba en enim oł ei enmin ei, paki tunanim mon! Nimbił erang enim epi ok ełmin epi ei, piram enim kin tuk pałim. Nga en enim ngenj ełe, oł kis enmin oł ei nge, mani kindpin kin, si kindnanmin mon.

3

Gos Sinim Krais Kin Ouni Er Konj Sim

1 Pe nga enim Krais kin ouni er si kindang kin, angik nga konj onjung. Ok kin, kapłi enim noman tuk ełe, tonu epin epi ka wii ei, piik er mułngii. Nimbił erang tonu epin konu ełe, Krais eim Gos angił ełe tundung mandi ełe, eim king mołum. 2 Kunum kunum enim tonu epin konu epi ełe, noman to piingii! Enim ya mani mei ełe epi kapłi noman to piinerngii mon! 3 Nimbił erang enim ok nge oł kis ełmin oł ełe nge poru neng kin, kulnjung. Nga enim noman konj ei, pe Krais kin koi er pałim ei, Gos kin mandi pałim. 4 Krais eim sinim noman konj kunum kunum mołmun ei, pułwu mołum. Ekii se, eim konu peni ełe orung omba kunum ei, enim yi ku, eim kin ouni peni ełe, eim nge tiłang dinga owundu enim konu ełe ongii.

Sinim Noman Ok Nge Si Kindpin Wumb Konj Tonu O Mołmun

5 Yi mił, enim ya mani mei ełe oł kis oł ei, poru neng kin, to kundngii. To konduk kin, ei enim kin mołum ei, amb eipi kin ngundmun ni noman pałim ei nin, nga wumb en enim oł kis ermin ni piik noman ełe yi peng piinmin ei nin, nga oł kis ełe eramb nip noman yi pałim ei nin, nga kanik nuwa sinmin ei nin, nga wumb en enim noman ełe kan simin ni piik bun bun sinmin, oł yi nge, ei gos kend kin men tok er ngonmun. 6 Wumb oł yi ełmin wumb ei kin, Gos kapłi kumep kis to ngopu, orung kindmba. Nimbił erang wumb ei, Gos ek ekii sinenjing. 7 Okrii en enim, oł kis ombu nge erik, molk endik oł kis ei nge, enim tep erpi, se endrim. Se endang kin mulk, nga enim oł ei pei enjing.

8 Pe enim oł kis ei yi enjing ei, si kindngii ku. Ei yi mił, noman kis tonu onum; nga jikii pang piinim; nga wumb endi kin noman kis piik ngonmun; nga ek ninmin ei, wumb epi piik kis piik noman kis pałim; nga ek kis penj mułum ei, ninmin yi enerngii mon! 9 Enim enjing kin, ek kend tunerngii. Enim ok, oknge enjing oł kis ei, mer noman tuk ełe pałim ei, si tor kind, si kindnjing. 10 Pe enim wu konj mił, tonu ok poru nik kin, si kindnjing ei, Gos enim kin noman konj tuk ełe wumb konj mił, ei erpi mundum. Nga kunum kunum Gos eim noman ka ngopu kin, Gos eim mił er kindang mołmun. Nga Gos Pułwu eim erang kin, wu ei tonu opu, wu konj mołpu, yi erang kin, Gos eim mołum mił, ei pii gii nik kin, pii poł tungii. 11 Oł yi mił enjing ei, enim ninanmin mon! Enim Jura wumb mon; ba pe Jura wumb kin ende mołmun. Nga ngenj kopsik ełmin ei, Gos nge wumb ei kin, ei nge ninanmin ei pinałim. Nga wu endi ngenj kopisnarik ełmin wumb ei nge ninamin ku. Nga wumb kombur am ei tonu ond pin ełe mołmun wumb ni, wumb eipi ei wumb ombu en enim kung simbii mił kapłi molk andiłmin wumb ni, nga kongun wii er ngok kin ku sinałmin wumb ei nge, wumb wii mił molk kin, en enim noman ełe ermin ni piiłmin oł ei ełmin. Nga wu tał ende mołmbuł. Krais oł kanim kanim pei erang kin, opu ende mił pałiłim. Nga Krais eim tuk wumb eipi eipi kin, pei mołpu si kindnim.

Sinim Wumb Noman Ngonmun Oł Ei Simin

12 Pe nga Gos enim to tonu kindim mołmun. Nga enim eim nge wu amb

mułangin kin, nga eim enim. kin noman kułpu ngonum. Yi mił, nga enim oł yi nge, ei sik kin, nga enim yi erngii. Enim wumb pei kaimb sik kin, wumb pei kin oł ka erngii. En enim noman ełe kapłi ambił mani kindik kin wumb kin oł dinga pałim mił, erangin mon! Nga enim kin oł ende erik ninjing kin, kan wiik tangin erngii. 13 Pe nga wu endi enim mołmun konu ełe mołpu kin, eim oł kun pinerim oł endi erang enim kin mong endi tonu omba. Enim angnan noł kapłi kin wii tangin kin, eim oł erim ei si kindmba. Gos Owundu enim oł ei si kindpi poru nim. Yi mił ku, enim wumb eipi oł kis enjing kin, oł ei si kind yi erngii! Nimbił erang sinim nge Owundu eim sinim oł kis enjpin ei, si kindim. Si kindpi kin, ei mił ku sinim yi ermin! 14 Pe nga wumb noman koltmun oł ei erpi, tondrung pupu kin, oł kanim kanim pei ngonum. Nga oł ei, epi kanim kanim ombu, ambił sipi kin, se ende kindmin. Pe enim wumb noman kultmun oł ei nge singii. 15 Krais eim enim noman emin pii ngołum. Nga noman emin pii ei nge, enim noman ełe tep er mołpu kin enim dinga ngumba. Gos eim enim to tonu kind mundum ei, ngenj ende mułmun ei, noman emin ngungii oł ei singii. Nga enim kunum kunum kapłi ek ka nik kin, Gos kin kunum kunum ngungii. 16 Krais ek keimi kapłi, enim kin keimi noman ełe tuk mułmba. Enim kapłi, wumb endeim endeim kin andan tok kin, er kun erik ngungii! Enim kapłi, noman ełe ek ka nik kin, Gos kin ngok kapłi Sam golang nik, men tok golang nik Gui Ka er dinga kindmba golang ei nik, yi erik kin, Gos kin noman ka piik ngungii. 17 Nga epi kanim kanim pei ek tangk kin, kongun erik erngii ei, enim kapłi Jiisas embe Owundu dinga ełe erngii. Nga eim embe ełe, kapłi enim ek ka nik Erinjpin Gos ngungii.

Wu Amb Tał Kangi Ambił Kin Oł Ei

18 Enim amb, wenjing ek nimba ei, enim piik ekii singii! Sik kin, oł yi erngii ei, Gos kin pii gii ninjing wumb oł pałim mił erngii.

19 Enim wu, kapłi en enim embnjing noman ngungii! Nga enim kapłi yi erik embnjing noł kin, ek dinga nik kin, noman embin pimba oł ei, enerngii mon!

20 Enim kangił kapłi, ernjing menjing ek kanim kanim pei ningii ek ei, ekii singii. Gos Owundu oł yi enmin ei, noman ngonum.

21 Enim ernjing menjing kapłi, enim kingenjing noł ek dinga kunum kunum ei ngunerngii mon! Yi erangin kin, enim kingenjing noł oł kis ei si kindik kin, oł kun ka minj nik enerngii mon; ba kangił noman kis pimba.

Kongun Wu Kin Wu Owundu Mołmun Ek

22 Enim kongun wii ełmin wumb enim kapłi, wu num enim kin tep er mułmun kunum ei mendpił, kongun enerngii mon; ba enim tep enerngii kunum ei, enim kunum kunum kongun erngii ku. Nga enim kapłi, Gos Owundu kin mund mong kulk kin, eim embe ambił tonu kindik kin, nga enim noman kongun erngii ełe, kun peng mułngii! 23 Nga enim epi pei erngii ei, enim dinga kindik erngii. Erik kin, yi mił, enim kongun erik kin, ya mani mei ełe wumb kin mendpił mon; ba enim kongun erik kin, Gos Owundu kin ngonmun ku. 24 Enim piinmin, ekii se Gos Owundu enim kongun ka yi enjing ełe, kumep to ngopu kin, orung kindmba. Eim epi ei nge singii nipi kin, to tonu kindpi sim sałim ei, eim nge wumb singii. Nimbił erang enim kapłi Krais Owundu kin kongun er ngok mołmun. 25 Nga wumb endi oł kun pinermba mił ermba ei, eim oł yi mił erim ei, eim kumep simba. Sinim kapłi Gos kin ek ka ka nipin kin, yi erii ninermin mon.

4

1 Enim wu num kongun wu tep enmin ei, enim kapłi en enim kongun wumb kin, oł ka kun pałim mił erngii. Enim piinmin, enim nge Owundu tonu epin konu ełe wu num mołum.

Prei Dinga Erik, Nga Andłam Kun Andik Erngii

2 Enim prei dinga kindik ełmin oł ei, ambilk gii nik mułngii! Enim prei erngii ełe nge, enim kapłi noman ka to piik kin, Gos kin ek ka nik ngungii. 3 Enim kapłi

prei erik kin, Gos ngungii kunum ełe, sin kin prei erik ngungii ku. Gos eim kapłi sin paki topu kin, eim nge ek ka nipin kin, wumb ngumun konu endi andan tang nipin kin, ngumun ei, Krais ek koi er pałim ek ei, nipin ngumun. Pułe ełe nge, na kan ngii pał. 4 Enim kapłi prei erangin kin, na kapłi ek ei koi er pałim ek ei, nip erip kin, kun eramb kin, piingii ei mił, na kapłi ermbii.

5 Enim kapłi, oł kanim kanim torung ngenj wumb mułngii konu ełe oł kun ka pimba mił, erik endngii. Enim kongun erngii eni endi wii punerangłi eni endi simba kunum ei, kongun erik minj mułngii! 6 Enim ek ningii ek ei, singin erang kin, wumb piimin ku ni piinmin ek ei, wumb pei noman ngungii. Nga nim kapłi kii sik erngii mił, kun ka erkin kin, Gos ek ka ni orung kindkin, wumb pei ngunjii.

Pol Eim Tikikas Onisimas Kin Tep To Kindim

7 Wu Tikikas kapłi, enim kanpi nimba ei, na kongun pei enj mił nimba. Tikikas ei, sinim enginjpin keimi, nga eim Gos Owundu kongun wu ka kunum kunum ełim wu ei, eim sinim kongun ende wu. 8 Na eim enim kin kindinj ei puł ełe, enim sin nimbił oł er mułmun ei, enim piik kun er mułngii! Yi erik kin, enim sin noman dinga ngopu kin, paki tumba ni piik er mułngii. 9 Na Onisimas Tikikas kin tep to kindind ei, Onisimas sinim enginjpin keimi. Nga eim enim nge kongun ende wu; wu tał kapłi sin ya oł kanim kanim enjpin oł ei, enim kankił ni ngunguł.

Pol Eim Ek Ka Nipi Kolosii Wumb Ngum

10 Arisakas eim na kin kan ngii tep to pałmbił wu ei, eim ek ka nipi enim ngonum. 11 Nga wu Mak kin Banapas tał, eł ełip, angim angim; nga eł ełip erinjngił tał angim angim ku ei, eim ek ka nipi, enim ngonum. Nga eim enim kin opu, enim kin ‘Kapłi Oi!’ a nik, sik tuk singii ei, nanim ek enim kin ok, nip kindinj. Nga Jiisas eim embe ende Jasis nił min ei yi ku, ek ka nipi enim ngonum. Wu tekliki kei mendpił, Jura wumb tiłap ełe mołmun wumb ei, pii gii ninjing wumb ei, na kin paki tok kin, Gos kongun wumb tep er mołum konu ełe, Gos wumb tep er mołum kongun ambił tonu sik kin, en enim kongun yi enjing. Erik kin, nanim noman dinga ngopu kin, paki owundu mendpił tonum ei, kapłi na mułmbii.

12 Epapras eim ek ka nipi enim ngonum ei, eim enim nge wumb ende, nga eim Krais Jiisas nge kongun wu. Kunum kunum eim prei dinga kind erpi, Gos ngang kin, kapłi enim paki tumba. Eim Gos kin prei er ngang kin, Gos kapłi noman pałim ei piik kin, Gos ek ekii sik, keimi ni piik er mułngii. 13 Na eim piip kanip, si kindip kin, na yi nip tor kindind. Eim kongun dinga erpi kin, enim paki topu kin, nga Leiyorisiya kin, Erapolis wumb kin, pei paki topu ngonum. 14 Luk sinim nge ond mong ngołum wu ka, eim kin wu Diimas wu tał, ek ka nikił, enim ngonmbuł.

15 Enim kapłi, na ek ka nip kindind ei, enim nik kin, na Gos kin pii gii ninjing ei, engnan noł Leiyorisiya konu owundu ełe mołmun ei ngungii. Nga nimba kin pii gii ninjing wumb pei, amb eim ngii ełe kułou tok men tok kin, kunum kunum erik enjing. 16 Pe nga mon ek ei, enim gerik poru ninjing kin, nga pipe ei, Leiyorisiya men to ngołmun ei, Gos tiłap ełe mołmun wumb ei ngungii. Ngangin kin, wumb ei gerngii ku. Nga kunum ełe, Leiyorisiya wumb enim mon piik kin ngungii ei, enim gerik piingii. 17 Pe enim Akipas kanik kin, yi mił ningii, “Owundu nim ngurum kongun ei, dinga ambił gii ni mułngii!”

18 Ok mon pułum ei, na kongun paki tołum wu pułum; ba akip na Pol, na nam pipe ei połup kin, enim ‘Ka mułeiyo!’ ek ei nip enim ngond. Enim piyei! Nga enim na kin noman to piingii ei, na kan ngii ełe pep moł. Gos nge noman kaimb sim ei, enim kin pengłi.

Pol Mon Tesilonaika Wumb Kumna Połpu Kindim

Pol Gos Ek Kumna Połpu Tesilonaika Gos Kin Pii Gii Ninjing Wumb Mulnjung Konu Kindim

1 Sailas Timosii ni, na Pol sin pipi ei połpun, enim Tesilonaika konu ełe, Gos tiłap ełe tuk mulnjung wumb ngomun. Sinim Erinjpin Gos Owundu Jiisas Krais kin tep to mołmun. Gos enim noman ka ngang kin, enim noman emin ka seng mułngii.

2 Kunum kunum sin Gos kin noman ka piinmin, pa yi nipin kin, enim ngołmun. Sin mołpun kin, enim embe sipin kin, Gos kin prei erpin, ngopun, yi ełmin. 3 Sin Erinjpin Gos kin kunum kunum prei erpin kin, enim pii gii ei dinga peng kin, kongun enjing ei, opu dinga pim kin, nipin yi ełmin. Pe en enim kongun dinga erik kin, noman ka peng kin, Owundu Jiisas Krais orung omba kenmin nik kin, kui erik mołmun. 4 Enginjpin noł! Gos enim kin ka piipi noman ka ngang kin, sin pii poru ninjpin. Gos enim tuk seng kin, enim eim nge mendpił mołmun. 5 Sin Gos ek ka ei tu wunjpun ni, ek wii mił mon! Ek ei, dinga tonu opu, Gos Gui Ka opu enim noman dinga ngang kin, enim pii gii nik noman ende kindik mołmun. En enim pii ngii ei, sin enim kin paki topun kin, sin nimbił oł endi enjpin ei piingii. 6 Enim sin enjpin oł ei, ekii sik erik kin Gos Owundu nge oł ei erik kin, Gos ek piik, ekii sik mułangin kin, enim kin oł embin tui pei tonu om. Ba Gos nge Gui Ka ei opu, enim noman ka ngang kin, nga enim noman ka peng kin, ka piik mułngii. 7 Nga en enim oł kun ka ei oł embin tui pei tonu om kin, enim noman ka piik mulnjung yi erik kin pii gii wumb Maseroniya konu ni, Akeiya konu pei mulnjung ei, enim oł ei andan tok, yi enjing. 8 Gos Owundu nge ek ka ei, enim nengin kin, wumb konu pei piik punmun. Maseroniya ni, Akeiya konu pei pang kin, wumb konu orung orung pei, enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, ek poł ei wumb pei pii poru, nik pangin kin sin nga ek nimin pinałim mon. 9 Kunum ei, sin enim kin pamin kin, enim sin ek piik ekii sik kin, epi nipe endi tonu orum ei, en enim piinmin. Piik kin, poł tok nik mołmun. Mułangin kin, wumb ek poł tok, enim gos kend sik kindik enjing oł ei, en enim ni piik, er mołmun. Enim Gos kin noman tuk ełe ak tok puk kin ei akip enim Gos mendpił konj mołum ei nge, enim kongun wu mendpił mołmun. 10 Pe wumb ek poł yi nik kin, enim Gos kingam kindang ei, epin konu ełe si kindpi kin, mani omba nge kui er mołmun, ninjing. Nik ek ei, eim kułang kin, nga Gos eim sipi, orung sim. Gos kingam Jiisas, nga kindang opu kin, wumb oł kis mołmun wumb ei, kumep kis ngopu ermba kunum ei, sinim sipi orung simba.

2

Pol Tesilonaika Konu Kongun Erim

1 Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, enginjpin noł enim piimin. Piik kin, ok sin enim konu ełe onjpun kunum ei, epi endi wii punerim mon. 2 Ok sin Pilipai konu ełe ngenj kumbii kułpun. Wumb sin ngenj to kis enjing ei, enim piimin. Ba sinim Gos ei sin noman ełe er dinga erang kin, sin opu orung wumb kin, mund mong kulenjpin mon. Sin dinga pupun kin, Gos nge ek ka ei, nipi enim ngunjpun. 3 Sin ek nipin enim ngunjpun ei, ek opu kun punermba ek endi nipin, ngunenjpin. Ngunarpin kin, pei oł kis endi enenjpin; min ek kend topun kin, ek ak mak erpin kin, enim ngopun yi enenjpin mon. 4 Gos sin kin mołpu kin, eim sin noman tuk ełe kanpi kin eim sin kin kongun ei nirim. Yi mił ku, sin ek ni tor kindiłmin ei, wumb noman ełe kongun enanmin mon. Ba Gos eim noman ełe sin kongun erpin kin, eim ek ka ei, eim wumb nik ngungii nirim. Nga Gos eim sin noman tuk kanpi kin, sin nipe oł ermin ei, kenmba pend piipi nirim. 5 Enim piinmin, sin enim kin epi endi simin nipin kin, ek ka ninanmin mon. Gos eim piinim; sin epi endi bun bun kułpun kongun enenjpin mon. 6 Wumb sin embe

ambił tonu kindngii ni, yi piinenjpin. Nga wumb en enim, yi enengii mon ku. Nga wumb tiłap eipi kin mon ku. Keimi, sin Jiisas nge ek se andiłmin wu, sin enim kin ek dinga kind ninmin. Nipin kin, sin embe tonu ba nimin ei kapłi ba. 7 Ba kumb ok, sin enim kin kangi ambił ka se mołułum mił, yi sin eim kin erpin mulnjpun. 8 Sin enim kin noman ka ngołmun ei, piipin kin, Gos ek ka ei nipin enim ngonmun. Pe nga ei nge minj mon. Sin kołpun kin, enim paki tumun ni piinjpin ei, nimbił erang sin enim kin noman ngunjpun. 9 Sin enginjpin noł; enim piinmin. Sin kongun dinga enjpin ei, enim piinjing. Sin kongun dinga wii erpin kin, Gos nge ek ka ei nipin kin, enim ngunjpun. Nga sin ngenj kongun ni, Gos ek kongun ei, epin tinga er punjpun ei, enim kuni ni epi endi, sin simin nge punenjpin mon.

10 Enim piinmin, nga Gos piinim ku; sin enim pii gii wumb mulnjung konu ełe sin kongun er punjpun ei, Gos eim ka piimba oł ei mił sik, kongun ka wii er punjpun. Pupun kin, Gos eim oł kun ka wii minj er punjpun. Pupun kin, oł kis endi enenjpin mon. 11 Enim piinmin, wu endi, eim kingam noł kin ek ka nipi ełim oł ei, yi mił ku, sin enim kin, endeim endeim ni yi mił enjpin. Erpin kin, enim noman to pirek nipin erpin kin, ek ni tor kindinjpin. 12 Sin ek ni tor kindpin kin, enim pii kun erngii ek ei nipin kin, enim noman dinga pimba ek ei, ni ngunjpun. Sin yi ninmin; enim Gos oł kun ka pałim mił, ei yi erik kin, kun erngii pa ninjpin. Gos eim sinim tep er mołum konu ełe tiłang owundu sałim ei, tuk ongii nipi mołum.

En Enim Pii Gii Ei Ni, Oł Embin Tui Tonu Om Ei Ni, En Enim Dinga Kindik Mulnjung

13 Kunum kunum, sin Gos kin prei erpin kin, ka pii ngopun oł ei, tonu omba nipin prei ełmin ku. Kumb ok, enim Gos ek sin gupu eł piiłmin ei, sinim wumb mendpił, ek mił mon. Enim Gos ek mendpił piinjing ek ei, enim pii gii wumb, noman ełe pupu kin, enim pii gii wumb ei, kunum kunum dinga ngołum. 14 Enginjpin noł, enim Gos nge tiłap ełe tuk ok mułmun ei, enim Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, enginjpin noł mołmun mił, enim yi ku mołmun, ni piinjing. Enim Krais Jiisas kin pii gii nik kin, enim wu amb ei, Gos nge mołmun. Enim ngenj kumbii en enim enginjing noł erangin kin, ngenj kumbii piinmin yi mił ku, Jura enginjpin noł wumb angił ełe, Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb kombur, enim piimin ei, oł embin tui ei, ok yi mił piinjing ku. 15 Jura wumb, Jiisas owundu kin, Gos nge ek ni tor kindiłmin wumb sik, to kunduk. To kunduk kin, sin to tor kindik yi erik kin, Gos piirim oł ei to kindik kin wumb pei kin, opu orung erik yi mił enjing. 16 Wumb sin konu eipi eipi bin ei, mon nik kin, andłam ei, ondu ngungii enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek nipin kin, wumb tiłap eipi ngumun; ba kongun dinga wii pałim. Gos wumb eipi ombu, sipi orung simba ni piik kin kunum kunum, sinim kin oł kis owundu erik kin, tonu minj ek kulnjung. Ba Gos nge popuł sipi, wumb ombu piipi kin, kumep kis singii ei, pe kunum ełe mendpił singii. Sik kin, kunum endi sinałim mon; ei poru ninim.

17 Gos nge tiłap ełe mulnjung wumb ei, enim sin enginjpin noł, Jura wumb ok, sin enim kin mulnjpun ei sipnjing. Pe kunum aninga, sin kangił ernjing menjing mulałim mił, yi mulnjpun. Keimi sin enim kinenjpin; ba noman ełe enim ngopun mulnjpun. Sin yi piipin kin, andłam kurpun, opun kin, enim kenmin ni piinjpin. 18 Sin yi piipin kin, na Pol kunum kunum andłam kurunj; ba Seisen sin andłam ełe ondu ngum. 19 Ekii se, sin nge Owundu, Jiisas orung om kin, eim kumb ełe sinim ouni tep to engmin. Engmin kunum ei, sin epi endi simin ni pipin kin, kui er mołmun. Pe sin enim kin noman ka wii piinmin ei, enim Gos tiłap ełe tuk semin. Ok enim Gos Owundu kin pii gii ninjing ełe, sin ka piinmin. 20 Keimi, sin kongun enjpin ełe piik kin, Gos kin pii gii ninmin ei, enim sin kin bong nik kin, noman pa piik enmin.

3

Timosii Pupu Ek Neng, Wumb Dinga Mułngii Nim

1 Sin kunum kinan er mułmun kis erang
kin, sił Sailas teł mendpił, Asenj konu ełe
mułmbuł, ninjpił 2 Nembił kin, sił Timo-
sii, sinim enginjpin, Krais nge ek ni tor
kindiłim wu ei, Gos nge kongun wu. Sił wu
ei kindinjpił opu kin, enim kanpi kin, Gos
ek ka nipi, dinga erpi, yi erang kin, enim
Jiisas kin pii gii dinga peng mułngii. 3 Molk
kin, enim kombur oł embin tui ei, piik kin,
mund mong kulk, yi enerngii! Enim Gos
kin pii gii dinga nik mułngii! Ei nimbił
erang, en enim piinmin. Gos noman ełe ei,
sinim oł embin tui yi nge, sinim ngenj ełe
pimba. 4 Keimi! Ok sin enim kin mołpun
kin, enim kanpin ek yi ninjpin. Ekii se,
sinim ngenj kumbii simin, ninjpin. Pe yi
mił tonu onum ei, enim piinmin. 5 Yi mił
peng kin, na kui er mulermbii. Na wu endi
Timosii kindang kin, enim pii gii pałim mił
ei, opu neng kin, piimbii. Mon pim kin,
wu endi Seisen, enim kom topu ełim wu ei,
opu enim kom tang kin, sin kongun erpin
kongun ei, wii mił am ba.

6 Pe Timosii enim ei kindpi kin, ya pe
sin kin tor onum. Opu kin, eim enim
kin ek ka nipi kin, sin ngonum. Enim pii
gii peng molk kin, wumb eipi kin noman
ngok mułngii, ninim. Kunum kunum,
enim sin kin ka piik kin sin kenmin ni piik
mulnjung. Nga sin yi ku, enim ek nimin
ni mulnjpun. 7 Sin nge enginjpin noł, sin
enim pii gii nik mołmun ei, piipin kin, sin
oł embin tui pei tonu omba ei, sin kapłi,
sipin ko wupun, mułmun. 8 Ei yi mił, pe
Gos Owundu kin dinga mulnjung kin, sin
konu tiłang konj, kunum kunum mułngii
konu ełe mułmun. 9 Sin Gos ningił ełe enim
pii gii ninjing ei, sin ka piiłmin. Pe sin
Gos kin noman ka pii ngopun kin, prei er
mułmun. Mułamin kin, eim sin kin noman
ka ngonum. 10 Konu epin tinga kunum
kunum, sin enim kenmin nipin kin, am
prei minj er mołmun. Pe nga enim nge
pii gii ei, mani ba erim kin, sin prei dinga
eramin ei opu, kapłi ermba.

11 Sin yi piinmin, sinim Gos kin Owundu
Jiisas eim, sin andan topu tu wupu kin,
enim kin tor tu wumba. 12 Sin noman
ełe yi piinmin. Gos Owundu enim noman
ka ngang kin, enim wumb eipi kin, no-
man ka ngungii. Ngok kin, enim noman
ka tuk piki to peng kin, wumb noman
ngungii. Ngok kin, engnjing noł ni, wumb
pei noman ka piik, ngungii. Ngok kin sin
enim kin noman ka pii ngołmun, yi erngii.
13 Sin piimin, Gos yi mił ermba. Erpi kin,
enim noman ełe to dinga ermba. Ekii se,
Owundu Krais Jiisas eim orung om kunum
ei, ok wu ka ombu kin, ouni tep to ongii.
Ongii kunum ełe, enim am kun ka wii
molk kin, Erinjpin Gos nge ningił ełe, kun
ka mułmun.

4

Gos Eim Wumb Yi Mił Endngii Ni Piinim

1 Enim Gos kin pii gii ninjing wumb eng-
injpin noł ei, sin enim kin kii dinga sinmin.
Nimbił erang enim sinim nge Owundu
Jiisas kin molk kin, Gos eim noman tuk ełe
enim kin ka piimba oł ka ei mił, yi erik
mułngii. Na ek enim kanip ninj ei, enim
Gos kin oł kun ka minj er mułngii! 2 Enim
piinmin, sin Jiisas Owundu nge noman
dinga ełe, sin ek pei nipin kin, enim ngo
poru ninjpin. 3 Gos nge noman ełe yi
pałim. Enim am oł kun ka er molk pungii.
Enim amb oprał amb mił, mulerngii mon!
4 Pe amb sin enmin oł ka wii, ei pii kun
erik! Wu amb sinmin mił oł ei nge mił
kun ka singii! 5 Enim amb endi kan bun
bun kulerngii mon! Oł ei nge, wumb Gos
ek piinarik kin, er mołmun mił, yi ełmin.
6 Nga enim engnjing noł kin, ek kend tok,
oł kis ermin nik kin, yi enerngii mon!
Gos Owundu, wumb oł kanim kanim ełmin
ei, wumb oł embin tui ngołum ku. Sin
enim ok, ek ombu ni tor kindpin kin, enim
piik mułngii. 7 Gos sinim wii topu sim
ei, sim oł kis endi ermin nipi, wii topun,
sinerim mon. Ba eim andłam sałim mił,
kun ka mułngii pa nipi kin, sinim tuk
sim. 8 Pe yi pałim, wumb endi ek ei buł
ngumba ei, Gos nge ek kongun wumb kin
buł ngunermba mon. Wumb ei, Gos kin
buł ngumba. Pe Gos eim nge Gui Ka ei,
enim ngonum.

9 Na enim engnjing noł kin, noman
ngok enmin oł ei nge, nip pułmbii ei mon!
Nimbił erang, Gos enim oł ei nge, andan
top nip, ngop poru nim. 10 Pe enim

Maseroniya konu ełe wumb ei, noman ngok kin, konu ełe orung orung noman ngołmun. Ba enginjpin noł, sin ek dinga nga nipin, enim ngonmun. Enim am oł ei nge, erangin kin, tonu opu dinga ermba. 11 Enim noman emin ka peng, er molk kin, enim noman dinga piik kin, en enim nge epi ombu tep ka erik mułngii! Molk kin, en enim angił ełe, kongun erngii. Sin oł enim kin, yi mił nipin ngunjpun. 12 Yi erik kin, enim wumb Gos tiłap ełe tuk punenjing wumb ei, enim embe ambił tonu kindik kin, oł yi mił erngii. Enim kun ka erik endngii, kunum ei, enim epi endi simin ni piinerngii mon! Enim epi pei kapłi er sałim.

Jiisas Owundu Orung Opu Kin, Sinim Si Orung Simba

13 Sin enim enginjpin noł nimin enmin ei, enim wumb koltmun wumb ei, pii poł tungii nge, ek ei ninmin. Wumb endi kułangin kin, enim kaimb sik, ke nik kin, yi mił er mulerngii. Gos pii gii ninenjing wumb ei, molk kin, enmin mił ni pingii; ei mon! 14 Jiisas eim kołpu kin, nga angpi konj pum ei, sinim pii gii nimin. Nipin kin, sinim piimin, Gos nge dinga ełe, Jiisas sipi orung sim. Gos wumb molk kulnjung ei, eim Gos wumb ei ni, Jiisas kin ouni sipi, orung simba kunum ei, pei orung ongii. 15 Sinim nge Gos Owundu nge ek ei, enim kanpin yi ninmin. Ekii se Owundu nga orung omba kunum ei, sinim pe konj mołmun wumb ei, ok kulnjung wumb ei, si kindpin kin, ok punermin mon. 16 Gos Owundu ek dinga yi neng kin, enjel Owundu wii dinga tang kin, Gos nge beli ei ek tengmba. Yi ermba kunum ei, Owundu tonu epin konu ełe, eim si kindpi kin, mani omba. Wang kin, wumb Jiisas kin pii gii nik kin, wumb ok kulk wumb ei, ok angk kin tonu ongii. 17 Kunum ełe, sinim konj mołmun wumb ei, Gos Owundu sinim simba ei, wumb ok kulk wumb ei ni, ouni simba. Owundu sinim tonu kupu ełe, tonu simba. Si pang kin, sinim Owundu kenmin. Yi mił ermba kunum ei, Owundu kin kunum kunum ouni mułmun. 18 Pe enim wumb engnjing noł kanik kin, ek ei nengin kin, noman dinga piik mułngii.

5

Sinim Gos Owundu Omba Nge Er Kun Erpin Kin Kui Er Mułmun

1 Enim sin enginjpin noł; sin ek endi nga połpun kin, epi endi kunum ełe, omba nipin, yi ninermin mon. 2 En enim piimin! Jiisas Owundu nge kunum owundu omba ei, konu epin waning wu mił, yi omba. Ba eim omba kunum ei, sinim piinanmin mon! 3 Pe wumb molk yi ningii, “Pe kunum ka sałim ei, sinim ka mułamin,” nik erngii! “Jiisas orung omba kunum ełe mendpił, sinim to ak to er kis mundmba oł ei, sikir tonu omba. Omba kunum ełe, ngenj kumbii simin ei, amb endi kangił mengmba peng kin, ngenj kumbii sinim ei mił, yi tonu omba.” Nga wumb epi ełe nge, tungu pungii ei, kapłi enermba mon! 4 Ba enim enginjpin noł, Gos nge tiłang ełe mołmun ei, epi waning wu mił, enim puku sik erik mułngii ei, enim kin tonu onermba mon! 5 Enim wumb pei, eni kin Gos tiłang owundu nge ełe mołmun wumb ei, konu epin mił, Seisen nge emii konu ełe, sinim tiłang wumb ei, tuk punermin mon. 6 Mon peng kin, sinim wumb eipi or pałmin mił, pepin mułmun ei mon! Sinim ningił ełe kanpin kin, noman ka seng kin, piipin mułmun. 7 Yi mił sinim piinmin, wumb pei or pałmin ei epin kunum ku or pałmin. Nga yi ku, wumb noł dinga nołmun wumb ombu, epin kunum ei ku, noł dinga nok kin, wulu pułum. 8 Ba sinim eni topu, tiłang erang mołmun wumb ei, sinim noman ka seng kin, tiłang erang mułmun wumb ei, Gos ek ambił gii nipin kin, pii gii nipin. Sinim wumb noman ngopun erpin kin, opu kumb tepii mił kindmin. Sinim dinga pupun mułmun ei, Gos sinim orung simba. Seng kin, sinim peng ni, ngenj ełe pei, sinim er dinga erang mołmun ei, Jiisas Owundu omba kunum ei, kui er mołmun! 9 Gos eim wumb oł kis ełmin wumb ei, kumep kis ngumba. Ngumba kunum ei, sinim kumep ei, Gos sinim simin ni piinerim mon. Ba sinim eim erpi kin Jiisas Krais sinim nge Owundu ei, sinim sipi orung simba ni pendim pałim. 10 Ok Jiisas eim kołpu kin, sinim paki topu yi erpi kin,

sinim konj mułmun min kułmun ei, sinim eim mołum konu ełe, ouni konj kunum kunum mułmun. 11 Yi mił erang piik kin, pe nemin oł ei mił, yi puk, ek ka nik kin, enginjing noł ngok, wumb endeim endeim paki tok kin, noman tuk ełe dinga kindik erngii! Erik kin, enmin oł ei mił, yi puk erngii!

12 Enginjpin noł! Sin enim ek dinga ni ngonmun ei, enim kin wumb tuk kongun erik wumb ei kin, ka piik kin ek ka nik erngii ei, ekii singii! Owundu eim, enim konu ełe wu num mundum wu ombu, ek nik kin, enim noman ełe kun pendngii. 13 Enim mulk wumb, en enim kongun erngii ei, kanik kin, noman ka ngok erik mułngii. Molk kin, Gos nge kongun ei tep er molk kin, angim angim noman ende sek kin, emin ka mułngii.

14 Sin enim kin ek dinga ninmin wumb ei, ten kulk kin, er mołmun ei, enim wumb ei kin ek dinga ningii! Wumb en enim mund mong kulk er mołmun ei, enim wumb ei kin, ek nik dinga erngii! Wumb dinga pinerang er mołmun wumb ei, enim paki tungii! Tok kin, enim wumb pei kin, kongun ka ei ni kunum kunum erik mułngii. 15 Mon peng kin, enim tok oł kis erik wumb ei kin, nga enim oł kis erik wumb ei kin, orung kindik kin, yi enerngii mon! Kunum kunum Gos kin pii gii ninjing enim engnjing noł ei kin, wumb pei oł kun ka ei erik kin, kongun dinga erngii!

16 En enim kunum kunum kaimb tok er mułngii. 17 Enim kunum kunum prei erik Gos ngungii. 18 Epi kis min ka enim kin tonu omba kunum ei, enim ek ka nik kin, ka piik ngungii. Ngok kin, Jiisas Krais nge dinga ełe Gos oł ei nge erngii ni piiłim.

19 Enim Gos nge Gui Ka dinga ei buł ngok kin, to mani kindnerngii mon! 20 Gos nge ek ka ni tor kindik ełmin wumb ni enim ngungii ei, buł ngok kin, to mani kindnerngii mon. 21 Ba enim epi kanim mok tok kin, epi kun ka mił ei, ambił gii nik mułngii. 22 Epi oł kis kanim kanim ei si kindngii! Si kindik kin, buł ngok, eipi puk kin, yi erngii.

23 Gos eim noman emin pułwu ei, eim enim erang kin, enim noman tuk ełe oł kun ka mendpił tonu omba. Wang kin, en enim noman tuk gui ei ni, noman tuk ełe ei ni, ngenj ei ni ombu pei, kun ka mendpił mułangin kin, sin nge Owundu Jiisas Krais nga orung omba kunum ei, sinim oł kis endi peng kin, kinermba mon. 24 Gos eim ek keimi niłim nge pułwu ei, eim ok ek nirim mił kunum kunum ełim. Ełe nge, sinim eim kin kapłi pii gii nimin. Nipin kin, eim enim kingam noł wii topu tuk sim.

25 Enginjpin noł, enim sin Gos kin prei erik ngungii.

26 Sinim Gos nge wu amb mołmun ei, angił sipin kin, ek ka nipin, ‘Weiyo!’ nipin yi ermin.

27 Owundu nge noman dinga ełe, na ek dinga nip enim ngond. Enim pipe ei enim enginjing noł pei ni, tuk sik, kułou to molk kin, pipe ei gerik piingii!

28 Sinim Jiisas Krais Owundu nge noman ka ei, enim kin ouni peng mułngii.

Pol Mon Tesilonaika Wumb Nga Endi Połpu Kindim

Pol Pipe Endi Nga Połpu Tesilonaika Konu Kindim

1 Sailas, Timosii, na Pol, sin wu kei pipe nga połpun kin, enim Tesilonaika konu ełe wumb Gos tiłap ełe mołmun wumb ei, kin kindinmin. Enim Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Krais kin, ouni mołmun.

2 Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Krais enim kin noman ka ngang kin, enim noman emin peng ka mułngii.

3 Enim sin enginjpin noł piipin kin, kunum kunum Gos kin prei er ngopun mołmun. Nimbił erang enim pii gii ei dinga pałim. Pe enim wumb endeim endeim ni, noman ka ngangin kin, am opu ka ba. 4 Sin sinim nge piipin kin, sin Gos tiłang wumb mołmun konu ełe embe ni, tonu kindpin enmin. Erpin kin, sin wumb eipi kanpin ninmin ei, enim nge opu orung wumb oł embin tui tonu onum ei, piipin yi mił ninmin ku. Tesilonaika wumb ei, pii gii dinga peng molk kin, ngenj kumbii oł kis kanim kanim ni, oł embin tui tonu onum ei, dinga kindik mołmun ei, piipin ninmin.

5 Nemin oł ei, sinim yi mił andan topu ngonum ei, Gos eim nge kos piimba ei, kun ka mendpił mołum. Oł ełe nge, enim oł embin tui ei, enim kin tonu omba; ba enim dinga puk kin, Gos sinim tep er mołum konu ełe, enim tuk puk mułngii ni pendim. Ei keimi, enim kapłi pungii. Puk kin, Gos sinim tep er mołum konu ełe, tuk puk mułngii. 6 Gos oł kun ka yi mił ermba. Wumb enim kin oł kis enjing wumb ei, Gos nga enim kin erpi, orung kindmba. 7 Kunum ei, Owundu Jiisas orung omba kunum ei, Gos eim pe enim oł embin tui pałim ei, to eipi kindmba. Kindang kin, enim konu ka ełe kor mułngii ei, sinim ouni mułmun. Gos nge enjel dinga ei, ombu kin, Jiisas kin, epin konu ełe si kindik kin, mani ongii. Ok kin, konu peni ełe tor ongii kunum ei, dup owundu kin, Gos kos piimba epi ei, ouni ongii. 8 Kunum ełe, wumb singindmba kunum ei, wumb Gos lo ek ekii sinarik enmin wumb ei, peni ełe ongii. Jiisas Owundu eim wumb ombu topu, eim gupu ełe neng kin, poru nimba. 9 Wumb ei, kumep kis yi mił singii. En enim Gos kumb ełe mularik konu ełe, turii eipi molk. Molk kin, Owundu nge tiłang ei kinarik kin, eim oł dinga wii ei kinarik kin, am mendpił pungii. 10 Wumb ombu nge, Jiisas omba kunum ei, am pungii. Puk kin, kunum owundu ełe, Jiisas wang kin, wumb Gos nge mułngii wumb ei, Gos embe ambił tonu kindngii. Nga wumb Gos eim kin pii gii nik mułngii. Molk kin, sin wumb nge ek tuk enim konu ełe ninjpin; ba enim pii gii dinga ninjing.

11 Sin oł ei tonu omba ni piipin kin, kunum kunum sinim Gos ei, eim enim paki tumba nipin kin, Gos kin prei er ngopun mułmun. Sin pii gii nipin kin, kongun keimi minj er poru ningii. 12 Yi pałim ei piik kin, kunum ełe, sinim nge Owundu Jiisas embe enim ambił tonu kindngii. Yi erangin kin, nga eim enim embe ambił tonu kindmba ku. Nga sinim Gos kin, Jiisas Krais ouni nge noman emin ka ngumba. Ngang kin, enim yi mił erngii.

2

Lo Ek Pinarpi Ek To Kindiłim Wu Kis Endi

1 Enginjpin noł, akip sinim nge Owundu Jiisas Krais orung omba nge ek nimin enmin. Ei eim orung omba ei, sinim eim kin tep to mułmun ek dinga ei, nipin ngonmun. 2 Pe wumb enim kanik kin, Owundu nge kunum owundu tonu om poru ninim ningii. Nga ek ni tor kindiłmin wumb mendpił ei, wumb niłmin mił, ek ni tor kindiłim kend endi opu yi nimba. Nga wu endi opu, sin enim kin pipe yi polk kindnjing nik, yi erngii ei, enim sikir noman embin to piik kin, noman eipi eipi sek enerngii mon! 3 Wu kombur ok oł ek kend tok erik kin, ningii ek ei, enim kom sek piinerngii mon! Kunum owundu Jiisas orung omba kunum ei, wii onermba. Kumb ok wumb pei, en enim Gos ek pinarik kin, Gos buł ngok enjing. Pe lo

ek to kindpi kin, oł kis nge kanim kanim ełim wu ei, opu peni ełe tor omba. Wang kin, ekii se, eim dup konu kis ełe poru nimba kunum ei, Owundu Jiisas orung omba ei, eim ok yi ermba. 4 Epi kanim kanim, wumb en enim men tok ełmin epi ei, Seisen nge wu kis ei, eim epi ombu pei erpi, kis erpi kin, am epi ombu kin, opu orung erpi, ngopu yi ermba. Epi ombu pei to mani kindpi kin, eim pupu Gos men ngii owundu ełe nirik pupu mołpu kin, ek yi mił nimba; na Gos mendpił moł.

5 Ok na enim kin mołup kin, ek ei nge, nip enim ngunj ek ei, enim si kindnjing min, piik mołmun. 6 Enim piinmin; akip lo ek to kindpi ełim wu ei omba; ba pe epi endi, eim andłam ełe ondu ngonum ei piinmin. Kunum endi, kun simba kunum ei, lo ek to kindiłim wu kis ei, tor opu, peni ełe mułang kin keningii. 7 Enim piinmin; lo ek to kindik enmin oł ei, pe kongun dinga pałim. Pe oł kis nge pułwu ei, koi er pepi mułang kin, pe wumb nii endi, eim andłam ełe ondu ngo pendim ei, eim orung wu kis ei, ei peni ełe mułmba. 8 Kunum ełe, lo ek to kindpi ełim wu ei, tor opu peni ełe opu mułmba. Mułang kin, Owundu Jiisas eim gupu mułung je, pupu tang kin, lo ek to kindpi ełim wu ei kułmba. Kułang kin, Owundu tor orung omba kunum ei, tiłang owundu ermba konu ełe kun Gos nge ek to kindpi kin, lo ek to kindpi ełim wu ei, eim am to kis mendpił ermba. 9 Lo ek to kindpi ełim wu ei, Seisen nge dinga ełe kongun ełim. Pe Seisen nge dinga ełe, ek kend oł ei ni, oł dinga wii kombur ełim. Nga Seisen nge dinga ełe, jep oł kanim kanim ełim ku. 10 Erpi kin, lo ek to kindpi ełim wu ei, eim ek kend topu, oł kis kanim kanim erpi kin, wumb konu kis ełe, am pungii nipi ermba. Am ek kend mami topu, wumb ngopu ełim. Pe wumb ei, en enim ek keimi ei piik mułangin kin, Gos wumb ombu sipi orung tiłang ermba; ba en enim ek ei noman ngunarik kin, buł ngunjung. 11 Yi erangin kin, Gos eim ek kend dinga wii endi topu, wumb ei ngang kin, wu kis ei, eim nimba ek ei mił, pii gii dinga nik mułngii. 12 Pe wumb Gos ek mendpił ei, pii gii ninerik; ba oł kis ei ermin ni, ka ka piik enmin. Wumb ei, Gos kos erpi, kumep tumba kunum ei, ngenj kumbii owundu singii pałim.

Gos Enim Sip Orung Simbii Nip Pendim Pałim

13 Ba enginjpin noł, Owundu enim noman ngopu yi erang kin, sin kunum kunum enim kin, prei er Gos ngopun mołmun. Kumb ok Gos enim sipi, orung sipi kin, orung simbii nipi pendrim, ek ei pałim. Gos nge Gui Ka ei, enim Gos nge wumb mendpił nipi pendim. Enim Gos ek keimi ei, pii gii mendpił ninjing oł ei nge, Gos enim sipi orung simba. 14 Sinim nge Owundu Jiisas Krais tiłang owundu ei, Gos enim ngumba. Sin enim Gos ek ka ni ngupun kunum ei, Gos enim wii to sirim. 15 Yi piik kin, enim sin enginjpin noł; enim dinga angk mułngii. Gos nge ek pei, enim kin nipin ngunjpun kin, nga pipe kindinmin ei, ekii sik, andik mołmun ei, piipin ninmin.

16 Jiisas Krais sinim nge Owundu ni, sinim Erinjpin Gos ei, eim sinim noman ngołum. Nga eim noman emin ka ei, sinim kin ngang kin, sinim kin ek ka wii endi simin ni piipin kin, kui er mołmun ei, Gos orung omba kunum ei, simin. 17 Nga Gos enim noman dinga ngang kin, eim enim paki tang kin, eim enim oł pei ka erim kin, ek ka minj nik, yi erngii!

3

Enim Gos Kin Prei Erangin Kin Sin Paki Tumba

1 Enginjpin noł, sin enim kin ek nga kombur sałim. Ei yi mił, enim Gos Owundu kin prei erangin kin, Gos sin paki tumba. Tang kin, Gos ek ka ei konu orung orung pei pang kin, ek ei embe tonu ba; ba enim konu ełe yi mił noman tuk ełe punum. 2 Enim Gos Owundu kin prei erangin kin, wumb kis ok sin kin oł kis enjing ei, Gos kapłi paki topu kin, si kindmba ei, enim piinmin. Wumb pei, Gos kin pii gii ninenjing wumb pei mołmun.

3 Ba Gos Owundu eim ek keimi dinga mendpił niłim oł eipi yi mił ermba. Eim enim paki topu kin, enim tep dinga ermba. Yi erang kin, Seisen enim mułngii konu ełe

tuk onermba. 4 Owundu sin noman dinga
ngang kin, sin enim kin ek yi mił ninmin;
epi pei sin enim erei ninmin ei, enim yi
ełmin. Ekii se enim yi minj er mułngii.

5 Sin noman yi piinmin; Gos enim no-
man ambił kun erang kin, enim Gos enim
noman ngopu eririm ei piingii. Nga Jiisas
Krais eim dinga pupu kin, ngenj kumbii
sirim ei, enim pii gii ninmin ku.

6 Enginjpin noł, sinim nge Owundu Ji-
isas Krais embe ełe, sin enim kin ek dinga
yi mił ninmin. Enim nge Gos kin pii gii
nik enginjing endi sin ok ni ngupun ek ei,
piinarpi wii mułum kin, enim wu ei omba
ei, kanik kin, ok eipi puk, yi erngii. 7 Enim
piinmin; enim sin erpin oł ei erngii. Ok
sin enim kin mułpun, kunum ei, sin wii
mulerpin mon. 8 Sin enim angił ełe, kuni
wii si nunerpin mon. Sin top minj erpin.
Sin kongun dinga erpin ei, kongun epin,
tinga pei, kongun erpin. Nimbił erang sin
oł embin tui endi, enim ngenj ełe, embin
endi kindnerpin. 9 Yi mił, sin enim kin
kuni ni, epi si nułamin; ba yi mił enerpin
mon! Nimbił erang sin oł yi eramin kin,
enim sin enmin oł ei kanik kin, ekii singii
ni piipin erpin. 10 Enim piinmin, kumb ok
sin enim kin mułpun kunum ei, sin enim lo
ek ni ngupun. Ei yi mił, wu endi kongun
enerim kin, eim kuni nunermba nił min.

11 Nimbił erang sin ek yi mił nipin? Ei yi
mił, enim mulk konu tuk ełe, wumb kom-
bur wii mołmun nengin piipin kin nipin.
Ei kongun enarik kin, wii minj mołmun
nik; ba en enim, ek eipi eipi, wumb eipi
epi ei, sin sinim epi nik ełmin. Ba en enim
epi mendpił mon. 12 Sinim nge Owundu
Jiisas nge embe ełe, sin lo ek nipin kin, wu
ombu nge ngupun. Sin ek yi enmin piik
kin, oł yi erngii ni piipin nipin ełmin. En
enim mandi ełe, kun ka molk kin, kongun
erik kin, en enim nge kuni tonu wang kin,
nungii nge nipin ełmin.

13 Ba enginjpin noł, enim oł ka enmin oł
ei, ei kindmin ninerei mon! 14 Pe wu endi,
sin pipe połpun ninmin ek ei, ekii sinerim
kin, enim wu ei kin, andan to kun er ngok
mułngii. Molk kin, eim omba konu ei, ek
tang ngunarik erangin kin, eim singambił
erang piimba. 15 Sin kin opu orung wu
nik kin, ek ngok yi enerngii mon! Enim
yi piingii, sin enginjpin nik, ngungii.

16 Gos Owundu eim noman emin ka nge
puławu ei, eim kunum kunum eim enim
kin, epi pei enim noman emin ka ngopu
kin, Owundu eim enim kin kunum kunum
tep er mułmba.

17 Na Pol, na nam ek ei połup kin, enim
ngond. Enim ka mułeiyo! Na pipe pei nam
połup kin, enim ngoł. Ek yi mił, ni połup
kin, enim ngoł.

18 Sinim nge Owundu Jiisas Krais ei, eim
nge noman ka ełe enim kin pei mułangłi!

Pol Mon Timosii Kin Kumna Połpu Kindim

Pol Kumna Pipe Ei Połpu Timosii Ngum

1 Na Pol, na Krais Jiisas nge ek se andił wu. Gos eim kin sinim sipi orung sim kin, Krais Jiisas sinim kui er mołmun ei, eim na eim ek ka se endii nim.

2 Timosii na Gos ek nip nim ngamb kin, pii gii nirin. Ełe nge na nim arnim mił moł. Na pipe ei połup nim ngond. Sinim Owundu Jiisas Krais ni, Erinjpin Gos ni, wumb kaimb sipi, wumb noman emin ka ngopu, wumb noman ka ngopu, yi ełim nge pułwu. Eim nim kin mułangłi.

3 Kumb ok na Maseroniya konu ełe bii pendip kin, na nim kanip ek ninj mił yi ku, akip nind. Nim Epeses konu ełe molkun, wumb kombur kindan puk kin, wumb ek kend tok nik, wumb ngok erngii ei, mon ninjii! 4 Wumb en enim, kupenjing noł nge embe pei, ek kanim kanim ninmin ei, ek poł wii ni ek ei ninerngii! Wumb eipi ek ei nge, piik kun enarik kin, noman eipi eipi seng kin, Gos kin pii gii ninarik kin, Gos kongun ei, enenjing ku. 5 Ba pe na lo ek ei nip nim ngond ei, wumb ekii sik enjing kin, kapłi en enim noman emin pup, noman ka seng kin, Jiisas pii gii mendpił ningii. Pe en enim wumb eipi kin, noman ngok, enmin oł ei erngii. 6 Ba wumb kombur, Gos ek ka ei piinarik, si kindik kin, ek wii ei piik owuł owuł yi erik mołmun. 7 Pe wumb en enim, Gos nge lo ek ei, ek mon wu mołpun kin, wumb ek emb to ngopun, yi ermin ni piiłmin. Ba en enim ek ei piinarik kin, ek pułe pii poł tunanmin ku.

8 Sin piinmin, Gos lo ek ei kun ka pałim. Nimbił erang sin kongun kun ermin ei, Gos nirim mił ermin. 9-10 Wumb lo ek to kindik, oł kis erik kin, Gos kin buł ngok, Gos ek piinermin mon nik, wumb num ek piinarik kin, ernjing menjing to konduk, wumb eipi to konduk; nga wu eipi tok ełmin ku. Wu endi pupu kin, amb eipi kin ningił erang kin amb eipi pupu, wu eipi kin ningił erang kin, oł kis kanim erik yi mił ełmin. Nga wu kombur wumb epi waning sik, oł ei ełmin. Nga wumb ek kend tok nik; nga ek kend tok, keimi mił nik ełmin. Lo ek ka ei yi ełim. Nga oł kis ei, eipi kanim kanim ei, Gos ek keimi kin, opu orung ełim ku. 11 Ek keimi ei, ek ende mił, Gos ek ka ni ngopu, “Yi ninjii!” nim; ei ni tor kindind. Ek ka ei, nipi sinim ngopu yi ninim. Gos tiłang owundu ei, pułe yi minj, ka piik mułngii.

12 Na ka piip kin, Krais Jiisas sinim nge Owundu ngond ei, eim na dinga ngopu kin, eim noman ełe piim. Yi mił, eim kongun ei kapłi ermbii. Na noman ka piip eim kin ngond. Ei eim yi piim mił, na eim ek ka ei nimbii end. 13 Keimi, ok na Gos embe ełe, ek ni kis mondup kin, Gos nge wumb tiłap ełe tuk mołmun ei, top ek piinarip yi eł. Ba na ek puł ei, na Gos kin pii gii ninarip kin, yi erip mult. Ba Gos eim nge tiłang ei, na andan topu kin, na kaimb sim. 14 Owundu na kin noman ka ngang kin, na Krais Jiisas kin pii gii nip kin, noman ka ngond. 15 Krais Jiisas eim ya mei ełe mani opu kin, sinim oł kis enmin wumb ei, sipi orung simba nge om. Om ei, ek keimi ek ei piik kin, wumb pei pii gii ningii. Nik kin, oł kis enmin ei, na puł pendip eł. 16 Ba Krais Jiisas eim noman ka ei, ok na oł kis owundu eł wu, kin ngum. Ngang kin, na wumb pei andan tunj oł ei, wumb kanik kin, Gos kin pii gii nik kin, kunum kunum konj ka mułngii. Yi pimba ei piipi kin, Gos ok, na kaimb sipi ngum. 17 Ngang kin, eim king kunum kunum tep mołułum wu; nga kulałiłim ei, eim nge tiłang owundu ni, noman ka wii ni, eim embe owundu ei, eim kin kunum kunum pimba. Ei keimi!

18 Timosii nim na arnim nind. Gos ek mon ok połpu kin, eim ek ni tor kindiłim wumb nirim mił, nim kin pulnjung ei, na nim kin nga ngop ek ei, pii kun erkin kin, nim ambił gii nikin mulnjii. 19 Ei nim pii gii dinga peng kin, nim noman tuk ka seng kin, moł punjii. Wumb kombur en enim noman tuk ełe, ek niłim mił, buł ngok enjing wumb ei, en enim pii gii ei, nga pinerang kin, poru nim. 20 Aimeniyas kin Eliksander tał yi enjngił. Na wu tał sip kin Seisen nge angił ełe kindinj ei, pukuł

kin Seisen ek piikił. Piikił kin, nga Gos kin ek ambilk erngii ei, mon nip kindamb kin, punjnguł.

2

Prei Ełmin Oł Ei

1-2 Akip kumna kongun ei, na nim andan top nemb kin enjii. Ek kumna pałim ei yi mił. Enim Gos kin noman ka ngok, prei erik kin, wumb eipi paki tumba nik kin, Gos eim kin kii sik yi erangin kin, wumb pei paki tumba. Pe king ni, gapman ni, yi ku, enim Gos kin, prei erik ngangin kin, sinim noman emin peng kin, sinim Gos andłam kun ka ełe, ekii sipin bin. 3 Prei yi nge ermin ei, Gos piipi kin, ka piimba. Sinim paki topu, noman ka ngopu kin, sinim orung sipi minj mołum. 4 Eim wumb pei sipi, Gos kin orung seng kin, eim ek keimi pałim ei, pułe piingii ni piinim. 5 Sinim piinmin ei, Gos endeim mendpił mołum. Pe wu endeim tuk Gos kin wumb tuk oi ełe angłim. Angłim wu ei, Krais Jiisas mołum. Mołpu kin, eim wumb sipi, Gos kin orung simba nge angłim. 6 Pe Jiisas kunum poru neng kin, eim noman konj eim wumb pei topu er si orung sim. Sipi kin, Gos piim mił, ei eim er tor kindim ei, Gos eim wumb pei sipi kin, orung simbii ni, peni ełe er tor kindim. 7 Gos eim yi nim, “Pol nim ek ei se endii,” nim. Neng kin, na se andip, eim ek ei, ni tor kindip end. Na ek keimi nind; na ek kend tunand mon. Gos eim na kindang pup kin, wumb tiłap eipi kin, ek nip ngop eramb kin, wumb ek keimi ei, pii gii ningii, nipi kindim.

8 Yi pałim ei, na piip kin nind ei, en enim wumb konu orung orung wumb pei, Gos kin angił ełe tonu kindik kin, prei erik, Gos ngok kin, kun ka mułngii. Molk kin, noman kis ni, ek mił erik enmin ei, si kindik kin prei minj erik mułngii!

9 Na noman ełe yi pałim; amb en enim konduk ni, epi ełmin mił ei, kun ka erngii. Amb en enim peng enjin ełe epi kanim kanim erik kin, biis gol ni, epi tiłang erpi, biningał erpi, ku owundu pupu kin, enim epi ei sik kin, moke enerngii mon! 10 Amb en enim Gos nge ambiłam mułmun ni piingii amb ombu, en enim kongun ka kanim kanim erik mułngii. Amb ombu, en enim ngenj ełe, konduk ka wii mił peng mułngii. 11 Amb wu ek ei piik kin, en enim ek tingarik kin, wii molk, Gos ek piingii. 12 Na amb endi, wu kin ek emb top kin, ermba nip mundnał. Amb en enim kom sek molk kin, ek minj piingii, nił. 13 Nimbił erang Gos kumna Andam erpi kin, ekii se Eiwa eririm. 14 Nga Andam ek kend ei, pii gii nineririm; ba amb ei, eim ek kend ei, pii gii nipi kin, Gos lo ek piinarpi, ekii sinarpi kin, oł kis eririm. 15 Ba amb en enim kongun ei, kangił minj mengk mułngii. Molk kin, en enim noman ka seng kin, oł kun ka erik kin, Gos kin pii gii nik kin, wumb noman ngok mułngii. Molk kin, Gos en enim sipi orung simba.

3

Gos Nge Tiłap Tep Enmin Wumb Ek

1 Ek ei keimi, wu nii endi eim wumb Gos tiłap ełe tuk o mołmun wumb ei, tep mułmbii ni piimba ei, eim kongun ka simba. 2 Pe tep ermba wu ei, eim kongun kun ermba ei, eim oł endi erang kin, kanik nik enerngii; ba eim kongun ka ermba. Eim amb endeim nge wam mułmba. Pe eim noman ełe, kun ka erpi mułmba! Eim noman ka piipi kin, oł kun ka erpi ba. Eim wumb pei kanpi kin, ek ka nipi kin, eim ngii konu ełe sipipi kin, kuni ngumba. Ngopu kin, nga wumb kin ek emb ka top ermba. 3 Eim noł dinga nopu, wulu punermba mon! Eim noman kis sikir piipi kin, yi enermba mon! Wumb pei kin mandił ka mułmba. Eim wumb kin opu enarpi kin, ku nin epi ei, noman to piinarpi mułmba. 4 Eim nge ambim, ni kangił ei pei, tep ka ermba. Erpi kin, eim kingam noł, eim nimba ek ei, piik kin, ekii sik erngii. 5 Wu endi eim kingam, ambim noł tep ka mulermba wu ei, Gos tiłap ełe tuk ok mułmun wumb ei, tep enermba mon ku! 6 Wumb konj, Gos tiłap ełe onjung wumb ei, tep wumb mulerngii. Mon pim kin, eim noman kis pepi erang kin, Gos wumb ei to tor kindpi kin, Seisen kin kindpi ermba. 7 Nga wu endi Gos nge embe ełe oł kun ka erpi kin, wumb torung mułngii konu ełe erang wumb ei, eim oł

kun ka wii enim nik kin, eim embe ambił tonu kindik, yi mił erngii. Erik kin wu ei, Gos tiłap wumb mułngii konu ełe tep wu mundangin kin mułmba. Pe eim embe ka pinerim kin, eim singambił piipi mołpu kin, Seisen nge omu kon ei mił, ełe tuk ba.

Gos Nge Tiłap Wumb Tuk Paki Tołmun Wumb

8 Yi minj, Gos nge tiłap ełe tuk molk paki tołmun wumb ei, noman ka piik kin, kongun kun ka erngii. Erik kin, enim ek gupu tał yi er ninerngii mon! Noł dinga nok kin, wulu punerngii mon! Nga enim wumb eipi epi simin ni piinerngii mon! 9 En enim noman konj ka seng kin, ek keimi ei, ambił gii nik kin, pii gii dinga peng mułngii. 10 Enim Gos nge tiłap ełe wu num ni, peng pim wu ni molk keningii. Wu kombur Gos nge tiłap ełe kongun paki tok mułngii wumb ei, kanik kin, kapłi enjing kin, ekii se mundangin kin, kongun paki tok er mułngii. 11 Yi mił ku, amb en enim ołkun pałim mił, ołei erngii. Wumb ningii ek ei sipik kin, ek waim ninerngii mon. Pe noł dinga nunjung kin, nołmun mił piik nei. Nik kin, kunum kunum ołkeimi kun ka minj erik mułngii. 12 Gos nge tiłap ełe kongun paki topu mułmba wu ei, eim amb endeim minj mułmba. Eim ambim kingam noł pei, tep ka erpi mułmba. 13 Gos nge tiłap ełe kongun erngii wumb ei, kongun ka erangin kin, en enim ei tonu ba. Pang kin, Krais Jiisas nge ek ka ei, wumb en enim pii gii nik kin, dinga kindik, angk nik kin, wumb eipi ngungii ku.

Gos Nge Ełim Ołł Pułe

14 Keimi, na enim kin kunum mandi ołamb; ba na mon ei połup kin, enim ngond. 15 Pe na sikir enim kin tor onenj kin, enim pipe ek ei kanik kin, Gos nge tiłap wumb ei, noman konj sik mułngii. Molk kin, Gos nge tiłap wumb mułngii ei, Gos nge men ngii mił mułułangin. Gos eim noman konj kunum kunum mołułum nge pułwu. Enim ngii tumunj mił dinga peng molk kin, Gos ek keimi ei, ambilk tonu kindik er mułngii. 16 Keimi, ek pułe ei, Gos ełim ołei nge, owundu ei, wumb endi ei, to mani kindnerngii pałim!

Ek ei yi mił, “Krais Jiisas eim mani mei ełe opu kin, wu mendpił tał mołpu tor om. Wang kin, Gos Gui Ka ei, ek keimi mendpił nipi, ek pułe ni tor peni ełe kindim. Gos enjel eim kenjing ei, eim ek ei, wumb konu orung orung pei piinjing. Piik kin, mani mei ełe wumb eim ek ni tor kindang kin, pii gii ninjing. Nik kin, Gos eim tiłang owundu sipi, tonu epin sipipi kin, tiłang owundu eim kin ngum.”

4

Ek Emb Tok Wumb Ngok Ek Kend Tok Niłmin

1 Gos nge Gui Ka ek nipi, tor kindpi yi ninim. “Ekii se wumb kombur pii gii ek ei, si kindik kin, ek kend gui nimba ek ei, ekii sik pungii. Nga gui kis ek ei piingii ku.” 2 Ek kend wumb ei, ek kend tok ołyi mił ełmin wumb ei, en enim noman tuk ełe piinenjing. Piinarik kin, en enim noman tuk ełe, ek kend pei to tor kindinmin. Kindinmin ei, en enim yi ni piinmin; sin noman tuk ełe ołkun ka enmin, ni piinmin. Ba en enim noman tuk ełe wulu pang mił molk kin, en enim ołkis ełmin ołei ni piinałmin mon! 3 Wu amb sinermin mon nik kin, wumb kuni mon nik mowii ełmin. Ba Gos ek keimi, pii gii nipin enmin wumb piinmin ei, Gos er sim sałim epi ei, sinim eim kin noman ka pii ngopun kin simin 4 Sinim piinmin, epi pei Gos er sirim sałim ei ka. Sinim epi ei, si kindnenmin mon! Ei sinim sipin kin, Gos kin noman ka piipin kin ngumun.

Krais Jiisas Nge Kongun Wu Ka

5 Keimi Gos eim ek ka ełe, sinim prei eramin kin, eim sinim kin epi endi ermin epi ei, kun ka mułmba.

6 Pe nim ek emb ka tokun angnim noł ngun kin, nim Krais Jiisas nge kongun wu ka mulnjii. Nga nim noman ełe, ek ka ei, dinga pii gii ek dinga ei sikin kin, ołtał ei, nim dinga ngangił kin, Gos kongun ei, ekii sinjii. 7 Ba amb mam ombu, ek siimał eimał wii ei nik kin, ek jerił ningii ek ei, nim buł ngokun kin, nim Gos ołkun pałim mił ei, kun er mulnjii. 8 Nim pin kin, sinim

ngenj ełe kongun ermin ei, aninga er paki tumba. Ba Gos nge oł kun ka ermin ei, sinim paki owundu tumba. Ei pe sinim konj mołmun ei, paki topu nga ekii se, eim sinim kunum kunum paki tang kin, konj mułmun. 9 Ek ei, ek keimi mendpił, sinim wumb pei piipin kin pii gii nipin ermin pałim. 10 Gos eim wumb pei sip orung simbii ni piinim ei, sinim wu amb Gos eim kin pii gii ni mułmun ei, keimi sim. Gos kunum kunum konj mołułum pułwu eim kin, sinim pii gii keimi nipin kin, Gos sinim sipi orung simba ni, kui er mułmun. Ełe nge piipin kin, sinim kongun dinga enmin.
11 Nim ek ei nikin kin, emb to wumb ngo! 12 Wumb nim keningii ei, nim wu kang wu mił, keningii. Ba nim wu wii mił ni piinerngii mon! Nim Gos tiłap ełe molkun kin, ek ka nikin, oł ei erkin andłam andkin kin, oł enjii mił ei wumb keningii. Pe nga oł kun erik enmin oł ei ni, wumb pii gii nik enmin oł ei, erkin andan tokun kin, wumb keningii. 13 Kunum ełe, nim na kui er mulnjii kunum ei, wumb kankin kin, Gos ek ei erkin nikin wumb ngokun kin, kongun dinga ei enjii. Erkin kin, wumb oł yi mił erngii nikin kin, ek ka ni wumb ngan piingii. 14 Gos nge dinga ełe, Gos Gui Ka ek ei nipi, nim ngum ei, nim ten kulkun enenjii. Gos nge tiłap ełe tep ełmin wumb oł ei erik kin, nim angił peng ełe ambilk kin, pui nik kindngii ei, si kindnenjii ku. 15 Kunum kunum nim kongun ei, tep ka erkin kin ninim kongun ełe kunum kunum er mułan kin, nim enjii kongun ei, ka mułang kin, wumb pei keningii. 16 Nim noman ełe ka peng kongun erkin kin, ek nikin wumb ngokun enjii ei, pii kun erkin kin, ninjii. Kunum kunum nim kongun dinga kindkin enjii. Pe ninim yi er mułan kin, ninim kongun ei, Gos kin kun ka er mułan kin, nga wumb nim gupu ełe ek piingii wumb ei, pei kun ka mułngii ku.

5

Pii Gii Wumb Kin Oł Ka Erngii

1 Nim wu mam endi kin ek ngunenjii mon. Ninim arnim kin ek ka nił*i*n yi mił ku ek ka ninjii. Nga wu kang wu, ninim angnim noł kin, ek ka nił*i*n mił yi ku, ek ka ninjii. 2 Ninim manim noł kin, ek ka nił*i*n mił ku, amb tukui ombu kin ek ka ni ngokun yi enjii. Ambił mułngii ei, ninim einim noł kin, ek ka nił*i*n mił ku, ek ka nikin oł ka enjii. 3 Pe amb endi wam kułang kangił endi mulerang kin, eim amb wei mendpił mułmba ei, eim kin oł ka erkin kin, paki tunjii. 4 Ba amb wei endi eim kingam min, kupam noł mułngii ei, enim piik kun erngii! Kongun kumna ei yi mił, ninim arnim manim noł kin paki tokun kin, epi pei sinjii ei, ngo orung kindkin kin, tep ka erkin mulnjii. Keimi, Gos oł ei nge, noman peng piinim. 5 Amb endi wam kułang kin, eim endeim multum amb ei, eim yi mił ełim. Eim Gos kin pii gii nipi kin, kunum kunum epin tinga, prei minj er mołułum. 6 Ba amb endi eim wam kułang kin, eim Gos nge ek piinarpi kin, eim ngenj ełe epi ka kanim kanim sipi kin, kuni nipe kuni endi numbii ni piipi kin, yi er mułmba. Amb ei eim nge noman konj ka ei, nga sinermba mon. Sinarpi noman konj ka ei, am kułii mił kołpu kin, am mendpił ba. 7 Nim ek ei ekii sikin kin, amb ni, wumb kan neng kin, en enim epi endi ngenj ełe pinerang kin, ka minj mułngii. 8 Ba wu endi eim nge tiłap ende ei, kan kun enarpi, eim nge miyem ende ei, kan kun enarpi kin, yi ermba wu ei, Gos kin pii gii si kindpi kin, wumb Gos ek piinarik mołmun wumb ei, mił mon. Eim am wumb ei, to mani kindpi kin, eim am wu kis wii mołum. 9-10 Kumb ok, wu amb wenjing noł kulk ei, nim amb ombu nge embe yi minj pulnjii. Amb nii endi, kung ngii engki ei nge angił orung nge endeim multum amb ei, eim wam endeim mendpił kin multum ei, eim embe polkun pindan kin, Gos tiłap wumb eim paki tungii. Nga eim kongun ka kanim kanim ermba ei piipi ełim. Erpi kin, eim ok eim kingam noł tep ka eririm. Erang kin, wumb konu eipi wumb ok, kuni ngumba ngurum. Nga Gos nge tiłap ełe tuk mulk wumb ei, oł ka ełim. Nga ening kis pim wumb paki tołum ku. Nga eim kongun kanim kanim erpi, kumep sinarpi kin, wumb wii paki topu kin, oł ka ełim amb ombu kankin kin, en enim embe pulnjii.

11 Ba nim amb gał mił, wenjing kulnjung amb ombu nge, embe pulerii mon! Amb ombu Krais nge ek ei, pii kun enarik kin, nga wu konj puk kin, yi erngii ei, nim embe pulerii! 12 Ok en enim ek dinga nik pendinjing ei, si kindik kin, oł ełe enjing ei nge, en enim pułe keningii. 13 Nga oł eipi endi ełmin ku. En enim ten kulk kin, wumb ngii eipi nge ełe pułmun ei, en enim wii punałmin mon. En enim wumb eipi niłmin ek ei piik kin, waning sipiłmin. Sipik kin, wumb eipi nengin ek kanim kanim niłmin ek ei, sinim ninermin mon. 14 Ei na yi piip kin, amb gał mił ombu nga wu puk kin, kangił mengk ngii konu ełe, kongun er mułngii. Pe amb ombu yi mił enjing kin, sinim opu orung wumb endi sinim kin tonu opu kin, ek kis nipi, onermba mon. 15 Nim piin, amb kombur Jiisas nge andłam ka ei, si kindik kin, Seisen andłam ełe ekii sinmin. 16 Pe wu kombur Gos nge tiłap ełe molk kułangin kin, amb mendpił mułngii. Mułngii amb ei, Gos kin pii gii nirim amb mam endi mułum ei, eim opu kin, amb ombu, paki topu, yi er mułang kin, Gos nge tiłap ełe mułngii ei, noman embin pinermba mon. Nga Gos tiłap ende mułngii wumb ei, amb endi wam mulerang kin, eim mendpił mułmba ei, paki tungii ku.

17 Pe wumb num kongun ka erngii ei, enim Gos nge tiłap ełe mołmun wumb ei, wumb ombu nge embe ambił tonu kindngii. Na wumb num ei, kongun dinga erik kin, Gos ek ei nik kin, wumb ngungii nip nind. Wumb ei, kumep ka wii kapłi singii. 18 Sinim piinmin, nimbił erang Gos ek ka mon poł pendrim ei, wumb kongun enmin ełe ek yi ninim,

“Kung kou kuni wiis kembimba kunum ei,
nim kung kou gupu ełe kan tunenjii.”

Nga ek yi nim, “Kongun enmin wumb ei, en enim wumb kumep singii.”

19 Pe wu endi yi nimba, men ngii tep ełim wu ei, oł kis endi erim. Erim nimba ek ei, nim piinenjii mon! Wu tał tekliki mił, ok ek yi ninjing kin, nim kii sikin piinjii. 20 Pe men ngii tep ełmin wu kombur, oł kis enjing kin, nim men ngii tep ełmin wu kombur wii tan kułou tangin kin, wu ombu pei mułngii oł kis erik enjing oł ei, ni kun eran kin, wu eipi ombu kanik kin, mund mong kulk kin, oł kis enerngii mon.

21 Gos ni, Krais Jiisas ni, Gos nge enjel ei, kumb ełe nim nind. Nim kongun ei, tep ka wii erkin mułii! Wumb eipi oł kis erngii ei, nim ek dinga nikin kin, nga ninim nge wu puł min, kongun ende wu endi oł kis ermba ei, kan wiik tokun kin, koi er pindnenjii mon! Nim wumb endeim endeim oł kis erngii ei, ek kun minj nikin kin, er kun enjii. 22 Nim wu ei, ka mołum ni piikin kin, tep wu sikir mundmbii, ni enenjii. Yi en kin, wu ei, epi oł kis ei, nim kin pimba. Ninim ka mulnjii nge, pii kun erkin kin mulnjii.

23 Nim noł wii minj nunenjii! Nim noł wain aninga kopur kin ouni nunjii. Nan kin, kirim tuk ełe paki tumba. Nimbił erang nim kunum kunum ening pałim ei, nga pinermba mon.

24 Wumb kombur oł kis ełmin ei, Gos wumb ei kin, kos ermba. Erang kin, kos ełe sikir punmun. Oł kis ełmin ei, kos erangin kin, wumb pei sikir kaniłmin. Ba wumb kombur oł kis erik enmin oł ei, koi er pepi ekii se, tor wang kin kaninmin. 25 Yi mił ku, oł ka enmin ei, sikir tor onum. Nga wumb kombur oł ka enmin ei, sikir tor wang kin, kinenjii; ba oł ei kunum kunum koi er pinermba mon.

6

Kongun Wumb Nge Ek

1 Wumb kongun wii enmin wumb ei, yi mił piinmin. Na kongun tep enim wu ei, wu ka ni piił. Piip kin wu ei, embe ambił tonu kindip, yi eramb kin, wumb eipi ombu, Gos ek sin ni tor kindpin ni, Gos nge wumb tiłap oł pałim mił erik kin, oł kis endi enarik kin, kun ka enmin, ni piingii. 2 Gos nge tiłap ełe molk kin, kongun wii enmin ei, noman yi piinerngii. Tep enim wu ei, na engnan noł ku, ni piip ek ningii ei, to kindmbii ni, yi piinerii mon! En enim yi piinmin ei, Gos nge tiłap ełe mołum ei, na eim noman ka ngumbii ni piimin. Piik kin, na eim kin kongun ka eramb kin, eim na kongun ełe epi ka sinim. Seng kin, en enim yi piik kin, kongun ka wii mendpił

er punmun. Puk kin, kunum kunum nim wumb kongun wii ei nge, andan tan kanik kin, wumb en enim kongun ołka ei, erngii.

Ołł Mendpiłł Gos Epi Pei Keimi Siłmin

3-5 Sinim nge Owundu Jiisas Krais nge ek ei, sinim Gos nge ołł ei, ka nipi andan tonum. Pe wu endi, eim Jiisas nge ek kun ei ninarpi, si kindpi kin, ek eipi nipi, wumb ngumba ei, kun pinermba. Wu ei ek to kindpi kin, yi enim ei eim noman ka pinałłim mon! Na nam wu ka ni piiłłim; ba eim noman kis peng kin, eim ek ka endi ninałłim mon. Eim wumb ek mił erik kin, ek kis nik erngii ei nge, noman ngopu, yi ełłim. Ełłim ek ei nge, ołł yi mił ełłim. Wumb eipi kin noman kis peng, opu erik kin, wumb ek buł ambilk kin, engnjing kin, ek kis nik ełłmin. Erik kin, kunum kunum ek mił erik yi ełłmin. Erik kin, en enim noman eipi peng kin, Gos ek keimi ei ambił gii ninałłmin. Ninarik piik kin, yi piiłłmin; Gos nge ołł ei, epi pei singii nge, ełłmin ni piiłłmin.

6 Keimi, wu endi Gos nge piimba ołł ei, ekii simba wu ei, Gos epi pei simba ku. Ei yi mił, pe wu endi eim Gos nge ołł ka ei erpi mołpu kin, nam epi sałłim ei, kapłi ni piimba wu ei, eim epi ka pei eim kin simba. 7 Sinim piinmin, sinim menjpin mei ełe mengim kunum ei, sinim epi endi sipin tu wunenjpin mon. Yi mił ku, ekii se sinim mei konu ełe si kindpin kin bin. Bin kunum ełe, epi endi sipin kin, punermin mon. 8 Pe sinim kuni ni, alap ni, epi pei mułang kin, yi nimin; sin epi pei sałłim pa yi nimin. 9 Ba wumb nii endi, epi pei simbii ni piiłłim wumb ei, epi simbii ni erpi kin, bok tołłum. Ei yi mił, wumb ka tumun nił łmin wumb ei, ka mili kuł pindangin kin tołłum. Yi mił, wu endi epi pei simbii ni piimba wu ei, eim noman tuk ełe, epi eipi eipi noman to piipi kin, bok topu, konu kis mendpiłł ełe ba. 10 Wu endi eim ku nin epi pei simbii ni piiłłim wu ei, eim ołł kis ei nge puł mam pendpi kin, eim ołł kis kanim kanim ełłim. Wu kombur en enim, ku nin epi noman peng kin, yi mił erngii wu ombu, en enim pii gii ei, si kindik kin, en enim noman tuk ełe embin peng piingii.

11 Ba nim Gos nge wu ei, ołł ombu ngokun kin, si kind kin, eipi punjii. Gos nge ołł kun ka ei, dinga erkin kin, andłłam pimba mił punjii. Pukun pii gii nikin kin, wumb eipi noman ka ngokun wumb ei, nim tungii ei dinga angan kin, tungii. Tungii ołł ei noman emin ka er wumb ngunjii. 12 Wumb nii endi Jiisas kin pii gii pimba wu ei, eim yi mił; wumb ka wii epi wii singii nengin kin, sikir punmun ołł ei mił, yi erik singii. Singii ei mił ku, nim Timosii yi mił ku enjii. Nim kongun ei dinga kind erkin kin, Gos nim kan wiik to mundang kin, kunum kunum noman konj sinjii. Sikin kin, nim pii gii peng kin, wumb ningił ełe angkin kin, ek dinga ni tor kindkin wumb ngunjii! 13 Gos wumb ni, epi pei eim noman konj ngołłum. Pe Krais Jiisas eim ek pułe, Pondiyas Pailos kumb ełe ni tor kindrim. Gos kin, Krais Jiisas nge kumb ełe, na nim Timosii kongun ei ngond. 14 Nim Gos nge ek ka dinga ełe tep ka er nikin mulnjii. Molkun kin, wumb ek kis penj, tui nin, wumb ek kis ni ngok kin Gos ek ka ei kin yi enerngii mon. Nim kongun kunum kunum erkin kin, tep er mułłan kin, Krais Jiisas orung omba kunum ei, opu tor omba. 15 Gos nge kunum sirim kunum ei, tonu wang kin, Jiisas kindang tor omba. Gos endeim mendpiłł noman ka piik kin enmin ołł ei nge, pułwu. Nga eim mendpiłł dinga peng kin, tep er mołułłum. Mołpu kin, mani mei ełe wu num ei, moł mani kindangin kin, Gos wu num moł tonu punum. Pupu kin, nga king mani mei ełe king ei, moł mani pangin kin, Gos King moł tonu pupu mołłum. 16 Ei eim mendpiłł kulałiłłim; eim tiłłang owundu mołułłum. Pe sinim eim kin mandi bin mił mon. Ok wumb endi, Gos kinałłim mon. Pe wumb endi yi ku Gos kinanmin mon ku. Keimi eim nge embe owundu mendpiłł ni, eim noman dinga owundu ei ni, kunum kunum pimba, ei keimi!

Wumb Epi Pei Sałiłłim Wumb

17 Wumb ya mei konu ełe, epi sałłim wumb ei kankin, ek dinga ninjii. Mani mei ełe epi sikir kis mołpu ełłim epi ei kin, noman ngok kin, pii gii ninerngii mon.

Ninarik kin oł kis kanim kanim erik kin,
ek piinarik erngii ei, mon nikin kin, Gos
mendpił kin, pii gii ningii, ei kapłi ninjii.
Gos eim sinim epi ka pei, kunum kunum
ngang kin sinim ka piiłmin. 18 Wumb epi
pei sałiłim ei, kankin ninjii! Enim kongun
ka pei erik kin, en enim kongun pei oł kun
ka enmin ni piik kin, ka piingii. Piik kin,
kunum kunum en enim epi ei, mok tok
wumb eipi eipi epi sinałim wumb ei kin,
ngungii. 19 Pe wumb en enim oł yi enjing
kin, ekii se epi pei ei, en enim paki tumba.
Yi erik kin, en enim kunum kunum konj
mendpił sik kin, Gos konu ełe mułngii.
20 Timosii nim Gos nim ngum kongun ei,
nim tep kun ka er mulnjii! Wumb ek wii
nik erngii ek ei, nim piinarkin kin, nim ek
ei buł ngunjii. Nga wumb kombur molk
kin ek kend tok ek kun pałim ningii. Ningii
ek ei nge sin sinim noman ka wii pałim, pa
niłmin. Niłmin ek ei nge Gos kin opu orung
ek mił pałiłim. 21 Wumb kombur en enim
yi ninmin, “Sin sinim noman ka pałim,” pa
niłmin. Nik kin, Gos ek keimi pii gii ningii
andłam ei si kindiłmin.

Gos nge noman ka enim ngang kin,
enim kin mułmba.

Pol Mon Timosii Kin Nga Endi Połpu Kindim

1 Na Pol, na Krais Jiisas nge ek ei se andił
wu. Gos eim ek dinga yi ni pendim. Jiisas
Krais nge kongun ełe, Gos eim noman konj
ei, sinim mei wumb ngumbii nirim. Nipi
kin, eim noman ełe, “Na ek se endii,” nim.
2 Timosii nim na nge kingam mił, na
pipe ei połup nim ngond. Sinim nge
Erinjpin Gos ni, Krais Jiisas Owundu nim
kin kaimb sipi nim noman ka ngang kin
nim noman emin ka peng mulnjii.
3 Na nge kumb ok kupnan noł wumb
mulk wumb ei, Gos nge oł ei ekii siłmin
oł ei nge, kunum na nim kin piip kin, na
Gos kin prei epin tinga kunum kunum erip
kin, noman ka piip ngoł. 4 Nim ningił ka
mani orum ei na piip kin, na nim kanip
kin, ka piimbii ni piind. 5 Nim pii gii nin
ei, na keimi ni piind. Ei kend mon. Pii gii
nin oł ei, nim apinim Lois ełim oł ei nim
en. Nga ninim manim Yunis yi ku ełim.
Pe na piind ei, na pii gii ei nge, nim kin
pałim ku. 6 Ei na piip kin, nim nip ngond.
Gos nge epi wii ngurum ei, nim noman
pirek neng piinjii. Ok na nim peng ełe,
angił tonu kindinj kunum ei, Gos eim nim
noman ka ei, epi wii mił nim ngurum. Pe
ninim Gos noman ka epi wii ngurum ei,
piikin kin enjii. Eran kin, nim noman ka
sirim ei, am opu owundu ermba. Ei yi mił,
wu endi eim dup kałpi kin, pup tang kin,
nimbił oł ełim? Ei sikir nopu owundu ełim
ei mił, yi enjii ku. 7 Nim piin; Gos sinim kin
Gui Ka ngum ei, sinim kulermin. Ba Gos
Gui Ka sinim noman dinga ngum. Ngang
kin, sinim wumb noman ka ngopun kin,
sin sinim tep ka er mułmun nge ngum.
8 Ei piikin kin, owundu nge ek ei singam-
bił piikin kin, ninerii! Nim na kin singam-
bił piinerii ku! Na Gos nge wu moł. Nim
Gos nge dinga ngang kin, nim oł embin
tui tonu omba ei ko wukun kin, na kin
wan, siłip kongun ende erpił kin, Gos ek ka
ni wumb ngumbuł. 9 Gos eim sinim sipi
orung seng kin, nam nge wumb mułngii
nim. Pe sinim eim kin ouni ka endi
eramin kin, Gos sinim sip orung sinerim
mon. Eim nge noman ełe, sinim noman
ka ngopu kin, sinim wii to sim. Kumb
ok, muł mei eneririm kunum ei, Krais
Jiisas eim sinim kin noman ka ngurum.
10 Ba akip kunum ełe, Krais Jiisas sinim
sip orung simba nge tor onum. Eim nge
kongun ełe, Gos nge noman ngurum. Ei
tor wang kin sinim piinmin, Krais Jiisas
eim wumb koltmun oł ei nge, to mani
kindpi, si kindim. Si kindpi kin, Gos nge
ek ka ni tor kindim. Ei yi mił, noman konj
ei nga poru ninermba; ba kunum kunum
konj pimba.
11 Gos eim na kongun ngopu kin, ek ka
ei ninjii ni mundum. Na mołup kin, ek
nip, wumb ngop, ek se andip kin, wumb
ek emb top, wumb ngop nip kin, ermbii ni
mundum. 12 Gos ek ka ei minj, na ngenj
ełe, oł embin tui tonu omba. Oł pułe ełe
peng kin, na oł embin tui ei, ngenj ełe
tonu onum. Ba ełe nge, na ngenj singambił
piinermbii mon. Na wu ei kin, pii gii dinga
peng moł ei, na pii poru nind. Eim na angił
ełe kongun ngurum ei, kunum kunum ka
pep ba. Pang kin, eim kunum owundu
sirim kunum ei tonu omba. 13 Na ek kun
nip, nim andan top ngunj mił, nim wumb
kankin kin, ek ka ni ngan piingii. Nim
Krais Jiisas kin pii gii dinga peng kin, ek
ninim mił piikin kin, Jiisas eim noman
ka ngokun kin, ek ei ambił gii ni mulnjii.
14 Gos nim kin epi ka angił ełe pendim ei,
piikin kin, tep ka er mulnjii. Pe Gos nge
Gui Ka sinim kin tuk ełe mołum ei, nim
noman dinga ngopu kin, kongun ei paki
tang kin, kongun ei kun ka er mułngii.
15 Nim piin kin, Eisiya konu owundu
ełe, Jiisas kin pii gii nik enjing wumb ni,
Piselas ni, Emosenis ni wu tał kin, wumb
pei na si kindinmin. 16 Na Gos Owundu
kin prei ermbii ni, wu Onesiporas ni eim
amb kangił ei, Gos paki tumba ni piind.
Kunum pei, Onesiporas eim na kin noman
ka pii ngołum. Na kan ngii pir kunum
ei, eim na kin singambił pinerim mon.
17 Eim Rom konu owundu ełe opu kin,
eim na kur kan simbii nipi orum. Opu
kin, na kan sirim. 18 Na Gos Owundu
kin prei eramb kin, Jiisas orung omba ni
pendrim kunum owundu kunum ełe, Gos

Owundu opu kin, wu Onesiporas kaimb sipi ngumba. Ngopu kin Onesiporas eim na Epeses konu ełe epi kanim kanim erpi kin, na paki tołum; ei ninim piiłin.

2

Nim Krais Jiisas Nge Opu Wu Ka Mulnjii

1 Pe nim na nge kingam mołun. Krais Jiisas nim kin to dambiltpi se ende kind pendim ełe, eim nim kin noman ka ngopu kin, noman dinga ka wii ngumba ei, nim kunum kunum sinjii. 2 Pe ek pei na nip kin, wumb pei kumb ełe ngunj ek ei, nim piin. Piikin kin, ek ei nikin, wu kombur ngan kin, dinga piik erngii. Wumb ei, ambił gii nik mołmun wumb ombu kin, kapłi ek nik kin, wumb emb to ngungii ku.

3 Nim Krais Jiisas nge opu ond wu ka wii dinga molkun kin, ołembin tui endi tonu omba ei, nim dinga molkun kin, Jiisas Krais nge opu ond wu mendpił mulnjii. 4 Opu ond wu endi, opu pałiłim kunum ei, pupu kin, kongun eipi kanim kanim endi enałim, mon! Opu dinga kind erpi, yi er mułang kin, opu ond wumb tep ełim wu ei, kanpi ka piiłim. 5 Wu epi simin nik kin, sikirik punmun ei, lo pałim mił ei, ekii sinarik punmun wu ei, epi endi sinermba mon. 6 Wumb nii endi eim kongun dinga kind er pułum, wu min amb ei, eim kuni tonu wang kin, eim kuni ei, eim kumb se numba. 7 Na nind ek ei, nim kom se piinjii! Owundu nim noman er kun erang kin, nim ombu pułe pei pii poru ninjii.

8 Kunum kunum nim molkun kin, piinjii ei, Jiisas kołpu kin, nga tonu opu konj pum ei, piinjii. Eim Deipis nge tiłap ende mołpu kin, ek yi mił, na Gos ek ka nip tor kindip eł, ei nim piin. 9 Na Gos nge ek ka ei, minj nip eramb kin, wumb na wu kis nik kin, na ołembin tui kanim kanim ngołmun. Keimi, na sip kan ngii eł kindiłmin; ba Gos ek ka ei, kan kapłi pinermba mon. Ba pu nip konu ełe orung orung eipi eipi ba. 10 Ei nam yi piip kin, noman ełe dinga kindip kin, ołembin tui ei piip ko wup eł. Eł ei, erip kin, Gos eim nge wumb tiłap ei, paki toł. Nam yi eramb kin, wumb Krais Jiisas kin noman konj kunum kunum sik kin, kunum kunum eim kin ouni noman dinga tiłang ei sik kin, ka mułngii nip kin, ołyi mił end. 11 Sinim ek ei pii gii mendpił ninjpin kin, ei keimi ni piimin,

“Sinim Jiisas eim kin kołpun kin, sinim
eim kin ouni noman konj kunum
kunum sipin kin, ouni tep to
mułmun. 12 Sinim eim kin piipin
kin, ołembin tui tonu omba kunum
ei, sinim dinga kind mołpun kin,
eim king mułmba konu ełe, sin eim
kin ouni king mił tep to mołmun
ku. Pe sinim eim buł ngunjpun kin,
kapłi eim yi ku, sinim buł ngumba.
13 Pe sinim Gos eim ek ei piimin
nimin; ba ek ei ekii sinarpin enjpin.
Ba Krais Jiisas eim mendpił ek ei,
eim keimi piipi mołum. Krais Jiisas
eim ek endi nipi keimi mendpił
mułmba. Nimbił erang ei eim ek
kend ei, kapłi tunermba mon.”

Kongun Wu Mendpił Ei Gos Kin Embe Kołułum

14 Kunum kunum nim wumb noman pirek nimba piingii ek ei ninjii. Gos nge ningił ełe, ek dinga nikin kin, wumb ek mił erik kin, ek kanim kanim nik erngii ei, mon nikin. Nikin kin, ołei nge, wumb endi paki tunermba mon. Wumb to kis minj ełmin. Wumb ek ei nge piiłmin wumb ei yi ełmin. 15 Nim kongun dinga kind erkin kin, nim kongun wu mendpił mułan kin, Gos nim kin ka piip ngumba. Ngopu kin, nim Gos ek ei, kun ni wumb ngan piingii ei, nim Gos kin singambił peng piinenjii. 16 Ek eipi eipi nik kin, ek wii mił nik erngii ei, enim mandi puk piinerngii mon. Ek ei ek pułe pinałim ek ei nge, wumb nik si pangin kin, Gos ek buł ngok, ek ei piik kin, andłam kis punmun ei nge, enim punerngii mon! 17 Wumb ek ei, sinim ngenj kinj kis nopu owundu pułum ei mił, Aimeniyas kin Pailesis wumb ei nge, tiłap ełe ek yi pałiłim. 18 Wu ombu nge ek keimi ei, pii dembin tunarik kin, wu ombu ek yi mił niłmin kin, sinim kołpun. Nga konj mołmun poru ninmin; nga ekii se endi enermin mon. Enarpin kin, ek ełe nge nik kin, wumb kombur nge pii gii ei, er kis mondułmun ku. 19 Ba Gos eim ngii tumunj dinga endi, poł engindrim dinga

wii angiłim. Pe ond pos ełe Gos ek mon endi, yi nip mołum. Gos eim nge wu amb ei, piipi kanpi poru nipi mołum. Pe nga mon endi pałim ku. Wumb pei, Gos embe siłmin wumb ei, oł kis si kindik kin, buł ngok, ka mułngii.

20 Pe ngii owundu endi angiłim konu ełe,
nirikring ming ombu kanim eipi eipi pei
sałim. Pe ming kopur, ku silpa ni, gol ni,
yi ełmin. Nga ming kopur ond ni, mei
nganmbi ni yi ełmin. Ełmin ming ombu
nge kopur, kongun ka pałim mił ełmin; nga
ming kopur eipi kongun wii pei ełmin. 21 Ei
yi mił, wumb nii endi eim oł kis ełmin oł
ei, Gos eim pei kil ngo si kindang kin, kun
ka mułmba wumb ei, eim kongun mend-
pił, ka endi pałim mił, kongun ei ermba.
Wumb ei, eim ming ku silpa min, ku gol
ka mił, yi mołum. Nimbił erang wumb ei,
eim ngenj ni, noman tuk pei, Gos kil ngo
si kindang kin, eim kongun ermba nge, er
kun erpi mołum. 22 Wu kangi wu noman
ełe kis tonu wang kin ek kis nik erngii
wumb ei kin, nim punenjii. Punarkin kin,
nim oł kun ka ei erkin, pii gii peng kin,
noman emin ka peng kin, wumb noman
ka ngan kin; wumb noman emin ka peng
kin; Gos owundu kin prei erkin, kii se
ngokun kin mulnjii. 23 Wumb wulu pang
kin, ek eipi eipi nik kin, erngii ei piinenjii.
Piinarkin kin wumb noman ka pinerang
kin ek ei nge, nik opu minj ełmin. 24 Gos
nge kongun wu ek opu enermba mon. Eim
wumb kin oł ka ermba. Eim wumb ek
emb ka to ngołum kunum kunum kui er
mołpu kin, kongun ka ermba. Erang kin,
wumb eim oł kis erngii min, oł embin ko
wupu kongun minj erpi kin, Gos ek nipi
kin, wumb ngopu minj mułmba. 25 Wumb
eim ek to kindik erngii ei, ek taki taki nipi
erang kin, Gos eim wumb ei, paki topu
erang kin, noman ak to ok kin, ek keimi
ei piingii. 26 Ok Seisen eim, wumb ei omu
kon mił połpu kin, tuk sirim. Seng kin, eim
ek ei piik kin, ekii singii; ba nga ekii se,
Gos ek keimi ei piik kin, noman ak tok kin,
Seisen si kindngii.

3

Kunum Poru Nimba Mandi Erang Oł Kis Tonu Omba

1 Ba nim oł yi mił piinjii, kunum poru
nimba kunum ei, oł embin tui kanim
kanim tonu omba. 2 Pe wumb en enim
mendpił piingii. Piik kin, ku nin epi
noman kulk kin; nga en enim embe ambił
tonu kindik kin, oł kis erik kin; nga Gos
kin wumb eipi ek kis nik kin, yi nge nik
ngomun. En enim ernjing menjing ek
niłmin ei piinarik kin, nga en enim ek ka
ni ngunałmin; nga en enim oł kun ka pałim
mił ei, ekii sinarik kin, buł ngok enmin.
3 Pe wumb en enim miyem ende noman
ka ngonarik kin; nga ek kis ei si kindnarik
kin; nga en enim wumb eipi kin ek buł
ambilk kin; nga en enim nge ngenj ełe
noman tep ka enarik kin; nga wumb wulu
pang kin, kung simbii mił andik molk
noman pinałim, mił erik kin; nga en enim
oł kun ka ei kin opu orung ku ełmin. 4 Nga
en enim nge wumb puł sik kin, opu erii
wumb ngok kin; nga en enim oł kis ei sikir
ekii sik erik kin; nga sin sinim wu num ni
piik yi erik kin; nga en enim ngenj ełe oł
ei ka ka piik erik kin; nga en enim Gos kin
noman ngunałmin mon. 5 En enim ngenj
ełe ambił tonu kindik kin Gos nge oł ei mił
ni piik erik; ba Gos nge noman Gos nge
tiłap ełe wumb mił dinga ei en enim buł
ngok ełmin. Erik kin nim wumb ei yi erngii
wumb ei kin nim tep to andkin punenjii
mon! 6 Wu kombur en enim andik, noman
eipi eipi sek kin, yi ełmin. Erik kin en
enim amb ombu noman kis kanim kanim
pałiłim amb ombu kin, kanik kin, amb
ombu ngii konu ełe, en enim nirik puk
kin, en enim noman embin pałim ei, en
enim noman ełe epi oł kis mił to eipi eipi
kindik kin ambił gii nik yi ełmin. 7 Erik kin,
amb ombu nge, kunum kunum ek keimi
ei ni, kan simin ni ełmin; ba kapłi enałim.
8 Ok wu Janis kin Jambris wu tał, Moses
tep erim oł ei, to mani kindmbił ni piikił
kin, jep oł kanim kanim kun pinałim oł
ei ełmbił. Ełmbił oł yi nge, pe wumb ek
keimi ei, to mani kindik yi ermin ku. En
enim noman kun pinałim, yi erangin kin,
pii gii pinerang kin andinmin. Ba wumb
en enim pii gii ei, kapłi pimba mił pinałim
mon. 9 Ba wumb enmin oł ei, opu owundu
punałim mon! Pe wumb keningii ei, oł

wulu pui mił endi ok, wu Janis kin Jambris teł erkił oł jii enmin ni keningił.

10 Ba nim na kin kunum kunum andkin kin, ei na ek nip kin, wumb andan top enj. Nga andłam andip eł mił ei, nim piiłin; nga na eł oł ei, pułe nim piiłin ku. Nim na piin kin, na Gos kin pii gii dinga nił. Na wumb eipi kin noman ngop kin, kunum kunum nam dinga kind mołup kin, Gos nge kongun eł, end ku. 11 Nim piin ei, wumb na kin oł embin tui ngołmun ei, nim piin. Piikin kin, nga ngenj kumbii konu ełe orung Andiok ni, Aikoniyam ni, Lisra konu ełe ombu pei piił. Nim piin ei, wumb na kin ngenj kumbii oł kanim kanim ełmin; ba Gos Owundu eim nga ełe si tor sim. 12 Keimi wumb pei Krais Jiisas kin dambiltik se ende puk, Gos nge oł ni, ek ka ei, ekii simin ni erngii wumb ei, opu orung wumb tangin kin, ngenj kumbii yi singii. 13 Wumb kis ni, ek kend wumb ei, wumb ek kend to ngołmun. Ngangin kin, nga Seisen nge ek kend tang owundu pułum ku. Wumb en enim oł kis owundu mendpił ełmin. Nga wumb eipi en enim kin, ek kend tok ngołmun ku. 14 Nimbił erang wumb ei, nim ek ei nik ngunjung ei, pii kun er mulnjii! Mułan kin, nim pii gii nikin ek ei, na nim emb top, nip ngur ek ei, dinga ambił gii ninjii. 15 Pe nim ei piinjii ku, ok nim kangił kembis kin molkun kin, nim Gos ek ka ei nim piiłin. Piikin kin Gos ek ka ei, nim noman ngang kin nga pii gii nikin mułan kin, Gos ni Krais Jiisas nim sipi orung simba. 16 Gos nge mon ek ka ei, Gos kin mendpił om. Opu kin, Gos mon ek ka poł pendpi ek ei, Gos ek keimi mendpił pałim. Peng ek ei, sinim kin pii si kindpin kin, Gui Ka andan topu ngonum ek ei piipin kin, Gos oł kun ka ekii se bin. 17 Gos ek ka ei, sinim Gos nge wumb erpi, kun ka erang kin, sinim Gos kongun ka wii ei, ermin nge, er kun erpin mułmun.

4

Nim Gos Ek Nikin Wumb Ngunjii

1 Krais Jiisas eim, wumb kułii konj pei, mok tumba. Topu kin, eim Gos ningił ełe ni, Krais Jiisas nge ningił ełe, na ek nip kin, nim dinga ngond. Ngop kin, Jiisas ekii se orung omba ei, opu kin, wu king kunum kunum tep mułmba ei, na ek dinga nip nim ngond. 2 Nim Gos ek ka ei piikin ek ei, ni wumb ngunjii ku. Ngokun kin wumb ek ei piimin min piinermin nik er mułngii; ba nim Krais Jiisas ek ka ei, kunum kunum ek dinga ningii! Nikin kin, wumb en enim oł kis ełmin oł ei ni piik kin, Gos oł kun ka ei ekii sinarik ełmin. Erik kin, ei nim nen kin, Gos oł kun ka pałim mił, ei ekii singii. Sik kin, kunum kunum nim kongun erkin kin, kui er mułun kin, wumb kin ek ka ni ngokun kin, paki dinga tokun enjii. Yi eran kin, wumb ei, noman to ak tok kin, oł kis si kindik kin, Gos oł kun ka pimba mił erngii. 3 Piini! Ekii se wumb ek keimi ei piinerngii mon. Ba wumb en enim noman ełe piik kin, ek emb tołmun wumb pei, sik erngii. Erik kin, wu ombu ek eipi ningii ei, kom se piik kin ekii singii. 4 Wumb ei Gos nge ek keimi mendpił, ei si kindik piinarik kin, ek poł wii ni, siimał eimał ombu nge, kom sek piik erngii. 5 Ba ninim kunum kunum kun ka piinjii! Piik kin, oł embin tui tonu omba; ba nim embin ei ko wukun kin, Gos ek ka ei nikin kin, wumb ngunjii. Nga wumb paki tan kin Gos nge kongun wu mił endi kongun kun ka enjii.

6 Nim piin ei, pe nam noman konj ei, enim kin ngop si kindip pendip kin, nam ya mani mei ełe wakin top si kindip bii kunum ei, mandi enim. Ei yi erip kin, nam kułmał mił kałip kin, nam nge miyem ei, enim kin bein top ngop pendip kin bii. 7 Na nam kongun dinga kindip erip, sikirip pup kin, tor punj ei yi mił; Gos nam ngum kongun ei, dinga kindip, er poru ninj. Na pii gii ei wakin top kindnenj mon. 8 Na pe na simbii epi ei er kun er sałim. Sałim epi ei, yi mił ninim, pe Gos Owundu ningił ełe, na wu kun ka nimba. Akip kunum ei, Owundu nam mendpił epi ka wii ei na ngunermba mon; ba wumb eim tor wang kin, kenmin ni, kui er mułngii wumb ei, yi ku singii.

9 Nim na kin ombii nikin kin, er ka erkin kin, na kin sikirkin onjii. 10 Piikin kin mułii! Wu Diimas eim na wakin topu kin, eim mei ełe oł ei, noman peng kin, na si kindpi kin Tesalonaika konu ełe pum. Nga wu Kresenj eim Galeisiya konu ełe

pum. Nga wu Taisas eim Dalmeisiya konu
ełe pum. 11 Wu Luk mendpił eim na
kin mołum. Nim wu Mak nen kin, ouni
weł! Wu Mak eim kongun ka ełim ei,
na kongun paki tumba. 12 Na wu Tikikas
eim Epeses konu ełe pui nip, kindamb kin
pum. 13 Nim onjii en kin, na konduk muł
ełim kon takis ei ni, wuł Trowas konu ełe,
wu Kapas ngii konu ełe sałim ei, sikin mon
ni, mon kombur, ka ngenj sik ełmin ei,
sikin tui ku.
14 Eliksander wu ei, eim kapa epi ełim
wu ei, na kin oł embin tui ngopu erim.
Ekii se Owundu eim enim oł ei mił, eim
kin kumep kis orung yi erang kin, piimba
ku. 15 Nim yi ku, wu ombu konu ełe, kan
kun er mulnjii. Mulnjii wu ei, sin ek pei to
mani kindmba erim.
16 Kumna ei, na kos ek nip, orung kind-
inj kunum ełe, wu endi na kin tep to ngop
ninj. Ninj kin, oł kis mił enmin ei, “Nim
piinerii, mon!” ninj. 17 Ba Gos Owundu na
kin tep er mułum. Mołpu erang kin, na Gos
ek ka nip, wumb torung mulnjung wumb
ei, ni ngunj. Kung simbii wumb nołum
konu ełe pamb kin, Gos kułii konu ełe si
tor sim. 18 Wumb na kin oł kis ermin ni
enjing; ba Gos Owundu eim na kin oł kis
kanim kanim na kin tonu omba ei si tor
sipi kin, nga Gos eim sinim tep er mołum
konu ełe, eim na sipi kin orung simba. Gos
kin tiłang owundu nin, embe owundu ei
nin, kunum kunum mułmba; ei keimi!

Ek Poru Ninim

19 Nim Pisila kin Akwila tał kin, wu One-
siporas nge kingam ambiłam noł ni, wumb
ombu kankin yi ninjii. Na enim wumb ei
kin, ‘Noman ka piip ngond,’ yi mił niyo!
20 Erasus eim Korin konu ełe enj mołum.
Nga Tropiimas eim ening peng kin, na
eim Mailisas konu ełe mond si kindip onj.
21 Nim erkin kin, sikir onjii. Yi er mułan
kin, pop topu, jii nip ełim kunum ei tor
omba. Yupulus ni, Purenj ni Lainas ni
Kloriya ni wu ombu, ni wu angim angim
pei nim kin noman ka ngonum ei, ‘Nim ka
mułiyo!’ ninmin.
22 Gos Owundu nim nge noman tuk gui
ełe ouni mułmba. Gos eim nge noman ka
ngopu enim oł ei, enim kin mułmba.

Pol Mon Taisis Kin Połpu Kindim

Pol Eim Mon Endi Połpu Taisis Ngum

1 Na Pol, na Gos nge kongun wu mołup kin, nga na Jiisas Krais nge kongun ek ka se andił wu moł. Gos eim wii to si mundum wumb ei, Gos na kindang op kin, wumb ombu nge pii gii ei, er dinga ermbii nge ond. Nga wumb paki tamb kin, wumb ek keimi ei piik kin, Gos nge ołkun ka pałim mił, ei ekii singii. 2 Na kongun erpi kin, wumb pii gii ei, er dinga eramb kin, wumb en enim ka ka piik kin, kunum kunum konj mułngii nge, kui er mułngii. Molk kin, kumb ok, Gos eim epi endi eneririm kunum ei, eim enim noman konj ei, ngumbii nirim. Nipi kin, eim ek kend tunałim mon. 3 Nga ekii se, eim nipi pendrim kunum ei, eim wu kombur neng tonu ok kin, eim nge ek ka ei, ni tor kindngii. Kindik kin, ołe łe nge; eim ek nipi peni ełe tor kindang kin, Gos eim sinim sipi orung sim. Seng kin, pe eim na kin ek nipi poru neng kin, eim nge kongun ei, na erii nipi ngum.

4 Na Taisis mon ei połup kin, nim ngond. Nim na nge pii gii nge kingam mołum. Nim nipe pii gii pałim ei, sin pei yi mił pałim ku. Erinjpin Gos sinim nge paki tołum wu, Krais Jiisas eim nim noman emin ngopu kin, nim kin noman ka piipi ngumba.

5 Na nim si kindip pamb kin, nim Kriis konu ełe enj mułun ei, pułe ełe mendpił. Na yi ni piind, nim kongun kun ka pinerim kongun ei, am er kun ka enjii. Erkin kin, Gos nge tiłap ełe mułngii wu kombur, to tonu kindan kin, wumb er mułngii konu ełe, orung orung pei, yi mił ok, na nim kanip nir. 6 Pe wu endi wumb ningił ełe, ołkis endi enerim kin wu ei, eim nge ambim endeim mendpił mułmba; nga eim nge kingam noł, Krais kin pii gii nik ołkis ei enarik kin, nga ernjing menjing ek ekii sik piik er mułngii wu ei nge, kanik to mundangin kin, wu num mołpu kin, wumb erpi, Gos ołkun ka pimba mił, yi er mułmba. 7 Nim piin; Gos nge tiłap ełe wumb tep ermba wu ei, Gos nge kongun ełe tep erpi kin, eim andłam kun ka endmba. Andpi kin, wumb eim ołołou endi erang kin, wumb kinerngii mon. Nga eim popuł endi sipi enermba mon! Eim popuł kis sikir piinermba; nga noł nopu noman wulu pupu, yi enermba; nga wumb owuł owuł tunermba; nga wumb eipi epi kan bun bun sinarpi; nga ku nin epi ombu ni noman to piinermba. 8 Ba wumb konu ełe eipi wumb ongii ei, ołka ermba. Erpi kin, eim ołpei ka minj erpi, noman ka piimba. Eim am kun ka mołpu kin, Gos nge ołei pei ka ekii simba. Eim nge noman tuk ełe am tep ka mułmba. 9 Nga eim ek keimi kun ka nik nguk ek ei, eim am andan tok mił piipi mułmba. Mołpu kin, wumb ek nipi dinga erpi kin, wumb noman ek kun ka pimba mił nipi ermba. Erpi kin, wumb ek to kindik erngii ei, eim ek dinga nipi kin, wumb kii sipi erang kin, wumb en enim ołkis enjpin ni piingii.

Kriis Konu Ełe Ek Kend Wumb Pei Mulnjung

10 Keimi, wumb pei ek kun ka ei, ekii sinałmin. En enim ek kend tok kin, ek kanim kanim noman ełe ek kend tok wii mił niłmin. Nik kin, sin ngenj kopsiłmin wumb mił mołmun ei, en enim ek kend tok ełmin. 11 Wumb ombu nge, ołkend tok erik wumb ei, ku ni epi ei simin nik ełmin. Erik kin, sin sinim enermin ołnik kin, wumb andan to ngołmun. Ngok kin ołei nge, wumb kombur to wulu kindik kin, kangi ambił ni pei ełmin. Erik kin ołyi mił erngii ei, nim piikin kin, wu ei nge, to tor kindan ba. 12 Ok Kriis konu ełe wu endi, en enim nge wu num ei, ek yi mił nim. Ok Kriis wumb ei, wumb ek kend wumb mulnjung. Nga pe yi ku mołmun ei, kung owu simbii nił mołmun. Molk kin, kuni pei nok molk kin, nga ten ełim. 13 Ek ei keimi, nim piiłin mił, wumb kin ek dinga ni ngunjii! Ngan kin wumb noman ełe, ek dinga nen, tang piik kin noman ak tok ok kin, nim ek ei, pii gii mendpił kun pimba. 14 Jura wumb ek poł min, siimał eimał ek poł wii ei nge, kom se piinerngii! Nga lo ek kanim kanim nik erangin kin, ek keimi ei,

buł ngok erngii ei, pii kongnduk mułngii.
15 Wumb en enim noman ełe, kuru ka
simba. Ba wumb oł kis erik ełmin wumb ei,
Krais kin pii gii ninanmin. Ninarik kin, en
enim endeim ka mulałmin mon. En enim
nge noman tuk ełe ei, pei kis erpi kin, penj
moł poru nim. 16 En enim gupu ełe, ek yi
mił niłmin, ‘Gos ei na piind,’ niłmin. Ba en
enim andiłmin konu ei, Gos buł ngołmun.
Ngok kin, en enim Gos ek piinarik kin, nga
oł kun ka keimi endi enałmin.

2

Wu Amb Tukui Nge Kengip Ek

1 Ba nim kengip ek kun ka nikin ngołun
ei, nim oł kun ka andan to ngołun, yi nikin
kin, wumb ngunjii. 2 Ngo nikin kin, wu
mam ombu, noł nok wulu puk, enarik kin,
en enim oł kun pałim mił piik kin, en enim
noman ka seng mułngii. Molk kin, pii
gii ninmin ek ei piik kin, noman ka ngok
enmin oł ei, ekii sik kin, oł embin tui tonu
omba ei, dinga kind molk erngii ei, piingii.
3 Nga yi ku nim nikin kin, amb mam ombu,
en enim oł kun ka er andik mułngii. Molk
kin, ek buł morung ninarik kin; nga noł
dinga ełe nge, noman to piik kin; kongun
wii mił er mulerngii mon! En enim ek
mon tołmun mił molk kin, kongun kun ka
erik kin, oł kun ka andan tungii ei, oł ka
wii. 4 Enim ambił kembis kembis ombu,
enim oł yi erngii mił, nik kin, andan to
ngungii. En enim nge wu ni, kang ambił
ni, noman ka ngok kin, oł yi mił erngii.
5 En enim nge noman ełe, tep ka mułngii.
Molk kin, am kun ka mułngii! Nga en enim
nge ngii konu ełe tep ka mułngii! Molk kin
wenjing noł kang ambił am pei, tep ka er
mułngii! Nga wenjing ek ningii ek ei ekii
sik kin, oł yi mił erngii ei wumb Gos kin
buł ngok, Gos kin ek kis nik yi enerngii
mon!
6-7 Nga yi ku, kangił kembis kembis en
enim noman to piik kun ka erik mułngii!
Oł ombu nge nim pei erngii oł ei, nim min
men mił er endnjii ei, keningii. Kanik kin,
nim oł kun ka ei ekii sik kin, oł kun ka
kanim kanim ei minj erik endngii. 8 Nga
nim kongun wu kankin kin, ek yi mił
ninjii! Nga ek kun ka minj ninjii! Oł yi mił
enjii ei, wumb nim oł endi en, ni piinerngii
mon! Oł yi mił eran kin, sinim nge opu
orung wumb ei, ok kanik kin, singambił
singii.
9 Nga kongun wumb kankin kin, ek yi ni
ngunjii. Ngokun kin, epi pei wumb tep er
mołmun ełe, mandring ka mułngii! Molk
kin, enim kongun ka erangin kin, enim
tep ermba wumb ei, enim kanpi noman
ngumba. Ngang kin, wumb puk en enim
nge wu num tep ermba wu ei kin, ek nik
ngungii. 10 Nga wumb epi orung endi wan-
ing simin ni piinerngii mon, ba en enim ek
ei, am ekii singii! Nga tep wumb noman
keimi kun piingii. Pe kongun wumb oł
ełe nge erangin kin, simin ek ka ni tor
kindiłmin ei, Gos nge ek simin nengin kin,
paki tołum.

Sinim Ka Mołpun Jiisas Omba Kunum Kui Er Mułmun

11 Sinim piinmin, Gos nge noman ka eim
ngopu kin, enim oł ei peni ełe tor opu
poru ninim. Pe ełe nge, eim wu amb
pei sipi orung simba. 12 Gos nge noman
emin ei, sinim andan topu kin, sinim Gos
buł ngumun oł ei si kindpin kin, mei ełe
noman kanim kanim ei, buł ngopun kin,
sinim andłam kun endmin nge piipin kin,
Gos nge oł ełe ekii simin ei, kunum pei
sałim. 13 Gos eim nge noman emin ei,
sinim andan tołum. Tang kin, sinim epi
sipin ka ka piimin ei, sinim pii gii dinga
peng keimi, Gos eim nge tiłang owundu
ei, sinim paki tumba. Tumba kunum ełe,
Krais Jiisas eim opu peni ełe, tor omba.
14 Krais eim nge noman konj si kindpi kin,
sinim lo ek to kindpin kin, ek piinarpin
ełmin oł ei, Jiisas sinim sipi orung sim.
Seng kin, eim noman ka ei sinim kil ngopu
kin, sinim sipi orung seng kin, sinim eim
nge mendpił mołmun. Pe sinim kongun
dinga erpin kin, oł kun ka minj ermin.

15 Nga kunum kunum nim Gos ek ka
nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun kin, nim
ek ninjii ek ei, wumb ekii singii nge ninjii.
Nga ek dinga nikin kin, wumb ngokun
wumb oł ełe, ekii sinerngii mon ninjii!
Mon pim kin, wu endi mołpu wu ei, wu wii
nipi yi ermba, ei mon!

3

Oł Kun Ka Ełe Sinim Dinga Kind Mułmun

1 Nim enim kin kunum kunum noman
to piik kin tep ełmin wumb num ni, eim
nge kongun wumb ni, lo ek ełe mandring
puk erik mułngii. Molk kin, ek ningii
ek ei, kapłi ekii sik erngii. Erik kin, oł
kun ka ei, kongun erngii nge, er kun erik
piik mułngii. 2 Nga wu endi kin, ek kis
ngok yi enerngii mon! Nga opu enmin
oł ei enerngii mon. En enim noman
emin ka peng mułngii. Kunum kunum
wumb ningił ełe, oł emin ka ngungii ei,
er mułangin kin, keningii. 3 Yi mił nim
piin kin, ok sinim noman ka yi nge, endi
pinerim mon! Sinim ek to kindpin kin,
ek gupu ełe topun. Tamin kin Seisen
sinim to wulu kindang kin, sinim wulu
pang andiłmin. Sinim ngenj noman ok
nge, kan ngii mił tuk mulnjpun. Nga
sinim noman ngenj ok nge, kanim kanim
tonu wang kin, sinim nge ngenj ełe ka
ka piinmin. Sinim wumb eipi kin, kis
piinmin; nga sinim wumb eipi epi ei kan
bun bun sipin enmin; nga wumb eipi sin
kin opu orung erangin kin, nga tuk sin
sinim opu orung orung er mulnjpun ku.
4 Ba Gos sinim sipi orung simba nge pułwu
ei, sinim wumb kin oł ka ei erpi kin, sinim
kin noman ka ngołum. Ngopu kin, ekii se
eim nge oł ei, peni ełe tor orum ełe nge,
sinim sipi orung sim. 5 Nga sinim nge
oł kun ka sinim enjpin ełe nge, sinerim
mon, ba eim nge noman kaimb ełe, piipi
kin, sinim sipi orung sim. Sipi kin eim
sinim noman tuk ełe, kukuł top konj ka
erang kin, sinim kangił ninangił konj mił
mołmun. Mołamin kin, Gos nge Gui Ka ei
sinim noman konj ngum. 6 Gos eim nge
Gui Ka ei sinim kin pei bein tang kin, Jiisas
Krais kin eim sinim sipi orung sim. Seng
kin, Gos Gui Ka sinim nge noman tuk ełe
kin piki top mołum. 7 Yi mił erang kin,
eim oł yi mił erpi kin, sinim wumb kun ka
mołmun nipi, Krais Jiisas nge noman emin
ka ei, eim sinim sipi mondpu kin, eim nge
noman konj sik kin, konj kunum kunum
mułmun ei, sinim pii gii nipin kin, kui er
mułmun.

8 Ek ei ek keimi, na piind ei, nim ek
dinga nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun
nen, wumb pii gii nik kin, oł kun ka pimba
mił ei, pei ekii sik kin, Gos nge kongun
ełe piik kin am dinga kind mułngii. Molk
kongun oł yi nge erngii ei, kongun ei kapłi
wumb paki tumba. 9 Ba wumb owuł owuł
kanim ei, kii sik nik kin; en enim nge
kupenjing ek ei, ni tonu kindik kin; opu
erik kin; ek mił erik kin; lo ek ei nge nik
kin; ek opu erik enmin oł ei, nim kankin
si kindnjii! Pe sinim piinmin; oł ei sinim
kapłi paki tunermba mon! Nga oł ełe nge,
epi mendpił ka endi, tonu onermba mon.
10 Wu endi Gos nge men ngii ei, er kis
ermba min; wumb tiłap kin ek kis nipi
ermba ei min, eim nim kunum endeim
min tał, wu ei kin ek nikin kin, noman
er kun enjii! Nim ek nen kin, eim nim
ek ninjii ek ei, piinarpi erim kin, eim kin
buł ngungii! 11 Nim piin! Wumb ei nge,
andłam ka ei si kindinmin. Si kindik kin,
en enim nge oł kis ei, en enim to kis
mondnum.

Ek Kumb Aninga

12 Nga ekii se, na wu tał Aremas
nin Tikikas kindamb kin, nim kin onguł
kunum ei, nim sikir okun kin, Nikopolis
konu ełe onjii. Nim piin, na ek nip poru
nir. Nemb kin, na Nikopolis konu ełe ep
noł mił owundu kis tumba kunum ei, na
konu ełe mułmbii nir. 13 Nim kan kun
er molkun kin, wu lo ek piiłim wu ei,
paki tunjii! Siinas kin Apolos teł, andłam
punguł kin, epi paki tokun ngunjii! Ngan
kin punguł ei, epi endi andłam ełe kurkuł
kin, yi enerngił mon. 14 Sinim nge wu
amb ombu, en enim kongun dinga erik
kin, oł kun ka ei, andan tangin kin, wu
amb kombur epi sinarpi ermba ei, paki
tok erngii mił, ei andan tei! Mon pim kin,
wumb ei wii mił molk kin, Gos nge oł kun
ka ei, tonu opu kapłi enermba mon!

15 Wumb pei, wu amb na kin mołmun
wumb ei pei, nim kin noman ka piik ngon-
mun. Nim kin, wu amb puł Gos kin oł kun
ka pimba er mułngii wumb ei, enim sin
noman ka piik kin kindei! Gos Owundu
nge noman ka wii ei, enim kin pengłi!

Pol Mon Pailiimon Kin Połpu Kindim

1 Na Pol kin Timosii tał, nim Pailiimon noman ka ngonmbuł. Na kan ngii wu mił moł. Nimbił erang na Jiisas Krais kin ekii sip, eim kongun enj konu ełe kan ngunjung. Timosii na kin tep to mołpuł kin eim siłip enginjpił. Sił nim noman ngunmbuł Pailiimon. Nim sił kongun enmbił mił yi en. 2 Sił nga noman ka Apiya sinim einginjpin kin, Arkipas kin pii gii wumb nim ngii konu ełe, kułou to mołmun. Arkipas eim wu dinga mendpił, Gos kongun dinga kindpi kin, sił enmbił mił yi ełim wu ei, Pailiimon nim ngii konu ełe mołum.

3 Sinim Erinjpin Gos Owundu nim, eim kingam Jiisas Krais kin, kapłi nim kin noman ka ngambił kin, nga noman ngangił kin, nim noman emin peng mulnjii.

4 Na Gos Owundu nim kin, noman ka pii ngop kin, na ekii sip kin, ek ka nip end. Eramb kin, na kunum kunum ełe, na nim kin Gos kin prei er ngond. 5 Nimbił erang na piind ei, nim pii gii wumb pei, noman kulkun kin, nga nim Jiisas Owundu kin pii gii nikin ekii sin. 6 Nga na prei end ei, nim kapłi wumb Jiisas kin pii gii ninmin wumb ei kin, noman ende kindan kin, kapłi enim paki top kin, er dinga kindmba. Nim okun kin kapłi, epi ka ombu piin mił, sin yi ermin. Erpin kin kapłi, sinim Jiisas embe ambił tonu kindmin. 7 Na angnan, na ka mendpił piip kin, nga nim noman ka ei, na ngun ei, na paki tonum. Tang kin, nga nim noman ka ei, wumb pii gii niłmin wumb pei noman tuk ełe kunum kunum paki tonum ku.

Pailiimon Onisimas Orung Simba

8 Yi mił erang, na kapłi ek dinga kindip nimbii end. Nimbił erang na Jiisas nga tiłap ełe mołup kin, na ek dinga mendpił kii sip nind kin, kapłi nim ołkun pimba mił yi enjii. 9 Ba na ek yi mił ninermbii mon. Wumb kin noman ngołmun ołei sił ambił gii ninim. Neng kin, na nim kin kii simbii end. Keimi, na Pol Gos nge ek se andip nip wumb ngop yi eł wu tukui moł. Mołup kin, pe na kan ngii ełe pał ei, nimbił erang Jiisas Krais kin pii gii nip kin, ekii sip kin Gos ek nipi wumb ngunj konu ełe na kan ngunjung.

10 Na nim kin kii sind ei, wu Onisimas nge nip kin kii sind. Sipi kin, eim na kangi mił mułum. Mułang kin na eim arim mił mołup kin, na eim Jiisas kin pii gii ek ei, emb top ngunj kunum ei, na kan ngii ełe pep kin yi enj. 11 Okrii wu Onisimas eim kongun ka wii endi nim kin kun enerim mon; ba pe eim kapłi sił ouni paki topu kin, kongun ka enim.

12 Pe na eim nim kin, ngo orung kindind ei, na noman tuk orung eim kin ouni ngond. 13 Na noman yi piinj ei, eim ya nanim kin tep to mułmba ni piinj. Mołpu kin, kapłi na kan ngii pał mił, eim na paki topu kin, enim konu ełe sipi kin, enim kongun mił yi ermba. Erpi kin, na kan ngii pał ei, nimbił erang na Gos ek ka nip kin, wumb ngunj konu ełe, kan ngunjung. 14 Ba na kapłi oł kanim kanim endi erip kin, eim kapłi, yi nanim kin mułmba ni piind; ba nim kapłi kumb se piikin kin, ninjii. Nikin kin, na nim kin oł yi erii nip kin, enermbii; ba nim ninim wu Onisimas sikin kin, orung sinjii ei, nimbił erang ninim oł yi ermbii ni piin kin, ei yi mił ku enjii.

15 Nimbił erang, wu Onisimas eim nim kin si kindpi pupu kin, kunum kinan multum. Mołpu kin, ełe nge eim orung omba ei, nim kin kunum kinan olt kis ei, nim eim ambił gii ni se mułmba ni piind. 16 Ok eim nim kin kongun wii kunum kunum er mułum; ba pe Onisimas eim wii mendpił mołpu kin eim kongun wu wii endi mulałim mon. Eim siłip nge enginjpił. Siłip eim noman ngumbuł ei, eim na angnan mił eim na noman mendpił ngond. Nim kapłi, eim noman mendpił ngun. Nimbił erang ok eim nim kin kongun kunum kunum wii er ngołum. Ba pe eim kongun wu mendpił mon; ba Jiisas nge embe ełe eim nim angnim mił mołum.

17 Yi mił pe nim na kin Krais nge kongun ende wu ni piin kin, kapłi nim wu Onisimas nim se orung sin ei mił, kapłi yi

mił ku nim na sinjii. 18 Sikin kin, eim
okrii nim kin oł kun pinałim mił endi erim
kin, kapłi nga nim epi endi ei, eim nim
kin ngo pendim kin, kapłi nim na kin ngo
orung kindnjii. 19 Na Pol nanim angił ełe,
mon ei puls ełe, ei keimi nind. Na kapłi
eim nim kin epi endi sipi no pendim kin
ei, kapłi na nim kin ngo orung kindmbii;
ba na nim epi na ngunjii ei ninand mon!
Nimbił erang nim na kin noman konj pei
ngunjii ei, na ninand ku. Nimbił erang
na nim arnim mił mołup kin Jiisas nge
ek ka nip kin, nim ngamb kin, nim eim
kin pii gii nin. 20 Keimi angnan; na kapłi
nim oł ei erkin kin, na kin paki to ngunjii.
Nimbił erang siłip, Jiisas Owundu kin pii
gii nipił mołmbuł. Nim kapłi ek nikin kin,
na noman tuk er dinga kindkin kin, kaimb
se ngunjii. Ngan kin, siłip Jiisas Krais kin
pii gii nipił kin, angim angim mołmbuł.
21 Na piip kin, na mon ei połup kin nim
kin ngond ei, na nim kin kii sip enjii pa
ninj mił, nim am ekii sinjii. Ei na ni piind
ei, nim kapłi oł kun ka na kii sinj mił, am
erkin ernding pukun kin, nga na kii sinj
mił, enjii en. 22 Kunum ełe, nim Onisimas
se orung sinjii kunum ei, nim na pimbii
konu ełe endi er kun enjii. Nimbił erang
na namin nim kin ombii ni piind. Nimbił
erang enim Gos na kin prei er ngonmun ei,
Gos piipi kin, na enim kin orung kindmba.

Ek Osii Endi

23 Epapras eim nim kin noman ka
ngonum ei, eim na kin kan ngii ełe ouni
pałmbił. Nimbił erang eim Krais Jiisas
kin pii gii nim ku. 24 Nga yi ku Mak ni,
Arisakas ni, Diimas ni Luk ni wu kei en
enim, yi ku enim kin noman ka ngonmun.
Ngok kin en enim na kin kongun tep to
erpin erpin enjpin wu kei mołmun.
25 Kapłi Jiisas Krais Owundu nge noman
ka ei enim noman tuk gui ełe, tep to
mułangłi!

Gos Mon Endi Eipru Wumb Kin Kindim

Gos Eim Ek Ka Nipi Eim Nge Kingam Ngang Kin Sinim Kin Tor Kindim

1 Kumb ok, Gos eim oł kanim kanim pei
ni, ek kunum kunum pei nipi kin, sinim
Jura wumb kin, sinim nge kupenjpin noł
kin nirim. Ek ei, Gos nge epi ekii se
tonu omba piik nik tor kindiłmin wumb
kin, nipi ngurum. Ngang kin, sinim kin
ngunjung. 2 Ba akip kunum poru nimba
kunum ei, Gos eim kingam Jiisas kin, ek
ka nipi, sinim kin ngurum. Pe Gos eim
nge kingam mondpu kin, epi kanim kanim
pei sipi kin, eim nge epi tep erpi mułmba.
Ei eim Gos kin ouni molkuł kin, mei nin,
epi kanim kanim pei erkił. 3 Jiisas nga
eim Gos nge tiłang owundu nge, min men
andan topu kin, nga Gos nge oł kun ka
mołum mił, oł ei min men mił andan
tonum. Nga Gos eim nge noman dinga
nge ek ełe, epi kanim kanim pei eririm ei,
ambił gii nipi tonu embiłim. Ekii se, eim
wumb nge oł kis enjing oł ei, kil ngopu
si kindim. Si kindpi poru nim kin, kapłi
eim tonu epin konu ełe, Gos nge eim angip
tundung dinga ełe, kun mołum. Gos eim
nge noman dinga ełe, tep ełim konu ełe
kin, ouni mołum.

Gos Eim Nge Kingam Ei Owundu Mołpu Kin, Nga Enjel Ombu Ngonum

4 Nga Gos eim nge kingam Jiisas eim
Owundu mendpił, mołpu kin, eim enjel
ombu ngonum. Nga Jiisas nge embe ei am
Owundu mendpił tonu pupu kin, enjel nge
embe ei to mani kindnim. Nga Jiisas nge
embe ka wii mendpił. 5 Yi mił, Gos eim
enjel kin ek endi nipi, ngunerim mon,

“Nam nge kingam. Akip, na nim nge
arnim mił mułmbii.”

Nga Gos ek yi mił endi nipi kin, enjel
ngunerim mon ku.

“Na eim nge arim mułmbii. Nga eim nam
nge kingam mułmba.”

6 Nga kunum ełe, Gos eim nge kingam
kumna ei, ya mani mei ełe kindim kin, eim
ek yi nim ku.

“Nga na Gos nge enjel pei eim kin men tok
erngii.”

7 Ba ei Gos eim enjel kin ek yi nirim,

“Na Gos na nge enjel ei er kindip kin,
konu pop mił tonu om. Nga na nge
kongun wumb ombu er kindip kin,
dup anmbił mił mulnjung.”

8 Ba nga eim kingam kin Gos eim ek nga yi
nim,

“Gos nim nge king peł konu owundu ełe,
kunum kunum mulnjii. Na nim
oł kun ka ełin oł ei kin, nim nge
king peł konu ełe nim wumb tep ka
mulnjii. 9 Nim oł kun ka oł ei kin, ka
piikin kin, noman ngołun. Nga nim
wumb lo ek to kindiłim oł ei, nim
noman enanim mon mendpił. Yi
mił erang, na nim nge Gos nim kin
kopung bein top kindind. Kindamb
kin, nim wu owundu to kindamb
kin, nim ka piiłin. Nga nim angnim
noł ei, ka piik, yi mił enerngii mon.”

10 Eim nga ek yi nim ku,

“Nim kumb ok mendpił, nim Owundu
molkun kin, mei ełe eririn. Nga nim
nge angił ełe kupu muł ei eririn ku.
11 Nga muł mei ei kunum kunum
mulerngił mon; ba nim kunum
kunum mulnjii. Nga muł mei ouni,
kon alap ok nge mił, tonu omba.
12 Nga wumb endi konduk oknge
ambiłpi, mikim makim erpi, si kind-
min. Si kindpi kin konduk eipi endi
konj kindim ei yi mił, nim muł mei
ak tokun kin, yi enjii. Ba ni ninim
kunum kunum mołun mił, yi minj
molkun kin, nim oł eipi mił enenjii
mon. Nga nim nge kung pani ei,
poru ninermba mon!”

13 Nga Gos eim ek endi nga nipi eim nge
enjel endi kin ngunerim mon; ba eim nge
kingam kin yi nirim.

“Nim ya na moł konu ełe, angił tundung
dinga ełe mulnjii. Molkun kin, na
nim nge opu orung wumb ei eramb
kin, nim nge simb ełe, peł epi mił
mandring mundmbii.”

14 Enjel ei nipe mił mołmun? Ei en enim
owundu mił molałmin mon; ba en enim
Gos nge gui mił molk kin, en enim Gos nge
kongun erik. Yi erangin kin, eim kindang

ok, wumb nii endi, en enim Gos sipi orung simba nge wumb, paki tungii nge onjung.

2

Gos Wumb Sipi Orung Simba Ei Epi Owundu

1 Ei yi mił peng kin, sinim Gos nge
ek ka keimi ei, Jiisas nirim mił, piinjpin
kin, kapłi sinim nga kom sepin kin, dinga
ambił gii ni, ekii sipin er mułmun. Mon
pim kin, simin noman temb nipin kin,
sinim Gos ek ka ei si kindpin punmun.
2 Yi mił kumb ok, enjel pei Gos nge ek ka
ei kun ni tor kindik ei, keimi andan tok,
enjing kin, kapłi wumb nii endi, lo ek ekii
sinarik kin, Gos ek ei piinarik enjing kin,
Gos eim wumb ei kin kumep kis ei kun
ngum. 3 Ngopu kin, sinim nimbił oł erpin
kin, Gos nge kumep kis ei sinermin ei, nga
sinim eim kin sipi orung simba nge ninim
ek ka ei, buł ngopun kin, piinenjpin kin,
kapłi sinim yi ku kumep kis simin. Nga
kumb se, sinim nge Owundu eim sinim
sipi orung simba nge ek ei, ni tor kindim.
Pe nga, wumb en enim, eim ek ka ei
piinjing wumb ei ni, ek nik tor kindik,
sinim ngok ek ei keimi, pa ninmin. 4 Nga
kunum ełe endi ku, Gos eim ek ni tor
kindpi kin, epi dinga kopur andan tum.
Topu kin, eim oł ka kopur ni, jep oł kanim
kanim erpi kin, to tor kindim. Nga Gos nge
Gui Ka epi ka wii ngołum epi ei, eim nge
noman ełe ngum ei, sinim andan topu kin,
Gos ek ka ei keimi nipi ngum.

Jiisas Sinim Sipi Orung Simba Nge Pułwu

5 Pe nga sinim mei konu eipi ełe, ekii se
tonu omba ei ninmin. Gos eim nge enjel
ei er kindang molk kin, mei konu ełe, tep
erngii ninerim mon; ba Gos eim kingam
kin yi mił nirim. 6 Wumb endi eim Gos nge
ek ka ok pułum mił yi ninim,

“Wu nipe wu peng kin, Gos wu ei kin nim
noman ngołun? Min wu ei nipe wu
peng kin, Gos nim wu ei kin noman
to piikin kin, tep ka en? 7 Gos
nim wu eririn kunum ei, aninga
kopur mani kembis erpi kin, enjel
kin mandring kindrim. Nga ekii
se, nim wu ei kin tiłang owundu
nin, embe ambił tonu kindkin kin,
ngokun en. 8 Nga nim epi pei wu ei
nge simb ełe mandring kindkin kin,
tep ermba nge mundun.”

Keimi, Gos eim epi pei wu kin mandring kindpi kin, tep ermba nge mundum. Mondpu kin, Gos epi endi wu kin mandring kind pendpi kin, endi sinermba mon. Ba akip kunum ei, sin kinanmin ei, wu eim epi pei tep enim ei mon! 9 Ba pe, sinim Jiisas kaninmin. Eim kunum kopur aninga, mani kembis enjel kin mandring mundang mułum. Mułang kin, Gos eim king mił tiłang owundu nin, eim embe ambił tonu kindim. Nimbił erang eim kołpu kin, eim ngenj kumbii sim ełe, oł yi mił erim. Yi mił erang, Gos eim noman ka ngopu kin, Jiisas wumb pei kin, kułmba nge paki topu erim. 10 Gos erim oł ei, ei oł kun ka mendpił. Nimbił erang Gos eim epi pei nge pułwu. Eim epi pei ombu, eim embe ambił tonu kindngii nge eririm. Gos eim noman ełe kangił ombu pei tu wupu kin, eim nge tiłang owundu ka wii ei ouni singii. Yi mił erang kin, eim Jiisas ngenj kumbii sim ełe nge, Gos eim wiik turum. Topu Jiisas erang kin, sinim sipi orung simba nge kumna mendpił nin, oł kun ka wii mendpił tonu om.

11 Yi mił, Jiisas eim wumb oł kun ka
ełim wu ei kin, nga wumb en enim oł
kun ka wumb tonu onjung ei kin, Ernjing
Gos ende mołum. Yi mił erang ełe nge,
Jiisas eim wumb ei, angnan noł nimba
ei, singambił kulerim mon. 12 Nga Jiisas
eim ek yi mił ninim, “Na nim Gos nge
embe ełe nip kin, ek ni tor kindip kin,
nam angnan noł ngumbii. Na golang ni tor
kindip kin, enim wumb pei kułou tungii
konu tuk mii memb ełe, nim embe ambił
tonu kindmbii,” pa nim. 13 Eim nga ek
yi nim, “Na nam angim noł kin ouni Gos
kin pii gii nimbii.” Eim nga ek yi nim
ku, “Na ya ełe moł, Gos na ngum kangił
ombu kin ouni ni mołmun.” 14 Yi mił erang
kin, kangił ei ngenj miyem wumb mił
mołmun. Mułangin kin, Jiisas eim yi mił
ku, wumb nge ngenj miyem ełe sipi tonu
opu mułum. Eim oł yi mił erim ei, eim
kułmba nge erim. Erpi kołpu kin, Seisen

wumb koltmun oł ei nge dinga sałim wu ei, eim to kis erpi mani kindmba. 15 Nga Jiisas oł yi erpi kin, wumb kan ngii mił kunum kunum molk kin, kongun wii erik mulnjung wumb ei, eim sipi orung seng kin, wii mulnjung. Nimbił erang wumb ei, en enim kułngii oł ei nge, mund mong erik mulnjung. 16 Yi mił erang kin keimi Jiisas eim enjel ei wumb mił mon; ei eim paki tumbii ni pinerim mon; ba eim Eiparam nge sinim tiłap wumb ei, paki tumbii ni piinim. 17 Ei yi mił, Jiisas eim nge angim noł mołmun ei mił, oł kanim kanim pei ełmin ei mił ku, eim kin tonu omba. Wang kin, eim kapłi, Gos kin kułmał kałiłim wu num mołpu kin, Gos nge kongun ermba. Erpi kin, eim wumb kin kaimb sipi kin, eim kongun kun ka mendpił er mułmba. Mułang kin, eim kapłi wumb pei nge oł kis ei, kil ngopu si kindmba. 18 Nimbił erang ei eim ngenj kumbii ei, eim kin tonu wang kin, oł ermba mił, kenmbii ni piipi erim. Yi mił erang kin, ngenj kumbii wumb kin tonu wang kin, oł ermba mił, kenmbii ni piipi erim ei, eim kapłi dinga peng kin, wumb ei kin, paki topu ermba.

3

Jiisas Owundu Mołpu Moses Ngonum

1 Na nge Krais kin pii gii ninmin nge angnan noł, enim Gos epin konu ełe, mołpu kin en enim mundang eim nge wumb mołmun. Enim Jiisas mołum mił, pii kun erik, eim Gos nge ek se andiłim wu nin, kułmał kałiłim wu owundu nin, enim eim kin pii gii nipin kin, eim embe ni tor kindngii. 2 Jiisas ei mołum mił Gos eim mondpu kin, eim nge kongun kun ka erpi kin, Gos ek nirim mił ei, ekii sipi, keimi ełim. Ei yi mił ku, Moses eim Gos ngii ełe ok kongun erim mił, eim Gos nge wumb tiłap kin, oł kun keimi ełim. 3 Ba Gos eim ni piim mił, Jiisas eim kapłi eim embe owundu tonu pang kin, Moses nge embe mani pum. Nimbił erang wumb endi Jiisas eim ngii tekim wu ei, eim embe tonu pang kin, nga Moses sinim mei wumb mendpił ngii mił, eim embe ei mani punum. 4 Yi mił, ngii endeim endeim ni, wumb endi eim takiłim; ba Gos eim epi kanim kanim pei eririm pułwu mołum. 5 Pe nga Moses eim Gos ngii pei kongun wu mołpu kin, kongun kun ka erim. Erpi kin, Gos nge kongun wu mołpu kin, Gos nge epi kanim kanim ekii se ek nimba mił, ek ei Gos tiłap wumb Esrel kin ni tor kindim. 6 Ba Krais eim Gos nge kongun wu minj mon; ba eim Gos kingam mołum ku. Mołpu kin, eim Gos nge ngii ei tep er mołum wu owundu ei kun ka tep ełim. Pe nga sinim pii gii ninjpin kin, ambił gii dinga nipin kin, eim kin ka piipin kin, Owundu orung omba nge kui er mułpun kin, kapłi sinim eim nge wumb ngii mił eim tep er mołum mił, sinim mułmun ku.

Gos Nge Wumb Kor Kunum Singii

7-8 Yi mił erang kin, Gos nge Gui Ka ek nirim mił pii kun ermin.

“Akip kunum ei enim Gos ninim ek ei, piik enjing kin, kapłi enim noman tuk ełe dinga kindnerngii mon! Ei yi mił, Esrel wumb kumb ok, na nge ek to kindik kin, nga na kin ek kis ninjing kunum ei, mei wii sim konu ełe molk kin, na oł ermbii mił, kenmin ni enjing. Erik kunum ełe, en enim noman tuk ełe, dinga kindik enjing. 9 Na oł ka wii kanim kanim enj mił ei, kanik kin, kung ngii engki kapłi kapłi opu purum. Ba nga mei wii sim konu ełe enim nge kupenjing noł ombu, na ermbii mił kenmin ni enjing. 10 Yi mił erangin kin, na wumb ei kin popuł kis sip kin, nga na ek yi ninj. ‘Enim wumb ei, kunum kunum ei, enim nge noman tuk ełe, oł kis erik punjung. Puk kin na nge oł kun ka noman enerang kin, ekii sinenjing mon.’ 11 Pe nam popuł kis sip kin, na ek keimi dinga nip, tonu kindinj. ‘Wumb ei en enim na moł konu ełe, tuk ok na nge kor konu ka wii ełe mulerngii, mon mendpił!’ ”

12 Na nge angnan noł, enim kan kun erik mułngii! Mon pim kin, wu endi enim mołmun konu ełe, tuk mołpu kin, eim noman tuk ełe, kis piipi kin, pii gii ei si kindpi kin, eim Gos kunum kunum mołum Gos ei kin, buł ngopu, ermba. 13 Ba enim kapłi kunum kunum enim wumb endeim

endeim ni paki tołum ek ka ei, nik ngungii.
Ngok kin, Gos pe akip kunum ei, akip
mołum mił, yi erngii. Mon pim kin, wu
endi enim tuk mołmun konu ełe mołpu kin,
oł kis ek kend topu oł ei erang kin, wu endi
nge noman tuk ełe, dinga kindpi ermba.
14 Yi mił, sinim kumb se Krais kin pii gii
ninjpin kin, kapłi pe pii gii ei, ambił gii
ni mołpun kin, kapłi kunum poru nimba
kunum ei, yi mił enjpin kin, kapłi sinim
Krais kin ouni ende keimi pupun mułmun.
15 Ei Gos nge ek ka ei ek yi ninim,
“Akip kunum ei, enim Gos nge ek ka ei
pii gii ningii. Nik kin, kapłi enim
noman tuk ełe ambił gii dinga nin-
erngii mon! Ei yi mił erang, kumb
ok Esrel wumb nam ek to kindik
kin, nga na kin ek kis ninjing.”
16 Wumb nii endi, Gos ek piik kin, nga
buł ngok ekii sinenjing wumb ei, eim nge
wumb Moses Eisip konu ełe mulnjung
wumb ei, si kindik kin, tor tu wum wumb
ei mendpił, oł yi mił enjing. 17 Ei wumb
nii endi, Gos en enim kin kung ngii engki
kapił kapłi pei popuł kis sim? Ei eim nge
wumb oł kis enjing ełe nge, en enim kin
eim popuł kis sim wumb ei, en enim konu
wii sim konu ełe, mani puk kulnjung?
18 Pe wumb nii endi, Gos ek dinga ni tonu
mendpił kindpi kin, yi nim. Wumb ei
na kor konu ka wii ełe, tuk pu mulerngii
mon? Ei wumb nii endi kin ek ninim? Ei
wumb kopur en enim, Gos ek to kindik,
ekii sinarik enmin wumb ei kin ninim.
19 Yi mił nga, sinim piinmin ei, wumb en
enim Gos kor konu ka wii ełe, kapłi tuk
punerngii mon. Nimbił erang wumb en
enim, Gos kin pii gii ninenjing mon.

4

Gos Nge Wumb Ei Gos Nge Kor Ka Ei Singii

1 Pe sinim kin Gos eim ek dinga keimi
nipi kin, sinim eim kin konu ka ełe kor
mułngii nim konu ei, pe piram sałim. Pe
sinim wumb kopur mund mong ermin.
Mon pim kin, sinim wumb kopur mołmun
konu ełe, wu endi tuk mułum kin, Gos
konu ka ełe, kor mułmun konu ełe, kapłi
enerim kin, tuk punermba. 2 Yi mił, sinim
Krais nge ek ka ei piinjpin mił, Esrel
wumb ok yi ku piinjing. Ba Krais nge ek
ka ei, enim piinjing ei, enim paki tunerim.
Nimbił erang en enim, ek ka ei piik enjing;
ba en enim pii gii ninenjing mon! 3 Ba
pe sinim wumb nii endi Gos kin pii gii
ninjpin kin, Gos nge kor konu ka wii ełe,
tuk pupun kin, Gos kin ouni kor mułmun.
Nga Gos eim ek yi nirim,
“Na nam wumb nge oł kis ełe popuł sip
kin, ek keimi dinga tonu kindip yi
nir. ‘Pe wumb ombu en enim ya
tuk nam kor konu ka wii ełe ok
kor mulerngii mon!’ ” Gos eim ek yi
nirim.
Neng kin, ei eim mei ni, epi pei kongun er
poru nirim kunum ei, kor mułmbii nirim
mił, pe piram mołum. Mołpu kin, Gos kor
konu ka wii piram pałim ełe nge eim yi
ninim. 4 Yi mił pe Gos nge ek ka ok mon
poł pendrim kunum ełe angił orung nga
tał, ełe nge ek yi nirim.
“Pe Gos eim nge kongun kunum angił
orung nga endeim ełe, kongun
eririm. Nga kunum endeim ełe Gos
eim kor multum.”
5 Pe nga Gos ek ka ełe nge yi nirim,
“Enim wumb ei nam kor konu ka ełe
tuk ok na kin kor mulerngii mon
mendpił!” pa nirim.
6 Yi mił erang, wumb nii endi, Gos ek
ka ei piinmin wumb ei, Gos kor konu ka
wii mołum konu ełe piram mołum ei, aki
topu seng kin, tuk pungii. Nga wumb en
enim Gos nirim ek ka ei, ok piinjing; ba
Gos nge kor konu ka mołum konu ełe, tuk
punenjing mon. Nimbił erang wumb ei
Gos eim ek ka dinga keimi nirim ek ei piik;
ba nga ekii sinenjing mon. 7 Pe nga Gos
kunum endi tonu kindmbii nirim, “Akip
kunum ei mendpił tonu kindmbii,” nirim.
Nga kindpi erpi kin, Gos ek yi nipi, Deipis
kin ngurum ei, kung ngii pei o purum mił,
yi ku ekii se nirim.
“Akip kunum ei Gos nge ek ei piik enjing
kin, kapłi enim noman tuk ełe dinga
kindnerngii mon! Enim Gos ek ei
ekii singii!”
8 Ba Josuwa wumb ei tep er sipipi
wumb ei kor konu ka ełe, si pang kin
kor mułułangin kin, kapłi Gos nga kunum
endi, ekii se kor ka wii mułngii nge,

ninenełang mon. 9 Yi mił erang kin, Gos nge wumb ei, en enim Gos nge kor konu ka wii mułngii kunum ełe piram sałim. 10 Yi mił, wumb nii endi Gos kor konu ka ełe tuk pum kin, kapłi wu ei, eim nge kongun erim mił, kor mułmba. Ei yi mił, Gos eim kongun erpi kin, nga kor mułum mił wu ei, yi mił ku mułmba. 11 Yi mił erang, sinim noman dinga kindpin kin, Gos nge kor konu ka wii ełe, tuk bin nipin ermin. Mon pim kin, wumb endi Gos ek ekii sinarpi mułum kin, ok wumb enjing mił, yi mił ku Gos kor konu ka wii ełe, tuk punermba mon!

12 Yi mił, Gos nge ek ka ei nirim mił piram pałim kunum kunum konj mułang kin, noman dinga peng kin, wumb kin kongun enim. Gos nge ek ka ei, tui jik anmbił tał tukum sałim mił ei, to mani kindim. Kindang kin, ek ka ei wumb noman tuk ełe, tuk mendpił punum. Pupu kin, ei tuk mii memb noman tuk ełe nin, noman tuk gui ei ni, wumb yi mił ku mok gopsing ni, embił sikin ei ni, mok topu kapłi ełim. Nga Gos ek ka ei, noman tuk ełe noman to piingii nin noman tuk nge noman enim mił ei, mok topu kun enim. 13 Nga epi endi Gos eririm epi ei, Gos ningił ełe, kapłi koi ermba mił mon. Ba epi pei ei peni ełe, aki topu sałim ei, Gos ningił ełe, kanpi poru ninim. Neng kin, Gos sinim enmin oł pei, kanpi piipi kin, mok topu ermba.

Jiisas Sinim Nge Kułmał Kałmin Nge Owundu Mołum

14 Pe nga sinim nge kułmał kałmin owundu Jiisas Gos nge kingam ei, epin konu ełe tuk mendpił pupu kin, Gos kin mołum. Yi mił erang, kapłi sinim nge Owundu Jiisas ei, eim kin pii gii nipin kin eim ambił gii nimin. 15 Yi mił, sin sinim noman dinga ei pinerang kin, sinim nge kułmał kałiłim owundu ei, eim sinim kin kaimb sipi piinim. Piipi kin sinim kin ermba mił kenmbii ni piipi erim mił, oł enmin oł ei, kanim kanim pei Owundu kin, yi mił ku tonu om; ba eim oł kis endi eneririm mon! Yi mił erang, eim kapłi sinim paki tumba. 16 Yi mił erang nga, sinim Gos nge king peł ełe, noman ka ngołum konu ei, tungu enarpin kin, mandi pupun prei erpin mułmun. Mołpun kin, sinim Gos nge kaimb sipi kin, noman ka ngopu kin, oł ei, sinim nge embin simba ei, paki tang kin ei simin.

5

Sinim Nge Kułmał Kałiłim Owundu Jiisas Kaimb Sipi Ngonum

1 Yi mił peng kin, sinim oł yi mił ełmin. Sinim Jura men ngii kułmał kałiłim owundu pei, wumb tuk mołmun wumb ei tonu kindik mondułmun. Eim wumb kin, Gos kin tuk mii memb mołpu kin, Gos kongun erpi kin, wumb paki tołum. Tang kin, eim wumb oł kis ełmin oł ei kin, kułmał kałiłim oł ei nin, epi ka wii ei, Gos kin ngołum ei nge, oł kis kił ngopu, si kindmba. 2 Nga eim wumb nii endi, eim Gos oł kun ka pii kun enarpi kin, nga Gos nge oł kun ka ekii sinermba wumb ei kin ek dinga ninarpi kin, giyeng nipi ełim. Nimbił erang ei, eim wu endi ku, eim nge ngenj dinga pinerang kin, eim kapłi wumb pei paki tumba? 3 Nga nimbił erang eim nge ngenj min, noman dinga pinerang kin, kapłi eim Gos kin kułmał kałpi ei, eim nge oł kis erim ei eim mendpił ngunermba mon; ba nga wumb eipi nge oł kis enjing kin, kułmał kałpi ouni ngumba ku. 4 Nga kułmał kałiłim owundu nge, kongun embe sałim. Seng kin, wu endeim ei, eim embe ambił tonu kindpi kin, eim noman ełe kongun ei, ermbii ni piinerim mon. Ba Gos ei eim mendpił, wumb ei to tonu kindpi mundang kin, kongun ełmin. Gos ok erang yi ku, Eron kułmał kałiłim owundu nge kongun ei, wii topu kin, oi nipi kin, tonu kindpi mundum.

5 Ei yi mił ku, Krais ei eim embe ambił tonu kindpi kin, kułmał kałiłim owundu mułmbii, pa ninerim mon. Ba Gos ei eim to tonu kindpi mondpu kin, kongun ei ngum. Ngopu kin, Krais kin ek yi nipi ngum,

“Nim nam nge kingnan. Akip kunum ei,
na nim arnim moł,” pa nim.

6 Nga eim mon eipi endi ełe, ek yi nirim ku.

“Nim Gos nge kułmał kałiłim wu endi
kunum kunum molkun kin, wu
Melkisirek eim kułmał kałpi ełim

mił, nim yi ku ekii sikin er mołun,"
pa nim.
7 Pe Jiisas eim ya mani mei ełe multum
kunum ei, prei erpi, kii sipi kin ke dinga
pei nipi kin, ningił ka mani opu kin, Gos
ngurum. Ngang kin, eim piim ni Gos eim
kapłi eim kułmba oł ei, si tor simba ni
piim. Nga Jiisas prei erim mił, Gos piipi
mołpu kin, paki tum. Nimbił erang eim
Gos noman ełe, ekii sim. 8 Jiisas eim Gos
nge kingam; ba eim ngenj kumbii sim
ełe, oł yi mił erim ku. Erang ełe nge,
andan keimi mendpił topu, Gos ek nirim
mił, ekii sipi mendpił er mołum. 9 Pe
eim oł kun ka mendpił erang kin, wumb
Gos kin sipi orung simba. Sipi kin, eim
kunum kunum konj mułngii nge pułwu
tonu om. Wang kin, wumb eim kin pii
gii nik kin, ekii sik erngii wumb ei nge,
sipi orung simba. 10 Nga Gos Jiisas eim
kułmał kałiłim owundu ei, to tonu kindpi
mundum. Mundang kin, eim Melkisirek
kułmał kałiłim oł ei, yi mił ku ekii sipi er
mułmba.

Wumb Gos Kin Buł Ngok Kin, Orung Pungii Ei Nge, Kan Kun Erik Mułngii

11 Pe sinim Melkisirek ek ei nge, ek pei
pałim ni piinmin; ba ek ei er kun erpin
ni, andan topun kin, enim ngumun ei,
ngumun mił nenj? Nimbił erang ek dinga
puł ei, enim pii kun erngii nge, noman
pinałim wumb mił, tonu onjung. 12 Yi mił
pe, sin enim wumb kin kengip ek kunum
olt andan topun kin, enim wumb eipi kin,
kapłi andan tungii. Ba wumb endi enim
kin kengip ek ei, andan topu kin, Gos
ek ka mong kumna ei, andan topu enim
ngumba. Ei yi mił, pe enim kuni mendpił
mił nungii; ba enim kapłi enanim mon. Ba
enim yi mił, am to nok ei, minj nok molk
pungii. 13 Yi mił, wumb nii endi am to
nok numba wumb ei, eim dinga pinerang
kin, kangił kembis mił, piram mołum. Nga
wumb ei, Gos nge oł kun ka oł ei, piik kun
enanmin mon. 14 Ba kuni mendpił nołmun
wumb ei, en enim tonu wangin kin, wumb
dinga mołmun. Nga wumb dinga ei, kapłi
oł kis min, ka sałim oł ei, kenmin ni piik
enjing. Nimbił erang en enim oł kun ka
ełe, minj molk pułmun.

6

Sinim Krais Kin Pii Gii Ei, Ambił Gii Nipin Mułmun

1-2 Yi mił pe, sinim Krais nge ek ka
kumna nge kengip ek kembis kembis ei,
piram mularpin nga ek ka dinga pułe
ei, piipin kin, er mułmun. Mułamin
kin, wumb dinga mił tonu opun mułmun.
Sinim ngii tumunj mił kunum kunum pu-
lanmin mon. Pułe ei yi mił, sinim kumna
ek ka kembis kembis ei, noman tuk ełe
ak topun piimin ni, ek ka ei, sinim buł
ngopun kin, oł kis enjpin oł ei, noman
konj ka pinałim mił ełe piram mulermin
mon. Nga ek ka kembis kembis kumna ei
Gos kin pii gii nimin ni; ek ka ei, kengip
ek kanim kanim noł was ni wumb peng
noł pendik ngok enmin oł ei ni; nga angił
tonu peng ełe ambilk Gos Gui Ka simin
ni prei erngii ei ni; nga enim wumb kolk
kin; nga konj tonu ok angk mołmun ei ni;
nga kos owundu piipi kumep kis kunum
kunum singii nge ek ei mendpił piik kin,
mulerngii mon. 3 Sinim oł yi minj er
mułmun ei, Gos eim sinim nge andłam ei
aki topu nim kin, kapłi oł yi ermin. 4 Yi
mił, wumb en enim nge noman tuk aki tok
kin, Gos kin orung ongii ei, kapłi enanim.
Wumb ombu en enim Gos ek ka keimi ei,
piinjing wumb ei, en enim Gos noman ka
epi ei, tonu epin konu ełe sałim ei sinjing.
Sik kin, nga en enim Gos nge Gui Ka epi ka
wii ei, mok to sinjing ku. 5 Nga enim Gos
ek ka ei piinjing kin, ei ka wii ni piingii.
Nga Gos nge mei ka wii ełe, noman dinga
ei, tonu omba mił ni piinjing ei, ka wii
ku ni piingii. 6 Ba wumb en enim Gos
kin buł ngok kin, en enim oł kis enjing ei,
kaimb si piik kin, buł ngok, si kindnanmin.
Nimbił erang wumb kopur en enim, Gos
eim kingam ei, ond peri ełe birim bup
mił, nga to kundnjung. Nga eim wumb
mulnjung konu ełe wumb ei, kumb ełe
nga ambił gii nik erangin kin, singambił
sipi piim. 7 Ei yi mił peng kin, mei konu
kembis endi sim ei, konu kumb pei topu,
mani om. Opu kin, mei er ka erpi tonu
wang kin, kuni mong ka topu kin tonu
opu mułmba. Mułang kin, aka pin kuni
ei, wumb telnjing wumb ei, paki tang kin,

Gos eim erang kin, aka pin ka wii mił tonu omba. 8 Ba aka pin ei, kan gal kanim kanim ei tonu wang kin, kapłi ei mei er kis enim. Erpi kin, Gos nge ningił ełe mandi topu, kis erpi kin, ekii se mendpił dup mił nopu poru nimba. Mei poru nipi kin, yi mił ku, wumb ołkis ełmin wumb ei, poru nimba ku. Ba wumb ołkun ka ełmin wumb ei, Gos kin epi ka wii singii. 9 Ba pe sin ek embin endi enim kin yi ninjpin kin, na nge wumb puł ombu enim, Gos ek ka ei, enim buł ngok, si kindnerngii mon; ba sin keimi piinmin ei, epi ka wii ołei nge, Gos enim sipi orung simba. 10 Yi mił, Gos eim ołkun ka ełim nge pułwu mołpu kin, en enim kongun ok enjing ołei, Gos eim ouru ninermba mon. Nga enim noman ngonmun ołei nge, andan tok, eim kin ngunjung kin, enim engnjing noł, Gos kin pii gii ninmin wumb ei, paki tok kin, nga yi ku erik mołmun. 11 Pe sinim noman owundu endi to piimin ei, enim endeim endeim ni, noman dinga kindik ei, minj pepi pang kin, kunum poru nimba kunum ei, poru nimba. Pe enim Gos nge ka wii endi kenmin ni, piinmin kui erik mołmun ei, keimi tonu omba ei kenmin. 12 Yi mił enim kongun enarik kin, ten kulerngii mon. Ba enim wumb pii gii nik kin, ten kularik enmin ołei, yi mił enim ekii sik erngii. Erik kin, Gos ok ek nipi ngumbii nirim mił epi ei, kunum olt kui er molk pangin kin, ngang singii. Nga enim yi ku, wumb ombu ełmin mił erngii.

Gos Eim Keimi Piipi Kin, Ek Keimi Dinga Ełe Nge Pii Gii Nimin

13 Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi, Eiparam ngurum ek ei, ołnipe ołendi ermbii ni piirim ołei, nga Gos eim kin nirim. Kunum ełe wumb endi eim owundu mołpu kin, Gos kamb mani kind-neririm mon. Kindnarpin kin, nga eim ek keimi dinga ni pendrim ei, eim nge embe ełe piipi kin, nirim. Nirim ełe nge, dinga ngołum. 14 Ngang kin Gos eim Eiparam kin ek yi nirim, “Na ek keimi dinga nim kin ni pendinj ei, na ek ka wii endi nip ngamb kin, nim nge kupanim noł wumb tiłap ei, pei tonu ok mułngii,” pa nim. 15 Nga wu Eiparam eim kunum olt ten kularpi kin, kui er mołpu kin, Gos eim kin ek keimi dinga ni pendrim mił, epi ngumbii ninim epi ei, ngang sirim. 16 Pe wu endi, eim ek keimi mendpił dinga tonu kindpi endi ermbii niłim ei, eim wumb endi, eim embe tonu pułum wu owundu ei kin ek dinga ouni piipi niłim. Pe ek keimi mendpił niłmin ek dinga ei, en enim wumb kin ek orung orung mił niłmin ek ei, pandi tok poru ningii. 17 Yi mił erang, kumb ok Gos eim noman ełołendi ermbii niłim ołei, eim nipi peni ełe kindpi kin, wumb nii endi ek keimi dinga nipi kin, nipe epi endi simba niłim ołei, si kindnałim mon mendpił. Yi mił peng, eim ek keimi dinga ni nga eim nge embe ni pendiłim ek ei, epi ka ei kin, pep ende kindiłim. 18 Yi mił, pe epi kei dinga sałim epi ei, to eipi eipi kindpi kin, enermba mon. Gos eim ek keimi dinga mendpił nipi, tonu kindpi kin, nga eim ek kend topu enermba, mon mendpił! Ołei, sinim wumb noman tuk ełe, er dinga kindang kin, sinim sikir pupun kin, Gos mołum konu ełe mandi pupun mułmun. Yi mił erang, sinim nge noman tuk ełe, Gos nirim mił epi ka wii ei, ambił gii nipin kin, kui er mułmun. 19 Pe Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, yi mił noł sip si pendngii erik kin, epi wurup nipi, kan kin ambił gii niłmin epi ei mił, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, sinim noman tuk ełe, yi mił ambił gii nipi, dinga ngumba. Ngopu kin sinim kui er mołmun epi ei, nga ambił gii niłim wu owundu ei yi mił eim pupu kin, Gos nge men tołmun ngii owundu nge, palting ka wii mendpił ei nge, alap owundu tukrung pandi to sim konu ełe pum. 20 Pupu kin, palting ka wii ei, Jiisas kumb se, men ngii ełe tuk pupu kin, andłam aki topu seng kin, sinim kin paki tumba nge pum. Pupu kin, nga yi ku, eim kułmał kałiłim wu owundu Melkisirek kułmał kałiłim nge tiłap ende mił, eim kunum kunum tonu opu mułum.

7

Gos Nge Kułmał Kałiłim Wu Owundu Melkisirek

1 Yi mił ku, wu ei Melkisirek eim Seilim konu ełe wumb ombu nge wu king mołpu kin, nga Gos nge kułmał kałiłim

wu owundu ei, eim Gos Owundu eim am ei tonu mołpu kin, Gos nge kongun ełim. Nga wu Eiparam eim, kumb ok opu erpi kin, king wumb to kondpu kin, eim ngii konu orung pum. Pang kin, wu Melkisirek eim andłam ełe, Eiparam kanpi kin, nga noman epi ka wii ei ngurum. 2 Ngopu kin, Eiparam eim opu erpi epi orung sim epi pei engki sałiłim ełe ei, endeim sipi kin, Melkisirek ngurum. Pe nga wu ei, Melkisirek ei, eim embe pułe yi mił niłmin, “Wu king kun ka wii mołułum wu” pa niłmin. Pe nga eim Seilim konu ełe nge wumb king multum ku. Nga eim embe puł nga endi yi mił pałim ku. “Wu king noman emin ngołum wu,” pa niłmin. 3 Pe Melkisirek nge mam arim tał ei nge, endi molałmbił mon. Nga eim nge kupam noł ei nin, am kangił kembis kunum molk endik ei, endi mulerik mon ku. Nga kulk kunum ei, endi mulerik mon ku. Ba eim Gos nge kingam mił, eim Gos nge kułmał kałiłim wu kunum kunum mołułum. 4 Pe enim keningii ni, eim wu owundu mołum mił, ei keningii. Nimbił erang Eiparam sinim nge kupenjpin owundu ei, epi nipe epi engki sim epi ei, endeim Melkisirek ngopu poru nim. 5 Nga Liiwai nge kingam noł ei, wumb kopur en enim kułmał kałiłmin kongun ei, lo ek ełe yi nik ngołmun ei, en enim wumb tiłap ei, epi engki sałiłim epi ei, endeim Esrel wumb kin ei siłmin. Nga Esrel wumb ei, en enim wumb mei tiłap ende wumb ei, en enim epi yi ku siłmin. Nga en enim Eiparam nge kingam noł mołmun. Ba Liiwai nge wumb ei, Esrel wumb kin engki epi sałiłim ni epi endeim ni yi ku siłmin. 6 Ba wu ei Melkisirek wu owundu mołpu kin eim Liiwai nge tiłap ende mił mon; ba epi engki sałiłim eim epi endeim sipi kin, Eiparam wu owundu yi ku epi ka wii ngum ei, Gos ek keimi dinga nipi ngumbii nirim mił, ngang sim. 7 Yi mił sinim piinmin, wumb endi eim epi ka wii ngołum ei, wumb molk tonu owundu pułmun. Nga wumb endi eim epi ka wii siłim wu ei, mołpu kin, mani mił pułum. 8 Ya ełe nge, Gos kin kułmał kałiłmin owundu kunum kunum konj molałmin wumb ei, epi endeim siłmin. Ba nga wu eipi endi, Melkisirek Gos nge ek ka mon poł pendnjing ei, eim kin yi ninim. Eim wu konj kunum kunum mołułum wu nga ei epi endeim siłim ku. 9 Nga Eiparam eim epi engki sałiłim epi ei, Melkisirek kin, kumep endeim ni ngołum. Nga sinim yi mił nimin; Liiwai nge wumb ei, Eiparam kingam noł kin epi engki sałiłim epi ei, endeim siłmin ei, Eiparam kin kumep endeim ngo pendik kin, epi ei siłmin ku. 10 Nimbił erang, pe Liiwai eim mengnerik kunum ełe, oł yi mił erik. Ba eim ek nirim ei, eim kupam noł, Eiparam nge ngenj ełe, tukrung mił multum kunum ei, ek nirim ei, Eiparam eim Melkisirek kin, andłam ełe kan sikił kunum ei, ek ei nikił. Yi mił nikił, wu Liiwai eim epi engki sałiłim ei, endeim epi sipi kin, wu Melkisirek yi mił ngurum ku.

Jiisas Melkisirek Mił Mołum

11 Kumb ok, Liiwai nge tiłap ei, Gos nge kułmał kałiłmin wumb molk kunum ełe, lo ek nipi kin, Esrel wumb ngurum; ba wumb ombu oł kun ka oł ei, enałmin mon. Pe Liiwai nge tiłap wumb ei, Gos kułmał kałiłmin wumb molk kin, kongun erangin kin, ka wii mołpu nim kin, kapłi nga wumb eipi endi opu kin, Gos nge kułmał kałiłim wu owundu endi mulermba mon. Ba nga wumb nii endi, Gos nge wu owundu mułum ei, Melkisirek eim mułangłi nim mił, ei mołum; ba Liiwai nge tiłap ei Eron nge tiłap mił mon. 12 Yi mił nga, Gos nge kułmał kałiłim wu owundu ei, to eipi eipi kindpi nim kin, kapłi kułmał kałiłim wu owundu nge, eipi endi tonu omba. Opu kin, kapłi nga lo ek ei, to eipi eipi kindpi kin, kongun ei, tep ermba ku. 13 Yi mił, sinim nge Owundu Jiisas epi ombu nge, ek ninim ei, eim wumb tiłap eipi endi nge mołmun. Molk kin, wumb tiłap ei kin, Gos nge kułmał kałiłim wu owundu nge kongun tonu ok kin, endi mulałmin mon. 14 Yi mił, pe wumb pei piinmin ei, sinim nge Owundu ei, Jura nge wumb tiłap ełe tonu om. Wang kin, Moses eim wumb tiłap ei kin, Gos nge kułmał kałiłmin wumb mułngii, pa ninerim. Ba Jiisas kułmał kałiłim wu owundu lo ek konj endi ei tep er mołum.

Nga Gos Nge Kułmał Kałiłim Wu Owundu End Eipi Ei, Melkisirek Mił Mołum

15 Yi mił, sinim kun keimi piinmin ei,
wu endi eipi tonu opu kin, Melkisirek
kułmał kałiłim wu owundu ei, mił mołum.
16 Mołum wu ei, tiłap min miyem ende wu
ei, to tonu kindik kin, kułmał kałiłim wu
owundu ni tonu kindik kin, lo ek nirim
mił mundnenjing mon. Ba eim nge noman
dinga ei, konj kunum kunum mołułum ełe
nge erpi kindang kin, kułmał kałiłmin wu
mił mułum. 17 Yi mił, Gos nge ek ka mon
poł pendnjing ei, eim kin ek yi ninim,

“Nim Gos nge kułmał kałiłim owundu
kunum kunum mołun ei, Gos
nge kułmał kałiłim wu owundu
Melkisirek multum mił, ekii sikin
mołun.”

18 Nga sinim piinmin ei, lo ek ok nge ei,
orung kind si kindim. Nimbił erang ei
dinga pinałim nin, nga sinim paki tunałim,
mon ku. 19 Yi mił, Moses nge lo ek ei
epi endi kapłi er kun mendpił enermba
mon. Pe nga Gos eim andłam konj endi ei,
sinim kui er mułamin kin, sinim kin tuk tu
wunum. Tu wupu kin, andłam ei, lo ek ei
to mani kindim. Kindang ełe nge, sinim
kapłi Gos kin mandi opun mułmun.

20 Nga Gos eim Jiisas kułmał kałiłim wu
owundu nipi kin, to tonu kindpi mundum
ei, wii mił to tonu kindpi, mundnerim
mon. Eim ek keimi ni tonu kind pendpi
kin, to tonu kindpi mundum. Mundang
kin, kułmał kałiłmin wumb ok nge ei, ei
yi mił mon. 21 Ba Jiisas eim, Gos nge
kułmał kałiłim wu owundu tonu opu, yi
mił mułang kin, Gos eim ek keimi nipi kin,
er kindpi mundum. Nga Gos Jiisas kin, ek
yi nim,

“Owundu ek keimi ka ni, tonu kind er
pendim. Eim nga eim noman ełe,
nga ak topu kin, endi eipi mił,
endi pinermba mon. ‘Nim Gos
nge kułmał kałiłim owundu kunum
kunum mołun.’ ”

22 Yi mił, sinim keimi ni piimin ei, Gos nge
ek dinga konj ni pendrim mił ei, Jiisas kin
nirim. Nirim ek ei, keimi mendpił ka wii
mendpił pałim. Pepi kin, Gos Eiparam kin
nirim ek dinga ok nge ei, to mani kindnim.

23 Nga kumb ok, kułmał kałiłmin wumb
endeim endeim ni tonu ok, kolk nga eipi
tonu ok, yi erik pei mulnjung; ba en enim
kunum kunum kongun kapłi enanmin.
Nimbił erang en enim kołułmun. Kolk
kin, nga kunum kunum konj molałmin.
24 Ba pe Jiisas eim kunum kunum mołum.
Nga Gos nge kułmał kałiłim owundu nge
kongun ei nge sipi kin, wumb eipi endi
kin, ngunermba mon; ba eim endeim
kunum kunum erpi mołułum. 25 Yi mił
nga, eim oł yi mił kapłi ermba. Erpi pe
nin, nga kunum kunum, wumb nii endi ei,
eim kin ok Gos kin mandi ongii wumb ei,
sipi orung simba. Nimbił erang, Jiisas eim
kunum kunum mołpu kin, Gos kin prei
erpi kin, wumb ongii wumb ei, paki topu
mołułum.
26 Yi mił, pe Jiisas eim Gos nge kułmał
kałiłim owundu mołpu kin, sinim kin epi
endi simin ni piimba ei, paki tołum. Nim-
bił erang Jiisas eim wu kun ka wii mendpił
mołpu kin, nga eim oł kis endi ei, eim
kin pinałim mon. Jiisas eim wu kun ka
mendpił mołum. Mołpu kin eim oł kis
endi enarpi kin, Gos eim wumb oł kis erik
mołmun wumb ei kin, to eipi kindpi mandi
molałim mon. Gos eim epin konu ełe, to
tonu mendpił kindang mołum. 27 Kumb
ok, kułmał kałiłmin wu owundu ei, kunum
endeim endeim ni kułmał kałiłmin. Kumb
se, kułmał kałiłmin wumb en enim oł kis
ełmin ei kin, kalk ngołmun. Nga wumb
pei nge, oł kis enjing mił kulk oł kis ei, si
kindngii nge, erik ngołmun. Ba Jiisas ei, oł
yi nge enerim mon. Eim kułmał kunum
endeim mendpił, wumb oł kis enjing ei
nge mendpił, kałpi ngum. Ngum ei, Gos
kin ei eim mendpił, noman konj kałpi kin,
Gos kin ngum. 28 Moses nge lo ek ei wumb
nii endi Gos nge kułmał kałiłmin owundu
wumb mił mułangin ei, dinga pinałiłim
wumb ei to tonu kindrim. Ba Gos nge
ek ka keimi ni pendrim ei, lo ek ekii sipi
kin, tonu opu kin, nga Gos nge kingam
eim to tonu kindpi mundang kin, eim kapłi
mendpił, kun ka mendpił tonu wang kin,
kunum kunum mołułum.

8

Jiisas Sinim Nge Kułmał Kałiłim Owundu

Mołum

1 Pe kapłi kumna ek pułe sinim ninmin ei yi mił; sinim nge Gos kin kułmał kałiłim owundu na ninj mił, owundu yi mił mołum. Mołpu kin, pe Jiisas eim Gos Owundu king nge peł kumb ełe nge, angił tundung nge dinga ełe, tonu epin konu ełe mołum. 2 Pe Jiisas eim Gos nge kułmał kałiłim Owundu mołpu mił, palting konu ka wii ełe mołpu kin, kongun er mołum. Er mołpu kin, kongun ei Gos men tołmun ngii keimi epin konu ełe sipi tonu kindim. Kindpi kin, ei wumb endi kapłi angił ełe kongun ei, si tonu kind enenjing mon. Ba Owundu ei, eim mendpił men ngii ei erpi kin, tonu kindang engim.

3 Yi mił erang, Gos nge kułmał kałiłim Owundu mei konu ełe, si tonu kindpi mundum kin, wumb pei en enim ka wii epi ni, nga kung ni, epi kułmał kalk Gos ngołmun. Ei yi mił ku, sinim nge Gos kułmał kałiłim owundu ei, eim epi endi sipi kin, kułmał kałpi, Gos kin ngumba ku. 4 Pe Jiisas eim ya mani mei konu ełe, mułmbii niłang kin, eim Gos nge kułmał kałiłim owundu mulełang. Nimbił erang wumb en enim Gos nge kułmał kałiłmin wumb en enim nga mułangin kin, epi ka wii ei, Jura wumb lo ek ełe nirim mił, yi ełmin. 5 Pe wumb en enim Gos nge kułmał kałiłmin wumb ei, en enim ei tonu epin konu ełe, men ngii kun ka ełe min men mon ełe nge, piik kin ełmin. Ei yi mił, Moses eim oł ende mił ełim kunum ełe, eim alap ngii tonu kindpi kin, tekmba eririm. Eririm kunum ełe, Gos Moses kin ek ni ngopu yi nirim,

“Pe nim epi kanim kanim pei enjii ei, nim pii kun erkin enjii ei, yi mił epi pei na nim tonu komung ełe mułun konu ełe, na mon endi andan tunj ni, yi mił enjii.”

6 Ba akip Krais Gos nge kułmał kałiłim Owundu nge kongun mundum ei, am tonu pupu mołpu kin, ok nge wumb eipi Gos nge kułmał kałiłmin wumb mołmun ei ngonum. Nimbił erang Jiisas eim wumb kin Gos kin mołmun konu ełe, tuk mii memb ełe mołpu kin, Gos ek dinga nipi kin, pendrim ei, kun erpi kin, ei am ka wii mendpił mołum ei, lo ek ok nge, to mani kindim. Nimbił erang Gos eim ek ni pendrim mił, ekii se tonu omba epi ka wii mendpił erpi kin, oł nge lo ek ei to mani kindim.

7 Yi mił, pe kumb se ek dinga ni pendrim mił wumb pendnjing kun mendpił piłang kin, nga ekii se ek dinga ni pendrim mił, konj endi ei enenełang. 8 Ba Gos eim nge wumb oł kun pinerim mił, oł kis enjing ei kanpi kin, eim kunum ełe ek yi nim,

“Nga ekii se kunum endi tonu omba ei, na Esrel wumb tiłap ni, Jura wumb tiłap ouni kin, ek ni pendip kin, ek konj endi nip ngumbii,” ni Owundu yi nim. 9 “Ba na ek konj ni pendip kin, ek ei, en enim nge kupenjing noł kin, na ek dinga ni pendir ei, yi mił mon. Pe kunum endi, na nam en enim Eisip wumb nge mei konu ełe angił ełe, si tor sip kin, sipir. Nga wumb ei, en enim na ek dinga ni pendir ei, ekii sik piik enenjing mon. Yi mił, pe wumb ei, en enim oł yi mił enerangin kin, na en enim kin buł ngur,” pa ni, Owundu eim ek yi ninim. 10 Nga Owundu ek nga yi ninim, “Akip kunum ei poru neng kin, kapłi nam ek dinga ei, Esrel wumb kin nip ngumbii ei, ek konj dinga yi mił. ‘Nam nge lo ek konj ei, en enim kin noman ełe kindmbii. Nga nam lo ek konj ei, en enim noman tuk ełe, mon poł pendmbii ku. Pe nga, na en enim nge Gos mułmbii. Nga wumb ei, en enim nam nge wumb mułngii.’ 11 Nga wumb endeim endeim ei nge, en enim wumb ende paki tok ek emb tok ngunerngii mon. Nga en enim mei ełe, angnim noł wumb ende, ek ni ngunerngii mon. Enim Owundu nge piingii! Nimbił erang wu endi enim nipi ngunerim; ba enim na kin piingii. Piik kin, kangił kembis nin, wumb dinga mendpił ouni, na kin minj piingii. 12 Yi mił, na wumb en enim pund mong enjing ei, na kaimb kułup kin kil ngumbii. Nga na en enim oł kis enjing ei, na si kindip kin, nga noman to piinermbii mon!” Owundu yi nim.

13 Pe Gos ek dinga ni pendrim mił, ek konj ei nge, Gos ek dinga kumna ei erang kin, ok nge mił tonu om. Pe epi nipe epi endi ok nge pim ei, tukui aninga kopur pepi pupu kin, poru nimba. Nga yi ku kumna dinga ek ok nge mił tonu om ei, poru nimba ku.

9

Ya Mani Mei Ełe Nin, Tonu Epin Konu Ełe Nin, Men Tołmun Oł

1 Pe kumb se ek dinga ni pendrim mił nge, men tołmun oł dinga ei nge, ni ngurum nin nga Gos men tołmun ngii ei, ya mani mei ełe sałim ku. 2 Yi mił nga alap ngii endi angłiłim. Angpi, alap ngii ei andaring konu ełe palting kun ka niłmin ei sałim. Sepi kin, palting tuk ei, dup alam nin peł endi nin, bres ei, Gos kin ngołmun ei nge, peł ełe sałim. 3 Nga ernding tuk ełe, alap nga endi sałim. Palting ei, am konu ka wii mendpił niłmin ei sałim. 4 Seng kin, palting tuk konu ełe kułmał nge kumo ei, eskił mur ka tołum epi ei, ku gol sik ełmin. Nga tuk ond pous ełe nge, Gos nge ek dinga ni pendrim ełe, ku gol pei torung ełe, kum to pandi tum. Nga ond pous tukrung ełe, ming endi ku gol ełmin ei, tukrung ełe kuni kembis ‘mana’ niłmin, kuni ei nin, Eron nge dolu endi ei, mun mił ołułum ei nin, kom ku tał kun mendpił sałim ei, Gos nge mon lo ek Moses ngurum ei ni, pol pendrim nge sałim. 5 Nga tondrung ond pous peł ełe, enjel mił tał moke ka wii ngokuł Gos mołum konu ełe mił, ni piikił pandi tonmbuł. Tokuł kin, enjel mił nge kong mandring ełe, ol kis enjing ei nge miyem ei, kil ngopu si kindmba mił, konu ełe sałim. Ba pe ol epi ombu ei kin, puł pei ni tor kindip kin, mon pulermbii mon!

6 Pe epi ombu pei poru neng kin, Jura wumb kułmał kałiłim wumb en enim alap ngii ełe, palting andaring ełe nirik puk kin, nga anda ok erik kin, en enim nge kongun erik kin, Gos kin men tok ełmin. 7 Ba kung ngii endeim ni kunum ełe, men tołmun ngii kułmał kałiłmin owundu ei, eim endeim mendpił, alap ngii palting ka wii mendpił am ei, eim nirikring pułum; ba eim tuk ełe wii punałim mon. Nga eim kung miyem ei, Gos kin kułmał kałpi ngołum. Ngopu kin, eim ol kis ełim ni, nga wumb ol kis pii kun enarik ełmin ei, kil ngopu si kindmba nge men tołum. 8 Ełe nge Gos nge Gui Ka ei, sinim men tołmun ngii pułe ełe andan topu ngonum. Ngang kin, sinim wumb pei piinmin ei, alap ngii palting kumb ełe kongun piram pałim kapłi sinim piinmin ei, men tołmun ngii palting kun ka mendpił ei, ondu ei aki tunerim mon. 9 Nga men tołmun alap ngii ei, akip nge min men kunum ełe mił, sinim andan topu ngonum. Ngopu kin men tołmun alap ngii kułmał kałiłmin wumb kung nin, epi ka wii ei, dup kalk kin, Gos ol kis si kindmba nik ngonmun. Ba ol ombu pei men tołmun wumb nge noman tuk ełe, ol kun ka mił erpi kin, paki topu ei, kapłi enermba, mon mendpił! 10 Ba ol ok nge kułmał kałiłmin ol ei, lo ek ei epi nipe epi endi nołmun kuni min, nol nungii min, nga wumb ngenj nol was kanim kanim erngii min, ol eipi kopur enerngii nge niłmin ol ei, ngenj torung minj ełe nge, lo ek niłmin. Ol ei nge erik mułangin kin, ekii se Gos Krais kułmał kałiłim Owundu to tonu kindpi mundang kin, ol kun ka wii ol mił erpi kin, to tonu kindim.

Krais Eim Nge Miyem Kułmał Kełim

11 Ba kunum ełe, wu Krais ei eim kułmał kałiłim owundu mołpu kin, ol ka wii epi ei, Gos eim ek keimi dinga ni pendim mił, tonu om. Wang kin, Krais eim alap men ngii mił konj endi, tuk pum men ngii ei, Gos kin pungii nge ngii ei, ka wii mendpił. Ok nge alap men ngii ei, mił mon. Nga men ngii konj ei, wumb angił ełe enenjing mon. Nga ya mani mei ełe nge epi mon ku. Ba Jiisas men ngii ei, Gos mołum konu ełe sałim. 12 Pe nga Krais eim men ngii nge palting kun ka mendpił ełe mił tuk pum; ba eim kung meme nin, kung kou wał nge miyem ełe, tuk men ngii ełe sipi punerim mon. Ba eim kołpu kin, eim nge miyem mendpił mił, kułmał kałiłim ełe nge, kunum endeim mendpił, men ngii ełe sipi kin tuk pum. Pupu kin, sinim Gos kin sipi orung sim ełe nge, sinim kunum kunum konj mołmun. 13 Yi mił peng kin, kung meme nin, nga kung kou pełe miyem ei kin, kung kou wał ei, dup

kalk, dup sik kin, Gos ngangin kin, wumb ołkis enjing ei, kil ngo si kindmba miłnik enjing. 14 Ba Krais eim miyem dinga ei, ołyi nge ei, to mani kindim. Kindpi kin, eim ołkun pinałim ołei nge, eim endi pinerim kin, Krais eim dinga Gos Gui Ka kunum kunum mołum ei, eim kin sipi kin, Gos kin kułmał kałpi kin, noman konj ngum. Ngopu kin yi mił, Krais eim miyem dinga sinim ngenj torung ełe kil ngonerim mon; ba eim miyem ei, sinim noman tuk gui ełe epi konj epi pinałim ei, kil ngopu si kindim. Yi miłerang, Gos kunum kunum konj mołułum Gos ei, eim sinim dinga ngang kin, eim nge kongun er mułmun.

15 Yi miłerang, Krais eim Gos wumb kin tuk mii memb ełe, paki tołum nge pułwu mołum. Mołpu kin, eim ek konj keimi dinga er pendim ek ei nipi kin, er dinga kindim. Kind erpi kin, eim kołpu, enim Gos kin sipi orung sim. Sipi kin, wumb enim ołkis ołok nge ei, ek ni pendrim miłer mulnjpun ei, si kindpi kunum ełe, wumb pei Gos ni pendrim miłwumb ei, Gos ekii sik onjung. Wangin kin, wumb ei Gos noman konj ngumbii nirim mił, ei ngang sik kin, kunum kunum ka mułngii.

16 Pe wu endi eim ekii se kułmbii ni piipi kin, eim ek dinga nipi kin, kingam nii endi, na nge epi pei simba ni piipi kin, eim embe endi połpendiłim mił, ek dinga keimi ni pendrim miłkingam ei siłim. Nga eim arim ek ni pendrim mił, wumb pei piyangin kin, eim arim kułang kin, kapłi eim arim nge epi eim ei, kingam pei simba. 17 Nimbiłerang wu endi ek ni mon połpendrim mił, wu ei kułum kin, ek mon ei, mong keimi pimba. Ba wu ei ek ni mon połpendrim miłwu ei, konj mułum kin, eim ek dinga ni pendrim ek mon dinga ei, wii miłpepi kin, kingam paki tunermba mon. 18 Ei yi miłku, oknge ek dinga ni pendrim mił, kung endi konj piram peng kin, kapłi ek dinga ei wii miłpim; ba wumb en enim ka endi tok kin, miyem sik, bein tok kin, kumb se ek ni pendiłmin miłek mon ei, er dinga kindmin nik ełmin. 19 Pe nga kunum ełe, Moses eim Jura nge lo ek ei, pei ni tor kindpi kin, wumb ngang kin, kapłi eim kung meme nin, kung kou wałto kondpu kin, miyem ei sipi kin, nołse ende kindpi kin, nga eim ond kirang kanim endi miłsipi kin, nga kan kundii miłepi endi sipi kin, miyem nin epi lo ek mon ełe ni tonu wumb pei ngenj ełe aninga aninga bein topu kindim. 20 Kindpi kin, pe Moses eim ek yi nim, “Pe miyem ei, enim nge ek dinga keimi konj Gos ngurum ek ei, dinga kindang kin, ekii sik erngii.” 21 Nga ołyi miłeim erim ku, Moses eim kung miyem ei sipi kin, tonu alap men ngii ełe nin, nga ming nin epi sim konu ełe, pei miyem kindpi kin, men tok ełmin ołei nge aninga aninga bein to tonu kindim. 22 Pe keimi Jura nge lo ek ełe, epi aninga pei miłkopur kanim pei ei, kung miyem bein topu kin, kun ka miłsimba enim. Ba nga wumb epi endi kung miłto kondpu kin, miyem ei mani onenełang kin, kapłi Gos eim wumb ołkis ełmin ołei, kil ngopu si kindnenełang mon.

Krais Ei Eim Kułmał Kałpi Ngołum

23 Keimi, yi miłerang wumb kułmał kałiłmin ołei, epi kanim kanim pei epin konu ełe min men mon miłkeimi epi ei, kil ngo si kindmin ni enjing. Ba epin konu ełe kułmał kałiłmin keimi epi pei ei, ołkun ka mendpił mołum. Mułang kin, epin konu epi ombu ei, mei ełe epi ombu, to mani kindpi kin, kułmał kałiłmin ołkun ka Jiisas ei, kapłi epin konu ełe epi pei, kil ngopu er kun erpi sim. 24 Yi mił, Krais eim men ngii ełe, wumb angił ełe takinmin men ngii min men miłei, eim tuk punerim mon. Ba eim epin konu ełe min men keimi ei, tuk pum. Pupu kin, pe eim Arim Gos mołum konu ełe, angił tundung orung dinga ełe mołpu kin, sinim paki topu er mołum. 25 Jura men ngii kułmał kałiłmin owundu ei, eim men ngii ełe palting kun ka ełe kung ngii endeim endeim ni tuk pułmun. Pangin kin, eim kung miyem sik kin, Gos ngumun nik ełmin. Ba Krais eim ołyi mił, kunum kunum enałim mon; ba Krais ei eim kunum endeim mendpiłkałpi erim. 26 Yi mił, Krais eim nga kunum kunum ei, eim ngenj kumbii sipi kułułang kin, kunum ełe Gos muł mei pułngun mondpu kin, eririm kunum ei opu kin, pe tonu onum kunum ełe ełang. Ba ei mon; poru

nimba kunum ei, mandi enim. Krais eim ya mani mei ełe, kunum endeim mendpił tonu om. Opu kin, Krais ei eim kułmał kałpi, Gos ngopu kin, sinim nge oł kis pei ei, eim kil ngopu si kindim. 27 Ei yi mił ku, Gos erang kin wumb pei kunum endeim mendpił kułngii. Kolk kin, ekii se Gos kin kos owundu piingii nge kunum ełe, tonu omba. 28 Yi mił ku, Krais ei eim kułmał kałpi kunum endeim erpi kin, wumb pei oł kis enjing ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim orung omba kunum ełe, wumb oł kis enjing eł, nga oł endi enermba, mon. Ba wumb nii endi, eim omba ni, dinga kui erik ka piik mułngii wumb ei, eim sipi orung simba.

10

Kumb Ok Kułmał Kałiłmin Oł Ei, Wumb Oł Kis Ełmin Ei, Kapłi Kil Ngo Si Kindnermba

1 Yi mił, Jura wumb lo ek ei, min men mon mił epi ka endi ei, ekii se tonu omba mił ei kaniłmin. Ba min men mon ei, kun mił mularpi kin, epi keimi mił mon. Jura lo ek ełe yi mił erpi kin, wumb en enim kung ngii endeim endeim ni ełe, kułmał ende mił kełngii nge ełmin. Yi mił lo ek ei, wumb nii endi eim Gos kin mandi omba wu ei, eim er kun ka ermba ei, kapłi enerim mon. 2 Nimbił erang pe Jura lo ek ei, wumb er kun ka ełang kin, nga en enim kułmał nga kil enełangin mon. Nga wumb men ngii ełe ołangin kin, kułmał ende mił kalk kun ka mułułangin kin, nga en enim oł kis endi noman tuk ełe, noman embin to piinenełangin ku. 3 Ba wumb en enim kung ngii endeim endeim ni, kułmał kalk ngok enjing ei, en enim oł kis enjing ei, kunum kunum noman to piik kin, nga noman to piingii ku. 4 Yi mił, nga kung meme nin, kung kou pełe to konduk kin, miyem ei, wumb oł kis enjing ei, kil ngopu, si kindmba ni enjing ei, kapłi enermba mon. 5 Ei yi mił, Krais eim ya mani mei ełe omba kunum ełe eim Gos kin yi nim.

“Wumb nge kung mendpił nin, kułmał kalk ełmin epi ka wii ei, nim ngonmun ei, nim Gos noman enanim niłin. Ba nim oł konj endi eran kin, na nge ngenj ei, er kun eran kin, na ya mani mei ełe mułmbii.

6 Nga wumb kung tok kułmał kalk ngok kin, nga dup kalk epi ka wii en enim oł kis ei, si kindmba nik enmin oł ei nge mendpił, nim Gos nim noman enałim mon. 7 Pe nga na nim kinganim ek yi nind ei, ‘Na ya op ninim noman ełe, na nipe oł endi ermbii nim kin, Gos ni piin oł ei ermbii ond. Op kin, nim lo ek ei, na kin mon poł pendnjing pałim mił ei, nim noman ełe minj mendpił na ermbii.’ ”

8 Nga kumb se, Krais eim ek yi nim,

“Pe nim Gos wumb kung tok kin, kułmał kalk ełmin ni, nga noman ka epi wii ngok nin, nga kung nin, epi dup ełe kałiłmin epi ei nin, nga en enim nge oł kis ei, si kindmba nik enmin oł ei, nim noman enanim mon.”

Nga Jura wumb oł ei nge, Moses nge lo ek ei, ekii sik ełmin oł ei nge, nim Gos noman enanim, mon ku. 9 Pe nga ekii se, Jiisas Gos kin ek yi nim,

“Na ya onj ei, nim noman ełe nipe oł endi na ermbii ni piin kin, oł ei kapłi ermbii.”

Neng kin sinim piinmin ei, Gos eim wumb en enim oł ok nge erik men tok ełmin oł ei nge, si kindpi kin, nga oł konj endi men tok erngii oł endi ni pendim oł konj ei, Krais eim ond peri kołpu kin, eim Gos nge kułmał kałiłmin oł ei erim. 10 Nimbił erang, Krais eim Gos nge noman ełe ekii sipi kin, eim ngenj ei kułmał kałiłmin mił kunum endeim mendpił, kałpi ngum. Ngang kin, ełe nge, sinim oł kis enjpin oł ei, Krais eim kil ngopu si kindang kin, sinim oł kun ka mendpił tonu o pun mołmun.

11 Pe nga kułmał kałiłmin wumb pei kunum kunum kułmał kalk yi erik kin, kunum kunum kułmał ei, minj kalk mołmun. Ba kułmał ei, wumb en enim nge oł kis kil ngopu, kapłi si kindnermba mon. 12 Ba kunum ełe, Krais eim kunum endeim mendpił, kołpu kin, wumb en enim oł kis enjing ei kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, kułmał ei, kunum kunum paki topu kin, piram dinga pimba. Peng kin, Krais eim tonu pupu kin, Gos kin angił ełe tundung dinga ełe mołum. 13 Pe Krais eim kui erpi

mułang kin, Gos eim opu orung wumb ei, eim simb ełe mandring puk mułangin kin, opu orung wumb ei, kamb mani kindmba nge Owundu Jiisas eim kui er mołum. 14 Yi mił erang, Jiisas ei eim kunum endeim mendpił, kułmał kałpi ngum. Ngum ełe nge, wumb pei oł kis ełmin ei, pei kunum kunum kil ngopu si kindim. Si kindang kin, wumb pii gii ninjing wumb ei, Gos ningił ełe, wumb kun ka kunum kunum mułngii.

15 Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim ek ka dinga ngang kin, sinim kin ek ni tor kindpi kin, yi mił ku nipi ngonum.

16 “Kunum ei poru neng kin, kapłi na enim kin ek konj dinga keimi endi ni pendinj ei, nip ngumbii,” pa ni Owundu yi ninim. “Na nam nge lo ek dinga ei, en enim kin noman tuk ełe, kind pendmbii. Pendip kin, nga na tonu en enim noman ełe, mon poł pendmbii ku,” Owundu yi nim.

17 Pe eim nga ek yi ninim,

“Na en enim oł kis enjing ei nin, lo ek to kindik enjing oł ei, na nga noman to piinermbii mon.”

18 Yi mił peng, Gos wumb oł kis enjing ei, kil ngo si kindim kin, kapłi nga ełmin oł eipi endi erik kin, kułmał kalk kin, oł kis enjing ei, kil ngopu si kindmba nik kin, nga endi enerngii mon.

Sinim Gos Eim Mołum Konu Ełe Mandi Opun

19 Yi mił erang engnan noł, Jiisas eim kołpu kin, miyem bein tum ełe nge, sinim kapłi Gos nge palting mołum konu kun ka wii mił ełe, pii gii dinga nipin kin, mund mong enarpin kin tuk bin. 20 Pe sinim kapłi, Gos nge palting kun ka wii mołum konu ełe, tuk bin andłim ei, konj kunum kunum mołułum andłam ei, Jiisas eim aki tum. Topu kin, eim oł kun ka wii konu ełe alap ei, ondu mił eim tuk mił pum. Pum alap mił ei, eim ngenj mił, kułmał kałpi Gos kin ngum. 21 Yi mił, pe sinim Gos nge kułmał kałiłim Owundu ei, eim Gos nge tiłap wumb ei tep mołum. 22 Pe sinim Gos kin mandi bin. Pupun kin, sinim noman tuk ełe, kun ka wii seng kin, nga sinim Gos kin pii gii dinga peng kin, nga sinim noman tuk gui nge oł kis ełe, Krais eim miyem kin kil ngopu, si kindpi kin, nga sinim ngenj ełe, noł konj ka wii ei, noł kindpi kin, kil ngopu mił si kindim. 23 Sinim pii gii ełe, ni tor kindpin epi ka wii ei, simin ni kui er mołmun ei, dinga ambił gii nipin kin, si kindnermin mon. Nimbił erang Gos eim ermbii ni pendrim mił ei, eim keimi mendpił ermba. 24 Nga sinim enginjpin noł, endeim endeim ni nipe mił erpin kin, noman to konj kindamin kin, nga en enim wumb eipi kin noman ngonmun oł ei, ngok kin, oł kun ka erngii nipin ermin. 25 Nga sinim enginjpin noł kin, kułou topun men topun enmin oł ei nge, wak tunermin. Yi mił, wumb kombur kułou tok, men tok enałmin mił, yi enerngii mon. Ba enim enginjing noł kin endeim endeim ni, en enim noman tuk ełe, paki tok kin, er dinga erngii ei, yi mił nga pei erngii. Nimbił erang sinim piinmin ni, Krais kunum owundu kos piipi ermba kunum ei, mandi tonu omba enim.

26 Pe yi mił, sinim Krais nge ek keimi pii sipin kin, nga sinim noman ełe oł kis ełe piram er endinjpin kin, kapłi kułmał eipi endi nga, kapłi sinim oł kis kil ngopu kin, si kindmba endi pinałim mon. 27 Ba sinim Gos kos owundu piipi kin, tonu omba ei mund mong ermin. Nga dup konu kis ei muł erpi kin, Gos nge popuł kis kumep ei, opu orung wumb kin tonu opu nopu poru nimba. Ełe nge, sinim piipin kin, oł kis enermin mon. 28 Nga ok wu endi eim Moses lo ek ekii sinerim wu ei, wumb eim kin kaimb sinerik mon. Sinerangin kin wu ei kułmba. Nimbił erang wu tał min, tekliki wu ei, oł kis eririm ei, ni tor kindinjing. 29 Yi mił, pe wu endi Krais kin eim buł ngopu nim kin, enim wu ei kin, nipe mił ni piimin? Wu ei, eim kumep kis owundu simba ni piimin. Krais eim nge miyem ei, Gos ek konj keimi ni pendrim ek dinga ei erang kin, wu ei oł kun ka mił erim. Ba wu ei, eim Gos nge ek konj keimi ni pendrim ek dinga miyem ei, wii mił ni piiłim. Nga wu ei, Gos nge Gui Ka noman ka ngołum ei, eim kin ek kis nipi ngum. 30 Yi mił, pe sinim piinmin ni, Gos eim ek yi nim,

“Pe wumb nii endi oł kis erim wu ei kin, na

nam kumep kis ngo orung kindmbii nge pułwu," Gos eim yi nim.
Eim nga ek yi nim,
"Owundu ei, eim nge wumb eim kos piiłim wu mił mołpu kin, wumb ei mok topu kos piipi ngumba."
31 Gos eim kunum kunum konj mołułum pułwu ei, eim wumb oł kis ełmin wumb ei, Gos noman dinga mułang kin eim keimi kumep kis ngumba. Ngopu kin, eim epi kis mendpił ermba. Ełe nge ni piipin kin kun ka ermin.
32 Ba kumb ok, enim pii gii dinga endi ninjing ei, enim kom se piingii. Ok kunum ełe, enim Gos nge ek ka ei, enim nge noman tuk ełe Gos nge tiłang andan tum sinjing kunum ei, enim kongun dinga erik kin, nga wumb ngenj kumbii pei enim ngangin sinjing. Ba enim dinga angk mulnjung. 33 Kunum kopur, wumb kombur enim sik kin, wumb eipi nge kumb ełe angndik kin, enim kin ek kis nik nin, oł embin tui ngok ełmin. Nga kunum kopur, wumb eipi pii gii nik enjing ei, oł embin tui ko wunmun wumb ei kin, enim tep tok ende puk kin, oł embin tui ko wuk kin, paki tołmun ku. 34 Yi mił enim wumb ei, en enim pii gii nik kin, kan ngii ełe pałmin wumb ei kin, kaimb kulk ngunjung. Pe nga, wumb kis enim epi endi sengin kin, enim ka piik kin, kan wiik tunjung. Nimbił erang enim piinmin ei, enim ei tonu epin konu ełe, epi ka wii endi singii ei, kunum kunum simba. 35 Yi mił erang, pe enim pii gii ei, wii mił wiik tunerngii mon. Nimbił erang pii gii ei, enim kumep ei, owundu ngang singii. 36 Yi mił, enim pii gii dinga kindik kin, ambił gii nik kin, angk mułngii! Molk kin, Gos nge noman ełe, ekii sik erik mułngii! Nga ekii se, enim Gos ngumbii ni pendrim mił epi ka wii ei, ngang singii.
37 Singii ełe nge, yi mił,
"Pe kunum aninga kopur piram pałim ei, enim wu owundu endi omba nik kin, kuruk mołmun omba wu ei, eim kunum kinan kui er mulermba mon. 38 Ba nam nge wumb na kin, kun ka mołmun wumb ei, pii gii nik mulnjung kin, wumb ei, enj enj konj mułngii. Nga wumb ei, ekii se buł ngok orung punjung kin, kapłi na wumb ei kin, noman ka piip ngonermbii mon."
39 Ba sinim wumb kopur, en enim buł ngok kin, am pungii nge wumb ei, ende kin molałmin mon. Ba sinim wumb pii gii dinga nipin kin, sinim noman tuk ełe, konj kunum kunum mułmun ei nge simin.

11

Pii Gii Niłmin Oł Ei Nge Pułe

1 Pe pii gii ninmin oł ei yi mił, sinim noman tuk ełe, keimi dinga ambił gii ni peng kin, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, keimi tonu omba ni, kunum olt kui er mołmun. Pe sinim epi nipe epi endi ningił ełe kinałmin epi ei, noman ełe pii poru ninim. 2 Nimbił erang kumb ok wu kombur mulk ei, Gos kin pii gii nik kin wu ei, Gos eim kin yi nirim, "Wu kombur ei, oł kun ka ełmin wu," nirim.
3 Pe sinim pii gii mendpił ełe nge, sinim piinmin ni, Gos eim ek neng mendpił, muł mei ni, konu pei tonu opu pirim. Yi mił, pe sinim kaninmin epi ei, Gos sinim kinenełamin epi ei kin eririm.
4 Pe wu Eipel ei, ok pii gii nipi kin, Gos kin ka endi kułmał kapłi ngum. Ngum kułmał ei, angim Kein kułmał kamb mani kindpi kin, eim kułmał ka wii mendpił ngum. Ngopu kin keimi, Eipel Gos kin pii gii nim pułe ełe nge, Gos Eipel kin, "Wu kun ka," nim. Nipi kin, Gos eim Eipel kin, epi ka ei wii ngum ei, Gos sipi kin, ka piim. Nga Eipel kułang kin, ba eim pii gii ełe, akip yi ku, ek mił nga tangpi pałim.
5 Ei yi mił ku, ok wu Einok Gos kin pii gii nim ełe nge, Gos eim konj sipi kin, ei tonu epin konu ełe sipim; ba eim kulerim mon. Nga wumb endi eim kuruk; ba eim kan sinerik mon. Nimbił erang, Gos eim mendpił, ei tonu sirim. Pe Gos nge ek ka ei, mon poł pendim ek ei, yi ninim, "Pe Einok Gos sipi kin, tonu epin konu ełe sinerim kunum ełe, Einok eim Gos nge noman ełe ekii sipi, endang kin, Gos Einok kin ka piipi ngum. 6 Pe wumb nii endi Gos kin pii gii ninerim kin, kapłi Gos wu ei kin, ka piipi ngunermba mon. Nimbił erang wumb nii endi, eim Gos kin mandi omba wumb ei, eim Gos kinanim; ba Gos mołum

ei, eim pii gii nimba. Nga eim pii gii nipi kin, Gos kumep ka wumb eim kin kuruk, kan simin ni erngii wumb ei kin ngumba.

7 Pe yi mił ku, wu Nowa ok eim Gos kin pii gii nirim kunum ełe, Gos eim epi kis endi, ekii se tonu omba epi ei, Nowa kineririm epi ei, Gos eim Nowa kin yi nirim. Pe Nowa eim Gos nirim ek mił ei, eim pii gii ni ekii sipi kin, noł kanu endi, eim ambim kingam ambiłam noł ni, tuk pungii mił eririm. Pe nga Nowa nin, eim nge wumb ei, to kis eneririm mon; konj ka mulk. Nga Nowa eim nge pii gii ełe nge, pii gii ninenjing wumb kin kos mił owundu piipi kin, kis erpi ngurum. Nga Nowa nge pii gii ełe nge, Gos Nowa kin “Wu kun ka,” nirim.

8 Pe Eiparam ok, eim Gos kin pii gii nim kunum ełe, Gos eim kin ek nirim mił ei, ekii sim. Pe Gos eim Eiparam eim nge mei si kindpi kin, nga mei konu tongndung ełe eipi, ba nipi kin, Gos ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendim konu ełe ba. Pe eim ngii konu mendpił ei, si kindpi kin, konu eipi endi, Gos Eiparam ba nim konu ei, pii poł tunerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi kin, konu ełe pum. 9 Pe Eiparam eim pii gii nirim ełe nge, Gos eim wumb kumb kan kun enałmin konu ełe pupu kin, Gos eim kin ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim konu ełe mułum. Mułang kin, Eiparam kingam Aisak ni, Aisak kingam Jeikop ni, wu kei mei konu eipi endi, wumb gulka mił, puk mulnjung. Molk kin, Gos eim ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim ei, ende sik ku. Nga en enim wu tekliki kei, tuk alap ngii ełe minj, nok pek mulk. 10 Yi mił, Eiparam kanpi kin, kui dinga erpi kin, konu owundu ełe nge, ngii tumunj dinga ei, kenmbii ni piirim. Nimbił erang, Gos eim konu owundu ełe, ngii takpi kin, er ka er sirim.

11 Yi mił ku, amb Sera, ok Gos kin pii gii nirim. Nga eim tukui mołpu kin, kangił mengmba kunum ei, poru nirim; ba eim Gos kin pii gii nirim. Neng kin, Gos eim noman dinga ngang kin, eim kapłi kangił mengmba. Mengpi kin, amb Sera yi ni piirim, Gos eim ek keimi ni pendrim mił, kapłi na kangił mengmbii ni, yi piirim. Nimbił erang Gos eim ek keimi mendpił niłim ek ei, ni piirim. 12 Yi mił ku, Eiparam eim endeim multum ei, tukui erpi kin, kułmba kunum mandi sirim; ba eim kangi endeim mengrim ełe nge, wumb pei kanjip pei mił, mer noł ku kulta mił, tonu ok pei mulk. Molk kin, wumb endi, Eiparam nge wumb tiłap pei mołmun ei kemb tungii ei, ei kapłi enanim mon.

13 Pe wumb ei, pei en enim pii gii nik kin, nga wumb ei, ekii se pei kulk. Kulk wumb ei, pei en enim Gos eim ek keimi dinga nipi kin, singii nirim epi ei, sinenjing mon. Ba en enim konu ełe turii enj ok kin, en enim kanik kin, ka ka piinjing. Piik kin, ni tor kindik yi ninjing, “Sin ya mei ełe wumb ei, gulka mił, o pun mołmun,” pa ninjing. “Sin ya mei ełe, kunum aninga mołmun,” pa ninjing. 14 Sinim kun piinmin! Pe wumb ombu, en enim ek ei nge ninjing wumb ombu, en enim nge mei mendpił ei, kuruk endnjing. 15 Nga en enim noman ełe, mei konu ełe, ok si kindik kin, onjung konu ełe, noman to piiłangin kin, kapłi en enim mei konu ełe, orung pungii ei, andłam kun endi siłang. 16 Ba en enim oł yi mił, ni piik enenjing mon. Nimbił erang en enim noman ełe, mei ka wii ełe, pu poru nim konu ei, epin konu ełe mendpił, kan simin ni piik pungii. Yi mił erang, Gos eim singambił sipi kin, en enim Gos ningii, pa ninerim mon. Nga Gos eim wumb ei kin, konu owundu ełe, er kun ka er kindim sałim.

17 Pe Eiparam Gos kin pii gii nim ełe, eim Aisak kułmał kałpi kin, Gos ngumbii ni erim. Pe kunum ełe, Gos eim Eiparam oł endi ermba mił, kenmbii ni, oł endi eririm. Pe Eiparam eim Gos eim kin epi ka wii ngang kin, ek keimi dinga nipi pendrim mił sirim. Ba pe Eiparam eim nge kingam endeim mendpił, Gos kin kułmał kałpi kin, ngumbii ni erim. 18 Kumb ok, Gos ek nipi kin, Eiparam ngopu yi nirim, “Pe kinganim Aisak kin, nim nge kinganim noł pei, tonu ok mułngii.” 19 Pe Eiparam eim pii gii nirim ei, Gos kapłi Aisak kułmba ei, nga sipi kin, orung konj simba ni piipi kin, eim kingam Aisak kułmał mił kałpi, Gos kin ngurum. Yi mił erang, sinim ek ekin yi nimin ei, Gos Aisak nga tukpu ełe, sipi orung sirim, yi nimin.

20 Pe nga, Aisak Gos kin pii gii nim ełe,
Aisak eim Jeikop kin, Eiso tał, ek keimi
dinga nipi kin, noman ka epi kangił tał,
ekii se singił ni pendrim.

21 Yi mił nga ku, Jeikop eim Gos kin pii
gii nipi kin, eim kułmba erpi kin, Jeikop
eim Josep kingam noł ei, noman ka epi
ka wii endi, endeim endeim ni, ok ngui ni
pendrim mił ngum. Nga eim dolu kumb
ełe, ambiłpi mołpu kin, kan mani kanpi
kin, Gos kin men topu kin, ka pii ngopu
kin, kułum.

22 Pe nga, Josep Gos kin pii gii nirim ełe,
eim kułmba mandi erpi kin, eim ek nipi
kin, Esrel wumb Eisip konu ełe si kindik
kin, Esrel nge konu ełe ekii se pungii, pa
nirim. Nga eim wumb kin ek ni tor kindpi
kin, eim embił ei, tukpu tungii mił, pa
nirim.

23 Pe Moses nge mam arim teł, Gos kin
pii gii niłmbił ełe, mam arim teł Moses
kenkił ni, kangił ka wii mendpił ei, ekii
se wu owundu mułmba, ni piikił. Yi mił
peng kin, eł ełip, kangi Moses sipkił kin, oi
tekliki mił, koi erkił pendkił. Wumb tał eł
ełip Gos kin pii gii nikił kin, wu king lo ek
ei mund mong kulerkił mon.

24 Yi mił ku, Moses eim Gos kin pii gii
nirim ełe, ekii se Moses eim owundu erpi,
tonu mołpu kin, eim wu King Pero nge
ambłam kingam mił, mułmbii ni, noman
to piinerim mon. 25 Nga Moses wumb oł
kis ełmin oł ei nge, kunum aninga kopur,
ka ka piipi mułmbii ni, noman to piinerim
mon. Ba Moses eim, Gos nge wumb kin
ouni, ngenj kumbii simbii ni piim. 26 Pe
eim piipi kin, nam Krais nge embe ełe,
ngenj kumbii sinj kin, oł ei nge, Eisip konu
ełe epi ka wii, ku nin epi sałim mił ombu, to
mani kindmba. Nimbił erang eim noman
to piipi kin, ekii se Gos epi ka wii ngang
kin, simbii ni piim.

27 Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim
ełe, eim Eisip konu ełe si kindpi kin, Eisip
konu ełe king nge popuł kis sirim ei, mund
mong erpi kin, piineririm mon. Wu endi
eim, Gos ningił ełe ak topu kin, Gos kin-
ermba. Nimbił erang Moses eim Gos min
men mił mołpu kin, kenrim mił, pii gii
dinga nipi kin, ambił gii ni mułpu kin, eim
mund mong eneririm.

28 Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim
ełe nge, eim erang kin, kuni owundu 'Pa-
sopa' ni, oł ei erpi kin, kung siipsiip wał
miyem ei sipi kin andan topu kin, 'Yi erei!'
neng kin, Esrel wumb ngii ondpuł ełe,
mundnjung. Moses eim pii gii nirim ełe
nge mundangin kin, enjel kułii endi opu
kin, Esrel wumb kangił kumna mengnjing
kangił ombu, to kundmba ei nge, kapłi to
kundnermba mon nik, yi enjing.

29 Yi mił ku, pe Esrel wumb Gos kin
pii gii ninjing. Nik kin, en enim 'Ep Noł
Kundii' niłmin ei, tumb tok punjung ei, mei
kep er seng kin, punjung. Ba Eisip wumb
en enim, oł ei ekii sik kin, ermin nik kin
enjing; ba noł nok kin, kolk poru ninjing.

30 Pe nga Esrel wumb Gos kin pii gii
ninjing. Nga Esrel wumb en enim, Jeriko
konu owundu ełe, andik kin, si pok er
mułangin kin, kunum angił orung nga tał
o pum. Pang kin, konu owundu ełe nge,
kom ku kung gui er pendnjing ei, engin
topu mani pum. 31 Yi mił ku, ok oł kis er
andłim amb Reiyap ei, eim Gos kin pii gii
nirim. Nirim ełe nge, eim wumb kombur
konu ełe, kan poł tungii nge onjung wumb
ei, tuk sipi paki tang kin, pii gii ninenjing
wumb eipi, eim to kundmun ni enjing; ba
amb ei kapłi to kundnenjing mon.

32 Pe na nga nipe ek endi nimbii? Nimbił
erang pe na kunum pei seng kin, kapłi na
wu ombu, Giriyon ni, Barak ni, Samson
ni, Jepsa ni, Deipis ni, Samuyel ni, nga
Gos oł ekii se tonu omba nge, piik nik
ełmin wumb ombu nge, pii gii nik ek ei,
nimbii; ba kunum endi sinałim mon! 33 Pe
wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii
ninjing. Nik kin, wumb eipi nge king kin,
opu erik kin, opu tok orung kindik kin, yi
enjing. Pe en enim, oł kun ka pirim mił
enjing. Nga en enim, Gos ek keimi dinga
nipi kin, ngumbii nirim epi ei, ngang kin
sik. Nga wumb eipi, en enim pii gii ei je
erang kin, Gos kung simbii laiyon gupu ełe
eim ambił kum tum ku. 34 Pe dup owundu
kis nołum ei, wumb nga en enim pii gii
ełe, to kumbułułmun. To kumbulk kin,
nga wumb en enim, tui jik ei, to kundngii
ełmin ei, nung nik kin, am pułmun ku. Pe

wumb ei, en enim dinga sineririm; ba nga ekii se, en enim Gos dinga ngang kin sik endik. Andik kin, en enim dinga wii pu molk kin, opu wumb konu eipi wumb ei, to kindangin kin, nung nik pułmun.

35 Pe wumb kulnjung wumb ei, nga angk kin, konj tonu wangin kin, en enim embnjing noł ei, pii gii nik ełe nge, sik orung sinjing. Nga wumb kopur, en enim kan ngii mił ełe mułangin kin, en enim ngenj ełe, kepii to kundmun ni enjing. Nimbił erang, wumb en enim, Gos kin opu orung erik kin, buł ngułangin kin, kapłi opu orung wumb kindangin kin, pułangin. Ba nga opu orung wumb kin, ek ei ekii sinenjing mon. Oł yi mił enjing ełe nge, en enim tukpu ełe, angk kin, noman konj nga ka wii ei, simin ni piinjing. 36 Pe wumb eipi kopur en enim, ek buł ambilk ngunjung. Nga wumb kopur en enim kepii tunjung. Tok kin, nga wumb kopur, kan tok kin, kan ngii ełe pendnjing. 37 Pe opu wumb kopur, en enim pii gii ninjing wumb ei kin, kom ku tunjung. Tok kin, nga wumb ombu, en enim kin tui to kołmung erik kin, tał enjing. Nga wumb ombu, en enim tui sik to kundnjung ku. Pe wumb kombur en enim alap sinerang kin, kung siipsiip ni, kung meme ni, ngenj ei sik kin, konduk mił, kindik andiłmin. Nga wumb kombur, en enim nge ngenj ełe, epi endi sinerang kin, wii mulnjung. Pe wumb en enim kin, ngenj kumbii kanim kanim ngok kin, oł embin tui kanim kanim ngunjung ku. 38 Pe ya mani mei konu ełe wumb ei, wumb kis; ba pii gii ninjing wumb ei, en enim ka wii mendpił. Pe wumb pii gii ninjing wumb eipi si kindik kin, en enim konu ełe mei wumb mulenjing konu ełe mei wii sim konu ełe komung ni, tuk kom ku tukpu ni, mei tukpu sim konu ełe ni, koi er pek punjung.

39 Pe wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, Gos ningił ełe, embe ka wii sinjing. Ba Gos en enim kin, ek keimi dinga ni ngumbii nirim epi ei kunum ełe sinenjing; ba en enim kulnjung. 40 Nimbił erang, ok Gos eim noman ełe, ekii se sinim kin ermbii ni piirim oł ei, er kun er sim sałim. Yi mił, ok pii gii ninjing wumb ei, kumb se oł kun ka ełmin wumb mił, tonu onerngii mon ba; sinim en enim kin ouni, Gos erang kin, sinim pei oł kun ka ełmin wumb mił, tonu omun.

12

Gos Eim Sinim Nge Erinjpin

1 Nga yi mił pii gii ninjing wumb ok nge, sinim si pok erik mołmun ei, pei tiłap owundu, konu kupu mił, sinim si pok enmin. Erik kin, en enim sinim kanik kin, kui er mołmun. Molk kin, nga sinim oł embin tui kis kanim kanim nin, oł kis embin simba epi pei, sinim oł kun ka ermin ei, ambił gii ni, pimba ei si kindmin. Si kindpin kin, sinim noman dinga kindpin kin, kunum olt mił sikir pupun kin, nga sinim Gos epi ka wii endi, simin ni piipin kin, dinga sikir bin. Pupun kin, Gos nge epi ka wii ei simin. 2 Pe sinim sikir pupun kin, Jiisas kin kun kanpin mułmun. Pe eim kin pii gii ninmin ei nge pułwu. Nga eim erang kin, sinim pii gii ei, tonu dinga opu kin, kun ka mendpił simba. Pe nga, Jiisas eim yi ku, pii gii dinga nipi kin, eim noman ka wii ei, eim piipi kin, eim ond peri ełe, dinga kindpi kin, dinga erang mułum. Mołpu kin, eim wu kis mił, ond peri ełe, singambił ei, epi wii mił ni piim. Piipi kin, ekii se Jiisas eim Gos nge king peł ełe, angił tundung ełe dinga ełe mołum.

3 Enim Krais oł kun ka erim mił, enim pii kun erngii! Pe wumb oł kis ełmin wumb ei, en enim Jiisas kin oł kis erik kin, ek kis ninjing. Nik kin, wumb ei eim kin oł kis enjing; ba eim dinga kindpi mułum. Mołpu kin, sinim Krais nge ek ei piipin kin, sinim eim kongun erpin, ten kularpin kin, sinim noman tuk ełe dinga ei, wakin tunermin mon ku. 4 Pe en enim oł kis enmin oł ei, to mani kindmin nik kin, opu orung enmin. Ba enim oł kis enmin oł ei nge, opu erik kin, en enim nge miyem mendpił ei, endi mani onerang kin, wumb Krais to kundnjung mił, en enim yi mił kulenjing mon! 5 Mon peng kin, Gos enim noman tuk ełe, ek ka dinga nipi, paki topu kin, enim eim nge kingam noł mił, ek ni ngum ei, enim ouru nimba.

“Na kingnan noł, Owundu enim kin oł endi erpi kin, er kun ermbii ni erim

kin, kunum ełe enim epi ei wii mił
ni piinerngii mon! Pe enim eim
oł endi er kun ermbii ni erim kin,
kapłi enim nge noman tuk dinga
ei, wakin tunerngii mon!” 6 Nimbił
erang, pe Owundu eim wumb kin
noman ngonum wumb ei kin mend-
pił, er kun ełim. Pe wumb kopur
en enim, eim kingam noł mołmun
wumb ei kin, kepii mił topu kin, er
kun ełim.
7 Pe enim dinga angk mułangin kin ełe
nge, Gos kapłi enim er kun ermba. Erpi
kin, Gos eim enim mił ei, eim kingam yi
mił ku ełim. Erpi kin, kangił endi eim oł
kis erang kin, eim arim eim kin, er kun
ełim. 8 Ba ernjing eim nge kingenjing noł
ei, er kun ełim. Nga Erinjpin Gos eim
nge kingam noł sinim eim er kun enerim
kin, kapłi sinim kangił ei eim nge kingam
noł mendpił mon; ba kangił ei, ernjing
molałim yi mił mułngii. 9 Yi mił, pe nga
sinim ya mani mei ełe erinjpin ei, sinim
kin er kun erangin kin, sinim en enim ka
piipin kin, ek ei kom sipin piiłmin. Ba
yi mił, nga sinim ei tonu epin konu ełe
Erinjpin Gos, eim Gui mołum ei, eim ek
nirim mił ekii sipin ermin. Erpin kin,
kapłi sinim noman konj kunum kunum
mułmun nge simin. 10 Yi mił, sinim ya
mani mei ełe erinjpin ei, kunum aninga
kopur, sinim erinjpin er kun er ngumbii
ni, piiłim mamb, kunum ei ngołum. Ba Gos
sinim keimi er kun erpi kin, sinim paki
topu kin, sinim Gos eim kun ka wii mołum
mił yi ku mułmun nipi ełim. 11 Yi mił, sinim
erinjpin ei, sinim kin kumbii kis ngonum
ei, sinim er kun ermba nge ngonum; ba
kunum ełe, sinim oł ei nge ka piinałmin
mon. Nga sinim nge noman ełe, embin ku
tołum; ba ekii se, sinim kumbii kis ei, er
kun erang kin ełe nge, sinim noman emin
ka seng kin, oł kun ka ełmin.

Sinim Dinga Angpin Mułmun

12 Pe yi mił, enim angił dinga sinałim
ei, tonu dinga kindik kin, Gos nge kongun
dinga erngii. Nga enim simb dinga sinarpi
nim kin, enim simb ełe dinga kindik angk
kin, Gos nge kongun erngii. 13 Nga enim
simb ełe andłam ei, er kun ka erik pangin
kin, nga simb endi kis mułum kin, kapłi
simb gopuł ei, nga pong sinermba mon; ba
ei nga kun ka mołpu kin, Gos oł ekii simba.
14 Pe enim wumb pei kin, noman emin
ka seng mułngii. Pe enim oł kun ka oł ei,
kongun dinga erik mułngii. Nimbił erang
wumb nii endi, eim oł kun ka enerim kin,
kapłi wumb ei Gos Owundu kindermba
mon. 15 Pe enim kan kun erik mułngii!
Mon pim kin, enim mołmun konu ełe,
wumb endi eim Gos nge noman ka ngum
epi ei, buł ngopu sinermba. Nga mon pim
kin, enim mołmun konu ełe, wu endi epi
kumbii kis enim mił, tonu opu kin, mong
kumbii kis tumba. Yi mił topu kin, enim
kin embin ngopu kin, enim oł kis penj
tui epi endi, Gos ningił ełe erpi, ngumba.
16 Mon pim kin, enim mołmun konu ełe wu
endi, amb ngunduk enmin min; Gos kin
buł ngok kin, pii gii ninarik enmin oł ei,
wu Eiso ok eririm mił, enmin. Wu Eiso
eim kunum endi, eim angim Jeikop kin
kuni endeim mendpił, top erpi kin, eim
kangi kumna nge ek ka nipi kin, ngum epi
ka wii ei, buł ngopu wii mił si kindim. 17 Yi
mił, pe enim piinmin ekii se ei, eim arim
nge noman ek ka epi ka wii ei ngang kin,
eim nga simbii ni piipi kin erim; ba Gos
mon nirim. Pe nga wu Eiso eim ke dinga
nipi kin, epi ka wii epi ei, orung simbii ni
piirim; ba eim noman tuk ełe, ak tołmun
andłam endi, sinałim mon.

Komung Saiyon Ka Wii

18 Yi mił, enim Gos nge konu ka wii
ełe onjung kin enim Esrel wumb en enim
komung Sainai konu ełe ołmun mił, enim
angił minjin tungii mił, onanmin mon.
Ba konu ełe komung Sainai konu ełe dup
nopu kin, muł erang piiłmin mił ni, nga
konu emii ełim oł ei ni, nga konu pop
owundu ołum oł ei nge, erang kin piinmin.
19 Nga beli mił epi endi, ek tingang piyan-
gin kin, nga Gos eim ek tingang piinjing
ku. Pe wumb en enim mund mong erik
kin, Moses kin ke nik kin, Gos ek nga ni
tor kindnerangłi mon ninjing! 20 Yi mił
erang, wumb ei, en enim Gos ek dinga nipi
ngang kin, mund mong enjing. Gos eim ek
yi nim,

“Pe nga wumb endi min, kung endi yi ku,
tonu komung Sainai ełe, minjin tok
ninjing kin, kom ku to kundngii.”
Yi neng piik kin, wumb mund mong en-
jing. 21 Pe epi nipe endi erim epi ei yi
ku, Moses eim kenmbii mił, kapłi enanim.
Moses eim yi nim,
“Nam oł ei kanip kin, mund mong end ku,”
pa nim.
22 Ba enim ekii se tonu onjung wumb
ei kin, Gos oł eipi endi erang kin, enim
konu ka wii ełe komung Saiyon ni, konu
owundu, Gos kunum kunum konj mołum
konu ełe, epin Jerusalem konu owundu
ełe ni, konu ełe enjel pei pei kułou tok
kin, ka ka piik ełmin konu ełe enim kin
ouni onjung. 23 Nga enim ok Gos nge
pii gii wumb nge, kingam noł kumna mił
mołmun konu ełe, kułou tok kin, noman
ka ka piik mołmun. Pe wumb ombu en
enim ei, tonu epin konu ełe, embe mon
poł pendrim pałim. Pe enim ok, Gos
eim wumb kos owundu piimba wu mołum
konu kumb ełe onjung. Nga enim wumb
noman tuk gui ei, Gos nge wumb oł kun ka
erang kin, tonu ok mulnjung wumb ei, pe
mołmun konu ka wii ełe enim onjung ku.
24 Pe nga enim Jiisas kin onjung. Wangin
kin, Jiisas eim enim mołmun konu ełe, tuk
mii memb nge, wu eim enim kin, ek dinga
konj ni pendrim pałim. Pe enim nga Jiisas
kołpu kin; miyem ei, ok enim kin bein
topu kin, ek dinga konj ni pendrim ei, er
dinga kindim kunum ełe, eim mołum ku.
Nga eim miyem ei, epi ka wii endi andan
topu ngum. Ngum epi ei wu endi Eipel to
kondpu, kumep kis ngum wu ei, Eipel nge
miyem epi ei, ende mił mon. Jiisas nge
miyem ka wii mendpił ei, Eipel nge miyem
to mani kindim.
25 Pe enim kan kun erik mułngii! Mon
peng kin, enim Jiisas ek ninim ek ei, kom
ambił pandi tok kin, eim ek piinerngii.
Yi mił, kumb ok ya mani mei ełe wumb
ei, Gos ek dinga nipi ngurum ek ei, tok
kindik kin, buł ngunjung wumb ei, oł kis
kumep ei, kamb mani kindik kin, nung nik
punerngii mon. Yi mił erang, ekii se Gos
tonu epin konu ełe mołpu kin, ek dinga
nipi sinim kun ngonum. Nga sinim Gos
eim nge ek ei, buł ngunjpun kin, kapłi
sinim oł kis kumep ei, kamb mani kindpin
kin, nung nipin kin, bin min? Ei mon
mendpił! 26 Ok kunum ełe, tonu komung
Sainai ni konu ełe, Gos ek neng kin, mei
kopu turum. Ba Gos akip ek dinga keimi
yi ninim,
“Kunum endi nga, nam ya mani mei konu
ełe mendpił, ambił ołup enermbii
mon; ba tonu epin konu ełe ambił
ołup ermbii ku,” pa nim.
27 Pe “nga kunum endi” ek ei, sinim kin
andan topu ngonum. Ngonum ei, Gos eim
epi kanim kanim pei eririm ombu nge Gos
eim epi ei, ołup erpi, to kis erpi kin, si
kindmba. Si kindpi kin, Gos erang epi ka
wii dinga ombu, ołup enerim kin, kapłi epi
ka wii dinga ombu nga piram mułmba.
28 Yi mił erang, pe sinim ka piipin kin,
Gos ngumun. Nimbił erang, sinim Gos
eim sinim tep er mołum konu ka ei, sinim
sinmin ei, ołup enenmba mon! Pe nga,
sinim Gos kin ka pii ngopun kin, eim kin
embe ambił tonu kindpin kin, oł kun ka
ełe, men topun nipin kin, Gos nge noman
enim mił, ekii sipin ngopun mund mong
ermin. 29 Nimbił erang sinim Erinjpin Gos
eim, dup mendpił kindang kin, epi pei dup
nopu kin, topu kis er poru nimba pułwu
eim mołum.

13

Gos Noman Enim Mił Ermin

1 Pe enim engnjing noł endeim endeim
ni, noman ngołmun oł ka minj erik kin,
Krais nge wumb mułngii. 2 Pe enim konu
eipi wumb enim ngii konu ongii ei, “Wei!”
a ningii ei, enim ouru ninermba. Nimbił
erang enim piinmin; ok wumb kombur
yi mił enjing ei, en enim Gos nge enjel
sik kin, en enim ngii konu ełe, tuk tep
erik kin, se mulnjung. Ba enjel onjung
ei, en enim piinenjing; ba en enim wumb
mendpił kombur onmun, ni piinjing. 3 Pe
enim pii gii wumb kopur, kan ngii konu
ełe pałmin ei, piingii yi mił, enim wumb ei
kin, ouni kan ngii ełe mił pingii. Nga enim
wumb kopur ei, en enim Krais kin pii gii
nik ełe nge, ngenj kumbii sinmin ei, enim
piingii. Nimbił erang enim piinmin ei, en

enim ngenj ei, wumb ombu mił, yi pałim ku.
4 Pe wu endi amb simba oł ei, wumb pei oł ei, ambił tonu kindik kin, ka piingii. Nimbił erang wu ei, eim amb simba oł ei, Gos ningił ełe, oł kun ka wii mendpił simba. Nimbił erang enim piinmin ei, ekii se Gos kos owundu piipi kin, kumep kis ngopu kin, wu endi amb ngunduk kin, nga wu eipi amb kin oł kis erik enmin ei kin, ngumba.
5 Pe enim ku nin epi siłmin oł ei nge, noman kulerngii mon! Ba Gos enim paki tang kin, nipe epi endi enim kin sim sałim epi ei mendpił, ka piik mułngii. Nimbił erang, Gos eim ek ok yi nirim, “Nam enim kanip wiik tunarpi kin, nga na enim wakin tunermbii mon ku!” 6 Pe sinim ek nimin ei, pii gii nipin kin, ek ni tor kindpin ei,

“Owundu eim na paki tołum. Pe wumb en enim, na kin nipe oł endi erngii ei, na mund mong tunermbii mon!”

7 Pe enim nge tep ełmin wumb enim kin ok kin, Gos ek ka ni tor kindik nguk ei, enim piingii. Pe wumb ei, oł kun ka erik endik ei, enim noman to piingii! Piik erik kin, Gos kin pii gii nik ei, ekii sik kin, er endngii. 8 Jiisas Krais eim nin, eim ek ka ei ok multum; pe mołum ku, nga ekii se kunum kunum mułmba ku. Eim ende minj piram mołpu ba. Nga eim ek ka piram mułmba ku. 9 Mon pim kin, kengip ek eipi eipi enim noman ełe, to eipi eipi si tor simba. Seng kin, en enim Gos nge oł kun ka si kindik kin pungii. Nga enim noman tuk ełe, Gos nge noman ka ngołum oł ei, dinga ngang kin, ei ka wii mendpił mołum. Ba enim noman tuk ełe kuni mowii lo ek kanim kanim ełe, ekii sik ełmin oł ei, wumb endi paki tunałmin mon.
10 Pe Gos nge kułmał kałiłmin wumb ei, Jura wumb alap men ngii yi ełmin wumb ei, sinim nge kułmał kałmin kumo kuni ei, nungii; ba dinga sinermin ni piik kin, kapłi nunałmin mon. Nimbił erang Jiisas eim sinim nge kułmał kałmin kuni mił mołum. 11 Yi mił, Jura wumb nge kułmał kałiłim wu owundu ei, eim kung miyem ei, tu wupu kin, tuk konu ka wii mendpił sałim konu ełe, kułmał kałpi wumb en enim oł kis ełmin ei, kil ngumba nipi ełim. Ba kung ngenj ei, konu owundu andaring ełe, dup kałiłmin. 12 Pe yi mił ku, Jiisas eim konu owundu nge, ondu torung ełe kułum. Pe Jiisas eim kołpu kin, eim nge miyem ełe, wumb pei oł kis enjing ei, kil ngopu si kindim. Si kindang kin, wumb ei Gos ningił ełe, oł kun ka wumb mułngii. 13 Yi mił ku, sinim konu owundu ełe, torung pupun kin, sinim Jiisas eim singambił sipi kułum. Yi mił ku, sinim singambił sipin kin, eim kin ouni ko wupun er mułmun. 14 Pe ya mani mei konu ełe, sinim kunum kunum mułmun nge, konu owundu ełe endi sinałim mon; ba kunum kunum mułmun nge, konu owundu ełe ka wii endi, tonu omba ei, sinim kui er mołpun kin, kurpun andinmin. 15 Pe sinim Jiisas nge embe kin, kunum kunum Gos kin ka ka piipin ngopun kin, eim embe ambił tonu kindmin. Nimbił erang Jiisas eim sinim kin kułmał mił, kałpi ngum. Ngang kin sinim gupu ełe, Gos kin ka piipin ngopun kin, eim embe ełe, sinim ek ni tor kindpin kin, wumb eipi ngumun. 16 Pe enim wumb eipi epi sinerang mołmun wumb ei kin, paki tok kin, oł ka erngii ei nge, ourun tunerngii mon! Nimbił erang enim kułmał kalk kin, yi mił enmin oł ei, Gos eim noman ka piiłim.

17 Pe enim nge tep wumb ek ningii mił ei, ekii sik ni, mandring molk pungii. Puk kin, enim noman tuk ełe tep molk erik kin, wumb mił ei nik kin, beltik, ekii se ni tor kindik kin, Gos kin ngungii. Pe enim tep ełmin wumb oł yi mił enjing ei, enim ekii sik kin, kapłi en enim ka piik kin, en enim kongun ełmin kongun ei nge, ambił gii nik kin, er mułngii. Mon pim kin, enim noman embin to piinjing kin, enim oł ei nge paki topu kin, ngunermba mon ku.

18 Pe enim sin kin prei erik kin, Gos ngangin kin, sin paki tumba. Yi mił, sin noman tuk gui ełe piinmin ei, Gos ningił ełe, sin kun ka mołmun keimi dinga ni piinmin. Sinim piipin kin, sinim noman ełe, oł kun ka kunum kunum er endmin, ni piinmin. 19 Pe na enim dinga kii sind ei, enim na kin Gos prei erangin kin, Gos na nga orung sikir kindang kin, enim kin nga nirik ombii.

Prei Ełmin Oł Ei Nge

20 Pe sinim nge Gos noman emin pułwu;
Gos ei, eim sinim nge Owundu Jiisas kul-
tum ei, eim nga sipi orung konj sirim.
Seng kin, Jiisas eim sinim kung siipsiip
tep ełmin nge wu owundu mendpił mołum.
Pe Jiisas eim nge miyem ei, sinim kin ek
dinga keimi ni pendrim andłam konu ei,
topu sim sałim. 21 Seng kin, Gos eim sinim
epi kanim kanim nipe epi endi sinerang
mułmun ei, ngumba. Ngang kin, kapłi
sinim Gos noman ełe ekii sipin kin, end-
min. Nga Gos nge noman ełe oł ei, sinim
noman tuk ełe, eim noman ka piinim mił
eim kongun erpi mułmba. Nga Krais kin,
sinim noman tuk ełe kongun erpi mołpu
kin, Krais eim tiłang owundu nin, embe
owundu kunum kunum pepi mołpu ba. Ei
keimi!
22 Pe angnan noł; na enim kin ek dinga
nip ngond. Enim na Gos ek nind ei, kom se
piik kin, noman dinga kindip ngumbii nge
end. Yi mił, na mon połup ngond ei, ek osii
mił, ni ngond. 23 Pe na enim piingii nind
ei, sinim nge enginjpin Timosii ei, eim kan
ngii ełe si kindpi tor om. Pe sikir eim na
kin opu nim kin, na Timosii kin ouni opuł
kin, enim kenmbił.
24 Pe sin nge ek ka nipin mołmun, pa
ninmin ek ei nik kin, enim nge wumb tep
wumb kin, nga Gos nge wumb mołmun ei
kin, nik ngungii. Pe enim nge engnjing
noł Esilii konu ełe wumb ei, enim kin,
“Mułeiyo,” nik ngonmun.
25 Pe Gos nge noman ka ngołum oł ei,
enim kin pei ouni mułmba. Ei keimi!

Jeims Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jeims Mon Endi Połpu Ngum

1 Na Jeims, na Gos kin, Owundu Jiisas Krais nge kongun wu moł. Na mon ei połup kin, enim Gos nge wumb tiłap engki nga tał pei oł embin tui tonu wang kin, en enim Esrel mei si kindik kin, mei eipi konu ełe orung orung pei punjung. Na enim kin ek ka nip ngond.

Oł Embin Tui Omba Ei, Sinim Pii Gii Kapłi Erpi Dinga Kindmba

2 Na nge angnan noł! Kunum ełe oł embin tui kanim kanim enim kin tonu omba ei, enim kapłi ka piik mułngii. 3 Nimbił erang, enim piinmin oł embin tui ei, enim kin tonu wang kin, kapłi oł ei, enim paki tang kin, enim nge pii gii ombu, dinga angik mułngii 4 Molk kin, kapłi oł dinga angk kindik kin, oł embin tui ei, ko wuk dinga angk puk kin, kapłi enim wumb pii gii dinga tonu wang kin, oł kun ka ei, erik mułngii. Molk kin, enim nga epi endi sinerngii mon; ba enim kapłi mendpił, oł kun ka erik mułngii.

Noman Ka Wii Sinerang Kapłi Prei Erngii

5 Pe nga enim wumb nii endi, eim noman ka dinga pinerim kin, kapłi eim Gos kin prei erpi, kii seng kin, kapłi Gos eim wumb ei kin, noman dinga ngumba. Nimbił erang Gos eim wumb pei kin, epi pei wii ngołum. Ngopu kin, nga Gos wumb ei kin, ek ngopu enermba mon. 6 Ba wumb ei pii gii ninjing kin, Gos kin prei erik kin, kii sik erngii ei, wumb ei nga pii gii ei, si kindik kin, kembis mił enerngii mon! Nimbił erang wumb nii endi noman tał to piimba wumb ei Gos kin prei ermba ei, ep noł pop topu mił, topu se andpi kin, orung orung enim, wumb ei yi mił, ku enmin. 7-8 Wumb ei nge, eim epi ei ermbii min, epi eipi ermbii ei, ni piinanim mon. Wumb ei, noman tał mił peng mołum. Wumb ei, eim Gos Owundu kin epi endi simbii ni piipi kin, noman yi to piinermba mon!

Epi Pei Simba Wu Nin, Epi Endi Sinermba Wu Ni

9 Nga wumb nii endi, epi endi sinermba wumb ei, Gos eim embe ambił tonu kindang kunum ei, eim ka mendpił piimba. 10 Pe nga wumb nii endi, epi pei simba wu ei, ka piipi mułang kin, Gos eim embe ambił mani kindmba. Nimbił erang epi kanim kanim pei simba ei, yi mił ond kuk simbii ka endi, top mułang kin, enim ołup erangin kin, boi boi nipi pułpeł topu kin, eipi eipi punum oł ei mił, epi kanim kanim pei simba wu ei, yi mił ku ermba. 11 Yi erang kin, eni tonu opu, dinga tang kin, muł erpi, mei ełe połpu pałim epi ei kułii erpi kin kuk ka topu mołum ei, kułii erpi kin, boi boi nipi mani pułum. Pupu kin, kuk ka ei er kis mołułum. Yi mił ku, epi pei sałim wu ei, kongun erpi epi pei nga sipi pupu kin eim kułang kin, eim nge epi kanim kanim pei, pułpeł topu kin, eipi eipi am ba.

12 Wumb nii endi, eim oł embin tui kanim kanim eim to mani kindmba erang kin, eim dinga angpi kin, ko wupu mołum ei, eim ka piimba. Nga eim oł ei, to mani kindim kin, kapłi Gos ei konj kunum kunum mułngii ei, eim nirim mił, epi ka wii ei, wumb nii Gos kin noman ngołum wumb ei kin, eim epi ka wii ei wii ngumba. 13 Pe wumb nii endi, eim kin oł kis endi, eim to mani kindmba erang kin, eim ek yi ninermba mon. Oł ei, na to mani kindim epi ei, Gos erim. Yi ninermba mon! Oł kis ei, Gos to mani kindnermba mon! Nga yi ku Gos eim wumb endi kin, oł kis ei, “Yi erii!” ninermba mon ku! 14 Ba pe wumb nii endi, nipe oł endi, eim to mani kindpi erang kin, oł ei, eim noman to piyang kin, eim noman kis ełe oł, “Yi erii!” ninim. 15 Ek ekin endi yi mił ninim. Wumb nii endi, oł kis kangił mundii mił, eim noman kis ełe tonu wang kin, kapłi eim oł kis kanim kanim mengmba. Nga oł kis ei mengpi kindang kin, tonu ok, owundu mił mułang kin, kapłi eim kangił mił, kułii oł mengmba. Wumb ei, dup konu ełe ngenj kumbii kis kunum kunum singii.

16 Nanim nge angnan noł mendpił! Enim piyangin, Gos oł min ek endi, enim kin nim kin, ek kend to ngunermba mon!

17 Ngunerang kin, epi ka wii ei, wii ngołum epi ei nin, epi kun ka wii ngołum epi ei, tonu epin konu ełe Erinjpin Gos sinim kin mani onum. Wang kin, Erinjpin Gos ei, epin konu ełe, tiłang kanim kanim pei eririm tiłang ei, eipi eipi, mił punum. Pupu kin, Gos ei, eim nge ołei, eipi eipi enałim mon mendpił! Ei eim minj piram mołum. Mułang kin, emii pałim konu ełe, min men mił ełe, Gos mulałim mon. 18 Ei eim noman ełe piipi neng kin, eim ek keimi ni pendrim mił, sinim tonu o pun yi enmin. Yi mił erang, Gos epi kanim kanim eririm epi ei, sinim o pun kin, eim nge kingam ambłam noł kumna mołmun.

Gos Ek Piik Kin, Nga Ekii Sik Erngii

19 Nanim nge angnan noł, enim ek ei pii kun erngii! Wumb pei kapłi, ek sikir piik singii! Ba ningii ei, sikir piik singii mił, ninerngii mon! Nga sikir noman kis ei, tonu onermba mon! 20 Wumb jikii pang noman kis tonu onum ei, Gos nge ołkun ka ołei, enałmin mon! 21 Yi mił erang, ołkis kun pinałim mił epi ni, epi kanim kanim noman tuk kis mołum ei, am pei erik sipik, tor kindik kin, si kindngii. Pe enim noman ełe, to mani kindik kin, Gos kin mandring mułngii. Nga eim ek endi, enim noman tuk ełe emb mił topu kin, kindim pałim ei singii. Eim ek ei kapłi, enim nge noman tuk ełe, sipi orung simba.

22 Ba enim kapłi Gos eim ek ninim mił, ekii sik erngii! Ba enim piik pendik kin, nga ekii sinanmin ei, en enim noman ełe ek kend tok ngonmun. 23 Yi mił, wumb nii endi, eim Gos ek ninim mił piinim; ba Gos ek ninim mił, ekii sipi enermba wu ei, eim ouru ninim yi mił, wumb endi eim kirapi ełe kaninim ei, eim kumb ningił sałim mił, yi ku seng kin kaninim. 24 Yi mił ei, eim kumb ningił kin pei, mon kindpi kin, kan pendpi kin nga punum; ba ekii se, nga eim kumb ningił pei seng kin, kenim mił ni, sikir eim nge kumb ningił kenim mił, ouru ninim. 25 Ba wumb nii endi eim Gos lo ek kun ka pałim ełe, ołkis kan ngii mił, si kindpi, nga kanpi kin nga am ełe, minj kanpi kin noman to piipi kin, erpi mułmba wu ei, eim piipi kin, nga ouru neng piinerim; ba ek ninim mił, ekii sipi kin, kongun yi enim. Enim wu ei, ołyi erpi mołum wu ei, eim kapłi ka ka piipi kin, eim epi pei enim.

26 Pe nga wumb endi yi ni piipi, ‘Na nam pii gii nip kin; nga na wu ka mendpił moł kin; nga na Gos kin men top keimi erip ngoł,’ nimba. Ba wu ei, eim gupu anmbił ełe, ek kis kanim kanim tor wang kin; kapłi ei eim noman kin ek kend to ngopu kin, nga eim ek kuls sim, eim ‘Men top enj,’ nim; ba eim pii gii ei epi wii mił; epi keimi endi mon! 27 Pii gii keimi nił min ołei nin, Gos kin keimi men tok ełmin ołei, Gos eim ningił ełe kun ka mendpił pim kin, nga ołpenj endi pinałim. Pinerang kin, Erinjing Gos nge ołkun ka mendpił sałim ei, yi mił; kangi ambił menjing erinjing koltmun ei paki tok kin, kanik kun erik se mułngii! Amb ombu wenjing kułangin kin, wu mołmun ombu paki tok kin, kanik kun erik kin, se mułngii! Pe Gos nge ołkun ka mendpił sałim ei, enim mei kin, kanim kanim ołpenj ombu, buł ngok kin enim am ołkun ka mendpił, yi erik kin molk pungii.

2

Wumb Pei Ende Mił, Kaimb Sik Ngungii

1 Nanim nge angnan noł! Enim Jiisas Krais sinim nge Owundu ełe, pii gii ninmin ei, eim Owundu nge tiłang owundu pułwu mołum. Mołpu kin, eim kin pii gii ninjing kin, enim wumb kombur embe punum wumb ei kin, ołka erik ngok kin, nga embe punanim wumb ei kin, buł ngok kin, noman to piinarik kin, paki tunanmin. Yi mił ołei, enerngii mon! 2 Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei sałim wu ei, angił mong ku gol mondpu kin, konduk epi ka wii kindpi opu kin, enim men tołmun ngii nirik omba. Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei sinałim wu endi, konduk ni epi, ka wii kindnarpi, opu kin enim men tołmun ngii nirik omba ku. 3 Wangił kin, enim wu epi ka wii kindpi, omba wu ei kin, noman ngok kin yi ningii, “Ya kumb ełe, peł ka ełe, okun kin mułii,” a ningii. Yi ningii; ba konduk ni, epi ka kindnarpi, omba wu ei kin, yi ningii, “Engnjii min, mani mei ełe okun kin, na

simb sałim konu ełe okun kin mulnjii.” 4 Pe enim oł yi nge enjing kin, en enim enjing oł ei, en enim noman yi mił mok tonmun min? Enim mok to kapłi kapłi kindik kin, oł kun pim mił enanmin mon! Ei enim mok tok erik kin, wumb noman erik kin, kun pindnanmin mon; ba enim noman kis ni piik kin, wumb mok tok ełmin.

5 Na nam nge angnan noł mendpił; enim piyei! Gos eim wumb mei ełe epi kanim kanim pei sinałim wumb ei, to tonu kindpi mundang kin ok enim pii gii ełe nge, Gos ngumba nge epi kanim kanim pei sałim mił, en enim yi mułngii! Yi mił molk kin, Gos okrii eim ek dinga nipi kind pendrim pałim ei, yi mił wumb nii, eim kin noman ngonmun wumb ei, Gos eim sinim tep er mołum konu ełe, eim enim tuk kindang mułngii. Yi peng kin, eim epi kanim kanim pei sinałim wumb ei, eim kin topu tonu kindpi, mundang kin mułngii. 6 Ba enim epi kanim kanim pei sinałim wu ei, enim to singambił sinmin. Ba wumb nii, enim oł embin tui ngok sipik kin, kos ngii sipnjing? Sipik kin, wumb epi kanim kanim pei sałiłim wumb ei mendpił. 7 Wumb epi pei sałiłim wumb ombu mendpił, enim embe ka endi, Jiisas kin sinjing ei, ek buł morung nik kin, yi enmin min? Ei wumb ombu mendpił, oł yi nge enmin.

8 Enim wumb nge king lo ek ni pendim mił ełe nge, Gos nge ek ka ełe nipi tor kindnim ei, yi mił ninim.

“En enim kaimb sik kin, noman kultmun
mił, wumb enim kin mandi mołmun
wumb ei kin, kaimb yi ku sik kin,
noman ngungii!”

Kapłi, enim lo ei, ekii sinjing kin, enim oł kun ka erngii. 9 Ba nga enim wumb eipi eipi ngenj torung keningii mił, wumb mok tok erik ngołmun ei, enim oł kis, kun pinerim mił erngii. Nga lo ełe, ek ninim mił, enim noman tuk ełe tum. Tang kin, enim lo ek ei, to kindik kin, ekii sinarik, yi enmin ku. 10 Yi mił wumb nii endi, eim lo ek endeim nimba mił, ekii sinerim kin, kapłi ei yi mił, eim lo ek pei ekii sinałim. 11 Yi mił ku, Gos eim ek yi ninim, “Wu eipi nge embnjing ei, ngundnenjii mon!” Nga eim yi ku ninim, “Wumb endi to kundnenjii mon!” Pe nga nim wu eipi nge embnjing ngundnenjii ba nga wumb endi to kundun kin; kapłi nim lo ek ninim mił, ekii sinan mon. Nga nim lo ek pei to kiłip to poru nin kin, nga lo ek ei, nim noman tuk ełe tum. 12 Yi mił erang, Gos wumb mok topu, yi ermba mił, eim nge lo ei, oł kis nge dinga ei, to mani kindiłim. Kindpi kin, lo ei nge, wumb wii kindang mułngii. Molk piik kin, enim ek nin, oł erngii mił oł kun ka ei, er andik molk pungii. 13 Pe Gos eim kos piipi kin, kii sipi orung omba kunum ei, wumb nii endi, eim wumb eipi kin kaimb sipi kin, noman kulerim wumb ei, Gos kos piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ei, eim kin kaimb sipi oł yi nge enermba mon! Ba nga wumb kombur, wumb eipi kin, kaimb sik, noman kulk kin, kapłi Gos eim kos piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ei, en enim yi ku, kaimb sipi ngumba.

Pii Gii Pimba Mił, Nga Oł Yi Ku Erngii

14 Nanim angnan noł! Wumb endi eim yi nimba, “Nam Jiisas kin pii gii dinga pałim,” ba eim oł kanim kanim erim ełe, ek yi nimba mił, pinerim mon. Kapłi eim oł erpi pii gii nim mił, eim paki tumba min? Nga eim pii gii ełe, kapłi eim erpi kin, se orung simba min? 15-16 Yi mił, enim engnjing noł Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, alap ni, kuni ni, epi sinenang mułngii wumb ombu kin, enim ek yi mił ningii, “Gos enim kapłi paki tumba. Topu kin, kuni ka ngopu kin, ngenj ełe alap pandi tang kin, muł erang mułngii!” Ba enim epi endi, wumb ombu nge sinerang mułngii wumb ei, epi ombu ngunerngii. Ngunarik kin, kapłi enim wumb ei nge, paki tangin kin, er mułngii mił nenj? 17 Yi mił ku, Jiisas kin pii gii pałim ningii ei, yi mił. Pii gii ei, wii mił pim kin, nga oł endi enerim kin, kapłi pii gii ei, wii kułii mił, epi pimba.

18 Ba wumb endi ek yi nimba, “Nim pii gii pałim. Nga na oł ka wii eł.” Kapłi, na Jeims ek nip, orung kindip kin yi nind. “Nim nge pii gii ei, na andan tan; ba nim nge oł endi ełin ei, na andan tunen mon. Nga na nge oł ka wii eł ei kin, na pii gii ei, nim kin andan top ngamb kin, nim kenjii.” 19 Enim pii gii ninmin ei,

Gos endeim mendpił mołum piingii ei, ka mendpił! Pe nga gui kis pii gii ninmin ei, Gos endeim mendpił mołum ku. Ba en enim yi piik kin, en enim puku sik kin, piik mołmun. Wumb endi pii gii nimba ei mendpił, ei kapłi enanim. 20 Enim noman pinałim wumb! Pe enim pii gii ei mendpił peng kin, enim oł ka wii endi enenjing kin, kapłi enim pii gii ei, epi wii mił pimba. Pe enim ek pułe ei, pii poł tungii min? 21 Kumb ok, sinim kupenjpin Eiparam ei, eim Gos nge kongun erpi kin, Gos ningił ełe, eim kun ka wu multum mił nenj? Ei eim kongun ełe mendpił eririm kunum ei, eim kingam Aisak to kondpu kin, kułmał mił kapłi kin, Gos eim ngumba nge piipi eririm. 22 Enim oł ei nge, kanik kun erngii! Erik kin, eim pii gii nirim mił ei kin, nga eim kongun erim oł ei kin, tał ouni okuł ende punmbuł. Eim pii gii ełe nge erpi kin, opu oł kun ka mendpił purum. Pang kin, ei eim kongun erpi kin andan turum ełe nge, eim pii gii am mendpił eririm. 23 Kumb ok, Gos eim ek keimi nirim mił, keimi tonu orum. “Eiparam eim Gos kin pii gii dinga nirim ełe nge, Eiparam eim oł kun ka ełim wu,” ni Gos yi nirim. Nga ekii se, wumb yi niłmin, “Eiparam eim Gos nge puł.” 24 Kapłi pe enim piinmin ei, wumb endi Gos kin kun ka mołmun wumb ełe nge, eim oł kun ka erpi kin, nga eim pii gii nipi kin, ouni ermba. Ba wu ei, pii gii mendpił nipi kin, Gos wu ei, kun ka ełim wu, ninermba mon!

25 Yi mił ku, amb Reiyap eim ok wu kin ningił erpi kin, nilkeng sipi kin, nga wu kanim kanim se nirik seng kin, ende pułmun amb multum. Ba pe ei eim Josuwa kindang kin, Jura wumb konu ełe sirim mił kenmin ni, ok wumb ei paki topu kin, yi mił kuni ngopu, pandi koi erpi kin nga andłam eipi endi kindang puk kin, en enim nge konu ełe orung punjung. Oł yi erim ełe nge, Gos amb ei kin, “Kun ka mołum amb,” ninim. 26 Yi mił, nga wumb endi mułmba wumb ei, eim noman tuk gui eim kin mulerim kin, wu ei wu kułii mił mołum. Nga pii gii pimba ełe nge, nga kongun kun ka erpi, andan tunerim kin, pii gii ei kułii mił pimba ku.

3

Anmbił Epi Dup Mił Pałim

1 Nanim angnan noł! Enim wumb mołmun konu ełe, Gos nge ek emb tok ngołmun wumb pei mił mulerngii. Nimbił erang enim piinmin ei, Gos sinim mok topu kin, kii sipi orung omba kunum ełe, sinim ek emb tołmun wumb epi ngumun ei, Gos amb kii dinga owundu sipi kin, mok topu ermba; ba Gos pii gii ninjing wumb eipi, Gos enim kin mok topu kin, giyeng ni, yi mił ermba. 2 Yi mił, sinim wumb pei mołmun ei, kunum kunum oł kun pinałim mił ełmin. Pe wumb nii endi, eim ek kanim kanim nimba mił, eim oł kun pinałim mił endi enerim kin, eim wumb kun ka mendpił mułmba. Mołpu kin, eim kapłi yi ku, eim ngenj pei, tep ka erpi kin, se mułmba. 3 Yi mił ku, kung os gupu ełe, ain mił epi endi tuk kindik pendik kin, kan ełe ambił bu nik kin, bin nik piiłmin konu ełe, ambilk orung orung sengin kin, ekii sipi pułum. Yi mił erang, sinim kung os ambił ak topun kin, pei orung orung andłam sałim mił, ni piipin kin, punmun. 4 Yi mił nga, noł sip owundu ei, am owundu ei ni piingii ku. Noł sip ei, am owundu kis pałim; ba nga konu pop owundu topu kin, sip ei, ep noł konu ełe tuk sipłim. Ba nga tuk sip owundu ełe, tep erpi kin, kongun erpi kan se mołułum wu ei, eim bii ni piiłim konu ełe, epi ambił kun erpi kin, epi kembis endi pałim ełe, ambiłpi kun kindpi kin, simbii ni piiłim konu ełe, sipłim. 5 Ei yi mił, nga anmbił ei, ngenj ełe epi kembis mendpił pałim; ba ek pei owundu kis nipi kin, na nam kapłi epi owundu mendpił ei, ermbii ni tangłim.

Nga dup kembis endi, kapłi erpi pepi, nopu gur nim kin, ond owundu nin, epi kanim kanim pei, nopu poru niłim. 6 Pe anmbił ei, dup mił pałim ei, nga anmbił ei, oł kis kun ka pinałim mił ei, piki topu mołum. Ngenj ełe ei, dup mił pei piki top mołpu kin, pe oł kis kanim kanim erpi kin, ngenj pei erpi kis mondnum. Anmbił minj erpi kin, enim ngenj nin, no pep mołmun ełe, kui dup mił, kindang nonum ei, dup konu kis dup ei, opu kin, yi mił nonum. 7 Wumb ya mei ełe epi kanim kanim pei,

ka nin, kei nin, omu nin, ka wembii nin, epi pei ombu, wu en enim noman ełe pałim piiłmin mił ombu, erangin kin ekii sik ełmin. 8 Ba wumb endeim kapłi, eim anmbił nanim piind oł ei, “Erii!” a neng kin, ekii sipi kapłi enermba mon! Anmbił ei, epi ka mon! Ei ek kis nipi tor kindiłim. Yi peng kin, anmbił ei, wii kor pimba mił, pinałim mon! Ba ei epi kis kunj men mił, wumb kułngii epi tuk ełe, piki top mołułum ei, tor ołum. 9 Sin sinim anmbił ei kin, sinim ek ka nipin kin, Erinjpin Gos nge embe ambił tonu kindmin. Kindpin kin, nga anmbił ende, yi mił ku, ek buł ambiłpin, ek kis nipin kin, wumb kin nipin wumb ei, Gos ei eim mił erpi mundum wumb ełe nge, ngonmun. 10 Gos kin ek ka ni ngok kin, nga ek kis ni ngok kin, gupu anmbił endeim ełe, tor ołum. Opu kin, nanim Gos nge wumb angnan noł! Enim enmin oł ei, oł kun ka pinałim mił, yi enerngii mon! 11 Pe nga noł tukpu endi mułmba ei, noł ka tor wang kin, nga noł kis tor wang kin ouni, onguł min? 12 Nam angnan noł, nga ond pik kin, ond olip kin, mong ende top mułmba min? Nga ond wain, ond pik mong top mułmba min? Ei kapłi mon! Yi mił ku, nga noł tukpu ełe, noł ka nin, noł kis nin ouni, tor wang kin, nunerngii mon.

Noman Ka Dinga Ei, Gos Kin Onum

13 Enim mołmun konu ełe, wumb nii endi, noman ka wii nin, noman dinga peng mołum min? Wumb endi eim no pepi andpi mułum kin, kapłi eim oł kun ka er andpi kin, andan topu ngumba. Ngopu kin, ei eim noman ka pałim mił, giyeng ni erpi kin, oł ei andan tumba. 14 Ba enim wumb eipi kin, ek ngonum kin, nga en enim oł kanim kanim erik ełe nge, en enim embe ambił tonu kindik erngii. Erik kin, en enim noman tuk ełe pim kin, kapłi en enim noman ka wii ei, ambił tonu kindik kin, yi enerngii. Enarik kin, nga enim ek keimi ninmin ełe, ek kend tok, ngunerngii mon. 15 Noman ei nge, ei Gos kin onanim mon! Ba noman ei nge, ya mei ełe wumb noman. Nga noman ngenj ełe nge kin, tonu onum. Nga yi ku, oł kis ei, Seisen kin, puł arim pendpi kin, tonu om. 16 Yi mił, wu endi wumb eipi kin ek ngonum kin, nga oł kis kanim kanim erik kin, nga en enim embe ambił tonu kindmin ni piik kin, kongun dinga oł kanim kanim erik kin, yi er mołmun. Wumb yi nge, oł kun ka pałim mił, yi enerik; ba oł kis kanim kanim mił ełmin. 17 Ba wumb noman ka wii ei, Gos kin tonu epin konu ełe, mani wang siłmin ei, kumb se, am oł kun ka mendpił. Nga wumb kin noman emin ende sek ngołmun; nga en enim wumb kin ek taki taki nik kin; nga wumb eipi ek kom ka sek piiłmin; nga wumb eipi kin noman kaimb sik kin, oł ei piki topu mułangin kin, oł kun ka mendpił ełmin; nga noman ka wii oł ei, wumb endeim endeim ni, noman ende mił nik ngołmun; nga oł ei, kun ka nin, oł keimi mendpił ełmin. 18 Pe nga sinim wumb eipi kin, noman emin ende se mulnjpun kin, kapłi ei oł yi mił; sinim kuni mong aka pin taltmin ei mił; nga noman emin ende sek ngołmun oł ei, oł kun ka ei, kuni mong ka tonu wang kin, sinmin mił, yi er mułmun.

4

Mei Konu Ełe Noman Ngołmun Wumb Ei, Gos Nge Opu Orung Wumb Mołmun

1 Pe enim opu nginmał enmin oł ei nin, nga ek mił enmin ei, jiłi mił tonu onum? En enim noman ełe ek kis tonu onum ei, en enim kin mendpił pałim min? Pepi kin, en enim noman ełe kin, ngenj ełe aninga kopur ełe kin, opu nginmał ełmin. 2 Enim epi kanim kanim simin ni piik enmin; ba epi ombu sinanmin. Yi mił piik kin, enim wumb ei to kundmun ni piimin. Nga enim wumb eipi nge epi, bun bun kułułmun; ba enim epi ei kapłi sinerngii. Yi mił peng kin, enim ek mił erik kin, nga opu owundu ełmin. Enim simin ni piinmin; ba epi ei sinanmin. Nimbił erang, enim Gos kin prei erik kii sik kin, epi ei simin nik kin, yi enanmin mon. 3 Pe nga enim epi simin nik kin, prei enmin; ba epi ei sinałmin mon. Nimbił erang enim Gos kin prei erik kin, kii sinmin oł ei, kun ka pinałim mon. Ełe nge, enim ku nin epi ei sik kin, enim noman ngenj ełe nge, olkup to kindmin mił ni ełmin. 4 Pe enim yi mił, amb endi

eim wam kin, ka mularpi pupu kin, wu eipi kin ningił erpi kin, noman kułpu erpi, andnim oł ei mił, enim yi erik pendik kin, ya mei ełe wumb oł kis epi kanim kanim pei, noman ngok kin, oł ei ełmin. Erik kin, wumb ombu, en enim, Gos nge opu orung wumb mendpił mołmun min? Pe wumb nii endi, eim erpi kin, ya mei ełe wumb oł kis epi kanim kanim noman kułmun oł ei, erpi kin, eim Gos nge opu orung wu mendpił mułmba. 5 Pe enim piinmin ei, Gos ek ka keimi ei, ek yi ninim mił ei, enim epi wii mił endi, ni piinmin min? Pe Gos Gui Ka sinim kin kindim ei, sinim noman tuk ełe, no pepi mułmba ni kindim ei, Gos eim noman ełe dinga kindpi ei, eim nge mendpił sinim tep erpi sepi kin, kanpi mułmbii ni piinim. 6 Ba Gos eim sinim kin noman ka ngołum oł ei, am owundu mendpił pałim. Yi mił, Gos eim ek ka ełe, yi ninim,

> “Gos eim wumb nii endi ei, eim embe ambił tonu kindpi kin, yi ermba wumb ei kin, Gos buł ngopu kin, mon pa nimba. Ba wumb nii endi ei, eim noman ełe to mani kindim kin, kapłi wumb ei kin, Gos paki topu kin, noman ka ngumba.”

7 Yi mił peng kin, enim noman ełe to mani kindik kin, Gos kin mandring molk pungii. Puk kin, enim Seisen opu orung wu ei, si kindik, pui a nik kin, dinga angangin kin, kapłi eim enim si kindpi kin, tungu pupu ba. 8 Enim kapłi molk kin, Gos eim kin mandi punjung kin, kapłi Gos eim mołpu kin, enim kin mandi omba ku. Enim angił noł kindik kin, was erangin kin, enim oł kis kun pinałim mił, er mulnjung wumb ei, yi mił erngii. Enim noman tuk ełe kil ngok kin, er kun erngii. Enim wumb ombu, ya mei ełe nge, oł kis kun pinałim mił, ekii sik kin, nga Gos nge oł kun ka kunum endi ekii simin nik enmin ei, noman tał sek enmin. 9 Erik kin, enim noman tuk ełe, embin tok kin, kaimb sik kin, nga ke owundu ningii. Pe enim wumb tokuł enmin ei, ak tok kin ke ningii. Pe nga enim wumb ka ka piimin ei, nga ak tok kin, noman embin to piingii. 10 Enim Gos Owundu kumb ełe, kapłi embe ambilk mani kindngii. Kindik yi enjing kin, kapłi Gos eim enim embe ambił tonu kindmba.

Enginjpin Kin Ek To Mondpun Ninermin

11 Engnjing noł! Enim wumb eipi endeim endeim kin, ek kis nik kin, ngunerngii mon. Nga wumb endi pupu kin, angim kin ek kis ni ngopu kin nga ek to mondpu kin nipi ngumba ei, eim Gos nge lo ek ełe, ek kis nipi ngonum. Nga wu endi ei, Gos lo ek ełe, ek to mondpu kin, mok tonum ku. Ba nga nim Gos lo ek ełe, to mondkun kin, mok tokun en kin, kapłi nim lo ek ei, kun ka ekii sinan mon! Ba nim lo ek ei, mok tołun wu mił, endi mołun. 12 Gos ei eim mendpił, lo ek ngołum wu mołum. Nga eim mendpił mok tołum wu endi mołum ku. Ei eim mendpił, kapłi wumb endi dup konu kis er mondpu kin, nga eim wumb endi, sipi orung konj simba ku. Ba nim wumb nii, nim wumb mandi mołmun wumb ei, kapłi mok tołun wu endi mił, mołun min?

13 Pe enim wumb kombur ek yi nilmin wumb ei, na ek piingii! “Akip min topuł, sinim kapłi pupun kin, konu owundu ełe tuk pupun kin, pani endeim mołpun kin, kongun erpin kin, ku owundu se orung simin.” 14 Ba enim topuł, epi endi tonu omba epi ei, pii poł tunanmin. Pe enim noman konj ei, nipe mił pałim? Enim yi mił; enim kupu kuru endi ei, kunum aninga kopur pepi kin, sikir poru ninim ei, enim noman konj yi mił ku pałim. 15 Mon pim kin, enim yi mił ningii, “Pe Gos Owundu eim noman ełe, kapłi ni piim kin, kapłi sinim konj mołpun kin, oł yi mił ermin min, oł eipi mił ermin.” 16 Ba yi peng kin, en enim embe ambił tonu kindik, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piinmin. Piik kin, noman owundu pałim ni piik kin, nilkeng sinmin oł ei, oł kis mendpił pałim. 17 Pe wumb nii endi, eim oł kun ka ełim ni piinjing; ba eim oł kun ka ei, ekii sipi enałim wu ei, eim oł kis ełim. Sinim ek ei, pii kun ermin!

5

Epi Pei Sałim Wumb Ei, Pii Kun Erngii

1 Nga enim epi pei sałim wumb ombu, pii kun erngii! Oł embin tui kanim kanim enim kin tonu omba enim. Enim ngenj

kumbii sik kin ke dinga ningii! 2 Pe enim
epi kanim kanim pei sałim ombu, purpu
kumun ngopu kin, kis mułmba. Nga enim
konduk alap nin, ka kindinmin ombu ei,
epi jingamb ombu, nok poru ningii. 3 Pe
enim ku gol nin, ku mong ei, oi wurał
ei tałpi kin, si kindmba. Nga oi wurał
ei, enim oł kis mołum ei erpi kin, peni
ełe kindpi kin, andan topu ngumba. Nga
epi ei, enim ngenj ełe, dup mił nopu kin,
tika nimba. Enim kom ku ni, epi ka wii
ei pei, akip poru nimba kunum ei nge,
kułou tunjung. 4 Enim piingii! Wu kombur
enim kin kongun erik mulnjung wu ombu,
en enim nge mong aninga kopur, ambił
gii ninjing. Ninjing monge ei, Gos eim
piipi kin nga kongun wumb kombur ke
ninmin ei pupu kin, Gos Owundu eim
opu wumb epin konu ełe, mołmun tep er
mołum Owundu nge, eim kom ełe, pang
piinim ku. 5 Pe enim ya mei ełe mołmun
kunum ei, epi kanim kanim pei, seng se
nok kin, ka piik kin, er mołmun. Molk
kin, enim kuni ka pei nok pangin pangin
mił, ni piik kin, enmin. Erik mułangin
kin, Gos kunum owundu tonu omba nge,
mandi enim. 6 Enim mendpił, wumb kun
ka mulnjung wumb ombu, ek ngok kin, to
kundnjung wumb ei, enim kin kan wiik
tok kin, nga enim opu orung erik kin,
ngunenjing mon.

Kunum Olt Kui Erik Molk Kin, Prei Er Mułngii

7 Yi mił erang, angnan noł, enim no-
man tuk dinga kindik kin, oł embin tui
ko wuk kin, Jiisas nga orung omba nge
kui erik mułngii. Pe enim piingii! Kuni
taltim wu ei, kuni ka tonu omba nge kui
er mołum. Mołpu kin, eim konu kumb
kumb se nin, konu kumb ekii se tumba ei
nge, kui er mołum. 8 Enim yi ku, noman
dinga kindik kin, oł embin tui ko wuk kin,
kui erik mułngii! Enim noman tuk ełe,
dinga to piik mułngii. Nimbił erang, Jiisas
orung omba kunum mandi enim. Yi mił
erang, enim noman dinga kindik kin, kui
er mułngii!

9 Angnan noł, enim kapłi wumb ei min,
wumb ei “Oł yi mił, yi mił enim,” pa nik,
yi ninerngii mon! Mon pim kin, mok top
ełim wu ei, enim kumep kis ngumba. Enim
piyei! Mok topu ermba Owundu ei, eim
ngii ondu ełe mołpu kin, kui er mołum.
10 Nanim angnan noł! Enim piingii ei,
Gos oł ekii se ermba oł ei, piik nilmin wu
ombu, en enim Gos Owundu nge embe ełe,
nik tor kindik kin, kongun yi erik. Erik
kin, ngenj kumbii sik kin, oł embin tui
to wuk kin, dinga angk kin, kongun erik
mulnjung. Molk kin, ei enim andan mił
topu ngonum ei, kapłi piik, tuk sik kin,
noman to piik mułngii. 11 Enim piingii!
Sinim yi nilmin, “Wumb oł embin tui ko
wuk kin, dinga angk kin, mołmun wumb
ei, ka piingii. Enim kumb ok, wu Jop nge
ek poł piilmin wu ei, noman dinga kindpi
kin, oł embin tui ei, ko wupu kin, kui er
mułum. Mułang kin, Gos eim noman ełe
erang kin, Jop noman ka ngopu oł ei nin,
kaimb sipi ełim oł ei, sinim piinmin. Keimi
sinim piinmin! Pe Gos Owundu sinim kin
kaimb sipi kin, noman ka ngołum ku.

12 Ba angnan noł! Epi endi kumna
ermin ei yi mił. Enim muł mei nin, epi
eipi endi keimi mendpił nik kin, to tonu
kindnerngii mon! Ba enim kapłi ningii ei,
kapłi minj ningii. Nga enim mon ninjing
kin, kapłi mon minj ningii. Mon peng kin,
enim ek ni tonu kindangin kin, ekii se Gos
kumep kis enim ngang singii.

13 Pe enim mołmun konu ełe wumb nii
endi, eim embin pimba min, ngenj kumbii
endi sinim min? Ei eim kapłi, Gos kin
prei ermba. Pe wumb nii endi, enim kin
mołmun ei, eim ka piimba ei, kapłi eim
Gos kin ka piipi ngopu kin, golang nipi
ngumba. 14 Pe nga enim mołmun konu
ełe, wumb nii endi, eim ening peng tonum
min? Ei eim kapłi, wumb men tołmun ngii
ełe, kongun paki tok kin, tep erik mołmun
wumb ei, wii tang ok, eim kin Gos prei
erik ngungii. Enim Gos kin embe kii sik
pendik kin, ening peng ermba wumb ei
kin, kopung mur tumba kopung ei, sik kin,
wumb ei ngenj ełe, bein tok kin, kopung
kindngii. 15 Nga pii gii peng prei enjing
kin, ening pimba wumb ei opu kin, konj
pupu wii ka mułmba. Pe nga Gos Owundu
eim kapłi wumb ei erpi, sipi kindang kin,
nga opu ening kindpi kin, konj ka mułmba.
Pe nga wumb ei, eim oł kis kun pinerim

endi erim kin, kapłi Gos eim paki topu
kin, oł kis kil ngopu si kindmba. 16 Yi
mił peng kin, enim oł kis kun pinerim
mił erngii ei, endi ernjing noł kin nik, tor
kindik kin, ngungii. Nga enim endeim
endeim kin prei erangin kin, kapłi ernjing
noł kin paki tumba. Topu kin, Gos en
enim er ka ermba. Wumb endi kun ka
mołum wumb ei, prei ermba ei, dinga
pimba. Peng kin wu ei, Gos kin prei erpi
ngopu kin, kapłi Gos piipi, orung kindpi
kin, ngołum. 17 Ngang kin, wu Elainja
sinim mei wumb ngenj kumbii siłmin oł ei,
ngenj ende mendpił mołmun mił, eim wu
ok yi multum. Mołpu kin, eim prei dinga
erpi kin, Gos ni ngopu kin, konu kumb
tunermba ni piirim. Yi piipi ni ngang kin,
kung pani tekliki, nga oi angił orung nga
endeim opu pum. Pang kin, konu kumb
endeim mani opu, tuneririm mon. 18 Pe
nga, Elainja Gos kin prei erpi kin, kapłi
konu kumb mani opu, tumba nipi eririm.
Erang kin, konu kumb owundu mani opu
tang kin, mani mei ełe kuni kanim kanim
tonu orum.

19 Nanim angnan noł! Pe wu nii endi,
enim mołmun konu ełe Gos ek keimi ei,
si kindik punjung kin, nga wumb endi,
eim erpi kin, nga sipi orung tu wumba.
20 Pe wu ei, eim yi piimba ei, wumb endi
oł kis kun pinerim mił erpi endang kin,
eim pupu pendpi kin, se orung tu wumba
wumb ei, eim kołpu konu kis ełe ba nge
er mułum; ba nga erpi kin, se orung sim.
Sipi erpi kin, oł kis kun pinerim mił oł kis
kanim kanim pei ei, pandi topu si kindim.

Piisa Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Kumna Kin Mon Połpu Kindim

1 Na Piisa Jiisas Krais nge ek se andił
wu. Na mon ei połup kin, enim Gos nge
wumb en enim konu ełe keimi si kindik
kin konu eipi punjung. Puk Ponsus konu
owundu nin Galeisiya, nin Kaparosiya nin
Eisiya nin Bisiniya konu owundu pei ełe
mulnjung. 2 Kumb ok, enim Erinjpin Gos
eim nge noman ełe enim to tonu kindpi
mundum. Mondpu kin eim piim ei, enim
eim nge Gui Ka ełe je erang kin, enim ok
wumb kun ka mendpił molk. Molk kin,
Jiisas Krais nge ek ka ekii sengin kin, kapłi
eim miyem ełe je erang kin, enim oł kis
kil ngopu si kindrim. Si kindpi kin, Gos
noman ka ełe oł ei, nin nga eim noman
emin pałim oł ei, kapłi enim kin piki to pep
mułmba.

Konj Kunum Kunum Ka Mułngii Ei Singii Nge Tonu Epin Konu Ełe Kui Er Mołum

3 Pe sinim kapłi ek ka nipin kin, Jiisas
Krais Owundu nge Arim Gos ngumun.
Nimbił erang eim sinim kin kaimb sipi kin,
eim nge kunum kunum konj ngołum oł ei
Jiisas Krais erpi sipi kin, tonu konj kindim
ei sinim piipi kin, yi erim. Erpi kin, eim
sinim paki tonum ei, kui er mulnjpun ei,
sinim nimbił erang Jiisas eim erang kin,
sinim opun konj pupun mołmun. 4 Mołpun
kin, nga sinim kapłi Gos nge epi owundu
eim nge wumb singii nipi kindim sałim.
Seng kin, epi ei kapłi sinim singii nipi kin
epin konu ełe kindim sałim. Seng kin, ei
kapłi erpi kis mulerang kin, nga oł kun
ka to pułpeł tok kin, eipi eipi kindnerngii
mon; kinarik kin, oł ei nga pupu, am pupu
kin poru ninermba mon ku. 5 Nga epi
ombu, enim nge mendpił, pii gii ninjing
wumb ombu mendpił, Gos eim nge dinga
ełe er kanpi, se mułang kin, en enim ka
mołmun. Mułangin kin, eim enim se orung
simba nge eim er kun er mołum ei, muł
mei poru nimba kunum ełe, opu peni ełe
ba.

6 Enim oł ełe nge ka piiłmin; ba akip
kunum aninga kopur mendpił ka piiłmin.
Ba nga Gos noman ełe erang kin, oł
embin tui kanim kanim enim kin ngenj
kumbii ngang kin, enim ngenj kumbii
singii. 7 Nimbił erang ełe nge, oł embin
tui kanim kanim enim kin onum ełe nge,
enim pii gii dinga pałim min, pinałim ei
erpi kenmba onum. Opu kin, ku gol epi
ei to kis ełim; ba wumb ku gol dup ełe kalk
kenmin nik kelnjing. Ba nga pii gii ei, ku
gol mił mon. Pii gii ei ku gol to mani kindpi
kin, ka wii mendpił tonu ołum. Yi mił, nga
pii gii pałim mił kenmbii nipi kin, enim epi
ei erpi kin, pii gii to dinga ełim. Nga ekii se
Jiisas Krais peni ełe orung omba kunum
ei, sinim pii gii ei erang kin, sinim embe
owundu nin, tiłang owundu nin, embe ka
wii ei simin. 8 Enim eim kinałmin; ba enim
eim noman kulk ngołmun. Nga pe enim
eim kinałmin; ba enim eim kin pii gii nik
kin, ka ka piik ngołmun. Ka piik ngołmun
ei, owundu pepi kin, ya mani mei ełe,
ka piinmin ei, to mani kindnim. Nga ka
piinmin ei, sinim gupu ełe ni tor kindmin
ei, kapłi enanim mon. 9 Ba enim nge pii
gii ei, mong tonum ei yi mił, Gos eim enim
nge noman tuk ełe orung sipi kin, noman
konj kunum kunum mułngii nge ngonum.

10 Oł ekii se tonu omba piik niłmin wu
ombu, kumb kor Gos nge noman ka enim
kin epi ei wii ngumba epi ei yi mił nik
tor kindiłmin. Nga orung ok konj kunum
kunum mułngii ei, sik erngii andłam ei,
kuruk kin, pułe kan simin nik enmin.
11 Nga Krais nge Gui Ka ei, en enim kin
noman tuk ełe mułum. Mołpu kin, en enim
kin ni tor kindang kin, Krais kołpu kin
ngenj kumbii sipi kin, nga ekii se, embe
owundu sim. Sim ei piik kin, kii sik kin,
kunum nenj tonu omba? Nga epi nipe
endi kunum ełe tonu omba? 12 Gos eim wu
oł ekii se tonu omba piik niłmin, wu ombu
kin, oł yi mił erpi kin, peni ełe andan tum.
Nga en enim kongun ei erik kin, endi paki
topu ermba mił mon. Ba nga en enim
Gos ek ka nik ngonmun ek ei nge, enim
kin nik kin, tor kindik ngonmun. Nga ek
se andiłmin wumb ei nengin piinmin nik,
ni tor kindangin kin, Gos Gui Ka ei, tonu
epin konu ełe, mani kindang kin, om ei

dinga ngołum. Ngopu kin, Gos ek ka ni tor kindnjing. Nga Gos enjel mołmun ei, en enim dinga kindik kin, Gos ek ka ei, pii poł tungii nge nik enjing.

Gos Eim Enim Wii Tang, Oł Kun Ka Mendpił Pek Molk Kanik, Kun Erik Mułngii

13 Pe kapłi enim noman ełe piik kin, kun erik molk kin, oł ka piinmin mił, erik kanik kin, kun erik mułngii. Mołangin kin, enim Jiisas Krais orung opu peni ełe omba kunum ei, pii kun erik kin, noman ka ambił gii nik, er mułngii! Nga noman ka ei, enim kin kunum ełe tonu omba. 14 Nga enim kangił endi, eim arim mam ek ekii sinim mił, enim Gos kin yi erik kin, ekii singii! Ok enim noman piinarik mułangin kin, wumb kombur ‘Oł yi erii yi erii,’ ninjing; ba pe enim kan wiik tangin kin, enim enjing oł ei enerngii mon! 15 Ba pe Gos eim oł kun ka ełim Gos ei, eim enim wii topu sim. Seng kin, enim Gos eim kun ka mendpił mołum oł ei mił, enim yi mił ku erik mułngii. 16 Yi mił Gos eim ek keimi ełe yi ninim,

“Enim kapłi kun ka mendpił mułngii!
Nimbił erang nanim kun ka mendpił moł mił, enim yi mił ku, erik molk pungii!”

17 Kapłi, enim Erinjing kin prei erik, ‘Wusa’ niłmin ei, enim Erinjing ei, enim embe ełe, piipi kin mok topu enermba mon. Ba ei, eim enim endeim endeim ni, oł enjing mił ełe nge, mok topu ermba. Yi mił erang, enim pii kun erik mułngii! Mułngii mei ei, enim enj enj mułngii mei, mon; ba enim oł kun ka erik, molk pungii. 18 Pe enim piinmin ei, enim okrii oł kis kun pinerim ełe, no pek molk kin en enim kupenjing noł kin, oł kis ei sinjing. Ba Gos eim enim kumep topu kin, oł kis kun pinerim oł er mulnjung ełe nge, eim se orung sim. Sipi kin, eim enim kumep to se orung sim ei, mei ełe epi ku gol nin, silpa epi to kis ermba epi ei kin, si orung sinerim mon. 19 Ba Gos eim enim kumep to se orung sim ei, Krais eim miyem ka wii ełe enim si orung sim. Sim, miyem ei, enim epi endi ngo orung kindmin ei, kapłi mon. Krais ei eim kung siipsiip wał ka wii ei mił nga eim orpuł nin, erii endi ngenj ełe pinerim mon. 20 Gos eim muł mei eneririm kunum ei, Gos eim Krais kongun ei nge, ermba nipi mundum. Ba Krais eim peni ełe omba kunum ei, ekii se mendpił opu kin, eim sinim paki tumba nge omba. 21 Krais eim enim erpi, paki tang kin, Gos kin pii gii ninmin. Gos eim erpi, Jiisas sipi, konj kindpi kin, nga tiłang owundu ngołum. Yi mił enim Gos kin pii gii ninmin wumb ei, ka piik, kui erik mułangin kin, eim enim si orung simba.

22 Pe nga enim ek keimi ninmin ełe nge, ekii sinjing. Sinjing ełe nge, en enim noman tuk penj mułum ei, er kun ka enjing. Nga enim engnjing noł kin, endeim endeim ni noman kulk ngungii. Ngok kin nga enim noman kultmun oł ei, am keimi mendpił kulk ngungii. 23 Pe enim noman konj tonu wang mołmun. Yi mił, aka pin kuni mong ka wii tonu onum ei, yi mił mołmun. Nga kuni mong topu kis mołum kuni ei, enim erpi sineririm mon. Ba kuni mong kunum kunum konj mołum kuni mong ei mendpił, enim erpi seng kin, tonu ok mołmun kuni ei, Gos nge ek ka kunum kunum konj pepi ba. 24 Gos eim ek ka ełe yi ninim,

“Wumb pei en enim kupuł engimb mił mołmun. Nga wumb en enim moke ei epi kui engimb kuk mił mołmun. Nga kui engimb kułii erang kin, nga epi kuk ei boi nipi kin, mani pup si kindnim. 25 Ba Gos Owundu nge ek ka ei, kunum kunum konj pep ba.”

Ba ek ei ek keimi mendpił, enim kin nipi ngonum.

2

Jiisas Owundu Eim Kom Ku Dinga Mił Konj Sałiłim

1 Yi mił erang en enim piik kun erik kin, oł kis ombu si kindngii! Si kindik kin, enim ek kend kun pinałim mił tonmun ni, nga ek kend eipi noman tał mił sałim ei ni, nga wumb endi, epi pei sałiłim ei kanik kin, sin yi sengłi ni, kanik bun bun sinmin ni, nga ek buł ambilk, buł morung ninmin oł ombu, akip enim si kindngii! 2 Ei yi mił, kangił kembis mengk kindangin pałim ei, eim mam nge am noman kultum. Kułpu ei

yi mił ku, enim am ka wii mendpił noman kułngii. Kułngii am ei, Gos nge Gui Ka nge am mił nok puk kin, enim kapłi owuk tonu puk kin, pii gii nik molk kin, nga ełe sipi orung seng kin, kunum kunum Gos kin molk pungii. 3 Gos eim ek keimi ełe yi ninim,

“Enim Owundu nge noman ka ełe, pii poł
tonmun ei, singin ka wii mił enim.”

4 Enim Jiisas owundu kin ongii ei yi mił, eim kom ku mił konj dinga pałim. Ya mei wumb en enim, eim kom ku kis, ni piik kin, si kindnjing. Ba Gos eim tonu kindpi mundum kom ku ei, dinga ka wii mendpił, Gos eim noman ełe yi ni piinim. 5 Nga enim kom ku konj kindpi sałim mił, yi mołmun. Molk kin, Gos je erang kin, en enim wak tangin kin, ngii ełe, sik kin, kongun erngii ei, Gos eim Gui Ka nge, men ngii ku dinga ełe, kułmał dup kałiłmin ei, oł kun ka wumb mił mułngii. Molk kin, nga erim Gos kin kułmał kalk ngok kin, eim noman ełe, simba mił kalk kin Jiisas Krais kin ngungii. 6 Yi mił, Gos eim ek ka ełe yi ninim,

“Piyei! Nanim kom ku konj dinga ka wii
mendpił ei, to tonu kindinj. Kindinj
ku ei, tumunj mił ełe, ambił gii nipi
mułmba. Mułmba kom ku ei, Saiyon
konu ełe, mani kindip sinj. Nga
wumb nii endi eim kin kom ku ka
wii mił pii gii nimba wu ei, eim kapłi
ku ei kin singambił sinermba mon.”

7 Kom ku ei enim pii gii ninmin wumb ei kin, kapłi Krais kom ku ei ka wii mendpił. Ba wumb pii gii ninanmin wumb ei, kom ku kis nik kin ngii takiłmin wumb si kindnjing ei, pe nga opu pendpi kom ku ei, ngii tumunj mił ełe pepi dinga erpi kin, ngii pei ambiłpi gii ni se mołum. 8 Nga Gos eim ek ka ełe, wumb pii gii ninenjing wumb ei yi ninim,

“Kom ku ei andłam ełe, pep tang kin,
wumb simb ełe, kimbangin ak tang
kin, bok tungii. Tungii ei, en enim
Gos ek ka ekii sinenjing. Wumb
kom ku ełe bok tok kin, mani pun-
jung.”

Punjung ei ok kin Gos ek keimi ełe ni pendrim mił, en enim oł yi erngii.

9 Ba enim Gos eim to tonu kindpi kin, mundum ei, enim Gos nge wumb mołmun. Molk kin, enim king nge wu amb tiłap ełe, kułmał kałiłmin wumb mołmun. Molk kin, enim wumb tiłap kun ka mendpił mołmun. Molk kin, enim Gos eim nge wumb mendpił mołmun. Molk kin, en enim eim oł ka ełim mił ei, ni tor kindik kin, wumb ngungii. Ei yi mił, enim oł kis emii pim konu ełe mulnjung ei, Gos enim to tu wupu kin eim tiłang ka mendpił ełe, kindang mołmun. 10 Molk kin, ok enim mulnjung ei, enim Gos nge wumb mulenjing mon; ba pe enim Gos nge wumb mendpił mołmun. Molk kin, ok enim mulnjung kunum ei, Gos eim enim kin kaimb sipi kin, ngopu ei sinenjing mon. Ba pe Gos eim enim kin, kaimb si ngopu kin, eim enim si orung sim.

Sinim Gos Nge Kongun Wumb Mił Mołmun

11 Nanim nge wumb puł mił, enim wumb konu eipi wumb mił, ok mołmun. Molk kin, nga enim kunum aninga kopur mendpił, ya mei ełe mułngii. Mołangin kin, na enim kanip kin, ek dinga yi nind, enim kapłi ok enim ngenj noman oknge ełe, ‘Oł yi erii, yi erii!’ ngengin kin, enjing oł ei, akip enim buł ngok kin, nga enerngii mon. Enarik oł ei, enim ngenj noman oknge kis seng kin, oł yi enjing. Erik oł ei, enim noman tukrung ełe, opu mił erpi ngonum. 12 Enim torung ngenj wumb molk kin, Gos ek piik kin, ekii sinarik mołmun wumb ei, oł kun ka pimba mił erik endngii. Erik andik kin, wumb ombu molk kin, enim kin ek ngok yi nik erik kin, enim oł kun keimi pinałim mił, oł kis yi enmin ningii! Kapłi wumb ei enim kanik piik erngii ei, enim oł kun ka mendpił enjing peng kin, en enim Gos eim embe ambił tonu kindngii kunum ei, Jiisas eim orung omba kunum ełe yi erngii. 13 Enim kapłi Jiisas Owundu nge noman to piik kin, mei wumb lo ek nik pendik kin, ekii singii. Nga king wu owundu mołpu kin, kumb ełe kindnim ei, eim nimba ek ei, ekii sik erngii. 14 Nga gapman wumb owundu molk ninmin ek ei, ekii singii! Sik kin, nga king wumb owundu mołmun

ei, Gos tonu kind mundang, molk kin, wumb ei, oł kis kun pinałim mił enmin ełe nge, ekii se, orung ok kin, kumep kis to orung kindik ngungii. Nga wumb endi, eim oł kun ka mił ermba ei, kapłi gapman wumb ei, eim embe ambił tonu kindngii. 15 Yi mił, Gos eim noman ełe, enim oł yi mił erngii ni piinim, “Enim oł kun ka pałim mił enmin ei, enim kapłi, wumb ombu noman kun pinałim mił erik kin, ek tengngii ei, mon pa nik, gupu ambił kum tungii.” 16 Enim kapłi, wu wii mił andik mułngii ei, kan ngok mundnjung wu mił, enim yi mulerngii mon! Pe nga enim wu wii mił, mołmun ni piik kin, oł kis kun pinerim ełe erik kin, pandi tunerngii mon! Ba enim kunum kunum Gos nge kongun wumb mił, molk pungii. 17 Enim kapłi wumb pei kin, embe ambił tonu kindngii! Nga enim pii gii ninjing wumb kin noman kulk ngungii. Nga enim Gos eim kin gał sik men tok kin, eim embe ambił tonu kindngii. Nga wu num en enim mei ełe tep er mołpu kin, kumb ełe kindnim ei, eim embe ambił tonu kindngii.

Krais Eim Ngenj Kumbii Sipi Andan Tum Oł Ei Enim Kapłi Ekii Singii

18 Enim kongun wumb enim kapłi en enim nge tep wu mołum ei, mandring molk kin, eim embe ambił tonu kindik erngii! Nga wu tep ka erpi ełim wu ei nin, wu endi enim kin oł dinga enermba wu ei kin mendpił mon; ba nga enim tep wu endi ek dinga kind nipi kin, nga oł dinga pimba mił ełim wu ei kin, mandring puk mułngii ku. 19 Kapłi enim Gos kin noman to piik andangin kin, wumb endi enim ngenj kumbii wii ngang kin, enim ngenj kumbii ko wunmun ei, Gos eim oł yi nge, noman enim. 20 Kapłi enim oł kis erangin kin, wumb enim kepii tunjung kin, enim wiik tangin kin, enim nipe mił embe singii? Ba nga enim oł kun ka erangin kin, wumb enim kepii tunjung kin, enim wiik tangin enim tungii ei kapłi, Gos eim noman ełe piiłim ei, kapłi mendpił. 21 Gos eim enim ok wii tołum oł yi nge, ekii sik erngii, pa nirim. Nimbił erang enim ngenj kumbii singii mił, Krais eim enim nge ngenj kumbii ko wupu, sipim. Sipim ei erpi kin, enim yi erngii nipi kin, erpi andan topu, sim sałim. Seng kin, enim kapłi eim erim mił oł ei, ekii sik kin, erik pungii. 22 Krais eim oł kis endi enerim mon! Nga eim gupu ełe ek kend end tor wang kin, wumb piinenjing mon ku. 23 Wumb eim kin ek buł ambilk kin, ek kis ni ngok enjing; ba eim nge ek yi ninjing ełe nge, ek yi ku nipi kin, ek top to, orung kindnerim mon. Eim oł embin ei ko wupu kin, nga eim ek dinga endi nipi kin, orung kindpi wumb ei kin enerim mon. Ba ei eim sipipi kin kos piipi kin, kun ka mok topu ełim wu owundu nge angił ełe kindim. 24 Eim ngenj ełe, sinim nge oł kis ei ko wupu sipipi kin, ond peri ełe, tonu sipik to kundnjung. Yi erang kin, sinim oł kis ei buł ngopun kin, oł kun ka pałim mił erpin kin, no pek molk pungii. Wumb eim ngenj to kis mundn mundnjung ełe nge, eim sinim erang kin, sinim ngenj nga konj ka mołum. 25 Nimbił erang ok enim kung siipsiip mił, am puk kin, andłam ełe kan sinarik mulnjung; ba pe enim se mengk kin, orung ok kung siipsiip tep ełim wu ei kin, enim nge noman tuk ełe tep ełim wu ei kin, orung onjung.

3

Wu Amb Sinmin Nga Amb Wu Punmun Ek Ei Nge

1 Yi mił ku, enim wu punmun amb kapłi wenjing kin mandring molk kin, eim nimba ek ei, ekii sik erngii! Nga wumb nii endi, Gos eim ek ka ełe, pii gii ninarik kin, ekii sinenjing wumb ei, enim amb oł yi erngii ełe kanik kin, kapłi se orung sengin ok kin, Gos kin pii gii keimi ningii! Ba enim ek endi, nik enerngii mon! 2 Nimbił erang amb en enim wenjing noł nge, embe ambił tonu kindiłmin ni oł kun ka ełmin ełe nge, kanik kin, kapłi noman ak tok kin pii gii keimi ningii. 3 Pe enim ngenj torung epi ka moke enmin ei mendpił, yi enerngii mon! Nga moke ei, yi mił erik kin, peng enjin ambilk ka erik kin, ku gol angił elting ełe, epi monduk kin, nga ngenj torung ełe, kon alap ka mendpił kindinmin, ei mon! 4 Ba kapłi enim noman tuk ełe, moke ngungii. Ngungii moke ei, kis mołpu

yi enermba mon! Ei yi mił, noman tuk emin ni, noman kun ka sałim. Ei Gos nge ningił ełe kanpi ka kaniłim. 5 Yi mił, ok amb kombur Gos kin pii gii nik kin, am kun ka mendpił molk kin, oł yi mił ełmin. Amb ombu ngenj ełe, epi ka ngenj ełe, moke ngołmun ei, en enim wenjing kin, mandring molk kin ek ekii sik yi ełmin. 6 Yi mił, Sera ni, amb ei, oł yi mił eririm. Erang kin, eim Eiparam nirim ek ełe, ekii sipi kin, eim Eiparam nanim nge wu owundu nipi kin, yi embe sirim. Pe nga, enim pei oł kun ka erik kin, nga epi endi enim gał sinarik enjing kin, kapłi enim Sera nge ambiłam noł mił mułngii.

7 Yi mił ku, enim amb sinjing wu ei, enim embnjing kin, no pek ka molk pungii. Enim piinmin ei, enim embnjing noł ngenj ełe, dinga pinałim mon. Yi mił peng kin, enim embnjing ei, paki tok kin, noman kulk ngungii! Ngok kin, nimbił erang amb enim kin konj kunum kunum mułngii ei, Gos eim wii ngumba ei, enim kin tep to sinjing. Pe enim oł yi nge, ekii sinjing kin kapłi enim prei erngii ełe nge, epi endi pepi, ondu ngunermba mon.

Sinim Noman Ende Sepin Mułmun

8 Pe na ek ei, ni poru nip kin, yi nimbii end. Enim pei noman ende kindik kin, wumb pei kin kaimb sik kin, noman kulk ngungii. Enim kapłi en enim engnjing noł kin, noman ngungii. Nga enim noman ka pii ngok kin, nga enim noman ełe, to mani kindik kin, yi mił erngii. 9 Pe nga wumb endi, enim kin oł kis kun pinerim mił, endi enjing kin, kapłi enim oł yi ku erik kin, wumb ei kin orung kindik kin, ngunerngii mon! Pe nga wumb enim kin ek ngok ek kis nik enjing kin kapłi enim wumb ei kin oł yi ku erik ngo orung kindnerngii mon! Ba enim oł yi erik ngo orung kindngii ei, Gos kin prei erik kii sengin kin, epi ka wii ngopu orung kindmba. Kindpi kin, oł ełe nge mendpił, Gos eim enim wii tang kin, enim kapłi ok epi ka wii ei, yi singii nipi kin, eim enim wii topu sim. 10 Yi mił Gos eim ek ełe yi ninim,

“Pe nga wumb endi, eim konj kunum kunum ka tonu omba ei, noman yi to piim kin, nga eim kunum ka tang seng kin, kenmbii ni piim kin, kapłi ei eim gupu anmbił ełe, ek kis endi ninermbii, pa ni pendpi kin, nga eim gupu ełe ek kend tunermbii pa ni pendpi kin, eim yi ermba. 11 Eim kapłi oł kis kun pinałim ełe buł ngopu kin, nga oł kun ka pałim mił yi ermba. Nga eim noman emin pałim oł ei kur kan sipi kin, ekii sipi, er mułmba. 12 Nimbił erang Gos Owundu eim ningił ełe, wumb oł kun ka pałim mił enmin wumb ei, kanpi wumb ombu paki tołum. Nga wumb prei enmin kunum ei, Gos eim kom se piipi mołum. Ba Owundu eim wumb oł kis kun pinałim mił erngii ei, eim kanpi mołum. Mołpu kin, eim wumb ei kin popuł kis si piipi kin, kumep kis topu kin ngo orung kindmba.”

13 Pe enim oł kun ka pałim mił dinga kindik kin, ermin ni piinjing kin, wumb nii endi opu kin, enim topu erpi kis mundmba? Ei mon mendpił! 14 Ba nga enim oł kun ka pałim mił erik kin, nga enim ngenj kumbii ełe sinjing kin, kapłi enim ka ka piingii. Nga wumb enim kin oł endi enjing kin, kapłi oł ei kin, mund mong enerngii! Nga enim noman tuk ełe embin to piinerngii ku mon. 15 Ba en enim noman tuk ełe Krais Owundu kindangin mołpu kin, eim tep erpi mułmba. Nga kunum kunum enim kui er mułang kin epi tonu omba ek pułe ei, wumb nii endi enim kii sipi nim kin, kapłi enim er kun er mołmun pa nik orung kindngii. Ba enim ek nik kin, orung kindngii ek ei, ek tak tak nik kin kun ka mił ningii. 16 Enim noman tuk gui ei, kun ka mułmba. Kapłi wumb enim kin ek buł morung ninjing kin, enim Krais nge oł kun ka ełmin oł ei, ni tor kindik andan tangin kapłi kin wumb oł kis enjing ei, singambił singii. 17 Nga Gos nge noman pałim mił erngii ei, enim oł kun ka pałim mił erik kin, ngenj kumbii sik enmin ei, oł kun ka mendpił. Ba nga, enim kun ka pinałim mił erik kin, ngenj kumbii sinjing ei, epi kis mendpił pałim. 18 Yi mił erang, Krais eim ond peri ełe, kunum endeim mendpił kułum. Kołpu kin, enim

ół kis pei ełe, erik mulnjung ełe kil ngopu si kindim. Si kindpi kin eim wu kun ka endi mołpu kin, sinim wumb kis kułmun konu ełe, Krais eim sim. Sipi kin sinim tu wupu Gos mołum konu ełe tu wum. Tu wupu kin eim mei wumb mił mułum. Nga ekii se eim ngenj ełe to kundnjing; ba eim noman tuk gui ka je erang kin, opu konj mołum ei, kunum kunum mołpu ba. 19 Krais nge Gui Ka ełe, pupu kin, gui kombur kan ngok mił kindangin kin mulnjung konu ełe pupu kin, ek ka nipi kin, tor kindpi ngum. 20 Nga am kumb ok, wu Nowa eim multum kunum ei, wumb mulnjung wumb ei Gos nge ek piinarik to kindik kin, ekii sinałmin; ba Gos eim wumb noman to ak tok kin, pii gii ningii nge, kui er mułum ei, kunum ełe, Nowa eim noł kanu owundu endi tekrim. Takpi kin, noł owundu topu kin, wumb pei to kondpu poru nirim kunum ełe, wumb angił orung nga tekliki mendpił, ka mulk kin, noł ełe am punerik; ba noł en enim to tonu kindang kin, ka mulk. 21 Noł ei yi mił, wumb noł pałmin ół ei, ek ekin mił nipi ngonum. Ei yi mił, enim sipi orung simba. Noł ei, enim ngenj penj mołum ei, kil ngopu kin, si kindmba ei nge mon. Ba ei en enim noman tuk gui ełe, Gos je erang kin, kun ka mendpił seng kin, nga enim kapłi, Gos kin wii tok kin, Jiisas Krais eim kołpu kin, nga opu konj pum ełe mendpił, enim sipi orung sim. 22 Nga Jiisas eim mendpił epin konu ka ełe, tonu pum. Pupu kin, Gos nge angił tundung dinga ełe mołum. Mołpu kin, enjel nin, wumb embe pałim nin, nga dinga owundu sałim wumb ei nin ombu Krais kin mandring mołmun.

4

Jiisas Kin Ekii Sinmin Pułe Ei Ngenj Kumbii Ko Wumun

1 Yi erang kin, Krais eim ngenj ełe, kumbii sirim; yi mił ku, enim noman dinga kindik kin, Krais eim ngenj kumbii sirim mił, enim yi ku singii. Nimbił erang wu nii endi, eim ngenj ełe, kumbii sim kin, kapłi eim ół kis ół ei, si kindpi poru nim. 2 Yi mił erang kunum ełe, eim ngenj ełe kin mołpu pupu kin, eim nga ół kun pinałim mił ół ei, ekii sipi enerim mon. Nga mei wumb enmin ół ei mił, enerim mon; ba eim Gos nge noman pałim mił, ekii sipi eririm. 3 Yi mił, ok kunum ełe enim torung wumb noman ełe ełmin ół kis kanim kanim noman peng kin, erik endnjing. Ół kis kanim kanim ei yi mił, wu amb ngundułmun ół ei nin; nga ół kis erngii ei, noman ełe sikir tonu onum ei nin; nga noł nok, wulu pang andinmin ół ei nin; nga kuni owundu nangin kin, kunum olt mił ei nok nok mołmun ei nin; nga noł dinga pei nok kin wulu pang ół kis kanim kanim ei nin; nga Gos lo ek ei to kindik kin, gos kend kin men to ngonmun ombu pei, enim poru ni si kindngii. 4 Pe enim wumb ombu kin, ół kis kanim kanim nga erik ngonanmin mon. Yi mił erangin kin, puku sik kin, nga enim kin ek kis nik ngonmun. 5 Ba ekii se, wumb en enim kos piiłim wu owundu kin ół yi enjing mił, pułe ei yi mił nik kin, orung kindik ngungii. Kos piiłim wu owundu ei, eim kui er mołum. Mołpu kin, wumb kułii nin, konj wumb kos piipi kin, mok topu, ermba nge mołum. 6 Ok Gos nge ek ka ni tor kindik kulnjung wumb ombu, ngunjung ei pułe yi mił. Ełe nge, tonu ok kos piingii ei, ngenj kin pei ok kin, wumb yi mił ongii. Ba en enim gui konj mułngii ei, yi mił Gos konj mołum mił, yi mułngii. 7 Epi kanim kanim poru nimba kunum ei, tangpi mandi enim. Yi mił erang, enim kanik kun erik kin, noman ełe kun ka seng kin, enim kapłi kunum kunum prei erik mułngii. 8 Enim kapłi wumb endeim endeim ni noman ngomun ół ei, ambilk gii nik mułngii! Noman ngomun ół ei erpi ół eipi ei, to mani kindnim. Nimbił erang noman ngonmun ół ei, erpi ół kis pei kapłi pandi tonum. 9 Pe wumb endi opu, enim kin mułmba ei, enim tep ka erik mułngii! Enim ół yi nge erngii ei, kis piik enerngii mon. 10 Enim endeim endeim ni, Gos eim epi ka wii kanim kanim wii ngum epi ei, sinjing. Yi mił erang, kapłi enim epi ka wii sinjing ełe nge, enim erinjing noł kin paki tungii. Ół ełe nge, enim Gos nge kongun wumb ka wii molk kin, Gos epi ka wii ngum epi ei, tep ka erik mułngii! 11 Kapłi wumb nii endi, ek ni tor kindmba wu ei,

kapłi wu ei Gos ek ka ni tor kindmba. Nga wumb nii endi, eim wumb eipi kin paki topu ermba ei, kapłi wu ei, Gos eim dinga ngum ei kin, paki topu ermba. Yi mił erang kin, Jiisas Krais kin Gos embe owundu seng kin, kongun ełe tonu omba. Eim tiłang ka wii ni, embe owundu ni, noman dinga eim kin kunum kunum pepi ba. Ei keimi.

Pii Gii Wumb Keimi Molk Ngenj Kumbii Sik Mułngii

12 Nanim nge wumb puł dup mił epi embin tui owundu endi enim kin tonu opu kin kenmba mił enim; nga enim puku sik kin, epi eipi endi enim kin tonu onum ni piinerngii mon. 13 Ba oł embin tui ei, enim Krais kin ouni ngenj kumbii sik kin, embin tui owundu ei ko wunjung. Yi peng kin, kapłi enim am ka mendpił piingii. Nimbił erang ekii se eim nge tiłang owundu peni ełe, omba kunum ełe, enim nga ka mendpił piingii! Nga noman ełe ka piik ngungii ku. 14 Pe nga enim Krais nge wumb mułangin kin wumb enim kin ek kis ninjing kin, kapłi enim ka mendpił piingii! Nimbił erang Gos eim Gui Ka enim kin mołum ei, Gui Ka tiłang owundu pałim ei, enim kin dinga ngopu, paki tumba. 15 Mon pim kin, enim nge tuk mołmun wu endi, wumb endi to kundmba min, wumb eipi nge epi waning simba min, oł kis kanim kanim ermba min, kanpi eipi eipi kindpi kin, mong simba nge er endmba. Erang kin, wu endi eim kumep kis ngo orung kindngii. 16 Ba Krais nge wumb endi mułum kin, oł ełe nge ngenj kumbii sim kin, kapłi eim singambił sinermba mon. Ba eim Krais kin pii gii nim ełe nge, Gos embe ambił tonu kindmba.

17 Gos kos owundu piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ełe, mandi tonu opu poru ninim, Kapłi kos sinim Gos nge wumb kin, kumb se tonu om kin, kapłi pe nga nipe oł embin tui endi Gos ek ka ełe ekii sinarik kin, pii gii ninanmin wumb ei kin, tonu opu poru nimba? 18 Pe nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei kongun dinga erik kin kapłi Gos wumb ei sipi orung simba pim kin, kapłi nimbił oł erpi kin, wumb Gos kin buł ngok kin, nga oł kis enmin wumb ei, jiłi mił tonu ongii? 19 Yi peng kin Gos nge noman ełe wumb nii endi oł embin tui owundu ko wuk kin, ngenj kumbii sik enjing kin, wumb ei oł kun ka erik andik kin, en enim nge noman tuk ei sipik kin Gos Pułwu nge angił ełe ngumun. Ngopun kin, Gos eim sinim eririm ei, eim kunum kunum ek keimi niłim ei, eim sinim tep ka er mułmba ku.

5

Enim Wumb Num Gos Nge Wumb Siipsiip Mił Tep Ka Erik Mułngii

1 Na ek ei nip, enim Gos nge wumb tep erik kin, kanik se mołmun wumb ei ngond. Na nam yi ku, enim kin ouni Gos nge wumb tep erip kin, kanip se moł. Na nam Krais Jiisas ngenj kumbii owundu sipi kin, ond peri ełe kułum oł ei, keimi tonu om. Wang kin, na nam ningił ełe, kenj ni, ek ei nip tor kindind. Yi ku Krais eim ya mei ełe orung omba kunum ei, eim tiłang owundu simba kunum ei, na yi ku enim kin ouni simin. 2 Pe enim Gos nge wumb mołmun ei, kung siipsiip mił, enim tep ka erik kin, kanik se mułngii! Gos enim kongun ei, erngii nip ngum kongun ei, enim ka piik kin, noman monduk erngii ei, Gos enim yi erngii ni piinim ei, enim ku simin nik kin, kongun enerngii mon! Ba kongun ei, noman ełe keimi erik kin, Gos kin ngok mułngii. 3 Gos eim wumb sipi kin, enim angił ełe kindim wumb ei, enim tep ka erik kin, Krais nge oł kun ka andan tok mulnjung kin, kapłi wumb pei enim ełmin oł ei, ekii singii; ba enim tep erik mołmun wumb ombu, enim to kambik mani kindik kin, en enim wu num mił, tep erik kin yi enerngii mon! 4 Nga ekii se tep ełim Wu Owundu nga orung omba kunum ełe, enim kapłi embe owundu tiłang mił, epi topu kis ernermba epi ei, enim singii.

5 Yi mił ku, enim kang ambił gał, enim kom sek kin, tep ełmin wumb ek ningii ei, ekii singii. Enim pei kapłi en enim noman ełe, to mani kindik kin, enim endeim endeim ni paki tok kin, nga mandring puk mułngii. Nimbił erang Gos wumb en enim embe ambił tonu yi kindik kin, wumb ei buł ngopu kin, kanpi si kindiłim; ba en

enim embe to mani kindik kin, en enim noman ełe, to piinanmin wumb ei kin Gos kaimb sipi kin, noman ka ngołum. 6 Yi mił erang, en enim noman ełe to mani kindik kin, nga en enim Gos nge noman dinga ełe mandring puk mułngii. Yi mił, nga Gos nge kunum ei, eim enim ambił tonu kindmba. 7 Pe nga enim noman embin kanim kanim ei, Gos kin angił ełe pendngii. Nimbił erang eim enim kanpi kun erpi kin, tep er mołum.

8 Enim noman konj kindik kin, kanik kun erik mułngii! Enim nge opu orung wu kis Seisen ei kui wusii simbii owundu mił, kei dinga niłim ei, eim koi erpi andpi kin, wumb endi kur kanjip numbii mił ni piiłim. 9 Enim pii gii dinga nik kin, dinga angik kin, Seisen opu kom topu kin, nimba ek ei piinerngii mon! Nimbił erang enim piinmin ei, enim engnjing noł mei konu ełe orung orung mołmun ei, oł embin tui enim kin tonu onum oł ei, en enim kin yi ku tonu ołum. 10 Ba enim kunum aninga kopur oł embin tui tonu wang kin, ngenj kumbii sinjing ei, Gos eim noman ka ngołum pułwu ei, eim enim dinga ngumba. Gos enim Krais Jiisas kin wii tang kin, enim eim tiłang ka wii mendpił singii. Sik kin, Gos eim enim erpi kun ka mendpił kindang kin, je erang kin enim dinga angk mułangin kin, eim enim dinga ngang kin, enim dinga angk mułngii! 11 Gos eim kin mendpił noman dinga kunum kunum pep mołpu pangłi! Keimi, am yi minj, kapłi pengłi!

Ek Kombur Aninga Nga

12 Na ek aninga kopur połup kin, enim ngond ei wu Silpeinis na paki tum. Na piind ei, enim engnjing keimi mił mołum. Pipe ełe, na enim kin noman to konj kindamb kin, Gos nge noman ka ei, keimi na ninj mił ei, enim singii. Ei nge, na nam pii poru nip kin keimi ni tor kindamb kin, enim dinga angk mułngii.

13 Enim engnjing men tołmun ngii Bapilon konu ełe owundu sałim wumb mołmun ei, ek ka nik pii ka piik kin, enim ngonmun. Gos wumb ei, enim kin ouni wii topu kin, noman ka wii ngopu yi ku ełim. Nanim kingam Mak yi ku, enim kin ka piipi kin, ek ka nipi ngonum.

14 Enim kapłi, Gos nge wumb pei angił sik kin, noman kultmun oł ei mił erik kin, andan tok ngungii! Enim Krais kin dambiltik ende puk mulnjung kin, enim noman emin ka seng mułngii!

Piisa Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Nga Mon Endi Połpu Ngum

1 Na Saimon Piisa, na Krais Jiisas nge
kongun wu ni ek ka se andił wu moł. Na
pipe ei połup kin, enim wumb pii gii ka
wii ninjing ei, yi mił sinim pii gii ende
wumb mołmun konu ełe ngond. Ełe nge
sinim nge Gos Jiisas Krais eim sinim sipi
orung simba nge pułwu ei, eim kin oł kun
ka ełmin oł ei sinjing.
2 Pe sinim nge Gos kin, Jiisas Krais kin
noman ka wii ei, sinmin. Oł ełe nge, Gos
Owundu nge noman ka nin, noman emin
ei, enim kin am owundu tonu opu ba.

Gos Eim Nge Wumb Topu Mundum

3 Keimi, Gos eim nge dinga ełe, epi
kanim kanim sinim ngang kin, am sinim
kapłi erang kin, sinim konj mołpun kin,
Gos nge oł kun ka pałim mił, erik pungii.
Gos eim nge noman ka wii sinim ngopu
kin, sinim wii topu mondpu kin, eim nge
tiłang ka wii nin, eim nge oł kun ka oł
ei, sinim ngumba nge ouni simin. 4 Pe
eim nge noman dinga nin, tiłang ka wii
owundu ei nge, eim sinim kin kombur am
owundu nin, epi ka wii mendpił ei, kumb
ok, eim sinim ngumbii ni, pendrim mił
ngurum. Yi mił erang noman oknge oł kis
ei, sinim mei wumb kin tonu wang kin,
pułe ełe nge sinim oł kis enmin. Ba epi ka
wii kanim kanim ei, pei Gos sinim ngum
ei, sinim paki tum. Yi mił sinim tungu
pupun kin, epi kis ermba ei, si kindpin
bin. Pupun kin, sinim noman konj sipin
kin, Gos eim nge oł ei ekii simin. 5 Ełe
nge, enim noman to piingii! Piik kin, enim
kongun dinga wii erik kin, oł kun ka ei
pii gii kin, ende pendik mułngii! Molk
kin, noman ka wii sik kin, oł kun ka oł
ei kin, ende sek kin, pendik mułngii ku.
6 Nga en enim noman ka ei kin, ngenj ełe
nimbił oł endi erngii ei, tep ka mułngii!
Molk kin, noman ka ei, se ende kindik,
pendngii! Nga enim dinga angk kin, oł
embin tui ko wuk kin mułngii. Molk kin,
oł ei sik kin, ngenj tep ka ełmin oł ei, ende
sik kin, kindngii. Kind pendik kin, enim
Gos nge oł kun ka oł ei nge, singii. Sik kin,
dinga angk kin oł embin tui ko wunmun ei
nge, ende kind pendik singii. 7 Nga enim
engnjing noł kin, noman ka ngok erngii!
Erik kin, oł ei nge sik kin, Gos nge oł kun
ka ei kin, ende kindngii. Nga engnjing
noł, noman ka ngok kin, enmin oł ei nge
sik kin, wumb kin noman ngonmun oł ei
kin, ende kind pendik singii! 8 Sinim Jiisas
Krais piinmin ei, eim sinim nge Owundu
mołum. Mołum ei nge oł ka wii ei enim kin
pep tonu owundu om kin, kapłi enim Jiisas
kin noman ka ei wii pinermba mon. Ba ei
mong oł kun ka mił, pei tonu opu pimba.
9 Ba wu endi eim sipi kin, oł yi nge pei
pinerim kin, kapłi eim ningił tumbun wu
mił mołpu kin, epi turii simba ei, kan poł
tunernmba mon! Keimi, Gos eim oł penj
tui ni, oł kis ei, ok kil ngopu poru nim ei,
eim kom ngonum.

10 Yi mił erang, angnan noł, Gos enim to
tonu kindpi mundum wumb ei, nam nge
wumb mołmun. Yi mił enim kongun dinga
erik kin, oł ei enim kin dinga ambił gii nik
mułngii! Nga enim oł yi mił enjing kin,
kapłi enim oł kis erik kin, si kind orung
punerngii mon! 11 Yi mił erang, enim oł
ei nge, ekii sinjing kin, kapłi Gos andłam
aki tang puk kin, Gos mołum konu ełe, kun
pungii. Gos konu ei, sinim nge Owundu
nin, nga sinim sipi orung simba wu ei,
Jiisas Krais mołum.

12 Yi mił keimi, enim epi ełe piinmin;
nga enim ek keimi ei sik kin, poru ninjing.
Nga ełe nge, ek keimi ei dinga ambił gii nik
mulnjung. Ba nga na kunum kunum enim
kin ek nip ngumbii end ei, enim noman to
konj kindip kin ngumbii end. 13 Na piind
ei na enim to konj kindip kin, oł ei, oł ka
pałim. Peng kin, kunum kunum na ngenj
ełe, yi ku peng mołup kin, ek ka keimi
nga nip kin, enim noman to konj kindip,
ngumbii end. 14 Nimbił erang na piind ei,
kunum aninga kopur na ngenj ei, enim kin
si kindmbii. Si kindmbii ełe nge, sinim nge
Owundu Jiisas Krais ei, eim ek ok na kin ni
tor kindpi kin, andan topu ngurum. 15 Yi
mił na kongun dinga erip kin, ek nip enim

kin, ngumbii end. Nga ekii se, na kułmbii poru nimba kunum ei, ekii se enim kapłi kunum kunum poł tok kin oł ei piik minj mułngii!

Sinim Krais Nge Tiłang Ka Wii Owundu Kenjpin

16 Sin enim kanpin kin, ek ni ngo poru ninjpin ei, sinim nge Owundu Jiisas Krais ei, eim nge dinga ełe je mei konu ełe nga orung omba. Ba sin ek poł min, siimał eimał ek wii nipin kin, sinim nge Owundu Krais nge ek nipin kin, yi ninanmin mon! Sin Jiisas eim nge tiłang ka wii owundu ei, sin ningił ełe, kenjpin ei, piipin kin ninmin. 17 Yi mił keimi, Erinjpin Gos Jiisas nge embe ei, am ambił tonu kindpi kin Gos eim tiłang ka wii owundu eim ngum. Ngopu kin, Gos eim tiłang ka wii ełe mołum ek dinga ei, Jiisas mani mondpu kin, ek yi nim, “Ei na nge kangim mendpił! Na eim noman ngond. Nam nge noman ei, eim kin mołum,” pa nim. 18 Sin Jiisas kin tonu oł kun ka komung mulnjpun kunum ełe, ek yi mił tonu epin konu ełe mani om.

19 Yi mił pałim ek ei, sin wumb Gos oł ekii se ermba ei, piik niłmin wumb ek ei pii gii nipin kin, ekii siłmin. Nga enim yi ku ek ei keimi, dinga ambił gii nik mulnjung kin, ei ka wii simba. Nimbił erang Gos oł ermba piik niłmin wumb nge ek ei, konu emii erang konu ełe dup alam kiłangin kin, tiłang enim ei yi mił; konu tengmba erang kin, nga kupiiring ok kanjip ei, enim noman tuk ełe, pep onum ei yi mił onum ku. 20 Ba enim ek ei, ok piik pendik kin, sin sinim noman ełe ek endi piipin kin, Gos nge oł ermba piik niłmin wumb nge, ek pułe yi mił endi piipin kin yi ninermin mon. 21 Nimbił erang kumb ok, wu endi eim noman ełe kin, Gos oł ermba oł ei, piipi kin, ni tor kindnałim mon. Ba Gos eim nge Gui Ka ei, wumb ombu ei kin ek ei nipi ngang kin Gos eim oł ermba oł ei, piik kin, ni tor kindiłmin.

2

Mon Ek Kend Polk Kin Nik Ełmin Wumb

1 Ba kumb ok, ek kend ni tor kindiłmin wumb ei Esrel wumb tuk mołmun konu ełe tonu onjung. Yi mił ku, enim wumb kin, ek kend mon tołmun wumb ei, enim mołmun konu ełe tonu onjung ku. Wangin kin, ek kend wumb ei, koi erik kin, ek kend kanim kanim ei, enim kin to kis erngii nge tonu om. Ba Jiisas Owundu enim sipi orung sim ei kin, buł ngunjung ku. Oł yi mił erangin kin, sikir en enim erpi kin kis ermba nge tu wunjung. 2 Nga wumb pei puk en enim ngenj ełe oł kis kanim kanim pei ekii sik erngii. Yi mił erik puk kin, pe wumb kombur molk ek kis nik kin, andłam kun keimi seng kin, ek kun piinmin ek keimi ei kin, ek kis ni ngok yi erngii. 3 Erik kin, wumb eipi nge epi kanim kanim ei, kan bun bun siłmin wumb ei mił ok kin, ek kend pei nik, enim ngok kin, enim ku nin epi ei, singii nge ningii. Ba am kumb ok, Gos eim wumb kos piipi kin, wumb am pungii konu kis ełe, er kun er sirim konu sałim. Nga Gos opu kin, wumb to kis mondpu ermba ei, or mił pinałim mon! Eim er kun kun erpi kin, kui er kanpi mołum.

4 Yi mił Gos nge enjel kombur ok, oł kis erik ei, Gos eim kan wiik tunerim mon. Ba eim enjel ombu, sipi kin, tukpu olt emii er sim konu kis ełe mundum. Pe kan ngopu kindang kin Gos nge kos owundu piimba kunum ei, kui erik mołmun. 5 Wu amb kumb ok mulk wumb ei, Gos Owundu kin buł nguk; ba Gos kanpi wiik tunerim mon. Gos eim erang kin, noł owundu tonu opu kin, wumb ombu pei, to kondpu poru nim. Ba Nowa eim ek kun ka ni tor kindiłim wu ei kin, eim nge wumb angił orung nga tał ei, Gos eim tep ka er se mułum. 6 Nga Sorom nin Gomora konu ełe Gos kos owundu piipi kin, konu owundu tał ełe, Gos dup kindang kin, dup num kunum ei, konu tał ełe dup sik mendpił sim. Seng kin, konu owundu tał ełe nge wumb pei, Gos eim kumep kis owundu orung kindpi ngurum. Yi mił ku, nga ekii se wumb Gos kin buł ngunjung kin, wumb kos owundu oknge ei, piingii ku. Kos owundu ei, ekii tonu omba ei nge, Gos andan topu ngumba. 7 Nga Gos wu Los eim oł kun ka ełim wu ei, sipi orung sim. Seng kin, eim ka mułum. Wu Los eim noman embin piipi kin, wu amb ngunduk oł kis enjing ełe nge piim. 8 Yi mił wu

ei, eim wumb oł kis enjing konu ełe, tuk kun ka mułum. Mołpu kin, wumb oł kis enjing ei kanpi kin, nga kunum kunum wumb ek kis ninjing ei, piipi erim ku. Nga eim noman kun ka pepi mułum kin, nga eim puku sipi kin, eim noman tuk embin peng kin, wumb oł kis enjing ełe nge, lo ek buł ngok enjing ei nge piim. 9 Yi mił ku, Gos nge ek ekii sik mołmun wumb ei kin, oł embin tui kanim kanim tonu om kin, kapłi Gos Owundu eim pii poru nipi oł embin tui ei kin, sipi orung simba. Nga Gos eim wumb oł kis ełmin wumb ei piipi kin, kumep kis ngo orung kindmba. Pe akip kunum nin, nga ekii se kunum pepi kin, kos owundu kunum ei tonu omba.

10 Opu kin, wumb kombur en enim am kumep kis singii. Singii wumb ei, oł kis yi nge, wu amb ngunduk kin, oł kis penj mułum ełe nin, nga Gos nge ek nin, wumb owundu nge ek ei, wii mił ni piiłmin. Wumb ei en enim noman ełe ekii sik kin, en enim noman ełe, ambił tonu kindik enmin wumb ei, en enim Gos nge enjel kin, ek buł morung nik kin, mund mong enałmin. 11 Ba enjel pei wumb ei nge to mani kindik mołmun. Mołmun enjel ei, am noman dinga mendpił sałim. Ba enjel en enim wumb ei kin ek buł morung nik kin, nga Gos ningił ełe kos piik, yi enałmin mon. 12 Ba wumb ombu, kung owu ni, epi noman pinałim mił, wumb yi mił mołmun. Molk kin, en enim nge ngenj ełe, noman pałim oł ei nge ekii sik kin ełmin. Erik kin, menjing mengrim ei, en enim singii nge nik kin, nga en enim to kundngii ni mengrim. Mengang kin, en enim epi endi piinałmin epi ei kin, nga ek kis ni ngok ełmin. Erik kin, nga en enim kung owu ni, epi kolk ełmin mił, yi ku wumb ei kułngii ku. 13 Wumb en enim mong kis kanim kanim pei enjing. Yi erangin kin, wumb eipi ok mong kis ende, er orung kindik ngunjung. Ngok kin en enim tinga kuni ni, noł ei pei numun ni piik kin, noman ka ka piik ełmin. Ba nga enim kin kuni ende nunjung kin, wumb en enim oł penj tui ei, orpuł mił tuk enim kin yi erik ngonmun. Ngok kin, en enim nge oł kis enim kin ek kend mił, enmin ni piik ka piik ełmin. 14 Ei yi mił, en enim nge ningił ei, se andpi kin, wu amb ngunduk oł kis ełmin ei, nga en enim ningił ełe, oł kis erngii oł ei nge si kindmba pinerim mon. Nga wu kombur noman dinga pinałim wumb ei kin, ek ka nik kin, oł kis erngii nge, yi ku ełmin. Nga en enim nge noman ei, kan bun bun sik enmin oł ei nge, ok andan tok ngołmun. Ba Gos eim wumb ombu nge, am to kis mendpił, er poru nimba. 15 Wumb ei Gos nge andłam kun ka oł ka ełe buł ngok si kindik kin, en enim wulu pang kin, tuk oł kis kanim kanim erik andiłmin. Andik kin, wumb en enim Biyor nge kingam Beilam eim, oł kis ełim mił ekii siłmin. Nga eim oł kis erpi kin, oł kis kumep sipi kin, nga eim noman ngołum mił yi ku ełim. 16 Ba kung dongkii ei, ek tingnałim mon; ba kung dongkii endi, wumb ek tanginmin oł yi mił tangpi ek nipi kin, Beilam ngopu ek ngum. Ngopu kin, eim oł kis ełim ełe nge piipi kin, kung dongkii ei, wu ek ni tor kindiłim wu ei nge, oł ermba erim ełe nge, ondu ngum.

17 Wumb ei nge ombu, noł tukpu ełe, noł mani tukpu ełe mulałiłim yi mił mołmun. Molk kin, nga wumb ei kupu kuru mił, konu pop owundu topu kin, pop to orung orung kindnim yi mił ełim. Erang kin, Gos eim konu emii owundu kis endi, er sim sałim ei, am emii owundu pałim ełe pungii nge, konu ei sałim. 18 Wumb ombu nge, ek dinga wii nik kin, ek mong pinałim mił, ek kis ninmin. Nik puk kin, wu kombur kin oł kis erngii nge noman kin ei, sikir tonu wang kin, nga puk amb eipi eipi ngunduk kin, ngenj ełe, oł kis kanim kanim ei nge, noman to piik enmin. Erik kin, oł kis ełe nge erik kin wumb kombur pe mendpił oł kis ei nge, si kindik kin, tuk puk mołmun. Molk kin, ei torung wumb kin, to tor singii nge enmin. 19 Wumb kis ombu, en enim ek dinga nik yi ninjing. Epi endi enim noman ełe ermin ni piik enmin epi ei, kapłi ondu ngunermba mon. Enim wii mił mułngii; ba wumb ombu en enim, bok tok kin andłam kis ełe pungii oł ei nge, kongun wumb mił er andiłmin. Ei yi mił; pe epi endi wumb endi, to mani kindim kin wu ei, eim to mani kindim epi ełe nge, eim epi ełe kongun wu mił mułmba. 20 Yi mił keimi, wumb en enim Owundu nge sinim sipi orung nga simba

nge, Jiisas Krais kin noman ka ei, sinmin noman ka ełe nge, en enim tungu puk kin, mei ełe epi penj mołum ei, si kindinmin. Nga oł ei, nga demb nim kin, nga oł kis ełe nge, en enim kan ngopu mondnum ei, yi minj molk pungii. Puk kin kumb se, oł kis ambił gii nim kin, ei wumb kis mił mułngii. Ba nga ekii se, oł kis nga ambił gii nim kin, ei am kis mendpił mułngii. 21 Pe nga en enim Gos nge oł kun ka ełmin oł ei, pii kun enarik enjing kin, ei kapłi ni piinineł*a*ngin. Nimbił erang, pe nga andł*a*m ei nge piik kin, oł kun ka lo ek ei mił sinjpin ni piił*a*ngin. Ba en enim oł ei nge, buł ngo poru ninjing. 22 Oł ei ek ekin endi, en enim kin tonu om ei, Gos oknge ek keimi mendpił endi yi ninim. “Owu ei eim nge mek si mundum konu ei, nga orung ba nge pum.” Nga Gos oknge ek keimi endi yi ku ninim, “Kung endi, eim noł was ka er om; ba nga pupu kin, noł oi ełe pepi kin ak mak enim.

3

Keimi Mendpił Owundu Orung Omba

1 Enim na nge wumb puł mendpił, na nga pipe ei połup kin, enim kin kindind. Kindip kin pipe tał kindinj ei, en enim nge noman keimi to konj kindik kin, noman tuk konj simba. Ełe nge enim noman nga to piingii. 2 Yi erang kin, en enim molk kin, ek ei noman to piingii! Piik kin, ek ei, oł ekii se tonu omba ni, na ninj mił, ek ei piingii! Piik kin Gos oł ekii se ermba ei nge, piik nił*m*in, wumb ei Gos ek yi mił ni tor kindinj. Kindip kin, pe Owundu kin sinim paki tołum wu ei nge, lo ek en enim Gos nge ek se andił*m*in wumb ek ningii ei, piimin ku. Piipi kin, en enim yi ku noman to piingii! 3 Kumb se en enim ek ei pii kun erngii! Ekii se muł mei poru nimba kunum ei, wumb enim kin ek buł morung nik enmin wumb ei, ok en enim nge noman ngenj ełe, ekii sik erngii. Ba en enim ek buł ambilk kin yi ningii. 4 Nik kin ek dinga nik yi ningii. Nik kin, ei ek nipi, nga orung omba min, da ninjing? Pe eim jiłi mołum? Ya onanim; ba ok kupenjpin noł molk kulk ei, moł wangin kin pe sinim mołmun. Mołamin kin, epi sałim ei, ok sirim mił sałim ei Gos eririm. 5 Erang kin, en enim noman ełe epi ei piik kin, kanik erngii pinałim. Pinerang kin, ok Gos neng kin, gupu mułang je kupu muł pirim. Peng kin nga mei ei, tuk noł ełe tonu opu kin, ei mei pirim. 6 Ba Gos eim ek yi neng kin, noł tonu om ei noł owundu mei ełe tonu om. Opu kin, mei orung orung pei pirim ei to kis eririm. 7 Erang kin, Gos ek ei mendpił neng kin, muł mei tał pe mołmbuł ełe dup tonu omba ni, kui er mołmbuł. Molkuł muł mei ei, kos piimba kunum nenj ni kui er mołmbuł ku. Nga wumb Gos kin buł ngołmun wumb oł kis ełmin ei Gos kos owundu piimba kunum ełe wumb oł kis enjing wumb konu kis ełe am pungii. 8 Ba na nge wumb puł mendpił; enim epi ei, endeim mendpił si kindnarik kin noman to piik mułngii! Molk kin, Owundu eim piinim kunum endeim ei, kung ngii 1000 pei mił ni piinim. Nga kung ngii 1000 pei ei kunum endeim mił ni piinim. 9 Gos Owundu eim ek ni pendrim mił, tonu omba ełe nge ei, taki taki nipi pindneririm mon. Yi mił, wumb kombur kongun mon mon kindpi kin enim ni piinmin, ei mon! Eim yi piinim; wumb endi am punerngii ni pendrim pałim. Gos eim noman ełe yi piinim ei, wumb am pei, noman to ak tok kin, yi erngii ni piinim. Yi mił Gos Owundu enim kin piipi kin, eim am kunum kinan olt mił, kui er mołum.

Muł Mei Tał Poru Nimba Kunum

10 Gos Owundu nga orung omba kunum ei, epi waning wu mił omba ei, sinim pii kun enermin! Enarpin mułmun kunum ełe, muł ełe bultu owundu nipi kin am ba. Pang kin, nga epi kembis kembis ei am dup no poru nimba. Nipi kin, nga mei ełe nin, epi er mundngii epi ei, yi ku, dup nopu poru nimba. 11 Yi mił erang kin, epi ombu yi mił erpi kin, poru nimba. Nipi kin, enim wumb ombu, er mołmun mił nenj? Pe enim oł kun ka erik kin, Gos nge oł ka wii ei erik ekii sik mułngii! 12 Ełe nge, enim Gos nge oł ei erik kin, Gos orung omba kunum ei, kui er mułmun! Mołpun kin, Gos nge kongun dinga erik kin, Gos orung omba kunum ei sikir tonu wangłi ningii! Nik kin, kunum ełe dup opu kin,

tonu muł ełe, nopu poru nimba. Nga dup muł dinga wii erang kin eim epi kembis kembis epi dup nang kin, epi ombu opu noł mił ermba. 13 Ba Gos eim ek yi nipi kin muł mei konj tał ermbii ni pendim mił, yi ermba. Erpi kin, nga konu konj ełe Gos eim nge oł kun ka ei, minj pep mułmba. Mołpu kin, sinim oł ei nge, ei tonu omba ni kui er mułmun! 14 Yi mił erang, na nge wumb puł mendpił enim epi ei nge, omba ni kui er mołmun! Mułangin kin, pe enim am ka wii molk kin, oł kun ka dinga erik kin, nga orpuł ni epi kis endi enim kin pinermba mon! Enim Gos kin noman ende sek kin noman emin mułngii. Molk kin, nga ekii se Gos enim kenmba kunum ei enim kun ka mułngii! 15 Nga Owundu eim sinim kin wiik topu kin, kui erpi kin, sinim kin taki taki erpi mołum. Yi mił erang, enim piingii ei, Gos sinim sipi orung simba er mołum ełe nge, sinim piipin mułmun! Mołpun kin, Gos eim noman ka ei, sipi kin, sinim enginjpin Pol ngurum. Ngang kin, nga Pol eim ek yi nge mon połpu kin, enim ngurum ku. 16 Keimi Pol eim nge oł ombu pei epi ei nge ku, ek nipi ngołum. Ngopu kin, ek kombur ya mon ełe pałim ei, kun ka molałmin wumb ei, en enim kongun dinga erik epi ei singii pałim. Peng kin, en enim Gos nge ek ka ei, nik kin, nga ek kanim eipi eipi ombu nge ek ei, nił min wumb ei nge, en enim am pungii. 17 Na nge wumb puł mendpił, enim ok piik poru ninjing ei, oł ombu epi ei, ekii se tonu omba. Yi mił erang kin, en enim kan kun erik kin, tep ka wii erik mułngii! Mon pim kin, wumb enim noman to eipi eipi kindngii. Kindangin kin, wumb lo ek ekii sinarik kin, ek kanim kanim nik erangin kin, enim nga dinga angk mulerngii mon! 18 Ba enim sinim nge Owundu nin, sinim sipi orung simba wu, Krais Jiisas nge noman ka ngołum wu ei nin, noman ka wii mendpił ei kin, wumb dinga mił tonu ok mułngii! Pe nga Krais eim kin tiłang ka wii nin, embe Owundu ambił tonu kindpin kin, akip nin, nga ekii se kunum kunum ouni, am pepi ba ku! Ei keimi!

Jon Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Konj Kunum Kunum Mołułum Pułwu Ei Krais

1 Sin Jiisas nge er se endim wumb mon ei połpun kin, enim ngonmun ei, konj kunum kunum ek Pułwu Jiisas Krais eim kumb ok kunum kunum mułum. Mołpu kin, sin eim ek nim piinjpin. Piipin kin, eim sin sinim ningił ełe kenjpin ei, keimi sin eim mendpił kenjpin kanpin kin nga si sinim angił ełe eim ngenj ei embilnjpin ku. 2 Nga konj kunum kunum mołułum pułwu Jiisas Krais ei, eim peni ełe wang kin, sin sinim kenjpin kin, nga eim ek ka piipin kin, enim kin noman konj kunum kunum mołułum ek ei, ni tor kindinjpin. 3 Kindpin kin, sin Krais eim kin ek nipin kin, peni ełe kindinjpin ei, sin kanpin kin, nga piipin enjpin epi ei, pei nipin kin, enim kin ngonmun. Ngopun kin sin yi ku, enim kin pei kun ka pepin mołpun kin, noman dampiltpin se ende kindpin kin, Erinjpin Gos kin, nga eim kingam Jiisas Krais kin, noman ende sepin mułmun. 4 Nga sin mon ek ei połpun kin, enim ngonmun ei, sinim pei noman ka seng mułmun ei, sinim nge noman ełe piki tumba.

Sinim Gos Nge Tiłang Ełe Andpin Mołmun

5 Pe sin ek ei, Gos nge kingam kin piipin kin enim kin ni ngupun. Ngumun ek ei, Gos eim tiłang pułwu mołum. Mołum konu ei, emii endi, eim mołum konu ełe, pepi mandi punanim mon! 6 Pe nga sinim mołpun yi nimin, “Sin Gos kin dambiltpin o ende punmun,” nimin; ba emii pałim mił, oł kis kanim kanim ermin ei, sin sinim gupu ełe, ek kend topun kin nga oł ende enmin ei, ek kend pałim ku. Nga sinim oł kun ka keimi andłam ełe andnałmin mon! 7 Ba nga sinim tiłang enim mił, oł kun ka yi pepin mołmun ei, Gos eim tiłang enim konu mołum mił, nga sinim enginjpin noł kin, dambiłpin o ende pupun kin, pepin mołpun andpin yi erpin mułmun. Mułamin kin, nga Gos kingam Jiisas miyem ełe, kapłi sinim oł kis kanim kanim kil ngopu kin, kunum kunum si kindmba.

8 Pe sinim yi nimin, “Sin noman tuk ełe, oł kis ełmin oł endi pinałim,” nimin ei, sin sinim kin ek kend topun ngonmun. Ngopun kin, nga ek keimi ei, sinim ekii sinenjpin kin, nga ek keimi ei sinim noman tuk ełe, pinałim ku. 9 Ba pe nga, sinim oł kis kanim kanim enmin oł ombu ni, peni ełe tor kindpin Gos ngunjpun kin, kapłi Gos oł kun ka ełim Gos, eim oł kis ombu pei, kil ngopu kin, si kindpi poru nimba. 10 Pe nga “Sinim oł kis kanim kanim enenjpin,” pa nimin ei, “Gos ek kend wu” pa nimin. Nga Gos eim ek keimi ei, sinim noman tuk ełe pinerang kin, nga sinim ekii sinermin mon ku.

2

Jiisas Krais Ei Sinim Paki Tołum Wu

1 Na mon ei pułup kin, enim kin ngond. Na Gos ek ka ninj ei, pii gii ninjing kangi ambił mołmun ei, Gos tiłap ełe mołmun ei kin, ek nip kin, mon pułup ngond. Ei enim oł kis kanim kanim enerngii; ba wumb endi oł kis kanim kanim endi enjing kin, sinim nge mołmun wu oł kun ełim endi mołum ei, Jiisas Krais ei kapłi, eim nimba mił ei, dinga nip kin, Erinjpin Gos sinim kin ngumba. 2 Sinim oł kis enjpin ei, Gos sinim kin popuł sim kumep kis ei, Krais eim kołpu kin, Gos nge popuł kis ei eim sim. Sipi kin, sinim nge oł kis mendpił mon; ba ya mani mei wumb oł kis pei enjing ei nge, oł yi mił erim.

3 Pe nga sinim Gos nge ek dinga ełe ekii sinjpin kin, sinim pii poł tumun ei, sinim eim kin keimi piipin kanpin kin, pii poł topun mołmun. 4 Pe wumb nii endi yi nimba, “Nanim eim pii poł toł” nimba; ba Gos eim ek dinga ełe, ekii sinarpi nim kin, wumb ei eim ek kend wumb mendpił mołum. Mołpu kin, Gos ek keimi ei, eim kin pinałim mon. 5 Ba wumb nii endi, eim Gos ek dinga ełe, ekii simba ei, kapłi Gos noman kultum oł ei erpi kin, kun mendpił kindpi pałim. Peng kin, sinim pii poł tumun ełe nge, sinim Gos kin dambiltpin ende pupun kin eim nge wumb mołmun. 6 Wumb nii endi, “Nanim Gos kin dambiltpi ende moł,” pa nimba,

ei eim kapłi, Jiisas Krais kongun erpi pepi, mołpu pum mił, yi mił ku, wumb ei eim yi ermba.

Ek Dinga Konj

7 Nanim nge wumb puł; ek dinga ei, na pułup nip kin, enim kin ngond ei, ek konj endi mon; ba enim ek dinga oknge ei, enim ok piik sik erik ek dinga ei, enim ok ek dinga ei piik si kindik kin piik poru nik. 8 Nik kin, nga ek dinga ełe na połup kin, enim ngond ei, ek konj endi pałim. Peng kin, ek dinga konj ei, ek keimi ei Krais nge oł kun ka ełim oł ei nin, nga enim enmin oł kun ka ei nin, sin kenjpin ku. Nimbił erang emii pim oł kis ei, si kindpi punum. Pang kin, nga oł kun ka keimi ei, pe tiłang erang kin, oł ei peni ełe onum.

9 Wumb nii endi, eim yi nimba, “Nanim tiłang enim oł kun ka er moł,” pa nimba; ba eim angim kin noman kis pii ngopu kin, yi ermba ei, eim oł kis emii pałim konu ełe piram mołpu andpi kin, akip yi ku, konu ełe piram er mołum. 10 Pe nga, wumb nii endi, eim angim noman ngołum wu ei, eim tiłang kun ka konu ełe mołum. Mołpu kin, nga eim tiłang kun ka konu ełe piram mołpu kin, kapłi oł kis min epi endi eim kin pinerang kin, kapłi eim min wu eipi endi, bok tok kin oł kis endi erngii ei, pinałim mon. 11 Ba wumb nii endi, eim angim kin noman kis piimba wu ei, eim emii pim konu kis ełe piram mołpu kin andpi punum. Pupu kin, eim konu jiłi mił ba konu ei, eim kan kun enerim. Nimbił erang emii pim konu oł kis ei je erpi kin, eim ningił ełe to tumbun mił mundang kin, eim emii konu ełe andpi er mołum.

12 Na mon ei połup kin nanim kangi ambił noł enim kin ngond. Nimbił erang enim oł kis kanim kanim enjing ombu, Krais Jiisas nge embe ełe, enim oł kis ei, eim kil ngopu si kindpi, poru nim. 13 Na mon ei połup kin, enim ernjing kin ngond. Nimbił erang enim Jiisas piinmin ei, eim kumb ok kumna kin multum ei, pe piram mołum ku. Na mon połup kin, enim wu kangi wu kin ngond. Nimbił erang enim dinga peng kin, wu kis Seisen kamb mani kindik kin, enim dinga angk mołmun.

14 Na mon połup nip kin, enim kangił ngond. Nimbił erang enim Erinjpin pułwu eim pii poł tok mołmun. Na mon połup nip kin, enim ernjing ngond. Nimbił erang enim Jiisas kumb ok kumna multum ei, pe piram mołum ei piinmin. Nga na mon połup kin enim wu kangi wu ombu ngond. Nimbił erang enim dinga angk mołmun. Molk kin, Gos ek ka enim noman tuk ełe pepi mołum. Mołpu kin enim dinga peng kin, Seisen wu kis kamb mani kindnim.

15 Enim ya mei ełe pii gii ninenjing wumb nin, mei oł kanim kanim ełmin oł ei nin, enim noman kulerngii mon! Pe nga wumb nii endi mei ełe pii gii ninenjing wumb nin, mei oł kanim kanim oł ei, noman ngum kin, wumb ei Erinjpin Gos kin noman kultmun oł ei, eim kin pinerim mon. 16 Yi mił, pii gii ninenjing wumb oł kanim kanim pei ełmin oł ei nin, nga epi oł kis kanim kanim simin nik noman pałim ei nin, nga wumb kanik kin simin ni piinmin oł ei nin, nga epi kanim kanim mei ełe sałim ei wumb en enim nilkeng sinmin ku. Epi kanim kanim ombu ei, Gos kin tonu onanim mon; ba epi ombu pei, ya mei ełe wumb nge noman ełe tonu onum. 17 Nga mei ełe wumb nin, nga epi kanim kanim wumb simin ni piinmin epi ombu ei, am pupu poru nimba; ba wumb nii endi, Gos nge noman enim epi ei enjing kin, kapłi enim konj kunum kunum molk pungii.

Krais Nge Opu Orung Wu Kis Endi Omba

18 Nanim kingnan ambiłan noł; sinim muł mei poru nimba kunum ei, mandi enim. Nga enim piik enjing ni, Krais nge opu orung wu kis endi omba. Yi mił peng kin, Krais nge opu orung wu kis pei peni ełe tor onmun ei, wumb ombu kanik yi enmin. Erik kin, sinim piinmin ei, muł mei poru nimba kunum ei, mandi erpi poru ninim. 19 Yi mił, opu orung wumb ombu sin nge pii gii ninjing wumb tiłap ei, ende mił mon. Yi peng kin, opu orung wumb ombu sinim kin si kindik punjung. Puk wumb ombu sinim nge tiłap ende piłang kin, kapłi sinim kin tep to mułułamin; ba en enim si kindik punjung

ei, pangin kin, sinim piinmin ei, wumb ombu sinim nge tiłap ende mon.
20 Ba Krais enim kin Gos Gui Ka bein tang kin, nga pe enim pei ek keimi piik poru ninmin. 21 Na enim kin mon konj endi połup kin, enim ngonand mon. Nimbił erang enim ek ei, piinałmin ełe nge mon; ba enim ek keimi piiłmin. Piik kin, nga ek kend endi, ek keimi kin tor onałim mon ni piiłmin.
22 Wumb nii endi, ek kend tołum wu mołum. Mołum wu ei, “Jiisas ei Krais Gos kindim wu mon,” pa nimba wumb ei, eim ek kend tołum wu mołum. Mołum wu ei Gos kingam Jiisas kin ouni buł ngopu kin, ek ningił ei, ekii sinarpi kin, Gos kindim wu Krais nge opu orung wu mołum. 23 Pe wumb nii endi, Gos kingam kin, buł ngopu ekii sinanim ei, yi ku Erinjpin Gos kin buł ngopu kin ekii sinanim ku. Nga wumb nii endi, Gos kingam kin pii gii nipi kin ni tor kindnim ei, eim Erinjpin Gos kin pii gii nipi kin ni tor kindnim ku.
24 Enim ok piinjing ek ka piik kun erik mułngii! Enim ok piik ek ka ei piram ambił gii nik kin, pii gii nik, mulnjung kin, kapłi yi mił ku, enim Erinjpin Gos kin eim kingam Jiisas kin dambiltik se ende pu molk kin, pungii. 25 Nga Krais eim ek dinga ni pendrim mił yi ninim, “Enim noman konj kunum kunum mułngii ei nge ngumbii,” pa nirim.
26 Na mon ek ei połup kin, enim kin ngond ei, Jiisas nge opu orung wumb ei, enim kin ek kend tok ngok oł kun pinałim mił erngii. 27 Ba Krais, eim nge Gui Ka enim kin bein topu ngum ei, eim enim kin noman tuk ełe tep to mołmbuł. Pe nga enim wumb epi eipi endi enim andan topu kin, yi enermba mon. Yi mił erang, Gos Gui Ka enim kin epi kanim kanim pei andan top ngonum. Ngang kin, sin noman tuk ełe ni piipin kin, Gos Gui Ka eim andan tonum epi ombu ei, ek keimi kun mendpił pałiłim. Pepi kin nga ek kend endi pinałiłim mon. Yi mił peng kin, Gos Gui Ka enim andan tum epi ombu, ekii singii. Sik kin Krais kin dambiltik se ende pu molk kin pungii. 28 Nga pe nanim kingnan noł; enim Krais kin dambiltik se ende pu molk kin ekii sik erngii. Erangin kin, sinim noman dinga sik erik molk kin, kunum ełe, Krais eim orung omba kunum ei, sinim singambił peng kin, nga koi erpin yi enenmin mon! 29 Nga enim piinjing kin, Krais eim wu kun ka mendpił mułum kin, kapłi enim yi mił keimi ni piik kin, wumb endeim endeim ni pei oł kun ka mendpił enjing kin, kapłi wumb ei, Gos nge kingam noł mułngii.

3

Gos Nge Kangi Ambił Noł

1 Enim piyei! Sinim Erinjpin Gos sinim kin noman ka owundu ngołum. Ngang kin, sinim kin noman ka ngopu ei, owundu mendpił ngołum. Yi erang kin, sinim eim kangi ambił noł mołmun. Keimi sinim Gos nge kingam ambiłam noł mendpił mołmun. Ba mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, Gos kin kanik kin pii kun enarik mołmun. Pii kun enarik kin, yi ku, sinim kin kanik kin, pii kun enałmin mon ku.
2 Nanim angnan noł; pe sinim Gos nge kingam ambiłam noł mołmun; ba ekii se sinim wumb mułmun mił ei, sinim pii kun enanmin. Ba sinim piinmin ei, Jiisas eim orung omba kunum ei, sinim eim keimi kenmin. Kanpin kin, nga eim mułmba mił ei, sinim yi ku mułmun. 3 Nga wumb nii endi Krais eim orung omba ni kui er piipi mułmba wumb ei, eim kapłi kun ka mendpił mułmba. Mołpu kin, Jiisas eim kun ka mendpił mołum mił ei, yi ku mułmba.
4 Wumb nii endi, oł kis kun pinałim mił ermba wu ei, Gos lo ek ełe pałim mił, ekii sinarpi kin, lo ek ei to pułpeł to kindim. Oł kis enim wu ei Gos lo ek ełe ei to tor kindnim. 5 Enim piinmin ei, Krais eim opu kin, wumb oł kis ei kil ngopu si kindmba nge orum. Orum ei, Krais eim oł kis endi eim kin pineririm. Pinerang kin, Krais eim kapłi, oł kis kil ngopu si kindmba.
6 Nga wumb nii endi, eim Krais kin pii gii nipi kin, dambiltpi se ende pu mułmba wu ei, eim oł kis kun pinerim mił, endi enermba mon! Ba wumb nii endi, eim kunum kunum oł kis ełim wu ei, eim Jiisas kinarpi kin, nga piipi poł topu enałim mon ku! 7 Nga nam kingnan noł; enim wumb endi, kan wiik tangin kin, enim kin ek

kend tok sipik, andłam kun sinermba konu ełe sipnerngii mon! Wumb nii endi, oł kun ka pałim mił, ełim wumb ei, eim kun ka mendpił mołum. Mołpu kin, eim Krais eim kun ka mendpił mołum mił ei yi mił ku mołum. 8 Nga wumb nii endi, eim oł kis, kun pinałim mił erpi mołum wumb ei, eim Seisen nge wumb mendpił mołum. Nimbił erang Seisen eim ok kumna kin, oł kis kun pinałim mił eririm? Yi mił erang, Gos eim kingam ya mani mei ełe orum ei, ei pułe yi mił, Seisen kongun ei, to pułpeł to si kindmba nge orum. 9 Nga wumb nii endi, eim Gos nge wumb endi tonu opu mułmba ei, eim oł kis kun pinerim mił ei enermba mon! Nimbił erang Gos eim nge oł kun ka oł ei wumb ei kin, noman tuk ełe mołum. Mołpu kin, nga Gos eim arim kun ka mołum mił ei, eim kapłi Gos kingam tonu opu kin, eim oł kis kun pinerim oł ei, nga kunum kunum enermba mon! 10 Ełe nge yi mił, ni piinmin ei, Gos nge kingam noł nii ombu mołmun. Nga Seisen nge kingam noł nii ombu mołmun ku. Kapłi wumb nii endi, eim oł kun ka mił enałim ei, eim Gos nge kingam mił molałim mon ku. Nga eim angim noł noman kularpi kin, yi ermba wu ei, eim Gos eim nge kingam molałim mon ku; ba Seisen nge kingam wumb mendpił mołum.

Wumb Endi Kin Noman Kultmun Oł

11 Yi mił ek ełe nge, kumna mendpił kunum ei, enim ek ei piik enjing mił ei, sinim wumb endi noman kultmun oł ei, nga wumb ei sinim kin, noman kułangin yi ermin. 12 Nga sinim kapłi Andam kingam Kein eririm mił, sinim yi enermin mon! Eim Seisen nge wu mołpu kin, eim angim mendpił to kundrum wu ei, eim oł kis mendpił eririm. Nimbił erang Kein eim angim mendpił Eipel to kundrum? Nimbił erang eim eririm oł ei, kun pineririm; ba eim angim nge eririm oł ei, kun ka pirim. 13 Yi mił nanim angnan noł; wumb pii gii ninenjing wumb ei, enim kin ek kis nik kin, opu orung erik yi erngii ei, enim noman to piinerngii mon! 14 Yi mił sinim ni piinmin ei, sinim wumb kułii konu ełe si kindpin kin, nga sinim noman konj sinjpin. Nimbił erang sinim enjpin noł kin noman kułułmun. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kulałim wu ei, eim wumb kułii konu ełe mił piram mołum. 15 Nga wumb nii endi, eim angim kin ek kis nipi kin, nga eim noman kularpi ermba, wu ei, eim noman tukrung ełe, wu angim ei to kundmba mił pim. Pe nga enim ni piinmin ei, wu endi eim wumb to kondnum wu ei, eim noman tuk ełe kin noman konj kunum kunum sałiłim ei, piram mulałim mon. 16 Ełe nge yi mił, sinim ni piinmin ei, wumb noman kultmun oł ei, pułe yi mił pałim ei sinim piinmin. Nimbił erang, Krais eim noman konj sinim kin ngopu kin, ond peri ełe kułum. Kułang kin, pe sinim kapłi, Krais enim oł ei mił ku, sinim enginjpin kin, yi erpin kin, sinim noman konj ei, wumb kin paki topun ngumun. 17 Ba pe wu endi, eim mei ełe, epi kanim kanim pei seng kin, nga wu angim endi, epi sinerang mułmba wu ei, eim kanpi kaimb sipi kin, paki tunarpi yi ermba wu ei, eim Gos noman ngołum oł ei, nipe mił wu ei, eim noman tuk ełe piram pałim? 18 Yi mił nanim kingnan noł mił mołmun! Sinim wumb noman kultmun pa ni gupu ełe ni, mon ek yi ninermin mon; ba wumb noman kultmun, pa nimin ei, keimi pimba nin, nga oł keimi ermin yi ku ermin.

Pii Gii Wumb Gos Ningił Ełe Gał Kulałmin Mon

19 Oł ełe nge, sinim piinmin ei, sinim Gos nge ek keimi ełe mołmun ni piinmin. Piipin kin, sinim Gos nge kumb ełe angpin mołmun ei, sinim noman emin pei tonu wang kin, dinga pupun engmin. 20 Pe nga, sinim noman tuk ełe, sinim kin kos er ngopu erim kin, kapłi sinim Gos kumb ełe angpin kin, sinim noman emin sepin piipin mułmun. Yi mułamin kin, Gos eim owundu mendpił mołpu kin, tonu pupu kin, eim sinim kin noman tuk ełe ngołum ku. Nga Gos eim epi kanim kanim pei piiłim ku. 21 Yi mił angnan noł! Pe sinim noman tuk ełe, sinim kin kos er ngopun yi enenjpin ni piim kin, kapłi sinim Gos kumb ełe engnim ełe, gał kulermin mon; ba sinim kapłi eim kii simba ei, sinim ek nipin orung kindmin. 22 Kindpin yi enjpin kin, eim ek dinga nim ełe nge,

nga eim noman ełe pałim ei mił enjpin kin, kapłi sinim nipe epi endi eim kin kii sinjpin kin, kapłi eim sinim ngumba. 23 Nga Gos eim nge ek dinga nim ei yi mił, “Sinim eim kingam Jiisas Krais embe ełe, pii gii nipin kin, nga sinim wumb eipi eipi noman kultmun ei yi erngii mił,” pa ni Krais eim ek dinga nipi kin, sinim kin yi ni ngurum. 24 Yi mił wumb nii endi, Gos eim ek dinga nim ek ei, ekii sik ninim mił erngii wumb ei, eim Gos kin dambiltpi se ende pu mołum. Mułang kin, nga Gos eim kin mołum ei, eim nge Gui Ka sinim kin ngopu kin, eim sinim kin kunum kunum mułang kin, sinim kapłi Gos eim mołum mił pii poł tumun.

4

Gos Gui Keimi Endi Kin Gui Kend Endi Kin

1 Nanim angnan noł mołmun. Pe wu kombur ok, enim kanik kin, ek endi yi mił ningii. Sin Gos nge Gui Ka sinjpin yi ningii ei, enim pii gii ninerngii mon; ba kumb se, enim kapłi, ek ełe kii sik, mok tok kin, kanik pii poł tungii ei, ek kun keimi ninmin gui ei, Gos kin onum min, ek kend tonmun. Yi mił erang, wumb pei kombur andik kin, ek kend tołmun wumb ei, oł ekii se tonu omba ni tor kindiłmin wumb molk kin, ek kend kun pinałim mił nik kin, mei konu ełe orung orung andik pułmun. 2 Oł ełe nge, enim ni piinmin ei, Gos Gui Ka ei ek nipi ngołum. Ngopu kin, wumb nii endi, opu kin yi nimba ei, “Gos eim kingam ya mani mei ełe orum ei, eim wu keimi ngenj ełe sinim pałim mił, yi ku pirim. Kapłi, Gos Gui Ka ei, wu eim noman tuk ełe mołum wu ei, Gos ek keimi nipi tor kindnim.” 3 Ba nga wu nii endi opu kin, yi nimba ei, “Jiisas Krais eim Gos kin mani mei ełe opu kin, ngenj ełe keimi pinerim,” pa nipi wu ei, eim Gos Gui Ka eim kin mulerim mon. Mularpi kin, wu ei Jiisas Krais nge opu orung wu mołum. Mołpu kin, enim piinjing ek ei nge, ya mei ełe tonu omba ninjing mił, pe ya mei ełe, keimi mendpił tonu onum.

4 Ba nanim kingnan ambiłan noł; enim Gos nge wumb tiłap mendpił mołmun. Molk kin, ya mei ełe, ek kend tok ni tor kindiłmin wumb Jiisas nge opu orung wumb ei, dinga mołmun; ba Gos nge Gui Ka enim kin mołpu kin, dinga mendpił ngołum. Dinga ngang kin, enim Gos ek piim mił, ek kend niłmin wumb ei, to mani kindinmin. Nimbił erang, Gos Gui Ka enim noman tuk ełe mołum ei, dinga mendpił mołum. 5 Wumb ombu ek kend tok niłmin wumb ei, pii gii ninenjing mei ełe wumb molk kin, ya mei ełe, ek kend tok pii gii ninenjing wumb kin, ngok enjing ei, piik er mulnjung. Nimbił erang ek ei nge pii gii ninenjing wumb pei mołmun ei, en enim ek kend tok niłmin ek ei piiłmin. 6 Ba sinim Gos nge wumb tiłap ełe mołmun. Molk kin, pe nga wumb nii endi, Gos pii poł topu kin, pe nga sinim ek nipin ek ei, eim ekii simba ku. Pe wumb nii endi, eim Gos nge wumb tiłap ełe mulerang kin, wumb ei yi ku, sinim ek nemin kin, ekii sinermba mon ku. Oł yi erngii ei, sinim kapłi, kanpin kin, pii poł topun erpin kin, wumb ei keimi, Gos Gui Ka nge tor orum min, ek kend tołum gui ni tor opu kin, sinim kanpin kin pii poł tumun.

Gos Eim Wumb Noman Ngołum

7 Nanim angnan noł; sinim kapłi wumb eipi eipi endi kin noman kołpun yi ermin! Erpin kin, ei nimbił erang, noman kultmun oł ei Gos eim kin tor orum. Wang kin, wumb nii endi wumb noman kultmun oł ei, ermba wumb ei, eim Gos nge kingam mendpił mołpu kin, nga eim Gos pii poł topu mołum. 8 Wumb nii endi, eim wumb noman kultmun oł ei enanim ei, eim Gos pii poł tunanim mon ku. Nimbił erang Gos eim wumb noman kułułum pułwu mołum. 9 Oł ei nge Gos sinim kin noman kułpu kin, eim kingam endeim mendpił, ya mani mei ełe kindang, opu kin, ond peri ełe kołpu kin, sinim ngum. Ngang kin, sinim kapłi konj kunum kunum sipin kin, mołpun bin ei, eim kin sinjpin. 10 Noman kułułmun oł ei, pułe yi mił pałim. Gos eim kumb se, sinim kin noman kultum. Kołpu kin, nga sinim eim kin, ekii se noman kułmun. Ba eim kumb se sinim kin noman kułpu kin, eim kingam Jiisas Krais kindang kin, ya mani mei ełe opu kin, ond peri ełe kołpu kin sinim oł kis kun pinerim oł enjpin ei,

Gos sinim kumep kis ei Krais kin kindang kin, Krais eim je sinim oł kis kil ngopu si kindim. 11 Nanim angnan noł; Gos eim kingam endeim mendpił kindang kin, mani mei ełe opu kin, sinim kin kułmba nge om. Yi erang opu kin, Gos sinim kin noman kułpu yi erpi kin, sin sinim kapłi wumb endi, endi ni noman kułang kin, yi mił ku eramin! 12 Sinim wumb endi kapłi, Gos kinanmin mon! Ba sin sinim endeim endeim ni, noman kułang kin, yi ermin ei, kapłi Gos eim sinim noman tuk ełe mołum. Mołpu eim sinim kin, kongun yi erang kin, wumb noman kultmun oł ei, am ka wii tonu wang kin, sinim noman tuk ełe er mułmba. 13 Oł ełe nge, sinim piinmin ei Gos eim Gui Ka sinim noman ełe tuk kindang kin, opu mołum. Mołpu kin, sinim kapłi piinmin ei, Gos sinim kin noman tuk ełe mołum. Nga sinim eim kin dambiltpin se ende mołpun kin, molk punmun. 14 Nga sinim kenjpin kin, wumb eipi kin ni tor kindpin kin, “Gos eim kingam mei ełe mani kindang kin opu pendpi kin, mei konu ełe wumb pei, sip orung simba nge om.” Opu kin, sinim ek poł ei, pe ek ni tor kindpin kin, wumb ngonmun. 15 Pe nga wumb nii endi, ek ni tor kindmba ei, eim “Jiisas Gos kingam endeim mendpił mołum,” nimba wumb ei, Gos eim wumb ei kin mułang kin nga wumb ei Gos kin moł mandi pupu kin mołum. 16 Yi mił erang, sinim piipin kin, pii gii nipin ei, Gos sinim kin am noman mendpił kultum. Kołpu kin, Gos eim noman kultum pułwu mołum. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kultum wumb ei, Gos eim kin tep to mułang kin, nga eim Gos kin tep to mołum ku. 17 Oł ełe nge pe Gos sinim kin tep to mołpu kin, eim erang sinim wumb noman kultmun oł ei, kun ka keimi tonu onum. Opu kin, ei nge, ekii se Gos eim wumb mok topu kin, kos piimba kunum owundu ei, sinim kapłi Gos kin, mund mong kulermin mon. Nimbił erang, Gos eim wumb noman kultum mił, sinim ya mei ełe mulnjpun kunum ei, Krais ei eim kin noman kułpun yi enjpin. 18 Yi mił erang, mund mong kultmun oł ei, ende tuk ełe noman kultmun ełe pep ende kindnałim mon. Ba Gos kin noman kultmun kun ka oł ei pepi kin, mund mong kultmun oł ei top tor kindnim. Kindpi kin wumb nii endi mund mong kulk mułngii ei, Gos kin noman kultmun oł ei tuk ełe, wumb ei kin, pinałim mon. Ba eim mund mong kułpu kin, Gos kos piipi kin wumb mok topu ermba kunum ełe, noman to piinim ei, Gos kin noman kultmun oł ei tuk ełe pinałim mon.

19 Sinim Gos kin noman kultmun ei, pułe yi mił pałim. Gos eim sinim kin kumb se noman kultum. 20 Kułpu kin, wu nii endi, eim angim kanpi kin, kan kis kaninim ei, eim kin noman kulermba ei, nga Gos eim kinanim ei noman kułmba mił nenj? Yi ermba mił pinałim mon. Pe nga wu nii endi eim yi nimba, nanim Gos kin noman kult, pa yi nimba; ba eim angim kin noman kułmba ei, eim ek kend wu, mendpił mołum. 21 Yi mił erang, sinim kin Krais ek dinga endi, yi mił nipi ngum, “Wumb nii endi, eim Gos kin noman kułum kin, nga yi ku, wu angim kin yi ku noman kułpu ngumba.”

5

Pii Gii Ninmin Wumb Ei Mei Ełe Wumb Oł Kis Kanim Kanim Ombu Kambik Mani Kindinmin.

1 Wumb nii endi, Jiisas eim Gos kindim wu Krais ni pii gii nimba wumb ei, Gos eim nge kingam ambiłam noł mendpił mołmun. Pe nga wumb nii endi, eim arim ei noman kułpu wumb ei, arim nge kingam noman kułmba ku. Yi mił ku, wumb endi sinim Erinjpin Gos kin, noman kułum kin, nga eim nge kingam kin yi ku noman kułpu ngumba ku. 2 Oł ełe nge pe sinim piinmin ei sinim Gos nge kingam ambiłam noł noman kultmun ni piimin? Piipin kin, kunum ełe, sinim Gos kin noman kułpun kin, pii gii nipin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, ekii sipin ermin. 3 Yi mił erang, sinim keimi am Gos eim kin noman kułpun kin, pułe yi mił. Kapłi sinim Gos ek dinga nipi ngum ek ei, sinim ekii sipin ermin. Erpin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, sinim piipin kin, ek dinga ei, sinim kin embin pinermba mon. 4 Yi mił erang, kingam noł Gos nge mołmun pei ei, kapłi Gos eim ek dinga nipi

ngum ei, ekii sik erngii. Erik kin, wumb ol kis kanim kanim ombu, kapli kambik mani kindik kin, mei wumb ol kis kanim kanim ei, to tor kindik kin, si kindngii. Kindik kin, pe sinim Jiisas kin pii gii nipin kin Gos eim ek nirim mil ei, ekii sinjpin kin, sinim kapli ya mei ele wumb ol kis kanim kanim tonu omba ei, kapli to mani kindmin. 5 Yi mil, wumb nii endi, kapli eim ya mei ele wumb ol kis kanim kanim tonu omba ei, to mani kindmba. Kindmba wumb ei, eim Jiisas eim Gos nge kingam mendpil ni pii gii nimba. Wumb ei, eim mendpil kapli mei ele, ol kis ombu, kapli to mani kindmba.

Jiisas Krais Eim Mei Ele Opu Kongun Erim Ek Ei, Ni Tor Kindim

6 Jiisas Krais eim ya mani mei ele orum. Opu kin, eim nol pirim. Pepi kin, ond peri ele kolpu kin, eim miyem ei bein turum. Topu ku, eim nol mendpil pimba nge onerim; ba nol pepi kin, ond peri ele kolpu kin eim miyem bein turum. 7 Nimbil erang ol erim ele, sinim piinmin ei, eim Gos nge Gui Ka ol kun keimi mendpil pulwu ei, eim ol ei ni tor kindrim ek ei keimi nipi molum. 8 Gos Gui Ka ei kin, nol pim ei kin, Jiisas eim nge ond peri ele kolup kin, miyem bein tum ei kin, epi tekliki kei ombu, ek ende mil keimi nik tor kindinmin. 9 Yi mil, sinim wumb ninmin ek ei pii gii ninjpin kin, kapli Gos ninim ek ei pii gii nimin ku. Nimbil erang Gos ninim ek ei, ek dinga mendpil ei, eim ninim ek ei, eim kingam Jiisas kin ek ei nipi tor kindrim. 10 Wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nim kin, eim kin noman tuk ele pimba ei, Jiisas eim Gos kingam keimi ni piimba; ba wumb nii endi, Gos ek ninim ei, pii gii ninenjing kin, Gos eim nanim kingnan Jiisas pa nirim ek ei, ek kend tum ni yi piingii. Nimbil erang eim Gos eim kingam Jiisas kin nirim ek ei, pii gii ninenjing mon. 11 Nga ele nge, Gos eim sinim kin ni tor kindilim yi mil nirim ei, Gos noman konj kunum kunum molulum ngurum ei, noman konj ei, eim kingam Jiisas pulwu ei, eim ngang kin sinim simin. 12 Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nimba wumb ei, eim noman konj kunum kunum molulum ei, sipi molum. Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii ninermba wumb ei, eim konj kunum kunum molulum ei, wumb ei eim kin mulermba mon.

Konj Kunum Kunum Molulum

13 Na mon ei polup kin enim kin ngond ei, wumb nii endi, eim Gos kingam embe ele, pii gii ninjing kin, kapli enim piingii ei, enim noman konj kunum kunum molulum ei sinjing. 14 Kapli pe sinim Gos nge kumb ele, omun kunum ei, sinim tungu enanmin. Nimbil erang sinim keimi piinmin ei, sinim nipe epi endi, Gos nge noman palim mil, ekii sipin kin, kii simin ei, kapli Gos kom se piipi kin, ekii se eim sinim kapli epi ei ngumba. 15 Pe sinim pii gii keimi ninmin ei, eim piinim ni piimin ei, kapli sinim simin ni kii sinjpin kin, epi ei ngang kin simin. 16 Pe wumb nii endi, eim kinang pii gii ninjing wumb angim endi, ol kis kun pinerim mil endi erpi kin, dup konu kis ele punermba mil endi pim kin, kapli eim prei erpi kin, Gos kii seng kin, kapli Gos wumb ei kin paki top kin, sipi orung sipi kin, noman konj kunum kunum molulum ei, ngang simba. Ba wumb kombur Gos Gui Ka kin ek bul ambilk ek kis ngungii ei, er sipipi kin dup konu kis ele kindang kin, pungii er mulngii ei, na enim prei erik kin, Gos ngungii ei, na ninand mon. 17 Pe ol kanim kanim kun pinalim mil enmin ol ombu ei, ei ol kis ombu palim; ba ol kis kombur enmin ei, dup konu kis ele punerngii mil endi palim. 18 Sinim piinmin ei, Gos nge kingam endi tonu opu mulum ei, ol kis kun pinalim mil ei, kunum kunum enalim mon. Nimbil erang Gos nge kingam Jiisas wumb ei tep ka erpi, paki tang kin, pii gii dinga ni er mulmba. Yi er mulang kin, Seisen eim wumb ei kin mandi pupu ambilpi kin, to kis ermba pinerim mon. 19 Sinim piinmin ei, sinim Gos nge kingam nol mendpil molmun. Molangin kin, nga pii gii ninenjing wumb pei, en enim ol kis pulwu Seisen nge angil ele molk kin, eim dinga ele, kongun erik kin, andik puk molmun. 20 Nga sinim piinmin ei, Gos nge kingam ya mani mei

ełe om ei opu kin, sin paki topu sinim
noman ka wii ngang kin, Gos kin keimi
mendpił pii poł tonmun. Nga sinim eim
kingam Jiisas Krais eim kin dambiltik se
ende puk mołmun. Nga yi mił ku, sinim
Gos keimi eim kin dambiltik se ende puk
mołmun. Mołpun kin, Gos eim Gos keimi
mendpił; nga Gos eim konj kunum kunum
pułwu mołum ku. 21 Nanim kingnan noł!
Enim Gos kin pii gii dinga peng molk kin,
enim ek kend gos kin mandi pu mulerngii.

Jon Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jon Mon Endi Nga Pułum

1 Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb
ełe, tep er peng erip moł wu ei, na Jon
mon ei, połup kin enim ngond ei, men ngii
amb endi kin, eim kingam ambiłam noł
mił mołmun ei, noman kult. Kułup kin na
endeim mendpił mon; ba wumb pei nii
endi, eim ek keimi ei, pii gii ninim wumb
ei, yi ku enim kin noman kultmun. 2 Na
enim kin noman kult. Nimbił erang ek
keimi ei, sinim kin pałim, nga sinim kin
kunum kunum pepi mołpu ba.

3 Erinjpin Gos kin, eim kingam Jiisas
Krais sinim kin, noman ka ngonmbuł ei
ni, nga noman kaimb siłmbił oł ei ni, nga
noman emin ngołmun oł ei ni, oł ombu pei
sinim kin erangił kin, nga sinim wumb kin
noman ngok oł ei ni, ek keimi oł ei er minj
erik kin, yi er mułngii.

Ek Keimi Nin Noman Kultmun Oł

4 Nanim ka piip kin, kurup kanip piind
ei, enim pii gii ninjing wumb kombur en
enim, oł kun keimi ei, sin Erinjpin Gos ek
dinga ninim mił ei, ekii sik yi enmin. 5 Pe
nga na enim pii gii ninjing wumb kin, na
mon endi połup kin enim ngunand mon.
Nga ek dinga konj endi nip ngunand mon
ku. Ba kumna kin, ek dinga endi enim kin
kii sip kin ngond ek ei, yi mił wumb en-
deim endeim ni noman kułang kin, yi mił
erngii. 6 Nga noman kultmun oł ei, pułe
yi mił, Gos eim ek lo dinga nipi pendim
ełe, sinim piipin kin, ekii sipin mułmun.
Mołpun kin, ek dinga ei, enim kumna kin,
yi mił piinjing ei mił, enim kapłi wumb
noman kultmun oł ei mił, yi erik mułngii.
7 Yi mił wumb kombur pei ek kend tok,
kun pinałim niłmin wumb ei, sinim kin si
kindik kin, mei orung orung ełe punjung
ei, ende mułmun ei, en enim Jiisas Krais,
eim wu mił ya mei mani ełe orum pa nik,
yi ninałmin mon. Ninarik kin, wumb yi
nge, ek kend tok ełmin wumb ei en enim
Jiisas Krais nge opu orung wumb mołmun.
8 Yi mił, en enim kanik kun erik mułngii!
Mon pim kin, enim kongun dinga enjing ei
wii mił punermba; ba enim kongun dinga
enjing nge kumep ka Gos ngang kin, kapłi
singii. 9 Nga wumb nii endi, eim Jiisas
Krais ek ka ei ambił gii ninarpi, si kindpi
kin, am ernding pupu ermba wu ei, eim
Gos kin tep to mulermba. Ba wumb nii
endi, eim Jiisas Krais eim ni andan topu
ngum ek ei, ekii sinjing kin, kapłi wumb
ei Erinjpin Gos kin, eim kingam Jiisas kin,
tep to mułngii. 10 Pe wumb nii endi, Krais
nge ek ka ni tor kindnermba wu ei, enim
ngii konu ełe nirik sinarik kin, nga or pii
nik, yi enerngii mon. Pe nga yi ninerngii,
“Noman emin nim kin pengłi,” ninerngii
mon ku. 11 Pe wumb nii endi, eim noman
emin nim kin pendpi kin, nga oi a nip,
yi ermba wumb ei, eim wumb ei, oł kis
ełim mił ei, oł kis ełim mił ei, eim kin tep
to mułmba. 12 Pe na epi kanim kanim
ek kombur pei nga na nip ngumbii end;
ba ei pipe nin, noł triindi ełe, pułup kin,
ngunermbii; ba nanim piind ei, enim kin
op kanip kin, bii ni piind. Piip op kin,
endeim endeim ni kanip nimbii. Nemb
kin, sinim pei pupun opun kin, ka piimin
ei, tonu owundu opu pimba.

13 Pe Gos to tonu kindang pii gii ninjing
wumb ei, nge kinganim noł ya mołmun
wumb ei, enim kin ek ka nik, “Ka mułei!”
a nik enmin.

Jon Mon Ekii Se Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Pe Jon Mon Endi Nga Połpu Kindim

1 Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb
tep er peng er moł wu ei, na Jon, wu
Gaiyas, na noman kułup ngoł ei kin, mon
ei pułup ngond.
2 Nanim wu puł mendpił; na yi nip piind
ei, wumb kin nim epi kanim kanim nimin
kin, pei kapłi ka mołun yi ni piind. Nga
na ni piind ei, ninim noman tuk ełe ka
seng mułun kin, yi mił ku, ninim ngenj ełe
ka seng kin mulnjii. 3 Yi mił na nanim
ka mendpił piinj kunum ei, wu enginjpin
kombur na kin ok pendik kin, ek yi ni tor
kindnjing; “Nim ek keimi ninim mił, ekii
sikin kin kongun dinga erkin kin, nga ek
keimi nin mił, ninim yi ku ołkun ka erkin
kin, no pekin mołun,” pa yi ninjing. 4 Nik
kin, epi eipi endi ołyi mił erang kin, na
pe ka piind ołei mił, na piinermbii mon.
Piinarip kin, nanim ek keimi nin, pii gii
ninjing kingam noł ei, ek keimi ninim mił
yi ku, en enim ołkun ka ekii sik kin, no
pek mołmun.

Geiyas Eim Embe Tonu Pum

5 Nanim nge wu puł mendpił; nim
kongun keimi ka erkin kin, sinim nge
enginjpin noł paki tokun, yi en ei, pii gii
ninjing wumb ei, kumb ningił kan poł
tunen; ba nga nim paki tun. 6 Tokun kin,
en enim pii gii wumb kułou tunjung wumb
ya ełe ok pendik kin, nim en enim kin,
en ołei mił, ni tor kindnjing. Kapłi, nim
am en enim andłam ełe, ok pungii ei yi
ku, andan tokun eran kin, Gos kanpi ka
pimba ołei, yi ku enjii. 7 Yi mił erang en
enim andłam ełe, andik punmun ei, Jiisas
Krais nge kongun erngii nge punmun. Puk
kin, nga torung wumb mołmun ei, epi ngok
kin, paki tok erngii ni, yi piinałmin mon!
8 Kapłi pe, sinim pii gii ninjpin wumb ei,
kapłi Gos kongun wumb ombu paki topun
kin, kan kun erpin se mułmun. Mołpun yi
enjpin kin, sinim kapłi en enim ek keimi
ełe, kongun ei, ende kindpin enmin mił,
sinim ołyi enmin ełe, kongun yi ku ermin.

Diyosrepiis Kin Diimiisriyas Enim Kanik Kun Erik Mułngii

9 Na mon osii endi ok połup kin, men
ngii pii gii ninjing wumb mołmun wumb
ei kin kindinj; ba Diyosrepiis eim, wu
num mołpu kin, wumb ombu tep ermbii
ni noman to piirim. Piipi kin, ya na ek ninj
ei, eim ekii sinałim mon. 10 Yi mił pe na
enim kin ombii kunum ei, op kin, eim epi
kis kanim kanim erim ei mił nip, peni ełe
ni tor kindmbii end. Pe eim sin kin am kis
nipi kin, nga eim ek kend kun pinałim, yi
nipi ełim. Erpi kin eim, ołyi ełim ei, am
kapłi enałim. Nga wu angim noł kombur
ongii ei, “Onmun,” a nipi kin, enim sipi
kin, paki topu enałim mon ku. Nga wumb
kombur wu ombu sik kin, paki tok ermin
ni erngii ei, “Mon!” pa nipi kin, nga “Enim
yi enerngii,” nipi kin, nga men ngii ełe,
“Enim kapłi tuk onerngii, enim si kindik
kin tor pei!” pa niłim ku.
11 Nanim wu puł mendpił; nim ołkis
kun pinałim mił ei, ekii sinenjii mon, ba oł
kun ka pałim mił ekii sikin enjii. Wumb nii
endi, eim ołkun ka pałim mił ełim wumb
ei eim Gos nge wu mułmba. Nga wumb nii
endi, eim ołkis kun pinałim mił, ekii sipi
ermba ei, eim Gos endeim kinanim mon!
12 Diimiisriyas eim kongun enim, “Nim
nga ołka enim,” pa ni wumb pei yi nin-
min. Nga ek keimi pim mił, eim piipi
kin, ekii sipi kin ołkun pim mił kunum
kunum er mułum. Mułang kin, nga sin
pupun kin, kanpin enjpin mił, nipin tuk
ku kindinmin. Nga nim piinjii ei, sin
ninmin ek ei, keimi pimba.
13 Na ek kanim kanim pei enim kin
nimbii ni piind; ba nanim pipe ełe ni noł
triindi ełe, połup kin ngunermbii mon.
14 Na enim kin op kin kenmbii ni piind.
Wamb kin, kapłi sin sinim kin mendpił ek
nipin piimin.
15 Noman emin ei, enim kin pengłi!
Ninim nge wumb puł nin, kand si nołum
wumb ombu, nim kin, “Ek ka,” nik kind-
min. Nga sin nge wumb puł nim kand si
nołum wumb ombu kin, ek yi ku, nikin
ngunjii.

Jus Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jus Pułum Mon Ei

1 Na Jiisas kin ekii sip kin, eim nge
kongun wu mołup kin, nanim Jeims nge
angim moł. Na mon ei połup kin, wumb
ombu Gos eim wii topu “Nanim kin ekii
sik nanim nge wumb mułngii,” pa ninim,
wumb ei kin nognd. Ngop kin, wumb
ombu enim, Erinjpin Gos nge noman
ngołum oł ei nge, piram mułangin kin, nga
enim Jiisas Krais eim angił ełe tep ka erang
mołmun.
2 Pe Gos eim kapłi enim kin kaimb sipi
kin, nga eim erang enim noman tukrung
emin ka seng kin, nga eim am enim kin
noman kułpu ngołum oł ombu ei, enim kin
pei mendpił tonu opu pengłi!

Gos Nge Ek Ka Opu Orung Wumb

3 Na angnan noł mendpił, nanim enim
kin noman to piip kin, mon pułmbii ni
piinj mon ei, pe puls. Puls mon ei, Gos
eim sinim si orung simba ei, pe na mon
ei połup kin, enim kin ngond. Na nemb
enim paki tang kin, enim nge pii gii ei
ambił gii nik dinga kindik kin wumb ek
kend tok kun pinałim mił nik kin, andan
to ngołmun wumb ei kin kan kun erik
mułngii. Molk kin, kunum endeim mend-
pił Gos eim sinim pii gii wumb pei kin
ngum pii gii ei, tep ka erpin kin dinga
kindpin kin, pii gii ei ambił gii ni mułmun.
4 Nanim ek ei mił nip ngond ei, nimbił
erang wumb kombur ek kend kun pinałim
wumb ei koi erik molk kin, en enim, enim
kin tep to mułmun. Molk kin en enim oł
kun pinałim mił erngii ei, sinim Gos nge
noman ka ngołum oł ei kin en enim to eipi
eipi kindik kin oł eipi endi ełmin. Erik
kin, en enim oł kis kanim kanim ngenj
noman kuł ngumba ni piik ełmin. Erik
kin en enim sinim Jiisas Krais Owundu
sinim tep er mołum Owundu ei, en enim
buł ngok kin yi ełmin. Kumb ok Gos nge
ek ka si, ni tor kindpi kin yi nirim. Wumb
oł kis ełmin ełe nge Gos kos owundu simba
kunum ei en enim kumep kis singii ei sim
sałim. 5 Pe nga na enim nemb piingii ei
nge, enim ok piik kin, kanik enjing ei, Gos
eim Esrel wumb Eisip mulnjung konu ełe,
eim paki to se mengpi kin, Eisip konu tor
tu wum. Tu wang kin, wumb ombu, eim
kin pii gii ninenjing wumb ei, ekii se, eim
to kondpu kis er si kindim. 6 Nga enim
piingii ei, enjel en enim Gos ngopu kin,
tep erik mułei, a nirim konu ełe, si kindik,
yi erangin kin, Gos eim en enim ambiłpi,
sipi kin, konu endi kindang mołmun. Molk
kin, ekii muł mei poru nimba kunum ełe,
Gos eim sipi kan ngii mił kindang konu kis
ełe, kunum kunum mułngii. Nimbił erang
en enim Gos ngum kongun ei, mandi ełe
erik mulenjing. Mularik kin, nga Gos en
enim dinga ngopu ełe molk kin, tep erei,
nirim ei mił, si kindnjing. Si kindangin
kin, en enim Gos kos owundu piimba
kunum owundu ei, eim enim konu kis
ełe kindmba. 7 Ei yi mił ku, Sorom kin
Gomora konu owundu tał nin, nga konu
kombur orung orung mandi sirim ei, enjel
erik kin, oł kis enjing ei, dup opu nopu
kin, konu kin, wumb ni pei, to kis erpi
eipi eipi kindrim. Kindang kin, sinim
noman to piipin mułmun ei, Gos wumb
nii endi oł kis kun pinałim mił er andiłim
ei, Gos eim wumb ei kin, oł yi ku erpi
ngumba. Ngumba ei dup konu kis ełe,
kunum kunum piram nop mułang kin, en
enim ngenj kumbii kis singii. 8 Yi mił ku,
wumb oł yi enjing mił ku, wumb ombu en
enim or kumb min men mił kenjing ei, en
enim nge ngenj ełe ok kis erik ełmin. Nga
yi ku sinim Owundu nge noman dinga ei,
en enim ek buł ambilk kin tołuł ełmin. Nga
yi ku, en enim tonu epin konu ełe enjel ei
nge, se ek kul sik yi erik ełmin. 9 Ba ok
enjel owundu Maikel mołpu kin, kunum
endi eim Gos nge opu orung wu kis Seisen
kin ek mił erkił kin, Moses nge ngenj ei
nikił, ek mił erkił, ba enjel owundu Maikel
eim, ek endi nipi kin, Gos nge opu orung
wu kis Seisen, “Nim oł kis kun pinałim
mił en” pa ninerim mon; ba eim yi nirim,
“Owundu eim nim ek dinga mendpił nipi
kin oł kis en ełe nge ngonum,” nipi yi
nirim. 10 Ba wu ombu en enim pei ei epi
ombu, pii kun enałmin ełe nge, en enim

ek kis nik kin, nga en enim epi pii kun enmin epi kanim kanim ombu, en enim kung owu mił, oł kanim enim ełe yi pałim ei, noman to piik enałmin mon. Oł ełe nge, en enim kin kumep kis ngopu kin to kis ermba. 11 Yi mił en enim kan kun erik mułngii! Nimbił erang en enim Gos kin ekii sinerim wu Kein, eim erim oł ei, en enim yi ku ełmin. Nga en enim ku nin epi simin ni piik kin, en enim erik oł ei mił wu Beilim yi ku piipi eririm. Nga yi ku kumb ok wu Kora eim ek dinga piipi kin ekii sineririm ei mił ku, en enim yi ku erik kin, Kora eririm oł ei mił Gos eim erpi kumep kis ngurum mił yi ku en enim am puk kin, konu kis ełe pungii. 12 Yi mił wu ombu en enim mundun ming penj mołum ei mił mołmun. Molk kin, enim men ngii kuni owundu endi nungii ei nge, en enim singambił kulanmin. Kularik kin, en enim nge mendpił noman to piik kuni en enim mendpił nonmun. Nok kin, en enim yi mił kupu muł endi, jipił topu kin, nga konu tunarpi kin, konu pop topu, sipnim ei mił; nga yi mił ku, ond endi angpi, onguł pei topu kin, tengngii kunum mong top mulałim ei mił ku; nga ond dumbuł pei kułii erpi kin, kołpu numenj tonum ei, mił mołmun. 13 Nga en enim yi mił ep noł topu kin, ko wupu onum mił, en enim oł kis kun pinałim mił enmin ei yi mił. En enim noł wer ełe, noł milali kindpi mołum ei mił, en enim singambił sik kin, oł kis yi erik mołmun. Molk kin en enim yi mił kor kanjip endi pupu kin ełe pepi ełe pepi, enim mił, yi erik mołmun; ba Gos konu endi er sim sałim ei emii mendpił peng mułngii.

14-15 Nga Einok eim ok yi mił nirim, wu ombu ek kend tok kun pinałim ninmin wu ombu kin tonu omba ek ei, piipi nirim. Andam tonu opu multum nga Einok eim tonu opu mołpu kin, ek nipi eririm ei, Andam nge buł morung wumb tiłap angił orung nga tał tonu ok mulk kunum ełe, eim tonu opu mołpu kin ek ni tor kindpi kin, yi nirim. Eim yi nirim, “Enim piyei! Owundu eim kin, eim nge enjel pei tonu, kanjip mołum ei mił, yi pei mendpił kapłi ongii,” pa nim. Yi erpi opu kin, eim kapłi wumb pei kii si orung kindpi kin, kos piimba. Piipi kin, eim pii gii ninanmin wumb ei, oł kis kanim kanim enjing ei, kii sipi kin, kos piimba. Piipi kin, nga ek kis kanim kanim endi, Gos kin ninjing kin, yi ku kii si ngopu kin kos piimba. 16 Wu ombu en enim kunum kunum nu gultam nik kin, en enim ełmin oł ei sipik kin, wumb eipi ełmin pa nik ełmin; nga en enim noman ełe, oł kis kun pinałim mił erii niłim ei, ekii sik ełmin. Pe nga en enim ek dinga nik kin, wumb piingii ei, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piingii nik yi ełmin. Nga en enim wumb eipi nge epi endi simin ni piik kin, kenim ni ełmin.

Enim Pii Gii Ambił Gii Ningii

17 Ba nanim nge wumb puł mił ei, enim piyei! Ok enim Jiisas Krais Owundu nge ek se andiłmin wu ombu ek ni tor kindnjing ek ei piingii! 18 Wumb ombu enim, enim kin yi ninjing, “Muł mei poru nimba kunum ei, wu kombur ongii ok pendik kin, enim kin tokuł erik ngungii. Ngok kin, noman to piinarik kin, oł kis ombu, ekii sik pungii,” pa ninjing. 19 Wu yi nge ombu, en enim erik kin, wumb sipik tiłap eipi eipi kindik kin, erangin mułngii. Molk kin, en enim noman ya mei ełe, wu noman pałim mił, ekii sik erik kin, punmun ei, Gos Gui Ka ei, en enim kin mulałim mon. 20 Ba enim nanim angnan noł; enim noman tuk ełe dinga kindik kin, en enim pii gii kun ka pałim mił, dinga kindik mułngii! Molk kin, enim kunum kunum prei erngii ei, Gos Gui Ka ełe nge, prei erngii! 21 Nga en enim Gos noman kultum oł ełe nge, enim kapłi no pek mułngii! Yi erik kin, nga Jiisas Krais sinim Owundu nge kaimb sipi kin, sinim ngołum oł ei, peni ełe tor omba kunum ei, enim kunum kunum kui er mułngii.

22 Nga enim wumb kombur pii gii dinga pinerang mołmun wumb ei kin, kaimb sik kin paki tok yi erngii. 23 Nga wumb ombu en enim dup konu kis ełe mił mołmun ei, kapłi enim sikir erik, si orung singii. Sik kin, enim kapłi gał kulk kin, kaimb sik enmin oł ei nge, wumb kombur kin yi erik ngungii. Ngok kin, konduk ok nge penj mendpił mołum ei mił noman tuk oł kis sałim ei, enim kanik kun erik kin, buł ngok kin gał kulk mułngii.

Prei Erpin Ek Ka Nipin Gos Ngumun

24 Pe nga Gos eim kapłi enim kan kun
erpi kin, se mułang kin enim bok tok
orung puk kin, oł kis kun pinałim mił
yi enerngii mon! Eim kapłi enim si
mengpi opu kin, eim tiłang dinga owundu
ermba kumb ełe tu wumba. Tu wang
kin, enim nge oł kis endi pinerang kin,
enim ka mendpił piik mułngii. 25 Gos
ei Gos endeim mendpił mołum ei sinim
se orung sim pułwu ei, eim Jiisas Krais
sinim nge Owundu ei, eim kongun erim
ełe nge, sinim se orung sipi kin, eim kin
sim. Seng kin, sinim kapłi eim embe
kapłi ambił tonu kindmin. Kindamin kin,
eim kapłi King Owundu mułmba ei, kapłi
dinga owundu mendpił sałim; nga eim epi
kanim kanim pei ei eim peng tep erpi
mołum ei pułwu. Eim kumb ok mołułum.
Pe eim mołum ku; nga ekii ei eim kunum
kunum mołpu ba ku. Ei keimi!

Gos Nge Oł Koi Er Pałim Ei Jon Kin Andan Tum

1 Mon ei ek ninim mił koi er pim ei,
Jiisas Krais andan tum ei, Gos Krais kin
ngurum. Ngurum ełe nge, eim andan topu
kin, Gos eim kongun wumb kin, nipe epi
endi, mandi tonu omba ei nge, eim nipi
ngurum. Ngopu kin Krais eim oł yi erpi,
andan topu kin, eim nge kongun wu Jon
kin, eim nge enjel kindang om. 2 Nga Jon
eim kenim ei mił, ni tor kindim ei, eim ek
ni tor kindpi kin, Gos nge ek ka ei, peni
ełe nipi tor kindpi kin, Gos nge noman to
piipi kin, Gos nge ek keimi Jiisas Krais eim
kin andan tum ei, kenim mił nim. 3 Wumb
nii endi mon ei germba wumb ei, eim ka
piimba. Nga wumb nii endi, eim ek ei kom
se piimba wumb ei, eim ka piimba. Piipi
kin, eim nipe epi endi mon ei, mon poł
pendnjing ei piipi kin, ekii simba wumb
ei, ka piimba. Nimbił erang mandi ermba
kunum ei, oł pei keimi ei tonu omba.

Jon Ek Ka Nipi Men Tołmun Ngii Angił Orung Nga Tał Nge Wumb Ngołum

4 Pe na Jon mon ei, angił orung nga
tał połup kin, Eisiya konu owundu men
tołmun wumb ngii ełe kindir. Kindamb
kin Gos nge noman ka nin, eim noman
emin ei nin, enim kin mułang kin; Gos
ei Gos eim pe mołum; nga Gos kumb ok
mendpił mołułum; nga Gos eim ekii se
omba ku. Nga Gui Ka ei angił orung nga
tał, Gos eim konu peł kumb ełe, mołmun
ei, noman emin nin; noman ka enim
ngungii ku. 5 Nga Jiisas Krais keimi dinga
kindpi kin, ni tor kindnim. Kindpi kin, eim
kumb se mengk kangi ei, eim kołpu kin,
nga angpi tonu opu kin, nga konj purum.
Pupu kin wumb ei, eim ya mani mei ełe
king ei, eim tep enim ku.

Erpi kin, eim sinim kin noman ngopu
kin, nga eim kołpu kin, nga eim miyem
sinim oł kis enjpin ei, kil ngopu si kindang
kin, sinim wumb oł kis pinałim mił wii
mołmun. 6 Nga Jiisas eim sinim yi erang
kin, sinim tep ełmin wumb mił mołmun.
Molk kin nga sin kułmał kałiłmin wumb
mił mołpun kin Gos kongun er mułamin
kin, eim nge Arim Gos kin kongun wumb
mił mołmun. Pe nga Jiisas Krais eim
kin, tiłang owundu kin noman dinga ei,
kunum kunum mułmba; ei keimi!

7 Enim kenei! Jiisas eim konu kupu
kin ouni onum. Onum ei, wumb pei eim
keningii. Kanik kin, nga eim tunjung
wumb ei, keningii ku. Ya mani mei ełe
wumb pei, eim kanik kin, en enim noman
embin tok, kaimb sik kin, kei dinga ningii.
Yi mił, ei keimi, yi ermba.

8 Gos Owundu yi ninim, “Na nam kumb
se mendpił nin, nga ekii se mendpił ouni.”
Gos Owundu yi nipi, pe mołum; nga eim
kumb ok mołułum ku, nga ekii se kunum
endi eim omba ku. Gos mendpił, eim
noman dinga mendpił pałim.

Jon Gos Kindim Wu Kingam Ei Kenim

9 Na nam Jon enim nge enginjing moł.
Nga sinim Jiisas kin dambiltpin se ende
pupun mołmun. Mołpun kin, na enim kin
oł embin tui nin, ngenj kumbii ei sipin
kin, nga Gos sinim wumb tep er mołum
konu ełe, na enim kin tuk ełe moł. Pe
nga sinim pei oł embin tui ei dinga ko
wupun kin, Pasmos ni konu pokum ełe,
kindangin moł. Nimbił erang na Gos ek
ka ni tor kindinj konu ełe, ni ek keimi ei,
Jiisas andan topu na ngum. Ngang kin, ek
ei, na ni tor kindinj konu ełe nge, na to tor
kindinjing. 10 Pe sinim nge Owundu nge
kunum ei, Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga
tonu om. Wang kin, na nge buł morung
ełe piinj ni, ek dinga endi tengim ei yi
mił, beli owundu endi turum. 11 Ek ei yi
ninim, “Nim ninim epi nipe endi ken mił
ei, mon poł mani kindnjii. Kindkin kin,
nga men tołmun wumb ngii angił orung
nga tał ełe, mon ei, kindnjii. Kindnjii
konu ei, Epeses kin, Simerna kin, Perkama
kin, Taiyasaira kin, Saris kin, Pilarelpiya
kin, nga Leiyorisiya kin, konu ombu ełe
kindnjii.

12 Pe nga, na kan orung kindip kin,
wumb nii endi, na ek ei nirim mił ei,
kenmbii end. Erip orung kindip kin, na
kenj ni, dup alam kałiłmin epi gol angił
orung nga tał tuk ełe, mundangin mułang
kin na kenj. 13 Pe dup alam tuk mii memb

ełe Gos mani kindim wu kingam mił, wu endi engim. Engim wu ei, konduk endi kindang kin, mer simb ełe tor pum. Pang kin, nga ond kinemb owundu mił, gol epi ei, eim pepił ełe kan sim. 14 Nga eim peng enjin ei, kuru erpi kin, kung siipsiip enjin kuru mił min, konu kupu kuru yi mił pim. Peng kin, nga eim ningił ei, dup anmbił mił gur nim. 15 Nga eim simb ełe tiłang owundu erim. Erpi kin, yi mił gol epi dup owundu kiłangin kin, tiłang enim yi mił erim. Erang kin, nga na piinj ni, eim nim ek ei, noł kułup dinga tonum ei, yi mił ek tengim. 16 Pe nga eim kor kanjip angił orung nga tał eim angił tundung orung ełe embiłim. Embiłpi kin, nga eim tui jik mił, tukum orung orung anmbił tał ouni tukum mołum ei mił eim gupu ełe tor om. Eim kumb ningił ełe, konu tinga eni, topu tiłang owundu enim, oł ei mił erim. 17 Pe kunum ei, na eim kanip kin, na nam mani mei ełe, mani pup kin, wumb kolk pałmin oł ei nge mił na erip pinj. Ba eim angił tundung orung ełe na ambiłpi kin, ek yi nim, “Nim mund mong tunenjii mon! Na nam kumb se mendpił mołup kin nga ekii se mendpił ełe mołup end ku,” pa yi nim. 18 “Pe na nam konj moł! Ok na kuls; ba nga nim na ken ei, nam kunum kunum konj mołuł. Na ya mei ełe wumb koltmun oł ei nin, dup konu kis ei nin, na noman dinga ełe nge, kii wał mił dinga ei, na ambił se moł. 19 Pe nim kan epi ei, nga mon endi pulnjii! Polkun kin, ei pe kan epi ei nin, nga epi endi ekii se tonu omba epi ei, nin pei pulnjii ku. 20 Yi mił, epi pułe koi erpi pałim epi ei, tor omba ei nge, kor kanjip angił orung nga tał, nim na angił tundung mołum ei nin, nga gol dup alam kalk angindiłmin epi ei, angił orung nga tał ei nim kan. Kan ei pułe yi mił: kor kanjip angił orung nga tał ei, men tołmun ngii ełe nge, angił orung nga tał enjel; nga gol mił dup alam kałiłmin epi ei, men tołmun ngii angił orung nga tał mił, mołmun ku.

2

Gos Ek Ka Epeses Konu Ełe Kindim

1 Wu endi Jon kin nim, “Nim Jon mon polkun kin, Epeses men tołmun wumb nge enjel ełe, mon ei kindnjii. “Wu endi kor kanjip angił orung nga tał angił tundung ambiłpi sipi kin, nga eim dup alam gol kałiłmin epi angił orung nga tał ełe, tuk mii memb andiłim ei, na ek yi nip nognd. 2 Na piind ei, enim nipe oł endi enjing. Nga enim kongun dinga erik kin, nga oł embin tui ko wuk kin, nga kunum olt kui er mulnjung ei, na piind. Nga na piind ei, enim wu endi oł kis erim wu ei, noman ngunerngii mon! Nga na piind ei, enim wu nii endi, eim na Gos kongun kindim wu, ni piinmin. Nga enim wumb ei ek piik kin, mok tok poru ninmin. Nga enim wumb oł ei enmin pułe ei, piik enmin. Nga enim wumb ei, ek kend tok ełmin wumb, ni piingii. 3 Yi ku, na piind ei, wumb oł kis ełmin wumb enim kaninmin ei, enim na embe ambił gii nik mołmun. Nga wumb ombu, enim kin ngenj kumbii ngonmun; ba enim dinga angk kin, oł embin tui ei ko wunmun. Nga enim kongun dinga ei, ten kulk enanmin mon; ba enim kunum olt kui erik mulk ei, na piind. 4 Ba na ek endeim endi, enim kin nimbii end. Enim kumb se, na kin pii gii ninjing kunum ei, na kin noman mendpił ngunjung; ba pe yi mił nga, enim noman ngunanmin mon. 5 Enim piinmin, ok enim oł kun ka enjing; ba pe enim oł kun ka ei si kindik kin, bok tonmun. Yi mił, enim nga ok oł enjing oł ei, pii kun erngii! Pe enim noman ak tok kin, oł kis buł ngok kin, ok enjing mił yi erngii! Mon pim kin, enim noman ak tunenjing kin, kapłi na enim kin op kin, enim dup alam ei, na si tor simbii. 6 Ba enim oł ka endi ei, piram pałim. Enim Nikolaisan wumb ełmin oł kis ei, enim ka piinanmin mon. Na yi ku, na en enim enmin oł ei, ka piinand ku.

7 “Kapłi enim kom pim kin, kapłi enim Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb ngii pei ngonum ek ei, kapłi piingii.

“Nga wumb nii endi, Gos kin pii gii dinga nimba wu ei, kapłi na Gos eim nge ond mong noman konj kunum kunum mołułum, eim nge pani aka pin pałim ei, ngumbii,” pa nirim.

Mon Poł Endi Simerna Konu Men Tołmun Kindim

8 Wu ei Jon kin nirim, “Nim mon ei
polkun kin Simerna konu owundu ełe
men tołmun wumb nge enjel ei ngunjii.
Ngunjii ek ei, yi mił: “Wu nii endi, eim
mołpu kumb ełe kindpi kin nga mołpu,
ekii kindpi, kołpu kin, nga angpi tonu opu
kin, konj mołpu ełim wu ei, na ek nip
ngond,” yi nirim. 9 “Na enim ngenj kumbii
nin, embin tonu onum ei, na piind. Na
piind ei, enim wumb kurpu mołmun; ba
enim piram epi pei sałim. Na piind ei,
wumb kopur enim kin ek buł morung oł
nił min ei, na piind. Wumb ei yi ninmin,
‘Sin Jura wumb mołmun,’ pa ninmin. Ba
wumb ei, ek kend tok ninmin; en enim Gos
kin ekii sinałmin Jura wumb; ba en enim,
Seisen kin ekii sił mi n wumb mołmun. 10 Pe
enim ngenj kumbii singii ei nge, mund
mong kulerngii mon! Enim piingii! Seisen
enim wumb kopur olkup topu kin, mer
kan ngii mił ełe kindpi kin, erngii mił ei,
kenmbii ni piipi erim. Nga enim kunum
engki pei ełe, enim ngenj kumbii ko wuk
noman embin to piingii. Ba enim pii gii
ei, dinga ambił gii ni, molk puk kułngii.
Kułangin kin, na enim noman konj kunum
kunum mołułum epi ei nge, ngumbii.
11 “Enim kom pim kin, enim nipe epi
endi, Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun
wumb pei ngonum ei piingii.
“Piik kin, wumb nii endi, kopur en enim
pii gii dinga nim kin, kapłi wu ei, eim dup
konu kis ełe, pungii kunum ei, eim dup
konu ełe punermba mon!”

Mon Poł Endi Perkama Konu Ełe Wumb Kindim

12 “Jon nim ek ka endi, Perkama konu
ełe men tołmun wumb nge enjel kin mon
endi polkun kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi
mił:
“Wumb nii endi, eim ek ei, tui jik mił
tukum orung orung anmbił ełe tał ouni
mołum ei mił, na ek ei ngond. 13 Na enim
pałmin konu ełe, na piind ei wumb kis
mołmun konu ei Seisen eim tep er mołum
konu ełe mołum. Ba enim na nge embe
kin, keimi ambił gii nik mołmun. Nga enim
na kin pii gii ei, dinga pałim ku. Nga na
nge pii gii nił im wu Andipas ei, eim na nge
ek ka keimi ni tor kindił im wu ei, enim kin
mołum. Nga konu ei, Seisen mołułum konu
ełe, to kundnjung. To konduk kunum ełe,
enim pii gii dinga pim ei, koi enenjing
mon. 14 Ba ya ełe, na ek aninga kopur,
enim kin nimbii end. Nga enim Perkama
wumb kopur, Beilam ek ei piik kin ekii
sił mi n. Sik kin, Beilam wu ei, eim oł endi
wu Beilek ek nipi ngang kin, Esrel wumb
kin er kindang kin, ek kend topu ngang
kin, gos kend kin, kuni ngunjung kuni ei,
Esrel wumb nok kin, oł kis ei, en enim
kin pim ku. Nga amb eipi ngunduk oł yi
erangin kin, oł kis ei, en enim kin pałił im
ku. 15 Nga yi mił ku, enim wumb kopur tuk
mołmun konu ełe, Nikolaisans ek ninjing
oł kis ełe, ekii sił mi n. 16 Yi mił, enim oł
kis buł ngok kin, noman tuk ełe ak tungii!
Mon pim kin, nga mandi kunum endi, na
enim kin op kin, enim ek dinga wii, tui jik
mił, gupu ełe tor onum wumb ei kin, opu
orung enmin wumb ei kin, opu ermbii.
17 “Pe enim kom pim kin, kapłi enim
Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb pei
ngonum ek ei, enim piingii!
“Wumb kopur en enim pii gii dinga pim
kin, kapłi wumb en enim ‘mana’ kuni ka
wii mił epi ei, epin konu ełe koi er pałim
ei, Jiisas eim epi ka wii mił ei, ngumbii.
Nga na en enim kom ku ei, ka wii kuru
endi, embe konj endi połup kin, ngumbii.
Ngamb kin, wumb eipi endi piinerngii; ba
simba wumb ei, eim mendpił piimba.”

Mon Poł Endi Taiyasaira Konu Ełe Kindim

18 “Nga nim Taiyasaira konu ełe, men
tołmun wumb nge enjel kin mon endi
polkun kindnjii.
Kindnjii ek ei, ‘Na Gos nge kingam ek
ka ei, kindamb kin onum. Na ningił ełe,
dup seng mił, gii dinga ninim; nga na simb
kum ei, er ka erpi seng kin, gol mił tiłang er
sałim. Seng kin, na ek ei, enim kin kindind.
19 Yi mił na enim nipe kongun enmin ei, na
piił. Piił ełe nge, enim wumb eipi noman
ngołmun oł ei nge kin, pii gii dinga ninmin
ei kin, nga Gos nge kongun dinga enmin ei
kin, nga oł embin tui ei dinga angk kin, kui
kinan enmin ei na piił ku. Nga na piind ei,
enim ok enjing ei, ka wii mił pim; ba pe
enim oł ka wii mendpił nga enmin. 20 Ba
ya ek ełe, na enim kin ek nimbii end. Nip

kin, enim amb owundu Jesepel amb kis endi kan wiik tangin kin, enim kin mołum ei, eim ‘Na Gos ek se andił amb,’ pa nirim. Nipi kin, eim ek ni tor kindpi kin, na nge kongun wumb ei, andłam eipi endi andan topu kin kindang puk kin, amb eipi nge ngunduk kin, nga en enim gos kend kin kuni ngok erik kin, kuni ei nołmun. 21 Yi mił na eim kunum kopur wii tamb kin, eim oł kis ełim ei, buł ngopu kin noman ak tumba; ba amb ei, eim oł kis ombu, si kindmbii ni piinałim mon. 22 Ei mił pałim, kapłi na piip kin, amb eim ening owundu kis ngumbii. Ngamb kin, nga pe wumb kopur amb eim kin oł kis erik kin, amb eipi nge wunduk enmin oł ei nge, ngenj kumbii kis kunum kunum singii. Mon pim kin, en enim oł kis kun pinałim enmin oł ei, buł ngok si kindik kin, orung pungii. Puk kin, kałpi en enim buł ngok si kindnenjing kin, en enim ngenj kumbii kis ngamb kin singii. 23 Nga na amb ei, eim kingam noł ei to kundmbii ku. Nga wumb na oł yi eramb piik kin, men tołmun wumb pei, na wumb nge noman tuk ełe nin, nga en enim noman ełe piinmin mił ei, na piind ni piingii. Nga na wumb endeim endeim ni, nipe oł endi enjing mił ei, erip kin kumep to orung kindmbii.’ ”

24-25 “Ba enim Taiyasaira konu ełe wii mołmun wumb ei, ek kis ni ngonmun ek ei, ambił gii nik kin, ekii sinałmin. Si kindik kin, enim wumb kombur Seisen nge ek koi er pałim mił ek ei, ni ngonmun ek eipi ei, ekii sinałmin ku. Na ek enim kin nind ei, na enim kin epi oł embin tui endi, enim kin kindamb kin, tonu onenmba mon. Ba enim pe ambiltmin oł ka wii ei, ambił gii ni mułangin kin, orung ombii. 26-28 Wumb nii endi, eim kongun erpi kin, pii gii dinga pim kin, nga eim na nge oł kun ka ei, ekii si mołpu pupu kin, na orung ombii kunum ei, na en enim noman dinga ei, nam nge Arnan ngum noman dinga ende ei, na enim ngumbii. Ngamb kin, wumb konu orung orung pei ei, tep erik mułngii. Molk kin, tep ermba ei, kepii aiyon dinga wii mił, opu nurpuł topu kin, mei nganmbi ming ei, nurpuł tonum mił, yi ermba. Nga na en enim kupiiring kanjip ei mił, tiłang ka wii ei, ngumbii ku.

29 “Pe nga, enim kom pim kin, wumb nii endi Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb pei ngonum ek ei piingii!”

3

Saris Konu Ełe Mon Poł Kindim

1 “Nga nim Saris konu ełe men tołmun wumb nge enjel, mon endi polkun kindnjii. Ek ei yi mił ninim:

“Na Gos nge Gui Ka angił orung nga tał na kin mołum. Nga na kanjip angił orung nga tał na ambiłip moł. Mołup kin, na ek ei nip enim ngond. ‘En enim nipe oł endi enmin ei, na piił. Na piind ei, enim konj molk pungii wumb ek ei ninjing; ba enim kułii mił mołmun ei,’ na piind. 2 Pe enim konj kind molk kin, nga en enim nipe epi endi si mołmun epi ei, dinga kindik kin se mułngii. Nga en enim pii gii ei kulerngii mon! Nimbił erang na kenj ei, enim nipe epi endi enjing oł ei, na nge Gos kumb ełe, kun ka mendpił molałim mon. 3 Enim piingii ei, enim nipe epi endi, ek ka andan tok kin, nga nimbił mił erik sik kin, piik enjing ek ei, nga ambił gii nik kin, oł kis buł ngok kin, noman ak tok yi erngii. Erik kin, pe nga enim konj kindik, mulenjing kin, na waning wu mił enim kin ombii. Nga na ombii kunum ei, enim piinerngii mon! 4 Ba enim wumb aninga kopur, Saris konu ełe wumb ei nge konduk mił oł ei, erik kin, penj tunenjing mon! Tunarik kin, enim konduk kuru mił endi kind pendik kin, na kin wangin kin, ouni bin. Nimbił erang enim kun ka mołmun oł ei, yi erngii! 5 Ba wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga pim kin, kapłi na wumb ei, konduk kuru endi ngamb kin, kindmba. Kindpi kin, nga na eim nge embe ei, mer wumb kunum kunum konj mołułmun konu ei, pe molk pungii mon ełe, embe polk pendinj ei, kil ngopu kin, si kindnermbii mon. Si kindnarip kin, nga nam nge Arnan nge, kumb ełe kin, eim nge enjel kumb ełe kin, ni tor kindip kin, ‘Ei na nam nge wumb,’ pa nimbii.

6 “Pe enim kom pim kin, kapłi wumb nii endi, enim Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb kin ninim ek ei piingii!”

Pilarelpiya Konu Ełe Mon Poł Kindim

7 Nga nim Pilarelpiya konu ełe, men tołmun wumb nge enjel mon pulkun kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:

"Na nam oł kun ka ełe pułwu nin, nga na nam keimi kun mendpił pułwu. Nga na nam Deipis nge kii wał ambiłip moł. Nga na ondu aki toł wu moł; ba wumb endi, eim kapłi ondu ngunermba mon! Nga na ondu ngoł wu moł; ba wumb endi, kapłi aki tunermba mon ku! 8 Na enim nipe oł endi enmin oł ei, na piił. Pe enim noman dinga kembis kopur pałim ei, na piił ku. Nga enim na ek emb tunj ei, pii gii nik kin, ekii sinjing. Sik kin, nga enim, na embe koi enenjing mon ku! Na enim kin ngii ondu ei, aki topu, sinj sałim. Nga wumb endi kapłi ondu ei ngunermba mon! 9 Piyei! Wu amb en enim, Seisen nge men tołmun wumb mołmun. Molk kin, yi niłmin, 'Sin sinim Jura nge wumb,' pa nik. Ba en enim ek kend tok ełmin; nga enim Gos kin ekii sinanmin mon ku. Piyei! Na nam wumb ei, tu wup eramb kin, ok enim kin ming gopsing pii polk kin, kan mani kanik kin, men tok yi erngii. Erik kin, nga en enim piingii ei, na enim kin noman ngond. 10 Nimbił erang enim na ek dinga nind ek ei, piik ekii sik kin dinga angk kin, oł embin tui ko wuk mulnjung. Molk kin, nga enim kin oł embin tui tonu omba kunum ei, na enim ka tep mułmbii kunum endi, oł embin tui ei nge, wumb konu orung orung pei ei kin, tonu omba ei opu kin, ya mani mei ełe wumb pei erngii mił, kenmbii ni piip kin, kindang omba. Wang kin, kunum ei, na enim kin, ka tep mułmbii. 11 Na enim kin pe sikirip orung ombii! Pe enim pii gii ei, ambił gii nik kin, ka mołmun mił, yi mułngii. Yi erangin kin, wumb eipi enim nge epi ka wii ei, wii singii nge, kui er mołmun epi ei, waning sipnerngii mon! 12 Wumb nii endi, eim na kin pii gii nipi kin, ambił gii ni kui er mołum wu ei, na oł yi eramb kin, eim Gos nge men tołmun ngii konu ełe, tumunj dinga mił, ambił gii nipi kin, kunum kunum mułmba. Mołpu kin, nga eim Gos men tołmun ngii ełe, si kindpi kin, tor punermba mon. Punarpi kin, nga Gos embe eim kin, mon połup pendmbii. Pendamb kin nga wu ei kin, Gos nge konu owundu embe ełe, 'Jerusalem konj,' pułmbii ku. Połup kin, nga Jerusalem konu ei, tonu epin konu ełe mani omba ei, na nge Gos kin omba. Wang kin, nga eim kin, nam nge embe konj ei, pułmbii ku.

13 "Yi mił pe enim kom pim kin kapłi Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb ngonum ek ei, enim piingii!" pa nim.

Leiyorisiya Konu Ełe Wumb Mon Poł Kindim

14 "Nga nim Leiyorisiya konu ełe nge enjel ei, mon polkun kin, men tołmun wumb kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:

"Na ei keimi nił wu, nga na Gos ek ka kun, ni tor kindił wu. Nga na kunum kunum ek keimi nił pułwu moł; nga na Gos epi kanim kanim pei eririm ei nge, na pułwu moł ku; nga na ek ei nip ngond. 15 Na enim nipe oł endi enjing ei, na piił. Pe enim pii gii ei yi mił; enim muł enanim nin, jii ninanim ei, na piił. Ba na piind ei, enim jii ninim min, muł enim ei, kapłi na piił. Ba na piind ei, enim jii ninim min, muł enim ei, kapłi na piił ku. 16 Ba nimbił erang, pe enim muł mił enim ei, enim molk kin, pe nga enim muł enanim min jii ninanim mon ku. Yi mił erang, na nam pe enim kin, jipambił nam gupu ełe tumbii pałim. 17 Yi mił enim yi ninmin, 'Sin ku nin epi pei sałim,' niłmin; nga 'Sin ka wii mołmun,' yi ninmin; nga 'Sin epi endi sinerang kin, wii mołmun,' yi ninałmin mon. Ba enim am kis mendpił mołmun yi mił; wumb enim kin kaimb sik ngołangin; nga enim epi sinerang wii mendpił mołmun; nga enim nge ningił tumbun mił mołułum; nga enim ngenj wii mił mołułmun. Ba nga enim oł ei piinałmin mon. 18 Yi mił erang, na enim kanip nind. Enim pii gii ei yi mił ku; enim na nge ku gol ei top er singii nind. Nip kin, ku gol ei, dup nopu kuru ka er sałim ei, sengin kin, enim epi pei simba nind. Nip kin, nga enim konduk kuru ka ei, na kin top erik kin, en enim konduk kindnarik wii mołmun ei, kindik pandi tok kin, en enim singambił pałim ei, piinermba mon! Nga enim ond mong kopung ei, top er sik kin, en enim ningił ełe kindngii. Kindik kin, enim ningił ełe,

ka seng kin, epi pei keningii. 19 Kapłi nam
wumb kombur, noman erim kin, kapłi
nam wumb ei ek ngop kin, nga enmin oł ei,
er kun erip erip enj. Yi eramb kin, en enim
kom si piik kin, en enim oł kis buł ngok, si
kindik kin, noman ak tok kin, orung ongii.
20 Piingii! Na enim ngii ondu ełe, angip
kin, to seki seki nind. Nip kin, pe wumb
nii endi, eim ei piipi kin, ngii ondu aki tang
kin, na eim noman tuk ngii mił ełe, nirik
op kin, eim kin kuni numbii. Namb kin,
nga eim na kin kuni ouni numbuł. 21 Pe
wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga
pim kin, na kapłi nemb kin, wumb ei, eim
opu kin, na kin tonu epin konu ełe nam
king peł ka ełe mułmba. Mołpu kin, ei yi
mił ku, ok nam oł kis pei ei, kamb mani
kindip kin, akip nam Arnan kin, eim epin
konu peł ka wii ełe kun moł. 22 Pe enim
kom pim kin, Gos nge Gui Ka ek nipi kin,
men tołmun wumb ngonum ek ei, kom ka
se piingii!”

4

Epin Konu Ełe Gos Kin Ka Men Tołmun

1 Oł ei poru neng kin, na or kumb mił
epi endi kenj ni, epin konu ełe ondu aki
topu kin, wii sim. Seng kin, nga epi endi
beli mił ek tengim. Tangpi kin, nga ek
nipi, na ngopu ek yi nim, “Nim ya tonu
ełe wan kin, na nim epi nipe endi, ekii se
tonu omba ei, andan top ngumbii. 2 Pe
kunum ełe mendpił, Gos Gui Ka ei, na
dinga tep erim. Erpi kin, nga tonu epin
konu ełe kenj ni, king peł endi sim. Seng
kin, peł konu ełe, wumb endi tonu ełe
mułum. 3 Mołpu kin, nga wumb eim kumb
ningił ełe, kom ku am ka wii mendpił ei,
tiłang ka wii erpi, ku owundu top ełmin
ku ei mił sim. Sim kom ku ei, ku ka wii
mendpił ei, eim kin konu orung orung
pałim kom ku ei, embe ‘jasper kin korni-
iliyan’ niłmin. Nik kin, nga ei eim konu
kumb giipim połpu kin, king peł ełe, si pok
erim. Erang kin, na kenj ni, kumb giipim
ei, mon kanim kanim konj mił, tiłang eipi
eipi kom ku, ‘emral’ niłmin, yi mił tiłang
erim. 4 Nga king peł ełe mił engki tał
nga kapłi kapłi king peł ełe ka wii ei, si
pok enjing. Erangin kin, nga peł ełe, men
tołmun wumb num, engki tał nga kapłi
kapłi peł ełe mołmun. Molk kin, wumb
num ei, konduk kuru kindik kin, nga king
peng kon ełe ku gol peng ełe mundnjung.
5 Nga king peł ełe, kumb kinang mił erim.
Erpi ek tangpi kin, nga gur gałi nim. Nga
king peł kumb ełe, dup jep angił orung nga
tał ei, nopu tiłang erpi kin, peł konu ka ełe,
mandi mołum. Mołpu kin, dup jep angił
orung nga tał ei, Gos nge Gui Ka mołum.
6 Nga king peł kumb ełe ei, ep noł kirapi
mił, tiłang erpi sałim.

Seng kin, nga king peł sałim konu ełe,
orung orung kumb ełe, epi konj mołułum
epi ei, kumb ni, buł morung ni ełe, ningił
pei pałiłim. 7 Peng kin nga kumb se epi
konj mołułum epi ei, wusii simbii owundu
mendpił mił, epi endi mołum. Mołpu kin,
nga konj mołułum epi ei, kung kou pełe
mił, endi mułum. Mołpu kin, nga konj
mołułum epi ei, wu mił endi, kumb ningił
pałiłim epi endi mułum. Mołpu kin nga
konj mołułum epi ei, kei du owundu mił,
endi tonu mendpił bur nipi kin, andiłim
mił mułum. 8 Nga epi konj kapłi kapłi
mołułum epi ei, endeim endeim ni, kong
angił orung pepi, nga endeim pałim. Peng
kin, nga konj epi ombu ei, enim ningił
ombu, pei pałim ei, tukrung kin, torung
kin ouni pałim. Peng kin, pe epi konj
ombu, en enim epin tinga ouni, kunum
kunum golang nik kin, si kindnałmin mon.
Pe en enim golang yi mił niłmin,

“Oł kun ka! Oł kun ka! Oł kun ka!
Gos ei, eim sinim nge Owundu Gos
dinga owundu mendpił mołułum.
Mołpu kin, ei eim kumb ok mendpił
mołułum. Nga ei eim pe mołum ku.
Nga ei eim ekii se, orung omba ku,”
pa nik kin, golang yi niłmin.

9 Pe nga, en enim epi konj mołułmun
epi, kapłi kapłi ei, en enim golang nik kin,
“Gos kin peł ełe mołułum ei, eim tiłang
owundu sałim,” pa nik. Nik kin, “Nga eim
embe ambił tonu kindik kin, nga eim kin
ka piik ngok kin, eim peł ełe, tonu mołpu
kin, eim kunum kunum konj mołułum, epi
konj mołum ei,” pa niłmin. 10 Pe nga, Gos
nge men tołmun wu num engki tał nga
kapłi kapłi ombu wumb ei, Gos peł ełe
ka wii mołpu kin, eim kin, ming gopsing

pii polk kin kan mani kanik kin, eim kin
prei enjing, wu ei, eim kunum kunum konj
mołułum wu ei kin, wumb ombu en enim,
king nge peng kon mił epi ei, wu endi nge
peł ełe ka wii mołum wu ei kin, olkup to
kindik kin, golang yi ninjing.
11 “Nim sin nge Owundu Gos. Nim oł
kun ka wii er mołun. Nim kapłi
wumb ka pii ngok kin, nim embe
ambił tonu kindmin oł ei ni, nga
nim noman dinga wii ei sinjii,” pa
nik yi enmin. “Nimbił erang nim epi
kanim kanim pei eririn. Nga nim
nge noman ełe, epi kanim kanim ei
konj molk punmun. Nga nim nge
noman dinga wii ei, epi pei tonu
opu mołum.”

5

Jon Mon Endi Ekii Se Tonu Omba Epi Tuk Pim Ei Kenim

1 Na kenj ni, Gos King peł ełe, mołułum
konu angił tundung orung ełe pipe mon
endi kimbrik sengin sirim. Sirim mon
ei, tukrung ni, torung mon pei mołum.
Mołpu kin, nga mon ei, kan mił epi ei, kan
tok pendnjing kan ei, angił orung nga tał
pirim. 2 Nga enjel dinga wii endi kenj ni,
eim ek dinga ni tor kindpi kin, yi nim.
“Wumb nii endi ei, eim kun ka wii mołum
wu ei, kapłi eim kan ei, to kiłip topu kin,
pipe mił mon ei, aki topu kin kindang
simba?” 3 Ba wumb endi epin konu ełe ei
nin, nga mani mei konu ełe nin, nga mani
mei mandring ełe ei nin, pepi mił mon
ełe, aki topu seng kin, tuk ełe keningii ni,
wumb endi kapłi enermba mon. 4 Nga na
kand ei wumb endi eim kapłi pipe mił mon
ei, aki topu kin, tuk ełe kenmba mił, wumb
endi mołałmin mon. Yi mił peng kin, na
ke dinga wii nind. 5 Pe nga, wumb kopur
en enim Gos nge men tołmun wu num
mołmun ombu, wu endi tuk mołpu kin, na
kin ek yi nim, “Nim ke ninenjii mon! Nim
kenjii ni ka wusii simbii owundu mił tep
ełim wu ei, Jura nge wumb tiłap ei, Deipis
nge kupam noł tiłap owundu ełe, tonu opu
kin ei eim, oł kis kamb mani kindirim ełe
nge, ei eim mendpił kapłi kan mił epi angił
orung nga tał ei, pipe mił mon ełe, kan to
pendnjing pim ei, kapłi kiłip topu kin aki
tumba nge om,” pa nim.

6 Na kenj ni, kung siipsiip wał mił endi
ei, eim tonu peł konu ełe, tuk mii memb
ełe, to kundnjung mił engim. Angpi
kin, nga epi konj mołułum epi kapłi kapłi
nin, nga Gos nge men tołmun wumb num
ombu en enim, orung orung se pok erik
mołułmun. Molk kin nga kung siipsiip wał
mił ei, eim girman mił epi ei nin, nga eim
ningił ei, angił orung nga tał pałim ełe nge,
ei Gos nge Gui Ka ei, eim angił orung nga
tał ei, eim ya mani mei konu ełe orung
orung pei ełe kindang kin, punjung. 7 Nga
kung siipsiip wał mił ei, eim pupu kin,
Gos king peł ełe mołum ei, eim nge angił
tundung ełe pipe mił mon ei sim. 8 Sipi
kin, nga mon mił epi ei seng kin, kapłi
konj mołułmun epi kapłi kapłi ei kin, nga
Gos men tołmun wumb num ombu, engki
tał nga kapłi kapłi ei, kung siipsiip wał
mołum konu peł kumb ełe, kan mani kanik
kin, ming gopsing pii połmun. Polk kin,
nga konj mołułmun epi nin, wumb ombu
en enim, endeim endeim ni, giisa mił epi
endi ni, nga ku gol ming mił epi endi ei
ni, ambilk mołmun. Molk kin, nga ming
mił epi ei, dup kiłangin kin, mur ka wii
tołum epi ei, yi mił piki topu mułum epi
ei, Gos nge wumb ombu en enim, Gos kin
prei ełmin ek ei, tuk andan topu ngołum.
9 Ngang kin, pe en enim golang konj endi
yi mił ninjing,

“Pe nim kapłi mendpił, nim pipe mił mon
ei sikin kin, nga kan mił pei to pend-
njing ei, kiłip tokun kin, nga tumb
ei, to kołmung topun tokun kin, aki
tunjii. Nimbił erang wumb nim to
kundnjung. To konduk kin, nga nim
nge miyem ełe bein topu kin, wumb
pei top er sikin kin, wumb Gos kin
orung tu wukun ngun. Ngan kin,
wumb pei ełe, wumb tiłap eipi eipi
ni, nga ek eipi eipi ni, nga wumb
ngenj eipi eipi ni, nga mei konu
ełe orung orung eipi eipi mołmun
wumb ei, Gos kin sikin orung sin.
10 Sikin eran kin, sinim nge Owundu
Gos kin, kułamł mił kałiłmin wumb
ei en enim, Gos kin kongun ełmin.

Erik kin, nga en enim king mił ya
mani mei konu ełe, orung orung
wumb pei, king mił molk kin, tep
erngii.”

11 Pe nga, na kenj ni, enjel pei ek ninjing
ei, ni piinj. Piip kin, nga enjel am pei pei
mendpił ok kin, tonu king peł ełe nin, epi
konj mołułmun epi ei nin, nga men tołmun
wu num pei ei nin, enjel pei si pok erik kin
golang nik kin, angk mulnjung. 12 Molk
kin, nga en enim golang dinga nik kin, tor
kindik yi ninjing,

“Kung siipsiip wał ei, ok to kundnjung
ei, eim kapłi mendpił, ei eim no-
man dinga wii sałim; nga epi kanim
kanim ka wii pei sałim; nga eim
noman ka wii, ni dinga owundu ei
sałim ku; nga eim nge embe am-
bił tonu kindngii ku. Nga tiłang
owundu ni tor kindngii; nga eim
nge oł ka wii erim oł ei, ambił tonu
kindngii ku.”

13 Pe nga, na piinj ni, ei epin konu ełe
Gos erim wumb nin, wumb mił kanim
kanim konj mołmun ei nin, nga ya mani
mei ełe wumb ei nin, nga ya mani mei
mandring mołmun wumb kułii ei nin, nga
ep noł mandring mołmun wumb kułii nin
epi ombu nin, nga epi konj mołmun epi
kanim kanim pei, en enim konu orung
orung pei epi ei, ek yi ninjing.

“Gos ei eim king peł ełe, tonu mołułum;
nga kung siipsiip wał yi ku
mołułum. Mułangił kin, eł ełip nge
embe, ambił tonu kindik kin, nga
tiłang owundu nin, nga noman
dinga nin, nga oł kanim kanim
eririm oł kun ka wii ei, ambił tonu
kindik kin, kunum kunum yi minj,
pepi ba!”

14 Nga epi kapłi kapłi konj mołułmun epi
ek nik kin, “Ei keimi!” pa ninjing. Nga
Gos kin men tołmun wumb num ombu en
enim, kan mani kanik kin, ming gopsing
pii polk kin, men tunjung ei, Gos nin, kung
siipsiip wał kin, men tok ngunjung.

6

Mon Mił Epi Ei Kan Mił To Pendnjing Epi Ei Pałim

1 Nga na kenj ni, kung siipsiip wał mił
wu ei, mon mił epi ei embiłim. Ambiłpi
kin, epi ei, angił orung nga tał kan mił epi
ei, to pendnjing ei, kumb se endeim eim
kiłip topu kin, aki tum. Tang kin, nga na
piinj ni, epi konj mołułmun epi ei, endeim
ni ek yi nipi kin, ek ei konu gur gałi mił
nim, “Ya wa!” a nim. 2 Nga na kenj ni,
kung os kuru endi mułum. Mołpu kin, nga
kung os ei, tonu mułum wumb ei, eim opu
ond endi ko wupu mułum. Mołpu kin, nga
eim wu king peng mondułmun epi ei nge,
endi ngunjung. Ngok kin, pe nga eim pupu
kin, eim wumb to mani kindpi kin, nga
dinga kindpi kin, nga opu erpi pułum.

3 Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei,
pupu kin, pipe mił mon epi ei kan mił
ombu tupu to pendnjing ei, nga endi kiłip
topu kin aki tum. Topu kin, nga na piinj
ni, konj mołułum epi ei, nga endi ek yi
nim, “Ya wa!” a nirim. 4 Pe nga, kung os
kundii mendpił endi tor orum. Opu kin,
kung os kundii ei nge, tonu buł ełe, wumb
endi multum wumb ei, opu ermba nge,
noman dinga ngang kin, ya mani mei ełe
orum. Opu kin, wumb nge noman emin
orung seng kin, wumb en enim eipi eipi
tok kundngii ni punjung. Puk kin, nga wu
ei tui jik mił epi owundu endi ngang kin,
sipi kongun ermba nge tu wurum.

5 Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei,
eim pupu kin pipe mił mon epi ei, kan
tekliki to pendnjing ei, kiłip tang kin, aki
tum. Tang kin, na piinj ni, konj mołułum
epi ei, eim ek yi nim, “Ya wa!” nirim.
Neng kin, na kenj ni, kung os ping endi
mułum. Mołpu kin nga kung os ping buł
ełe, tonu mułum wumb ei, eim kuni mok
tołmun ming mił epi ei nge, endi eim angił
ełe ambiłpi mułum. 6 Nga na piinj ni, epi
endi ek tengim mił ei, tuk ełe epi konj
mołułum epi kapłi kapłi kei mił, ok ek
tengnjing. Tingangin kin, kuni owundu
seng kin, kuni mandi poru nimba enim.
Ei ek yi ninjing, “Nim kuni wiis mong
ming kembis kunum endeim ełe, ku sen
mił mok tunjii. Nga nim kuni balii mong
ming kembis kunum tekliki, ku sen mił
mok tunjii ku. Ba ond olip kopung ni, ond
wain noł ei, to kis mundnenjii mon!”

7 Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei,
eim pupu kin, pipe mił mon ełe ei, kan
mił epi ei to pendnjing epi ei, kiłip tang
kin, kapłi kapłi mił aki tum. Tang kin, nga
na piinj ni, epi konj mołmun epi endi nga
ei, ek yi nirim, “Ya wa!” nirim. 8 Nga na
kenj ni, kung os endi eim ngenj ełe, mon
mulerim mił endi mułum. Mołpu kin nga
kung os ei, buł ełe tonu mułum wu ei, eim
embe ‘Wumb kułii’ pa niłmin ei pim; nga
sikił ‘Dup konu kis,’ eim kin ekii se mandi
om. Wang kin, nga eł ełip, noman dinga
ełe sikił kin, ya mani mei wumb kopur
aninga ełe, to kundnguł nga aninga tekliki
mił mołmun ełe nge; tui jik mił epi endi,
nga kumb kuni owundu sim; nga ening
owundu ni epi sałim; nga ya mani mei
ełe kung simbii ni, oł ombu pei erang kin,
wumb to kundngii.

9 Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei
eim pupu kin, pipe mon kan mił endi to
pendnjing angił orung ei, kiłip topu kin,
aki tum. Tang kin, nga mandring orung,
na kenj ni, kułmał kałiłmin konu ełe kułii
wumb ei, en enim noman tuk ełe man-
dring mulnjung. Molk nimbił erang, en
enim Gos kin pii gii dinga nik kin, Gos ek
ka ni tor kindik kin, wumb ngunjung konu
ełe, opu orung wumb ngenj kumbii ngok
kin, to kundnjung. 10 To konduk wumb
ei, wii dinga tok kin, ek yi ninjing, “O
sinim nge Owundu, nim dinga wii mend-
pił pałim nin, oł kun ka ełin wu nin, ek
keimi mendpił pułwu mołun. Mokun kin,
nga sin kunum kinan nimberii mułamin
kin, nim sinim opu orung ya mani mei ełe
mołmun wumb ei, kos piikin, mok tokun
kin, sinim nge miyem bein tum ełe nge,
kumep kis orung ngunjii?” 11 Pe nga,
en enim endeim endeim ni, konduk kuru
ngang kindik kin, nga ‘En enim aninga
kopur, kui er mułei,’ pa nirim. Yi neng
kin, en enim to kundnjung wumb ei mił
mułangin kin, nga en enim engnjing noł
kin, kongun ende enjing wumb ei, to
kundnjung yi mił ku, enim to kundngii.
To konduk kin, ekii se enim nimberii mił
kapłi erang kin, kapłi Gos eim enim nge
miyem kumep ei, kumb se orung kindpi
ngumba.

12 Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei,
kin eim pupu piłe mił mon epi ei kan
mił epi to pendnjing epi angił orung nga
endeim ei kiłip topu kin, aki tum. Tang
kin, nga na kenj ni, konu kopu owundu
mendpił ełe tang kin, eni ei ping erpi kin,
ei yi mił, kon alap dup nang kin, ping
enim yi mił ełim. Erang kin, nga oi ei,
am kundii mendpił erpi perim ei, miyem
kundii mił, topu pirim. 13 Nga kor kanjip
ei, tonu kupu muł ełe mani opu kin, mei
ełe om. Opu kin, ei yi mił, ond pik mong
pol tunerang kin, ond ei konu pop owundu
tang kin, mong mani ołum oł ei mił, kor
kanjip mani onjung. 14 Nga kupu muł
ei am punum mił, ei pipe mił ok mon
połułmun epi ei, simbirpi am pum. Pang
kin, nga komung nin, nga mei kembis
kembis pei, en enim konu eipi puk kin, en
enim konu ełe pinenjing mon. 15 Pe nga,
ya mani mei konu ełe wumb wu king nin,
nga mei ełe wu num nin, nga opu ełmin
tep er mołmun wu num nin, nga noman
dinga pałim wumb nin, nga wumb ku pei
sałiłim wumb nin, nga kongun wii ełmin
wumb nin, nga wumb wii en enim kongun
ełmin wumb ombu, en enim pei ku nem
nin, nga ku tukpu nin, nga tonu mei tukpu
ełe, en enim koi enjing. 16 Erik kin, nga
en enim wii dinga tok yi ninjing, enim
tonu komung nin, nga ku owundu nin,
konu ełe nin, wii tok yi ninjing. “Enim
mani ok kin, tonu sin mołmun konu ełe,
sin pandi tok kin, koi erangin kin, Gos eim
tonu king peł ełe konu ka wii ełe mołum
ei, eim nga ningił ei, sin kinermba mon
mon.” pa ninjing. Nik kin, nga kung
siipsiip wał mił wu ei, eim sin kin, popuł
kis sinim ei, sin kin tonu onermba mon
ku! 17 Nimbił erang eł ełip kumep kis nin,
popuł ei singił kunum ei, kunum owundu
endi tonu orum. Yi mił peng, wumb nii
endi, kapłi eim Gos kingam teł kin, kumb
ełe engmba? Ei kapłi engnerngii mon!”

7

Esrel Wumb 144,000 Wumb Pei Pei Mul-njung

1 Oł ei poru neng kin, nga na kenj ni,
enjel kapił kapłi en enim tonu mei ei,
mer, wuł, ał, kapił kapłi oł kumb ełe angk

mulnjung. Angk molk kin, mei oł kapił kapłi, ei ambilk mulnjung. Molk yi erik kin, konu pop tunermba nik enjing. Erik kin, nga mani mei ełe min, ep noł ełe min, nga ond ełe pop tunermba mon. 2 Pe nga na kenj ni, enjel eipi endi, ał eni tonu ołum konu ełe, tonu pum. Pang kin, Gos eim kunum kunum mołułum pułwu ei, eim nge mon mił epi ei ambił tu wurum. Tu wang kin, nga eim wii dinga topu kin, enjel kapił kapłi mołmun ei nge, Gos eim noman dinga ngang kin, ep noł ni, mei ei, to kis erngii nge, nipi mundrum. 3 Mundang kin, nga enjel eipi, eim yi nirim, “Enim mei min, ep noł min, ond min, ei sikir er kis mundmun nik kin, yi enerngii mon! Ba enim wiik to mułangin kin, sin Gos nge kongun wumb kombur, to tonu kind mundamin kin, en enim mei embił ełe, Gos nge mon mił epi ei pend kindmba. Kindang kin, ekii se, enim er kis mundngii. 4 Pe nga na piinj ni, Gos nge mon mił epi ei, wumb pei sinjing. Sik kin wumb ei 144,000 wumb pei, en enim Esrel nge wumb tiłap pei, Gos mon mił epi ełe sinjing.

5 Sik kin, nga wumb 12,000 ei Jura nge wumb tiłap ei, mei embił ełe, Gos nge mon mił epi ei sinjing; nga wumb kopur ei, Rupun nge tiłap wumb ei 12,000 ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei, Gas nge wumb tiłap ełe sinjing. 6 Nga wumb ei, 12,000 Aser nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei, 12,000 Napsalii nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Manasa nge wumb tiłap ełe sinjing. 7 Nga wumb ei 12,000 Simion nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Liiwai nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Esakar nge wumb tiłap ełe sinjing. 8 Nga wumb ei 12,000 Sepulan nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei Josep nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei Benjamin nge wumb tiłap ełe sinjing. Wumb ei pei, Gos nge mon mił epi ei pei sinjing.

Nga Wumb Tiłap Owundu Endi Mołmun

9 Oł ei poru neng kin, na nga kenj ni, wumb tiłap owundu endi kułou tok mulnjung wumb ei, wumb endi kapłi beltngii mił mon. Beltik wumb ei, ngenj mon eipi eipi mił pałim nin, nga wumb tiłap kanim eipi eipi pei nin, nga wumb ek eipi eipi pim wumb nin, nga mei konu eipi eipi wumb ei pei, Gos kin peł kumb ełe kin, kung siipsiip wał mił wu ei mołum kumb ełe angk kin, mulnjung. Molk kin, konduk kuru kindnjing; nga ond onguł wumb ombu en enim, angił ełe ambilk mulnjung. 10 Mołangin kin, en enim wii dinga tok ek yi ninjing, “Sinim nge Gos Owundu king peł ełe mołułum; nga eim kung siipsiip wał mił wu ei, eim kin mandi mołum. Sinim sipi orung simba nge oł ei, eł ełip kin pałim.” 11 Pe nga, enjel pei ei, king peł ełe, si pok erik kin, nga men tołmun wu num nin, nga epi kapił kapłi konj mołułmun epi ei si pok erik engnjing. Angk kin, nga en enim pei ming gopsing pii polk kin, king peł ełe Gos kin men tok ngok yi enjing. 12 Erik kin, yi ninjing, “Ei keimi mendpił; nga sinim Gos kin men topun kin, ka piipin ngumun. Ngopun kin, ei eim tiłang owundu ka wii ei, ni tor kindmin; nga eim noman ka wii mendpił pałim; nga sinim eim kin ka piipin ngumun. Ngopun kin, eim embe ambił tonu kindmin. Kindpin kin, eim noman dinga mendpił pałim; keimi eim dinga ei owundu mendpił pałim. Peng kin, oł ombu ei, Gos kin kunum kunum mułmba. Ei keimi!

13 Pe nga, men tołmun wu num endi, na kii sipi kin, ek yi nirim, “Wumb kopur en enim konduk kuru kindik enmin wumb ei, wumb nii? Nga wumb ei, konu jiłi onjung?” a nirim. 14 Pe na eim kin ek orung kindip yi ninj, “Na nge owundu nim piin.” Nga eim na kin ek yi nirim, “Wumb ombu en enim, opu ond wumb kin, oł embin tui owundu erik ngunjung. Ngok kin, nga en enim oł ei kin, si kindik kin tor onjung. Ok kin, nga en enim, konduk ni epi ei, kung siipsiip wał mił wu ei nge miyem ełe sinim noman tuk ełe was eririm. Erang kin, sinim konduk mił noman tuk ełe kuru kun ka mendpił

erim. 15 Yi mił erang, en enim Gos eim king peł kumb ełe angk kin, epin tinga tał, Gos nge epin men tołmun ngii mił ełe, Gos kin men tołmun. Nga Gos eim king peł ełe, tonu en enim kin mołpu kin, eim wumb ombu kin, tep ka er kanpi mołum. 16 Nga en enim kuni nga tunermba mon; nga noł nuwa nga enermba ku. Nga en enim konu eni tumba kunum, ei mił erpi kin, nga epi endi dup mił nopu kin, yi nga enermba mon. 17 Nimbił erang kung siipsiip wał mił wu ei, eim peł ełe, tonu tuk mii memb ełe mołułum. Mołpu kin, eim kung siipsiip tep wu mołpu kin, en enim tep erpi mułmba. Mołpu kin, en enim noł nok kunum kunum konj mołułum noł ei, andan tang kin nungii. Nga Gos eim en enim ningił ka mani onum ei, kil ngopu kin, si kindmba, nga en enim nga ke ninerngii mon."

8

Nga Kan Mił Epi Pipe Mił Mon Pendnjing Ei Angił Orung Nga Tał Kiłip Tum.

1 Nga kunum ei, kung siipsiip wał mił wu ei, eim pupu kin, pipe mon epi ei, kan mił epi ei to pendnjing ei, angił orung nga tał pim epi ei, to kiłip topu ei poru nirim. Neng kin, epin konu ełe, ek tingnarik mułangin kin, eni kopur o purum. 2 Pe nga, na kenj ni, enjel angił orung nga tał pei en enim, tonu Gos eim kumb ełe engnjing. Angk kin, nga en enim beli tołmun epi ei nge, angił orung nga tał ngunjung ku.

3 Pe nga enjel eipi endi opu kin, eim kułmał kałmin konu ełe engim. Angpi kin nga eim dup kalk ełmin epi, noł ming gol mił, mur ka wii epi ei, opu sim ełe engim. Angpi kin, nga wumb kopur eim kin, mur ka wii tołum epi pei ngunjung. Ngok ełe nge, si ende kindpi kin, Gos nge wumb prei ełmin ełe, si ende kindim. Kindpi kin, nga eim Gos kin kułmał kałmin konu ełe, gol mił erpi kin, Gos nge king peł kumb ełe engim. 4 Angpi kin, nga eskił epi ka dup nopu kin, muru ka tołum epi ei nin, Gos nge wumb Gos kin prei erik enjing ełe, tał ouni ei, enjel angił ełe, dup eskił si kindpi kin, Gos nge kumb ełe tonu purum. 5 Pe nga kunum ełe, enjel ei, eim noł ming sipi kin, dup kułmał kałmin konu ełe, dup kopur sipi kin, piki topu olkup topu kin, mer mei ełe mani kindim. Kindang kin, kałpi konu ełe, gur gałi nipi kin, ek tangpi kin, nga kumb kinang erpi kin, nga konu kopu tum.

Enjel Kapił Kapłi Beli Mił Epi Pup Tunjung

6 Pe nga, enjel angił orung nga tał en enim, beli ei, nga angił orung nga tał ei, beli pup tungii nge, er kun er sinjing sałim.

7 Pe kumb ełe enjel ei, eim beli mił epi ei beli pup tum. Tang kin, dup seng kin, konu dindaming kin, miyem kin ombu, pei sik kin, orung orung erik. Erpi kin, bein topu kin, mani mei ełe kindim. Kindpi kin, nga mani mei aninga kopur ei, dup nopu kin, ond aninga kopur ni, kui engimb aninga kopur pei mołum epi ei, pei dup nopu poru nirim; ba aninga tał am mił kopur mei konu ełe, dup nunerim mon.

8 Pe nga, enjel nga endi, eim beli mił epi ei beli tum. Tang kin, nga na kenj ni, epi komung owundu mił epi ei, dup nopu topu kin, olkup topu kin, mer ep noł ełe, mani kindim. Kindang kin, ep noł aninga kopur ei kumbiipi kin, miyem topu pum. 9 Pang kin, nga ya mani ep noł ełe, konj mulnjung epi aninga kopur ei, ep noł tuk ełe, kulnjung. Kolk kin, nga noł kanu aninga kopur topu kin, kis mundum ku. Ba aninga kopur tał am mił, ep noł ełe epi ei, to kis enerim mon.

10 Pe nga, enjel tekliki ei endi, eim beli mił epi endi beli tum. Tang kin, kor kanjip mił epi owundu ei, dup num ei, dup jep kaltmin mił yi nurum. Nopu kin, nga tonu kupu muł ełe, mani opu mer noł aninga kopur pim konu ełe purum. Nga noł pirpir aninga kopur pim konu ełe pum ku. Ba aninga kopur tał am mił noł konu ełe puneririm mon. 11 Pe kor kanjip ei embe 'Kumbii kis ełim' nił min. Nga noł aninga kopur ei, noł kumbii ełim. Nga wumb pei, noł ei nok kin kulk. Kulk ei nimbił erang, noł ei eim kumbii kis ełim. Ba aninga kopur, tał am mił, noł ełe to kis eneririm mon.

12 Nga enjel kapił kapłi endi ei, eim beli mił epi ei, beli pup tum. Tang kin, nga

eni aninga kopur ni, oi aninga kopur ni, kor kanjip aninga kopur ni, epi ombu en enim nge tiłang erpi pim ei tangin kin, yi mił erang, emii aninga kopur pirim. Nga tinga aninga kopur emii pirim ku. Nga epin kunum endi, oi tiłang ermba kunum ei, yi emii pirim ku.

13 Pe nga na kenj ni, kei du endi, bur ni pupu kin, am ei tonu epin bur ni purum. Pupu kin, ek dinga nipi kin wii topu yi nim, “Mong owundu! Mong owundu! Mong owundu kis tonu omba!” nirim. Pe nga, oł embin tui oł ei, wumb en enim ya mani mei ełe mołmun wumb ei kin, yi mił tonu omba. Nimbił erang enjel eipi nga teliki ei, en enim nge beli mił epi ei pup tungii nge enmin.

9

Nga Angił Orung Enjel Ei Beli Mił Epi Ei Pup Tum

1 Nga angił orung nge enjel ei, eim beli mił epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na kenj ni, kor kanjip ei tonu kupu muł konu ełe, mani opu kin, mer mei ełe orum. Opu kin, nga kor kanjip ei, kii wał sipi kin embiłim ei, mer mani tukpu owundu kis tukpu ełe, sip pinałim, kii wał sirim. 2 Nga kor kanjip ei, mer mani, ‘Tukpu owundu kis,’ ondu ei, aki tum. Tang kin, dup eskił opu kin, tor tonu om. Opu kin dup eskił om ei, mer dup owundu ełe, dup kiłangin kin nopu ping mendpił nopu pim ei, mer mani tukpu owundu kis ełe tor orum. Opu kin, eni kin pop ei, eskił erang kin, emii erim. 3 Pe nga ka guimbi owundu pei, mer dup eskił nopu pim ełe, mei ełe tor orum. Opu kin, nga ka guimbi ei, wusimb mił epi ei, olt pim epi kis endi ei, wumb kongang kin, kumbii kis siłmin epi endi ei, eim dinga ngołum. 4 Nga ka guimbi owundu en enim, kui engimb ni endi, epi ombu ei to kis enerei mon niłmin. Nik kin, nga epi kanim eipi eipi pei endi, emb talk pendiłmin epi ei, konj mołum ei, to kis enerei mon niłmin. Ba wumb nii endi, eim Gos nge mon mił, eim mei embił ełe pinerim kin wumb ei mendpił, kongingii, niłmin. 5 Kongk kin, nga ka guimbi owundu ei, wumb to kundngii ei, mon niłmin; ba oi angił orung ełe mendpił ei kin, kongmba ei, kumbii kis singii niłmin. Nga en enim ngenj kumbii siłmin ei, wu en enim ka wusimb mił ei kin, epi kongang kin, ngenj kumbii siłmin oł ei nge siłmin. 6 Nga oi angił orung o pang kin, wu kopur en enim, kułmun nik kin, kuruk andinmin; ba en enim kuruk sinałmin mon. Nga en enim kułmun ni piinmin; ba kułngii ei si kindpi kin, am ba.

7 Nga ka guimbi owundu ei, en enim kung os mił molk kin, en enim opu erngii nge, er kun er mołmun ei, en enim peng ełe wu king peng kon mondułum epi, ku gol mił epi mundangin kin, en enim kumb ełe, wumb mił kumb ningił sałiłim.

8 Seng kin nga en enim peng enjin ei, amb peng enjin mił mołułum. Mołang kin, nga en enim gupu mong ei, wusii simbii owundu ei, gupu mong mił pałiłim. 9 Peng kin, nga en enim pepił ełe epi, kumb tepii kapa mił, pandi topu pirim. Peng kin, nga en enim kong, ełe ek tengnjing mił ei, kung os keris pei mił siłmin ek tangnim mił molk kin, opu erngii nge punjung. 10 Puk kin, nga en enim nge, ei yi mił ei, ka wusimb mił, kumbii kis ngang molk kin, en enim dinga peng kin, wumb kumbii kis ngołmun ei, oi angił orung pei ngołmun. 11 Ngok kin, nga en enim nge king endi mołpu kin, en enim tep ełim. Erpi kin king ei, enjel ei tukpu owundu kis sip pinałim ei, mer mani ełe tep ełim. Erang kin, nga eim embe ‘Apandon’ ei Eipru nge ek; nga eim embe ‘Apoliyon’ Griik nge ek; ek tał ouni pułe yi pałim, ‘Wumb to kis mondułum,’ niłmin.

12 Pe mong owundu kis endi ei, poru nirim. Nga mering mong owundu kis tał, nga omba.

Angił Orung Nga Endeim Enjel Beli Mił Epi Ei Pup Tum

13 Nga angił orung nga endeim enjel ei, eim beli mił epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na piinj ni, gol mił epi kułmał kałmin konu oł ełe, kapił kapłi nge, girman mił epi ei, angiłim konu ełe, Gos nge kumb ełe mołum konu ei, ek endi tor om. 14 Wang kin, nga ek endi tor opu kin, angił orung nga endeim enjel endi, beli mił epi ei

beli pup topu kin, se mułum konu ełe yi nim, “Nim enjel kapił kapłi en enim, noł owundu endi Yupreisiis ni noł ełe, kan ngii mołmun wak tangin kin, wii molk pungii,” pa nim. 15 Yi mił kapłi, enjel ei, enjel kapił kapłi kei en enim, kan ngii mił mulnjung wak tum. Wak tang kin, en enim wumb aninga kopur, to kundngii nge enjing; ba aninga kopur tał am mił to kundnenjing mon. To kundnarik kin, nga enjel ei en enim, er kan erik kin, eni nin, kunum nin, oi nin, kung pani ei kin, kui erik kin, oł ei nge erngii nge mołmun. 16 Molk kin nga enjel kapił kapłi nge, opu ełmin wu 200,000,000 pei pei mendpił, en enim kung os ełe, ap tok onjung ei, na ni piinj. 17 Pe nga na nam or kumb mił endi kenj ni, kung os nin, kung os tonu ełe wumb ap tunjung wumb ei kin, ouni kenj. Kenj ni nga wumb en enim pepił ełe, konduk kapa mił pirim. Pim epi ei, mon kundii ni, muk ni, terim pirim. Peng kin, nga kung os peng ełe ei, wusii simbii owundu peng mił pirim. Peng kin, nga en enim gupu ełe dup eskił kin, dup kin, kom ku dup nonum mił, en enim gupu ełe tor orum. 18 Wang kin, nga oł embin tui ei, dup ni, dup eskił ni, dup mon terim dup nołum epi tekliki ei pei, wumb aninga kopur to kis er poru ninjing; ba aninga kopur tał am mił, to kis enenjing mon. Epi ombu, mer kung os gupu ełe tor orum. 19 Wang kin nga kung os nge dinga ei, mer en enim gupu ełe ni, en enim ei ełe, dinga pałim. Peng kin, en enim nge ei ełe, wembii mił pałim; nga peng pałim ku. Peng ełe nge, wumb to kis ełmin ku.

20 Nga wumb eipi kopur en enim, dup ni, dup eskił ni, dup nopu ełim epi ei tekliki pei, en enim to kundnerim wumb ei, en enim noman ełe, epi nipe endi enjing nin, gui kis men tołmun oł ei kin, noman ak tok kin, buł ngunenjing mon. Pe en enim angił ełe enjing epi ei, ek kend gos ełe nge, gol nin, silpa nin, aiyon nin, ku nin, ond epi ombu ei, ningił kinenjing epi nin, ek piik ninenjing epi nin, andłam endnenjing epi nin, epi kend tołmun epi ombu ei, men tołmun ei, wakin tunenjing mon! 21 Tunarik kin, nga wu ombu en enim, wumb eipi to kundnjung; nga kunj men enjing nin, wu amb eipi nge ngundnjung nin, wumb eipi nge epi waning sinjing nin, wumb ombu en enim oł kis ei, noman ak tok kin, buł ngunenjing mon!

10

Enjel Endi Pipe Mił Mon Epi Endi, Angił Kin Embiłim

1 Pe nga, na kenj ni enjel endi dinga owundu pałim enjel ei, tonu epin konu ełe mani orum. Wang kin, eim konu kupu mił epi ei, kum tum. Tang kin, nga konu kumb giipim poltum ei mił, eim nge peng ełe, tonu połpu pirim. Peng kin, eim kumb ełe, eni mił topu pirim. Peng kin, nga eim simb ełe, dup sengi mił, nopu pirim. 2 Peng kin, nga pipe mon simbirpi kin, endi kembis ei tonu, eim angił ełe, aki topu kin, sepi mułum. Mołpu kin, nga eim simb mong tundung ei, mer ep noł ełe, mani kindpi sirim. Seng kin, nga simb taring ei, mer mei ełe, mani kind sirim. 3 Seng kin, nga eim ek dinga tangpi kin, ke nim ei, wusii simbii owundu ke niłim ei, yi mił nirim. Neng kin, kunum ełe, nga angił orung nga tał, gur gałi nirim. 4 Nga ek nengin kin, na mon pułmbii enj; ba na nga piinj ni, ei tonu epin ek endi, ni tor kindpi kin, yi nim, “Nga konu gur gałi angił orung nga tał ninjing ek ei, noman tuk ełe koi er pendnjii; ba mon poł pendnenjii mon.”

5 Nga na kenj ni, enjel tonu ep noł ełe kin, nga mei ełe kin, engim wu ei, eim angił tundung ei, tonu epin konu ełe kindim. 6 Kindpi kin, nga eim ek keimi kun ka ni tor kindpi kin, ek keimi Gos eim piiłim. Piipi kin, nga Gos eim kunum kunum konj mołułum Gos ei, eim tonu epin konu ni, nga epi kanim kanim pei tuk ełe eririm. Nga mei erpi kin, epi kanim kanim pei tuk ełe eririm. Nga ep noł erpi ełe kin, epi kanim kanim pei tuk ełe eririm. Nga enjel ei, eim ek yi nirim, “Akip kunum ei, mandi poru nimba enim, Gos nga kui enermba mon,” pa nirim. 7 “Ba angił orung nga tał nge enjel endi ei, eim beli mił epi pup tumba kunum ełe, Gos nge eim epi koi er pim epi ei, ni tor kindmba. Kindpi kin, nga eim nge ek ka

ni tor kindiłmin wumb ombu, eim ek ni ngurum ek ei, keimi tonu orum."

8 Pe nga, tonu epin konu ełe, ek endi ni tor kindrim ei, na nga piinj ni, ek nipi yi nirim, "Nim pukun kin, enjel endi, eim simb mong tundung ełe, ep noł ełe kambpi kin, nga eim simb mong taring ełe, mani mei ełe kambpi mołum enjel ei, eim angił ełe, pipe kimbrii kembis endi ambiłpi kin, puru nipi mołum pipe mon ei sinjii," pa nim. 9 Kapłi na pup kin, enjel ei, kii sip kin, eim pipe kimbrii mon pipe endi, angił ełe sałim ei, ngangłi ninj. Nemb kin, nga eim ek yi nipi, na ngum, "Nim epi ei sikin nunjii," pa nirim. "Nan kin, nim kirim ełe, ak mak erpi kin, mek sinjii mił, yi ermba," pa nirim. Ba nim gupu ełe, mułang kin, ei singin ermba ei, piimi muł noł ei, singin enim ei mił, yi ermba," pa nim. 10 Pe nga, na pipe kimbrii mon sałim ei, eim angił ełe, sip kin, nunj. Namb kin, piimi muł noł singin enim mił, yi singin eririm. Ba ekii se, na nop dumung kindamb kin, mer nam nge kirim tukrung ełe ak mak erpi kin, mek simbii mił pirim.

11 Pe nga eim ek yi nipi na ngum, "Nim nga Gos nge ek ka ei, ni tor kindkin kin, wumb pei ngokun kin, nga wumb tiłap eipi eipi pei ngokun kin, nga ek eipi pim wumb, kanim kanim pei ngokun kin, nga king pei, ngunjii ku," pa nirim.

11

Wumb Mił Epi Tał Ek Ni Tor Kindiłmbił

1 Pe nga, na su simbii epi endi ngunjung ei, epił mił epi endi ngok kin, yi ninjing, "Nim tonu angkin kin, kapłi nim Gos nge men tołmun ngii wumb kin, mołmun ei mił nga kułmał kałmin konu ełe, su sinjii. Sikin kin, nga nim men tok mołułmun wumb ei, kapłi kemb tunjii ku. 2 Ba nim men tołmun ngii pułpun ełe, torung kung gui konu ełe ei, su sinenjii mon. Nimbił erang konu ei, torung pii gii ninałmin wumb ei nge konu pałim. Peng kin nga wumb ei, en enim konu owundu ełe kun ka wii Jerusalem konu konj ełe, erik kin, kis monduk pangin kin, oi engki kapił kapłi nga tał ei, kapłi erngii. 3 Erik kin, nga nanim wu tał kin, dinga ngamb kin, nanim nge ek, ni tor kindngił. Kindkił kin, nga wumb tał ei, kon mił epi endi ngamb kin, alap mił telngił. Talkił kin, na nge ek ni tor kindkił kin, pangił pangił kin, 1,260 kunum pei pei opu ba.

4 Ełe nge wumb tał, eł ełip ek ni tor kindngił ei, ond olip tap mił, nga dup alam tał mił ei ya mani mei ełe Owundu eim kumb ełe engim. 5 Angang kin, nga wumb kombur ok kin, wu tał kin, er kis mundmun ni enjing kin, kapłi eł ełip gupu ełe, dup tor opu mołpu kin, opu orung wumb ei, top kis mundmba. Mondpu kin, keimi wumb kombur wu tał kin, er kis ermin nik enjing kin, kapłi ełe nge mendpił, wumb ei kułngii. 6 Kapłi eł ełip dinga seng mołmbuł dinga ei kapłi kupu muł ondu ngang kin, konu kumb tunermba kunum ei, eł ełip Gos ek ka ni tor kindinjngił. Pe nga eł ełip, yi ku dinga pałim ei, noł ei erangił kin, noł miyem mił tangpi omba. Pe nga eł ełip dinga sałim ei, yi ku ya mani mei wumb epi kanim kanim oł embin tui ei, tonu opu kin, to kis erngił. Nga eł ełip noman ełe, oł ombu ermbił ni piingił kunum ei, kapłi erngił.

7 Pe nga eł ełip Gos ek ka ei, ni tor kind poru nikił, er mołang kin, kapłi nga epi kung simbii owundu endi, tukpu owundu sip pinałim ełe, tonu tor wang kin, wu tał kin opu erngii. Erik kin, eł ełip to mani kindpi kin, to kundmba. 8 To kundang kin, eł ełip ngenj ei, konu owundu ełe, tuk andłam ełe pimba. Peng kin, nga eł ełip nge Owundu ei, eim ond peri ełe to kundnjung konu ełe, eł ełip ngenj ombu mołum; ba konu owundu ei ek ekin nipin kin, yi nilmin, 'Konu embe Sorom nin Eisip,' yi mił nilmin. 9 Yi mił erang, ngenj eipi eipi wumb nin, nga wumb tiłap eipi eipi nin, ek kanim eipi eipi wumb nin, mei konu orung orung wumb ei, pei ok pendik kin, en enim ngenj ei keningii kunum tekliki, nga kunum tongnde mendpił poru nimba. Neng kin, nga wumb ei eł ełip ngenj ei kui tunenjing mon; ba kanik kin, wiik tok kindangin kin, pinjngił. 10 Pekił kin, mei mani ełe wumb pei en enim, ka piik kin, wumb tał kułnguł ełe nge, en enim ka ka piik kin golang nik kin, nga en enim epi ka kombur sipik kin, wumb puł ngok yi

ełmin. Yi ełmin ei, nimbił erang ek ni tor kindiłmbił wu tał eł ełip, mei wumb pei ngenj kumbii owundu ngołmbuł. 11 Ba kunum tekliki nga kunum tongnde poru neng kin, kapłi Gos eim nge mołułum konj ei kindang opu kin, wu tał tonu enginjngił. Engangił kin, opu wumb pei ombu, wu tał tonu onjnguł ei, kanik kin, mund mong enjing. 12 Erik kin, pe nga wu tał eł ełip molkuł kin, piinjngił ni, ek owundu endi tonu epin tor opu kin, eł ełip kin yi mił nim, “Ya tonu ełe weł!” Nga eł ełip nge opu orung wumb kanik mulnjung ni, eł ełip kupu muł endi, se mengpi kin, tonu epin konu ełe, tuk sipim. 13 Si pang kin nga kunum ełe mendpił, konu kopu owundu endi tum ei, konu owundu tongnde endi topu erpi kin, kis mundum; ba angił orung nga kapił kapłi ei to kis enerim mon. Nga kunum ełe mendpił, wumb 7,000 pei konu kopu ei erpi kin, to kundum. To kundang kin, wumb kombur eipi mulnjung wumb ei, en enim mund mong erik kin, Gos eim Owundu epin konu ełe mołum ei, eim embe ambił tonu kindnjing. 14 Kindik kin, pe epi oł embin tui owundu tał tonu om ei, poru nirim; ba piyei! Kunum aninga kopur opu pang kin, epi oł embin tui owundu nga endi tonu omba.

Enjel Angił Orung Nga Tał Nge Beli Mił Epi Tum

15 Pe nga angił orung nga tał nge enjel ei, beli mił epi pup tum. Tang kin, kapłi ek owundu kombur tonu epin konu ełe, tor opu kin, ek yi nirim, “Pe mani mei ełe, tep erik erik, enjing dinga ei, akip sinim nge Owundu eim seng kin, nga eim se orung simba wu ei, Krais kin ouni, eim king kunum kunum minj tep erpi kin, mołpu ba!” 16 Pe nga, men tołmun wu num engki tał nga kapił kapłi en enim, king peł ełe Gos kumb ełe, mołułmun wumb ei, kumb ełe kan mani kanik kin, Gos kin men tok ngunjung. 17-18 Ngok kin, ek yi ninjing,

“Gos owundu mendpił! Nim dinga wii
mendpił sałim. Seng kin, nim pe
mołun, nga kumb ok nim mołułun.
Sin sinim ka piipin kin, nim kin ek
ka ni ngołmun. Pe ninim nge dinga
Owundu ei sikin kin, piikin kindkin
kin, epi kanim kanim pei, tep enjii
kongun pułngun mondkun ełin. Pe
nga, torung pii gii ninenjing wumb
ei en enim, nim Gos kin noman
ełe, popuł kis erang piinjing; ba
Gos Nim noman popuł kis ei, wumb
ei kin tonu ołum. Opu kin, nga
pe kulnjung wumb ei, en enim kos
owundu piik kin, kumep sik erngii
nge kunum ei, tonu ołum. Pe nga
ninim nge kongun wumb ei, nim
ek ni tor kindiłmin wumb nin; nga
nim nge oł kun ełmin wumb pei nin,
nga wumb nim kin mandring molk
kin, nim embe ambił tonu kindiłmin
wumb ei nin; nga wumb num nin,
nga wumb kembis nin ouni wumb
ei, nim kumep ka ngunjii. Pe nga, ya
mani mei ełe wumb ei, to kis enjing
wumb ei, to kis enjii ku.”

19 Pe nga kapłi, ek nik poru nengin kin, kapłi Gos nge men ngii owundu ei, tonu epin konu ełe mołum ei, aki tunjung. Tok kin, pe nga, Gos eim ek dinga lo ek ei, tuk kindiłmin ond kiyembi ei, eim men ngii tuk ełe sim kenjing. Kanik kin, pe nga kumb kinangin er tiłang erim. Erpi kin, nga gur gałi neng kin; nga konu kopu owundu tum; nga konu kumb dindaming owundu top kin mani orum.

12

Amb Endi Kin Wembii Owundu Simb Angił Pałim Ei Kin

1 Jep oł owundu tonu epin konu ełe tor orum. Opu kin, ei yi mił, amb endi mołum amb ei, konu eni ei alap mił, ngenj ełe tełim. Tałpi kin, nga eim simb mandring ełe oi pirim. Peng kin, nga tonu eim peng ełe, kor kanjip engki nga tał, tonu peng ełe, peng kon mił mundrum. Mondpu kin, amb ei, eim kangił mundrum. 2 Mondpu kin, nga eim kangił buł tang kin, eim ngenj kumbii dinga sipi kin, mengmba kunum ełe mandi eririm. Erpi kin, eim ke dinga nipi kin, tor kindrim. 3 Kindang kin, nga jep oł owundu endi, epin konu peni ełe tor orum. Opu kin, jep oł ei yi mił, wembii kundii owundu simb angił pałim epi endi, tor orum. Orum wembii owundu ei, peng

embił ei, angił orung nga tał pirim; nga girman engki pirim. Nga peng kon mił epi king mondułum epi ei, angił orung nga tał, tonu peng ełe, endeim endeim ni mołpu poru nirim. 4 Nipi kin, nga wembii nge ei ełe, ei sipi kin, kor kanjip kombur, owundu pirim kor kanjip ei, topu kindang kin, mani mei ełe orum. Wang kin, kor kanjip tał kopur owundu mił, tonu epin konu ełe pirim. Peng kin, wembii ei, eim amb kangił mengmba eririm, konu amb ei, eim kumb ełe engim. Angpi kin, amb ei kangił mengpi, tor kindang kin, topu numba nge erpi mułum. 5 Mołpu kin, pe amb ni, kangi endi mengim ei, eim mei konu ełe orung pei ei, eim dolu dinga ambiłpi kin, wumb tep ermba. Erpi kin, pe kangił ei mam mengim; ba kangi ei sikir se mengk kin, orung sipik kin, Gos eim king peł mołum konu ełe kindnjing. 6 Kindik kin, amb ei, eim si kindpi kin, tungu pupu kin, mei wii sim wumb mulenjing konu ełe purum. Pupu kin, Gos eim amb mułmba nipi konu endi, er kun er sim konu ełe purum. Pupu kin, konu ełe, eim kuni ngok kin, kan kun erik se mułangin kin, kunum 1,260 opu ba.

7 Pe nga, tonu epin konu ełe, opu owundu tonu orum. Opu kin, enjel Maikel kin, eim nge enjel ok kin, ka wembii kundii owundu ei kin, opu enjing. Erik kin, nga ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu kin, opu erik kin, to orung kindnjing; 8 ba enjel Maikel kin, eim nge enjel ombu kin, opu dinga erik molk kin, ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu, to mani kindnjing. Yi erangin kin, ka wembii owundu kin, eim nge enjel kin, tonu epin konu ełe nga mulenjing mon. 9 Mularik kin, nga ka wembii kundii owundu ei, epin konu ełe to mani kindnjing. Kindik kin, ka wembii owundu ei, kumb ok mołułum wembii embe Seisen, ei eim mei wumb pei kin, ek kend to ngopu ełim pułwu mołum. Mołpu kin, nga ka wembii owundu ei kin, eim nge enjel pei ouni, to mani mei ełe kindnjing.

10 Pe nga na nam piinj ni, ei epin konu ełe, ek endi tor opu kin, yi nirim. “Pe sinim nge Gos eim sinim se orung sinim. Sipi kin, nga eim nge dinga ei, ya peni ełe tor onum. Opu kin, pe Gos eim nge dinga king mołpu kin, sinim andan topu ngonum. Ngopu kin, pe eim nge kindim wu Krais ei, eim dinga sinim andan topu ngonum ku. Ngopu kin, nimbił erang wu kis Seisen eim, sinim nge enginjpin noł ei, ek nipi ngopu ełim ei kos piipi ełim. Erpi kin, pe ei eim, Gos eim kumb ełe, epin, tinga, kunum kunum kos piiłim; ba pe, eim epin konu ełe, to tor kindangin kin, mei ełe mani orum. 11 Opu kin, nga sinim nge enginjpin noł, en enim nge dinga ei, kung siipsiip wał mił wu ei eim Krais nge miyem ełe, dinga sinjing. Sik kin, nga ek keimi ni tor kindnjing ełe nge, en enim opu orung wu ei, to mani kindnjing. Kindik kin, nga eim en enim, Gos nge kongun ei erik puk kin, en enim mei ełe oł ei, noman to piinenjing mon; ba wiik to mułangin kin, opu orung wumb ei, en enim to kundnjung. 12 To konduk kin, tonu epin konu ełe, wumb molk kin, no pek enmin wumb ei, en enim ka piingii. Ba ya mani mei ełe kin, ep noł kin, wumb ei, en enim ei piik kin, kun erik mułngii! Molk kin, oł embin tui ei, enim kin tonu omba enim. Erpi kin, Seisen ya mani enim kin orum. Opu kin, nga eim noman kun pinerang kin, dup mił nop tonu orum. Nimbił erang eim piinim ei, eim nge kunum pei tangpi, simba pinałim.

13 Pinerang kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim noman to piinim ei, eim to mani mei ełe kindnjing pim. Peng kin, pe nga, eim amb ei kangi endi mengim amb ei, eim bułun topu kin, se endrim. 14 Se endrim; ba Gos amb ei, eim kei du owundu kong tał mił ngang kin kapłi eim bur ni pupu kin, mei wii sałim wumb mulenjing konu ełe purum. Pang kin, konu ełe, eim kuni ngok kin, kan kun erik se mułangin kin, kung ngii tekliki nga tongnde om; ba ka wembii owundu ei, opu kin, tumbii ni ermba ei, eim kapłi ermba mon. 15 Enarpi kin, nga ka wembii owundu ei, eim gupu ełe, noł owundu mił, endi erang kin topu tor orum. Opu kin, ei erang to pupu kin, amb ei pum konu ełe, ekii se purum. Pupu yi erang kin, amb ei, noł to simba ni eririm. 16 Ererim; ba

mei ełe erpi kin, amb ei paki turum. Tang kin, pe noł ei, ka wembii owundu gupu ełe orum ei, mei eim gupu aki topu se, olt kindpi kin poru nirim. 17 Neng kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim amb ei kin, noman kis peng piyang kin, dup mił nopu tonu orum. Opu kin, pe eim pupu kin, amb ei nge kingam noł kopur kin, opu ermbii ni piirim. Piipi kin, kingam noł ei pei en enim, Gos lo ek pei ekii siłmin. Nga Jiisas eim ek ei, ni tor kindik kin, wumb ngok kin, en enim eim kin, ekii siłmin. 18 Pe nga, ka wembii owundu ei, eim ep noł wer ełe, angpi mułum.

13

Epi Simbii Tał Tonu Onjkuł

1 Pe na nam kenj ni, epi simbii owundu endi, mer ep noł ełe, tonu opu kin, tor om. Opu kin, kung simbii ei, girman engki pim; nga peng embił angił orung nga tał pirim. Nga girman engki ełe, king nge peng kon engki ełe, tonu mułum. Mułang kin, peng ombu, embe kanim kanim mułum. Mołpu kin, embe ei pułe yi mił, Gos kin ek buł ambilk kanim kanim nik, mundnjung. 2 Monduk kin, epi kung simbii owundu ei, na kenj ni, eim ngenj kui wusii simbii owundu mił, ‘lepa,’ niłmin ei, mombuł mombuł nopu pim. Pim simbii owumdu nge simb ełe ei, ka owundu endi ‘ber,’ niłmin, ka simb ei yi mił pim. Pim kung simbii owundu nge gupu ei, yi mił epi kui wusii owundu kung endi, ‘laiyon,’ niłmin, ka ei gupu yi mił pim. Peng kin, epi kung simbii owundu ei, ka wembii owundu ni, eim nge dinga ei, ni ngum. Ngopu kin, eim mołpu, king mił tep erim ka wembii owundu nge konu ełe, nga epi ei, ‘Nim molkun kin, tep erii,’ nim; nga eim dinga owundu ei, epi simbii ei nga ngurum. 3 Ngopu kin, pe epi simbii ei, eim peng ambił endi to kundnjung; ba tunjung konu ełe kis mołpu kin, erii erpi pim ei, nga kułii erpi kin, ka sim. Seng kin, mei ełe wumb pei ei kanik kin, puku sik kin, noman ak to piik kin, epi simbii owundu ei kin, ekii sik punjung. 4 Puk kin wumb pei en enim ka wembii owundu ei kin, men tok erik, ngunjung. Ngok kin, nimbił erang ka wembii owundu ei, eim dinga ei, epi kung simbii owundu ei ngurum. Ngok kin, nga en enim yi ku, epi kung simbii owundu ei kin, men tok enjing ku. Erik kin, ei yi ninjing, “Wumb endi epi kung simbii owundu ei mił endi molałim mon. Nga wumb endi epi kung simbii owundu ei kin, opu ermba endi molałim mon ku.

5 Pe nga, Gos kan wiik tang kin, epi kung simbii owundu ei, gupu ełe ek kanim kanim dinga nipi kin, nga Gos kin ek buł ambiłpi ek kis nim; ek ei kis mendpił nim. Nipi kin, nga eim dinga owundu nga sipi, pepi pang kin, oi 42 opu purum. 6 Pupu kin, kung simbii owundu ei, eim gupu aki topu kin, Gos kin nipi kis mondpu kin, nga Gos eim embe kin, nga Gos eim no pepi mołum konu ełe kin, nga tonu epin mołmun wumb ei kin, yi ku nipi kis mundrum. 7 Mondpu kin, nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii owundu ei, Gos nge oł kun wumb kin opu eririm. Erpi kin, Gos nge wumb kambpi mani kindang kin, top kindpi ei, eim dinga owundu sirim. Sipi kin, eim king mił tep erpi wumb tiłap pei nin, nga mei orung orung wumb pei nin, nga ek kanim kanim pałim wumb pei ei nin, nga ngenj kanim kanim pałim wumb ei pei, king mił mołpu kin, tep eririm. 8 Erpi kin, wumb pei ya mani mei ełe mołmun wumb ei, kapłi epi kung simbii owundu ei kin, men tok erik ngołmun. Ngok kin, wumb ei, Gos kumna kin, mei eririm wumb ei, en enim embe ełe, mer wumb konj kunum kunum mołułmun nge pipe mon ełe pinałim. Pinerang kin, pipe mon ei, kung siipsiip wał mił, wu ei Krais, eim to kundnjung ei nge mon.

9 “Enim piingii! Pe wumb nii endi kom pim kin, kapłi ek ei kom se piingii! 10 Pe wumb nii endi, kan ngungii nge pim kin, kapłi wu ei kan ngungii! Ngok kin, pe nga wu endi, wu eipi endi tui jik kin to kundum kin, kapłi wumb tui jik sik kin, wu ei to kundngii ku. To konduk kin, pe nga oł kanim kanim yi nge tonu om kin, kapłi en enim Gos nge oł kun ełmin wumb ei, enim dinga angk molk kin, nga pii gii dinga nik kin, ambił gii nik mułngii!”

11 Pe nga, na kenj ni, epi kung simbii nga endi mer mei ełe, tonu tor orum. Opu kin,

kung simbii ei, eim girman tał mułum ei, kung siipsiip wał girman tał, mił mułum. Mołpu kin, nga ek tengim ei, ka wembii owundu ei mił, ek tengim. 12 Tangpi kin, pe epi kung simbii ei, nga ekii se tonu orum. Opu kin, ei eim epi kung simbii owundu kumb se om, epi kung simbii ei kin, dinga owundu pei sirim. Sipi kin, dinga ei kin, eim kongun dinga eririm. Erpi kin, ei epi kung simbii owundu kumb se tonu orum nge, kumb ełe eririm. Erpi kin, ekii se, tonu om epi simbii owundu ei, kongun dinga kind erpi kin, mei ełe nin wumb pei erang kin, kung simbii kumb se tonu om ei eim kin, men tok enjing. Erik kin, epi kung simbii ei, okrii to kis erpi kin, to kundmba eririm; ba nga konj mołum. 13 Mołpu kin, pe nga epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, jep oł owundu kis kanim kanim erpi kin, andan tum jep oł endi, yi mił eim eririm. Erpi kin, nga wumb pei kumb ełe, dup mił endi erang kin, tonu epin tor opu kin, mani mei ełe orum. 14 Opu kin, nga Gos eim epi kung simbii ei, kanpi wiik tang kin, jep oł owundu kanim kanim erpi kin, epi simbii owundu kumb se tonu om ei, eim kumb ełe erpi kin, andan tum. Tang kin, oł kanim kanim ełe eririm ei, eim mei wu amb pei, ek kend topu ngurum. Ngopu kin, wu amb ombu kin yi nirim, “Enim kapłi, epi kung simbii kumb se ei kin, ond kin kel tok erik kin, eim embe ambił tonu kindngii! Kindik kin, epi kung simbii ei, ok tui tok kundnjung; ba nga opu konj mołum. 15 Nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii ei, eim pop kindang kin, ond mił enjing epi ei, kung simbii mił konj mołpu kin, ek tengim. Tangpi kin, pe nga yi ku ond mił kung simbii ei, eim erang kin, wumb kombur kung simbii mił epi ei kin, men tunenjing kin, kapłi wumb ei to kundmba. 16 To kondpu kin, pe epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, yi erang kin, epi mon endi, angił tundung erik min, nga endi mei embił ełe erik kin, wumb pei yi enjing. Erik kin, ei embe pinerim wumb nin, nga embe pirim wumb nin, pei yi enjing. Erik kin, nga ku epi ei, pei sim wumb nin, nga epi pei sinerim wumb nin, nga wumb kongun wii ełmin wumb nin, nga wumb mei embił ełe kongun ełmin wumb nin, ei pei, en enim mon ełe, angił tundung min, nga mei embił ełe, pimba nirim. 17 Nipi yi mił erang kin, wumb endi, epi kung simbii nge mon embe ełe, mulerim kin, yi mił erang, kapłi eim wumb ei kin, epi top enerngii mon. Nga eim epi, wumb top to erik kin, sinerngii mon ku.

18 Sinarik kin, sinim ek ei pii kun ermin! Nga wu endi noman ka pim kin, kapłi wu ei, kung simbii nge mon ei beltmba. Beltpi nimbił erang, mon ei wumb embe mił pałim ei, 666 mon embe yi mił pałim.

14

Wumb 144,000 En Enim, Golang Konj Endi Ninjing

1 Pe nga na nam kenj ni, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim Saiyon komung ełe engim. Angpi kin, nga wu amb 144,000 pei, eim kin tep to angk mulnjung. Molk kin, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim nge embe nin, nga eim Arim nge embe ei, wumb en enim mei embił ełe, Gos eim pułum. 2 Pe nga, na nam piinj ni, ei tonu epin konu ełe ek mił mu nipi kin, tor orum. Opu kin, ei noł owundu topu kin, mu nipi ełim mił, yi eririm. Erpi kin, nga yi mił, konu gur gałi owundu nił im mił, yi nipi tor orum ku. Opu kin, nga epi mu nipi orum ei, piinj ni, ei giisa mił epi tangin kin, mu nił im mił, yi nirim. 3 Nipi kin, wumb ombu 144,000 en enim, Gos king owundu mołum konu peł kumb ełe, golang konj endi nik kin, engnjing. Angk kin, en enim epi simbii kapił kapłi konj mołułum ombu nin, nga men tołmun wu num engki tał nga kapił kapłi wu kei kumb ełe angk kin, 144,000 pei, wumb ombu en enim, golang konj endi ninjing. Ninjing wumb ei, pei Gos eim mei ełe wumb pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei mendpił, golang konj endi ei piik kin, nik enjing; ba nga wumb eipi endi, golang ei piik kin, nik enerngii mon. 4 Pe nga wumb ombu en enim, amb ambił kin, oł kis penj mułum oł ei, endi enenjing wumb ei, en enim oł kun ka mendpił erik mulnjung. Mulnjung wumb ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais

eim bii ni piipi pułum konu ei, wumb ei en enim, ekii sik pułmun. Pułmun wumb ei, Gos eim mei ełe wumb pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei, Gos kin, eim kung siipsiip wał mił wu ei Krais eim nge tiłap kumna ei, sipi orung seng mołmun. 5 Mołmun wumb ei, en enim ek kend endi, gupu ełe tor onałim mon. Nimbił erang, en enim Gos king peł kumb ełe, oł kun pinałim oł ei, endi pinałim mon.

Enjel Tekliki

6 Pe nga nanim kenj ni, enjel nga endi epin konu ełe tonu kupu mandring ełe, bur ni purum. Pang kin, ek ka kunum kunum pepi ba ek ei, ya mani mei ełe wumb epi mulnjung ei, nipi ngumba nge sipirim. Sipipi kin, ei konu orung orung pei nge wumb nin, nga wumb tiłap endeim endeim nin, nga ek kanim kanim endeim endeim nge wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi pei, nipi ngumba. 7 Ngopu kin, eim wii dinga topu yi nirim, “Enim Gos eim ekii sik kin, nga eim embe ambił tonu kindngii! Nimbił erang, Gos eim mei ełe wumb kanim kanim kos piipi kin, mok topu ermba kunum ei, tangpi sałim. Seng kin, enim Gos eim kin mong gopsing pii polk kin men tok erik ngungii. Nimbił erang Gos ei eim tonu epin konu ełe nin, nga ya mani mei ełe nin, nga ep noł ełe nin, nga noł kułup to tang punum ei, Gos eim pei eririm.”

8 Pe nga, enjel endi kumb se pum enjel ei, ekii sipi, opu kin, ek yi nirim, “O Bapilon konu owundu ei, bok topu mani punum; keimi eim bok topu kis ełim. Konu owundu ei erang kin, wumb tiłap pei ei, amb ngunduk enmin oł ei, andan tang kin, dinga pepi pułum ei yi mił, eim wumb pei, noł wain dinga mił pułum noł wain ngang kin nunjung.

9 Pe nga, enjel endi nga, enjel tał punjnguł konu ełe ekii se opu kin, ek dinga kindpi yi nirim. “Pe wumb nii endi, eim epi kung simbii ei kin, eim ond mił enjing gos ei, endi er mundnjung epi ei kin, men tok erik kin, nga mon epi mei embił min, angił tundung ełe erik kin, kapłi wumb ei eim, Gos nge noł wain ei numba. 10 Numba noł wain ei, Gos eim nge popuł kis ngumba. Ngopu kin, nga Gos eim noł wain ei noł kin, si ende kindpi kin, ngunerim mon. Ba Gos eim noł wain dinga ei, popuł kis mendpił mił, bein topu kin, kumep kis ngumba. Ngopu kin, wu ei noł wain ei numba wumb ei, kapłi Gos nge enjel nin, kung siipsiip wał mił wu ei Krais eim kin mułngii konu kumb ełe, dup nok mułngii. Molk kin, ei kom ku muł er mołum ełe, nok mułngii. 11 Molk kin, pe dup nang kin, dup eskił ermba ei wumb ngenj kumbii kis ngumba ei, tonu kunum kunum minj pupu kin, mułmba kunum ei, wii mułngii ei, tangpi kin, emii pepi enermba mon. Enarpi kin, nga wumb ombu epi kung simbii kin, ond mił epi enjing gos kend endi kin, men tok erik ngunjung. Ngunjung wumb ei, mon embe sik enjing wumb ei, kunum kunum dup konu ełe kumbii kis singii.”

12 Yi mił erang, oł embin tui ei nge, tonu om kin, kapłi Gos nge oł kun ka ełmin wumb ei, dinga angk kin, Gos nge lo ek ei ekii sik kin, nga Jiisas kin pii dinga nik kin, er mułngii!

13 Pe nga na piinj ni, tonu epin konu ełe ek endi tor opu kin, yi nirim. “Nim mon yi pulnjii” nirim. Nipi kin, “Wumb kombur pe koltmun wumb nin, nga kułngii wumb ei, Jiisas nge kongun ełmin wumb ei, en enim ka piingii! Keimi yi ka piingii!” Gos Gui Ka yi nim, “Wumb en enim kongun dinga enjing ei, si kindik kin kor mułngii ei, en enim kongun dinga erik kin, kor mułngii! Nimbił erang en enim oł kun ka enjing oł ei, en enim kin epin konu ełe ekii se tonu ołmun.” Oł kun ka enjing oł ei, Gos epin konu ełe mołum ei, eim oł ei, ni piimba.

Ya Mani Mei Ełe Kuni Poł Tonum Kunum Si Kułou Tungii

14 Pe nga na kenj ni, konu kupu kuru ełe, wumb mił, epi endi multum ei, wu mił endi multum. Multum wu ei, ku gol king peng kon ei mił, endi peng ełe mondpu kin, nga tui jik endi, angił ełe ambiłpi mułum. 15 Mułang kin nga enjel endi, men tołmun ngii ełe, si kindpi anda pupu kin, wii dinga top kin, kupu kuru ełe multum wu ei kin, yi nirim. “Nim tui jik sikin kin,

mei ele kuni poł topu mołum ei, sikin kin, kułou tunjii. Nimbił erang ya mani mei ele kuni poł top mołum ei, tengnjii kunum sałim.” 16 Yi mił erang, wu endi, tonu kupu kuru ele multum ni, ei eim tui jik ambiłpi sipi kin, kuni poł tonum kuni ei, tami topu sirim. Sim kuni ei, mei ele pei se kułou turum.
17 Tang kin, nga na kenj ni, enjel endi, Gos men tołmun ngii tonu epin konu ele tor orum. Opu kin, ei eim yi ku tui jik endi ambiłpi multum.
18 Mułang kin, nga enjel endi, kułmał kałmin konu ele, si kindpi kin tor orum. Orum enjel ei, eim dup tep ermba nge dinga pirim. Peng kin, ei eim wii dinga topu kin, enjel endi, tui jik endi ambiłpi multum enjel ei kin, yi nim. “Nim tui jik ei, sikin kin, nim na mani mei ele, ond mong wain poł topu mołum ei, tami tokun kin, kułou tunjii. Tunjii kuni mong ei, poł topu poru nirim. 19 Yi mił erang, enjel ei, eim tui jik mił epi endi, mei ele kupis kapis nim. Nipi kin wain mong tengim ei sipi kin, kułou tum. Topu sipi kin, wain mong teningii ełmin konu ele, ołup to kindim. Kindpi kin, ei yi mił Gos nge popuł kis owundu simba nge konu ele kindim.
20 Kindang kin, Gos nge popuł kis owundu erang kin, wain mong teningii ełmin konu ele, konu owundu torung konu ele, ambił sii tum. Sii tang kin, wain mong miyem si tołmun konu ele, noł kui owundu mił, pupu kin tor orum. Opu kin, miyem ei, su 200 mił konu turii mendpił pang kin, su angił orung mił mur sirim.

15

Enjel Angił Orung Nga Tał, Oł Embin Tui Kis Ele Angił Orung Nga Tał Embilnjing

1 Pe nga jep oł owundu mendpił endi, tonu muł ele tor wang kenj. Kenj ni, Gos nge enjel angił orung nga tał en enim, oł embin tui owundu angił orung nga tał ei, wumb to kis ermba nge sik kin, tu wunjung. Tu wangin kin, oł embin tui ei minj mendpił, poru neng ei, Gos popuł kis owundu ei, poru nimba ku. 2 Pe nga na kenj ni, epi tor om ei, ep noł owundu kirapi mił, epi ele dup se ende kindik kin, enjing. Erik kin, na kenj ni, wumb opu erik kin, kung simbii owundu kin, eim ond mił epi enjing ei kin, nga eim embe mon pulnjung epi ei, wumb to mani kindnjing. Kindik kin, wumb ombu en enim, ep noł kirapi mił, pim konu wer ele angk mulnjung. Molk kin, Gos giisa mił epi ei ngang kin, wumb ei ambilk mulnjung.
3 Molk kin, Moses Gos nge kongun wu, golang niłim golang ei kin, kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei eim nge golang ninjing. Nik kin, golang ei yi mił ninjing.
“Owundu, Gos Dinga Owundu pałim. Nim
en oł kanim kanim ombu oł ei,
owundu ka wii mendpił pałim. Nim
wumb konu orung orung mołmun
wumb ei, king owundu mołun. Nim
oł kanim kanim ełin oł ei, keimi, nga
kun ka mendpił pałim. 4 Owundu
wumb pei nim kin mandring molk
kin, nim embe ambił tonu kind-
ngii! Nimbił erang nim mendpił, oł
kun ka minj ełin nge pułwu mołun.
Wumb konu orung orung muł oł
ele mołmun wumb ei ok kin, enim
embe ambilk men tok erik ngungii!
Nimbił erang, nim oł kun ka minj
ełin oł ei, peni ele tor wang kin
wumb pei kaninmin.”

5 Pe nga ekii se, na kenj ni, Gos nge men tołmun ngii mił konu ele Gos mołułum palting konu ka wii mendpił tuk mołpu kin epin konu ele sałim ei, aki owundu tang kin, kenj. 6 Pe nga Gos nge enjel angił orung nga tał ei, Gos nge men tołmun ngii mił konu ele, en enim oł embin tui owundu angił orung nga tał ei sik kin, anda onjung. Ok kin, en enim konduk kuru ka wii tiłang erim konduk ei, kindik kin, nga ku gol ond kinemb mił endi tunjung epi ei, en enim pepił ele, kan kulk pendnjing. 7 Pendik kin, nga epi kapił kapłi konj mołułmun epi ele, endeim mołpu kin, enjel angił orung nga tał mulnjung konu ele enjel ei, ku gol ming ombu, angił orung nga tał ngurum. Ngang kin, Gos eim kunum kunum konj mołułum pułwu ei, eim popuł kis owundu ming ombu, piki topu pirim. 8 Peng kin, nga Gos nge tiłang owundu ka wii kin, eim noman dinga owii ei erang kin, Gos men tołmun ngii mił konu ele, dup eskił mił epi

ei, piki topu pirim. Yi mił erang kin, wumb endi, Gos men tołmun ngii mił konu ełe, nirik onermba mił pirim. Pirim, kunum ełe, enjel angił orung nga tał, en enim oł embin tui owundu angił orung nga tał ambilk kin, poru nimba kunum ei, kapłi poru nirim.

16

Gos Eim Nge Popuł Kis Ei, Ya Mani Mei Ełe Wumb Kin Tonu Omba

1 Pe nga na piinj ni, ek nipi, wii dinga topu kin, men tołmun ngii owundu ełe, tor opu kin, enjel angił orung nga tał ngurum. “Enim puk kin, Gos nge popuł kis ei, angił orung nga tał nge ming ei sipik kin, mani mei ełe wumb mołmun konu ełe bein tei!” a nirim.
2 Neng kin, kumb se enjel endi, eim opu kin, Gos nge popuł kis ming ei, bein topu kin, mei mani ełe kindim. Kindang kin, erii ni, erii dinga kis ei, wumb kung simbii nge mon embe pim wumb ei nin, nga wumb ond mił epi erik, men tok ngok enjing wumb ei kin, erii kis ei, wumb ei kin tonu orum.
3 Wang kin, nga enjel tał ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, bein topu kin, mani ep noł ełe kindrim. Kindpi kin, nga noł ei, eim wumb kułii miyem mił, tonu orum. Wang kin, nga epi kanim kanim mer ep noł konj mulnjung epi ombu ei, pei kolk kin, poru ninjing.
4 Nik kin, nga enjel tekliki nge enjel ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, bein topu kin, mer noł ełe nin, nga noł pirpir om konu ełe kindrim. Kindang kin, ei nga miyem mił, topu kin, tonu orum. 5 Pe nga na piinj ni, enjel endi, eim noł ełe tep ełim enjel ni, ek yi nirim, “Gos nim wumb kos piikin, ngołun ełin ei, oł kun ka pałim mił ełin. Nim oł kun ka wii mendpił er mołułun; nga nim ok mołułun nin; pe mołun ku.” 6 Yi mił erang kin, wumb en enim Gos nge oł kun ka ełmin wumb nin; nga Gos epi ekii se tonu omba piik nił min wumb ei, to kundangin kin, miyem bein tok kindnjing. Kindik ei yi mił peng kin, Gos nim noł pirpir miyem tonu om miyem ei sikin kin, wumb kis ei ngan kin, nungii. Nungii ei, en enim kumep kis kun siłmin!”
7 Pe nga, na piinj ni, tonu kułmał kałiłmin konu ełe, ek endi ni tor kindpi kin, yi nirim. “Owundu Gos, nim dinga owundu pałim! Keimi, nim kos piikin nikin ełin ei, ei am keimi kun ka ełin,” pa nim.

8 Pe nga, enjel kapił kapłi nge enjel ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, eni ełe, bein topu kindrim. Kindang kin, Gos eim kanpi, wiik tang kin, eni ei, wumb dup dinga mił nurum. 9 Nang kin, eni dup ei, muł owundu eririm. Erpi kin, wumb ei, nopu kis mundrum. Mundang kin, wumb ei, Gos nge embe ek buł embilnjing; ba Gos nge dinga ei, kapłi oł embin tui kis ei, to mani kindiłang; ba en enim noman ełe, to ak tunarik kin, Gos nge embe ambił tonu kindnenjing mon.

10 Pe nga enjel angił orung nge enjel ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, kung simbii nge king peł ełe, bein topu kindrim. Kindang kin, wumb kung simbii nge, ek ekii sik mandring puk mulnjung wumb ei, konu emii pirim. Peng kin, Gos nge kumep kis wumb ei sinjing. Sik kin, en enim gupu anmbił kongk mulnjung. 11 Molk kin, nga en enim tonu epin konu ełe Gos kin ek ngok enjing. Erik kin, nimbił erang en enim ngenj kumbii sik kin, nga ngenj erii erpi erim konu ełe, en enim oł yi mił enjing; ba en enim oł kis enjing oł ei, buł ngok si kindnenjing mon.

12 Si kindnarik kin, nga enjel angił orung nga endeim ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, noł owundu, ‘Yupresis Noł,’ nił min noł ełe, bein topu mani kindrim. Kindang kin, nga noł ei, eim jenjip kep er poru nim. Oł yi mił erang kin, wu king kopur, ał eni tonu ołum ełe, omba nge er kun eririm. 13 Erpi kin, nga na kenj ni, gui kis tekliki ei, dok mił ei, mer ka wembii kis nin, kung simbii owundu nin, ek kend ni tor kindiłim wu epi ei nge gupu ełe, gui kis dok mił, tor onjung. 14 Onjung gui kis epi ombu, en enim gui kis mendpił. Nga en enim jep oł ei nge, kanim kanim ełmin. Erik kin, pe gui kis tekliki en enim, tor ok kin, king konu mei ełe orung orung pei, puk kin, se ende kindik kin, Gos Owundu noman dinga ei, owundu peng kin, kunum

owundu tonu omba kunum ełe, wang kin, owundu erngii.

15 “Piingii! Na Jiisas waning wu mił, kapłi orung ombii. Op kin, wumb nii endi, eim or pinarpi kin, nga konduk kun ka kindpi kin, nga eim ngenj ełe, wii end-nermba. Endnarpi kin, kapłi eim wumb eipi kin singambił sinarpi kin, yi erpi endim kin, kapłi eim ka piipi mułmba.”

16 Pe nga, gui kis tekliki en enim, king ombu si ende kindik kin, Eipru ek endi embe, ‘Armakeron,’ nił*m*in konu ełe, kułou tunjung.

17 Kułou tok kin, nga enjel angił orung nga tał nge enjel ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, bein topu kin, konu pop ełe kindrim. Kindpi kin, nga ek endi, tonu king peł ełe mołpu kin, men tołmun ngii owundu mił konu ełe, ni tor kindpi kin, yi nirim. Nipi kin, kapłi, ołei poru nirim,” pa nim. 18 Neng kin, nga konu kumb kinang erpi kin, ti*ł*ang erpi kin, ek tengim. Tangpi kin, ei konu gur gałi nipi kin, nga konu kopu owundu topu kin, mei ołup ołup eririm. Erpi kin, nga wumb er mundrum kunum ei, konu kopu endi, yi mił ok, tunał*i*m mon. Ba kunum ełe, konu kopu owundu kis mendpił topu kin, mei pei ołup ołup eririm. 19 Erang kin, nga konu owundu Bapilon ei, tuk gurpu kin, konu tekliki mił seng kin, wumb mulnjung ei, to kis erpi kin, nga konu owundu mei ełe orung orung pei to kis eririm. Erpi kin, Gos eim Bapilon ni, konu owundu ei piirim. Piipi kin, ołyi erang kin, noł wain mer noł nołmun ming ełe multum. Multum noł wain ei, Gos nge popuł kis ei, Bapilon konu owundu ełe, nok poru ninjing. 20 Poru nik kin, nga konu kembis kembis ombu pei am purum. Pang kin, nga konu komung pei pupu kin, poru nimba ku. 21 Poru neng kin, nga konu kumb dindaming owundu ombu, embin ełim ei kopii kon owundu mił, dindaming endeim endeim ni, embin yi mił eririm. Erpi kin, nga tonu kupu muł konu eł, mani opu kin, wumb mulnjung konu ełe orum. Opu kin, nga wumb en enim, Gos kin ek ngok kin, ek kis ninjing. Nimbił erang, dindaming owundu ombu, mani konu ełe, wangin kin, am ołembin tui kis owundu mił, tonu opu kin, wumb pei to kis eririm.

17

Ołkis Ełim Amb Ei Kumep Kis Siłim

1 Pe nga enjel angił orung nga tał nge enjel endi, ming endi ei ambiłpi sipi kin, na kin opu kin, ek ekin topu kin, yi mił nirim. Nipi kin, “Nim ya wan kin, na nim amb wakin ołkis ełim amb mił, Bapilon konu owundu ełe, noł pei ełe mołum amb ei, eim kumep kis owundu simba nge ełim. Erpi kin, ołei nge, na nim kin andan top kin, ngumbii end. 2 Erip kin, nga ya mani mei ełe, wu king kopur pei, amb mił Bapilon konu owundu ei kin, ołkis kanim kanim ombu, eim kin enjing. Erik kin, nga wumb ya mani mei ełe, konu orung orung wumb pei, en enim amb ei kin, ołkis enjing ku. Erik kin, noł wain mił, nok kin, wulu mił pang kin, en enim noman ełe ołkis pei yi erik mulnjung.

3 Molk kin, pe Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga ngopu kin, na si mengpi kin, wumb mulenjing wii sim konu ełe sipiłim. Si pang kin, pe na kenj ni, amb endi, eim tonu kung simbii kundii endi, pim konu ełe multum. Mołpu kin, nga kung simbii kundii ei, eim mon embe kanim kanim ei, eim ngenj ełe, piki topu multum. Multum mon kanim kanim ei, Gos kin ek buł ambiłpi mundrum. Mundum kung simbii ei, eim nge peng ei angił orung nga tał pirim; nga girman ei nge, engki pei pirim. 4-5 Peng kin, nga amb ei, eim konduk kundii mendpił nin, kundii mił king kindiłim endi kindpi kin, nga ku gol mił epi ei kin, nga kom ku ka wii nin, nga biis ka wii ka wii ei, ku owundu puł*u*m ku epi ombu ei kin, ngenj ełe tałpi pendrim. Pendpi kin, nga amb ei, eim angił ełe kenj ni, noł ming endi ku gol kin, ołkis kumun ngum epi ei, Gos ningił ełe, pei piki topu pirim. Pang kin, nga ołkis penj nin, ołkis wu amb ngunduk ełmin ołei, ming ełe piki topu pirim. Peng kin, amb ei eim mei embił ełe, mon endi poł pendim pirim. Pirim mon ei, ek ekin endi pirim. Pirim mon ei yi mił, Bapilon konu owundu ełe amb ei, ołkis mam arim pendpi ełim.

Erpi kin, nga oł kis ei, amb ei wumb kin, mei konu ełe orung orung pei, mam arim pendpi kin oł kis owundu ełim. 6 Ełim amb ei, eim Gos nge wumb to kondpu kin, nga Jiisas kin pii gii nik kin, eim ek ni tor kindik enjing wumb ei, to kundrum. To kondpu kin, nga amb ei, wumb ombu nge miyem nopu kin, wulu pang kin multum. Mułang kin, na oł ei kanip kin, puku sip kin, tungu enj muls.

7 Ba pe nga, enjel endi, na kin kii sipi kin yi nirim, “Nimbił erang nim noman embin tokun piin? Kapłi na nim kanip kin, epi koi er pałim epi ei, pułe nip kin, nim ngumbii end. Erip kin, ei amb oł kis er andiłim ei nge, ek pułe nimbii end. Erip kin, nga kung simbii epi ei nge, peng embił ei angił orung nga tał; nga girman epi ei nge, engki pei pałim epi simbii ei, eim amb ei sipirim. 8 Si pang kin, nga kung simbii epi ei, nim kan epi ei, eim kunum ok endi, eim konj multum. Ba pe eim molałim. Mularip kin, ekii se, sip pinałim tukpu ełe, si kindpi kin, tor opu kin, tonu omba. Opu kin, kung simbii ei, am ba. Pang kin, pe wumb kombur en enim, ya mani mei ełe, mulnjung wumb kopur, Gos muł mei eririm kunum ei, eim wumb embe, mon mił epi kunum kunum konj mołułum ei, pulerim wumb ei, en enim kung simbii mił epi ei, kanik kin, en enim noman embin to piingii. Nimbił erang ok, kung simbii mił epi ei multum; ba pe molałim. Mularpi kin, nga ekii se, tonu omba.

9 Wang kin, kałpi pe wumb nii endi, eim noman ka pim kin, eim kapłi epi ei piipi kin, kun ermba. Erpi kin, nga peng ei angił orung nga tał ei, yi mił komung owundu angił orung nga tał pirim. Peng kin, nga amb ei, eim komung angił orung nga tał pim konu ełe, tonu multum. 10 Mołpu kin, nga ei yi mił ku, peng angił orung nga tał ei, ei yi mił, king angił orung nga tał mił, andan tołum. Tang kin, king angił orung am puk kin, poru ninjing. Nik kin, nga king endi pe mołum. Mołpu kin, nga king endi, tonu onerim mon; kołuł enim. Erang kin, ekii se tonu omba kunum ei, eim kunum aninga kopur mołpu kin, poru nimba ku. 11 Yi mił, pe nga kung simbii ei, ok multum; ba pe eim molałim mon. Mularpi kin, kung simbii ei, angił orung nga tekliki mił king ei, angił orung nga tał nge king ende mił mulnjung; ba pe king ei, am pupu kin poru nimba.

12 Nipi kin, nga kom girman engki ken ei, yi mił king engki mił, ba en enim king nge dinga ei sinenjing. Sinarik kin, nga ekii se, en enm kung simbii kin ouni, king nge dinga ei singii. Sik molk pangin kin, king engki ei, eni aninga kopur king, kung simbii kin ouni mułngii. 13 Molk kin, king engki ei noman ende sek mulnjung. Molk kin, nga en enim nge dinga nin, noman dinga ei, en enim kin pirim. Peng kin, en enim nge dinga ei, kung simbii ei ngunjung. 14 Ngok kin, king engki nin, kung simbii ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim kin opu erngii. Erangin kin, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei eim kung simbii nin, king engki ei, to mani kindmba. Nimbił erang kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei, eim wumb owundu nge Owundu mołułum. Mołpu kin, nga eim mei wumb king pei ei nge king mołułum. Mołpu kin nga wumb eim kin molk kin, eim nge ek ekii sik ełmin wumb ei, eim nge wumb nipi mondrum; nga wumb ei eim ek keimi ekii sik ełmin wumb ei, kung siipsiip wał mił wu ei Krais kin, tep tok opu enjing ei, dinga kindik enjing.

15 Erik kin, nga enjel ei, eim ek yi ku nipi kin, na ngurum. Ngopu kin yi nim, “Pe noł ei, nim kan noł ei, amb oł kis ełim amb mił ei, eim tonu mołum noł ei, wumb mei konu ełe orung orung wumb nin, nga tiłap eipi eipi pei kułou tok mołmun wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi nin, nga ek kanim kanim pim wumb ei, kułou tok mołmun. 16 Molk kin, pe girman engki ei king engki mił epi ei, nim ken ei kin, nga kung simbii epi ei kin, se ende puk kin, amb oł kis ełim amb mił, konu owundu ei kin, kis piik kin, opu orung erik ngunjung. Ngok kin, pe en enim amb mił ei, eim to kis erik kin, eim epi konduk nin, epi ei to piltan tok kin si kindngii. Si kindik kin, nga en enim amb ngenj ei nok kin, nga ngenj sik kin, dup konu ełe kełngii. 17 Kalk kin, yi mił pe, Gos eim erang kin, en enim noman tuk ełe mułang kin, noman ende

sek kin, Gos eim noman ełe piim mił oł ei mił, erik tonu kindnjing. Kindangin kin, oł endi enjing ełe, kung simbii mił epi ei, en enim noman dinga ngangin kin, tep ełim. Yi er mułangin kin, nga Gos nge ek nirim mił, keimi tonu orum.

18 Opu kin, nga amb ei, nim ken amb mił ei, Bapilon konu owundu mił seng kin konu ya mani mei ełe, konu orung orung wumb nge king eim tep ełim.

18

Bapilon Konu Owundu Kis Mołpu Kin Poru Nim

1 Pe nga ekii se, na kenj ni, enjel nga endi, ei tonu epin konu ełe tor opu kin mani orum. Opu kin, nga ei eim noman dinga owundu mendpił pirim. Peng kin, eim tiłang ka wii ei, ya mani mei konu ełe pei tiłang eririm. 2 Erpi kin, nga eim ek dinga nipi yi nirim, “Nga Bapilon konu owundu ei, mani pupu kin, kis mołpu kin, si kindrim. Si kindang kin, Bapilon konu ei, gui kis kin, kun ka pinałim oł ei, piki topu multum. Mołpu kin, nga gui kis penj mułum nin, nga kei kis penj mułum nin, kei kis mendpił ei, pei eim kin mołmun. 3 Molk kin, nimbił erang konu orung orung wumb pei, Bapilon konu owundu ełe kin, oł kis kanim kanim enjing ei yi mił, en enim Bapilon konu ełe kin, noł wain dinga mił ei nunjung. Nok kin, nga ya mani mei ełe wu king ei, eim amb oł ka ełim amb ei kin, oł kis ełmin oł ei, ouni ni enjing ku. Erik kin, nga ya mani mei wumb kongun kanim kanim ełmin wumb ei, amb eim kin kongun yi erik kin, ku pei sik kin kongun owundu erik kin, oł kis kanim kanim yi enjing. 4 Erik kin, nga na piinj ni, ei tonu epin konu ełe, ek eipi endi yi nirim,

“Na nge wumb, enim amb oł kis ełim amb
mił konu owundu ei kin, si kindik
kin, tor wei! Mon pim kin, enim
oł kis ełim amb ei kin, oł kis erim
ei, yi ku erngii. Nga mon pim kin,
enim amb eim nge oł kis erim ełe
nge, enim kumep kis singii. 5 Yi
mił, eim oł kis ełim oł ei nge, am ei
tonu pupu kin, epin konu ełe mił,
kapłi er pałim. Peng kin, nga Gos
amb ei, eim oł kis kun pinerim oł
eririm ei, Gos piiłim. 6 Yi mił nga,
amb ei, eim oł kis ełim mił, enim yi
mił ku, kumep kis orung kindik kin,
ngungii. Ngok kin, nga eim oł kis
kanim kanim pei, se ende kindpi,
erim ei, yi mił ku, enim eim kin
kumep kis ei, pei se ende kindik
kin, eim kin ngungii ku. Ngok kin,
pułe ei yi mił, eim noł wain dinga
kis sipi kin tengingii erim yi mił,
enim eim kin kumep kis ming ełe,
tengingii erik kin, noł wain dinga
kis mił ngangin kin, numba. 7 Nopu
kin, nga amb ei, eim embe ambił
tonu kindpi kin, nilkeng sipi kin, oł
kis kanim kanim pei ełim. Yi mił
ku, enim eim kin ngenj kumbii kis
owundu ngungii. Ngok kin, kapłi
eim oł kis erpi kin, nilkeng sim mił
ngungii. Ngok kin, enim eim kin
erangin kin, ngenj kumbii pei sipi
kin, ke dinga nimba. Nipi kin, eim
noman tuk ełe eim yi ni piiłim. ‘Na
nam kuin mołup kin, kuin peł ełe
moł,’ yi ni piiłim. ‘Piipi kin, nga
na nam amb endi, wam kułang kin,
wii mołum ei, yi mił mulermbii.
Mularip kin, ełe nge, noman embin
ei, na kin tonu onerang kin, na ke
ninermbii mon,’ pa yi nirim. 8 Nipi
kin yi mił erang, oł embin tui kanim
kanim pei eim kin kunum endeim
tonu omba. Opu kin, oł embin tui
ei, wumb pei kułangin kin, wumb
pei ke dinga wii nengin kin, nga
kuni owundu simba. Seng kin, ekii
se dup owundu kis, Bapilon konu
owundu pei nopu kin, poru nimba.
Yi mił, Gos Owundu ei, eim dinga
owundu kis pałim ei, Bapilon konu
owundu ełe, kumep kis ngopu kin,
kos piipi kin, mok topu ermba.”

9 Pe nga, ya mani mei ełe wu king ombu, amb ei kin oł kis erik kin, nga king wu ombu, en enim nilkeng kanim kanim sik kin, ełmin. Erik kin, yi mił king wu ombu, amb ei, konu owundu Bapilon ei, dup nopu kin, eskił erang kin, kanik kin, ke nik kin, pepił ełe kepii tok kin, yi ełmin. 10 Erik

kin, nga amb ei, ngenj kumbii owundu kis seng kin, en enim mund mong erik kin, en enim konu turii ełe angk kin, yi ninjing. “Sin kaimb siłmin, Bapilon konu owundu ei, sin kaimb siłmin. Nim konu owundu kis dinga sałim. Seng kin, nim eni endeim mendpił ei, nim oł kis en ełe nge, kumep kis nim kin tonu orum.”

11 Pe nga, ya mani mei ełe wumb, kongun owundu erik kin ku nin epi pei sik erik kin, mołmun wumb ei, amb ei nge piik kin, ke nik kin, noman embin tang kin, piik mołmun. Nimbił erang wumb en enim nge epi ka ei nge, amb ei nga top enermba mon. 12-13 Enarpi kin, nga wumb nii endi, eim kapłi ku gol ni, ku silpa nin, kom ku ka wii ei nin, nga kom ku mił epi endi, biis mong ku tonu pendik kin, singii epi nin, nga konduk kuru ka wii nin, nga konduk kundii mił, kanim kanim ei nin, nga konduk ka wii mendpił ei nin, nga ond kanim kanim mur ka wii tołum ond ei nin, nga epi kanim kanim pe ombu, kung elepenj girman sik ełmin ei nin, nga ond ku owundu top ełmin ond ei nin, nga kapa nin, nga ain nin, nga kom ku mon sałiłim ku ei nin, epi singin mur ka wii tołum epi tał, kuni ełe kindiłmin ei nin, nga dup kiłangin nopu kin, mur ka wii tołum epi ei nin, nga kanim kanim kopung mur tołum nin, nga mur ka wii tołum epi ei nin, noł wain nin, nga kuni kałiłmin kopung nin, nga kuni plawa nin, kuni wiis nin, nga kung kou nin, nga kung siipsiip nin, nga kung os nin, kung os keris nin, epi ko wuk sipik kin, kongun wii ełmin wumb nin, epi ombu pei yi kapłi top er nga sinerngii mon! 14 Nga kongun owundu erik kin, ku owundu siłmin wumb ei, amb eim kin ek yi ninjing, “Nga epi ka kanim kanim nim simbii ni piikin kin, noman to piinjii epi ei, nim sinenjii mon; am ba. Pang kin, nga epi kanim kanim pei ku tonu pendik kin, sin epi ei nin, nga epi ka wii ngenj moke en epi ei, am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga wumb nim kin, epi ei ngenj ełe peng kin, kinerngii mon!” 15-17 Kinarik kin, wumb ombu en enim kongun owundu erik kin, ku sik ełmin wumb ei, en enim konu owundu ełe, kongun erik kin, en enim ku nin epi pei sinjing. Sik kin, nga en enim konu turii angk mulnjung. Molk kin, nimbił erang wumb ei, en enim amb ei ngenj kumbii sinim ei, kanik kin, mund mong ełmin. Erik kin, pe en enim ke nik kin, noman embin to piik kin, erik molk kin en enim ek yi ninjing, “Nim kaimb siłmin, nim kaimb sipin kin, konu owundu ełe ngołmun. Ngok kin, ok amb ei, eim alap kuru ka wii kindpi kin, nga alap kundii kanim kanim tałpi kin, eim ku gol nin, kom ku ka wii nin, biis ka wii nin, epi ku owundu pułum epi ei, ngenj ełe moke erpi mundrum; ba eni endeim ełe, epi ombu pei er kis mondpu kin poru nirim.”

Nipi kin, pe noł kanu nin, nga noł kanu masin ambiłiłim wu nin, nga noł kanu ełe kongun ełmin wumb nin, nga noł kanu ełe top erik kin, konu eipi pungii onjung wumb ei nin, nga ep noł kongun erik kin, ku sik ełmin wumb ei nin, en enim konu turii mendpił angk molk. 18 Molk kenjing ni, konu dup nopu kin, eskił erang kanik kin, en enim ke dinga nik kin, yi ninjing. “Bapilon konu owundu sałim! Yi mił, konu eipi endi sinałim mon!” ninjing. 19 Nengin kin, pe en enim mei kułman ei, sik kin, en enim tonu peng ełe kindnjing. Kindik kin, nga en enim ke nik kin, noman embin to piik yi ninjing, “Kaimb siłmin! Kaimb siłmin! Bapilon konu woundu ei, dup nonum ei, sin kaimb siłmin. Sik kin, konu owundu ełe, am wumb pei en enim, noł kanu nin, epi ei ep noł ełe wumb kom ku nin, epi kanim kanim pei sirim. Sipi kin, nga eni endeim mendpił ełe, konu owundu ei, kis mołpu kin, poru nirim.

20 Pe ei tonu epin konu ełe wumb ka piingii! Nga Gos nge pii gii wumb nin, nga Gos nge kongun ełmin wumb nin, nga Gos nge ek ka ni tor kindiłmin wumb nin, ei pei en enim amb ei, nipe oł endi ełim konu ei, Gos kos piipi kin, kumep kis ngum ełe, ka wii piinjing.

21 Pe nga enjel noman dinga pałim enjel ei, eim kom ku owundu ei, ko wupu kin, tonu sipi olkup topu kin, mer ep noł ełe mani kindrim. Kindpi kin, nga eim ek yi nirim, “Oł yi ełim ei, yi mił ku, Bapilon konu owundu ei, olkup dinga to kindang

kin, wumb nga kinerngii mon! 22 Nga
golang nik nin, giisa tok ełmin ei nin, min-
gał mił epi ei nin, beli mił epi ei ke nił im ei,
nga nim amb mił konu owundu ełe, wumb
nga piinerngii mon! Piinarik kin, nga
kongun kanim kanim ełmin wumb endi,
nga nim Bapilon kin, kur kan sinerngii
mon! Nga kom ku owundu endi wiis ełe, si
pok pok erang kin, ek tangnim yi mił endi,
nim amb owundu mił ei kin, ek tingang pi-
inerngii mon ku! 23 Nga dup jep endi nopu
kin, tił*a*ng erang enim ei, nim kin nga yi
mił, endi kinerngii mon! Nga kangi amb
simba min, ambił wu ba ełmin oł ei, nga
endi nim kin, nga piinerngii mon! Piinarik
kin, yi mił, ok nim nge wumb kongun
owundu erik kin, ku sik ełmin wumb nin
wu ombu, en enim noman dinga owundu
ei, ya mani mei ełe, konu orung orung pei
peng kin, mulnjung. Molk kin, nga nim
kunj men, ek kend tokun kin, ngan ełmin
oł ei, enim ya mani mei konu ełe orung
orung pei wumb kin, yi ełin."

24 Nga Bapilon konu owundu to kis
mundrum. Nimbił erang, Gos nge ek ka
ni tor kindiłmin wumb nin, nga Gos eim
nge pii gii nik kin, oł kun ełmin wumb
pei ei nge, miyem ya mani mei ełe konu
owundu ełe mu*ł*ang kin, kan sinjing. Sik
kin, wumb nii endi, en enim ya mani mei
ełe, tok kundnjung wumb ei nge miyem ei,
nim Bapilon kin, kan sinjing ku.

19

Gos Nge Wumb Bapilon Konu Owundu Dup Nopu Kis Ełim Ei Ka Piinjing

1 Nga ekii se, ei na piinj ni, ei tonu
epin konu ełe wumb pei mił molk kin, ek
tangk kin, wii dinga tok molk kin, en enim
ek yi ninjing, "Gos nge embe ambił tonu
kindiłmin. Sinim nge Gos ei, eim sinim sipi
orung sim. Nga eim nge til*a*ng owundu
pałim. Nga eim dinga owundu pałim ei,
Gos eim nge mendpił pałiłim. 2 Peng kin,
yi mił Gos eim kos piinim ei, am kun ka
nin, keimi mendpił piiłim. Piipi kin, nga
amb oł kis ełim konu owundu ełe, amb mił
ei, eim mei ełe wumb kin, oł kis erpi kin,
to kis ełim. Erang kin, Gos eim amb mił ei
kin, kos piipi ngurum. Ngopu kin, nimbił
erang amb ei, eim Gos nge kongun wumb
ei, to kundrum. Kundang kin, Gos eim
kumep kis ełe, konu ei amb mił konu ei kin
ngurum. 3 Ngopu kin, wumb pei en enim,
nga wii dinga tok kin, yi ninjing, "Gos nge
embe nga ambił tonu kindamin! Dup eskił
Bapilon konu owundu ełe nopu kin tonu
kunum kunum purum." 4 Pe nga men
tołmun wu num wumb engki tał, nga kapił
kapłi ei nin, nga konj mołułmun epi kapił
kapłi ei nin, en enim Gos king peł kumb
ełe, kan mani kanik kin, ming gopsing pii
polk kin, Gos kin men tok ngok kin, yi
ninjing, "Ei keimi! Sinim Gos nge embe
ambił tonu kindamin!"

5 Pe nga, Gos king peł ełe, ek nipi
kindang opu kin, yi nirim. "Sinim nge
Gos ei, eim embe ambił tonu kindamin!
Enim Gos nge kongun wumb pei nin, nga
wumb num nin, nga wumb kembis nin,
nga enim Gos kin mund mong erik kin,
eim kin ekii sik kin, enim pei, Gos nge
embe ambił tonu kindngii!" 6 Pe nga na
kom se piinj ni, wumb pei kułou to molk
kin, ek tengnjing ei, noł kułup ek tangnim
mił nin, nga konu gur gałi dinga nił im mił
ek tengim. Tangpi kin, na piinj ni, en
enim ek yi ninjing, "Gos nge embe ambił
tonu kindamin! Owundu ei, sinim nge
Gos, eim dinga wii mendpił peng kin, eim
sinim nge king tep er mołułum." 7 Pe sinim
noman ka sepin nin, noman ka ka piipin
kin, Gos Owundu mołułum ei, eim embe
ambił tonu kindamin! Nimbił erang, Gos
nge kingam, kung siipsiip wał mił mołpu
kin, amb mił simba kunum ei, tonu orum.
Opu kin, nga amb ei, pii gii ninjing wumb
ei, eim wu ba nge konduk kindpi kin, er
kun er mołpu kin, poru nirim. 8 Nipi kin
Gos amb ei, eim konduk am ka wii ngang
kindpi kin, er kun er mołum konduk ei, am
kuru nin, konj ka wii sałim ei, oł kun ka
ełmin. Erik kin, oł yi mił erim ei, Gos nge
pii gii nił min wumb ei, oł kun ka oł yi mił
ełmin."

9 Erik kin, nga enjel ek yi nipi kin,
na ngurum, "Mon, yi mił puł ii! Wumb
nii endi en enim, Gos kingam eim kung
siipsiip mił mołpu kin, amb simba nge
kuni nungii nge nipi kin, wii topu kin, tu
wum wumb ei, ka piik mułngii!" Nga enjel

ei, na kin yi nim, “Gos nge ek ei, ek keimi
mendpił pałim.” 10 Pe nga na enjel simb
ełe, kan mani kanip men tumbii enj; ba
eim ek yi nipi na ngum, “Nim yi enerii
mon! Na nam, nim nge angnim noł kin,
nim kongun ende wu moł. Mołup kin, na
enim kin, Jiisas nge ek keimi ei, ambił gii
nik mołmun. Molk kin, pe Jiisas ek keimi
ei, Gos nge Gui Ka epi ei, Jiisas nge ek
ka wii ni tor kindiłmin ende mił mołmun.
Molk kin, nim Gos kin men tokun kin, eim
embe ambił tonu kindnjii!”

Wumb Endi Tonu Kung Os Kuru Ełe Ap To Mułum

11 Pe nga, na kenj ni, tonu epin konu ełe
aki topu sirim. Sipi kin, konu ełe kung os
kuru endi multum. Mołpu kin, pe kung
os ap tołum wu ei, eim embe Pii Gii Niłim
Pułwu nin, Oł Keimi Ełim Pułwu mołułum.
Mołpu kin, eim oł kun ka erpi kin, kos piipi
kin, opu ermba oł ei, kun ka ełim. 12 Erpi
kin, pe eim ningił ei, dup anmbił mił, gur
nirim; nga eim peng ełe king peng kon
ei nge, pei mondułum. Mondpu kin, nga
embe endi ei tonu eim mei embił ełe, mon
poł pendrim; ba mon ei, wumb endi pułe
ei, pii kun enałmin mon! Eim mendpił
mon ei, pułe piiłim. 13 Nga eim konduk
olt kindrim ełe, miyem topu pirim. Peng
kin, nga eim embe ei yi niłmin, “Gos nge
Ek Ka,” pa niłmin. 14 Nga ei tonu epin
konu ełe, opu ond wumb en enim, eim kin
ekii sinjing. Sik kin, tonu kung os kuru
ełe molk kin, en enim ngenj ełe, konduk
ka wii kuru kindik kin, punjung. 15 Puk
kin, nga kumb ełe nge wu ei, eim gupu
ełe tui jik tukum mułum tui ei, tor orum.
Opu kin, eim tui ei, wumb pei to kundmba.
Topu kin, nga eim ain dinga endi, ambiłpi
kin, wumb mei konu ełe orung orung pei
wumb ei, tep er mułmba. Mołpu kin, eim
ond wain mong ei, ambił sii topu kin, mer
noł wain sii tołmun konu ełe noł wain
ei mił, Gos dinga owundu mendpił ei,
eim nge popuł kis owundu tor kindmba.
16 Kindpi kin, eim nge alap ei kin, muła peł
ełe, mon embe yi mił pirim, “King Mołmun
ełe moł ei, Kumb ełe Kindiłim Wu; nga
Wu Owundu mołmun ełe moł ei, Kumb ełe
Kindiłim Wu ku.”

17-18 Pe nga, na kenj ni enjel endi eni
pim konu ełe, angpi multum. Mołpu kin,
eim wii dinga topu kin, kei sikapi mił kei
kanim kanim pei ei, tonu muł ełe bur nik
kin, punjung konu kindrim. Kindpi kin,
yi nim, “Enim pei kułou tangin kin, Gos
enim kuni owundu ngumba weiyo! Ok
kin, wu king nin, nga opu tep ełmin wu
nin, nga opu ond wu dinga nin, nga kung
os nin, nga kung os ap tołmun wumb nin,
nga wumb ngenj pei nin, nga kongun wii
ełmin wumb nin, nga kongun wii enałmin
wumb nin, nga owundu nin, kembis ouni,
ngenj ełe pei enim nungii wei!” a nirim.

19 Pe nga na kenj ni, kung simbii
owundu kin, mei konu ełe king pei kin, en
enim opu ond wumb pei kupou tok kin,
ya eim kung os kuru endi ap tonu multum
wu ei kin, eim opu ełmin wumb ei kin, opu
erngii nge mulnjung. 20 Mulk, ba kung
simbii owundu ei kin, ek ni tor kindiłim
ek kend wu endi, eim jep oł kanim kanim
kung simbii owundu kumb ełe erpi ei,
paki topu ełim wu ei nin, wumb nii endi,
eim kung simbii owundu ei, mon embe
ambił tonu kindik nin, eim nge ond mił
epi ei, men tok ełmin wumb ei kin, oł
kend to ngopu ełim wu ei kin, kung simbii
owundu ei tał, to kan ngurum. Ngopu
kin, wu tał ei, olkup topu kin, noł gopu
dup ełe, muł owundu kis kunum kunum
nopu ełim konu ełe kindrim. 21 Kindpi
kin, nga wu endi, kung os kuru ap to
multum wu ei, eim gupu ełe tui jik tor
orum tui ei, sipi kin, wumb eipi ei, pei to
kundrum. Kundang kin, kei pei ok kin,
wumb minj ngenj ei pei, no poru nimin
nik kin, nunjung. Nangin kin, kei en enim
pinang purum.

20

Seisen Kan Ngii Kung Ngii 1,000 Mił Pei Mułum

1 Pe na kenj ni, enjel endi epin konu
ełe mani orum. Opu kin, eim angił ełe,
kii wał endi tukpu sip pinałim nge kii
endi kin, nga kan sen dinga wii embin
owundu erim endi, sipi kin er tu wurum.
2 Tu wang opu kin, ka wembii owundu
ei ambił gii nirim. Nipi kin, wembii

ei, kumb okrii mołpu kin, ołum wembii ei, eim gui kis mendpił Seisen multum. Mołpu kin enjel ei, kan sen dinga ełe, to kan ngopu pindang kin, kung ngii 1,000 pei o purum. 3 Pupu kin, pe enjel ei, eim ka wembii owundu ei, olkup topu kin, mer tukpu sip pinałim tukpu olt ełe, mani kindrim. Kindpi kin, ondu ngopu kin, nga lok to dinga pendrim. Pendpi yi erang kin, Seisen ei eim, wumb muł oł konu pek punmun ei, eim ek kend topu, ngunarpi mułang kin, kung ngii 1,000 pei o purum. O pang kin, ekii se, eim kan posik, wak tangin kin, eim kunum aninga kopur wii andpi kin, mułmba nge purum.

4 Pe na kenj ni, king mołułmun peł ełe nge, wu kopur ei, sim konu ełe wu kombur mulnjung. Mulnjung wu ombu, Gos kongun ngang wumb kin, kos owundu piik kin, mok tok erngii nge mulnjung. Molk kin, pe nga wumb nii endi en enim, Jiisas kin pii gii nik kin, wumb ni ngok kin, Gos nge ek ka ei, ambił gii dinga nik enjing wumb ombu, en enim min men mił wu ombu, kenj ni mulnjung ku. Molk kin, nga opu orung wumb, Gos nge wumb ei, to kundnjung. To konduk kin, nga na kenj ni, en enim kung simbii owundu ei kin, nga eim ond mił epi enjing ei kin, ei men tok ngunenjing. Ngunarik kin, kung simbii kis ei, eim nge embe mon ei, wumb mei embił ełe nin, angił ełe mon to mundnenjing. Mundnarik kin, wumb ombu en enim, konj mułngii nge noman konj ei, sik pendik kin, en enim king mił, Jiisas kin tep to mułangin kin, kung ngii 1,000 pei ombu nge mulnjung. 5 Mułangin kin, nga wumb kułii kombur, en enim konj mułngii noman ei, kunum ełe sinenjing wumb ei, en enim kolk mułangin kin, kung ngii 1,000 pei omba nge mulnjung. Molk kin, ei am kumna mina kin, wumb kułii angk kin tonu ongii nge kunum. 6 Wumb nii endi, eim kołpu kin kumna angpi kin, tonu omba wumb ei, en enim ka piik kin, oł kun ka er mułngii. Molk kin, nga ekii se kułngii wumb ei, dinga peng kin, kumb se kulnjung wumb ei, to mani kindnerngii mon! Ba nga wumb ei, Gos Krais teł nge, kułmał kełngii wumb mił mułngii. Molk wumb ei, Krais kin king 1000 kung ngii pei, tep er mułngii.

Gos Seisen To Kis Erim

7 Kung ngii pei 1,000, ei poru neng kin, Seisen eim kan ngii ełe, kan ngok pendnjing ei, tor kindangin kin, omba. 8 Omba ei, opu wumb mei konu ekin angił mong kapił kapłi poru sałim wumb ei, ek kend to ngumba nge omba. Opu kin, wumb tiłap ei, Gos konu kin, Mekok konu teł, Seisen ei pupu kin, wumb si ende kindang kin, opu mił erngii nge ba wumb ei, wumb ep noł wer ełe, ku kulta mołum ei mił, yi kapłi mułmun. 9 Molk kin, nga opu ond wumb en enim, mei konu orung orung pei, tonu puk kin, Gos nge wumb si pok erik kin, Gos nge mei kaimb sipi kin, eim wumb noman ngopu mei konu owundu ei, opu orung wumb pei si pok enjing; ba dup endi epin konu ełe, Gos kindang mani opu kin, wumb ei pei nopu kin, er kis er poru nirim. 10 Nipi kin, nga Seisen wumb pei kend topu ngurum. Ngang kin, Gos Seisen eim olkup topu kin, mer noł gopu dup ełe, mani kindrim. Kindrim konu ełe, kung simbii owundu kin, ek kend topu ni tor kindiłim wu ei kin, mer dup konu ełe ok mulnjunguł. Mułangił kin, nga wu kis tekliki ombu, epin tinga kunum kunum dup konu ngenj kumbii kis sik kin, kunum kunum mułngii.

Kos Mendpił Tonu Om

11 Pe nga na kenj ni, king mołułum peł kuru owundu endi sim konu ełe, wu endi multum. Mołpu kin, wu ei kumb ełe, muł mei tał, wu ei kin si kind punjnguł. Punguł kin, nga mułnguł konu endi sineririm. 12 Nga na kenj ni, kulnjung wumb owundu kembis tał mił ombu, en enim king peł sim konu ełe ok kin, angk mulnjung. Molk kin nga mon kombur aki turum. Topu kin, nga mon endi aki turum ku. Aki topu mon ei, konj mułngii nge mon. Pe nga kulnjung wumb en enim, oł nimbił oł erik puk oł ei, mer mon ombu kanpi kin, en enim mok turum. 13 Pe nga ep noł kułii wumb mulnjung wumb ei, ngopu orung kindrim. Kindpi kin, pe noman tuk gii kułii oł ei kin, nga kułii ngenj mił mei konu sałim ei yi ku, kułii si orung kindinjngił. Si kindangił kin wumb ombu en enim, oł kanim kanim

erik kin, endnjing ei mił piipi, kanpi yi erpi kin, kos piipi kin, mok topu ełim. 14 Pe nga noman tuk gii kułii oł ei nin, kułii ngenj mił nge mei ei kin, pei olkup topu kin, mer noł gopu dup ełe, tuk kindrim. Kindpi kin, noł gopu dup ełe, ei kułii oł nga endi, tonu omba ei, ngenj kumbii kunum kunum singii. 15 Pe nga wumb nii endi, en enim embe mer konj mułngii nge mon ełe mulerim kin, wumb ei pei, to mani noł gopu dup ełe, muł owundu erpi pim konu ełe, olkup to kindrim.

21

Muł Mei Konj

1 Pe nga na epin konu ełe kin, ya mani mei konu ełe konj sim kenj. Nimbił erang epin konu ełe ok nge kin, mei konu ełe oknge kin, ouni am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga ep noł pinerim mon ku! 2 Pe nga na kenj ni, oł kun ka ełmin konu ei, Jerusalem konu konj ei, tonu epin konu ełe Gos kin mani orum. Konu ei, yi mił amb endi ei, eim wu ba nge wam omba. Opu nipi kin, eim moke erpi kin, er kun er mołpu kin, eim wam omba nge kan simbii ni piipi kin, multum ei mił, yi mani orum. 3 Wang kin, nga na kom sip piinj ni, ek owundu endi ei, Gos nge king peł ełe nipi kin, tor orum. Piini! Pe Gos nge mołułum konu ei, wumb kin ouni mołmun. Molk kin, nga Gos eim, en enim kin ouni mułmba. Mołpu kin, nga wumb en enim, eim nge wumb mendpił mułngii. Mułangin kin, Gos eim, en enim kin ouni mołpu kin, nga Gos ei eim, en enim nge Gos mendpił mułmba. Mołpu kin, Gos eim, wumb ei nge ningił ka onum ei, kil ngopu kin, si kindmba. 4 Kindpi kin, nga en enim nga, kulerngii mon! Kularik kin, nga en enim noman embin to piinerngii mon! Piinarik kin, nga ke nik kin, ngenj kumbii sik ełmin oł ei, enerngii mon! Nga en enim oł ok nge ei, am pupu kin poru nimba.

5 Pe nga wu endi, eim tonu king peł ełe multum wu ei, eim ek yi nirim. “Piini! Na epi pei konj minj end! Nga eim ek nipi kin, na ngopu yi nirim, “Ek ei nge mon pulnjii! Nimbił erang ek ei, ei keimi mendpił! Kapłi wumb en enim, ek ei pii gii ningii.” 6 Nga eim ek na kin nga nipi kin yi nirim, “Ei tonu opu kin, poru nirim. Na nam kumb ełe mołup kin, nga ekii ełe mołuł ku. Na epi kanim kanim ei nge pułwu mołuł. Nga epi pei poru nimba kunum owundu ei nge pułwu mołuł ku. Mołup kin, wumb nii endi, eim noł nuwa ermba wumb ei, na eim noł konj kunum kunum mołułum noł pałim noł ei, wii kuł ngamb kin numba. 7 Nopu kin, nga wumb nii endi, eim opu erpi kin, ka mundmba wumb ei, eim na kin epi ka wii simba. Sipi kin, nga na eim nge Gos mułamb kin, eim na nge kingam mułmba. 8 Mołpu, ba wumb endi, eim gał kułpu kin, tungu erpi orung pupu kin, pii gii ninarpi kin, ołkis kanim kanim ołpenj tui erpi kin, wumb endi to kondpu kin, wu eipi nge ambim ei, waning nonmbuł kin, kunju men ołei erpi kin, gos kend kin, men topu ngopu kin, ek kend minj topu kin, ołombu er endmba wumb ei, eim noł gopu dup ełe, muł owundu er pałim konu ełe, eim mułmba konu sałim ei, konu kułii konu ełe, nga kułii endi tonu omba.

Jerusalem Konj

9 Pe nga enjel angił orung nga tał mulnjung enjel ei nge, endeim endi ei, eim ołkis embin tui ołei, ming epi angił orung nga tał piki tang kin, se multum wu ei, eim na kin opu yi nirim. “Wa! Na nim amb mił kokuł ei eim nim andan tumbii ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim kokuł ei nge ambim mił ei, nim andan tumbii.” 10 Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim na dinga ngang kin na eim si mengpi kin, komung olt endi pim konu ełe, ei tonu sipirim. Sipipi kin eim na Jerusalem konu ka wii ełe, na andan tum konu ei, eim Gos kin muł konu ełe mułum mił, tor orum. 11 Jerusalem konu ei, Gos nge tiłang owundu ełe, piki topu pirim. Tiłang er pirim ei, am kom ku kombur, ku tonu pułum kom ku ei mił, yi end pirim. Pirim kom ku, ‘jaspa’ nilmin ku ei, kirapi konj mił, tiłang er pirim. 12 Pe nga konu owundu ei, kung gui olt owundu mendpił pirim. Peng kin, nga kung gui ełe, ondu engki nga tał pirim. Pirim konu ełe, enjel engki nga tał angk kin, tep erik mulnjung. Molk kin, nga kung gui ondu ełe, Esrel

wumb tiłap nge, engki nga tał embe ei, połpu kin mundrum. 13 Mondpu kin, kung gui ondu tekliki ei, ał eni tonu ołum konu ełe pirim. Peng kin, nga ei orung ełe, kung gui ondu tekliki pirim Peng kin, nga mer orung ełe, kung gui ondu tekliki pirim. Peng kin, nga eni mani pułum konu ełe, kung gui ondu tekliki pirim. 14 Peng kin, nga konu owundu nge kung gui ei, engki nga tał ei, kom ku dinga mandring polk engindnjing. Engindangin kin, kom ku engki nga tał ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim nge ek se andiłmin wu, engki nga tał nge embe poł pendrim.

15 Pe nga enjel ei, na kin ek nipi kin, eim dolu gol su epi endi ei, eim angił ełe pirim. Peng kin, eim su dolu ei, se andpi kin, konu owundu ei kin, nga konu ei nge kung gui kin, kung gui ondu kin, su simba nge ambiłpi engrim. 16 Engrim konu owundu ei, am kun mendpił su endi sirim. Sipi kin, nga wuł ał nin, ei mer nin, nga tonu mani ei, su ende mił sirim. Sipi kin, nga enjel ei, eim konu owundu ełe dolu sipi kin, su sim ei, 1500 turii mił purum. Pang kin, konu owundu ełe wuł ał nin, ei mer nin, tonu mani pei ei, su ende 1500 turii mił, su ende mił ku pirim. 17 Peng kin enjel ni, eim su dolu ni sipi kin, su si kenrim ni, wu endi su siłmin su ei, yi mił ende sirim. Sipi kin, nga enjel ei, kung gui su sirim ei, su ei nge minj sirim. Seng kin, kung gui ei, su simb 216 simb pei, alt pirim. 18 Peng kin, konu owundu ei nge kung gui ei, Gos eim kom ku ka wii endi, ‘jaspa’ niłmin, ei kin eririm. Erpi kin, nga Gos eim ku gol sipi kin, konu owundu ełe, gol kin eririm. Erang kin, konu ei gol ei am tiłang ka owundu erpi kin, kirapi mił eririm. 19 Erang kin, konu owundu nge kung gui ei, pułe ei yi mił, Gos kom ku kanim kanim ku owundu top ełmin mił, sipi kin, moke ngurum. Ngopu kin, kom ku endi ka wii ei embe ‘jaspa’ niłmin. Nga kom ku muk endi embe, ‘sapaiya’ niłmin. Nga kom ku kuru endi embe, ‘ałes’ niłmin. Nga kom ku jambi endi embe ei, ‘emeral’ niłmin. 20 Pe nga kom ku endi, kundii kuru tał ei, ‘saroniks’ niłmin. Nga kom ku kundii endi, ‘karniilon’ niłmin. Nga kom ku endi terim ei, ‘kraisolais’ niłmin. Nga kom ku endi jambi mił endi, ‘beril’ niłmin. Nga kom ku terim mił endi, ‘topas’ niłmin. Nga kom ku endi, jambi kin terim mił ‘krisopas’ niłmin. Nga kom ku endi muk mił endi, ‘jesin’ niłmin. Nga kom ku endi kundii eipi endi, ‘amisis’ niłmin. 21 Pe nga konu owundu nge ondu, engki nga tał ei, engki nga tał biis kuru ka wii, ku owundu top ełmin yi mił pirim. Peng kin, ondu endeim ei, biis kuru endeim gelsi kirał mił, epi ei nge, endeim ni owundu ka wii mił, yi er pendrim. Pendpi kin, ondu endeim endeim yi mił er pendrim. Pendpi kin, nga konu owundu ełe andłam ei, am gol niłmin, ku ei mendpił, andłam ełe eririm. Erpi kin, ei am er kindang kin, biningał er kirapi mił, erpi pirim. 22 Pe nga, na Gos nge men tołmun ngii endi, konu owundu ełe tuk seng kin, endi na kinenj. Nimbił erang Gos Owundu nge eim noman dinga wii seng kin, nga eim kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei eim kin, eł ełip Gos nge men tołmun ngii owundu mił pirim. 23 Pe nga, konu owundu ełe, oi eni tał, tiłang erkił kin tuk onguł mił pineririm mon. Nimbił erang Gos nge tiłang owundu mendpił ei minj erang kin, konu orung orung ełe tiłang ei, erpi pirim. Peng kin, nga kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei eim dup alam mił multum. 24 Mołpu kin, wumb konu muł ołełe moł punmun ei, Gos eim nge tiłang owundu ełe mendpił, kanik kin, andłam endngii. Andik kin, mei konu ełe wu king moł punmun ombu, en enim nge moke si mengk ełe, tuk sipngii. 25 Nga konu owundu ełe kung gui ondu ngo pendnjing ei, kunum kunum aki minj top sałiłim ondu ei, tuk punermba mon. Pe nga, emii endi pepi kin tuk onermba mon! 26 Pe nga wumb ngenj epi ka wii nin, ku ka wii nin, epi ombu wumb kon muł ołełe mołmun wumb ei, pei si mengk kin, ełe tuk sipngii. 27 Ba ołkis penj mołum epi ei nin, ołkis kanim kanim ei nin, nga wumb ek kend tok niłmin ombu nin, Gos eim konu mołułum konu ełe, tuk punerngii mon! Ba wumb nii endi, eim embe mer kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei nge mon ełe konj kunum kunum mołułmun mon

ełe, pułum wumb ei minj mendpił, tuk ełe pungii.

22

Jerusalem Konu Konj Ei Nge Ek Kopur

1 Pe nga enjel ei, eim na noł ei, wumb no konj kunum kunum mołułmun noł ei, andan turum. Topu kin, noł ei, kirapi mił tiłang eririm. Eririm noł ei, eim Gos kin kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei kin, mulkuł king peł konu ełe, tor orum. 2 Opu kin, noł ei, konu owundu ełe ka wii andłam beris kin ełe, tuk mii memb ełe, kun opu purum. Pupu kin, nga noł wer ełe, orung orung ombu, ond wumb nok konj mołułmun ond ombu, angiłim. Engrim ond ei, kung ngii endeim ełe, mong topu kin, engki nga tał kanim kanim eipi eipi tołum. Tołum ond ei, oi endeim ełe, ond mong ku tołum. Topu kin nga, ond onguł wumb konu ełe orung orung pei, pe pułmun wumb ei, er ka ełmin. 3 Pe nga, Gos eim epi pei, eim noman enałim ni piiłim epi ei, Gos kin mandi mulermba mon! Ba Gos kin kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei eim mułnguł konu ei mendpił, king peł konu owundu ełe tuk simba. Sipi kin, nga Gos nge kongun wumb ei, Gos kin men tok ngungii. 4 Ngok kin, wumb Gos eim kumb ningił kinangin kin, nga eim embe ei, en enim mei embił ełe pułmba. 5 Pe nga emii endi, konu ełe nga pinermba mon! Pe nga jep tiłang min, eni tiłang ei nge, kongun nga sinermba mon! Nimbił erang Owundu Gos eim, en enim nge tiłang mułmba. Mułang kin, wumb en enim king mił kunum kunum tep er molk pungii.

Jiisas Eim Sikir Orung Omba

6 Nga enjel ei, na kin ek yi nirim. Nirim ek ei ek keimi mendpił, nga am ek dinga wii, pii gii ningii nge ek pałiłim. Peng kin kumb ok Owundu Gos eim nge ek ni tor kindiłmin wumb kin, eim nge Gui Ka kindrim nge Gos ei, eim enjel endi kindang opu kin, eim nge kongun wumb ombu, mering ekii se tonu omba mandi erang kin epi ei, andan tumba nge kindrim.

7 Pe nga Jiisas yi nirim, “Piyei! Na sikrip orung ombii end. Wumb nii endi, eim Gos nge oł ekii se ermba nge ek ei, mon ełe piik kin, ekii singii wumb ei, ka piingii!”

8 Ei na Jon niłim wu ei mendpił, mołup kin, epi ei kanip kin, nga piip enj wu moł. Mołup kin, na epi pei ei, kan poru nip kin, pe nga enjel ei, na epi kanim kanim andan topu eririm wu ei, eim simb ełe, mong gopsing pii poł muls. Mołup, na eim kin, men top kin, eim embe ambił tonu kindip kin, ngumbii end. 9 End, ba eim na kin ek nirim, “Mon! Nim yi mił enenjii! Na nim kin kongun ende wu moł nga nim angnim noł nin, Gos nge ek ni tor kindiłmin wumb ok nge ei kin, wumb ende moł. Mołup kin, nga wumb nii endi, ek mon ya mon ełe mołum ei nga, ekii sik ełmin wumb ei nge, wumb ende moł. Mołup kin, nim pukun kin, Gos embe ambił tonu kindkin kin, men to ngokun kin, eim kin mendpił yi enjii.” 10 Nga enjel ei, eim na kin ek piipi kin, yi nirim, “Mon ełe ek mon oł ei, ekii se tonu omba nge ek mołum mon ei, nim pandi to gii ninenjii! Ninenjii oł ei mendpił nga mandi tonu omba enim. 11 Yi mił erang, wumb oł kis kanim kanim ełmin wumb ei, wiik tangin kin, oł kis minj erik mułangin kin, nga wumb oł penj tui ni piik ełmin wumb ei, wiik tangin kin, oł penj tui nga min ełe piik erngii. Nga wumb Gos nge oł kun ka erik wumb ei, wii tan kin, Gos nge oł kun ka erik mułangin kin, nga Gos kin kun ka mołmun wumb ei, wii tangin kin, Gos kin kun ka ku mułngii!”

12 Jiisas ek yi nirim, “Piyei! Na pe mandi ombii end. Na wumb nge kumep eipi eipi tu wup kin, wumb kongun kanim kanim enjing mił kumep ei, wumb endeim endeim ni mok top ngumbii. 13 Na minj moł, kumb ełe kindip kin, nga mołup kin, ekii kindip eł wu moł. Moł ei, na epi kanim kanim nge pułwu moł. Moł ei, na epi kanim kanim erip porun tunj pułwu moł.”

14 Yi mił wumb nii endi, eim alap olt endi, was erpi kin, konj mił mułmba wumb ei, eim ka piipi kin, mułmba. Mułang kin, wumb ei kapłi, ond noman konj kunum kunum mołułum ond ei nge, mong nungii. Nok kin, kung siipsiip wał mił kangił miyem ei je kil ngum wumb ei,

en enim konu owundu ka wii nge ondu ei, kapłi tuk ełe pungii. 15 Nga konu owundu ka wii ei, torung wumb ka owu mił mołmun wumb ombu nin, wumb kunju men tołmun wumb nin, nga wu amb waning nołmun wumb ei nin, nga wumb, wumb eipi to konduk ełmin wumb ei nin, nga gos kend embe ambił tonu kindik ełmin wumb ei nin, nga wumb pei ek kend tui andłam ei noman pend kin, ekii sik ełmin wumb ei nin, wumb ombu en enim, Gos nge konu ka wii owundu ełe torung mułngii! 16 “Na Jiisas, na nge enjel enim kin kindamb opu kin, eim ełe enim men tołmun wumb ombu kin, ek ei nipi tor kindrim. Kindpi kin, na wu Deipis nge pułwu moł; nga na eim kupam noł moł ku. Nga na konu kupiiring kor kanjip tiłang ka wii ełim kanjip ei mił, na moł ku.” 17 Gos nge Gui Ka kin, kung siipsiip wał mił wu ei nge ambim mił ei, pii gii nił min wumb ei kin, ek yi ninjngił, “Oiyo!” Nga wumb nii endi, ek ei piimba wumb ei kindang opu kin ek yi nimba, “Nim Oiyo!” Nga wumb nii endi, noł nuwa ermba wumb ei, eim omba ku. Nga wumb nii endi, eim noł no konj kunum kunum mołułmun noł ei, numbii ni piim kin, noł ei numba ku. Nopu kin, epi ei, Gos nge epi ka wii ei, wii ngurum. 18 Yi mił, wumb nii endi, eim Gos nge mon ek ninim ołei, ekii se tonu omba ek ei, piimba wumb ei, na ek dinga nip ngond. Ngopu kin, pe wumb nii endi, eim Gos mon ełe, ek pinałim mił nipi kin, nga tuk kindmba wumb ei, Gos nga eim kin, ołembin tui mer mon ełe, ek ninim mił ei, Gos erpi kin, wu ei kin tonu kindmba. 19 Nga wumb nii endi, Gos ke mering ekii se tonu omba ek ninim mon ei, to si kindpi kin ermba wumb ei, nga Gos eim kin yi ku ermba. Erpi kin, nga wumb ei, eim ond no konj kunum kunum mołułmun ond ei, angiłim ei, nunarpi kin, nga konu owundu ka wii konu ei mon ełe, ninim konu ei, wumb ei eim tuk ełe punermba mon ku. 20 Nga Jiisas eim ek ołekii se tonu omba ek ei, ni tor kindrim ei, nga ek yi nirim, “Keimi! Na ombii kunum pe mandi enim!” Ei keimi! Ei kapłi, yi minj pengłi! Owundu Jiisas nim wa! 21 Pe Jiisas Owundu ei, eim noman ka ei, sinim ołkun ka ełmin wumb pei kin ouni mułmba. Ei keimi!

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Masyu 1:1–2:12
2	Masyu 2:13–3:6
3	Masyu 3:7–4:11
4	Masyu 4:12-25
5	Masyu 5:1-26
6	Masyu 5:27-48
7	Masyu 6:1-24
8	Masyu 6:25–7:14
9	Masyu 7:15-29
10	Masyu 8:1-17
11	Masyu 8:18-34
12	Masyu 9:1-17
13	Masyu 9:18-38
14	Masyu 10:1-23
15	Masyu 10:24–11:6
16	Masyu 11:7-30
17	Masyu 12:1-21
18	Masyu 12:22-45
19	Masyu 12:46–13:23
20	Masyu 13:24-46
21	Masyu 13:47–14:12
22	Masyu 14:13-36
23	Masyu 15:1-28
24	Masyu 15:29–16:12
25	Masyu 16:13–17:9
26	Masyu 17:10-27
27	Masyu 18:1-22
28	Masyu 18:23–19:12
29	Masyu 19:13-30
30	Masyu 20:1-28
31	Masyu 20:29–21:22

February

date	Scripture
1	Masyu 21:23-46
2	Masyu 22:1-33
3	Masyu 22:34–23:12
4	Masyu 23:13-39
5	Masyu 24:1-28
6	Masyu 24:29-51
7	Masyu 25:1-30
8	Masyu 25:31–26:13
9	Masyu 26:14-46
10	Masyu 26:47-68
11	Masyu 26:69–27:14
12	Masyu 27:15-31
13	Masyu 27:32-66
14	Masyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29–2:12
17	Mak 2:13–3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31–4:25
20	Mak 4:26–5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24–8:10
26	Mak 8:11–9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30–10:12

March

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27–12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38–13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31–5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29–6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39–7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36–8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40–9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51–10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38–11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37–12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22–14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19–17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29–22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54–23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44–24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22–4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 8:1-20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54–12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31–14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25–19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposel 1:1-26
4	Aposel 2:1-47
5	Aposel 3:1-26
6	Aposel 4:1-37
7	Aposel 5:1-42
8	Aposel 6:1-15
9	Aposel 7:1-29
10	Aposel 7:30-50
11	Aposel 7:51–8:13
12	Aposel 8:14-40
13	Aposel 9:1-25
14	Aposel 9:26-43
15	Aposel 10:1-33
16	Aposel 10:34-48
17	Aposel 11:1-30
18	Aposel 12:1-23
19	Aposel 12:24–13:12
20	Aposel 13:13-41
21	Aposel 13:42–14:7
22	Aposel 14:8-28
23	Aposel 15:1-35
24	Aposel 15:36–16:15
25	Aposel 16:16-40
26	Aposel 17:1-34
27	Aposel 18:1-21
28	Aposel 18:22–19:12
29	Aposel 19:13-41
30	Aposel 20:1-38

date	Scripture
1	Aposel 21:1-16
2	Aposel 21:17-36
3	Aposel 21:37–22:16
4	Aposel 22:17–23:10
5	Aposel 23:11-35
6	Aposel 24:1-27
7	Aposel 25:1-27
8	Aposel 26:1-32
9	Aposel 27:1-20
10	Aposel 27:21-44
11	Aposel 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25–3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13–5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15–8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22–10:13
27	Rom 10:14–11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22–16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18–2:5
6	1 Korin 2:6–3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19–10:13
16	1 Korin 10:14–11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27–13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12–2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14–7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Galeisiya 1:1-24
15	Galeisiya 2:1-16
16	Galeisiya 2:17–3:9
17	Galeisiya 3:10-22
18	Galeisiya 3:23–4:20
19	Galeisiya 4:21–5:12
20	Galeisiya 5:13-26
21	Galeisiya 6:1-18
22	Epeses 1:1-23
23	Epeses 2:1-22
24	Epeses 3:1-21
25	Epeses 4:1-16
26	Epeses 4:17–5:2
27	Epeses 5:3-33
28	Epeses 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27–2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19–3:6
2	Pilipai 3:7–4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosii 1:1-20
5	Kolosii 1:21–2:7
6	Kolosii 2:8-23
7	Kolosii 3:1-17
8	Kolosii 3:18–4:18
9	1 Tesilonaika 1:1–2:9
10	1 Tesilonaika 2:10–3:13
11	1 Tesilonaika 4:1–5:3
12	1 Tesilonaika 5:4-28
13	2 Tesilonaika 1:1-12
14	2 Tesilonaika 2:1-17
15	2 Tesilonaika 3:1-18
16	1 Timosii 1:1-20
17	1 Timosii 2:1-15
18	1 Timosii 3:1-16
19	1 Timosii 4:1-16
20	1 Timosii 5:1-25
21	1 Timosii 6:1-21
22	2 Timosii 1:1-18
23	2 Timosii 2:1-21
24	2 Timosii 2:22–3:17
25	2 Timosii 4:1-22
26	Taisis 1:1-16
27	Taisis 2:1-14
28	Taisis 2:15–3:15
29	Pailiimon 1:1-25
30	Eipru 1:1-14
31	Eipru 2:1-18

date	Scripture
1	Eipru 3:1-19
2	Eipru 4:1-13
3	Eipru 4:14–5:14
4	Eipru 6:1-20
5	Eipru 7:1-19
6	Eipru 7:20-28
7	Eipru 8:1-13
8	Eipru 9:1-10
9	Eipru 9:11-28
10	Eipru 10:1-18
11	Eipru 10:19-39
12	Eipru 11:1-16
13	Eipru 11:17-31
14	Eipru 11:32–12:13
15	Eipru 12:14-29
16	Eipru 13:1-25
17	Jeims 1:1-18
18	Jeims 1:19–2:17
19	Jeims 2:18–3:18
20	Jeims 4:1-17
21	Jeims 5:1-20
22	1 Piisa 1:1-12
23	1 Piisa 1:13–2:10
24	1 Piisa 2:11–3:7
25	1 Piisa 3:8–4:6
26	1 Piisa 4:7–5:14
27	2 Piisa 1:1-21
28	2 Piisa 2:1-22
29	2 Piisa 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

December

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18–3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jus 1:1-25
9	Repeleisin 1:1-20
10	Repeleisin 2:1-17
11	Repeleisin 2:18–3:6
12	Repeleisin 3:7-22
13	Repeleisin 4:1-11
14	Repeleisin 5:1-14
15	Repeleisin 6:1-17
16	Repeleisin 7:1-17
17	Repeleisin 8:1-13
18	Repeleisin 9:1-21
19	Repeleisin 10:1-11
20	Repeleisin 11:1-19
21	Repeleisin 12:1-18
22	Repeleisin 13:1-18
23	Repeleisin 14:1-20
24	Repeleisin 15:1-8
25	Repeleisin 16:1-21
26	Repeleisin 17:1-18
27	Repeleisin 18:1-24
28	Repeleisin 19:1-21
29	Repeleisin 20:1-15
30	Repeleisin 21:1-27
31	Repeleisin 22:1-21